Psihologi români din secolul XX

Pavel Mureșan Ion Mânzat

Copertă: *Ionuţ Ardeleanu-Paici*
Tehnoredactor: *Rodica Boacă*
Secretar de redacţie: *Paulina Lămăşanu*

© 2023 Editura Paideia
Str. Tudor Arghezi nr. 15, sector 2
Bucureşti, România
tel.: 021.316.82.10
e-mail: office@paideia.ro
www.paideia.ro
www.cadourialese.ro

PAVEL MUREȘAN
ION MÂNZAT

PSIHOLOGI ROMÂNI DIN SECOLUL XX

paideia
București, 2023

Contribuţii: total 215 profile de autori
P. Mureşan: 212 profile de autori
I. Mânzat: 3 profile de autori (L. Blaga, Şt. Odobleja şi V. Pavelcu), plus text la descriptorul ***Aprecieri*** pentru 26 profile de autori.

Despre autori: *Ion Mânzat zis Dave a coborât în abisurile întunecoase ale subconştientului pentru a scoate la lumină misterele psihicului uman, iar Pavel Mureşan a urcat culmile îngheţate ale Himalaiei pentru a atinge, printre stele, infinitul cunoaşterii.*

„Omagiu psihologilor români ai secolului XX care prin două războaie mondiale şi comunism au menţinut aprinsă flacăra psihologiei pentru generaţiile viitoare."

LISTĂ ABREVIERI

Acad.	= academician
Adj.	= adjunct
AIPA	= Asociația Internațională de Psihologie Aplicată
ANS	= activitate nervoasă superioară
APR	= Asociația Psihologilor din România
apud	= după
ARACIS	= Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior
ARPT	= Asociația Română de Psihologie Transpersonală
ASE	= Academia de Studii Economice
ASSP	= Academia de Ştiințe Sociale şi Politice
Asist. univ. dr.	= asistent universitar doctor
ASM	= Academia de Ştiințe Medicale
Asoc.	= asociație
APR	= Asociația Psihologilor din România
ASR	= Asociația Szondi din România
BCU	= Biblioteca Centrală Universitară
BDI	= Baze de Date Internaționale
CAER	= Consiliul de Ajutor Economic Reciproc
Cap.	= Capitol
CCAS	= Casa Centrală a Asigurărilor Sociale
CEAC	= Comisia de Evaluare Academică a Curriculum-ului
CEPECA	= Centrul de perfecționare a cadrelor
Cercet. şt.	= cercetări ştiințifice, cercetător ştiințific
Cercet. şt. pr. gr.	= cercetător ştiințific principal gradul
Cercet. şt. dr.	= cercetător ştiințific doctor
CESI	= Centrul de Excelență în Studiul Imaginii
CFR	= Căile Ferate Române
CIDA	= Canadian International Development Agency
cls.	= clasa
CMUB	= Centrul de Multiplicare al Universității Bucureşti
CNAA	= Consiliul Național pentru Acreditare şi Atestare
CNATDCU	= Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor şi Certificatelor Universitare
CNCS	= Consiliul Național al Cercetării Ştiințifice
CNCSIS	= Consiliul Național al Cercetării Ştiințifice din Învățământul Superior

CNEAA	= Consiliul Național de Evaluare Academică şi Acreditare
C.N.E.F.S	= Consiliul Național pentru Educație Fizică şi Sport
CNFIS	= Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior
COCC	= Centrul de Organizare şi Consultanță în Construcții
com.	= comună
Cond.	= conducător
Cond. şt.	= conducător ştiințific
cond. şt. prof.	= conducător ştiințific profesor
Conf. univ. dr.	= conferențiar universitar doctor
CPR	= Colegiul Psihologilor din România
CRID	= Centrul de resurse şi informare documentară
CSUD	= Consiliul Studiilor Universitare de Doctorat
d.	= decedat
Dept.	= departament
DGP	= Direcția Generală a Penitenciarelor
Dr.	= doctor
Drd.	= doctorand
Dr. psih.	= doctor în psihologie
EASA	= European Association of Social Anthropology
EAAP	= European Association of Aviation Psychology
Ed.	= editor, ediție
EDP	= Editura Didactică şi Pedagogică
EFPA	= European Federation of Psychological Associations
EHESS	= École des Hautes Etudes en Sciences Sociales
f. a.	= fără an
FCT	= Fabrica de Confecții şi Tricotaje
FEPSAC	= Federația Europeană de Psihologia Sportului şi Activităților Corporale
FICE	= Federația Internațională a Comunităților Educative
FPSE	= Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației
FPSEUB	= Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației a Universității Bucureşti
IAAP	= International Association for Analytical Psychology
IAAP	= International Association for Applied Psychology
ICI	= Institutul Central de Informatică
ICPPD	= Institutul Central pentru Perfecționarea Personalului Didactic
ICPCD	= Institutul Central pentru Perfecționarea Corpului Didactic
ICŞP	= Institutul de Cercetări Ştiințifice în Pedagogie
IEF/ICF	= Institutul de Educație Fizică şi Sport/Institutul de Cultură Fizică
IEFS	= Institutul de Educație Fizică şi Sport

IGP = Inspectoratul General al Poliției
IMF = Institutul de Medicină şi Farmacie
în colab. = în colaborare
ISI = Institutul pentru Informații Ştiințifice
I. Şt. E. = Institutul de Ştiințe ale Educației
Lab. = laborator
Lab. ps. = Laborator de psihologie
Lb. = limba
Lect. univ. dr. = lector universitar doctor
Lt. = locotenent
Lt. col. = locotenent-colonel
MAE = Ministerul Afacerilor Externe
MAI = Ministerul Afacerilor Interne
MAN = Ministerul Apărării Naționale
MApN = Ministerul Apărării Naționale
MEC = Ministerul Educației şi Cercetării
MEI = Ministerul Educației şi Învățământului
MI = Ministerul de Interne
M.I.Ch.P = Ministerul Industriei Chimice şi Petroliere
MT = Meditația Transcendentală
MTTc = Ministerul Transporturilor şi Telecomunicațiilor
n. = născut
n.n. = nota noastră
OMS = Organizația Mondială a Sănătății
Op. pr. = opere principale
ORCID = Open Researcher and Contributor ID
p. = pagina
pp. = paginile
PCR = Partidul Comunist Român
PEN = Poeți, eseişti, nuvelişti
PME = Psychology of Mathematics Education
pr. = principal
prof. univ. dr. = profesor universitar doctor
PUF = Presses Universitaires de France
RATC = Regia Autonomă de Transport Calatori
RDG = Republica Democrată Germania
RP = Revista de psihologie, publicație a Academiei Române
RPR = Republica Populară România
RSR = Republica Socialistă România
red. = redacție, redactor
reed. = reeditat
rev. = revista
Rev. Psih. = Revista de psihologie
Rev. Roum. Sci. Soc.-Psychol. = Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie.

s.n.	= sublinierea noastră
SNSPA	= Şcoala Națională de Studii Politice şi Administrative
SPP	= Serviciul de Protecție şi Pază
SRI	= Serviciul Român de Informații
SSH	= Secretariatul de Stat pentru Handicapați
subl. n.	= sublinierea noastră
sublt.	= sublocotenent
ş.a.	= şi alții
trad.	= traducere
TSA	= Tulburări din spectrul autist
TUB	= Tipografia Universității Bucureşti
UAIC	= Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi
UB	= Universitatea din Bucureşti
UBB	= Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca
ULB	= Universitatea Libera Brussels
UMF	= Universitatea de Medicină şi Farmacie
UMFCD	= Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila"
UNEFS	= Universitatea Națională de Educație Fizică şi Sport
Univ.	= Universitate
Univ. Buc.	= Universitatea Bucureşti
UPS	= Universitatea Pedagogică de Stat
urm.	= următoarele
URSS	= Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice
SUAID	= United States Agency for International Development
UVT	= Universitatea de Vest din Timişoara
vol.	= volumul

INTRODUCERE

Când generaţiile viitoare vor deschide pagina secolului XX de istoria psihologiei româneşti se vor întreba cine au fost „actorii" acestei ştiinţe, prin ce evenimente au trecut şi cu ce au contribuit la cunoaşterea şi cultura psihologică românească şi internaţională. Ce au lăsat în urma lor şi ce le datorăm? Care a fost filosofia, viziunea şi sistemul de valori promovat de psihologii secolului XX în România? Această lucrare încearcă să răspundă pe cât posibil la aceste întrebări prezentând profilul academic şi ştiinţific al psihologilor români ai secolului XX, cei care în acest secol şi-au încheiat activitatea sau şi-au definit în linii mari profilul de contribuitori chiar dacă au supravieţuit acestui secol. Sunt prezentaţi psihologii care înainte de 2001 şi-au susţinut public teza de doctorat şi au contribuit la dezvoltarea şi afirmarea acestei ştiinţe într-o perioadă când încă se mai puneau întrebări dacă psihologia este o ştiinţă sau nu şi s-au făcut încercări, din nefericire reuşite, de desfiinţare a ei ca instituţie, disciplină ştiinţifică şi profesie în România. Prin contribuţii se înţeleg şi cele editoriale – redactori importanţi de reviste şi cărţi de psihologie cu rol major în promovarea culturii psihologice scrise. Viziunea lucrării este de a oferi generaţiilor prezente şi viitoare un secol de psihologie românească, o „frescă" a psihologilor români ai secolului XX cu dramele, eşecurile şi realizările lor ştiinţifice, cu destinele lor marcate de două războaie mondiale şi aproape o jumătate de secol de regim comunist. Mesajul către generaţiile viitoare este o lecţie de înţelepciune, experienţă, inteligenţă socială şi responsabilitate care să orienteze şi să stimuleze cunoaşterea, gândirea şi viziunea psihologică viitoare. În cultura psihologică românească acest dicţionar se doreşte a fi un instrument de cunoaştere şi cercetare istoriografică, o lucrare de referinţă peste decenii şi secole. Pofilele de autor reliefează locul şi rolul acestor „creatori de ştiinţă" în dezvoltarea psihologiei în ţara noastră. Spre deosebire de celelalte ştiinţe conexe (sociologia, pedagogia, medicina, filosofia etc.) care de decenii au avut la dispoziţie asemenea lucrări, psihologiei i-a lipsit un asemenea instrument de cunoaştere şi cercetare care să-i consolideze statutul şi capacitatea ştiinţifică. Viziunea, filosofia şi sistemul de valori al psihologiei ca ştiinţă în ţara noastră s-au dezvoltat dramatic, pe curbura spaţiului mioritic ondulatoriu, sub semnul întrebării sau anihilării, perioada de avânt şi progres interbelic fiind urmată de declinul postbelic. Prin toate aceste valuri istorice şi orientări ideologice, personalităţile acestui domeniu ştiinţific au fost acelea care au asigurat o decentă continuitate şi progres a cunoaşterii psihologice. Conştiinţa de sine a acestei ştiinţe sau „psihologia psihologiei" în spectrul global al cunoaşterii ştiinţifice este dată de seturi mai mult sau mai puţin congruente de viziuni şi valori, de concepţii,

principii şi teorii, publicaţii, cercetări şi bibliografii, ascendenţe şi poziţii academice etc. care compun şi descriu profilul autorilor prezentaţi în acest dicţionar. Structura descriptivă a pofilelor de autori bazată pe o logică de descriptori semantici oferă posibilitatea unor cercetări referenţiale, comparative şi metateoretice pentru domeniile acestei ştiinţe. Spre deosebire de alte ştiinţe unde asemenea lucrări au fost dezvoltate prin resurse şi programe de cercetare instituţionalizate susţinute de fonduri generoase, în acest caz a fost o iniţiativă particulară menită să ofere o imagine riguros documentată care să completeze procesul dramatic de geneză şi afirmare a psihologiei ca ştiinţă în România. Concepţia, viziunea şi metodologia acestei lucrări se bazează pe un set de principii valorice, criterii de selecţie şi descriptori semantici care împreună cu metodele de culegere, verificare şi procesare a datelor au asigurat construcţia şi arhitectura pofilelor de autori. În descrierea autorilor nu s-a operat cu ierarhii de valori şi adjective („personalitate marcantă", „ilustră", „reprezentativă", „reputat", „ilustru", „savant", „genial" etc.), s-au evitat pe cât posibil adjectivele „genial", „revoluţionar" etc. şi mai degrabă s-a optat pentru frecvenţa utilizării acestor adjective în articolele şi lucrările despre autori. Istoria psihologiei, nu neapărat peste decenii, ci mai degrabă peste secole, va construi treptat cele mai valide ierarhii valorice ale psihologilor români în pluralitatea şi diversitatea contribuţiilor lor.

Culegerea şi verificarea datelor: în perioada 1978-1982 am elaborat un Chestionar detaliat (vezi *Anexa 1*) şi l-am trimis prin poştă la aproximativ 150 de psihologi reprezentativi (cercetători, cadre didactice universitare, psihologi în centre medicale şi laboratoare de psihologie, pensionari etc.) în viaţă. Am primit ca răspuns chestionarul completat de la aprox. 130 de autori. Am cunoscut, întâlnit, contactat sau chestionat în scris, prin acest Chestionar, cea mai mare parte dintre psihologii români prezentaţi în acest dicţionar, printre care unii de mare notorietate: Traian Herseni, Iacob Marius Nestor, C.Gh. Bontilă, C.I. Botez, C. Georgiade, acad. Vasile Pavelcu, acad. Alexandru Roşca, acad. Mihai Beniuc, prof. dr. Gh. Zapan, prof. dr. D. Salade, prof. dr. Paul Popescu-Neveanu, prof. dr. Mihail Golu, cercet. Vladimir Gheorghiu, prof. dr. Ursula Şchiopu, prof. dr. Tiberiu Bogdan şi soţia conf. dr. Ana Tucicov-Bogdan, prof. dr. Stela Teodorescu, prof. dr. Adrian Neculau, prof. dr. Septimiu Chelcea etc. Pe unii autori în vârstă i-am contactat direct şi i-am vizitat acasă: Tr. Herseni, I.M. Nestor, C. Georgiade ş.a. În mai 1982, s-a produs tragicul eveniment Experimentul MT (*Meditaţia transcendentală* – vezi termenul în acest dicţionar) în urma căruia Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a fost desfiinţat, iar psihologii şi ceilalţi participanţi la acest fals experiment au fost degradaţi profesional şi trimişi la munci fizice în întreprinderi industriale. Constatând că perioada în care eu culegeam date despre psihologii români a coincis cu perioada în care serviciile secrete supravegheau şi culegeau informaţii despre aceiaşi psihologi pe care eu îi contactam prin poştă pentru a completa Chestionarul, am decis să opresc această activitate. Reuşisem totuşi să primesc înapoi majoritatea chestionarelor completate şi să le procesez. Apoi a venit Revoluţia din decembrie 1989 şi am plecat din ţară. Am reluat această activitate după aproape patru decenii,

în anul 2021, în plină pandemie. Am recontactat autorii rămaşi în viaţă şi pe cei care s-au afirmat după 1982 şi au susţinut doctoratul înainte de anul 2001. Am elaborat un set de descriptori semantici pentru culegerea de date şi construirea pofilelor de autor (*Anexa* 2). Am întâmpinat rezistenţa unui autor căruia i-am cerut sprijinul. Atunci am contactat pe prof. I. Mânzat care, împreună cu soţia Maria, m-au întâmpinat cu un admirabil entuziasm, încurajare şi colaborare. În cele patru decenii s-au produs multe schimbări. Apariţia internetului şi a softurilor aplicative de comunicare au permis o accesare mai rapidă a datelor şi comunicarea cu autorii.

Documentare în România: în perioada 10 august – 12 octombrie 2022 am călătorit din Canada în România pentru documentare timp de 2 luni în biblioteci (BAR, BCU, BNR), la arhivele serviciilor de Resurse umane din Universităţi (Universitatea Bucureşti, Universitatea Politehnică, Universitatea „Spiru Haret"), institute de cercetare (Institutul de Filosofie şi Psihologie al Academiei Române, Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei (ce a mai rămas din el!) şi contacte directe cu cei încă în viaţă sau rudele celor decedaţi. Am sunat şi bătut la peste 30 de uşi de apartamente şi case din toate cartierele din Bucureşti unde au locuit psihologi de prestigiu. Am fost norocos, la fiecare uşă a răspuns cineva, deşi toţi psihologii pe care îi căutam erau decedaţi. La unii am găsit soţiile, copiii sau nepoţii, iar la cei mai mulţi vecinii sau noii proprietari, asociaţia de bloc etc. Toţi mi-au răspuns şi vorbit cu mare respect despre cei pe care îi căutam. Am obţinut informaţii preţioase, poze, date de contact, numere de telefon etc. La unii am găsit apartamentele cu biblioteca şi biroul de lucru rămase intacte, parcă plecaseră ieri pe drumul fără de întoarcere. Aveau pe birou poze şi lucrări neterminate. Am cules importante date biografice, poze, numere de telefon pentru alte contacte etc. Am continuat culegerea de date prin reţele de socializare (Facebook, Whatsapp etc.), contactând rudele (mai ales copiii) şi cunoscuţii răspândiţi prin ţară şi străinătate. Am scanat mii de pagini din biblioteci şi arhive. Am văzut foaie cu foaie, selectat şi scanat zeci de dosare de arhive universitare şi de cercetare, dar mai ales am trăit dramele celor dispăruţi, văzându-le bibliotecile şi birourile în care au lucrat pentru această ştiinţă. Fiecare are o istorie proprie şi de multe ori tristă. Uneori mi-au trebuit săptămâni şi chiar luni, şi zeci de e-mailuri şi convorbiri sau mesaje telefonice doar ca să obţin o poză a unui autor dispărut sau decedat. Pentru evitarea erorilor existente în sursele de documentare şi asigurarea credibilităţii datelor culese despre autori am lucrat pe mai multe nivele de documentare: culegere date prin Chestionar şi Lista de descriptori direct de la autorii în viaţă sau rude foarte apropiate ale celor decedaţi, verificarea surselor academice şi neacademice online, verificarea surselor academice direct din biblioteci şi publicaţii, verificarea arhivelor personale şi de serviciu acolo unde a fost posibil, contacte şi discuţii directe cu autorii în viaţă sau rudele şi cunoscuţii celor decedaţi etc. Deci au fost culese date de la autorii în viaţă pe două segmente de timp (1979-1982 şi 2021-2023) pe o durată de peste 40 de ani (1980-2023) cu o întrerupere apreciabilă. Lucrarea conţine cele mai credibile, valide şi detaliate date culese în cea mai mare parte direct de la autori, sau rudele acestora în cazul celor decedaţi, din dosarele personale consultate în arhivele universităţilor şi institutelor de cercetare. Toate

datele şi informaţiile culese au fost verificate în final prin compararea încrucişată a referinţelor (cross-checking) şi verificarea propriilor profile de către autorii în viaţă, rudele sau colaboratorii apropriaţi. Rolul acestui dicţionar nu este de a stabili ierarhii valorice, ci de a oferi informaţii cât mai concise şi exacte. Unii autori au oferit mai multă informaţie decât alţii. Lungimea textului pentru fiecare profil de autor este mai mult legată de informaţiile obţinute despre autor şi nu are legătură cu importanţa autorului în istoria psihologiei româneşti. Timpul şi istoria psihologiei vor selecta şi stabili ierarhii valorice pe spectre definite. În concluzie, nu lungimea textului de profil defineşte sau va defini contribuţia şi relevanţa în timp a autorului. Culegerea informaţiilor pe o durată de peste patru decenii, cu o întrerupere, nu a fost deloc uşoară. Mulţi autori au evoluat semnificativ în această perioadă, în special după 1990, alţii au decedat, emigrat sau pur şi simplu nu au mai fost de găsit. Acolo unde a fost posibil, au fost contactate familiile şi rudele apropiate ale celor dispăruţi şi ne-am bucurat de cooperarea generoasă a acestora. Unele informaţii despre unii autori sunt contradictorii când se compară diferite surse bibliografice. În acest caz am folosit ca sursă validă datele completate de autori în *Chestionarul* administrat în perioada 1979-1982 (*Anexa 1*) şi *Lista de descriptori* 2021-2023 (*Anexa 2*). Deşi informaţiile au fost culese în două faze, la o distanţă în timp de 40 de ani, pofilele au fost revăzute, corectate şi aduse la zi în perioada septembrie 2021 – iunie 2023, prin contactarea directă a autorilor în viaţă, a rudelor apropiate ale celor decedaţi, consultarea surselor web şi din bibliotecile universitare, academice şi naţionale, consultarea arhivelor universitare şi de cercetare etc. Câţiva autori în viaţă nu au răspuns solicitării noastre de a fi prezentaţi în această lucrare chiar după multiple solicitări sau trimiterea pofilelor redactate în formă finală spre corectare şi acceptare. Au fost incluse nume ilustre, psihologi născuţi în România, dar care au emigrat în diferite perioade şi au devenit mari personalităţi de prim rang ale psihologiei mondiale: David Wechsler – cel mai mare creator de teste psihologice din lume; Jacob Levy Moreno – creatorul sociometriei; Georges Devereux – creatorul etnopsihanalizei şi a etnopsihiatriei; Serge Moscovici – părintele psihologiei sociale europene, autorul teoriei reprezentărilor sociale şi a minorităţilor active; Barbu Zevedei – teoria formelor mentale; Efraim Fischbein – teoria psihologică a educaţiei matematice; Sacha Nacht – „Freud al Franţei"; Mircea Steriade – pionier al neuroştiinţei etc. De asemenea, au fost incluşi psihologi importanţi din Republica Moldova la recomandarea prof. I. Negură din Chişinău. Au fost incluşi şi unii psihologi din secolul al XIX-lea pe considerentul că murind foarte de tineri, sub 40 de ani, destinul lor tragic nu le-a oferit şansa să treacă în secolul următor, dar creaţiile lor au străpuns şi marcat semnificativ psihologia secolului XX în România: *„Moartea lui Vaschide încheie un sfert de veac măreţ şi tragic în acelaşi timp pentru cultura românească, o epocă de mari împliniri, dar şi de înalte zboruri fulgerate la jumătate de drum. Într-un interval atât de scurt (1882-1907 sunt exact 25 de ani) se sting, în al patrulea deceniu al vieţii, patru mari personalităţi ale culturii româneşti: Vasile Conta în 1882, la 37 de ani; Mihail Eminescu în 1889, la 39 de ani; Eduard Gruber în 1896, la 35 de ani şi Nicolae Vaschide în 1907, la 35 de ani"* (33 n.n.) (M. Bejat, 1972, p. 215). Este o lucrare la care s-a muncit, cu o întrerupere

apreciabilă, peste patru decenii şi care este consacrată ca un „*Omagiu psihologilor români ai secolului XX care trecând prin două războaie mondiale şi comunism au menţinut aprinsă flacăra psihologiei pentru generaţiile viitoare*". Această lucrare este şi un efort de reabilitare a marilor psihologi români, floarea psihologiei interbelice ucisă de comunism, degradată, torturată, condamnată şi întemniţată decenii întregi în puşcăriile comuniste: N. Mărgineanu, Şt. Goangă, C. Gh. Bontilă, Tr. Herseni, C.I. Botez, P. Botezatu, C. Zahirnic, Gr. Popa, C-tin Păunescu etc. Alţii au fost înlăturaţi din învăţământul superior şi cercetare sau li s-a interzis practicarea profesiei. În chestionarul pe care l-am trimis în 1980 (*Anexa 1*) aproape tuturor, nu au menţionat nimic despre acea perioadă neagră din viaţa lor. Se pare că au fost obligaţi de către organele de securitate să semneze un angajament de „tăcere" la ieşirea din închisoare. Au fost consemnate, cât s-a putut, dramele generaţiilor de psihologi din perioada interbelică, care au fost decimate în puşcăriile comuniste. Unul dintre psihologii care s-a dus şi a stat perioade însemnate de timp în arhivele securităţii, să scrie prin ce aceştia au trecut, a fost prof. Adrian Neculau de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi. Explorând viaţa şi opera generaţiilor de psihologi interbelici, am fost impresionat de profunda lor ancorare în cultura psihologică occidentală nu numai prin studii la universităţile din Germania, Franţa, Anglia, SUA, dar mai ales prin forţa creatoare, efervescenţa de idei şi iniţiative, aspiraţiile arzătoare cu care s-au întors acasă să creeze infrastructura, instituţiile, serviciile şi cultura psihologică românească. Am fost impresionat de cultura universitară interbelică de selecţie şi promovare a tinerelor talente, acordarea de burse de studii la universităţi de prestigiu din străinătate etc. în scopul creării unor generaţii noi de psihologi academici şi şcoli de psihologie în România. Războiul şi venirea comunismului le-a retezat tragic şi nedrept aceste aspiraţii şi i-a aruncat pentru decenii în puşcării aşternând întunericul peste cultura psihologică românească pe care a trimis-o cu decenii în urmă. Comunismul a izolat comunitatea academică românească de cea internaţională, a deprivat-o de resurse, a promovat nonvalori pe criterii ideologice şi în final a desfiinţat psihologia ca ştiinţă şi instituţie de învăţământ. Perioada post-decembristă, mai degrabă „un soare înşelător", a fost vulnerabilă la incompetenţă, nepotism, insuficiente resurse de cercetare, promovări nonvalorice cu CV-uri umflate, plimbări „turistice" la congrese şi stagii de specializare. Lucrând la acest dicţionar am trăit toate dramele, ascensiunile şi căderile, victoriile şi eşecurile psihologiei româneşti şi a psihologilor români, de la cei care în perioada interbelică au excelat sub un soare sau orizont înşelător şi s-au implicat inconştient în mişcări politice şi orientări ideologice, până la cei care au stat decenii în închisori torturaţi şi forţaţi la muncă fizică, de la cei care au intuit mersul evenimentelor şi s-au „orientat" emigrând sau trecând de partea comuniştilor, până la cei care au murit sau dispărut pe front, au decedat în închisorile comuniste sau au supravieţuit cu demnitate. În 1981, l-am vizitat pe C. Georgiade să-mi completeze chestionarul. Trăia modest într-o locuinţă insalubră şi ca să supravieţuiască se ocupa cu tăbăcirea de piei. Era pe înserate şi am observat cum lucra la o legătură mare de piei. I.M. Nestor, în anii '50, vindea pâine la o brutărie. Fiecare ştiinţă are drama ei. Dincolo de drama ei,

psihologia are şi o conştiinţă dramatică definită de propriile reflecţii asupra devenirii ei ca ştiinţă şi de afirmarea dramatică a psihologilor. Psihologii români trebuie să fie realişti. Au pierdut 75 de ani preţioşi: 45 de ani de comunism care au generat şi o diferenţă de 30 de ani de competenţă, statut, resurse academice, dotare şi tehnologie în domeniu, mobilitate academică etc. Psihologia românească antebelică se ridică la nivelul celei europene. Psihologii români se bucurau, cu înaltă responsabilitate şi patriotism, de burse de studii pre- şi postdoctorale în ţările din vest (Germania, Franţa, Anglia, SUA), de circulaţia liberă la evenimentele ştiinţifice internaţionale, de îndrumarea sau cooperarea directă cu marii psihologi ai lumii. Comunismul şi izolarea de Vest au făcut ca psihologia românească să piardă aproape o jumătate de secol. La începutul anilor '90, fiind bursier postdoctoral la Freie Universität din Berlinul de Vest, A.v. Humboldt (dosar evaluat de un număr important de universităţi vest-germane; test limba germană la Catedra de Limbi Germanice a Universităţii Bucureşti; aprobare fonduri de cercetare la Bonn, dar numai pe baza acceptării universităţilor, care asigurau laboratoare de cercetare şi pe care le-am contactat prin asociaţiile profesionale la care am plătit cotizaţia de membru în lei prin turişti străini în munţii Făgăraş şi Retezat pentru că era interzisă deţinerea de valută), profesorii germani de la Catedra de psihologie apreciau un decalaj de 10 ani între psihologia vest-germană şi cea nord-americană. *Mutatis mutandis*, la acea dată am apreciat o diferenţă de 20 de ani între psihologia românească şi cea vest-germană. Deci cumulat o diferenţă de 30 de ani între psihologia românească şi cea nord-americană. Diferenţă de competenţă academică, ştiinţifică şi universitară, de dotare şi acces la resurse, mobilitate şi cooperare academică, salarizare, statut social, tehnologie, buget şi echipamente de cercetare şi testare, management, publicaţii etc. În 1991, în Berlinul de Vest, Freie Universität Berlin – replică a Universităţii Humboldt din Berlinul de Est, luată de ruşi în 1945, aveau laboratoare de cercetare subliminală şi de deprivare senzorială la 30 m în subteran, în care când intrai erai parcă pe altă planetă. În 1994, când am ajuns în Toronto şi am lucrat ca cercetător asociat al University of Toronto am descoperit că numai pentru studenţii de la Master, pentru experimentele lucrărilor lor de diplomă, aveau o clădire de câteva etaje cu cobai şi un număr semnificativ de personal de întreţinere. Studenţi trebuiau să programeze foarte detaliat, cu multe luni înainte experimentele, inclusiv meniul foarte detaliat al cobailor cu toată schema experimentală etc. La universităţile din vest se preda *Statistica inferenţială* multivariată (ANOVA, MANOVA, ANCOVA etc.) pentru experimente şi cercetare-testare statistică încă din anii '60-'70. La noi, până în anii '90 se preda statistică descriptivă, care se oprea la corelaţii şi regresie. Ce spunem istoriei psihologiei româneşti? Asta este dilema. Cred că în ultimele 3 decenii lucrurile s-au schimbat mult, dar diferenţa de resurse alocate, competenţă şi cultura academică experimentală poate fi încă semnificativă. Rămâne ca o datorie a generaţiilor ce vin să reducă acest decalaj academic în contextul alocării de resurse europene în domeniu.

De ce am scris această lucrare? Din două motive principale. În primul rând pentru că am început-o în anii '80 ai secolului trecut, când nu exista o asemenea

lucrare în psihologia românească, dar nu am terminat-o din cauza unor evenimente majore: cazul MT – Meditația transcendentală din 1982 care s-a intersectat cu trimiterea chestionarelor mele, căderea comunismului în 1989 şi emigrare mea în Canada. Un al doilea motiv a fost sindromul de culpabilitate că am părăsit țara şi că trebuie să las ceva în urma mea în istoria psihologiei româneşti. De la distanță, în timp lucrurile se văd mai bine, iar de la distanța în spațiu perspectiva este mai cuprinzătoare şi detaşată.

Este necesară o reformă sistemică a certificării furnizorilor de servicii psihologice în România?

Sistemul de învățământ psihologic şi piața serviciilor psihologice în România în ultimele două decenii au evoluat impresionant, dar există anumite vulnerabilități, limite şi riscuri – unele chiar majore, legate în special **competență şi deontologie.** Dacă certificarea psihologilor nu va fi reconsiderată structural, în viitor e posibil să apară riscul pierderii credibilității serviciilor psihologice (testare, psihoterapie, consiliere etc.) în rândul populației. Sistemele de certificare profesională a psihologilor în țările avansate cuprind patru elemente esențiale: **1.** *Obținerea gradului de doctor în psihologie* pe profil de specializare (medical, educațional, industrial, corporatist etc.). **2.** *Acumularea unui număr între 1500-6000 de ore de activitate practică şi rezolvare de cazuri* sub îndrumarea/supervizarea unui psiholog certificat şi cu experiență. În multe cazuri această activitate este organizată pe două nivele de supervizare (supervizor principal şi secundar) şi durează în medie până la trei ani. **3.** *Trecerea Examenului de Practică Profesională în Psihologie* (**Professional Practice în Psychology – EPPP-1; EPPP-2 obligatoriu generalizat din 2026).** Un test profesional complex care durează în general 4 ore şi are circa 500 de întrebări, majoritatea cu alegeri multiple. **EPPP-2 este total diferit**: 170 de întrebări din care 45% cu alegere multiplă, 45% întrebări bazate pe scenarii, 10% alte tipuri de întrebări. Durata este de 4 ore şi 15 minute. **4.** *Trecerea unui examen complex de legislație, etică şi deontologie profesională*. În plus, pentru menținerea certificării, anual psihologul trebuie să acumuleze un anumit număr de credite pentru a-şi ridica competența prin participare la cursuri, simpozioane, workshopuri etc. Această reformă structurală a certificării psihologilor în România s-ar putea face progresiv pe o durată de zece ani. Şcolile doctorale pot să asigure numărul necesar de candidați la certificare. Numai în felul acesta se va putea asigura credibilitatea şi fiabilitatea serviciilor psihologice în viitor. În paralel, va fi necesară crearea unei rețele de cursuri post-universitare necesare pregătirii candidaților pentru certificare.

Există vreo viziune programatică pentru psihologia românească?

În ce direcție se îndreaptă şi cum va arăta în viitor învățământul psihologic liceal şi universitar, cercetarea psihologică, Colegiul psihologilor, Institutul de psihologie, revistele şi publicațiile de psihologie, asociațiile de psihologie, serviciile psihologice, Web-ul şi AI-ul psihologic românesc etc. Cum va arăta psihologia românească peste timp, decenii, secole? Poate trecutul acestei ştiințe în această țară să-i prezică viitorul? Greu de spus, şi mai greu de crezut. În septembrie 2022, am vizitat Institutul de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru" în clădirea

de lângă Casa Poporului/Clădirea Parlamentului. Această clădire impresionantă fusese proiectată de regimul Ceauşescu pentru Consiliul National al Cercetării Ştiinţifice, iar acum adăposteşte institute de cercetare ale Academiei Române. Departamentul de Psihologie al Institutului este situat la etajul III – birouri mari şi înalte, culoare lungi, uşi masive închise. Partea de psihologie a Institutului mai avea şase cercetători dintre care nu am găsit niciunul după două vizite în orele de lucru. În final, am reuşit să vorbesc la telefon cu doi cercetători şi să întâlnesc unul în timp ce consultam arhiva institutului pentru acest dicţionar. Partea de filosofie a institutului avea în jur de 20 de cercetători şi 5 academicieni. Psihologia 6 cercetătorii şi niciun academician. Este vina celor care au condus institutul? După revoluţia din 1989 psihologia ca disciplină universitară şi instituţie de cercetare luase avânt mai mult de un deceniu în bună parte ca un fenomen de compensare a ostracizării acestei ştiinţe de către regimul comunist care o desfiinţase complet ca ştiinţă şi instituţie. Apoi cercetarea a intrat din nou în declin. Să fie aceasta o expresie fatalistă a dinamicii ondulatorii a spaţiului mioritic care defineşte spirala genei culturale româneşti? Deşi numai timpul ne va spune, totuşi s-a trecut prin trei cicluri clare – începutul de secol XX şi avântul interbelic al psihologiei (1900-1945), perioada comunistă de declin până la desfiinţarea psihologiei ca ştiinţă şi instituţie pe motive ideologice (1945-1989) şi perioada post decembristă de un nou avânt. În prezent, suntem în ciclul al patrulea, care evoluează contradictoriu – cercetarea psihologică involuează, iar ca disciplină, instituţie universitară şi servicii, psihologia îşi menţine un oarecare status consolidat.

Mulţumiri speciale soţiei mele, Irina, pentru răbdarea, afecţiunea şi sprijinul moral cu care m-a ajutat în finalizarea acestei lucrări începută cu 43 de ani în urmă, înainte de a o cunoaşte. Mulţumiri deosebite vreau să exprim pe această cale: prof univ. L. Iacob, prof. univ. R. Răşcanu, cercet. şt. C. Voicu, C-dor F. Sântion, cercet. şt. D. Dumitrescu, psiholog D. Cornoiu, C-dor C.-E. Cracsner, ing. I. Petroman etc. pentru sprijin şi încurajare în elaborarea acestei lucrări. De asemenea, mulţumiri similare serviciilor de Resurse umane ale Universităţii din Bucureşti, Universităţii Politehnica din Bucureşti, Universităţii „Spiru Haret", Institutului de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru". Mulţumiri cu totul speciale soţiilor şi copiilor, rudelor şi vecinilor celor dispăruţi care mi-au facilitat accesul la sau au furnizat direct informaţii esenţiale. Mulţumiri speciale prof. univ. V. Preda din Cluj-Napoca pentru informaţii despre psihologii clujeni şi în special despre Mariana Roşca. La Institutul de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru" al Academiei Române am reuşit să consult dosarele personale ale unui număr important de cercetători dar numai cele de după 1990. M-a ajutat să accesez şi să scanez informaţii din dosare, dna Dana Arventi, fiica psihologului cercetător şi profesor univ. Stroe Marcus. Pentru răbdarea şi amabilitatea ei deosebite, mă simt dator să-i aduc mulţumirile mele speciale şi pe această cale. Nu în ultimul rând datorez mulţumiri studenţilor de la Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei a Universităţii „„Hyperion"" din Bucureşti, promoţia 2021-2022 care, sub îndrumarea prof. univ. Ion Mânzat şi lector univ. Maria Tănase Mânzat, au cules date primare pentru pofile de autori. În sfârşit, această lucrare nu

ar fi putut fi finalizată fără încurajarea şi afecţiunea deosebită de care m-am bucurat în ultimii doi ani din partea familiei prof. univ. Ion Mânzat zis „Dave" şi Maria Tănase Mânzat. În timp ce alţii mi-au respins propunerea de colaborare, au încercat să mă descurajeze sau să minimalizeze importanţa unei asemenea lucrări, Maria şi „Dave", de la primul telefon, şi-au arătat entuziasmul, m-au încurajat, m-au ajutat la finalizarea listei de autori, mi-au pus la dispoziţie impresionanta lor lucrare *Istoria psihologiei universale*, au implicat studenţi în culegerea unor date primare, iar „Dave" s-a angajat în colaborare.

Sperăm că generaţiile viitoare vor avea iniţiative similare pentru psihologii secolului XXI.

P. Mureşan,
Canada, mai 2023

ANIȚEI, MIHAI (n. 18 octombrie 1948, Brăeşti, Botoşani) psiholog român, profesor universitar; absolvent al Facultății de Filosofie, secția Psihologie (1970-1974); doctor în psihologie cu teza *Personalitatea modală la aviatorii profesionişti*, 1998, cond. şt. prof. dr. Paul Popescu-Neveanu şi prof. dr. Nicolae Mitrofan. ***Ascendență profesională şi academică*:** psiholog şi şef Laborator de psihologie la Întreprinderea de pompe „Aversa" Bucureşti (1974-1979); psiholog principal, adjunct şef Laborator de Psihologie Aeronautică, Centrul de Medicină Aeronautică (1979 1991). Lector univ. (1991-2000), conf. univ. (2000-2007), prof. univ. (2007 – în prezent), conducător de doctorat (2007 – prezent) la Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației a Universității din Bucureşti (FPSEUB); profesor asociat la Universitatea „Titu Maiorescu" (1992 – prezent). Psiholog principal şi supervizor atestat de Colegiul Psihologilor din România în Psihologia Muncii, Transporturilor şi Serviciilor, Psihologie educațională, consiliere şcolară şi vocațională, Psihologie pentru apărare ordine publică şi siguranță națională, Psihologie clinică, Cabinet Individual de Psihologie (2007-2021). ***Poziții management academic*:** director Departamentul de Psihologie (2006-2011), director Şcoala Doctorală (2012-2016) şi director al Laboratorului de Psihologie Experimentală „Gheorghe Zapan" (1993-2016) la Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației a Universității din Bucureşti; şeful Laboratorului de Psihologia Muncii, Transporturilor şi Serviciilor „Petre Pufan" (2007-2013). ***Specializări:*** curs de specializare în microcalculatoare, Institutul Central de Informatică (ICI) Bucureşti (1981); curs de specializare la firma de aparatură psihologică de laborator „Schuhfried", Viena (1992). ***Membru:*** Consiliul Profesoral al Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației (1996-2016), Senatul Universității Bucureşti (2006-2011), Consiliul ştiințific al Universității din Bucureşti (2011-2015), CNATDCU – Comisia de psihologie (2012-2016), Colegiul Psihologilor din România (CPR) (2004 – prezent), Asociația Psihologilor din România (APR) (1980-2012), Societatea de Medicină şi Psihologie Aeronautică din România (2001 – prezent), Asociația Psihologilor din Transporturi (2007-2017), Consiliul ştiințific al Agenției Naționale Antidrog (2016 – prezent); coordonator lucrări de grad didactic I, lucrări de licență, lucrări de disertație Master; preşedinte comisii de susținere doctorat. ***Preşedinte*:** Colegiul Psihologilor din România (CPR) (2009-2017), Comisia de Psihologia Muncii, Transporturilor şi Serviciilor a CPR (2004-2009); preşedinte fondator al „Societății Române de Psihologie Experimentală Aplicată" (2010-2021); secretar general al APR (2001-2006); preşedinte fondator al Comisiei de Etică a Universității din Bucureşti (2012-2016); preşedinte Comisia de Etica Cercetării din cadrul Consiliului Ştiințific al Agenției Naționale Antidrog (2012-2016). ***Afilieri Internaționale-membru:*** EFPA (European Federation of Psychological Association – Bruxelles) (2013-2017);

Presidential Council EFPA, Board of Professional Development EFPA (2013-2017), Task Force Human Rights EFPA (2013-2017); International Council of Psychologists (2004-2017); IAAP (International Association of Applied Psychology) (2006-2017), EAP (European Association of Methodology) (2007-2017). ***Activitate didactică:*** a predat cursurile *Fundamentele psihologiei I, Fundamentele psihologiei II, Psihologie experimentală, Istoria Psihologiei, Psihologia în transporturi* la studii de Licență; *Personalitate şi profesie, Abordări moderne în cercetarea de marketing şi comportamentul consumatorului, Modele actuale de abordare în psihologia traficului rutier, Analiza şi prevenirea accidentelor* la programele de Master; *Metodologii moderne de cercetare psihologică, Etica cercetării în Psihologie* la Şcoala Doctorală din cadrul FPSEUB, iar la Facultatea de Psihologie, Universitatea „Titu Maiorescu" cursurile *Fundamentele psihologiei I, Fundamentele psihologiei II, Psihologie experimentală, Psihologia personalității*, la studii de Licență şi *Personalitate şi comportament* la programul de Master**.** ***Contribuții:*** **1**. Studiul personalității, inițiat prin lucrarea de doctorat *Personalitatea modală la aviatorii profesionişti* (1998), publicarea cărții *Psihologia personalității aviatorului* (2000), apoi *Tratatul de psihologia personalității* (2016). A contribuit la elaborarea metodologiei de investigare a personalității modale, la validarea factorilor de personalitate ca predictori ai performanței profesionale, la integrarea, pe lângă teoriile personalității a unor capitole originale, derivate din experiența didactică, respectiv, personalitate şi profesie, sau personalitate şi comportament în structura tratatului. A contribuit la studiul relației dintre personalitate şi agresivitate la volan, a evidențiat rolul Triadei Negre (Dark Triad) în explicarea agresivității în conducerea auto. **2.**Validarea unui sistem expert de evaluare psihologică a candidaților la şcolile de şoferi amatori din România utilizând Vienna Test System. **3**. Utilizarea poligrafului în obiectivarea efectului desenelor animate şi a jocurilor video cu un conținut violent asupra reactivității emoționale, evidențiindu-se procesul de desensibilizare cu efect negativ asupra comportamentului. A fost studiat efectul de desensibilizare şi la stimuli verbali agresivi, la scene violente sau la scenarii agresive. **4.** Studiul microexpresiilor faciale şi al reacțiilor emoționale în percepția fețelor umane în variate condiții cu ajutorul poligrafului. **5.** Variate cercetări experimentale de laborator vizând efectele cafeinei, alcoolului, muzicii asupra timpului de reacție, percepției periferice, coordonării motorii, finalizate în studii prezentate şi publicate. Experiența de cercetare şi experiența didactică s-au concretizat în cartea *Psihologie experimentală* (2007). **6.** Studii şi cercetări în domeniul psihologiei aeronautice, vizând aspecte precum: resursele energetice ale piloților pe avioane supersonice de luptă, participarea la experimentul psihologic românesc „Informația", prilejuit de primul zbor al unui cosmonaut român, utilitatea examenului de cunoştințe şi a celui psihologic în selecția candidaților la şcoala de aviație, explorarea biografică în predicția performanțelor aviatorilor şi paraşutiştilor, relația dintre hemodinamica cerebrală şi unele particularități ale activității psihice a aviatorilor şi paraşutiştilor, curba săptămânală a mobilizării resurselor energetice în activitatea de pregătire teoretică a elevilor-piloți. ***Coordonator proiecte*****:** acorduri de parteneriat între Universitatea din Bucureşti, Laboratorul de Psihologie Experimentală „Gheorghe Zapan", Laboratorul de Psihologia Muncii, Transporturilor şi Serviciilor „Petre

Pufan" şi firmele: „RQ Plus" (2013-2016, aparatură de evaluare psihologică) şi „HART Human Resource Consulting" SRL (2013-2016); acordul de parteneriat între Universitatea din Bucureşti, Centrul de Psihologie Aplicată al Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației şi Fundația Tulane, Harvard University (Children's Hospital Boston), Tulane University Health Science Center, University of Maryland (2007-2016); contractul de colaborare între Universitatea din Bucureşti, Centrul de Psihologie Aplicată al Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației şi firma „Schuhfried GmbH" Viena (2007-2016); director ştiințific, coordonatorul „Programului de cercetare a solicitărilor psihice specifice pentru personalul din Centrala Nuclearo-Electrică de la Cernavodă", director ştiințific, coordonatorul „Programului de cercetare a competențelor manageriale necesare personalului cu funcții de conducere din Centrala Nuclearo-Electrică de la Cernavodă" (2003-2004); director ştiințific, coordonatorul „Programului de cercetare în domeniul managementului stresului neuropsihic pentru personalul Centralei Nuclearo-Electrice de la Cernavodă (2006-2007); director de proiect, coordonatorul „Programului CEEX 2006 – Grant de cercetare, Centenarul Psihologiei la Universitatea din Bucureşti"; participare directă la elaborarea legislației, normelor, reglementărilor profesiei de psiholog, la implementarea acestora, construcția instituțională şi a sediului CPR. (2002-217). ***Poziții management editorial:*** redactor-şef şi fondator „Revista Română de Psihologie Experimentală Aplicată" (2010-2021), redactor-şef adjunct (2007-2012) şi redactor-şef (2012-2014) „Revista de psihologie", Academia Română; editor (în colab.) vol. 33/2012 şi 78/2013 „Procedia Social and Behavioral Sciences" – Elsevier, Conferințe Internaționale: „Psihologia şi realitățile lumii contemporane", PSIWORLD 2011-2012, Bucureşti, 27-30 octombrie 2011, respectiv, 19-21 octombrie 2012; editor vol. Conferinței Internaționale „Psihologia şi realitățile lumii contemporane", PSIWORLD 2010, Bucureşti, octombrie 2010, Editura Universitară, 2011; editor-şef „Romanian Journal of Exprimental Applied Psychology" (2010-2021); redactor executiv „International Journal of Traffic and Transportation Psychology" (2013-2021). ***Coordonator manifestări ştiințifice*:** Conferința națională de psihologie, sub egida Colegiului Psihologilor din România, cu prilejul Zilei Psihologului (27 mai), edițiile 2015-2016; preşedinte Comitet de organizare al Conferinței Internaționale indexată ISI „Psihologia şi realitățile lumii contemporane", Bucureşti (2010-2016, PSIWORLD); preşedinte Comitet de organizare al Conferinței Naționale de Psihologie Experimentală Aplicată (EAPSI, 2011-2014); preşedinte Comitet de organizare al Conferinței Internaționale „Centenarul Psihologiei la Universitatea din Bucureşti", octombrie 2006; preşedinte Comitet de organizare Simpozionul jubiliar „Modernitatea operei lui Constantin Rădulescu-Motru", Bucureşti, 16 iunie 2007, Academia Română. ***Participare la evenimente ştiințifice:*** a participat cu comunicări la 23 de conferințe naționale şi 38 de conferințe şi congrese internaționale: Yokohama (2016), Barcelona (2012), India – Chennai (2012), Bangkok (2012), Singapore (2012), Florența (2011), Turcia – Istanbul (2011), Antalya (2011), Izmir (2012), Maldive (2011), Atena (2010), Bucureşti (2006-2017), Sibiu (2007-2010), Timişoara (2009), Piteşti (2008-2010), San Diego (2007) etc. ***Publicații.* 1. *Cărți – autor unic:*** *Fundamentele psihologiei* (2010); *Istoria psihologiei* (2005; 2007; 2009); *Fundamentele*

psihologiei. Psihologia stimulării şi reglării comportamentului (2009); *Psihologia în transporturi* (2009); *Psihologie experimentală* (2006; 2007); *Fundamentele psihologiei. Mecanisme psihice cognitive* (2005); *Introducere în psihologia experimentală* (2000; 2004); *Psihologia personalității aviatorului* (2000). **2. *Coautor:*** *Tratat de psihologia personalității,* M. Aniței, M. Chraif, V. Burtăverde şi T. Mihăilă (2016); *Psihologia în transporturi,* M. Chraif şi M. Aniței (2013); *Metoda interviului în psihologia organizațională şi resurse umane*, M. Chraif şi M. Aniței (2011); *Introducere în tehnica interviului,* M. Chraif şi M. Aniței (2010); *Ghid de practică psihologică pentru studenți. Cabinete de psihologie şi Clinica de psihiatrie,* M. Aniței, S. Trifu şi M. Chraif (2010); *Introducere în psihologia transporturilor*, M. Aniței şi M. Chraif (2010). **3. *Capitole în volume colective:*** *Psihologie* (2005) (coord. M. Zlate), manual cls. a X-a; cap. „Gândirea", „Comunicarea şi limbajul", „Voința", „Temperamentul", „Caracterul"; *Psihologia vieții cotidiene* (1997) (coord. M. Zlate), cap. „Personalitatea aviatorului"; *Dimensiuni psihice ale zborului aerospațial* (1985) (coord. V. Ceauşu), cap. „Resursele energetice ale piloților pe avioane supersonice de luptă"; *Solicitări psihice la aviatori şi paraşutişti* (1987) (coord. V. Ceauşu), cap. (în colab. cu V. Ceauşu şi M. Popa) „Utilitatea examenului de cunoştințe şi a celui psihologic în selecția candidaților la şcoala de aviație", cap. (în colab. cu M. Toma) „Explorarea biografică în predicția performanțelor aviatorilor şi paraşutiştilor", cap. (în colab. cu F. Boanță şi I.P. Vasilescu) „Relația dintre hemodinamica cerebrală şi unele particularități ale activității psihice a aviatorilor şi paraşutiştilor", cap. (în colab. cu M. Popa) „Curba săptămânală a mobilizării resurselor energetice în activitatea de pregătire teoretică a elevilor-piloți"; *Psihologia vieții cotidiene* (1997) (coord. M. Zlate), cap. „Personalitatea aviatorului". **4. *Articole publicate:*** A publicat peste 130 de articole, astfel: 4 articole în reviste indexate în WoS (ISI), al căror IF este mai mare sau egal cu 1, realizate în calitate de coautor; 42 articole publicate în volumele unor conferințe internaționale (Proceedings) indexate în WoS (ISI), al căror IF este mai mic decât 1, realizate în calitate de coautor; 44 de lucrări *in extenso* (tip proceedings) indexate WoS sau altă BDI recunoscută, realizate în calitate de autor principal, publicate în volumele unor conferințe internaționale; 40 de lucrări *in extenso* (tip proceedings) indexate WoS sau altă BDI recunoscută, realizate în calitate de coautor, publicate în volumele unor conferințe internaționale. **5. *Indice Hirsch:* 16.** ***Surse:*** *CV Mihai Aniței 01.09.2021.docx* (de la autor); Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori,* Anexa 2.

ARĂDĂVOAICE, GHEORGHE (n. 16 ianuarie 1940, sat Davideni, com. Păstrăveni, jud. Neamț) ofițer superior al Armatei Române, general-maior (r) şi psihosociolog cu preocupări majore în psihologia militară şi în psihosociologia conducerii şi comenzii militare. A urmat Liceul teoretic din Târgu Neamț (1953-1956). Absolvent: Şcoala Militară de Ofițeri activi de infanterie „Nicolae Bălcescu" – Sibiu (1957-1960), Institutul pentru pregătirea cadrelor în problemele conducerii social-politice (1968-1972 – diplomă echivalată, prin examene de diferență, de Facultatea de Sociologie

Psihologie şi Pedagogie, specialitatea Sociologie, Universitatea Bucureşti, 1993); Facultatea Arme Întrunite şi Tancuri, specializarea Arme Întrunite – şef promoție la Universitatea Națională de Apărare „Carol I" (1975-1977). Doctor în sociologie cu teza *Teoria şi practica stimulării în colectivitățile profesionale. Cercetare sociologică în colectivitățile militare*, cond. şt. prof. I. Iordăchel (1980). A evoluat în ierarhia militară de la gradul de locotenent la cel de general-maior, activând în diferite structuri şi eşaloane ale armatei şi ale sistemului siguranței naționale. Subsecretar de stat/ prim-adjunct al directorului SPP şi şef al Statului Major. La cererea sa este trecut în rezervă (1997). ***Contribuții:*** unul dintre cei mai activi, prolifici şi reprezentativi autori din armată care a abordat şi tratat în lucrările sale psihosociologia teoriei şi practicii militare contemporane şi a leadership-ului performant; a elaborat şi publicat peste 300 de articole, studii, comunicări ştiințifice şi referate în reviste ale armatei: „Probleme de artă militară", „Gândirea Militară Românească" şi „Spirit militar modern". Ca autor, coautor sau coordonator a publicat peste 60 de cărți în domenii variate de la ştiință, artă, doctrină militară şi antiterorism la sociologie, pedagogie şi etică. ***Premii:*** „Meritul militar" clasa III, II, I**.** ***Publicații (selectiv):*** *Pregătirea psihologică a militarilor pentru luptă* (1976); *Psihologia şi metodica educației militare* (1977); *Psihicul şi realitatea câmpului de luptă* (1979); *Pedagogie militară* (1980); *Comanda militară. Dimensiuni psihosociale* (1982); *Climatul psihosocial în colectivele militare* (1984); *Dimensiuni psihologice ale vieții militare* (1984); *Ştiința conducerii în domeniul militar* (1984, în colab.); *Stil de conducere. Perspectivă psihosociologică* (1985); *Coeziunea colectivelor ostăşeşti. Considerații psihologice* (1986); *Personalitatea cadrelor militare. Perspectivă psihosociologică* (1987); *Acțiuni psihologice în confruntările militare contemporane* (1988); *Raporturile şef – subordonați. Analiză psihopedagogică* (1989); *Disciplina militară. Dimensiuni psihologice* (1993); *Stresul psihic în lupta armată* (1993); *Comandantul (şeful). Profil psihoprofesional* (1994); *Zvonul. Determinări, conținut, consecințe* (1995); *Motivația şi motivarea în domeniul militar* (1996); *Comunicarea în mediul militar* (1997); *Managementul organizației şi acțiunii militare* (1998); *Ghidul practic al comandantului (şefului) eficient. 65 de probleme şi sute de răspunsuri pentru un leadership performant* (1999, 2001); *Comandantul şi arta de a conduce. Dimensiuni psihosociologice şi deontologice* (2000); *Comandantul. Determinări şi imperative ale conducerii eficiente* (2001); *Relațiile interumane în mediul militar. Reguli pentru optimizarea lor* (2002); *Teste psihologice de autoevaluare* (2003); *Arta armonizării relațiilor interumane* (2003); *Chiar vrei să fii şef? Profilul psihoprofesional al conducătorului* (2004); *Deontologia liderului* (2005); *Dimensiuni definitorii ale personalității liderului* (2006); *Stilul de conducere al liderului. Determinări, tipologii, imperative* (2008); *Liderul şi munca în echipă* (2009); *Motivația. Metode şi tehnici de motivare* (2009); *Comunicarea interumană. Principii şi reguli practice* (2010); *Stress, eustres, distres. Terapii antistres* (2010); *Liderul militar. Realități şi deziderate* (2011); *Succesul şi eşecul. Determinări, ipostaze, consecințe* (2012); *Liderul performant. Fundamente psihologice* (2014). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2023*). Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori,* Anexa 2; OngEco-Europa (2013). *Dicționarul personalităților din România. Biografii contemporane*. Editura Anima, Bucureşti p. 29; Cracsner, C.E. (2005). *Istoria psihologiei militare româneşti.* Editura Psyche, Bucureşti, pp. 175-176.

ATANASIU, CONSTANTIN (n. 31 ianuarie 1897, Brăila – d. 11 aprilie 1988, Bucureşti) psiholog, ofiţer de artilerie şi Stat Major (general-maior în retragere), inginer hotarnic, scriitor şi poet român. După studiile primare şi gimnaziale a urmat Şcoala militară de artilerie din Bucureşti, pe care o absolvă în 1919 la vârsta de 19 ani primind gradul de sublocotenent. Apoi frecventează Şcoala specială de artilerie din Timişoara, pe care o absolvă în 1920. Continuă să studieze la Şcoala Superioară de Război din Bucureşti, pe care o absolvă în 1925, promoţia 31, 1923-1925. În continuare, studiază şi devine absolvent al Facultăţii de Litere şi Filosofie, Secţia Sociologie şi Psihologie, Universitatea din Cernăuţi (1929-1934). Doctor în sociopsihologie cu teza *Problema conducerii*, *„Magna cum laude"*, Universitatea din Cernăuţi, 1934, cond. şt. prof. univ. Alex. Ieşan. În 1937, execută un stagiu de şase luni în armata poloneză, după care urmează o specializare de un an de zile în psihologie la Berlin, cu H. Rupp, preşedintele Asociaţiei mondiale de psihotehnică. ***Cariera militară:*** sublocotenent şi locotenent (1916-1920), căpitan (1920-1931), maior (1931-1937), locotenent-colonel (1937-1941), colonel (1941-1945); trecut în rezervă (1945), înaintat la gradul de general de brigadă (1946). ***Funcţii militare:*** comandant de subunitate în Regimentul 3 Artilerie (1916-1923); funcţii în comandamentul Diviziei 8 Infanterie (1928-1935); funcţii în Marele Stat Major (1935-1937); comandant al Regimentului 39 Artilerie (1937-1944); comandant al Brigăzii 9 Artilerie din Divizia 9 Infanterie (1944-1946). ***Participare la cele două războaie mondiale:*** în Primul Război Mondial a fost înrolat în Regimentul 70 Dorobanţi. A participat la luptele din zona Bran şi la bătăliile din iulie 1917 de la Mărăşti şi din august 1917 de la Mărăşeşti. Pentru actele de curaj şi vitejie a fost răsplătit cu Ordinul „Coroana României" în grad de cavaler cu panglica Virtutea Militară şi frunză de stejar. În timpul celui de al Doilea Război Mondial a luptat în campania din Est până la Stalingrad. Având gradul de colonel a comandat Regimentul 39 Artilerie, din divizia 20 Infanterie Alba Iulia. A coordonat şi sprijinit cu tragerile de artilerie luptele pentru forţarea Donului şi a Doneţului. După întoarcerea frontului şi a armelor împotriva Germaniei, în perioada 1944-1945, a participat, în calitate de comandant al Brigăzii 9 de Artilerie din divizia 9 Infanterie, în campania din Vest, asigurând tragerile de artilerie la luptele de forţare a râurilor Hron, Nitra, Váh şi Morava. Odată cu terminarea războiului, în 1945, este înlăturat din armată şi marginalizat. Va supravieţui lucrând ca diriginte pe un şantier de construcţii, dar nu va uita psihologia, şi va continua să gândească şi să scrie pentru această ştiinţă pe care a iubit-o aşa de mult. ***Afilieri academice:*** membru corespondent al fostei Academii de Ştiinţe (Bucureşti, 1940-1948); membru al Asociaţiei psihologilor din RSR (1975-). ***Contribuţii la dezvoltarea psihologiei ca instituţie şi ştiinţă:*** spirit interdisciplinar, ***A.C.*** a înfiinţat şi condus, ca director: Institutul Psihotehnic Militar din Bucureşti (1939-1940); revista „Spirit militar modern. Revistă de psihologie, pedagogie, sociologie şi etică" (1938-1942), în jurul căreia s-a constituit gruparea „Spirit militar modern" din care făceau parte ofiţeri licenţiaţi în psihologie, medici şi personalităţi universitare tinere (C. Rădulescu-Motru, Fl. Ştefănescu-Goangă,

N. Mărgineanu, I.C. Petrescu, I. Gabrea, Gh. Zapan, Şt. Odobleja, Şt. Zisulescu etc.), grupare afiliată Institutului Social Român al prof. D. Gusti şi având menirea să satisfacă cerinţele ştiinţifice ale revistei şi să susţină Institutul Psihotehnic Militar; revista „ESTUL" (1940) de afirmare românească în scopul apropierii de URSS. După 23 august 1944, a făcut parte din Comitetul care a înfiinţat ARLUS-ul la Sibiu, unde împreună cu alţii a înfiinţat ziarul „România viitoare", la care a colaborat cu articole în care psihologia îşi avea rolul principal. ***Cercetări:*** verificarea valorii testelor pentru armată prin aplicarea unei baterii de teste la o divizie (1932); dialogul individ-colectivitate prin prisma ordinului şi a supunerii; însuşirea poporului spre ordine şi valoarea rapidei lui adaptări la condiţia militară; stările psihologice prin care trece tânărul în procesul desăvârşirii ostăşeşti; funcţia de a comanda ca aptitudine şi deprindere pentru menţinerea şi sporirea potenţialului combativ; cercetarea interdisciplinară, psihopedagogică a factorilor care maximizează potenţialul de luptă; problema maselor luptătoare prin prisma spiritului manevrier; birocratismul în armată şi înlăturarea lui prin factorul educativ; psihosociopedagogia recrutului şi a colectivităţilor ostăşeşti; caracteristicile psihosociale ale ţăranului, muncitorului, orăşeanului şi ostaşului român (*Recrutul*, 1944); problema deciziei şi a stresului în viaţa de campanie (*Incursiuni în psihologia luptei*, 1974); funcţionalitatea colectivelor de conducere militară, capacitatea maselor luptătoare şi conduita personalităţilor de comandă în bătălii – o studiază prin cercetarea bătăliei navale de la Jutland şi a bătăliei de la Mărăşeşti; aspectele psihologice ale iniţiativei militare; problema entropiei în educaţie (*Eseu despre educaţia ostăşească,* 1979), raportul dintre entropie, ordine, dezordine şi antientropie în organizarea, acţiunea şi educaţia militară; cuantificarea potenţialului de luptă, analiza psihosociologică a bătăliei de Mărăşeşti, profilul maselor luptătoare şi tipurile de luptători (*Umanul, dimensiune în luptă,* 1981); încleştarea armată prin prisma teoriei cuantelor; starea de mirare şi pregnanţa estetică; însingurarea; exaltarea; curajul; sociologia criticii. ***Idei şi contribuţii:*** dezvoltă o concepţie interdisciplinară, unitară, integralistă, dar în acelaşi timp şi funcţională, dinamică asupra psihicului uman concepând funcţiile psihice într-o strânsă interdependenţă şi permanentă modificare şi devenire; dezvoltă şi o concepţie situaţională asupra psihicului şi psihosocialului – globalul uman cu componentele lui alcătuieşte constelarea de fiecare dată după cerinţa împrejurării; socialitatea, grupare a produselor umane (literare, ştiinţifice, artistice) triate şi obiectualizate pentru a fi date în circulaţie, formează spiritul epocii; entropia şi călirea antientropică prin educaţie; constanta omenescului cu rol de ponderare, impulsionare, redresare şi reechilibrare a firii omeneşti; cuanta umană, existenţă infinitezimală discretă, cu efect funcţional în succedarea stărilor în devenire ale trăirii evenimenţiale. ***Decoraţii şi medalii:*** „Coroana României" în grad de cavaler cu panglică de Virtute militară şi frunză de stejar; „Steaua României" cls. a IV-a. ***Publicaţii:*** *Discuţiuni în jurul metodei testelor* (1934, „Revista de pedagogie" a Institutului Universitar din Cernăuţi); *Raţionalizarea serviciului militar. Determinarea inteligenţei şi a aptitudinilor* (1934); *Mic dicţionar tactic* (1934, în colab.); *Naţiunea armată şi armata de profesionişti. Contribuţii ale Psihologiei aplicate* (1935, Cernăuţi); *Psihotehnica în armatele străine* (1936, Bucureşti); *Raţionalizarea în armată* (1936*);*

Psihotehnica în armata română (1938); *Patriotism şi ideal* (1939); *Literatură şi dinamism* (1940); *Psihologia şi pedagogia ordinului* (1941, ed. I Premiul „Gheorghe Asachi" al Academiei Române, ed. a II-a, 1942); *Ideologie şi război* (1940); *Conştiinţa militară* (1940); *Reflecţii asupra sensului uniformei, instrucţiei şi camuflării* (1940, în colab.); *Birocratismul şi calea raţionalizării muncii* (1940); *Psyhosoziologie der Vaterlandsliebe im Dor und în der Stadt* (1942); *Sângerări transilvane* (1943); *Recrutul* (1944, propusă de R. Rosetti pentru premiere la Academia Română*); Armata Roşie* (1945); *Strofe din luptă* (1972, Poezii); *Incursiuni în psihologia luptei (Decizie-Stres)* (1974); *În ritmul ostăşimii* (1974, Poezii); *Din însemnările unui veteran Schiţe şi povestiri* (1975); *Poeme din Cetatea Brăilei* (1976, Poezii); *Eseu despre educaţia ostăşească. (Entropia şi Educaţia)* (1979); *Umanul, dimensiune în luptă* (*Globalul uman Cuantele*) (1981). Colaborator la: „Revista de psihologie", „Revista Fundaţiilor", „Revista pedagogică", „Revista generală a învăţământului", „România literară", „Viaţa românească", „Luceafărul", „Săptămâna", „Apărarea patriei", „Viaţa militară" etc. ***Apreciere*****:** *„L-am vizitat pe generalul Atanasiu în anul 1981 pentru a-i înmâna Chestionarul şi a-l intervieva pentru acest dicţionar. Locuia împreună cu soţia în cartierul Militari într-un bloc undeva în apropiere de intersecţia str. Lujerului cu B-dul Armata Poporului. M-a primit cu mult respect şi entuziasm. Avea peste 80 de ani. Luptase în ambele războaie mondiale, iar în cel de al Doilea Război Mondial luptase până la Stalingrad şi de acolo înapoi până în Cehoslovacia, râul Morava. În perioada comunistă nu i s-au recunoscut meritele şi gradele. A lucrat ca diriginte pe şantiere de construcţii. Nu era supărat sau revendicativ. Avea un optimism de nedescris şi o forţa inimaginară de înţelegere a evenimentelor vieţii prin care a trecut. Era îndrăgostit de psihologie. M-a fascinat viziunea lui modernă şi penetrantă despre viitor. Soţia lui m-a servit cu o cafea, iar el mi-a vorbit zeci de minute în şir, cu o pasiune nemaivăzută, despre* ***cuanta psihică*** *pornind de la* ***cuanta fizică*** *a lui Planck, Bohr şi Einstein. Atunci am fost uşor sceptic şi am crezut că este un vis al generalului. După 40 de ani, în Toronto am citit despre un studiu experimental complex prin care cercetătorii nord-americani încercau confirmarea existenţei cuantei psihice"* (Pavel Mureşan, *Din amintire*, iunie 2022). *„Prin tot ce a creat, generalul-maior Constantin Atanasiu rămâne unul dintre cei mai remarcabili reprezentanţi ai armatei române în secolul XX, prin multitudinea preocupărilor şi iniţiativelor în domeniul psihologie militare"* (C.E. Cracsner, 2005, p. 179). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*. manuscris; Cracsner, C.E. (2005). *Istoria psihologiei militare româneşti.* Editura Psyche, Bucureşti, pp. 177-179.

ATHANASIU, IOAN (n. 27 aprilie 1868, Sascut, jud. Putna, azi Bacău – d. 20 iulie 1926, Bucureşti), medic veterinar şi fiziolog român, pionier al electrofiziologiei nervoase moderne şi unul dintre întemeietorii fiziologiei moderne româneşti. Membru corespondent al Academiei Române. Urmează şcoala elementară în Sascut şi liceul în Bacău. Licenţiat al Şcolii Superioare de Medicină Veterinară din Bucureşti (1885-1890 cu lucrarea de licenţă *Câteva cercetări asupra numărului globulelor roşii la cal*, sub îndrumarea prof. univ. Al. Locusteanu. În 1984, obţine o

bursă de studii şi urmează o specializare în fiziologie la Paris şi Bonn. În Franţa, a lucrat sub coordonarea fiziologilor Charles Richet (Premiul Nobel, 1913), Étienne-Jules Marey şi Maurice Duval (1895-1898) la Institutul Internaţional de Fiziologie Experimentală „Étienne Jules Marey" de la Boulogne-sur-Seine, de lângă Paris, unde a fost o perioadă şi director adjunct (1902-1905). Aici a efectuat cercetări asupra transmiterii energiei nervoase motoare şi în domeniul electrofiziologiei. Acest institut a fost frecventat şi de C. Rădulescu-Motru (1889-1890) şi Nicolae Vaschide (după 1895). Devine doctor în ştiinţe al Universităţii Sorbona din Paris în 1898. În 1905, la cererea lui S. Haret, ministrul Instrucţiunii, revine în Bucureşti ca şef la Catedra de Fiziologie Generală şi Comparată a Facultăţii de Ştiinţe şi ca director al Institutului de Fiziologie, Universitatea Bucureşti. ***Ascendenţă profesională şi academică:*** 1891: medic veterinar la Constanţa; 1892-1894: şef de lucrări la Catedra de Fiziologie a Şcolii Superioare de Medicină Veterinară din Bucureşti; 1895-1898: specializare în fiziologie în Franţa la Facultatea de Medicină din Paris şi Collège de France; 1899: face parte din echipa savantului Eduard F.W. Pflüger la Institutul de Fiziologie din Bonn; 1900-1902: profesor suplinitor la Catedra de Fiziologie a Şcolii Superioare de Medicină Veterinară din Bucureşti; 1902-1905: subdirector al Institutului Internaţional de Fiziologie „Jules Marey" din Boulogne-sur-Seine, Franţa (aproape de Paris); 1905: profesor titular la Catedra de Fiziologie Generală şi Comparată a Facultăţii de Ştiinţe şi la Catedra de Fiziologie şi Histologie a Şcolii Superioare de Medicină Veterinară din Bucureşti, precum şi director al Institutului de Fiziologie din aceeaşi universitate; 1907-1910: director al Şcolii Superioare de Medicină Veterinară din Bucureşti; 1915-1920: rector al Universităţii din Bucureşti; 1917-1920: preşedinte al Asociaţiei Profesorilor Universitari. A fost profesor la Universitatea din Bucureşti, în perioada 1904-1926. ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru al Asociaţiei Internaţionale a Fiziologilor (din 1903); membru al Asociaţiei fiziologilor Institutului „Jules Marey" (1903); a fondat în 1907, în Bucureşti, împreună cu I. Cantacuzino, Gh. Marinescu şi V. Babeş, Asociaţia ştiinţifică „Reuniunea biologică". Împreună cu acad. Ion Simionescu a înfiinţat în 1919 şi a condus, până în 1925, Editura Cartea Românească. ***Titluri ştiinţifice şi academice onorifice:*** pe 24 mai 1911 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, fiind primul fiziolog român cu acest titlu. ***Contribuţii ştiinţifice conexe psihologiei:*** alături de J. Marey, ***A.I.*** este considerat pionier şi părinte al electrofiziologiei nervoase moderne. A înfiinţat primul Laborator de Fiziologie din România şi s-a afirmat ca unul din întemeietorii fiziologiei moderne româneşti. A efectuat printre primele cercetări ştiinţifice remarcabile privind fiziologia musculară, procesele bioelectrice în sistemul nervos şi muşchi, circulaţia sângelui şi a limfei, funcţiile ficatului, homeostazia termică a organismelor, metabolismul energetic şi valoarea nutritivă a unor alimente. S-a preocupat în cercetările sale de îmbunătăţirea şi standardizarea echipamentelor de cercetare necesare investigării funcţiilor organismului şi a promovat metoda grafică şi cinematografică în fiziologie – unul dintre obiectivele principale ale eforturilor sale creatoare din perioada 1902-1905 când a lucrat la Institutul „Jules Marey" ca director adjunct. Rezultatele cercetărilor sale privind metoda grafică şi cronofotografie au fost comunicate la Congresul Internaţional de Fiziologie, organizat la Bruxelles în 1904, apoi publicate *„pentru*

a fi folosite de laboratoarele de fiziologie din întreaga lume". A studiat bazele fiziologice ale comportării organelor izolate, fiind un precursor al chirurgiei funcționale. A colaborat la marele dicționar francez de fiziologie, *Dictionnaire de physiologie* al lui Charles Richet pentru care a redactat şi publicat împreună cu fiziologul D. Călugăreanu, urmaşul său la catedră, articolul „La lymphe, la formation et la circulation". A militat pentru constituirea psihologiei ca ştiință obiectivă subliniind necesitatea folosirii cunoştințelor de fiziologie în studiul funcțiilor psihice. Pentru ***A.I.*** viața psihică este rezultatul activității nervoase, iar sistemul nervos realizează interacțiunea organismului cu mediul prin reflexe. Bazându-se pe lucrarea lui I.M. Secenov, *Reflexele creierului*, ***A.I.*** pune la baza dezvoltării şi funcționării vieții psihice principiul asociației pe baza căruia Ch. Richet a introdus termenul de *„reflex psihic",* iar ulterior Pavlov a dezvoltat *teoria reflexelor condiționate*. Este precursorul bioritmului. La Institutul „Marey" a construit, ajutat de un tehnician, un aparat cu care a reuşit să distingă impulsurile nervoase de biocurenți musculari. A militat pentru organizarea Institutului Superior în Domeniul Educației Fizice şi a publicat numeroase articole privind educația fizică. De asemenea, a introdus în Parlamentul României proiectul Legii de reorganizare a Şcoalei Superioare de Medicină Veterinară, cunoscut ca *„Legea Haret-Athanasiu*" şi aplicat în 1921. ***Invenții:*** a inventat şi construit dublul ergograf cu bilă (aparat de înregistrare grafică a activității musculare) care a fost preluat de laboratoare de studii fiziologice din toată lumea. ***Premii şi distincții:*** distincția franceză „Legiunea de onoare". ***Publicații (selectiv):*** *Fiziologie specială. Funcțiuni de nutriție, relație şi reproducție* (Curs de cca 2000 p., în ediții numeroase apărute între 1900 şi 1925); *La structure el l'origine du nerf dépresseur* (1901); *Considerațiuni generale asupra funcțiunilor sistemului nervos* (1902); *Ergographe double à bille* (1910); *Étude ergographique et galvanométrique du muscle dans le travail en régime permanent* (Contraction directe réflexe et volontaire) (1912); *Ştiința pură şi ştiința aplicată. Unitatea învățământului lor* (1913); *Fiziologia animală* (1914, în colab.); *L'énergie nerveuse motrice* (1923). A publicat peste 131 de studii şi articole ştiințifice în reviste de prestigiu, 3 tratate specializate cu colaborare internațională şi câteva ediții ale cursurilor lui de Fiziologie. ***Apreciere:*** *„Fire cinstită, de o corectitudine exemplară, era genul de om de ştiință occidental, atât de rar la noi. Ferindu-se de intrigi politice, cuvântul lui era un cuvânt şi te puteai baza pe el... Un bărbat adevărat, s-a condus în viață după cele mai înalte principii morale*" (revista „V. Adamachi", august 1926). ***Surse:*** Constantin N. (1998), *Viața şi opera Profesorului I. Athanasiu*, Editura Medicală Veterinară, Bucureşti; Mânzat, I. (2007). *Istoria psihologiei universale.* Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, p. 999; *Ioan Athanasiu*, accesat 16 ianuarie 2023 din: http://biografii.famouswhy.ro/ioan_athanasiu/; *Ioan Athanasiu,* accesat 16 ianuarie 2023 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Ioan_Athanasiu; *Ioan Athanasiu*, accesat 16 ianuarie 2023 din: https://www.bjbacau.ro/2021/04/27/ioan-athanasiu/; Constantin, N. (2018). „Profesorul Ioan Athanasiu – o personalitate exemplară a epocii sale". „Rev. Rom. Med. Vet." 28(2), 61-64, ISSN: 1220-3173 (printed), 2457-7618 (online).

BARA, STERE (n. 18 ian. 1930, Doimuşlar/Sitovo – Durostorum, Silistra – d. 19 febr. 2017, Bucureşti), psiholog român de origine macedo-român, specializat în probleme de logopedie, limbaj şi comunicare. Absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea Bucureşti, 1951-1956. Doctor în psihopedagogie specială cu teza *„Metode de reeducare a bâlbâielii"*, Moscova, 1966, conducător şt. S.S. Liapidevski). Elev al prof. Gh. Zapan şi U. Şchiopu. ***Afilieri profesionale si academice:*** Asociația psihologilor din RSR (1964-), „Societas Logopedica Latina" (1964-), Comisia pentru învățământul special din Ministerul Educației şi Învățământului (1971-). ***Ascendență profesională şi academică:*** *psiholog Policlinica „Izvor" (1956-1960), Policlinica 10 (1960-1969); lector şi conferențiar univ. la Academia de Studii Social Politice (1969-1978), cercetător şt. pr. la Laboratorul metodico-didactic Academia de Studii Economice (*1978-1990); conferențiar univ. la Academia de Studii Economice (1990-2005). S-a pensionat în 2005. ***Cercetări şi contribuții:*** logonevroza, dislalia; comunicarea interpersonală; docimologia; psihologia învățării şi comunicării la studenți. Participant la manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (Praga, 1964; Moscova, 1968). ***Premii şi recunoaşteri:*** Meritul ştiințific Clasa I. ***Publicații (selectiv):*** *„Psihologie şi pedagogie medicală, defectologie"*, Manual (1962, colab.); *„Psihologie generală"* (1974, curs); *„Psihologia tineretului"* (1977, curs); *„Cum să învățăm eficient*?" (1987); *„Cum să învățam eficient?"* (1990; 1994); *„Ghid pentru elaborarea lucrărilor de licență* (1996, colab.); *„Psihologie socială şi deontologie: pentru uzul studenților anului II, Facultatea Management – Administrație Publică*" (1999); *„Ghid pentru pregătirea examenului de licență*" (2000, colab.). ***Surse:*** Muresan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Muresan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*. manuscris; informații obținute de la soția Ligia Mărcuța, iunie 2023.

BARBU, ZEVEDEI (n. 28 ianuarie 1914, satul Reciu, jud. Sibiu – d. martie 1993, Brazilia) psiholog, sociolog politic şi filosof român şi englez. Profesor univ. de Psihologie socială şi Sociologie. A cerut azil politic în 1948 în Anglia. A fost asistent al lui L. Blaga la Catedra de Filosofia Culturii. Licențiat al Secției de Psihologie a Facultății de Litere şi Filosofie din Cluj-Napoca (19341937) cu lucrarea de licență *Minciuna în lumea copilului*, mențiunea *„Magna cum laude*" (iunie, 1937). Elev al profesorilor Fl. Ştefănescu-Goangă (Psihologie), L. Rusu (Psihologie aplicată), D.D. Roşca (Logică şi Filosofie), O. Ghibu (Metodica), V.G. Ghidionescu şi C. Sudețeanu (Sociologie). Doctor în psihologie cu teza *Studiu experimental asupra onestității*, cond. şt. Fl. Ştefănescu-Goangă, *„Magna cum laude*", 1940. ***Ascensiune academică şi politică dramatică:*** preparator (1938) la Institutul de Psihologie condus de Fl. Ştefănescu-Goangă; asistent suplinitor (1939) la Institutul şi Laboratorul de Psihologie Experimentală de la Facultatea de Filosofie şi Litere din Cluj-Napoca, numit pe data de 1 aprilie 1939, în locul lui Al. Roşca, care a fost avansat. Pe postul eliberat

de ***Z.B.*** a fost numit ca suplinitor Anatole Chircev. Transferat pe data de 1 august 1942 la Sibiu în postul de asistent vacant pe lângă Catedra de Filosofia Culturii de la aceeaşi facultate, ajungând colaboratorul cel mai apropiat al lui Lucian Blaga, titularul cursului respectiv. Mobilizat pe frontul din Răsărit (1 septembrie 1941 – 31 ianuarie 1942) ia parte la luptele de ocupare a Odessei. Experienţa tristă a războiului l-a afectat psihologic şi l-a făcut să mediteze profund asupra morţii şi să scrie una dintre cele mai interesante lucrări ale sale intitulată *Problema psihologică a morţii: Interpretarea unui jurnal de război*, publicată în 1942, în „Revista de psihologie", în care tratează trăirile-limită şi stările psihologice, apelând la psihanaliză şi făcând trimiteri consistente la Dostoievski, Nietzsche, Proust şi Gogol. Experienţa dură a frontului l-a convins că Germania nu are nicio şansă să câştige războiul cu Uniunea Sovietică. Întors de pe front, ia legătura cu mişcarea comunistă şi îl contactează pe colegul său de la Bucureşti, Vlădescu-Răcoasa, pentru a organiza acţiuni antifasciste. Este arestat şi condamnat (26 noiembrie 1943) de Tribunalul Militar din Sibiu la opt ani şi şase luni de închisoare în procesul „Intelectualilor comunişti" în care sunt interogaţi mai mulţi universitari: David Prodan, Al. Roşca, Mihai Beniuc ş.a. La şedinţa publică a Curţii Marţiale din 23 noiembrie 1943 a venit în calitate de martor şi Lucian Blaga care a încercat să-şi apere colaboratorul, accentuând munca sa intelectuală de înaltă calitate. La apărarea lu ***B.Z.*** a participat şi filosoful hegelian D.D. Roşca. Este eliberat din închisoare imediat după 23 august 1944, datorită atitudinii sale de stânga şi propulsat de comunişti în posturi oficiale. Mai întâi este numit secretar general la Ministerul Naţionalităţilor (31 martie 1945), apoi transferat la Ministerul de Externe, de unde participă la Conferinţa de Pace de la Paris, ulterior fiind integrat în aparatul diplomatic al Ministerului de Externe. În calitate de ataşat cultural la Ambasada română din Londra, în 1948, refuză să se mai întoarcă în ţară, cere azil politic în Anglia şi este considerat „trădător de ţară" de către noul regim comunist. Se înscrie la doctorat la Universitatea din Glasgow (1949), pe care îl termină cu succes şi susţine, pe data de 10 iulie 1954, teza *The psychology of Nazism, Communism and Democracy*, publicată ulterior. Este una dintre primele abordări şi analize psihosociale comparative a regimurilor totalitare ale secolului XX. Propune o teorie a formelor mentale şi face distincţia dintre pattern-urile de gândire democratică şi totalitară. ***Activitate didactică:*** a predat Psihologie socială şi Sociologie la Universitatea din Glasgow (1961-1963), unde a pus bazele Departamentului de Sociologie. A fost profesor invitat la Universitatea din Sussex, unde a predat Sociologie şi a înfiinţat Departamentul de Sociologie. În 1976, a fost invitat să predea la Universitatea din Brazilia de către rectorul Jose Carlos Azevedo. Aici se concentrează pe filosofia politică şi sociologie. Din cauza vederilor sale, intră în conflict cu colegii de catedră şi se pensionează în 1986. Moare de cancer aici în martie 1993. ***Contribuţii:*** a realizat una dintre primele abordări şi analize psihosociale comparative a regimurilor totalitare ale secolului XX în lucrarea *The psychology of Nazism, Communism and Democracy*. A propus o teorie a formelor mentale care face distincţia dintre pattern-urile de gândire democratică şi totalitară. În Anglia şi-a câştigat existenţa de cadru didactic la universităţile din Sussex şi Glasgow ca politolog şi analist psihosocial, devenind în acelaşi timp un

apreciat gânditor antitotalitar. S-a remarcat prin analize psihosociale comparative a sistemelor politice. Lucrarea *Problems of Historical Psychology* (1960) este o analiză a relațiilor dintre psihologie şi istorie, deschizând o nouă perspectivă de înțelegere a ambelor domenii de cunoaştere. Analizând societatea greacă din timpul lui Pericle şi societatea engleză din era elisabetană, ***B.Z.*** investighează modul în care societatea formează şi condiționează gândirea umană. În ultimii ani de viață a întreprins cercetări psihosociale şi sociologice în Brazilia, unde a şi decedat. ***Publicații:*** *Minciuna în lumea copilului* (1938); *Contribuțiuni la psihologia onestității* (1940); *Problema psihologică a morții: Interpretarea unui jurnal de război* (1942); *Le développement de la pensée dialectique* (1947, Paris); *The psychology of democracy, nazism and communis*m (1954); *Democracy and Dictatorship, their psychology and patterns of life* (1956, New York); *Problems of Historical Psychology* (1960, New York, 34 ediții până în 2021); *Che cosa sono le scienze sociali: storia e società. Antropologia. Sociologia. Economia. Scienza politica. Psicologia sociale. Teoria sociale. Ideologia politica. Letteratura e società. Concetti metodi e valori* (1968, coautor)*; Society, culture and personality: an introduction to social science* (1971); *The old reegime and the French Revolution* (1982); *Metafizică şi umanism* (2015, 2 vol.); *Drum şi destin printre hSUArii istoriei: o narațiune bio-culturală* (2016). ***Surse:*** Popa, M. (2015). *Centenarul naşterii filosofului Zevedei Barbu*. Revista „Apostrof", 2. Accesat 3 mai 2022 din: https://www.revista-apostrof.ro/arhiva/an2015/n2/a23//; Stan, M. (2015). *Zevedei Barbu: an exercise în intellectual biography*. „Studia Politica: Romanian Political Science Review", XV(3), 515-528. Accesat 4 mai 2022 din: https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-51714-4;l**;** Zevedei Barbu, accesat 5 mai 2022 din: https://www.universitystory.gla.ac.uk/biography/?id=WH24132&type=P

BĂBAN, ADRIANA SMARANDA (n. 17 iulie 1956, Dej, jud. Cluj) psiholog român, prof. univ. la Departamentul de Psihologie al Universității Babeş-Bolyai (UBB) Cluj-Napoca; specializată în Psihologia Sănătății, Medicină Comportamentală şi Psihosomatică. Licențiată a Facultății de Istorie şi Filosofie, secția Psihologie, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca (1979). Doctor în Psihologie cu teza *Rolul mediatorilor psihologici în evaluarea şi adaptarea la stres*, Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, 1997, cond. şt. prof. univ. dr. Horea Pitariu. ***Ascendență profesională şi academică:*** psiholog şcolar, Şcoala generală nr. 1, Zalău (1979-1981); psiholog clinician, Spitalul Județean Zalău (1981-1983); cercetător ştiințific gr. III; psiholog la Institutul de Sănătate Publică şi Cercetări Medicale, Cluj-Napoca, Laboratorul de Fiziologie şi Fiziopatologie Medicală (1983-1993); psiholog clinician (asociat) la cabinetul Societății de Educație Sexuală şi Contraceptivă, Cluj-Napoca (1992-1997); psiholog clinician (asociat) la Institutul Inimii, Cluj-Napoca (1993-1995); lector univ. (1993-1997), conf. univ. (1998-2003), prof. univ. (2003 – prezent) la Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca. ***Stagii de specializare pre- şi postdoctorale (selectiv):*** Cursuri de psihoterapie cognitiv-comportamentală, Clinica Maudsley – Institutul de Psihiatrie, Universitatea din Londra şi

Universitatea Oxford, UK (1992, 3 luni); bursieră a Asociației Internaționale de Psihologie Aplicată (IAAP), a Universității Autonomă Madrid şi Pamplona, Spania şi Universității Boğaziçi, Istanbul – tema: Studii interculturale în sănătatea copiilor (1994); Research Fellowship a Societății Britanice de Psihologie (BPS) pentru stagiu de cercetare la University of Est, London, UK – tema: Metode calitative de cercetare în sănătate (2001); bursieră HESP/CEU Budapesta, pentru stagiu de cercetare la Goldsmith College, Londra, UK – tema: Sănătatea femeii din perspectiva psihologică şi culturală (2004). ***Poziții de management academic şi educațional:*** conducător doctorat *Şcoala doctorală Psihologie Cognitivă Aplicată* (2004 – prezent), coordonator program Master *Psihologia Sănătății Publice & Clinice* (2009 – prezent), director Departament Psihologie (2008-2016) la Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca; coordonator cercetare WHO/România pe tema Comportamente de sănătate la copii şi adolescenți (2005 – prezent). ***Mobilitate academică:*** Visiting Professor (2001-2008; predare un trimestru pe an) la Universitatea California, Los Angeles (UCLA), School of Public Health şi International Development Institute; cursuri predate la nivel de licență masterat şi doctorat: *Social and behavioral dimensions of public health în Central and Eastern Europe; Social Inequality and Health Disparities şi Critical Issues în International Women Health.* Visiting Professor (2013) la Universitatea din Lisabona, Portugalia, Departamentul de Promovarea Sănătății pentru cursul doctoral: *The Contribution of Qualitative Research to Understanding Health and Illness: Opportunities and Limitations*. Profesor (2006) la Şcoala de vară, Central-Eastern University, Budapesta, curs postuniversitar: *Gender, Inequality and Health.* Universitatea Tilburg, Olanda (1993), bursieră International Union of Psychological Societies. Universitatea Sunderland, Marea Britanie (1992), bursieră TEMPUS. Universitatea Autonomă, Barcelona, Spania (1992), bursieră TEMPUS. Bethesda, SUA (1993), bursieră Transnational Family Research Institute. ***Alte experiențe profesionale*:** consultant Pfizer (2021-2022) pentru proiectul *Strengthening the Childhood Immunization Pathway*; consultant UNFPA (2018-2020) pentru programul prevenția cancerului de col uterin şi screening cervical în Republica Moldova; consultant WHO (2013, 2016-2017) pentru programele *Adverse Childhood Experience Study* şi *Health Behavior în School aged Children* în Republica Moldova; consultant Institut für Berufliche Bildung, Arbeitsmarkt und Sozialpolitik, Germania (2016) pentru monitorizarea programelor EU: *Children and Youth at Risk* şi *Public Health Initiatives;* consultant *Doctors of the World (*2005-2006) pentru dezvoltarea de cursuri formare pentru medici pe tema *Comunicarea medic-pacient* şi *Creşterea aderenței la tratament a pacientului cu tuberculoză* în România; consultant UNICEF, Albania (2000-2005), pentru programele de prevenția violenței domestice şi a abuzului copiilor (1993-1995). ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru fondator şi preşedinte Asociația Română de Psihologia Sănătății din România (1998 – prezent); European Health Psychology Society (EHPS) (1995 – prezent; membru în consiliul executiv EHPS 2000-2006); European Association of Psychosomatic Medicine (EAPM) (2013 – prezent; membru în consiliul executiv EAPM din 2018); International Association of Applied Psychology (2022 – prezent; membru în consiliul executiv IAAP); membru în comisia de evaluare Research Academy of Finland

(2020). ***Activitate didactică***: cursuri la nivel Licență: Psihologia Sănătății (1994 – prezent); cursuri la nivel de Masterat (2009 – prezent): Psihologia Sănătății Clinice; Promovarea Sănătății Mentale la Copii şi Adolescenți; cursuri la nivel doctoral (2012 – prezent): Metode Avansate de Cercetare Calitativă. A introdus şi dezvoltat domeniul Psihologiei Sănătății în România, precum şi metodele de cercetare calitativă în aspecte ce țin de sănătate şi boală. ***Cercetări şi contribuții ştiințifice*:** Interese de cercetare: comportamente de risc, abuz şi traumă, vaccinare, screening, sănătatea reproducerii, calitatea îngrijirii medicale şi satisfacția pacientului. Este coordonatorul Laboratorului de cercetare în Psihologia Sănătății, participând ca responsabil sau membru în peste 40 de proiecte internaționale şi naționale. ***Granturi de cercetare*** **(**selective din ultimii 10 ani): *IMPROVA*: e-Intervention Enhancing Mental Health în Adolescents (2022-2026), proiect H2020 finanțat de Comisia Europeană (CE), în colaborare cu parteneri din Spania, Germania, Olanda, Suedia. C-*Big Screen:* Working collaboratively with vulnerable women to identify the best implementation ways by screening cervical cancer more effectively în European countries (2021-2026), proiect H2020 finanțat de CE, în colaborare cu parteneri din Franța, UK, Portugalia, Danemarca, Estonia şi Bulgaria; *Prevention of child mental health problems în South-eastern Europe – Adapt, Optimize, Test, and Extend Parenting for Lifelong Health* (2018-2022), proiect H2020 finanțat de CE, în colaborare cu parteneri din Germania, Austria, UK, Macedonia; *Evidence for Better Lives: Piloting Data Innovations for a Global Cohort Study to Tackle Violence against Children* (2018-2020) finanțat de Fundația Botnar, Elveția, în colaborare cu parteneri din UK, Filipine, Pakistan, Sri Lanka; *Cost effective self-management of urinary incontinence addressed to women across Europe* (2015-2018), proiect H2020 finanțat de CE; *Bullying in residential care* (2016-2018), proiect JUST, finanțat de CE; *Community survey of prevalence of adverse childhood experiences in Romania* (2012-2013), proiect finanțat de WHO, Copenhaga. Principalele contribuții aduse în domeniile abordate sunt cele relaționate de teoria copingului cu factorii de stres psihosocial; efectele de lungă durată ale abuzului din copilărie; impactul deprivării socio-economice asupra sănătății; rolul stilului de viață pozitiv în sanogeneză. ***Membră în colegii de redacție:*** „Health Psychology Bulletin" (2020 – prezent); „Health Psychology and Behavioral Medicine" (2017-2018); „International Perspectives în Psychology: Research, Practice, Consultation" (2014 – prezent); „Cognition, Brain, Behavior" (1998 – prezent). ***Premii şi medalii:*** „Silver Medal" of Comenius University Bratislava, Slovacia, pentru contribuții speciale la dezvoltarea Psihologiei Sănătății în Slovacia (2022); statut de Fellow EHPS (European Health Psychology Society) pentru contribuții excepționale la dezvoltarea Psihologie Sănătății în Europa. ***Participare la evenimente ştiințifice (selectiv):*** participări anuale (1995 – prezent) cu prezentări orale la conferințele anuale ale Asociației Europene de Psihologia Sănătății. *Conferințe individuale invitate*: UCLA, Los Angeles, SUA (2019): *Public attitudes and practices toward organ donation in Romania.* UCLA, Los Angeles, SUA (2017): *Understanding HPV vaccine hesitancy from a cultural and social perspective: Romania case study.* Excellence în Pediatrics, Vienna (2017): *Social inequality and health in Romanian adolescences.* International conference of Psychology, Opatija, Croația (2016): *Family context of health and well-being of children*

and adolescents: Results from Romanian Health Behavior în School-aged Children Study. STAR international conference (Stress & Anxiety Research Society 2014): keynote address: *Stress and Burnout în Health-Care Professionals: Implications for Patient Safety & Quality of Care.* University of Austin, Texas, SUA (2007): *Reframing women's choice and responsibility for disease prevention: reflections on the embodied experiences of cervical screening in Romania.* ***Publicații (selectiv). Volume autor unic:*** *Stres şi personalitate* (2002); *Metodologia cercetării calitative* (2002); ***Volume coautor:*** *Stresul în sănătate şi boală* (1992); *Psihoterapie şi hipnoterapie cognitiv-comportamentală* (2000); *Consiliere şi orientare* (2002); *Strategii de suport pentru o alimentație sănătoasă la adolescenți* (2013). ***Capitole în volume publicate în țară şi străinătate (selectiv):*** Rus, C., Vâjâean, C., Oțoiu, C. & Băban, A. (2020) „Between taking care of others and yourself: The role of work recovery în health professionals". În A. Montgomery et al. (eds.), „Connecting Healthcare Worker Well-Being, Patient Safety and Organisational Change, Aligning Perspectives on Health, Safety and Well-Being". Springer Nature: Switzerland AG; Băban, A., Crăciun, C. (2010) „Internal and external assets and Romanian adolescents' health: An evidence – based approach to health promoting schools policy". În *Health Assets în a Global Context: Theories, Methods, Action*. Eds: A. Morgan, M. Davis, E. Ziglio; UK: Springer; Băban, A. (2006) „Women's health and the politics of reproduction". În *The Policies of Reproduction at the Turn of the 21th Century; the Cases of Finland, Portugal, Romania, Russia, Austria, and the US*. (eds.) M., Mesner & G. Wolfgruber. Viena: Verlag; Băban, A. (2000) „A Psychological Perspective on Women Sexuality and Reproductive Behaviour". În Kligman G. şi Gall S. (eds.) *Reproducing Gender: Politics, Publics and Everyday Life after Socialism,* Princeton University Press, Princeton; Dănilă, I., Tăut, D. & Băban, A. (2021) „Efectele expunerii copiilor la abuz şi violență familială". În *Abordarea psihologică a adopției şi asistenței maternale*. Ed. Enea V. Iaşi: Editura Polirom; Dănilă, I., Tăut, D. & Băban, A. (2019) „Consilierea copilului expus situației de abuz". În *Intervenții psihologice în şcoală: manualul consilierului şcolar*. Ed. Enea V. Iaşi: Editura Polirom. ***Notă publicații*****:** a publicat, ca autor unic, coautor, coord. etc. peste 280 de titluri (volume, capitole, articole şi studii la edituri şi reviste de specialitate din țară şi străinătate, din care astfel: 3 volume autor unic, 7 volume coautor, un volum coordonat, 19 capitole publicate în cărți de specialitate în străinătate, 34 capitole publicate în cărți de specialitate în țară; 90 articole/studii publicate în reviste indexate WoS/ISI; 93 articole publicate în baze de date internațional BDI; 19 lucrări publicate în extenso în volumele unor conferințe de tip Proceedings; 7 rapoarte de cercetare publicate (5 în străinătate; 2 în țară); 5 recenzii; 33 conferințe la universități/instituții; 77 participări cu lucrări la congrese şi conferințe internaționale (publicate în volumele de rezumate) din care 4 key note speaker şi 5 invitată ca organizatoare şi moderatoare de sesiuni tematice şi simpozioane. ***Indice Hirsch*****: 22** (1990-2023). ***Apreciere:*** *„Adriana Băban este un nume de referință în psihologia sănătății şi psihosomatică, la nivel european. A fondat psihologia sănătății ca disciplină academică în România şi a creat în jurul ei o şcoală competitivă la nivel internațional. Contribuțiile ei ştiințifice remarcabile au fost validate de cele mai influente reviste de specialitate, care i-au publicat studiile, de universități americane, din Ivy League, care au avut-o ca profesor invitat şi de organisme mondiale de prestigiu – WHO,*

UNICEF – care au angajat-o ca şi consultant. Prin contribuțiile ei, psihologia sănătății din România a intrat în circuitul internațional de valori (prof. univ. dr. Mircea Miclea, 26 noiembrie 2022). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; *Curriculum Vitae. Adriana Baban*, accesat 16 ianuarie 2023 din**:** http://psychology.psiedu.ubbcluj.ro/en/despre-noi/membri/cadre-didactice/12-professors/5-prof-univ-dr-adriana-baban; *prof. dr. Adriana Băban*, accesat 16 ianuarie 2023 din: https://rise-plh.eu/participants/prof-dr-adriana-baban/

BĂLĂCEANU-STOLNICI, CONSTANTIN (n. 6 iulie 1923, Bucureşti – d. 19 august 2023, Bucureşti) ilustru om de ştiinţă român, medic neurolog şi pionier în neurocibernetică, gerontolog, profesor univ. de Neuropsihologie şi Anatomia Sistemului Nervos. Descendent al Bălăcenilor, veche familie boierească, aparținând nobilimii pământene, căreia în secolul al XVII-lea aula imperială vieneză (Leopold I) i-a conferit titlul de conte al Sfântului Imperiu Romano-German şi i-a concesionat stema. A urmat Liceul „I.C. Brătianu" din Piteşti, luând bacalaureatul în anul 1941. Licențiat al Facultății de Medicină, Secția Medicină generală, Universitatea Bucureşti, 1941-1947. Doctor în Medicină şi Chirurgie cu teza *Contribuțiuni la studiul complexului cerebelo-dento-olivar,* Facultatea de Medicină, Universitatea Bucureşti, 1948, cond. şt. prof. dr. I.T. Niculescu. A fost confirmat doctor în ştiințe medicale de către IMF Bucureşti şi Ministerul Învățământului în 1967. Elev al prof. I.T. Niculescu, N. Ionescu-Şiseşti, State Drăgănescu, O. Sager. ***Ascendență academică:*** preparator şi asistent la Catedra de Anatomie descriptivă IMF a profesorului Gr.T. Popa, mai apoi a prof. E. Repciuc (1944-1949); asistent la Catedra de Neurologie a prof. N. Ionescu-Şiseşti (1949-1952). În 1952 este exclus de la catedră şi din Institutul Medico-Farmaceutic pe motive politice, dar este angajat ca medic specialist neurolog la Clinica Neurologică „Colentina" (1952-1957); medic specialist neurolog la Spitalul „Dr. Cantacuzino" (1957-1965); medic primar neurolog, prin concurs, la Clinica Neurologică a Spitalului „Gheorghe Marinescu", şeful Serviciului Metodologic de Neurologie şi Neurochirurgie (1964-1974); medic primar gr. II neurolog şi şef de secție la Institutul Național de Gerontologie şi Geriatrie (1974-1993), din anul 1991, fiind şi director general al institutului. ***Poziții didactice:*** profesor suplinitor la Catedra de Cibernetică generală a Facultății de Filosofie, Universitatea Bucureşti (1971-1972); profesor de Neuropsihologie şi Anatomie a Sistemului Nervos la Universitatea Ecologică din Bucureşti; profesor asociat la: Universitatea din Newcastle-upon-Tyne (Anglia), Universitatea Pontificală din Porto Alegre (Brazilia), Universidad Internacional Menéndez Pelayo di Santander (Spania), Academia Medicală Cataloneză din Barcelona (Spania), Colegiul de Medicină din Paris (Franța). ***Poziții de management academic:*** director general al Institutului Național de Gerontologie şi Geriatrie „Ana Aslan" (1991-1993); şeful Serviciului Metodologic de Neurologie şi Neurochirurgie (1965-1970); vicepreşedinte al „Societății de Neurologie şi Neurochirurgie" (Bucureşti) şi al Secției de Biocibernetică a Comisiei de Cibernetică a Academiei RSR. ***Titluri academice***

onorifice: membru de onoare al Academiei Române (1992); preşedinte de Onoare al Societăţii Academice de Antropologie; Director de Onoare al Institutului de Antropologie „Fr. I. Rainer" al Academiei Române; preşedinte de Onoare al Universităţii Ecologice din Bucureşti. *Doctor honoris Causa* al Universităţii „Gr.T. Popa" din Iaşi, „Vasile Goldiş" din Arad, „A. Şaguna" din Constanţa, al Universităţii din Petroşani şi al Universităţii Ecologice din Bucureşti. ***Afilieri profesionale. Membru:*** Academia Oamenilor de Ştiinţă din România, Academia de Ştiinţe Medicale din România, Societatea de Gerontologie din RSR, Grupul Român de Lingvistică Aplicată, Societatea Chréologie din Franţa, Societatea Franceză de Sinteze Înalte, Societatea Mouchabe de Cibernetică şi Teoria sistemelor (Londra), Asociaţia Internaţională de Cibernetică (Namur), Societatea de Medicină Cibernetică (Neapole), Asociaţia Americană de Cibernetică, Congresul Interamerican de Medicină şi Chirurgie; membru fondator şi de onoare al Societăţii Braziliene de Cibernetică şi al Societăţii de Cibernetică Medicală din Madrid; membru de onoare al Societăţii Franceze de Neurologie şi al Institutului de Psihiatrie „Couillant" din Madrid. ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de Neurologie, Neuropsihologie şi Anatomia Sistemului Nervos, Neuropsihologie şi Neurocibernetică, Genetica comportamentului uman, Antropologie. În calitate de continuator al şcolii de geriatrie, înfiinţată de acad. prof. dr. Ana Aslan, a introdus geriatria ca specialitate în sistemul sanitar din România. ***Cercetări:*** aspecte anatomo-chimice şi neuropsihologice în clinica bolilor neurologice; aspecte experimentale legate de receptorul vizual acustico-vestibular; aspecte clinice şi psihologice legate de procesul de îmbătrânire; cibernetica şi teoria sistemelor aplicate în neurofiziologie, neuropsihologie şi psihologie; aspecte matematice (în special modelarea sistemică) ale funcţiilor psihice; aspecte ale îmbătrânirii psihologice; probleme de neuropsihologie (afazii, agnozii, apraxii, relaţia inter-emisferică) şi de psihopatologie (depresia, boala lui Parkinson, psihozele organice). ***Cercetări şi contribuţii*****:** a realizat cercetări în domeniul neurofiziologiei, neuropsihiatriei, geriatriei, fiind unul dintre fondatorii neuro- şi psihociberneticii, precum şi în domeniul istoriei medicinei, istoriei Ţărilor Române, antropologiei fizice şi culturale; a introdus cibernetica şi teoria sistemelor în neurobiologie, psihologie şi gerontologie, fiind unul dintre promotorii acestei preocupări pe plan mondial. Lucrarea *Fundamentele cibernetice ale activităţii nervoase* (Paris, 1972), elaborată împreună cu Edmond Nicolau, este considerată ca fundamentală în neurocibernetică; abordarea într-o perspectivă nouă şi originală a anumitor aspecte şi ramuri ale psihologiei: psihocibernetica, gerontopsihologia, gerontocibernetica); introducerea ciberneticii (1961) şi apoi a analizei sistemice (1971-1972) în studiul activităţii psihice, precum şi în elaborarea unor modele originale, logico-matematice, care descriu funcţiunile neuronului, reţelelor neuronale, funcţiilor neurofiziologice şi apoi ale celor psihice; neurocibernetica şi psihocibernetica; studiul procesului de îmbătrânire psihologică dintr-o perspectivă originală – gerontocibernetica. Cercetător pasionat şi savant complex, ***B.-S.C.*** a participat la comunicări ştiinţifice deosebit de valoroase, precum şi în calitate de membru de conducere (preşedinte de secţie, secretar, vicepreşedinte etc.) la un număr foarte mare de congrese de cibernetică, cibernetică şi teoria sistemelor, medicină cibernetică, neurologie, gerontologie ş.a. ***Invenţii şi Brevete:*** a inventat, împreună cu dr. A. Willenz şi I. Bruckner, un

termometru electronic pentru măsurarea tensiunii intraoculare. În colaborare cu prof. Edmond Nicolau a dezvoltat un model original al neuronului, două modele sinoptice, modele de module neuronale şi un model holografic al organizării cortexului cerebral. ***Distincţii, Ordine, Medalii şi Premii*:** descendent al Bălăcenilor, veche familie boierească aparţinând nobilimii pământene, căreia în secolul al XVII-lea aula imperială vieneză i-a conferit *Titlul de Conte al Sfântului Imperiu Romano-German* şi i-a concesionat stema; laureat al „Marelui Premiu" al Societăţii Franceze de Sinteze Înalte (1972). A fost distins cu Ordinul „Steaua României" în grad de cavaler (2003), „Crucea Patriarhală", „Crucea Moldavă", „Meritul Maltez" în grad de ofiţer (1993). ***Opera proprie:*** a scris peste 25 de cărţi de neuroştiinţă, în limbile română şi franceză, şi a publicat circa 300 de lucrări ştiinţifice. *Elemente de Anatomie şi Fiziologie a Sistemului Nervos* (1948); *Cibernetica* (1961, în colab. cu Ed. Nicolau); *Elemente de neurocibernetică* (1967, în colab. cu Ed. Nicolau); *Éguilibre du corps et de la pensée* (1968, Paris, în colab.); *Les fondements cybernétiques de l'activité nerveuse* (1971, în colab.); *Personalitatea umană, o interpretare cibernetică* (1972, în colab. cu Ed Nicolau); *Fundamentos da Neuro- e Psicocibernetica* (1974, Recife – Brazilia, în colab.); *Precursori români în cibernetică* (1979, în colab.); *Anatomiştii în cercetarea sufletului* (1981); *Neurogeriatria (*1984); *Tratat* de *geriatrie practică* (1998, în colab.); *Neuropsihologia postmodernistă* (2000); *Structuri centrale ale sistemului nervos* (2001); *Incursiune în lumea sufletului. O abordare antropologică* (2003); *Antropogeneza şi geneza culturii* (2006); *Incursiune în antropogeneză* (2006, în colab.); *Genetica generală şi a comportamentului* (2008); *Gândire magică, geneză şi evoluţie* (2009, în colab.); *Antropologie şi mediu* (2014, în colab.). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*. manuscris; *BĂLĂCEANU-STOLNICI, CONSTANTIN membru de onoare al Academiei Române, membru titular fondator*, accesat 23 ianuarie 2022 din: http://www.aosr.ro/wp-content/uploads/CV-uriMembri/s8-Constantin-Balaceanu-Stolnici.pdf; *Constantin Bălăceanu-Stolnici*, accesat 23 ianuarie 2022 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Constantin_Bălăceanu-Stolnici; Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalităţi din istoria, ştiinţa şi cultura românească de-a lungul timpului*. Vol. IV (A-I). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 89-91.

BÂRCĂ, ANATOLIE (n. 3 iulie 1931, com. Sipoteni, jud. Lăpuşna) psiholog român; absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie (Bucureşti 1952-1957). Doctor în psihologie cu teza *Sistematizări reflexe în predarea scrierii muzicale,* Universitatea din Bucureşti, 24 iunie 1971, cond. şt. acad. M. Beniuc. Elev al prof. Gh. Zapan şi adept al concepţiei structuralist-sistemice a acestuia. ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei psihologilor din RSR (1964-). ***Ascendenţă academică:*** cercetători şt. la Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice (1962-1982). ***Cercetări:*** în domeniul psihopedagogiei predării şi învăţării muzicii, psihologia învăţării scrierii muzicale şi formarea deprinderilor de scriere lingvistică. ***Contribuţii:*** stabilirea specificului legăturilor reflexe în scrierea muzicală, elaborarea unei metodici noi a predării

muzicii pentru ciclul primar. A elaborat probele de aptitudini muzicale pentru admiterea în liceul pedagogic. ***Publicații (selectiv):*** *Sistematizări reflexe în predarea scrierii muzicale* (1970), *Bazele culturii auditive şcolare* (Moscova, 1972), *Le développement harmoniaux de la personalité humaine – finalité de l'education esthétique dans le pays de l'Europe de l'Est* (UNESCO, 1974, în colab.). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris.

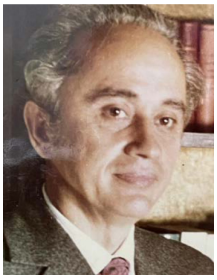

BEJAT, MARIAN (n. 6 noiembrie 1922, com. Şovarna de Sus, jud. Mehedinți – d. 1984, Bucureşti) psiholog român, cercetător academic şi cadru didactic universitar. Absolvent al Facultății de Filosofie şi Litere, secția Filosofie, Universitatea Bucureşti, 1944-1948. Doctor în psihologie cu teza *Preliminariile constituirii psihologiei ca ştiință experimentală în România,* Universitatea Bucureşti, februarie 1970, cond. şt. prof. Gh. Zapan. Elev al prof. M. Ralea şi prof. Gh. Zapan. ***Ascendență academică:*** cercetător şt. la Institutul de Psihologie al Academiei RSR (1956-1958; 1964-1975) şi la Institutul de Neurologie şi Psihiatrie al Academiei de Ştiințe Medicale (1975-1984). Cadru didactic la Universitatea Bucureşti (1956-1962). A fost înlăturat din învățământ din cauza dosarului politic indezirabil, împreună cu Gh. Zapan şi C. Botez. Se pare că a fost întemnițat (A. Neculau, 2012), dar lipsesc informații precise. ***Afilieri academice:*** membru fondator al Asociației psihologilor din RSR (1964-). ***Cercetări în domeniul:*** psihologia gândirii (1967-1975), psihologia artei (1953 în colab. cu M. Ralea), psihologia creativității (1971-1981), istoria psihologiei româneşti (1955-1972), influența nivelului sănătății psihice asupra creativității şi productivității muncii intelectuale, perfecționarea unor metode de investigație psihologică. ***Contribuții originale în:*** valorificarea tradițiilor psihologiei româneşti, cercetarea relațiilor dintre gândirea în imagini şi cea conceptuală în rezolvarea de probleme şi în formularea de probleme, cercetarea rolului diferitelor forme de limbaj interior, entinematic (discursiv) în creativitatea şi productivitatea gândirii, cercetarea relațiilor dintre creativitate, inteligență, stiluri cognitive şi trăsături de personalitate. A demonstrat experimental complementaritatea dintre gândirea divergentă şi gândirea convergentă în activitățile creatoare. ***M.B.*** a scris *Geneza psihologiei ca ştiință experimentală în România* (1972), una dintre cele mai bine documentate şi profunde lucrări din istoria psihologiei româneşti. În această lucrare, autorul identifică două etape în devenirea psihologiei ca activitate ştiințifică în țara noastră: **1.** Emanciparea psihologiei de sub influența metafizicii spiritualiste în două perioade: a) până în anul 1860 – problemele de psihologie prezente în opere filosofice, antropologice şi fiziologice; b) a doua jumătate a secolului al XIX-lea, perioada 1860-1890, în rezonanță cu mişcarea de idei (psihologice) din Occident. **2.** Constituirea psihologiei ca ştiință experimentală în România în două perioade de analiză istorică: a) perioada 1890-1920, cu primele laboratoare şi cercetări experimentale, cursuri universitare şi personalități recunoscute în Occident; b) perioada 1920-1930. Dezvoltarea psihologiei româneşti este analizată în contextul european şi mondial.

Metode de psihodiagnostic*: *M.B. a elaborat *Testul de flexibilitate adaptativă simbolică (TFAS),* pe care l-a utilizat în cercetări asupra creativității gândirii (1970; 1973) şi a adaptat un *Chestionar de evaluare a sănătății psihice (CESP),* utilizat în cercetări de psihoigienă. ***Premii şi recunoaşteri:*** premiul „Vasile Conta" al Academiei RSR, 2 martie 1974, pentru lucrarea *Geneza psihologiei ca ştiință experimentală în România* (1972), lucrare fundamentală şi cadru de referință în istoria psihologiei româneşti. Simpozionul „85 de ani de la naşterea marelui psiholog român Marian Bejat", 21-23 septembrie 2008, organizat la Târgu Jiu sub egida Asociației Psihologilor Gorjeni, Asociația Psihologilor din Transporturi, a Colegiului Psihologilor din România şi a Departamentului de Psihologie al Institutului de Filosofie şi Psihologie al Academiei Române (M. Moțescu, 2008). ***Publicații:*** Autor şi coautor a peste 70 de lucrări – volume proprii şi coautor, studii şi cercetări, articole de informare ştiințifică şi recenzii, apărute în reviste de specialitate şi în alte publicații: *Ce este talentul* (1967, trad. lb. maghiară); *Studii psiho-pedagogice privind dezvoltarea copiilor între 3 şi 7 ani* (1970, coautor); *Talent, inteligență, creativitate* (1971), *Geneza psihologiei ca ştiință experimentală în România* (1972, premiul „Vasile Conta" al Academiei RSR – 2 martie 1974), *Istoria ştiințelor în România – Psihologia* (1976, în colab.); *Creativitate în ştiință, tehnică şi învățământ* (1981, coautor şi coord.); *Psihologia educației şi dezvoltării* (1983, coautor); *Sinteze de psihologie contemporană*, 1980-1985, vol. III. ***Apreciere:*** *„Fondator al identității şi conştiinței de sine a Psihologiei ştiințifice româneşti, a studiat profund şi onest geneza acestei arii de gândire, a excelat prin rezultatele cercetării şi înțelegerii sale"* (Gr. Nicola, 2007). *„...menționăm existența unei lucrări de excepție... cartea lui Marian Bejat, intitulată «Geneza psihologiei ca ştiință experimentală în România»... Este o lucrare de o acribie şi documentare fără egal în bibliografia românească de specialitate, care i-a luat autorului 15 ani, după mărturia sa din prefața lucrării. O astfel de lucrare, opera unui cărturar, nu credem că mai poate apărea în zilele noastre... Cartea lui Bejat nu prezintă doar viața şi realizările unor psihologi români, ci reproduce ambianța ştiințifică şi socială a unor epoci trecute"* (A. Stan, 2017, p. 675). *„Era un om bonom şi luminos, foarte educat, însă şi foarte exigent cu relațiile umane. Un cercetător cu o aleasă cultură. În tinerețe i-am citit şi apreciat multe lucrări. Ca tânăr cercetător am beneficiat de îndrumările lui, de invențiile lui conceptuale în câmpul creativității. El m-a îndemnat să inventez şi să descopăr noutăți"* (Ion Mânzat). ***Varia:*** în perioada regimului antonescian a suferit o condamnare (21 aprilie 1943) pentru activitate subversivă. În timpul regimului comunist a fost acuzat de serviciile de cadre şi securitate comuniste că în trecut ar fi fost membru al Frăților de cruce, organizație a tineretului legionar (Vasile, C., 2020). Un centru de cercetare creat pentru Mihai Ralea: Institutul de Psihologie în epoca Gheorghiu-Dej (1955-1965). „Revista istorică", XXXI (1-2) (43-59). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*. manuscris; Moțescu, M. (2008). Simpozionul „85 de ani de la naşterea marelui psiholog român Marian Bejat". „Revista de psihologie", 54 (1-2); Nicola, Gr. (2007). Stil şi gândire în opera ştiințifică a dr. Marian Bejat, accesat 14 octombrie 2021 din: https://apsg.ro/referate/stil-si-gandire-opera-stiinific-dr-marian-bejat; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*, Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, p. 677.

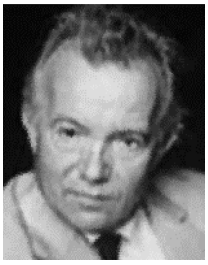

BENIUC, MIHAI (n. 20 noiembrie 1907, Sebiş, Arad – d. 24 iunie 1988) academician (în domeniul literar), poet, prozator, profesor universitar şi psiholog român specializat în psihologie animală, comparată şi evolutivă. Urmează Liceul „Moise Nicoară" din Arad (1921-1928), debutează în revista „Laboremus" şi îşi dă bacalaureatul la Timişoara în 1928. Licenţiat în psihologie al Facultăţii de Litere şi Filosofie, Universitatea „Ferdinand I" din Cluj (1928-1931) cu teza *Psihologie animală. Principii şi metode* (1931). Discipol al prof. Florian Ştefănescu-Goangă. Face parte din generaţia de aur a psihologiei clujene interbelice: Nicolae Mărgineanu, Liviu Rusu, Salvator Cupcea, Alexandru Roşca, Ioan Pitariu. ***Specializare:*** ca şef de promoţie primeşte o bursă de specializare în psihologia copilului şi biologie zoopsihologie la Universitatea din Hamburg, la *Institut für Umweltforschung* condus de renumitul biolog Jacob von Uexküll (1932-1933) şi la Staţiunea biologică de pe insula Helgoland (Marea Nordului). Rezultatele cercetărilor experimentale le publică în 1933, sub titlul *Bedeutungwechsel der Dinge în der Umwelt des Kampffisches Betta splendens Regan şi Bewegungssehen, Verschmelzung und Moment bei Kampffischen*. Doctor în psihologie la Universitatea „Ferdinand I" din Cluj cu teza *Învăţare şi inteligenţă la animale. Formarea „drumului indirect" la peştele combatant* (27 octombrie 1934) elaborată experimental la *Institut für Umweltforschung* din Hamburg. Este primul specialist român în psihologie animală, evolutivă şi comparată. ***Ascendenţă academică:*** preparator (1930-1938) şi asistent univ. (1938-1943) la Institutul de Psihologie Experimentală din Cluj al Universităţii „Regele Ferdinand I" din Cluj. A parcurs cu intermitenţe treptele ierarhice universitare: conf. univ. pentru psihologie experimentală la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi, Facultatea de Litere şi Filosofie, Facultatea de Filologie şi Facultatea de Pedagogie-Psihologie (1943-1949). În primii ani nu a putut activa din cauza războiului, apoi, în perioada ianuarie 1946 – decembrie 1948, a fost consilier cultural la Ambasada Română din Moscova. Profesor univ. la Catedra de Psihologie a Facultăţii de Filosofie a Universităţii din Bucureşti (1949-1973). Iniţial, este numit profesor suplinitor la Catedra de Psihologie a Universităţii din Bucureşti (1949), unde a predat până în 1954 Psihologia copilului. Din februarie 1954 intră în concediu de creaţie şi figurează în Catedra de Psihologie pe poziţia 4 fără normă didactică. Reîncepe activitatea la catedră pe 22 februarie 1965 şi predă cursul de Psihologie animală şi comparată. În paralel cu activitatea din învăţământul superior a fost consilier cultural la Ambasada Română din Moscova (1946-1948). A beneficiat o perioadă de timp de concediu de creaţie ca poet şi membru al Uniunii scriitorilor. S-a pensionat la data de 17 septembrie 1973 şi a fost numit profesor consultant. ***Poziţii de conducere*****:** şef de catedră la Secţia de Psihologie a Facultăţii de Filosofie, Universitatea din Bucureşti (1968-1973); conducător de doctorate; secretar, prim-secretar şi preşedinte al Uniunii Scriitorilor din România (1949-1965). ***Afilieri academice şi literare:*** membru fondator al Asociaţiei psihologilor din RSR (1964); membru al Asociaţiei Internaţionale de Psihologie Aplicată din Belgia; membru al Uniunii Scriitorilor din România; membru al Societăţii Europene de Cultură din Italia (Veneţia). ***Titluri academice onorifice:*** membru titular al Academiei RSR

pentru creaţia literară (din 2 iulie 1955); doctor docent în ştiinţe. ***Activitate didactică:*** îşi începe cariera didactică la Universitatea din Cluj ca preparator şi asistent, iniţiind studenţii în aplicarea statisticii la prelucrarea datelor rezultate în urma cercetărilor psihologice întreprinse (M. Roşca, 2008, p. 93, interviu N. Jurcău). A predat cursuri şi condus seminarii şi lucrări practice de statistică, psihologia copilului, zoopsihologie şi psihologie genetică. Pe parcursul a peste patru decenii a predat cursul de *Psihologie animală: comparată şi evolutivă* la cele trei mari universităţi din România: Cluj, Iaşi şi Bucureşti. De asemenea, a îndrumat lucrări de licenţă şi doctorat şi a participat la susţinerea de referate şi teze de doctorat. ***Contribuţii în psihologie:*** este fondator al psihologiei comparate şi evolutive în România şi a predat această disciplină pe parcursul întregii vieţi academice (1932-1974). S-a remarcat prin studierea comportamentului inteligent la „peştele combatant" (*Betta Splendens Regan*) (1933). Astfel, a realizat studii experimentale originale privind fondul ereditar şi cel dobândit, învăţarea şi inteligenţa, în comportamentul unor vertebrate acvatice: actul inteligent la „peştele combatant" (*Betta Splendens Regan*). Consideră inteligenţa ca o funcţiune de operare în situaţii concrete pe baza raporturilor inteligibile dintre subiect şi obiect. În relaţia născutdobândit consideră comportamentul inteligent ca rezultat al învăţării: *„Nu e deloc important cât e nativ şi cât e învăţat în el; importantă e numai partea de înţeles, de sens al raporturilor comportamentului luat global. Nu e de mare importanţă nici dacă în situaţii analoage anterioare am făcut «încercări şi erori» şi nici chiar faptul că ştiu sau nu ştiu dacă reacţiunea mea duce la succes. Esenţial e numai că eu performez această reacţiune cu intenţia de a ajunge la obiectiv".* (1934). A introdus în psihologia animală conceptele de *mediu, preajmă, vatră.* A făcut parte din colectivul de coordonare a marii lucrări *Sinteze de psihologie contemporană*, împreună cu Al. Roşca, V. Pavelcu şi A. Chircev. ***Contribuţii literare*****:** şi-a început creaţia literară prin a colabora cu articole despre literatură, probleme cetăţeneşti şi politice în presa vremii: „Contemporanul", „Gând românesc", „Lumea", „Societatea de mâine", „Tinereţea". În 1928 a debutat în revista „Bilete de papagal", continuând să publice versuri şi eseuri în „Abecedar" şi „Pagini literare", reunite apoi în *Cântece de pierzanie* (1938). A publicat peste 50 de volume de versuri. ***B.M.*** este cunoscut în general ca poet proletcultist al regimurilor comuniste din România. ***Premii, medalii şi distincţii (selectiv):*** Ordinul Muncii cl. I (1954); Ordinul „Steaua Republicii" cl. a II-a (1959); Ordinul „Meritul cultural" cl. I (1969); Premiul Academiei RSR pentru poezie (1945); Laureat al Premiului de Stat clasa I pentru poezie (1951, 1954); Medalia „A XXV-a aniversare a eliberării patriei" (1969); Erou al Muncii Socialiste (4 mai 1971); Ordinul „Tudor Vladimirescu" cl. A III-a (1974); Marele Premiu al Uniunii Scriitorilor (1981). ***Publicaţii (selectiv):*** **1.** ***Volume de Psihologie:*** *Învăţare şi inteligenţă la animale: formarea «drumului indirect» la peştele combatant* (1934); *Mediu, preajmă, vatră: principii de psihologie animală: Studiu în onoarea lui J. von Uexküll la împlinirea a 70 de ani de viaţă* (1938); *Ce simt şi pricep animalele* (1968); *Psihologie animală: comparată şi evolutivă* (1970); *Psihologia evolutivă şi comparată* (1975). **2.** ***Studii şi articole de psihologie (selectiv):*** „Bedentungswechsel der Dinge în der Umwelt dad Kampffisches", *Z. f. vergl. Physiol*, 18, 1933; „Bewegunssehen Verschmeelzung un Moment bei Kampffischen", *Z. f. vergl. Physiol,* 19, 1933; „The roundabout path of the fighting fisch".

Proc. Zool. Soc. London, 1938, pp. 403-422; „Problema funcțională în psihologia comparată". *Rev. psih.*, Cluj, 1938; „Spațiul psihologic". *Rev. Psih.*, Cluj, 1938; „Aspectul psihologic al instinctului". *Rev. Psih.*, Cluj, 1941; „The reciprocal influence of behavior patterns". *Rev. Roum. Sc. Soc.*, Tom. 11; „Psihologia copilului". *Rev. Psih.*, 1959; „Zoopsihologia". *Natura*, 1969; „Recherches sur l'instinct combatif et l'aprontissage du detour". *Congr. XIX Intern. Psih.*, 1969, Londra; „Teritoriality". *Rev. Spectrum*. Vol. XVI nr. 3, Olanda, 1973; „Aggressiveness and Individual interrelations". *An. Universității Bucureşti*, 1970; „Psiholgie şi matematică". *An. Universității Buc.*, 1972. A publicat peste 20 de lucrări de specialitate. **3. *Volume de poezii (selectiv):*** *Cântece noi* (1940); *Poezii* (1943); *Oraşul pierdut* (1943); *Un om aşteaptă răsăritul* (1946); *Versuri alese* (1949); *Steaguri* (1951); *Pe-aici nu se trece* (1953); *Partidul m-a învățat* (1954); *Mărul de lângă drum* (1954, 1962); *Trăinicie* (1955); *Ură personală* (1955); *Azima* (1956); *Călător prin constelații* (1957); *Inima bătrânului Vezuv* (1957); *Cu un ceas mai devreme* (1959); *Pe muchie de cuțit* (1959); *Cântecele inimii* (1960); *Materia şi visele* (1961); *Culorile toamnei* (1962); *Pe coardele timpului* (1963); *Dispariția unui om de rând* (1963); *Colți de stâncă* (1965); *Alte drumuri* (1967); *Mozaic* (1968); *Arderi* (1972); *Explozie înăbuşită* (1972); *Pământ! Pământ!* (1973); *Patrula de noapte* (1975); *Țara amintirilor* (1976); *Aurul regelui Midas* (1977); *Vă las ca frunza* (1978); *Glasul pietrelor* (1978); *Elegii* (1979); *Lupta cu îngerul* (1980); *Apele se revarsă în mare* (1982); *Filon de aur* (1984); *În voia vântului* (1987) ş.a. Peste 30 de volume de versuri. **4. *Dramaturgie:*** *Rețeaua subterană* (1959); *În valea cucului* (1960); *Întoarcerea* (1960). **5. *Traduceri:*** din creația lui Guillaume Appollinaire şi A.S. Puşkin; a lăsat şi o traducere a *Cântecului despre oastea lui Igor*. ***Aprecieri:*** *„**Mihai Beniuc** – o înzestrare nativă de excepție. Copil de țăran din Sebiş (ținutul Zarandului), din cauza derivelor istoriei este silit să urmeze şcoala elementară în limba maghiară. Ajuns la şcoala românească, talentul său literar se afirmă. Elev fiind în clasa a VI-a a liceului „Moise Nicoară" din Arad, el publică în revista şcolară „Laboremus" (1926) traducerea poeziei «Those evening bells» a lui Thomas Moore şi două recenzii la cărțile de poezie: «În robia lor», de Aron Cotruş, şi «Scut şi targă» de Perpessicius. Traducerea poeziei lui Moore este remarcabilă. Revista arădeană «Salonul literar», pe care o edita Al. T. Stamatiad – profesorul de limba română al elevului M. Beniuc – o reproduce în numărul său pe mai 1926, notificând frumosul talent al traducătorului. Perpessicius o retipăreşte în «Universul literar». Cunoscutul critic literar Mihail Dragomirescu recunoaşte şi el talentul literar şi-i publică poezii în revista «Falanga», la rubrica «Muguri» (poezii semnate cu pseudonimul Tudor Arsenius). Un efect deosebit de încurajator pentru poetul în devenire l-a avut aprecierea de către Tudor Arghezi şi publicarea poeziilor sale în revista «Bilete de papagal» (din cauza dificultăților materiale, revista apărea în dimensiuni mici, titlul sugerând micimea biletelor de papagal; în practica obscurantistă fiecare bilet era o prezicere, biletul fiind tras de un papagal). Revista «Bilete de papagal» era o peşteră în care intrai pe brânci, dar când te ridicai, te izbeai cu fruntea de ciorchinii stelelor".* (Mariana Roşca, 2008, p. 92, interviu N. Jurcău). ***Surse:*** Jurcău, N. (2008). „Şcoala clujeană de psihologie nava amiral a psihologiei în România. Interviu cu Doamna Mariana Roşca". *Revista de pihologie Şcolară, 1, 92-93.* Accesat 12 martie 2022 din: http://www.anps.ro/documente/Revista%20nr%201/Jurcau%20pp87-103.pdf; Roşca, M. (2007). „Când şi de ce a apărut sintagma «Şcoala clujeană de Psihologie»?". *An. Inst. de Ist. „G. Barițiu" din Cluj-Napoca, Series*

Humanistica, tom. V, 2007, p. 137–162. Accesat 12 iulie 2022 din http://www.humanistica.ro/anuare/2007/Anuar%20Humanistica_V_2007/art06Rosca.pdf; Mihai Beniuc, psiholog şi scriitor. Academia Română Filiala Cluj-Napoca, accesat 9 decembrie 2022 din: https://www.facebook.com/profile/100063642639679/search/?q=Beniuc; Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară*. Editura Junimea, Iaşi, pp. 325-333; Beniuc Mihai, Dosar personal, Arhiva Resurse umane, Universitatea din Bucureşti, consultat de P. Mureşan, 28 sept. 2022**.**

BERARU, IOAN (n. 15 februarie 1938, Jac, jud. Sălaj) psiholog român, cercetător ştiinţific şi conferenţiar universitar specializat în logopedie. Liceul teoretic din Zalău (1956). Student la Facultatea de IstorieFilosofie, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca (1959-1961) după care urmează şi absolvă Institutul pedagogic „A.I. Herzen" din Leningrad/Sankt Petersburg, Facultatea de Defectologie, secţia Logopedie (1961-1964, anii III-V). Doctor în psihologie cu teza *Analiza structurii aptitudinilor matematice la şcolari*, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, 1983. ***Ascendenţă academică:*** cadru didactic la Catedra de psihologie a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1964-1969, 1990-1999); conf. univ. (1994); cercetător şt. la filiala Cluj a Institutului de Ştiinţe Pedagogice (1969-1975); cercetător. şt. pr. gr. III la Sectorul de Cercetări Psihologice şi Pedagogice al Centrului de Ştiinţe Sociale a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1975-1990); cercetător şt. gr. I la Departamentul de Cercetări Socio-Umane al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca (1990-2008); conf. univ. la Facultatea de Psihologie a Universităţii „Tibiscus" din Timişoara (1999-2008). ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei psihologilor din R.S. România (1972-). ***Poziţii management academic:*** director al Institutului de Cercetări Socio-Umane al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca (1997-2003); director adj. Institutul de istorie „G. Barițiu" al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca (2003-2008); decan al Facultăţii de Psihologie a Universităţii „Tibiscus" din Timişoara (1999-2003). ***Cercetări:*** organizarea ştiinţifică a uceniciei şi integrarea în muncă a muncitorilor tineri; perfecţionarea metodicii activităţii de orientare şcolară şi profesională a elevilor; studiul unor profesiuni de nivel elementar şi mediu; pregătirea muncitorilor în cadrul atelierelor şcolare şi uzinale; problema aptitudinilor matematice la elevi; perfecţionarea concursului de admitere în învăţământul liceal şi universitar; asistenţa psihopedagogică a copiilor superior dotaţi, mecanismele psihosociale ale autonomiei personale. ***Teste:*** *Probe de aptitudini matematice* (variantele 1978, 1981); *Test pedagogic la matematică* (1977). Participant cu comunicări ştiinţifice la peste 90 de sesiuni ştiinţifice şi colocvii naţionale şi internaţionale. ***Premii şi recunoaşteri:*** premiul „Ion Petrovici" al Academiei Române pentru lucrarea *Aptitudinea matematică la şcolari* (1993). ***Publicaţii (selectiv):*** *Monografii profesionale,* 37 titluri (în vol. 3, 4, 9, 10 din 1971; vol. 11/1972; vol. 15 şi 18/1973 şi 23/1976); *Cunoaşterea şi cultivarea aptitudinilor matematice,* în vol. *Studii de psihologie şcolară* (1979); *Modernizarea învăţământului matematic, culegere metodică* (1981); *Posibilităţi de perfecţionare a concursului de admitere în învăţământul superior*

tehnic („Forum", 3, 1981); *Repere psiho-socio-pedagogice în formarea profesională* (1989); *Aptitudinea matematică la şcolari* (1991); *Studii şi cercetări în domeniul ştiinţelor socio-umane,* 15 vol. (1995-2006, autor a 14 studii şi membru în colectivul de redacţie); *Cercetări şi aplicaţii în psihologie*, 2 vol. (2003-2004, autor a 3 studii); *Al. Roşca, 1906-1996. Omul, savantul şi creatorul de şcoală* (2006); *Al. Roşca. Corespondenţă* (2010). A publicat peste 100 de studii şi articole ştiinţifice şi 23 de cărţi ca autor unic şi coautor. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*. manuscris; Berar Ioan, în *Clujeni ai secolului 20.* (2000). Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, p. 37; OngEco-Europa (2013). *Dicţionarul personalităţilor din România. Biografii contemporane*. Editura Anima, Bucureşti, p. 54; Fornade D. (2007). *Personalităţi clujene 1800-2007 – dicţionar ilustrat*. Casa cărţii de ştiinţă, Cluj-Napoca, pp. 60-61.

BIBERI, ION (n. 21 iulie 1904, Tr.-Severin – d. 27 septembrie 1990, Bucureşti) psihiatru, psiholog şi scriitor român. Absolvent al Facultăţii de Medicină, Bucureşti, 1922-1926. Doctor în medicină chirurgicală (*Contribuţii la studiul clinic şi anatomo-patologic al carcinomului primar al apendicelui*, Bucureşti, aprilie, 1929). Medic primar psihiatru Spitalul Central Bucureşti (1945-1968). A audiat cursuri de psihologie şi numeroase alte discipline la: Universitatea Bucureşti (Facultatea de Litere şi Filosofie, C. Rădulescu-Motru, 1923-1924), Sorbona, Collège de France. Prozator şi eseist. Medic primar psihiatru la mai multe spitale din ţară şi străinătate: Salpêtrière, Sainte-Anne, Pitier Chevanton, Gh. Marinescu). Medic pe front în timpul celui de al Doilea Război Mondial. ***Cercetări:*** procesul psihofiziologic al elaborării visului (1938; 1971); psihologia spaimei, muribunzilor, sinuciderii; geneza timpului interior (1934; 1971); biotipologie, dinamică psihosomatică, temperament, caracter, personalitate, conduite; definirea multidimensională şi clasificarea personalităţilor (1945); problema om-animal, zooconştiinţa; conştiinţa umană; psihologia valorilor, creativităţii (1971; 1973); instinct; libido; sexualitate (1973; 1974). ***Contribuţii originale:*** fundamentarea genetică a structurii personalităţii (1945); o teorie personală a elaborării visului şi activităţii subconştiente (1937; 1972); a extras şi teoretizat noţiunea de schemă (Bergson), schematizare (Revault d'Allonnes), pattern, pe care a generalizat-o, sub denumirea de *schemă structurală*, la totalitatea funcţiilor fizio-patologice (1971); a dezvoltat o viziune *structurală* a unei *Psihologii antropologice*, cu fundamentare multidimensională (genetică, cibernetică, neuro-fiziologie socio-culturală) (1971); a integrat conştiinţa umană într-o viziune de *Weltanschauung*. În lucrarea *Principii de psihologie antropologică* (1971), încearcă să prezinte comportamentul „biopsihic al organismelor ca sisteme dinamice informaţionale şi cu autoreglare dintr-o perspectivă pluridisciplinară. ***Premii:*** Premiul Fundaţiilor Regale pentru scriitori tineri (1936), pentru eseul *Thanatos* reeditat în 1971 sub titlul *Viaţa şi moartea în evoluţia Universului*; Premiul Societăţii Scriitorilor Români (1938); Premiul special al Uniunii Scriitorilor (1979). ***Publicaţii (selectiv):*** *Individualitate şi destin* (2 vol. 1945; 1975); *Thanatos* (1936); *Funcţiunile creatoare ale subconştientului* (1938, ed. a II-a:

Visul şi structurile subconştientului (1970); *Introducere în studiul ereditătii* (1946); *Essai d'une psychiatrie structurale* (1965, manuscris); *Viaţa şi moartea în evoluţia Universului* (1970); *Principii de psihologie antropologică* (1971); *Essai sur la condition humaine* (1973); *Eros* (1974); *Permanenţele clepsidrei. Încercare asupra întrebărilor ultime* (1980). Peste 30 de volume de proză, eseuri, estetică, psihanaliză şi monografii. ***Apreciere:*** *„Ion Biberi realizează performanţa paradoxală de a trata in extenso teme specifice psihanalizei (subconştientul, visele, angoasa, nevrozele, moartea etc.) cu o ostentativă ignorare a scrierilor psihanaliştilor, ale căror idei totuşi le fructifica (Sigmund Freud este citat rar, doar ici-colo, ca un autor minor)"* (I. Mânzat, 2008). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris.

BÎRZEA, CEZAR (n. 30 noiembrie 1944, Râmnicu-Sărat) psiholog român specializat în psihopedagogie, management educaţional, expertiză şi consultanţă naţională şi internaţională în domeniul educaţiei şi reformelor educaţionale; absolvent al Facultăţii de Filosofie, secţia Psihopedagogie specială a Universităţii „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca (1962-1967); dr. în psihologie (*Lateralitatea sensorio-motrică şi dezvoltarea limbajului*, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, 13 ianuarie 1974, cond. şt. prof. B. Zörgö şi I. Radu); consilier ştiinţific la Ministerul Educaţiei şi Învăţământului (1970-1971), coord. de program la Institutul UNESCO pentru ediţia din Hamburg (1971-1972), cercet. şt. la Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice (1972-1975; 1980-1982); director proiect PNUD/UNESCO la Institute Nationale de Education, Camerun (1975-1980), director Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei (19912007), expert Ministerul Educaţiei şi Cercetării (1995-2001), prof. univ. la Facultatea de Filosofie a Universităţii Bucureşti (1996-2000) şi SNSPA (2000-2021). Coordonator doctorate la Universitatea Bucureşti şi SNSPA. Vicepreşedinte al Comitetului Educaţiei al Consiliului Europei, expert UNESCO, preşedinte al Consiliului Naţional pentru Reforma Educaţiei (1998-2000), preşedinte al Comitetului Naţional pentru Curriculum (2001-2003). ***Membru:*** *International Association for Comparative Education, International Association for Intercultural Education, Association Francophone de Pédagogie Comparée, Balkan Forum for Education, International Association for Education Law and Policy.* ***Cercetări şi contribuţii:*** integrarea senzorial-motrică; evaluarea sistemelor de învăţământ; fundamentele psihologice ale metodelor pedagogice; construirea testelor pentru evaluare formativă. A elaborat un inventar de lateralitate senzorio-motrică. Participant la numeroase congrese internaţionale (Londra 1962; Liège 1971 etc.). ***Proiecte internaţionale*****:** Coordonator al proiectului Consiliului Europei „Education for Democratic Citizenship" (1997-2000), preşedinte al Consiliului Biroului Internaţional al Educaţiei de la Geneva (1999-2000), membru The Education Committee of the Council of Europe, Strasbourg (din 1993), expert al Consiliului Europei în Slovenia (1996) şi Albania (1997), conducător al Observatorului Naţional pentru formare şi piaţa muncii (ETF partner în România) (1996-), membru în grupul de lucru „Active Citizenship and Social Inclusion" (Comisia Europeană) (2003-2004),

membru al Consiliului de conducere al SEE – Centrul pentru Politici Educaționale (Ljubljana) (2003-), președinte al proiectului Consiliului Europei privind „Dialogul religios și educația interculturală" (2003-2005). ***Op. pr.:*** *Nedezvoltarea vorbirii copilului* (1971, în colab.); *Educational Research în European Socialist Countries* (Hamburg, UNESCO Institute for Education, 1973); *Reforme de învățământ contemporane* (1976); *Analyse opérationnelle des systèmes éducatifs* (1977, în colab.); *Rendre opérationnels des objectifs pédagogiques* (Paris, PUF, 1979, trad. în italiană, spaniolă și polonă); *La pédagogie du succès* (Paris, PUF, 1981); *La pédagogie du succès* (1982); *Arta și știința educației* (1995, 1998); *Education for democratic citizenship: A lifelong learning perspective* (2000); *Dezvoltarea competențelor de comunicare în sistemul de formare profesională din România* (2003); *All-European study on education for democratic citizenship policies* (2004); *Cetățenie europeană* (2005). Peste 20 de volume publicate în țară și străinătate. Viziune penetrantă în managementul educațional și al cercetării psihopedagogice, ***B.C.*** a fost unul dintre promotorii principali ai reînființării Institutului de Științe ale Educației în 1990, pe care l-a condus cu succes peste un deceniu și jumătate dezvoltând proiecte majore pentru reforma învățământului și a cercetării psihopedagogice în România. ***Surse:*** Mureșan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureșan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*. manuscris; Mureșan, P. (2021-2022*). Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

BLAGA, LUCIAN (n. 9 mai 1895, satul Lancrăm, jud. Alba – d. 6 mai 1961, Cluj, înmormântat în Lancrăm, jud. Alba), personalitate creatoare complexă, luciferică a culturii române – poet, eseist, jurnalist, dramaturg, filosof, profesor universitar, academician și diplomat român. Titan al culturii românești care a pătruns și descris genial spectrul psihologic abisal al culturii, spiritualității și sufletului românesc. După absolvirea liceului „Andrei Șaguna" (1906-1914) din Brașov, urmează cursurile Facultății de Teologie din Sibiu și Oradea (1914-1916). Obține licența în Teologie în 1917. Debutează publicistic în filosofie cu studiul *Reflexii asupra intuiției lui Bergson* publicat în „Românul" (nr. 17, 25 martie 1914). Studiază filosofia și biologia la Universitatea din Viena (1916-1920) obținând titlul de doctor în filosofie și biologie cu teza *Kultur und Erkenntnis* (*Cultură și cunoaștere*) în 1922. Ca poet a debutat în revista „Tribuna" cu poezia *Noapte* (1910), iar editorial debutează în 1919 la Sibiu cu placheta de versuri *Poemele luminii*, dar și cu volumul de meditații și aforisme *Pietre pentru templul meu*. Ca dramaturg debutează în 1921 cu piesa *Zamolxe*. A luat parte la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918. ***Activitate redacțională:*** membru fondator al Revistei „Gândirea" (1921); redactor la revista „Cultura" din Cluj (1924), „Banatul" din Lugoj (1920-1926); a fost redactor la periodicele „Voința" (1920-1922) și „Patria" (1922) din Cluj-Napoca; membru în redacția revistei „Adevărul literar și artistic" (1924). A colaborat cu aforisme și studii filosofice la „Convorbiri literare", „Gazeta Transilvaniei" și „Pagini literare". ***Activitate diplomatică:*** atașat cultural și consilier de presă la legațiile României din

Varşovia (1926-1927), Praga (1927-1928), Belgrad (1928), Berna (19284932); secretar de presă şi apoi consilier la Legaţia română din Viena (1932-1937); consilier de presă la Legaţia Română din Berna (1937-1938); subsecretar de stat la Ministerul de Externe (1937-1938), ambasador şi ministru plenipotenţiar al României la Lisabona (1938-1939). ***Activitate academică şi didactică:*** este ales membru activ al Academiei Române (1936) având discursul de recepţie intitulat *Elogiul satului românesc.* Iese din diplomaţie în 1939 şi devine profesor la Universitatea din Cluj-Napoca, Catedra de Filosofia culturii (1938-1948). În urma Dictatul de la Viena, din 30 august 1940, pleacă în refugiu la Sibiu, însoţind Universitatea din Cluj-Napoca (1940-1946). La Sibiu devine colaborator la revista „Luceafărul" şi conduce bilunarul de filosofie „Saeculum" (1943-1944). Revine la Cluj-Napoca după război şi conferenţiază la Facultatea de Litere şi Filosofie (1946-1948). În 1949, Academia Română îi încredinţează redactarea a două capitole din *Istoria filosofiei româneşti.* Tot în 1949, după reforma învăţământului, a fost considerat „exponent al regalităţii şi burgheziei", a fost înlăturat definitiv din postul de profesor universitar şi i s-a anulat calitatea de membru al Academiei Române. Fiind îndepărtat de la catedră pe motive de natură politică, a lucrat în cadrul filialei din Cluj a Academiei Române ca bibliograf. Nu i se mai publică lucrările şi se concentrează pe traduceri. Devine cercetător la Institutul de Istorie şi Filosofie din Cluj-Napoca (19494953) şi la Secţia de istorie literară şi folclor a Academiei Române, Filiala Cluj (1953-1959; colaborator cu jumătate de normă din 1951); bibliotecar-şef (19511954) şi director adjunct (19541959) la filiala clujeană a Bibliotecii Academiei Române. Se pensionează în aprilie 1959. Abia în 1962, opera lui ***B. L.*** este reconsiderată şi reintrodusă în circuitul public. A fost propus în 1956 pentru *Premiul Nobel pentru Literatură,* dar autorităţile comuniste s-au opus legitimării şi recunoaşterii internaţionale a valorii întregii sale opere. Se stinge din viaţă în dimineaţa zilei de 6 mai 1961 la Clinica Medicală din Cluj-Napoca şi este înmormântat în cimitirul din Lancrăm, jud. Alba. ***Opera iloso ică***: creaţia filosofică a lui ***B.L.*** este organizată în patru trilogii, dintre care ultima neterminată (a cunoaş-terii, a culturii, a valorilor şi trilogia cosmologică): **1.** *Trilogia cunoaşterii* (1931-1943), în trei volume: *Eonul dogmatic*, *Cunoaşterea luciferică* (1933*)*, *Cenzura transcendentă* (1943). Ontologia este tratată ca metodă şi proces de cunoaştere. **2.** *Trilogia culturii* (1936-1944), în trei volume: *Orizont şi stil*, *Spaţiul mioritic* (1936), *Geneza metaforei şi sensul culturii*(1944); **3.** *Trilogia valorilor* (1939-1946), în trei volume*: Ştiinţă şi creaţie, Gândire magică şi Religie, Artă şi Valoare* (1946). Trilogia culturii şi valorilor este concentrată pe determinarea naturii existenţei umane şi a sensului vieţii omului. **4.** Cea de-a patra, *Trilogia cosmologică* (1940-1948, postum 1977), a rămas în stadiu de proiect. Doar primul volum, *Diferenţialele divine*, al acestei trilogii a fost publicat. Trilogia cosmologică este o sinteză a primelor trei trilogii, substituie ontologia (natura, structura şi scopul existenţei) cosmologiei (natura, structura şi scopul universului) şi se constituie ca o teorie a existenţei configurând viziunea sistemică a autorului despre natura, structura şi scopul existenţei în general şi a istoriei şi omului în special. Prin această substituţie concepţia cosmogonică a lui ***B.L.*** tinde spre antropomorfizare prin inducerea de motive subiective în geneza şi structura universului. Conceptul central al cosmogoniei blagiene este ***Marele Anonim*** –

principiu şi factor metafizic absolut al universului, instanţă supremă generatoare de universuri şi diferenţiale divine, existenţă căreia i se datorează orice altă existenţă, „Dumnezeu". **PSIHOLOGIA ABISALA A CULTURII.** În continuare textul este preluat şi organizat, cu acordul autorului, din I. Mânzat (2007) *Istoria Psihologiei Universale,* pp. 1002-11: ***„LUCIAN BLAGA – FASCINAŢIA INCONŞTIENTULUI ŞI NATURA ABISALĂ A CULTURII": 1. Preludii la o noologie abisală.*** În „Consideraţii preliminare" la volumul *Inconştientul în viziunea lui Lucian Blaga* (Editura Iri, Bucureşti, 1997), Leonard Gavriliu apreciază că inconştientul este „un concept fundamental pentru viziunea metafizică a lui L. Blaga, nu întotdeauna numit ca atare, dar mereu implicat, prin funcţiile esenţiale ce i-au fost axiomatic atribuite". Vasile Băncilă a remarcat că inconştientul este cheia de boltă a Întregului sistem blagian şi că marele filosof transilvănean a încercat să facă pentru inconştient ceea ce Immanuel Kant a făcut pentru conştiinţă. Băncilă constata că teoria lui Blaga despre inconştient „este atât psihologică, cât şi metafizică", psihologia având rolul de a descoperi şi descrie cât mai multe elemente, iar *metafizicianul* pe acela de a releva sensul de ansamblu: „Simţul de psiholog al artistului şi observatorului Blaga s-a unit cu intuiţia organică a metafizicianului". El consideră că „Blaga a făcut, în chip implicit şi opera de psiholog, într-un înţeles mai adânc şi mai spiritual al psihologiei" (V. Băncilă, *apud* L. Gavriliu, 1997, p. 10). Lucian Blaga a mărturisit că a avut intenţia de a întemeia o disciplină nouă, *noologia abisală*, o variantă personală axată pe coordonate metafizice ale psihologiei inconştientului. „Noologia abisală – arată el în 1935 – se referă la structurile spiritului inconştient (*noos; nous*), căci alături de un «suflet» inconştient noi admitem şi existenţa unui «spirit» inconştient" (L. Blaga, 1969, p. 13). Noologia abisală porneşte de la postularea existenţei inconştientului psihic ca *spirit inconştient.* În perspectiva acestei discipline – după cum ne relevă Florica Diaconu şi Marin Diaconu (2000, p. 205), inconştientul devine o realitate dinamică amplă, cu structuri şi iniţiative proprii, căruia îi aparţine „un miez substanţial organizat după legi imanente". Noologia abisală nu intenţionează să facă din conştiinţă „substanţa" metafizicii, ci numai să explice anumite aspecte ale spiritului omenesc care ţin de inconştient. Optând pentru un *constructivism perspectivic* în psihologia şi noologia abisală, Blaga stabileşte „temeiurile" acestora: ele nu pot fi înţelese decât ca sisteme de interpretare care pornesc metodologic de la observaţia introspectivă şi analogică. Mai târziu (*Ştiinţă şi creaţie,* 1942), Blaga va numi noologia abisală o „doctrină posibilă" care permite lămurirea coordonatelor stilistice ca funcţii modelatoare cu putere categorială care aparţin spiritului inconştient. **2.** ***Fascinaţia şi apologia inconştientului.*** După cum ne dezvăluie Leonard Gavriliu (1997, p. 16), iniţial, „Blaga a trăit descoperirea inconştientului cu o frenezie extraordinară, de neofit, dar şi cu convingerea unei vocaţii excepţionale în acest domeniu". După cum mărturiseşte Blaga însuşi, „inconştientul este principiul activ pozitiv, creator din noi. Este un demon care afundă, un demon care făureşte, inventează şi organizează. [...]. Inconştientul este partea genială din fiecare muritor...". Într-un interviu luat de Felix Aderca (1929), Blaga răspunde: „Ideea lui Freud este de o fecunditate rară. Cine s-a familiarizat cu ideea psihanalitică, observă îndată că teatrul lui Maeterlinck dramatizează numai pseudo inconştientul, se mişcă

doar în marginea conştiinţei. Şi lucrul acesta se explică prin aceea că Freud, pe atunci, nu apăruse" (*apud* L. Gavriliu, 1997, p. 20). Lucian Blaga arată că Sigmund Freud a enunţat cenzura moralei prin manifestarea simbolică a imboldurilor reflectate în inconştient: „Freud a «deschis» un mister, în sensul că a revelat existenţa unui «criptic» psihic" (L. Blaga, 1983, p. 344). Leonard Gavriliu (1997, p. 24) crede că periplul psihanalitic al lui Blaga nu a rămas neprofitabil pentru opera sa literară şi filosofică. „Marele Anonim" va lua trăsături de la „tatăl primordial" (*Urvater*) descris în *Totem şi tabu*, ca şi de la Supraeul descris de Freud. „Cenzura transcendentală" aduce cu o „castrare" preventivă a capacităţii de cunoaştere a omului. Propensiunea inconştientă a omului de a da mereu târcoale unui mister inexpugnabil („imun") nu este decât o nostalgie faţă de tată (*Vatersehnsucht*), devenită structurală. Chiar şi unii termeni tehnici mai lăuntrici, cum sunt „fanic" şi „criptic", „mister latent" etc. îşi au punctul de plecare în termenii freudieni „vis manifest", „idei latente ale visului" etc. Blaga va admite că Carl Gustav Jung a îmbogăţit remarcabil doctrina despre inconştient. **3. *Critica teoriei freudiene.*** După o perioadă (1929-1934) în care s-a lăsat fascinat de teoria inconştientului a lui Freud, despărţirea de psihanaliză a lui Blaga culminează, în 1935, cu o critică neaşteptat de violentă, care contrastează cu tot ce a scris până atunci despre psihanaliza freudiană. Blaga (1969, p. 15) spune: „... dacă psihologia ţine să recolteze roadele reale ale psihanalizei, va trebui să arunce peste bord un enorm balast de uscături". Să desprindem câteva din aceste „uscături". În primul rând, Blaga nu se împacă cu ideea că inconştientul este văzut dintr-o perspectivă foarte îngustă. După credinţa sa, „nu este departe momentul când va ieşi la iveală că psihanaliza, cu rezultatele ei, se găseşte de-abia în mahalaua «celuilalt tărâm», cum am putea numi inconştientul, recurgând la o metaforă ce ni se îmbie de la sine" (*Idem*, p. 18). Totodată, i se reproşează lui Freud înclinaţia de a umple cadrele inconştientului îndeosebi cu conţinuturi de provenienţă conştientă, procedeu pentru care Blaga propune, sarcastic, o etichetă pe care să figureze o adaptare a vechiului principiu senzualist (John Locke, corectat de G.W. Leibniz): „Nimic nu este în inconştient ce n-a fost înainte în conştiinţă, în afară de inconştientul însuşi". După cum apreciază Leonard Gavriliu (1997, p. 30), critica aceasta este îndreptăţită în măsura în care vizează conceptul de inconştient avansat de Freud în *Interpretarea viselor* (1900) sau în alte scrieri dinaintea anului 1913. Blaga critică, de asemenea, *teoria psihanalitică* despre „*creaţia spirituală*" (teoria subliminării), propunându-şi o curăţire a terenului „în numele bunului-simţ". Psihanaliştii, afirmă el, se dedau aici, mai mult decât în patologie, la foarte regretabile simplificări, reducând totul la *„ecuaţia: creaţia spirituală = libido nesatisfăcut, deviat"* (L. Blaga, 1969, p. 21). **4. *Caracteristicile abisului blagian.*** Admirând sau criticând psihanaliza freudiană, Lucian Blaga ajunge treptat la o concepţie proprie asupra inconştientului. Hotărând să o rupă cu freudismul, Blaga se reorientează spre romantici, a căror viziune despre inconştient caută să o recondiţioneze, să-i elimine incongruenţele, lacunele, să o reabiliteze tocmai pe seama psihanalizei. Inconştientul romanticilor, impregnat cu mitologie şi gândire magică, va apărea mai maleabil, mai lesne de acomodat la nevoile sistemului său metafizic. În *Trilogia culturii* (1969, p. 17) Blaga scrie: „Viziunea romantică era lipsită de substanţă articulară; psihanalizei îi lipseşte perspectiva

vastă în adânc. Ambele învăţături sunt trunchiate, parţiale; una este prea anemică, cealaltă sufocată. Problematicile şi procedeele sunt însă susceptibile de îmbinare. [...] Inconştientul ni-l închipuim ca pe o realitate psihică amplă, cu structuri de o dinamică şi cu iniţiative proprii; inconştientul ni-l închipuim înzestrat cu un miez substanţial organizat după legi imanente. Inconştientul nu este un simplu «haos» de zăcăminte, de provenienţă «conştientă». Trebuie să facem încercarea stăruitoare de a imagina inconştientul ca pe o realitate psihică de mare complexitate, cu funcţii suverane, şi de o ordine şi de un echilibru lăuntric. [...] Ar fi foarte exagerat să afirmăm că inconştientul este un cosmos; el este totuşi ceva ce aduce a Cosmos" (*Ibidem*). Inconştientul preconizat de Blaga este echipat cu un complex de categorii speciale; categoriile abisale sau stilistice („factori stilistici"), care, din voinţa primordială a Marelui Anonim, imprimă omului o fascinantă tendinţă de revelare a misterelor şi chiar a Misterului Suprem, dar nu fără a asigura dintru început imunitatea eternă a misterului. Iată cum figurează grafic Blaga *structura globală a spiritului*, clădită pe inconştient (în *Trilogia valorilor*):

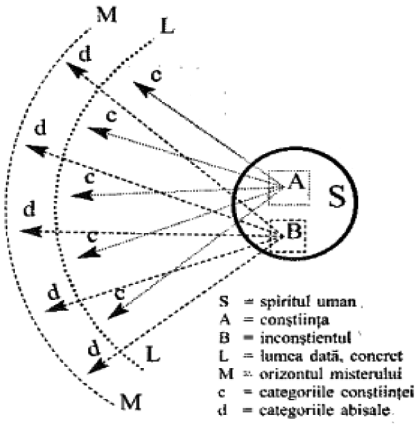

În *Trilogia culturii* (1969, pp. 335-336), Blaga explică: „O matrice stilistică inconştientă este constituită înainte de toate dintr-un fel de *locuri categoriale,* care pot fi ocupate de anumite categorii specifice numai prin alternanţă. Numărul categoriilor abisale este incomparabil mai mare decât al «locurilor categoriale», de care dispune o matrice stilistică". Blaga este încredinţat că „preomul" nu a devenit om adevărat, „om deplin", decât datorită unei mutaţii ontologice prin care spiritul său a fost structural *dublat* de o garnitură de categorii abisale, *cultura* fiind astfel *opera unor energii şi elanuri inconştiente* (*apud* L. Gavriliu, 1997, pp. 48-49). **5. *„Categoriile abisale" faţă de arhetipurile jungiene***. După cum remarcă Leonard Gavriliu (1997, pp. 55-66), există o anumită similitudine între concepţia despre inconştient a lui Carl Gustav Jung (1875-1961) şi aceea a lui Lucian Blaga. Şi unul şi celălalt descriu un *inconştient colectiv şi ereditar*. Pentru Jung inconştientul este un domeniu spiritual înţesat cu „arhetipuri" („categorii ale imaginarului", cum le numeşte francezul Gilbert Durand, care elaborează o introducere în arheotipologie, în 1977), pentru Blaga inconştientul este o *matrice constitutivă* împânzită de „categorii abisale" „,stilistice". Pentru primul, „arhetipurile", de obicei latente (aflate „în stare de repaus"), se proiectează în mituri, credinţe, simboluri; pentru cel de al doilea, „categoriile abisale" determină „stilul" tuturor creaţiilor spirituale ale omului, de la mituri, religii, plăsmuiri filosofice şi artistice până la „stilul" acţiunilor politice şi militare. Blaga admite că „psihanalistul disident a îmbogăţit într-un mod cu totul remarcabil doctrina despre inconştient", numărând trei câştiguri importante: structuri psihice compensatorii faţă de conştiinţă, zăcămintele experienţelor ancestrale şi faptul că inconştientul devansează

anumite stări ale personalității conștiente, toate acestea având o extensie colectivă. În *Trilogia culturii* (1969, p. 301) Blaga ne explică: „Inconștientul este în doctrina lui Jung o enigmă mult mai complicată decât la Freud. Dacă la Freud inconștientul este cât pivnița unei case, la Jung inconștientul este ca un imperiu subteran. Inconștientul nu este la Jung numai monstrul și bestia, căci este înzestrat și cu porniri profunde, de natură morală. [...] Una dintre problemele predilecte ale lui Jung și ale școalei sale este mitul. Întocmai cum, după Freud, în *vise* și-ar găsi un ventil simbolic pornirile refulate ale individului, tot așa în *mituri* și-ar găsi, după Jung, un ecou simbolic străfundurile inconștientului colectiv. *Miturile ar fi visele colective ale popoarelor*". După cum observă Leonard Gavriliu (1997, p. 57), dacă luăm în considerare afirmația lui Blaga că inconștientul descris de Jung se identifică cu Divinitatea și avem în vedere că inconștientul, așa cum îl concepe Blaga, se identifică și el cu Divinitatea („diferențialele divine"), punctele de similitudine sporesc. Ulterior, Blaga va aborda în chip critic unele laturi ale teoriei jungiene. Printre altele, Blaga arată că în viața sufletească a omului arhetipurile se manifestă ca reprezentări însoțite de un puternic *halo* afectiv, putând provoca stări de tensiune în sensul unor apetituri sau fobii. El demonstrează că arhetipurile și categoriile abisale, alias „factorii stilistici", sunt mărimi total eterogene, ireductibile, neconfundabile. Blaga subliniază că Jung „n-a parvenit în niciuna din lucrările sale la ideea unor factori stilistici ce ar intra în componența ființei umane, în calitatea ei singulară de creatoare de cultură". **6. *De la cenzura psihanalitică la cenzura transcendentală.*** Cenzura transcendentală ocupă o poziție centrală în construcția metafizică a lui Blaga. „Este tocmai motivul pentru care el s-a simțit îndemnat să revendice cu tărie originalitatea, rupând-o la scenă deschisă cu psihanaliza" (L. Gavriliu, 1997, p. 67). În volumul *Cenzura transcendentă* (din 1943), Blaga neagă orice legătură între concepția psihanalitică și propria sa concepție în problema cenzurii: „Se vorbește și în psihoanaliză despre o anume «cenzură», despre așa-zisa «cenzură morală». Teoria cenzurii transcendente dezvoltată aici n-are nimic comun cu «cenzura morală» a psihoanalizei. Doar cuvântul cenzură" (vezi *Trilogia cunoașterii,* 1983, p. 540). Pentru psihanaliști – precizează Leonard Gavriliu (1997, p. 70) – „cenzura morală", care este departe de a se reduce la una onirică, este expresia conștiinței morale reprezentate de Supraeu, o instanță care este purtătoarea autorității părinților, iar în final a Bisericii, armatei, școlii, a tuturor instituțiilor sociale și a unor puteri extramundane, „cerești". Supraeul este nu numai întruchiparea principiilor și a preceptelor morale, ci și a idealului de perfecțiune și bunătate. La oamenii credincioși este duh dumnezeiesc. „Bazându-se pe o cunoscută maximă a lui Kant – scrie Freud –, care pune în legătură conștiința morală din noi și cerul înstelat, un om pios ar putea foarte bine să fie tentat să venereze cele două lucruri ca pe niște capodopere ale Creației". Avatarurile Supraeului sunt însă multiple și complicate, această structură psihică fiind în permanent conflict cu inconștientul, cu tendințele „demonice" din om. Cât privește „cenzura transcendentă", proveniența ei divină ne este divulgată fără niciun echivoc de către Blaga: este o măsură a Marelui Anonim, care se pare că are augustul său inconștient, în care se zbat tendințe oarbe (*apud* L. Gavriliu, 1997, p. 70). **7. *Personanța – iradiația inconștientului în conștiință.*** În *Orizont și stil,* capitolul „Despre personanță", Blaga

teoretizează *comunicarea sistematică între conştiinţă şi inconştient*, o comunicare cu caracter permanent şi vital pentru conştiinţă. „Cert lucru, conştiinţa ar avea o dimensiune mai puţin, dacă ar fi impermeabil izolată de viaţa sufletească a inconştientului" (L. Blaga, *Trilogia culturii,* 1969, p. 31). În cele din urmă, Blaga face din conştiinţă o simplă feudă supusă suzeranităţii inconştientului, ceea ce ar îndreptăţi denumirea de *abisalism* dată concepţiei sale. În studiul *Religie şi spirit,* Blaga scrie un capitol intitulat „Certitudine şi supraconştiinţă" în care se arată că supraconştiinţa este o „stare obţinută de mistici în extaz". Cu intenţia vădită de a uzurpa concepţia lui Freud despre vise şi actele ratate, ca şi teoria freudiană a sublimării, Blaga introduce conceptul de personanţă, pe temeiuri definite, în lumina noologiei abisale. El distinge astfel fenomene de conştiinţă „care ar putea fi interpretate ca o prelungire sau ca un reflex al inconştientului". În *Trilogia culturii* (1969, p. 31), Blaga scrie: „Conştiinţa, privită în perspectiva ipotetică a inconştientului, ne va revela în afară de stările şi procesele care îi aparţin cu totul, încă două feluri de momente, elemente sau fenomene: a) Conştiinţa posedă momente, elemente, fenomene care, prin *semnificaţia* şi finalitatea lor, debordează cadrele conştiinţei, fiind ancorate în ordinea inconştientului (visul, actele *manqué* etc.); b) Conştiinţa posedă şi unele momente şi aspecte care ar putea fi socotite drept reflexe ale inconştientului (orizonturi, accente, atitudini, iniţiative etc.). Aceste momente şi aspecte se integrează nu numai ca semnificaţie şi ca finalitate în angrenajul complex al inconştientului, ci, în afară de aceasta, aceste momente şi aspecte sunt prin ele însele un reflex al substanţei şi conţinuturilor ca atare ale inconştientului. Pe temeiul celor constatate, atribuim inconştientului o particularitate pe care vom numi-o «personanţă» (de la latinescul *personare*). Este vorba despre o însuşire graţie căreia inconştientul răzbate, cu structurile, cu undele şi cu conţinuturile sale, până sub bolţile conştiinţei. Efectele personanţei, unele permanente, altele instantanee, sunt incalculabile. De o parte inconştientul colorează şi nuanţează necurmat conştiinţa, de altă parte inconştientul izbuteşte uneori să se constituie, în întruchipări de sine stătătoare, chiar în spaţiul propriu al conştiinţei. Penetraţiunile sau iradiaţiunile inconştientului în conştiinţă au un aspect când difuz, când mai compact şi mai palpabil. Identificăm, în particularitatea aceasta a «personanţei», o calitate de importanţă constitutivă pentru sufletul uman". Subliniind că *personanţa inconştientului* este un fenomen care nu încetează nicio clipă de-a lungul duratei conştiinţei, împrumutând acesteia infinite nuanţe ca vagul, neliniştea, contradicţii de stratificare, obscurităţi şi penumbre, perspectivă, profit multidimensional, aspecte paradoxale de adâncitoare dizarmonii şi de rodnice dezechilibre, Blaga precizează că fenomenul se manifestă cu evidenţă în *procesul creaţiei spirituale,* îndeosebi în creaţia artistică. El ne va asigura că misterioasele categorii abisale „pot avea adevărate efulguraţii şi în caliciul conştiinţei, ca tot atâtea «valori»". Toate aceste atitudini, orizonturi, accente, iniţiative „răzbat, în pofida presiunii ce o exercită conştiinţa asupra lor, ca de sub humă, în lumina de deasupra". În procesul personanţei, „anumite conţinuturi inconştiente apar în conştiinţă, scăzute ca un ecou, dar nedeghizate" (*Idem*, p. 106). *Matricea stilistică* (pentru Blaga sinonimă cu „complexul inconştient") figurează printre acele complicate momente şi dispozitive secrete prin care *inconştientul administrează conştiinţa.*

Stilul este conceput ca o „complexitate cosmoidală" care presupune o pluralitate de factori abisali, eterogeni (Florica Diaconu şi Marin Diaconu, 2000, p. 69). Conceput ca un tot monolitic de categorii abisale complementare, stilul devine un *cosmoid.* O determinantă secundară a matricei stilistice româneşti este *dorul,* o sinteză a unor trăiri psihice contradictorii: plăcere şi durere, aspiraţie către ceva şi nemulţumirea provocată de neîmplinirea aspiraţiei. Dorul exprimă sinergic năzuire (căutare) şi neîmplinire (negăsire). Aceste trăiri afective se manifestă în varii situaţii ale existenţei româneşti: în dragoste (dor de iubit/iubită), în cătănie (dor de casă, de părinţi, de cei dragi), într-o existenţă înstrăinată (dor de patrie, de meleagurile natale). Dorul este proiectat şi înnobilat cu îndrituirea de „ipostază românească a existenţei umane". Întreaga existenţă îi apare românului ca *dor,* ca „aspiraţie transorizontică". Mariana Caluschi publică un studiu intitulat *Ce este personantica?* în „Jurnalul de psihologie transpersonală" (nr. 4, 2005, pp. 43-46). Ea subliniază că personantica este o ştiinţă a comunicării dintre inconştient, conştient şi supraconştient. Autoarea consideră personantica un domeniu propriu al psihologiei transpersonale contemporane. Conştiinţa ajunge în fabulosul orizont al *misterului* prin personanţa inconştientului, care antrenează cu sine şi conştiinţa către zări mai largi şi mai pline de ispită, pentru că în orice moment categoriile abisale îşi pot croi drum şi pot *răbufni* în conştiinţă, cu energia unor instincte originare care au chemarea stelelor (*apud* L. Gavriliu, 1997, p. 86). **8. *Satul nemuritor din inconştient.*** Una dintre temele fundamentale ale lui Blaga „este ruptura dintre natură şi civilizaţie, reconciliate în satul arhaic şi mitic". În discursul de recepţie la Academia Română, din 1937, intitulat *Elogiul satului românesc,* Blaga afirmă: „Fac elogiul satului românesc, creatorul şi păstrătorul culturii populare, purtătorul matricei noastre stilistice". Blaga compară „cultura minoră" cu copilăria şi „cultura majoră" cu maturitatea societăţii, o cultură „minoră" putând dăinui mii de ani ca o fiinţă atemporală, fără a mai fi doar o simplă pregătire pentru o cultură „majoră". „Copilăria" are înţelesul de *vârstă adoptivă* a unei întregi colectivităţi. „Copilăria – subliniază Blaga (*Trilogia culturii,* 1985, pp. 271-272) –, ca vârstă adoptivă a colectivităţii şi creatorilor, prilejuieşte culturi minore; maturitatea, ca vârstă adoptivă a colectivităţii şi creatori, produce culturi majore. În cadrul culturilor minore omul nu devine creator decât prefăcându-se, într-un anume fel, iarăşi, în «copil». În cadrul culturilor majore, omul nu devine creator decât adoptând o mentalitate matură, chiar dacă se întâmplă ca el să fie un copil, ca Ioana d'Arc sau ca Rimbaud. Cultura minoră şi cultura majoră se explică, deci, prin fenomenul de *psihologie colectivă al «vârstelor adoptive»*. Problema aceasta de psihologie colectivă a vârstelor adoptive, pe care o deschidem întâia oară ca atare, este susceptibilă de o lărgire şi nuanţare. N-ar fi desigur lipsit de interes să se cerceteze în ce măsură aproape fiecare epocă, chiar de durată mai scurtă, din istoria culturii europene este stăpânită de fiecare dată de atmosfera unei alte vârste adoptive, de care se pătrunde întreaga psihologie creatoare a unei colectivităţi, în curs de o generaţie sau mai multe. Sunt perioade magic străbătute de atmosfera «tinereţii», în tot ce creează, chiar dacă creatorii nu sunt oameni cu adevărat tineri *(Sturm und Drang* sau perioada expresionismului), sunt perioade străbătute de măsura şi vigoarea liniştită a «bărbăţiei», chiar dacă creatorii se întâmplă să fie oameni tineri

(clasicismul francez sau german, neoclasicismul contemporan). Este vorba şi aici de acelaşi fenomen de psihologie colectivă al «vârstelor adoptive». De observat că succesiunea vârstelor adoptive nu prea ţine seama de succesiunea celor reale. După ce o generaţie întreagă a stat, bunăoară, sub imperiul bătrâneţii, ca «vârstă adoptivă», urmează, să zicem, o generaţie care intră în robia vârstei adoptive a tinereţii. Vârsta adoptivă a oamenilor de la sat este în genere *copilăria;* vârsta adoptivă a celor de la oraş, sau din cetăţi, este în genere *maturitatea.* Este, fără îndoială, un lucru negrăit de curios că structurile copilăriei şi ale maturităţii joacă în destinul omenirii şi un alt rol, şi au şi altă semnificaţie decât aceea de vârstă reală, biologică, a indivizilor. Această a doua ipostază a copilăriei sau a maturităţii nu ţine de viaţa celulară şi fiziologică, nici de psihologia conştiinţei individuale, ci de ordinea faptelor spirituale colective şi inconştiente." Acum avem toate premisele pentru a înţelege că *prezenţa nemuritoare* la care face referire Blaga este o prezenţă *arhetipală,* temeinic stratificată în inconştient, este satul ca *structură de ordinul categoriilor abisale,* care percutează conştiinţa datorită personanţei: „Satul trăieşte în mine într-un fel mai palpitant, ca experienţă vie" (Blaga, *Elogiul satului românesc,* 1937). Peste decenii, filosoful va relua problema celor două tipuri de cultură în studiul *Fiinţa istorică*: Blaga observă aici că o cultură minoră îl ţine pe om *mult mai aproape de natură,* câtă vreme cultura majoră mai degrabă îl îndepărtează pe om şi îl *înstrăinează de rânduielile Firii* (*apud* L. Gavriliu, 1997, p. 101). Satul, crede Blaga, este în esenţă sat „preistoric". Preistoria poate fi contemporană cu istoria, iar Blaga, cu abisalismul său structural, ajunge să se întrebe dacă nu cumva preistoria este o permanenţă indestructibilă a existenţei umane. Răspunsul este mai mult decât afirmativ, exprimând o *convingere.* Probabil că preistoria este substanţa din care se nutreşte neîncetat istoria. Blaga consideră că „procesul de dispariţie a preistoriei" în regiunile apusene ale Europei nu înseamnă o totală dispariţie sau moarte. *Preistoria se refugiază din orizontul spectaculos al oamenilor în inconştientul lor.* Este vorba despre satul peren din inconştient, de satul mitic, ancestral care conţine în afunduri „categoriile abisale". **9. *Natura abisală a culturii.*** La Blaga, *stil şi cultură* sunt echivalente, iar obârşia lor este inconştientul: *Le style c'est l'inconscient!* „Stilul (şi cultura ca un ansamblu de stiluri) – scrie Blaga în *Trilogia culturii"* (1985, p. 335) – este rezultatul unor factori *multipli, discontinui* de expresie *categorială,* care prin amestecul şi uneori prin interferenţa lor constituie o matrice stilistică cu cuibul în inconştientul omului." Ipoteza la care recurge Blaga, pentru a defini fenomenele stilistice (echivalente cu fenomenele culturii), este că inconştientul uman atribuie spaţiului şi timpului structuri şi forme determinate în raport cu indeterminaţia şi plasticitatea capricioasă care caracterizează spaţiul şi timpul pe planul sensibilităţii conştiente. În viziunea lui Blaga, *obârşia culturii este abisală,* iar „ecuaţia" *le style c'est l'inconscient* poate să figureze, cvasialgebric, şi în varianta *la culture c'est l'inconscient,* pentru că filosoful pune semnul echivalenţei între cultură şi stil: *la culture c'est le style.* Cultura populară românească posedă o viziune spaţială specifică, care ia forma determinată a infinitului ondulat. Blaga numeşte acest cadru inconştient al vieţii noastre *spaţiu mioritic.* **10. *Inconştientul ca destin tragic.*** Omul, în concepţia filosofului transilvănean, este o fiinţă care îşi trăieşte existenţa sub semnul unui destin care îl obligă la creaţie: mituri, doctrine religioase, edificii

metafizice, teorii ştiinţifice etc. *Existenţa în orizontul misterului* este o permanentă provocare la creaţie în toate domeniile în care se presimte o enigmă, o taină. Cunoaşterea ca atare are loc pe *coordonatele abisale ale creaţiei.* Dacă prin *cunoaşterea paradisiacă* limitată la lumea simţurilor şi a autoconservării biologice, omul se simte „parcă în lumea graţiei" (divine), în schimb, „prin cunoaşterea luciferică ne simţim părtaşi la nu ştiu ce mare tragedie" *(Trilogia cunoaşterii).* Destinul omului este, aşadar, un destin tragic, omul urmărind nu doar autoconservarea, supravieţuirea limitată într-o lume a simţurilor, ci o supravieţuire în *suprasensibil,* egală cu nemurirea, cu răzbirea până în înaltul *transcendentului,* tentativă în care el cade mereu înfrânt ca de o fatalitate. Cu toate acestea, orgoliul luciferic, „păcatul" de a crede în posibilitatea cuprinderii în sens *pozitiv* a obiectului transcendent al cunoaşterii, nu are leac şi nu este ispăşit decât ca eternă recădere în păcat. „Încercările luciferice de a converti un mister în nonmister nu au caracter tragic, deoarece, după infinite eforturi, toate sunt osândite să se prăbuşească." Cunoaşterea dăruită lui Adam în Paradis are, în cele din urmă, un destin tragic. În *Cunoaşterea luciferică* (1993, p. 87), Blaga scrie: „Pentru Adam nu existau «mistere deschise ca mistere». Şarpele i-a deschis această perspectivă şi i-a promis o cunoaştere divină, o cunoaştere pentru care nu există «ascuns» şi pentru care totul este prezent. Dar după consumarea păcatului, care consistă în chiar dorinţa de-a dobândi o cunoaştere divină, şarpele nu i-a putut da decât cunoaşterea de care el era în stare: cunoaşterea luciferică. Cunoaşterea luciferică începe prin «deschiderea misterelor ca mistere», prin provocarea unei crize în obiect, şi sfârşeşte prin încercarea veşnic repetată, niciodată încheiată, de a scoate pe alt plan şi cu o anume dobândă obiectul din criza sa. Prin destin şi prin împrejurări, cunoaşterea luciferică este profund tragică. Ea se mişcă parcă pe un plan de măreţie şi blestem". Vatra de emanaţie a acestui destin tragic se află fără îndoială, potrivit concepţiei lui Lucian Blaga, în inconştient ca strat al *urmelor existenţei damnate* în orizontul misterelor. **11. *Amfibismul conştiinţei.*** Conştiinţa posedă „două implicate fundamentale" care decurg din cele două orizonturi, cu totul diferite, proprii spiritului uman *(Artă şi valoare,* 1939, pp. 504-519): primul este acel *ego sum cogitans* al lui René Descartes, sau *ego cogito* a lui Immanuel Kant, care dezvăluie o conştiinţă care se raportează la lume în mod direct, specific modului animal şi antropoidal de a fi al omului biologic-psihologic (mai târziu, în *Aspecte antropologice,* 1948, Blaga va recunoaşte la animal o *preconştiinţă);* cel de al doilea mod fundamental al conştiinţei este cel *specific uman, şi* anume de a exista „în orizontul misterului şi pentru revelarea acestuia". Conştiinţa există „amfibic" în aceste două orizonturi, cu mutări de accent pe unul sau pe celălalt. Specific conştiinţei este însă orizontul misterului: ea se vede pe ea însăşi ca mister şi-l caută ca fundal al existenţei (*apud* Florica Diaconu şi Marin Diaconu, 2000, p. 37). Conştiinţa vede omul ca pe o existenţă care „ca subiect îşi este sieşi un mister, într-un orizont saturat de mistere" *(Artă şi valoare,* 1939, p. 507). **12. *Eul mistic şi supraconştiinţa.*** Eul mistic este o stare de conştiinţă care depăşeşte normalul conştiinţei omeneşti, dar nu supraomenescul. Blaga preia denumirea misticilor de „supraconştiinţă" (*Religie şi spirit,* 1942). Pentru a atinge această stare de subiectivitate mistică sau „supraconştiinţă", misticul îşi organizează viaţa, personalitatea conştientă şi inconştienţă, în

jurul ideii supreme religioase căreia i se dăruieşte total. Conştiinţa „noului Eu" sau „supraconştiinţa" este rezultatul unei *autototalizări şi autodepăşiri* a fiinţei umane în raport cu elementele ultime ale misterului cosmic rezumate într-o persoană supramundană (Dumnezeu, Alah, Brahman etc.). Starea de extaz pe care o trăieşte *Eul mistic* este realizată după îndelungi pregătiri spirituale, prin tehnici ascetice, exerciţii de concentrare a voinţei, prin purificare etc. Starea de extaz este, de fapt, „supraconştiinţa" caracteristică Eului mistic şi care se vrea stare „supraistorică" şi „acosmică" de *uniune* cu spiritul absolut sau de revărsare în acest spirit. Misticii se manifestă diferit, în funcţie de matricea stilistică a culturii: mistica islamică excelează printr-o „logică a imaginaţiei", cea chineză, printr-o „logică organică", cea parsistă printr-o „logică monumentală simplificată", cea greacă printr-o „logică clasică", iar a indienilor printr-o „logică ascetică". Ca orice religiozitate, starea mistică – forma supremă a religiozităţii antrenează întreaga conştiinţă: spirit şi suflet (similar cu „conştiinţa multidimensională", Ion Mânzat, 2003). Eul mistic va fi, aşadar, un Eu spiritual realizat la nivelul suprem al vieţii religioase. **13. *Personalitatea este orientată de un ideal de viaţă.*** Într-o scriere de tinereţe, *Intelectualismul în filosofie* (1916), Blaga spune că personalitatea creatoare este „ceea ce e mai puţin logic în noi", „fluviul larg de voinţă şi conştiinţă", „libertatea". În *Pietre pentru templul meu* (1919), el consideră personalitatea o comoară omenească pentru care zeii îi pot invidia pe oameni. Personalitatea este concepută şi ca existenţă unitară şi bine structurată. De exemplu, referindu-se la personalităţi el afirmă: „Sunt spirite care pot exista numai la adâncimi mari; pentru acestea orice lucru devine un simbol, orice întâmplare – o alegorie, orice muncă – o rugăciune" *(Încercări filosofice).* În *Cugetări* (1926) sunt gândiţi ca personalităţi „cei mai aleşi dintre oameni", cei care acţionează orientaţi de un *ideal de viaţă.* **14. *Spiritul – unitatea dintre conştiinţă şi inconştient.*** Termenul *spirit* are mai multe înţelesuri la Blaga: „receptor de semnificaţii", „subiect cu mai multe atribute intelectuale" sau „un înţeles de mănunchi de funcţii categoriale". În plinătatea sensului său, spiritul uman se află în orizontul misterului şi când categoriile conştiinţei sunt dublate de cele ale inconştientului (*apud* Florica Diaconu şi Marin Diaconu, 2000, pp. 253-255). Spiritul uman este unitatea dintre conştient şi inconştient. Conştiinţa şi inconştientul uman au o natură spirituală comună; diferenţierea lor este structurală şi funcţională. Astfel, poetul şi filosoful Lucian Blaga ni se dezvăluie şi ca un profund şi original psiholog umanist al spiritului, ca un psiholog al abisalităţii culturii. **15. *Spirit şi cultură.*** Vasile Dem. Zamfirescu (1997, pp. 107-134) examinează raportul gânditorului român cu freudismul şi psihologia analitică a lui Carl Gustav Jung din perspectiva problemei *GeistSeele* (spirit-suflet). „Pentru a da seama de fenomenul unic din Univers al culturii, *spiritul* trebuie conceput ca înglodind conştiinţa, fără a se reduce la ea. Spiritul este conştient dar şi inconştient, decisivă, deşi nu suficientă, pentru creaţia culturală fiind tocmai latura sa inconştientă – factorii stilistici". Blaga schiţează „o viziune modernă, care ia în considerare rezultatele psihologiilor abisale dar, refuzând reducţionismul unora dintre reprezentanţii acestora, le dezvoltă într-o direcţie care constituie totodată o reconsiderare a concepţiei filosofice tradiţionale asupra spiritului şi culturii, fără a abdica însă de la exigenţele perene ale gândirii

filosofice" (V. Dem. Zamfirescu, 1997, pp. 132-133) (Mânzat, I., 2007, *Istoria Psihologiei Universale,* pp. 1002-11). ***Premii ale Academiei Române:*** Premiul „Adamachi" al Academiei Române pentru debut (1921), Premiul „Socec", în 1930, pentru volumul *Lauda somnului* şi Marele Premiu „C. Hamangiu" pentru „întreaga operă dramatică şi poetică" (1935). ***Op. pr.:*** opera lui Blaga porneşte de la miturile şi legendele autohtone sau de la evenimente ale istoriei şi culturii naţionale: *Zamolxe, mister păgân* (1921), *Cultură şi conştiinţa, Tulburarea apelor* (1923), *În marea trecere* (1924), *Meşterul Manole* (1927), *Cruciada copiilor* (1930), *Avram Iancu* (1934), (1925), *Arca lui Noe* (1944), *Anton Pann* (1965). ***Opere filosofice:*** creaţia sa filosofică este organizată în patru trilogii, dintre care ultima neterminată (a cunoaşterii, a culturii, a valorilor şi trilogia cosmologică): **1.** *Trilogia cunoaşterii* în trei volume: *Eonul dogmatic, Cunoaşterea luciferică* (1933*)*, *Cenzura transcendentă* (1943); **2.** *Trilogia culturii* în trei volume: *Orizont şi stil*, *Spaţiul mioritic* (1936), *Geneza metaforei şi sensul culturii* (1944); **3.** *Trilogia valorilor* în trei volume: *Ştiinţă şi creaţie, Gândire magică şi Religie, Artă şi Valoare* (1946); **4.** Cea de-a patra, *Trilogia cosmologică*, a rămas în stadiu de proiect. Doar primul volum, *Diferenţialele divine*, al acestei trilogii a fost publicat. ***Eseuri şi studii filosofice:*** *Cultură şi cunoştinţă* (1922), *Filosofia stilului* (1924), *Fenomenul originar* (1925), *Feţele unui veac (*1925), *Daimonion* (1926), *Eonul dogmatic* (1931, 2003), *Cunoaşterea luciferică* (1933, 2003), *Cenzura transcendentă* (1934, 2003), *Orizont şi stil* (1934), *Spaţiul mioritic* (1936, 1937), *Elogiul satului românesc*, discursul de recepţie la admiterea sa în Academia Română (1936), *Geneza metaforei şi sensul culturii* (1937), *Artă şi valoare* (1939), *Diferenţialele divine* (1940), *Despre gândirea magică* (1941), *Religie şi spirit* (1941), *Ştiinţă şi creaţie* (1942), *Despre conştiinţa filosofică* (1947, 2003), *Aspecte antropologice* (1948). ***Autor al ciclurilor:*** *Trilogia cunoaşterii* (1931-1943), *Trilogia culturii* (1936-1944), *Trilogia valorilor* (1939-1946), *Trilogia cosmogonică* (1940-1948, postum 1977). ***Volume poezii:*** *Poemele luminii* (1919), *Paşii profetului* (1921), *În marea trecere* (1924, 2003), *Lauda somnului* (1929), *La cumpăna apelor* (1933), *La curţile dorului* (1938), *Poezii, ediţie definitivă* (1942), *Nebănuitele trepte* (1943). ***Opere dramaturgice:*** *Zamolxe, mister păgân* (1921), *Tulburarea apelor* (1923), *Daria,* dramă (1925), *Ivanca* (1925), *Învierea*, pantomimă în patru tablouri (1925), *Fapta*, poem dramatic (1925), *Meşterul Manole* (1927, 1983), *Cruciada copiilor* (1930), *Avram Iancu* (1934), *Opera dramatică* (1942, 2 vol.), *Arca lui Noe* (1944), *Anton Pann* (1964). ***Volume postume (selectiv):*** *Hronicul şi cântecul vrâstelor* (1965); *Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea* (1966); *Zări şi etape* (1968); *Experimentul şi spiritul matematic* (1969); *Izvoade* (1972, 2002); *Ceasornicul de nisip* (1975); *Fiinţa istorică. Imnuri filosofice* (1977); *Luntrea lui Caron*, roman autobiografic (1990); *Cunoaştere şi creaţie* (1987); *Trilogia cosmologică* (1997). ***Aprecieri şi recunoaşteri:*** numeroase instituţii de cultură, educaţie (universităţi, licee, şcoli), străzi poartă numele lui Blaga. S-au emis mărci poştale, iar Banca Naţională a emis bancnote cu portretul lui Blaga. Este considerat „epicentrul eternităţii sufletului românesc", „enigmă" şi „miracol istoric" (acad. G.I. Brătianu) şi categorializat în *Doctrina miracolului* de către G. Călinescu: „Lucian Blaga este cel dintâi care a încercat să ridice un sistem filosofic integral, cu ziduri, cu «cupola» şi să dea acestei filosofii o aplicare la realităţile naţionale" (*Istoria literaturii române*, 1941, p. 951). „Poet şi filosof cultural, Blaga a dus expresionismul

spre un nou univers de exprimare simbolică a enigmei, misterului şi «nepătrunsului ascuns». În concepţia filosofică a lui Blaga, existenţa individuală şi colectivă evoluează prin «cenzura transcendentă» a «Marii Treceri» spre universul metafizic al «Misterului» unde devine «Marele Anonim». Născut din «Marea Trecere», «Marele Anonim» devine extra-existenţial şi evoluează spre o teomorfoză a lumii în spaţiul şi timpul mitic al «Creatorului Divin»" (P. Mureşan). ***Surse:*** Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale*, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, pp. 1002-1011; Fornade D. (2007). *Personalităţi clujene 1800-2007 – dicţionar ilustrat*. Casa cărţii de ştiinţă, Cluj-Napoca pp. 65-66; Popa, M. (2002). *Figuri universitare clujene*. Editura Grinta, Cluj-Napoca, pp. 135-141.

BOGÁTHY, ZOLTÁN (n. 13 septembrie, 1941, Oradea) psiholog român de naţionalitate maghiară, profesor universitar specializat în psihologie industrială şi organizaţională, Facultatea de Sociologie şi Psihologie a Universităţii de Vest Timişoara. A urmat studiile generale şi liceale la Oradea. După 2 ani de studii universitare de Filosofie şi Psihologie, secţia maghiară, la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1959-1961) continuă pregătirea universitară la Institutul Pedagogic din Moscova, Facultatea de Defectologie, secţia Logopedie (1961-1964). Doctor în psihologie cu teza *Corelaţiile dintre structurile de personalitate şi structurile activităţilor industriale în siderurgie*, Universitatea Bucureşti, 27 februarie 1981, cond. şt. prof. dr. P. Popescu-Neveanu. Elev al prof. B. Zörgö. ***Ascendenţă profesională şi academică***: cercetător şt. la Filiala Institutului de Ştiinţe Pedagogice din Cluj-Napoca, Secţia Defectologie (1964-1968); psiholog practician şi şef Laborator de psihologie industrială la Combinatul Siderurgic din Reşiţa (1968-1992), şef Serviciu Management, Personal, Relaţii sociale la Combinatul siderurgic Reşiţa (1990-1993). Cadru didactic asociat la Institutul Politehnic „Traian Vuia" din Timişoara, Facultatea de Inginerie din Reşiţa. Conf. univ. la nou înfiinţata Universitate „Eftimie Murgu" din Reşiţa (1992-1994); conf. univ. şi prof. univ. la Universitatea de Vest Timişoara, Facultatea de Sociologie şi Psihologie, secţia Psihologie (1994-2007); Şef Catedra de psihologie, Universitatea de Vest din Timişoara (1995-2008). ***Afilieri profesionale şi academice***: membru (1965-) şi vicepreşedinte (1990-) al Asociaţiei psihologilor din RSR; membru Asociaţia de psihologie industrială şi organizaţională (APIO, fondată de H. Pitariu în anul 2000), Asociaţia Internaţională de Psihologie Aplicată (AIPA), Asociaţia Maghiară de Psihologie din Ungaria, Asociaţia Europeană de Psihologia Muncii şi Organizaţională. A făcut parte din Comitetul de iniţiativă care a pregătit constituirea Colegiului Psihologilor din România. ***Cercetări:*** relaţia profesiune-personalitate; accidentabilitate, absenteism, fluctuaţie; integrarea muncitorilor nou-veniţi în întreprindere; atitudinea faţă de muncă a noilor muncitori. ***Poziţii de management***: şef de catedră în cadrul Secţiei de Psihologie a Facultăţii de Sociologie şi Psihologie a Universităţii de Vest din Timişoara; director al Centrului de Studii şi Cercetări Psihologice, Timişoara. ***Domenii de competenţă:*** psihologie industrială şi organiza-

țională (leadership, negociere şi mediere conflicte de muncă), organizare laboratoare industriale interdisciplinare, diagnoză şi intervenție în securitatea muncii, schimbare şi cultură organizațională, climat şi creativitate organizațională. ***Contribuții:*** a propus o psihogramă a profesiei de psiholog (1975). A organizat la Uzinele Reşița (1968-1992) unul dintre primele Laboratoare industriale de psihologie din țară într-o viziune interdisciplinară (psihologi, sociologi, ingineri, medici) pentru rezolvarea problemelor forței de muncă şi a productivității: selecție profesională pe bază de teste de aptitudini, etiologia şi prevenirea accidentelor de muncă, fluctuațiile forței de muncă, absenteism, integrarea noilor angajați, optimizarea procesului de muncă şi producție, ordinea şi disciplina, cerințele psihofiziologice ale locurilor de muncă cu risc înalt de accidentabilitate, pregătirea şi perfecționarea profesională a angajaților, stimularea creativității tehnice etc. A fost „...cel mai mare din Sud-Estul Europei şi primul laborator din țară cu rezultate deosebite în reducerea accidentelor de muncă şi a fluctuației personalului, în optimizarea integrării tinerilor absolvenți cu studii superioare... Se poate numi laboratorul de la Reşița creat de Zoltán Bogáthy ca fiind laboratorul fanion al psihologiei industriale româneşti" (A. Stan, 2017, p. 864). Laboratorul a fost şi un centru metodologic, fiind dotat cu aparatură la nivel mondial importată din Franța şi Japonia. ***B.Z***. a elaborat seturi importante de psihoprofesiograme şi monografii profesionale. În baza experienței acumulate şi a rezultatelor obținute a fost solicitat de conducerea unor mari întreprinderi din țară (Slatina, Târgovişte, Galați, Hunedoara, Bucureşti, Iaşi, Buzău, Roman) să acorde asistență şi consultanță în organizarea şi administrarea de laboratoare industriale de psihologie. A militat pentru înființarea Secției de Psihologie a Facultății de Sociologie şi Psihologie din cadrul Universității de Vest din Timişoara. A înființat „Revista de psihologie aplicată" şi Centrul euroregional de psihologie aplicată. ***Activitate didactică:*** a predat psihologie generală, psihologia muncii industriale, psihologie organizațională, organizarea şi conducerea întreprinderilor industriale, pedagogie, management etc. la Institutul Politehnic „Traian Vuia" din Timişoara, Facultatea de Inginerie din Reşița, la Universitatea „Eftimie Murgu" din Reşița (1992-1994) şi la Universitatea de Vest Timişoara (1994-2007). A contribuit la înființarea Catedrei de Psihologie în cadrul Facultății de Sociologie şi Psihologie a Universității de Vest Timişoara, pe care a şi condus-o ca şef de catedră o bună perioadă. În această calitate s-a remarcat prin introducerea şi promovarea programului de Studii aprofundate (3) şi ulterior a masteratului. A depus eforturi pentru înființarea Centrului de Studii şi Cercetare Psihologică şi a „Revistei de Psihologie Aplicată". ***Membru în colegii de redacție:*** „Revista de psihologie" a Academiei Române (1978-); „Analele Universității de Vest – Seria Psihologie-Sociologie", Timişoara (1996-); „Revista de psihologie organizațională", Universitatea Bucureşti, Catedra de Psihologie (2001); „Revista de ştiințele educației", Timişoara (2000); „Revista de psihologia resurselor umane", Cluj-Napoca (2008); fondator şi redactor al „Revistei de psihologie aplicată" a Centrului de Studii şi Cercetări Psihologice din Timişoara. ***Participare la evenimente ştiințifice:*** a participat la 17 manifestări ştiințifice naționale şi internaționale şi 8 programe de cooperare academică la nivel național şi european. În 1977 a participat la al VII-lea Congres mondial pentru prevenirea accidentelor organizat la Bucureşti.

Decorații: Ordinul „Medalia Muncii" cl. a IV-a şi „A 30-a aniversare a Republicii". ***Publicații:*** *Micromonografii profesionale* (Ministerul Muncii, 1970, în colab.); *Monografii profesionale,* Vol. II: *Profesiunile siderurgice* (1971, în colab.); *Îndreptarul psihologului industrial* (1975); *Psihologia muncii industriale* (1981, coautor); *Negocierea în organizații* (2000); *Conflictele în organizații* (2002); *Introducere în psihologia muncii* (2002); *Tratat de psihologie organizațional-managerială* (2004, coord.); *Manual de tehnici şi metode în psihologia muncii şi organizațională* (2007, coord.). A participat cu studii de psihologia muncii la volumul *Sinteze de psihologie contemporană* (1981) editat de Academia Română. A coordonat împreună cu Pavel Petroman lucrarea amplă în trei volume *Psihologia azi* (1999, 2001, 2003). A publicat în colaborare în limba română şi maghiară 14 cărți în care a elaborat părți întregi sau capitole importante. Totodată, a scris şi publicat peste 70 de studii şi articole în reviste de specialitate din țară şi străinătate. ***Apreciere:*** *„Prof. univ. dr. Zoltán BOGÁTHY a contribuit hotărâtor la dezvoltarea Departamentului de Psihologie din cadrul UVT, fiind conducătorul acestui colectiv timp de 13 ani (1994-2007). S-a remarcat îndeosebi prin verticalitate, viziune managerială şi printr-o politică eficientă de recrutare şi selectare a resursei umane, aspecte care au contribuit substanțial la evoluția ascendentă a psihologiei timişorene în plan național şi internațional. Contribuțiile sale în domeniul psihologiei muncii şi psihologiei organizaționale rămân, totodată, referințe obligatorii în psihologia românească de profil."* (*Istorie instituțională, recuperarea memoriei şi privire către viitor. Scurtă istorie a unei construcții instituționale în domeniul ştiințelor sociale la Timişoara: Facultatea de Sociologie şi Psihologie din UVT*, 2014). Accesat 11 martie 2022 din: https://fsp.uvt.ro/wp-content/uploads/2014/07/Istoric.pdf. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*. manuscris; Petroman, P. şi Petroman, I. (2008, coord.). *Personalități de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă*. III. Editura Eurostampa, Timişoara, pp. 30-35; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români*, Anexa 2. Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, pp. 864-865.

BOGDAN (NEUMANN), TIBERIU (n. 21 martie 1919, Cluj-Napoca – d. 16 ianuarie 1996, Bucureşti) psiholog, profesor universitar român specializat în psihologie judiciară, delicvență şi victimologie; personalitate marcantă a psihologiei româneşti. Fondator al Psihologiei judiciare în România. A urmat în Cluj-Napoca studiile primare, secundare şi Liceul „Gh. Barițiu" (1937). A început studiile universitare la Universitatea din Budapesta. Licențiat al Facultății de Litere şi Filosofie, secția Filosofie, Universitatea din Cluj-Napoca, 1942. *Doctor Cum laude* în Filosofie-Psihologie (principal) şi Pedagogie-Estetică (secundar), cu teza *Problema râsului în educația şcolară*, Universitatea „Francisc Iosif" din Cluj-Napoca, 25 septembrie 1942, cond. şt. prof. H. Várkonyi. La 30 august 1940, partea de nord a Transilvaniei, care includea şi orașul Cluj-Napoca, a fost cedată statului maghiar, în urma Dictatului de la Viena. Regimul hortist instalat în Transilvania i-a exterminat ambii părinți şi sora; tatăl

Vilmus, doctor în ştiinţe juridice şi notar public, iar mama, Tereza, avea studii superioare. Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca a fost transferată la Sibiu şi Timişoara. Elev al prof. Hildebrand von Várkonyi şi Nicolae Mărgineanu. A audiat cursurile unor mari profesori: D.D. Roşca, şi Lucian Blaga – filosofie, Onisifor Ghibu – pedagogie, Fl. Ştefănescu-Goangă – psihologie socială şi experimentală. A fost căsătorit cu prof. dr. Ana Tucicov-Bogdan şi împreună, dincolo de viaţa privată, au oferit ştiinţei pe care au slujit-o cu perseverenţă şi dăruire, un model de convieţuire, cooperare, probitate, onestitate şi performanţă academică. ***Ascendenţă academică:*** profesor conducător la Institutul „G. Ribary" din Budapesta în perioada 1942 – 1 martie 1943, când a fost mobilizat în armata maghiară; profesor provizoriu de filosofie la Seminarul Pedagogic din Cluj-Napoca (decembrie 1944 – septembrie 1945), iar din septembrie 1945 devine, prin detaşare, profesor de psihologie la Şcoala Normală de Băieţi din Cluj-Napoca (1945-1946). Luând examenele „de capacitate pentru învăţământ", în martie 1945, în filosofie şi pedagogie, ambele cu excepţional, devine profesor definitiv la liceul „Gh. Barițiu" din Cluj-Napoca (1947). Inspector şcolar pentru învăţământul secundar, regiunea Cluj (1946); inspector de specialitate în Ministerul Învăţământului (1947) şi inspector general pentru reforma învăţământului (1948-1949). În anul şcolar 1949-1950 a fost suspendat din învăţământ şi din toate funcţiile, fiind acuzat că a „sabotat" reforma învăţământului pentru că a susţinut ca limbile clasice să nu fie scoase din învăţământ. A fost repus în drepturi printr-o decizie a Ministerului Învăţământului din 16 octombrie 1954 (cu valoare retroactivă 25 martie 1950) şi este numit lector la Catedra de Psihologie a Universităţii din Bucureşti, unde a predat cursurile de Psihologie generală, Psihologie pedagogică, Istoria psihologiei şi primul curs din ţară de Psihologie judiciară (*Curs de psihologie judiciară*, publicat în primele ediţii 1957, 1958). Aici o cunoaşte pe Ana Tucicov cu care se va căsători. În elaborarea *Cursului de psihologie judiciară* s-a bazat pe analiza cercetărilor româneşti realizate cu echipe de studenţi în coloniile de reeducare a minorilor delicvenţi din Arad, Sf. Gheorghe, Tg. Ocna, Găieşti şi interpretarea lor prin teoriile psihologice moderne. „Spirit constructiv, de o probitate ştiinţifică recunoscută, profesorul Tiberiu Bogdan desfăşoară o activitate didactică universitară impunătoare, susţinută de cercetări ştiinţifice de laborator, efectuând într-o concepţie originală, experimentul de teren în domeniul psihologei martorului, cunoscut ca ***Experimentul din Halele Obor***, citat de mulţi specialişti din ţară şi de peste hotare" (P. Petroman şi I. Petroman, 2008, p. 127). Predă Psihologia judiciară la Universitatea din Bucureşti în perioada 1954-1959 când elaborează şi publică *Cursul de psihologie judiciară* (1957) şi *Cursul introductiv de psihologie judiciară* (1958). Tot în această perioadă, ***B.T.*** înfiinţează, în cadrul Ministerului de Interne, *Laboratorul de Cercetare a personalităţii minorului delicvent*. Din nefericire, în contextul ideologic al acelei perioade, cursul său de Psihologie judiciară a făcut obiectul unor incriminări politice fiind interzis, iar autorul a fost exclus din Universitate. Astfel, în urma unor plenare şi analize privind devierile ideologice, cursul său este supus unei analize cu rezultate incriminante privind greşeli ideologice: „nefundamentarea marxistă, eludarea teoriei lui I.P. Pavlov şi nerecunoaşterea învăţăturii lui Makarenko în reeducarea minorilor delicvenţi" (P. şi I. Petroman, *Ibidem*). Ministerul Învăţământului decide

retragerea cursului, interzicerea lui de a mai fi recomandat studenților şi în septembrie 1959, înlăturarea autorului din Universitatea din Bucureşti. După susținute contestări este încadrat ca cercetător științific la Institutul de Psihologie al Academiei Române (1 iunie 1960-1962). Se înscrie la concurs şi devine conferențiar şi apoi şef al Catedrei de Psihologie-Pedagogie la Institutul Pedagogic din Piteşti (octombrie 1962-1968), unde a predat cursul de Psihologie pedagogică şi Psihologia copilului, fiind titularizat în 1965. Revine prin concurs la Universitatea Bucureşti în calitate de conf. univ. la Catedra de Sociologie (1968); director adjunct al Laboratorului de Sociologie a învățământului al Universității din Bucureşti (1968) condus de Miron Constantinescu. Predă cursul de *Metode şi tehnici de sociologie*, organizează Simpozionul Național de Metode şi tehnici de cercetare sociologică (1969), conduce practica studenților în cercetări de teren şi prezintă rezultatele la Congresul Internațional de Sociologie de la Varna (1970). Este transferat din mai 1970 ca profesor univ. şi şef de Catedră pentru disciplina Conducerea învățământului la Institutul Central de Perfecționare a Personalului Didactic (ICPCD), Bucureşti (1970-1972), unde a elaborat şi predat cursul de *Teoria conducerii științifice a şcolii*. Revine ca profesor univ. la Catedra de Psihologie a Universității din Bucureşti (1972-1984), de unde se pensionează la limită de vârstă. ***Afilieri academice:*** membru Asociația psihologilor din RSR (1964-); Asociația Internațională de Criminologie (1970-); Asociația internațională a psihologilor de lb. franceză (1964); Asociația Internațională de Psihologie Aplicată (1964-); Consiliul științific al Institutului de Criminologie din Elveția – Zürich (1980). ***Activitate didactică: B.T.*** a slujit cu pasiune şi devotament şcoala psihologică românească aproape 40 de ani; a inițiat, scris şi predat primul curs de *Psihologie judiciară* la Universitatea din Bucureşti (1954-1959). Cu tact, rigurozitate academică şi competență formate la şcoala ardeleană de psihologie, ***B.T***. a format şi inspirat generații întregi de studenți promovând o conduită academică şi universitară exemplară ce a devenit un model nu numai pentru studenți, dar şi pentru profesorii colegi. A inițiat direcții noi de abordare, a introdus subiecte noi în predare şi a pus în discuția specialiştilor din România un domeniu controversat în ştiințele juridice – *victimologia* şi abordarea psihosociologică a triadei *victimă-anchetatormartor*. „În întreaga sa activitate, prof. Tiberiu Bogdan a îmbinat armonios activitatea didactică cu cea de cercetare stihinică, inițiind o serie de cercetări originale cu o metodologie complexă, pe diverse teme aparținând domeniilor: psihologie judiciară, psihologia personalității, psihologie pedagogică şi educațională, psihologie socială ş.a." (C. Voicu, 1996, p. 309). De menționat că în întreaga sa activitate ***B.T.*** a atras şi promovat în jurul său tineri cercetători talentați şi specialişti din Ministrului de Interne. A ținut în permanență conferințe şi cursuri de psihologie judiciară pentru ofițeri, procurori şi cadre ale Ministerului de Interne. A inițiat şi contribuit la dotarea cu literatură de specialitate (psihologie şi psihosociologie judiciară) a Departamentului de documentare a Ministerului de Interne. ***Cercetări şi contribuții:*** în domeniul *psihologiei judiciare* (geneza delicvenței la minori, personalitatea delicvenților minori, prevenirea şi combaterea delicvenței, strategia cercetării fenomenului de delicvență juvenilă, confluența şi interacțiunea factorilor sociali şi individuali în criminogeneză, criminalitatea feminină, aspecte psihologice ale infracțiunii, agresivitatea ca o

componentă a comportamentului la delicvenți, predicția înclinației pentru delicvență etc.); în domeniul *psihologiei diferențiale* (problema copiilor supradotați intelectual şi afirmarea în plan social a acestei categorii de elevi). ***B.T.*** a adus contribuții personale la metodologia psihodiagnostică şi tehnologia experimentului natural psihosocial şi judiciar; de asemenea, contribuție în domeniul *psihologiei copilului, psihologiei pedagogice, psihologiei mărturiei*. Contribuții teoretice şi experimentale în domeniul *psihologiei martorului (Introducere în psihologia judiciară,* curs, 1957). A expus sistematic problematica psihosociologiei judiciare în *Probleme de psihologie judiciară* (1973): 1) infracționismul, administrarea justiției şi psihologie; 2) factorii psihologici în criminogeneză; 3) infractorul şi victima din punct de vedere psihosocial; 4) delincvență şi personalitate; victima şi victimologia; 6) delicvența minorilor; 7) psihologia mărturiei; 8) învinuitul față în față cu anchetatorul: simularedisimulareminciună, trăsăturile de personalitate ale anchetatorului, simpatia şi antipatia față de învinuit, experimentul în cabinetul de anchetă, stabilirea vinovăției etc. Împreună cu Miron Constantinescu şi Mihai Cernea, ***B.I.*** a coordonat cercetarea sociologică a procesului de urbanizare în zona Braşov. „Cercetările desfăşurate de Tiberiu Bogdan au vizat simultan obiective teoretice, metodologice şi aplicative, urmărind în final relevarea aspectelor psihologice ale comportamentului deviant al minorului şi elaborarea pe această bază a unor programe eficiente de reeducare şi reintegrare socială a infractorilor, inclusiv a unor programe educaționale de prevenire a infracțiunilor. Din acest ultim punct de vedere, cercetările lui Tiberiu Bogdan au un profund caracter ştiințific şi umanist. Cercetările sale au un rol de avangardă în constituirea psihologiei juridice în țara noastră, ca domeniu special interdisciplinar între psihologie şi ştiințele juridice" (C. Voicu, 1996, p. 310). A inițiat şi organizat cu succes laboratoare noi de cercetare: Laboratorul pentru studiul minorului delicvent, în cadrul Departamentului de reeducare al Ministerului de Interne; Laboratorul de didactică universitară, în cadrul Institutului de învățământ superior din Piteşti. ***Participare la evenimente ştiințifice:*** a participat activ cu studii şi comunicări interesante la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (Moscova, 1966; Amsterdam, 1968; Londra, 1969; Geneva 1970, 1973; Madrid, 1970). A făcut parte din delegația română la Sesiunea UNESCO pentru învățământ (Geneva, 1970). A organizat şi condus lucrările Secției de psihologie juridică în cadrul Conferinței naționale de psihologie, Bucureşti, 1979. ***Publicații (selectiv):*** *Problema râsului în educația şcolară* (1942, teză de doctorat); *Curs de psihiatrie judiciară* (1957, 1973); *Curs introductiv de psihologie judiciară* (1958); *Copiii sunt răi sau înrăiți*? (1958); *Manual de psihologie şi pedagogie medicală* (1962, în colab.); *Curs de psihologia copilului şi psihologie pedagogică* (1967, colab.); *Lecții de psihologie judiciară* (1967); *Psihologia copilului şi psihologia pedagogică. Manual pentru liceele pedagogice de învățători* (1968, ed. II, 1970, ed. III 1971 şi reed. 1973, în colab.); *Studii de sociologie şi psihologie socială. Teorie şi metodă în ştiințele sociale,* vol. VI (1968, în colab.); *Copii excepționali* (1970, în colab., tradus şi în lb. maghiară şi germană); *Psihologia pedagogică* (1970, manual); *Aspecte ale relațiilor operator-subiect în cadrul anchetei sociologice*, în M. Constantinescu, O. Berlogea (coord.) *Metode şi tehnici ale sociologiei* (1970); *Procesul de urbanizare în România. Zona Braşov* (1970, coord.); *Noi lecții de psihologie judiciară* (1970); *Influența factorilor de mediu*

în geneza comportamentului delicvent infracțional (1970, Editura MAI); *Curs introductiv în teoria conducerii științifice a școlii* (1972); *Probleme de psihologie judiciară* (1973); *Cunoașterea comportamentului normal și deviant. Manual practic pentru ofițerii de miliție* (1978); *Constatarea stresului psihologic cu ajutorul poligrafului* (colab. cu T. Butoi) în *Tratat practic de criminalistică* (1978, coautor, cap. I, partea II, vol. II); *Studiul științific al victimei* în vol. *Orizont și perspectivă în știința criminalistică* (1979); *Probleme teoretice ale resocializării în timpul diferenței* (1981); *Copii capabili de performanțe superioare* (1982, Cuv. introd., note și sub red.); *Comportamentul uman în procesul judiciar* (1983, republicată postum sub titlul *Psihologie Judiciară*, 2010, în colab.); *Constatarea stresului psihologic cu ajutorul poligrafului. Tratat practic de criminalistică* (vol. 2, în colab., 1983); *Psihologie judiciară* (postum, în colab., 2010); *Analiza psihosocială a victimei. Rolul ei în procesul judiciar* (1988, în colab. cu Ioan Sântea; prima lucrare de victimologie în România). Peste 100 de lucrări (volume, studii, cercetări, articole etc.) publicate în edituri și reviste de specialitate. ***Apreciere:*** *„A fost nu numai un excelent profesor pentru studenți, ci și un model de profesor pentru profesori. Om de o amplă cultură și de desăvârșită probitate științifică, Tiberiu Bogdan a ținut primele cursuri de psihologie judiciară la Universitatea din București și a abordat printre primii psihologi din România probleme semnificative social: victimologia, comportamentul uman în procesul judiciar, psihologia copiilor excepțional dotați. Generații și generații de studenți de la Universitatea din București și de la Institutul Pedagogic din Pitești i-au audiat prelegerile de înaltă ținută academică și au învățat după cărțile scrise de Tiberiu Bogdan..."* (S. Chelcea, 2019, Centenar Tiberiu Bogdan, *România socială*). *„Vicisitudinile unor «regimuri» sociale, ele însele contorsionate, au generat și drumul neobișnuit al unei cariere care s-a repercutat asupra destinului său personal. El s-a distins și ca o personalitate aparte, prin academism și cultura enciclopedică, printr-o eleganță comportamentală de mare elevație"* (I. Văduva-Poenaru, 2003). ***Amintire:*** *„L-am cunoscut pe «Unchiul Tibi» cum îi ziceau unii. A fost «Sherlock Holmes-ul» psihologiei românești. M-a impresionat vasta lui experiență științifică, culturală și de viață, înțelepciunea, spiritul și umorul său rafinat, intuiția pătrunzătoare și sclipirea vizionară de anticipare a evenimentelor. A trăit «între două lumi» cum spunea Ralea. L-am vizitat des în anii după care m-am întors din expediția din Himalaya. Îl anunțam la telefon când veneam în vizită, de obicei seara. Când sunam la ușă în întuneric, răspundea «Om bun și de departe din Himalaya?» În noiembrie 1989 când se precipitau evenimentele căderii Comunismului în Europa de Est, l-am vizitat într-o seară. La televizor vorbea Ceauşescu. A închis televizorul și mi-a zis: «Eu cred că nu-l mai văd de Crăciun la televizor». Și așa a fost. Ceauşescu a fost împușcat în ziua de Crăciun".* (Pavel Mureșan, *Din memoria nescrisă*, Canada, 22 octombrie 2021). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*. manuscris; Voicu, C. (1996). *In Memoriam. Tiberiu Bogdan (19191996).* „Revista de psihologie", 42(3-4), 309-310; Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului*. Vol. IV (A-I). Editura Geneze, București, pp. 129-131; Fornade D. (2007). *Personalități clujene 1800-2007 – dicționar ilustrat*. Casa cărții de știință, Cluj-Napoca, p. 79; Chelcea, S. (19 martie 2019). *Centenar Tiberiu Bogdan. România socială*, accesat 22 octombrie 2021 din: https://www.Româniasociala.ro/centenar-tiberiu-bogdan/; Petroman, P. și Petroman, I. (coord). (2008). *Personalități de marcă din Timişoara, la Timişoara și noi la ele acasă*. III. Editura Eurostampa, Timişoara, pp. 126-134).

BOLOGA, LUCIAN (n. 2 decembrie 1901, Marpod, Sibiu – d. 22 august 1957, Marpod, Sibiu). Psiholog şi pedagog român; licenţiat al Institutului Teologic din Sibiu (1921); absolvent al Facultăţii de Litere şi Filosofie a Universităţii „Dacia Superioară" din Cluj-Napoca (1922-1926) obţinând licenţa în Psihologie-Pedagogie şi Sociologie cu distincţia *„Magna cum laude"* (1926). Doctor în psihologie cu teza *Psihologia vieţii religioase* (1930) – lucrare originală şi unică prin care încearcă stabilirea originii trăirilor şi emoţiilor religioase, ajungând la concluzia că punctul de plecare este „îndoiala", starea sufletească în care omul se îndoieşte de sine şi de semeni, căutând o cauză a tuturor celor văzute şi nevăzute. ***Ascensiune didactică:*** preparator şi asistent la Institutul de Psihologie din Cluj-Napoca (1926-1931). În 1931, pleacă de la Institutul de psihologie din Cluj-Napoca la Sibiu, judeţul său natal. Aici va funcţiona ca director adjunct la Şcoala Normală de Băieţi „Andrei Şaguna" din Sibiu (1931-1938) şi ca profesor până la deces. Specializare la Universitatea din Jena (1938-1939) în baza unei burse primite de la Mitropolitul Ardealului. Vicepreşedinte al Societăţii de Psihologie medicală din Sibiu. ***Activitate didactică:*** la Şcoala Normală de Băieţi „Andrei Şaguna" din Sibiu a predat limba română, latina, logica, psihologia, sociologia, administraţia şi legislaţia, ştiinţele pedagogice şi îndrumări pentru alcătuirea fişelor de observaţie. Mariana Roşca (2008, p. 90, interviu N. Jurcău) descrie: „Ca profesor de pedagogie, organiza practica pedagogică a elevilor la şcoala de aplicaţie. Elevii asistau la lecţii model, învăţau să le analizeze, ţineau ei înşişi lecţii de probă şi lecţia finală. Paralel, normaliştii erau îndrumaţi să observe conduita elevilor, să completeze fişele psihopedagogice, făceau de serviciu pe şcoală... Elevii din clasa a VIII-a, numiţi în jargonul şcolar „octovanii", făceau practică sociologică cu mentorul lor Lucian Bologa şi se exersau în întocmirea monografiilor săteşti şi comunale. Elevii participau şi la activităţi în cadrul Aşezământului Medico-Pedagogic de pe lângă Spitalul de Neuro-Psihiatrie din Sibiu, în scopul cunoaşterii şi înţelegerii persoanelor cu handicap. După exemplul „Extensiunii universitare", elevii normalişti din anii finali ţineau conferinţe în sate şi comune. Toţi profesorii şcolii se implicau, împreună cu elevii, în organizarea serbărilor şi excursiilor. O realizare deosebită a elevilor normalişti a fost editarea, sub conducerea profesorului Lucian Bologa, a revistei „Gândul nostru" (1940-1943), revistă la care colaborau atât elevii, cât şi profesorii. Excelenţa activităţii de profesor a lui L. Bologa este recunoscută, în 1943, conferindu-i-se medalia „Meritul Cultural" clasa I. Pe lângă această extinsă şi valoroasă activitate ca profesor, L. Bologa continuă activitatea de cercetător publicând lucrări care şi astăzi pot fi consultate cu folos (n.a. – vezi Elena Macavei, 2005, *Lucian Bologa. Viaţa şi opera*, Sibiu, Editura Psihomedia). L. Bologa primeşte o bursă din partea Mitropoliei Ardealului şi, între anii 1938-1939, urmează cursuri la Universitatea din Jena. Aici cunoaşte diferite curente pedagogice, pe care le popularizează în ţară. El menţine legătura cu Facultatea de Litere şi Filosofie refugiată la Sibiu şi publică în „Revista de psihologie". Face parte din generaţia de cercetători clujeni de prestigiu printre care Liviu Rusu, N. Mărgineanu, Alex. Roşca şi Dimitrie Tudoran, împreună cu care publică studiul *Psihologia configuraţiei* (1929).

Medalia „Meritul Cultural Clasa I" (1943) pentru excelența activității de profesor. ***Publicații***: *Psihologia vieții religioase* (1930); *Lectura tineretului* (1933); *Pedagogul dr. Petru Şpan* (1938); *Georg Kershenteiner şi actualitatea ideilor sale pedagogice* (1941); *Conducătorul de elevi* (1941); *Elevul conducător în epoca pubertății şi adolescenței* (1943); *Profesorii văzuți de elevi* (1945). ***Apreciere:*** *„Ca om de ştiință, a fost dăruit studiului şi cercetării, deschis informării pluridisciplinare, a abordat probleme de interes în domeniul psiho-pedagogic cu rigoare, obiectivitate şi temeinicie"* (Macavei, E. (2005). *Lucian Bologa. Viața şi opera,* Editura Psihomedia, Sibiu). ***Surse:*** Jurcău, N. (2008). *Şcoala clujeană de psihologie – nava amiral a psihologiei în România. Interviu cu Doamna Mariana Roşca.* „Revista de psihologie şcolară", I (1), 87-103. Accesat 12 martie 2022 din: http://www.anps.ro/documente/Revista%20nr%201/Jurcau%20pp87-103.pdf; Roşca, M. (2007). *Când şi de ce a apărut sintagma „Şcoala clujeană de Psihologie"*? An. Inst. de Ist. „G. Barițiu" din Cluj-Napoca, Series „Humanistica", tom. V, 2007, pp. 137-162. Accesat 12 iulie 2022 din: http://www.humanistica.ro/anuare/ 2007/Anuar%20Humanistica_V_2007 /art06Rosca.pdf

BOLLOS, MIRCEA (n. 16 octombrie 1920, Bucureşti – d. ?) psiholog român specializat în psihologia muncii, psihodiagnostic, orientare şi selecție profesională. Absolvent al Universității din Bucureşti, Facultatea de Filosofie şi Litere (1940-1944). Doctor în psihologie cu teza *Cauzele psihologice ale accidentelor în transporturile feroviare,* Universitatea din Bucureşti, 1973, cond. şt. prof. dr. doc. Gh. Zapan. Elev al prof. Gh. Zapan. ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru fondator al Asociației psihologilor din RSR (1964) şi membru în comitetul de conducere (1976-1980). Cercetător şt. la Institutul de cercetări şi proiectări tehnologice în transporturi (1969-1980). ***Poziții de conducere:*** inspector al Direcției Medicale din Ministerul Transportului şi preşedinte al Comisiei Centrale de examinare psihologică a Ministerului Transportului (1954-); şef secție Psihologie a Laboratorului Medico-Psihologic a Institutului de Cercetări Căi Ferate al Ministerului Transportului din Bucureşti (1968-1980). ***Cercetări şi contribuții:*** analiza cauzelor psihice ale manifestărilor de dezadaptare (accidente, oboseală etc.) în transporturi (feroviare, auto, maritime şi fluviale) şi prevenirea lor; studiul muncii în profesiunile principale din transporturi (feroviare, maritime, auto, fluviale şi metrou) şi elaborarea profesiogramelor respective; elaborarea unor probe complexe de examinare psihologică a personalului din transporturi (simulatoare, teste, aparate); elaborarea unor modele de formare a deprinderilor la conducătorii auto şi de asistență psihologică. ***Contribuții la înființarea şi organizarea laboratoarelor psihotehnice feroviare (CFR) şi auto:*** în calitate de inspector al Direcției Medicale din Ministerul Transportului a contribuit la înființarea şi organizarea rețelei de laboratoare psihotehnice feroviare (1953), auto MTTC (1964) şi auto județene (1976) (22 laboratoare cu aparatură realizată după o concepție proprie). Din 1954 s-au înființat 6 laboratoare regionale pe lângă Policlinicile C.F. din Bucureşti, Braşov, Cluj, Craiova, Iaşi şi Timişoara. Sub conducerea lui ***B.M.*** din anul 1956 s-a introdus obligativitatea examenului psihologic pentru toate funcțiile feroviare legate de

siguranța circulației. Concomitent au fost studiate locurile de munca şi s-au întocmit monografii profesionale, profesiograme, s-au experimentat aparate şi teste noi. Prin aceasta s-a depăşit etapa examenului psihotehnic, limitat la înregistrarea valorilor cantitative şi s-a trecut la examinări psihologice complexe bazate pe o metodologie ştiințifică nouă. A fost dezvoltată activitatea de cercetare ştiințifică pe probleme specifice din transporturi, s-au introdus noi teste şi aparate psihologice validate, s-au realizat probe specifice de lucru pentru examinarea personalului din ramurile CFR de tracțiune şi mişcare. ***B.M.*** a inițiat înființarea unei secții auto pentru selecția psihologică a şoferilor, astfel că în anul 1963, pe lângă Laboratorul Central de examinări psihologice al Direcției Medicale din MTTC, a luat ființă, la Bucureşti, primul Laborator de Examinări Psihologice Auto. În anul 1966, acest laborator a fost preluat de către Centrala de Transporturi Auto (CTA) care a dispus înființarea a încă 5 laboratoare psihologice cu specific auto pe lângă marile întreprinderi de transport auto din: Iaşi, Cluj, Braşov, Timişoara şi Craiova. În 1968, prin ordinul MTTC nr. 487, examenul psihologic pentru conducătorii auto a devenit obligatoriu (CD Blaj, https://apsg.ro/istoric, accesat 21 martie, 2023). ***Invenție:*** aparat de exminare psihologică a mecanicilor LDE (1975). ***Inovații:*** probă de reactivitate complexă (1964), probă de vigilență (1975) etc. A participat la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale şi a ținut cursuri şi conferințe privind psihologia personalului din transporturi. ***Studii şi articole:*** *Probleme de psihologia muncii la calea ferată* (1957); *Probleme de psihologie privind cauzele de accident şi mijloacele de prevenire în transporturile feroviare* (1963); *O nouă metodă pentru examinarea psihologică a impiegaților de mişcare* (1971); *Studiul unor particularități ale personalității marinarilor* (1975); *Analiza psihologică a cauzelor de accident în transporturile feroviare* (1977). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*. manuscris; Blaj, C.D., *Psihologia transporturilor. Istoricul dezvoltării rețelei de psihologie din Ministerul Transporturilor*, accesat 21 martie 2023 din: din https://apsg.ro/istoric

BONCHIŞ, ELENA (n. 1951, satul Cilibiu, comuna Golăieşti, jud. Iaşi) psiholog român, profesor universitar, fondatorul învățământului psihologic la Universitatea din Oradea. A făcut „ceea ce au făcut la vremea lor *Gruber* la *Iaşi, Motru* la *Bucureşti, Goangă* la *Cluj, Poenaru* la *Timişoara*" (P. Petroman, 2008, p. 121). Doctor în psihologie la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca cu teza *Formarea capacității de autocunoaştere şi autoexprimare în copilărie şi preadolescență* (1993-1996). A urmat şcoala primară în localitatea natală, după care a urmat Şcoala Normală – Liceul pedagogic şi Liceul „Mihai Eminescu" din Iaşi (1966-1970). Absolventă a Facultății de Istorie-Filosofie, Secția Psihologie-Sociologie, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi (1970-1974). A urmat cursuri de specializare în Suedia (1993), Franța (Reims, 2005), Spania (Barcelona, 2003), SUA (New York, 2006) ş.a. ***Ascendență profesională şi academică:*** psiholog la Grupul întreprinderilor de industrie locală, Oradea (1974-1976); psiholog şcolar, Laboratorul județean de orientare şcolară şi

profesională, Oradea (1976-1979); profesoară de psihologie la Liceul Pedagogic „Iosif Vulcan" din Oradea (1979-1992); promovată în învățământul superior (1990-1991); lector univ. (1992-1998), conf. univ. 1998-2000), profesor univ. (2000 – prezent) la Facultatea de Ştiințe Socio-Umane a Universității din Oradea. ***Poziții de management didactic şi academic:*** director adjunct (1985-1987) şi director (1987-1989) la Liceul Pedagogic „Iosif Vulcan" din Oradea; şefă Catedra de Psihologie (1996-2007) a Facultății de Ştiințe Socio-Umane şi membră în Consiliul profesoral al Facultății şi în Senatul Universității din Oradea. ***Afilieri academice:*** inițiatoare, membră fondator, preşedinte de onoare a Asociației Naționale a Psihologilor Şcolari; editoare al „Romanian Journal of School Psychology". Membră a Asociației psihologilor din România, Asociația internațională de psihologie şcolară, Comitetul Director al Colegiului Național al Psihologilor din România, preşedinta Comisiei de Psihologie Educațională, Consiliere Şcolară şi Profesională. Membră a Colectivului de redacție a „Analelor Universității din Oradea – Seria Psihologie". ***Activitate didactică:*** a scris, publicat şi predat cursurile: Psihologia şcolară, Psihologia copilului, Psihologia vârstelor, Psihologie generală, Introducere în Psihologia personalității. ***Contribuții:*** a contribuit la fundamentarea învățământului psihologic prin înființarea secției de Psihologie în cadrul Facultății de Ştiințe Socio-Umane a Universității din Oradea. ***Titluri şi recunoaşteri:*** Profesor evidențiat (1982, 1988). ***Publicații:*** **1. *Volume autor unic:*** *Cunoaşterea de sine şi de altul* (1996); *Psihologie şcolară* (1997); *Studierea imaginii de sine în copilărie şi adolescență* (1997); *Studierea imaginii de sine în copilărie şi preadolescență; Copilul şi copilăria – o abordare psihopedagogică* (1998); *Metodica predării psihologiei în liceu* (1999); *Psihologia desenului copilului* (2004); *Teorii ale dezvoltării copilului* (2006); *Psihologia copilului* (2007); *Desenul şi dezvoltarea cognitivă a copilului* (2010); *Am fost prietena lui Trebuie* (2016). **2. *Volume coautoare:*** *Practica pedagogică între tradiție şi inovație* (1997); *Copilăria – fundament al personalității* (1997); *Educația ieriazimâine* (1998); *Competențe predictibile ale dascălului în perspectiva viitorului* (2006); *Educăm şi vindecăm prin poveşti* (2008); *Introducere în psihologia personalității* (2009). **3. *Volume coordonate:*** *Dezvoltarea umană – aspecte psihosociale* (2000); *Învățarea şcolară* (2002); *Psihologia vârstelor* (2004); *Psihologie generală* (2006); *Teorii ale dezvoltării copilului* (2006); *Cunoaşterea psihologică a copilului – premisă a adaptării şcolare* (2009); *Impactul parentingului incomplet asupra dezvoltării socio-emoționale a copilului şi adolescentului* (2010); *Familia şi rolul ei în educarea copilului* (2011); *Psihologia jocului* (2014); *Învață să asculți* (2019); *Generația Z* (2021). A publicat numeroase studii şi articole în reviste de specialitate naționale şi internaționale. ***Surse:*** Petroman, P. şi Petroman, I. (coord.), (2008). *Personalități de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă. III*. Editura Eurostampa, Timişoara, pp. 122-125; Elena Bonchiş, accesat 29 mai 2023 din: https://www.paginadepsihologie.ro/elena-bonchis/

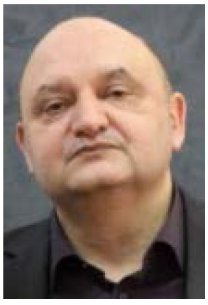

BONCU, ŞTEFAN (n. 26 martie 1964) psiholog român, cadru didactic universitar, specializat în psihologie socială, psihologia mediului şi psihologia negocierii. Absolvent al Facultății de Filosofie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (1986-1991). Doctor în psihologie cu teza *Devianța tolerată. Coordonate*

psihosociologice, cond. şt. prof. dr. Adrian Neculau (octombrie 1998). Cursuri de specializare în domeniul psihologiei sociale sub coord. prof. Gabriel Mugny, Universitatea din Geneva (1994-1995). ***Ascendență academică:*** cercetător stagiar la Institutul Național de Inventică din Iaşi, Departamentul de psihosociologia creativității tehnice (1991-1992); preparator (1992-1994), asistent univ. (1994-1998), lector univ. (1998-2002), conf. univ. (2002-2022) la Catedra de Psihologie, Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi (UAIC). Decan al Facultății de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, UAIC Iaşi (2016-2020). ***Stagii de cercetare:*** Universitatea din Valencia (1996, 1998); stagiu Tempus, Universitatea din Versailles, Saint-Quentin-en-Yvelines (1999); grant post-doctoral, Maison des Sciences de l'Homme, Paris, coord. prof. Serge Moscovici (2000); profesor invitat la Universitatea din Coruna, Spania (2007); cercetător invitat la Universitatea din Surrey, Marea Britanie (2010); stagiu Erasmus (2014). ***Membru:*** Asociația Psihologilor din România; Colegiului Psihologilor din România. ***Domenii de competență:*** psihologie socială, abordări interdisciplinare ale fenomenelor psihosociale contemporane. „... reprezentant al postmodernismului românesc în psihologie, cultivând ideile relativismului gnoseologic, construcției sociale a conceptelor, revizuirea criteriilor valorice în domeniul ştiințific, inclusiv ironia" (A. Stan, 2017, p. 895). ***Participări la evenimente ştiințifice:*** Valencia (2000, Spania), Iaşi (2010), Oslo (2010), Istanbul (2011), Timişoara (2014). ***Premiul*** „Constantin Rădulescu-Motru" decernat de Academia Română pentru lucrarea *Psihologia influenței sociale* (2004). ***Publicații (selectiv):*** *Psihologie şi societate* (1999); *Devianța tolerată* (2000); *Psihologie. Manual pentru licee* (2000, coautor); *Psihologia influenței sociale* (2002; premiul „Constantin Rădulescu-Motru" al Academiei Române); *Procese interpersonale* (2005, 2018); *Negocierea şi medierea. Perspective psihologice* (2006, 2018); *Manual de psihologie socială aplicată* (2007, coautor); *Psihosociologie şcolară* (2013, coord.); *Psihologie socială clinică* (2014, coord.); *Emoțiile complexe* (2015, coord., în colab.); *Relațiile intime. Atracție interpersonală şi conviețuire în cuplu* (2016); *Cum gândim în viața de zi cu zi* (2019, coord., în colab.). A publicat 10 cărți de specialitate, peste 35 de capitole în diferite lucrări, 20 articole în reviste de specialitate; a editat 7 lucrări colective şi a participat la manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (Istanbul – 2014; Oslo – 2010; Valencia – 2000). ***Surse:*** Ştefan Boncu. Europass CV, accesat 26 ianuarie 2023 din: https://www.psih.uaic.ro/a/_fis/sc_doc/cv_boncu_s.pdf**;** Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, p. 895.

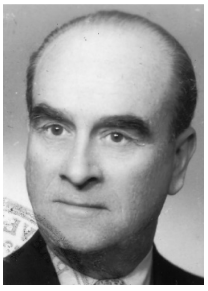

BONTILĂ, C. CONSTANTIN-GHEORGHE (n. 16 aprilie 1904, Ploieşti – d. 12 august 1986, Ploieşti) renumit psiholog român specializat în psihologie aplicată, orientare şi selecție profesională, dezvoltarea şi etalonarea de baterii de teste (aşa zisele „teste Bontilă"), proiectarea şi organizarea de laboratoare psihotehnice. Simbol al verticalității, demnității, onoarei, dreptății şi opoziției în puşcăriile comuniste care nu l-au putut îngenunchea prin tortura fizică şi psihică. Urmează şcoala primară în Ploieşti şi

comuna Telega (1911-1915), iar studiile liceale la Ploieşti la Liceul „Sf. Petru şi Pavel". Întrerupe liceul şi se înrolează ca cercetaş în Primul Război Mondial într-un batalion din Regimentul 47 Infanterie în Moldova. În 1926 se înscrie la Facultatea de Filosofie şi Litere, secţia Filosofie şi Facultatea de Drept, Universitatea Bucureşti. După doi ani renunţă la Facultatea de Drept. Licenţiat Facultatea de Filosofie şi Litere, secţia Filosofie în 1929. Student al prof. C. Rădulescu-Motru şi adept al şcolii de psihologie comportamentală. În anul 1930 primeşte o bursă de studii în Elveţia, din partea Ministerului Instrucţiunii Publice, pentru specializare în domeniul psihologiei experimentale. Studiază iniţial la Institutul Psihotehnic din Zürich şi apoi la Institute des Sciences de l'Éducation – Universitatea din Geneva (1930-1932), unde în 1932 obţine postul de asistent la Biroul de Orientare profesională al Universităţii coordonat de L. Walther. După terminarea specializării, renunţă la oferte profesionale tentante în străinătate şi dintr-un real simţ patriotic se întoarce în ţară, unde ocupă postul de asistent univ. la Catedra de Psihologie a Universităţii din Bucureşti. Devine doctor în psihologie cu teza *Cercetare experimentală asupra raportului dintre timp de reacţie şi emotivitate* susţinută la Universitatea din Bucureşti, 10 iunie 1940, cond. şt. prof. C. Rădulescu-Motru. ***Ascendenţă profesională, condamnare şi anii de închisoare comunistă:*** secretar al Secţiei Psihotehnice a Institutului Român de Organizare Ştiinţifică a Muncii (IROM) (1929); asistent al Laboratorului Psihotehnic al Universităţii din Bucureşti (1930); asistent al Cabinetului de Orientare Profesională – Universitatea Geneva (1932); asistent la Catedra de Psihologie a Universităţii din Bucureşti (1932-1933); director al Laboratorului Psihotehnic din cadrul Casei Centrale a Asigurărilor Sociale (CCAS) (1932-1948); director al Institutului Psihotehnic Bucureşti (1940-1948). În 1941, este numit profesor titular la Catedra de Psihologie a Institutului Superior de Asistenţă Socială, poziţie pe care o va deţine până în momentul arestării în 1948. Nemulţumit de noul curs al istoriei „... conştiinţa sa civică îi dictează să intervină, să se implice: împreună cu doi ziarişti, pune bazele unei „organizaţiuni" de rezistenţă naţională („Rezistenţa Spirituală"), având ca scop revigorarea identităţii naţionale" (A. Neculau, 2012). Pe data de 24 martie 1948, a fost arestat, încadrat în grupul „celor 12 complotişti, spioni şi sabotori", judecat şi condamnat, pe 27 octombrie 1948, la 15 ani de temniţă grea (muncă silnică şi degradare civică) pentru „uneltire contra ordinii sociale" prin organizarea în 1944 a mişcării „Rezistenţa Spirituală" împotriva comunismului şi afilierea ei ulterioară la Mişcarea Naţională de Rezistenţă implicată în încercarea de răsturnare „prin violenţă a puterii populare", a guvernului dr. Petru Groza. Urmează închisorile groazei din Aiud, Jilava, Lugoj, Galaţi, Botoşani, Gherla. În închisoare s-a opus, neclintit de torturi şi ameninţări, cu cea mai mare demnitate şi verticalitate morală regimului comunist. După ieşirea din închisoare (1963) şi ridicarea restricţiei domiciliare din comuna Lăteşti, raionul Feteşti (1964), lucrează ca psiholog la un Cabinet psihologic industrial (1966-1970) şi din 1970 ca psiholog principal la Centrul de Cercetare Pedagogică şi de Perfecţionare a Personalului Didactic din Învăţământul Profesional, Tehnic şi Liceal de Specialitate (CEPEIT). ***Membru:*** al Federaţiei Internaţionale de Psihotehnică (1936), membru de onoare al Clubului Psihotehnic de la Praga (1937); membru al Asociaţiei psihologilor din RSR (1966-1986); membru al

Asociației Internaționale de Psihologie Aplicată (1968). ***Cercetări:*** adept al comportamentismului, a cercetat rolul sinapselor în transmisia influxului nervos; metoda testelor ca mijloc obiectiv de diagnosticare şi evaluare a trăsăturilor individuale. Domenii de competență: orientare şi selecție profesională, psihologie industrială, psihologie ocupațională. ***Contribuții:*** a elaborat, tradus, adaptat şi etalonat teste şi baterii de teste de diagnoză pentru orientarea şi selecția profesională; a contribuit la dezvoltarea experimentului şi măsurătorilor în psihologie, dezvoltarea aplicațiilor psihologice în procesul muncii din industrie şi în activitatea educativă. A proiectat, înființat şi organizat numeroase servicii şi laboratoare psihotehnice: în 1933, organizează Serviciul Psihotehnic pentru Prevenirea Psihologică a Accidentelor de Muncă din cadrul Casei Centrale a Asigurărilor Sociale. În 1934, a creat Laboratorul Psihotehnic pentru prevenirea psihologică a accidentelor de muncă din CCAS (1934), continuându-şi activitatea de cercetare în domeniul psihologiei experimentale, iar 1937 pune bazele unui laborator performant în cadrul Institutului Psihologic din Ministerul Muncii. După ieşirea din închisoare, a organizat laboratoare psihotehnice la FCT Bucureşti, Inspectoratul Sanitar de Stat (1966) şi la Grupul Şcolar al MEI (1971). A organizat secția de psihologie clinică din Institutul de Expertiză a Capacității de Muncă din Bucureşti. În perioada de plin avânt industrial al României, a fost solicitat şi a participat cu o înaltă competență în testarea şi selecționarea cadrelor de conducere din întreprinderi şi centrale industriale. Decenii întregi laboratoarele de testare psihologică din industrie, transporturi, armată etc. au utilizat masiv şi încă mai utilizează aşa zisele „teste sau baterii de teste Bontilă", foarte populare printre psihologii practicieni din România. ***Teste elaborate şi etalonate:*** *Testul de Inteligență generală (I4)* şi *Testul de creativitate*; a tradus şi adaptat o C*ulegere de teste de nivel şi aptitudini* (1971). ***Ordine şi medalii:*** a fost decorat pentru merite deosebite în Primul Război Mondial cu medalia „Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1919, cu baretele Carpați" (1924), „Medalia Victoria a Marelui război pentru civilizație" (1934), insigna „Cercetaşi de Război" (1936) şi „Medalia Ferdinand I cu spada pe panglică" (1941). ***Publicații (selectiv):*** *Experimentarea testelor mentale în armată* (1928); *Teste psihologice* (1934); *Tehnica testării psihologice* (1935*); Problemele oboselii în industrie (1937); Instrucțiuni generale pentru aplicarea testelor selecționate, A.B.C.-Z.* (1940); *Cercetare experimentală asupra raportului dintre timp de reacțiune şi emotivitate* (1941); *Aptitudinile şi măsurarea lor* (1971); C*ulegere de teste de nivel şi aptitudini* (1971); *Psihologie industrială* (1971); *Elemente de psihologie industrială* (1972). ***Apreciere:*** *„Când doreşti să fii drept, rămâi drept şi neclintit în fața oricărui obstacol şi sub orice amenințare. Nu a cedat, nu a simțit niciun moment că drumul pe care l-a avut de urmat este prea greu sau că a făcut prea multe sacrificii. Astăzi, mai mult sau mai puțin conştienți, mergem pe drumul pe care odată, oameni de istorie ca George Bontilă l-au început... Astăzi este rândul nostru să-i completam destinul. Avem datoria de a nu uita predecesorii..."* (Cristina Anisescu, 2002, *Psihologul George Bontilă – completare la Destin. Fragment biografic*, p. 1). ***Declarație de demnitate şi verticalitate morală:*** După 13 ani de detenție, la Botoşani, conform unei note informative semnată de sursa „Niculescu", afirma cu tărie: *„Am stat 13 ani în închisoare dar nu mi-am pierdut demnitatea şi nu mi-am terfelit onoarea. Sunt capabil să suport temniță câte zile voi avea, dar*

nu mă voi pleca niciodată în fața acestor ticăloşi ce conduc biata noastră țară pe care au crucificat-o. Vor răspunde în fața poporului de crimele lor împotriva umanității". Aceeaşi sursă, coleg de celulă la Botoşani, consemnează o declarație a sa: „*Eu, ca bun român, nu am putut asista cu nepăsare la tragedia poporului nostru şi de aceea am reacționat, organizând rezistență, iar la momentul oportun să lovim. Eu, niciodată nu voi accepta un astfel de regim condus de o clică de proşti şi de criminali. Regimul comunist din România se mai ține numai prin faptul că tronează minciuna şi teroarea*" (consemnare sursă informator, coleg de celulă, la 13 ani de puşcărie; *apud* Cristina Anisescu, *Ibidem*). ***Amintire:*** la sfârşitul anilor '70 am participat la o conferință anuală a Asociației psihologilor, care de obicei se lăsa cu discuții aprinse. Am observat venind în sală un domn în vârstă, elegant, perfect îmbrăcat la cravată şi costum. De statură medie, avea o ținută perfect verticală şi felul cum păşea inspira o încredere în sine şi demnitate rare. Era însoțit de „doamna psihologiei româneşti", Ursula Şchiopu. Nu-l cunoşteam şi nu-l mai văzusem. Într-o pauză am întrebat-o discret pe doamna Ursula Şchiopu, cine este acel domn. Mi-a răspuns senin şi apăsat şi cu un zâmbet de mândrie, *Bontilă.* I-am recunoscut numele din scrieri şi testele create. După peste un deceniu de tortură în puşcăriile comuniste îşi păstrase neclintită verticalitatea fizică şi morală! (P. Mureşan, *Din amintiri nescrise,* Canada, 12 februarie 2023). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*. manuscris; Neculau, A. (2012). *Dramele psihologilor români: întemnițați, anchetați, supravegheați,* „Rev. Psih.", 58 (1), pp. 5-22; Anisescu, C., *Psihologul George Bontilă – completare la Destin. Fragment biografic,* în „Arhivele Securității". CNSAS, Editura Pro Historia, 2002, pp. 6179; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, pp. 760-762.

BOTEZ, CONSTANTIN I. (10 noiembrie 1901, Iaşi – 18 decembrie 1977, Iaşi) psiholog român specializat în psihologia muncii industriale; licențiat în drept, filosofie şi psihologie (Facultatea de Litere şi Filosofie şi Facultatea de Drept, Iaşi, 1920-1924). A urmat cursuri de specializare în filosofie şi psihologie la Universitatea din Sorbona (1928). Doctor în drept cu teza *Încercare asupra metodologiei doctrinale în dreptul privat* (Universitatea Iaşi, 1928, prof. I. Coroi) şi doctor în Filosofie-Psihologie cu teza *Un idealism critic şi pragmatic. Filosofia lui H. Poincaré* (Universitatea Iaşi, 1936, prof. I. Petrovici). Elev al prof. I. Petrovici şi colaborator apropiat al academicianului M. Ralea. În 1946, a fost consilier în Delegația de Pace de la Paris. ***Ascendență didactică şi academică:*** profesor de Psihologie şi Logică la Liceul „M. Kogălniceanu" din Iaşi (1927-1937); asistent şi conferențiar la Catedra de Filosofie a Universității din Iaşi (1927-1937); conf. univ. la Catedra de Psihologie a Universității Bucureşti (1956-1961), şef secție Institutul de Psihologie al Academiei de Ştiințe Sociale şi Politice (1956-1973). După pensionare (1 februarie 1973) a lucrat la Institutul de cercetări ştiințifice pentru protecția muncii conducând Laboratorul de Psihologie Industrială. În 1961, este arestat, în baza unei delațiuni anonime,

şi condamnat la 5 ani de închisoare corecțională pentru „uneltire contra ordinii sociale". După un an este eliberat prin grațiere. A. Neculau (2012) bănuieşte că a fost mâna lui Ralea care a protejat şi salvat de la închisoare sau epurare mulți psihologi. ***Afilieri academice şi profesionale:*** membru a numeroase asociații şi instituții ştiințifice naționale şi internaționale: Asociația psihologilor din RSR (1963-1977), preşedintele Secției de Psihologia muncii; Asociația oamenilor de ştiință din RSR; Société française de psychologie (1959-1977); Société de psychologie scientifique de langue française (1958-1977); Société française d'Ergonomie (1968-1977); Institut international pour les problèmes humaines du travail (Belgia); membru în Comitetul Român de Istoria şi Filosofia Ştiinței al Academiei RSR Membru în Colegiul de redacție al „Revistei de psihologie", „Revue roumaine des sciences-sociales" şi la publicațiile centrului de documentare al Academiei de Ştiințe Sociale şi Politice. ***Titluri academice onorifice:*** membru corespondent al Academiei de Ştiințe Sociale şi Politice (1971-1977). ***Cercetări:*** istoria psihologiei, psihologie experimentală (reflexul condiționat la timp – 1955; funcția tiroidiană şi oscilațiile acuității vizuale – 1966; perceperea profunzimii în vederea monoculară – 1966); psihologia muncii industriale (prevenirea oboselii în condiții de monotonie prin organizarea rațională a regimului de muncă; evaluarea şi optimizarea gradului de încărcare a muncii în supravegherea tablourilor de comandă). Combaterea fenomenului accidentabilității; studiul psihologic al unor profesiuni şi posturi de muncă din industrie în vederea selecției şi repartizării profesionale; analiza psihologică a muncii țesătoarei (1853); a pianistului (1955); strungarului (1959); a muncii la banda rulantă, a operatorului la tabloul de comandă (1966); a confecționerilor de componente electronice (1970); metode de analiză psihologică a muncii şi de protecția muncii; adaptarea profesională în industria electronică; criterii de apreciere a valorii profesionale pentru personalul tehnico-administrativ în întreprinderi etc.); ergonomie, orientare, selecție; formare şi repartizare profesională. ***Contribuții:*** a elaborat (în colab. cu M. Ralea, 1858) prima istorie a psihologiei din literatura română de specialitate şi prima istorie a psihologiei de pe poziții materialiste din lume; a militat şi a adus contribuții importante în analiza ştiințifică a procesului muncii în diferite posturi de muncă în vederea optimizării activității şi elaborării unor criterii ştiințifice de selecție şi orientare profesională. Multe dintre rezultatele cercetărilor sale au fost aplicate în scopul perfecționării procesului de muncă în industria textilă, electroenergetică şi electronică. ***Participare la evenimente ştiințifice:*** a participat cu comunicări ştiințifice valoroase la importante manifestări ştiințifice naționale şi internaționale pe probleme de psihologie generală, aplicată, a muncii, ergonomie şi protecția omului (Bucureşti, 1970, 1971, 1974, 1977; Roma, 1958; Praga, 1967; Amsterdam, 1968; Londra, 1969; Luxemburg, 1969; Paris, 1968, 1973, 1976; Strasbourg, 1970; Liège, 1971; Viena, 1971; Namur, 1975). A elaborat, adaptat şi validat un mare număr de probe pentru măsurarea aptitudinilor, precum şi instrumente de evaluare obiectivă a personalului. A desfăşurat o bogată activitate de popularizare a psihologiei prin presă, radio, televiziune, conferințe. ***Invenții brevetate:*** **1.** *„Obiectiv fotografic pentru obținerea de imagini dând impresia de profunzime şi relief"* (1965, în colab.; brevetat şi în Austria, Elveția, RFG, Italia, Franța, Anglia). **2.** *„Procedeu şi dispozitiv pentru*

obținerea de imagini redând impresia de relief în fotografie, cinematografie şi televiziune" (1956). ***Premii şi recunoaşteri:*** laureat al premiului „Vasile Conta" al Academiei RSR (1967). ***Publicații:*** *Analiza psihologică a muncii țesătoarei* (1953, în colab., studiu devenit clasic în psihologia muncii, reluat şi descris în tratate din străinătate); *Istoria psihologiei* (1958, împreună cu M. Ralea); *Orientarea profesională* (1968, în vol. *Psihologia şi viața*); *Aprecierea personalului tehnico-administrativ. Caiet documenta*r (1970, Ministerul Muncii*); Eficiența economică a selecției profesionale* (1970); *Orientarea şi selecția profesională* (1971, în colab. cu Ministerul Muncii); *Valoarea şi limitele testelor utilizate în selecția profesională* (1971); *Criterii de aplicare a valorii profesionale pentru personalul tehnico-administrativ în întreprinderi* (1973); *Metode psihologice de Protecția muncii* (1976); *Creşterea productivității muncii prin aplicarea metodelor psihologice* (1976); *Psihologia muncii industriale. Sinteze de psihologie contemporană* (red. 1981). A tradus*: Psihologia copilului* (red.) M. Debesse (1971). A scris singur sau în colaborare peste 70 de studii şi articole. ***Apreciere:*** *„Aurora Liiceanu şi-l aminteşte astfel: «[era] un om de o mare ținută intelectuală, un erudit rafinat, cu atât de multe cărți în casă, încât părea că însăşi camera în care stătea era făcută din ele.» De la el a rămas o vorbă celebră: «pentru mine, cărțile intră în confort»* (*apud* C. Vasile, 2020, p. 56). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*. manuscris; Neculau, A. (2012). *Dramele psihologilor români: întemnițați, anchetați, supravegheați,* „Rev. Psih.", 58(1), 5-22; Vasile, C. (2020). *Un centru de cercetare creat pentru Mihai Ralea: Institutul de Psihologie în epoca Gheorghiu-Dej (1955-1965).* „Revista istorică", XXXI (1-2), 5457.

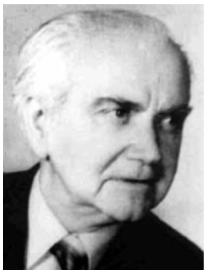

BOTEZATU, PETRE (n. 27 februarie 1911, Dorohoi – d. 1 decembrie 1981, Iaşi), psiholog, filosof, academician şi ilustru logician român – creatorul şcolii ieşene de logică şi a *logicii naturale*. Fiul unui ceferist din Dworohoi. A fost şef de promoție la prestigiosul Liceu Internat din Iaşi. Licențiat al Facultății de Drept (1929-1934) şi Facultății de Litere şi Filosofie (19291935), Universitatea din Iaşi, unde a frecventat cursurile lui I. Petrovici, Şt. Zeletin, Al. Claudian, P. Andrei, M. Ralea, D. Bădărău. Doctor în filosofie cu teza *Cauzalitatea fizică şi panquantismul"*, 1945, cond. şt. prof. Dan Bădărău. ***Ascendență profesională şi academică dramatică:*** Începe cariera ca profesor de liceu, profesor secundar de filosofie şi drept la liceele militare din Chişinău (1935-1939) şi Iaşi (1939-1945). Apoi lucrează ca psihotehnician şi asistent la Institutul Psihotehnic din Iaşi, fiind coleg cu Vasile Pavelcu şi Ion Holban (1948-1950). Şef de lucrări (19481951) şi conferențiar (1951) la Catedra de psihopedagogie a Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi. Predă cursuri de Psihologie generală, psihopedagogie şi psihologia copilului. Este arestat pe 16 august 1952 şi condamnat la 5 ani de închisoare, din care execută un an de muncă silnică la Canalul Dunăre-Marea Neagră (19521953) şi un an ca zidar la Oneşti, fiind eliberat în 1954. Nu toți psihologii închişi au mărturisit torturile la care au fost supuşi în puşcării, din diferite motive. Mărgineanu, după atâția ani de închisoare (peste 16, cel mai mult dintre toți psihologii) nu mai avea nimic de pierdut. La ieşirea din închisoare, ***B.P.*** a fost

obligat, ca şi ceilalţi, să dea o declaraţie prin care se angaja să nu discute cu nimeni despre cele văzute şi auzite în legătură cu locurile de detenţie sau despre procesul de încarcerare. Fusese eliberat, dar era considerat încă periculos, pus sub urmărire şi înconjurat de grija atentă a organelor de securitate (A. Neculau, 2012). După eliberarea din închisoare, activează în calitate de corist la Filarmonica din Iaşi. Lucrează apoi ca psiholog principal şi şef al Laboratorului de psihologie CFR din Iaşi (1954-1964); cercetător ştiinţific (1956-1957) la Institutul de Ştiinţe Pedagogice din Iaşi; conferenţiar (1957-1967) şi profesor (1967-1975) la Facultatea de Filosofie a Universităţii din „Al.I. Cuza" Iaşi. La universitate este reprimit, dar nu la Catedra de Psihologie, ci la cea de Logică, ceea ce va schimba destinul său academic. Predă cursuri de logică generală şi teoria sistemelor logice. Se pensionează la cerere în 1975, dar continuă să activeze ca profesor consultant până în anul universitar 1981-1982. ***Afilieri academice şi profesionale:*** membru corespondent al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice (1970); membru fondator al Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor (1949). ***Titluri academice onorifice:*** Profesor universitar emerit (1973); membru post-mortem al Academiei Române (2006). ***Contribuţii în psihologie:*** în perioada activităţii la Laboratorul de psihologie CFR contribuie la restructurarea metodologiei examenului psihologic, elaborează teste de inteligenţă şi chestionare cu accent pe creativitate şi cultura individului, întocmeşte studii de caz şi elaborează monografii profesionale de uz intern (*Metoda observaţiei în cursul experimentului*, 1958; *Interpretarea probelor prin corelaţie psihologică*, 1960) sau rămase în manuscris (*Procesele de gândire în activitatea impiegatului de mişcare,* 1955; *Profesiograma impiegatului de mişcare,* 1958; *Lăcătuşul de revizie – studiu monografic,*1955; *Profesiograma lăcătuşului de revizie – tabel de indicaţii şi contraindicaţii profesionale,* 1959). Împreună ca V. Pavelcu, a elaborat trei teste de inteligenţă şi trei chestionare după concepţia lui J. Maurice-Lahy, dar cu accent pe cultura individului şi creativitate. În activitatea sa de psihodiagnostic, la Laboratorul de psihologie CFR, a pus un accent deosebit pe importanţa trăsăturilor de personalitate, temperament şi caracter, în scopul prevenirii erorilor de selecţie care ar fi putut genera accidente la căile ferate. ***Contribuţii la dezvoltarea logicii:*** a propus o *logică naturală*, în care obiectele cu care gândim modelează forma gândirii; a generalizat silogistica şi a clasificat *modelele matematice ale silogisticii* în raport cu limbajul logic folosit: modele propoziţionale, predicative, clasiale, relaţionale şi naturale; clasele şi tipurile de model sunt analizate din perspectiva celor trei ramuri ale semioticii: sintactic, semantic şi pragmatic; descoperă noi forme de inducţie completă (ex. *inducţia diferenţială*). Pentru fundamentarea unei logici a probabilităţii, a construit *functorul de implicaţie probabilă* (*Logiques à implication probable et logiques à implication certaine*). Defineşte prin tabele de adevăr patru functori care se diferenţiază între ei după „puterea intensională" (exigenţă) şi „puterea extensională" (capacitate). A construit un *sistem de silogistică asertorico-problematică*, care permite derivarea de concluzii de probabilitate; a dezvoltat conceptul de *antinomie metodologică* (*Valoarea deducţiei*) şi a enunţat *cinci antinomii ale axiomatizării* şi *cinci antinomii ale formalizării*, din perspectiva antinomiei metodologice. Consideră că o teorie este formalizabilă din punct de vedere *sintactic*, adică al construcţiei interne, dar nu şi din punct de vedere *semantic*, adică al interpretării. ***Premii şi distincţii:*** Premiul „Vasile Conta" al

Academiei Române (1969). ***Opera proprie:*** *Metoda observației în cursul experimentului* (1958); *Actul interpersonal. Încercare de interpsihologie* (1958); *Interpretarea probelor prin corelație psihologică* (1960); *Schiță a unei logici naturale – Logică operatorie* (1969); *Valoarea deducției* (1971); *Semiotică şi negație. Orientare critică în logica modernă* (1973); *Silogistica – teoria clasică şi interpretările moderne* (1976, în colab.); *Preludiul ideii de libertate morală* (1976); *Interogații. Convorbiri asupra spiritului contemporan* (1978); *Note de trecător. Reflecții în marginea vieții* (1979); *Interpretări logico-filosofice: 19371981* (1982); *Constituirea logicității* (1983); *Philosophy and Logic. Selected Writings of Petre Botezatu*, edited by P. Ioan & S. Pârvu (1987); *Introducere în logică* I, II, ed. îngrijită, prefață şi note de T. Dima (1994, 1997); *Discursul metodei. Un itinerar logico-filosofic*, antologie îngrijită de P. Ioan şi S. Pârvu (1995); *Cauzalitatea fizică şi panquantismul* (2002). ***Apreciere***: *„... a fost un intelectual român de o deosebită anvergură (filosof, logician, scriitor şi muzicolog). Nota sa de distincție a fost modestia, dublată de cinstea intelectuală fără egal... un spirit de prețuire a valorilor culturii şi umanismului, autenticitate în relația umană, cu studenții, profesorii şi admiratorii. Dăruirea pentru activitatea sa intelectuală a fost totală, indiferent de suferințele prin care a trecut. Şi acestea nu au fost puține!... Intelectual de mare rafinament interpretativ şi de mare delicatețe sufletească...*" (A. Stan, 2017, pp. 720-721). ***Surse:*** Neculau, A. (2012). *Dramele psihologilor români: întemnițați, anchetați, supravegheați,* „Rev. Psih.", 58, 1, 18-21; Neculau, A. (1987). *Petre Botezatu – psihologul*, „Analele ştiinţifice ale Universității «Al.I. Cuza» Iaşi", 2, 2529; Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară.* Editura Junimea, Iaşi, pp. 334-337; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, pp. 720-721; http:// Românian-philosophy.ro/ro/index.php/Petre_Botezatu

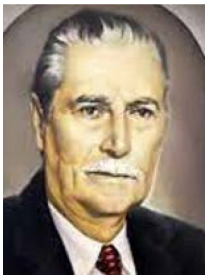

BRÂNZEI, PETRE (n. 26 noiembrie 1916, Țibăneşti, jud. Iaşi – 4 martie 1985, Iaşi) medic neuro-chirurg şi celebru psihiatru român, reprezentant de seama al Psihiatriei româneşti şi a Şcolii de psihiatrie de la Socola, Iaşi. Supranumit „Luceafărul psihiatriei româneşti". A urmat liceul „Mihail Kogălniceanu" din Vaslui. Absolvent *„Magna cum laude"* al Facultății de Medicină, Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi (1937-1943). dr. în medicină şi neurochirurgie cu lucrarea de diplomă *Rolul stării psihice în consumul de energie,* Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi, 1943, cond. şt. prof. L. Ballif. A fost format la şcoala de neuropsihiatrie şi endocrinologie inițiată de C.I. Parhon şi prof. Al. Obregia şi continuată de L. Ballif la Spitalul de la Socola. ***Ascendență academică:*** preparator la Clinica de Neuropsihiatrie a Facultății de Medicină Iaşi (1942-1943); medic secundar psihiatrie, medic specialist în neurologie şi psihiatrie, asistent la Clinica de Psihiatrie Iaşi (1946-1948), medic primar psihiatric la Spitalul „Socola", şef de lucrări la Clinica de Psihiatrie Iaşi, medic expert de psihiatrie judiciară (1955), asistent la Catedra de Medicină Judiciară (1956-1957), şef de lucrări la Clinica de Psihiatrie Iaşi (1957-1962), conferențiar (1962-1965) la Catedra de Psihiatrie IMF Iaşi; medic primar – director la Spitalul Clinic de Neuropsihiatrie „Socola", Iaşi (1966), prof. univ. şi şeful Catedrei de Psihiatrie a Facultății de Medicină

şi Farmacie Iaşi (1966-1985). Doctor în ştiinţe medicale (1966). Expert O.M.S. pentru Sănătate Mintală (1968-1976); a înfiinţat şi a fost director al Bazei de studiu pilot EURI/OMS pentru studii de psihiatrie şi sănătate mintală, Iaşi (1975). ***Afilieri profesionale şi academice:*** Asociaţia psihologilor din RSR (1966), membru al Colegiului de Medici şi Farmacişti – jud. Iaşi, din anul 1969; Asociaţia internaţională de Psihologie aplicată (1969-), Asociaţia internaţională de Psihologie socială (1969-), Société Médico-Psychologique din Franţa (1970-), Societatea internaţională de prevenire a suicidului (1971-), Société de Médecine Mentale (Belgia), Collège International de Médecine Psychosomatique, Societatea Internaţională de Neuropsihofarmacologie, Asociaţia Franceză de Psihiatrie şi Psihopatologie Socială, Asociaţia Americană de Psihiatrie, Asociaţia Mondială de Psihiatrie Socială. Vicepreşedinte al Asociaţiei psihologilor din RSR – Filiala Iaşi. ***Poziţii management academic:*** director Spitalul Clinic de Neuropsihiatrie „Socola", Iaşi (1966-); membru al Consiliului Virusologic de Psihiatrie (1964); preşedinte al Comisiei de Specialişti a Ministerului Sănătăţii pentru bolile psihice (1971); preşedinte al Comisiei permanente de Învăţământ, Cultură, Sport, Muncă şi Ocrotiri Sociale a Consiliului Popular al Judeţului Iaşi din anul 1969; expert O.M.S., pentru Sănătate Mintală (1973), directorul Bazei pilot a OMS din Iaşi pentru studii de psihiatrie şi sănătate mintală (1975); vicepreşedinte al Consiliului Judeţean Iaşi al veteranilor din războiului antihitlerist, din anul 1975; membru al Consiliului Sanitar Superior al RSR (vicepreşedinte al Comisiei pentru prevenirea şi combaterea bolilor cronice degenerative) din anul 1975; consilier temporar în cadrul O.M.S., al II-lea Grup de lucru asupra serviciilor de sănătate mintală în zonele studiu (Trieste, 23-26 septembrie 1975); al IV-lea Grup de lucru (Copenhaga, 18-21 octombrie 1976). ***Cercetări şi contribuţii*:** studii clinice şi experimentale în psihopatologia şi epidemiologia bolilor psihice şi a implicaţiilor lor sociale; a introdus *conceptul constructivist bio-psiho-social în psihiatria integratoare* prin care teoretizează interferenţa biologicului cu psihologicul şi socialul într-un triplu determinism unitar; studii clinice de neurologie şi psihiatrie în scopul umanizării asistenţei bolnavului psihic şi a handicapatului în general, aprofundării cercetării cauzelor şi tratamentului bolilor mintale într-un consens dinamic şi unitar biopsihosocial; studii de neurofiziologie normală şi patologică în scopul înţelegerii substratului mecanismelor de producere şi dezvoltare a bolilor psihice, pentru prevenirea şi tratarea lor; sub conducerea academicianului P. Jitaru a studiat aspecte ale influenţei stării iniţiale a sistemului nervos central asupra manifestărilor convulsive dezvoltând teoria despre parabioză ca fenomen predominant în fiziopatologia epilepsiei; împreună cu P. Jitaru şi L. Ballif a efectuat un studiu amplu asupra încercării lichidului cefalorahidian uman cu mediatori neuro-chimici în condiţii normale şi patologice, punând astfel în evidenţă, pentru prima oară în lume (1951), prezenţa fenomenului adrenocromic în unele tulburări neuropsihice; a elaborat noi metode de diagnostic şi cercetare a lichidului cefalorahidian aducând contribuţii originale în ceea ce priveşte rolul semnalizării verbale asupra reflexelor absolute şi a dezechilibrelor de fond în ceea ce priveşte tripla funcţie de reglare umorală, endocrină şi nervoasă în psihoze şi perspectivele terapeuticii nerviste; a abordat contradicţiile psihiatriei contemporane într-o viziune integratoare

dezvoltând ***constructivismul tridimensional bio-psiho-social în psihiatria integratoare***, pe linia deterministă şi progresistă a Şcolii de la Socola; dezvoltarea ecologio-epidemiologiei, nosologiei, axiologiei psihice şi psihiatriei sociale. A dezvoltat o viziune şi concepţie nouă în psihiatria românească, care a devenit cunoscută sub numele ***concepţia Şcolii de la Socola bazată pe constructivismul tridimensional bio-psiho-social în psihiatria integratoare.*** Ca director al Spitalului de neuropsihiatrie „Socola" a format un colectiv de colaboratori cu înalte standarde de competenţă şi deontologie, a dezvoltat şi modernizat baza materială, asistenţa psihiatrică şi învăţământul medical universitar, postuniversitar şi doctoral, de specializare şi perfecţionare în psihiatrie. S-a remarcat prin externalizarea serviciilor de sănătate mintala într-o concepţie interdisciplinară. A avut o mare deschidere spre psihologie şi ştiinţele sociale. Numeroase dintre ideile şi teoriile originale le-a comunicat la manifestările ştiinţifice naţionale şi internaţionale (Mexic, 1972; Oslo, 1975; Viena, 1978). ***B.P.*** are contribuţii majore la dezvoltarea psihiatriei ca ştiinţă, a învăţământului şi asistenţei medicale psihiatrice în România. A educat şi format numeroase generaţii de psihiatrii, iar foştii săi studenţi şi doctoranzi au devenit nume de referinţă în medicina românească. A acordat o bursă medicală pentru studenţii cu rezultate excelente la învăţare. Contribuţiile sale ştiinţifice au fost recunoscute pe plan mondial de personalităţi ale lumii medicale cu care a colaborat: L.O. Kaprio (Copenhaga), J.U. Hannibal (Copenhaga), B. Brown (Maryland), N. Brill (Los Angeles), J. Titeca (Bruxelles), E. Seidler (Freiburg), Cl. Beil (Paris), P.C. Garnham (Londra), P. Deniker (Paris), Ph. Caille (Oslo), A. Gambarini (Bologna). ***Distincţii şi medalii:*** medalia „Eliberarea de sub jugul fascist" (1954), Ordinul „Meritul sanitar", clasa a II-a (1971), Diploma de Onoare a Consiliului Naţional de Educaţie Fizică şi Sport (1975), Diploma Jubiliară a Societăţii de Cruce Roşie din România (1967) etc. ***Recunoaşteri:*** în memoria lui Petre Brânzei au fost denumite Centrul de sănătate mintală din Vaslui „Profesor dr. Petre Brânzei", Şcoala cu clasele I-VIII „Dr. Petre Brânzei" din Jigoreni, comuna Ţibăneşti, Jud, Iaşi şi Asociaţia pentru recuperarea, resocializarea şi integrarea bolnavilor cu tulburări mintale „Prof. Petre Brânzei" din Bacău. ***Opera proprie:*** *Comportamentul aberant în relaţiile cu mediul* (1970, în colab.); *Adolescenţă şi adaptare* (1974, 1978); *Itinerar psihiatric* (1975-1979); *Relaţii interdisciplinare ale psihiatriei* (1975, coord.); *Psihoterapia integratoare* (1976, coord.); *Adaptarea şi integrarea în mediul industrial* (1977); *Alcoolismul – implicaţii bio-psiho-sociale* (1979); *Problematica medico-psiho -pedagogică a copilului şi adolescentului* (1979, coord.); *Viitorul psihiatric* (1980, coord.); *Psihiatrie* (1981, în colab.); *Elemente de semiologie psihiatrică* (1982, în colab.); *Elemente de semiologie psihiatrică şi psihodiagnostic* (1985, în colab.); *Psihiatria şi condiţia umană: Petre Brânzei: sesiune ştiinţifică omagială* (1996). Peste 250 de lucrări, studii, manuale de psihiatrie, articole şi comunicări ştiinţifice publicate în ţară şi străinătate în edituri şi reviste de prestigiu. ***Aprecieri:*** *„Începând cu anii '60, prof. dr. Petre Brânzei a elaborat şi a făcut cunoscut atât în ţară, cât şi în mediul ştiinţific internaţional, conceptul bio-psiho-social, rămânând în istoria medicinei pentru această concepţie originală asupra psihiatriei şi a bolnavului psihic. El considera că bolnavul psihic nu trebuie abordat numai prin prisma tulburărilor psihice, ci şi prin prisma aspectelor sociale şi biologice. Acest concept, care*

pentru prof. Brânzei a însemnat rodul unor ample cercetări fiziologice, morfologice, fiziopatologice, cercetări de psihologie medicală, igienă mentală, explorări ecologice şi epidemiologice şi de organizare a asistenței psihiatrice, nu reprezintă doar simpla corelare a unor factori independenți, ci reconsideră valorile sociale, aplicate şi inseparabile de sistemul biomedical. Profesorul Brânzei fost un veritabil cercetător, atât în domeniul cunoaşterii fundamentale, cât şi a celei cu aplicații clinice şi sociale. În perioada cât a condus Spitalul „Socola", aici s-a construit şi a intrat în funcțiune complexul bio-psiho-social al instituției..." (accesat 15 iunie 2022 din https://www.facebook.com/FederatiaSanitasRomânia/photos/petre-br%C3%A2nzei-medic-psihiatru-reprezentant-de-seam%C4%83-al-%C8%99colii-de-psihiatrie-de-l/1868035703292571/.). *„Senior al psihologiei ieşene şi naționale, caracterizat de o vastă cultură medicală, pasiune pentru cercetare şi inovație în domeniul medical, spirit managerial de excelență şi o înțelegere superioară a dimensiunilor multiple după care pot fi apreciate boala, suferința şi bolnavul"* (A. Stan, 2017, p. 869). A fost numit de studenții şi elevii săi „Luceafărul psihiatriei româneşti". ***Surse:*** *Mureşan, P. (1981). Chestionar profil psihologi români, Anexa 1;* Mureşan, P. (1981*). Dicționar psihologi români*. manuscris; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, pp. 868-869.

BUCUN, NICOLAE (n. 16 septembrie 1944, satul Clocuşna, raionul Ocnița – d. 15 noiembrie 2020, mun. Chişinău) psiholog român, pedagog, doctor în medicină, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar şi academician din Republica Moldova (RM). Absolvent al Facultății de Medicină genetică a Universității de Stat de Medicină din Chişinău (1961-1967). Doctor în medicină, Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie „Nicolae Testemițanu" din RM (1967-1970). Doctor habilitat în Psihologie, Academia de Ştiințe Pedagogice din URSS, Institutul de Defectologie al Academiei, Moscova, specialitatea Psihologie (1985). Asistent universitar la catedra „Igiena Generală", Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie „Nicolae Testemițanu" din R. Moldova (1970-1975); cercetător ştiințific superior la Laboratorul „Învățământul General pentru Surzi" în cadrul Institutului de Cercetări Ştiințifice în domeniul Pedagogiei (ICŞP) (1975-1977); şef laborator „Învățământul General pentru Surzi" în cadrul ICŞP (1977-1979); şef secție „Defectologie" în cadrul ICŞP (1979-1986); profesor universitar la Catedra Psihopedagogie Specială şi Asistență Socială, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă" (1999). ***Poziții management didactic şi academic:*** director adjunct ştiințific (1986-1991) şi director al Institutului de Ştiințe Pedagogice şi Psihologice (1991-1999); prim-viceministru, Ministerul Educației şi Ştiinței al Republicii Moldova (1999-2001); vice-ministru al Învățământului, Ministerul Învățământului (2001-2002); director adjunct pentru activitatea ştiințifică, Institutul de Instruire Continuă (2002-2005); prorector pentru activitatea ştiințifică, Institutul de Instruire Continuă (2005-2007); director adjunct Cercetare şi Relații Internaționale, Institutul de Ştiințe ale Educației (2007-2020); preşedinte al Consiliilor Ştiințifice Specializate (CŞS) de susținere a tezelor de doctorat şi doctor

habilitat. ***Titluri ştiinţifice şi academice onorifice:*** Academician al Academiei de Psihologie şi Management din Sankt-Petersburg, Federaţia Rusă; primul doctor habilitat în Psihologie din Republica Moldova (1985). ***Afilieri profesionale şi academice:*** Asambleia Academiei de Ştiinţe a Moldovei; Consiliul Ştiinţific Specializat pentru susţinerea tezelor de doctor în Psihologie şi Pedagogie; Consiliul Naţional pentru Decernarea Premiilor de Stat; Comisia de atestare a cadrelor în domeniul Psihologiei şi Pedagogiei; Seminarele Ştiinţifice de Profil în Pedagogie şi Psihologie; Consiliul Naţional pentru Curriculum; Consiliul Naţional pentru Acreditare şi Atestare; Şcoli Doctorale de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei (USM, UPS „Ion Creangă", UST); Comisia de atestare a cadrelor în domeniul Psihologiei şi Psihopedagogiei; Comisia de Evaluare şi Asigurare a Calităţii (IŞE). A coordonat cu pasiune şi competentă ca redactor-şef revista ştiinţifică de Pedagogie şi Psihologie „Univers Pedagogic". ***Activitate didactică:*** a scris, publicat şi predat cu pasiune şi competenţă pentru generaţii întregi cursuri universitare de formare şi perfecţionare a specialiştilor în psihologie, psihopedagogie, pedagogie, management şi marketing educaţional. În calitatea de conducător de doctorate la specialităţile *Psihologie generală, Psihologie socială, Pedagogie specială, Psihologia dezvoltării şi Psihologia educaţională* a coordonat activitatea de cercetare în cadrul studiilor de doctorat în domeniile pedagogiei şi psihologiei a peste 10 doctori habilitaţi şi 50 de doctori în ştiinţă. ***Cercetări şi contribuţii.*** Domenii de interes ştiinţific*: Psihologia generală, Pedagogia specială, Psihologia dezvoltării şi Psihologia educaţională, Psihologia managerială, Psihologia educaţiei, Psihologia vârstelor, Psihologia clinică, Cercetarea ştiinţifică în patopsihologie.* Personalitate complexă, cu educaţie şi viziune interdisciplinară (medicină, psihologie, pedagogie, management) ***B.N.*** s-a remarcat prin contribuţii importante în următoarele domenii: ***medicină*** (dezvoltarea fundamentelor psihopedagogice ale defectologiei, fundamentele psihofiziologice ale deficienţelor auditive, teorii ale microcirculaţiei sangvine, metodologii de profilaxie a maladiilor profesionale etc.); ***psihologie:*** teoria mobilităţii funcţionării receptorilor; dezvoltarea teoriei psihocomportamentale; posibilităţi psihologice şi pedagogice de formare continuă a personalităţii umane, demonstrând experimental rolul motivaţiei şi condiţiilor sociopedagogice în formarea personalităţii; rolul orientării profesionale şi consilierii şcolare în determinarea carierei; metodologii de diagnosticare a proceselor fiziologice şi psihologice în diferite situaţii ale activităţii umane; modelele de dezvoltare a limbajului copiilor cu dizabilităţi; stabilirea relaţiei intersenzoriale la persoanele cu deficienţe de auz; particularităţile de dezvoltare a psihomotricităţii copiilor cu cerinţe educative speciale (CES); modele de organizare a procesului de educaţie în dependenţă de particularităţile de dezvoltare, vârstă şi stările psihosomatice; particularităţile psihologice ale dezvoltării persoanelor în situaţii sociale deosebite; modele eficiente de recuperare a dezvoltării psihofizice şi de adaptare socioprofesională a elevilor în procesul pregătirii profesionale; modele de schimbare a condiţiilor de educaţie a copiilor cu CES, de modernizare a sistemului de formare profesională şi integrare socioprofesională. În ***pedagogie,*** cercetările lui ***B.N.*** s-au focSUAt pe definirea şi dezvoltarea fundamentelor ştiinţifice de dezvoltare a sistemului de învăţământ din Republica Moldova; elaborarea standardelor

educaționale; conceptualizarea, elaborarea, implementarea, monitorizarea şi evaluarea curriculei disciplinare în învățământul general; dezvoltarea teoriei curriculumului şcolar, teoria competențelor, teoria şi praxiologia standardelor educaționale, teoria şi praxiologia formării profesionale a cadrelor didactice; fundamentarea strategiei de formare profesională continuă a cadrelor didactice şi manageriale; definirea cerințelor psihofiziologice de optimizare şi de eficientizare a educației tehnologice şi a formării profesionale a cadrelor didactice; definirea cadrului conceptual pentru dezvoltarea şi implementarea modelelor „*educația pentru toți*", „*educația inclusivă*", „*integrarea profesională a persoanelor cu CES*" (N. Vicol, 2021, p. 8). ***B.N.*** a contribuit la crearea Institutului de Ştiințe Pedagogice şi Psihologice al Ministerului Educației din Republica Moldova, în 1991, în baza Institutului de Cercetări Ştiințifice în domeniul Pedagogiei. A fost primul director al acestui Institut, a pus bazele Secției de Psihologie, a deschis, pentru prima dată în Republica Moldova, studiile de doctorat la specialitățile Pedagogie şi Psihologie şi a înființat primele Consilii Ştiințifice Specializate în aceleaşi domenii. Secția de psihologie a început pregătirea cadrelor de înaltă calificare în domeniul psihologiei educaționale. Institutul de Ştiințe Pedagogice şi Psihologice a fuzionat cu Institutul de Perfecționare a Cadrelor Didactice în 1999 şi a fost creat Institutul de Ştiințe ale Educației (IŞE). ***B.N.*** a coordonat proiecte naționale şi internaționale în domeniul pedagogiei şi psihologiei: *Bazele teoretice şi metodologice de asigurare a activității psihologice în sistemul de învățământ general (Program de Stat, 2020-2023); Epistemologia şi praxiologia asistenței psihologice a învățării pe tot parcursul vieții* (IŞE, 2015-2019); *Mecanisme şi metodologii de consultanță şi consiliere a procesului de dezvoltare a personalității elevului în contextul sociocultural modern* (IŞE, 2011-2014); *Perspectiva psihologică de asigurare a calității educației în Republica Moldova (IŞE, 2008-2010).* ***Medalii, distincții, merite şi recunoaşteri:*** Medalia „Gloria Muncii" a Preşedintelui Republicii Moldova (2019); Medalia „Dimitrie Cantemir" a Academiei de Ştiințe a Moldovei (2014); Diploma Guvernului Republicii Moldova (2014); Eminent al învățământului din URSS (1982); Eminent al învățământului din Republica Moldova (1980). ***Publicații:*** peste 250 de publicații, inclusiv 12 monografii, manuale, dicționare, lucrări metodico-didactice, articole ştiințifice şi comunicări la conferințe ştiințifice naționale şi internaționale (70). A fost autor şi coautor al multor programe de dezvoltare şi de modernizare a sistemului de învățământ din Republica Moldova: *Concepția dezvoltării învățământului din Moldova* (1994); *Strategia de dezvoltare a învățământului din Moldova* (1995-2000); *Concepția dezvoltării învățământului special* (1995); *Legea Învățământului în Republica Moldova (1995); Programul Național de dezvoltare a învățământului în Republica Moldova (1995); Curriculum de bază pentru învățământul preuniversitar (1997*); *Strategia națională „Educație pentru toți"* (2004); *Concepția educației inclusive* (2008); *Codul Educației* (2014). **1. *Monografii colective (selectiv):*** *Politici naționale şi internaționale de asigurare a activității psihologice în sistemul de învățământ general* (2020, coord.); *Reabilitarea psihosocială a persoanelor post accident vascular cerebral* (2020, coord.); *Evaluarea Curriculumului Național în învățământul general. Studiu* (2018, coord.); *Institutul de Ştiințe ale Educației: prin ani cu destoinicie (1941-2016)* (2016, coord.); *Standarde de calitate ale instituțiilor de învățământ general şi instrumente de evaluare*

aferente acestora (2015, coord.); *Asistența psihologică în educație: Practici naționale şi internaționale* (2014, în colab.); *Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor* (2014, coord.); *Evaluarea pentru educația inclusivă a copiilor de vârstă preşcolară şi şcolară mică* (2013, în colab.); *Metodologia de evaluare complexă a copiilor cu cerințe educaționale speciale* (2012, în colab.); *Standarde educaționale (standarde de eficiență a învățării la disciplinele de studiu în învățământul primar şi secundar general şi standarde de calitate a instituției de învățământ din perspectiva şcolii prietenoase copilului* (2012, în colab.); *Perspectiva psihosocială a asigurării calității în învățământ* (2010, în colab.). ***Comunicări conferințe internaționale:*** *Educația: factor primordial în dezvoltarea societății* (2020, coord.); *Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale* (2019, coord.); *Curriculumul şcolar: provocări şi oportunități de dezvoltare* (2018, coord.); *Evaluarea în sistemul educațional: deziderate actuale* (2017, coord.); *Tehnologii didactice moderne* (2016, coord.); *Valorile moral-spirituale ale educației: în memoriam dr. hab., prof. univ. Mihai Terentii* (2015, coord.); *Şcoala modernă: provocări şi oportunități* (2015, coord.); *Eficientizarea învățământului – vector al politicilor educaționale moderne* (2014, coord.); *Educația pentru dezvoltare durabilă: inovație, creativitate, competitivitate* (2013, coord.); *Optimizarea învățământului în contextul societății bazate pe cunoaştere* (2012, coord.); *Pledoarie pentru educație – cheia creativității şi inovării* (2011, coord.); *Standarde de competențe – instrument de realizare a politicilor educaționale* (2010, coord.); *Perspectiva psihosocială a asigurării calității educației în Republica Moldova* (2010, coord.); *Modernizarea standardelor şi curricula educațională – deschidere spre o personalitate integrală* (2009, coord.); *Calitatea educației: teorii, principii, realizări* (2008, coord.). **2. *Documente de politici elaborate şi aprobate:*** *Program de dezvoltare a educației incluzive. Aprobat de către Guvernul RM* (2011); *Curricula şcolară pentru învățământul special* (2009). **3. *Lucrări ştiințifico-metodice şi didactice (selectiv):*** *Evaluarea curriculumului şcolar: Ghid metodologic* (2017, coord.); *Evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar. Clasa a 3-a. Ghid metodologic* (2017, coord.); *Evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar. Clasa a 2-a. Ghid metodologic* (2017, în colab.); *Evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar. Clasa 1. Ghid metodologic* (2017, în colab.); *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori. Clasa a 2-a* (2017, în colab.); *Monitorizarea procesului de implementare a curriculumului şcolar* (2011, în colab.); *Evaluarea curriculumului şcolar: Ghid metodologic* (2009, în colab.). **4. *Manuale, dicționare, lucrări didactice:*** *Metodologia de evaluare complexă a copiilor cu cerințe educaționale speciale* (2012, în colab.); *Evaluarea competenței de cunoaştere ştiințifică a cadrelor didactice de la disciplinele: fizica, biologia, chimia din perspectiva conceptului SALIS* (2012, în colab.); *Ghid metodologic de implementare a curriculumului pentru formarea continuă a profesorilor de fizică, biologie, chimie din perspectiva conceptului SALIS* (2012, în colab.)*; Monitorizarea procesului de implementare a curriculumului şcolar* (2011, în colab.); *Glosar Terminologic de Management Educațional. Chişinău: „Univers Pedagogic"* (2009, în colab.); *Evaluarea standardelor educaționale: Ghid metodologic. Curriculum la disciplina „Educația civică". Clasele I – XII-a* (2009, în colab.). ***Aprecieri:*** *„Nicolae Bucun este primul doctor habilitat în psihologie din Republica Moldova (1985), unul dintre savanții reprezentativi, participant activ în reformarea învățământului general, contribuind în mod substanțial la elaborarea documentelor conceptuale şi normative în domeniu"* (O.

Paladi, *O viață cât o istorie profesională: profesorul Nicolae Bucun*, în vol. *Prin ani cu destoinicie. In memoriam Nicolae Bucun* (2021). Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei, Chişinău, p. 10). ***Surse:*** *Prin ani cu destoinicie. In memoriam Nicolae Bucun* (2021). Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei, Chişinău.

BUŞ, IOAN (n. 13 februarie 1950) psiholog român, profesor universitar specializat în psihologie judiciară şi a transporturilor. Liceul teoretic din Huedin (1965-1969. Şcoala de Specializare Postliceală Sanitară Cluj-Napoca (1969-1971). Licenţiat al Facultăţii de Istorie şi Filosofie, Secţia Psihologie (1971-1975) şi Secţia de Filosofie (1977-1982), Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca. Doctor în Psihologie cu teza *Valoarea şi limitele tehnicii poligraf în detectarea comportamentului simulat*, cond. şt. prof. univ. dr. Nicolae Jurcău (1997-1999). ***Ascendenţă profesională şi academică:*** psiho-pedagog la Şcoala Specială pentru Surzi – Buzău (1975-1976); psiholog la Liceul Teoretic Sângeorz-Băi, judeţul Bistriţa-Năsăud (1976-1978); psiholog la Şcoala de Şoferi Amatori Bistriţa (1979-1980); psiholog (specialist poligraf) la Inspectoratul de Poliţie al judeţului Cluj (1980-2001); lector univ. asociat la Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei şi la Facultatea de Drept (1994-2001); conf. univ. dr. la Catedra de Psihologie, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca. ***Afilieri profesionale:*** membru asociat al American Polygraph Association (APA) (1996); membru fondator al Asociaţiei Române Poligraf (ARP) (1997); membru: Asociaţia de Criminalistică şi Criminologie (1999), International Police Association (2000), Asociaţia Psihologilor din România (2003), Asociaţia Psihologilor din Transporturi (2003); vicepreşedinte al Asociaţiei Române Poligraf (ARP) (2004); membru asociat al British and European Polygraph Association (2007); membru fondator al Asociaţiei Române de Psihologie Judiciară (2010) (www.arpj.ro). ***Domenii de competenţă:*** Psihologie judiciară, Psihocriminalistică, Tehnica poligraf – evaluarea comportamentului simulat, Psihologia transporturilor, Psihologie aplicată în domeniul securităţii naţionale. ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de Psihologie Judiciară, Psihocriminalistică şi Psihologia Educaţiei. ***Premii şi distincţii:*** Premiul de Excelenţă didactică, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (2003); Premiul „Tiberiu Bogdan", ediţia I, specialitatea Psihologie Judiciară, Colegiul Psihologilor din România (2014); Placheta de onoare, acordată de Corpul Experţilor Criminalişti din România „Aurel Boia" (2015). ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a participat la peste 30 de evenimente ştiinţifice naţionale şi internaţionale (Budapesta, 1994; Spania, 2004; St. Petersburg, 2006; Timişoara, 2008; Cluj-Napoca, 2009 etc.). ***Publicaţii (selectiv).*** **1.** ***Volume proprii***: *Psihologie judiciară* (1997); *Psihodetecţia comportamentului simulat* (2000); *Psihologie şi infracţionalitate: Fundamente teoretice,* vol. I (2005); *Psihologie şi infracţionalitate: Module Aplicative*, vol. II (2006). **2.** ***Volume coautor:*** *Intervenţie psihologică în practica judiciară* (1999); *Psihologie judiciară: Poligraf şi Hipnoză* (2003). **3.** ***Volume colective:*** *Psihologie educaţională* (2000); *Psihologia educaţiei* (2001);

Almanah Criminalistică (2002); *Noi tendințe în psihologia personalității* (2004, vol. 2). A publicat 4 cărți de autor, 2 cărți coautor, 4 volume coordonate, 19 studii şi articole în reviste de specialitate, 31 comunicări susținute la manifestări ştiințifice naționale şi internaționale. ***Surse:*** *Buş Ioan.* CV Europass, accesat 25 ianuarie 2023 din https://www.arpj.ro/uploads/cv-bus-ioan.pdf

BUTOI-SEVERIN B. TUDOREL (n. 9 septembrie 1948) psiholog român specializat în psihologie judiciară şi criminalistică prin utilizarea poligrafului în detectarea comportamentelor simulate. Absolvent al Facultății de Filosofie, secția Psihologie a Universității Bucureşti (1968-1972), licențiat în Drept (1981) şi doctor în Psihologie judiciară (1998). ***Ascendență profesională:*** Psiholog criminalist, şef Laborator de detecție comportament simulat, Serviciul Criminalistic Poliția Capitalei (1975-2001); prof. univ. pentru disciplina Psihologie judiciară la Facultatea de Drept a Universității Bucureşti (2004-); cadru didactic, prof. univ. la Universitatea „Spiru Haret", Facultatea de Drept şi Facultatea de Sociologie-Psihologie (1998-2007); psiholog principal clinician atestat, Cabinet individual de psihologie (2006-2011). Formator în psihologie judiciară în cadrul Institutului de Psihologie Judiciară. Profesor colaborator la Institutul Național al Magistraturii. ***Mobilitate profesională:*** stagii de specializare în laboratoare de detecție a comportamentelor simulate din Rijeka, Split, Zagreb, Belgrad. ***Afilieri profesionale:*** Asociația Experților Americani în Tehnica Poligraf (2001); Asociația Experților Europeni în Tehnica Poligraf (2006); preşedinte Comisia de apărare şi siguranță națională din cadrul Colegiului Psihologilor din România. Membru fondator şi formator al Institutului de Psihologie Judiciară. ***Domenii de competență şi expertiză:*** investigația comportamentelor simulate – „Lie Detector" – Detectorul de minciuni; psihanaliza crimei; interogatoriul psihanalitic; serial killers – profiler crime; psihologie judiciară (martor, mărturie, victimă-agresor, act infracțional, interogatoriu etc.). Expertiza psihologică a suspecților, învinuiților, inculpaților, victimelor şi a martorilor. Consultanță în crearea de versiuni şi ipoteze cu grad de predicție şi credibilitate rezonabilă în soluționarea unor cauze reale, prin formarea cercurilor de suspecți, prin utilizarea tehnicilor profiler, precum şi a tehnicilor psihologice de interogatoriu. Analiza şi expertiza comportamentelor criminogene în câmpul faptei (inclusiv analiza psihocomportamentală a cuplului penal victimăagresor). Investigația comportamentului simulat prin tehnica poligraf, interviul clinic, precum şi prin tehnici proiective. ***Activitate ca psiholog criminalist, şef de laborator:*** expertiză în detecția comportamentelor simulate şi psihologie judiciară – Serviciul Criminalistic Poliția Capitalei; investigații psihologice (testări) – examinări de tip poligraf, elaborări de rapoarte ştiințificotehnice, elaborări de expertize etc.; supervizare în probleme de detecție a comportamentelor simulate. ***Activitate didactică:*** editare cursuri, lucrări de specialitate în materie de psihologie judiciară, criminalistică, criminologie etc. ***Contribuții*****:** expert şi promotor al tehnicii Poligraf în detectarea comportamentelor simulate în România obținând rezultate

valide prin care a convins conducerea IGP – Institutul de Criminalistică de utilitatea şi eficienţa metodei. ***Publicaţii:*** *Tratat universitar de psihologie judiciară – teorie şi practică* (2006); *Interogatoriul. Psihologia confruntării în procesul judiciar* (2004); *Psihologie judiciară* (2003, în colab.); *Criminali în serie"* (2003); *Tratat universitar de psihologie judiciară* (2003); *Psihologia interogatoriului judiciar* (2002, în colab.); *Psihologie judiciară. Tratat universitar* (2001, în colab.); *Sociologie juridică şi deviantă specială* (2001); *Sinuciderea – un paradox* (2001); *Psihanaliza crimei – femeia asasin* (2001, în colab.); *Psihologia comportamentului criminal* (1999, în colab.); *Crima sub lupa detectorului* (1998); *Crima sub detectorul minciunii* (1996); *Psihologia judiciară, curs universitar* (1992, în colab.); *Biodetecţia judiciară* (1992); *Investigaţia psihologică a comportamentului simulat* (1991); *Tratat practic de criminalistică* (1978, în colab.); *Studiu criminologic asupra omorurilor* (1996). ***Surse:*** Tudorel Butoi, Ph. D., accesat 20 iunie 2022 din: https://psihologiejudiciara.ro/team/tudorel-butoi-phd/; CV Butoi Tudorel, accesat 13 mai 2023 din: https://www.scribd.com/document/458412599/CV-BUTOI-TUDOREL-pdf; Pagina web a prof. univ. dr. Tudorel Butoi, accesată la 12 februarie 2023 din: https://www.psiho-crime.ro/; Profesioniştii. Tudorel Butoi, accesat 13 mai 2023 din: https://profesionisti.juridice.ro/tudorel-butoi

CALAVREZO, CONSTANTIN (n. 29 septembrie 1903, Bucureşti – d. 1988, Bucureşti) psiholog şi logoped român, licenţiat în Drept (Universitatea Bucureşti, 1922-1927) şi Filosofie şi Litere (Universitatea Bucureşti, Facultatea de Filosofie şi Litere, specialitatea Filosofie, 1923-1928). Doctor în filosofie *„Magna cum laude"* al Universităţii din Berlin, specialitatea Psihologie (*Über den Einfluss Von Großen Änanderungen auf die scheinbare Tiefe,* Berlin, 1928-1934, coord. şt. prof. dr. W. Köhler şi W. Metzger). ***Membru*** al Asociaţiei psihologilor din RSR (1964-), membru corespondent al Academiei de Ştiinţe din România (1941-1948); membru fondator al colectivului pentru cercetarea dislexiei şi a analfabetismului mondial (1967) luând parte la prima întrunire (Dallas – Texas, aprilie 1967) ca invitat al Federaţiei Mondiale de Neurologie. Elev al prof. W. Köhler, W. Metzger, M. Wertheimer şi Kurt Lewin. Adept al şcolii gestaltiste de psihologie. Asistent al prof. Nae Ionescu (1934-1943) şi apoi promovat până la gradul de profesor universitar (1943-1948) la Catedra de Psihologie a Academiei Naţionale de Educaţie fizică din Bucureşti. Transferat în 1948, din motive politice, la Laboratorul de psihologie şi logopedie de la Institutul de Neuropsihiatrie infantilă din Bucureşti, unde a devenit şef (1946-1953); logoped la Spitalul de Pediatrie „30 Decembrie", Spitalul de copii „Grigore Alexandrescu" şi Policlinica de copii „Dorobanţi" (1963-1969), unde a diagnosticat, tratat şi vindecat sute de copii şi adulţi cu tulburări de vorbire. A mai lucrat şi efectuat cercetări ştiinţifice la: Institutul Central Medical al Aviaţiei de la Pipera (1938-1942), secţia Psihotehnică, unde s-a ocupat de selecţia psihologică a piloţilor militari şi a întreprins, pentru prima dată în ţara noastră, cercetări în acest domeniu; Centrul Logopedic Experimental din Bucureşti (1963-1968), unde a efectuat cercetări; Şcoala Superioară CFR (1946-1948), profesor de psihologie aplicată, unde a tipărit şi a ţinut un curs în care a analizat aptitudinile necesare conducătorilor ceferişti; Institutul

de Neurologie şi Psihiatrie Bucureşti (1968-1975), unde a efectuat cercetări asupra dislexiei şi afaziei. ***Cercetări:*** percepţia spaţială, psihologia exerciţiilor fizice şi a educaţiei fizice; examenul aptitudinilor piloţilor militari; problema antrenamentului şi a învăţării; logopedie; studiul tulburărilor de vorbire şi al tratamentului lor, în special al bâlbâielii, dislexiei, dislaliei, afaziei; clasificarea verbelor din limba română; descrierea, clasificarea şi determinarea sensului gesturilor care însoţesc vorbirea, aflarea sistemului şi legăturilor cu funcţiile limbii. ***Contribuţii:*** a folosit pentru prima dată în lume gesturile în tratamentul bâlbâielii (logonevrozei), disartriei, afaziei, hemiparezei, precum şi la îmbunătăţirea vorbirii hipoacuzicilor şi surdomuţilor. De asemenea, a introdus şi practicat cu succes pentru prima oară în ţara noastră, logopedia, adaptând-o la particularităţile limbii noastre şi începând primele cercetări originale în acest domeniu. A contribuit la formarea logopezilor din reţeaua Ministerului Învăţământului şi Ministerului Sănătăţii predând cursuri de perfecţionare în logopedie. În terapia bâlbâielii, afaziei, dislaliei a găsit metode originale de tratament în ţară şi străinătate: folosirea gesturilor, vorbirii şi citirii pe sintagme. ***Invenţii brevetate:*** *Procedeu pentru producerea unui efect optic de adâncime* (patent german nr. 585714 din 19 februarie 1931). ***Participare la evenimente ştiinţifice***: Congresul Internaţional de Logopedie şi Foniatrie, Viena 1965, *Tratamentul bâlbâielii prin gesturile vorbirii*; al 10-lea Congres Internaţional al Lingviştilor, Bucureşti, 1967, *Troubles de la similitude et la contiguité*"; al XIV-lea Congres al Asociaţiei Internaţionale de Logopedie şi Foniatrie, Paris, 1960, *Les phénomènes de dyslexie causés par les facteurs structurels de la proximité et de la similitude;* Simpozionul dunărean pentru neurologia copilului, Viena, 1968, *Influenţa factorilor structurali în dislexie şi terapia bazată pe ei*. ***Publicaţii (selectiv):*** *Structura psihofizică a câtorva dansuri naţionale* (Revista „Analiza Educaţiei Fizice", Anul VI, 1939); *Consideraţiuni asupra examinării aptitudinilor candidaţilor pentru şcolile militare de piloţi* (Revista „Spirit militar modern", 1939); *Caracteristicile citirii şi scrierii elevilor bâlbâiţi* (în: „Studii şi cercetări de logopedie", 1966); *Metode şi procedee pentru cercetarea disgrafiei şi a dislexiei* (în: „Tulburările Limbajului Scris", 1967); *Linguistic analysis of one case of Jargon Aphasis* (în colab., „Revue Roumaine de Neurologie", 1971). ***Surse:*** *Mureşan, P. (1981). Chestionar profil psihologi români,* Anexa 1; Mureşan, P. (1981*). Dicţionar psihologi români*. manuscris.

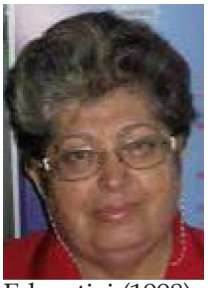

CALUSCHI, MARIANA (n. 2 august 1946, Rădeni, com. Frumuşica, jud. Botoşani – 24 martie 2016, Iaşi); psiholog român, cercetător şi profesor universitar specializat în psihologie educaţională şi creativitate. Iniţiatoare a conceptului de *„psiholog de familie*". Absolventă a Facultăţii de Filosofie a Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi (1969). Doctor în psihologie cu teza *Grupul creativ şi impactul asupra personalităţii participanţilor* la Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei (1998). ***Ascendenţă profesională şi academică:*** Psiholog şcolar şi consilier de orientare şcolară şi profesională la Liceul nr. 4 din Braşov (1969-1973); cercetător şt. la Centrul de Ştiinţe Sociale al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice – Filiala

Iaşi (1973-1989). Din 1975, Centrul a fost integrat Universităţii „Al.I. Cuza" Iaşi. Cercetător ştiinţific şi şef al secţiei de Psihologie la Institutul de Ştiinţe Socio-Umane al Academiei Române – Filiala Iaşi (1990-2000). Între anii 1991-1996 a desfăşurat în paralel activitatea de cercetare în cadrul Institutului Naţional de Inventică Iaşi, unde a condus un colectiv de cercetare interdisciplinară – *Psiho-pedagogia creaţiei tehnice*. Cercetător şt. principal II, şef de colectiv psihologie la Institutul de Cercetări Economice şi Socio-Umane „Gh. Zane", al Academiei Române (1999-2004). Lector univ. asociat la Facultatea de Istorie-Filosofie, Catedra de PsihologiePedagogie, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi (1986-1989); Facultatea se reorganizează şi continuă ca lector univ. asociat al Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei (1990-2000). Din anul 1997 colaborează intens cu Facultatea de Psihologie şi Asistenţă Socială a Universităţii „Petre Andrei" Iaşi, unde va deveni conf. şi profesor univ. Din anul 2000 preia conducerea acestei facultăţi, devenită Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele educaţiei, în calitate de decan. Aptitudinile ei manageriale şi experienţa în cercetarea şi practicarea creativităţii duc ridicarea performanţei şi ofertei educaţionale, în domeniul psihologiei şi ştiinţelor educaţiei, a acestei universităţi private. ***Poziţii de management didactic şi academic:*** decan al Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele educaţiei a Universităţii „Petre Andrei" din Iaşi din anul 2000; membru al Consiliului ştiinţific al Centrului de Ştiinţe Sociale Iaşi (1975-1979); membru al Consiliului ştiinţific al Institutului Naţional de Inventică (1991-1996); membru în Consiliul ştiinţific al Institutului de Ştiinţe Socio-Umane, Iaşi (1990-2000); membru în comisia de Psihologie Educaţională şi Vocaţională a Colegiului Psihologilor din România. ***Afilieri profesionale:*** Asociaţia psihologilor din România, Asociaţia Oamenilor de Ştiinţă din România; Asociaţia Psihologilor din Banat; membru fondator al Asociaţiei Culturale Astra; a înfiinţat Asociaţia Naţională a Psihologilor de Familie (2007). ***Contribuţii:*** a dezvoltat programe aplicative de predare a inventicii şi stimulare a creativităţii în şcoli („Empatia") şi universităţi („Mirabils"), precum şi programe de formare a grupurilor creative pentru elevi, studenţi, ingineri, pensionari. A experimentat metode originale de creativitate (Confruntarea metaforică, Maratonul creativ) şi conceptul „grup creativ de formare". Acest concept ar reprezenta „un grup mic format din 6-12 persoane care are ca scop stimularea, dezinhibarea, creşterea şi manifestarea potenţialului creativ prin însuşirea metodologiei creativităţii". Formarea se face prin creativitate. 80% din timp este consacrat antrenamentelor în tehnicile de creativitate şi 20% din timp este alocat îmbogăţirii fondului de cunoaştere interdisciplinar. A propus un interesant „Model brâncuşian" de tip explicativ în predarea unor discipline psihologice. Acest model foloseşte simbolul brâncuşian al Coloanei infinite în explicarea evoluţiei şi cunoaşterii psihologice. Dincolo de transgresiunea puţin obişnuită a unui simbol artistic în explicarea unei ştiinţe, ***C.M.*** oferă şase principii ce ar susţine valoare explicativă a acestui model. A conceput şi dezvoltat *modelul psihologului de familie,* pe care l-a promovat cu asiduitate prin Asociaţia Naţională a Psihologilor de Familie din România încă din 2007. A organizat, îndrumat sau oferit expertiză pentru o serie de laboratoare didactice, ştiinţifice şi şcoli: Laboratorul de

Orientare şcolară şi profesională în Liceul nr. 4 din Braşov (1969-1973); Laboratorul de Psihologie Managerială aplicată al Universității de Stat „Alecu Russo", din Bălți, Republica Moldova; prima şcoală de inventică la Colegiul Politehnic din oraşul Bălți, Republica Moldova. ***Diplome şi medalii:*** Medalia de Aur „Henry Coandă" Clasa I pentru activitatea de formator în inventică, acordată de către Societatea Inginerilor şi Inventatorilor din România şi Institutul Național de Inventică, Iaşi (1996); Diploma „Inventica" pentru activitatea de inventolog, acordată de Juriul internațional la „Salon Mondial des Technique l'Innovation de la Recherche et des Nouvelles Technologies", Iaşi (2002); Diploma de Excelență în cadrul proiectului CEEX (Program Cercetare de Excelență); Premiul Academiei Române „C. Rădulescu-Motru" (2003, în colab.); Medalia de aur „Inventica 2009" pentru programul „Dezvoltare personală prin creativitate"; Diploma pentru înaltă măiestrie profesională din partea Ministerului Educației al Republicii Moldova, oferită de ministrul Mihail Sleahtitchi, Chişinău. ***Publicații (selectiv):*** *Adolescentul şi timpul său liber* (1985 în colab. cu A. Cosmovici); *Ghid practic de evaluare a creativității* (1989, 2 vol. în colab.); *Inventica şi şcoala. Ghid de instruire* (1994, în colab.); *Studii şi cercetări din domeniul ştiințelor psihopedagogice* (1996, coord.); *Domenii vitale pentru manifestarea competențelor psihosociale manageriale* (2000, coord.); *Grupul mic şi creativitatea* (2001); *Grupul creativ de formare. Experimente. Programe. Proiecte* (2001); *Modelul Brâncuşian în predarea psihologiei*, în vol. X (pp. 34-46), Academia Română, filiala Cluj-Napoca, Institutul de Istorie „George Barițiu", Departamentul de Cercetări Socio-Umane, Cluj-Napoca (2002); *Managerul inventator – o nouă profesie?* (2003, Premiul Academiei Române „C. Rădulescu-Motru", în colab.); *Comportamentul consumatorului de la tradiții la integrare europeană* (2007, în colab.); *Psihologul de familie – necesitate în spațiul românesc contemporan* (2008). ***Apreciere:*** *„... prof. univ. dr. Mariana Caluschi, psiholog român de mare valoare, cu contribuții remarcabile în psihologia creativității, istoria psihologiei, psihologia familiei şi psihologia transpersonală. A fost un om frumos, generos cu o inimă plină de bunătate şi curaj. Şi-a iubit cu devoțiune familia, a iubit psihologia, şi-a iubit studenții şi şi-a prețuit prietenii. A organizat timp de 12 ani conferințele Kreaticon în cadrul cărora psihologi străini şi români şi-au împărtăşit ideile şi au devenit prieteni"* (Comitetul director ARPT, Asociație Română de Psihologie Transpersonală). *„A fost o cercetătoare pasionată, plină de căldură şi omenie, generoasă şi stăruitoare. O doamnă cu un suflet ales, cu sinceră iubire pentru studenții ei, o foarte bună colegă şi prietenă atât pentru colegii ieşeni, cât şi pentru cei bucureşteni şi timişoreni. Pasionată de aspectele spirituale şi transpersonale ale psihologiei"* (Ion Mânzat). ***Surse***: Mariana Caluschi, accesat 26 ianuarie 2023 din: https://peoplepill.com/people/mariana-caluschi/; *Memoria zilei: Mariana Caluschi, cea care a inițiat conceptul de „psiholog de familie"*, accesat 26 ianuarie 2023 din: https://stiri.botosani.ro/stiri/educatie/memoria-zilei-maria-caluschi-cea-care-a-initiat-conceptul-de-quotpsiholog-de-familiequot-ar-fi-implinit-astazi-71-de-ani.html**;** *Mariana Caluschi*, accesat 26 ianuarie 2023 din: https://www.wikiwand. com/ro/Mariana_Caluschi

CEAUŞU, VALERIU C. (n. 18 aprilie 1924, Cernavodă – d. 18 aprilie, 1991, Bucureşti) psiholog român de prestigiu specializat în probleme de psihologie aeronautică. A absolvit Liceul militar „C.D.A. Sturza" din Craiova în 1942. Ca elev al Şcolii de ofiţeri de infanterie, participă în 1944 la operaţiunile militare de eliberare a Transilvaniei. Licenţiat al Facultăţii de Filosofie şi Litere, secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1943-1947). Între 1947-1948 urmează cursurile Seminarului pedagogic „Titu Maiorescu" din Bucureşti. Doctor în psihologie cu teza *Particularităţi ale deciziei la aviatori*, Bucureşti, 1970, cond. şt. prof. Al. Roşca. ***Ascendenţă profesională:*** psiholog în cadrul Ministerului Transporturilor şi Telecomunicaţiilor (1948-1959), şef Laborator psihologic central CFR (1956-1957); fondator şi şeful Laboratorului psihologic al aviaţiei din cadrul Centrului de Medicină Aeronautică (devenit Institutul Naţional de Medicină Aeronautică şi Spaţială) al Ministerului Apărării Naţionale (1959-1991). ***Afilieri profesionale:*** membru fondator al Asociaţiei psihologilor din RSR (1964-) şi vicepreşedinte (1981-1989); membru în Comitetul de redacţie a „Revistei de Psihologie". ***Cercetări şi contribuţii:*** fundamentarea teoretică şi perfecţionarea metodelor psihodiagnostice la personalul aeronavigant – obiectiv central al activităţii sale; particularităţile comportamentului decizional, metodologia investigării psihologice în scopul selecţiei profesionale, psihologia zborului, decizia în condiţii de incertitudine, rolul imaginii de sine în adaptarea profesională, asigurarea fiabilităţii psihologice a zborului, aspecte psihologice ale oboselii şi implicaţii psihologice ale accidentelor de zbor, activitatea psihică în timpul zborului, trăsăturile de personalitate ale aviatorului, evoluţia socioprofesională a aviatorilor, probleme psihologice ale zborului cosmic. Promotor al viziunii sistemice în psihologie, sub influenţa teoriei lui L. von Bertalanffy, şi a teoriei informaţiei, a construit o viziune proprie asupra psihicului uman şi a proiectat un model explicativ pe care l-a pus la baza psihologiei aeronautice. A cercetat activitatea de pilotaj şi proiectat şi implementat o metodologie specifică evaluării personalului aeronavigant: piloţi, paraşutişti, tehnicieni de bord, controlori de trafic etc. Poate fi considerat creatorul şcolii româneşti de psihologie aeronautică abordând teme variate de la decizie la personalitate şi de la selecţie psihologică la dezvoltare şi inovare metodologică. În cadrul unui program internaţional, a contribuit în perioada 1980-1981 la programul spaţial românesc fiind responsabil cu procesul de selecţie psihologică a candidaţilor pentru zborul spaţial şi autorul programului experimental de cercetare psihologică denumit „Informaţia", derulat în spaţiu de către primul cosmonaut român, Dumitru Prunariu, ca membru al unui echipaj internaţional. A conceput şi validat, precum şi tradus şi adaptat numeroase probe de examinare psihologică; a pus bazele metodologiei computerizate în selecţia aviatorilor încă din 1981 – o activitate de pionierat în domeniu. Contribuţii importante în psihofiziologie, psihologia muncii, psihologie sociala, psihologia personalităţii etc. ***Participări la evenimente ştiinţifice:*** a participat la numeroase manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale: Congresul internaţional de aeronautică – Varşovia, 1964 şi Belgrad, 1966; Congresul internaţional de medicină aeronautică – München, 1973 şi Helsinki, 1977. Alte

participări la Varna, Moscova, Berlin, Londra, Paris, Budapesta. ***Invenţii şi inovaţii:*** şapte brevete de invenţie pentru metode şi aparate de investigaţie psihologică şi circa 20 certificate de inovaţie. A dezvoltat un Chestionar de personalitate (C101) care evidenţiază un set de 57 de trăsături psihice. ***Ordine şi medalii:*** Ordinul Muncii clasa a III-a, „Eliberarea patriei de sub jugul fascist"; medalia „A 30-a aniversare a Zilei Armatei". ***Recunoaşteri:*** din 1994 Laboratorul psihologic al aviaţiei din cadrul Institutului National de Medicină Aeronautică şi Spaţială al Ministerului Apărării Naţionale îi poartă numele. În onoarea lui ***C.V.*** a fost iniţiată distincţia „Diploma de merit Valeriu Ceauşu" care se acordă anual psihologilor cu merite din armată. ***Publicaţii (selectiv):*** *Psihologia organizării. Relaţiile dintre şef şi subordonaţi* (1970); *De la incertitudine la decizie* (1972); *Psihologia zborului* (1976); *Îndreptar de medicină şi psihologie aeronautică* (1976, în colab.*); Cunoaşterea psihologică şi condiţia incertitudinii* (1978); *Psihologia muncii industriale* (vol. II, Sinteze, 1981, în colab.); *Autocunoaştere şi creaţie* (1983); *Dimensiuni psihice ale zborului spaţial* (1985, coord.); *Solicitări psihice la aviatori şi paraşutişti* (1987, coautor); *Informaţie şi acţiune* (1989). Peste 80 de studii şi articole publicate în reviste se specialitate sau comunicate la manifestări ştiinţifice. ***Apreciere:*** *„Valeriu Ceauşu a crezut cu toată fiinţa sa în posibilitatea psihologiei de a contribui la continua devenire a omului şi a societăţii în general. Şi-a pus nu doar cunoştinţele, ci şi imensa capacitate de dăruire în slujba acestui scop. Pentru tot ceea ce a realizat se cuvine să i se rezerve un loc de onoare în istoria psihologiei româneşti"* (M. Popa, *In Memoriam*, 2004). *„Personalitate complexă, cu o vastă cultură şi experienţă psihologică, creator de şcoală în ceea ce priveşte psihologia aeronautică românească, a contribuit la fundamentarea teoretică şi la perfecţionarea metodelor psihodiagnostice într-o viziune originală, cu caracter sistemic"* (*apud* E.-C. Cracsner, 2005, p. 210). *„... a fost o personalitate exemplară a psihologiei româneşti, al cărei nume este asociat cu seriozitatea, sobrietatea, spiritul metodic, argumentaţia solidă, intransigenţa şi dăruirea profesională"* (A. Stan, 2017, p. 805). *„A condus mulţi ani laboratorul de psihologie a aviaţiei din cadrul Spitalului Militar. A fost un foarte bun organizator, un investigator carismatic şi un lider desăvârşit. O seamă de universitari s-au format şi dezvoltat în laboratorul condus de el. A fost un om de o mare probitate morală"* (I. Mânzat). ***Surse:*** *Mureşan, P. (1981). Chestionar profil psihologi români,* Anexa 1*;* Mureşan, P. (1981*). Dicţionar psihologi români*. manuscris; Comitetul de redacţie al „Revistei de psihologie" (1992). Valeriu Ceauşu (1924-1991). „Rev. psih.", 38(2), 183; Popa, M. (2004). Valeriu Ceauşu. In Memoriam. *Psihologia Resurselor Umane,* II(1), 113-115; Cracsner, E.-C. (2005). *Istoria psihologei militare româneşti*. Editura Psyche, pp. 209-2013; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. Editura Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi.

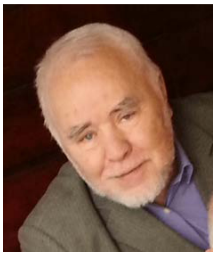

CHELCEA, SEPTIMIU I. (n. 13 iunie 1940, Bucureşti), reputat psihosociolog şi profesor universitar român specializat în metodologia cercetării în ştiinţele sociale; licenţiat al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1962-1967). Fiu al reputatului etnolog şi sociolog Ion Chelcea (1902-1991), fondator al Muzeului Etnografic al Moldovei. Doctor în filosofie, specializarea Sociologie, cu teza *„Adaptarea la munca industrială"*,

Universitatea Bucureşti, 19 iunie 1974, cond. şt. acad. prof. dr. Henri H. Stahl. Student al acad. Henri H. Stahl şi al prof. univ. dr. P. Popescu-Neveanu. Fiu al cunoscutului etnolog şi sociolog Ion Chelcea (1902-1991), fondator al Muzeului etnografic al Moldovei. ***Stagii de specializare în străinătate:*** în sociologie la Universitatea din Köln (1970) în domeniul arhivării cercetărilor sociologice empirice; vizite de documentare în Franța (1998), SUA (1999, 2000), Marea Britanie (1999, 2002), Suedia (1999). ***Ascendența profesională:*** cercetător ştiinţific la Institutul de Psihologie al Academiei RSR (1967-1969), asistent univ. (1969-1973), lector univ. (1973-1976) la Facultatea de Filosofie, Catedra de Sociologie, Universitatea din Bucureşti. Conf. univ. la Catedra de Sociologie a Academiei de Studii Social-Politice (1976-1989). Psiholog la Centrul de expertiză psihologică al armatei (1990); cercet. şt. pr. gr. I la Institutul de Psihologie al Academiei Române (1990-1994; 2002-2003); profesor univ. la Facultatea de Psihologie, Sociologie şi Pedagogie (1992-1996) şi la Facultatea de Sociologie şi Asistență Socială din cadrul Universității din Bucureşti (1996-2015). Profesor la Facultatea de Comunicare şi Relații Publice de la Şcoala Națională de Studii Politice şi Administrative din Bucureşti (1999-2005). ***Poziții management academic:*** rector al Institutului Național de Informații (1994-1999); conducător de doctorat în psihologie (din 1994) şi în sociologie (din 1999); vicepreşedinte al Asociației Române de Sociologie (1992-2006); director al Revistei „Sociologie Românească" (2003-2005); secretar al Asociației Psihologilor din România (1982-1985). ***Titluri academice onorifice:*** *Professor Emeritus* la Facultatea de Sociologie şi Asistență Socială din cadrul Universității din Bucureşti (1996). ***Activitate didactică:*** gândire enciclopedică de mare anvergură, finețe şi precizie, ***C.S***. a predat cu pasiune, dăruire şi perseverență cursuri de nivel universitar (Sociologie industrială, Sociologia organizării, Metode şi tehnici de cercetare sociologică, Psihologie socială, Sociologia opiniei publice, Metodologia cercetării sociologice) şi postuniversitar (Psihosociologia publicității, Sociologia emoțiilor, Opinie publică, Tehnici şi strategii de influențare şi manipulare a opiniei publice). ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociației psihologilor din RSR (1968); membru al Colegiului de redacție al „Revistei de psihologie" şi „Revue Romaine des Sciences Sociales, seria Psychologie" şi al revistei „Psihologia" (1991); membru în colegiile revistelor „Psihologie socială", „Revista de psihologie", „Revista Română de Comunicare şi Relații Publice". ***Premii:*** Premiul „P.S. Aurelian" al Academiei Române (1980) pentru lucrarea *Dezvoltarea umană a întreprinderii* (coautor) şi Premiul „Opera Omnia" pentru întreaga activitate de cercetare ştiințifică, acordat de Consiliul Național al Cercetării Ştiințifice din Învățământul Superior (CNCSIS) (2004). ***Cercetări: C.S.*** a participat la organizarea primelor cercetări sociologice postbelice de teren într-o perioadă de industrializare intensă a României, de schimbări socio-economice şi culturale majore, de migrare masivă a forței de muncă de la sate la oraşe, urbanizare accelerată, reorganizare administrativ-teritorială, salturi şi schimbări fără precedent pe scalele socio-profesionale, calificarea rapidă a forței de muncă etc. Din această perspectivă, ***C.S.*** a inițiat şi a participat la cercetări privind integrarea socio-profesională şi adaptarea psihosocială la munca industrială, interesele profesionale, satisfacția muncii, controlul social al comportamentului uman, metode şi tehnici de cercetare psihosocială; dimensiunile psihologice

ale calității vieții de muncă, valoarea experimentului în psihosociologie. ***Contribuții:*** ***C.S.*** are contribuții esențiale şi de pionierat în dezvoltarea metodologiei cercetării sociologice şi psihosociale în țara noastră în a doua parte a secolului XX şi începutul secolului XXI. Promotor al chestionarului sociologic şi experimentului psihosocial, ***C.S.*** a format generații întregi de studenți şi le-a insuflat pasiunea şi dăruirea pentru cercetarea sociologică de teren, zelul pentru studiu, spiritul critic investigativ şi respectul pentru adevărul ştiințific. Spirit critic hiperactiv, ***C.S.*** a stimulat şi promovat gândirea şi cultura psihosocială românească prin cercetări de teren, studii teoretice şi o amplă activitate publicistică. Printre principalele contribuții enumerăm: evidențierea factorilor psihosociali ai adaptării la munca industrială a celor din mediul rural; dominantele intereselor profesionale la elevi şi studenți; factorii care determină satisfacția muncii industriale; elaborarea teoriei „Frustrare-Submisivitate-Religiozitate" (1983) şi modificarea teoriei „Spirala tăcerii" (2007) de Elisabeth Noelle-Neumann; introducerea în câmpul cercetării sociologice concrete din România a unor teme noi („Psiho-socio-tanatologia", „Identitatea națională", „Comportamentul prosocial", „Memoria socială", „Psihosociologia zvonurilor", „Sociologia emoțiilor", „Fricile sociale"); redactarea primei *Enciclopedii de psihosociologie* (2003, în colab.) şi a primului tratat de *Metodologie a cercetării sociologice. Metode cantitative şi calitative* (2001, aflat în 2022 la a IV-a ediție, revăzută şi adăugită) din literatura românească de specialitate; adaptarea, validarea şi aplicarea pentru prima dată în România a unor instrumente de cercetare, testare sau investigare, precum: „Testul de interese profesionale" (TIP) (1970) de Martin Irle; „Teste de creativitate" (1979); „Inventarul de valori profesionale" (1994) de D.E. Super; „Scala distanței sociale" (1994) de Emory Bogardus; elaborarea unui *Chestionar pentru măsurarea satisfacției muncii*; elaborarea şi validarea „Inventarului de atribute etnice" (1994). ***Premii şi distincții:*** premiul „P.S. Aurelian" al Academiei RSR (1980); premiul „Opera Omnia" pentru întreaga activitate ştiințifică, acordat de Consiliul Național al Cercetării Ştiințifice din Învățământul Superior (CNCSIS) (2004). ***Publicații:*** *Chestionarul în investigația sociologică* (1975); *Elemente de psihosociologia muncii eficiente* (1977, coautor); *Cifrul vieții psihice* (1978, coautor); *Elemente de sociologie industrială* (Curs, Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi, 1975, coautor); *Metode şi tehnici de cercetare sociologică. Aplicații practice* (1977); *Experimentul psihosociologic* (1979); *Dicționar de psihologie socială* (1981, colab.); *Măsurarea şi nivelurile măsurării în ştiințele socioumane* (1981, în vol. *Epistemologia ştiințelor sociale. Teorie şi metodă în ştiințele sociale*, vol. XII); *Utilizarea documentelor personale în cercetarea sociologică* (1981, „Viitorul social", nr. 2); *Metode psihosociologice de studiere a eficienței propagandei* (1981); *Experimentul în psihosociologie* (1982); *Eu, tu, noi. Viața psihică: ipoteze, certitudini* (1983, coautor); *Semnificația documentelor sociale* (1985, coord.); *Cunoaşterea de sine – condiție a înțelepciunii* (1986, coautor.); *Lungul drum spre tine însuți* (1988); *Din universul autocunoaşterii* (1990, coautor); *Psihosociologia cooperării şi întrajutorării umane* (1990, coord.); *Personalitate şi societate în tranziție* (1994); *Interethnic relations in Romania. Sociological diagnosis and evaluation of tendencies* (1995, coautor); *Cunoaşterea vieții sociale: chestionarul şi interviul în ancheta sociologică* (1996); *Memorie socială şi identitate națională* (1998, coord.); *Un secol de cercetări psihosociologice. 1897-1997* (1999, 2002);

Cum să redactăm o lucrare de diplomă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane (patru ediţii, 2000-2007); *Sociologia opiniei publice* (2000); *Sociologie. Manual pentru clasa a XI-a* (2011, 2006, în colab.); *Tehnici de cercetare sociologică* (2001); *Opinia publică. Gândesc masele despre ce şi cum vor elitele?* (2002); *Enciclopedie de psihosociologie* (2003, coord.); *Iniţiere în cercetarea sociologică* (2004); *Comunicarea nonverbală în spaţiul public* (2004, coord.); *Refracţia sociologică şi reflexia jurnalistică. Despre sondajele de opinie şi preluarea lor în mass-media* (2005, în colab.); *Psihologie socială. Zece lecţii* (2005); *Comunicarea nonverbală: gesturile şi postura* (2005, 2008, în colab.); *Opinia publică. Strategii de persuasiune şi manipulare* (2006, 2015); *Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicaţii* (2008, 2010, coord.); *Ruşinea şi vinovăţia în spaţiul public* (2008, coord.); *Manual de redactare în ştiinţele socioumane* (2011); *Psihosociologia publicităţii. Despre reclamele vizuale* (2012); *Psihologie socială. Studiul interacţiunilor umane* (2013, în colab.); *Fricile sociale ale românilor. Studii de psihosociologie* (2015); *Psihosociologie aplicată* (2016); *Aşa a fost? Aşa îmi aduc aminte. 1945-2015* (2017); *Elogiu plictiselii. Eseuri psihosociologice* (2018); *Emoţiile sociale. Despre ruşine, vinovăţie, regret şi dezamăgire* (2020); *Despre om şi lume. Studii şi reflecţii psihosociologice* (2020); *Opinia publică. Persuasiune, propagandă, manipulare* (2020); *Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicaţii* (2021); *Mărturii şi mărturisiri: 1945-2020* (2021); *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative şi calitative* (2022); *Comunicarea nonverbală în interacţiunile cotidiene* (2022, în colab.). ***C.S.*** a publicat peste 50 de studii şi articole în reviste de specialitate, 25 de studii în volume, 15 volume de studii (autor şi coordonator), 15 manuale şi monografii universitare. ***Aprecieri:*** din vol. *In honorem profesor Septimiu Chelcea* (2020): *„Excepţionala activitate a profesorului Septimiu Chelcea în câmpul psihosociologiei şi sociologiei are ca dimensiune fundamentală practica: atât în sensul de a desfăşura cercetări empirice, cât şi de a le promova expres (cursuri, conferinţe, secţiuni în cadrul unor instituţii şi simpozioane)... Prin lucrările sale, profesorul Septimiu Chelcea este în fruntea operei de afirmare şi consolidare a psihologiei sociale în România".* (prof. univ. dr. Petru Iluţ, Profesor emerit, Departamentul de Sociologie, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, pp. 8-10). *„Septimiu Chelcea s-a aplecat cu o stăruinţă rară şi o putere de cuprindere demnă de invidiat asupra unor domenii fundamentale ale ştiinţelor sociale, dovedind nu doar rigoare, acribie, discernământ epistemologic, spirit critic, ci şi o moralitate exemplară, dublată de o vibraţie umanistă reconfortantă; propensiuni şi valori ce i-au marcat indelebil viaţa, cariera, opera"* (conf. univ. dr. Mihai Milca, Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative din Bucureşti, p. 28). *„Unul dintre aspectele importante ale personalităţii ştiinţifice a lui Septimiu Chelcea este cinstea intelectuală. Este unul dintre puţinii reprezentanţi semnificativi ai psihologiei din ţara noastră care a manifestat constant spirit critic şi a dezavuat impostura şi superficialitatea în domeniul cercetării"* (S. Stan, 2017, p. 275). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Chelcea, S., *Despre mine,* accesat 10 martie 2022 din: https://septimiuchelcea.wordpress.com/about/; *prof. dr. Septimiu Chelcea*, CV, accesat 11 martie 2022 din: https://sas.unibuc.ro/cv-profdr-chelcea-septimiu; *Profesorul Septimiu Chelcea la 80 de ani*, România Socială, 12 iunie 2020, accesat 10 martie din: https://www.Româniasociala.ro/profesorul-septimiu-chelcea-la-80-de-ani/; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*, Editura Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi, p. 275.

CHIAPELLA, ALEXANDRU (n. 30 noiembrie 1907, Bitolia Monastir, Macedonia – decedat pe Frontul de Est, 4/5 octombrie 1941, Berezeni, Ucraina), psiholog şi ofiţer aromân cu nume italienizat, căpitan activ de geniu căzut pe Frontul de Est şi avansat post-mortem la gradul de maior. Absolvent al Facultăţii de Filosofie şi Litere, secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1932-1936). Doctor în psihologie; elev al prof. C. Rădulescu-Motru. A studiat un an medicina (1940-1941), pe care a trebuit să o întrerupă plecând pe Frontul de Est al celui de-al Doilea Război Mondial. A fost comandantul Companiei 3 Pionieri din Regimentul 9 Dorobanţi. A murit la vârsta de 33 de ani, în timpul luptelor pe Frontul de Est, în Ucraina pe data de 4/5 octombrie 1941. A fost propus pentru a fi decorat cu Ordinul „Steaua României" cu spade şi panglica de „Virtute Militară", în grad de cavaler. ***Contribuţii:*** membru fondator al Societăţii Române de Cercetări în Psihologie, redactor al „Jurnalului de Psihotehnică", întemeietor şi redactor al „Jurnalului de Psihologie Militară", membru al Societăţii Scriitorilor Militari, membru al Societăţii belgiene de Psihologie (1938). Profesor la Şcoala de ofiţeri de geniu şi Şcoala pregătitoare de ofiţeri (1936-1941), unde a organizat un Laborator Psihotehnic şi a realizat examenele psihotehnice de admitere în câteva şcoli militare tehnice. A militat pentru constituirea unui Institut Militar Psihotehnic care să îndrume recrutarea şi pregătirea, după principii ştiinţifice, a cadrelor armatei. A alcătuit împreună cu C.G. Bontilă şi Gh. Zapan un dosar psihologic cuprinzând: *Instrucţiunile şi testele selecţionate pentru studiul individualităţii, orientare şi selecţie profesională necesare în şcoală şi armată*, precum şi *Instrucţiuni generale pentru aplicarea testelor selecţionate ABC-Z*. ***Decoraţii***: a fost propus pentru a fi decorat cu Ordinul „Steaua României" cu spade şi panglică de „Virtutea Militară", în grad de cavaler. ***Publicaţii:*** *Valoarea diagnosticării inteligenţei prin teste şi prin observaţie şi consideraţiuni generale asupra profilului psihologic* (1936, „Analele de psihologie", vol. III); *Contribuţiuni la examenul psihotehnic al şoferilor în armată* (1937, „Jurnal de Psihotehnică", nr. 4); *Elemente de Statistică aplicată* (1938, în colab. cu D. Muster); *Orientare şi Selecţiune militară* (1939, „Jurnal de psihologie militară", vol. I, nr. 1); *Biometrie şi psihotehnică militară* (1939, „Jurnal de psihologie Militară", vol. I, nr. 2); *Ce este comanda şi calităţile şefului* (1939, „Jurnal de psihologie militară", vol. I, nr. 3-4); *Diagnosticarea aptitudinilor prin teste* (1939, „Jurnal de Psihologie Militară", vol. I, nr. 3-4, în colab. cu C.G. Bontilă şi Gh. Zapan); *Stabilitatea etalonului* (1940, „Revista de filosofie", vol. XXV, nr. 2 şi 1941, nr. 1-2, în colab. cu D. Muster*); Instrucţiuni generale pentru aplicarea testelor selecţionate ABC-Z* (1940, Ediţia a II-a). ***Notă:*** *„A murit pe Frontul de Est, la datorie, undeva în Ucraina. În anul 1981, culegând date despre psihologii români printr-un chestionar, am reuşit cu greu să aflu numărul de telefon al soţiei Dorina Bujini şi am sunat-o. Când i-am spus despre ce este vorba, vocea a început să-i tremure şi a început să plângă. Nu mai sunase nimeni să întrebe ceva despre* ***El*** *timp de 40 de ani"* (P. Mureşan, *Din memorie*, septembrie 2021). ***Apreciere:*** *„Se poate aprecia că a fost unul dintre cei mai culţi şi mai distinşi ofiţeri ai armatei noastre... Fire dinamică, iscoditoare, Alexandru Chiappella ardea ca o torţă nestinsă de setea sa pentru cunoaşterea domeniului psihologiei"* (Cracsner, E.-C., 2005, p. 213). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil*

psihologi români, Anexa 1; Mureşan, P. (1981*). Dicţionar psihologi români*. manuscris; Cracsner, E.-C. (2005). *Istoria psihologei militare româneşti*. Editura Psyche, pp. 213-214).

CHIRCEV, ANATOLIE (n. 13 mai 1914, Tarutino-Cetatea Albă, R.S.S. Moldovenească – d. 24 martie 1990) psiholog român şi profesor universitar emerit, specializat în psihologia socială, copilului, psihologie genetică şi psihopedagogie, defectologie, orientare şcolară şi profesională. A urmat şcoala primară în comuna natală, apoi liceul. Absolvent al Facultăţii de Litere şi Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Cluj-Napoca, 1933-1937. Doctor în psihologie cu teza *Psihologia atitudinilor sociale – cu privire specială la români*, Sibiu, 1938-1941, cond. şt. prof. Fl. Ştefănescu-Goangă. Elev al prof. Fl. Ştefănescu-Goangă. ***Ascendenţă academică***: preparator (1937-1942), asistent univ. (1943-1951), şef de lucrări (1951-1952), conf. univ. (1952-1963), prof. univ. (1963) – titularul cursului de Psihologia copilului şi Psihologia pedagogică la Catedra de Psihologie-Defectologie a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, prof. univ. emerit (1971), prof. univ. consultant, conducător de doctoranzi în specialitatea Psihologia copilului şi Psihologie pedagogică; doctor docent. ***Poziţii de conducere academică:*** Director ştiinţific adjunct la Institutul de Ştiinţe Pedagogice Bucureşti (1959-1968); prorector ICPPD – Filiala Cluj (1969-1979); şef al Catedrei de Psihopedagogie a Institutului Pedagogic de 3 ani din Cluj-Napoca (1963-1968); preşedinte al Comisiei republicane pentru învăţământul preşcolar (1969-1973). S-a pensionat în anul 1979 şi a continuat să activeze ca profesor consultant. ***Afilieri academice:*** membru fondator al Asociaţiei psihologilor din RSR (1964), AIPA (1968), preşedinte al Asociaţiei psihologilor din RSR – Filiala Cluj; membru al Consiliului pentru învăţământul preşcolar/obligatoriu din MEI (1960-); membru al Comisiei republicane pentru problemele orientării şcolare şi profesionale a elevilor (1961-1968; 1977-); membru în Comitetul de redacţie a revistelor: „Studia Universitatis Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca şi „Revista de pedagogie". ***Titluri ştiinţifice şi academice onorifice:*** membru al Academiei de Ştiinţe Sociale şi politice (1970), prof. univ. emerit (1971). ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de Psihologie generală, Psihologie socială, Psihologie experimentală, Psihologia copilului şi Psihologie pedagogică. Autor şi coautor a multor cursuri, manuale şi tratate de psihologie. Timp de peste patru decenii ***C.A.*** a contribuit la formarea a numeroase generaţii de studenţi, îndrumarea doctoranzilor şi perfecţionarea cadrelor didactice. A predat cu măiestrie cursuri cu un ridicat nivel ştiinţific şi pedagogic, a condus cu exigenţă şi competenţă seminarii şi activităţi practice la nivel universitar. A ţinut prelegeri, conferinţe şi lecţii pentru cadrele didactice din învăţământul preuniversitar, lectorate cu părinţii etc. în domeniul perfecţionării cunoştinţelor şi aptitudinilor psihopedagogice ale cadrelor didactice din învăţământul preuniversitar, a depus eforturi pentru introducerea în principalele obiecte de învăţământ a metodelor didactice moderne. În acest sens a iniţiat o acţiune cu circa 450 de cadre didactice din mai multe judeţe pe o perioadă de 4-5 ani finalizată în publicarea a două volume de

comunicări. A fost prezent în colegiile editoriale ale unor lucrări de specialitate ale Ministerului Învăţământului, ale Academiei Române şi a supervizat ştiinţific numeroase doctorate şi concursuri academice. Model de profesor activ, perseverent şi devotat învăţământului, ***C.A.*** a desfăşurat o vastă activitate didactică, ştiinţifică şi publicistică formând numeroase generaţii de specialişti şi tineri cercetători de-a lungul anilor şi publicând studii, lucrări, monografii, manuale etc. de mare valoare ştiinţifică şi didactică. Comunicator talentat şi eficient, profesorul ***C.A.*** a investit o mare energie în acţiunea de difuzare a cunoştinţelor psihopedagogice. Participarea sa la simpozioane, conferinţe, dezbateri, lectorate cu părinţii, intervenţiile sistematice în presă etc., au dezvăluit publicului noi căi de examinare a unor situaţii curente din şcoală, familie sau din viaţa cotidiană, oferind soluţii judicioase şi valoroase. Remarcabil analist al fenomenelor psihopedagogice, ***C.A.*** s-a bucurat de un înalt prestigiu în rândul studenţilor şi cadrelor didactice de la toate nivelele pentru talentul şi competenţa sa didactică şi ştiinţifică. ***Cercetări şi contribuţii:*** iniţial s-a remarcat prin lucrarea dezvoltată din teza de doctorat *Psihologia atitudinilor sociale – cu privire specială la români* (1941) – „lucrare care şi azi rămâne un adevărat tratat de psihologie modernă a atitudinilor umane" (T. Bogdan, 1990, p. 298) mai ales prin definiţia dată noţiunilor de atitudini sociale şi atitudini umane. Cercetările întreprinse de ***C.A.*** de-a lungul a patru decenii a evoluat în următoarele direcţii: **1.** *psihologie socială:* determinarea naturii şi caracteristicilor atitudinilor sociale, precum şi a condiţiilor care duc la formarea, dezvoltarea şi schimbarea lor; elaborarea unor instrumente obiective de măsurare a atitudinilor sociale la tineri şi adulţi; studiul experimental al atitudinilor sociale la elevi, studenţi şi adulţi. A definit atitudinea „ca relaţie psihică a subiectului faţă de o realitate ce prezintă valoare pentru el". Atitudinile sociale se caracterizează prin *semnificaţia şi valoarea* pe care indivizii o acordă instituţiilor şi normelor sociale. **2.** *metodologia cercetării psihologice:* elaborarea de instrumente de investigaţie pentru cunoaşterea şi determinarea participării temperamentale şi a individualităţii tipologice a elevilor, studiul procesului de aplicare a cunoştinţelor teoretice în activităţile practice şi determinarea nivelului de dezvoltare a habitusurilor operaţionale; stabilirea criteriilor de verificare şi apreciere obiectivă a cunoştinţelor şi de activizare intelectuală în procesul de verificare orală, elaborarea criteriilor de delimitare a intereselor profesionale faţă de motivele instabile; **3.** *psihologie genetică şi psihopedagogie:* particularităţile dezvoltării intelectuale şi morale a copilului sub influenţa procesului instructiv-educativ; **4.** *formarea conştiinţei şi conduitei morale la elevi şi studenţi*: particularităţile înţelegerii noţiunilor morale, procesul de formare a convingerilor şi atitudinilor pe baza noţiunilor şi experienţei morale, relaţia conştiinţă-conduită sub aspect psihogenetic şi sistematic; cum cunoştinţele morale asociate cu experienţe şi trăiri morale generează convingeri, cum convingerile întărite prin comportamente se transformă în trăsături de caracter; ciclicitatea formării noţiunilor, convingerilor şi atitudinilor morale în relaţie cu comportamentul prin acceptare şi angajare la normele morale, pregătirea psihologică a tineretului pentru muncă; formarea la studenţi a deprinderilor intelectuale complexe şi iniţierea lor în activitatea de cercetare. Studiul *Formarea noţiunilor, convingerilor şi atitudinilor morale în relaţii cu comportamentul* în vol. *Psihologia educaţiei*

şi a dezvoltării (1983); **5.** *Defectologie*: rolul limbajului în dezvoltarea intelectuală a deficienților mintali; participarea recunoaşterii şi denumirii obiectelor prin percepția tactilă la văzători şi nevăzători; **6.** *orientarea şcolară şi profesională:* precizarea principiilor orientării şcolare şi profesionale, definiția unor categorii fundamentale, metode de determinare a preferințelor şi intereselor profesionale, rolul familiei în formarea opțiunilor şi deciziilor de alegere a profesiunii; motivația opțiunii profesionale, determinarea intereselor profesionale în raport cu motivele instabile – atracții, preferințe, dorințe; corelațiile: reuşită la învățătură – aspirații profesionale; corelațiile dintre reuşita la învățătură şi opțiunile profesionale; studii şi articole: *Contribuția familiei la orientarea şcolară şi profesională a copiilor* (1969*), Studii de orientare şcolară şi profesională* (1971*), Orientarea şcolară şi pre-orientarea profesională* (1976), *Opțiuni şcolare şi pregătirea pentru muncă* (1976); **7.** *Perfecționarea personalului didactic*: inspecția şcolară şi analiza psihopedagogică a procesului instructiv-educativ, metode de conducere a şcolii, prevenirea insuccesului şcolar, studierea motivelor intrinseci ale învățării), metode de studiere a motivelor intrinseci ale învățării, pregătirea psihopedagogică a viitorilor profesori şi educatoare; **8.** *Didactica psihologică şi prevenirea surmenajului mental în procesul instructiveducativ* tratate într-o serie de studii: *Verificarea orală a cunoştințelor* (1962), *Probleme actuale de psihopedagogie şcolară* (1976), *Metode active de predare-învățare* (1977), *Progresul şcolar* (1977). ***Teste:*** a elaborat teste şi scale de atitudini (testele A şi B pentru atitudini). ***Premii, decorații şi medalii:*** Premiul Academiei de Ştiințe Morale şi Politice pentru teza de doctorat (1940), Ordinul Muncii cls. a III-a (1964); Premiul de Stat (1965); medalia „25 de ani de la proclamarea Republicii" (1972); „30 de ani de la eliberarea României de sub dominația fascistă" (1974). ***Participări la evenimente ştiințifice:*** a participat cu comunicări ştiințifice valoroase la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (Moscova, Praga, Sofia; Leipzig, 1956; Berlin, 1963; Roma, 1963; Sofia, 1965; Cracovia, 1966; Geneva, 1973; Varşovia, 1977). ***Publicații. Volume proprii, coautor, coord., capitole în volume:*** *Psihologia atitudinilor sociale. Cu privire specială la români* (1941); *Psihologia. Manual pentru învățământul superior* (1957, coautor); *Psihologia copilului* (1958, 1960, 1962); *„Studii de psihologie pedagogică* (1958, sub red. în colab. cu Al. Roşca); *Studiul individual al studentului* (1960); *Psihologia pedagogică: Manual pentru învățământul superior* (1962, în colab.); *Verificarea orală a cunoştințelor elevilor* (1962); *Tratat de psihologie experimentală* (1963, coautor, Premiul de Stat); *Pedagogia* (1964, coautor); *Psihologia generală* (1966, coautor, sub red. Al. Roşca); *Psihologia pedagogică* (1967, coautor); *„Orientare şcolară şi profesională* (1976, în colab.); *Învățământul seral, probleme instructiv-educative* (1967); *Psihologia copilului preşcolar* (1967, 1972, sub red., în colab. cu Al. Roşca); *Pedagogie preşcolară* (1968-1976, coautor); *Contribuții la orientarea şcolară şi profesională* (1969, coord. şt., în colab. cu D. Salade); *Contribuția familiei la orientarea şcolară şi profesională a copiilor* (1969, coord. şt., în colab. cu D. Salade); *Lecții de psihologia copilului şi adolescentului* (1970, sub red.); *Studii de orientare şcolară şi profesională* (1971, în colab.); *Educația moral-politică a tineretului şcolar. Studii şi cercetări* (1974); *Caracterul,* capitol în tratatul colectiv *Psihologia generală* (1976); *Dezvoltarea ontogenetică a psihicului uman* în vol. *Sinteze ale psihologiei contemporane* (1980); *Formarea noțiunilor, convingerilor şi atitudinilor morale în relații cu comportamentul*

în vol. *Psihologia educației şi a dezvoltării* (1983). ***Traduceri:*** C.N. Kornilov, A.A. Smirnov şi M. Toplov *Psihologia* (din limba rusă) (1950); A.G. Kovalev şi V.N. Measişcev *Particularitățile psihice ale omului,* vol. I, *Caracterul* (din limba rusă) (1958). În cei peste 40 de ani de activitate în învățământul superior, ***C.A.*** a publicat circa 30 de volume ca autor unic, coautor, redactor, coordonator şi autor al unor capitole de bază; circa 130 de studii în culegeri şi reviste de specialitate (din care 7 traduse în limbile germană şi maghiară); 3 volume traduceri din lb. rusă; peste 20 de articole în reviste de cultură, precum şi numeroase comunicări ştiințifice. ***Apreciere:*** *„Nu l-am mai văzut pe A. Chircev decât în 1946, fizic şi psihic mai «maturizat» de anii de refugiu, serviciu militar şi prizonierat. Deşi aceste evenimente istorice l-au marcat sensibil, a rămas acelaşi cărturar mereu investigativ, mereu în căutarea perfecțiunii, mereu exigent cu sine şi cu studenții săi. Puțini din cei de generația lui au fost atât de fideli principiilor morale aplicate în activitatea lui cotidiană, fie că era vorba de activitatea didactică sau de conducerea administrativă... Timp de aproape cinci decenii A. Chircev s-a dedicat activității didactice universitare şi cercetării ştiințifice în domeniul psihologiei generale, al psihologiei sociale şi experimentale, al psihologiei copilului şi psihologiei pedagogice, al formării profesionale a tineretului şcolar..."* (T. Bogdan, 1990). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români,* Anexa 1; Mureşan, P. (1981*). Dicționar psihologi români*. manuscris; Bogdan, T. (1990). *Anatolie Chircev (1914-1990). In Memoriam.* „Revista de psihologie", 36(3-4), 297-299; *Aniversări (1984). Profesorul Anatolie Chircev – la 70 de ani.* „Revista de psihologie", 30(4), 345-247.

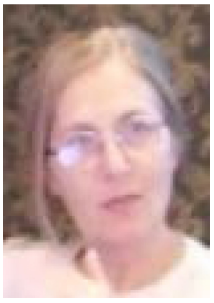

CHIRICĂ, SOFIA (n. 1949 – d. iulie 2019), psiholog român, profesor universitar la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Licență în Istorie şi Filosofie (Secția Psihologie), Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie şi Filosofie (1972). Doctorat în Psihologie, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, cu teza *Psihodiagnoza aptitudinilor cu direcționare profesională,* 1987. ***Ascendență academică:*** asistent univ. (1972-1977), lector univ. (1977-1979) la Institutul Central de Perfecționare a Personalului Didactic – Filiala Cluj; psiholog, Liceul de matematică-fizică „Emil Racoviță", Cluj-Napoca (1979-1981); cercetător, Academia Română – Filiala Cluj, Institutul de Cercetări Socio-Umane (1981-1991; 1991-1997); lector univ. (1991-1996), conf. univ. (1996-2009), prof. univ. (2009-2019) la Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie şi Filosofie, Secția Psihologie. A fost profesor titular la Catedra de Psihologie până în 2014, când i s-a prelungit contractul prin votul Senatului UBB până în 2019. ***Afilieri academice:*** Membru al Asociației de P sihologie Aplicată în Organizații, Asociației Psihologilor din România, European Association of Personality, Association for Research în Personality, International Association of Applied Psychology. ***Poziții de management educațional:*** Prodecan la Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației a Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1999-2003); Director la Centrul de Cooperări Internaționale al Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (2002-2003). ***Domenii de competență:*** Psihologie organizațională, Dezvoltare

organizațională, Diagnoză organizațională, Învățare organizațională, Universitatea – organizație care învață, Responsabilitatea socială a universității. ***Premii, diplome şi recunoaşteri:*** premiul Universității „Babeş-Bolyai" pentru performanță în administrație (2002). ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a participat şi prezentat comunicări ştiinţifice la 13 conferințe şi congrese internaționale: Ghent (1996, Belgia), Cluj-Napoca (1997), Guilford (1988, Anglia), Cracovia (2000), Jena (2002), Gröningen (2004, Olanda), Atena (2006), Cluj-Napoca (2007, 2011), Bucureşti (2011), Cape Town (2012, South Africa). ***Publicații (selectiv):* 1. *Volume autor unic şi coautor:*** *Metodologie psihologică şi analiza datelor* (1993, coautor*); Psihologie Organizațională. Modele de diagnoză şi intervenție* (1996); *Inteligența organizațiilor: Rutinele şi managementul gândirii colective* (2003); *Aplicațiile psihologiei organizaționale* (2009, coautor); *Întărirea învățământului superior orientat spre competențe*, vol. 1 şi 2 (2011, coautor). **2. *Manuale şi îndrumătoare:*** *Psihologie organizațională* (1995, 2004, 2008); *Motivații, cogniții şi stiluri personale în comportamentul organizațional* (2003); *Evaluarea profesională a magistraților: criterii şi indicatori* (2007, în colab., cu difuzare internă în sistemul juridic); *Ghid de evaluare profesională a magistraților* (2007, în colab., cu difuzare internă în sistemul juridic); *Criterii şi ghid de interviu pentru evaluarea candidaților la funcția de judecător la Înalta Curte de Casație şi Justiție* (2006/2008, în colab., cu difuzare internă în sistemul juridic). ***Alte publicații:*** 13 capitole în volume; 16 articole publicate în reviste de specialitate; 9 lucrări publicate în rezumat în volumele unor manifestări ştiinţifice internaționale (autor şi coautor). ***Surse***: *Sofia Chirică, Curriculum Vitae,* accesat 9 mai 2023 din: https://docs.google.com/document/d/1IHMtajNC5TsMoyayM2n7-BWT6Txft78XqW6AjZw_KmA/edit

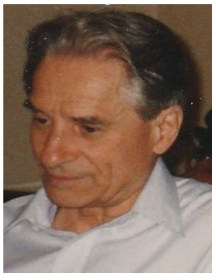

CIOFU, IOAN (n. 19 ianuarie 1928, com. Belceşti, jud. Iaşi – d. 2021, dată neverificată, Bucureşti), psiholog român, cercetător academic de prestigiu specializat în psihofiziologie. Absolvent al Universității „Victor Babeş" din Cluj-Napoca, Facultatea de Pedagogie, Secția Pedagogie şcolară, diplomat universitar în specialitatea Pedagogie-Psihologie (1952). Doctor în psihologie cu teza *Cercetarea psihofiziologică a conduitei simulate,* 24 aprilie 1972, Institutul de Psihologie al Academiei RSR, cond. şt. prof. dr. Al. Roşca. ***Cariera ştiinţifică:*** cercetător ştiinţific (1957-1967), ercetător şt. principal III (1967-1975) la Institutul de Psihologie al Academiei RSR; cercetător şt. principal III la Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice (1975 – 5 mai 1982); bibliotecar principal, Institutul Politehnic din Bucureşti (1982-1989); cercet. şt. pr. gr. III (1 aprilie 1990); cercet. şt. pr. gr. I (1 mai 1990 – 1 ianuarie 1998, pensionat) la Institutul de Psihologie al Academiei Române. În 1975 Institutul de Psihologie a fost comasat şi integrat cu Institutul de Cercetări Pedagogice al Ministerului Învățământului sub denumirea comună de Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice. ***Cazul Experiment MT (Meditația Transcendentală – decapitarea unui segment important al intelectualității românești*** (5 mai 1982): 371 de intelectuali români de prim rang şi mare vizibilitate socială (cercetători,

profesori universitari, artişti, scriitori, ingineri, medici, arhitecţi, directori de institute, funcţionări de rang superior etc.) atraşi în „Experimentul Meditaţia Transcendentală" au fost destituiţi din funcţii, li s-a desfăcut contractul de muncă cu litera „I", au fost degradaţi profesional total şi trimişi la munci fizice în întreprinderi industriale sau în subsolurile bibliotecilor la depozitele de carte pentru mai mulţi ani. Vina lor a fost considerată semnarea unei adeziuni la secta MT. Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a fost desfiinţat în stil „Inchiziţionist", iar cercetătorii împreună cu membrii din conducerea Institutului au fost degradaţi profesional şi trimişi la munci fizice. Psihologia ca profesie a fost eliminată din Nomenclatorul profesiilor. ***C.I.*** a fost trimis la biblioteca Institutului Politehnic din Bucureşti. După Revoluţia din decembrie 1989, Institutul de psihologie a fost reînfiinţat în cadrul Academiei Române şi cercetătorii reîncadraţi. ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei psihologilor din RSR (1964-). ***Activitate didactică:*** a condus seminarii de psihologie experimentală pentru studenţii Secţiei de Psihologie a Facultăţii de Filosofie a Universităţii Bucureşti în perioada 1972-1974. A îndrumat, anual 2-3 săptămâni, practica studenţilor în laboratorul de psihofiziologie. În 1972 a condus seminarul de psihofiziologie la cursurile postuniversitare pentru psihologii din reţeaua Ministerului Transporturilor şi Telecomunicaţiilor. ***Cercetări ştiinţifice:*** mecanismele neurofiziologie ale atenţiei; mecanismele anticipării comportamentului manifest; psihofiziologia emoţiei; spectrograma răspunsului verbal – indicator al comportamentului simulat; detecţia prin indicatori fiziologici şi electrofizici a simulării verbale; psihoterapia prin biofeed-back pentru destresare; indicatorul termografic în emoţie; relaxare neuropsihică şi optimizarea performanţelor umane; aspecte psihofiziologice ale transpunerii pe plan mintal; aspecte psihofiziologice ale sugestibilităţii; funcţii psihoterapeutice ale feed-back-ului; randamentul memoriei involuntare; analiza diferenţială a modificărilor fiziologice în transpunerea scenică. ***C.I.*** a pus în evidenţă pe cale experimentală comportamentul inaparent, corelatele psihofiziologice ale emoţiei, comportamentul simulat, mecanismele psihofiziologice ale atenţie, patternuri specifice pentru calităţi comportamentale inaparent diferenţiatoare, tipuri de sugestibilitate printr-o cercetare complexă (fiziologică, psihologică, testologică) ş.a. ***Contribuţii ştiinţifice:*** clarificarea conceptului de „homeostazie neuropsihică", studiu psihofiziologic complex al mecanismului setului intelectual, perceptiv, motor; detecţia obiectivă a simulării verbale printr-o metodologie privind sensibilizarea reflex-condiţionată a emoţiei; stabilirea pe cale experimentală a pattern-ului psihofiziologic ipotetic specific pentru comportamentul sugestibil şi nonsugestibil; procedeu de relaxare neuropsihic prin biofeed-back cerebral alfa şi alte tipuri de biofeed-back-uri ce acţionează pe cale naturală; studiul psihofiziologic al comportamentului inaparent pentru care a elaborat procedee originale obiective. ***Contribuţii la metodologia şi tehnologia cercetării psihologice: C.I.*** a proiectat, construit şi dotat un laborator de cercetare psihofiziologică cu cabină experimentală şi aparatură din ţară şi import. A creat, testat şi experimentat metode, procedee şi tehnici noi de înregistrare electrofiziologică şi cercetare psihofiziologică: un model original de utilizare psihoterapeutică a alfa-geniei ca tehnică de relaxare neuropsihică prin utilizarea o singură dată a aparatului de biofeedback alfa-cerebral; o metodă

nouă de detecție obiectivă a comportamentului inaparent simulat, bazată pe sensibilizarea reflex-condiționată în prealabil detecției propriu-zise, prin elaborarea unui comportament *covert* de teamă; un procedeu original de transformare a analizei calitative a undelor EKG – din domeniul diagnozei cardiologice – la analiza cantitativă a acestor unde în domeniul oricărei cercetări psihofiziologice – procedeul denumit SF-EKG; înregistrarea pneumografică pe trei nivele; elaborarea spectogramei verbale în audiofrecvență; înregistrarea electro-oculogramei prin coduri de conexiuni a electrozilor perio-oculari; procedeul complex denumit spectro-fono-electro-cardiogramă, care permite măsurarea principalilor parametri calitativi ai undelor EKG, unificați de spectrul lor în audiofrecvență; electro-oculograma ca procedeu de studiere a memoriei involuntare; tehnică de explorare a actului respirator în timpul cântului; analiza prin intermediul spectogramei verbale şi a spectro-fono-electro-cardiogramei a manifestărilor emoționale în simulare; utilizarea unui model experimental original pentru înregistrarea psihofiziologică în timpul transpunerii (mintale) a actorului în rol ş.a. A fost unicul cercetător psiholog care a utilizat cu succes tehnici multiple de înregistrare simultană: EEG, EKG, EMG, EDG, EOG, termografie cu termistori multipli etc. A creat Testul de autoevaluare a gradului de oboseală săptămânală la elevi (AGOS). ***Premii şi recunoaşteri:*** premiul Academiei RSR (1980) pentru editarea primului *Tratat de psihofiziologie* (1978, în colab., 140 pagini proprii) din țara noastră. ***Publicații (selectiv).*** **1.** ***Volume autor unic şi în colaborare sau coautor:*** *Psihofiziologia activității de orientare* (1968, coautor); *Comportamentul simulat. Cercetări psihofiziologice experimentale* (1974); *Tratat de psihofiziologie* (vol. I, 1978, coautor); *Sugestie şi sugestibilitate (Aspecte psihologice şi psihofiziologice)* (1982, coautor); *Ordinea lucrurilor* (1990, sub tipar). **2.** ***Capitole în volume colective:*** „Metodologia psihofiziologică", în: I. Ciofu, M. Golu, C. Voicu, *Tratat de psihofiziologie*, vol. I (1978, pp. 190-30); „Psihofiziologia proceselor senzoriale. Sensibilitatea vizuală", în: I. Ciofu, M. Golu, C. Voicu, *Tratat de psihofiziologie*, vol. I (1978, pp. 58-103); „Psihofiziologie emoției", în: I. Ciofu, M. Golu, C. Voicu, *Tratat de psihofiziologie,* vol. I (1978, pp. 215-299); „Aspecte psihofiziologice ale sugestibilității", în A. Gheorghi, I. Ciofu, *Sugestie şi sugestibilitate. (Aspecte psihologice şi psihofiziologice*) (1982, pp. 149-243). **3.** ***Studii şi articole în reviste de specialitate (selectiv):*** a publicat singur şi în colaborare peste 50 de studii, articole şi comunicări ştiințifice în volume şi reviste de specialitate româneşti şi străine, capitole în monografii psihologice etc. ***Aprecieri:*** *„A fost pentru mine un mentor discret. Era un experimentalist de laborator de mare exigență. Iubea munca de laborator. În cercetările lui totul era rigoare şi precizie. Cerceta uneori ca un fizician, iar alteori ca un medic neurolog. Specialist de prim rang în psihologie, pasionat de biofeedback. Câteva dintre trăsăturile de personalitate pe care le-am remarcat cât am fost colegi, şi pe care le-am apreciat foarte mult, sunt: probitatea, cinstea, umorul ascuns, perseverența"* (Ion Mânzat). ***Notă:*** Ciofu Ioan, a fost un cercetător autentic, stimat şi apreciat în comunitatea ştiințifică psihologică. În ultima parte a vieții a rămas singur. A murit în timpul pandemiei din 2021 şi l-a înmormântat Primăria de sector din Bucureşti. După înmormântare, a apărut un nepot care nu ştim dacă ştia de situația unchiului său. Se pare, după spusele vecinilor că a preluat şi vândut apartamentul. Am fost la uşa lui şi am vorbit cu vecinii şi noul

proprietar (P. Mureşan, septembrie 2022). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români,* Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*. manuscris; *dr. Ciofu Ioan – Dosar personal*, accesat şi consultat de dr. Pavel Mureşan la data 3 octombrie 2022 la Arhiva Institutului de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru" al Academiei Române, cu ajutorul şi amabilitatea deosebită a dnei Dana Arventi, fiica psihologului Stroe Marcus; fotografia a fost obținută prin amabilitatea doamnei Liliana Carmen Luchian, fiica psihologului Gh. Neacşu, din albumul familiei.

COMICESCU, GHEORGHE (n. 19 aprilie 1892, Ceplenița, jud. Iaşi – d. 13 decembrie 1971, Bucureşti) psiholog şi pedagog român; a absolvit Facultatea de Litere şi Filosofie din Cluj-Napoca (1926). Studii la Viena. Doctor în pedagogie, 1929, conducător şt. Vladimir Ghidionescu. Bursier la Hamburg şi New York – Teacher's College de pe lângă Universitatea Columbia din New York, avându-l ca profesor şi pe pedagogul comparativist I.L. Kandel. Asistent la Universitatea din Cluj-Napoca şi profesor la Şcolile normale din Timişoara şi Iaşi. Inspector general al învățământului normal. ***Cercetări şi contribuții:*** reprezentant al orientării *psihologiei pedagogice teoretice.* A realizat cercetări psiho-pedagogice pe bază de teste în direcția combaterii „abuzului de intuiție" în învățământ şi în scopul reabilitării abstractizării şi generalizării în învățarea la copii. Se remarcă printr-o optică modernă în explicarea trecerii de la concret la abstract, de la percepție sau imagine la noțiune sau concept. Cu mult înainte ca J. Piaget să stabilească stadiile dezvoltării mintale la copii, ***C.G.*** în lucrarea *Raportul între intuiție şi abstracție în învățământ. Elaborarea mintală* (1929) şi-a propus să „... reabiliteze rolul abstracției în învățământ, arătând care sunt caracteristicile cunoaşterii concrete şi ale cunoaşterii abstracte la copii, natura abstracției la diferite stadii de vârstă a copilului..." (I. Albulescu, *Istoria pedagogiei româneşti*, curs, p. 70). În lucrările *Orientarea biologică în ştiința educației* (1931) şi *Unitatea vieții sufleteşti. Problema întregului în psihologie în raporturile ei cu educația* (1943), ***C.G.*** analizează relațiile dintre psihologie şi pedagogie ajungând la concluzia că psihologia este pe primul loc între ştiințele pe care se sprijină pedagogia. ***Premii:*** premiul Academiei Române (1935). ***Publicații (selectiv):*** *Experimente în vederea etalonării testelor de inteligență pentru copiii români* (1928, în colab.); *Raportul dintre intuiție şi abstracție în învățământ. Elaborarea mintală* (1929); *Orientarea biologică în ştiința educației* (1931); *Realizări şi tendințe în şcoala americană contemporană* (1935); *Unitatea vieții sufleteşti. Problema întregului în psihologie în raporturile ei cu educația* (1943). ***Surse:*** Raftu, Gh. (2016). *Paradigma educației psihocentriste în România din perspectiva pedagogiei moderne şi postmoderne.* Teză de doctorat. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chişinău, pp. 77-81; 97; Ion Albulescu, *Istoria pedagogiei româneşti* (pp. 70-74, Gheorghe Comicescu), accesat 21 ianuarie 2023 din: https://www.scribd.com/document/377822920/Ion-Albulescu-Istoria-pedagogiei-romanesti-pdf; Comicescu Gheorghe, în *Personalități ieşene. Aniversări şi comemorări 2021.* Editura Asachiana, Iaşi 2020, p. 173, accesat 19 ianuarie 2023 din: https://

bjiasi.ro/wp-content/uploads/2020/04/personalitati-iesene-2021.pdf; *Gheorghe Comicescu*, accesat 21 ianuarie 2023 din: https://www.scribd.com/document/490528803/Gheorghe-Comicescu

CONSTANTINESCU-STOLERU, PAULINA (n. 5 martie 1938, Eşanca, Darabani, jud. Botoşani – d. 8 martie 2020, Bucureşti), psiholog român, cadru didactic universitar. A urmat şcoala primară în Eşanca (1944-1948), gimnaziul (1948-1951) şi Liceul pedagogic (1951-1955) în Dorohoi. Licenţiată a Facultăţii de Filosofie, secţia Psihologie, Universitatea din Bucureşti (1955-1960). Şi-a susţinut teza de doctorat în 1975 cu lucrarea *Creativitatea: cunoaşterea şi stimularea potenţialului creativ (implicaţii practice şi psihoeducaţionale)* şi este confirmată ca doctor în psihologie în 1976. ***Ascendenţă academică:*** preparatoare univ. (1960-1967), asistent univ. (1967-1977), lector univ. (1977-1990) la Catedra de Psihologie a Facultăţii de Filosofie, Universitatea din Bucureşti. După 1990 a lucrat la Facultatea de Sociologie-Psihologie a Universităţii „Spiru Haret", unde a fost titularizată ca profesor. ***Afilieri academice*****:** membră a Asociaţiei Psihologilor din România. ***Activitate didactică:*** a predat cursuri la Secţiile de Psihologie, Pedagogie şi Sociologie ale Facultăţii de Filosofie şi la diferite alte facultăţi (Chimie) ale Universităţii din Bucureşti, a condus seminarii la disciplinele Psihologie generală, Psihologia copilului, Psihologie pedagogică, Psihodiagnostic, Psihologie experimentală, Psihologie şcolară, Orientare şcolară şi profesională. După 1990 la Facultatea de Sociologie-Psihologie a Universităţii „Spiru Haret" a predat cursuri de psihodiagnostic, consiliere vocaţională, psihologia educaţiei. Tot în cadrul acestei facultăţi a contribuit la înfiinţarea Laboratorului de psihodiagnostic în cadrul căruia a organizat sesiuni ştiinţifice, printre care cele consacrate centenarelor „David Wechsler" (1996) şi „Gh. Zapan" (1997). ***Contribuţii***: a publicat studii şi articole în domeniile învăţării şi creativităţii, a personalităţii creatoare, algoritmi şi euristică în gândirea creatoare, strategii de stimulare şi cultivare a creativităţii, motivaţia şi psihologia valorilor, idealuri şi atitudini creative etc. A identificat 17 factori ai personalităţii creative, dintre care cinci se referă la gândirea emoţională, şi a utilizat conceptul de inteligenţă constructivă. ***Publicaţii (selectiv):*** **1. *Volume autor unic, coautor, coord.:*** *Orientarea şcolară şi profesională. Probleme şi metode psihologice* (1971; curs, coautor); *Personalitatea: (Cu privire specială la vârsta pionerească*) (1972, coautor); *Fişa de cunoaştere psihologică şi socio-educaţională a elevilor* (1975, tipografia Universităţii); *Psihologie şcolară* (1987, coautor); *Sociologie. Manual pentru clasa a X-a* (1993; 1997, 1998, coautor); *Sociologie (Compendiu*) (1994, coautor); *Învăţare, gândire şi creativitate* (2003); *Inteligenţă constructivă şi potenţial creator (*2003); *Universal şi specific în psihologia personalităţilor creatoare* (2003); *Motivaţia şi dimensiunile ei axiologice (*2003); *Enciclopedia marilor personalităţi: din istoria, ştiinţa şi cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 14. Noi ştiinţe, noi tehnici şi noi teorii datorate românilor* (coautor şi coord. vol. I, 1999; vol. II

2001; vol. III, 2001; vol. 14, 2011; *Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultură românească de-a lungul timpului. Vol. 13, Mari voievozi, mari istorici, mari oameni politici* (2011, coautor); *Enciclopedia marilor descoperiri, invenții, teorii și sisteme* (2002, coautor și coord.); *Enciclopedia marilor descoperiri, invenții, teorii și sisteme. Modelul românesc multidimensional al creativității* (2002, coautor). **2. *Dicționare:*** *Dicționar enciclopedic de psihologie* (1979, coautor, 20 termeni); *Dicționar de pedagogie* (1986, coautor, 35 termeni); *Microdicționar psihosociologic* (1993, 38 termeni); *Compendiu de sociologie* (1994, coautor, 34 termeni). A publicat peste 250 titluri: 45 volume proprii, coautor, coord., capitole în diverse volume, manuale pentru nivel pre- și universitar, monografii, lucrări de sinteza, culegeri de studii; 66 studii și articole în reviste de specialitate; peste 140 comunicări științifice. ***Surse:*** Constantinescu-Stoleru Paulina, în *Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului***,** 2004, vol. IV, Editura Geneze, pp. 257-261; *Constantinescu-Stoleru Paulina – Dosar personal*, Arhiva Resurse umane, Universitatea din București, consultat de P. Mureşan, 28 septembrie 2022**;** *prof. univ. dr. Paula Constantinescu-Stoleru, 50 ani la catedra universitară*, accesat 17 ianuarie 2023 din: http://www.darabaneni.ro/darabaneni/univ-dr-paula-constantinescu-stoleru-jumatate-de-secol/

CONTA, VASILE (n. 15 noiembrie 1845, Ghindăoani, jud. Neamț – d. 24 aprilie 1882, Iași). Ilustru filosof român, scriitor și ministru. Urmează cu întrerupere (1862-1864) studiile secundare la Academia Mihăileană din Iaşi, unde îşi ia bacalaureatul în 1868 şi se înscrie în acelaşi an la Facultatea de Drept din Iaşi. În octombrie 1869 obține o bursă din partea „Societății pentru încurajarea junimii la învățătură" și pleacă să studieze la Institutul de Comerț din Anvers, obținând diploma în 1871. Studiază apoi Dreptul şi numai după un an obține titlul de Doctor în Drept al Universității din Bruxellles (1872). Întors în țară, practică avocatura și obține prin concurs postul de profesor la Catedra de Drept civil a Universității din Iași (1873). În 1880 este numit ministru al Instrucțiunii Publice, dar moare în 1882, la vârsta tânără de numai 37 de ani. ***Concepția psihologică a filosofului:*** Gândirea lui ***C.V.*** reprezintă un moment important în istoria gândirii filosofice materialiste româneşti. ***C.V.*** s-a remarcat ca un promotor al evoluționismului și determinismului de tip cauzăefect ca lege fundamentală a evoluției existenței și universului prin metamorfozare, schimbare continuă. Influențat de darwinism, Vasile Conta a încercat să realizeze o sinteză materialistdeterministă a marilor descoperiri apărute în științele naturii în secolul al XIX-lea, elaborând *o teorie generală a evoluției* pe care a intitulat-o „Teoria ondulațiunii universale". Este primul filosof român care dintr-o perspectivă materialist-deterministă construieşte un sistem filosofic propriu și original, fiind influențat de darwinism, empirismul englez, pozitivismul francez și materialismul german. El pune la baza cunoașterii experiența și consideră că materia se metamorfozează continuu sub forma unei *„mișcări ondulatorii"* ca *„lege fatală"*, deci necesară a evoluției

universului. Astfel în Filosofie Conta, încurajat de Eminescu după prima lectură a capitolului inițial la „Junimea", creează *„Teoria fatalismului"* (1875-1876) şi dezvoltă o teorie originală, ca fundament al sistemului său filosofic *(Teoria ondulațiunii universale*, 1876-1877). Fatalismul este viziunea lui Conta asupra determinismului formelor existențiale. Lumea este „un lanț neîntrerupt de cauze şi efecte" în sensul că „fiecare cauză este efectul unei cauze anterioare şi fiecare efect este cauza unui efect posterior". Astfel, „toate fenomenele din lume, fie ele fizice, morale sau intelectuale sunt regulate după legi fixe şi naturale". Legea evoluției generale este „legea ondulației universale" pe baza căreia se produce „evoluția onduliformă". Focusat pe determinism, materialitate, cauzalitate şi legitate, gândirea autorului a rămas vulnerabilă unor limite mecaniciste, nu a acordat suficientă atenție aspectelor calitative, a identificat în mod eronat cauzalitatea cu necesitatea şi a negat metafizic existenta întâmplării. În logica sa deterministă bazată pe cauzalitate, legitate şi necesitate a ajuns la negarea întâmplării şi mai departe a libertății, drept consecință logică. în concepția lui Conta, materia se metamorfozează permanent luând forme diferite, iar existența se supune unor „mişcări ondulatorii" controlate de „legea fatală" a evoluției universului – ondulația sau mişcările ondulatorii, care generează forme materiale evolutive diferit calitativ unele de altele prin înlăturarea formelor materiale vechi şi apariția altora noi. În această spirală evolutivă a negării formelor vechi de către cele noi stă dinamica evoluției bazată pe un determinism cauzal universal. Cauza dezvoltării şi evoluției este în interiorul fenomenelor – *„evoluțiunea complexivă rezultă mai cu seama din echilibrul şi lupta forțelor interne"*. Aceasta aminteşte de legea contradicțiilor şi a negării negației din lucrarea lui Lucretius Carus *De rerum natura.* Contribuțiile al lui ***C.V.*** în domeniul psihologiei transpar clar din opera sa filosofică: *Teoria fatalismului*, *Teoria ondulațiunii universale*, *Încercări de metafizică"* Procesele şi fenomenele psihice sunt considerate „mişcări materiale produse de organismul sau mecanismul foarte complicat al corpului material care se numeşte creier". Concepând fatalismul ca un determinism universal, Conta include odată cu fenomenele fizice şi sociale şi pe cele psihice în sfera cauzalității ondulatorii sau fataliste. El a demonstrat materialitatea şi legitatea producerii fenomenelor psihice. De remarcat că la baza determinismului psihic el pune *actul reflex* ca expresie a mişcării ondulatorii a fenomenelor interne ale organismului. Studiul său *Teoria fatalismului* (1875) este considerat de I. Mânzat (2007) „un veritabil manual de psihologie" şi se pare că ***C.V.*** ar fi regretat că nu intitulase acest studiu *Încercări de psihologie,* titlu considerat oarecum relevant conținutului său. Acest studiu este prima abordare sistematică a problemelor de psihologie în viziune lui Conta. Este o abordare materialist deterministă care argumentează suportul material al manifestărilor psihice, dar nu reduce psihicul la nivelul suportului său material, ci evidențiază relația dintre materie şi fenomenele psihice, dintre creier şi psihic: „Sufletul nu altceva decât o proprietate a creierelor; cu alte cuvinte, nu e nu e decât o nouă formă a forței, corespunzând la o nouă formă a materiei". Împotriva indeterminismului psihologic şi a idealismului apriorist kantian, ***C.V.***, cu anumite limite mecaniciste, a reuşit să demonstreze că lumea în unitatea şi totalitatea sa,

precum şi elementele şi componente, sunt guvernate de legi „fixe şi naturale". Deci fenomenele psihice şi istorice au un caracter legic: „... toate facultăţile sufleteşti, cuprinsă fiind în ele şi viaţa, sunt supuse la legi fatale". Făcând distincţie deterministă între obiect şi subiect, autorul defineşte viaţa psihică drept funcţie a materiei dar ca reflectare subiectivă, ideală. Prin „obiect gânditor" înţelege conştiinţa despre influenţa unui corp exterior asupra organelor de simţ, iar prin subiect, reacţia corespunzătoare a organului uman de simţ. Relaţia între obiect şi subiect este dinamică, ele nu se identifică, dar în schimb subiectul poate deveni obiect, în sensul subiectului considerat conştiinţă despre obiect care devine obiect de „cugetare" sau gândire pentru un alt individ. În acest studiu ***C.V.*** analizează treptele cunoaşterii (senzorial şi logic) şi descrie pe larg procesele psihice de cunoaştere, dar cu o terminologie specifică perioadei respective. Astfel, ***C.V.*** distinge două tipuri de întipăriri, întipăriri de gradul I (denumite ulterior în psihologie treapta senzorială a cunoaşterii) şi întipăriri de gradul II (treapta logică a cunoaşterii): „Întipăririle de întâiul grad servesc, la rândul lor, ca obiecte de perceput pentru organul percepţiunii de la doilea grad", la fel cum lucrurile lumii exterioare au fost obiecte pentru organul percepţiei de gradul I. Cunoaşterea şi gândirea se dezvoltă prin organul percepţiei de gradul II care permite formarea ideilor şi conceptelor prin generalizare şi abstractizare. Prin urmare ideile nu sunt înnăscute. Încercând să combată apriorismul kantian şi să argumenteze condiţionările proceselor psihice, ***C.V.*** descrie gândirea în complexitatea ei ca formă logică a cunoaşterii şi modul de formare a noţiunilor şi categoriilor de spaţiu, timp, cauzalitate. Celelalte lucrări importante ale lui ***C.V.*** – *Încercări de metafizică* (1879), *Bazele metafizicei* (1890) şi *Întâile principii care alcătuiesc lumea* (1888) – conţin de asemenea importante elemente de psihologie. O încercare interesantă este explicarea mecanismelor fiziologice a proceselor psihice dar într-o formă simplistă şi naivă. În contrast cu materialismul vulgar din mijlocul secolului al XIX-lea reprezentat de naturalişti germani (K. Vogt, L. Büchner şi J. Moleschott) şi criticând pozitivismul lui A. Comte, Conta afirmă că „sufletul nu este o secreţiune, ci este o *funcţiune* şi tocmai pentru aceea el este *nematerial*" (*Teoria fatalismului*, 1875, *apud* I. Mânzat, 2007). ***C.V.*** a încercat de asemenea să descifreze legile activităţii psihice şi a acordat o importanţă mai aparte legii asociaţiei ca lege generală având ca substrat „deprinderea organică de funcţionare a creierului, deprindere câştigată cu ocaziunea percepţiilor elective" (V. Conta, *Teoria fatalismului*, p. 474). În teoria ondulaţiei universale, sub influenţă darwinistă, ***C.V.*** susţine că însăşi ereditatea este rezultatul influenţelor mediului, că omul nu poate avea idei înnăscute ci numai predispoziţii înnăscute. Dintr-o perspectivă a determinismului universal, Conta a încercat să explice formarea conştiinţei de sine pe baza perceperii iniţiale a propriului corp, urmată de diferenţierea cunoaşterii şi formarea conştiinţei diferitelor funcţii psihice. Cu toate acestea, Conta nu a reuşit să sesizeze rolul important al limbajului în apariţia şi formarea gândirii şi a conştiinţei de sine. Totuşi Conta diferenţiază şi explică clar cele două nivele sau trepte de cunoaştere (senzorial şi logic-abstract): „Originea tuturor cunoştinţelor noastre este în simţuri. Nu pot exista idei şi cugetări fără simţuri… Organul care formează ideile, care judecă, care gândeşte este creierul

şi nu simţurile. De aceea, gradul de inteligenţă este în raport direct cu dezvoltarea şi cu perfecţiunea creierilor, iar nicidecum cu aceea a organelor simţurilor; şi tocmai de aceea omul este cel mai inteligent printre animale". ***C.V.*** a analizat gnoseologic metodele şi procedeele de cunoaştere (analiza şi sinteza, abstractizarea şi generalizarea, inducţia şi deducţia, analogia, ipoteza etc.) menţionând importanţa inducţiei şi deducţiei în generarea „adevărurilor mediate" şi producerea cunoaşterii: „Din fiecare adevăr stabilit tragem, prin inducţiune sau deducţiune, alt adevăr... toate cunoştinţele trebuie să plece de la special spre a ajunge la general şi la universal... nu există pe lume un adevăr deductiv, care să nu se bazeze pe un adevăr inductiv". Aşa cum remarcă Marian Bejat (1972, p. 125), opera lui ***V.C.*** prin lucrarea sa fundamentală, *Teoria fatalismului,* a adus o contribuţie importantă la crearea premiselor constituirii psihologiei ştiinţifice în România, prin pregătirea unei atmosfere favorabile şi prin consolidarea bazelor teoretice ale acesteia. ***Opere principale:*** *Teoria fatalismului* (1875-1876); *Teoria ondulaţiunii universale* (1876-1877); *Încercări de metafizică* (1879); *Întâile principii care alcătuiesc lumea* (1888); *Bazele metafizicii* (1890). ***Surse:*** Bejat, M. (1972). *Geneza psihologiei ca ştiinţă experimentală în România.* Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, pp. 106-124; Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale* (p. 992); Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalităţi din istoria, ştiinţa şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. IV (A-I), pp. 349-353. Editura Geneze. Bucureşti; Vasile Conta, accesat 14 octombrie 2022 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Vasile_Conta; prof. E. Balan, *Marele filosof român Vasile Conta*, accesat 14 octombrie 2022 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Vasile_Conta

COSMOVICI, ANDREI (n. 30 noiembrie 1927, Bucureşti – d. 21 martie 2013, Iaşi) psiholog român, profesor universitar specializat în psihologie şcolară, psihologie diferenţială, psihologie experimentală, psihologia personalităţii şi psihodiagnostic. Personalitate reprezentativă a şcolii psihologice ieşene. A urmat studiile la colegiul „Sfântul Sava" din Bucureşti, la un liceu din Lupeni şi apoi Colegiul Naţional din Iaşi. Absolvent al Universităţii „Al.I. Cuza" Iaşi, Facultatea de Pedagogie-Psihologie (1947-1951). Doctor în psihologie cu teza *Deosebiri individuale în procesul de gândire,* Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi, mai 1965, cond. şt. prof. V. Pavelcu. A fost elevul profesorului P. Botezatu şi V. Pavelcu. A avut de asemenea ca profesori pe Dan Bădărău şi Ştefan Bârsănescu. ***Ascendenţă profesională şi academică:*** profesor în învăţământul mediu şi psiholog la Laboratorul de psihologie al Întreprinderii Regionale de Transporturi Auto (IRTA) (1951-1969); asistent univ. (1969-1972); lector univ. (1972-1979); conf. univ. şi prof. univ. la Catedra de Psihologie-Pedagogie-Sociologie şi Etică a Universităţii „Al.I. Cuza" Iaşi (1979-2005). Catedra a avut diferite denumiri peste timp. A predat cursuri de psihologie până în 2005. ***Poziţii de management ştiinţific şi academic:*** director adjunct al Centrului de Ştiinţe sociale al Academiei Române, Filiala Iaşi; membru în Comisia Centrală de Orientare Şcolară şi Profesională şi

în Comisia Centrală pentru Coordonarea Cercetării Pedagogice; după 1992 a fost membru în Comisia Superioară de Diplome (devenită ulterior Consiliul Național de Atestare a Diplomelor, Titlurilor şi Certificatelor Universitare). ***Afilieri academice:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1964-), director adjunct al Centrului de Ştiințe Sociale Iaşi (1971-1975) şi membru corespondent al Academiei de Ştiințe Sociale şi Politice (1970-). ***Activitate didactică:*** la secțiile de Psihologie şi Pedagogie ale Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi, a predat cursuri, condus seminarii, aplicații practice şi îndrumat lucrări de licență pentru disciplinele: Psihologie generală, Psihodiagnostic, Psihologie diferențială, Psihologie şcolară şi pedagogică, Psihologie experimentală, Statistică psihologică şi pedagogică, Psihologia personalității, Logică, Psihologie pedagogică. A fost apreciat de studenți pentru rigoare, precizie şi exigență didactică şi ştiințifică, dar şi pentru calitatea activității didactice şi onestitate academică. Generații întregi de studenți au admirat claritatea ideilor şi cursurilor sale. ***Cercetări şi contribuții:*** a determinat ponderea factorului „g" (inteligența generală) în activitățile cognitive stabilind dominanța acestuia numai la extremele Curbei Gauss – la copii cu performanțe scăzute şi la cei supradotați; reevaluarea testelor la noi în țară (1965) şi stabilirea valorii şi limitelor metodelor de psihodiagnostic; descrierea personalității bazată pe structura ocupațiilor; importanța datelor biografice şi a metodei biografice pentru caracterizarea unor structuri ale persoanei; structura motivației persoanei reflectată în ocupațiile din timpul liber; motivația la adolescenți; validitatea şi fidelitatea instrumentelor de investigație psihologică; clasificarea motivelor şi valorilor umane. A colaborat, într-o perioadă de pionierat (1980-1990), cu tineri informaticieni pentru computerizarea unor probe psihologice. ***Teste şi instrumente de psihodiagnoză:*** a re-etalonat, împreună cu un grup de psihologi şcolari, testul WISC (11-14 ani) (1971) şi a elaborat 3 teste proiective: „Testul Sp" (probă pentru diagnoza sociabilității), testul proiectiv de interpretare „Motive reale" (pentru determinarea motivelor care stau la baza unor comportamente umane) şi „Proba PIO" (probă pentru ierarhia ocupațiilor). A tradus, adaptat şi perfecționat *Metoda biografică* a lui Hans Thomae. ***C.A.*** a fost primul psiholog din cadrul Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi, din perioada postbelică, care a început să efectueze cercetări psihologice concrete pe bază de teste şi convorbiri. ***Publicații (selectiv):*** *Importanța inteligenței generale* (1967); *Metode pentru cunoaşterea personalității* (1972, coord.); *Adolescentul şi timpul său liber* (1985, în colab.); *Psihologie diferențială teoretică* (1979, curs); *Psihologie generală* (1996); *Psihologie şcolară* (1999, în colab.); *Psihologie – Compendiu pentru bacalaureat şi admitere în facultate* (1999, coord.). Peste 60 de titluri de lucrări publicate. ***Apreciere:*** *„Este primul psiholog din cadrul universității ieşene care a început să efectueze cercetări de psihologie concretă pe bază de teste şi convorbiri... A realizat numeroase investigații, în special în domeniile psihologiei diferențiale şi ale psihodiagnosticului. S-a remarcat şi ca un bun dascăl, inoculând studenților preocuparea pentru precizie şi exigență ştiințifică... Expunerile sale se distingeau şi printr-o deosebită claritate, ceea ce explică de ce lucrarea sa de psihologie generală a fost carte de căpătâi pentru multe generații de studenți"* (https://monitorulpsihologiei.com/andrei-cosmovici). (Text foarte similar cu cel din A. Stan, 2019, p. 347). ***Surse:*** Mureşan, P.

(1981). *Chestionar profil psihologi români,* Anexa 1*;* Mureşan, P. (1981*). Dicționar psihologi români*. manuscris; Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. IV (A-I). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 288-290; Andrei Cosmovici, accesat 21 ianuarie 2023 din: http://150.uaic.ro/personalitati/psihologie-si-stiinte-ale-educatiei/andrei-cosmovici/; Stan, A.(2019). *Psihologia ieşeană universitară*. Editura Junimea, Iaşi, pp. 347- 353.

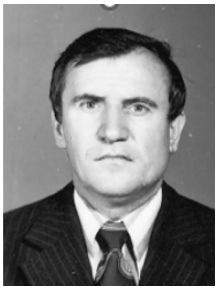

COTOR, CORNEL (n. 9 august 1935, com. Mezeşenii de Jos, jud. Sălaj), psiholog român specializat în psihodiagnostic şi orientare şi selecție profesională. Absolvent al Institutului de Cultură Fizică (Bucureşti, 1959) şi al Universității Bucureşti, Facultatea de Filosofie, secția Psihologie (1966-1971). Doctor în psihologie cu teza *Contribuții metodologice cu privire la selecția şi formarea cadrelor de conducere cu aplicații în ramura construcții,* Universitatea Bucureşti, 6 februarie 1980, cond. şt. prof. P. Popescu-Neveanu. ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1972-). ***Poziții profesionale:*** expert şi şef Laboratorul de psihologie la COCC (1971-). ***Cercetări:*** selecția, formarea şi perfecționarea informaticienilor şi a diverselor categorii de lucrători din construcții, inclusiv a cadrelor de conducere; creația tehnico-ştiințifică, organizând cursuri de perfecționare pe această temă cu personal de concepție; psihologia conducerii. Participant cu comunicări ştiințifice la numeroase sesiuni ştiințifice naționale. ***Contribuții:*** sistem de selecție bazat pe un model matematic care rezolvă problema compensației în contextul acțiunii simultane a unui ansamblu de factori psihologici în cadrul activității de muncă; interpretarea pentru prima dată la noi în țară a diverselor teste cu ajutorul calculatorului şi dezvoltarea unui nou domeniu de cercetare psihologicăpsihoinformatica; tipologie originală de conducători şi stiluri de conducere după criterii esențiale. A întocmit o bibliotecă de programe pentru prelucrarea statistică (corelații, regresii, analiză factorială etc.) pe calculator a rezultatelor testelor şi cercetărilor psihologice. A elaborat testul de personalitate „IO-IP" cu interpretare pe calculator. A tradus şi adaptat pentru prelucrare automată testele: FPI şi testul color Lüscher. ***Publicații:*** *Probleme de psihologia muncii* (1973); *Funcțiunea de personal* (1973); *Monografii profesionale pentru profesiile din domeniul informaticii*, vol. 20 (1975); *Metode şi procedee de formare şi perfecționare a cadrelor de conducere* (1975). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români,* Anexa 1; Mureşan, P. (1981*). Dicționar psihologi români*. manuscris.

CRACSNER, CONSTANTIN-EDMOND (n. 19 iunie 1958, Craiova, jud. Dolj), ofițer de marină (comandor) şi psiholog român specializat în psihologie militară. A urmat cursurile Liceului Militar „Dimitrie Cantemir" din Breaza, jud. Prahova. Absolvent al Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân", Constanța

(1977-1981). Licenţiat al Facultăţii de Psihologie-Sociologie-Pedagogie a Universităţii „Spiru Haret" din Bucureşti (1991-1996); licenţiat în Psihologie şi Sociologie la Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Sociologie, Psihologie şi Pedagogie (1997). Doctor în psihologie cu teza *Un model explicativ-comprehensiv al asigurării psihologice pentru luptă a militarilor din Armata României*, conducător şt. prof. dr. Mihai Golu, Universitatea din Bucureşti (2002). ***Ascendenţă profesională şi academică:*** cadru didactic asociat, lector la Academia Tehnică Militară (1999-2003) şi Facultatea Militară de Educaţie Fizică şi Sport din Academia Naţională de Educaţie Fizică şi Sport (1999-2003). Profesor asociat la Universitatea Naţională de Apărare (2004-2008). Lector univ. (2008-2023) şi decan la Facultatea de Psihologie a Universităţii Ecologice din Bucureşti (2012-2022). ***Cariera militară:*** a obţinut, succesiv, grade militare de locotenent (1981-1986), locotenent major (1986-1991), căpitan-locotenent (1991-1996), căpitan-comandor (1996-2001), comandor (2001-2008). A îndeplinit diverse funcţii militare la Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân" (1981-1986), Comandamentul Marinei Militare din Constanţa (1986-1988) şi Consiliul Politic Superior al Armatei (1988-1991), Liceul militar de marină „Alexandru Ioan Cuza" (1991-1994), Secţia de Asigurare Psihologică a Armatei din Statul Major General (1994-1996) şi diverse structuri de psihologie militară din cadrul Ministerul Apărării Naţionale (1996-2008). ***Poziţii de management:*** şef de laborator în Secţia de Expertiză Psihologică a Armatei (1996-2000); şeful Centrului Metodologic pentru Selecţia Aptitudinală şi Psihologică din Direcţia Management şi Resurse Umane a Ministerului Apărării Naţionale (2000-2002); şeful Secţiei de Psihologie din Statul Major General al Armatei Române (2002-2008). Director al Departamentului de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei la Facultatea de Psihologie din Universitatea Ecologică din Bucureşti (2011-2012); decan la Facultatea de Psihologie a Universităţii Ecologice din Bucureşti (2012-2022). ***Afilieri profesionale:*** membru în Asociaţia Psihologilor din România (2000-2018); membru în Consiliul Director al Asociaţiei Psihologilor din România (2002-2006); cofondator şi membru al Asociaţiei de Psihologie Aplicată în Domeniul Securităţii Naţionale – APADSNRO (2009-2023); membru în Asociaţia Psihologilor din Transporturi (2004-2017); preşedinte al Comisiei de Psihologie pentru Apărare, Ordine Publică şi Siguranţă Naţională din Comitetul director al Colegiul Psihologilor din România (2005-2013); preşedinte al Filialei teritoriale Bucureşti a Colegiului Psihologilor din România (2013-2017); membru afiliat Internaţional al Asociaţiei Americane de Psihologie (APA) (2020 – prezent); preşedintele Colegiului Psihologilor din România (2022 – prezent). ***Activitate didactică. Domenii de competenţă:*** Statistică aplicată în ştiinţele sociale, evaluare psihologică, management militar, comportament organizaţional şi evaluarea posturilor. În calitate de lector universitar (2008 – prezent) şi decan (2012-2022) la Facultatea de Psihologie a Universităţii Ecologice din Bucureşti a predat cursurile *Psihologia educaţiei, Psihologia resurselor umane, Psihologie militară, Asistenţa psihologică a personalului, Psihologia şi managementul traumei, Psihodiagnoza aptitudinilor şi inteligenţei, Bazele teoretice ale evaluării psihologice.* ***Contribuţii la dezvoltarea managementului organizaţional şi a infrastructurii psihologiei militare:*** În calitate de

specialist şi şef al unor structuri de psihologie militară a coordonat şi participat la elaborarea unor acte normative pentru reglementarea cunoaşterii, evaluării, selecţiei, pregătirii şi integrării organizaţionale a personalului din Ministerul Apărării Naţionale. A contribuit efectiv la elaborarea metodologiilor privind instruirea, formarea şi perfecţionarea pregătirii psihice pentru luptă a militarilor, ca specialist în cadrul Secţiei de Asigurare Psihologică a Armatei din Statul Major General al Armatei Române (1994-1996). A desfăşurat constant activităţi de cercetare, experimentare şi validare a metodologiilor de examinare, selecţionare şi expertizare a cadrelor militare şi salariaţilor civili din armată, în funcţia de şef laborator în Secţia de Expertiză Psihologică a Armatei (1996-2000). În calitate de şef al Centrului Metodologic pentru Selecţia Aptitudinală şi Psihologică din Direcţia Management şi Resurse Umane a Ministerului Apărării Naţionale (2000-2002) şi ulterior şef al Secţiei de Psihologie din Statul Major General (2002-2008) a depus eforturi importante pentru obţinerea resurselor materiale şi financiare necesare amenajării şi dotării spaţiilor necesare pentru activităţile de psihologie în conformitate cu scopurile, obiectivele şi misiunile fundamentale ale Secţiei de Psihologie. A obţinut, operaţionalizat şi implementat investiţii mari, pentru modernizarea infrastructurii necesare desfăşurării activităţilor specifice ale structurii de psihologie militară, care s-au materializat în reparaţii capitale ale locaţiei, achiziţionarea mobilierului adecvat, dotarea cu un sistem computerizat de examinare psihologică şi instrumentar psihotehnic, instalarea unei centrale telefonice moderne, conectarea la sistemul Internet şi Intranet al Statului Major General. A orientat şi condus activitatea de cercetare ştiinţifică în direcţia experimentării, etalonării şi validării unor probe psihologice (teste, chestionare etc.) pentru selecţia psihologică a resursei umane, precum şi pentru realizarea unor psihoprofesiograme specifice domeniului militar. În cadrul grupului militar de lucru (2007-2010) pentru Proiectul *International Human Factors & Medicine HFM 081 Research & Technology Task Group RTG 020 (HFM 081 RTG 020)* a elaborat studiul *Stress and psychological support în modern military operations* finalizat cu: estimarea cerinţelor de interoperabilitate privind standardul ocupaţional al unor categorii de personal din structura sistemelor de comunicaţii militare; experimentarea, etalonarea şi validarea unor probe psihologice pentru selecţia şi pregătirea psihologică a resursei umane în domeniul militar (2007-2008). ***Publicaţii.*** **1.** ***Volume autor unic:*** *Elemente de psihologie militară* (2003); *Istoria psihologiei militare româneşti* (2005). **2.** ***Volume coordonate şi coautor:*** *Psihologie aplicată în mediul militar – PSIHOMIL I şi II* (2005); *Selecţia psihologică în mediul militar* (2006); *Cunoaşterea şi asistenţa psihologică primară în mediul militar* (2006); *Psihologia organizaţiei militare* (2006); *Psihologie clinică, consiliere şi psihoterapie* (2006); *Psihologia organizaţiei militare şi selecţia psihologică a resursei umane* (2007); *Asistenţa psihologică în organizaţia militară* (2007); *Psihologia militară românească între deziderat şi realitate* (2008). **3.** ***Capitole în volume:*** „Standarde actuale privind evaluarea şi selecţionarea psihologică a candidaţilor la profesii/ocupaţii care necesită permisul de armă." În Stan, A. (2006, coord.). *Standarde şi exigenţe ale psihologiei aplicate*; „Evaluarea psihologică în vederea obţinerii permisului de armă-aspecte metodologice". În Milcu, M.; Sassu, R. Răulea,

C. (2007, coord.). *Cercetarea psihologică modernă. Direcții şi perspective*; „Aspecte juridice, medicale şi psihologice privind obținerea permisului de armă". În Stan, A. (2008, coord.). *Psihologie şi societate: noutăți în psihologia aplicată*; „Psihologia militară". În Marin, Gh. (2009, coord.). *Enciclopedia Armatei României;* „Diagnoza climatului psihologic în organizații (aspecte teoretico-metodologice şi aplicații practice în structurile sistemului securității naționale)". În Grădinaru, I. (2011, coord). *De la cunoaştere la intervenție în psihologie*. Vol. II; „Managementul serviciilor psihologice în structurile sistemului securității naționale". În Grădinaru, I. (2011, coord.). *De la cunoaştere la intervenție în psihologie*. Vol. II; „Discursul mentalului colectiv asupra bărbatului şi femeii. Efecte, consecințe, provocări în contextul conflictului viață familială-viață profesională (în colab. cu R. Gherghinescu). În Marhan A.M., Micle, M.I., Săucan, D.Ş. (2015), *Perspective asupra interfeței muncă-familie, între conflict şi echilibru.* **4. *Cursuri universitare :*** *Psihologia educației. Note de curs* (2014); *Psihologia resurselor umane. Note de curs* (2015); *Psihologia şi managementul traumei*. *Note de curs* (2016); *Psihologie militară. Note de curs* (2014); *Psihologia personalității. Note de curs* (2016). Autor a peste 60 de articole, publicate în reviste de specialitate din țară, în volumele unor manifestări ştiințifice naționale şi internaționale. ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români*, Anexa 2; Cracsner, C.E. (2005). *Istoria psihologie militare româneşti.* Editura Psyche, Bucureşti, pp. 101-105, manuscris de la autor; Hübner, R. (2007). *Enciclopedia personalităților din România,* Editura Hübners Who is Who; Moşneagu, M. (2008). *Dicționarul marinarilor români,* Editura Militară, Bucureşti; Aurel Stan (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi; *Constantin Edmond Cracsner*, accesat 29 ianuarie 2023 din: https://psihologii.ro/constantin-edmond-cracsner/; *Cracsner Edmond*, accesat 29 ianuarie 2023 din: Cracsner Edmond.pdf (armyacademy.ro)

CREȚU, TINCA (n. 1 octombrie 1936, com. Butnăreşti, jud. Neamț – d. 6 noiembrie 2019, Bucureşti) psiholog român, cadru didactic universitar. Şcoala generală în oraşul Mărăşeşti. A absolvit Liceul Pedagogic din Bacău (1954). Licențiată cu diploma de merit a Facultății de Filosofie, secția Psihologie, Universitatea Bucureşti, 1954-1959. Doctor în psihologie cu teza *Conceptualizarea relațiilor spațiale. Analiza psihologică a imaginației geometrice*, Universitatea Bucureşti, 25 februarie 1975, cond. şt. prof. P. Popescu-Neveanu. Membră a Asociației Psihologilor din RSR (1964-). Elevă a prof. Gh. Zapan şi P. Popescu-Neveanu. ***Ascendență academică:*** preparator (1959-1963), şef cabinet (1963-1966), asistent univ. (1966-1977) la Catedra de Psihologie, Facultatea de Filosofie, Universitatea Bucureşti; cercet. şt. Sectorul de cercetare a activității pioniereşti de pe lângă CNOP (1967-1970); lector univ. (1977-1994), conf. univ. (1994-2001), prof. univ. (2001-) la Catedra de Psihologie, Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației a Universității din Bucureşti. ***Afiliere academică:*** Asociația Psihologilor din România. ***Activitate didactică:*** Domenii de specializare:

Psihologie generală, Psihologa vârstelor şi Psihologia educaţiei. A seminarizat decenii întregi cursul de Psihologie generală predat de prof. Paul Popescu-Neveanu. De asemenea, a seminarizat cursuri de Psihologia copilului şi Psihologia personalităţii. A elaborat programa şi a fost titulara cursului de Psihologia educaţiei. A predat: cursul de Psihologie şcolară la mai multe facultăţi a Universităţii Bucureşti (1975-1979); un curs nou de Psihologia caracterului; cursul de Psihologia muncii la Politehnica Bucureşti şi Facultatea de geologie. Odată cu înfiinţarea Facultăţii de Sociologie-Psihologie-Pedagogie, după 1990, a predat: cursuri de Psihologie generală şi Psihologia vârstelor la Colegiul Universitar din Bucureşti şi Buzău, CREDIS – Departamentul de învăţământ deschis la distanţă. A mai predat cursuri la Institutul Naţional de Informaţii şi Universităţi private (Universitatea Ecologic, Universitatea „Spiru Haret", Universitatea „Hyperion"). ***Cercetări:*** problema formării gândirii tehnice la preadolescenţi; particularităţi psihologice ale imaginaţiei geometrice; dezvoltarea reprezentărilor spaţiale la preşcolari; cooperarea profesor-elev; forme de cooperare studenţi-profesori; dimensiunile maturizării sociale; contribuţia cercurilor tehnico-aplicative la dezvoltarea gândirii tehnice. ***Contribuţii:*** caracterizarea psihologică a imaginaţiei geometrice, aspecte semnificative în dezvoltarea reprezentării formelor geometrice la preşcolari şi şcolarii de vârstă mijlocie; model de organizare nivelară a intereselor cognitive ale profesorilor, definirea parametrilor maturizării sociale pentru activitate, un model structural sistemic al personalităţii (1987). ***Publicaţii (selectiv):*** *Metode şi procedee folosite în cercetările tehnice pentru formarea gândirii tehnice a elevilor* (1969, în vol. *Activitatea educativă pionierească*); *Rolul cercurilor de electromontaj în dezvoltarea gândirii tehnice a elevilor* (1971, în vol. *Personalitatea copilului*); *Particularităţi ale imaginaţiei geometrice implicată în însuşirea cunoştinţelor elementare de geometrie* (1974, „Analele Universităţii Bucureşti"); *Psihologie şcolară* (Catedra de Psihologie, coautor şi coord., 1982, 1987); *Psihologia* (coautor, manual pentru licee, 1990-1996); *Psihologia vârstelor* (coautor, 1994, 2001); *Psihologie generală* (2000); *Adolescentul şi contextul său de dezvoltare* (2001); *Psihologia educaţiei* (2004); *Psihologia copilului* (2005); *Psihologia adolescentului şi adultului* (2005). A publicat 4 volume autor unic, 38 de studii în reviste de specialitate sau capitole în volume şi manuale şi a fost coautor la manuale de psihologie pentru licee (*Psihologia*, *manual pentru licee, 1990-1996*); coautor şi coord. la manualul de *Psihologie şcolară* al Catedrei de Psihologie (1982, 1987). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalităţi din istoria, ştiinţa şi cultura românească de-a lungul timpului*. Vol. IV (A-I). Editura Geneze, Bucureşti pp. 296-298.

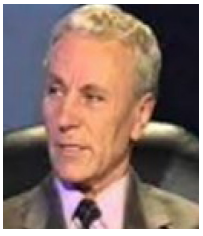

CRISTEA, DUMITRU (n. 13 august 1938, Băicoi, jud. Prahova) psiholog român şi orientat spre cercetări în domeniul psihologiei sociale, organizaţionale şi optimizarea procesului de învăţământ. Absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1968-1972). Doctor în psihologie

cu teza *Dinamica microgrupurilor sociale industriale,* Universitatea Bucureşti, 1978, cond. şt. conf. dr. Pantelimon Golu. ***Ascendență profesională:*** asistent univ. la Institutul Central pentru Perfecționarea Personalului Didactic (ICPPD) (1972-1975), Catedra de Psihologie a Universității Bucureşti (1975-1977), Institutul Politehnic Bucureşti (1977-1979); lector univ. la Institutul Politehnic Bucureşti (1979-1990); conf. univ. asociat (1992) şi prof. univ. asociat (1999) la Facultatea de Psihologie a Universității „Titu Maiorescu" unde preda o serie de discipline (*Bazele psihologiei sociale, Psihosociologia grupurilor şi a fenomenelor de masă, Psihologia organizațională)* şi este coordonatorul masteratului *Tehnici de Comunicare şi Influență Socială*. Director adjunct al Serviciului Român de Informații (SRI) (1991-1994); a înființat şi condus ca rector primul Institut de Superior de Informații din cadrul SRI (1991-1994. ***Cercetări ştiințifice:*** aplicații ale cercetărilor operaționale în ştiințele sociale; climatul psihosocial şi stilurile de conduită în grupurile sociale; optimizarea procesului de învățământ; creativitatea tehnică. ***Contribuții ştiințifice:*** predicția comportamentului de grup prin intermediul unui model operațional; relația dintre profilul climatului psihosocial şi gradul de structurare a grupului. A elaborat metode de analiză operațională a structurii grupurilor sociale şi pentru determinarea climatului de grup. ***Premiul*** „Vasile Conta" al Academiei Române pentru tratatul de *Psihologie socială* (2015). ***Publicații:*** *Cercetarea operațională în ştiințele sociale* (1977); *Optimizarea structurii microgrupurilor industriale* (1977); *Structurile psihosociale ale grupului şi eficiența acțiunii* (vol. 1983); *Perspectiva dialectică în psihologia industrială* în *Dialectica în ştiință* (1983); *Tratat de psihologie socială* (2001); *Psihologie industrială aplicată; Psihologie socială; Structuri psihosociale ale grupului şi eficiența acțiunii; Tratat de psihologie socială* (2015). A publicat peste 80 de studii, articole de specialitate şi lucrări fundamentale în psihologie socială. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

CUCU, IOAN C. (n. 31 iulie 1936, Păstrăveni, jud. Neamț) medic psihiatru, doctor în ştiințe medicale şi psiholog român; absolvent al Facultății de Medicină generală (Iaşi, 1960) şi al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie (Universitatea Bucureşti, 1965-1970). Medic primar psihiatru şi dr. în psihiatrie cu teza *Familia în psihoza maniaco-depresivă,* IMF Bucureşti, 1972, cond. şt. prof. C-ța Parhon Ştefănescu. Preparator (1963) şi asistent univ. (1967-) la Institutul Medico-Farmaceutic Bucureşti, Catedra de Psihiatrie. A predat cursul de *Psihologie medicală* peste 20 de ani la Facultatea de Stomatologie. ***Cercetări şi contribuții:*** studiul psihosomatic al bolilor medicale şi chirurgicale; dezvoltarea gândirii psihosociale în psihiatria adolescentului şi medicina psihosomatică; psihiatrie; psihologie medicală; psihosomatică. A participat la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (The 5-9th World Congres of Psychiatry; IIIrd World Congres of Bio. Psychiatry etc.). ***Publicații:*** *Psihiatria* (1976, 1991; sub red.

V. Predescu); *Manifestări psihiatrice în clinica medicală* (1977), *Psihiatria adolescentului* (1979); *Psihologie medicală* (1980); *Medicina psihosomatică* (1981); *Psihiatrie socială* (1982, I; 1983, II); *Psihiatria sub dictatură* (2005, în colab.*); Autosugestie şi relaxare* (1992). Peste 115 studii şi articole publicate în ţară şi străinătate, participări la congrese, simpozioane naţionale şi internaţionale. În lucrarea *Psihiatria sub dictatură* (2005) ***C.I.*** a demascat *„Utilizarea psihiatriei în perioada comunismului ca armă politică face parte din istoria tragică a psihiatriei româneşti, de care generaţia de astăzi şi mai ales generaţiile viitoare trebuie să ia cunoştinţă"*. http://www.filehost.ro/174920/filehost_Psihiatria_sub_dictatura_comunista_Mon_doc/ (*Psihiatria_sub_dictatura_comunistă-Mon.doc.doc) accesat 3 martie 2022.* ***Surse:*** *Mureşan, P. (1981). Chestionar profil psihologi români,* Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români,* manuscris.

CUPCEA, SALVATOR P. (n. 8 august, 1908, Carei – d. 1958, Cluj) psiholog, medic, profesor universitar şi om politic român. Absolvent al Facultăţii de Filosofie şi Litere a Universităţii Regele Ferdinand I din Cluj-Napoca (1929) şi al Facultăţii de Medicină din Cluj-Napoca (1939). Colaborator şi prieten cu Alexandru Roşca. Specializări în psihologie, medicină genetică, antropologie biologică şi criminologie; pionier al psihologiei experimentale şi psihanalizei româneşti şi unul dintre întemeietorii Universităţii de Medicină şi a Institutului de Psihiatrie din Cluj-Napoca. ***Ascendenţă academică:*** medic psihiatru la Spitalul de Neuro-psihiatrie din Sibiu, cercetător la Institutul de Igienă din Cluj-Napoca, lector (1943) şi profesor universitar (1948) la Facultatea de Medicină a Universităţii „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca. ***Poziţii de conducere academică şi administrativă:*** preşedinte al Societăţii Ştiinţelor Medicale, Filiala Cluj (din 1951), decan al primei Facultăţii de Igienă din Cluj-Napoca (pe care a organizat-o), director al clinicilor universitare, şeful Catedrei de Igienă a IMF Cluj-Napoca; secretar general în Ministerul Sănătăţii (1945-1947) de unde şi-a dat demisia revenind la Cluj; director al Filialei Cluj a Institutului de Igienă şi Sănătate Publică (19491958). Medic în războiul din Vest şi reprezentant al României la Organizaţia Mondială a Sănătăţii (OMS). În perioada premergătoare celui de al Doilea Război Mondial a fost atras de mişcările naţionaliste şi a simpatizat discret şi prudent cu mişcarea legionară şi orientarea eugenică. După 1944 a susţinut mişcarea comunistă devenind Ministru al Sănătăţii şi reprezentant al ţării la OMS. A murit prematur din cauza unei intervenţii chirurgicale nereuşite. ***Activitate didactică:*** a fost un dascăl şi orator eminent predând cursuri variate, complexe şi foarte bine documentate ştiinţific (psihopatologie, psihiatrie, eredotopatologie, antropologie, igienă socială, igienă generală şi comunală) la Institutul de Igienă şi Igienă Socială din Cluj-Napoca, o mare parte în perioada celui de-al Doilea Război Mondial. A fost colaborator a lui Iuliu Moldovan, medic român, membru corespondent al Academiei Române (din 1920) şi care între anii 1919-1920 a organizat „Serviciul Sanitar şi de Ocrotire" din Ardeal. ***Cercetări şi contribuţii ştiinţifice:*** cercetător cu spirit interdisciplinar şi personalitate

de vastă cultură, ***C.S.P.*** a militat şi dezvoltat o viziune complexă asupra bolnavilor şi bolilor din perspectiva „ecologiei umane", a echilibrului dintre organism şi mediu. A dat o conotaţie extinsă conceptului de sănătate fizică şi mentală. Ca psihanalist a studiat marginalii sociali, iar ulterior a avut preocupări de igienă socială, eugenie, antropologie şi criminologie. A iniţiat primele cercetări din ţară asupra epidemiologiei bolilor cardiovasculare împreună cu acad. A. Moga şi a întreprins campanii de igienizare. În perioada celui de al Doilea Război Mondial s-a concentrat pe studierea inteligenţei. ***Premii şi distincţii:*** Premiul de Stat (1952) pentru lucrarea colectivă *Silicoza şi tuberculoza*. ***Publicaţii:*** **1.** ***Volume în colab.*****:** Silicoza şi silicoturbeculoza (în colab.); *Adaptarea socială* (1937, în colab. cu Fl. Şt.Goangă şi Al. Roşca); *Instabilitatea emotivă* (1936, în colab.); *Teste pentru măsurarea funcţiilor mintale* (1940, în colab.). **2.** ***Articole în*** *„Revista de psihologie"* **(*selectiv*):** *Constituţia morfologică la bolnavii mintali* (1941); *Încercarea unui sistem de psihopatologie constituţională evolutiv* (1944). A publicat peste 100 de lucrări în domeniul psihologiei, psihiatriei, igienei mintale, igienei generale, biotipologiei şi sănătăţii publice şi a fost membru al mai multor societăţi ştiinţifice din ţară şi străinătate. ***Apreciere:*** *„Salvator Cupcea a fost şi un înzestrat dascăl. Cursurile sale, indiferent de domeniul lor (psihopatologie, psihiatrie, eredopatologie, antropologie, igienă socială, igienă generală şi comunală) transmiteau informaţia ştiinţifică specifică temei abordate prin elocinţa unui distins orator şi om de cultură astfel încât amfiteatrul de la Igienă era întotdeauna plin. Expunerile sale erau susţinute cu informaţii de ultimă oră din literatura de specialitate, cu referiri la realităţi cotidiene şi presărate cu fascinante incursiuni în istorie, literatură, în artele plastice etc., ceea ce atrăgea studenţi ai altor facultăţi şi chiar persoane din afara universităţii. De multe ori cursurile profesorului Cupcea s-au terminat în aplauzele studenţilor, ale întregului auditoriu*" („106 ani de la naşterea renumitului medic Salvator Cupcea, fiu al Careiului" (2014, 8 august). „Buletin de Carei", accesat 12 noiembrie 2021 din: https://www.buletindecarei.ro/2014/08/106-ani-de-la-nasterea-renumitului-medic-salvator-cupceafiu-al-careiului.html**.** ***Surse:*** Salvator P. Cupcea (1908-1958). Accesat 12 iulie 2022 din: https://suciusiminfo.blogspot.com/2019/08/salvator-p-cupcea-1908-1958.html; Jurcău, N. (2008). „Şcoala clujeană de psihologie – nava amiral a psihologiei în România. Interviu cu Doamna Mariana Roşca". *Revista de psihologie şcolară,* I (1), 87-103. Accesat 12 martie 2022 din: http://www.anps.ro/documente/ Revista%20nr%201/Jurcau%20pp87-103.pdf; Roşca, M. (2007). *Când şi de ce a apărut sintagma „Şcoala clujeană de Psihologie"?.*„An. Inst. de Ist. «Gh. Barițiu» din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. V, 2007, p. 137162. Accesat 12 iulie 2022 din: http://www.humanistica.ro/anuare/2007/Anuar%20Humanistica_V_2007/art06Rosca.pdf

CZITROM, IOAN (n. 5 decembrie 1923 – d.?) psiholog şi cercetător român specializat în psihologia muncii industriale. A suferit ororile holocaustului, fiind deportat, de autorităţile hortiste din Ardealul ocupat în timpul celui de al Doilea Război Mondial, dar a supravieţuit. După ce a fost deportat în Ungaria şi Austria, a fost eliberat de sovietici şi apoi dus la Stalingrad. A lucrat ca cercetător principal la Institutul de Cercetări Socio-Umane, Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române. A

fost prieten bun cu Horia Pitariu, cu care a realizat câteva cercetări în domeniul selecţiei şi formarii profesionale în domenii industriale. În cadrul Filialei Cluj a Academiei au avut contracte de cercetare mai ales în sfera psihologiei muncii industriale. A cercetat, singur sau în colaborare: factorii motivaţionali la muncitorii din industria constructoare de automobile; climatul psihosocial în colectivele de muncă; examinarea psihologică a ucenicilor strungari. ***Publicaţii:*** *Monografii profesionale destinate orientării şi selecţiei personalului* (1977, în colab. cu H. Pitariu, N. Jurcău, I. Lăţiş, V. Samu).

DAFINOIU, ION (n. 19 octombrie 1952, Gurguieţi, jud. Brăila) psiholog român şi profesor universitar specializat în psihologie clinică, psihodiagnostic şi psihoterapie. Absolvent al Facultăţii de Filosofie, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi (1972-1976). Doctor în psihologie cu teza *Rolul expectanţelor în evoluţia comportamentului sugerat* (1996), cond. şt. prof. dr. Adrian Neculau, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi. ***Ascendenţă profesională şi academică***: psiholog clinician Spitalul Clinic de Nefrologie „C. Davila", Bucureşti (1976-1990), lector univ. (1990-1995), conf. univ. (1995-2003) şi prof. univ. (2003-2018), conducător de doctorat (2005) la Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi. Expert CNCSIS (2004). ***Poziţii management academic:*** decan al Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi (20082016); Director al Şcolii doctorale (2008-2016); preşedinte al Colegiului Psihologilor din România, preşedinte al Filialei Iaşi a Colegiului Psihologilor din România (2005-2013); preşedinte al Comisiei de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei în cadrul CNATDCU (2007-2011). ***Mobilitate academică:*** profesor invitat la universităţi din România şi din Comunitatea Europeană: Universitatea de Vest Timişoara, Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, Universitatea de Stat Chişinău (Republica Moldova), Universitatea „Ion Creangă" (Republica Moldova), Universitatea din Karlstadt (Suedia), Universitatea din Magdeburg (Germania), Magdeburg din Porto (Portugalia). ***Afilieri profesionale şi academice:*** preşedinte Asociaţia Română de Hipnoză Clinică, Relaxare şi Terapie Ericksoniană; formator în Asociaţia Română de Hipnoză Clinică, Relaxare şi Terapie Ericksoniană; psihoterapeut şi psiholog clinician acreditat de Colegiul Psihologilor din România; membru în comitetele de redacţie ale unor reviste de specialitate din România – „Analele Ştiinţifice ale Universităţii «Al.I. Cuza» Iaşi", „Seria Psihologie", „Psihologia Socială", „Buletinul Laboratorului «Psihologia Câmpului Social» Universităţii «Al.I. Cuza» Iaşi", „Revista de psihologie aplicată", „Revista Centrului de Studii şi Cercetări Psihologice a Universităţii de Vest Timişoara". ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de licenţă (Psihodiagnostic clinic, Introducere în psihoterapie), master (Hipnoză clinică şi psihoterapie Ericksoniană, Psihoterapie – Orientări şi tendinţe actuale) şi în cadrul masterului european desfăşurat la mai multe universităţi

europene din Porto, Karlstadt, Magdeburg (Research Methods în the Social Sciences). ***Participare la evenimente ştiinţifice internaţionale:*** *Hypnotherapy of Anxious Depressive Disorders*. (Keynote speaker), The 7th International Congress for Medical Students and Young Doctors, Iasi, April 29 – May 2nd, 2010; *Aspects du developpement de la resilience en psychotherapie*. (Keynote speaker), International Symposium, La resilience psychologique. Evaluation et interventions therapeutiques, Iasi, May 30-31, 2011; *Psychological assesment and psychotherapy*. (Keynote speaker). Workshops on Evidence-Based Treatments: What Research Tell Us About Which Interventions Work with Which Problems, *International Clinical Psychology Symposium*, Iasi, July 20-22, 2011; Enea, V., Dafinoiu, I. (2011). *The „Hidden Observer" and the Effort Intensity în Engaging în a Suggested Behaviour*, Recent Researches in Educational Technologies – the 7th WSEAS/IASME International Conference on Educational technologies (Etude '11), Iaşi, July 1-3; Dafinoiu, I., Rotaru, T.St. (2011). *The use of suggestive influences în promoting environmental behaviours*, Recent Researches în Educational Technologies – the 7th WSEAS/IASME International Conference on Educational technologies (Etude '11) Iaşi, July 1-3; Iuşca, D., Dafinoiu I.(2011). *Performance anxiety and musical level of undergraduate students în exam situations: the rol of gender and musical instrument*. Psiworld 2011 International Conference – „Psychology and the realities of the contemporary world", Bucharest, 27-30 Octombrie 27-30; Crumpei, I., Dafinoiu I. (2011). *The relation of clinical empathy to secondary traumatic stress*. Psiworld 2011 International conference – „Psychology and the realities of the contemporary world", Bucharest, Octombrie 27-30; *The Role of Psychological Evaluation în Developing Psychotherapeutic Strategies*. (Keynote speaker). International Conference – Rethinking Politics for the Knowledge Society. Romanian Academy, Iaşi Branch, Noiembrie 30 – Decembrie 04, 2011. ***Publicaţii (selectiv):*** **1.** ***Volume proprii:*** *Sugestie şi hipnoză* (1996); *Psihologie. Compendiu pentru bacalaureat şi admitere în facultate* (1998); *Elemente de psihoterapie integrativă* (2000); *Personalitatea. Metode de abordare clinică* (2002); *Hipnoza clinică* (2002); *Psihodiagnostic* (2007); *Introducere în psihoterapie* (2008). **2.** ***Volume coautor:*** *Hipnoza clinică. Tehnici de inducţie. Strategii terapeutice* (2003); *Introducere în psihoterapie* (2003, vol. I, II); *Research Methods în the Social Sciences* (2003); *Psihoterapii scurte. Strategii, metode şi tehnici* (2005); *Anorexia nervoasă* (2012); *Bulimia nervoasă* (2016). **3.** ***Volume coordonate:*** *Psihologie socială clinică* (2014); *Evaluare, consiliere şi intervenţie în grupuri sociale defavorizate* (2000). A coordonat peste 24 de proiecte de cercetare-dezvoltare şi a publicat singur sau în colaborare şase articole în reviste de specialitate cotate ISI cu factor de impact şi 44 de articole în reviste ISI fără factor de impact. ***Surse:*** *Curriculum Vitae Europass. Dafinoiu Ion* (2016). Accesat 15 aprilie 2022 din: https://www.psih.uaic.ro/wp-content/uploads/activ/III_doctorat/teze/2016-09-27-Bucur/CV-Ion-Dafinoiu.pdf; Mureşan, P. (2021- 2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

DAMASCHIN, DORIN (n. 17 iulie 1913, com. Cepleniţa, jud. Iaşi – d. 4 martie 1977, Bucureşti, la cutremur) psiholog şi profesor universitar român specializat în Psihopedagogie specială, defectologie, tiflologie (deficienţi vizuali, orbi şi ambliopi). A urmat şcoala generală în comuna natală (1920-1924), apoi cursurile Gimnaziului „Cuza Vodă" din Belceşti (1924-1928), după care Şcoala normală din Bădeni, jud. Iaşi (1928-1930). Între anii 1939-1941 a urmat cursurile Şcolii normale Superioare din Iaşi şi Academia Pedagogică din Bucureşti – grad superior în învăţământ (1940-1941). Obţine bacalaureatul la Liceul „Nicu Gane"din Fălticeni (1947). Absolvent al Facultăţii de Litere şi Filosofie, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi cu Licenţa în specialitatea Pedagogie-Psihologie (1947-1949). Urmează Seminarul Pedagogic al Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi – Psihologie, secundar matematică (1949). Doctor în Psihologie, specialitatea Defectologie-Tiflologie cu o teză susţinută la Facultatea de Filosofie a Universităţii din Bucureştii (Diploma nr. 421 din 27 mai 1963). ***Ascendenţă didactică şi academică:*** învăţător la diferite şcoli generale (1930-1939) cu o întrerupere (1934-1935) pentru stagiu militar la Şcoala militară de ofiţeri de rezervă din Bacău. Profesor suplinitor în oraşul Slatina, jud. Olt (1941-1945); profesor atestat de matematică la diferite şcoli din Iaşi (1945-1950). În perioada 1941-1945 a fost concentrat de mai multe ori, dar nu a fost trimis pe Frontul de Est. În 1945 a fost concentrat, a suferit un accident şi a fost clasat medical. Asistent universitar (1950-1953) la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi, Catedra de Psihologie şi Institutul Pedagogic din Iaşi. Este dat afară din învăţământul superior în 1952 pe motiv că tatăl său ar fi fost chiabur. Lucrează la Şcoala superioară de antibiotice din Bucureşti (1953-1954) şi este reîncadrat în învăţământul superior ca lector univ. la Institutul pedagogic din Bucureşti (1954-1957). Trece la Catedra de Psihologie a Universităţii din Bucureşti ca lector univ. (1958-1967), devine conf. univ. (1967-1971) şi prof. univ. titular (1972-1977). ***Mobilitate academică:*** specializare în Psihopedagogie specială (Defectologie) în URSS – Moscova şi Leningrad (1957-1958, şase luni) unde a intrat în contact şi a făcut schimburi de experienţă cu cercetători şi cadre didactice din universităţi şi şcoli speciale pentru deficienţi de vedere, auz, motori şi mintali; stagiu de documentare la Paris (1974, 30 de zile). ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de psihologie patologică şi defectologie, logopedie, psihologie pedagogică, psihologie judiciară şi un curs special de recuperare a deficienţilor (1975). Decenii întregi a predat cursul de Defectologie cu accent pe probleme compensatorii şi recuperative a deficienţelor de vizuale, auditive, motorii şi cognitive. A contribuit la formarea de generaţii întregi de studenţi în domeniul psihopedagogiei speciale şi a contribuit la dezvoltarea de programe şcolare adaptate la cerinţele elevilor cu nevoi speciale şi dificultăţi de învăţare. Cursul universitar şi lucrarea fundamentală cu care ***D.D.*** rămâne în istoria psihopedagogiei speciale prin valoarea ei teoretică şi aplicativă este *Defectologie. Teoria şi practica compensaţiei – nevăzători, ambliopi, orbi, surdomuţi* (1973). ***Contribuţii: D.D.*** a realizat cercetări experimentale în domeniul tiflologiei, asupra deficienţilor vizuali, orbi şi ambliopi. A investigat posibilităţi de compensare

a deficienţelor motrice şi de intelect şi a căutat soluţii recuperative pentru handicapaţii mintali. De asemenea, a efectuat şi publicat studii despre oligofrenii cu aptitudini supradezvoltate (mari calculatori), precum şi studii despre delicvenţii minori şi psihologie judiciară. A avut contribuţii personale importante în problemele deficienţelor de vedere. ***D.D.*** a promovat o concepţie şi viziune restructurativ-integrativă în recuperarea funcţiilor afectate ale personalităţii deficienţilor prin luarea în considerare şi tratarea unitară a factorilor bio-fizici, psihologici şi morali. ***Cercetări experimentale cu aplicaţii practice originale, brevetare sau premiate:*** **1.** *Ochelarul fotosensibil, model cibernetic al vederii* (în colab.), cercetare experimentală practic aplicativă (1953-1963) propusă cu o premiere de 50 mii lei din partea Universităţii Bucureşti şi recunoaştere ca invenţie românească; **2.** *Un model de pupitru pentru copiii cu vedere slabă*, adaptat cerinţelor multilaterale ale ambliopilor; **3.** *Caiete speciale pentru copiii cu vedere foarte scăzută*, care favorizează percepţia clară la scris (desprinderea obiectelor de fond); **4.** *Metodica utilizării bio-oscilatorului catodic pentru reeducarea vorbirii la deficienţii de auz;* **5.** *Foaia de policlorură de vinil (PVC) şi sistemele originale de tipărire în relief pentru orbi* (în colab.), invenţie brevetată şi premiată. A construit şi brevetat un aparat pentru orientarea nevăzătorilor. A făcut parte din Comisia de invenţii a Universităţii din Bucureşti. ***Participare la evenimente ştiinţifice internaţionale:*** Budapesta (1964), Ungaria – Köszeg (1964, 1970), Szeghed (1970), Moscova, Leningrad, Paris, Sardinia – Cagliari. ***Publicaţii:*** **1. *Volume:*** *Defectologi*e (1971, CMUB, curs 340 pagini); *Defectologie. Deficienţe de vedere* (1971); *Contribuţii la problemele compensării la deficienţii motrici* (1971); *Defectologie. Teoria şi practica compensaţiei – nevăzători, ambliopi, orbi, surdomuţi* (1973); *Defectologia (*1974); *Teoria şi practica compensaţiei* (1976). **2. *Studii şi articole în reviste din ţară (selectiv)***: *Probleme psihologice şi pedagogice ale citirii şi scrierii la copiii ambliopi* („Revista de psihologie", 3, 1960); *Importanţa elaborării diferenţierilor auditive la nevăzători în procesul compensării* („Revista de psihologie", 1, 1962); *Orientarea şi încadrarea în procesul muncii a nevăzătorilor* („Revista de psihologie", 1, 1963); *Problemele compensării şi modelarea analogică a ochiului* (Oftalmologie, vol. VIII); *Sistemu1 tripunctat de scriere* („Analele Universităţii Bucureşti, Seria Filosofie-Psihologie", 1970); *Orientări şi perspective în învăţământul special şi în cercetarea ştiinţifică* („Revista de pedagogie", 1, 1970); *Implicaţiile psihodiagnosticului în recuperarea complexă a deficienţilor mintali, senzoriali şi motori* („Pedagogie specială", 1, 1971); *Concepţie şi realizare în construcţiile şcolare pentru deficienţi* („Pedagogie specială", 3, 1971). **3. *Studii şi cercetări în reviste europene:*** ***D.D.*** a publicat o serie de studii şi cercetări privind compensarea, educarea şi încadrarea în muncă a deficienţilor, în reviste europene: „Analles medico-psihologiques", Paris, t. II, 124; „Année", 196, nr. 2; „Bulletin de psychologie", 282, nr. 68, Paris, 1969-1970; „Bulletin de psychologie", nr. 274, XXII, 5-6 Paris, 1968; „Zeitschrift für psychologie", Band 175, Häft 1-2, Leipzig, 1968 etc. A publicat peste 65 de lucrări (cursuri, studii, articole) în ţară şi străinătate şi a participat la diverse evenimente ştiinţifice (congrese, conferinţe, sesiuni etc.) cu 22 de comunicări ştiinţifice. ***Apreciere:*** *„Mai ales în această direcţie a compensării, recuperării, instruirii şi încadrării în muncă a copiilor handicapaţi (senzorial, mintal şi motor) prof. univ. dr. D. Damaschin prezintă*

soluții noi şi originale, atât în lucrările publicate, cât şi în cursurile universitare şi de perfecționare a personalului didactic din şcolile speciale. De asemenea, el a oferit adesea forurilor de coordonare a învățământului special numeroase sugestii şi soluții de aplicare a teoriei şi principiilor compensației în practica adaptării şi recuperării copiilor şi tinerilor handicapați" (Stănică, I. şi Sfetcu, V., 1990, p. 239). *„Un moldovean hâtru cu cursuri concentrate pe problematica defectologiei. Era omenos, prietenos, apropiat de studenții săi şi de colegi, realizând o muncă exemplară. A murit tragic la cutremurul din 1977"* (I. Mânzat). ***Varia:*** a fost un pasionat colecționar de tablouri şi obiecte rare. A murit la cutremurul catastrofal din 1977 împreună cu soția care, cu puține zile înainte, tocmai se întorsese din spital. ***Surse:*** *Damaschin Dorin – Dosar personal*, Arhiva Resurse umane, Universitatea din Bucureşti, consultat de dr. P. Mureşan, 28 sept. 2022; Stanică, I. şi Sfetcu, V. (1990). „Dorin Damaschin (1913-1977)". În E. Verza (1990, coord.), *Elemente de psihopedagogia handicapaților* (pp. 237-239), Universitatea Bucureşti, Facultatea de Psihologie, Pedagogie, Sociologie şi Psihopedagogie specială; „Damaschin Dorin (1914?1977)". În Racu A. şi Racu S. (2013). *Dicționar enciclopedic de psihopedagogie specială*. Tipografia centrală Moldova, Chişinău, p. 69.

DAN, PETER (n. 15 septembrie 1947, Cluj-Napoca) psiholog român emigrat în SUA în 1976. Profesor adjunct la Long Island University, New York. Absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea Bucureşti (1965-1972). Master of Arts în psihologie la City University of New York, Hunter College (1981-1987). Ph. D. în psihologie (Personalitate şi Psihologie Socială) la City University of New York, adviser dr. Robert Jay Lifton (1987-1995). În US a avut mentor pe Stanley Milgram. ***Ascendență profesională şi academică:*** *psiholog clinician* la Institutul de Evaluare şi Reabilitare Medicală, Bucureşti (1972-1975). ***Atribuții:*** diagnosticul şi evaluarea gradului de handicap psihologic şi a potențialului de reabilitare; terapie individuală, de grup şi vocațională; consiliere pentru adulții cu handicap fizic şi pentru copii cu nevoi speciale. *Asistent de cercetare* la Centrul de Cercetare şi Formare pentru Surditate, Universitatea din New York (1975-1979). *Atribuții*: cercetarea şi sistematizarea literaturii privind testarea persoanelor cu deficiențe de auz, cu accent pe controlul surselor de variantă în testare. *Profesor adjunct* la Colegiul John Jay, programul de masterat în psihologie legală (2003-2005). *Cursuri predate:* Metodologia cercetării. *Profesor Adjunct* la Long Island University – Campusul din Brooklyn, Programul de absolvenți în psihologie şcolară (1998 – prezent). *Cursuri predate:* Metodologia cercetării, Evaluarea individuală a personalității I şi II: (Rorschach, TAT, CAT, desene proiective, completare propoziții), Psihologia dezvoltării I şi II, Teste şi Măsurare. Supraveghere de stagiu, activități practice în cadrul clasei. *Psiholog şcolar* la Departamentul de Educație New York City, District 15 Educație Specială (1980-2017). *Atribuții*: Evaluarea gradului de dizabilitate emoțională şi/sau de învățare a copiilor pentru posibilă plasare în programe speciale

de educație. Organizare sesiuni de consiliere individuală sau de grup. ***Licențe profesionale:*** psiholog şcolar atestat/certificat – New York City; psiholog şcolar cu certificare bi-lingvistică, Franceză. ***Publicații (selectiv):*** Articole publicate în „Modern Research în Psychology: Quantitative vs. Qualitative Research", Editura Universitară, Sibiu (Conference Proceedings): *The Cognitive and Dynamic Unconscious* (2010); *Improved Scoring System for the Mutuality of Autonomy Scale* (2010); *Psychic Numbing în Inner City Adolescents* (2011); *Have We Lost Our Way?* (2011); *Proposal of a Unified Scoring System for the TAT* (2012); *The Processing of the Sexual Response* (2016). ***Alte articole (selectiv):*** „The Evolution of Populism: Psychosocial effects The Rise of Self-Organizing Movements and Stochastic Terrorism Supported by Internet Based Ideology". *În Rethinking Applied Psychology: research paradigms vs. practical approaches.* Proceedings of the 14th International Conference on MODERN RESEARCH în PSYCHOLOGY, noiembrie 2020, Sibiu, România; „The Psycho-social Effects of the Covid-19 Pandemic". În M. Milcu et al. Eds. (2022), *The psychology of pandemic. New trends and prospects*, Editura Universitară, Sibiu; „Identity, Collective Memory and Antisemitism", *Analele Universității Bucureşti* (2018); „The Psycho-social effects of Covid-19 Pandemic". În *The psychology of pandemics. New trends and prospects* (2022); *The cognitive and dynamic unconscious* (2010); *Sanction for genocide: antisemitism and the evolution of evil* (2010); *Reflections on the Psychology of Evil (2007)*; *The fight pf control the past: collective memory and the case of Romania. A psycho-social perspective* (2016). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2023). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

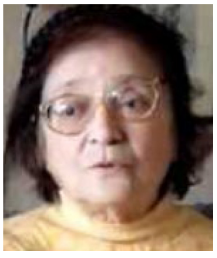

DAN-SPÎNOIU, GEORGETA (n. 8 septembrie 1927, Focşani, jud. Vrancea – d. iunie 2017, dată neverificată, Bucureşti) psiholog român şi cercetător academic specializat în psihologie socială. Absolventă a Universității „C.I. Parhon" din Bucureşti, Facultatea de Pedagogie-Psihologie (1946-1950). Doctor în psihologie cu teza *Relațiile umane în grupele de muncă industriale*, Institutul de Psihologie al Academiei RSR, Bucureşti, 1967-1970, cond. şt. prof. Al. Roşca. Elev şi adept al şcolii umaniste de psihologie creată de prof. M. Ralea. ***Ascendență academică:*** cercetător şt. pr. la Institutul de psihologie (1958-1975), Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice (1975-1982), coordonator al colectivului „Psihologie socială şi a personalității" (1975-1982). În 1975 Institutul de Psihologie al Academiei RSR este comasat şi integrat cu Institutul de Cercetări Pedagogice al Ministerului Învățământului sub denumirea comună de Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice. ***Cazul Experiment MT (Meditația Transcendentală – decapitarea unui segment important al intelectualității românești)*** (5 mai 1982): 371 de intelectuali români de prim rang şi mare vizibilitate socială (cercetători, profesori universitari, artişti, scriitori, ingineri, medici, arhitecți, directori de institute, funcționari de rang superior etc.) atraşi în „experimentul Meditația Transcendentală" au fost destituiți din funcții, li s-a desfăcut contractul

de muncă cu litera „i", au fost degradați profesional total și trimiși la munci fizice în întreprinderi industriale sau în subsolurile bibliotecilor la depozitele de carte pentru mai mulți ani. Vina lor a fost considerată semnarea unei adeziuni la secta MT. Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice a fost desființat în stil „Inchiziționist", iar cercetătorii împreună cu membrii din conducerea Institutului au fost degradați profesional și trimiși la munci fizice. Psihologia ca profesie a fost eliminată din Nomenclatorul profesiilor. În urma scandalului Meditației transcendentale din 1982, ***D.S.G.*** a fost trimisă în mod abuziv și barbar ca femeie de serviciu la o farmacie din București. ***Afilieri academice:*** Asociația Psihologilor din RSR (1964-), Asociația Internațională de Psihologie Aplicată (1969-), Asociația Europeană de Psihologie Socială Experimentală (1974-). ***Mobilitate academică:*** a ținut conferințe-lecții la: Columbia University (1973), Departamentul de Psihologie al Universității din New York (1973), Institutul Jagiellonian de Sociologie (Cracovia, 1975), Departamentul de Relații umane al Universității din New York. ***Cercetări științifice:*** relații umane; integrarea profesională; motivație și atitudine; personalitate și motivație; integrarea socială a femeilor; valorile normative și orientarea personalității; diferite aspecte ale psihologiei sociale; valori social-umane și personalitate. ***Contribuții științifice:*** relevarea unor tipuri de relații umane variate în contextul muncii, stabilirea modelului funcțional eficient în grupele de muncă; principiul egalității prin diferențiere în tratarea celor două sexe în muncă; dominanta motivație în modelul factorial al personalității preadolescentului; existența unor conștiințe diferențiate în asimilarea tipurilor diferite de norme; construirea educației morale pe baza generalității, integralității, obiectivității și simbolizării valorilor morale; structura de bază a procesului adaptării sociale formată din cei 4 A: admitere (a omului în statutul respectiv), acceptarea statutului, asimilare, acomodare. A tradus și adaptat numeroase scale de atitudini. A elaborat: chestionare de motivație și profil moral; scale de atitudini pentru valori morale. ***Participare la evenimente științifice:*** a participat cu comunicări științifice valoroase la numeroase manifestări științifice naționale și internaționale (Copenhaga, 1956; Liège, 1971; Bucureşti, 1974; Budapesta, 1974; München, 1978; Weimar, 1978; Leipzig, 1980). Bogată activitate de popularizare științifică: peste 40 de articole, cronici și recenzii. ***Premii și recunoașteri:*** Premiul „Vasile Conta" al Academiei RSR. ***Publicații:*** *Psihologia organizațională a muncii* (1970, în colab.); *Relațiile umane în grupele de muncă industrială* (1971); *Factori obiectivi și subiectivi în integrarea profesională a femeii* (1974); *Cunoașterea de sine și succesul* (1980); *Psihologia muncii industriale* (1980); *Cunoașterea personalității elevului preadolescent* (1981, coord. și autor). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981).
Chestionar profil psihologi români, Anexa 1; Mureşan, P. (1981).
Dicționar psihologi români, manuscris.

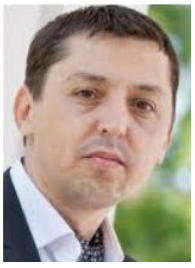

DAVID, DANIEL-OVIDIU (n. 23 noiembrie 1972, Satu Mare) cunoscut și apreciat psiholog român din prima generație post-comunistă, orientat spre științele cognitive clinice (psihologie

clinică şi psihoterapie) şi având o ascensiune academică rapidă. Absolvent al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Specializarea Psihologie (1991-1995). Doctor în Psihologie, cu teza *Mecanisme inconştiente de reactualizare a informaţiilor*, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, coord. prof. univ. Ioan Radu, 2000, cu stagii în SUA la Binghamton University SUNY. Stagii post-doctorale de cercetare şi pregătire profesională în psihologie clinică şi psihoterapie la Icahn School of Medicine at Mount Sinai, Mount Sinai Hospital, Institutul Albert Ellis din New York, şi la State University of New York at Binghamton (2000-2002). Acreditat prin aceste programe post-doctorale ca psihoterapeut şi formator/supervizor în psihoterapii cognitiv-comportamentale (Terapie RaţionalEmotivă şi Comportamentală şi Terapie Cognitivă). ***Ascendenţă academică:*** preparator (1995-1997), asistent univ. (1997-2000), lector univ. (2000-2003), conf. univ. (2003-2007). Ascensiune rapidă în cariera academică ajungând, la 34 de ani (2007) profesor universitar de ştiinţe cognitive clinice (psihologie clinică şi psihoterapie), conducător de doctorat, şeful Catedrei de Psihologie Clinică şi Psihoterapie (2007-2012), titular al profesurii internaţionale „Aaron T. Beck" la Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca. Profesor asociat la Icahn School of Medicine at Mount Sinai, New York (2009-). ***Poziţii management academic:*** director al Şcolii Doctorale Psihodiagnostic şi Intervenţii Psihologice Validate Ştiinţific (2007-2016); prorector (2016-2020) şi rector (2020-) al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca; vicepreşedintele Consiliului Naţional al Cercetării Ştiinţifice din Învăţământul Superior (2008-2012); vicepreşedintele Comisiei Prezidenţiale pentru elaborarea şi analiza politicilor în domeniile educaţiei şi cercetării (2008-2014); preşedintele Consiliului Cercetării Ştiinţifice din UBB (2008-2012); consilierul personal pe probleme de cercetare al Ministrului Educaţiei şi Cercetării (2005/2016). ***Afilieri academice:*** Preşedintele Asociaţiei Psihologilor din România (2017-); preşedintele Comisiei Naţionale de Psihologie Clinică şi Psihoterapie din cadrul Colegiului Psihologilor din România (2008-2012); preşedintele Colegiului Psihologilor din România, Filiala Cluj (2005-2012); preşedintele Asociaţiei de Psihoterapii Cognitive şi Comportamentale din România (2000-2012). ***Reprezentări internaţionale:*** supervizor/formator în psihoterapie raţional-emotivă şi cognitiv-comportamentală la Albert Ellis Institute, SUA; Reprezentant pentru *Ştiinţele Sociale* la European Science Foundation (2008-2012); preşedinte al International Institute for the Advanced Studies of Psychotherapy and Applied Mental Health (2004-2016); reprezentant naţional în European Association for Behavioral and Cognitive Therapies (2004-); membru în colective editoriale internaţionale: „Journal of Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment" (American Psychological Association), „Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy" (Springer), „Journal of Articles în Support of Null Hypothesis" (SUA), „SpringerBriefs – Best Practices în CBT". ***Activitate didactică:*** seminarii şi cursuri de psihologie clinică, psihologie evoluţionistă (la nivel de licenţă), psihoterapie individuală şi de grup, consiliere genetică, metodologia cercetării (la nivel de masterat şi doctorat). ***Cercetări:*** rolul cogniţiilor conştiente şi inconştiente în răspunsurile psihologice umane, mai precis rolul cogniţiilor raţionale şi iraţionale

în sănătate şi boală; studii clinice controlate a unor analize privind mecanismele schimbării şi meta-analize care au evaluat eficacitatea psihoterapiilor cognitive şi comportamentale în diferite forme de psihopatologie; cercetări privind profilul psihologic al românilor într-o monografie cognitiv-experimentală. A condus granturi de cercetare în ţară şi străinătate. ***Contribuţii:*** promotor al psihoterapiei validate ştiinţific şi fondatorul Şcolii româneşti contemporane de psihoterapii cognitive şi comportamentale; un nou sistem de referinţă pentru evaluarea statutului unei forme de psihoterapie pentru o tulburare mentală specifică (2011); contribuţii inovative în domeniul utilizării tehnologiei în psihologie, spre exemplu a realităţii virtuale (VR) şi a roboţilor pentru tratamentul sau prevenţia tulburărilor mentale, fiind unul dintre pionierii domeniului la nivel naţional şi internaţional. A fondat „Journal of Cognitive and Behavioral Psychotherpies" (2001) – prima revistă de profil din România indexată ISI-Web of Science. În 2004 a fondat *International Institute for Advanced Studies of Psychotherapies and Applied Mental Health* cu participarea unor psihoterapeuţi şi cercetători internaţionali consacraţi în domeniu (Highly cited researchers). Promotor al colaborării ştiinţifice naţionale şi internaţionale. ***Expertiză:*** expert evaluator în proiectele/programele National Science Foundation, European Science Foundation (şi reprezentant naţional în *Social Sciences Standing Committee/Scientific Review Group*), European Commission (programele FP6/FP7/H2020 – inclusiv raportor), European Research Council (inclusiv raportor şi membru în panelul *Human Mind and its Complexity*), Israel Science Foundation. ***Premii şi decoraţii:*** premiul internaţional „Henry Guze Award" pentru cea mai bună cercetare experimentală publicată în domeniu (2003, SCEH, SUA); premiul „In Hoc Signo Vinces", CNCSIS (2003); premiul „C. Rădulescu-Motru" al Academiei Române (2012); premiul Excelenţei Ştiinţifice din partea Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (2008, 2009, 2011); premiul internaţional Ernest R. and Josephine R. Hilgard Award for Best Theoretical Paper (2021, SCEH, SUA); Honorary fellow (2021, AREBT, UK); decorat de Preşedintele României cu „Ordinul Naţional pentru Merit în Grad de Cavaler" pentru merite în activităţile desfăşurate (2008). ***Publicaţii:*** *Prelucrări inconştiente de informaţie* (2000, 2004); *Castele de nisip: Ştiinţă şi pseudoştiinţă în psihopatologie* (2003); *Metodologia cercetării clinice. Fundamente* (2006); *Psihologie clinică şi psihoterapie. Fundamente* (2006, 2013); *Tratat de psihoterapii cognitive şi comportamentale* (2006, 2012, 2017); *Dezvoltare personală şi socială. Eseuri şi convorbiri despre viaţă* (2014); *Psihologie şi tehnologie. Fundamente de roboterapie şi psihoterapie prin realitate virtuală* (2015, în colab.); *Psihologia poporului român. Profilul psihologic al românilor într-o monografie cognitiv-experimentală* (2015); *Rational and irrational beliefs* (2010, în colab. Oxford University Press); *Evidence-based psychotherapy* (2018, în colab., Wiley). Peste 300 de publicaţii ştiinţifice în ţară şi străinătate – cărţi, manuale, studii, articole, comunicări ştiinţifice etc. ***Aprecieri:*** este unul dintre cei mai cunoscuţi oameni de ştiinţă şi psihologi/psihoterapeuţi din spaţiul public şi profesional românesc post-decembrist şi cel mai citat psiholog din România în literatura ştiinţifică de specialitate. Între anii 2019-2022 a fost inclus de Stanford-Elsevier între primii 2% cei mai citaţi oameni de ştiinţă ai lumii (în Scopus). ***Indice Hirsch***: **49** (ianuarie 2020). ***Surse:***

Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români*, Anexa 2; *Blogul prof. Univ. dr. Daniel David: Pentru o Românie Rațională,* accesat 28 septembrie 2021 din. https://danieldavidubb.wordpress.com/; *Daniel David*, accesat 19 decembrie 2022 din: https://en.wikipedia.org/wiki/Daniel_David; *Daniel David – Curriculum vitae* (Martie 2022), accesat 20 decembrie 2022 din: https://danieldavid.ro/wp-content/uploads/2022/03/CV-Daniel-David-2022-English.pdf; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, p. 43.

DEMETRESCU, RODICA (n. 30 septembrie 1929, Cluj – d?) psiholog român, cadru didactic universitar. A urmat patru clase la şcoala generală din Cluj-Napoca (1936-1940), după care şi-a continuat studiile la Şcoala medie nr. 1 şi Şcoala medie „Aurel Vlaicu" din Bucureşti. Absolventă a Facultății de Pedagogie-Psihologie, Universitatea Bucureşti, 1947-1951. Doctor în psihologie cu teza *Particularități ale însuşirii noțiunilor de teorie literară la elevii de liceu,* Universitatea Bucureşti, 12 februarie 1971, cond. şt. acad. M. Beniuc. Membru al Asociației Psihologilor din RSR (1968-). Studentă a prof. M. Ralea şi acad. M. Beniuc. ***Ascendență academică:*** asistent univ. (1951-1953), lector univ. (19531958) la Catedra de Psihologie-Pedagogie a Institutului de limbi străine „Maxim Gorki" din Bucureşti. În 1958 a fost eliberată din învățământ pentru restrângere de activitate. A fost reîncadrată ca lector la Catedra de Psihologie a Facultății de Filosofie a Universității Bucureşti (1959). Lector univ. la Catedra de Pedagogie-Psihologie, Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității din Bucureşti (1959-1987). S-a pensionat în 1987. ***Activitate didactică:*** la Institutul de Limbi străine a condus seminarii şi a predat cursuri de Psihologie generală şi Pedagogie generală (1951-1959). La Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie a Universității Bucureşti a predat cursuri de Psihologie generală, Istoria psihologiei, Psihologie pedagogică, Metodica predării psihologiei în şcoală. A condus o perioadă importantă de timp seminariile acad. Mihai Beniuc pentru cursul de Psihologie evolutivă şi comparată (1968-1973) iar din 1968, odată cu pensionarea acad. Mihai Beniuc, a preluat şi predat cursul de Psihologie genetică, evolutivă şi comparată la Catedra de Psihologie-Pedagogie, Facultatea de Filosofie a Universității Bucureşti. La Facultatea de Limba şi Literatura română a predat cursul de Psihologie şcolară (1977-1986). ***Cercetări:*** particularitățile formării şi dezvoltării noțiunilor de teorie literară, însuşirii noțiunilor de personaj literar, analizei literare la elevi; formarea noțiunilor de tipictipizare la elevi; problemele personologiei contemporane. ***Opere principale:*** *Curs de psihologie generală* (Universitatea Bucureşti, 1973); *Psihologie genetică, evolutivă şi comparată* (vol. I, Universitatea Bucureşti, 1977); *Dicționar enciclopedic de psihologie* (3 vol., Universitatea Bucureşti, 1979-1980, coautor). A publicat trei cursuri universitare, opt lucrări şi 17 comunicări ştiințifice. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; *Demetrescu Rodica – Dosar personal*, Arhiva Resurse umane, Universitatea din Bucureşti, consultat de dr. P. Mureşan, 28 sept 2022**.**

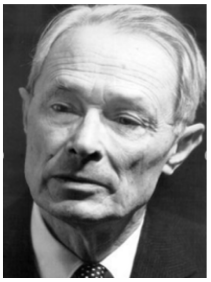

DEVEREUX, GEORGES/DOBO (n. 13 septembrie 1908, Lugoj, născut **György Dobó** – 28 mai 1985, Paris) etnolog, psihanalist şi profesor cercetător etnopsihiatru franco-american de origine română. Fondator al etnoanalizei, etnopsihiatriei şi a etnopsihanalizei complementariste. Numele originar de familie a fost Weissmeier, schimbat în Deutsch, provenind dintr-o familie de evrei de limba germană maghiarizaţi Dobo, Banatul fiind sub ocupaţie austro-ungară în acea perioadă. După sinuciderea fratelui mai mare István (Pista) (1924), a plecat din Lugoj la 18 ani (1926) în Franţa şi Germania, iar în 1932 a trecut la catolicism şi a adoptat numele *Devereux* ca nume de familie de origine franceză. A studiat la Şcoala de Limbi Orientale din Paris limba malaieză, iar la Institutul de Etnologie al Universităţii din Paris a urmat cursurile de sociologie şi antropologie ale lui Marcel Mauss şi Lucien Lévy-Bruhl. În perioada 1931-1935 a lucrat ca tânăr cercetător la Muzeul de Istorie Naturală din Paris. După ce îşi ia Licenţa în Litere, în 1932 obţine o bursă de la Fundaţia „Rockefeller" din New York şi îşi continuă studiile de antropologie culturală la Berkeley University, California şi la Institutul Topeka pentru Psihanaliză, Topeka, Kansas. În cadrul bursei de cercetare de la Berkeley University a studiat viaţa amerindienilor din tribul Mohave, Hopi, Yuma şi Cocopa din California, Nevada şi Arizona. În 1935 îşi ia doctoratul în Antropologie la Universitatea Berkeley din California sub îndrumarea prof. Alfred Kroeber cu o lucrare despre viaţa sexuală a amerindienilor Mohave. În perioada 1933-1933 a fost în Indochina într-o colonie franceză, unde a cercetat timp de 18 luni tradiţiile şi obiceiurile populaţiei *Sedang Moï*. Spre sfârşitul anilor 1930 ***D.G.*** a început sa se orienteze tot mai mult spre psihanaliză şi psihiatrie transculturală. Obţinând cetăţenia americană, se înrolează în marina militară şi participă la al Doilea Război Mondial ca locotenent. După război se perfecţionează în psihanaliză în Franţa, la New York şi în Clinica Menninger a Universităţii Topeka din Kansas, unde va lucra ca psihanalist. În perioada 1946-1952 lucrează ca etnolog şi director de cercetare asociat la Winter Veterans Hospital. Între 1953-1955 lucrează cu copii şi adolescenţi la Şcoala Devereux din Philadelphia, iar în 1956 este numit profesor de etnopsihiatrie la Temple University School of Medicine, Philadelphia. Se mută la New York în 1959, unde predă Etnologia la Columbia University. Tot în această perioadă este acceptat ca membru al American Psychoanalytic Association. La 50 de ani studiază limba greacă veche şi devine expert apreciat în analiza psihologică a miturilor şi mitologia greacă. Se stabileşte ca psihanalist în New York în 1959, iar în 1962 primeşte invitaţia din partea lui Roger Bastide şi Claude Lévi-Strauss să predea etnopsihiatria şi psihanaliza la École des Hautes Études en Sciences Sociales din Paris. Este numit ca Director de studii la Secţiunea VI a École pratique des hautes études (EPHE) în Paris, unde va lucra din 1963 până în 1981. Susţine periodic conferinţe la Universitatea Oxford, iar în 1964 devine membru al Société Psychanalytique de Paris (SPP). În ultima parte a vieţii s-a dedicat etnopsihiatriei. ***Contribuţii:*** pionier al etnopsihanalizei, ***D.G.*** a combinat mai multe abordări în viziunea sa transculturală şi a dezvoltat curentul

„complementarist" (între antropologie şi psihanaliză) şi o metodă corespunzătoare care se aplică copiilor celei de a doua generaţii de emigranţi, la copiii cuplurilor mixte, la copiii care migrează prin culturi şi limbi şi la copiii cu adopţie internaţională sau minorii neînsoţiţi. Poate fi considerat întemeietorul *etnopsihologie complementariste* bazată pe „dublul discurs", etnologic şi psihanalitic cu specificarea clară a conservării dualităţii şi nedizolvarea socialului în psihologic (G. Brătescu, 1994, pp. 389-392). În scopul identificării pattern-urilor şi invarianţilor culturali specifici fiecărei culturi, ***D.G.*** a făcut cercetări etnologice în populaţii indigene din California (comunităţile de indieni *Mohave*), Noua Zeelandă, Australia, Noua Guinee, Vietnam. Opera lui ***D.G.*** are impact contemporan în psihologia clinică prin relevanţa în tratamentul populaţiilor multiculturale. Ca o recunoaştere a cercetărilor şi contribuţiei lui ***D.G.*** în domeniul etnopsihiatriei, în 1993 s-a înfiinţat la Paris un centru universitar de asistenţă interdisciplinară (psihologi, psihiatri, lucrători sociali, vindecători populari, reprezentanţi de culte şi comunităţi etnice imigrante etc.) pentru familiile de imigranţi, numit „Centrul Georges Devereux". În tratarea pacienţilor se ia în considerare originea şi profilul lor etnic, limba, cultura etnică originală şi mijloacele tradiţionale de tratament. Prin lucrarea *Etnopsihiatria indienilor Mohave*, ***D.G.*** a contribuit la dezvoltarea etnopsihiatriei ca ştiinţă interdisciplinară orientată spre conceptualizarea şi tratarea tulburărilor psihice luând în considerare cultura şi profilul etnic al pacienţilor. Lucrarea este o analiza detaliată a „gândirii psihiatrice" a unei populaţii de amerindieni şi în care se remarcă fascinaţia şi respectul pe care populaţia de indieni o acordă tulburărilor psihice ale membrilor comunităţii lor. În *Studiul avortului în societăţile primitive* ***D.G.*** descoperă că setul de fantasme descrise de pacienţi în cursul tratamentului psihanalitic corespunde ritualurilor şi obiceiurilor etnice analizate şi descrise de etnologi. Expresiv, autorul remarcă faptul că ambii investighează, tratează şi descriu aceeaşi realitate, doar că psihanaliştii o observă *„dinăuntru"*, iar etnologi *„dinafară"*. Într-o altă lucrare, *Eseurile de etnopsihiatrie generală*, ***D.G.*** face o interesantă clasificare a realităţii clinice dintr-o perspectivă etnopsihiatrică. Analizând miturile greceşti şi mitologia în general ca sursă de fantasme şi mecanisme de apărare, ***D.G.*** le consideră o *„cămară a inconştientului"* ce oferă soluţii la problemele psihice cu care se confruntă oamenii. Cercetările lui în domeniul etnopsihiatriei sunt continuate în Europa de Tobie Nathan şi Rose Moro. În Elveţia, Şcoala de la Zürich de etnopsihanaliză (M. Erdheim, M. Nadig, F. Weiss) urmează abordarea metodologică a lui ***D.G.*** Împreună cu unul dintre studenţii săi, Tobie Nathan, a fondat în anii 1970 revista „Etnopsychyatrica".

Publicaţii: A scris 12 cărţi şi aprox. 400 de texte şi articole: *Reality and Dream: Psychotherapy of a Plains Indian* (1951); *Psychoanalysis and the Occult* (1953); *A Study of Abortion în Primitive Societies; a typological, distributional, and dynamic analysis of the prevention of birth în 400 pre-industrial societie* (1955); *From Anxiety to Method în the Behavioral Sciences* (1967); *Essais d'ethnopsychiatrie générale* (1970); *Dreams în Greek tragedy: an ethno-psycho-analytical study* (1976); *Mohave ethnopsychiatry and suicide: the psychiatric knowledge and the psychic disturbances of an Indian tribe* (1976); *Ethnopsychoanalysis: psychoanalysis and anthropology as complementary frames of reference*

(1978); *Basic Problems of Etnopsychiatry* (1980); *Les Femmes et les psychotiques dans les sociétés traditionelles* (1981); *Femme et Mythe* (1982); *Ethnopsychanalyse complémentariste* (1985); *The character of the Euripidean Hippolytos: an ethno-psychoanalytical study* (1985); *Study of Abortion în Primitive Societies; Tragédie et poésie grecques* (1992); *Ethnopsychiatrie des indiens mohaves* (1996); *De l'angoisse à la méthode dans les sciences du comportement* (1998); *Cleomene le roi fou: Études d'histoire ethnopsychanalytique* (1998). ***Varia:*** spirit speculativ, ***D.G.*** si-a schimbat succesiv numele în George(s) Devereux/Gyõrgy Dobó/ Deutsch/Weissmeier argumentând teoretic şi pragmatic, că motivul a fost acela de „a face să-ți dispară identitatea pentru a-ți permite o gândire autonomă" sau „renunțarea la identitate, apărare împotriva nimicirii", gândire întâlnită, după el, în culturile arhaice („La renonciation d l'identite: deferise contre l'aneantissement", *Revue française de psychanalysc,* XXXI (1967), nr. I din ianuarie-febr., p. 101). A murit la Paris în 1985 şi respectându-i-se ultima dorință, cenuşa lui a fost dusă şi depusă la cimitirul Mohave din Parker, Colorado. ***Surse:*** Brătescu, Gh. (1994). *Freud şi psihanaliza în România*, Editura Humanitas, Bucureşti, pp. 389-392; site-uri accesate octombrie – noiembrie 2021: https://cafegradiva.ro/2015/05/tobie-nathan-printre-fantome-si-spirite.html; https:// monitorulpsihologiei.com/georges-devereux/; https://www.wikiwand.com/en/George_Devereux; https://ro.wikipedia.org/wiki/Georges_Devereux; https://koaha.org/wiki/Georges_Devereux; https://lugoj.webnode.ro/george-devereux/; https://ro.frwiki.wiki/wiki/Georges_Devereux; https://www.encyclopedia.com/science/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/devereux-george-1908-1985

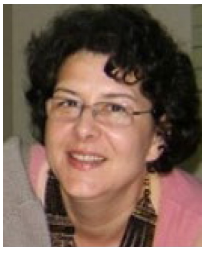

DINCĂ, MARGARETA (n. 31 mai 1954, Bucureşti) psiholog român, cercetător ştiințific şi profesor universitar. Absolventă a Universității din Bucureşti, Facultatea de Filosofie-Istorie, Specializarea Psihologie-Filosofie (1975-1979). Doctor în Psihologie cu teza *Abordare personologică a relației potențial-performanță creativă în adolescență*, cond. şt. prof. dr. Horia Pitariu, Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie-Pedagogie (1994 – ianuarie 2000). ***Ascendență profesională şi academică:*** psiholog, defectolog logoped Şcoala ajutătoare de fete, Râmnicu Sărat, jud. Buzău (1979-1982); cercetător ştiințific (marketing şi psihologie organizațională), Centrul de Cercetări pentru Articole Casnice şi Jucării, Bucureşti (1982-1987); psiholog Laboratorul de Psihologie al Întreprinderii de Transport Bucureşti; cercetător ştiințific gr. III, Institutul de Filosofie şi Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru", Academia Română (1990 – prezent); conf. univ. (2004-2010); prof. univ. la Facultatea de Psihologie a Universității „Titu Maiorescu", Bucureşti (1993 – prezent); coordonator al Laboratorului de Psihologie socială şi cross-culturală din cadrul Institutului de Filosofie şi Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru" al Academiei Române (2000 – prezent); psiholog principal în Psihologie clinică, atestat de Colegiul Psihologilor din România, Formator-supervizor în psihologie clinică, specializare în terapie integralistă (2019prezent). ***Afilieri profesionale, academice şi editoriale:*** membru al Asociației Române de Psihologie (1990 – prezent); membru al

Asociației Europene de Psihologia Personalității (EAPP) (1998 – prezent); membru al Asociației Internaționale de Psihologie Cross-Culturală (IACCP) (1999 – prezent); membru al Asociației Internaționale de Psihologie Aplicată (IAAP) (2007 – prezent); International Affiliate of the International Institute of School Psychology (IISP) (2009 – prezent); membru corespondent pentru România al Asociației Internaționale de Psihologie-International Union of Psychological Sciences (IUPsys) (2011 – prezent); membru în Comitetul de redacție al „Revistei de Psihologie", Editura Academia Română (2010 – prezent); redactor-şef al Revistei „Cercetări filosofice şi psihologice" Editura Academiei Române (2010prezent). ***Activitate didactică:*** cursuri la nivel Licență (an II) – Psihologia dezvoltării şi Metodologia cercetării ştiințifice; cursuri la nivel Master – Consiliere psihologică, Diagnostic clinic şi Consiliere cros-culturală. ***Cercetări şi contribuții:*** Domenii de interes: psihologia dezvoltării, psihodiagnostic, consiliere psihologică, psihologie cross-culturală; creativitatea în psihoterapie. Incrementarea axiomelor sociale asupra trăsăturilor generale de personalitate în predicția ajustării diadice – o investigație asupra a patru grupuri etnice; predictori ai ajustării diadice. ***Participare la evenimente ştiințifice (selectiv):*** a participat la peste 30 de conferințe internaționale în domeniul psihologiei transculturale şi peste 15 de conferințe naționale. ***Publicații. Volume proprii, coautor, coord. (selectiv)***: *Teste de creativitate* (2001); *Adolescența şi conflictul originalității* (2002); *Metode de cercetare în psihologie* (2003, 2016); *Adolescenți într-o societate în schimbare* (2004); *Chestionarul stilurilor de învățare* (2007, coautor); *Testul Torrance de gândire creativă* (2008, coautor); *Metodologia cercetării ştiințifice* (2010); *Câmpul universitar – O cultură a provocărilor* (2010); *Psihosomatica. Teorii, cazuri, descriere medicală* (2021, coautor). ***Capitole în volume, articole:*** *Creativity în Psychotherapy* în „New Frontiers în Creativity" (2020, coautor); *The Increment of Social Axioms over Broad Personality Traits în the Prediction of Dyadic Adjustment: An Investigation Across Four Ethnic Groups: Predictors of dyadic adjustment* (2017, coautor), „European Journal of Personality," 31(6). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2023). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; *Dincă Margareta,* CV, accesat 12 ianuarie 2023 din: https://doctorat.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/2016/01/Curriculum-Vitae-Margareta-Dinca.pdf; prof. univ. dr. Margareta Dincă, accesat 12 ianuarie 2023 din: https://doctorat.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/2016/01/Curriculum-Vitae-Margareta-Dinca.pdf

DOROFTE, IONEL (n. 22 septembrie 1950, Țibăneşti, jud. Iaşi) psiholog român, orientat spre cercetare în domeniul psihologiei industriale şi economice. Absolvent al Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi, Facultatea de Istorie-Filosofie, Secția Sociologie-Psihologie (1969-1973). Doctor în psihologie cu teza *Predictori ai performanței în profesiile industriale,* cond. şt. acad. prof. V. Pavelcu (1974-1977). ***Afilieri academice:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1977-). ***Ascendență academică:*** lector univ. la Institutul Politehnic din Iaşi, unde a predat Psihologie şi Inventică (1976-1990). În perioada

1990-1992 a predat psihoinformatica la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu. ***Cercetări şi contribuţii:*** psihosociologie economică, modelarea activităţii psihologice pe simulatoare, învăţare pe simulatoare tip „tracking", model matematic al coeficientului de corelaţie şi dreptelor de regresie, prelucrarea şi inferenţa statistică a rezultatelor, metode de maximalizare a predicţiei. ***Invenţii şi brevete:*** trei brevete referitoare la simulatoare şi aparate de testare. A conceput şi etalonat aparatul „SUPER-TESTER T-1ol cu 10 probe". ***Publicaţii (selectiv):*** *Dicţionar de marketing* (1979, coautor); *Analiza şi predicţia performanţelor umane* (1981); *Modul de viaţă şi calitatea vieţii* (1982, coautor). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris.

DRAGOMIRESCU, VIRGIL-TIBERIU V. (n. 23 iunie 1934, Constanţa – d. 2006) medic român cu preocupări şi contribuţii în psihologia medicală. Absolvent al Institutului de medicină şi farmacie (Bucureşti, 1952-1958), dr. în medicină cu teza *Contribuţii la studiul medico-legal şi medico-social al psihopatiilor şi responsabilităţii atenuate,* Iaşi, decembrie 1969, cond. şt. prof. M. Kernbach. ***Afilieri profesionale:*** membru al Societăţii de Medicină legală a Uniunii Societăţilor de Ştiinţe Medicale, membru al Academiei Internaţionale de Medicină Legală şi Medicină Socială (Roma, 1973-). Elev al prof. M. Kernbach şi I. Moraru. Şef de lucrări la Catedra de Morfopatologie şi medicină legală IMF Bucureşti. ***Cercetări:*** criterii interdisciplinare de evaluare a responsabilităţii, analiza individualizată a discernământului ca expresie a nivelurilor de conştiinţă şi sistematizarea tipologică a personalităţii; metodologie şi criteriologie medico-legală în discutarea determinismului în fenomenul devianţei, problema cauzalităţii şi fenomenele bio-psiho-sociale, studiu epidemiologic al conduitei suicidare, reflectarea social-juridică a personalităţii deviante, agresivitatea, psihologia simulării, personalitatea dezarmonică, devianţa la minori. ***Contribuţii:*** metodologia aplicării testelor proiective în medicina legală, precizarea conceptului de devianţă şi sistematizarea formelor de comportament deviant; definirea homeostaziei psihosociale cu aplicaţii în practica expertizei psihiatrico-legale. A adaptat testele Szondi şi Rosenzweig în investigarea personalităţii deviante şi a psihopatiilor cu implicaţii antisociale. A elaborat lucrări în domeniul criminologiei clinice (studii asupra recidivismului, corelaţiile condiţiilor deviante cu anomalii gonosomice, problema responsabilităţii atenuate şi a cap. ps.), precum şi în domeniul biocriminalisticii (biotraseologie, adontostomatologie judiciară etc.). ***Publicaţii:*** *Investigarea personalităţii psihopatice cu teste proiective* (1969); *Le fondement des preuves psychiatriques dans l'expertise judiciare* (1970), *Il contributo de la Medicina Legale allo studio del nesso di causalita nella criminogenesi* (1973); *L'analyse des facteurs de conditionnement des états thanatogénes dans l'etude épidemiologique du comportement autodestructiv* (1974); *Psihosociologia comportamentului deviant (1976); Determinism şi reactivitate umană. Interpretare cauzală a conduitelor reactive* (1990); *Expertiza medico-*

legală psihiatrică (1990); *Introducere în medicina legală antropologică. Cauzalitate şi responsabilitate* (1999); *Expertiza medico-legală în psihiatria judiciară* (2002). Peste 200 de lucrări ştiinţifice publicate în ţară şi străinătate. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris.

DRĂGAN, IOAN A. (n. 21 ianuarie 1923, Bretea Mureşană, jud. Hunedoara – d. 2002) psiholog român, absolvent al Facultăţii de Pedagogie-Psihologie a Universităţii „Victor Babeş" din Cluj-Napoca (1947-1951). Doctor în psihologie cu teza *Particularităţile psihologice ale intereselor cognitive şi rolul lor în orientarea şcolară şi profesională a adolescenţilor,* 30 ianuarie 1973, Universitatea Timişoara, cond. şt. prof. dr. Nicolae Pârvu. Membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1968-), AIPA (1971-); preşedinte Filiala Timişoara a Asociaţiei Psihologilor din RSR (1981-); conf. univ. Catedra de Pedagogie-Psihologie a Universităţii din Timişoara. ***Cercetări şi contribuţii ştiinţifice:*** interesul ca factor motivaţional, fundamentarea psihologică a muncii dirigintelui şi profesorului; aspecte psihopedagogice ale orientării şcolare şi profesionale; formarea deprinderilor de muncă intelectuală; pregătirea psihopedagogică a profesorilor. ***Publicaţii (selectiv):*** *În ajutorul dirigintelui din şcoala generală* (1965, în colab.); *Interesul cognitiv şi orientarea profesională* (1975, Universitatea Timişoara); *Psihologie şcolară* (1976, Universitatea Timişoara); *Psihologia pentru toţi* (1991); *Dicţionar de orientare şcolară şi profesională* (1996, în colab.); *Psihologie educaţională* (2001, în colab.). Peste 120 de articole ştiinţifice publicate în reviste de specialitate. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Petroman, P. şi Petroman I. (2008). *Personalităţi de marca din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă.* Vol. 3. Editura Eurostampa, Timişoara, pp. 67-81).

DRĂGHICESCU, DIMITRIE (sau DUMITRU) (n. 4 mai 1875, Zăvoieni, jud. Vâlcea – d. 14 septembrie 1945, Bucureşti, *sinucidere*) sociolog, filosof, politician, scriitor şi diplomat român; promotor al creării Ligii Naţiunilor şi militant ardent al realizării statului naţional unitar român, iar după desăvârşirea acestuia al consolidării şi afirmării sale pe plan extern. Absolvă şcoala primară în satul natal şi Liceul „Carol I" din Craiova (1896) după care urmează cursurile Facultăţii de Litere a Universităţii din Bucureşti (1897-1901). Frecventează simultan şi cursurile Facultăţii de Filosofie audiind pe Titu Maiorescu, Dumitrescu-Iaşi, C. Rădulescu-Motru ş.a. A obţinut examenul de licenţă în ianuarie 1901 cu subiectul *Influenţa lui Kant asupra lui August Comte*, după care a plecat la Paris (1901-1904) la *College de France* unde urmează cursurile de „agregaţie" de la Sorbona şi cele de „şcolaritate" la École des Haute Études Morales et Sociales. Aici a frecventat cursurile unor profesori celebri ca Émile

Durkheim, A. Espinas, H. Michel, É. Boutroux şi în acelaşi timp a audiat cursurile lui Gabriel Tarde, Henri Bergson şi Théodule Armand Ribot, în vederea obţinerii titlului de doctor în sociologie. În 1903, publică prima sa carte *Le problème du déterminisme social. Déterminisme biologique et déterminisme social*. Obţine titlul de doctor în sociologie pe data de 17 mai 1904 sub conducerea lui Émile Durkheim cu teza *Du role de l'individu dans le determinisme social*. Deşi a fost elev al lui É. Durkheim, s-a detaşat de sociologia obiectivistnaturalistă (obiectivismul sociologic) a acestuia şi a demonstrat că dacă societatea creează „fiinţe sociale" prin mecanisme complexe de influenţare şi constrângere, trebuie să fie la fel de adevărat că individul ca „produs social" dobândeşte capacitatea de a se elibera şi interacţiona cu sistemul social prin acţiunea transformatoare a omului asupra mediului său înconjurător în baza unui determinism social complex al creaţiei umane şi mai ales a geniilor. A fost primul sociolog român format la Paris. În 1904 a audiat timp de un semestru, la Berlin, prelegerile sociologului german Georg Simmel, ale filosofului Fr. Paulsen şi ale economiştilor A. Wagner şi G. Schmoller. ***Ascendenţă academică:*** întors în ţară activează intermitent ca profesor de limba franceză în învăţământul secundar după care este numit conf. univ. provizoriu (aprilie 1905) şi conf. univ. titular de Sociologie şi Psihologie socială (1908) la Catedra de Sociologie, Facultatea de Litere şi Filosofie, Universitatea din Bucureşti (1905-1910). Preia Catedra de Sociologie după retragerea la pensie a lui C. Dumitrescu-Iaşi, dar în 1910 pierde concursul pentru aceeaşi catedră în favoarea lui Ion Rădulescu-Pogoneanu. A predat cursuri de Psihologie socială, Sociologie şi Psihologie etnică. Continuă să predea Sociologia până în 1913 când demisionează de la Universitate şi se dedică politicii şi cercetării academice. ***Afilieri academice:*** membru al Societăţii de Sociologie din Paris (1902). ***Poziţii şi activităţi politice şi diplomatice:*** în timpul Primului Război Mondial a trăit în Franţa (1916-1918), unde a promovat interesele României în Occident cu scopul de a convinge străinătatea de dreptul inalienabil al poporului român la unitate naţională deplină. A iniţiat, împreună cu Traian Vuia, editarea şi publicarea de lucrări istorice şi etnografice, dar şi a unor articole în presa franceză, pentru a face cunoscută politica de deznaţionalizare a autorităţilor ţariste şi ungare faţă de popoarele aflate sub dominaţia lor. În acest scop, ***D.D.*** a scris şi publicat trei broşuri: *La Transylvanie* (Paris, 1918), *La Bessarabie* (Paris, 1918) şi *Les roumains de Hongrie (Paris, 1918),* în care autorul argumentează caracterul românesc al acestor provincii ocupate şi supuse maghiarizării, respectiv rusificării forţate. ***D.D.*** face cunoscute falsurile propagandei contelui Appónyi, referitoare la aşa-zisa „soluţionare a problemei naţionale prin trecerea timpului". Similar, Traian Vuia publica lucrarea *La Bukovine et Le Banat.* În perioada 9-12 aprilie 1918 a participat împreună cu Nicolae Lupu, Simion Mândrescu şi Gh. G. Mironescu la Congresul Naţionalităţilor, la Roma, unde prin eforturi susţinute au obţinut din partea tuturor naţiunilor participante acordul ferm de a se recunoaşte românilor dreptul la unitatea în graniţele lor etnice, iar României de a fi recunoscută ca ţară cobeligerantă. A fost unul dintre fondatorii Ligii Naţiunilor (1920) şi colaborator apropiat al lui Nicolae Titulescu pe care, după Primul Război Mondial, l-a însoţit la Liga Naţiunilor. A fost deputat (1919-1920) şi

senator (1927-1928). În perioada 1934-1936 a fost primul ambasador cu rang de ministru plenipotenţiar al României în Mexic, iar apoi reprezentant al României pe lângă Naţiunile Unite. ***Contribuţii:* 1. *Determinismul social al vieţii psihice – condiţie a afirmării psihologiei ca ştiinţă:*** odată cu afirmarea psihologiei ca ştiinţă experimentală, prin emanciparea de metafizică şi Filosofie, la sfârşitul secolului al XIX- lea şi începutul secolului XX, ***D.D.*** a fost cel care a contribuit la acest proces prin relevarea şi descrierea rolului esenţial al factorilor sociali, culturali şi istorici în geneza psihicului uman, dincolo de cei biologici şi genetici. O temă centrală a lucrărilor sale a fost raportul dintre determinismul biologic şi cel social, ceea ce duce direct la analiza raportului individsocietate. În analiza dimensiunii sociale a psihicului, ***D.D.*** optează pentru o determinare cauzală bivalentă considerând determinismul social al vieţii psihice la fel de important ca şi cel biologic în definirea obiectului psihologiei ca ştiinţă. Astfel el îşi defineşte o poziţie independentă faţă de psihosociologia individualist-subiectivistă a lui G. Tarde şi şcoala sociologică colectivistobiectivistă a lui Durkheim. Personalitatea umană este determinată de împrejurările şi condiţiile vieţii sociale, a raporturilor oamenilor trăind în „societatea organizată", este „suportul, agentul şi rezumatul determinismului social", iar „în creier, socialul se materializează şi materialul, biologicul se socializează". Conştiinţa este „un produs *sui generis* al vieţii în comun în *mediul uman* social", „un produs şi o imagine a societăţii". Omul a trebuit să se adapteze la condiţiile „mediului social". „Forţa determinismului social, şi prin urmare, a actelor de conştiinţă, derivă din raporturi şi relaţii exterioare care există intre indivizi trăind în societate" (D. Drăghicescu, *apud* M. Bejat, 1972, pp. 267-268). Într-o tendinţă reducţionistă din cadrul antinomiilor biologic-social, mediu fizic, mediu social, instinct-conştiinţă, ***D.D.*** consideră că ereditatea biologică este flexibilizată şi extinsă prin forme ale eredităţii sociale cum sunt educaţia şi tradiţia. În perioada anului universitar 1905-1906, ***D.D.*** predă primul curs de Psihologie socială de la noi din ţară, la Catedra de Sociologie, Facultatea de Litere şi Filosofie, Universitatea din Bucureşti. Lucrarea *Le problème de conscience*. *Étude psycho-sociologique* publicată în 1907 la Paris a fost remarcată, citată şi comentată de sociologi şi filosofi de prestigiu ca G. Tarde, E. Chauffard ş.a. Meritul acestei lucrări constă în aserţiunea lui ***D.D.*** că omul nu poate fi cunoscut decât în contextul istoric şi sociocultural: „Ştiinţa psihologiei pentru a merita acest nume trebuie să tindă spre o psihologie interindividuală". ***D.D.*** are contribuţii importante în Filosofie, sociologie şi psihologie socială. S-a remarcat prin dezvoltarea unei filosofii sociale bazată pe o viziune occidentală avansată, depăşindu-i în anumite privinţe pe Émile Durkheim, cât şi pe Gabriel Tarde. Concepţia originală a lui ***D.D.*** reliefează o nouă viziune asupra specificităţii determinismului social. El consideră că „idealul creator" ca viziune anticipată a sensului dezvoltării istorice, determină evoluţia socială în direcţia transformării omului în personalitate morală. În viziunea sa, determinismul social este experienţă istorică, conservată în tradiţii şi legi ca urmare a acţiunii transformatoare a omului asupra mediul său. ***D.D.*** precizează clar specificitatea celor două tipuri de determinism, social şi biologic. Determinismul biologic se originează în selecţia naturală şi este

instinctiv, ereditar şi organic, pe când determinismul social se distinge prin intenţie, ideal uman şi mobilitate socială în cadrul social-istoric al instituţiilor, culturii, educaţiei şi legislaţiei supuse controlului şi practicii sociale. Determinismul social are funcţii metodologice, normează acţiunea şi comportamentul uman şi social. Promotor consecvent al ideii determinismului în natură şi societate, ***D.D.*** a studiat raportul dintre realitatea socială şi determinismul biologic şi a respins teza (susţinută de A. Compte sau H. Spencer) după care realitatea socială este rezultatul procesului de evoluţie a speciei. El argumentează că, spre deosebire de actele biologice, cele sociale presupun intenţionalitatea sau voluntarismul celui care acţionează. Legea etico-socială (egalitate, justiţie, solidaritate) care reglează raporturile exterioare ale indivizilor este opusul legii naturale dată de selecţie, concurenţă şi inegalitate. Ca atare, după ***D.D.***, determinismul biologic este opus şi subordonat determinismului social. Sesizând deosebirea calitativă a determinismului social faţă de cel natural, a scos în evidenţă originea socială a conştiinţei, a idealurilor şi a valorilor spirituale. ***D.D.*** este considerat unul dintre sociologii români care a avut o contribuţie substanţială la constituirea sociologiei ca ştiinţă socială a naţiunii, considerată ca formă concret istorică a societăţii. În plan teoretic este considerat de majoritatea sociologilor clasici (P. Sorokin, E. de Roberty, A. Cuvillier, H. Backer etc.) ca un reprezentant consacrat al sociologismului. Pornind de la tradiţiile gândirii sociale şi filosofice româneşti (I. Heliade – tradiţia „boieriei"; V. Conta – legile sociale ca legi obiective; C. Dumitrescu-Iaşi – raţionalizarea societăţi prin ştiinţă), ***D.D.*** a elaborat o teorie sociologică originală privind „democratizarea culturii" şi „aristocratizarea maselor", raţionalitatea socială, rolul individului în cadrul determinismului social şi mişcarea ondulatorie a societăţii (Şt. Costea, coord., 2001, p. 165). Studiind istoria şi cultura naţională, sintetizând rezultatele cercetărilor sociologice şi analizând consistenţa idealurilor şi realităţilor naţionale, ***D.D.*** a încercat să determine şi să evalueze alternativele dezvoltării societăţii româneşti şi a elaborat o concepţie sociologică originală a raportului dintre factorii generali ai dezvoltării sociale şi cei istorici, particularităţi care condiţionează dezvoltarea societăţilor naţionale. Ca atare sociologia nu trebuie concepută ca ştiinţă a „societăţii în general" ci ca ştiinţă a societăţilor concret-istorice, care există ca naţiuni. Prin urmare, în studiul sociologic al societăţii accentul trebuie pus pe formarea conştiinţei sociale concrete întrucât conţinutul psihologic al relaţiilor sociale dintre oameni poate fi explicat numai prin determinarea lui socială: „formele conştiinţei sociale nu trăiesc decât prin conştiinţele individuale" (*apud* Şt. Costea, 2001, p. 166). „Conştiinţa naţională" este un produs istoric şi poate fi studiată sociologic prin studiul psihologiei sociale specifice unui popor sau unei naţiuni. În acelaşi mod reducţionist ***D.D.*** vede prin modelul său de integrare social-societală „oamenii de seamă" şi în primul rând geniul ca fiind principala forţă a procesului de ridicare a societăţilor particulare sau naţionale la nivelul societăţii universale, forma finală de integrare a naţiunilor. Geniul are tendinţa de a se universaliza. iar elita unei naţiuni preia inovaţia geniului şi o difuzează în mase ducând la „democratizarea geniului" şi „aristocratizarea maselor", ceea ce conduce în final la realizarea „societăţii universale". Această viziune utopică

despre societatea universală se explică în gândirea lui ***D.D.*** prin contextul epocii când erau la concurenţă două idealuri sociale susţinute de concepţia sociologică obiectivistă şi naturalistă: liberalismul şi socialismul. Operând prin conceptele de *progres şi consens social* ***D.D.*** îşi îndreaptă viziunea spre o *societate integral raţionalizată în* care se va putea stabili un echilibru între necesităţile umane şi forţele sociale productive pe baza raţionalităţii vieţii sociale. Pentru realizarea acestui ideal, societăţile trebuie să facă eforturi de „raţionalitate intuitivă" pentru a obţine „dorinţe raţionalizate" în direcţia unui ideal social real acceptat şi aplicat ca un scop al activităţii creatoare a agenţilor sociali. Dar pentru că un astfel de ideal să devină realitate, în activitatea socială practică apare necesitatea mobilizării structurilor intuitive şi cognitive pentru activarea structurilor individuale concret istorice, adică credinţe, atitudini şi convingeri, stări emoţionale şi entuziasm colectiv etc. ***2. Psihologia poporului român:*** pornind de la aceste principii, ***D.D.*** a depus eforturi de a identifica structurile de raţionalitate specifice poporului român în funcţie de care ar fi trebuit identificate transformările sociale necesare orientării evoluţiei societăţii româneşti după înfăptuirea Marii Uniri din 1918. A sintetizat aceste structuri în celebra sa monografie asupra sufletului naţional român: *Din psihologia poporului român* (1907) care supune unei analize pertinente trăsăturile pozitive şi negative ale poporului român, condiţionate nu biologic ci social prin transformări succesive de natură economică, socială, politică şi culturală a societăţii româneşti. Ca sociolog şi psiholog social, ***D.D.*** a studiat dintr-o nouă perspectivă istoria cultural-etnică a formării şi afirmării poporului român, elaborând o valoroasă şi unică lucrare despre psihologia poporului nostru. A cercetat cu meticulozitate trăsăturile moral-caracteriale ale poporului român, particularităţile lui psihologice, modelul de viaţă psihică şi psihosocială, firea şi calităţile constructive de voinţă şi acţiune ale românilor de-a lungul veacurilor, spiritul de vitejie, dârzenie, nesupunere şi bărbăţie, dar şi urmele nefericite şi nedorite pe care le-au impregnat în comportament veacurile de restrişti şi dominare. Emanciparea poporului român o vede realizându-se prin valorificarea bogăţiilor „mintalităţii" sale şi cultivare a calităţilor pozitive. În viziunea sa iluministă, această emancipare, ce va fi opera secolului XX, se poate realiza numai prin reforme democratice şi ridicare a nivelului de cultură ca fundament al înălţării sufletului românesc şi desăvârşirii personalităţii poporului nostru. Astfel, lucrarea *Din psihologia poporului român* (1907, 570 p.) a încercat să desprindă, pe baza istoriei, caracteristicile fundamentale ale sufletului poporului român. Pentru radiografierea sufletului românesc, ***D.D.*** stabileşte câteva obiective şi principii de abordare şi descriere: 1. *cunoaşterea şi recunoaşterea obiectivă şi dezvoltarea conştiinţei de sine a neamului* – studierea şi prezentarea obiectivă a caracteristicilor etnopsihologice, atât a celor negative formate în împrejurări istorice nefaste care au alterat sufletul românesc (ex. perioada fanariotă, dominaţia turcă, migraţiunile etc.), cât şi a celor pozitive (însuşiri sufleteşti morale, intelectuale, volitive); 2. *devenirea prin „noi înşine" ca principiu programatic al emancipării naţionale şi afirmării noastre în lume.* Numai pornind de la „încrederea în noi înşine" se poate produce redresarea şi desăvârşirea noastră naţională şi numai prin „forţele noastre materiale şi morale". ***D.D.*** ridică

acest principiu la statutul de paradigma socială a devenirii neamului; 3. *identificarea originii, filiațiunii şi a evoluției caracterului nostru etnic*; 4. *identificarea evenimentelor istorice şi sociale esențiale care au contribuit sau alterat şi din care s-au format „stările sufleteşti generale ale neamului nostru"*. Această lucrare analizează din punct de vedere istoric, psihologic şi a Filosofiei culturii modul în care evenimentele importante din viața poporului nostru (războaie, popoare migratoare, secolele de supunere față de turci, unguri, austrieci sau ruşi etc.) au influențat profilul şi structurile psihosociale profunde ale poporului român. „Etnicul românesc este redat într-o complexitate de «lumini şi umbre», luând în seamă în primul rând resursele lui etnogenetice, dar şi factorii ulteriori de impact care au afectat ființa noastră națională. Sub dominația turcă, dar mai ales sub «abilitățile fanariote» s-a produs o «alterare a sufletului românesc» şi s-a ajuns la o deteriorare a caracterului. Bun cunoscător al *psihologiei țăranului*, Drăghicescu arată cum istoria i-a indus țăranului român o atitudine de neîncredere față de tot ceea ce înseamnă «administrație oficială», precum şi o stare de «dezinteres» şi «neimplicare». Astfel, *psihologia românului a devenit aceea a unui dedublat, nu pentru că voia şi nici pentru că i se potrivea caracterului său, ci pentru că a trebuit să se apere şi să supraviețuiască.* Caracterul dedublat a fost «un reflex de protejare» şi s-a constituit astfel într-o strategie de adaptare. După opinia lui Dumitru Drăghicescu sensul devenirii noastre în lume a fost deviat, iar destinul țării nu a erupt din aspirațiile şi trebuințele românilor şi nici din legitățile de evoluție ale țării, ci din interesele străinilor şi din spolierea neamului" (I. Mânzat, 2007, p. 1001). În capitolul final al lucrării *Din psihologia poporului român* (1907), intitulat „Recapitulare şi concluzie", ***D.D.*** afirma: „Caracterizarea cea mai adevărată a psihologiei şi a situației românilor este admirabil dată în aceste câteva cuvinte: *„rasă occidentală cu obiceiuri orientale"*. ***D.D.*** a dezvoltat filosofia socială vest-europeană, depăşindu-i pe É. Durkheim şi pe G. Tarde, prin fundamentarea teoriei despre transformarea omului în personalitate morală şi spirituală, prin eliberarea politică şi economică a societății, prin democratizarea vieții sociale şi prin înfăptuirea progresivă a dreptății. ***D.D.*** a susținut ideea că pe baza cuceririlor ştiinței şi tehnicii, ar fi posibil să se realizeze viața veşnică pe pământ. ***Opere principale:*** *Le problème du déterminisme social* (1903); *Determinism biologic şi determinism social* (1904); *Raporturile dintre drept şi sociologie* (1904); *Du rôle de l'individu dans la Déterminism social* (1904), Thèse presentée à la Faculté des lettres de Paris); *L'éternel féminine. Essais de psychologie féminine* (1905); *De l'impossibilité de la sociologie objective* (1906); *Le problem de la conscience. Étude psycho-sociologique* (1907); *Din psihologia poporului român* (1907,1995, 2013); *Creştinism şi democrație* (1909); *Memoriu de titlurile şi lucrările ştiințifice prezentate pentru obținerea catedrei de Sociologie, etică şi estetică la Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Filosofie şi Litere* (1910, 20 p.); *L'idéal créateur. Essai psyholociologique sur l'evolution sociale* (1914, Paris); *Înțelesul jertfei pentru patrie* (1916); *Le Renouveau religieux et la guerre mondiale* (1916); *La Transylvanie: esquisse historique, ethnographique et statistique* (1918, Paris, cu o prefață de E. Boutroux); *Le Problémes nationaux de l'Autriche-Hongrie, Les Roumanis (La Transylvanie, Bucovine, Banat)* (1918, Paris); *La Bessarabie et le droit des peuples* (1918, Paris); *La lutte sociale et politique en Transylvanie* (1918); ; *Les Roumains de Serbie*

(1919); *Evoluția ideilor liberale* (1921); *Partidele politice şi clasele sociale* (1922); *L'éternel féminin. Essai de psychologie feminine* (s.a.); *La realité de l'esprit, Essai de sociologique subjective* (1928, Paris, Alcan); *La nouvelle Cites des Dieux, vol. I* (La Voie, Paris, 1929); *Adevăr şi revelație* (1934); *Verité et révélations: vers une nouvelle idée de Dieu* (1934, 2 vol.); *Titu Maiorescu – Schiță de biografie psiho-sociologică* (1940). ***Publicații post-mortem:*** V. Constantinescu (1976) *Sistemul sociologic al lui Dumitru Drăghicescu*; *Problema determinismului social* (1987); *Rolul individului în determinismul social* (1987); *Ontologia umană* (1987); *Dumnezeu şi destinul Universului* (2011); *Noua cetate a lui Dumnezeu*. Vol. I – *Calea sau Cum justifică filosofia istoriei Societatea Națiunilor şi ideologia sa: neo-creştinismul* (2015); *Dumitru Drăghicescu despre unirea românilor cu românii* (2018, ediție îngrijită de prof. univ. dr. V. Constantinescu). ***Aprecieri***: ***D.D.*** *„Este unul dintre numeroşii intelectuali prin care gândirea românească şi-a manifestat cu tărie prezența în ansamblul Filosofiei şi sociologiei europene. Personalitate puternică, intelectual cu o solidă pregătire, ce ajunge până la erudiție, gânditor profund şi original, D. Drăghicescu înscrie o contribuție interesantă, remarcabilă şi – sub multe aspecte valoroasă – în istoria gândirii sociale şi filosofice din țara noastră"* (R. Pantazi, 1979, *apud*. M. Bejat, 1972, p. 260). ***D.D.*** este apreciat de V. Constantinescu-Găliceni (în D. Drăghicescu, 1995, p. XVIII, *apud* I. Mânzat, 2007, pp. 1000-1001) ca fiind dominat de realizarea unei „panorame" istorico-spirituale a poporului român. ***Surse:*** Bejat, M. (1972). *Geneza psihologiei ca ştiință experimentală în România.* EDP, Bucureşti, pp. 259-268; Drăghicescu, D. (1995). *Din psihologia poporului român*, studiu introductiv de Virgil Constantinescu-Găliceni. Editura Albatros, Bucureşti; Costea, Şt. (coord.). (2001). *Sociologi români. Mică enciclopedie*. Editura Expert, Bucureşti, pp. 164-171; Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale*, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, pp. 1000-1002; *Dumitru Drăghicescu*, accesat 14 februarie 2023 din: http://draghicescu.ro/cine-este-dumitru-draghicescu/; *Dumitru Drăghicescu*, accesat 14 februarie 2023 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Dumitru_Draghicescu

DUMITRESCU, DUMITRU (n. 17 noiembrie 1948, com. Bălăceanu, jud. Buzău) psiholog român, cercetător academic specializat în psihologia şi sociologia educației, epistemologia şi filosofia ştiinței. Absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie (1969-1973). Doctor în epistemologie cu teza *Valoarea cognitiv-explicativă a metodologiei lui Max Weber*, Universitatea din Bucureşti, 23 martie 2000, cond. şt. acad. prof. Vasile Tonoiu. ***Ascendență academică:*** asistent univ. la ICPPD (Institutul Central de Perfecționare a Personalului Didactic) (1973-1975); asist. univ. la Sectorul de cercetări interdisciplinare pentru învățământul superior al Universității Bucureşti (1975-1976); psiholog la Centrul de cercetări sociologice al Universității Bucureşti (1977-1990); cercet. şt. pr. gr. III (1990-2000), cercet. şt. pr. gr. II (2000-2013) la Institutul de Sociologie al Academiei Române. Lector univ. asociat (1997-2007), conf. univ. asociat la Departamentul de pregătire a personalului didactic al Universității „Spiru Haret" (2008-2013), unde a predat cursuri de Psihologia şi Sociologia

educației. ***Publicații (selectiv):*** *Orientări, tendințe, probleme în sociologia contemporană*. Culegere de texte din sociologia mondială (1979, în colab.); *Filosofia contemporană în texte alese şi adnotate. Partea a II a* (1989, în colab.); *Istoria sociologiei româneşti* (1998, coautor); *Sociologi români – mică enciclopedie* (2000, coautor); *Metodologia lui Max Weber* (2001); *Gândirea sociopolitică germană din România* (2004). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; Costea, Şt. (coord.) (2001). *Sociologi români. Mică enciclopedie*. Editura Expert, Bucureşti, p. 171.

ENĂCHESCU, CONSTANTIN (n. 28 noiembrie 1938, Bucureşti) medic psihiatru român cu preocupări şi contribuții în psihologie medicală, psihopatologie, psihanaliză şi psihoterapie. A absolvit Facultatea de Medicină din Bucureşti (1961). Doctor în Ştiințe medicale (1972). Doctor în Psihologie (1994). Cercetător ştiințific la Institutul de Neurologie şi Psihiatrie Bucureşti. Profesor asociat la Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea din Bucureşti şi la Universitatea „Ovidius" din Constanța. A predat psihanaliză şi psihoterapie, psihosexologie, psihoigienă şi sănătate mintală, psihopatologie şi psihologie medicală. ***Membru:*** Asociației Psihologilor din România, World Psychiatric Association. ***Contribuții:*** revizuirea unor concepte în psihologie medicală şi psihopatologie („boală", „terapie", „normal/patologic"), evidențierea factorilor emoționali, atitudinali şi a stresului la nivel somatic în etiogeneza bolilor psihice; mecanismelor psihanalitice care stau la baza motivației activității de cercetare şi cunoaştere ştiințifică. A publicat peste 150 de articole, studii şi lucrări monografice despre arta psihopatologică, aerterapie, psihologia şi patologia limbajului, psihopatologie, psihanaliză şi psihoterapie. ***Premii:*** Premiul „Vasile Conta" al Academiei Române (2005) pentru lucrarea *Fenomenologia nebuniei* (2003). ***Publicații (selectiv):*** *Elemente de psihologie proiectivă* (1973); *Expresia plastică a personalității* (1975); *Psihologia activității patoplastice* (1977); *Igiena mentală şi recuperarea bolnavilor psihici* (1979); *Socrate* (1994); *Neuropsihologie* (1996); *Psihosexologia* (2000); *Tratat de igienă mintală* (1996, 2004; 2008); *Experiența vieții interioare şi cunoaşterea de sine. De la Socrate la Freud* (1997, 2006); *Tratat de psihanaliză şi psihoterapie* (2003, 2007); *Tratat de psihosexologie* (2003, 2008); *Tratat de psihopatologie* (2005, 2007); *Fenomenologia nebuniei* (2003); *Fenomenologia trupului* (2005); *Tratat de teoria cercetării ştiințifice* (2005, 2007); *Da şi nu. Dialectica comprehensivă a vieții sufleteşti* (2006); *Artă şi nebunie* (2006); *Tratat de psihologie morală* (2005); *Homo demens. O redefinire a nebuniei* (2008); *Psihosomatica* (2008, în colab.); *Tratat de psihologie diferențială* (2009); *Psihotanatologie* (2015).

EPURAN, MIHAI (n. 21 noiembrie 1923, Predeal – d. 21 iunie 2020, Bucureşti) psiholog român specializat în psihologia educației fizice şi sportului şi considerat „părinte" al psihologiei

sportive în ţara noastră. Licenţiat al Facultăţii de Filosofie şi Litere, Secţia Filosofie, Universitatea Bucureşti (1942-1946). A urmat, 3 ani, cursurile IEF/ICF (actualul UNEFS). Doctor în psihologie cu teza *Psihologia sportului,* Bucureşti, 18 iunie 1969, cond. şt. prof. Gh. Zapan. Elev al prof. Gh. Zapan. Între 1949-1969 a parcurs toate treptele didactice universitare de la asistent la prof. univ. şi şef de catedră timp de 20 de ani (Catedra de teoria, metodica, psihologia, pedagogia educaţiei fizice şi sportului) la Institutul de Educaţie Fizică şi Sport (IEFS) din Bucureşti devenit Academia Naţională de Educaţie Fizică şi Sport (1990-1993) şi apoi Universitatea Naţională de Educaţie Fizică şi Sport din Bucureşti (UNEFS) (2009). A predat psihologia educaţiei fizice, psihologia sportului, metodologia cercetării şi pedagogie. ***Membru:*** Asociaţia Psihologilor din RSR (1964-, membru fondator), Societatea Internaţională de psihologia sportului (ISSP, 1965-, membru în Comitetul de conducere 1973-1977), Federaţia Europeană de Psihologia Sportului şi Activităţilor Corporale (FEPSAC, 1968-, membru fondator şi membru în Comitetul de conducere (1969-1979), preşedintele Comisiei de psihologia sportului a Asociaţiei de psihologie şi CNEFS (1968-). În 1990, a iniţiat reînfiinţarea Societăţii Profesorilor de Educaţie Fizică şi Sport din România. ***Poziţii de conducere:*** Prorector al IEFS între 1970-1976; preşedinte al Consiliului Ştiinţei Sportului din România (CSSR) (1992-2005, ulterior preşedinte de onoare) şi preşedinte al Comisiei Române de Psihologia Sportului şi Activităţilor Corporale (1992-2007). ***Titluri academice onorifice:*** *Doctor „Honoris Causa"* al Universităţii din Craiova (2000) şi al Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi (28 aprilie 2005) pentru „merite deosebite în domeniul educaţiei fizice şi sportului, pentru cutezanţa de a deschide noi perspective în domeniul psihologiei sportului, pentru sprijinul acordat cadrelor didactice şi studenţilor de la Facultatea de Educaţie Fizică şi Sport". ***Cercetări:*** psihologia sportului (toate domeniile) cu accent pe valorificarea cercetărilor în pregătirea sportivilor de performanţă (pregătire psihică; asistenţă psihologică; învăţare motrică; terminologia psihologică a sportului; psihodiagnoza sportivilor etc.). ***Contribuţii:*** conceptul de psihologia sportului şi psihologia activităţilor corporale; introducerea în practică a concepţiei unice asupra pregătirii şi asistenţei psihologice a sportivilor de mare performanţă; învăţare şi aptitudini psihomotrice. A elaborat la IEFS cursul *Metodologia cercetării* (1971), care a fost inclus în planul de învăţământ al tuturor facultăţilor de educaţie fizică din ţară (1973) şi a elaborat manualul acestei discipline. A participat la numeroase manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale pe probleme de psihologia sportului. Peste 70 de studii şi cercetări publicate în reviste de specialitate din ţară şi 12 peste hotare. Este psihologul român cu cele mai importante şi numeroase cercetări şi realizări în psihologia sportului. Considerat atât în ţară, cât şi în străinătate drept întemeietorul, „părintele" psihologiei sportive din România. A propus o *„morală sportivă"* ca dimensiune a educaţiei. ***Invenţii şi brevete:*** a proiectat şi realizat opt aparate şi dispozitive (brevetate ca invenţii), printre care „actograful", pentru înregistrarea acţiunilor sportivilor în concurs şi în timpul pregătirii. ***Distincţii şi Premii:*** distins cu Ordinul „Steaua Republicii" clasa a V-a, „Medalia Muncii", Diploma „Merite Sportive"; Premiul II al Ministerului Învăţământului pentru cercetare ştiinţifică

(1966), Diploma de Onoare a FEPSAC. ***Publicații (selectiv):*** *Psihologia exercițiilor fizice* (vol. I, 1955, vol. II, 1959); *Psihologia educației fizice* (1962; 1967; 1972); *Pregătirea psihică a sportivului* (1964); *Pregătirea psihologică pentru concurs* (1966); *Psihologia sportului* (1968); *Travaux sur la standardisation des tests psychologique dans le sport* – Antologie (FEPSAC, 1971); *63 Termes de psychologie sportiv* (Köln, 1972); *Psihologia şi sportul contemporan* – Antologie (1974); *Texte de psihologia sportului* (vol. I, II, III IEFS, 1975, 1978, 1980); *Psihologia educației fizice (*1976); *Metodologia cercetării activităților corporale* (vol. I-II, IEFS, 1978-1979); *Psihologia educației fizice* (vol. II, IEFS, 1979, în colab.); *Compendiu de psihologie pentru antrenori* (1980); *Ghidul psihologic al antrenorului* (1982); *Modelarea conduitei sportive* (1990); *Psihologia sportului de performanța* (1998, 2008 în colab.); *Metodologia cercetării ştiințifice* (1996, vol. I şi II); *Pregătirea psihologică pentru concurs* (1996); *Metodologia cercetării activităților corporale* (1998); *Psihologia sportului de performanță: teorie şi practică* (2001, în colab.); *Motricitate şi psihism în activitățile corporale* (2011). A elaborat şi publicat numeroase lucrări (manuale şi monografii) şi peste 250 de studii, comunicări ştiințifice şi articole. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; *Mihai Epuran*, accesat noiembrie 22, 2021 din https://monitorulpsihologiei.com/mihai-epuran/

FARKAŞ, MAGDALENA C. (n. 13 august 1932, Aiud, jud. Alba – d. 19 ianuarie 2015, Cluj-Napoca) psiholog român de naționalitate maghiară, specializată în psihopedagogie specială defectologie, psihologie pedagogică şi psiholingvistică. Licențiată a Facultății de Istorie-Filologie, Secția Pedagogie-Psihologie, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1954-1955). Doctor în psihologie cu teza *Abordarea interdisciplinară a tulburărilor limbajului oral şi scris la elevi,* Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, cond. şt. prof. B. Zörgö, 1974. Membră a Asociației Psihologilor din RSR (1968-). Elevă a prof. B. Zörgö. ***Ascendență academică:*** a activat la Universitatea *„Babeş-Bolyai"* din Cluj-Napoca (1955-1961) şi la filiala Institutului de Ştiințe Pedagogice (1961-1975). Cercetător ştiințific principal la Centrul de Ştiințe Sociale al Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1975-1998). A participat cu comunicări ştiințifice la congrese naționale şi internaționale (Moscova, Budapesta). A elaborat şi a predat capitole din cursul de logopedie, teoria şi practica jocurilor în educarea şi compensarea deficienților mintali la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. ***Cercetări şi contribuții:*** psihologia gândirii, lingvistica modernă şi psihologia, patologia limbajului infantil, aspecte sociolingvistice ale însuşirii limbilor primaresecundareterțiare, definiția socio-biologică a comunicării lingvistice, maturitatea şcolară. A efectuat studii şi cercetări în domeniul defectologiei, psihopedagogiei speciale, psiholingvistica, patologia limbajului, învățarea timpurie limbilor străini, psihodiagnostic. ***Publicații (selectiv):*** *Unele probleme în legătură cu procesul de dezvoltare a activității de abstractizare şi generalizare la copii* (1959, în colab.); *Fluctuațiile în perceperea figurilor reversibile la diferite vârste* (1959); *K voprosii o formirovanii umstvennîh deistvii u detei oligofrenov* (1969); *Troubles de langage parlé et écrit chez les enfants sous sur les rapports efferts par la linguistique moderne* (1971);

Adatek a gyermeknyely kiejtési és frászavarainak öszehasonlftó vizagálatához az abilitás – kompetencia és a nyelvi rendezer adta öszefüggésekben (*Date pentru examinarea comparativă a tulburărilor de pronunție şi frazeologie în limbajul pediatric în contextul abilității – competenței şi al conexiunilor lingvistice*) (1974); *Date comparative cu privire la relația dintre inteligență, percepțiile, reprezentările spațiale şi motricitatea manuală fină la elevii disortografici,* În: „Probleme de Defectologie" (1975, coord. L.M. Caraman, vol. IX); *A gyermek nyelvi performancia kózós vonásai az elsö, a második és a harmadik nyelv kózegében* (1977); *Három nyelvi performancia szociolingvistikai megközelftés* (*Trăsăturile comune ale performanței lingvistice a copiilor în mediul primei, celei de-a doua şi a treia limbi*) (1977); *Abordarea sociolingvistică a performanțelor în trei limbi* (1979); *Studii de psihologie şcolară* (1979, coautor); *Patologia limbajului infantil şi procesul de corectare a acestuia în lumina neurolingvisticii contemporane* (1980).

FISCHBEIN, EFRAIM (n. 20 ianuarie 1920, Bucureşti – d. 22 iulie 1998, Tel Aviv) psiholog, cercetător şi profesor universitar român de prestigiu internațional, specializat în psihologie educațională cu cercetări fundamentale în învățarea matematicii şi gândirea probabilistică. Absolvent al Universității Bucureşti (1947) cu dublă specializare în psihologie şi matematică. Doctor în psihologie cu teza *Conceptele figurale: natura entităților geometrice şi dezvoltarea lor la copii* (1963). ***Ascendență academică***: lector pe probleme de Psihologia dezvoltării la Catedra de Psihologie Pedagogică, Universitatea Bucureşti (1949-1959); cercetător principal şi şeful Secției de Psihologie Educațională la Institutul de Psihologie al Academiei RSR (1959-1975). A emigrat în 1975 în Israel unde i s-a oferit poziția de profesor de psihologia predării matematicii la Universitatea din Tel Aviv. A înființat un Departament de Ştiințele Educației la aceeaşi universitate şi a continuat cercetări creative în domeniul psihologiei matematicii. A fost „visiting professor" la universități străine în diferite țări (SUA, Germania, UK, Italia, Spania, Canada etc.). ***Cercetări şi contribuții ştiințifice:*** în psihologia copilului, psihologia cognitivă şi psihopedagogia matematicii. Cunoscut pe plan internațional pentru cercetări şi contribuții sistematice de mare influență, originalitate şi creativitate în psihologia învățării şi predării matematicii: gândirea probabilistică la copii; rolul intuiției în învățarea şi predarea matematicii şi ştiinței; semnificația complexă a conceptelor infinite; intuiția probabilității şi combinațiilor; natura gândirii intuitive şi relațiile dintre intuiție şi alte forme de gândire; intuiția în matematică şi în ştiință; cercetări psihologice asupra: infinității sensul complex al conceptelor infinite, numerelor iraționale, modelelor implicite de multiplicare şi diviziune, relația dintre intuiție şi demonstrație; interacțiunea dintre componentele intuitive, formale şi algoritmice în activitățile matematice. ***F.E.*** a demonstrat printr-un procedeu experimental original că gândirea probabilistică la copii este superioară gândirii probabilistice a adulților care este atenuată de efectele educației focusată pe aserțiuni şi raționamente dihotomice. Copiii acordă mai multă echipotențialitate de producere a

evenimentelor probabilistice comparativ cu adulții care tind să acorde numai două şanse de realizare a evenimentelor probabilistice – da sau nu. A introdus în psihologie sintagma *„Concepte Figurale"* (1963) şi *a dezvoltat teoria conceptelor figurale.* În lucrarea *Intuition în Science and Mathematics* (Reidel, 1987) ***F.E.*** a propus o viziune teoretică comprehensivă a domeniului intuiției sintetizând rezultatele cercetărilor şi descriind implicațiile didactice şi de învățare. A introdus termeni noi (*intuiții primare, secundare, dilema educațională*) şi a deschis noi orizonturi de cercetare în învățarea şi predarea matematicii. Articolele publicate pe baza cercetărilor experimentale constituie modele de design, abordare metodologică şi teorie generativă. A cercetat experimental relațiile complexe dintre psihologie şi matematică şi a publicat rezultatele cercetărilor în reviste internaționale renumite atât de psihologie, cât şi de matematică („Educational Studies în Mathematics", „The British Journal of Educational Psychology"). Cercetările lui ***F.E.*** au fost traduse şi publicate în numeroase limbi. A atras atenția comunității ştiințifice internaționale prin cercetările asupra psihologiei matematicii şi a fost invitat să se adreseze primului Congres Internațional de Educație în Matematică (ICME) în 1969. Prezentarea sa *Enseignement mathématique et developement intellectuel* a atras după sine invitația de a conduce Grupul de lucru pentru Psihologia educației matematice la cea de-a doua conferință ICME din 1972. Aceasta a dus la contribuția majoră a lui ***F.E.*** la înființarea (împreună cu H. Freudenthal & R. Skemp) şi organizarea în 1976 la Karlsruhe a *Grupului Internațional pentru Psihologia Educației Matematice* (*The International Group for the Psychology of Mathematics Education*) (***PME***), fiind ales şi primul preşedinte ca membru fondator (1976-1980). ***F.E.*** a fost considerat „inspiration spirit" al organizației PME. În 1985 a format grupul de ***Gândire Matematică Avansată.*** La începutul anului 1998, ***F.E.*** a început să lucreze la cea de a treia mare lucrare a sa intitulată *Intuitions, Schemata and Models în Mathematical and Scientific Reasoning.* Din nefericire nu a mai apucat să o termine. Ideile şi contribuțiile fundamentale ale lui ***F.E.*** în domeniul psihologiei matematicii rămân o sursă permanentă de inspirație pentru cercetările viitoare. ***Publicații (selectiv):*** **1.** ***Volume proprii:*** *Cum cunoaştem lumea* (1958*); Conceptele figurale: natura figurilor geometrice şi dezvoltarea lor la copii* (1963); *Concept şi imagine în formarea gândirii matematice* (1965); *Arta gândirii* (1968); *A învăța şi a înțelege* (1969); *Hazard şi probabilitate în gândirea copiilor* (1974); *Psihologie generală şi noțiuni de logică. Manual pentru anul IV liceu* (1975); *The Intuitive Source of Probabilistic Thinking în Children* (1975); *Intuition în Science and Mathematics: An Educational Approach* (1987, 2006). **2.** ***Studii, capitole în volume şi articole:*** *The Role of Implicit Models în Solving Verbal Problems în Multiplication and Division* (1985, în colab.); *Tacit Models of Mathematical Reasoning. For the Learning of Mathematics* (1989); *Intuition and information processing în mathematical activity* (1990); *Intuition and information processing în mathematical activity* (1990); *The autonomy of mental models* (1990, în colab.); *Factors affecting probabilistic judgments în children and adolescents* (1991, în colab.); *Intuition and information processing în mathematical activity* (1991*); The theory of figural concepts. Educational Studies în Mathematics* (1993); *Didactics of mathematics as a scientific discipline* (1994); *The psychological nature of concepts* (1996); *Schemata and intuitions în*

combinatorial reasoning (1997, în colab); *The evolution with age of probabilistic, intuitively-based misconceptions* (1997, în colab.); *Schemata and intuitions în combinatorial reasoning* (1997, în colab.); *Tacit mechanism of combinatorial intuitions* (1997, în colab.); *The mathematical concept of set and the „Collection" model* (1998); *Concepts and figures în geometrical reasoning* (1998, în colab.); *Psychology and mathematics education* (1999); *Intuition and schemata în mathematical reasoning* (1999); *Tacit models of infinity* (2001).
Aprecieri: în prefaţa lucrării lui Fischbein *The intuitive sources of probabilistic thinking în children* (Reidel, 1975), Hans Freudenthal a subliniat în termeni elogioşi contribuţia şi modul original de abordare a lui Fischbein: *„Salut munca lui Fischbein ca o descoperire majoră în mentalitatea cercetării în domeniul dezvoltării psihologiei... Consider că schimbarea stresului lui Fischbein de la concepte la intuiţii este un progres cognitiv care poate aduce beneficii predării matematicii". Profesor Emeritus* David Tall, University Warwick, UK, a făcut următoarea apreciere în memoria lui E. Fischbein cu ocazia celei de a 23-a întâlniri a Grupului PME în Israel: *„Am vie în memorie discuţia pe care a susţinut-o la PME în 1978, pentru că a fost să-mi schimbe întreaga viaţă profesională. El şi-a prezentat ideile experimentale şi teoretice despre concepţiile individuale ale infinităţii. Alura lui subţire dar viguroasă a rezonat cu vigoare şi emoţie în timp ce a susţinut cu pasiune implicaţiile teoretice ale cercetărilor sale experimentale. Entuziasmul său a avut un efect profund asupra mea personal. Studiile mele solitare anterioare în gândirea universitară, au început brusc să-şi ia locul în imaginea mai largă pe care a descris-o. M-a inspirat să fac din studiul limitelor şi infinitului – şi cercetări mai largi în matematică universitară – punctul central al studiilor mele la acel moment... Îmi amintesc că i-am explicat că aş putea «vedea» un infinitesimal ca un grafic care tindea la zero. M-a provocat cu putere, spunând: «Arată-mi un infinitesimal». Am fost surprins. Nu am putut să o fac. Deşi aş putea formula cadrul matematic formal, nu am analizat niciodată ce anume a făcut ca ideile să funcţioneze cognitiv. A fost nevoie de un geniu perceptiv pentru a pune întrebarea corectă care face să înflorească o nouă teorie. În cazul meu, această întrebare de la Fischbein a stimulat călătoria unei vieţi în timp ce mă străduiam să înţeleg relaţia dintre concepţii pentru a gândi despre matematică şi procesele care ne permit să o practicăm."* Tall, D. (1999). *Efraim Fischbein, 1920-1998, Founder President of PME A Tribut.* Accesat 30 martie 2022 din https://homepages.warwick.ac.uk/staff/David.Tall/pdfs/dot1999b-fischbein-tribute.pdf (trad. stud. Raluca (Leahu) Bălăjel şi ajustată de P. Mureşan). *„A fost un remarcabil experimentalist în domeniile psihologiei educaţiei şi psihologiei gândirii. Împreună cu doamna Ioana Bărbat am alcătuit un trio ştiinţific performant. Am publicat împreună, în perioada 1970-1975, mai multe studii ştiinţifice în reviste străine de mare prestigiu* („Child Development", „British Journal of Psychology" *etc). Fishbein a fost şeful meu 10 ani, 1965-1975. De la el am învăţat multe secrete ale experimentului şi ale teoretizării productive. Era un bărbat robust, care emana o permanentă lumină. Avea har de povestitor şi un umor discret. Preţuia mult cercetătorii autentici. Era un om de ştiinţă iubitor de cutezanţă creatoare. Pe lângă psihologie era înzestrat pentru matematică, Filosofie, antropologie, pedagogie. Pe scurt, era un savant cu gândire şi imaginaţie creatoare, un inventator de ipoteze, metode şi concepte"* (Ion Mânzat). ***Surse:*** Tirosh, D., Dreyfus, T. (1998). Efraim Fischbein, 1920-1998. *The International Commission on Mathematical Instruction,* 45 (12). Accesat 30 martie din https://www.mathunion.org/fileadmin/IMU/Organization/ICMI/bulletin/45/Fischbein.html

FLORIAN, GHEORGHE (n. 31 august 1950, Ploieşti) psiholog român specializat în psihologie judiciară şi penitenciară. Absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1971-1975). Doctor în psihologie cu teza *Optimizarea structurilor de personalitate prin intermediul relaţiilor interpersonale în timpul executării pedepsei privative de libertate*, cond. şt. prof. dr. Mihai Golu, Universitatea Bucureşti (1991-1995). ***Ascendenţa profesională:*** ofiţer Direcţia Generală a Penitenciarelor, Bucureşti (1975-1990); ofiţer, profesor de psihologie la Şcoala de Ofiţeri Activi a Ministerului de Interne – actuala Academie de Poliţie „Alexandru Ioan Cuza" din Bucureşti (1977-1980); psiholog la Institutului Naţional de Criminologie (2002-2007); lector univ. la Facultatea de Sociologie şi Asistenţă Socială, Universitatea Bucureşti (2001-2016); conf. univ. Facultatea de Psihologie, Universitatea „Hyperion" (2008-2018); conf. univ. asociat Şcoala Naţională de Ştiinţe Politice şi Administrative (2018 – prezent); expert în probleme penitenciare al Institutului de Reforme Penale din Chişinău, Republica Moldova (2000 – prezent). ***Poziţii management administrativ:*** Director al Penitenciarului de Maximă Siguranţă Rahova (1997-1999); Director al Direcţiei Educaţie, Studii şi Psihologie Penitenciară (2000-2002); Şef al Serviciului Studii, Documentare şi Formare Profesională din DGP (1990-1996). ***Afilieri profesionale:*** Colegiul Psihologilor din România; membru de onoare al Organizaţiei „Salvaţi Copiii" (1992); Asociaţia Europeană de Psihologie şi Drept (1994, Nurnberg), Organizaţia „Penal Reform International" (1996, Londra); preşedinte al Filialei de Penologie din cadrul „Societăţii Române de Criminologie, Criminalistică şi Penologie" (1990 – prezent); expert în Penologie al Institutului de Reforme Penale din Chişinău. ***Cercetări, contribuţii ştiinţifice şi manageriale în psihologia judiciară şi penitenciară:*** revoltele deţinuţilor din 1989 şi 1997; percepţia deţinuţilor români asupra mediului penitenciar; stilul de viaţă şi semnificaţia penitenciarului pentru deţinuţii români; stresul în munca personalului din închisori; psihologia deţinuţilor evadaţi din penitenciarele româneşti în perioada 1995-2000; sursele sănătăţii organizaţionale în penitenciarele româneşti; proiect de strategie naţională de prevenire a criminalităţii; motivaţia infracţională la persoanele adulte aflate în detenţie; educaţia prin artă în penitenciare; bandele infracţionale şi utopia securităţii etc**. *F.Gh.*** a lucrat 33 de ani în sistemul penitenciar românesc ca psiholog, director al unor servicii din Administraţia Naţională a Penitenciarelor şi al Penitenciarului de maximă securitate Bucureşti-Rahova. A dezvoltat şi implementat o viziune umanist recuperativă şi preventivă asupra deţinuţilor şi instituţiilor penitenciare prin angajarea în unităţile de detenţie a generaţii noi de psihologi, asistenţi sociali şi sociologi şi prin promovarea cercetărilor aplicative complexe despre sistemul de detenţie şi fenomenul infracţional. ***Distincţii:*** două Premii „V. V. Stanciu" ale Uniunii Juriştilor din România pentru lucrările *Psihologie penitenciară* (1995) *şi Prevenirea criminalităţii. Teorie şi practică* (2005). ***Participări la evenimente ştiinţifice internaţionale:*** al X-lea Congres al Naţiunilor Unite pentru Prevenirea Crimei şi Tratamentul delincvenţilor (2000, Viena); congresele Asociaţiei

Europene de Psihologie şi Drept (1996, Siena, Italia; 1998, Cracovia, Polonia) cu lucrări de psihologie penitenciară; participare la reuniuni internaționale pe probleme penitenciare în Anglia, Austria, Belgia, Canada, Franța, Italia, Olanda, Portugalia, Spania, Ungaria. ***Publicații (selectiv).*** **1.** ***Volume proprii:*** *Psihologie penitenciară* (1995); *Dinamică penitenciară. Reforma structurilor interne* (1998); *Fenomenologie penitenciară* (2003); *Prevenirea criminalității. Teorie şi practică* (2005); *Penitenciarul – ultima autoritate* (2016). **2.** ***Capitol în volume:*** „Analyse psychologique concernant les enfants qui tuent", în Lygia Negrier-Dormont (2014), *Des enfants qui tuent. Pourquoi. Approche criminologique des motivations?,* Editura Amalthée, Nantes, Franța, pp. 149-171. **3.** A publicat peste 75 de studii în reviste de specialitate din țară şi străinătate. ***Autoapreciere:*** *„Cu cât vom aprofunda cunoaşterea lumii de dincolo de gratii, cu atât vom înțelege unde trebuie să intervenim în lumea liberă pentru a-i forma pe tineri încât să nu ajungă acolo. Orice studiu dedicat închisorilor sfârşeşte prin a demonstra efectele negative ale acestei instituții asupra condamnaților şi a comunității pe care o deserveşte. Şi totuşi, justiție fără închisori nu este de conceput deocamdată. De aceea, personalul din penitenciare ştie că lucrând în prezent, lucrează de fapt pentru generațiile viitoare...".* ***Aprecieri:*** *„Viața în închisori este departe de a fi liniştită. Domnul Gheorghe Florian ne dezvăluie mecanismele defensive ale deținuților, comportamentele lor protestatare, rebeliunile, formarea clanurilor, rolul liderilor, reacțiile violente, dar şi apariția dezordinilor mintale. Toate acestea îl obligă să analizeze pericolele din penitenciare aşa cum sunt în realitate nu numai în miturile care circulă"* (acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici, prefața vol. *„Penitenciarul – ultima autoritate"*, 2016). *„Lucrările dumneavoastră oferă o perspectivă de înțelegere a instituției de detenție şi a funcționarilor săi, prezentând fenomenele psihosociale care au loc în masa deținuților şi arătând căile de progres organizațional şi uman într-o zonă a socialului care, doar la prima vedere, este marginală."* (prof. univ. Tudorel Toader, Ministrul Justiției, Scrisoarea de felicitare cu ocazia publicării lucrării *Penitenciarul – ultima autoritate*, 2016). ***Surse:*** Mureşan, P. (2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

FLORU, ROBERT (n.? – d.?) medic şi psiholog român, cercetător academic specializat în psihofiziologie. Director al Institutului de Psihologie al Academiei RSR. A emigrat spre sfârşitul anilor '70. ***Publicații (selectiv):*** *Contribuții la studiul mecanismului fiziologic al formelor complexe de comportament la animale* (1953); *Probleme fundamentale ale activității nervoase superioare* (1956); *Adevărul despre unele „mistere" ale psihicului* (1959; trad. lb. germană şi maghiară); *Sufletul nu mai este o taină (*1964); *Tipuri şi Temperamente* (1965, trad. lb. germană şi maghiară, 1966); Mes*ajul simțurilor* (1966); *Psihofiziologia atenției* (1967); *Veghea şi somnul* (1967, în colab.); *Psihofiziologia activității de orientare* (1968, în colab.); *Atlas de psihologie* (1968, coautor, lucrare unică); *Somnul şi visele* (1968); *Dialog asupra atenției* (1971); *Impulsul curiozității* (1971); *Probleme actuale ale stresului psihic* (1971); *Introducere în psihofiziologie* (1972); *Stresul psihic* (1974); *Atenția* (1976).

GAVRILIU, LEONARD (n. 1 aprilie 1927, Paşcani – d. 30 iunie 2018, Paşcani) psiholog, scriitor, publicist şi traducător român; absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Pedagogie (Bucureşti, 1961-1966). Doctor în psihologie cu teza *Structură şi determinism în psihologia abisală*, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi, 16 februarie 1974, cond. şt. acad. V. Pavelcu. Student al prof. U. Şchiopu şi prof. V. Pavelcu. ***Ascendență profesională şi academică:*** preparator, asistent şi lector univ. la Institutul Pedagogic de 3 ani din Suceava (1966-1972), redactor şi şef de rubrică la ziarul „Informația Bucureştiului" (1972-1989), consilier al editurilor IRI şi Univers Enciclopedic din Bucureşti (1995-2004), consilier al revistei *Spirit militar modern*. În perioada 1984-1987 a predat un curs de Psihologie a muncii industriale la Institutul Politehnic din Bucureşti, iar în perioada 1994-1996 a fost expert parlamentar în Senatul României. ***Cercetări:*** evoluția nivelului de aspirație la studenți, învățarea – mod de existență al comportamentului; rolul intereselor în cristalizarea aptitudinilor elevilor şi în orientarea şcolară şi profesională. ***Membru:*** Uniunea Scriitorilor din România (1956-). ***Contribuții:*** a descoperit şi demonstrat experimental o iluzie de greutate radical diferită de acelea de tipul „size-weight illusion". Această iluzie implică o experiență cognitivă prealabilă, şi a denumit-o *„Iluzia Gavriliu"*. A inițiat şi efectuat cercetări sistematice privind relația cauzală dintre interese şi aptitudini în dezvoltarea omului, demonstrând rolul negativ al cultivării unor interese neconcordante cu aptitudinile reale ale persoanei. Opera sa capitală este *Dicționar de cerebrologie* (1998) în care a formulat legea co-extensiunii anatomo-funcționale creier – organism. A tradus zeci de volume din limbile franceză, germană, engleză şi italiană şi a fost primul traducător în limba română al operelor lui Sigmund Freud (1980) şi Alfred Adler (1991). A publicat studii ştiințifice, traduceri, poezie, proză, critică literară, eseuri. ***Premii:*** Premiul național al revistei „România Mare" (1992); Premiul „Maior Alexandru Chiappella" al revistei *„Spirit militar modern"* (2001); Cetățean de onoare al Municipiului Paşcani (2007); Premiul de Excelență al Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Iaşi acordat pentru întreaga activitate scriitoricească (2017). ***Publicații:*** *Introducere în psihologia educației* (1969); *Introducere în psihologia educației* (1969); *Mic tratat de sofistică* (1996); *Inconştientul în viziunea lui Lucian Blaga: preludii la o noologie abisală* (1997); *Dicționar de cerebrologie (Creier şi psihic)* (1998, 2008); *Cerebrologie şi Filosofie. O privire asupra dualismului* (2000); *Inteligența şi patologia ei. Ce este prostia* (2001); *Sfârşitul Erei Freud?* (2006); *Scrisori de la Vasile Pavelcu (Istoria unui doctorat în Psihologie* (2011); *Introducere în Psihologia educației* (2011); *Anti-Warwick Collins. O Filosofie a genomului* (2012); *Structura şi determinism în psihologia abisală* (2013). ***Traduceri:*** C.B. Clément, P. Bruno, L. Sève, *Pentru o critică marxistă a terapiei psihanalitice* (1975); B. Schwartz *Educația mâine* (1976); S. Freud *Introducere în psihanaliză, Prelegeri de psihanaliză, Psihopatologia vieții cotidiene* (1980); D.P. Ausubel, F.G. Robinson *Învățarea în şcoală. O introducere în psihologia pedagogică* (1981, în colab.); T. Ribot *Logica sentimentelor* (1988); Alfred Adler *Cunoaşterea omului* (1991); A, Adler *Sensul vieții* (1995); Jean-Paul Sartre *Psihologia emoției* (1997); T. Ribot *Voința*

şi patologia ei (1997); A. Binet *Dedublarea personalităţii şi inconştientului* (1998); Karen Horney *Conflictele noastre interioare: O teorie constructivă asupra nevrozei* (1998); N. Sillamy *Dicţionar de psihologie* (2009). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris.

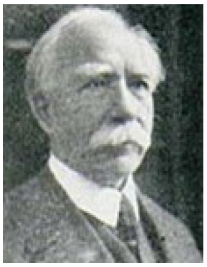

GĂVĂNESCUL, ION (n. 1859, com. Găvanele, jud. Buzău – d. 1949 undeva într-o închisoare comunistă) cunoscut pedagog şi filosof român, profesor universitar. Supranumit „Nestor al pedagogiei româneşti". Intelectual român profund dedicat emancipării şcolii şi culturii naţionale. Promotor al pedagogiei psihologice premoderne prin lucrarea sa reprezentativă *Pedagogie generală* (1923), elaborată dintr-o perspectivă psihologică. Licenţiat în Litere şi Filosofie la Universitatea din Bucureşti (1878-1883); studii postuniversitare la Berlin cu profesorii Ed. Zeller, W. Dilthey şi Fr. Paulsen. Doctor în Filosofie la Berlin cu teza *Versuch einer zusammenfassenden Darstellung der pädagogischen Ansichten John Locke* (*Încercare de prezentare completă a opiniilor pedagogice ale lui John Locke*) (1887), publicată în limba română sub titlul *Ideile pedagogice ale lui J. Locke* (1889). Profesor universitar la Catedra de Psihologie şi Estetică (rămasă vacantă prin plecarea prof. C. Dimitrescu-Iaşi la Universitatea din Bucureşti) şi decan al Facultăţii de Litere şi Filosofie, Universitatea din Iaşi (1888-1932). A înfiinţat şi condus ca director primul Seminar Pedagogic Universitar din ţară la Iaşi (1 noiembrie 1899-1932) prin *Legea învăţământului secundar şi superior* întocmită de Spiru Haret (1898). În 1892 este numit inspector al învăţământului secundar de către ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice, Take Ionescu. Este ales senator al Universităţii din Iaşi (11 februarie 1905) în urma votului Senatului acestei instituţii, avându-l pe Petre Poni drept contracandidat. ***Funcţii publice:*** preşedinte al Asociaţiei Profesorilor Universitari din România, deputat din partea Liga Apărării Naţional-Creştine (1926); parlamentar pe listele Partidului Totul pentru Ţară (1937); membru fondator al Senatului Legionar. ***G.I.*** a aderat la ideile politice de extremă dreaptă devenind membru al Mişcării legionare (1937). Pentru activitatea legionară susţinută în anii '30, ***G.I.*** a fost întemniţat la o vârstă înaintată de aproape 90 de ani şi a murit undeva în închisorile comuniste în anul 1949. ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de pedagogie, didactică, istoria pedagogiei, etică, psihologie şi estetică şi a elaborat şi publicat cursuri pentru studenţi şi elevii de liceu: *Psihologia* (1890), *Etica* (1893), *Curs de pedagogie generală* (1899), *Istoria pedagogiei* (1903, 3 vol.), *Elemente de psihologie* (1915); *Psihologie pentru clasa a VI-a secundară* (1935) etc. ***G.I.*** a fost profesor titular al disciplinei Pedagogie timp de 47 de ani şi a făcut parte din diferite catedre cu diferite nume peste timp, dar toate acoperind discipline ca pedagogie, psihologie, logică, Filosofie etică, estetică. A condus două publicaţii ale Seminarului Pedagogic: „Cultura română – pedagogie, ştiinţe, litere" şi „Buletinul Seminarului Pedagogic Universitar. Revistă de pedagogie-Filosofie-ştiinţe-litere", prin care a încurajat afirmarea academică a tinerilor universitari – C. Narly,

Gr. Tăbăcaru, V. Pavelcu. Gândirea lui filosofică a fost orientată spre curentul spiritualist, iar concepția lui etică a fost dominată de curentul utilitarismului social. ***Contribuții: G.I.*** a introdus în România doctrina învățământului formativ având ca fundament educația ca scop prioritar, instrucția ca mijloc şi umanismul ca obiectiv al întregii acțiuni educative. A influențat dezvoltarea pedagogiei româneşti bazată pe necesitatea cunoaşterii psihicului copilului şi a scris despre dezvoltarea inteligenței infantile. ***G.I.*** a încercat să construiască un sistem pedagogic prin integrarea corpusului de cunoaştere şi metodologie a disciplinelor colaterale sau situate în câmpul de interacțiuni interdisciplinară: Filosofie, psihologie, etică. A înființat şi condus 33 de ani Seminarul Pedagogic Universitar de la Iaşi, „realizare capitală din viața sa" (A. Stan, 2019, p. 152) care a fost prima şcoală de aplicație românească pentru pregătirea licențiaților candidați la profesorat. Prin această instituție a creat infrastructura necesară pregătirii psihopedagogice a profesorilor de diferite discipline, dezvoltarea capacității şi aptitudinilor lor de predare, evaluare şi formare a personalității elevilor. A publicat lucrări de pedagogie generală, istoria pedagogiei, didactică şi psihologie pedagogică. Manualele de psihologie publicate se remarcă prim definiții clare a conceptelor, clasificări precise ale ramurilor psihologiei şi metodelor de cunoaştere, organizarea cunoştințelor, prezentarea bazelor fiziologice ale vieții psihice, organizarea verticală a psihicului uman şi gradelor de conştiință (conştient, subconştient, inconştient), stadii de dezvoltare ale psihicului şi psihologei ca ştiință. Defineşte personalitatea ca „forma superioară a individualității privită din două puncte de vedere, psihologic sau psihofizic şi moral-social" (1935, p. 275). Nu a apreciat realizările lui Ed. Gruber în psihologia experimentală (primul curs de psihologie experimentală din România la Iaşi) şi i-a desființat Laboratorul de psihologie experimentală după moartea acestuia. ***Recunoaşteri:*** Premiul Academiei Române pentru proză literară (1944). ***Opere principale (selectiv):*** *Versuch einer zusammenfassenden Darstellung der pädagogischen Ansichten John Locke* (Berlin, 1887); *Elemente de psihologie pentru cursul secundar* (1890, 20 reeditări); *Istoria omenirii. Evul antic* (1894; reeditată 1897, 1899, 1900-1902); *Curs de pedagogie generală* (1899); *Ideile pedagogice ale lui J. Locke* (1889); *Istoria pedagogiei. Teoriile şi instituțiile de educație din timpurile vechi până în zilele noastre, în legătură cu istoria culturii* (1903, 3 vol.); *Noțiuni de pedagogie* (1909); *Elemente de psihologie* (1915); *Istoria pedagogiei* (1919); *Noțiuni de pedagogie generală* (1920); *Noțiuni de pedagogie şi psihologie – pentru şcolile de ofițeri* (1921); *Etica* (1893; 1922); *Curs de pedagogie. Pedagogie generală* (1923); *Psihologia* (1925); *Didactică generală. Principii de educație a inteligenței* (1928); *Curs de istoria pedagogiei* (1927, 3 vol.); *Pedagogia militans. Principii de educație ca forțe active în procesul evoluției social-morale* (1932). ***Aprecieri:*** a fost supranumit „Nestor al pedagogiei româneşti" (N. Bagdasar, T. Herseni, Şt. Bârsănescu, *Istoria Filosofiei moderne,* vol. V, *Filosofia românească de la origini până azi* (1941, p. 693). *„Om de origine şi structură profund românească. De o energie moştenită neînfrântă. De o independență în gândire şi o autoritate impunătoare. De o vastă cultură şi un neclătit fundament etic întărit prin contactul îndelungat sufletesc cu două personalități etice europene de mâna întâi – Gizycki şi Paulsen. De un tact neîntrecut în înțelegerea şi mânuirea oamenilor. De o amabilitate şi un farmec*

pururi cuceritor. De o claritate de cristal în expunerea ideilor. De un echilibru netulburat în gândire; de o experienţă largă şi o cunoştinţă adâncă a împrejurărilor noastre şcolare. De o hotărâre solidă şi o constantă intransigentă. De un umanism plin de simpatie pentru tot ce-i omenesc..." (C. Fedeleş, 1925, pp. 13-14. *Apud* A. Stan, 2019, p. 155). ***Surse:*** Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară*. Editura Junimea, Iaşi, pp. 144-165; *Ion Găvănescul***,** accesat 29 noiembrie 2021 din: http://150.uaic.ro/personalitati/psihologie-si-stiinte-ale-educatiei/ion-gavanescul/

GEORGIADE, CONSTANTIN (n. 21 februarie 1898, Brăila – d. 11 februarie 1991, Bucureşti) psiholog român modern cu preocupări în psihofiziologie, psihologia gândirii copilului, psihopatologie; absolvent al Universităţii Bucureşti, licenţiat în Filosofie (1923) şi Filologie romanică (1924). Studii de specializare în psihologie în cadrul Institutului de Psihologie al Universităţii din Paris (1927-1931) unde a studiat psihologia fiziologică şi neuropsihiatria cu H. Piéron (1881-1964), psihologia copilului cu H. Wallon (1879-1962), psihologia patologică cu P. Janet (1859-1947) şi G. Dumas, neuropsihiatria cu H. Claude la clinica Azilului de alienaţi Sainte-Anne (Paris). A lucrat încă din studenţie ca bibliotecar-custode la biblioteca Facultăţii de Litere şi Filosofie din Bucureşti (până la plecarea sa, la Paris, în 1927). Aici l-a cunoscut pe George Călinescu care, la recomandarea profesorului Ramiro Ortiz, devenise la rândul său bibliotecar. La întoarcerea de la Paris (1932) ***G.C.*** preia de la G. Constantinescu – fost arhivar al Casei Şcoalelor – biblioteca de cartier „Maria Brezeanu" care devine o structură ştiinţifică ce rivaliza prin colecţii şi îndrumare cu bibliotecile de facultăţi, fiind integrată în 1948 de Ministerul Învăţământului, ca filială a Bibliotecii Centrale Universitare („BCU 2"). Membru al Societăţii franceze de psihologie şi al Asociaţiei internaţionale de cibernetică medicală. ***Contribuţii:*** personalitate complexă, preocupată în permanenţă de inovarea psihologiei, ***G.C.*** are contribuţii cu precădere teoretice în multe domenii ale psihologiei: istoria psihologiei, psihologia copilului, neuropsihologie, psihofiziologie, psihopatologie, statistica psihologică. I se datorează lucrări consistente privind etapele dezvoltării psihice a gândirii copilului (mai ales preşcolar) şi primele referiri la contribuţia lui Piaget şi la spiritul novator al acestuia (1934). În lucrarea *Psihologia gândirii copilului* (1934) ***G.C.*** urmăreşte dezvoltarea cognitivă pe coordonatele a trei factori: *organic* (diferenţierea şi maturizarea centrilor nervoşi), *sociali* (dezvoltarea relaţiilor interumane) şi *experienţa imediată*, strict individuală. Astfel, ***G.C.*** ajunge la concluzia ca diversele funcţii psihice „nu se manifestă decât atunci când diferitele elemente ale organizaţiei cerebrale au atins nivelul necesar de dezvoltare funcţională, care să permită exerciţiul şi activitatea lor". S-a preocupat de reconstituirea biografiei psihologice a gândirii şi spaţiului imagistic din poezia şi opera lui M. Eminescu (1978-1979). În timpul celui de al Doilea Război Mondial, sub îndrumarea marelui neurolog D. Bagdazar, a studiat răniţii cu leziuni ale creierului, punând în evidenţă funcţiile lobului frontal în viaţa psihică. ***G.C.*** a definit mecanismul psihologic al misticismului religios şi al actelor de credinţă. Opera de ansamblu a acestui psiholog român, încă puţin valorificată,

rămâne de mare importanță pentru reconstituirea dezvoltării psihologiei românești și a integrării ei în spațiul cultural-științific național și european. ***Publicații (selectiv):*** *Psihologia gândirii copilului* (1934); *Maglavitul în lumina psihologiei științifice* (1935); *Probleme și idei noi în psihologie* (1936); *Originile magice ale minciunii și geneza gândirii* (1938); *Perturbațiile și deviațiile conștiinței* (1939); *Les troubles psychopathologique d'autoconduction de la pensée chez un blesse de guerre* (1958); *Psihologia timidității. Studii istorico-psihologice* (BCU, 2 vol., manuscris); *Psihologia profesiei bibliotecare* (manuscris); *Observațiuni și reflexiuni psihologice* (manuscris); *Jurnalul dezvoltării psihice a unui copil între 3 luni și 2 ani* (manuscris); *George Călinescu student. Eseu psihologic* (1971). *Mihai Eminescu și Psihologia* în: „Revista de psihologie", 1979, t. 25, nr. 2. ***Aprecieri:*** *„... om de o mare distincție intelectuală, erudit și creator în același timp, cercetător profund și causeur plin de farmec"* (Ioana Tăutu). *„...Omul de știință, cu o memorie și o inteligență remarcabile, era dublat de un artist… La biblioteca din Negustori veneau uneori oameni de cultură și personalități științifice ale vremii doar să-i strângă mâna și să-i mulțumească pentru cordialitate și competența științifică cu care i-a îndrumat pe vremea studenției… În 1986, Georgiade și-a donat biblioteca personală Bibliotecii Centrale Universitare din București. Se mai păstrează astăzi, în colecțiile Unității Centrale, alături de note, manuscrise valoroase și corespondență, câteva lucrări care au supraviețuit incendiului din 1989."* (Geta Costache, Constantin Georgiade – Biblioteca Centrala Universitară „Carol I" 8 (google.com). ***Surse:*** Mureșan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureșan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris. Web: https://sites.google.com/a/bcub.ro/biblioteca-centrala-universitara-carol-i-8/home/oameni-care-ne-au-fost-aproape/arhiva-oameni-care-ne-au-fost-aproape/constantin-georgiade (accesat 1 decembrie 2021).

GHEORGHIU, VLADIMIR ARISTO (n. 13 ianuarie 1926, Berlin – d. 20 mai 2010, Germania) psiholog și cercetător român specializat în hipnoză și sugestibilitate, cu cercetări de mare prestigiu științific internațional în acest domeniu. Unul dintre cei mai respectați cercetători din comunitatea internațională de hipnoza. Părinții, Constantin și Bertha Gheorghiu, tatăl român, mama germană, au locuit în Berlin din 1911 până în 1936 când s-au mutat în România, la Constanța, unde se născuse tatăl său. A făcut liceul la fără frecvență și a lucrat în port. A fost pasionat și fascinat din tinerețe de psihologie. Absolvent al Universității București, Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie (1951-1955). Doctor *„Magna cum laude"* în psihologie cu lucrarea *Amnezia și hipermnezia hipnotică,* 1964-1969, Mainz, R.F. Germania, cond. șt. prof. dr. A. Wellek. ***Ascendență academică:*** inițial ziarist, diplomat și director în Ministerul Afacerilor Externe. Cercetător științific (1957-1964), cercetător științific principal (1964-1982) la Institutul de Psihologie al Academiei RSR. În 1968 obține prestigioasa bursă Humboldt la Universitatea din Mainz, Germania, unde susține și teza de doctorat (1969). În 1973 a susținut *teza de docență* la Universitatea din Mainz cu tema *Investigații privind sugestibilitatea senzorială și motorie,* obținând titlul de prof. univ. în

Psihologie. Se întoarce în România în 1973 şi lucrează la Institutul de Psihologie al Academiei RSR ca cercetător principal şi şef de colectiv. În 1982 devine victimă a neocidului comunist (termenul de neocid a fost introdus de prof. Paul Popescu-Neveanu) prin desfiinţarea Institutului de Pedagogie şi Psihologie din cauza scandalului „Meditaţiei Transcendentale" fiind trimis ca muncitor necalificat la o spălătorie. I se retrag cărţile din librării, i se verifică publicaţiile şi manuscrisele pentru abateri ideologice şi i se interzice să mai publice. Cele două cărţi publicate îi sunt scoase din librării. Avea 56 de ani. Depune cerere de emigrare în iulie 1982, dar i se refuză. Reuşeşte să emigreze în 1983 în Germania după intervenţia directă la Ceauşescu a unor renumiţi colegi profesori străini (Ernest Hilgard – Stanford University, Peo Wikström – Stockholm). Lucrează ca profesor invitat la Universitatea din Giessen, Catedra de Psihologie (1983-1991), unde a supervizat o serie de lucrări de licenţă şi o teză de doctorat despre sugestibilitate. În 1987 a organizat la Giessen primul Simpozion de Sugestie şi Sugestibilitate; al doilea, 1994, Roma; al treilea, 2000, München; al 4-lea 2003, Cracovia; al 5-lea 2010, Bad Kissengen. Se pensionează în 1991. ***Membru:*** Asociaţia Psihologilor din RSR (1964-), membru cofondator a Societăţii Internaţionale de Hipnoză (ISH, Uppsala, 1973), membru fondator al Societăţii Europene de Hipnoză (EHS, 1978); membru Societatea Americană de Hipnoză Clinică (ASCH); membru al diferitelor societăţi naţionale de hipnoză (RFG, Suedia); membru de onoare a tuturor societăţilor germane de hipnoză; membru în Comitetul European al Societăţii Internaţionale de Hipnoză (1978-) şi secretar general al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1981). ***Cercetări ştiinţifice: G.V.A.*** s-a bucurat şi se bucură de o largă recunoaştere naţională şi internaţională Gheorghiu în domeniul cercetării sugestiei şi implementarea acestui domeniu de cercetare ca disciplină independentă, interdisciplinară. Această recunoaştere este şi rezultatul spiritului său creativ şi viziunii sale asupra unor noi posibilităţi de extindere a domeniului de aplicare al sugestibilităţii la diferite domenii de cercetare ale psihologiei sociale, memoriei, fiziologiei senzoriale şi terapiei medicale. Tematica cercetărilor sale a cuprins: natura şi manifestările hipnozei; influenţa hipnozei asupra memoriei; măsurarea sugestibilităţii; sugestoterapia; rolul sugestiei în influenţarea conduitei; bazele teoretice ale fenomenului de sugestie; psihodiagnoza sugestibilităţii şi hipnabilitatea; relaţia sugestie-relaxare. ***G.V.A.*** a realizat cercetări de nivel internaţional în domeniul sugestiei, sugestibilităţii şi hipnozei clinice. ***Contribuţii ştiinţifice:*** definirea conceptelor de sugestie şi sugestibilitate; condiţiile care facilitează producerea actului sugestiv; măsurarea unor manifestări tipice ale sugestibilităţii şi hipnozabilităţii. În perioada cat a lucrat la Institutul de psihologie, Laboratorul de psihofiziologie (1961-1967; 1973-1982) s-a remarcat prin ingeniozitatea de a imagina şi inventa noi scheme de design experimental pentru construirea de dispozitive sofisticate pentru măsurarea sugestibilităţii în toate domeniile senzoriale şi motorii ale percepţiei umane şi ale performanţei reactive. În perioada 1971-1973 a condus un proiect ştiinţific asupra sugestiei şi sugestibilităţii la Universitatea din Mainz. A imaginat şi dezvoltat tehnici sugestive de facilitare a hipnozei şi relaxării. A elaborat o scală experimentală de măsurare a efectelor sugestive în domeniul senzorial. Este

întemeietorul Şcolii româneşti de hipnoterapie, tratând prin intermediul hipnozei numeroşi pacienţi. Avea un fel unic de a-i inspira pe alţii pentru şi de a le câştiga cooperarea în domeniul de cercetare al sugestiei într-un mod „fermecător şi convingător". Printre cei mai cunoscuţi discipoli/elevi ai săi se află: prof. univ. dr. Ion Dafinoiu, prof. univ. dr. Irina Holdevici, prof. univ. dr. Ilie Puiu Vasilescu, prof. univ. dr. Daniel David. În 1984 a întreprins un „turneu" de succes în SUA şi Canada atrăgând cooperarea multor cercetători la tema sugestibilităţii şi invitându-i la *Primul simpozion de sugestibilitate* organizat de ***G.V.A.*** în 1987 la Giessen. Au fost abordate aspectele cognitive, fiziologice şi psiho-sociale ale cercetării sugestiei. Simpozionul a fost reflectat în cartea *Sugestie,* editată împreună cu Petra Netter, Hans Jürgen Eysenck şi Robert Rosenthal. ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a participat cu comunicări ştiinţifice valoroase la congrese internaţionale de psihologie, hipnoză, sugestie şi psihoterapie (Franţa, 1967; Amsterdam, 1968; Mainz, 1970; Uppsala, 1973; Philadelphia, 1976; Malmö, 1978; Dubrovnik, 1980; Leipzig, 1980). A ţinut numeroase prelegeri şi conferinţe la Universităţi germane. ***Premii:*** premiul Societăţii Germane de Hipnoză Clinica „Milton Erikson" (1998) pentru contribuţii remarcabile asupra Fenomenului Sugestiei şi Sugestibilităţii; premiul „Ernest Hilgard" pentru Excelenţă Ştiinţifică acordat de Societatea Internaţională de Hipnoză (2000). ***Opere principale:*** *Hypnose und Gedachtnis* (1973, München); *Hipnoză, realitate şi ficţiune* (1977); *Sugestie şi sugestibilitate* (1982, împreună cu I. Ciofu); *Hipnoza* (în poloneză, bulgară şi germană); *Suggestion and suggestibility: Theory and research,* Berlin: Springer (Eds. Gheorghiu, V.A., Netter, P., Eysenck, H.J., & Rosenthal, R., 1989); S*uggestion and suggestibility: Theory and Research* (Eds. De Pascalis, V., Gheorghiu, V.A., Sheehan, P.W., & Kirsch, I., 2000, München. ***Articole în reviste de specialitate de mare prestigiu internaţional:*** Gheorghiu, V.A. (1971). *Relations between the direct and indirect forms of the Body Sway Test*. „International Journal of Clinical and Experimental Hypnosis", 19(3), 134-139; Gheorghiu, V.A. (1971*). The influence of motivational factors on hypnotic susceptibility*. „American Journal of Clinical Hypnosis", 13(2), 169-170; Gheorghiu, V.A., & Orleanu, P. (1982). *Dental implant under hypnosis*. „American Journal of Clinical Hypnosis", 25(1), 68-70; Gheorghiu, V.A., & Reyher, J. (1982). *The effect of different types of influence on an „indirect-direct" form of a scale of sensory suggestibility*. „American Journal of Clinical Hypnosis", 24(3), 191-199; Gheorghiu, V.A., & Walter, B.W. (1989*). The effect of suggestion and counter-suggestion on motor processes*. „Journal of Personality an Individual Differences", 10, 239-246. Peste 70 de studii ştiinţifice de mare valoare publicate în reviste ştiinţifice de prestigiu din ţară şi mai ales din străinătate. ***Aprecieri*: 1.** *„...după al Doilea Război Mondial şi după Germania lui Hitler, a devenit pe plan internaţional expertul principal în sugestie şi sugestibilitate. Pentru opera acestei vieţi ştiinţifice a fost distins cu Premiul Milton Erickson al M.E.G. Această lucrare ştiinţifică include: 1. Determinarea teoretică a semnificaţiei sugestiei, sugestivităţii şi sugestibilităţii nu numai în termeni hipnotici, ci mai ales dintr-o perspectivă psihologică cognitivă şi socială. 2. Studiul factorilor care influenţează comportamentele legate de sugestie. 3. Dezvoltarea instrumentelor de măsurare pentru determinarea factorilor de sugestie. 4. Utilizarea procedurilor hipnotice, sugestive şi*

imaginative pentru a reduce anxietatea şi durerea..." (dr. Burkhard Peter, extras din *Discursul de acordare a primului Premiu Milton Erikson,* Societatea Germană de Hipnoză Clinică, primului câştigător prof. dr. Vladimir Gheorghiu, 8 noiembrie 1998). **2.** *„Era un cercetător pasionat, un strălucit investigator al hipnozei experimentale. A fost onorat cu titlul de doctor în psihologie al Universității din Mainz. Apreciat mai mult în afara țării decât în țară, cu câțiva ani înainte de Revoluție a emigrat în Germania, afirmându-se ca un mare specialist în plan mondial. A fost un adevărat savant"* (Ion Mânza). **3.** *„...Am vorbit cu Irina Holdevici despre profilul lui Vladimir din dicționarul tău, şi ea, care dintre noi toți cei în viață a lucrat cel mai mult cu el, îl apreciază foarte mult ca pe o persoană de un înalt profesionalism, un om care a contribuit remarcabil la dezvoltarea domeniului sugestibilității atât în stare de hipnoză cât si, mai ales, în stare de veghe şi care a impus domeniul sugestibilității motorii şi a celei senzoriale în psihologia mondială... În 1993 şi 1994 eu am lucrat cu el la Giessen (pe o bursă de la Comunitatea Europeană) şi am văzut cu cât respect era tratat la Justus-Liebig-Universität unde, cu toată criza de spațiu dintr-o bătrână universitate, i se oferea în continuare spațiu pentru cercetări şi lucrări cu studenții şi după ce se pensionase. În 1996 m-am întâlnit, în state diferite, cu André Weitzenhoffer şi apoi cu Ernest Hilgard, autorii uneia dintre primele scale de măsurare a susceptibilității hipnotice, şi unul şi altul de îndată ce au aflat că sunt român m-au întrebat imediat de Vladimir, iar dacă Weitzenhoffer la 75 de ani nu m-a mirat aşa de tare, Hilgard care avea peste 90 m-a surprins cât de rapid şi-a adus aminte de Gheorghiu şi ambii, şi W. şi H. având o mare admirație pentru scala lui Gheorghiu de sugestibilitate motorie... Este un om care a influențat şi sprijinit în mod remarcabil psihologia românească şi pe psihologii români. În clipa asta mi-am adus aminte că în 1990 ne-a adus pentru reînființatul Institut de Psihologie al Academiei o maşină cu materiale din Germania... Cărți şi diverse materiale pe care le obținuse pentru noi de la Universitatea din Giessen"* (prof. dr. Ilie Puiu Vasilescu, Department of Psychology, Ramsey Center for Health and Natural Sciences (HNS) Union College, Barbourville, KY, SUA, extras din e-mail primit 9 mai 2022). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Burkhard Peter and Petre Netter (april 2011). *In Memoriam: Vladimir Gheorghiu.* „International Journal of Clinical and Experimental Hypnosis", 59 (2): 143-5, accesat 2 octombrie 2021 din: https://www.researchgate.net/publication/50352947_In_Memoriam_Vladimir_Gheorghiu; Holdevici, I. (2010): *In Memoriam – Vladimir Gheorghiu* accesat 2 octombrie 2021 din: http://clinicalpsychology.psiedu.ubbcluj.ro/diverse/in-memoriam-vladimir-gheorghiu/; *M.E.G.-Milton H. Erikson Gesellschaft fűr Klinische Hypnose: Laudatio fűr prof. dr. Vladimir Gheroghiu* accesat 2 octombrie 2021 din**:** https://www.meg-hypnose.de/ueber-uns/meg-preisverleihungen/laudatio-1998-dr-burkhard-peter

GHIGEANU, VALERIU M. (n. 27 iunie 1936, loc. Traian, jud. Teleorman) psiholog român specializat în psihologia muncii şi selecție profesională. Absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie (Universitatea Bucureşti, 1964-1968). Doctor în psihologie cu teza *Studiul factorului uman implicat în producerea*

accidentelor de muncă, în vederea elaborării de măsuri pentru prevenirea lor, Universitatea Bucureşti, 14 decembrie 1979, conducător şt. prof. C.I. Botez şi P. Popescu-Neveanu. ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1968-). ***Ascendență profesională şi academică:*** cercetător şt. la Institutul de igienă, Bucureşti şi la Laboratorul de ergonomie – ICSPM Bucureşti (1968-1979); expert instructor la Centrul de perfecționare a Personalului Superior Sanitar din Ministerul Sănătății (1979-). ***Cercetări:*** particularități psihologice ale accidentelor de muncă; susceptibilitatea la accidentare; factorii de risc în muncă; metode şi tehnici de diagnostic a personalității; particularitățile psihologice şi contradicțiile pentru profesiunea de medic în specialități chirurgicale. ***Contribuții:*** studiul factorilor psihologici implicați în producerea accidentelor de muncă; elaborarea unui „model" al accidentabilității şi măsuri de profilaxie a factorilor de risc din industrie; stabilirea metodologiei de predicție a accidentării şi prevenirea ei în industria petrolului; metodologia selecției după criterii psihologice a candidaților (medici) pentru profesiunile chirurgicale. ***Invenții:*** „Sistem electronic de reglementare a circulației prin autocomanda stopurilor de la intersecție" (1972). ***A tradus şi adaptat:*** *Bateria generală de aptitudini a Ministerului Muncii din SUA (GATB); Chestionarul de analiză a postului*, elaborat de McCornick (PAQ), inventarul de personalitate Freiburger (FPI). A elaborat: *Bateria de „securitate" (accidentabilitate) şi PNC* – un inventar pentru selecție psihologică la recrutarea pentru serviciul militar. A participat la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale pe probleme de psihologia muncii, prevenirea accidentelor şi ergonomie. ***Publicații:*** *Sistemul factorilor umani şi accidentelor de muncă în industria petrolului* (1979). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris.

GOLU, MIHAI (n. 4 mart. 1934, Bumbeşti-Piţic, jud. Gorj) psiholog român, personalitate marcantă a celei de a doua jumătăți a secolului XX a României, ministru al învățământului şi culturii; ilustru profesor universitar specializat în psihologie generală, psihofiziologie, psihologie cibernetică şi informațională, psihologia personalității şi statistică psihologică. A urmat Liceul pedagogic de băieți din Tg. Jiu (1948-1952). Student la Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie a Universității din Bucureşti (1952-1953), după care urmează şi absolvă Universitatea M.V. Lomonosov din Moscova, Facultatea de Psihologie (1953-1958). Doctor în psihologie cu teza *Contribuții la studiul teoretic şi experimental al dinamicii percepției,* Universitatea din Bucureşti, 1969, cond. şt. prof. Gh. Zapan. Elev al prof. S.L. Rubinstein, A.N. Leontiev, A.R. Luria, E.N. Sokolov, H.A. Simon. ***Ascendență academică:*** preparator (1958-1959), asistent univ. (1958-1965), lector univ. (1965-1970), conf. univ. (1970 -1982), prof. univ. (1990-1998) pentru disciplinele Neurocibernetică şi Neuropsihologie la Catedra de Pedagogie-Psihologie a Facultății de Istorie şi Filosofie, Universitatea Bucureşti devenită ulterior (1999) Catedra de Psihologie a Facultății de Psihologie şi Ştiințele

Educației. Conducător de teze de doctorat (1993-2015). În anul 2001 se transferă prin concurs ca Profesor la Facultatea de Sociologie-Psihologie a Universității „Spiru Haret" din Bucureşti (2001-2010). Profesor asociat la Facultatea de Psihologie a Universității „Titu Maiorescu" (1993-2001); profesor asociat la Facultatea de Ştiințe Socio-umane de Stat din Piteşti (2003-2006). Pensionat (2010), profesor consultant (2010-2016). ***Cazul Experiment MT – neocidul unui segment important al intelectualității româneşti*** (5 mai 1982): 371 de intelectuali români de prim rang şi mare vizibilitate socială (cercetători, profesori universitari, artişti, scriitori, ingineri, medici, arhitecți, directori de institute de cercetare, funcționari de rang superior etc.) atraşi în „experimentul Meditația Transcendentală" au fost destituiți din funcții, degradați profesional total şi trimişi la munci fizice pentru mai mulți ani în întreprinderi industriale sau în subsolurile bibliotecilor la depozitele de carte. Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a fost desființat în stil „Inchiziționist", iar Psihologia ca profesie a fost eliminată din Nomenclatorul profesiilor. ***G.M.***, solicitat şi implicat în evaluarea experimentului „Meditația Transcendentală" (1980-1981), a fost destituit din Universitate şi trimis ca muncitor necalificat la Uzinele „Vulcan" din Bucureşti (1982-1984). Abia după doi ani de degradare şi umilire profesională a primit permisiunea de a se transfera, prin concurs, ca psiholog principal la Laboratorul de psihologie auto şi CFR din cadrul Ministerului Transporturilor, iar în decembrie 1985 i s-a aprobat transferul la Centrul de Antropologie ca cercetător ştiințific pr. gr. II, unde a funcționat până în februarie 1990 când, prin ordinul Ministrului Învățământului, a fost reîncadrat pe postul de conf. univ. la Catedra de Psihologie a Facultății de Psihologie, Sociologie-Pedagogie a Universității din Bucureşti. Imediat după Revoluția din 1989 şi-a reluat cariera didactică şi a debutat în viața publică. ***Mobilitate academică:*** studii avansate post-doctorale în psihologie cibernetică şi informațională la Universitatea Carnegie-Mellon din Pittsburg, SUA (1973-1974) cu prof. H. Simon, laureat al Premiului Nobel. ***Afilieri academice:*** membru fondator (1964), membru de onoare, vicepreşedinte (1980-) şi preşedinte (1990-1999) al Asociației Psihologilor din România; preşedinte al Societății pentru Învățătura Poporului Român (1994-2010); vicepreşedinte al Fundației „Henri Coandă" pentru sprijinirea copiilor şi tinerilor supradotați (1993-); membru al Academiei Oamenilor de Ştiință din România (2007-); membru titular al Academiei de Ştiințele Naturii a Federației Ruse (2008); membru al Asociației Internaționale de Cibernetică şi membru al Societății Internaționale de Neuropsihologie; expert al Consiliului Național al Cercetării Ştiințifice pentru evaluarea şi avizarea proiectelor de cercetare în domeniul Psihologiei (1996-2002); membru în Colegiul de redacție al revistelor: „Revista de psihologie" şi „Revue Roumaine de Sciences Sociales – Série de psychologie" (din 1981). ***Titluri academice onorifice:*** membru activ al Academiei de Ştiințe din New York (1995). ***Funcții publice:*** preşedinte al Comisiei României pentru UNESCO (1990-1992); deputat în Parlamentul României (1990-1992 şi 1992-1996) şi preşedinte al Comisiei pentru învățământ, tineret şi sport a Camerei Deputaților; Ministru al Învățământului şi Ştiinței (1991-1992), ministru al Culturii (1992-1993), membru titular al delegației permanente a Parlamentului României la

Consiliul Europei (1993-1996). ***Activitate didactică:*** model de dăruire didactică, pasiune ştiinţifică şi înaltă competenţă academică, ***G.M.*** a contribuit la formarea profesională şi ştiinţifică a numeroase generaţii de psihologi, orientându-i şi introducându-i vizionar în cele mai noi şi de perspectivă domenii şi probleme ale psihologiei: cibernetica psihologică, abordarea sistemică a psihicului din perspectiva teoriei sistemelor evolutive, neuropsihologie, teoria informaţiei aplicată la psihologie etc. A introdus şi predat cursuri de pionierat în psihologie: psihologia cibernetică, neurocibernetica, neuropsihologia. A predat peste patru decenii cu înaltă competenţă, pasiune şi entuziasm didactic, cursuri la nivel de licenţă: Psihologie experimentală (1985- 1970); Statistică psihologică (1966 -1982); Psihofiziologie (1970- 1982); Cibernetică (1969 -1982); Psihologie generală (1974 -1982); Neuropsihologie (1990 -2001); Funda-mentele psihologiei (1993-2010). După 1990 a predat cursuri la nivel de masterat: Conflicte şi negocieri în organizaţii (2005-2010); Psihologia limbajului şi a comunicării (2010 -2016). A condus un număr mare de teze de doctorat (1993- 2015). ***Cercetări şi contribuţii ştiinţi ice: G.M.*** s-a remarcat prin contribuţii majore în abordarea şi interpretarea psihicului, comportamentului şi personalităţii umane din perspectiva ştiinţelor moderne şi a noilor evoluţii ştiinţifice (cibernetica, teoria sistemelor, teoria informaţiei) reconsiderând fundamentul metodologic al psihologiei şi din perspec-tiva acestor ştiinţe. Astfel, el a contribuit la *„... aşezarea abordării şi interpretării psihicului şi comportamentului pe temelia metodologiei impuse în cea de a doua jumătate a secolului XX, de cibernetică, teoria generală a sistemelor, teoria informaţiei şi teoria organizării"* (I. Văduva-Poenaru, ed., 2003, p. 469). ***G.M.*** a efectuat importante cercetări teoretice şi experimentale fundamentale şi aplicative în domeniile psiholo-giei generale, psihologiei cibernetice, psihologiei personalităţii şi neuropsihologiei. Cercetările sale au adus contribuţii originale importante, recunoscute pe plan naţional şi internaţional, privind abordarea şi interpretarea psihicului şi a diferitelor funcţii şi procese psihice prin folosirea metodologiei ştiinţifice moderne a ciberneticii, teoriei informaţiei şi comunicării şi a teoriei sistemelor evolutive calitative. Aceste contribuţii s-au concretizat prin aplicarea ciberneticii, teoriei informaţiei şi comu-nicării şi a teoriei generale a sistemelor la studiul fenomenelor psihice: structura, dinamica şi mecanismele percepţiei vizuale şi auditive în funcţie de caracteristicile modale şi statistice ale stimulilor şi de factorii dispoziţionali; bazele cibernetice ale organizării psihice; raportul psihic-creier şi mecanismele neurofizio logice ale psihicului; asimetria funcţională a emisferelor cerebrale; mecanismele organizării şi dezvoltării sistemului personalităţii etc. În *neuropsihologie* contribuţia fundamentală a lui ***G.M.*** constă în elaborarea conceptului de *neuropsihon* (neuronul şi creierul se „încarcă de psihic" prin interacţiunea cu sursele externe de informaţii; procesele psihice, gândirea etc.; sunt rezultatul procesării informaţiei despre proprietăţile şi relaţiile obiectelor şi fenomenelor lumii înconjurătoare), dezvoltarea unei viziuni integral dinamice asupra creierului şi formularea *principiilor generale* ale organizării structuralfuncţionale a creierului uman, principii confirmate tot mai mult de cercetările experimentale recente: principiul neuronului, a centralizării, a cefalizării, a corticalizării, a diferenţierii-specializării, a integrării pluri-nivelare, a comunicării,

a reflexului, a conexiunii inverse şi anticipativ-prospective, a modelării informaționale izomorfic-homomorfice, a autoreglării, a redundării, a compensației, a instruibilității. Prin activitatea sa ştiințifică, ***G.M.*** a contribuit la aducerea de date şi interpretări noi în domeniul *psihologiei cognitive* precum: structura, dinamica şi mecanismele percepției vizuale şi auditive (percepția formelor, contrastul cromatic, raportul dintre diferențierea frecvenței şi intensității sunetelor – publicate în lucrări străine de sinteză (*Abstracts and New Outlooks în Psychology*), mecanismele şi dinamica procesului de formare a noțiunilor, aplicabilitatea modelării computerizate în studiul proceselor gândirii şi al recunoaşterii formelor, mecanismele şi dinamica proceselor decizionale în situații stohastice. În *domeniul psihologiei personalității* a pus în evidență nivelurile şi formele autoreglării sistemului personalității şi a dezvoltat o viziune sistemic-evolutivă, hipercomplexă şi probabilistă asupra personalității. ***G.M.*** a militat şi contribuit cu succes pentru trecerea de la abordarea structural-funcțională la abordarea sistemic-evolutivă a psihicului uman, aducând contribuții deosebit de importante pentru afirmarea noii concepții metodologice, sistemice în psihologie. A contribuit la dezvoltarea unei viziuni sistemice asupra psihicului uman şi a dezvoltat metode şi modele de aplicare a ciberneticii, teoriei informației şi teoriei sistemelor evolutive calitative în studierea proceselor şi fenomenelor psihice. Astfel ***G.M.***, prin cercetări teoretice şi experimentale şi prin cursuri şi lucrări publicate, a dezvoltat şi promovat în psihologie un nou mod de gândire ştiințifică şi o nouă cultură psihologică bazată pe abordarea sistemic-evolutivă şi informațională. Reprezentative în acest sens sunt lucrările: *Cibernetica generală* (1971), *Introducere în psihologie* (1972), *Principii de psihologie cibernetică* (1975), *Conceptul de mare sistem şi importanța lui metodologică în psihologie* (1971), *Criterii de estimare a gradului de organizare în sistemele vii* (1970), *Valoarea metodologică a conceptului de informație în psihologie (1981), Modelarea logico-operațională a funcțiilor cognitive* (1982), *Niveluri integrative în sistemul personalității* (1980*), Neuropsihocibernetică* (2016) ş.a. ***Crezul psihologic ca om de ştiință:*** *„... psihologia se va dezvolta tot mai mult în viitor, nu numai din motive de ordin teoretic-epistemologic, ci şi din rațiuni practice având în vedere importanța cunoaşterii psihologice în structura cunoaşterii generale a universului şi recunoaşterea valorii datelor despre organizarea psihicului uman pentru dezvoltarea ştiințelor informatice şi inteligenței artificiale"* (I. Văduva-Poenaru, ed., 2003, p. 470). ***G.M.*** şi-a valorificat activitatea ştiințifică prin publicarea de cursuri şi volume ca autor unic sau în colaborare, prin studii şi articole publicate în reviste de specialitate şi prin comunicări la evenimente ştiințifice naționale şi internaționale. ***Participare la evenimente ştiințifice internaționale:*** a participat cu comunicări ştiințifice valoroase la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale: al XXII-lea Congres mondial de psihologie – Leipzig (1980) cu comunicarea *Valoarea metodologică a conceptului de informație în psihologie,* unde a fost şi preşedinte al Simpozionului „Conceptul de informație în psihologie"; Congresul Internațional de Cibernetică, Namur (1978), cu comunicarea *L'Application de la méthodologie cybernétique en psychologie;* Congresul Internațional de Istoria şi Metodologia Ştiinței, Bucureşti (1976) cu Comunicarea *Abordarea sistemică în psihologie*; Conferința Internațională „100 de ani de psihologie în Universitatea

Bucureşti", cu comunicarea *Evoluția metodologică a Psihologiei* (2006). ***Premii:*** Premiul „S. Bărnuțiu" al Academiei Române (1980) pentru *Tratatul de psihofiziologie*, vol. I (în colab.); Marele premiu „Constantin Rădulescu-Motru" al Colegiului Psihologilor din România (2014), Premiul „Constantin Noica" al Academiei Oamenilor de Ştiință din România (2016). ***Medalii, distincții şi recunoaşteri:*** Ordinul național Pentru Merit în grad de Cavaler, *„pentru contribuțiile deosebite în activitatea artistică şi culturală din țara noastră, pentru promovarea civilizației şi istoriei româneşti"*(1997). Medalia „Jan Amos Comenius" a Academiei Cehe de Ştiințe (1993); Medalia jubiliară a Academiei Române (1993); Medalia „Pablo Picasso" a UNESCO (1992); Placheta 2000 a „Outstanding Intellectuals of the 21-st Century", International Biographical Center Cambridge (2008); Diploma „Man of the Year", International Biographical Institute (1992); Titlul „Life Time Deputy Governor", American Biographical Institute Research Association (2007). ***Publicații (selectiv).*** **1. *Volume autor unic:*** *Statistica psihologică* (1967); *Cibernetica generală* (1971); *Percepție şi activitate* (1971); *Principii de psihologie cibernetică* (1975, trad. în lb. bulgară, 1982, Sofia); *Bazele neurofiziologice ale activității psihice* (1981); *Dinamica personalității* (1993, 2005); *Fundamentele psihologiei* (2000, 2003; vol. I şi II); *Fundamentele psihologiei – Compendiu* (2001); *Bazele psihologiei generale* (2002); *Neuropsihocibernetica* (2016); *Introducere în conflictologie* (2019); *Psihofiziologia şi psihologia comunicării* (2021). **2. *Volume în colab. sau coord.:*** *Sensibilitatea* (1970); *Introducere în psihologie* (1972, trad. în lb. maghiară, 1974); *Culoare şi comportament* (1974);); *Tratat de psihofiziologie* (1978, vol. I); *Probleme fundamentale ale psihologiei* (1980); *Dicționar de psihologie socială* (1981); *Psihoneurologie* (1983); *Chirurgie psihiatrică (1988); Dicționar de psihologie* (1997); *Tratat de neuropsihologie* (2000, vol. I; 2006, vol. II); *Enciclopedia marilor personalități din ştiință şi cultură* (2000-2004, 4 volume); *Tratat de psihopedagogie specială* (2011). **3. *Manuale pentru liceu (coord. şi în colab.)***: *Psihologie generală* (1978, 1979); *Psihologie pentru liceele de filologie-istorie şi ştiințele naturii* (1978); *Psihologie pentru liceele de artă* (1978); *Psihologie pentru liceele sanitare* (1978); *Psihologie şi etică medicală* (1983, 1988); *Psihologie* (2001, 2002, 2003). **4. *Studii şi articole (selectiv):*** *Rol recii v analize zritelnîh i sluhovîh razdrajitelei*, în „Problemî vîsşe i inervnoi deiatelnosti normalnogo i anomalnogo rebionka", Predizdat (Moskva, sub. red. A.L. Luria); *Reflexul de orientare şi activitatea de orientare investigare*, în „Revista de psihologie", 1, 1959; *Problema acțiunilor mintale*, în „Revista de psihologie", 1, 1961; *Tipuri de activitate nervoasă superioară la om*, în „Revista de psihologie", 1, 1962; *Cibernetica şi psihofiziologia percepției*, în „Analele Universității Bucureşti, Seria Filosofie", 1966; *Particularitățile contrastului simultan al culorilor*, în „Revista de psihologie", 3, 1966; *Raportul dintre diferențierea frecvenței şi intensității sunetelor*, în „Revista de psihologie", 4, 1967; *Dinamica funcției de identificare în percepție*, în „Revista de psihologie", 3, 1968; *Caracterul probabilistic al percepției*, în „Studii şi cercetări de psihologie" (1968); *Dinamica percepției în condițiile stimulării stohastice*, în „Revista de psihologie", 1, 1968; *Criterii de estimare a gradului de organizare în sistemele vii*, în „Analele Universității Bucureşti, Seria Pedagogie-Psihologie", 1969; *Conceptul de mare sistem şi importanța lui metodologică în psihologie*, în „Analele Universității Bucureşti, Seria Pedagogie-Psihologie", 1971; *Problema sensibilității şi a*

pragurilor senzoriale, în „Revista de psihologie", 4, 1972; *Funcția de designare (simbolizare) şi măsurare în structurile perceptive*, în „Analele Universității Bucureşti, Seria Filosofie",1971; *Dinamica procesului de instruire în lumina modelului interacționist-dinamic*, în „Analele Universității Bucureşti, Seria Pedagogie-Psihologie", 1973; *Aplicabilitatea sistemelor logico-formale în modelarea comportamentului cognitiv*, în „Studii de metodologia ştiinței," 1978; *Niveluri integrative ale sistemului personalității*, în „Revista de psihologie", 2, 1980; *Mecanisme de autoreglare a comportamentului uman*, în „Analele Universității Bucureşti, Seria Pedagogie-Psihologie", 1980; *The methodological value of the concept of information în psychology,* în „Revue Roumaine des Sciences Sociales", 1, 1981; *Valoarea metodologică a conceptului de informație în psihologie* (1981); *Modelarea logico-matematică a funcțiilor cognitive* (1982); *Natura şi valoarea adaptativă a psihicului uman*, în „Revista de psihologie", 4, 1983; *Principiile generale ale organizării structural-funcționale a creierului uman* (1983); *Competență şi performanță în funcționarea creierului* (1988); *Principalele momente în descoperirea şi explicarea mecanismelor neurofiziologice ale comportamentului uman*, în „Revista de psihopedagogie", 2, 2009; *Niveluri ale autoreglării în sistemul personalității*, în „Revista de psihopedagogie", 2, 2010; *Criterii psihocomportamentale, obiective de evaluare a prezenței şi funcționării conştiinței*, în „Revista de psihopedagogie", 1, 2011; *Surse de stres în „societatea cunoaşterii"*, în „Revista de psihopedagogie", 2, 2011. ***Traduceri:*** S.L. Rubinstein *Existență şi conştiință* (1960). Autor şi coautor a peste 200 de studii şi articole publicate în reviste de specialitate din țară şi străinătate. ***Aprecieri:*** *„El este una dintre cele mai reprezentative personalități ale psihologie româneşti, fiind, în acelaşi timp, o mare personalitate a vieții academice universitare precum şi a vieții sociale, culturale, îndeplinind anumite roluri şi responsabilități sociale de excepție în sfera activităților de conducere – ca ministru al educației şi cercetării şi respectiv al culturii. Prin aceste dimensiuni ale personalității sale, el continuă tradiția unor mari personalități ale Catedrei de Psihologie a Universității din Bucureşti: C-tin Rădulescu-Motru, Mihai Ralea, Gh. Zapan, Mihai Beniuc"* (I. Văduva-Poenaru, Ed., 2003, p. 471). *„Personalitate marcantă a psihologiei româneşti contemporane, dl. prof. universitar Mihail Golu şi-a adus o contribuție esențială la dezvoltarea ştiinței psihologice şi la formarea de noi psihologi"* (prof. univ. G. Cucu-Ciuhan, Decanul Facultății de Ştiințe Socio-umane, Universitatea din Piteşti, 2006). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; *Curriculum vitae. prof. univ. dr. Mihai Golu*, document primit de la autor prin e-mail 12 octombrie 2022; Văduva-Poenaru, I. (ed.) (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului,* Vol. IV (A-I). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 468-471; *Golu Mihai, membru titular, prof. univ. dr., psiholog*, accesat 11 noiembrie 2021 din: https://www.aosr.ro/wp-content/uploads/CV-uriMembri/s10-Mihai-Golu.pdf; *Mihai Golu*, accesat 11 noiembrie 2021 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Mihail_Golu; Mihai Golu, accesat 11 noiembrie 2021 din: https://www.wikiwand.com/ro/Mihail_Golu

GOLU, PANTELIMON (n. 24 august 1934, sat Poenari, com. Bumbeşti-Piţic, jud. Gorj – d. 1 octombrie 2015, Bucureşti) psiholog şi profesor universitar român specializat în psihologie socială şi psihologie pedagogică/educaţională. A urmat Şcoala Normală din Târgu Jiu (1952). Absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1952-1957). Doctor în psihologie cu teza *Problema motivaţiei interne a învăţării şi tipurile de orientare în obiect*, Universitatea Lomonosov, Moscova, ianuarie 1962 – aprilie 1965, cond. şt. prof. dr. doc. P.I. Galperin, creatorul teorie acţiunilor mintale. Elev al prof. M. Ralea, Gh. Zapan, P.I. Galperin, A.R. Luria şi M.M. Leontiev. ***Ascendenţă academică:*** *director adjunct* Preparator (1957-1959), asist. univ. (1959-1965), lect. univ. (1965-1969), conf. univ. (1969-1992), prof. univ. (1992-2006); pensionat (2006); cadru didactic asociat (2006-2015) la Catedra de Psihologie, Facultatea de Filosofie (1957-1990), redenumită Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Universitatea din Bucureşti. Din anul 1972 a condus doctorate în Psihologie socială şi Psihologie educaţională pentru doctoranzi români şi străini. ***Afilieri academice:*** Asociaţia Psihologilor din RSR (1964, membru fondator), Asociaţia Internaţională de Psihologie Aplicată; Asociaţia Internaţională de Antrenare a Relaţiilor Umane în Laborator, cu sediul în New York; International Council of Psycholgists; membru în Colegiul de redacţie al „Revistei de psihologie" şi „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie"; membru în Colegiul Consultativ al Revistei „Anale – Seria Psihologie", editată de Universitatea „Tibiscus" din Timişoara. ***Activitate didactică:*** decenii întregi a predat cu pasiune, competenţă şi înaltă ţinută academică cursurile de Psihologie socială şi Psihologie pedagogică/educaţională la Catedra de Psihologie a Universităţii din Bucureşti. În 1965 a elaborat şi introdus primul curs sistematic de *Psihologie socială* la Secţiile de Psihologie şi Sociologie ale Facultăţii de Filosofie a Universităţii din Bucureşti, pe care la predat ca titular până în 2004. A elaborat şi publicat, în 1974, primul tratat de *Psihologie socială*, bazat pe o concepţie şi o metodologie unitară şi modernă, care a contribuit la pregătirea ştiinţifică a multor generaţii de studenţi, doctoranzi şi cercetători în domeniul psihosocial. Simultan a predat ca titular până în 2004 cursul de *Psihologie pedagogică*, redenumit ulterior *Psihologie educaţională*, căruia i-a imprimat o tentă modernă – acţională şi aplicativă – axând analiza problematicii învăţării şi dezvoltării pe modele experimentale formative. A predat acest curs atât în cadrul Facultăţii de Psihologie, cât şi la Facultăţile de Matematică, Fizică şi Biologie ale Universităţii din Bucureşti. Acest curs împreună cu alte lucrări de personale de referinţă (*Ce ştim despre învăţare, Psihologia învăţării şi a dezvoltări, Psihologie educaţională*) au furnizat multor generaţii de absolvenţi de facultate, consilieri şi psihologi şcolari, concepte, idei şi tehnici de cercetare aplicabile la investigarea şi optimizarea unei game largi de procese educaţionale din învăţământul preuniversitar şi universitar. A predat de asemenea cursuri de psihologie socială şi managerială pentru psihologi din transporturi, din reţeaua medicală, militară şi industrială. ***G.P.*** s-a remarcat printr-un stil de predare competent şi atractiv bazat pe o procesare înaltă a cunoştinţelor

predate, originalitate şi gândire profundă stimulând motivaţia, abordarea critică şi viziunea epistemică a studenţilor. Operând cu o serie de concepte, sintagme (ex. „motivaţia cauzalitate reprodusă psihic") pattern-uri originale sau paradigme de mare profunzime, ***G.P.*** stimula şi solicita studenţilor o gândire esenţializată, critică şi originală. În predare mergea la esenţa conceptelor şi solicita un grad înalt de înţelegere, gândire inferenţială şi explicare cauzală. *„Activitatea didactică universitară a lui G. se caracterizează prin înaltă competenţă, originalitate şi valenţe psiho-pedagogice deosebite... Este recunoscut pe plan naţional şi internaţional ca specialist de mare adâncime şi originalitate în domeniul psihologiei sociale, psihologiei educaţionale, pedagogice şi psihologiei genetice. A adus o contribuţie de seamă la îmbogăţirea şi modernizarea metodologică a acestor ramuri prin cercetări ştiinţifice sistematice"* (I. Văduva-Poenaru, 2003, p. 472). ***Cercetări ştiinţifice:*** problemele gândirii, motivaţiei interne şi învăţării; mecanismele psihologice ale actului de învăţare; mecanismele socializării şi integrării în microgrupurile sociale; mecanismele psihologice ale formării conştiinţei sociale, ale conducerii ca fenomen psihosocial; relaţia învăţaredezvoltare psihică; componentele psihologice ale competenţei didactice; dimensiuni psihosociale ale motivaţiei conduitei şi integrării socioprofesionale; factorii reuşitei şcolare; autonomia cognitivă a elevului în procesul învăţării; motivaţia conduitei şi activităţii umane în situaţii complexe de decizie; factorii individuali şi de grup cu incidenţă asupra stării de sănătate şi boală, asupra performanţei sportive, asupra comportamentelor maritale; dinamica relaţiilor socioafective în microgrupurile studenţeşti; relaţia dintre puterea socială şi influenţa socială; aspecte psiho-socio-terapeutice ale rezolvării disfuncţiilor şi conflictelor ivite în activitatea organizaţională şi educaţională; problema liderului şi a conducerii în organizaţiile sociale. ***Contribuţii ştiinţifice:*** mecanismul relaţiilor dintre învăţare şi dezvoltare psihologică; modelul teoretic şi experimental al motivaţiei interne (1967, premieră în literatura română de specialitate) – a definit motivaţia ca fiind modelul subiectiv al cauzalităţii obiective, cauzalitate reprodusă psihic; mecanismul, geneza şi specificul proceselor gândirii; precizarea specificului cercetării psihosociale; model conceptual al modului de viaţă ca fenomen psihosociologic; analiza structurală a conştiinţei; model psihologic şi informaţional al învăţării (împreună cu M. Golu); model sistemic de evaluare a performanţelor învăţării la studenţi; componente psihologice ale competentei didactice; model psihologic şi psihosocial al aptitudinii pedagogice (împreună cu N. Mitrofan); modelul măsurării fenomenelor şcolare ca relaţie între ansamblul variabilelor dependente şi independente; locul şi rolul variabilei motivaţionale în dinamica învăţării şi a devenirii psihice a copilului şi adolescentului; elaborarea fundamentului ştiinţific al conceptului de motivaţie intrinsecă (cu aplicaţie la psihologia învăţării); *modelul acţional* al relaţiei ciclice dintre învăţare şi dezvoltare care oferă strategii şi tehnici de autoreglare şi optimizare a performanţelor învăţării; elaborarea şi testarea unui instrument de măsurare a eficienţei învăţării universitare; fundamentele psihologice ale stilurilor de comunicare educaţională; punerea la punct şi utilizarea practică a unor metodologii inedite de psiho-socio-diagnoză profesională, managerială şi educaţională; elaborarea unor modalităţi şi tehnici inedite, fundamentate psihologic,

de cunoaştere şi perfecţionare a stilurilor de conducere şi a rolurilor sociale în grupurile de muncă şi în grupurile educaţionale; contribuţii la elaborarea unei viziuni moderne asupra problemelor învăţării şi dezvoltării, asupra relaţiei profesor-elev, asupra cunoaşterii psihologice a personalităţii elevului; contribuţii la studiul reuşitei şcolare; elaborarea fundamentului ştiinţific al conceptului de motivaţie intrinsecă (cu aplicaţii la psihologia învăţării), contribuţia teoretică şi experimentală în acest domeniu fiind recunoscută atât pe plan naţional, cât şi pe plan internaţional; operaţionalizarea conceptelor psihologie sociale şi transpunerea lor în modele acţionale (1989). A comunicat şi a colaborat cu numeroşi specialişti de peste hotare (Anglia, Franţa, SUA, Canada, Rusia, Bulgaria ş.a.) în domeniul psihologiei sociale, al psihologiei învăţării şi dezvoltării. ***Ordine şi medalii***: medalia „A 25-a aniversare a Republicii" (1972). ***Publicaţii.* 1. *Volume proprii (tratate, monografii, cărţi):*** *Psihologie socială* (1974); *Ce ştim despre învăţare?* (1983); *Învăţare şi dezvoltare* (1985); *Orientări şi tendinţe în psihologia socială contemporană* (1988); *Fenomene şi procese psihosociale* (1989); *Psihologia învăţării şi a dezvoltării* (2001); *Fundamentele psihologiei sociale* (2002; 2003); *Psihologia grupurilor sociale şi a fenomenelor colective* (2004). **2. *Volume coautor:*** *Psihologie. Manual pentru licee de filologieistorie şi ştiinţele naturii* (1978); *Dicţionar de pedagogie* (1979, 20 termeni); *Conducerea ştiinţifică a societăţii* (1980); *Contradicţiile sociale în socialism* (1980, coautor); *Dicţionar de psihologie socială* (1981, 30 termeni); *Psihologia copilului. Manual pentru clasa a XI-a – şcoli normale* (1994); *Psihologie educaţională* (2003); *Psihologie. Repere ale unei învăţări raţionale* (2006); *Dimensiuni aplicative ale psihologie sociale* (2012). **3. *Studii şi articole în volume (selectiv):*** *Aspecte psihologice ale dificultăţilor întâmpinate de elevii claselor mici în însuşirea cunoştinţelor de gramatică şi aritmetică*, în vol. „Studii şi cercetări de didactică modernă" (1967); *Aspecte psihosociologice ale muncii industriale şi problema cercetării lor*, în vol. „Teorie şi metodă în ştiinţele sociale" („Studii de sociologie şi psihologie socială") (1968); *Aspecte psihologice ale raportului dintre învăţare şi dezvoltare la adult*, în vol. „Educaţia adulţilor" (1968); *Odobleja's Cybernetic Concepts*, în M. Drăgănescu: „Odobleja between Ampere and Wiener (1981); *Procese şi stări psihice cu rol stimulativ şi reglator în învăţare. Motivaţie şi optimum motivaţional* şi *Învăţarea umană şi şcolară. Raportul dintre învăţare şi dezvoltare psihică*, în Paul Popescu-Neveanu, Mielu Zlate, Tinca Creţu: „Psihologie şcolară" (1987); *Perspective noi asupra psihologiei grupurilor sociale*, în M. Zlate: „Psihologia la răspântia mileniilor" (2001). Peste 100 de studii şi articole de psihologie, teoretice şi aplicative, publicate în reviste de specialitate pe probleme ale învăţării, dezvoltării, motivaţie, analiza specificului proceselor gândirii, înţelegerii naturii psihicului uman, psihologia personalităţii, relaţii interpersonale, grupuri sociale etc. ***Aprecieri:*** *„L-am cunoscut în facultate şi l-am considerat unul dintre cei mai străluciţi asistenţi pe care i-am avut. La Istoria psihologiei organiza seminarii proces, dezbateri vii, aproape spectacole. Era un mare iubitor al logicii ştiinţei şi un analist de mare profunzime. Îi încuraja cu generozitate, deschis şi public, pe studenţii merituoşi"* (Ion Mânzat). *„… are contribuţii la îndrumarea şi sprijinirea finalizării (sub formă de cărţi sau monografii publicate) a cercetărilor unui număr mare de doctoranzi români şi străini, care au desfăşurat şi desfăşoară, sub conducerea lui ştiinţifică, investigaţii asupra factorului uman*

integrat în diverse contexte sociale şi profesionale. În activitatea sa ştiinţifică s-a implicat atât în cercetarea problemelor fundamentale, cât şi a celor concret-aplicative ale psihologiei sociale şi psihologiei educaţionale şi genetice" (www.antena3.ro, 1 octombrie 2015). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români,* Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români,* manuscris; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori sau rude apropiate,* Anexa 2; Văduva-Poenaru, I. (Editor, 2003). *Enciclopedia marilor personalităţi.* Vol. IV (A-I), pp. 471-474. Editura Geneze, Bucureşti. „*Doliu în lumea universitară. A murit Pantelimon Golu, o mare personalitate a psihologie româneşti*", accesat 14 august 2022 din: https://www.antena3.ro/actualitate/educatie/doliu-in-lumea-universitara-a-murit-pantelimon-golu-o-mare-personalitate-a-psihologiei-romanesti-316233.html; *Curriculum vitae, Memoriu, Date P. Golu* – fişiere primite de la prof. Florinda Golu, fiica, 21 august 2022.

GRAMA, DINU (n. 4 martie 1939) psiholog român, absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea din Bucureşti. A lucrat la Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică ca redactor principal de carte. Specializat în psihologie socială. Decenii întregi a asigurat pregătirea pentru tipar şi publicarea celor mai valoroase lucrări şi colecţii de publicaţii de psihologie din a doua jumătate a secolului XX. ***Publicaţii:*** *Preferinţe interpersonale* (1974). A tradus H. Ey – *Conştiinţa* (1983).

GRIGOROIU-ŞERBĂNESCU, MARIA (n. 4 iunie 1950, Buciumeni, Dâmboviţa) psiholog şi cercetător român specializat în psihologie clinică şi genetică psihiatrică clinică; iniţiatoarea primei unităţi de genetică psihiatrică din România. Absolventă a Liceului Teoretic Zărneşti (jud. Braşov), 1969; licenţiată a Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1969-1973), şefă de promoţie cu media 10. Doctor în psihologie cu teza *Mecanisme cognitiv-afective ale gândirii intuitive* susţinută la Universitatea Bucureşti, 17 aprilie 1982, cond. şt. prof. dr. P. Popescu-Neveanu. ***Ascendenţă academică:*** cercet. şt. (1973-1976), cercet. şt. gr. III (1976-1988), cercet. şt. gr. II (1988-1995) la Institutul de Neurologie şi Psihiatrie al Academiei de Ştiinţe Medicale. Cercet. şt. gr. I (1995-1998) în Departamentul de cercetare psihiatrică din Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof. dr. Alexandru Obregia", Bucureşti. Cercet. şt. gr. I şi şef al Compartimentului de cercetare de genetică psihiatrică din Spitalul „Obregia", Bucureşti (1998-2022). ***Specializări în genetica psihiatrică clinică:*** Institutul de Neurologie şi Psihiatrie al ASM (Bucureşti, 1973-1978); bursier Av Humboldt la Institut für Humangenetik, Bonn (1991-1992; 1996-1997; 2000-2001); bursier Fulbright la Universitatea Columbia, New York, New York State Psychiatric Institute, Dept. Genetic Epidemiology (1994-1995); bursier la Institut National de la Santé et de la Recherche Médicale (INSERM), Unité Epidemiologie Génétique, Paris (1995); bursier Deutsches Akademisches Austauschdienst (DAAD) la Institut für

Humangenetik, Bonn (2005); cercetător vizitator la Institutul de Genetică Medicală, Anvers, Belgia (2003-2005); cercetător vizitator la Case Western Reserve University (Cleveland, Ohio, SUA), Dept. Genetic Epidemiology (2008-2011, 2 luni pe an); University College London, 2014 – prezent; 2 luni pe an; Institut fuer Humangenetik, Bonn, 2000 – prezent; 2 luni pe an. ***Afilieri academice:*** membru al International Society of Psychiatric Genetics (ISPG) din 1995; membru în Task Force al ISPG (2018 – prezent); membru în task force al secţiei de genetică a World Psychiatric Association (WPA), 2018 – prezent. ***Titluri academice onorifice:*** membru titular al Academiei de Ştiinţe Medicale din 2017. ***Activitate didactică*****:** cursuri anuale de genetică psihiatrică şi psihologie clinică pentru rezidenţii în psihiatrie ai Catedrei de Psihiatrie de la Spitalul „Prof. dr. Alexandru Obregia", Bucureşti (2007 – prezent); prof. asociat UMF „Carol Davila" (2007 – prezent). ***Cercetări şi contribuţii:*** Principalele contribuţii ştiinţifice sunt în domeniul geneticii psihiatrice şi al psihopatologiei dezvoltării (developmental psychopathology): **1)** A *întemeiat* ***prima şi singura unitate de cercetare de genetică psihiatrică*** existentă în România (1998) (*File de istoria medicinei;* capitolul „Istoria Psihiatriei Româneşti", Editura Academiei Române*,* 2021) la recomandarea prof. dr. P. Propping, Universitatea Bonn, prof. dr. M. Weissman, Columbia University, New York şi a prof. dr. D. Prelipceanu, directorul de atunci al Spitalului Obregia. **2.** ***Prioritate mondială în descrierea indicatorilor clinico-genetici ai imprintingului genomic în boala bipolară*** (Grigoroiu-Şerbănescu M. et al. (1995). „Clinical evidence for genomic imprinting în bipolar I disorder", *Acta Psych Scand*, 92, 365-370; „Genetic anticipation and imprinting în bipolar I illness" (1997). *British J. Psychiatry***,** 170**,** 162-166), prioritate recunoscută în *Am. J. Medical Genetics-Neuropsychiatric Genetics*, 1996, 67, 546-550; *Molecular Psychiatry,* 1999, 4, 76-84; *Molecular Psychiatry,* 2003, 8, 288-298. De asemenea, a realizat singura analiză de segregare genetică în boala bipolară existentă în prezent (Grigoroiu-Şerbănescu M. et al., 2001). „Different familial transmission patterns în bipolar I disorder with onset before and after age 25", *Am J Med Genetics (B) – Neuropsychiatric Genetics*, 105, 765-773). **3.** A realizat ***singurele studii existente în Europa în perioada 1950-1990 despre psihopatologia descendenţilor din părinţi cu psihoze afective majore*** (Grigoroiu-Şerbănescu M. et al., *J. Affective Disorders***,** 1989, 16, 167-179; *J. Affective Disorders***,** 1991, 21, 185-198**;** *J. Youth & Adolescence***,** 20, 2, 1991**,** 135-148). Aceste studii sunt ***incluse în meta-analizele actuale de determinare a riscului genetic trans populaţional pentru psihoze afective*** (Faraone S. et al., *Am. J. Psychiatry*, 2012, 169, 1256-1266; Rasic D., *Schizophrenia Bulletin*, 2014, 40: 28-38; Raouna A., *Bipolar Disorders*, 2018, 20, 313-333). Toate studiile publicate ca prim autor (punctele 2 şi 3) sunt citate în reviste de cel mai mare impact ştiinţific precum „Cell, Am. J Psychiatry", „Arch Gen Psychiatry, Biol. Psychiatry", „Neuron, Molecular Psychiatry", „Am. J. Hum Genetics", „Hum Mol Genetics", „Eur Neuropsychopharmacology", „Psychological Medicine", „British J. Psychiatry", „Schizophrenia Bulletin", „Acta Psych Scand", „Am. J. Med Genetics (C) – Seminars în Medical Genetics", „J. Affect Disord", „Am. J. Med. Genetics (B) – Neuropsychiatric Genetics", „Bipolar Disorders", „Eur. J. Human Genetics", „J. Amer. Acad. Child & Adolesc. Psychiatry", „Genome

Research", „Progress în Neuro-Psychopharm & Biol. Psychiatry", „Neuroscience", „J. Psychiatric Research", „Eur. Child & Adolesc. Psychiatry"etc., precum şi în peste 40 manuale de genetică psihiatrică şi psihiatrie editate de Oxford University Press **(**2007; 2014; 2020**),** Cambridge University Press (2001; 2002), Wiley (2002, 2008, 2009, 2015; 2016), Springer (1996; 2009), Elsevier (2014), Guilford Press (2009, 2013), Science (2020) etc. **4.** A realizat ***singurele studii de genetică moleculară în bolile psihice în populaţia românească*** atât în colaborare cu Institut für Humangenetik, Universitatea Bonn, Germania, cât şi în cadrul Psychiatric Genomics Consortium (PGC) (SUA) (publicaţii în „Nature Genetics"**, „**Science**,** Lancet, Cell, Molecular Psychiatry", „Am. J. Human Genetics", „Nature Communications", „American J. Psychiatry", „JAMA Psychiatry", „Biol. Psychiatry", „Molecular Neurobiology", „British J. Psychiatry", „Hum. Mol. Genetics", „Translational Psychiatry", „Am. J. Med. Genetics (B) – Neuropsychiatric Genetics" etc.) şi ghidul de vulnerabilitate genetică pentru boala bipolară în populaţia românească (2016). **5.** A realizat ***singurele studii de epidemiologie genetică şi evoluţie clinică a anorexiei nervoase în România*** (Grigoroiu-Şerbănescu M. et. al. (1998). „Romanian J. Neurology", 36, 63-73; Grigoroiu-Şerbănescu M et al. (2003). **„**Eur. Child & Adolescent Psychiatry", Suppl 1 (12)**,** i47-53) şi a integrat studiile naţionale în studii europene conduse de prof. H.-Ch. Steinhausen (Universitatea Zürich) (Steinhausen H.C., Boyadjieva S., ***Grigoroiu-Şerbănescu M.,*** Neumärker K.-J. (2003). „Eur. Child & Adolesc. Psychiatry" Suppl. 1, 12**,** i91-98; Steinhausen H.-Ch., Boyadjeva S., ***Grigoroiu-Şerbănescu M***., Seidel R., Winkler-Metzke C. (2000). „Acta Psych Scand", 101: 60-66; Steinhausen H-Ch, ***Grigoroiu-Şerbănescu M.*** et al. (2008). „International J. Eating Disorders", 2008, 41, 29-36; Steinhausen H.Ch., ***Grigoroiu-Şerbănescu M.*** et al. (2009). „International J. Eating Disorders"; 42(1):19-25. Aceste studii au **420 citări** în reviste prestigioase. **6.** A realizat în colaborare cu dr. D. Christodorescu (1935-1988) ***primul şi singurul studiu naţional de epidemiologie a bolilor psihice*** la copii şi adolescenţi în România (Proiectul Centaur al ASM, 1981-1984). (Grigoroiu-Şerbănescu M., Christodorescu D. et al. (1999). *Epidemiology of Child and Adolescent Psychiatric Disorders in a Romanian Nationwide Sample. I. Age Group Prevalence*, **„**Romanian J. Neurology", 37, 1-2, 85-94). **7. *Participare la descoperirea mai multor gene cauzale şi cu potenţial farmacologic pentru bolile psihice*** prin integrarea cercetării de genetică psihiatrică din România în două consorţii internaţionale care conduc genetica psihiatrică actuală: PGC (SUA) şi ConLiGen, Germania. **8.** A redactat capitole de genetică psihiatrică în ***tratate de psihiatrie româneşti*** („Genetica clinica a tulburărilor psihice" în Prelipceanu D. (ed.): *Psihiatrie Clinică*, Ed. Medicală, 2011, 2013, 2015, 2018, pp. 720-800); „Genetica psihiatrică şi psihopatologia de dezvoltare ca expresie a vulnerabilităţii genetice" în Prelipceanu D., Mihăilescu R., Teodorescu R. (ed.), *Tratat de Sănătate Mintală,* Editura Enciclopedică, 2000, pp. 125–167; „*Genetica anxietăţii* " în Teodorescu R. (ed.) *Actualităţi în tulburările anxioase*, Editura Cris, 1999, pp. 9-31) şi în ***tratate germane*** („Bipolar disorder – an imprinted disorder?" în Poustka, F. ed., *Basic Approaches to Genetic and Molecular Biological Developmental Psychiatry,* Quintessenz Verlag, München, 1994, pp. 139-153; „Anorexie und Persönlichkeitsstörung im Verlauf der

Erkrankung" în Poutska F., Lehmkuhl U. (Eds.), *Gefährdung der kindlichen Entwicklung*, Quintessenz Verlag, München,1993, pp. 151-158; „Kinder psychisch kranker Eltern" în Markefka M., Nauck B. (eds.), *Handbuch der Kindheitsforschung*, Luchterhand Verlag, Neuwied, 1993, pp. 649-663); „Development of Psychology in Romania" în Sexton-Staudt V., Hogan D.J. (eds.), *International Psychology. Views from around the world,* Universitatea Nebraska Press, SUA, Lincoln & London, 1992, p. 347-363. ***Premii şi recunoaşteri:*** Membru titular al Academiei de Ştiinţe Medicale (2017), premiul Academiei Române **„***Gheorghe Marinescu***"** (1987); Premiul Asociaţiei Române de Psihiatrie „Eduard Pamfil" (2007). ***Membru în corpul editorial*** al „Journal of Cellular and Molecular Medicine, Wiley" din 2018 (factor de impact ***IF=5,310***); „Frontiers în Behavioral and Psychiatric Genetics, SCIRP/NPG" din 2011 ***(IF=4,157***); membru în corpul de evaluatori ai UEFISCDI (2007-2021) şi de experţi clinicieni ai PGC (SUA) din 2021; premii ale Consiliului Naţional al Cercetării Ştiinţifice (2008-2021, anual). ***Aprecierea*** prof. dr. Ştefan N. Constantinescu (preşedinte al Academiei Regale de Medicină a Belgiei, membru de onoare al Academiei Române, profesor de Biologie şi Medicină Moleculară la Université Catholique de Louvain, preşedinte ales 2021-2024 al Federation of European Academies of Medicine (FEAM)) în recomandarea pentru Academia Română: **Mariana Grigoroiu-Şerbănescu** este *„... singurul reprezentant de renume internaţional al geneticii psihiatrice din România la sfârşitul secolului XX şi începutul secolului XXI"*. ***Indice Hirsch: 35*** (cca 8000 citări). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

GRUBER, EDUARD (n. 2 aprilie 1861, Iaşi – d. 24 martie 1896, Bucureşti) psiholog şi scriitor român, întemeietorul psihologiei experimentale şi creatorul primului Laborator de Psihologie experimentală din România (Iaşi, 1893). Tatăl său a fost un arhitect german din München, iar mama o româncă dintr-o familie înrudită cu domnitorul Alexandru Ioan Cuza. A urmat cursurile Facultăţii de Litere şi Filosofie a Universităţii din Iaşi (1880-1884), având ca profesor de Filosofie pe Constantin Leonardescu şi de psihologie, pedagogie şi estetică pe C. Dimitrescu-Iaşi. A susţinut examenul de licenţă cu o teză de filologie romanică: *Studiu asupra genului elementelor latine în româneşte, în comparaţie cu celelalte limbi romanice* (Iaşi, 1884). Încă din studenţie, având înclinaţii literare, colaborează la „Contemporanul". Lucrează o perioadă ca profesor de geografie la Şcoala comercială din Iaşi (1884-1886), după care pleacă la Paris pentru studii de filologie romanică la École de Haute Étude şi Collège de France (1886-1887). Aici audiază cursurile renumitului psiholog şi profesor francez de psihologie Théodule-Armand Ribot. Un an mai târziu, în 1888, publică lucrarea *Stil şi gândire (Încercare de psihologie literară)*, considerată a fi primul studiu românesc de psihologia artei. Lucrarea atrage atenţia lui Titu Maiorescu care îl sprijină cu o subvenţie a Ministerului Instrucţiunii Publice

pentru studii la Leipzig în laboratorul lui W. Wundt. Face cu intermitență studii la Paris şi Leipzig beneficiind de mentoratul lui Titu Maiorescu şi Alexandru Odobescu. În 1891 de Revelion s-a logodit cu Virginia Livia Micle, născută în 1868, fata cea mică al lui Ştefan şi Veronica Micle. Eduard Gruber s-a format ca psiholog experimentalist sub influența sistemului de gândire al savantului Théodule Ribot (1839-1916), considerat părinte al psihologiei experimentale franceze, care i-a fost profesor în 1886. În 1889, Gruber a învățat în faimosul laborator de la Leipzig unde i-a prezentat lui Wilhelm Wundt (1832-1920) cercetările sale privind audiția colorată. Psihologul german i-a recomandat să le comunice la primul congres de psihologie fiziologică de la Paris din acel an. Gruber a continuat să lucreze în laboratorul lui Wundt sub conducerea lui Oswald Külpe (1862-1915), care va conduce Şcoala de la Würzburg şi care va promova introspecția experimentală. După reîntoarcerea în țară (septembrie 1889), timp de un an studiază „luminozitatea specifică culorilor". În 1891 s-a întors la Leipzig, împreună cu soția Virginia, unde a rămas până în 1893. Între 1891 şi 1893 la Leipzig asistă la celebrele lecții de psihologie experimentală ale lui Wilhelm Wundt. Obține titlu de doctor în psihologie în 1893, cu teza *Experimentelle Untersuchungen über die Helligkeit der Farben (Cercetări experimentale asupra luminozității specifice a culorilor),* sub îndrumarea celebrilor psihologi germani Ostwald Külpe şi Wilhelm Wundt, întemeietorul psihologiei ca ştiință autonomă şi creatorul Primului Laborator de Psihologie Experimentală din lume (1879, Leipzig). În 1894 îi apare lucrarea de doctorat în vol. 9 al Revistei „Philosophische Studien", alături de nume sonore în psihologie (W. Wundt, G.F. Lipps, J.M. Cattell etc.) şi în acelaşi timp alături de cea a lui Motru, *Despre dezvoltarea teoriei lui Kant asupra cauzalității în natură*. Lucrarea lui ***G.E.*** a fost prima teză de doctorat în psihologie susținută de un român la Leipzig în Laboratorul lui Wundt. Primul Curs şi Primul Laborator de Psihologie Experimentala din România: în 1893 ***G.E.*** îşi începe activitatea ca profesor la Catedra de Psihologie, Pedagogie şi Estetică, Facultatea de Litere şi Filosofie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (1893-1895) suplinind pe profesorul Ion Găvănescul pentru cursul de Psihologie şi Pedagogie. La întoarcerea de la Leipzig (august 1893), ***G.E.*** se opreşte două zile la Bucureşti în audiență la Ministrul Instrucțiunii, Take Ionescu, căruia îi propune crearea unui laborator de psihologie experimentală la Universitatea din Iaşi. Pe data de 16 august 1893, ***G.E.*** îi adresează lui Take Ionescu o scrisoare referitoare la înființarea Laboratorului la care ataşează Regulamentul de funcționare şi o listă de aparatură şi materiale necesare. Cererea este aprobată de Ministrul Instrucțiunii Take Ionescu pe data de 1 septembrie 1893. *Aprobarea dată pe 1 septembrie 1893 de Ministrul Take Ionescu poate fi considerată şi data înființării primului laborator de psihologie experimentală din România. În ziua* de *21 octombrie 1893 a ținut lecția inaugurală şi astfel a luat ființă primul laborator de psihologie experimentală din România*. Evidența documentară a laboratorului îl situează printre primele zece din Europa (M. Bejat, 1972). O relatare din „Revue philosophique" (1894) enumera țările din Europa unde existau laboratoare: România, Germania, Anglia, Franța, Italia, Elveția, Belgia, Olanda, Danemarca, Suedia. Într-un clasament făcut de Aurel Stan (2013, pp. 95-96), Laboratorul lui ***G.E.*** este situat pe locul 43 în lume. Între 1893 şi

1894 a ținut *primul curs* de psihologie experimentală. Tot în 1893 a întocmit un *chestionar* cu 26 de întrebări pe care l-a trimis unor talentați: muzicieni, arhitecți şi literați. Chestionarul a apărut în „Revue psihologique", în 1894, sub redacția lui Théodule Ribot. Primul său studiu, *Edelweiss*, apare în 1888. ***Contribuții ştiințifice:*** activitatea ştiințifică a lui ***G.E.*** marchează un moment crucial în istoria psihologiei din România. A ținut primul curs de Psihologie experimentală la Universitatea din Iaşi şi a înființat cel dintâi Laborator de Psihologie Experimentala din România (Iaşi, 1893). Este primul român care a obținut doctoratul în Filosofie la Leipzig cu o teză de Psihologie şi unul dintre cei care publică cercetări psihologice experimentale de laborator (1893). ***G.E.*** are contribuții originale în studiul sinesteziilor auditive cromatice duble. Este totodată autorul primelor cercetări de psihologia artei din țara noastră elaborând prima lucrare de psihologia artei şi psihoestetică: *Stil şi gândire. Încercare de psihologie literară* (1888, Editura Şaraga, Iaşi). În această lucrare propune o tipologie cu patru tipuri artistice: auditiv, vizual, motric şi mixt sau indiferent – toate tipurile de imagini. Orientat de „tipologia psihologică" a lui Jean Charcot, ***G.E.*** a studiat stilul unor mari creatori români: Mihai Eminescu, Ion Creangă, Al. Odobescu şi Nicolae Bălcescu (Ursula Şchiopu, 1997, p. 325). Este de remarcat analiza stilului lui Mihai Eminescu, căruia i-a analizat imaginile vizuale şi auditive. Prin această lucrare, ***G.E.*** poate fi considerat unul dintre primii cercetători ai prozei eminesciene. A făcut parte din cercul revistei „Contemporanul", unde a colaborat cu însemnări, traduceri şi versuri. ***Participări la congrese internaționale:*** în 1889, la recomandarea lui Wundt, a participat cu o lucrare despre sinesteziile duble în problema audițiilor colorate la primul Congres de Psihologie Fiziologică (6-8 august 1889, Paris, prezidat de Charcot), alături de nume sonore ale psihologei clasice: A. Bain, William James, Hugo Münsterberg, Francis Galton, Alfred Binet, Sigmund Freud, P. Janet, Cesare Lombroso, Behterev, Helmholtz, Hering ş.a. În august 1892 participă la al II-lea Congres de psihologie experimentală de la Londra, cu comunicarea *L'audition colorée et les phénomènes similaires* (*Audiția colorată şi fenomene similare*), bazată pe cercetări şi observații sinestezice asupra scriitorului Nicolae Beldiceanu, la care a descoperit fenomenul audiției colorate. Primeşte aprecieri elogioase de la mari personalități psihologice ale timpului (Galton, Binet, Wundt) pentru metoda experimentală ingenioasă pe care a conceput-o şi utilizat-o în cercetarea sinesteziilor. Ziarul „Times" menționează comunicarea, iar A. Binet remarcă în „Revue des deux mondes", originalitatea, îndrăzneala intelectuală a autorului şi noutatea metodei (A. Stan, 2016, p. 685). În 1894 a fost invitatul special al lui Cesare Lombroso (1835-1909) la Congresul de Antropologie de la Roma unde a prezentat cercetările lui referitoare la *Audițiunea colorată şi a celorlalte sinestezii psihologice.* Impresionat de comunicarea lui Gruber, C. Lombroso trimite o scrisoare de mulțumire lui Take Ionescu şi felicită oficialitățile române pentru participarea la congres a unui tânăr psiholog român de excepție. ***Publicații:*** *Edelweiss – o rememorare (Contribuțiune la psihologia experimentală)* (1888); *Stil şi gândire. Încercare de psihologie literară* (1888); *Luminozitatea specifică a culorilor* (1893, teza de doctorat); *L'audition colorée et les phénomènes similaires* (1893); *„Questionnaire psychologique sur l'audition*

colorde, figurde et illumine"(1893); *Experimentelle Untersuchungen, fiber Helligkeit der Farben* (1894, teza de doctorat). ***Deces:*** a murit în mod neaşteptat la vârsta de 35 ani (24 martie 1896) la ospiciul „Mărcuța" din Bucureşti. Suferind de surmenaj intelectual, începuse încă din 1894 un tratament de nevroză astenică la Viena cu psihiatrul Kraft-Ebing. După moartea lui, prof. I. Găvănescul transferă o parte din Laboratorul de psihologie experimentală la Seminarul Pedagogic al Universității din Iaşi. ***Aprecieri:*** studiile lui Gruber au fost citate şi bine apreciate de Wilhelm Wundt, Théodule Ribot, Oswald Külpe şi alții. A fost numit de către ziarul „Times", „*savantul din Iassy*" (2 august 1892). În urma participării la Congresul de Antropologie de la Roma (1894), Cesare Lombroso îi scrie lui Take Ionescu: *„... felicit România că posedă un aşa de eminent psiholog*". Aurel Stan (2013) a făcut cea mai amplă şi documentată monografie asupra lui Gruber apreciind: *„Prin creația sa din domeniul psihologiei, Eduard Gruber este una dintre cele mai mari personalități din istoria acestei ştiințe din România şi poate fi considerat un intelectual de primă clasă valorică... Este personalitatea ştiințifică cu cea mai amplă penetrare în mediul ştiințific internațional şi care a fost recunoscut de mari personalități ştiințifice contemporane lui... A fost primul doctor în Filosofie din România, cu un subiect de psihologie, aflat sub coordonarea celebrului profesor german Wilhelm Wundt... Nimeni, în afară de Eduard Gruber, din toată istoria psihologiei româneşti, nu a beneficiat de aprecierea celor mai mari personalități ştiințifice din domeniu. Să fii luat în seamă de Wilhelm Wundt, Francis Galton, Alexander Bain, Charles Richet, Alfred Binet, Cesare Lombroso, Theodore Ribot, presupune să fii o valoare certă în ştiință. Sa fii publicat în «Philosophische Studien» (coordonat de W. Wundt), «Revue philosophique» (coordonată de Th. Ribot)„«Revue scientifique» (coordonată de Charles Richet, viitorul laureat al premiului Nobel pentru medicină), să fii comentat de «Revue des deux mondes», de «Revue neo-scolastique de Louvain», de celebrul ziar «Times», de prestigioasa revistă americană «Mind» constituie o dovadă certă a valorii*". (A. Stan, 2013 pp. 114-115). ***Surse:*** Stan, A. (2013). *Eduard Gruber. Întemeietorul psihologiei experimentale în România.* Institutul European; Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale* (pp. 993-994); Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, pp. 694-696; Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară*. Editura Junimea, Iaşi, pp. 168-186.

HAVÂRNEANU, EUGEN CORNELIU (n. 25 august 1953, Iaşi) psiholog şi profesor universitar român. Absolvent al Facultății de Istorie-Filosofie, Secția Sociologie-Psihologie, Specializarea Psihologie, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi (1974-1978). Doctor în psihologie cu teza *Utilizarea computerului în diagnosticarea reactivității şi emotivității*, cond. şt. prof dr. Andrei Cosmovici, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi, 1998. Profesor în învățământul special la Şcoala ajutătoare Târgu Neamț (1978-1980); psiholog la RATC Iaşi (1980-1990); lector univ. (1990-2001), conf. univ. dr. (2001-2004), prof. univ. dr. (2004 – prezent) Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi. ***Stagii de specializare:*** Burse Tempus la: Universitatea Paris-X-

Nanterre – Franța (1995), Universitatea din Valencia – Spania (1996), Universitatea Chambery şi Paris X – Franța (1997), Universitatea din Perugia – Italia (1998). ***Poziții management academic şi profesional:*** Director Departamentul Colegiului Universitar de Institutori Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi (2004-2007); Director Departamentul de Psihologie Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi (2007-2018); membru al Senatului Universității „Al.I. Cuza", Iaşi (2007-2011); preşedinte al Comisiei de Psihologia Muncii, Transporturilor şi Serviciilor a Colegiului Psihologilor din România (2017-2022, prezent); vicepreşedinte Comisia de Deontologie a Colegiului Psihologilor din România (2005-2009). ***Titluri academice onorifice:*** *Profesor Emeritus* al Universității „Al.I. Cuza", Iaşi (2018). ***Mobilități de predare:*** Universitatea „Ion Creangă" din Chişinău (1993-1994); Universitatea „Transilvania" din Braşov (2008). ***Afilieri profesionale. Membru:*** Asociația Psihologilor din România (2004-); Comisia de Psihologia muncii, Transporturilor şi Serviciilor a Colegiului Psihologilor din România (2009-2014); membru fondator şi preşedinte al Fundației „ARC-2000" (Agenție Regională de Consultanță în Managementul Resurselor Umane) (2000-). ***Activitate didactică:*** a predat la programe de licență (Introducere în psihologie, Psihodiagnostic, Metode de evaluare a persoanei, Psihologie experimentală, Informatică aplicată în ştiințele sociale), masterat (Psihologie aplicată în transporturi, Metodologia evaluării şi intervenției în transporturi) şi doctorat (Metode avansate de cercetare în psihologie). ***Cercetări şi contribuții:*** a realizat, în premieră în țara noastră, primele programe informatice pentru evaluarea psihologică a conducătorilor auto (1985-1990). În cadrul Centrului de Cercetare al Facultății de Psihologie şi Ştiințe ale Educației din Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi a înființat şi condus Laboratorul Psihologia participantului la trafic (https://www.psih.uaic.ro/ccp/ppt/), orientat spre studierea factorilor umani şi contextuali care influențează conduita participanților la trafic, precum şi apariția, tipul şi severitatea accidentelor rutiere. Cercetările laboratorului sunt focusate pe: studierea factorilor fiziologici, cognitivi şi sociali care determină comportamentul în trafic; influența stimulilor distractori, oboselii sau a sarcinilor secundare asupra acțiunilor şi deciziilor din trafic; proiectarea, implementarea şi evaluarea unor strategii de prevenție a accidentelor rutiere; promovarea comportamentelor şi atitudinilor dezirabile în trafic, prin strategii educaționale destinate tuturor participanților la trafic. ***Participare la evenimente ştiințifice internaționale:*** The 28th International Congress of Applied Psychology 8 -13 July 2014, Paris, *Contextual determinants of illegal overtaking: Interactions between time pressure, law enforcemen and perceived rationality of the rule;* The 12th European Congess of Psychology Istambule 2011, 4-8 July, *The reliability and validity of the Romanian Multidimensional Traffic Locus of Control Scale;* The XXIX International Congress of Psychology, 20-25 July 2008, Berlin, *The influence of cognitive biases on inexperiences, young drivers risk task performance;* The 10th European Congress of Psychology, 3-6 July 2007, Prague, *Self-assessed psychological profiles of four professions in Romania*. A participat de asemenea la 10 evenimente ştiințifice naționale majore. ***Teste dezvoltate sau adaptate:*** Chestionarul de comportament al conducătorilor auto; Scala locului controlorului în trafic – versiunea în limba română; Inventarul

multidimensional al stilului de conducere – versiunea românească. ***Premii şi distincţii:*** premiul „COPYRO" 2000 pentru învăţământ pentru lucrarea *Cunoaşterea psihologică a persoanei* (2000); „Profesor Bologna" – distincţie acordată profesorilor care sunt modele pentru studenţi (2009). ***Publicaţii (selectiv).*** **1.** ***Volume:*** *Evaluarea psihologică a conducătorilor auto* (2011); *Resurse umane şi strategii de consultanţă* (2002); *Cunoaşterea psihologică a persoanei* (2000); *Metodologia cercetării în ştiinţele sociale* (2000). **2.** ***Capitole în volume***: „Psihologia riscului şi siguranţa în trafic", „Factori individuali asociaţi perceperii şi asumării riscului", „Atitudinea faţă de risc. Perspectiva psihologiei sociale" (în colab.) în Havârneanu, C. & Havârneanu, G. (coord.), *Psihologia riscului* (2015); „Psihologia" în Gh. Iacob (coord.), *Universitatea din Iaşi 1986-2010, facultăţi, profesori, şcoli ştiinţifice*, Institutul European (2011); „Utilizarea testelor în psihologia educaţională" în *Psihologia socială şi noua Europă* (coord. L. Iacob, D. Sălăvăstru, 2003). **3.** ***Volume coordonate:*** *Psihologia riscului* (2015); *Agresivitatea în şcoală* (2001); *Cunoaşterea socială. Teorii şi metode* (2002). Aprox. 20 de articole publicate în reviste ştiinţifici naţionale şi internaţionale. ***Aprecieri:*** în volumul omagial publicat cu prilejul aniversarii a 150 de ani de la înfiinţarea Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi profesorul Adrian Neculau nota: *„După 1990, cercetările în domeniul psihologiei experimentale şi aplicate au fost continuate de Corneliu Havârneanu care a preluat şi dezvoltat preocupările profesorului Andrei Cosmovici"*. ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români*, Anexa 2.

HERSENI, TRAIAN (n. 18 februarie 1907, sat Iaşi, com. Recea, jud. Braşov – d. 17 iulie 1980, Bucureşti) sociolog, psiholog, jurist, etnolog, om de cultură, membru marcant al Şcolii monografiilor sociologice de la Bucureşti; discipol şi colaborator al profesorului Dimitrie Gusti, ilustru sociolog care a întemeiat Şcoala sociologică de la Bucureşti şi Muzeul Satului din Bucureşti (1936). A urmat şcoala primară în satul natal (1912-1915) şi a continuat la Făgăraş cursurile secundare (1915-1916) şi liceul (1916-1924). Absolvent al Facultăţii de Litere şi Filosofie, secţia Filosofie-SociologiePsihologie-Pedagogie, şi al Facultăţii de Drept, Universitatea Bucureşti (1924-1928). Licenţă în Filosofie cu teza *Individ şi societate,* cond. şt. Dimitrie Gusti. Doctor în Sociologie cu teza *Realitatea socială. Încercare de ontologie regională*, Universitatea Bucureşti, 1934, cond. şt. prof. D. Gusti. Lucrarea este publicată în 1935 de către Editura Institutului Social Român. Elev al prof. N. Iorga, V. Pârvan, D. Gusti, O. Densuşianu, C. Rădulescu-Motru şi S. Mehedinţi. Specializare la Universitatea din Berlin (1930-1931) cu profesorii A. Wierkandt (Sociologie), R.R. Turnwald (Etnologie), E. Spranger (Filosofia culturii), H. Cunow (Marxism) şi W. Sombart (Economie). ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1964). ***Ascendenţă didactică şi academică:*** profesor secundar de Filosofie şi Drept la Colegiul National „Gh. Lazăr" din Bucureşti (1928-1929); asistent al prof. D. Gusti la Catedra de Sociologie, Etică şi Politică a Universităţii Bucureşti (1932-1938); conf. univ. de Sociologie rurală la

Catedra prof. D. Gusti, Universitatea Bucureşti (1938-1942). Concomitent este referent ştiinţific, secretar al Secţiei de Sociologie şi director al cercetărilor de sociologie la Institutul Social Român. În perioada 1942-1945 predă cursul de Sociologie rurală la Universitatea din Cluj-Napoca. Şef secţie Sociologie sanitară la Institutul de Igienă şi Sănătate Publică din Cluj-Napoca (1943-1951). În perioada 19511956 este arestat şi condamnat la patru ani de închisoare de către regimul comunist pentru orientările sale legionare. Cercetător ştiinţific principal (1956-1958) şi şef sector (1958) la Centrul de cercetări antropologice al Academiei RPR pentru Antropologie demografică şi socială. Cercetător ştiinţific, şef sector şi şef secţie Psihologie socială la Institutul de Psihologie al Academiei RSR, apoi al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice (1958-1973), de unde se şi pensionează. A fost simpatizant şi membru „moderat", „decent" al mişcării legionare „Garda de Fier", fiind numit, în 1940, secretar general al Ministerului Educaţiei şi membru în comisiile (dominate de legionari) de epurare a personalului didactic universitar. În această calitate, l-a apărat pe prof. Iorgu Iordan de legionari şi a intervenit pentru eliberarea lui din arestul Siguranţei generale. De asemenea, la cererea prof. Al. Rosetti, a aprobat un concediu de studii prof. G. Călinescu pentru a termina *Istoria literaturii româneşti* (C. Vasile, 2020, p. 51). În timpul dictaturii Antonescu a fost delegat pe lângă guvernământul Transnistriei pentru cercetări sociologice şi înfiinţarea unei universităţi la Odessa. După 23 august 1944 a fost epurat din învăţământul universitar. ***H.T.*** a fost arestat (1 octombrie 1951) şi condamnat de către regimul comunist la patru ani de temniţă grea (1951 – 29 septembrie 1955), fiind încarcerat la Jilava şi Aiud, pentru rolul său în mişcarea legionară. Reabilitarea lui ***H.T.*** a fost facilitată de Mihai Ralea şi Miron Constantinescu. Nu toţi psihologii închişi au mărturisit torturile la care au fost supuşi în puşcării, din diferite motive. Mărgineanu, după atâţia ani de închisoare (peste 16, cel mai mult dintre toţi psihologii) nu mai avea nimic de pierdut. La ieşirea din închisoare, cei condamnaţi, erau obligaţi să dea o declaraţie şi să o semneze că nu vor spune niciodată nimic din ce s-a întâmplat cu ei în închisori. C. Zahirnic şi T. Herseni, pe care i-am cunoscut bine, au respectat acest „legământ". După eliberarea din închisoare a fost angajat de Mihai Ralea la noul înfiinţat Institut de Psihologie, iniţial pe o poziţie inferioară pregătirii lui, dar în 1958 este promovat ca şef de laborator. Este urmărit mulţi ani de către organele de Securitate sub pseudonimul „Cercetătorul". Treptat se reabilitează ştiinţific şi în 1962 publică, sub pseudonimul T. Hariton, împreună cu M. Ralea, volumul *Sociologia succesului*, deşi sociologia, urmând modelul sovietic, fusese practic interzisă în 1948. Şi-a dorit tot timpul revenirea la catedra universitară, dar nu a mai fost posibil chiar şi după relaxarea politică de după 1964. Ulterior a devenit colaborator al Centrului de Cercetări Antropologice al Academiei RPR, influenţând extinderea acestui centru de la cercetări medicale, biologice şi fizice şi spre abordări de antropologie socială şi culturală, şi deschiderea la evoluţiile epistemice din Occident. Împreună cu V.V. Caramelea şi T. Bugnariu au reuşit în 1964 să obţină aprobarea Academiei RPR de constituire a Laboratorului de Antropologie socială şi culturală în cadrul Centrului de Cercetări Antropologice. ***Contribuţii la dezvoltarea sociologiei şi***

psihologiei sociale în ţara noastră: Personalitate marcantă a sociologiei şi psihologiei sociale româneşti, opera lui ***H.T.*** (543 studii şi articole şi peste 29 de cărţi publicate) cuprinde contribuţii fundamentale în toate ramurile sociologiei: teoria şi practica monografiei sociologice, istoria sociologiei şi psihologiei; sociologia rurală şi pastorală, psihologie socială, sociologie industrială şi organizaţională, sociologia literaturii şi limbii, sociologia culturii, cercetarea folclorului şi etnografiei româneşti în vederea unei psihosociologii a poporului român etc. Personalitate complexă, polivalentă şi marcantă a psihosociologiei, antropologiei culturale şi etnologiei româneşti, ***H.T.*** are remarcabile contribuţii teoretice şi metodologice privind monografiile sociologice (1934), sociologia românească (1940) şi metoda biografiei sociale (1971). Opera şi activitatea lui ***H.T.*** se întinde peste o jumătate de secol şi acoperă un registru larg de teme, cercetări, abordări şi interpretări de la sociologie, psihologie, psihosociologie, inginerie socială până la etnografie, antropologie culturală şi lingvistică. Discipol favorit a lui D. Gusti, ***H.T.*** a contribuit la crearea şcolii de sociologie rurală de la Bucureşti. ***H.T.*** a realizat cercetări teoretice şi aplicative, contribuind la cristalizarea teoriei monografie sociologice, validată prin participarea la anchete sociale. Autor al teoriei monografiei sociologice şi al teoriei sociogenezei şi dezvoltării vieţii sociale, ***H.T.*** susţine că sociologia studiază realitatea socială, societăţile omeneşti, viaţa socială şi toate formele de coexistenţă sau convieţuire umană. Distinge, dintr-o perspectivă fenomenologică şi existenţialistă, momentele ontologic, gnoseologic şi epistemologic ale devenirii aceste ştiinţe. Gândirea sa ştiinţifică evoluează apoi de la funcţionalism şi integralism spre „realismul social" şi marxism în lucrarea-testament *Sociologie. Teorie generală a vieţii sociale* (1982). Lucrarea este concepută într-o viziune marxistă, foloseşte metoda de analiză comparativ-istorică şi evoluţionistă şi susţine necesitatea elaborării unei teorii generale a vieţii sociale care să înlocuiască structuralismul şi funcţionalismul printr-o singură doctrină, universal valabilă. Acceptă şi explică tezele marxiste ale determinării conştiinţei de către existenţă, ale suprastructurii de către structura economică, ale relaţiilor de producţie de către forţele de producţie şi stadialitatea istorică de la comuna primitivă la comunism. Cercetător prolific şi eseist, ***H.T.*** a încercat definirea relaţiilor dintre sociologie, etnografie şi antropologie culturală explorând epistemologia sociologică şi testând metodologia observării participative. În viziunea sa neokantiană asupra ştiinţei, crezul lui ***H.T.*** a fost că o investigare fenomenologică solidă trebuie să definească poziţia şi limitele constructivismului social şi să diferenţieze realitatea socială de cea naturală şi de cea spirituală. În viziunea lui ***H.T.*** obiectivitatea în cercetarea socială se obţine prin programe de cercetare, efort colectiv şi interdisciplinaritate. A participat la campaniile monografice, iniţiate de Institutul Naţional Român ale lui D. Gusti la Nereju (1927), Fundu-Moldovei (1928), Drăguş (1929, 1932, 1938), Runcu (1930), Cornova (jud. Orhei, 1931), Şanţ (Jud. Bistriţa Năsăud, 1935). A condus cercetările pentru monografia Ţării Oltului (1939) şi Monografia Combinatului Chimic Făgăraş (1971). Ca promotor al ingineriei sociale româneşti a iniţiat şi condus cercetări complexe interdisciplinar pentru cunoaşterea mediului socioeconomic industria. A fundamentat teoretic şi metodologic psiho-

logia socială şi a stabilit direcţiile ei de aplicabilitate practică militând pentru îmbunătăţirea climatului psihosocial în colectivele de muncă, a cadrului organizatoric şi de conducere a întreprinderilor industriale pentru creşterea productivităţii muncii şi rezolvarea problemelor social-umane ale întreprinderilor dintr-o perspectivă umanist-ştiinţifică. Concepând cercetarea ca acţiune socială complexă, a întreprins un experiment de cunoaştere şi perfecţionare a factorului uman la Combinatul Chimic Făgăraş, unde a fost organizat un serviciu complex de psihosociologie şi ergonomie uzinală şi cu o problematică de cercetare largă: selecţie şi pregătire profesională, organizarea colectivelor de muncă, psihosociologia organizării şi conducerii întreprinderilor, cooperarea şi integrarea în muncă, conducere şi decizie, motivaţia muncii, munca femeii în industrie, valorile şi sancţiunile premiale, opinia colectivă etc. Ca şef al secţiei de Psihologie socială în cadrul Institutului de Psihologie şi reprezentant al şcolii psihosociologice româneşti, ***H.T.*** a organizat şi condus colective interdisciplinare mari (psihologi, sociologi, pedagogi, ingineri, conducători de întreprindere etc.), catedre universitare, specialişti în producţie etc. A lansat proiecte de anvergură pe bază de contracte economice, cu beneficiari industriali. În domeniul psihologiei a prezentat sistematic psihosociologia organizaţională (1969) şi cultura psihologică românească (1980) şi a reconstituit într-o monografie viaţa şi opera psihologică ale lui N. Vaschide. Prieten apropiat a lui Mihai Ralea, au publicat împreună *Sociologia succesului* (1962) şi primul tratat de psihologie sociala din România *Introducere în psihologia socială* (1966). ***H.T.*** are contribuţii esenţiale în istoria psihologiei româneşti şi a promovat o concepţie originală despre *psihologia poporană* – elemente de cultură psihologică veche transmise prin viu grai sau izvoare scrise – idei despre suflet, procese afective, voinţă, conştiinţă, personalitate. A identificat de asemenea elemente de cultură psihologică în psihologia clericală, enciclopedică, filosofică, naturalistă şi experimentală (*Cultura psihologică românească*, 1980). ***Recunoaşteri şi omagieri:*** sesiune ştiinţifică omagială consacrată împlinirii a 90 de ani de la naşterea lui Traian Herseni, organizată pe data de 28 februarie 1997 de către Secţia de Ştiinţe economice, juridice şi sociologice a Academiei Române. Din cauza problemelor de dosar, sub dictatura comunistă nu i s-au conferit premii sau titluri ştiinţifice academice, deşi le-ar fi meritat din plin (C. Voicu, 1997). ***Publicaţii (selectiv):*** *Individ şi societate în satul Fundul Moldovei* (1932); *Categoriile sociale cornovene* (1932); *Teoria monografiei sociologice* (1934); *Realitatea socială. Încercare de ontologie regională* (1935); *Mişcarea legionară şi ţărănimea* (1937); *Sociologia românească. Încercare istorică* (1940); *Îndrumări pentru monografii sociologice* (1940, coord.); *Probleme de sociologie pastorală* (1941); *Sociologia rurală, Institutul de ştiinţe sociale ale României* (1941); *Filosofia românească de la origini până astăzi* (1941); *Unităţi sociale (Drăguş, un sat din Ţara Oltului, Făgăraş)* (1944); *Sociologia succesului* (1962, în colab. cu M. Ralea); *Introducere în psihologia socială* (1966, în colab. cu M. Ralea, primul tratat de psihologie socială din România); *Psihologia muncii industriale* (1967); *Psihologia culturii de masă* (1968, în colab.); *Sociologie şi etică* (1968); *Psihosociologia organizării întreprinderilor industriale* (1969); *Prolegomene la teoria sociologică* (1969); *Psihologie şi viaţă* (1969); *Laboratorul uzinal de psihologie, sociologie şi pedagogie* (1969, în colab.); *Industrializare şi urbanizare.*

Cercetări de psihologie concretă la Boldeşti (1970, în colab.); *Monografia Combinatului Chimic Făgăraş* (1972); *Psihologia lui N. Vaschide* (1973); *Sociologie şi literatură* (1973); *Psihologia colectivelor de muncă (Întreprinderea industrială)* (1973, în colab.); *Sociologie industrială* (1974); *Laboratorul uzinal de psihologie, sociologie şi pedagogie* (1974); *Sociologia limbii* (1975); *Literatură şi civilizație. Încercare de antropologie literară* (1976); *Forme străvechi de cultură poporană românească. Studiu de paleoetnografie a cetelor de feciori din Țara Oltului* (1977); *Cultura psihologică românească* (1980); C*e este sociologia?* (1981); *Sociologie. Teoria generală a vieții sociale* (1980, 659 p., manuscris 1276 p.; publicată în 1982), „gândită ca lucrare de căpetenie a vieții sale"; *Istoria sociologiei româneşti* (2007). ***Aprecieri:*** *„Numeroasele sale lucrări (peste 540 de titluri) exprimă erudiția sa, capacitatea sa deosebită de sinteză interdisciplinară, interesul constant pentru problematica umană, încrederea în om şi în resursele sale de perfecționare şi, mai presus de toate, pasiunea cu care s-a aplecat asupra realităților sociale româneşti. Extraordinara sa capacitate de muncă a fost dublată de o severă disciplină interioară. Cultul pentru muncă moştenit de la părinți şi străbunici, a fost legat de credința sa în datoria de a participa plenar şi responsabil la viața epocii"* („Revista de psihologie", Necrolog, 1980*). „În plan ştiințific, Traian Herseni a fost un enciclopedist. Prin scrierile sale, a acoperit arii largi din sociologie, psihosociologie, antropologie, lingvistică, etnologie, folclor"* (S. Chelcea, 2018). *„În 1963 eram de doi ani cercetător stagiar la Institut şi nu reuşisem să mă afirm în niciun fel. Într-o bună zi m-am destăinuit marelui cărturar Traian Herseni, un domn frumos şi luminos, elegant şi binevoitor. «– Vrei să te afirmi? Te ajut eu! Îți dau trei luni ca să te documentezi despre viața şi opera doctorului Gh. Marinescu. Trebuie să alcătuieşti fişe bibliografice cu teme individuale, fiecare în plicul ei. Te aştept cu vreo 50 de plicuri.» După mai puțin de trei luni m-am prezentat la maestru acasă cu o 100 de plicuri pline cu fişe. M-a felicitat şi mi-a spus ca va redacta un studiu ştiințific «Opera psihologică a unui mare neurolog» şi că voi fi coautor. Şi s-a ținut de cuvânt. În decembrie 1963 a apărut în «Revista de psihologie» a Academiei Române primul meu studiu (urmat de aproape alte 600, până în prezent). Era un om extrem de generos, aşa cum reiese şi din amintirea de mai sus, cu o mare putere de muncă şi deschidere intelectuală"* (Ion Mânzat). *„L-am cunoscut pe Traian Herseni în vara anului 1972 când am făcut practică la Laboratorul de Psihologie al Combinatului Chimic Făgăraş. Dezvoltase acolo un concept integrativ şi o practică socio-umană interdisciplinară nouă în abordarea activităților industriale, sociale şi culturale (Laboratorul uzinal de psihosociologie şi antropologie culturală). Ne-a vorbit despre antropologul cultural Margaret Mead reiterând una din celebrele ei afirmații: «Cei ce merg la psihologie au probleme cu ei înşuşi; cei ce merg la sociologie au probleme cu societatea; iar cei ce merg la antropologie au probleme atât cu ei înşuşi cât şi cu societatea». Avea o expresie sculptată de timp şi evenimente. Pe fața lui tremurândă se citea înțelepciunea timpurilor contradictorii, iar mişcările parcă erau aduse de un vânt al unui destin frânt"* (Pavel Mureşan, Florida, ianuarie 2022). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; *Traian Herseni (1907- 1980)*, în „Revista de psihologie", 1980, 26 (4), 533-535; Costea, Şt. (2001, coord.).). *Sociologi români. Mică enciclopedie*. Editura Expert, Bucureşti, pp. 248-253; Voicu, C. (1997). Sesiune ştiințifică omagială consacrată împlinirii a 90 de ani de la naşterea lui Traian Herseni. „Revista de psihologie", 43(3-4), 291- 292; Voicu C. (1997). Traian Herseni (90

de ani de la naştere). Contribuţii la dezvoltarea psihologiei româneşti. „Revista de psihologie", 43(3-4), 292-295; Voicu C. (1997). Traian Herseni. Contribuţii la dezvoltarea psihologiei româneşti. „Revista română de sociologie", nr. 1-2, p. 23-27; Vasile, C. (2020). Un centru de cercetare creat pentru Mihai Ralea: Institutul de Psihologie în epoca Gheorghiu-Dej (1955-1965). „Revista istorică", XXXI (1-2), 51-53; Traian Herseni, accesat 12 ianuarie 2022 din: https://en.wikipedia.org/wiki/Traian_Herseni; https://ro.wikipedia.org/wiki/Traian_Herseni; https://www.wikiwand.com /ro/Traian_Herseni

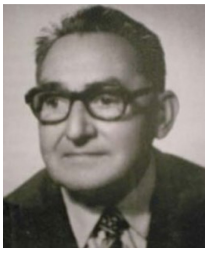

HOLBAN, ION (n. 27 ianuarie 1916, Iaşi – d. 13 februarie 1995, Iaşi) psiholog român, cercetător academic şi cadru didactic specializat în psihologia muncii, psihodiagnostic şi orientare şcolară şi profesională; supranumit „profesorul profesorilor" şi „psihologul umanist". A absolvit Liceului „Cuza Vodă" din Huşi. Licenţiat în Drept (1933-1937) şi Filosofie (1934-1938) la Universitatea „Al. I Cuza" din Iaşi. A absolvit şi Seminarul Universitar de Pedagogie. Doctor în psihologie cu teza *Personalitatea – factor coordonator în procesul muncii,* Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi, 22 octombrie 1970, cond. şt. acad. prof. univ. Vasile Pavelcu. A avut ca profesori personalităţi marcante ale culturii româneşti: Mihai Ralea, Petre Andrei, Dan Bădărău, Traian Ionaşcu, Alexandru Claudian, Ion Petrovici, N. Dascovici. A rămas cunoscut în lumea psihologilor ca „psihologul-umanist" cum îl caracteriza acad. Vasile Pavelcu. ***Ascendenţă profesională şi academică:*** iniţial a funcţionat ca profesor de psihologie la diferite instituţii de învăţământ din Iaşi (Liceul Comercial de Băieţi şi Seminarul Teologic, Şcoala Normală de Băieţi din Iaşi, Liceul „Mihail Kogălniceanu") şi profesor de matematică (Şcoala Profesională Metalurgică Iaşi), iar apoi ca psiholog şi cercetător în instituţii de psihologie experimentală şi aplicată din Iaşi (Laboratorul de orientare profesională al Institutului psihotehnic „G. Asachi" şi Oficiul Psihotehnic de Orientare profesională Iaşi) (1938-1954). A condus Oficiul de orientare profesională din Iaşi (1943). Asistent univ. la disciplina Psihologie generală la Catedra de Psihologie a Facultăţii de Pedagogie-Psihologie a Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi (1948-1950). A pus bazele Laboratorului de Psihologie al Regionalei CFR Iaşi împreună cu prof. P. Botezatu (1954-1967) şi a lucrat la Laboratorul de Psihologie a muncii din cadrul Policlinicii industriale. Asistent cercetător, cercetător şt. pr. gr. I, şef sector la Filiala din Iaşi a Institutului de Ştiinţe Pedagogice şi apoi la Centrul de Ştiinţe Sociale al Universităţii Iaşi (1967-1989) unde a înfiinţat Laboratorul experimental de orientare şcolară şi profesională. Aici a îndrumat şi format mulţi psihologi şi consilieri în orientare şcolară şi profesională. Se pensionează în 1985, dar după 1989, datorită prestigiului, experienţei şi competenţei sale este chemat şi numit director al Institutului de Ştiinţe Socio-Umane al Academiei Române, Filiala Iaşi. ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1964-) şi membru în conducerea Filialei din Iaşi a Asociaţiei Psihologilor din RSR ***Domenii de competenţă:*** psihodiagnostic, orientare şcolară şi profesională, problemele psiholo-

giei muncii, asistenţă psihopedagogică şi socială, metodologia cercetării psihologice şi psihopedagogice. Spirit inovator şi cercetător profund, ***H.I.*** a dezvoltat o concepţie originală asupra asistenţei psihologice şi sociale complexe pe care trebuie să o acorde laboratorul de psihologie şi orientare şcolară şi profesională. O serie din subiectele şi problemele abordate de ***H.I.*** în cercetările şi publicaţiile sale au reprezentat direcţii de pionierat în cercetarea psihopedagogică românească a celei de-a doua jumătăţi a secolului trecut. Multe dintre publicaţiile lui fac parte din tematica şi bibliografia multor cursuri universitare. A îndrumat cu pasiune, competenţă şi perseverenţă generaţii întregi de profesori, psihologi şi consilieri şcolari. ***Cercetări:*** probleme de psihologia muncii, psihodiagnostic, asistenţă complexă a copilului şi omului adult, orientare şcolară şi profesională; unitatea personalităţii – rezultat al corelaţiilor intime (calitative) a variabilelor psihice; criterii în acţiunea de adaptare a persoanei în activitatea profesională; metodologia cercetării psihopedagogice. ***Contribuţii:*** problema accidentelor de muncă; interpretarea – act şi metodă de psihodiagnostic; metodologia de investigaţie a personalităţii (teste de comportament); fundamentarea selecţiei personalului din transporturi pe baza factorilor generali de personalitate; studiul personalităţii prin intermediul tehnicilor sociometrice. A avut contribuţii esenţiale la înfiinţarea, organizarea, dotarea şi fundamentarea teoretică şi metodologică de laboratoare de psihologie şi orientare şcolară şi profesională; a elaborat metodologiile de lucru, a stabilit funcţionalităţile şi a căutat ca aceste laboratoare să fie în permanenţă centre de iniţiere şi formare a cadrelor tinere de specialişti. A contribuit la consolidarea unei psihologii a personalităţii în sectorul psihologiei aplicate. A dezvoltat o viziune nouă, integrativă despre orientarea şcolară şi profesională ca o acţiune de asistenţă complexă (medicală, psihologică, pedagogică, socială) vizând asigurarea condiţiilor de dezvoltare personală pentru fiecare individ. A introdus conceptul de „orientare socială", adică o ofertă de servicii, în intenţia de a crea condiţii optime valorificării potenţelor fiecărei personalităţi. În cadrul Laboratorului de examinări psihologice CFR Iaşi a stabilit principiile şi metodele de selecţie a personalului şi formare a specialiştilor. A elaborat, la o policlinică industrială, 35 de topoergograme într-un singur an. În cadrul Institutului de Ştiinţe Pedagogice, Filiala Iaşi, pe care a condus-o (1967-1989), a organizat un Laborator interşcolar de examinări psihologice şi a elaborat lucrări referitoare la principiile şi metodologia diagnosticului psihopedagogic; a elaborat teste psihologice şi pedagogice. În întreaga sa activitate, ***H.I.*** a iniţiat cu pasiune şi competenţă cadrele tinere (psihologi şcolari, profesori) din Iaşi şi din ţară în problemele de psihologie experimentală, orientare şcolară şi profesională, psihologia muncii şi a ţinut cursuri de perfecţionare, conferinţe, sesiuni de îndrumare etc. A atras atenţia, în examinarea psihologică, asupra aspectelor calitative ale variabilelor psihice şi a rolului acestora în organizarea personalităţii. A disociat clar „probele de randament" de „probele de comportament" evidenţiind rolul *observaţiei analitice şi sintetice* şi a propus o nouă ordine în metodologia de psihodiagnostic practicată în laboratoarele de selecţie. După ***H.I.***, psihologul trebuie să se distanţeze, să se ridice la surprinderea configuraţiilor, a întregului, să scoată în evidenţă „trăsăturile de personalitate cu extensiune

largă (inteligentă, interes, emotivitate, dominare, echilibru, mobilitate)". În întreaga sa activitate de psihodiagnostic a pus accentul pe aspectele calitative ale diagnosticului şi personalităţii candidatului în scopul prevenirii accidentelor de muncă. ***Teste şi instrumente de psihodiagnoză:*** a tradus, adaptat şi etalonat numeroase teste (Raven, relaţii spaţiale Rîbakov, serii de numere etc.). ***A elaborat şi etalonat:*** testul sociometric de personalitate, test de interese, test de mobilitate intelectuală, modele de fişe psihopedagogice etc. A coordonat elaborarea de teste pedagogice ale randamentului şcolar pe materii de învăţământ. În 1943, la numai cinci ani de la terminarea facultăţii, ***H.I.*** tipărise deja două studii (*Orientarea şi selecţia profesională*, 1942; *Dosarul psihotehnic şcolar*, 1943), experimentase şi etalonase 15 teste şi 11 aparate psihotehnice (cutia de sortare, cutia Decroly, pompa Schultz, Winkltrieb, discul Walther etc.) şi avea în lucru trei aparate de concepţie proprie. Alcătuise o *fişă de orientare profesională* pentru sistematizarea datelor despre cunoaşterea individualităţii elevilor şi un *dosar psihotehnic şcolar* care trebuia completat de profesori pentru cunoaşterea cât mai completă a individualităţii elevilor. ***Medalii şi distincţii:*** „Medalia Muncii" şi insigna „Pentru merite în munca medico-sanitară". ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a participat şi prezentat comunicări valoroase la numeroase simpozioane şi congrese de specialitate din ţară şi străinătate, precum şi la schimburi de experienţă şi cursuri de specializare la Praga, Varşovia, Sofia, München, Paris şi Grünwald. ***Publicaţii (selectiv):*** *Orientarea şi selecţia profesională* (1942); *Un examen psihologic în şcoala primară* (1943); *Dosarul psihotehnic şcolar* (1943); *Probleme de psihologia muncii* (1970); *Realizarea personalităţii, hazard sau ştiinţă?* (1971); *Puncte de sprijin în cunoaşterea personalităţii elevilor* (1972, în colab.); *Orientarea şcolară* (1973); *Laboratorul şcolar de orientare* (1974); *Principii de organizare metodologică a activităţilor de orientare din cabinetele şcolare şi laboratoarele interşcolare* (1977, Iaşi, CMUI); *Cunoaşterea elevului, o sinteză a metodelor* (1978, sub. red.); *Testele de cunoştinţe* (1995). A avut o activitate publicistică impresionantă: 11 volume ca autor unic sau în colaborare (peste 1300 pagini), 10 broşuri (teste, fişe pedagogice, micromonografii), colaborări la tratate sau volume colective (zece capitole), peste 90 de articole şi studii ştiinţifice în reviste de specialitate şi de cultură, 30 de fişe, teste şi foi de prelucrare tipărite, comunicări, conferinţe, interviuri. ***Aprecieri:*** *„Orientarea dominantă a activităţii ştiinţifice a lui Ion Holban constă în înlăturarea pragmatismului îngust, a aspectului analitic, a cuantificării exagerate, a mecanicismului, a dogmatismului, toate conjugate cu efortul pentru psihologizarea psihologiei muncii... În cadrul acestei orientări generale, nu putem trece cu vederea modul de a înţelege personalitatea ca indisolubil legată de ambianţă, de activitate"* (acad. V. Pavelcu, *apud* A. Neculau, 1995, p. 268). *„Experimentat în examenul psihologic de laborator, conştiincios-astenic şi în respect pentru profesie, Ion Holban a început o adevărată cruciadă a calităţii în reţeaua de laboratoare a CFR-ului. Era respectat şi de către cei din celelalte laboratoare, toţi considerându-l un lider al domeniului. Acolo s-a născut ideea aşezării personalităţii, ca întreg şi factor coordonator, în centrul diagnosticului psihologic şi a renunţării la măsurarea unor trăsături izolate. S-a conturat acolo ideologia «probelor de comportament», o alternativă revoluţionară la testarea clasică, de inspiraţie psihotehnică"* (prof. univ. Adrian Neculau, *Ion Holban, profesorul profesorilor,* „Ziarul de

Iaşi", 28 noiembrie 2007). *„M-a impresionat totdeauna perseverența, asiduitatea, răbdarea, pasiunea cu care s-a angajat în orice proiect. Energie şi competență – iată cuvintele ce-l caracterizează"* (prof. univ. Vasile Pavelcu, *apud*. A. Neculau, 2007). *„Ion Holban a fost nu doar un bun psiholog, specialist în metode de psihodiagnostic. A fost şi o fire sensibilă, un suflet ce vibra la tot ce era frumos. A scris versuri, epigrame, unele le-a şi publicat. Şi-a găsit timp pentru a scrie şi publica o carte de poveşti, pentru nepoata sa. A fost şi un recunoscut îndrumător. Peste tot, unde a lucrat, a format pe mai tinerii colegi în metodologia cercetării, i-a ajutat să publice şi i-a asociat, generos, în toate cercetările sale, a format specialişti. Mulți îi datorează cariera. Unii i-au rămas credincioşi şi apropriați, alții l-au uitat sau chiar i s-au ridicat împotrivă. El nu avea niciodată decât cuvinte frumoase despre toți. A fost, cum îl caracteriza Vasile Pavelcu, «psihologul umanist»"* (A. Neculau, 1995, p. 268). ***Recunoaştere:*** în semn de recunoaştere şi prețuire a întregii sale activități teoretice şi practice pusă în slujba cercetării, şcolii şi orientării şcolare şi profesionale, o instituție de învățământ din Iaşi îi poartă numele: Colegiul Tehnic „Ion Holban". ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Nicolau, A. (1995). *Ion Holban (1916-1995)*. „Revista de psihologie", 41 (3-4), 267-268; Şchiopu, U. (1997, coord.). *Dicționar de psihologie*, Bucureşti, Editura Babel, p. 343; Neculau, A. (2007). *ION HOLBAN (1916-1995) „Profesorul profesorilor"*, în revista „Psihologia Resurselor Umane", Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, Volumul 5, nr. 2/2007 (pp. 108-111); Ana Gugiuman, *Ion Holban la a 70-a aniversare*, „Revista de pedagogie", 1986, nr. 2, p. 64; Julien-Ferencz Kiss, *Istoria psihologiei în România: Tipare şi factori ai evoluției în perioada totalitară şi postdecembristă*, Editura Didactică şi Pedagogică, 2013 (p. 118); Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară*. Editura Junimea, Iaşi, pp. 338-340; People/Ion Holban, accesat 22 ianuarie 2023 din: https://peoplepill.com/people/ion-holban

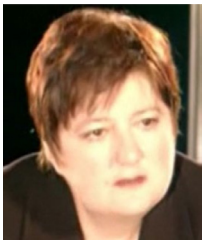

HOLDEVICI, IRINA (n. 18 septembrie 1949, Bucureşti) psiholog român, profesor universitar specializat în psihologia sportului, psihanaliză, psihoterapie, hipnoză şi sugestie. Absolventă a Universității Bucureşti, Facultatea de Filosofie, secția Psihologie cu Diploma de merit – şefă de promoție, media 9,98 (1967-1972). Doctor în Psihologie la Universitatea Bucureşti, Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie cu teza *Dinamica şi evoluția reacției psihosomatice la stres şi psihoterapie de relaxare,* cond. şt. acad. prof. dr. Mihai Beniuc (1980). ***Ascendență profesională:*** asistent univ. la Institutul de Educație Fizică şi Sport, Bucureşti (1972-1982); muncitor necalificat – Întreprinderea „Plafar" (1982-1983) sancționată de regimul comunist pentru participarea la Meditația Transcendentală în cadrul Institutului de Ştiințe Pedagogice şi Psihologice; sociolog la Întreprinderea Textilă „Griviția" (1983-1984). Psihologlogoped la Policlinica de Copii „Caraiman", Bucureşti (1984-1986); psiholog clinician la Spitalul „Dr. Gheorghe Marinescu", Bucureşti (1896-1990); cercetător şt. gr. II şi responsabil al colectivului de Psihologie Clinică şi Psihoterapie din Institutul de Psihologie al Academiei Române (1990-1993); lector univ. la Universitatea Bucureşti, Facultatea

de Psihologie, Sociologie, Pedagogie (1993-1995). prof. univ. şi decan la Facultatea de Psihosociologie, Academia Naţională de Informaţii, Bucureşti (1995-2002), prof. univ. asociat la Universitatea Bucureşti, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei (1995-), prof. univ. la Universitatea „Titu Maiorescu" din Bucureşti, Facultatea de Psihologie (2002-). ***Specializări în străinătate:*** Universitatea Justus Liebig, Giessen, Germania (*Psihoterapii sugestive, Hipnoza clinică şi experimentală1,* iulie 1987), Institutul Nord-German de Psihoterapie Scurtă, Bremen – Germania (*Programare neurolingvistică şi utilizarea ritualurilor şi simbolurilor în psihoterapie*, 1988), Universitatea Corck – Irlanda (*Psihoterapie cognitiv-comportamentală*, 1988). ***Premii şi distincţii:*** premiul Academiei Române „C. Rădulescu-Motru" pentru lucrarea *Consiliere psihologică şi psihoterapie în situaţiile de criză"* (2008). ***Funcţii de conducere în organisme psihologice:*** vicepreşedinte Asociaţia Psihologilor din România (2006), preşedinte şi membru fondator al Societăţii de Hipnoterapie şi Psihoterapie Cognitiv-Comportamentală (2006-), vicepreşedinte în Comisia de Psihologie Clinică şi Psihoterapie din cadrul Colegiului Psihologilor din România (2009-), preşedinte Federaţia Română de Psihologia Sportului, preşedinta Societăţii Române de Sugestie şi Hipnoză şi vicepreşedinta Colegiului Naţional de Psihoterapie. ***Afilieri profesionale:*** membru Comitetul Director al Societăţii Europene de Hipnoză în Psihiatrie şi Medicină psihosomatică (1990-1994), Federaţia Română de Psihoterapie, Societatea Română de Psihiatrie, Societatea Română de Psihoterapie Experienţială, Comitetul Director al Federaţiei Europene de Psihologia Sportului (1999-2003). A participat şi prezentat comunicări la manifestări ştiinţifice internaţionale (Viena, Istanbul, Praga, Konstanz, Germania). ***Contribuţii:*** a publicat peste 20 cărţi autor unic şi coautor şi peste 100 de studii şi articole, în ţară şi în străinătate, în domeniile psihologia sportului, psihoterapie, psihoterapie cognitiv-comportamentală, hipnoză clinica şi sugestibilitate, asistenţa psihologică a sportivilor de înaltă performanţă ş.a. ***Publicaţii:*** *Psihoterapia tulburărilor emoţionale* (2015); *Psihoterapia eficientă* (2013, în colab.); *Psihoterapii de scurtă durată* (2011*); Psihologia succesului – autosugestie şi relaxare* (2011*); Psihoterapii moderne. Noua hipnoză ericksoniană* (2011, în colab.); *Psihoterapia anxietăţii – abordări cognitivcomportamentale* (2011); *Psihoterapia anxietăţii – un tratament fără medicamente* (2011); *Hipnoza clinică* (2010); *Tratat de psihoterapie cognitiv-comportamentală* (2009); *Sisteme de psihoterapie şi consiliere psihologică* (2008, în colab.); *Consilierea psihologică şi psihoterapie în situaţiile de criză* (2006, în colab.); *Psihoterapia cognitiv-comportamentală. Managementul stresului pentru un stil de viaţă optim* (2005); *Psihoterapii de scurtă durată* (2004); *Hipnoterapia: Teorie şi practică* (2004*); Psihoterapia cazurilor dificile* (2002); *Hipnoza clinică* (2001); *Psihologia sportului. Teorie şi practică* (2001, în colab.); *Gândirea pozitivă. Ghid practic de psihoterapie cognitivcomportamentală şi raţional emotivă* (1999, 2000); *Ameliorarea performanţelor individuale prin tehnici de psihoterapie* (2000); *Psihoterapia anxietăţii. Abordări cognitive şi comportamentale* (2000); *Psihoterapia tulburărilor anxioase* (1998); *Autodepăşirea în sport* (1998, în colab.); *Activitatea sportivă: Decizie, Autoreglare, Performanţă* (1998, în colab.*); Sugestiologie şi psihoterapie sugestivă* (1996); *Autosugestie şi relaxare* (1995); *Psihologia succesului* (1994*); Elemente de Psihoterapie* (1996-1998, trei ediţii); *Hipnoza şi forţele*

nelimitate ale psihismului (1991, 1998, în colab.); *Logică şi perspicacitate* (1992, în colab.); *Psihoterapia – un tratament fără medicamente* (1994, în colab.); *Compendiu de psihologie pentru antrenori* (1980, 1993, în colab.). ***Surse:*** Holdevici, I. (2019). *Curriculum Vitae European*. Accesat 26 martie 2022 din: http://doctorat.unibuc.ro/wp-content/uploads/2019/10/Cv-prof.-HOLDEVICI.pdf; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români*, Anexa 2; OngEco-Europa (2013). *Dicționarul personalităților din România. Biografii contemporane*. Editura Anima, Bucureşti, p. 54.

IACOB, LUMINIȚA MIHAELA (n. 7 decembrie 1953, Iaşi) psiholog român, profesor universitar specializat în psihologia dezvoltării şi a vârstelor, etnopsihologie, psihologia comunicării, imagologie, psihologia educației şi colaborări în psihologia socială. Studiile primare, secundare şi liceale (1969-1973) le urmează în Iaşi la Liceul „G. Ibrăileanu". Licențiată ca şefă de promoție a Universității „Al.I. Cuza" Iaşi, Facultatea de Istorie şi Filosofie, Secția Psihologie-Sociologie (1973-1977). Doctor în psihologie cu teza *Imagologia în etnopsihologie şi rolul ei în cercetarea psihologei poporului român* la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi (1986) – cu o temă inedită în epocă despre imagologia psihologică – sub conducerea acad. Vasile Pavelcu. ***Ascendență profesională şi academică:*** logoped la Casa de copii Buftea (1977-1982); asistent univ. (1982-1990), lector univ. (1990-1996), conf. univ. (1996-2003), prof. univ. (2003-2015) la Universitatea „Al.I. Cuza" – Iaşi. ***Poziții management academic:*** Şef al Catedrei de Psihologie (1998-2000) şi prodecan (2000-2004) la Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, Universitatea „Al.I. Cuza" – Iaşi. Prorector (2004-2008), director al Departamentului pentru învățământ preuniversitar (2008-2012) şi membru al Senatului Universității „Al.I. Cuza", Iaşi (1986-1989; 2004-2008; 2012-2015). Preşedinte al Comisiei Psihologie şi Ştiințe ale Educației – CNATDCU (2006-2007). ***Titluri academice onorifice:*** *Profesor Emeritus* al aceleiaşi instituții (26 noiembrie 2020). ***Afilieri profesionale şi academice:*** Asociația Psihologilor din România (2006 – prezent); Asociația Română pentru Cercetare şi Intervenție în Psihologie Socială (2002-2006); European Society for Developmental Psychology, Anglia (2001-2008); Association pour la diffusion de la Recherche Internationale en Psychologie Sociale, Franța (2000-2002); membru în Consiliul de redacție al „Revistei de Psihologie", Academia Română, Bucureşti (redactor-şef adjunct 2012-2015), membru în Consiliul ştiințific al revistei „Psihologia Socială", Universitatea „Al.I. Cuza" (1998 – prezent) şi la „Analele ştiințifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» – Iaşi, Seria Psihologie". ***Specializări:*** în cadrul proiectelor internaționale de cercetare, coordonate de Ida Galli (Universitatea Frederico II, Napoli), finanțate de MSH – „Maison des sciences de l'homme", Paris (2002-2006) şi CeMeRS – „Centro Mediterraneo per lo studio delle Rappresentazioni Sociali", Napoli (2009-2013). ***Mobilități de predare:*** la Universitatea Federico II, Napoli (2009, 2011) şi Universitatea din Florența (2014). ***Premii şi distincții:*** Premiul COPY.RO (1999), acordat de Oficiul

Român pentru Drepturi de Autor (ORDA) în parteneriat cu Uniunea Scriitorilor pentru cartea *Psihologie şcolară* (1999, coord.); Premiul pentru cercetare al Universităţii „Al.I. Cuza" (2004); Premiul COPY.RO (2004), acordat de ORDA în parteneriat cu Uniunea Scriitorilor pentru cartea *Etnopsihologie şi imagologie. Sinteze şi cercetări* (2003); Ordinul Meritul pentru Învăţământ în grad de Comandor, conferit de Preşedintele României, prin Decretul nr. 1097 din 10 decembrie 2004; Medalia „160 de ani de Învăţământ Universitar Ieşean" (2020). ***Activitate didactică:*** a predat cursuri şi condus seminarii la nivel de licenţă şi masterat în domeniile: psihologia dezvoltării şi a vârstelor, psihologie şcolară, psihologia comunicării, psihologia transculturală a dezvoltării. Înainte de reînfiinţarea Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei la Universitatea „Al.I. Cuza" (1997), a susţinut cursuri şi seminarii de *psihologie şcolară* şi *pedagogie* la facultăţi cu profil didactic ale universităţii, la Conservatorul „George Enescu" şi Facultatea de Chimie a Institutului Politehnic Iaşi. La secţiile Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei a predat şi trezit interesul studenţilor pentru disciplinele *psihologia dezvoltării* şi *a vârstelor*, *psihologia şcolară*, *psihologia comunicării*. A introdus *Psihologia transculturală a dezvoltării* ca disciplină la ciclul de masterat – premieră naţională. ***Contribuţii*:** s-a remarcat prin dezvoltarea predilectă a două teme: comunicarea didactică (introdusă de minister, din 1994, la propunerea Facultăţii ieşene, în programa examenelor de titularizare şi grade didactice) şi explorarea perspectivei imagologice în etnopsihologia românească. Această contribuţie este triplu citată: de cercetarea psihologică/sociologică, de cea istorică şi de cea din domeniul comparativismului literar. Domenii în care a efectuat cercetări: psihologia educaţiei şi dezvoltării, psihologia comunicării, imagologie, reprezentări sociale. A realizat cercetări de pionierat în imagologie (psihologică şi istorică) etnopsihologie şi comparativism literar. A colaborat cu echipele de psihologie socială ale profesorilor Adrian Neculau (Iaşi) sau Ida Galli (Napoli) şi a valorificat teoria reprezentărilor sociale în teme şi subiecte de cercetare despre identitatea românilor, criza economică, puterea, femeile informatician, naşterea, România interbelică. ***Participare la evenimente ştiinţifice. Conferinţe internaţionale (selectiv):*** *Conférence Internationale sur les Représentations Sociales* (Anglia, 2002; Tunisia, 2010; Portugalia, 2012)*, European Conference on Developmental Psychology* (Suedia, 2001; Italia, 2003; Lituania, 2009; Norvegia 2011). ***Publicaţii (selectiv).* 1. *Volume sau capitole (selectiv):*** *Analiză comparativă asupra comunicării din spaţiul academic românesc. Perspectiva beneficiarilor* (2013, coautor); *Etnopsihologie şi imagologie. Sinteze şi cercetări* (2003); *Imagini identitare* (1999); *Modernizare – Europenism: percepţie, trăire, identitate etnică* (1995); *Privire către şi pentru noi înşine* (1981); *Psihologia dezvoltării*, în vol. *Psihologie* (2000, 2006, 2015); *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare şi grade didactice* (1994, 1998, 2008, coautor); *Psihologia, Manual pentru clasa a X-a* (2000, 2005, coautor); *Comunicarea didactică* (1998, 2004, 2008); *Psihologia comunicării*, în vol. *Psihologie-Pedagogie* (2003, 2007); *Psihologie şcolară* (1998, coautor); *Pedagogie – ghid pentru profesori* (1986, coautor); *Didactică universitară* (1986, coautor); *Psihologia socială şi Noua Europă. In honorem Adrian Neculau* (2003, coord.); *Vârsta a treia. Cunoaştere şi intervenţie* (2001, coord.); *Comunicarea în câmpul social. Texte alese*

(1997, 1999, coord.). **2. *Studii şi articole (selectiv):*** *Types of feed-back în educational communication* (2007*); I volti di Giano nella rappresentazione sociale del potere* (2008, coautor); *La représentation sociale de la crise économique dans quatre différentes pays européens* (2010, coautor); *Nou-născutul. Buturuga mică ce răstoarnă, repetat, carul mare* (2015); *The Place of Creativity în the Social Representation of Women în IT Field* (2016, coautor); *Interwar Romania: Social Representation* (2017, coautor); *Poziționări atitudinale față de Marea Unire şi România Interbelică din perspectiva reprezentărilor sociale. Cine suntem?* (2019); *Dinamica reprezentării sociale a României interbelice în contextul centenarului Marii Uniri* (2021, coautor). În total, ca autor, coautor, coord. etc. a semnat şi publicat 147 de titluri: cinci volume proprii, 13 cursuri şi manuale, trei volume coordonate, 49 articole în volume colective, 77 articole în reviste, 50 de comunicări ştiințifice din care 35 la evenimente ştiințifice internaționale, 15 la manifestări ştiințifice naționale. ***Apreciere:*** *„... o persoană tolerantă, ce impune respect, care are gesturi de o rară delicatețe, cu autocontrol reactiv. Etalează un stil rafinat de adresabilitate în viața de interrelație profesională şi cotidiană; îşi ține permanent cuvântul dat. Acest fel de a fi a făcut să fie foarte iubită şi apreciată de către studenți şi de către colegi... ca atitudine național-culturală, ea este continuatoarea unei tradiții a intelectualilor ataşați de valorile culturii naționale, preocupați de studierea atentă a mecanismelor socio-psihologice care au făcut ca poporul român să dăinuiască prin vremuri de vitrege, cum sunt Ion Găvănescul, Otilia Vlaicu, Constantin Fedeleş, Dumitru Drăghicescu"* (A. Stan, 2019, pp. 383-384). ***Surse:*** *Interviu cu Luminița Iacob realizat de Mihai Dinu Gheorghiu* (2014), în „Psihologia socială" nr. 33/2014, Accesat 12 decembrie 2021 din: https://observatorsocial.ro/wp-content/uploads/2015/06/Psihologia-Sociala-33-20141.pdf.; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; Aurel, S. (2019). *Psihologia ieşeană universitară.* Editura Junimea, Iaşi, pp. 383-390; *Luminița Mihaela Iacob*, accesat 3 februarie 2023 din: https://ro.everybodywiki.com/Lumini%C8%9Ba_Mihaela_Iacob

IAMANDESCU, IOAN BRADU (n. 11 decembrie 1942, Bucureşti – d. 1 iulie 2018, Bucureşti) medic alergolog, psiholog român şi profesor universitar român. Studiile gimnaziale şi liceale la Liceul „Ion Neculce" din Bucureşti. Absolvent al Institutului de Medicină şi Farmacie „Carol Davila" din Bucureşti (1967) şi al Universității Bucureşti, Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie (1974). Doctorat în medicină cu teza *Corelații psihosomatice în astmul bronşic*, cond. şt. prof. Radu Păun (1980). ***Ascendență profesională şi academică:*** a efectuat doi ani „internat clinic" în spitalele din Bucureşti (1967-1969); medic primar medicină generală la Dispensarul Bilieşti şi Spitalul rural Năruja din jud. Vrancea (1969-1972), medic primar medicină generală la Spitalul studențesc din Bucureşti (1972-1977), unde, împreună cu dr. Octavian Ieniştea şi dr. Ştefan Nica Udangiu au înființat în 1975 primul Laborator de Sănătate Mintală pentru studenții din Bucureşti; specializare în Medicină internă (1977-1979) şi apoi Alergologie la Spitalul CFR 2 unde va lucra până în 1992 şi Spitalul

Colentina până în 1994; medic primar alergologie (1990); şef secţie Alergologie la Spitalul Colentina (1994-2003). În 1994 se înfiinţează Catedra de Psihologie Medicală şi Psihosomatică la Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila", Bucureşti. prof. univ. şi şef al Catedrei de Psihologie Medicală şi Psihosomatică la Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila", Bucureşti (1994-2011) şi conducător de doctorat (2002-2018). Fondator al învăţământului medical în Psihosomatică şi Psihologia Medicală la Universitatea Ecologică din Bucureşti (1990) şi Facultatea de Medicină, Oradea (1992). Profesor asociat – Psihologie medicală, Facultatea de Asistente şi Moaşe, Universitatea de medicină „Carol Davila", Bucureşti (2012-2018); profesor de psihologie medicală şi psihosomatică la Universitatea „Titu Maiorescu" (din 1992) şi la Universitatea de Psihologie „Andrei Şaguna", Constanţa (2011-2013). ***Titluri academice onorifice:*** profesor onorific Universitatea internaţională „Dr. Albert Schweitzer", Geneva; profesor onorific Universitatea de Medicină şi Farmacie, Constanţa. ***Afilieri profesionale şi academice:*** fondator şi preşedinte al Societăţii Române de Psihosomatică Aplicată (2005); Societatea Psiho-neuro-endocrinologică din România (vicepreşedinte); membru Societatea Română de Alergologie şi Imunologie Clinică; Societatea Internaţională de Psihopatologie de l'Expression et d'Art-Thérapie (SIPE); Colegiul Internaţional de Medicină Psihosomatică (ICPM); Societatea Română de Psihosomatică Aplicată şi Medicină Comportamentală (preşedinte Fondator 2004-2013, preşedinte onorific). ***Premii şi medalii:*** Medalia de aur a Crucii Roşii Române (1987); Premiul Special al Juriului la Concursul Psihosomatica Balint de la Ascona (Elveţia). ***Cercetări şi contribuţii în domeniul Psihologiei medicale, Psihologiei sănătăţii şi Psihosomatică:*** fondator al catedrei, disciplinei şi învăţământului medical în Psihosomatică şi Psihologia Medicală la Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila", Bucureşti (1994), la Universitatea Ecologică din Bucureşti (1990) şi Facultatea de Medicină, Oradea (1992); impactul factorilor psihici asupra bolilor interne şi terapiei lor; cercetări teoretice şi clinice în sfera stresului psihologic (inclusiv un test de provocare experimentală de stres psihologic); clasificarea personală a tulburărilor psihosomatice; elaborarea unor criterii privind caracteristicile generale ale bolii psihosomatice; studii de psihosomatică aplicate în alergologie, chirurgie, reumatologie, bolile cardiovasculare şi psiho-neuro-endocrinologice; definirea şi caracterizarea urticariei psihogene şi a astmului cu trigger psihogen; evidenţierea profilului psihologic specific al bolnavilor cu alergie medicamentoasă; relaţia dintre muzică şi creier; cercetări privind somatizarea mesajului muzical; conceptul de muzicodiagnostic, prezentat la congrese internaţionale (Berlin, Heidelberg, Cadiz, Freiburg); cercetări ştiinţifice ale muzicoterapiei cu rezultate originale şi publicarea a trei monografii; două monografii de interferenţă între psihosomatică şi alergologie: **1.** *Psychoneuroallergology* (1998, 2007, a doua ediţie cu contribuţie internaţională, redactor); **2.** *Dimensiunile psihologice ale actului chirurgical* (*Psychological dimensions of the surgical act*, 2000, în colab.); introducerea învăţământului de psihosomatică în facultăţile de medicină (UMF Bucureşti şi Cluj) şi în Facultăţile particulare de Psihologie („Titu Maiorescu", Bucureşti, „A. Şaguna", Constanţa); introducerea

în premieră a specializării *Psihologie Medicală*, în cadrul doctoratelor de la UMF „Carol Davila", Bucureşti. A dezvoltat o concepție psihosomatică modernă ce ține cont de realitățile bimoleculare şi psihofiziologice ale influenței stresului psihic asupra organismului uman şi proceselor psihice, aspecte psihologice ale reacțiilor adverse şi dependența de medicamente, aplicabilitatea psihosomaticii în alergologie, dimensiunile psihologice ale actului chirurgical, efectele psihosomatice ale muzicii simfonice şi camerale etc. A creat modelul *Musicotest W* (piese contrastante wagneriene) prin care evaluează detalii de autoobservație ale subiecților sănătoşi sau bolnavi psihosomatici referitoare la procesele afective şi corelatele somatoviscerale ale acestora generate de expunerea la fragmente muzical wagneriene. A contribuit la dezvoltarea muzicoterapiei prin conceperea unei metode de selecție a pieselor muzicale pentru muzicoterapie prin evaluarea trăsăturilor de personalitate ale subiecților. Prin lucrarea *Dimensiunea psihosocială a practicii medicale* (2002), în colab. cu prof. dr. Boris Luban-Plozza din Elveția, întregeşte tabloul disciplinelor psiho-medicale; psihologie medicală, psihosomatica, psihologia sănătății, medicina psihosocială şi consolidează statutul profesional al psihologului în actul medical şi aceste ramuri aplicative ale psihologiei. A contribuit substanțial la pregătirea psihologică a viitorilor medici prin introducerea de discipline psihologice în învățământul medical (psihosomatica, psihologie medicală). ***Opere principale:*** *Psihologie medicală* (1991, 1996); *Stresul psihic şi bolile interne* (1993, 1995); *Manual de psihologie medicală* (1995); *Psihologie* (1996); *Sindromul urticarian* (1997); *Dimensiunile psihologice ale muzicii. Introducere în muzicoterapie* (1997, în colab.); *Psychoneuroallergology* (1998, prima monografie pe plan internațional); *Urticaria şi angioedemul* (1998, în colab.); *Dimensiunile psihologice ale muzicii. Introducere în muzicoterapie* (1998, în colab.); *Elemente de psihosomatică generală şi aplicată* (1999); *Stresul psihic din perspectiva psihologică şi psihosomatică* (2002); *Dimensiunile psihologice ale actului chirurgical* (2000, în colab.); *Enciclopedia Medicală Română, Secolul XX*, cap. „Psihologie medicală şi Psihosomatică" (2001, coautor). *Dimensiunea psihosocială a practicii medicale* (2002, în colab.); *Muzicoterapia receptivă* (2004); *Psihologie medicală 1. Psihologia Sănătăți* (2005); *Psychoneuroallergology* (2007), 2nd ed.; *Psihologie medicală 2. Psihosomatica generală* (2008); *Comportament şi sănătate* (2006); *Psihologie medicală 2. Psihosomatică aplicată* (2009); *Comportament şi sănătate* (2009); *Manual de Psihologie medicală* (2010); *Muzicoterapia receptivă* (2011, ed. II revizuită şi adăugită, coord. cu colab. internațională, 9 autori); *Medicina comportamentală dentară* (2014, în colab.); *Psihocardiologie* (2015, în colab.). Peste 250 de lucrări (cărți, studii, articole, rezumate) publicate în limba română şi reviste internaționale. ***Aprecieri***: *„...unul dintre cei mai mari alergologi europeni, somitate a cercetării medicale, cel care a aprofundat şi brevetat terapia prin muzică..."* accesat 9 decembrie 2021 din: https://ampress.ro/doliu-a-murit-una-dintre-cele-mai-stralucite-minti-ale-medicinei-romanesti/. ***Surse:*** Curriculum vitae, Accesat 7 decembrie 2021 din: https://umfcd.ro/wp-content/uploads/Iamandescu-cv-2.pdf; Văduva-Poenaru, I. (ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. IV (A-I). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 508-511.

ILUȚ, PETRU (n. 19 septembrie 1945) psihosociolog şi profesor universitar român; absolvent al Universității „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie şi Filosofie, Secția Psihologie (1969). Doctor în Psihologie, Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca cu teza *Atitudinea față de valori la preadolescenți şi tineri*, cond. şt. prof. univ. dr. Ursula Şchiopu (1985). ***Ascendență academică:*** cercetător la Catedra de Sociologie a Universității „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca (1970-1977); asistent univ. (1977-1990), conf. univ. (1990-1996), prof. univ. (1996 – prezent), conducător program doctorate (1999-2021) la Catedra de Sociologie a Universității „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca. ***Stagii de specializare şi mobilitate academică:*** Fulbright Research Program cu tema de cercetare *Rationality, Value, and Collective Behavior* (supervisor: prof. James Coleman), University of Chicago (1991, 6 luni); Workshop cu tema *Metode de predare*, la Department of Anthropology, Social Psychology, and Sociology, Darmouth College, Connecticut State University (2001, o lună); Workshop la Departament of Sociology, University of Chicago (2003); Visiting Professor la University of Chicago şi Darmouth College (2005); Workshop la Department of Anthropology, Connecticut State University (2006); stagiu de cercetare la Universitatea Franceză şi Centrul de cercetare etnologică (1990); Program de cercetare la Departamentul de Antropologie al Amherst University (3 luni). ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru Asociația Sociologilor din România, Asociația Sociologilor din Transilvania; membru în Comitetul de redacție la revistele „Sociologie Românească", „Revista Română de Sociologie", „Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Seria Sociologie"; evaluator Proiecte naționale de cercetare (CNCSIS). ***Titluri academice:*** profesor emerit la Departamentul de Sociologie al Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, *Doctor „Honoris Causa"* al Universității „1 Decembrie" Alba-Iulia. ***Activitate didactică şi ştiințifică:*** a predat cursuri de Sociologia Familiei, Psihologie Socială, Opinie Publică, Metode Calitative în Cercetarea Sociologică etc. A îndrumat teze de licență, a condus teze de doctorat şi a coordonat Programul de învățare la distanță al Facultății de Sociologie şi Asistență Socială a Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca***. I.P.*** a participat la peste 20 de programe de cercetare şi a coordonat peste zece proiecte de cercetare privind orientarea valorică a tineretului, schimbările în viața de familie, problematica gender etc. ***Contribuții:*** sociopsihologia familiei şi a valorilor, metodologia cercetării sociale; *analiza multiperspectivală*, operaționalizarea în cercetările concret-empirice a similarităților şi diferențelor pe care diferite entități sociale le au în reprezentarea şi aprecierea unor stări şi fenomene sociale; *teoria echivalențelor enunțiale* care desemnează faptul că în ştiințele sociale acelaşi conținut ideatic este prezentat în expresii şi enunțuri diferite, sunt în avansată măsură superpozabile, mai mult sau mai puțin echivalente; conceptul de *învățare cognitiv-complexă*, prin care argumentează că în procesul de socializare, indivizii utilizează, alături de formele clasice, învățarea directă (recompensă şi pedeapsă) şi cea indirectă, observațională, şi învățarea prin ceea ce relatează sau scriu alții despre comportamentele lor sau ale semenilor lor; pornind de la teoria clasică a ierarhizării

piramidale (de la abstract şi general la concret şi empiric) valoriatitudiniopinii, a elaborat descrierea *distincției dintre mentalitate şi opinie publică, scoțând în evidență implicațiile de ordin metodologic şi practic-acțional;* analizând interconexiuni şi intersecții dintre *capitalul social, capitalul emoțional şi potențialul axiologic al unor comunități*, a identificat unele *posibilități de mobilizare a acestora pe linia bunului colectiv*, discutând despre problema *free-rider-ului* (echivalat în româneşte de ***I.P.*** prin „blatist") şi ale păguboaselor consecințe sociale ale mentalității „jocurilor de sumă nulă". În acest context, a elaborat şi conceptul de „negentropie axiologică" care desemnează tendința indivizilor şi comunităților umane de a rezista entropiei sociale. A introdus concepte noi de cercetare (*conceptul de disonanță cognitivă locală, nivelurile universului axiologic global*) şi teme cum sunt genul social, piață maritală, abordarea psihosocială a valorilor, comportamentul prosocial şi antisocial, problematica sinelui şi a comparației sociale, analize ale teoriei alegerii raționale etc. ***Premii, distincții, recunoaşteri:*** Premiul Universității „Babeş-Bolyai", Consiliul Cercetării Ştiințifice (2005); Premiul Universității „Babeş-Bolyai" pentru Excelență Ştiințifică (2006); Premiul Universității „Babeş-Bolyai" pentru Excelență Ştiințifică (2008); Diplomă de Excelență, Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Sociologie şi Asistență Socială, Clubul de Psihosociologie (2009); Premiul Universității „Babeş-Bolyai" pentru Excelență Ştiințifică (2009). ***Participare la evenimente ştiințifice naționale şi internaționale:*** a participat cu comunicări ştiințifice la peste 40 de evenimente ştiințifice naționale şi opt internaționale: Londra (2006), Praga (2007), Cluj-Napoca (2007), Braşov (2008, 2009), Bulgaria, Franța, Germania, SUA, Iugoslavia. ***Publicații (selectiv):*** Autor a cinci volume, coautor a şase volume şi peste 50 de studii şi articole publicate în reviste de specialitate: *Ancheta sociologică şi sondajul de opinie. Teorie şi practică* (1997, 2006, în colab.); *Psihologie socială* (1994, coautor); *Familia. Cunoaştere şi asistență* (1995); *Structurile axiologice din perspectivă psihosocială* (1995); *Sociologie* (1996, coord.); *Abordarea calitativă a socio-umanului* (1998); *Iluzia localismului şi localizarea iluziei* (2000); *Sinele şi cunoaşterea lui. Teme actuale de psihosociologie* (2001); *Enciclopedie de psihosociologie* (2003, coord., în colab.); *Valori, atitudini şi comportamente sociale. Teme actuale de psihosociologie* (2004); *Sociopsihologia şi antropologia familiei* (2005); *Dimensiuni ale familiei actuale din România* (2007, coord.); *Stări şi fenomene ale spațiului domestic în România* (2008, coord.); *Psihologie socială şi sociopsihologie. Teme recurente şi noi viziuni* (2009); *Familia monoparentală în România şi fenomene conexe* (2009, editor); *Inerție şi schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România* (2012, coautor); *În căutare de principii. Epistemologie şi metodologie socială aplicată* (2013, coord.); *Cum gândim în viața de zi cu zi?* (2019, coautor). ***Apreciere:*** *„Am avut privilegiul să mă număr printre colaboratorii la volumele coordonate de profesorul Iluț. M-a impresionat spiritul lui viu, iscoditor, deschis spre nou. Profesorul Petru Iluț a dat psihosociologiei din România o dimensiune filosofică, dincolo de abordarea inedită, complexă, exemplară a temelor ei centrale: valorile sociale, învățarea cognitivă, capitalul emoțional, atitudinile, opiniile, comparația socială."* (prof. univ. dr. Septimiu Chelcea, aprilie 2022). ***Surse:*** Petru Iluț. (2011). „Revista Română de Sociologie", XXII (5-6); accesat 2 aprilie 2022 din: https://www.revistadesociologie.ro/content/petru-ilu%C5%A3; https://www.librariileonline.ro/autor/petru-ilut--i2904; https://www.cartepedia.ro/autor/petru-ilut-2304

IONESCU, GEORGE (n. 24 iunie 1933, com. Buciumeni, jud. Dâmbovița – d. 3 martie 2002, Bucureşti) medic psihiatru, psiholog şi profesor universitar român specializat în psihologie medicală, psihologie clinică şi psihopatologie. Personalitate marcantă a ştiinței medicale româneşti. A urmat şcoala primară în Buciumeni (1940-1945), şcoala elementară în Târgovişte (1945-1948) şi Liceul de băieți din Braşov (1948-1952). Licențiat al Institutului Medico-Farmaceutic Bucureşti (IMF), Facultatea de Medicină generală (1953-1959), specialitatea Psihiatrie şi al Universității Bucureşti, Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie (1960-1965). Doctor în medicină, specializare Psihiatrie, cu teza *Investigația stărilor depresive prin tehnici proiective*, Institutul de Medicină şi Farmacie „Carol Davila", Bucureşti, cond. şt. prof. dr. V. Predescu (1966-1970). ***Ascendență profesională şi academică:*** medic intern (1959-1961) la IMF Bucureşti; medic şi directorul Spitalului de întreprindere Fieni, jud. Dâmbovița (1961-1962); medic secundar psihiatru (1962-1965) şi medic specialist psihiatru (1965) la Spitalul „Gh. Marinescu" din Bucureşti. Preparator (1965-1966), asistent univ. (1966-1971) şi şef de lucrări (1971-1972) la Catedra de Psihiatrie a Institutului Medico-Farmaceutic din Bucureşti (IMF); medic primar psihiatru şi conf. univ. la Facultatea de Filosofie, Catedra de Psihologie a Universității Bucureşti (1972-1983); conf. univ. (1983-1991) şi prof. univ. (1991- 2002) la Clinica/Catedra de Psihiatrie a UMF „Carol. Davila" din Bucureşti. În 1993 preia prin cumul funcția de profesor la Catedra de Psihologie a Facultății de Psihologie, Sociologie şi Pedagogie, Universitatea Bucureşti. După 1990 a predat ca profesor şi la Universitatea privată „Titu Maiorescu". ***Poziții management academic şi medical:*** şeful Catedrei de Psihiatrie la Institutul Medico-Farmaceutic din Bucureşti „Carol Davila" (1991-2002) şi şef secție Clinica de Psihiatrie la Spitalul „Gh. Marinescu" (fostul Spital nr. 9, redenumit în 1995 Spitalul „Alexandru Obregia", după numele celui care l-a înființat şi construit în 1923). Timp de peste două decenii ***I.G.*** a fost membru în Comitetul de redacții la „Revista de psihologie" şi „Revue Roumaine des Science Sociales – Série de Psychologie". ***Afilieri academice:*** membru Asociația Psihologilor din RSR şi preşedinte al Secției de Psihologie Medicală şi Psihopatologie a Asociației; membru în Comitetul Național de Psihiatrie; membru al Asociației Mondiale de Psihiatrie (1980-); membru în Comitetul Director al Societății de Psihiatrie Sud-Est Europene (1994-). ***Activitate didactică:*** a format numeroase generații de medici psihiatrii şi psihologi specializați în psihologie medicală, clinică, psihosomatică, psihofarmacologie şi psihopatologie. Amfiteatrele lui erau pline tot timpul şi nu numai din cauza fascinației acestui domeniu, dar mai ales atraşi de competența, gradul înalt de sinteză şi sistematizare a cunoştințelor predate şi completate practic aplicativ cu prezentarea în amfiteatru de cazuri tipice de bolnavi psihici pentru ilustrarea cunoştințelor predate. Avea o mare capacitate de sinteza a cunoştințelor şi gândire focusată pe interpretarea indicatorilor esențiali ai bolilor psihice. ***Cercetări ştiințifice:*** studiul stărilor depresive; investigația proiectivă a personalității; nosografia bolilor psihice; psihopatologia, psihiatria, psihofarmacologie, psihoterapie.

Contribuţii ştiinţifice: introducerea de metode şi tehnici de cunoaştere, investigaţie psihologică şi psihoterapie în practica medicală, publicarea primelor date asupra metodelor psihologice de tratament; elaborarea primelor studii şi lucrări de psihologie medicală, psihosomatică şi psihofarmacologie în ţara noastră. Pionier al psihologiei medicale româneşti, spirit prospectiv polivalent, de o înaltă condiţie profesională şi dotat cu o mare putere de sistematizare şi interpretare a cunoştinţelor, ***I.G.*** a dezvoltat o nouă concepţie asupra relaţiei medic-bolnav – din perspectiva psihologiei, a introdus cursuri noi în învăţământul superior psihologic şi medical din ţara noastră (psihopatologia, psihiatrie, psihologie medicală şi clinică, psihofarmacologie, psihosomatică, psihoterapie etc.) şi a contribuit cu pasiune şi dăruire la specializarea în psihologie medicală a numeroase generaţii de studenţi. A promovat cercetările de psihologie clinică şi serviciile psihologice în spitale şi clinici de psihiatrie. Lucrările lui ***G.I.*** abordează şi tratează o gamă largă de probleme teoretice şi practice ale psihiatriei, psihologiei medicale şi psihopatologiei: tulburările cognitive, afective şi de personalitate; nevrozele şi depresiile; afecţiunile psihice genetice; relaţiile dintre medic şi pacient; prioritate şi eficienţă în tratamentul psihiatric; sistematizarea sinoptică a limbajului psihiatric; bolile psihosomatice; probleme de psihofarmacologie; probleme psihologice la vârsta a treia; funcţiile şi atribuţiile psihologului în echipa terapeutică şi în sistemul asistenţei clinice etc. ***Premii şi recunoaşteri:*** premiul Academiei RSR (1987); desemnat Omul Anului 2000-2001 de către International Medical Center din Cambridge. ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a prezentat comunicări ştiinţifice valoroase la numeroase manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale: al X-lea Congres Mondial de Psihiatrie, Mexic, 1971; al IV-lea Simpozion Internaţional asupra activităţii nervoase superioare, Praga, 1975; Congresul Internaţional de psihosomatică, Paris, 1976; al VI-lea Congres Mondial de Psihiatrie, SUA, Honolulu, 1977. ***Publicaţii (selectiv).*** **1.** ***Volume proprii, coautor şi în colab.:*** *Terapia psihotropă* (1968, în colab.); *Ce este psihopatologia* (1979); *Introducere în psihologia medicală* (1973); *Psihosomatică* (1975, în colab.); *Psihiatrie* (1976, coautor sub red. prof. dr. doc. V. Predescu); *Probleme fundamentale ale psihologiei* (1980, coautor); *Psihologie clinică. Sinteze de psihologie contemporană* (1985, coautor); *Psihoterapie* (1990); *Tratat de psihologie medicală şi psihoterapie* (1995); *Tulburările personalităţii* (1997); *Psihiatrie clinică. Standardizată şi codificată* (2000). **2.** ***Studii şi articole publicate în „Revista de psihologie" şi „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie" (selectiv):*** *Investigation de la personaalité des malades depréssifs par des techniques projective* (1970, 2); *The medical model of mental disorders* (1981, 1); *The experience of time în ontogenesis and psychopathology* (1982, 1); *A clinico-psychological analysis of the placebo phenomeneon* (1982, 2); *Priority and efficiency în pssyhiatric treatment. A comparative study of psychotherapy and psychopharmacology* (1983, 2); *Sure une systématisation synoptique de la linguistique psychiatrique* (1984, 1); *L'analyse des fonctions et des attributions du psychologue dans le cadre de l'équipe thérapeutique et dans le système d'assistance clinique* (1985, 1); *The dialectical content of dynamic psychology* (1986, 2); *The role of deficiency and of affective trauma în the etiology of the depressive state* (1987, 1); *Sleep deprivationa as a therapeutical mean în depression*

(1987, 2); *Current problems of the patient-physician relationship. Relational expectation requirements of diagnosis* (1988, 2); *Secondary depressions* (1989, 1); *On the nosographic status of a new illnes: dysthymia* (1993, 1); *The nosological problem of a new clinical entity: borderline personality disorder* (1997, 1). A publicat numeroase studii şi articole (peste 40) şi a susţinut 157 comunicării ştiinţifice. În ultima parte a vieţii ***I.G.*** a lucrat la elaborarea unui dicţionar de medicamente folosite în psihiatrie, dar nu a mai apucat să-l publice. ***Apreciere:*** *„Remarcabil om de ştiinţă şi de un înalt profesionalism – psihiatru, psiholog şi dascăl-modest şi discret, prof. dr. George Ionescu a muncit cu dăruire, închinându-şi întreaga viaţă profesiei"* (redacţia „Revistei de psihologie", George Ionescu (1933--2002). In memoriam. „Revista de psihologie", 48(1-2), 158. ***Surse:*** *Ionescu Gheorghe – Dosar personal*, Arhiva Resurse umane, Universitatea din Bucureşti, consultat de dr. P. Mureşan, 28 septembrie 2022; Redacţia „Revistei de psihologie" (2002). *George Ionescu* (19332002). In memoriam. „Revista de psihologie", 48(1-2), 157-158.

IONESCU, ŞERBAN (n. 13 decembrie 1938, Călăraşi – d. 26 septembrie 2022, Trois-Rivières, Quebec, Canada) medic psihiatru şi psiholog clinician de origine română, cadru didactic universitar. Studiile primare, secundare şi liceale la Călăraşi. Absolvent al Facultăţii de Medicină Generală de la Institutul de Medicină şi Farmacie Bucureşti (1962) şi al Facultăţii de Filosofie, secţia de Psihologie, din cadrul Universităţii din Bucureşti (1970). Doctor în ştiinţe medicale (psihiatrie) în 1972, cu teza *Adaptarea socio-profesională a deficienţilor mintali* la Institutul de Medicină din Timişoara, cond. şt. prof. dr. Eduard Pamfil. În 1981 obţine un Doctorat de Stat (echivalent cu titlul de doctor docent) la Universitatea Paris 10 Nanterre, cu o teză intitulată *Psychophysiologie de la déficience intellectuelle*, cond. şt. prof. René Zazzo, nume de prestigiu în domeniul psihologiei şi psihopatologiei copilului. ***Ascendenţă profesională şi academică:*** şi-a început activitatea profesională ca medic de neuropsihiatrie infantilă la Spitalul-cămin de neuropsihiatrie copii de la Siret (1962-1966), unde în 1963 devine medic director. După obţinerea unei burse OMS în domeniul psihiatriei infantile în Ungaria (1966), a devenit cercetător stagiar (1966) şi apoi cercetător ştiinţific (1970-1974) în cadrul Sectorului de psihopatologie şi defectologie al Institutului de Psihologie al Academiei Române, avându-l ca director pe profesorul Alexandru Roşca. Între 1974 şi 1977 a lucrat sub direcţia acad. Kreindler şi prof. Predescu, în calitate de cercetător la Institutul de Neurologie şi Psihiatrie al Academiei de Ştiinţe Medicale, asigurând coordonarea cercetărilor de psihiatrie infantilă. Emigrează în Franţa în 1977. În 1978 este consultant la Serviciul internaţional de informare asupra deficienţei mintale din San Sebastian, Spania. Asistent al prof. R. Zazzo în cadrul Laboratorului de Psihobiologie a copilului de la École Pratique de Hautes Études, Paris (1979). Din 1980 lucrează la universităţi din Canada, Belgia şi Franţa: Universitatea din Hull (1980-1981), Universitatea din Trois Rivière (1981-1983), Universitatea Paris 8 din St. Denis (1988-1993), Universitatea Libre de Bruxelles

(1996-1997), Universitatea René Descartes – Paris 5 Sorbonne Sciences Humaines (din 1993). A condus ştiinţific teze de doctorat şi docenţă. ***Poziţii de management didactic şi academic:*** Director al Centrului Universitar de Consultaţii Psihologice din Trois-Rivières (Quebec, Canada) (1982-1993), centru de consiliere, psihoterapie şi formare în domeniul psihoterapiei. În perioada 1998-2002, este director al Institutului de Psihologie din Paris, componentă a Universităţii René Descartes creată în 1920 de Henri Piéron, iar în 2002 devine vicepreşedinte al Universităţii René Descartes şi obţine gradul de profesor universitar clasă excepţională. Din 2003 şi până în 2009 este director al Institutului de învăţământ la distanţă al Universităţii Paris 8 – Saint-Denis şi al Centrului „Traumatism, reziliență, psihoterapii" din cadrul aceleiaşi universităţi. Este ales vicepreşedinte al Universităţii Paris 8 – Saint Denis (2006-2009). ***Afilieri academice:*** membru (din 1988 şi preşedinte 1995-1998), Asociaţia Română de Psihiatrie (1994-), Society for the Exploration of Psychotherapy (membru în Comitetul consultativ între 1995-1997), International Association for the Scientific Study of Intelectual Dissabilities (membru în Consiliu Asociaţiei între 1996-2000), Association Internationale de Psychopathologie et de Psychologie Clinique (membru în Consiliul de administraţie din 2001). ***Titluri ştiinţifice şi academice onorifice:*** *Doctor „Honoris Causa"* la Universitatea de Vest, Timişoara (1998) şi Universitatea din Liège (1999); profesor emerit de psihopatologie la Universitatea Québecului la Trois-Rivières (Canada, din 2001) şi la Universitatea Paris 8 Vincennes – Saint-Denis (Franţa, din 2009); membru corespondent al Academiei de Ştiinţe Medicale (din 1993; numele său nu apare pe site-ul Academiei; a precizat prin e-mail, 13 aprilie 2022, că are diplomă); membru post-mortem al Academie de Ştiinţe Medicale (2022). ***Activitate didactică:*** în 1979 devine asistent al prof. René Zazzo în cadrul Laboratorului de Psihobiologie a copilului de la École Pratique des Hautes Études din Paris. Din 1980, începe o intensă activitate didactică în mai multe universităţi din Canada, Franţa şi Belgia: Universitatea din Hull (1980-1981), Universitatea din Trois-Rivières (1981-1993), Universitatea Paris 8Vincennes – Saint-Denis (1988-1993), Université Libre de Bruxelles (1996-1997), Universitatea René Descartes – Paris 5 Sorbonne Sciences Humaines (1993-2003) şi din nou Universitatea Paris 8Vincennes – Saint-Denis (2003-2009). Începând din anii 1990, a predat, ca invitat, în universităţi din Liban, Algeria, Camerun, Ruanda, Republica Democratică Congo, Ecuator, Italia, România, Vietnam, Mongolia, Rusia, Polinezia Franceză, Réunion, Guyana Franceză etc. În calitate de conducător ştiinţific, ***I.S.*** a asumat, până în 2022, direcţia tezelor de doctorat şi a abilitărilor pentru a dirija cercetări a 79 de doctoranzi şi cercetători din Europa, Africa, America de Nord şi de Sud, Asia. ***Cercetări şi studii*** în domeniul dezvoltării neuropsihice longitudinale a copiilor născuţi prematuri, a deficienţei mentale, handicapului mental şi incluziunii sociale, dezinstituţionalizării, implicaţiilor psihologice ale bolilor fizice (SIDA şi SARS-CoV-2), semiologiei funcţionale a tulburărilor mentale, evaluării psihoterapiilor, clinicii traumatismelor individuale şi colective, proceselor de reziliență, diversităţii şi integrării abordărilor teoretice în psihopatologie etc. Contribuţiile aduse de studiile lui ***I. S.*** vizează: evoluţia, în timp, a psihopatologiilor şi a tulburărilor grave ale dezvoltării

psihologice; relația între contextul cultural şi manifestările psihopatologice; psihopatologia socială; abordarea integrativă a teoriilor psihopatologice şi a intervenției în cazul tulburărilor mentale; reziliența şi adaptarea la stres; rolul factorilor sociali în etiologia tulburărilor mentale şi a repercusiunilor bolii mentale asupra relațiilor pacientului cu mediul său social; abordarea integrativă a teoriilor psihopatologice; integrarea mecanismelor de adaptare; intervenția în deficiența mintală etc. Începând din 1992, ***I.S.*** a inițiat şi condus proiecte de cercetare a rezilienței. Este fondatorul (2014) şi preşedintele de onoare (2017) al Asociației Internaționale pentru Promovarea şi Difuzarea Cercetărilor despre Reziliență (Resilio). ***Distincții, merite şi ordine:*** cavaler al Ordinului „Palmes Académiques" (2011, Franța). ***Publicații (selectiv):*** Autor a peste 250 de publicații din care 32 de cărți de specialitate publicate în diferite limbi: *Adaptarea socioprofesională a deficienților mintali (Aspecte teoretice şi cercetări clinico-experimentale)* (1975, Editura Academiei); *L'intervention en déficience mentale* (2 vol., 1987 şi 1990, Mardaga) *La Deficience intellectuelle* (2 vol., 1993 şi 1995, Nathan); *Quatorze approches de la psychopathologie* (1991, urmată de patru alte ediții revăzute şi completate sub titlul de *15 approches de la psychopathologie*, apărute la Dunod); *Les mécanismes de défense. Théorie et clinique* (în colab., 1997, urmată de alte două ediții revăzute şi completate, apărute la Dunod); *Copilul maltratat. Evaluare, prevenire, intervenție* (2001, Fundația Internațională pentru Copil şi Familie, Bucureşti); *Psychopathologies et société: Traumatismes, événements et situations de vie* (2006, coord. în colab. cu Colette Jourdan-Ionescu); *Nouveau Cours de Psychologie* (2006-2009, în colab., 8 volume, PUF); *Psychopathologie de l'adulte. Fondements et perspectives* (2010, Berlin); *Traité de résilience assistée* (2011, PUF); *Résiliences. Ressemblances dans la diversité* (2016, Odile Jacob); *Bâtir la résilience. Manuel de pratiques professionnelles* (2020, MJW Fédition). Mai multe dintre volumele menționate au fost traduse în limbile română, italiană, spaniolă, portugheză şi rusă. ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. IV (A-I). Editura Geneze, Bucureşti pp. 536-539; Institutul de Filosofie şi Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru" (23 ianuarie 2014), Conferința națională cu participare internațională „Individ, Familie, societate", *Ce înseamnă opt ani (1966-1974) atunci când au trecut alți treizeci şi nouă… prof. dr. Şerban Ionescu,* surse web accesate 7 ianuarie 2022: https://www.ipsihologie.ro/index.php/evenimente/conferinte/212-ce-inseamna-opt-ani-1966-1974-atunci-cand-au-trecut-alti-treizeci-si-noua?showall=1&limitstart=; https://www.istt.ro/k_member/serban-ionescu/

IOSIF, GHEORGHE (n. 5 martie 1932, Bucureşti – d. 11 noiembrie 2018, Bucureşti) psiholog, cercetător şi prof. univ. român specializat în psihologia muncii industriale, psihologie inginerească, fiabilitatea sistemelor umane, interacțiunea om-calculator şi „pionier" al ergonomiei cognitive. Absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea Bucureşti

(1951-1955) cu o lucrare de diplomă privind determinarea tipurilor de sistem nervos la elevi din ciclul gimnazial. Doctor în psihologie cu teza *Funcția de supraveghere a tablourilor de comandă,* decembrie 1968, Institutul de Psihologie al Academiei Române, Bucureşti, cond. şt. prof. univ. dr. Al. Roşca. ***Ascendență profesională şi poziții de management ştiințific:*** psiholog Ministerul de Interne (1955-1958); cercetător stagiar (1958-1962); cercetător ştiințific (1962-1964), cercet. şt. pr. gradul III (1964-1980) şi Secretar ştiințific (1970-1975) la Institutul de Psihologie al Academiei RSR. În 1975 Institutul de Psihologie al Academiei RSR se uneşte cu Institutul de Ştiințe ale Educației sub denumirea de Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice. Cercetător şt. pr. gradul II şi şef sector Psihologia muncii şi relațiilor umane la Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice (1980-1982); şef de Laborator (1981-1982), membru în Consiliul Ştiințific (1970-1982). Nu a participat la ***Experimentul Meditația Transcendentală***, dar în 1982, odată cu desființarea Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice, a fost trimis ca muncitor necalificat la IMUAB timp de trei luni (21.06.-1.09.1982). La această uzină tocmai făcuse cercetări (1979-1982) privind proiectarea centrată pe om a sistemelor sociotehnice. Ulterior este încadrat ca cercetător şt. la Institutul Central pentru Cercetări Chimice (ICCHIM, 1983-1990). După revoluția din decembrie 1989 Institutul de Psihologie al Academiei Române se reînființează şi este reîncadrat ca cercetător şt. pr. gr. I (1990-1999). Conducător ştiințific de doctorat în cadrul Institutului de Psihologie „Mihai Ralea" al Academiei Române, specialitatea Psihologie (1994). Profesor asociat la Institutul Politehnic Bucureşti (1971-1981). prof. univ. la Facultatea de Psihologie-Sociologie a Universității „Hyperion" (1999-2003). A fost membru în Consiliul Ştiințific al Institutului de Filosofie şi Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru" al Academiei Române, şef de laborator, membru permanent în Comitetul de redacție al „Revistei de Psihologie" şi al periodicului în limbi străine „Revue Roumaine de Psychologie". Pensionat la data de 1 mai 1999. ***Mobilitate academică şi de cercetare:*** schimb de experiență în URSS (1970); ***specializare post-doctorală*** 6 luni în psihologie inginerească şi ergonomie la Purdue University şi Berkeley University (SUA, 1973). ***Afilieri profesionale:*** membru Asociația Psihologilor din RSR (1964-2018), membru al Biroului Asociației (1979-1990), şeful secției de psihologia muncii industriale (1979-1990); Asociația Internațională de Psihologie Aplicată (AIPA (1968-1982, membru în Comitetului Executiv, 1978-1982); European Association of Cognitive Ergonomics (1992-2003); Société d'Ergonomie de Langue Francaise (SELF) (1975-1996, membru de onoare); European Network of Work and Organizational Pychologists (1975-1982); Societatea Română de Fiabilitate (1990-1999). Preşedinte secția Psihologia muncii industriale a Asociației Psihologilor din RSR (1981-1990). Membru de onoare al Asociației Psihologilor din România (2017); membru fondator al Rețelei Europene de Psihologi ai Muncii şi Organizaționali (KNWOP). ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de Psihologia muncii, Psihologie inginerească, Ergonomie, interacțiune omcalculator, fiabilitatea sistemelor umane etc. la mai multe facultăți din cadrul Institutului Politehnic Bucureşti (1971-1981) şi la Facultatea de Psihologie-Sociologie a Universității „Hyperion" (1999-2003). A redactat în

colaborare două variante de curs. În calitate de conducător ştiinţific de doctorat în cadrul Institutului de Psihologie „Mihai Ralea" al Academiei Române, specialitatea Psihologie (din 1994) a îndrumat cu pasiune şi competenţă activitatea doctoranzilor în psihologie inginerească şi organizaţională. ***Cercetări ştiinţifice:*** **1.** ***Psihologia personalului:*** analiza muncii, stabilirea unei liste de deprinderi senzoriale, cognitive şi motorii şi experimentarea unui sistem de exerciţii pentru formarea rapidă a deprinderilor profesionale cu îndrumări practice pentru şcolile profesionale (1958-1960); perfecţionarea pregătirii în şcolile şi liceele profesionale pentru operatorii din centralele electrice; experimentarea unei metodologii de analiză a locurilor de muncă pentru determinarea cerinţelor de pregătire şi a unui model matematic de tip bayesian pentru ameliorarea pregătirii operatorilor pentru funcţia de diagnosticare a disfuncţionalităţilor ce apar în procesul tehnologic. Rezultatele acestor cercetări au fost publicate în „Revista de psihologie" şi într-o monografie (1975-1979). **2.** ***Psihologia inginerească:*** cercetări privind diferite variabile (formă, complexitate, dimensiune etc.) ale schemelor figurative şi simbolice care constituie elementele schemelor sinoptice de pe tablourile şi pupitrele de comandă din industria automatizată; gradul de siguranţă al operatorilor de la tablourile de comandă în funcţie de diferite tipuri de informaţie; recomandări pe această bază pentru inginerii proiectanţi. Începând încă din 1965 a întreprins cercetări pentru analiza funcţiei de supraveghere a proceselor de producţie automatizate prin intermediul tablourilor de comandă şi a dezvoltat un model psihologic şi matematic al funcţiei de supraveghere şi o serie de factori ai eficienţei supravegherii. Rezultatele acestor cercetări au fost publicate şi apreciate de specialişti străini recunoscuţi pe plan mondial (J.M. Faverge, J. Leplat, Klix ş.a.). Ulterior acest model a fost preluat parţial în proiectarea calculatoarelor de supraveghere a proceselor industriale, iar ***I.Gh.*** a fost solicitat să facă referate la teze de doctorat din Franţa şi Belgia care tratau tematica de supraveghere folosind modelul său. În timp a perfecţionat acest model structural operaţional pentru a reflecta structurarea modelelor mentale specifice funcţiilor operaţionale îndeplinite într-un context al sistemului om-maşină-mediu. Rezultatele au fost publicate în monografiile din 1976, 1981 şi 1983. Pe baza acestui model a oferit asistenţă ştiinţifică la proiectarea tablourilor şi pupitrelor de comandă de la CET Rovinari. De asemenea, a cercetat experimental aspecte referitoare la proiectarea aparatelor de măsuri în funcţie de anumite sarcini ale operatorilor – studiul comparativ al aparatelor analogice (indicatoare) şi numerice, domeniul de variaţie a scalelor. Rezultatele au fost publicate în „Revista de psihologie" şi în străinătate în „Travail Humaine". A participat la efectuarea unor cercetări şi lucrări pe bază de contract, începând din 1969, privind proiectarea camerelor de comandă în industria energetică, optimizarea prezentării informaţiei pe tablourile de comandă, înfiinţarea unor laboratoare de psihologie industrială (Combinatul Chimic Făgăraş, Combinatul Siderurgic Galaţi, Combinatul de utilaj greu Iaşi), precum şi acordarea de consultanţă ergonomică inginerilor proiectanţi, organizarea de cursuri la CEPECA etc. A continuat cu cercetarea unor aspecte fundamentale ale sistemelor sociotehnice şi proiectarea acestora centrată pe factorii umani: analiza activităţii

operatorilor – funcţiile de supraveghere şi diagnostic; proiectarea surselor informaţionale, tablouri, pupitre de comandă şi camere de comandă pe baza particularităţilor psihice şi psihofiziologice ale omului, astfel încât schemele figurative şi cele simbolice prezentate pe tablou să fie recunoscute mai uşor; factori psihici individuali care influenţează precizia şi siguranţa receptării informaţiei: modelul conceptual, imaginea operativă, decizia, explorarea în timp şi spaţiu a tabloului de comandă; modele matematice ale explorării şi adoptării deciziilor de reglare a operatorului; determinarea satisfacţiei şi eficienţa muncii de către factorii personali, organizaţionali, materiali şi de conţinutul muncii; pregătirea profesională. În perioada 1979-1982 a cercetat proiectarea centrată pe om a sistemelor sociotehnice, creşterea motivaţiei intrinseci şi a satisfacţiei în muncă, re-design-ul operaţiilor de muncă, gruparea lor sintetică pentru afirmarea personalităţii personalului etc. A prezentat rezultatele la simpozionul „Proiectarea centrată pe om a sistemelor sociotehnice" din cadrul celui de al XXII-lea Congres Internaţional de Psihologie, iulie 1980, Leipzig. Acest simpozion a fost organizat şi condus de ***I.Gh.*** la cererea acad. F. Klix de la Universitatea Humboldt, Berlin. ***Contribuţii ştiinţifice:*** model psihologic şi matematic al funcţiei de supraveghere la tablourile şi pupitrele de comandă; designul informaţional al scalelor aparatelor de măsură; conţinutul informaţional, activitatea senzorială şi intelectuală a operatorilor în realizarea funcţiilor de supraveghere şi diagnostic, factori ce condiţionează eficienţa acestei activităţi. Analiza funcţiilor operaţionale îndeplinite de operatorii din procesele industriale automatizate (supraveghere şi diagnostic a proceselor tehnologice) din punctul de vedere cognitiv: modelul mental (concept în premieră mondială la operatori, 19681970), reprezentări mentale ca structuri de informaţii temporare, modelul cognitiv (strategii bazate pe elaborare de ipoteze şi testarea lor în diagnostic, anticiparea probabilistă, temporală şi funcţională sau semantică a disfuncţiilor). Designul 3-modular de arhitectură a sistemului cognitiv: *modelul mental, modelul cognitiv (sistemul operaţiilor mentale*) şi *reprezentări ale stării prezente a realităţii* (procesarea de către modelul cognitiv a informaţiilor curente şi a cunoştinţelor activate din modelul mental despre situaţia prezentă şi, eventual anticipată, care serveşte acţiunii întreprinse). A definitivat conceptual acest model la Paris (octombrie– decembrie 1992) în cadrul unui program ştiinţific (PIRTTEM) al CNRS. ***Premii şi distincţii:*** premiul Academiei „Vasile Conta", 1972, pentru lucrarea colectivă *Psihologia muncii industriale* (1967); premiul Academiei „C. Rădulescu-Motru" (2005) pentru lucrarea colectivă *Ergonomie cognitivă şi interacţiune om-calculator* (în colab.). ***Participare la evenimente ştiinţifice internaţionale:*** A participat cu lucrări ştiinţifice importante la numeroase manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale: al XIX-lea Congres Internaţional de Psihologie Aplicată, 1978 – „Simulation de la diagnose de la dysfonction de processus et certains procedus utilises par les opérateurs"; al XXII-lea Congres Internaţional de Psihologie, 1980, Leipzig – „Some problems of human centred design of Sociotechnical System"; al XVII-lea Congres SELF, 1981 – „Quelques aspects de l'activité mentale de l'opérateur dans les thermocentrales électriques"; Copenhaga, 1961; Praga, 1968; Bruxelles, 1970; Liège,1971, 1991; Smolenice – Slovacia, 1972; Berlin, 1977; München, 1978;

Louvain-la-Neuve, 1981; Valenciennes – Franța, 1992 etc. ***Publicații. Volume autor unic, în colab., coautor, coord., capitole în volume etc.(selectiv):*** *Analiza psihologică a muncii*, în Al. Roşca (ed.), *Psihologia muncii industriale* (1967); *Operatorul uman în industria automatizată. Supravegherea tablourilor de comandă*, în Al. Roşca şi al. (eds.), *Psihologia şi viața (*1969); *Funcția de supraveghere a tablourilor de comandă* (1970); *Ghid ergonomic* (1972, în colab.); *Curs de psihologia muncii industriale (cu elemente de ergonomie)* (1975, coord. şi coautor); *Psihologia muncii industriale* (1976, coautor şi colab.); *Psihologia muncii industriale* (1981, coord. şi coautor); *Psihologia inginerească şi activitatea de proiectare şi exploatare a sistemelor complexe* (1983, în colab.); *Activitatea cognitivă a operatorului uman* (1994); *Psihologia muncii* (1996, în colab.); *Fiabilitatea umană în sistemele sociotehnice* (1996); *Managementul resurselor umane. Psihologia personalului* (2001); *Perspectiva cognitivă a studiului activității* în P. Popescu-Neveanu, C. Voicu (eds.), *Studii şi sinteze de psihologie contemporană* (2002); *Ergonomie cognitivă şi Interacțiune Om-Calculator* (2005, coord.); *Sisteme inteligente de instruire pe web* (2005, în colab.); *Psihologia fiabilității umane* (2007). A publicat singur şi în colaborare, 16 cărți şi peste 100 studii în „Revista de psihologie", „Revue Roumaine de Psychologie", „Le Travail Humain", „Studia psychologica". ***Apreciere:*** *„Dl. Iosif a fost unul dintre cei mai mari psihologi din România, o veritabilă personalitate cu o activitate vastă în Institutul de Psihologie, în Comitetul de redacție al revistelor de psihologie, în Consiliul ştiințific, inclusiv în coordonarea cercetărilor efectuate de doctoranzii săi... s-a bucurat de un binemeritat prestigiu internațional, fiind considerat un expert important în domeniul psihologiei inginereşti. Domnia sa a îmbinat armonios activitatea de cercetare cu cea didactică"* (C. Voicu, *In Memoriam*, 2018). *„Cercetător foarte muncitor şi pasionat al tematicii psihologiei inginereşti. Apreciat în țară şi străinătate, a beneficiat de o bursă în SUA. A scris foarte multe studii şi o carte unică despre fiabilitatea umană. Foarte exigent atât în relație cu ceilalți, cât şi cu sine însuşi"* (I. Mânzat). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Voicu C. (2018). *Gheorghe Iosif* (5.03.1932-11.11.2018. în Memoriam. „Revista de psihologie", 64 (4), 347-351; *dr. Iosif Gheorghe – Dosar personal*, accesat şi consultat de dr. Pavel Mureşan la data 03 octombrie 2022 la Arhiva Institutului de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru" al Academiei Române, cu ajutorul şi amabilitatea deosebită a dnei Dana Arventi, fiica psihologului Stroe Marcus; *Gheorghe Iosif,* accesat 5 octombrie 2021 din: https://iosif.weebly.com/ (conține Curriculum vitae, Memoriu de activitate şi Lista de Lucrări); accesat 5 octombrie 2021 din: Gheorghe Iosif – Home (weebly.com)

IVANA, DUMITRU (n. 29 august 1941, Bucureşti) psiholog român specializat în psihologie clinică, medicală şi psihopatologie. A lucrat aproape 40 de ani ca psiholog clinician principal la Catedra de Psihiatrie a UMF „Carol Davila", în cadrul Spitalului de Psihiatrie „Prof. dr. Alexandru Obregia". Supervizor Psihologie clinică. Specializat în tehnici proiective. ***Afilieri profesionale:*** preşedinte al Asociației Szondi din Româ-

nia (ASR); membru al Societății Internaționale Szondi şi al Asociației Psihiatrilor Liberi din România. ***Contribuții:*** formator unic al unui program în Szondi Test şi psihoterapie analitică szondiană recunoscut de către Institutul Szondi din Zürich şi acreditat de Colegiul Psihologilor din România. A inițiat crearea Asociației Szondi din România în 2003, atrăgând în componența ei o generație de tineri psihologi clinicieni şi specialişti în tehnici proiective. Prin contactele stabilite cu Institutul Szondi din Zürich, Asociația Szondi din România a reuşit afilierea la Societatea Internațională Szondi. Astfel s-a obținut acreditarea asociației ca şcoală formatoare în domeniul psihodiagnozei proiective şi psihoterapiei analitice szondiene. În prezent asociația organizează un program unic de formare recunoscut de către Institutul Szondi. ***Activitate didactică:*** coordonator curs postuniversitar de perfecționare în specializarea Psihodiagnostic pulsional Szondi Test; coordonator Master în psihoterapii psihanalitice la Universitatea „Hyperion"; organizator workshop „Tehnicile proiective – Psihodiagnostic şi Prognostic" în cadrul Asociației Szondi. Prin spiritul său analitic, calitatea sa umană şi experiența sa profesională, ***I.D.*** s-a remarcat ca un reper al psihologiei clinice româneşti pe dimensiunea psihodiagnozei proiective şi psihoterapiei analitice szondiene. ***Surse:*** *Psihodiagnoza proiectivă şi terapia szondiană* (2009). *Psihologie.ro*, 25 februarie, accesat 31 martie 2022 din: http://psihologie.ro/index.php/200902252882/psihodiagnoza-proiectiva-si-terapie-szondiana

PETRU ŞTEFAN (n. 1 octombrie 1948, d. 3 sept. 2024**)** sat-reşedință Sărata Galbenă, raionul Hînceşti, Republica Moldova) psiholog român, profesor universitar din Republica Moldova. Absolvent al Universității Pedagogice de Stat din Moscova, Facultatea Pedagogie, specialitatea Psihologie şi Pedagogie (1968-1973). Doctor în Psihologie cu teza *Cercetarea psihologică experimentală a dezvoltării negării la vârsta preşcolară şi şcolară*, cond. şt. prof. univ. dr. hab. M.S. Rogovin la Universitatea din Iaroslavl, Facultatea de Psihologie (1980-1981). Teza a fost susținută la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov" din Moscova la 12 martie 1982. Doctor habilitat în Psihologie cu teza *Geneza negării la copii în perioada preverbală* (*studiu teoretico-experimental*), cond. şt. prof. univ. dr. hab. M.S. Rogovin, prof. univ. dr. hab. Nicolae Bucun. Teza a fost susținută la IŞE din Chişinău la 8 decembrie 2000. ***Ascendența profesională:*** asistent univ., lector univ. şi lector superior la Institutul Pedagogic de Stat (IPS) „Alecu Russo" din Bălți (1973-1985); docent la IPS „Alecu Russo" din Bălți (1985-1992); şef interimar al Catedrei de Psihologie la IPS „Alecu Russo" din Bălți (1987-1988); docent/ conf. univ. la Catedra de Pedagogie şi Metodică a Învățământului Primar a Universității Pedagogice de Stat (UPS) „Ion Creangă" din Chişinău (1992-2002); şef interimar al Catedrei Pedagogia şi Metodica Învățământului Primar a UPS „Ion Creangă" din Chişinău (1994-1995); prof. univ. la Catedra de Pedagogie a Învățământului Primar, Universitatea Pedagogică de Stat (UPS) „Ion Creangă" din Chişinău (2002-2008); prof. univ. la Catedra de Psihologie a UPS „Ion Creangă" din

Chişinău (2008-2022). În 2001 a obținut titlul ştiințific de doctor habilitat în Ştiințe psihologice, iar în 2008 titlul ştiințifico-didactic de profesor universitar în Psihologia pedagogică, Psihologia dezvoltării, Psihologia personalității. ***Poziții management academic şi didactic:*** decan al Facultății de Pedagogie a UPS „Ion Creangă" din Chişinău (1997-2009), secretar al Consiliului coordonator pentru desfăşurarea reformei învățământului din cadrul Comisiei pentru cultură, ştiință, învățământ şi mijloace de informare în masă a Parlamentului Republicii Moldova (1994-1998); membru şi preşedinte al Comisiei de experți în pedagogie, psihologie şi didactici particulare a CNAA a Republicii Moldova (RM); membru al Comisiei de atestare a CNAA a RM (2001-2009); membru al Comitetului pentru decernarea Premiului Național al RM în domeniul ştiinței şi tehnicii; preşedinte şi membru al Consiliilor Ştiințifice Specializate „Psihologie pedagogică, psihologia dezvoltării, psihologia personalității" şi „Psihologia dezvoltării şi Psihologia educațională" din cadrul UPS „Ion Creangă" (2008 – prezent) şi „Psihologia socială" de la IŞE din Chişinău (2014 – prezent). ***Postdoctorat:*** teza dr. Hab. în Psihologie Pedagogică – *Geneza negării la copii în perioada preverbală (studiu teoretico-experimental),* cond. şt. prof. dr. hab. M. Rogovin şi prof. dr. hab. N. Bucun, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chişinău **(**2000, 249 p.). ***Mobilitate academică, de cercetare şi predare:*** în 1999 a câştigat Grantul de cercetare şi editare a monografiei ştiințifice *Geneza negației la copii în perioada preverbală: studiu teoretico-experimental* al Fundației Soros (Moldova). ***Stagii de specializare:*** cursant la Facultatea de Perfecționare a Profesorilor Instituțiilor Superioare de Învățământ de pe lângă Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov" din Moscova, specialitatea Psihologie (1975); cursant la Secția de Psihologie a Institutului de Perfecționare a Profesorilor de discipline pedagogice din universități şi instituții superioare de învățământ pedagogic de pe lângă Academia de Ştiințe Pedagogice a URSS din Moscova (1979); participant la Seminarul regional de pregătire inițială a cadrelor didactice din învățământul preşcolar şi primar privind alternativa educațională Step by Step, organizat de Centrul pentru Educație şi Dezvoltare Profesională din România cu concursul Statelor Unite ale Americii (Braşov, 1998). ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru al Societății psihologilor din URSS (1977-1991); membru al Societății „Ştiința" din URSS (19851991); membru al Şcolii doctorale de psihologie din cadrul UPS „Ion Creangă" din Chişinău (2015 – prezent); membru al Colegiilor de redacție a revistelor din RM: „Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială" (2005-2020), „Psihologie" (2007 – prezent), „Revista de ştiințe socio-umane" (2005-2009) şi la 2 reviste ştiințifice din Federația Rusă (2017 – prezent): *„Revista Ştiințifică"* a Universității de Stat din Kirov (http://vestnik43.ru/vggu-sostav-redakcionnogo-soveta) şi **„**Revista de studii umanistice şi pedagogice" a Universității Tehnice din Magnitogorsk (https://elibrary.ru/title_about.asp?id=66633) (trad. din limba rusă). ***Titluri ştiințifice şi academice onorifice:*** *Profesor Emeritus* al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chişinău (2013); Insigna Colegiului psihologilor din România pentru aportul adus în formarea specialiştilor de calificare înaltă în domeniul psihologiei şi educației conferită de preşedintele Colegiului Psihologilor din România, prof. univ. doctor Mihai Aniței

(Chişinău, 2016, Conferința „Open doors for professionals"). ***Reprezentări internaționale:*** membru al „Open Researcher and Contributor ID" (ORCID: https://orcid.org) (2020 – prezent). ***Activitate didactică:*** a predat şi predă cursuri teoretice şi practice de Psihologia generală şi Psihologia dezvoltării; conduce lucrări ştiinţifice ale doctoranzilor şi post-doctoranzilor la specializările Psihologia dezvoltării şi Psihologia educaţională. ***Cercetări şi contribuţii ştiinţifice la dezvoltarea psihologiei ca ştiinţă*:** în 1973 ***J.P.Şt.*** a susținut cu excelență lucrarea de diplomă *Natura psihologică a negației* (lb. rusă) la Universitatea Pedagogică de Stat „V.I. Lenin" din Moscova, în care a analizat multiple abordări ale negației în știință (logică, lingvistică, Filosofie ş.a.) şi a formulat problema studierii ei în psihologie, modificând testul constructelor personale a lui G.A. Kelly şi scala lui Donald Bannister, experimentând şi validând varianta modificată a acestui test şi scale în vederea studierii negației. Astfel ***J.P.Şt.*** a introdus în psihologie *metoda* şi *scala determinării certitudinii – incertitudinii tezelor afirmative şi/sau negative* (care, certitudine şi/sau incertitudine, astăzi se aplică peste tot în viața şi activitatea umană – în economie, politică, medicină, jurisprudență etc.), demonstrând experimental şi statistico-matematic ideea fundamentală a părintelui psihologiei universale Aristotel privind legătura dintre *negație* şi *nedeterminare*, formulată de genialul *Stagirit* în tratatul *Despre interpretare*. Rezultatele acestei cercetări au fost publicate împreună cu M.S. Rogovin, cond. lucrării de diplomă şi I.N. Kozlova, aspiranta dânsului, în revista ştiinţifică „Studii noi în psihologie" (lb. rusă) (1974, Moscova, nr. 3, pp. 3-5). Aceste idei au fost dezvoltate ulterior de către ***J.P.Şt.*** în teza de doctorat *Cercetarea psihologică experimentală a dezvoltării negării la vârsta preşcolară şi şcolară* (1982, traducere din lb. rusă) şi în monografia ştiinţifică *Investigarea negației în activitatea practică şi cognitivă* (1985, trad. din lb. rusă, coautor M.S. Rogovin). În anul 2001, ***J.P.Şt.*** a susținut cu succes teza de doctor habilitat în psihologie cu lucrarea *Geneza negării la copii în perioada preverbală* (*studiu teoretico-experimental*, creând o direcție ştiinţifică nouă, acțional-sistemică, în studierea psihologiei negării şi prezentând multiple tehnici noi, originale de investigare a genezei negării în perioada „mută" a copilului. Astfel, a formulat, fundamentat şi aplicat *concepția rezultantei* interacțiunii active multifactoriale flexibile permanente în dezvoltarea psihică a omului/copilului, a grupului în cadrul activității, comunicării şi comportamentului (v. https://ro.everybodywiki.com/Petru_Jelescu), dezvoltată permanent în continuare: (v. https://zenodo.org/record/7442113?fbclid=IwAR2udG3BmggRVZky_O0MeGzCpW-fn6RB5Oc04TtJtANkfudLfs94x9xDXFs#.Y6HcBHb8uM9). A identificat circa 50 de legități noi cu privire la apariția şi dezvoltarea negării la copii în această perioadă decisivă a vieții omului, evidențiind şi descriind un complex nou în activitatea psihică umană, numit *complexul de nemulțumire socială* (CNS) sau *complexul negării/ingratitudinii* (CN/CI) şi geneza lui la om. De asemenea, a identificat noi niveluri şi mecanisme de funcționare a negării în perioada nevorbitoare a copilului, precizând şi completând teoria generală a sistemelor (TGS) şi teoria generală a sistemelor cu indicele Urmanțev TGS (U) (*Geneza negării la copii în perioada preverbală – studiu teoretico-experimental* (1999). ***Premii, distincții, medalii, decorații:*** Diplome ale

Ministerului Educaţiei şi Ştiinţei a RM (pe parcursul anilor); unul dintre ctitorii Bisericii Sf. Mucenic Diomid din municipiul Chişinău, sectorul Rîşcani, cartierul Poşta Veche (2001); Diploma Consiliului Naţional pentru Acreditare şi Atestare al RM pentru merite deosebite în pregătirea şi atestarea cadrelor ştiinţifice şi ştiinţifico-didactice de calificare înaltă (2008); inclus în lista *Personalităţi marcante* a Primăriei comunei Sărata Galbenă din raionul Hînceşti, RM (2010); Medalia comemorativă „Ion Creangă" (2015); Medalia „Meritul Civic" a RM (2015); Diplomă de Gratitudine a Senatului ULIM (2018); Diploma de Onoare a Preşedintelui Republicii Moldova în semn de înaltă apreciere şi recunoaştere a valorii profesionale, pentru rezultate de excepţie obţinute în studiul psihologiei şi activitatea ştiinţifică şi metodico-didactică prodigioasă (2018); Diploma UPS „Ion Creangă" din Chişinău cu ocazia Aniversării a 25 de ani de la fondarea Doctoratului UPSC (2019); Diploma de Onoare în semn de înaltă apreciere şi recunoştinţă pentru contribuţii deosebite în promovarea culturii calităţii în educaţie şi cercetare, fidelitate faţă de instituţie şi cu ocazia aniversării a 75 de ani de la fondarea Universităţii de Stat „Alecu Russo" din Bălţi (12 octombrie 2020); inclus în „EverybodyWiky" (2021; https://ro.everybodywiki.com/Petru_Jelescu). ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a participat la peste 25 conferinţe naţionale, 24 conferinţe internaţionale, 5 simpozioane şi 3 congrese internaţionale (Talinin, 1980; Moscova: 1982, 1990, 2005; Kiev, 1990; Bucureşti, 1992; Chişinău: 2016, 2020). ***Participare la evenimente ştiinţifice internaţionale (selectiv):*** „Diagnosticarea nivelurilor funcţionale ale negaţiei în gândirea elevilor de vârstă preşcolară şi şcolară" – Simpozionul psihologilor din URSS (Tallinn, 1980); „Cercetarea experimentală a dezvoltării negaţiei la vârstele preşcolară şi şcolară" – Congresul VI al Societăţii psihologilor din URSS (Moscova, 1983); „Geneza negaţiei" – Congresul VII al Societăţii psihologilor din URSS (Moscova, 1989*);* „Complexul ingratitudinii sociale şi crizele de vârstă" – Colocviu Internaţional al „Medecins du monde" (Bucureşti, Sala Palatului, 21-22 mai 1992); *„Negaţia în procesul comunicării şi cunoaşterii"* – Congresul XVIII al Academiei Româno-Americane de Ştiinţe şi Arte (Chişinău, 13-16 iulie 1993); ş.a. ***Publicaţii (selectiv):*** *Studiul negaţiei în activitatea practică şi teoretică* (1985, în colab.); *Geneza negării la copii în perioada preverbală: studiu teoretico-experimental* (1999); *Psihologia generală. Manual* (Chişinău, 2007, în colab.); *Dezvoltarea vorbirii: grupa medie, grupa mare: suport metodico-didactic pentru educatori, părinţi, studenţi* (Chişinău, 2008, în colab.); *Colorăm, modelăm, ABECEUL învăţăm: carte pentru educatori, părinţi şi copii de 5-6 ani* (Chişinău, 2008, în colab.); *Psihologia dezvoltării şi psihologia pedagogică. Manual* (Chişinău, 2008, în colab.); *Eşti gata pentru şcoală?: probe de verificare, apreciere şi exersare* (Braşov, 2013, în colab.); *Educaţia electorală şi interesul pentru alegeri al votanţilor începători* (Chişinău, 2014, în colab.); *Preadolescenţii: Program psihologic de depăşire a dificultăţilor de relaţionare interpersonală* (2014, în colab.); *O paradigmă nouă pentru sistemul de învăţământ din Republica Moldova: educaţia antreprenorială* (Chişinău, 2016, în colab.); *Gândirea psihologică a studenţilor psihologi: studiu teoretico-experimental* (2017, în colab.); *Negaţia: abordare, geneză, dezvoltare, mecanisme, formare* (Iaşi, 2018); *Geneza afirmaţiei şi negaţiei la copil: Jurnalul observărilor şi probelor cu Dumitraş Jelescu: studiu de caz* (2021, în colab.); *Particularităţile*

formării şi dezvoltării afirmației şi negației la copiii de vârstă fragedă (în lb. rusă, Chişinău, 2022, în colab.); *Crezul paşoptiştilor* (săptămânalul *„Literatura şi arta"*, Chişinău, 8 decembrie 2022); ş.a. A publicat peste 300 de lucrări ştiințifice şi ştiințifico-didactice, de popularizare a ştiinței (monografii, articole, manuale, suporturi de curs, compendiumuri, suporturi didactice ş.a.). ***Aprecieri***: *„Studiul teoretico-experimental întreprins ne apare ca o reuşită pe măsura importanței temei: a rezultat un tratat original, consistent, mobilizator pentru acea viziune sistemic-acțională, ce şi-a pus amprenta pe progresul specific al Psihologiei ştiințifice din veacul ce s-a încheiat. Opera dlui Jelescu se impune prin noutatea teoretico-metodologică, tehnico-metodică şi a probității discuției ştiințifice. O problemă tratată în psihologia veche sporadic şi unilateral, a fost pusă în contextul conceptualizării contemporane, fortificate de contribuțiile psihologiei genetice, a celei cognitive, a creatologiei şi mai ales a psihologiei acțiunii, care a reuşit să definească operațional notele distinctive ale psihismului uman* (Gr. Nicola) (2001). „Revista de psihologie". 47, 1-2, pp. 143-144. *„În februarie 1989, când Mişcarea de renaştere națională lua amploare, Petru Jelescu m-a surprins extraordinar. Ne-am întâlnit în centrul Bălțului la nu mai țin minte care manifestare patriotică şi dânsul mi-a arătat bucuros primul număr al revistei «Glasul», tipărit în grafie latină. Am văzut-o pentru întâia oară"* (Iulius POPA. *70 de ani – ora de bilanț a lui Petru Jelescu,* „Literatura şi arta", 27 septembrie 2018). ***Surse:*** Mureşan, P. (2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

JURCĂU, NICOLAE (n. 15 martie 1940, loc. Hotărel, jud. Bihor – d. 10 octombrie 2011, Cluj) psiholog şi profesor universitar român specializat în psihologia industrială, organizațională şi educațională; absolvent al Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie şi Filosofie, secția Filosofie-Pedagogie-Istorie (1960-1965). Doctor în psihologie cu teza *Diagnosticarea şi formarea aptitudinilor pentru profesiuni din industria textilă*, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, cond. şt. prof. dr. Al. Roşca (6 septembrie 1974). ***Ascendența academică***: Profesor la Liceul nr. 2 din Dej (1965–1966); cercetător ştiințific la Filiala din Cluj-Napoca a Academiei RSR (1966-1976); lector univ. la ICPPD (Filiala Cluj) şi Institutul Politehnic din Cluj-Napoca (1976-1983); conf. univ. (1983-1990) şi prof. univ. (1990-2005) la Institutul Politehnic/Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Catedra de Ştiințe sociale (disciplina: Psihologia muncii industriale şi pedagogice). Şeful Catedrei de Ştiințe Socio-Umane (1989-1997) şi director al Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic din Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (1997-). Conducător ştiințific de doctorate în specialitatea Psihologie (1993-). ***Afilieri academice:*** Asociația Psihologilor din RSR (1964-), Asociația Națională de Orientare Şcolară şi Profesională (membru fondator), European Association of Psychological Assessment (EASA), Association Internationale de Psychologie du Travail de Langue Française (AIPTLF), International Association of Applied Psychology (IAAP). ***Cercetări şi contribuții:*** metodologia psihodiagnosticului, psihologie

inginerească, orientare şcolară şi profesională, aptitudini şi interese profesionale, psihologia muncii industriale, monografii profesionale. A efectuat cercetări în domeniul psihologiei muncii, ergonomiei, psihologiei şcolare, psihopedagogiei specială (logopedie), psihologiei judiciare. A elaborat în colaborare: *Test de acuitate cromatică* (1973), *Teste de gândire tehnică simplă.* ***Invenţii şi brevete:*** simulator pentru diagnosticarea aptitudinilor implicate în munca tricoterului (1972, coautor); dexterimetru pentru turnători-formatori (1974, coautor). ***Inovaţii:*** aparat de coordonare manuală (coautor); tacometrul electric portabil (coautor). ***Participare la evenimente ştiinţifice naţionale şi internaţionale:*** a participant cu comunicări ştiinţifice valoroase la 47 manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale dintre care 14 congrese, conferinţe şi simpozioane mondiale şi internaţionale (Bratislava, 1970; Bucureşti, 1974; Dresda, 1974; Canada, Belgia, Elveţia, Franţa, Germania, Italia, Olanda, Statele Unite ale Americii, Ungaria). ***Publicaţii (selectiv):*** *Monografii profesionale destinate orientării şi selecţiei personalului* (1977, coautor), *Aptitudini profesionale. Cercetări de psihologie aplicată* (1980), *Psihologia muncii industriale* (1981, coautor); *Psihologie inginerească* (1983, 2003); *Pedagogie pentru învăţământul superior tehnic* (1983, în colab.); *Cum vorbesc copiii noştri* (1989, în colab.); *Perfecţionarea activităţii didactice* (1996); *Psihologie şcolară* (1999, 2003); *Formarea continuă a personalului didactic* (1999); *Psihologie educaţională* (2000); *Psihologia educaţiei* (2001, 2009); *Pedagogie* (2001); *Psihologie generală şi a dezvoltării* (2001, coautor); *Psihologie inginerească* (2003, UT Press, Cluj-Napoca); *Didactica disciplinelor tehnice* (2006); *Psihopedagogie practică* (2010); *Procesul decizional managerial în sfera educaţiei* (2011, coautor). Autor a patru cărţi, coautor şi coordonator a zece cărţi, coautor a cinci cărţi, a publicat peste 50 de studii şi articole în reviste de specialitate şi în culegeri din ţară şi din străinătate. ***Aprecieri:*** *„...dovedind o sensibilitate aparte la legătura profundă şi deopotrivă tainică dintre psihologie, pedagogie şi realitatea socială Nicolae Jurcău s-a străduit ca, prin studiile sale, să păstreze în minţile generaţiei actuale imaginea vie a valorilor şi modelelor umane autentice"* (A. Opre, 2012, p. 127). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Petroman, P. şi Petroman, I. (coord). (2008). *Personalităţi de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă*. III. Editura Eurostampa, Timişoara, pp. 154-163; Opre, A. (2012). *Memento prof. univ. dr. Nicolae Jurcău* sau „Despre profesionalism şi omenie – prof. univ. dr. Nicolae Jurcău". 10(1), 126-127, accesat 14 decembrie 2021 din: https://www.hrp-journal.com › article ›

KRAU, EDGAR (n. 9 aprilie 1929, Stanislau, Polonia – d?) psiholog român, cercetător şi cadru didactic universitar specializat în psihologia muncii. A absolvit Facultatea de Filosofie, specialitatea Psihologie a Universităţii „Victor Babeş" din Cluj-Napoca (1951). Obţine doctoratul în psihologie la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca în 1964. ***Ascendenţă academică:*** cercetător principal la Filiala Cluj a Institutului de Ştiinţe Pedagogice (1961-1963); cadru didactic la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1963-1977); şef al Departamentului de psihologie al Centrului de Ştiinţe sociale, Filiala Cluj a Academiei (1968-1977). Emigrează în

Israel, în 1977, unde va lucra ca profesor la Universitatea Haifa (1977-1981); profesor în Departamentele de Psihologie şi Studiul muncii în cadrul Universităţii din Tel Aviv (1981-1987); profesor emerit din 1997; profesor la Universitatea Thames Valley, Haifa, Israel (1997-). În Israel va scrie şi publica lucrări despre: problematica emigranţilor; autorealizare, dezvoltarea carierei şi adaptare socială şi vocaţională; psihologie managerială; meta-psihologia cursului vieţii individuale; faţa umană a globalizării; managementul social şi economic în societatea competitivă. ***Afilieri academice:*** membru al Academiei de Ştiinţă din New York; director general onorific al Centrului Internaţional de Bibliografie cu sediul în Cambridge, Anglia (2008); membru International Test Commission (1971-1973); membru American Psychological Association (affiliate); Israeli Psychological Association (instructor since 1979); London Diplomatic Academy (member academy council, 2002); membru World Academy Letters (Einsteinian chair, science, 2004). ***Titluri academice onorifice:*** profesor emerit (din 1997). ***Cercetări în România:*** a coordonat şi publicat, în colaborare, cercetări în domeniul muncii industriale: *Elaborarea experimentală a profesiogramei pentru meseriile de strungar şi turnător-formator* (3/1968 – RP; în colab. cu I. Lăţiş şi N. Jurcău); *Corelatele dezvoltării fizice şi psihograma meseriilor de strungar şi frezor* (3/1975 – RP; în colab. cu I. Czitrom, N. Jurcău, I. Lăţiş, H. Pitariu, V. Samu şi R. Teuca); *Cercetarea experimentală a calităţilor psihice necesare în mineritul metalifer* (2/1968 – RP; în colab. cu N. Jurcău); *Variabilele sociopsihologice ale alegerii meseriilor metalurgice şi ale reuşitei în învăţământul profesional* (1/1969 – RP; în colab. cu I. Aluaş, I. Lăţiş şi N. Jurcău); *Relaţiile dinamismului profesional cu interesele, posibilitatea diagnosticării sale* (3/1969 – RP; în colab. cu I. Lăţiş şi N. Jurcău); *O analiză a stabilităţii şi fluctuaţiei personalului în întreprinderi industriale* (3/1970 – RP; în colab. cu N. Jurcău, I. Lăţiş, H. Pitariu, V. Samu,); *Adaptarea profesională la meseriile metalurgice privită prin prisma cunoştinţelor* (2/1971 – RP; în colab. cu I. Lăţiş, N. Jurcău şi C. Vulcan). Alte teme cercetate în România: instruirea programată; dezadaptarea comportamentală la preadolescenţi; examinarea psihologică a ucenicilor strungari; psihologia reclamei. ***Diplome, premii, ordine, recunoaşteri:*** International Order of Merit; Diploma of High Center for Logic and Comparative Science Award (1972, Bologna, Italy); Homagial Biography-Bibliography, Revue Européenne de Psychologie Appliquée (1993); World Order Science-Education-Culture (2002); American Order of Excellence (2003); Legion of Honor United Cultural Convention (2005); Order of America Ambassadors (2006); listat de „Marquis Who's Who" pentru excelenţă în psihologie şi educator comportamental organizaţional. ***Management editorial şi de evenimente ştiinţifice:*** Chairman International Colloquium on Human Resources Development, Jerusalem, 1984; membru Science Committee XXI International Congress of Applied Psychology (1986); Editor-in-chief (Journal of labor studies) Man and Work (since 1987); director onorific general pentru International Biographical Center, Cambridge (2008). ***Publicaţii (selectiv) după emigrarea în Israel:*** *Self-realisation, Success, and Adjustment* (1989, coautor); *The Contradictory Immigrant Problem: A Sociopsychological Analysis* (1991); *Organizations and Management: Toward the Future* (1993, coautor); *The Realization of Life Aspirations Through Vocational Careers* (1997); *A Meta-psychological*

Perspective on the Individual Course of Life (2003); *Toward Globalization with a Human Face* (2009); *Social and Economic Management în the Competitive Society* (2012); *Cosmosul şi destinul uman*. Peste 60 de publicații în SUA şi Europa. Autor şi coautor a nouă volume de psihologie şi ştiințe sociale publicate în SUA, Anglia, Franța, Israel şi România. ***Surse:*** Kiss, J. (2013). *Istoria psihologiei în România. Tipare şi factori ai evoluției în perioada totalitară şi postdecembristă*. Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, p. 98; 123; *Edgar Krau educator psychologist organizational behavior.* Accesat 23 iulie 2022 din: https://prabook.com/web/edgar.krau /555365

KREINDLER, ARTHUR (n. 15 mai 1900, Bucureşti – d. 28 mai 1988, Bucureşti) reputat medic neurolog român, academician şi profesor de neurologie la Institutul de Medicină şi Farmacie din Bucureşti, director al Institutului de Cercetări în Neurologie al Academiei Române. Absolvent al Facultății de Medicină a Universității din Bucureşti, a lucrat în Clinica de Neurologie a Spitalului „Colentina", sub conducerea lui Gheorghe Marinescu, publicând împreună monografia *Reflexele condiționate* (1935). În anul 1948 ocupă poziția de profesor de Neurologie la Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila" din Bucureşti şi este ales membru Academiei RPR. Ulterior, este numit director al Institutului de Neurologie, care capătă numele savantului rus Ivan Petrovici Pavlov. Era epoca nervismului şi a reflexelor condiționate ale lui Pavlov ca orientare predominantă în medicină. ***K.A.*** a contribuit la formarea unor generații întregi de specialişti în neurologie prin activitatea sa susținută în cadrul Catedrei de specializare şi perfecționare în neurologie (învățământ postuniversitar) a Institutului de Medicină şi Farmacie din Bucureşti (IMF-B). ***Cercetări şi contribuții:*** în domeniile neurofiziologie, neurologie clinică neurochimie, neuropatologie, activitate nervoasă superioară cu accent pe studiul excitabilității sistemului nervos central, activității bioelectrice a creierului, cercetarea dinamicii corticale în diferite afecțiuni neurologice, studiul clinic şi experimental al epilepsiei, fiziologia şi fiziopatologia cerebelului, afazia. A propus o nouă clasificare a formelor clinice de nevroză astenică, iar numele lui a rămas legat de efectuarea primelor encefalografii din România. A participat cu comunicări ştiințifice valoroase la congrese naționale şi internaționale. În 1957 a fost raportor principal asupra *Epilepsiei de tip petit mal* la Congresul Mondial de Neurologie din Bruxelles. ***Premiul de Stat*** (1957) pentru rezultatele cercetărilor asupra epilepsiei, efectuate împreună cu colaboratorii săi şi publicate în monografia *Epilepsia* (1955). ***Publicații***: *Anatomo-fiziologia clinică a Sistemului nervos central* (1957, împreună cu V. Voiculescu); *Physiologie et Patho-physiologie du Cervelet* (1958, împreună cu M. Steriade); *Infarctul cerebral şi Hemoragia cerebrală* (1972); *Afazia (*1973, împreună cu Al. Fradis); *Neurologie clinică* (1976, împreună cu V. Voiculescu); *Agnozii şi Apraxii* (1977); *Tratat de psihofiziologie* (1978). Peste 150 de studii şi articole publicate în reviste de specialitate.

KULCSAR, TIBERIU (n. 24 decembrie 1945, Aleşd, jud. Bihor – d. 27 februarie, 1988, Cluj-Napoca) psiholog român de naţionalitate maghiară, cadru didactic universitar specializat în psihologie şcolară, psihodiagnostic şi defectologie. A urmat şcoala primară şi secundară în Aleşd şi Liceul la Oradea. Absolvent al Facultăţii de Istorie-Filosofie, Secţia Defectologie, Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca (1963-1968). Doctor în psihologie cu teza *Inteligenţa şcolară de limită*, Cluj-Napoca, 1975, cond. şt. prof. B. Zörgö. Elev al prof. M. Roşca şi B. Zörgö, adept al şcolii de psihologie genetică piagetiană şi galperiniană. ***Ascendenţă academică:*** cercetător ştiinţific şi asistent univ. (1968-1975), lector univ. la Catedra de Pedagogie-Psihologie a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. ***Membru*** al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1970); membru în colectivul de redacţie al „Revistei de Psihologie" şi „Revue Roumanie des Sciences Sociales – Série de Psychologie". ***Activitate didactică:*** a predat cursurile de Psihodiagnostic şi Psihologie şcolară. A coordonat numeroase lucrări de diplomă (licenţă) şi a coordonat Cercul ştiinţific al studenţilor de la secţia Psihopedagogie specială. A elaborat cursuri pentru studenţi, care au fost multiplicate la UBB. A scris capitole întregi pentru *Îndrumătoare de psihodiagnostic* – materiale litografiate de colectivul Catedrei de psihologie a Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca şi a colaborat la *Sinteze de psihologie contemporană*. Pentru studenţii şi profesorii din învăţământul preuniversitar a elaborat materiale de susţinere a pregătirii şi perfecţionării cunoştinţelor acestora: lecţii multiplicate de psihodiagnostic, de psihologie şcolară (în lb. maghiară), culegeri de lecţii de psihopedagogie etc. ***Cercetări:*** problema aptitudinilor intelectuale şi metodele de determinare a potenţialului intelectual al individului; inteligenţa, deficienţa mintală, teste de inteligenţă, reuşita şcolară, probleme de psihologie şcolară, rolul afectivităţii în determinarea sănătăţii mintale. A fost preocupat de rolul factorilor afectiv-motivaţionali în reglarea conduitei şi în performanţa şcolară. ***Contribuţii:*** intelectul şi inteligenţa şcolară de limită; traducerea, adaptarea şi etalonarea unor teste psihologice importante: Proba Santucci, Proba Bender-Santucci, Testul matricelor progresive colorate Raven, Testul Matricelor Progresive Standard, Probe piagetiene – 11. ***Publicaţii:*** *Îndrumător de psihodiagnostic. Vol. III* (1973, litogr. la UBB); *Orientarea şcolară şi preorientare profesională* (1976, colab.); *Studii de psihologie şcolară* (1978, coautor); *Factorii psihologici ai reuşitei şcolare* (1978, trad. limba maghiară); *Az iskolai telzesutmény Pszichológiai ténjézöi* (*Indicatori psihologici ai performanţei şcolare)* (Budapesta, 1982); *Lecţii practice de psihodiagnostic* (1980); *Iskolapszichológia – Tanulásléktan* (*Psihologie şcolară – Psihologia învăţării*) (1981). A tradus în limba română, din limba maghiară: Ranschburg J. (1979). *Frică, supărare, agresivitate*. A publicat circa 40 de studii în domeniul psihodiagnosticului şi psihologiei şcolare şi psihologiei clinice în „Revista de psihologie" şi „Studia UBB". ***Crez profesional:*** „O atenţie deosebită a acordat articolelor de popularizare în limba maternă, ca o datorie faţă de publicul de limba maghiară... nu era adeptul unei psihologii academice, ci a unei ştiinţe aplicate, puse în slujba oamenilor, a celor aflaţi în suferinţă, sau în derivă psihologică" („Revista de

psihologie", 1988, p. 286). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris. Unele informaţii au fost obţinute direct prin e-mail de la prof. V. Preda (4 septembrie 2022); Redacţia „Revistei de psihologie" (1988). *Tiberiu Kulcsár. In Memoriam*. „Revista de psihologie", 34(3), 285-286).

LÁZÁR, ALEXANDRU (n. 27 mart. 1933, Reghin, jud. Mureş – d.?) psiholog român de naţionalitate maghiară specializat în psihologie pedagogică, psihologia învăţării şi motivaţie. Licenţiat al Facultăţii de Istorie-Filosofie, secţia Psihologie-Pedagogie, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca (1955-1956). Doctor în psihologie cu teza *Situaţii generatoare de motive în activitatea de învăţare a elevilor*, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, 1973, cond. şt. prof. B. Zörgö. ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1968), membru al World Association for Edu. Res. (1973). Elev al prof. B. Zörgö***. Ascendenţă academică:*** cercetător şt. pr. la Centrul de ştiinţe sociale al ASSP din Tg. Mureş. A participat cu comunicări la congrese naţionale şi internaţionale (Varşovia, Paris, Quebec, Helsinki). ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de psihologie generală, psihologie şcolară, psihologia copilului şi pedagogie, psihologia educaţiei fizice şi sportului, psihologia muncii şi ergonomie, psihologia creaţiei la Institutul de învăţământ superior din Tg. Mureş. ***Cercetări şi contribuţii:*** motivaţia învăţării şcolare – elaborarea conceptului de situaţie motiv în învăţământ, cercetarea raportului motivaţiecreativitate; motivaţia de performanţă; motivaţia învăţării la adulţi, motivaţia de joc în situaţia preşcolarilor şi şcolarilor. ***Publicaţii:*** *Situaţii motivaţionale favorabile învăţării de tip şcolar* (1975); *Curs de psihologia copilului şi pedagogie* (1967); *Mic atlas de psihologie* (1968); *Gondolkodáslélektani tanulmányok (Studii de psihologie a gândirii)* (1958, colab.); *Motivációs helyzetek – tanulási eredmények (Situaţii motivaţionale – Rezultate ale învăţării)* (1980); *Motivation of Competition of Pre-scholars* (1982); *Az iskolatelevizió – pedagógiai probémái (Televiziunea şcolară – Probleme pedagogice)* (1980); *International Investigation into the Articulation of the Contents of Secondary Education, of Post-Secondary Education and the World of Work* (1982, colab.); *Cercetări de ştiinţe sociale* (1979, colab.); *Educaţie prin muncă şi pentru muncă* (1972). A publicat studii în „Revista de psihologie "şi „Revista de pedagogie".

LĂZĂRESCU, MIRCEA DORU (n. 29 martie 1939, Lugoj), medic psihiatru şi profesor universitar român; licenţiat al Facultăţii de Medicină din Cluj-Napoca (1955-1961). A lucrat iniţial ca medic psihiatru la Spitalul Republican de Neuropsihiatrie Infantilă Păclişa – Haţeg (1961-1963), apoi la Sanatoriul Naţional de Nevroze Săvârşin, Arad. Din 1965 devine asistentul profesorului Eduard Pamfil, căruia îi urmează la Catedra de Psihiatrie a Universităţii de Medicină din Timişoara în 1983. În aceeaşi instituţie, din 1974, este cadru de predare, iar în perioada 1983-2010 este Şeful Clinicii – Catedra de Psihiatrie a Universităţii de Medicină şi Farmacie Timişoara. Din 1991 devine

prof. univ. şi conducător de doctorate. Ca profesor, a condus Clinica de Psihiatrie din Timişoara de-a lungul a aproape a 30 de ani. ***Afilieri profesionale:*** membru emerit al Academiei de Ştiinţe Medicale (din 1993); primul preşedinte al Asociaţiei Psihiatrice Române (1990-1995); membru fondator al Asociaţiei Europene de Psihiatrie; fost vicepreşedinte al Asociaţiei Danubiene de Psihiatrie; membru în bordul Secţiei de Diagnostic şi Clasificare şi a celei de Psihopatologie a Asociaţiei Mondiale de Psihiatrie; membru activ în bordul Secţiei de Psihopatologie a Asociaţiei Europene de Psihiatrie. ***Contribuţii*** la crearea unor structuri organizatorice (Asociaţii de profil) în domeniul psihiatriei ca: Asociaţia Română de Psihoterapie (apoi Federaţia Asociaţiilor de Psihoterapie), Asociaţia Română de Psihiatrie Socială, Psihofarmacologie şi Psihiatrie Biologică, a Rezidenţilor în Psihiatrie, Asociaţii ale studiului personalităţii şi tulburărilor de personalitate etc. ***L.M.D.*** a scris şi publicat lucrări recunoscute de psihiatrie, psihopatologie, antropologie filosofică, memorialistică, eseistică. A organizat mai multe Congrese naţionale şi internaţionale de psihiatrie între care Congresele Europene de Psihopatologie de la Timişoara din 1992 şi 1994 şi Congresul Danubian de Psihiatrie din 1996. ***Domenii de interes: Psihopatologie:*** clinică, doctrinară, istorică, fenomenologică, cognitivistă, developmentală, evoluţionistă; ***Nosologie, semiologie:*** bazele sistematicii nosologice, semnificaţii semiologice, vulnerabilitate-stres, patologie şi context; Psihiatrie socială, comunitară, reabilitare; criză şi intervenţia în criză; Relaţia psihiatrie, psihopatologie, antropologie, Filosofie, „ce e tulburarea mentală?"; psihopatologie şi creativitate. ***Antropologie/Filosofie*:** Hermeneutică, fenomenologie, narativitate, argumentare; Problematica sinelui („self", conştiinţă, eu, persoană); Entităţi antropologice supraindividuale; Corpul trăit; Problematica devenirii; Ontologie generală. ***Publicaţii:* 1. *Psihiatrie şi psihopatologie***: *Introducere în psihopatologia antropologică* (1989); *Psihopatologie clinică* (1993); *Îndreptar de psihiatrie* (1995, în colab.); *Calitatea vieţii în psihiatrie* (1999); *Psihiatrie, Sociologie, Antropologie* (2002); *Tulburările de personalitate* (2007, în colab.); *Patologie obsesivă* (2008, în colab.); *Ce e tulburarea mentală* (2012); *Bazele psihopatologiei clinice* (2010); *Psihopatologia psihozelor în perspectiva sinelui* (2016). **2. *Antropologie filosofică***: *Eseu despre fiinţele intermediare* (1994); *Eduard Pamfil sau jocul de-a geniul* (1997, în colab.); *Despre sărbători, grădini şi logos* (2004); *Chin, Extaz şi Nebunie înaltă în secolul XX* (2011); *Constantin Noica sau Insuportabila Filosofie (2018).* **3. *Memorialistică***: *Culorile nostalgiei, amintiri ale unui psihiatru* (1998); *Despre Sărbători, Grădini şi Logos* (2004); *Odiseu fără Ithaca, note din jurnalul unui psihiatru* (2009*); Gâlceava înţelepţilor în jurul timpului. Cioran, Eliade, Noica şi… Heidegger* (2017). A fost apropiat de Constantin Noica între anii 1977 şi 1987, iar în 2011 a publicat privitor la Cioran, cartea *Chin, extaz şi nebunie înaltă în secolul XX,* lucrare tradusă în limba franceză. A participat activ la viaţa culturală şi filosofică din România. ***Surse:*** *Mircea Lăzărescu Doru*, accesat 4.04.2022 din: http://demo.imageright.ro/lazarescu/index.php?p=view&show=8 prof. dr. Cozman, *D. Sinopsis cultural al psihiatriei româneşti (I)* accesat 4 aprilie 2022 din: https://www.medichub.ro/reviste/psihiatru-ro/sinopsis-cultural-al-psihiatriei-romanesti-i-id-3108-cmsid-66; *Disciplina de psihiatrie a Universităţii de Medicină şi Farmacie „Victor Babeş" Timişoara,* accesat 4 aprilie 2022 din: http://www.psihiatrie-timisoara.ro/despre.html

LEONARDESCU, CONSTANTIN (n. 3 decembrie 1846, Craiova – d. 20 august 1907, Slănic Moldova) filosof şi psiholog român, profesor universitar. Licenţiat în litere şi Filosofie la Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti (1866) cu teza de licenţă *Methodulu în scientiele physico-naturale, essacte, morale şi politice* susţinută la 20 septembrie 1866 în faţa unei comisii prezidată de August Treboniu Laurian. Îşi continuă studiile în ştiinţe juridice la Facultatea de Drept din Paris, unde obţine licenţa în 1872 cu teza *Du Mandat dans le droit civil français et des commissionnaires en general*. În continuare, pleacă la Bruxelles, unde obţine titlul de doctor în Litere şi Filosofie în 1872. Revine în ţară şi ocupa poziţia de profesor de Filosofie mai întâi la Liceul „Mihai Viteazul" din Bucureşti (1872), iar apoi ca profesor de Filosofie şi retorică la Liceul nou din Iaşi (A. Stan, 2019, p. 98). Ulterior devine unul dintre cei mai importanţi profesori de Istoria Filosofiei, Sociologie şi Psihologie la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Iaşi (1873-1907). A debutat la „Revista contemporană". A predat un evantai de discipline (Filosofie, psihologie, logică, metafizică, istoria Filosofiei, filosofia morală şi estetică, pedagogie) şi a fost primul profesor de sociologie la Universitatea din Iaşi. Face parte din generaţia marilor profesori de Filosofie care prin scrierile lor au marcat trecerea la studiul psihologiei ca disciplină independentă şi au deschis calea spre constituirea unei psihologii ştiinţifice experimentale, detaşată de Filosofie şi metafizică. Iniţial apriorist în problemele cunoaşterii şi dualist în rezolvarea problemei raportului dintre psihic şi materie, ***L.C.*** a preluat problema naturalizării psihologiei de la Şt. Michailescu argumentând pentru imposibilitatea naturalizării, pe care o considera încă o ştiinţă filosofică. Dar emanciparea psihologiei de Filosofie în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea şi dezvoltarea ei ca ştiinţă experimentală cu publicaţii, laboratoare şi congrese internaţionale determină schimbări importante în gândirea lui ***L.C.*** Aceste schimbări se văd din diferenţa de abordare între două lucrări importante: *Psihologia experimentală* (1878) şi *Principii de psihologie* (1892); prima de orientare idealistă, dar a doua de orientare pozitivistă influenţată de principiile psihofizicii care a introdus în psihologie ideea măsurării şi experimentele de laborator. ***Membru*** al Societăţii „Junimea" şi colaborator la „Convorbiri literare" şi „Revista contimporană". ***Contribuţii:*** în 1879 publică prima lucrare de psihologie: *Curs de Filosofie pentru usul liceelor. Partea I. Psihologia experimentală – Studii asupra omului considerat ca fiinţă conşcientă, intelectuală şi morală,* dar care nu s-a bucurat de succes, fiind apreciată ca eclectică şi confuză. A fost scrisă după cerinţele programei liceelor şi examenului de bacalaureat din 1876. Lucrarea de succes în psihologie a lui ***L.C.*** este *Principii de Psichologie. Încercare de a da o formă sistematică resultatelor noilor cercetări şi experienţe psichologice* (1892, 1909), scrisă după principiile psihofizicii, disciplină care a introdus în psihologie măsurarea şi experimentul de laborator. Prin aceasta lucrare ***L.C.*** dezvoltă o concepţie modernă, unitară şi integrativă despre psihologie, psihism şi conştiinţă. Formulează următoarea definiţie: „*Psihologia* (aşa cum trebuie să se înţeleagă astăzi) *este ştiinţa faptelor psihice sau a stărilor vieţii de relaţiune şi a raporturilor dintre aceste stări.* Ea se ocupă cu observarea descrierea, clasificarea şi explicarea apariţiunii, succesiunii şi coexistenţei tuturor (sic) acestor stări pe care le putem

observa nu numai cu ajutorul conştiinţei, dar şi prin observare externă" (*Principii de psihologie*, 1892, p. 12; *apud* A. Stan, 2019, pp. 110-112). *„Viaţa sufletească este viaţă de relaţiune* care se exprimă prin fel de fel de semne exterioare şi sunete dictate de senzaţiile provocate de lumea din afară. Această viaţă manifestată prin cuvântare şi acţiuni se deosebeşte de viaţa organică" (*Ibidem* p. 15). ***L.C.*** face distincţie clară între obiectul psihologiei şi cel al fiziologiei şi precizează că fiziologia „nu poate explica decât fenomenele fizice, care se raportă la corp, niciodată fenomenele psihice pe care le cunoaştem *prin ajutorul conştiinţei"* (*apud* R. Bogdan, 2020, p. 626). Deci ceea ce nu este conştient, nu este psihic, ci fiziologic, iar „fiziologia nu poate să rezolve nicio chestiune psihologică" (*Ibidem*) şi prin urmare psihologia nu poate fi naturalizată, nu poate fi redusă la neurofiziologie. „Psihologia nu va deveni niciodată un pasaj al acestor ştiinţe" (*Ibidem*). Fenomenele psihice reprezintă „forma cea mai înaltă a activităţii, termenii din urmă ai evoluţiei vieţii" (*Apud* A. Stan, 2019, p. 106). Pune principiul asociaţiei la baza întregii activităţi psihice. După introducere, lucrarea este structurată în două părţi: Partea I *Viaţa sufletească elementară* cu 3 capitole („Iritabilitatea", „Despre reflexe", „Despre sensaţie"); Partea a II-a cu 4 capitole („Procedările de asociaţie ale senzaţiilor", „Apercepţiunea", „Procedările apercepţiunei", „Forme de asociere a stărilor de conşciinţă") şi *Concluzia psichologiei.* În concepţia lui ***L.C.*** *„Conştiinţa este forma cea mai înaltă de reflectare a realităţii, specific umană, este ultimul termen al dezvoltării... Reprezintă partea subiectivă a activităţii noastre mintale, care prin reacţiunea sa dă un aspect cu totul nou vieţii de relaţiune* (*Ibidem*, pp. 106-107). *Conştiinţa este «partea superioară a activităţii» mentale"* (*Principii de psihologie*, 1909, pp. 198-199; *apud* I. Mânzat, 2007, p. 993). În viziunea sa integrativă şi unitară *„Sufletul nu poate fi condiţionat de o anumită parte, ci de unitatea tuturor părţilor sale"*, sufletul este un rezultat *„al ciocnirii noastre cu lumea"* şi nu un produs supranatural (*Ibidem*, p. 4 şi 51). ***L.C.*** este unul dintre promotorii importanţi ai introducerii metodei experimentale şi a măsurătorilor precise de laborator în psihologia românească (*Principii de psihologie*, 1892). A fost la curent cu lucrările lui Secenov, Ribot, Wundt, Spencer, Binet. A descris câteva tipuri de reflexe: simple, complexe sau cerebrale (numite de el reflexe psihice) şi de individualitate psihică (deprinderi). Lucrările de psihologie şi estetică ale lui ***L.C.*** au fost influenţate de pozitivism şi evoluţionism. A format personalităţi importante ale culturii româneşti care i-au fost studenţi: G. Ibrăileanu, Nicolae Iorga, Ştefan Zeletin. ***Publicaţii:*** *Filosofia faţă de progresul ştiinţelor pozitive* (1876); *Curs de Filosofie pentru usul liceelor. Partea I. Psihologia experimentală – Studii asupra omului considerat ca fiinţă conşcientă, intelectuală şi morală* (1879); *Psichologia experimentală. Cu o introducţiune generală la Filosofie şi la studiul special al psichologiei. Studii asupra omului considerat ca fiinţă conscientă, afectivă, inteligentă şi morală* (Iaşi, 1879); *Introducţiune la metafizică* (1884); *Morala inductivă sau ştiinţa conduitei omeneşti pentru şcoalele secundare* (1885); *Principii de Psichologie. Încercare de a da o formă sistematică resultatelor noilor cercetări şi experienţe psichologice* (1892, 1909); *Istoria şi evoluţia Filosofiei* (1892); *Principii de filosofia literaturii şi a artei. Încercare de estetică literară şi artistică* (1898); *Studiu sociologic* (1900). ***Surse***: Bejat, M. (1972). *Geneza psihologiei ca ştiinţă experimentală în România*. EDP, Bucureşti, pp. 134-149;

Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale*, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, pp. 992-993; Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară.* Editura Junimea, Iaşi, pp. 98-116; Bogdan. R. (2020). *Filosofie românească. Problema minte-corp la elevii lui Ion Zalomit*. *„Revista de filosofie"* LXVII, 6, pp. 605-632; *Leonardescu, Constantin. Filosof*, accesat 24 ianuarie 2023 din: http://aman.ro/betawp/wp-content/uploads /personalitati/L/leonardescu%20constantin.pdf

LOGOFĂTU, CONSTANTIN (n. 4 iulie 1938, Bacău – d. 2010, Iaşi) pedagog şi psiholog român, cadru didactic universitar specializat în psihologia personalității, orientare şcolară şi profesională şi psihologia sportului. Şcoala elementară în oraşul natal, primii ani de liceu la Liceul militar din Breaza, jud. Prahova, după care se transferă la Liceul nr. 1 de băieți din Bacău, pe care îl absolvă în 1955. Urmează doi ani Facultatea de Medicină de unde este exmatriculat pe motive ideologice – originea „nesănătoasă" a părinților (A. Stan, 2019, p. 372). Dă examen de admitere şi urmează Facultatea de Istorie-Filosofie, secția PedagogieLimba şi Literatura Română, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi (1957-1962). Doctor în psihologie cu teza *Interesul pentru literatură la adolescenți,* Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi, decembrie 1973, cond. şt. acad. V. Pavelcu. Elev al prof. univ. dr. V. Pavelcu. ***Ascendență academică:*** preparator şi şef de cabinet (1962-1966), asistent univ. (1966-1968), lector univ. (1968- 1981), conf. univ. (1981-) la Catedra de Psihologie-Pedagogie-Sociologie şi Etică a Facultății de Istorie-Filosofie, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi. ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1964-). ***Activitate didactică:*** a predat Psihologie generală, Psihologia copilului, Psihologie pedagogică, Statistică psihologică şi pedagogică, Curente şi tendințe în psihologia contemporană, Orientare şcolară şi profesională, Neuropsihologie, Metode de investigație psihologică şi prelucrarea datelor experimentale. Ca profesor s-a remarcat prin claritatea, profunzimea şi integrarea socio-culturală a cunoştințelor predate, expresivitatea discursului şi concentrarea pe subiect la examen. După 1990 a predat şi la Universitatea „Petre Andrei" din Iaşi, unde a ocupat şi funcția de decan al Facultății de Psihologie, Ştiințele educației şi Asistență socială. După pensionare a continuat să predea ca profesor asociat la Facultatea de Psihologie şi Ştiințele educației, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi. ***Cercetări:*** interesul la adolescenți; modalități de aplicare a teoriei deciziei în selecția profesională; personalitatea – implicații în diferite forme de activitate; îmbunătățirea metodologiei orientării şcolare şi profesionale prin utilizarea unor metode care să poată folosi prelucrarea automată a datelor. ***Publicații (selectiv):*** *Interesul pentru literatură la adolescenți* (1973); *Curs de orientare şcolară şi profesională* (1976). ***Apreciere:*** *„... avea o înclinație permanentă spre profunzimea şi claritatea informației. La examenele orale, studenții care aveau tendința de a devia de la subiect erau aduşi prompt pe «linia dreaptă». Beneficiind de o cultură generală impresionantă, îşi completa cursurile cu integrarea în context socio-cultural a informațiilor predate, fapt care constituia o atracție*

deosebită pentru studenți". (A. Stan, *Ibidem*). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Stan, A. (2019*). Psihologia ieşeană universitară*. Editura Junimea, Iaşi, pp. 372-376.

LUNGU, NICOLAE (n. 15 iulie 1928, sat Bobu, com. Scoarța, jud. Gorj – d. 15 mai 2018, Bucureşti) psiholog român, cadru didactic universitar specializat în psihologie experimentală. Absolvent al Facultății de Pedagogie şi Psihologie, Secția Psihologie, Universitatea „C.I. Parhon" Bucureşti (1949-1955). Doctor în psihologie cu teza *Studiu asupra unor parametri de bază ai procesului informațional în activitatea de conducere auto,* Universitatea Bucureşti, 21 decembrie 1970, cond. şt. prof. Gh. Zapan. Elev al prof. Gh. Zapan. ***Ascendență academică:*** şef de laborator la Catedra de Psihologie a Universității Bucureşti (1955-1966); asistent univ. (1966-1968), şef de lucrări (1968-1991), conf. univ. (1991-1994) la Catedra de Psihologie a Facultății de Filosofie, devenită din 1977 Catedra de Pedagogie-Psihologie a Facultății de Istorie-Filosofie, Universitatea din Bucureşti. Şef de catedră (1992-1994). S-a pensionat la cerere pentru limită de vârstă la data de 1 octombrie 1994. După 1990 a lucrat la Universitatea „Spiru Haret" din Bucureşti în calitate de conf. univ. (1 februarie 1996 – 1 noiembrie 2009) şi şef al Catedrei de Psihologie, Facultatea de Sociologie, Psihologie şi Pedagogie (1 iulie 1999 – 10 octombrie 2001) a aceleiaşi universități. A predat cursul de Psihologie experimentală. ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1964-). ***Activitate didactică:*** decenii întregi la Catedra de Psihologie a Universității Bucureşti, a predat şi organizat activitățile practice de laborator pentru cursurile de psihologie experimentală, psihofiziologie şi ergonomie. A predat de asemenea cursuri şi susținut seminarii de psihologie industrială la Institutul Politehnic din Bucureşti, Facultatea de Metalurgie. ***Cercetări:*** probleme de psihologie experimentală, legate de fenomenele de interacțiune, contrast şi adaptare în recepția olfactivă; psihologia conducerii auto – orientarea şcolară şi profesională în gimnaziu; învățarea limbilor străine. ***Contribuții:*** analiza psihologică a activității de conducere auto din perspectivă sistemică, prin adăugarea „rutei" ca o componentă specifică esențială a sistemului om-maşină; crearea unor aparate de cercetare experimentală. A participant cu comunicări ştiințifice la manifestări ştiințifice naționale. ***Invenții brevetate: 1.*** *Tahistoscop electronic cu dublă proiecție; 2. Aparat electronic cu program complex pentru studiul atenției şi memoriei; 3. Aparat complex pentru determinarea şi exersarea coordonării mişcărilor mâinilor; 4. Aparat tapping cu investigare automată* (inovație); *Aparat complex de coordonare a mâinilor* (inovație). ***Publicații:*** **1. *Volume proprii:*** *Psihologie experimentală* (2003, 2007). **2. *Studii şi articole (selectiv)***: *Particularitățile aprecierii calitative a stimulilor olfactivi* (1968, „Revista de psihologie", 3); *Sistemul om-maşină-rută ca model de analiză psihologică a activității de conducere auto* (1970, Analele Universității Bucureşti – Seria Psihologie); *Factori determinanți ai activității de conducere auto* (1971, Analele Universități Bucureşti

– Seria Psihologie). A publicat peste 60 de lucrări ştiinţifice în domeniul psihologiei experimentale şi industriale (articole, comunicări, capitole în volume, termeni în dicţionare, proiecte de cercetare etc.). ***Surse***: Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; *Lungu Nicolae – Dosar personal,* consultat la Departamentul Resurse umane al Universităţii „Spiru Haret", 4 octombrie 2022; Poza a fost obţinută de la fiica Teodorescu-Lungu Cristina Magda şi nepotul Teodorescu Alexandru Dan, 14 octombrie 2022.

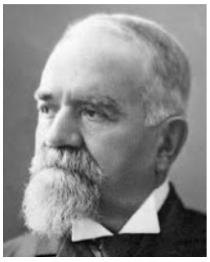

MAIORESCU, TITU LIVIU (n. 15 februarie 1840, Craiova – d. 18 iunie 1917, Bucureşti) personalitate reprezentativă şi plurivalentă a culturii române; academician, avocat, ilustru critic, teoretician literar, eseist, estetician, scriitor, filosof, pedagog şi om politic român, care a creat o epocă de efervescenţă creatoare în cultura românească din a doua jumătate a secolului al XIX-lea grupând clasicii literaturii române (Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, Duiliu Zamfirescu etc.) în jurul societăţii literare „Junimea" (1864) şi a revistei „Convorbiri literare" (1867) pe care le-a înfiinţat. Autor al teoriei *„formelor fără fond*", mentor al „Junimii" şi simbol al *„verticalităţii culturii"* (C. Baltag, 1992). Începe şcoala primară la Craiova (1846-1948), o continuă în diferite oraşe din ţară, iar în 1851 este înscris la Gimnaziul românesc din Şcheii Braşovului, după care familia se stabileşte la Viena, tatăl său ocupa un post de funcţionar la Ministerul Justiţiei (septembrie 1851). Între 1951-1856 frecventează Gimnaziul Academic din Viena, după care este înscris şi urmează doi ani cursurile Academiei Tereziene – *Theresianum* (*Öffentliches Gymnasium der Stiftung Theresianische Akademie*), şcoală de elită a Imperiului Habsburgic. Aceşti doi ani i-au fost echivalaţi ca studii superioare, ceea ce i-a permis mai târziu înscrierea la doctorat. Absolvă *Academia Theresianum* din Viena ca şef de promoţie în 1858. În continuare se înscrie pentru o scurta perioadă la Universitatea din Berlin şi apoi pe data de 26 iunie 1859 îşi dă doctoratul cu *„Magna cum laude"* la Universitatea din Gissen susţinând un examen oral şi teza *De Philosophia Herbarti* (neidentificată). A obţinut permisiunea de a susţine a doctoratului în baza celor doi ani de la Academia Theresianum şi anul I la Universitatea de Drept din Berlin. De aici pleacă la Paris, unde îşi echivalează testimoniul de la Theresianum şi anul I de Drept de la Universitatea din Berlin, înscriindu-se în anul II la Facultatea de Drept din Paris. Aici îşi echivalează doctoratul de la Gissen cu licenţa în Drept în ianuarie 1860, iar pe 2 noiembrie 1861 obţine la Paris licenţa în Drept cu teza *Du regime dotal*. Întors în ţară, şi-a început activitatea ca supleant la Tribunalul Ilfov, iar apoi ca procuror. Pe 28 august 1862 se căsătoreşte cu Klara Kremnitz, eleva lui, fiica unui consilier juridic, Georg Kremnitz. ***Ascendenţă academică: M.T.L.*** are de foarte tânăr o ascensiune academică, politică, socială şi administrativă impresionantă şi rapidă: prof. univ. la 22 de ani, decan şi rector la 23 de ani, academician (membru al Societăţii Academice Române) la 27 de ani, deputat la 30 de ani, ministru la 34 de ani. S-a remarcat printr-o educaţie europeană elevată,

un potențial intelectual de excepție şi o personalitate puternică definită prin înalte idealuri, aspirații şi ambiții, perseverență, autocontrol, prestigiu şi respect. Profesor universitar de istorie universală, Filosofie şi logică la Universitatea din Iaşi (1862-1871) şi director al Gimnaziului Central (1862). Profesor la Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Litere şi Filosofie (1884-1909), unde predă cursurile de Logică şi Istoria Filosofiei în secolul al XIX-lea. A fost un orator talentat şi generator de polemici literare prin care s-a impus ca autoritate în disputele culturale ale vremii. A creat epocă în cultura, ştiința şi viața social-politică românească. ***Funcții şi poziții sociale:*** decan al Facultății de Filosofie (1863) şi rector al Universității din Iaşi (1863-1867) şi al Universității din Bucureşti (1892-1897); director al Şcolii Normale „Vasile Lupu" din Iaşi (1863); ministrul Cultelor şi Instrucțiunii Publice (1874-1876; 1889-1891); ministru al Afacerilor Străine şi prim-ministru al României (1910-1914). În această calitate a negociat Pacea de la Bucureşti (iulie 1913), în urma celui de-al Doilea Război Balcanic, prin care România a primit sudul Dobrogei. ***Membru fondator*** al Societății Academice Române (1867) – viitoarea Academie Română; demisionează în 1868 în semn de protest față de orientarea latinistă a majorității membrilor ei; revine în rândul academicienilor în 1879 şi este ales ca vicepreşedinte al acestui for între 1880-1884; membru fondator a Societății Culturale Junimea (1863) alături de mari personalități ale culturii naționale (Iacob Negruzzi, Petre P. Carp, Vasile Pogor, Theodor Rosetti, Emil Racoviță) – societate de elită care a avut un rol major în cultura românească din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. ***Contribuții:*** autorul celebrei *teorii sociologice a formelor fără fond* considerată „*piatra de fundament*" pentru operele clasicilor literaturii române (Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici). Conform acestei teorii, în România trebuia mai întâi creat, prin evoluție naturală, un fond original de civilizație. A militat pentru unificarea limbii române prin introducerea alfabetului latin, eliminarea alfabetului chirilic şi combaterea abuzului de neologisme. În pedagogie inițiază pentru prima oară în țara noastră, practica pedagogică a viitorilor dascăli, printre care se numără şi Ion Creangă. Ca Ministru al Cultelor şi Instrucțiunii Publice a introdus limba română ca obiect de învățământ în licee şi s-a ocupat de organizarea învățământului superior politehnic. În Filosofie, contribuția lui ***M.T.L.*** este mai mult de natură didactică, remarcându-se prin manualul de logică de influență herbartiană (*Logica,* 1876) şi Cursul de Filosofie predat la Universitatea din Iaşi. Adevăratul merit a lui ***M.T.L.*** În filosofia românească este acela de a fi lansat o generație autentică de filosofi români: C. Rădulescu-Motru, P.P. Negulescu, S. Mehedinți, I. Popovici etc. Este unic în memorialistica românească prin jurnalul *Însemnări zilnice* început la vârsta de 15 ani (1855). În psihologie, a sprijinit cu generozitate plecarea în străinătate la universități şi laboratoare europene de prestigiu a tinerilor inteligenți şi talentați: E. Gruber, C. Rădulescu-Motru, N. Vaschide. ***M.T.L.*** a dorit toată viața să scrie o psihologie, dar n-a reuşit să o realizeze niciodată: „Să scriu o logică e datoria mea ca profesor; să fi scris o Psihologie aş fi voit mereu. Ma reținut greutatea firească de a explica pasiunile; cred că este imposibil în starea actuală a psihologiei" (*Însemnări zilnice* – 25 octombrie 1870: T. Maiorescu, 1937, p. 165, *apud* A. Stan 2019 p. 59). ***M.T.L.*** nu a scris nicio lucrare

amplă de psihologie, sau similară manualului de logică. Preocupările lui în psihologie sau materializat în discursuri/prelecțiuni (*Cercetări psihologice*) şi articole. A fost pasionat şi a crezut peste limitele rezonabile în hipnotism, pe care îl vedea ca o cale experimentală spre adevărurile psihologice: „Lucrul cel mai important din ocupația mea intelectuală de acum este hipnotismul ca drum experimental spre adevăruri psihologice" (*Însemnări zilnice*, 13-25 noiembrie 1885, *Ibidem*). S-a interesat de experimentele de hipnotism, cum sunt organizate şi ce efecte au; a întreprins călătorii în oraşe şi capitale europene (Breslau, Praga etc.) pentru a contacta profesori (Heidenheim şi Hering) şi experimentatori în hipnotism; a asistat la numeroase experimente şi şedințe de hipnotism în țară şi străinătate. În *Conferințele de psihologie* din 1882 se referă la hipnotism în maniera lui Jean Martin Charcot (1825-1893). Ulterior vom găsi această preocupare şi la Gh. Marinescu şi I.V. Ştefănescu, ambii foşti elevi lui Charcot. Pe lângă cursurile de Filosofie ținute la Universitatea din Iaşi în perioada 1863-1872, ***M.T.L.*** a susținut la Iaşi (1868 şi 1869) şi Bucureşti (1880 şi 1882), cu talentul său oratoric, o serie de *prelecțiuni populare* sub titlul *Cercetări psihologice,* pe care C. Eraclide (*Ibidem*, p. 64) le indică în ordinea abordărilor lui ***M.T.L.***: 1. Despre deosebirea dintre inteligență şi pasiune; 2. Despre valoarea istorică a acestor două elemente sufleteşti; 3. Despre imperfecțiunea radicală a inteligenței; 4. Despre individualitate şi egoism; 5. Despre adâncimea sufletului; 6. Despre importanța lumii interioare. Gândirea filosofică şi psihologică a lui ***M.T.L.*** s-a dezvoltat şi a evoluat sub influența lui Johann Friedrich Herbart (1776-1841), Feuerbach, Shopenhauer, J. St. Mill, H. Spencer, Hegel. În lucrarea sa din 1861, *Einiges Philosophische în gemeinfasslicher Form* (*Ceva Filosofie în forma populară*), psihologia (care ocupă patru capitole) este definită de Herbart drept „ştiința raporturilor dintre reprezentări". E o perioadă în care psihologia făcea eforturi de a ieşi din sfera metafizicii şi de a se afirma ca ştiință independentă, ceea ce face ca şi ***M.T.L.*** să se desprindă treptat de sub influența lui Herbart. ***M.T.L.*** considera metoda observației ca cel mai bun mijloc de progres în cunoaşterea psihologică, iar prin lucrarea *Logica*, una din puținele lui cărți, este considerat (A. Stan, 2019, p. 65) drept un pionier al metodologiei de cercetare ştiințifică în România. Deşi este o diferență semnificativă între logică şi metodologie, logica argumentării susține fundamentul epistemic al adevărului produs de o metodologie experimentală. Inițial ca adept al *metafizicii*, ***M.T.L.*** respinge tendințele specifice viziunii materialist-vulgare de a reduce psihologia la fiziologie şi în acelaşi timp susține că pentru a înțelege şi explica complexitatea şi varietatea vieții psihice nu sunt suficiente doar cunoaşterea mecanismelor de funcționare a creierului şi a fiziologiei sistemului nervos (M. Bejat, 1972, p. 97). În domeniul psihologiei, a fost preocupat mai ales de procesele de cunoaştere, de temperamente, de inteligență, de hipnotism. Într-o perioadă în care se mai puneau semne de întrebare, consideră psihicul în mod clar ca o funcție a creierului, a materiei superior organizate. A descris destul de bine mecanismele trecerii de la senzație şi percepții la reprezentări şi de aici formarea noțiunilor prin abstractizarea însuşirilor obiectelor. A visat să scrie o teorie a percepției, a raportului senzorial logic, cum prin abstractizare şi generalizare se extrag însuşirile esențiale

ale obiectelor percepute şi se formează noţiunile. În continuare a analizat relaţia dintre gândire şi limbaj, „legătura strânsă între cuvânt şi noţiune". „Cuvântul e întotdeauna general şi generalizator" (*Ibidem*, p. 98). Într-o conferinţă ţinută în 1882 la Ateneul Român abordează problema temperamentelor pe care le explică prin particularităţile sistemului nervos. Analizând relaţia dintre temperament şi caracter, subliniază importanţa educaţiei în a „emancipa omul intelectual de la jugul fizic al predispoziţiei înnăscute, întrucât este excesivă, şi să ajute pe copii a deveni dintr-un temperament fatal un caracter voit" (*Ibidem,* p. 99). În 1877 scrie pentru „Almanahul României june" articolul *Din experienţă*,care este o pledoarie pentru minusurile şi şansele psihologiei. Apreciază ca psihologia de până atunci este „în cea mai mare parte o frazeologie lipsită de folos practic şi în multe priviri nedemnă de cuvântul ştiinţă". În lipsa unei psihologii ştiinţifice consideră experienţa personală ca principala sursă de cunoaştere psihologică. Consideră că psihologia a rămas în urmă din cauza filosofilor care s-au ocupat de „nemurirea sufletului" neglijând cercetarea „acelor elemente simple" necesare pentru „cunoaştere sufletului omenesc". De aceea recomandă imperios folosirea metodei experimentale, singura care poate face din psihologie o ştiinţă exactă similară celorlalte ştiinţe (*Ibidem*, p. 101). Este perioada când în Europa se dezvoltă puternic ideea constituirii psihologiei ca ştiinţă experimentală, independentă de Filosofie, după modelul ştiinţelor naturii. Astfel că la noi în ţară ***M.T.L.*** se afirmă ca unul dintre primii care susţine ideea desprinderii psihologiei de metafizică şi Filosofie şi constituirea ei ca ştiinţă independentă. Prin prelegerile şi discursurile sale, ***M.T.L.*** poate fi considerat printre primii susţinători ai psihofizicii în România. Marian Bejat (1972, p. 102) apreciază că ***M.T.L.*** ar fi fost cel care ar fi stârnit interesul lui Şt. Michăilescu (1872) şi lui Constantin Leonardescu (1846-1907) pentru psihofizică. A trăit în perioada când psihologia făcea eforturi de a se desprinde de Filosofie şi de a trece în rândul ştiinţelor naturale, deci de a deveni o ştiinţă independentă. Astfel, este evidentă influenţa lui J.F. Herbart asupra gândirii psihologice al lui ***M.T.L.*** prin lucrarea *Psychologie als wissenschaft neugegründet auf Erfahrung, Metaphysik und Mathematik* (*Psihologia ca ştiinţă nou fondată pe experienţă, metafizică şi matematică*) în care apreciază că psihologia se ridică la statutul de ştiinţă similar mecanicii corpurilor solide în fizică. Dacă W. Wundt şi G. Fechner vedeau emanciparea psihologiei ca ştiinţă pe cale experimentală, Herbart vedea psihologia ca o ştiinţă pur deductivă în câmpul „materiei spirituale". Deşi adept al metafizicii, ***M.T.L.*** reuşeşte să depăşească influenţa herbartiană şi să vadă clar emanciparea psihologiei ca ştiinţă şi disciplină fundamentată raţional pe cale metodologică şi experimentală. Chiar el a încercat, fără prea mare succes, să facă experimente în studiul hipnotismului. În articolul *Din experienţa psihologică* („Convorbiri literare" nr. 2, 1888) precizează psihicul ca obiect de studiu al psihologiei în relaţie cu mediul înconjurător şi chiar prefigurează o serie de direcţii de dezvoltare ale psihologiei. Volumul postum *Cercetări psihologice* (1999, ed. V.I. Tănase) conţine următoarele scrieri ale lui T. Maiorescu: *Probleme de psihologi"* (1860); *Cercetări psihologice* (1868); *Cercetări psihologice* (1869; despre frenologie, despre fiziognomie); *Conferinţe de psihologie* (1882; hipnotismul, darwinismul în progresul intelectual, temperamentele,

originea limbajului); *Din experiența psihologică* (1888; cunoaşterea omului din perspectivă psihologică; mulțimea datelor psihice şi îngustimea cercului luminos al conştiinței; selectarea ideilor predominante; observarea realizării în timp a persoanelor; problema legăturii dintre idei, legătura dintre idei şi simțuri; necesitatea recurgerii la experiență). V.I. Tănase (*Maiorescu*, 1999) publică pentru prima dată o culegere de texte reprezentând „cercetările psihologice" ale lui ***M.T.L.***, cum le numea el însuşi în amplul jurnal *Însemnări zilnice*: discursuri, prelecțiuni populare, conferințe, rezumate mai mult sau mai puțin amănunțite, însemnări etc. Grupate în cinci capitole, aceste texte relevă preocuparea constantă a lui ***M.T.L.*** din 1860 până în 1888 pentru probleme psihologice, aprofundarea cunoştințelor şi a temelor. V.I. Tănase (*Maiorescu*, 1999, pp. 10-11) consideră ca dincolo de schițarea preocupărilor sistematice ale lui ***M.T.L.***, referitoare la aproape toate capitolele mai importante ale psihologiei, aceste texte confirmă că el ar fi putut să elaboreze un manual de psihologie la fel de valoros, pentru vremea aceea, ca şi cel de Logică. ***M.T.L.*** deține totuşi prioritatea pe linia preocupărilor româneşti din domeniul psihologiei, al legăturii dintre psihologie şi logică, al relației percepții-reprezentări-noțiuni, al hipnozei, al psiholingvisticii etc. Deşi inițial s-a dovedit a fi un adept convins al metafizicii lui J.F. Herbart (*Probleme de psihologie,* 1860) – căruia îi adoptă teoria despre asociație şi prioritatea reprezentărilor, ulterior (*Cercetări psihologice,* 1868) ***M.T.L.*** se interesează de cercetări fiziologice şi îşi conturează o viziune metodologică şi experimentală asupra psihologiei. Se desparte treptat de Herbart şi face referințe la Gall şi Flourens, dar nu se lasă dominat de „filosofii medici şi fiziologii" care încercau să reducă spiritualul la simpla materialitate. Se interesează de probleme de frenologie şi fiziognomie, dar îşi păstrează spiritul critic față de prima şi reținerea față de a doua (*Cercetări psihologice,* 1869). Originea limbajului, temperamentele, aplicațiile darwinismului la progresul intelectual sunt subiecte care îi aduc lui ***M.T.L.*** noi confruntări cu interpretările „metafizice" ale psihologiei şi față de care trebuie să se distanțeze şi să-şi definească poziția în permanență (I. Mânzat, 2007). ***Misoginism: M.T.L.*** a făcut afirmații misogine grave la adresa femeilor la o conferință la de la Ateneul Român din 1882, susținând că femeile îşi merită locul de la marginea societății din cauza creierului lor mai mic, fapt fals şi neconfirmat ştiințific. Deşi ulterior el încearcă să explice faptul că femeile n-au nicio vină şi că acest lucru s-ar datora unui efect al administrării „tiranice" a societății de către bărbați, ***M.T.L.*** rămâne una dintre cele mai misogine personalități importante din istoria românilor. ***Opere principale:*** *Probleme de psihologie* (1860); *Einiges Philosophische în gemeinfasslicher Form* (1861); *Despre scrierea limbii române* (1966); *O cercetare critică asupra poeziei române* (1867)*; Cercetări psihologice* (1868); *În contra direcției de astăzi în cultura română* (1868)*; Cercetări psihologice* (1869); *Direcția nouă în poezia şi proza română* (1872); *Precedente constituționale şi partide politice* (1873); *Logica* (1876, şapte ed. până în 1919); *Conferințe de psihologie* (1882)*; Comediile domnului Caragiale* (1885); *Din experiența psihologică* (1888); *Eminescu şi poeziile sale* (1889). ***Publicații postume:*** *Istoria contimporană a României* (1925); *Prelegeri de Filosofie* (1980); *Scrieri din tinerețe* (1981); *Jurnal* (10 vol. de jurnal intim, cel mai întins din literatura română; însemnări zilnice, 1856-1899) (1937-1943)*; Scrieri de*

logică (1988); *Istoria politică a României sub domnia lui Carol I* (1994); *Cercetări psihologice* (1999, ed. V.I. Tănase); *Discursuri parlamentare cu priviri asupra dezvoltării politice a României sub domnia lui Carol I* (2001-2003; vol IIV; ed. C. Schifirneţ). ***Surse:*** Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale* (pp. 990-991); Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară.* Editura Junimea, Iaşi, pp. 52-75; Maiorescu, T. (1937). *Însemnări zilnice*, vol. I-III (1855-1880). Editura Librăriei Socec & Co., S.A. Bucureşti; Bejat, M. (1972). *Geneza psihologiei ca ştiinţă experimentală în România*. EDP, Bucureşti, pp. 91-106.

MAMALI, S. CĂTĂLIN (n. 10 noiembrie1945, Bucureşti) unul dintre cei mai creativi psihologi români a celei de a doua jumătăţi a secolului XX, specializat în psihologie socială; absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1963-1968); doctor în psihologie cu teza *Intercunoaştere. Studiu psihosociologic al comportamentului cognitiv interpersonal,* Universitatea Bucureşti, martie 1976, cond. şt. prof. dr. U. Şchiopu. Cercetător ştiinţific la Centrul de cercetări pentru problemele tineretului (1968-1990). ***Mobilitate academică şi de cercetare:*** Bursier Fulbright (1990-1991) la University of Dubuque, Iowa, SUA unde rămâne ca şi cercetător; cercetător şi profesor la University of Wisconsin-Platteville, European/International Joint Ph.D. În *Social Representation and Communication*. ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1969-) şi al Asociaţiei Europene de Psihologie Socială Experimentală (1976-). ***Cercetări ştiinţifice:*** *intercunoaştere* – comportamentul cognitiv interpersonal; relaţii inter şi intragrupale; motivaţia în muncă şi în relaţiile interumane; motivaţie şi valori – balanţă motivaţională şi coevoluţie; probleme de epistemologie psihologică; metode şi tehnici de cercetare psihosocială; metode şi tehnici nondirective; motivaţia cercetărilor ştiinţifice; qvasi-experimentul sau elemente de gândire magică în comportamentul cotidian; metafore sociale iconice (autograful social), disobedienţa civilă, genealogii politice, relaţiile interpersonale în societăţile totalitare; orientarea interogativă a omului de ştiinţă, rolul evenimentelor de viaţă cruciale în dezvoltarea persoanei etc. A participat la studii trans-culturale iniţiate de J. Galtung, J. Harvey, O. Klineberg, J. Botkin, M. Elmandjra etc. ***Contribuţii ştiinţifice:*** a elaborat şi validat mai multe metode şi tehnici originale de cercetare psihosocială: *Tehnica măsurării capacităţii de transpătrundere a relaţiilor interpersonale* (1970); *Tehnica autochestionării* (1971); *Tehnica situaţiei simetrice*; *Tehnica sociogramei codificate* etc. Ca replică la teoria piramidei motivaţionale a lui A. Maslow, pe care o considera statică, unideterminantă şi neevolutivă, ***M.C.*** a dezvoltat o *teorie dinamico-evolutivă* asupra motivaţiei, bazată pe evoluţia sistemului motivaţional al indivizilor ca urmare a interacţiunilor dintre ei (*Balanţa motivaţională şi coevoluţie*, 1981). Introduce termenul de *balanţă motivaţională* cu patru stări (stagnare, dezvoltare inegală, involuţie reciprocă şi coevoluţie motivaţională) ca *„raport dinamic existent între nivelul ierarhic al motivelor proprii... şi ... nivelul ierarhic al motivelor pe care le satisfac celorlalţi*. ***M.C.*** susţine că trebuinţele umane au o *dublă determinare:* una *„de jos în sus"*,

care apare ca o simplă actualizare treptată a diferitelor trebuințe, şi alta *„de sus în jos"*, ca o presiune exercitată de „vârful piramidei" asupra trebuințelor inferioare, şi care echivalează cu îmbogățirea şi restructurarea întregii piramide motivaționale. A participat la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (Leipzig, 1980; Bologna, 1980; Sussex, 1981 etc.) cu comunicări ştiințifice valoroase. Este unul dintre cei mai valoroşi psihologi sociali, talentat, original şi profund, aducând contribuții fundamentale în psihologia socială. A efectuat stagii şi schimburi de experiență şi a fost bursier Fullbright în SUA, unde a şi emigrat după 1990. A publicat volume şi numeroase studii şi articole de specialitate valoroase, în reviste de înalt prestigiu ştiințific internațional. Colaborator important, decenii întregi, la „Observatorul cultural" pe teme polemice de psihosociologie, epistemologie, politică, cultură etc. ***Publicații (selectiv):*** *Tineret industrial. Dinamica integrării socio-profesionale a tinerilor* (1973, coautor); *Intercunoaştere* (1974); *Images réciproque des parents et des jeunes, en France, Roumanie, Jugoslavie et led zones conflictuelles dans la famillie* (UNESCO, Paris, 1975, în colab.); *Psihologia muncii industriale* (1976, coautor); *Societal learning and democratization of the social research process* (1979); *Needs evolution and work humanization. Methodological problems entailed by needs research with youth and adults* (1979); *Balanță motivațională şi coevoluție* (1981); *Democratization of the social research process* în P. Stringer (Ed.) (1982), *Confronting social issues: Applications of social psychology; The Gandhian Mode of Becoming* (1998); *Manifestoes and political genealogies: Historical experiments rooted în The Manifesto of Communist Party and the Civil Disobedience* (2006). În prezent ***M.C.*** este director de cercetare la University of Wisconsin-Platteville şi continuă să fie autor şi coautor prolific a numeroase ***articole*** din domeniu, printre care enumerăm ***selectiv*** doar câteva*: The Oracle-Sphinx Model: The Development of Qustioning and Answering Abilities* (2010); *Types of* ***Scientists****, Epistemic Attitudes, and Estimations of Possible Future* ***Scientific*** *Discoveries* (2011); *The hierarchizations consistency of the potential sources of work satisfaction: Methods of achieving and assessing hierarchic orders* (2011, coautor); *Personal values and political activism: A cross-national study* (2015, coautor); *Character self-construction and moral principles – general theoretical framework* (2015*); Conflicting representations on Armenian genocide: exploring the relational future through self-inquiring technique* (2016, coautor); *Accuracy of basic knowledge on traumatic historical events: the Armenian genocid* (2016); *Basic values, ideological self-placement, and voting: A cross-cultural study* (2017, coautor); *Dialectical model of character and Franklin's method* (2017); *The Contribution of Religiosity to Ideology: Empirical Evidences From Five Continents, Cross-Cultural Research* (2018, coautor); *COVID-19 Forced Social Distancing and Isolation: A Multi-Perspective Experience* (2020, coautor). Colaborator activ al revistei „Observator Cultural", unde de peste două decenii publică interesante articole de atitudine şi epistemologie politică şi culturală. **Apreciere*: M.C.*** este un nume apreciat şi de răsunet în psihologia socială contemporană atât în țară cât şi în străinătate, unul dintre românii care, stabilit peste hotare, ne aduce recunoaştere pe plan internațional. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris.; Web – surse accesate la data de 01 aprilie 2022: https://www.researchgate.

net/scientific-contributions/Catalin-Mamali-2109246773; https://independent.academia.edu/CatalinMamali; https://www.observatorcultural.ro/author/catalinmamali/; http://worldcat.org/identities/lccn-n81108358/; http://www.europhd.net/authors/catalin-mamali

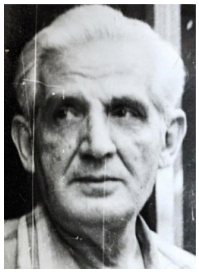

MAMALI, CRISTEA (n. 7 noiembrie 1921, Giumaia de Sus, Bulgaria – d. 24 iunie 1996, Bucureşti) psiholog şi cercetător român specializat în psihologia muncii şi selecţie şi orientare profesională. Căsătorit cu Mamali Maria, născută Severineanu, psiholog. Licenţiat al Facultăţii de Litere şi Filosofie, Secţia Filosofie a Universităţii Bucureşti (1940-1944). Doctor în psihologie cu teza *Rolul factorilor de emotivitate în producerea accidentelor în industria minieră,* Universitatea Bucureşti, cond. şt. prof. C.I. Botez. Elev al prof. Gh. Zapan. ***Specializare*** în Ergonomie la Paris, École Pratique de Hautes Études, Laboratoire de Psychologie du travail (1970). ***Afilieri profesionale:*** membru Asociaţia Psihologilor din RSR (din 1964), AIPA (din 1969). ***Ascendenţă profesională:*** a înfiinţat Laboratorul Regional de Psihologie al CFR şi Laboratorul de Psihologie al Institutului de Protecţia Muncii, unde a lucrat ca psiholog (1950-1967 şi 1967-1974) şi şef de laborator (Laboratorul psihologic CFR, 1956-1961; Laboratorul Institutului de Protecţia Muncii, 1967-1975). Cercet. şt. pr. III la Institutul de Cercetări şi Proiectări Tehnologice în Transporturi (ICPTT), Laboratorul de Factori Umani (1975-1986). ***Cercetări:*** selecţia şi orientarea profesională în profesiuni cu risc de accidente; factori psihici în producerea accidentelor; prevenirea accidentelor; psihodiagnoza factorilor de emotivitate; modificări aptitudinale în raport cu înaintarea în vârstă la profesiunile feroviare; stabilirea de criterii psihogerontologice pentru acordarea de asistenţă de specialitate mecanicului de locomotivă; studiul aptitudinilor pentru profesiunea de miner din minele carbonifere. Participant cu comunicări ştiinţifice valoroase la numeroase sesiuni ştiinţifice naţionale şi internaţionale (Conferinţa Internaţională de Neurologie industrială, Praga 1969-1970; Congresul Internaţional de Psihologie aplicată, Liège, 1971; Congresul de Ergonomie, Strasbourg, 1970; Congresul de accidente şi boli profesionale, Viena, 1971). ***Contribuţii:*** stabilirea metodologiei privind selecţia profesională a minerilor din minele carbonifere; primele studii monografice privind profesiunile de miner, impiegat de mişcare şi mecanic de locomotivă; elaborarea de baterii de probe psihologice de selecţie pentru profesiuni cu risc de accidente (impiegat de mişcare, miner etc.); conducerea studiului de stabilire a metodologiei unitare de selecţie psihologică pentru laboratoarele de psihologie industrială din ţara noastră. Experimentul asociativ pentru diagnoza timpului psihologic cu elaborarea unei tipologii. ***A tradus şi adaptat*** baterii de probe psihologice pentru selecţie în profesiunile cu risc de accidentare. ***A elaborat şi validat*** *Proba de asumare a riscului* (în colab.). ***Publicaţii:*** *Analiza psihologică* în vol. „Studiul muncii impiegatului de mişcare" (1952, Ministerul CFR, 100 p.); *Cercetarea experimentală privind aplicarea probei de verificare a vitezei şi preciziei mişcărilor şi a probei de calcul (Kraepelin) la impiegaţii de mişcare şi mecanicii de locomotivă* (1963, în revista

„Studii şi cercetări medicale", MTTC, în colab.); *Aspectele comparative ale oboselii la impiegaţii de mişcare din staţiile automatizate şi neautomatizate* (1967, în revista „Studii şi cercetări medicale", MTTC, în colab.); *Diagnosticarea emotivităţii prin metoda asociaţiei verbale libere* (1968, 2, „Revista de psihologie"); *Elemente de ergonomie. Îndrumări pentru inspectorii de protecţia muncii* (1968, Ministerul Muncii, 27 p.); *Studiul aptitudinilor cerute în profesia de miner din minele carbonifere* (1969, 2, „Revista de psihologie"); *Contribuţii la stabilirea metodologiei privind selecţia profesională a minerilor din minele carbonifere* (1970, 3, „Revista de psihologie"); *Ergonomia în construcţii* (1977, COCC, coord.); *Rolul factorilor de personalitate şi de atitudine în activitatea de conducere a mecanicului de locomotivă* (1980, 3, „Revista de psihologie", în colab.); *Elaborarea unei baterii de teste psihologice pentru repartizarea personalului în posturile cu risc de accidentare din industria minieră carboniferă* (1981, „Revista de psihologie" nr. 4); *Principii de ergonomie* (1981, coautor). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris.

MAMALI, MARIA **(**născută Severineanu**)** (n. 30 ianuarie 1923, Timişoara – d. 25 aprilie 2002, Bucureşti) psiholog şi cercetător academic român. Căsătorită cu Mamali Cristea, psiholog. Licenţiată a Facultăţii de Litere şi Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1942-1946). Doctor în psihologie cu teza *Rolul factorilor de personalitate în eficienţa muncii în industria electronică,* Bucureşti, 25 aprilie 1975, cond. şt. dr. C.I. Botez. Licenţiată în Drept. ***Afilieri profesionale:*** membră Asociaţia Psihologilor din RSR (1964-); AIPA (1968-), SELF (1970-). Elevă a prof. Gh. Zapan. ***Ascendenţa profesională:*** Psiholog la Laboratorul Central de Psihologie CFR (1943-1963); cercet. şt. la Institutul de Psihologie al Academiei RSR (1964-1975); şef al Laboratorului de Geropsihiatrie al Institutului Naţional de Gerontologie şi Geriatrie (1975-1979). ***Cercetări:*** orientare şi selecţie profesională; prevenirea oboselii şi monotoniei; analiza psihologică a muncii; studiul psihologic al profesiunilor şi monografiile profesionale; prevenirea accidentelor; psihodiagnoza factorilor de personalitate; rolul factorilor de personalitate în eficienţa muncii în industria electronică; oboseala şi monotonia în activitatea operatorilor de la tabloul de comandă; probleme ale adaptării muncitorilor vârstnici; aspecte psihologice ale îmbătrânirii; ergonomie şi îmbătrânire. ***Contribuţii:*** primele monografii şi profesiograme în transportul feroviar; stabilirea cauzelor psihice ale accidentelor în transporturi; metode diferenţiate de evaluare a oboselii şi monotoniei în industria automatizată şi electronică; contribuţii originale în psihodiagnoza factorilor de personalitate şi a interacţiunii lor cu factorii aptitudinali; fundamentarea teoretică a stagiilor compensatorii în adaptarea muncitorilor vârstnici; cercetări comparative privind evoluţia caracteristicilor psihice în raport cu vârsta, în diverse ramuri industriale; organizarea pauzelor în industrie. ***A tradus şi adaptat***: *Testul de discriminare perceptivă* (1973) (după Thurstone) şi *Scala de autoapreciere* (SAA) (1977). ***A elaborat şi validat:*** proba *Ace*

simetrice pentru industria electronică; *Proba de asumare a riscului* (1979, în colab.); *Chestionar psihosocial pentru muncitorii vârstnici; Fişă de apreciere a personalului* (1973). A participat la numeroase manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale (Praga, 1967, 1976; Amsterdam, 1968, 1973; Paris 1969, 1977; Liège, 1971; Bucureşti, 1974). Peste 80 de studii şi cercetări. ***Premiul*** „V. Conta" al Academiei RSR (1971) pentru contribuţii la lucrarea *Psihologia muncii industriale* (1967). ***Publicaţii:*** *Rolul factorilor de personalitate în eficienţa muncii în industria electronică* (1977); *Psihologia muncii industriale* (1967, coautoare); *Psihologie şi viaţă* (1968, coautoare); *Selecţie şi orientare profesională* (1971, Ministerul Muncii, coautoare); *Organizarea şi planificarea producţiei. Manual pentru licee industriale, anul 5 şi scoli de maiştri* (1975, coautoare). A tradus lucrarea lui Debesse Maurice – *Psihologia copilului: de la naştere la adolescenţă* (1970). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris.

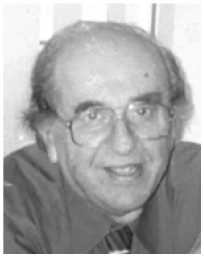

MARCUS, STROENEL (STROE) (n. 25 septembrie 1933, Roman, jud. Neamţ – d. 29 aprilie 2002, Bucureşti) psiholog român, cercetător academic şi profesor universitar specializat în psihologia artei actoriceşti şi cercetarea empatiei. A urmat şcoala generală şi a absolvit liceul teoretic în oraşul Roman (1951). Absolvent al Universităţii „C.I. Parhon" Bucureşti, Facultatea de Filosofie, Secţia Psihologie (1951-1955) cu lucrarea de licenţă *Rolul semnalelor scenice în creaţia actorului dramatic* sub îndrumarea ştiinţifică a acad. Mihai Ralea. A fost student al profesorilor: M. Ralea, Gh. Zapan, P. Popescu-Neveanu, Ursula Şchiopu. Doctor în psihologie cu teza *Capacitatea de transpunere, indicator fundamental al talentului scenic*, 26 decembrie 1968, Institutul de Psihologie, cond. şt. prof. dr. Al. Roşca. ***Ascendenţă academică:*** psiholog la Catedra de Ştiinţe sociale a Institutul de Artă Teatrală Bucureşti (1955-1958); cercet. şt. stagiar (1958-1961), cercet. şt. (1961-1965), cercet. şt. principal gr. III (1965-1975) la Institutul de Psihologie al Academiei RSR şi cercet. şt. pr. gr. III la Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice (1975-1982). Cercetător ştiinţific principal gr. II (1 aprilie 1990), cercet. st. pr. gr. I (1 mai 1990-2002) şi şef Laborator Psihologie generală la Institutul de Psihologie al Academiei Române reînfiinţat în 1990. Profesor universitar (1991-2002) – a predat Psihologie generală şi Psihologia personalităţii la Universitatea din Bucureşti, Universitatea „Spiru Haret" şi Academia de Artă şi Cinematografie. În 1975 Institutul de Psihologie al Academiei RSR este comasat şi integrat cu Institutul de Cercetări Pedagogice al Ministerului Învăţământului sub denumirea comună de Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice. În urma scandalul MT (Meditaţia transcendentală) i se desface contractul de muncă în 1982 prin decizia monstruoasă şi nedreaptă a Ministerului Educaţiei şi Învăţământului nr. 1149 din 5 mai 1982 care stipulează: „Art. 1. Se desface contractul de munca încheiat cu MARCUS STROENEL – cercetător ştiinţific principal III în baza prevederilor art. 130, lit. „i" din Codul muncii, cu interzicerea de a mai desfăşura activitate în

învățământ şi cercetare ştiinţifică, pentru abaterile grave săvârşite prin participarea la activitatea unei secte religioase organizată de un cetăţean străin, dovedindu-se incompatibil cu cerinţele funcţiei într-un institut de cercetare în domeniul învăţământului şi educaţiei". Această decizie a regimului Ceauşescu a decapitat un segment important din elita intelectuală a României din acea perioada prin degradare profesională ilegală şi trimitere a cercetătorilor şi celorlalţi intelectuali la munci fizice necalificate şi periculoase. În acelaşi timp, Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a fost în mod abuziv desfiinţat, iar Psihologia ca profesie a fost eliminată din Nomenclatorul profesiilor. ***M.S.*** a fost trimis timp de opt luni ca muncitor necalificat la IMGB (Întreprinderea de Maşini Grele Bucureşti), iar apoi ca bibliotecar principal (1983-1989) la Institutul Politehnic din Bucureşti. ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1964-) şi membru în Biroul Asociaţiei, mulţi ani; reprezentant pentru România al EPCA (Asociaţia Europeană a Constructului Personal); membru în Comitetul de redacţie al „Revistelor de psihologie" editate de Academia Română şi al revistei de „Psihologia" editată de Societatea Ştiinţă şi Tehnică. ***Activitate didactică:*** ca prof. univ. (1991-2002) a predat numeroase cursuri de Psihologie generală şi Psihologia personalităţii la Universitatea din Bucureşti, Universitatea „Spiru Haret" şi Academia de Artă şi Cinematografie. În 1994 a fost acreditat de către MEI în calitate de conducător ştiinţific de doctorat. A îndrumat şi condus cu înaltă competenţă, responsabilitate şi devotament un număr important de doctoranzi în cadrul Institutului de Psihologie „Mihai Ralea". ***Cercetări ştiinţifice:*** probleme de psihologia artei cu accent pe psihologia creaţiei actoriceşti, plastice şi muzicale; aptitudinile artistice la actorii dramatici şi artiştii plastici; aspecte referitoare la receptarea operelor de artă şi educaţia estetică muzicală; empatia ca însuşire atitudinală în activitatea scenică, didactică şi de negociere; cercetări remarcabile asupra empatiei ca fenomen propriu atât creaţiei cât şi receptării artistice; rolul empatiei în relaţia de comunicare specifică dintre creator şi receptor, dintre profesor şi elev; empatia şi literatura; empatia şi competenţa didactică; empatia şi relaţiile interpersonale; personalitatea ca obiect şi subiect în evaluarea interpersonală; creaţia şi receptarea artistică; operarea cu constructe morale în interevaluarea şi autoevaluarea la tineri. ***Contribuţii ştiinţifice:*** cercetarea mecanismului psihologic al empatiei ca fenomen propriu atât al creaţiei, cât şi al receptării artistice; analiza mecanismului empatic din perspectiva psihoesteticii şi stabilirea rolului empatiei în relaţia de comunicare specifică dintre creator şi receptor; mijloace de detecţie a talentului scenic; stiluri apreciative interpersonale: empatic, analogic, reflexiv, detaşat; implicarea teoriei constructelor personale în cercetarea psihologică a valorilor morale; studiul tipurilor specific umane la actori, muzicieni, artişti plastici. Contribuţii importante şi originale în: **1.** *Cercetări de psihologia artei* – fenomenul creaţiei actoriceşti, plastice şi muzicale, fenomenul de receptare artistică şi educaţie estetică muzicală, analiza amplă a rolului empatiei în creaţia şi receptarea artistică; surprinderea din perspectivă psihoestetică a rolului fenomenului empatic în elucidarea interacţiunii dintre creator şi receptor ca act de comunicare implicită. A efectuat cercetări şi publicat numeroase studii de specialitate precum şi două

monografii (*Empatia – cercetări experimentale,* 1971; *Imaginația*, 1980*).* **2.** *Cercetări de psihologia persoanei* – aptitudinile speciale ale actorului dramatic, ale artistului plastic şi ale cadrului didactic; aplicarea teoriei constructului personal la studiile româneşti de personalitate şi adaptare a metodei grilei ca un corelat al teoriei constructelor personale; evidențierea stilurilor de evaluare apreciativă: empatic, analogic, detaşat, reflexiv (*Stiluri apreciative*, 1980). **3.** *Cercetări de psihologie socială* – relațiile interpersonale; rolul empatiei ca tip de comunicare implicită în relațiile dintre negociatori, dintre profesori şi elevi; empatia şi competența didactică; grupul şcolar eficient (*Empatia şi relația profesorelev*, 1987). A realizat interesante cercetări experimentale cu o multitudine de variabile controlabile pe teme privind formarea personalității artistului, profesorului şi studentului, selecția candidaților la institutele de teatru pe baza unor criterii psihologice de mare valoare predictivă asupra succesului în profesiune. Rezultatele cercetărilor au fost integrate în manuale de specialitate şi utilizate la selecția candidaților la examenul de admitere în Institutul de Teatru. ***Participare la evenimente ştiințifice:*** a participat cu comunicări ştiințifice importante la toate marile conferințe, reuniuni, simpozioane etc. naționale şi internaționale de psihologie. A condus lucrurile unor simpozioane şi reuniuni ştiințifice importante. ***Premii şi distincții:*** premiul „Ioan Petrovici" al Academiei Române pentru contribuții ştiințifice remarcabile (1994). ***A tradus şi adaptat:*** *Proba REP*; *Testul de măsurare a empatiei emoționale* (Mehrohson); *Testul de empatie predictivă* (Dymond). ***Publicații.* 1. *Volume proprii:*** *Empatia, cercetări experimentale* (1971); *Imaginația* (1980);); *Empatie şi personalitate* (1997); *Charismă şi personalitate* (1998). **2. *Volume coautor sau coord.:*** *Stiluri apreciative. Cercetări asupra psihologiei persoanei* (1980); *Empatia şi relația profesorelev* (1987); *Empatie şi literatură* (1994); *Competența didactică, perspectiva psihologică* (1999, coord.). **3. *Studii în volume (selectiv):*** „Condiționarea psihologică a receptării operei de artă" (1971, în colab.), în D. Matei (coord.), *Artă şi comunicare*, pp. 214-237; „Pictura modernă şi preferințele estetice ale elevilor" (1972, în colab), în I. Pascadi (coord.), *De gustibus disputandum,* pp. 191-221; „Talentul artistic" (1981), în T. Bogdan (coord.), *Copii capabili de performanțe superioare*, pp. 374-399; „Psihoestetica experimentală şi receptarea operei de artă" (1986), în N. Nicolaeva (coord.), *Arta modernă şi problemele percepției estetice*, pp. 69-98; „Comunicarea scenică" (1972, în colab.), în *Arta actorului*, vol. II, pp. 234-244; „Rolul improvizației în cultivarea aptitudinilor scenice" (1970, în colab.), în *Arta actorului*, vol. I, pp. 100-150; „Contribuții la psihologia socială a randamentului muncii" (1973, în colab.), în *Psihologia colectivelor de muncă*, pp. 11-89; „Dezvoltarea aptitudinilor şi talentelor" (1967, în colab.), în *Psihologia şi viața,* pp. 76-94; „Creativitatea artistică" (1980, în colab.), în *Probleme fundamentale ale psihologiei* pp. 285-292; „Asimilarea valorilor morale şi structurarea atitudinilor morale la preadolescenți" (1981, în colab.), în *Cunoaşterea personalității elevului preadolescent*, pp. 90-117; „Dezvoltări contemporane în cercetarea fenomenului empatic" (2002), în *Studii şi sinteze de psihologie contemporană*, pp. 15-29. A publicat 18 cărți, capitole de cărți şi 200 de studii, articole şi comunicări ştiințifice în țară şi străinătate, multe apărute în reviste de specialitate; 30 de rapoarte de cercetare. ***Apreciere:*** *„S. Marcus a fost pentru Institutul de Psihologie*

şi pentru psihologia românească o personalitate reprezentativă... S. Marcus lasă elevilor şi colegilor săi o importantă moştenire ştiinţifică, amplă, bogată şi foarte originală. Ideile sale vor fi continuate de către elevii şi colaboratorii săi, pentru că el a fost un model demn de urmat, cărora, în decursul vieţii sale, le-a consacrat multe eforturi pentru rezolvarea problemelor cu care s-au confruntat. Puterea sa de muncă, pasiunea şi generozitatea l-au ajutat să depăşească unele dificultăţi, chiar şi unele măsuri persecutorii înregistrate sub dictatura comunistă" (C. Voicu, 2002, p. 156). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; *dr. Marcus Stroe – Dosar personal*, accesat şi consultat de dr. Pavel Mureşan la data 03 octombrie 2022 la Arhiva Institutului de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru" al Academiei Române, cu ajutorul şi amabilitatea deosebită a dnei Dana Arventi, fiica psihologului Stroe Marcus; Voicu. C. (2002). *Stroe Marcus (1933-2002). In memoriam*. „Revista de psihologie", 48(1-2), 155-158.

MARE, VALERIU (n. 29 octombrie 1927, Slobozia Mare, jud. Ismail – d. 2010, Cluj-Napoca) psiholog român, cadru didactic universitar. Refugiat din Basarabia cu familia în 1944. Absolvent al Facultăţii de Pedagogie-Psihologie, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1946-1950). ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1964-) şi al AIPA (1968-). ***Ascendenţă academică:*** lector la Catedra de Pedagogie-Psihologie, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. ***Activitate didactică:*** a fost titular şi a predat cursul de Psihopedagogia deficienţilor de auz. ***Cercetări şi contribuţii ştiinţifice:*** mecanismele neurofiziologice ale activităţii psihice, natura informaţională a fenomenelor psihice; compensarea polisenzorială a surdităţii cu ajutorul mijloacelor electrotehnice; mecanismele interne ale activităţii verbale. A contribuit la înfiinţarea Centrului de reabilitare a auzului şi limbajului din Cluj-Napoca, destinat copiilor cu hipoacuzie sau surditate, promovând intervenţia/educaţia timpurie a acestora. Acest Centru a fost rezultatul unei colaborări cu profesorul Petar Guberina, de la Universitatea din Zagreb, renumit lingvist, care a predat şi la Sorbona. A fost coordonatorul echipei care l-a demutizat pe Vasile Adamescu, care avea surdocecitate, devenind mentorul acestuia pe tot parcursul vieţii acestuia. A publicat mai multe studii referitoare la Psihologia limbajului, educaţia deficienţilor de auz şi a celor cu surdocecitate. ***Invenţii:*** a coordonat o echipă multidisciplinară care a creat un aparat denumit *policompensator* – aparat electronic destinat reabilitării auzului şi limbajului în cazul copiilor cu hipoacuzie/surditate. ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a participat cu comunicări ştiinţifice valoroase la numeroase manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale privind educaţia deficienţilor de auz şi a persoanelor cu surdocecitate: Congresul Federaţiei Mondiale a Surzilor – Stockholm, 1963; al VIII-lea Congres internaţional de psihologie ştiinţifică – Moscova, 1966; Congresul internaţional de logopedie – Paris, 1968; Congresul internaţional asupra educaţiei surzilor – Stockholm, 1970; Conferinţa internaţională UNESCO asupra pregătirii

cadrelor de defectologie – Bratislava, 1972. ***Publicații:* 1. *Volume proprii şi în colab.:*** *Psihologia. Manual pentru învățământul superior* (1957, în colab.)*; Îndrumător pentru studierea şi caracterizarea psihologică şi pedagogică a elevilor* (1961, în colab.); *Psihologie generală* (1966, coautor); *Psihologia generală şi a copilului. Manual pentru licee pedagogice* (1973, în colab); *Psihologie: lecții* (1986, coautor); *Defectologie: lecții* (1989, coautor); *Introducere în psihologia contemporană* (1991, coautor). **2. *Capitole în următoarele tratate şi lucrări***: *Tratat de psihologie experimentală* (Cap. „Memoria", 1963, în colab.); *Psihologie generală* (Cap. „Mecanismele neurofiziologice ale activității psihice", 1976, în colab.)*; Probleme fundamentale ale psihologiei* (Cap. „Bazele neurofiziologice ale activității psihice", în colab., 1980); *Psihologia educației şi dezvoltării* (Cap. „Comunicare şi limbaj", în colab. şi cap. „Tendințe actuale în psihologia deficienților mintali", 1983). Peste 20 de articole ştiințifice şi 40 de comunicări ştiințifice. ***A tradus***, în colab., din limba rusă: Kovalev, A.G. şi Measişcev, V.N. (1958-1963) *Particularitățile psihice ale omului* (vol. I *Caracterul* ; vol. II *Aptitudinile*). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; informații prin e-mail de la prof. dr. Vasile Preda, coleg de catedră.

MARINESCU, GHEORGHE (n. 28 februarie 1863, Bucureşti – d. 15 mai 1938, Bucureşti) medic neurolog, fondatorul şcolii româneşti de neurologie şi neuropatologie, savant de renume mondial, academician, celebru neurolog român, profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti. Orfan de tată la mai puțin de un an de la naştere, mama lui reuşeşte să-l înscrie la Seminarul Central (1874-1882). Promovează pe locul doi, dar refuză să continue studiile teologice. Îşi dă diferențele de liceu şi bacalaureat şi se înscrie la două facultăți: Medicina şi Şcoala de poduri şi şosele, dar după primul an rămâne la medicină. Licențiat al Facultății de Medicină din Bucureşti (1882-1889). Ca student lucrează în Laboratorul de Histologie abia înființat de către profesorul Petrini-Galatz, primul şef al Catedrei de Histologie a Facultății de Medicină din Bucureşti, iar în 1886 devine preparator în acest laborator şi intern prin concurs la Spitalul Brâncovenesc. Este ales în comitetul de redacție al revistei „Spitalul" (1887) şi publică în limba franceză, dar şi limba română, în revista medicală română „Progresul Medical Român", prima sa lucrare ştiințifică intitulată *Note asupra a patru observații de mielită transversă lombară*. După absolvire, lucrează ca medic preparator (1888-1889) în Laboratorul de Anatomie Patologică şi Bacteriologică al lui Victor Babeş. Devine preşedinte al Societății studenților în medicină (1889) şi este trimis Paris să-şi continue studiile în baza unei scrisori de recomandare, semnată de V. Babeş şi alți profesori. La Paris va lucra în clinica de boli ale sistemului nervos din spitalul Salpêtrière condus de Jean-Martin Charcot, fondatorul neurologiei moderne. Aici va cunoaşte nume reprezentative ale medicinei mondiale, Pierre Marie, Joseph Babinski şi Fulgence Raymond. Publică lucrări împreună cu cei mai cunoscuți neurologi ca Pierre Marie şi Blocq; face cercetări şi descrie „placa senilă",

continuă studiile lui Pierre Marie asupra acromegaliei. Ulterior va colabora cu Carl Weigert în Frankfurt pe Main şi cu Emil du Bois-Raymond în Berlin. Întreprinde călătorii de studii în Germania şi Belgia (1890-1891), în Anglia, Olanda şi Italia (1896). Studiază la Gand (Belgia) metoda microfotografierii, pe care o va introduce în clinica lui Charcot. Îşi susţine teza de doctorat la Facultatea de Medicină din Paris în 1895 cu teza *Main succulente et atrophie musculaire dans la syringomelyélie* (*Mâna suculentă şi atrofia musculară în siringomielie*). ***Ascendenţă academică:*** medic preparator în Laboratorul de Anatomie Patologică şi Bacteriologică al lui Victor Babeş (1888-1889); se întoarce de la Paris în 1897, după susţinerea tezei de doctorat şi începe activitatea ca şef al Serviciului de boli nervoase la Spitalul Pantelimon (1897-1898); un an mai târziu este numit ca profesor la Clinica de boli nervoase şi electroterapie de la Facultatea de Medicină din Bucureşti (1899). În 1919 Clinica de boli nervoase se mută la Spitalul Colentina, unde va activa timp de 41 de ani şi împreună cu o echipă valoroasă de colaboratori va crea nucleul Şcolii Româneşti de Neurologie. ***Titluri academice onorifice:*** membru corespondent (10 aprilie 1899) şi titular (9 aprilie 1905) al Academiei Române. Discursul de recepţie a fost *Progresele şi tendinţele medicinei moderne*. În 1912 este ales membru al Academiei de Medicină din Paris. Între 28 mai 1916 – 8 octombrie 1918 şi 11 iunie 1925 – 31 mai 1928 a fost vicepreşedinte al Academiei Române, iar între anii 1918-1922 şi 1933-1936 a fost preşedintele Secţiunii Ştiinţifice a Academiei Române. De asemenea, ***M.Gh.*** a fost membru al academiilor de medicină din Buenos Aires, Genova, Madrid, Maryland, Paris şi al Societăţii Regale de Medicină din Londra, membru al Comisiei de Cooperare Intelectuală a Ligii Naţiunilor. A fost laureat al Academiei de Medicină din Bruxelles şi al Universităţii din Hamburg. A fost distins cu *Doctor „Honoris Causa"* la patru universităţi şi ales membru în şapte academii străine. ***Activitate didactică: M.Gh.*** a fost un profesor deosebit de preţuit de studenţii săi, mai ales pentru ideile noi, îndrăzneţe şi ipotezele de perspectivă pe care le anunţa şi dezvolta în prelegerile sale. A fost primul român care a ţinut cursuri la Universitatea din Sorbona. Nume de răsunet în lumea medicala ca C.I. Parhon, State Drăgănescu, N. Ionescu-Siseşti şi numeroşi alţii au fost studenţii lui ***M. Gh.*** C.I. Parhon, întemeietorul endocrinologiei româneşti, a fost internul său şi a lucrat sub conducerea sa. ***M.Gh.*** a fost invitat în lumea întreagă, din Europa până în America de Sud ca să ţină conferinţe şi demonstraţii ştiinţifice cucerind astfel respectul pentru şcoala românească de neurologie. ***Contribuţii ştiinţifice:*** histologia normală şi patologică a sistemului nervos, fiziologia sistemului nervos, patologia celulei nervoase – contribuţii originale, patologia sistemului nervos. ***M.Gh.*** a fost printre primii medici din lume care a aplicat în cercetarea ştiinţifică în domeniul neurologiei metode histologice, histochimice, histopatologice şi electrofiziologice şi a folosit electroencefalografia în studiul bolilor creierului. În cartea *Membrii Academiei Române* (2003) se precizează că ***M.Gh.*** „a emis teoria troficităţii reflexe, a introdus termenul de «mână suculentă» pentru modificările cutanate şi subcutanate ale mâinii în siringomielie, a studiat sindromul oligofreniei combinate cu ataxie cerebeloasă (care-i poartă numele), a contribuit la fundamentarea tehnicilor de paliometrie, a pus bazele cercetărilor experimentale asupra hipofizei, a cultivat

țesut nervos în afara organismului, a descoperit în creierul bolnavilor de paralizie generală spirocheta sifilitică, a elaborat o concepție proprie asupra mecanismelor îmbătrânirii etc. Este unul dintre primii cercetători din lume care au întrebuințat electroencefalografia în studiul bolilor creierului. În 1898, cu ajutorul operatorului Constantin M. Popescu, realizează primul film științific din lume: *Tulburările mersului în hemiplegia organică.* Cu aproape un deceniu înainte de A. Alzheimer, identifica leziunile din creier care stau la baza tulburărilor de memorie. ***M.Gh.*** a întreprins cercetări şi are contribuții originale în domeniile fiziologiei, histopatologiei şi clinicii sistemului nervos (teoria troficității reflexe, reflexul palmo-mentonier, chinetoplasma, cromatoliza, neuronofagia, degenerescența retrogradă ca urmare a secțiunii axonilor); pe bază de cercetări la ultramicroscop a aplicat datele teoriei coloizilor la structura neuronului; descrierea reflexului palmo-mentonier în afecțiunile sistemului piramidal (împreună cu Anghel Radovici) şi izolarea unei boli eredodegenerative a sistemului nervos cunoscută în literatură sub numele de Sindrom Marinescu-Sjögren etc. Prin metoda degenerărilor retrograde a contribuit la cunoaşterea localizărilor unor formații nervoase, ca nucleul nervului pneumogastric, al nervului facial etc. ***M.Gh.*** a publicat în 1909 la Paris în două volume lucrarea sa fundamentală, devenită clasică – *La celule nerveuse,* cu o prefață scrisă de savantul Santiago Ramón y Cajal, laureat al Premiului Nobel. Lucrarea constituie cea mai cuprinzătoare expunere, apărută până la acea dată, despre morfologia, fiziologia şi patologia celulei nervoase. În colaborare cu patologul francez Paul Oscar Blocq, a publicat un atlas cu aspectele anatomopatologice ale maladiilor sistemului nervos central. ***M.Gh.*** şi-a prezentat concepțiile sale biologice şi Filosofie în cărțile *Materia, viața şi celula* (1914) şi *Determinism şi cauzalitate în domeniul biologiei* (1937). ***Preocupări şi contribuții psihologice:*** inițial preocupările şi contribuțiile psihologice ale lui ***M.Gh.*** au fost fragmentare în cercetările sale neurologice, dar în timp au devenit tot mai frecvente conturându-se într-o viziune şi concepție neuropsihologică solidă. Printre problemele de psihologie abordate de neurologul ***M.Gh.***, prof. I. Mânzat (2007) menționează: psihogeneza unor paralizii, provocate prin intermediul imaginației, în cazuri de isterie (1898); neuropatologia unor fenomene psihice; psihopatologia limbajului (*Despre limbagiu şi afazii,* 1905); tratamentul psihic în terapeutică (1906); studii asupra audiției colorate (1911); autoscopie, automatism şi somnambulism (1915); metodele psihologiei (1916). ***M.Gh.*** a întreprins cercetări histologice, anatomice şi fiziologice complexe pentru determinarea localizărilor cerebrale a funcțiilor psihice şi a publicat importante articole printre care: *Chestiunea lobilor frontali, Asupra arhitectoniei scoarței temporare şi raportul său cu auzul, Asupra arhitectoniei scoarței lobului hipocamp şi raportul său cu olfacția, Cercetări asupra sensibilității vibratorii, Contribuții la studiul mecanismului mişcărilor voluntare şi a funcțiilor fascicolului piramidal etc.* A explicat în premieră, folosind metoda cinematografică, caracterele semiologice definitorii ale hemiplegiei de natura isterică pe care a tratat-o cu succes prin hipnoză. A fost printre primii savanți din lume, după Pavlov, care au folosit reflexele condiționate în aprofundarea dinamicii proceselor neuropsihice, studiile pe această temă fiind publicate

în 1936. ***M.Gh.*** a folosit metoda reflexelor condiționate în studiul isteriei, epilepsiei, afaziei şi a nevrozelor şi pledat pentru unitatea dintre neurologie şi psihologie. În perioada 1917-1918, în Anglia, pune bazele unei lucrării asupra „neuronului de amputație" publicată la Londra în 1919 şi premiată. Cercetări interesante a întreprins în domeniul îmbătrânirii (*Mecanismul chimico-coloidal al bătrâneții şi problema morții naturale*, 1913; *Problema bătrâneții şi a morții naturale,* 1924), localizărilor cerebrale (*Despre localizările cerebrale cu aplicații la studiul hemiplegiei*, 1898), amneziilor (*Un caz remarcabil de amnezie retrogradă înfățişându-se sub aspectul unei dezdoiri a personalității*, 1933, Academia Română), reflexelor condiționate (*Des réflexes conditionnels*, 1935, în colab. cu A. Kreindler), isteriei (*La physiologie de l'hystérie*, 1937), sugestibilități (*Rolul contagiunei mintale în geneza unor boale ale sistemului* nervos, 1906), activitatea subconştientului, somnului (*Rescherches anatomo-cliniques sur la localisation de la fonction du sommeil*, 1929), sinesteziei (*Studii asupra audițiunii colorate*, 1911), hipnotismul (*Hipnotismul din punct de vedere terapeutic şi medico-legal*, 1932), automatismele şi somnambulismul (*Autoscopie, automatism şi somnambulism*, 1925), alcoolism (*Problema alcoolismului*), determinism şi cauzalitate (*Determinism şi cauzalitate în domeniul biologiei,* 1938), spiritism (*Spiritism şi metapsihism*, 1926) etc. Comunicarea *Despre metodele psihologie* (1916) ținută la Societatea română de Filosofie şi publicată în „Studii filosofice" (vol. VIII (2), pp. 57-61) reprezintă cea mai importantă lucrare psihologică a lui ***M.Gh.*** Aceasta conține schița unui întreg sistem de psihologie bazat pe numeroase cercetări personale ale autorului şi pe cele mai recente cercetări ale timpului în acest domeniu. În domeniul vieții psihice, ***M.Gh***. distinge trei activități importante: activitatea conştientă, activitatea inconştientă automatică (postconştientă) şi activitatea inconştientă dinamică (preconştientă). Dacă inconştientul automatic „repetă" (automatisme, stereotipuri), cel dinamic „creează", fiind important oarecum în creația ştiințifică, literară şi artistică. Spre deosebire de Freud, ***M.Gh.*** dă o altă semnificație inconştientului dinamic, decât cea de refulare. Acesta ar fi suportul biologic ancestral, structurat evolutiv în ereditatea individuală, îmbogățit prin experiență şi nu apare, de regulă în conştiință fiind substratul ei material multinivelar activ şi produs al evoluției biologice îndelungate (Tr. Herseni şi I. Mânzat, 1963, p. 457). ***M.Gh.*** are o contribuție definitorie în emanciparea psihologiei de metafizică spiritualistă şi constituirea ei ca ştiință experimentală independentă în România (T. Herseni, I. Mânzat, *La centenarul naşterii lui Gh. Marinescu. Opera psihologică a unui mare neurolog,* în „Revista de psihologie", 1963, 3). Şi-a bazat concepția sa ştiințifică pe un determinism cauzal solid, evoluționism şi unitatea dintre funcțional şi organic. ***Premii, medalii şi decorații:*** Premiul I al Academiei de Medicină din Bruxelles (1894); Premiul Achucarro al Academiei din Madrid (1919, propus de Cajal pentru o lucrare publicată la Londra despre nevroamele de amputație şi regenerarea nervoasă); Semnul Onorific „Răsplata Muncii" pentru 25 ani în Serviciul Statului (13 octombrie 1941). ***Participare la evenimente ştiințifice: M.Gh.*** a participat la numeroase congrese şi reuniuni ştiințifice naționale şi internaționale, unde frecvent a fost desemnat ca raportor principal. La Congresul Internațional de Medicină din

Moscova, în 1897, este remarcat de marele fiziolog rus Pavlov, laureat al Premiului Nobel, pe care îl va vizita şi în 1916 la Petersburg, în timpul Primului Război Mondial. În 1928 şi 1930 a fost invitat la universităţile din Argentina, Brazilia şi Uruguay, unde a susţinut un ciclu de conferinţe, ce au avut o largă apreciere şi un apreciabil ecou în presa vremii. ***Publicaţii (selectiv):*** *Studii asupra evoluţiei şi involuţiei celulei nervoase* (1900); *Nervoza traumatică şi accidentele vremii* (1907); *La Cellule Nerveuse* (1909, Paris, 2 vol. peste 1000 de pagini); *Leziuni nervoase ale creierului*, în „*Traité international de psychologie pathologique*", vol. I, Paris, 1910, coord. dr. A. Marie); *Materia, viaţa şi celula* (1914*); Câteva date noi asupra structurii celulei şi în special asupra celulei nervoase* (1915); *Encefalita letargică* (1920); *Date şi cercetări nouă asupra biologiei celulei nervoase* (1920); *Hipnotismul din punct de vedere terapeutic şi medico-legal (1922); Cercetări histo-chimice asupra fermenţilor oxidanţi în fenomenele vieţii* (1924); *Bătrâneţe şi reîntinerire* (1929); *Câteva date despre tulburările nervoase produse de substanţele toxice* (1933); *Reflexele condiţionate* (1935, împreună cu Arthur Kreindler); *Fiziopatologia isteriei* (1936); *Tonusul muşchilor striaţi* (1937, împreună cu Nicolae Ionescu-Siseşti, Oscar Sager şi A. Kreindler, prefaţată de celebrul neurofiziolog Sir Charles Sherrington); *Determinism şi cauzalitate în domeniul biologiei* (1937). În timpul celor peste 50 de ani de activitate ştiinţifică (1887-1938), ***M.Gh.*** a publicat, pe lângă zeci de volume şi monografii, peste 1000 de articole în domeniile neuroanatomie normală şi patologică, neurologie, neurofiziologie, histo- şi citochimie, culturi de ţesuturi, gerontologie ş.a. în reviste de specialitate din ţară şi din străinătate. A consacrat câteva lucrări vieţii şi operelor unor mari specialişti, precum Pasteur, Santiago Ramón y Cajal, Charcot, E. Roux. ***Apreciere:*** la un sfert de secol de la moartea lui ***M.Gh.***, Houston Merrit, preşedintele Societăţii de Neurologie din SUA, afirma: *„Marinescu a făcut mult nu numai pentru neurologia românească, nu numai pentru neurologia americană, ci şi pentru progresul neurologiei în lumea întreagă"*. Dintre toţi elevii lui Charcot, Marinescu a fost ales, în 1925, pentru a evoca amintirea marelui maestru cu ocazia sărbătoririi a o sută de ani de la naşterea sa. ***Surse:*** Herseni, T. şi Mânzat I. (1963). *Opera psihologică a unui mare neurolog (La centenarul naşterii lui Gh. Marinescu).* „Revista de psihologie", IX(3), 447-459; Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale* (p. 999); Români celebri: Gheorghe Marinescu, fondatorul şcolii româneşti de neurologie, accesat 3 aprilie 2023 din: https://www.agerpres.ro/documentare/2019/02/28/romani-celebri-gheorghe-marinescu-fondatorul-scolii-romanesti-de-neurologie--266142; Gheorghe Marinescu biography, accesat 3 aprilie 2023 din: http://www.browsebiography.com/bio-gheorghe_marinescu.html; Remember Gheorghe Marinescu (1863-1938). Pioneer and founder of the Romanian school of neurology, accesat 3 aprilie 2023 din: https://academiaromana.ro/sectii2002/proceedings-Chemistry/doc2018-2/Art08Ciurea-Gheorghe-Marinescu.pdf; Gheorghe Marinescu, savant de renume mondial, accesat 3 aprilie 2023 din: https://psygnificant.files.wordpress.com/2013/ 01/seminar_1_marinescu.pdf

MATEI, CONSTANTIN NICOLAE (n. 7 decembrie 1913, Bolintin-Deal, jud. Ilfov – d. ?) psiholog român, cadru didactic universitar; absolvent al Universității din Bucureşti, Facultatea de Filosofie, Secția Pedagogie-Psihologie (1951-1955). Doctor în psihologie cu teza *Configurația relațiilor psiho-sociale de ordin moral în colectivele de copii şi adolescenți. Studiu genetic-longitudinal,* Universitatea din Bucureşti, 1972, cond. şt. prof. dr. doc. Gh. Zapan. Elev al prof. Gh. Zapan şi adept al Şcolii de psihologie ştiințifică. ***Ascendență academică:*** lector univ. (1958-1968) şi conf. univ. (1968-1970) la Institutul Pedagogic de 3 ani din Bucureşti; conf. univ. la Universitatea din Bucureşti, Catedra de Psihologie (1970-1973) şi la Institutul Central de Perfecționare a Personalului Didactic (1973-1979). ***Cercetări şi contribuții:*** configurația relațiilor de ordin moral în ontogeneză (în grupele de copii de la 3 ani la adolescență şi în grupele de tineret studios şi muncitori industriali); modernizarea procesului educațional, creativitatea şi educarea capacității creatoare în procesul de învățământ. A dezvoltat teoria tipologică morfo-fizio-psihologică elaborată de W.H. Sheldon prin studierea raportului dintre tipul constituțional biologic şi tipul de sociabilitate. ***A adaptat*** tehnicile statistico-matematice ale lui G. Baston pentru calculul limitelor de încredere în pragurile probabilităților de P. 05, P. 01 şi P. 001. ***A elaborat***: *test de percepție şi înțelegere cu evaluare statistico-matematică*; *test de orientare şcolară şi profesională.* Participant cu numeroase comunicări ştiințifice (12) la manifestări ştiințifice naționale. ***Publicații:*** *Sociabilitatea şi temeiurile ei morale în colectivele şcolare* (1973); *Probleme de psihopedagogie şcolară* (1973); *Psihologia relațiilor morale interpersonale* (1981). Peste 50 de articole şi studii ştiințifice publicate în „Revista de psihologie", „Gazeta învățământului", „Tribuna şcolii" şi „Analele Universității Bucureşti – Seria Psihologie". ***Amintire:*** *„L-am avut temporar, interim profesor de psihologie socială. Era de o dăruire profesională, modestie, generozitate şi sociabilitate rare. Se remarca prin respectul față de studenți, rigurozitatea predării şi inspira mult încredere. Făcea o mare cinste grupului etnic din care provenea. După peste 50 de ani am încercat să-i contactez familia în septembrie 2022 pentru o poză şi date personale necesare pentru această lucrare. Am ajuns la uşa apartamentului din cartierul în care a locuit. Se mutase de mult, dar vecini i-au păstrat o amintire deosebită şi mi-au promis că vor încerca să o contacteze pe fiica lui. El murise demult"* (P. Mureşan, Canada, 23 decembrie 2022). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris.

MĂRGINEANU, NICOLAE (n. 22 iunie 1905, sat Obreja, com. Mihalț, jud. Alba – d. 13 iunie 1980, Cluj) ilustru psiholog român şi „reputat om de ştiință" care a suferit pe nedrept 16 ani şi două luni de temniță comunistă. A fost una dintre cele mai promițătoare şi strălucitoare stele ce se înălțau pe cupola psihologiei româneşti interbelice, dar a căzut ucisă de regimul comunist. A urmat şcoala primară în satul natal, iar studiile liceale la Blaj şi Orăştie. Licențiat în Psihologie la Facultatea de Filosofie şi Litere a Universității „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca (5 octombrie 1924 – 10 octombrie 1927).

Doctor în Filosofie, specialitatea Psihologie la Universitatea din Cluj-Napoca cu menţiunea *„Magna cum laude"*, cond. şt. Florian Ştefănescu-Goangă, 10 octombrie 1929. A susţinut examenul de docenţă în Psihologia experimentală în perioada 16-18 decembrie 1931, preşedinte de comisie fiind Constantin Rădulescu-Motru. ***Ascendenţă academică:*** preparator, reţinut încă din anul II de facultate de prof. Fl. Ştefănescu-Goangă (1926-1928), asistent univ. (1928-1936), şef de lucrări (1936-1938) şi conf. univ. (1938-1947), iniţial la Institutul de Psihologie şi apoi la Catedra de Psihologie aplicată a Facultăţii de Filosofie şi Litere a Universităţii Regale „Ferdinand I" din Cluj-Napoca. ***Poziţii de conducere academică:*** profesor suplinitor şi Director Institutul de Psihologie al Facultăţii de Filosofie şi Litere al Universităţii din Cluj-Napoca (1938-1942). Director al Laboratorului Psihotehnic al Ministerului Muncii, mutat din Cluj-Napoca la Sibiu (1941-1943). Ca psihotehnician şi director al Institutului Psihotehnic de pe lângă Universitatea din Cluj-Napoca, a organizat laboratoare uzinale la IAR Braşov, Fabrica de vagoane Astra-Arad, Combinatul Siderurgic Reşiţa etc. şi a promovat psihotehnica şi orientarea profesională la noi în ţară. A fost vicepreşedinte al Asociaţiei Româno-Americane (ARA, 1945-1947). ***Mobilitate academică:*** a făcut stagii de specializare la mari universităţi europene: Leipzig, Berlin, Hamburg (1929), Sorbona – Paris (1935), Londra (1935). În Franţa îi cunoaşte pe reprezentanţii de bază ai psihologiei franceze: Pierre Janet şi Henri Piéron. În Germania vizitează principalele laboratoare de psihologie, ia contact cu spiritul psihologiei gestaltiste. Profesorii Rupp şi Moede îi fac recenzia tezei de doctorat în reviste germane. La întoarcerea în ţară scrie volumul *Psihologia germană contemporană* (1930). Cercetător ştiinţific şi bursier al Fundaţiei Rockefeller la Universităţile Harvard, Duke, Yale, Columbia şi Chicago (1932-1934). La Harvard se împrieteneşte cu G.W. Allport cu care va coresponda mult timp. Tot în timpul acestei burse se întâlneşte, cunoaşte sau va lucra cu mari psihologi americani: Thurstone la Chicago, Young la Wisconsin, Terman la Stanford, Bogardus la Los Angeles, William McDougall la Universitatea Duke, Murphy şi Thorndike la Columbia, Hartshorne şi May la Yale etc. ***M.N.***, aşa cum spune A. Neculau (2012, p. 15), „...s-a format şi a cooperat cu cei mai importanţi reprezentanţi ai psihologiei germane, franceze sau americane din toate timpurile". A fost influenţat de concepţia englezului Charles Edward Spearman şi a americanului Louis Leon Thurstone, care i-au insuflat apoftegma potrivit căreia există doar atâta ştiinţă câtă matematică, dar şi de către Gordon W. Allport în planul studiului personalităţii. ***Titluri academice onorifice:*** membru post-mortem al Academiei Române din 2012. ***Drama arestării, tortura şi anii de închisoare comunistă:*** în contextual epurărilor politice comuniste din învăţământul superior (Decizie a Ministerului Educaţiei Naţionale în baza Art. 55 din Legea nr. 139/1947, cu Decizia nr. 18 din 13 august 1947, a *Comisiei ministeriale pentru redresarea economică* şi propunerile *Comisiei interministeriale pentru raţionalizarea Învăţământului superior,* prin care au fost „comprimaţi" 1500 de membrii ai corpului didactic din învăţământul universitar din întreaga ţară*)* este arestat la 14 aprilie 1948, acuzat de „uneltire contra ordinii sociale" şi implicare într-un lot de „sabotori", iar apoi condamnat în procesul „Marii Finanţe" (27 octombrie – 2 noiembrie 1948) la 25 ani

muncă silnică şi întemniţat (1948-1964) pentru „apartenenţa la Asociaţia Româno-Americană" (ARA), prin intermediul căreia a susţinut o serie de conferinţe în America, pledând pentru ca Transilvania să revină României. De altfel, chiar ***Petru Groza*** apelase la ***Nicolae Mărgineanu***, cerându-i să facă lobby pe lângă Comisia Aliată de Control, unde avea cunoştinţe şi influenţă, referitor la situaţia frontierelor Transilvaniei. Cunoscuţi colegi de catedră şi foşti simpatizanţi cu legionarii, au trecut de partea comuniştilor şi au făcut denunţuri false la organele de securitate împotriva lui Mărgineanu (N. Mărgineanu, *Witnessing Romania's Century of Turmoil. Memoirs of a political prisoner*, 2017, New York). În interogatorii şi închisoare a fost supus unor torturi fizice şi psihice crunte, dar a rezistat folosind cunoştinţele şi tehnicile psihologice de supravieţuire pe care le-a împărtăşit colegilor de celulă ajutându-i să reziste la tortură şi să supravieţuiască. „[...] *anchetatorul s-a reîntors, împreună cu şeful arestului, care m-a dus la beci. Aici alţi doi gealaţi m-au legat la mâini şi apoi între genunchi şi mâini mi-au băgat un băţ, M-au ridicat, aşezând băţul pe doi stâlpi. Corpul îmi rămăsese astfel în aer, cu capul în jos, iar picioarele în sus. Şeful arestului a început să mă lovească în fese cu un baston de cauciuc înlăuntrul căruia era sârmă împletită* [...]. *Am numărat 40 de lovituri, dar nu s-a oprit la acest număr. Curând după aceea am leşinat de dureri"* (Nicolae Mărgineanu, *Mărturii asupra unui veac zbuciumat,* 2002, p. 176; 180), accesat 22 decembrie 2022 din http://margineanu.ro/wp-content/uploads/2022/03/Marturii.pdf). După 16 ani şi două luni petrecuţi în infernul puşcăriilor Malmaison, Jilava, Piteşti, Aiud şi Gherla este eliberat din închisoare în 1964 prin Decretul nr. 310 *şi angajat ca documentarist la Biblioteca Filialei Academiei Române, în locul lui Lucian Blaga.* Au trebuit să treacă 50 de ani de la pronunţarea sentinţei ca abia în anul 1998, Curtea Supremă de Justiţie să îl achite pe Nicolae Mărgineanu şi pe ceilalţi condamnaţi din procesul „Marii Finanţe". Nu toţi psihologii închişi au mărturisit torturile la care au fost supuşi în puşcării, din diferite motive. Mărgineanu, după atâţia ani de închisoare (peste 16, cel mai mult dintre toţi psihologii) nu mai avea nimic de pierdut. La ieşirea din închisoare, cei condamnaţi erau obligaţi să dea o declaraţie şi să o semneze că nu vor spune niciodată nimic din ce s-a întâmplat cu ei în închisori. C. Zahirnic, pe care l-am cunoscut bine, a respectat acest „legământ". Deşi a fost peste 16 ani închis pe nedrept şi prin denunţuri false ale unor cunoscuţi, torturat până la dezumanizare etc., ***M.N.*** a supravieţuit folosind cunoştinţele psihologice şi şi-a scris memoriile cu ochi de psiholog descriind perioada sa de anchetare şi detenţie ca un experiment psihologic tragic şi nedrept prin care a trecut el ca fiu de ţăran, dar care nu i-a putut schimba valorile fundamentale şi încrederea în oameni. A. Neculau (2012, pp. 15-16) studiindu-i dosarul din arhivele Securităţii, remarca faptul ca ***M.N.*** „... în scrierile ulterioare, şi-a întemeiat şi menţinut convingerile umaniste, sprijinindu-se pe valori şi oameni. Lucrarea *Sub semnul omeniei*, publicată în 1969, la numai cinci ani după calvarul temniţei, mărturiseşte despre încrederea sa în cultură şi civilizaţie, în simţul măsurii, stil naţional şi sentimentul armoniei, în datină (în sens de cutumă morală) şi comunitate, în „legea strămoşească" a omeniei. E o lege care opreşte răul să se manifeste, e o instituţie a valorii morale, o normă a „dreptei balanţe" şi a instituţiei datoriei. E o mitologie, o

religie a faptei bune, a regulilor şi bunelor practici, o calitate dominantă a personalității civilizatoare. Omenia e suprema condiție a omului, crede Mărgineanu, e calitatea care închide cercul calităților umane, fie ele intelectuale, practice sau morale". *Continuarea activității academice: cercetător ştiințific principal gradul II la Institutul de Ştiințe Pedagogice, Filiala Cluj (1969-1971).* Profesor suplinitor cu sarcini de cercetare ştiințifică la Catedra de Psihologie a Facultății de Istorie şi Filosofie a Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1971-1980); profesor invitat la Universitatea din Bonn (1971) şi Universitatea din Hamburg (1972-1974); invitat al fundației Rockefeller la Universitatea Columbia, SUA (1979-1980) unde a elaborat versiunea în lb. engleza a lucrării *Psihologie, logică şi matematică.* A corespondat intens cu mari psihologi ai secolului XX: G.W. Allport, L. Thurstone ş.a. *Cercetări şi contribuții ştiințifice: M.N. a dezvoltat o concepție originală despre condiția umană, despre valorile culturale şi etice şi despre ştiință (Sub semnul omeniei, 1969; Condiția umană, 1973; Psihologie şi literatură, 1970; Natura ştiinței, 1968; Psihologie, logică şi matematică, 1975). Lucrarea Sub semnul omeniei este apreciată de autor ca „un efort spre completitudinea determinării raportului dintre național şi universal în cultură în general, iar în cultura românească în special". Psihologia şi literatura prezintă principalele curente din psihologia contemporană care au exercitat o influență puternică asupra literaturii secolului XX. Psihologie, logică şi matematică abordează determinarea logică şi matematică a cercetării psihologice.* ***M.N.*** *a publicat studii de* psihologia persoanei, psihometrie, psihologie matematică, psihologie aplicată, psihologia ştiinței; a pus bazele psihologiei muncii în România; a contribuit la organizarea pe baze psihologice a centrelor de reeducare; o organizat prima rețea a şcolilor de ucenici. Prin volumul monumental *Condiția umană – Aspectul ei bio-psiho-social şi cultural* (1973), deschide o viziune nouă, holistică şi integral dinamică (bio-psiho-socio-culturală) a personalității în psihologia românească. ***M.N.*** considera că structura psihologică a persoanei umane nu poate fi înțeleasă fără infrastructura biologică pe care ea se clădeşte şi fără suprastructura socială, în care ea se integrează. Condiția umană defineşte această interconexiune. În consecință, persoana umană este o structură bio-psiho-socială care se adaptează în mod conştient la lume şi la societate, în formele ei specific individuale, cu înaltă cauzalitatea proprie şi realizând salturi mari în direcția Binelui, Adevărului şi Frumosului. ***M.N.*** introduce în psihologie **coeficientul de personalitate** (*Condiția umană,* 1973, pp. 327-333, *apud* I. Mânzat, 2007, pp. 1029-30) care defineşte: dezvoltarea multidimensională a *concepției* despre lume şi viață a individului sub semnul completitudinii; *integrarea* cât mai logică a ideilor individului în sistem, integrarea cât mai etică a faptelor în reguli de conduită şi integrarea cât mai autentică a emoțiilor şi sentimentelor, sub semnul fericirii cât mai depline; *simetria şi armonia* concepției şi a profunzimii sale, pe care o aduc integrarea logică, etică şi estetică; conjugarea armonioasă cu *societatea,* pe bază de libertate şi dreptate, deci cu disciplina liberă a ordinii. Astfel, personalitatea determină condiția umană percepută dinspre individ, şi anume: 1) gradele ei de dezvoltare cognitivă, volitivă şi afectivă; 2) integrarea logică, etică şi estetică a acestora; 3) în condiții de simetrie şi armonie. „Ca atare, în concepția lui Nicolae Mărgineanu (1973, p. 328, *Ibidem*), personalitatea este *suprema sintezei* a coeficientului

de inteligență, caracter şi trăire emotivă, cu balanța de temperament şi fire, instruite şi educate în familie, şcoală, profesiune, căsătorie şi națiune constituită în stat". În funcție de simetria şi armonia dezvoltării persoanei, remarca Nicolae Mărgineanu (1973, p. 331, *Ibidem*), putem judeca deosebirea dintre sănătate, onestitate şi productivitate, pe de o parte, nebunie şi crime, pe de altă parte. Această deosebire introduce discriminarea de valoare dintre dezvoltarea *pozitivă şi negativă* a persoanei. ***M.N.*** a fost unul dintre promotorii principali ai psihotehnicii şi orientării profesionale în perioada interbelică la noi în țară şi a contribuit la formarea primilor conducători ai oficiilor de orientare profesională şi la elaborarea instrumentelor psihologice necesare. A demonstrat utilitatea serviciilor psihologice şi a asistenței de specialitate psihofiziologică şi socială în industria națională. În acest sens, ***M.N.*** a promovat o metodologie psihologică modernă de cercetare şi asistență psihologică şi a propus o gamă largă de instrumente ştiințifice pentru laboratoare de psihotehnice din industrie şi învățământ. Studiile realizate în această direcție le-a publicat în reviste de prestigiu străine („Année psychologique, „Journal of general Psychology", „Zeitschrift für angewandte Psychologie") şi din țară („Revista de psihologie", „Analele de Psihologie", „Revista de filosofie" etc.). În domeniul psihologiei experimentale a promovat şi implementat aparatul statistic-matematic modern, analiza factorială etc. încă din 1938. ***Publicații:*** *Psihologia exercițiului (1929), Psihotehnica în Germania (1929), Psihologia germană contemporană (1930); Psihologia învățării (1931); Problema Evoluției (1931); Psihologia franceză contemporană (1932); Psihologia configurației (1932, în colab. L. Rusu, Al. Roşca, D. Todoran); Elemente de psihometrie (1938); Analiza factorilor psihic (1938); Psihologia persoanei (*1940, 1941, reeditată în 1973 sub titlul *Condiția umană – Aspectul ei bio-psiho-social şi cultural); Măsurarea aptitudinii matematice* (1941); *Psihotehnica în marea industrie (1942); Psihotehnica* (1943); *Natura ştiinței* (1968); *Sub semnul omeniei* (1970); *Psihologie şi literatură* (1971); *Orientare şcolară şi profesională* (1972, coord.); *Condiția umană – Aspectul ei bio-psiho-social şi cultural (1973*); *Psihologie, logică şi matematică* (1975, apărută şi în lb. engleza la Cluj-Napoca); *Amfiteatre şi închisori* (1991); *Psihologia persoanei* (ed. a III-a, 1999); *Psihologia Adâncurilor şi Înălțimilor* (1999); *Mărturii asupra unui veac zbuciumat* (2002). ***Opere în limbi străine*****:** *Beiträge zur Psychologie der Übung, Zeitschr. F. Angew. Psychol. 39 (*1931); *La théorie des facteurs, L'An Psychologie* (Paris, 1934); *Les facteurs psychologiques, L'An Psychologie* (Paris, 1934); *La nature de la loi scientifique et ses conditions d'exactitude* (Paris); *Logical and Mathematical Psychology* (Cluj-Napoca, 1997)*; Depth and Height Psychology (*Cluj-Napoca, 1998*); Witnessing Romania's Century of Turmoil. Memoirs of a political prisoner* (New York, 2017). A mai publicat aprox. 35 de articole în reviste de specialitate şi de cultură generală şi aprox. 25 teste, chestionare şi fişe de observație, aplicate în şcoli şi fabrici. ***Aprecieri:*** *„... Nicolae Mărgineanu a promovat la noi în țară o metodologie modernă de cercetare psihologică, propunând un repertoriu vast de instrumente ştiințifice pentru laborator şi pentru practica în industrie şi învățământ... În urma sa, profesorul N. Mărgineanu lasă o prețioasă moştenire: o operă ştiințifică prodigioasă, amintirea unor calde contacte interumane, a unor relații de colaborare desfăşurate sub semnul omeniei, modelul unei neobosite investiții de energie şi*

optimism" („Revista de psihologie", Necrolog, 1980*). „Nu l-am cunoscut pe N. Mărgineanu decât din cărțile scrise, de mare valoare şi referință în psihologia românească. Lucrând la profilul lui Mărgineanu pentru acest dicționar, am citit despre perioada de anchetare, condamnare şi închisoare. Am contactat şi primit din partea familiei, prin nepoata Daniela Țăranu de la New York, cartea de memorii a lui Nicolae Mărgineanu,* ***Memoirs of a political prisoner*** (2017, New York). *Am rămas impresionat de tăria de caracter, onestitatea, demnitatea şi verticalitatea personalității lui, de felul cum îi pregătea psihologic pe colegii deținuți să reziste la tortură. A înfruntat cu forța înțelepciunii sale evenimente dramatice şi tragice de viață, o istorie nedreaptă şi un sistem ideologic sadic bazat pe tortura fără sens."* (Pavel Mureşan, Canada, 2021). ***Familia:*** a fost tatăl regizorului Nicolae Mărgineanu şi al doamnei Daniela Țăranu – soția academicianului clujean Cornel Țăranu. ***Surse:*** Comitetul de redacție al „Revistei de psihologie" (1980). Nicolae Mărgineanu (1905-1980). „Revista de psihologie", 26(4), 536-538; Mărgineanu, N. (2017). *Memoirs of a political prisoner*; Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale* (pp. 1029-30); Neculau, A. (2012). *Dramele psihologilor români: întemnițați, anchetați, supravegheați,* „Revista de psihologie", 58(1), 5-22; Rusal, A. (2019). *Universitari între Blaj şi Cluj. Absolvenții ai şcolilor blăjene şi profesori ai Universității „Babeş-Bolyai*". „Presa Universitară Clujeană", pp. 101-103; Salade, D. (1997). *Portrete de universitari clujeni*. Editura Presa Univ. Clujeană; Popa, M (2002). *Figuri universitare clujene*. Editura Grinta, Cluj-Napoca, pp. 79-92; Anisescu, C. (2006). *Nicolae Mărgineanu. Un psiholog în temnițele comuniste. Documente preluate din arhiva CNSAS*, prefață de Adrian Neculau, Iaşi, Editura Polirom; Nicoară, M.T. (2011). *Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj între două dictaturi (1940-1947*. Editura Accent, Cluj-Napoca, pp. 306, 314, 317-318; Nicoară, M.T. (2016). *Dicționarul universitarilor clujeni (1919-1947)*, vol. I. Editura Accent, Cluj-Napoca, pp. 121-122.

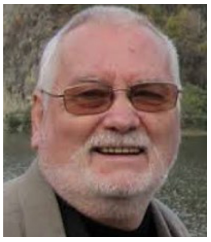

MÂNZAT, ION (n. 30 iulie 1935, Bucureşti) psiholog, cercetător academic şi profesor universitar român. Autor al monumentalei opere *Istoria psihologiei universale* (2003, 2012, peste 1000 de pagini). A urmat Liceul „Cantemir Vodă" din Bucureşti. Absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea Bucureşti (1956-1961). Doctor în psihologie cu teza *Factori favorizanți ai transferului în gândire*, Universitatea Bucureşti, 26 februarie 1979, cond. şt. prof. Al. Roşca. Elev al profesorilor Gh. Zapan, M. Ralea, P. Popescu-Neveanu, U. Şchiopu. ***Ascendență academică***: cercetător ştiinţific principal la Institutul de Psihologie „Mihai Ralea" al Academiei Române (1961-1982; 1990-1995). În 1975 Institutul de Psihologie este comasat şi integrat cu Institutul de Cercetări Pedagogice al Ministerului Învățământului sub denumirea comună de Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice. ***Cazul Experiment MT (Meditația Transcendentală) – neocidul românesc, decapitarea unui segment important al intelectualității românești*** (5 mai 1982): 371 de intelectuali români de prim rang şi mare vizibilitate socială (cercetători, profesori universitari, artişti, scriitori, ingineri, medici, arhitecți, directori de institute, funcționari de rang superior etc.) atraşi în

„experimentul Meditația Transcendentală" au fost destituiți din funcții, li s-a desfăcut contractul de munca cu litera „i", au fost degradați profesional total şi trimişi la munci fizice în întreprinderi industriale sau în subsolurile bibliotecilor la depozitele de carte pentru mai mulți ani. Vina lor a fost considerată semnarea unei adeziuni la secta MT. Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a fost desființat în stil „Inchiziționist", iar cercetătorii împreună cu membrii din conducerea institutului au fost degradați profesional şi trimişi la munci fizice. Psihologia ca profesie a fost eliminată din Nomenclatorul profesiilor. ***M.I.*** este trimis ca bibliotecar la Institutul Politehnic din Bucureşti (1983-1990). După revoluția din 1989, *Institutul de psihologie* se reînființează şi revine în cercetare. prof. univ. la Institutul Național de Informații (1995-2000); prof. univ. la Universitatea „Titu Maiorescu", disciplina Istoria psihologiei (1993-2001); prof. univ. dr. la Universitatea „Hyperion", disciplinele Istoria psihologiei, Psihologia religiei, Dimensiunea spirituală în sănătate şi boală (2001 – prezent, 10 ani şef de catedră); prof. univ. la Universitatea „Petre Andrei" din Iaşi, disciplinele Psihologia religiei, Psihologia transpersonală (2001-2010); profesor asociat al Universității din Bucureşti, disciplina Istoria psihologiei universale. ***Management ştiințific şi editorial:*** secretar ştiințific şi redactor al Tratatului de Psihologie al Academiei Române (4 vol.) (1980-1983); secretar ştiințific al Institutului de Psihologie „Mihai Ralea" (1990-1995). ***Mobilitate academică:*** specializare postdoctorală ca bursier Fulbright la Universitățile Berkeley şi Stanford din California (SUA, 15 septembrie – 15 decembrie 1980); specializări la Universități şi Academii din Rusia (1973, 1977), Ungaria (1970), Iugoslavia (1978), Germania (1979). Profesor invitat la Universitățile din Milano şi Lecco pentru cursuri de psihologie sinergetică şi conferința despre psihologia sinergetică în cadrul unui program european, organizat de prof. Mario Pigazzini, intitulat *Noile modele ale minții* (2001). ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru Asociația Psihologilor din RSR (1965-) şi membru în Biroul Asociației (trezorier, 1969-1981); membru în Colegiul psihologilor din România; membru, fondator şi preşedinte al Asociației Române de Psihologie Transpersonală (ARPT), cu filiale la Iaşi, Constanța şi Timişoara (2002-2019, în prezent preşedinte de onoare), afiliată la Asociația Europeană de Psihologie Transpersonală (2002); membru Colegiul de redacție al „Revistei de Psihologie" a Academiei Române (din 1990); membru al Diviziei de Istorie şi Filosofia Ştiinței al Academiei Române (din 1992). ***Titluri academice onorifice:*** profesor *„Honoris Causa"* la Institutul Național de Informații, Bucureşti (1999); *Doctor „Honoris Causa"* – Universitatea „Petre Andrei" din Iaşi (2010). ***Premiat*** de Colegiul Psihologilor din România pentru „întreaga activitate", 2019. ***Activitate didactică:*** după 1990 a desfăşurat o laborioasa şi apreciată activitate didactică la universități de stat şi private predând şi publicând cursuri de: *Istoria Psihologiei Universale* (din 1992); *Psihologie generală* (din 1995); *Psihologia religiei* (din 1992*); Psihologia persoanei* (din 1995*); Psihologia transpersonală* (din 1995); *Psihologie sinergetică* (1997-1998). A scris şi predat primul curs de *Psihologie a religiei* din România, de după 1940 (Universitatea Bucureşti, 1991) într-o concepție proprie. ***Cercetări şi contribuții ştiințifice:*** formarea gândirii probabiliste în ontogeneză; formarea şi dezvoltarea capacității de

investigare, descoperire şi a gândirii ştiinţifice în adolescenţă; capacităţi şi mecanisme specifice gândirii structural-sistemice în adolescenţă; învăţarea structurală şi prin descoperire programată la elevi; intuiţie şi inteligenţă în gândirea probabilistică; învăţarea probabilistică; relaţia dintre factorii intelectuali şi cei motivaţionali aptitudinali în cadrul transferului care acţionează în formarea gândirii ştiinţifice; tipuri specifice de transfer în planul gândirii structural-sistemice la adolescenţi; formarea gândirii structural-sistemice la elevi; rolul transferului în interacţiunea dintre învăţare şi rezolvare de probleme; relaţia dintre euristică şi algoritmizare în gândire; elaborarea pentru prima dată în ţara noastră a unor modele de instruire apte să favorizeze învăţarea structural-sistemică şi interdisciplinară (elemente de teoria generală a sistemelor, analiză structurală, dialectică şi relativism la gimnaziu; construirea şi operaţionalizarea conceptelor ştiinţifice; dezvoltarea gândirii ştiinţifice neclasice la studenţi; transferul în învăţarea structuralconstructivă; dezvoltarea gândirii ştiinţifice la studenţi prin învăţare sinergetică. ***M.I.*** a construit o nouă cartografie a conştiinţei umane – *conştiinţa multidimensională cu două stări noi (transconştiinţa şi conştiinţa primordială)* şi a dezvoltat un mod original de abordare a Sinelui, conceput ca principalul sinergizor al psihismului uman, o sinteză dinamică şi creatoare (2000). A dezvoltat primul proiect de psihologie cuantică din România, un preambul la psihologia sinergetică (1991). ***Contribuţii la dezvoltarea psihologiei sinergetice: M.I.*** a dezvoltat o nouă paradigmă ştiinţifică, *Psihologia sinergetică* pornind de la conceptul de sinergetică, metaştiinţă creată de fizicianul german Hermann Haken în 1971. Haken a studiat autoorganizarea sistemelor dinamice complexe prin cooperarea sincronă a componentelor interne. El defineşte sinergetica ca fiind ştiinţa autoorganizării sistemelor, independent de natura lor (fizice, chimice, biologice, sociale) pe baza conlucrării, a cooperării organice a componentelor sau subansamblelor constitutive (1977, *Synergetics: An Introduction Nonequilibrium Phase Transitions and Self-Organization în Physics, Chemistry and Biology*). Ideea mai veche este că interacţiunea elementelor unui sistem generează proprietăţi noi care depăşesc sumativitatea elementelor componente. Cooperarea sinergetică a elementelor unui sistem se bazează pe o interacţiune orientată sau dirijata spre o ţintă. Din perspectiva ei sistemică, sinergetica are aplicaţii în aproape toate domeniile ştiinţei. Principiul complementarităţii şi teoria cuantică apar ca premise ale psihologie sinergetice. Principiile teoriei cuantice sunt considerate ca fundament epistemologic pentru reconstrucţia determinismului psihologic. Din această perspectivă aceste paradigme sinergetice, omul poate fi considerat ca un suprasistem dinamic rezultat din cooperarea unui număr mare de subsisteme componente cu proprietăţi de control retroactiv, transformare şi evoluţie: cogniţia, motivaţia, voinţa, aptitudinile, conştiinţa, sistemul nervos etc. Formarea şi dezvoltarea personalităţii apare ca rezultat al interacţiunii sinergetice dintre sistemul biologic, psihism şi mediul sociocultural. ***M.I.*** consideră ca psihismul uman are toate proprietăţile conceptului de energie fizică, în forma ei cuantică, şi deci este asimilator, transformator şi producător de informaţii. Schimbarea de paradigmă în psihologie prin viziunea sinergetică *„trece în umbră schemele behavioriste sau neobehavioriste şi scoate la lumină devenirea existen-*

țială a persoanei umane în care fenomenele psihice reflectă elaborativ şi structurant, întretăieri continue de planuri, relații între procese opuse, emergente şi finalități, jocuri oscilante de raporturi între configurații şi sisteme de referință" (I. Mânzat, după P. Petroman, 2008, p. 180). Adoptarea principiilor cuantice (complementaritate – Niels Bohr; incertitudine – W. Heisenberg; excluziune – W. Pauli) în cunoaşterea psihologică deschide o nouă viziune asupra psihismului, admite a treia posibilitate pe lângă cele două posibilități contrarii în manifestarea unui proces sau a unei activități psihice (senzorial-logic, conştiență-inconştient) şi anume, complementaritatea celor două. Psihicul uman este tratat ca sistem deschis, hipercomplex şi probabilist în care „ordinea şi dezordinea sunt alternative", iar psihologia fundamentată pe principiile cuantice „respinge uniformitatea şi echilibrul static şi explică formarea şi dezvoltarea personalității ca pe o construcție şi reconstrucție continuă de stări dinamice, ipostaze, contradicții şi cooperări între diverse componente ale psihismului sau între acestea şi influențările externe" (*Ibidem*). În 1991 ***M.I.*** a lansat primul proiect european şi mondial de *psihologie sinergetică* prin publicarea unui studiu în „Revista de psihologie" a Academiei Române (în română şi engleză, 1991), iar în 1995 apare un alt studiu *Sinergetical Psychology – a new perspective* în revista americană „Psychology – A Journal of Human Behavior", volume 32, no. 2, 1995 (Western Kentucky University). În 1999 publică volumul *Psihologia sinergetică. În căutarea umanului pierdut* (243 p.). A dezvoltat aplicații ale psihologiei sinergetice: în psihologia învățării ştiinței (1995), psihologia religiei (1997), psihologia Sinelui (1998, 2003), psihologia conştiinței multidimensionale (2003) etc. Din perspectivă psihosinergetică, a dezvoltat modelul învățării structural-sinergetice care s-a dovedit o metodă originală şi eficientă pentru dezvoltarea gândirii ştiințifice la elevi şi studenți (cercetări 1993, 1994). ***Comunicări şi manifestări ştiințifice: M.I.*** a participat la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (Londra, 1969; Bratislava, 1970; Bucureşti, 1976; Anglia, Olanda, Germania, Italia, Portugalia, SUA etc.) cu comunicări valoroase; 320 de comunicări ştiințifice dintre care 120 la congrese internaționale. A organizat la Sinaia (iunie 2003) Conferința ***EUROTAS*** *(Asociația Europeană de Psihologie Transpersonală*) la care au participat 60 de savanți din 15 țări europene şi din SUA, Japonia şi Australia. În 2003 a organizat prima Conferință Națională de Psihologie Umanistă şi Transpersonală (Bucureşti, 2526 octombrie) sub egida Academiei Române, ARTP şi Universitatea Ecologică. ***Publicații:*** 550 de studii ştiințifice publicate în volume şi reviste de specialitate din țară, din care 35 publicate în reviste din SUA, Anglia, Franța şi Iugoslavia; 25 de volume ştiințifice; 8 romane şi cărți beletristice. ***M.I.*** a elaborat un voluminos tratat monumental de *Istorie a Psihologiei Universale* (*de la Socrate şi până în zilele noastre*), de peste 1000 de pagini într-o concepție proprie (2003, 2007, 2012). ***Publicații (selectiv):*** *Interacțiunea proceselor cognitive (*1973, în colab.); *Creativitatea în ştiința tehnică şi învățământ* (1981, în colab., coord. M. Bejat); *Psihologia simbolului arhetipal* (1996, coautor); *Psihologia credinței religioase. Transconştiința umană* (1997); *Psihologia sinergetică. În căutarea umanului pierdut* (1999, două ediții); *Psihologia sinelui. Un pelerinaj spre centrul Ființei* (2000); *Psihologia transpersonală* (2002); *Introducere în Psihologie orientală* (2002,

coautor); *Conştiința multidimensională. O perspectivă psihosinergetică* (2003, coautor); *Istoria Psihologiei Universale* (2003, 2012); *Psihologia creştină a adâncurilor. F.M. Dostoievski contra Freud* (2009); *Psihologia tăcerii* (2006, coautor);*Când Dumnezeu este interzis*" (2012). ***Aprecieri:*** prof. univ. dr. Dumitru Constantin Dulcan: *„Gânditor de elită, scormonitor fără tihnă al lumii tainice a sufletului omenesc, prof. Ion Mânzat pleacă de la ideile lui Hermann Haken, întemeietor al sinergeticii, şi le cultivă pe solul fertil al psihologiei omului, dezvoltând cu har şi cu remarcabilă originalitate ştiința psihosinergeticii. Riguros, profesionist, informat la zi asupra noilor descoperiri şi tendințe în evoluția ştiințelor, Ion Mânzat îşi orientează activitatea ştiințifică (începând din 1985) spre căutarea aplicabilității principiilor sinergeticii la dinamica relațiilor sinergetice ale psihicului uman... Autorul îmbogățeşte ştiința de pretutindeni, dar în primul rând pe cea românească, cu o nouă abordare a psihicului uman. El deschide noi orizonturi teoretice şi practice psihologiei viitorului."* prof. univ. dr. Anca Munteanu: *„Nu putem neglija în acest tur de orizont nici contribuția lui Ion Mânzat, care sesizând complementaritatea existentă între psihologia transpersonală a adâncurilor şi psihologia transpersonală a înălțimilor, propune, din perspectiva unei viziuni sinergetice (atât de rodnică şi în psihologie), conceptul unificator de transconştiență. Solidarizând cu principiul complementarității, elaborat de N. Bohr, reputatul universitar român consideră că cele două orientări antinomice pot conlucra, îmbogățindu-se reciproc, întrucât ele semnifică cele două ipostaze ale aceluiaşi Sine, adică a «sinergizorului suprem pentru toate transformările conştiinței»".* ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; Petroman, P. şi Petroman, I. (coord). (2008). *Personalități de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă.* III. Editura Eurostampa, Timişoara; pp. 178-186.

MEDITAȚIA TRANSCENDENTALĂ. Cazul Experiment MT (Meditația Transcendentală – neocidul unui segment important al elitei intelectualității româneşti (5 mai 1982): 371 de intelectuali români de prim rang şi mare vizibilitate socială (cercetători, profesori universitari, artişti, scriitori, ingineri, medici, arhitecți, directori de institute, funcționari de rang superior etc.) atraşi în „experimentul Meditația Transcendentală" au fost destituiți din funcții, li s-a desfăcut contractul de munca disciplinar cu litera „i", au fost degradați profesional total şi trimişi la munci fizice în întreprinderi industriale sau în subsolurile bibliotecilor la depozitele de carte pentru mai mulți ani. Vina lor a fost considerată semnarea unei adeziuni la o organizație religioasă, Meditația transcendentală, considerată periculoasă de către regimul comunist. Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a fost desființat în stil „Inchiziționist", iar cercetătorii împreună cu membrii din conducerea Institutului au fost degradați profesional şi trimişi la munci fizice pentru a nu mai „medita". Psihologia ca profesie a fost eliminată din Nomenclatorul profesiilor. Această decizie monstruoasă şi nedreaptă a regimului Ceauşescu a decapitat un segment important din elita intelectuală a României din acea perioada prin degradare profesională ilegală şi trimitere a cercetătorilor şi celorlalți intelectuali la munci fizice necalificate şi periculoase. *S-a comis un neocid de către regimul comunist,* cum aprecia prof. Paul Popescu-Neveanu. După Revoluția din decembrie 1989, Institutul de Psihologie a fost reînființat în cadrul Academiei Române şi o parte dintre cerce-

tători reîncadrați. În 2004, Gr. Nicola, unul dintre cercetătorii consacrați ai acestui Institut scria: „În luna aprilie 1982, Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a fost desființat printr-o hotărâre politică, axată pe o înscenare cu elemente inventate şi motivații ideologice: regimul dictatorial, care stăpânea totul, dar se temea de orice, a vrut să facă din clasica „știință despre suflet" o modernă sperietoare pentru suflete; cercetători îndelung formați, cu operă recunoscută, cu vârste între 40 şi 60 de ani, au fost repartizați ca muncitori necalificați în turnătorii, tăbăcării, curățătorii chimice şi filaturi. (Nicola, Gr., 2004, *Istoria psihologiei*, ed. a II-a, curs Universitatea „Spiru Haret", Editura Fundației România de mâine, p. 185). Pentru ca în timp istoria psihologiei să poată judeca cât mai corect posibil această decizie monstruoasă a regimului comunist, cauzele şi consecințele ei, considerăm că este corect să fie furnizate date cât mai detaliate despre ambele părți implicate în conflict, cât şi despre contextul istoric şi ideologic în care această situație regretabilă s-a produs. Trebuie să avem puterea de a spune adevărul pentru istoria psihologiei oricât de mult ne-ar plăcea sau nu acest adevăr. Deci atitudinea represivă a regimului comunist trebuie pusă față în față cu comportamentul participanților la experimentul MT. O primă întrebare care se pune este de ce autoritățile post comuniste nu au reconsiderat acest caz şi nu au reabilitat participanții la experimentul MT şi pe toți ceilalți care au suferit prin desființarea Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice? Cum ar putea fi explicat cazul MT, unde este cauza şi cine sunt vinovații? Consecințele s-au văzut, le ştim clar: alături de cei care au semnat adeziunea şi au participat la şedințele MT, un număr important de cercetători, personal administrativ şi de conducere au fost afectați şi tratați la fel fără să fi fost implicați cu nimic în experimentul MT. Istoria psihologiei trebuie să clarifice acest lucru şi să arate atât vina regimului, cât şi lipsa de discernământ a celor care au semnat orbeşte din proprie inițiativă o adeziune la o organizație considerată de regimul comunist ca fiind o *sectă religioasă* periculoasă. Iată un extras din Decizia Ministerului Educației şi Învățământului nr. 1149 din 5 mai 1982: „Având în vedere abaterile grave săvârşite de un număr însemnat de persoane încadrate în muncă la Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice din Bucureşti prin participarea la activitatea unei secte religioase, fapt pentru care au devenit incompatibile cu calitățile necesare funcțiilor de cercetare în probleme de învățământ şi educație; Văzând prevederile art. 130 (1) lit. „i" din Codul muncii; în baza prevederilor Ordinelor ministerului educației şi învățământului nr. 2685/1982 şi 2738/1982, Directorul Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice din Bucureşti decide: Art. 1. Se desface contractul de muncă încheiat cu (*numele şi funcția cercetătorului – n.n.)* în baza prevederilor art. 130, lit. „i" din Codul Muncii, cu interzicerea de a mai desfăşura activitate în învățământ şi cercetare ştiințifică, pentru abaterile grave săvârşite prin participarea la activitatea unei secte religioase organizată de un cetățean străin, dovedindu-se incompatibil cu cerințele funcției într-un institut de cercetare în domeniul învățământului şi educației". Decizia este semnată de către un director din minister, Marin Iliescu, directorul institutului, Iulian Nica, fiind şi el destituit. Se pun o serie de întrebări şi constatări: **1.** Oare nu ştiau aderenții la MT că încă din anii '70 guvernul comunist promulgase o lege prin

care cetăţenii români nu aveau dreptul să intre în contact cu cetăţeni străini? Nicolae Stoian, iniţiatorul MT în România, era cetăţeana străin şi ca atare supravegheat de organele de Securitate pentru a vedea cu cine şi cu ce scop intră în contact. Securitatea a urmărit procesul de adeziune la secta interzisă, l-a declarat *persoana non grata* pe escrocul de N. Stoian şi i-a confiscat adeziunile ca probă la graniţă. A consemnat acţiunea a un succes al vigilenţei serviciilor secrete; **2.** I-a obligat cineva pe cei implicaţi să participe şi să semneze un act de adeziune la o organizaţie apreciată ca sectă religioasă periculoasă de către un regim comunist totalitar bazat pe o ideologie ateistă? Se pare că nu. Prin aceasta au periclitat statutul şi viaţa profesională a unui număr important de cercetători şi intelectuali care nu s-au implicat în cazul MT. Cercetătorul ştiinţific în pedagogie Nicolae Săcăliş cu un doctorat de succes în US, Ohio State University, a fost trimis ca supraveghetor la o şcoală de handicapaţi deşi nu a avut de a face nimic cu MT. Nimeni nu i-a obligat sau forţat să meargă şi să se închine în faţa unui escroc, la o statuetă MT ca să obţină o „mantra", iar Securitatea a folosit adeziunea lor la MT drept şansă de emancipare proprie şi acţiune de distrugere a unui segment de intelectualitate potenţial opozantă. În acea perioadă a venit la mine un student inteligent şi cu simţ de discernământ care a participat şi el iniţial la şedinţele MT, dar la momentul semnării adeziunii şi-a dat nume fals şi a semnat fals cu mâna stângă. Era şocat că a văzut un reputat profesor de al lui de la Catedra de Psihologie a Universităţii Bucureşti, faţă de care avea mare respect, descălţându-se şi îngenunchind la icoana escrocului de Stoian pentru a obţine o mantră. Deşi escrocul de N. Stoian a obţinut anumite aprobări de la anumite foruri administrative şi ştiinţifice şi a încercat să-şi introducă acţiunea ca temă de cercetare în programul de cercetare al Institutului, sub forma unui experiment de relaxare MT, nu a fost nimeni oficial forţat sau invitat să participe la experiment sau să semneze adeziunea la MT. Scopul lui N. Stoian era să obţină cât mai multe adeziuni semnate la MT pentru a fi promovat în această mişcare religioasă internaţională care promova un guvern mondial nerecunoscând guvernele naţionale; **3.** Ca cercetători în psihologie era de aşteptat să dea dovadă de puţin discernământ şi inteligenţă socială şi să întrezărească consecinţele unei asemenea adeziuni într-un regim totalitar cu ideologie ateistă, să sesizeze intenţiile escrocului de Stoian, să verifice istoria şi CV-ul lui etc. Unii cercetători au realizat că reprezentantul MT, escrocul Stoian, care o distrus o generaţie de intelectuali români, nu era cunoscut în lumea academică şi ştiinţifică, nu era cercetător şi nu avea nicio legătură cu ştiinţa. Cercetătorul C. Voicu a luat atitudine în cadrul unei şedinţe în Institut, spunând ca el cunoaşte literatura ştiinţifică naţională şi mondială, dar că numele de N. Stoian nu apare nicăieri în literatura ştiinţifică; **4.** A fost un eşec total al unei părţi a intelectualităţii române. Oare nu era mai bine dacă semnau o petiţie împotriva lui Ceauşescu şi a regimului comunist totalitar decât o adeziune la o organizaţie/sectă/mişcare religioasă, decât să se lase induşi în eroare de către escrocul Stoian?; **5.** De ce s-a întâmplat şi care ar fi cauza acestui comportament? Alienarea intelectualităţii române într-un regim totalitar, lipsa ei de discernământ şi discriminare, de previziune a consecinţelor, un refugiu într-o tehnică de relaxare, meditaţie? Este greu de înţeles cum nu au putut să

sesizeze diferența dintre un cercetător consacrat recunoscut în lumea academică şi un escroc sectant anonim care şi-a mascat mesajul într-o tehnică de relaxare. Au fost atraşi în această capcană cercetători cu mare experiență de cercetare experimentală. Să fie frustrarea generată de desființarea psihologiei ca disciplină ştiințifică şi instituție/catedră universitară în 1977, comasarea Institutului în 1975, stresul construcției socialiste grandomaniace accelerate? Să fi dat asta speranța unei defulări a expectațiilor înăbuşite de regim?; **6.** Prin acțiunea lor inconştientă şi iresponsabilă, cei ce au semnat „orbeşte" adeziunea la MT au periclitat situația şi statutul profesional al celor ce nu au participat la şedințele MT şi nu au semnat adeziunea. Aceştia au fost un număr destul de mare şi au fost tratați de regimul comunist în mod nediscriminativ. Ce vină au avut aceştia?; **7.** Se pune întrebarea – ar fi fost desființat Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice dacă nu ar fi apărut cazul MT? Regimul, prin serviciile lui secrete a fost serios alarmat de adeziunea unui număr aşa de mare la MT – pe care prin rapoartele lor o vedeau periculoasă pentru ideologia comunistă; **8.** Se poate trage concluzia că MT-iştii în mod inconştient şi iresponsabil au fost propria lor victimă oricât ar încerca să justifice şi să explice acest caz şi experiment nefericit şi cu un final tragic pentru 371 de intelectuali români de primă clasă? Justiția română post decembristă nu a reconsiderat acțiunea opresivă a regimului Ceauşescu. De ce? Pentru că au semnat prin propriul consimțământ adeziunea la o organizație/sectă/mişcare religioasă care susține ideologia unui guvern mondial?

MICHĂILESCU, ŞTEFAN C. (1846-1899?) profesor, filosof şi publicist cu preocupări literare şi ştiințifice foarte variate. A activat în învățământul gimnazial şi liceal şi a ocupat funcții de conducere în învățământ: inspector general în învățământul primar şi secundar; secretar general la Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii Publice. A publicat numeroase lucrărilor de biologie, psihologie, pedagogie, fizică, chimie, mecanică, mineralogie şi astronomie. ***M.Şt.C.*** a trăit, scris şi publicat în perioada de constituire a psihologiei ştiințifice experimentale, care se detaşa de Filosofie şi marca trecerea la studiul psihologiei ca disciplină independentă, orientată spre abordări experimentale capabile să explice cauzalitatea şi manifestarea faptelor psihice. Este epoca lui Vasile Conta, Titu Maiorescu, Constantin Leonardescu, Ioan Pop Florantin etc. Apreciat ca unul dintre primii profesori remarcabili de psihologie. Gânditor materialist şi unul dintre cei mai activi luptători împotriva idealismului şi agnosticismului din ştiințele naturii, biologie şi psihologie. Încă începând din 1871, ***M.Şt.C.*** s-a afirmat ca un adept acerb al materialismului reducționist recent (cel „vulgar") şi prin urmare ca un critic al spiritualismului, vitalismului şi materialismului non-reducționist. ***Contribuții:*** prin articolul *Fiziologia cerebrală ne poate da o psihologie?* („Tranzacțiuni literare şi ştiințifice", 1872) ridică problema relației minte-corp, apără teza reducționistă că „fizio-patologia cerebrală ne poate da o psihologie şi psihologia nu poate fi decât una şi aceeaşi" şi încearcă să demonstreze că psihicul şi fenomenele psihice nu sunt ceva imaterial ci au cauze cerebrale şi sunt o funcție a

creierului deoarece „cauza intimă a acestor fenomene rezidă în însăşi natura organizaţiunii cerebrale şi în proprietăţile vitale de care este dotată substanţa nervoasă şi susţin că fiziopatologia cerebrală ne poate da o psihologie..." (*apud* M. Bejat, 1972, p. 126 şi B. Rusu, 2020, p. 625). Articolul a fost scris cu scopul de a dezvălui abaterile idealiste ale doctorului A. Sutzu în explicarea fenomenelor psihice şi pune în evidenţă ideea unităţii organismului şi a celor două trepte ale cunoaşterii: senzorială şi logică. Datele obţinute prin treapta senzorială a cunoaşterii duc la formele superioare de gândire, la formarea de noţiuni, judecăţi şi raţionamente. La nivelul de progres al cunoaşterii din acea perioadă, ***M.Şt.C.***, ca materialist reducţionist, susţine reducerea minţii la creier şi a psihologiei la neurofiziologie. În dezbaterea relaţiei minte-corp ***M.Şt.C.*** şi-a pus problema dacă psihologia poate fi naturalizată. Raportul dintre psihic şi materie este abordat în continuare în articolul *Omul: Nosce te ipsum* („Revista contemporană", 1874) în care arată „solidaritatea întregului organism cu fenomenele intelectuale, dar mai cu seamă intima relaţiune dintre cerebru şi suflet" (*apud* M.Bejat, 1972, p. 126). Dar lucrarea reprezentativă pentru psihologie a lui ***M.Şt.C.*** este *Introducere în psihofizică* (1892) care, inspirată din progresele psihologiei moderne, fundamentează concepţia materialistă a autorului asupra vieţii psihice, introduce ideea determinismului în psihologie şi apără bazele ştiinţifice ale psihologiei. Este una din lucrările cele mai importante ale vremii în domeniu, reflectă spiritul şi cultura enciclopedică ale autorului şi lupta sa acerbă împotriva agnosticismului şi idealismului din psihologie. Argumentează de pe poziţii materialiste raportul dintre psihic şi materie şi arată că sufletul este o proprietate a materiei superior organizate, sistemul nervos, proprietate dobândită în cursul evoluţiei omului. Această lucrare a avut o contribuţie esenţială la formarea unor concepţii ştiinţifice experimentale despre viaţa psihică în rândul studenţilor. S-a remarcat ca unul dintre autorii cei mai prolifici ai vremii lui în literatura de popularizare. Adept al darwinismului, explică apariţia şi evoluţia vieţii de la forme simple la forme superioare şi evidenţiază influenţa mediului asupra vieţii psihice: „însuşirile dobândite în timpul vieţii, în decursul procesului de adaptare la condiţiile variabile ale mediului, se transmit pe cale ereditară, făcând posibilă o neîntreruptă perfecţionare a funcţiei de relaţie" a mijloacelor de reglare a relaţiilor organismului cu mediul. Psihicul devine forma cea mai înaltă de adaptare la mediu, o funcţie a legilor evoluţiei dezvoltându-se „... de la simple reacţiuni, a celulei iritate, până la actul cel mai meşteşugit al voinţei". Evoluţia proceselor psihice se produce raport cu integrarea crescândă a sistemului nervos, cu dezvoltarea lui ca masă şi perfecţionarea sa ca structură. Deci psihicul nu e „o creaţiune ce apare deodată în toata uimitoarea lui perfecţiune... În cutare punct al traiectoriei dinamobiologice... Intelectul e o putere evolutivă cu adăugiri încete şi migăloase care se întrupează, se conservă în mod potenţial şi se desăvârşeşte treptat în substratul material al sistemului nervos" (*apud* M. Bejat, 1972, p. 127). Lumea înconjurătoare este cunoscută prin intermediul organelor de simţ a căror celule receptoare creează un „influx nervos", iar subiectivitatea nu este un „fenomen metafizic". ***M.Şt.C.*** descrie cele trei faze ale actului reflex ca act psihic conştient: transmiterea excitaţiei la scoarţa cerebrală, prelucrarea

ei prin „fenomenalizare internă" şi acţiunea externă. Dar cunoaşterea lumii înconjurătoare trece dincolo de simţuri ci informaţia percepută „este dinamiceşte transmisă celulelor lobilor anteriori sau frontali, unde se petrece acum o analiză" care creează „icoane *abstracte* şi generale pe care le numim idei" (*Ibidem,* p. 128). Pe baza principiilor activităţii nervoase superioare şi a proceselor psihice ***M.Şt.C.*** dezvoltă idei psihopedagogice importante pentru procesul instructiv-educativ şi propune metode care să stimuleze gândirea elevilor în lucrarea *Încercări critice asupra învăţământului nostru primar* (1888). Această lucrare este un adevărat eseu psihopedagogic şi o excelentă pledoarie pentru dezvoltarea gândirii prin însuşirea logică, inteligentă şi activă a cunoştinţelor combătând acerb memorarea bazată pe repetări mecanice în şcoală. Disciplinele şcolare trebuie să acţioneze ca „nişte aparate de gimnastică spirituală", „să stimuleze şi să întărească funcţiile reflexive şi morale ale masei noastre cerebrale" deoarece creierul îşi măreşte volumul şi îşi „înnobilează" structura prin exersarea metodică a funcţiilor sale (*Ibidem,* p. 128). După ***M.Şt.C.***, învăţământul trebuie să exerseze „memoria raţiunii", deci memoria logică, nu cea mecanică. Cunoştinţele trebuie „raţional expuse, ca una să cheme pe cealaltă". Şcoala nu trebuie să formeze „automaţi recitativi", iar metoda cea mai bună pentru dezvoltarea intelectuală a elevilor este metoda socratică sau euristică, bazată pe interogaţie şi conversaţie. Prin această metodă de dezvoltare a gândirii critice şi inferenţiale, învăţătorul îl „îmbie treptat pe şcolar să cugete, să lege ideile, să scoată adevăruri din observaţiile lui proprii, să ghicească ce-i nou din ceea ce a văzut şi ştie, să ajungă singur la reguli din exemple şi lucrări..." (*Ibidem,* p. 129). Prin învăţământul dogmatic şi memorarea mecanică se distruge „cea mai înaltă facultate – raţiunea". Învăţământul trebuie să dezvolte capacitatea elevilor de a distinge însuşirile esenţiale, de a generaliza „prin abstracţiune". Învăţătorul trebuie să evite învăţarea pe dinafară şi „să înveţe ştiinţa" odată cu copiii, „să reproducă oarecum geneza ei". ***M.Şt.C.*** a scris şi un manual de aritmetică pentru clasele primare intitulat *Lecţiuni de aritmetică pentru clasele primare* (1890) în care subliniază ideea predării matematicii de la concret la abstract, de la operaţiile cu obiecte la cele cu numere concrete urmate de cele cu numere abstracte. ***M.Şt.C.*** a publicat la „Societatea pentru învăţătura poporului român" (1870-1872) şi la „Tranzacţiuni literare şi ştiinţifice" scoasă împreună cu D. August Laurian, fiul lui August Treboniu Laurian (1872-1873), „Revista contemporană" şi „România Liberă". ***Publicaţii (selectiv). Articole şi volume:*** *Fiziologia cerebrală ne poate da o psihologie?* („Tranzacţiuni literare şi ştiinţifice" (1872; 1873); *O privire asupra espositiunei universale din Viena* (1873, „Societatea pentru învăţătura poporului român. Foaie mensuală". (8): 635); *Omul: Nosce te ipsum* („Revista contemporană", 1874); *Încercări critice asupra învăţământului nostru primar* (1888)*; Introducere la psihofizică* (1892); *Pagini filosofice alese* (1955). ***Surse:*** Bejat, M. (1972). *Geneza psihologiei ca ştiinţă experimentală în România*. EDP, Bucureşti, pp. 125-134; Rusu, B. (2020). *Problema minte-corp la elevii lui Ion Zalomit.* „Revista de filosofie" LXVII, 6, p. 605–632; https://www.scribd.com/document/454180048/Convorbiri-literare-CLIII (accesat 25 ianuarie 2023).

MICLEA, MIRCEA (n. 8 noiembrie 1963, Sălişte, jud. Alba) psiholog român specializat în psihologie cognitivă, profesor universitar, antreprenor şi politician român. A urmat clasele primare şi gimnaziale în comuna natală, după care liceul de filologie din Cluj-Napoca. A absolvit Facultatea de Filosofie-Istorie, specializarea Psihologie, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, cu calificativul *„Magna cum laude"* (1987). Master în Administrarea afacerilor (2004), Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca. Doctor în psihologie la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, cu teza *Mecanisme psihice de apărare în condiţii de stres,* conducător ştiinţific prof. Al. Roşca (1995). ***Specializări şi studii avansate:*** Colegiul Noua Europa, Bucureşti (1998-1999); Visiting Professor la Birmingham University (1995), New School for Social Research, New York (1995), Vienna University (1998), Indiana University (2007) etc.; cercetător la Netherlands Institute of Advanced Studies (1999-2000); cercetător la McDonnell Research Fellowship (SUA, 1995-1998). ***Ascensiune academică*** rapidă, în contextul crizei acute de personal specializat în psihologie după revoluţia din Decembrie 1989. Profesor la Şcoala generală nr. 7 din oraşul Turda (1987-1990). Membru al Catedrei de Psihologie a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1990): asistent univ. (1990), lector univ. (1992), conf. univ. (1994), prof. univ. la Departamentul de Psihologie, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Universitatea „Babeş-Bolyai" (1996) şi titular la disciplinele Psihologie cognitivă şi Modificări cognitiv-comportamentale. Director al Centrului de Psihologie Cognitivă Aplicată (2001-). ***Mobilitate academică:*** profesor invitat la Universitatea Birmingham (1995), New School for Social Research – New York (1995), Universitatea din Viena (1998). ***Certificări profesionale:*** psihoterapeut cognitiv-comportamental acreditat de National Association of Cognitive Behavioral Therapists, SUA (certificat nr. 12372); psiholog principal autonom, domeniul Psihologie Clinică şi Psihoterapie cognitiv-comportamentală, Colegiul Psihologilor din România (2006). ***Poziţii management didactic şi academic:*** şef la Catedra de psihologie (1995-); cancelar general al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (2001-2004); preşedinte al UNESCO – Chair on Higher Education Management and Governance (2001-); director al Centrului de Psihologie Cognitivă Aplicată (2001-); ministru al Educaţiei şi Cercetării (2004-2005); preşedintele Comisiei prezidenţiale de analiză şi elaborarea politicilor în educaţie şi cercetare (2006-). ***Afilieri profesionale:*** International Affiliate Member of American Psychological Association (1995); preşedintele Asociaţiei Române de Ştiinţe Cognitive (1996-2009); European Society for Cognitive Psychology, ofiţer local (1996 – prezent); Psychonomic Society Affiliate, SUA (1996); International Council of Psychologists (1997); Netherlands Institute of Advanced Study (2000 – prezent); vicepreşedinte (2002-2006) şi Preşedinte al Asociaţiei Psihologilor din România (2006-?); preşedinte al Asociaţiei de Consiliere şi Psihoterapie Online din România (2009 – prezent); membru Charter al International Society for Research on Internet Interventions (2013). ***Cercetări şi contribuţii:*** fondator al şcolii cognitive în psihologia românească; editor şi fondator

al revistei „Cognition, Brain, Behavior: An Interdisciplinary Journal" (indexată în PsychInfo, ProQuest, International Bibliography of Social Sciences and EBSCO). ***M.M.*** a stimulat dezvoltarea viziunii cognitiviste în psihologia românească (*Psihologia cognitivă*, 1994, 1999) prin studiul mecanismelor de procesare cognitivă a informaţiilor şi impactul asupra personalităţii. Dezvoltă o abordare multinivelară a sistemului cognitiv (nivelul cunoştinţelor, nivelul comportamental, nivelul reprezentaţional-algoritmic şi nivelul implementaţional) cu implicaţii şi aplicaţii în sfera roboticii şi a inteligenţei artificiale. Mecanismele cognitive în activităţile decizionale normative şi descriptive şi strategii de rezolvare de probleme. Model sintetic al arhitectonicii sistemului cognitiv şi schiţa unei noi arhitecturi cognitive. Cercetare aplicativă în domeniul soluţiilor de *e-mental health* şi *e-learning*, softuri educaţionale şi evaluare psihologică computerizată; cercetări fundamentale în problematica anxietăţii şi cogniţiei. Dincolo de interesul pentru hipnoză şi psihoterapie, a întreprins cercetări în domenii variate: neuroştiinţe, stres şi mecanismele de apărare, inteligenţă artificială şi aplicaţiile ei, management şi evaluare academică, software educaţional şi psihometrie. ***Contribuţii la informatizare psihodiagnoză, orientare în carieră şi psihoterapie:*** în scopul optimizarea practicilor psihologice prin utilizarea tehnologiei informaţiei, înfiinţează în 2003 compania ***COGNITROM*** ca unitate de cercetare-dezvoltare interdisciplinară care să ofere produse şi servicii bazate pe cunoştinţe avansate de psihologie şi tehnologia informaţiei. Soluţii dezvoltate în colaborare de către ***COGNITROM***: ***platforma CAS++*** de evaluare şi testare psihologică computerizată (2006, 2009); ***PED^a*** – Platforma de evaluare a dezvoltării (3 6/7 ani)(2009); platforma ***PAXonline*** pentru evaluarea ştiinţifică a anxietăţii, programe de psihoterapie a tulburărilor anxioase şi resurse profesionale utile pentru dezvoltarea personală şi prevenţia anxietăţii (2009); ***CCPonline, Cognitrom Career Planner***, prima platformă profesională de consiliere şi planificare a carierei, dedicată grupului de vârstă 1218 ani (2009); Bateria de teste psihologice de Aptitudini Cognitive (BTPAC) (2003). ***Premii şi distincţii:*** premiul „Constantin Rădulescu-Motru" al Academiei Române (1992); premiul „Milton Erickson Gessellschaft für Clinische Hypnose" pentru oamenii de ştiinţă tineri (1999). ***Publicaţii:*** **1. *Volume:*** *Psihologie cognitivă* (1994; 2000); *Stres şi apărare psihică* (1997); *Development and cognition* (2001, în colab.); *Evaluarea academică* (2002, în colab.); *Modele neurocognitive* (2003, în colab.); *Consiliere şi orientare. Ghid de educaţie pentru carieră* (2004, în colab); *Estul şi Vestul* (2005, în colab.); *PED^a. Platforma de evaluare a dezvoltării (36/7 ani)* (2009); *CAS^{++}. Cognitrom Assessment System* (2009); *Consilierea şi planificarea în carieră pentru generaţia digitală* (2010, în colab.); *The computer-mediated therapy of anxiety* (2011, în colab.). **2. *Capitole în volume colective (selectiv):*** „Anxiety and decision-making. Toward a neuroeconomic perspective". În D. Houser (ed.) *Neuroeconomics,* Boston (2008); „Demographics and Higher Education: Mediating variables, institutional responses and public policies." În L. Vlăsceanu, L. Grunberg (eds.), *Demographics and Higher Education în Europe – Institutional Perspectives.* UNESCO-CEPES, Bucharest (2008); „Reforma internă a universităţilor şi cercetarea de excelenţă". În Frangopol, P.T., Zamfir, N.V. & Braun, T. (eds.), *Pentru excelenţă în ştiinţa românească*, Cluj-

Napoca (2008); „Working with the CIPOQ model. A hypothetical example". În Barrows, L.C. (ed.) *Studies on Higher Education. Indicators for institutional and programme accreditation în higher/ tertiary education*, UNESCO (2004). **3. *E-books***: *Managementul anxietății* (2011, coautor); *Managementul stresului* (2011, coautor). **4. *Rapoarte naționale şi strategii***: „Educație şi Cercetare pentru Societatea Cunoaşterii" – Strategie Națională pentru Educație şi Cercetare asumată de Preşedinția Română şi sindicate (2008); „The independent evaluation report on ARACIS" (Romanian Agency for Quality Assurance în Higher Education) (2007, în colab.). **5. *Varia:*** peste 60 de articole ştiințifice publicate în reviste naționale şi internaționale de prestigiu şi peste 30 comunicări ştiințifice la manifestări ştiințifice naționale şi internaționale. A fost acuzat pe nedrept de plagiat (2005), dar CNCSIS şi Asociația Psihologilor din România au concluzionat acuzațiile ca fiind „nule, neavenite şi lipsite de fundament justificativ". ***Surse:*** *Curriculum Vitae. Mircea Miclea*, accesat 12 noiembrie 2021 din: http://psychology.psiedu.ubbcluj.ro/old/files/cv/mircea%20miclea/CV_MM_pt_facultate_ro.pdf; Mircea Miclea, accesat 14 noiembrie 2021 din: https://monitorulpsihologiei.com/mircea-miclea/; *Mircea Miclea,* accesat 12 noiembrie 2021 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Mircea_Miclea; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*, Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, p. 617; Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului".* Vol. V (J-W). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 85-87.

MIHĂILĂ, JACOB (n. 1902 satul Grid, com. Părău, jud. Braşov – d. ?) fiziolog şi ergonomist român; absolvent al Institutului de Ştiințe Naturale (1928-1934). Doctor în fiziologie cu teza *Stoffwechseluntersuchungen Während der Sporthielen Arbeit – Ein Beitrag zur Klärung der Frage des Toten Punkt und der Zweite Atmung (Cercetări privind punctul mort şi respirația a 2-a. Contribuții la lămurirea mecanismelor fiziologice şi psihologice ale acestui cuplu de fenomene),* Institutul de Medicina sportului al Universității din Hamburg (1 noiembrie 1934 – 27 iunie 1936), cond. şt. prof. dr. W. Knoll. ***Studii de specialitate în:*** fiziologia şi ergonomia muncii şi a efortului uman (RFG, RDG, URSS, Suedia, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, Polonia), pedagogia muncii, psihologia tineretului, etnologie (Muzeul Etnologic din Hamburg). Asistent, şef de lucrări, conferențiar, profesor şi şef al Catedrei de Teoria şi organizarea educației fizice (1926-1950). Şef de laborator şi şeful secției de fiziologia muncii în cadrul Institutului de Igienă şi Sănătate Publică (1951-1973). Primul şef de Laborator de ergonomie (din 1966) în cadrul Institutului de Cercetări Ştiințifice pentru protecția muncii, iar din februarie 1975 – consilier pentru probleme de ergonomie. ***Membru*** corespondent al Academiei Române de Ştiințe (1941-1948), membru fondator al Societății medicale de educație fizică şi sport (1932), membru al Societății române de statistică, Asociației Oamenilor de Ştiință din România (1937), Comitetului român pentru Educația în aer liber (1941 – secretarul comitetului), Societății de igienă (1951-), Comisiei internaționale

pentru Studiul condiţiilor de muncă şi de viaţă a muncitorilor din agricultură (1969 – cooptat cu ocazia Congresului Mondial de Medicina muncii agricole – Japonia), Comisiei pentru aplicaţiile ergonomiei în tehnica agricolă mecanizată (cu sediul în RFG), Colectivului internaţional pentru studiul programului de învăţământ al ergonomiei în sectorul agricol şi forestier (cu sediul la Viena), Consiliului ştiinţific al Centrului de cercetări pentru problemele tineretului (1968-); membru fondator al Cercului de ergonomie USSM (1972) şi al Cercului de ergonomie la ASE (octombrie 1981). Colaborator extern pentru cercuri de ergonomie CEPECA şi COCC. ***Cercetări şi contribuţii ştiinţifice:*** stabilirea indicilor de control ai eficienţei educaţiei fizice pentru tineret; raportarea performanţelor fizice la concepţia şi la mediul geografic de origine al tineretului; corelarea dezvoltării performanţelor fizice la diferite vârste cu dezvoltarea morfo-funcţională; metodologia cercetării fiziologiei efortului uman; igiena şi fiziologia sportului; tehnica cronogramelor profesionale sau a actogramelor aplicate la muncile cu flux continuu; adaptarea sistemelor organice la efortul acut; igiena, fiziologia şi ergonomia muncii în ramurile industriale de bază din RSR: extractivă, carboniferă, saline, foraj-petrol, forestieră manuală şi mecanizată, agricolă mecanizată, zootehnie, în industria de valorificare a stufului, la pescarii maritimi, la îmbuteliatorii de aragaz, la constructorii de locuinţe şi de drumuri forestiere etc.; reacţiile organismului în timpul efortului; dinamica stereotipului de muncă; dinamica capacităţii de muncă şi fazele ciclului menstrual; corelaţia dintre capacitatea de muncă, starea de sănătate şi grade de morbiditate ginecologică; factori generatori ai stării de oboseală; solicitările funcţiei de termoreglare în muncă la cald; influenţa zgomotului şi vibraţiilor asupra muncitorilor din industria metalurgică şi din mecanizare a lucrărilor pentru plantarea arborilor; cinematica mişcărilor, raţionalizarea şi protecţia muncii, relaţia om-maşină, om-muncă, sub aspectul antropologiei aplicate. ***A inventat:*** proba cardiovasculară cu efort dozat, dispozitiv pe principiul termometriei (în colab.). Participant cu comunicări ştiinţifice valoroase la numeroase manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale (Birmingham, New York, Helsinki, Madrid, Roma, Amsterdam, Bratislava, Viena, Hamburg etc.). Peste 100 de articole şi studii ştiinţifice publicate în reviste de specialitate din ţară şi din străinătate. ***Publicaţii (selectiv):*** *Potenţialul biologic al tineretului din învăţământul secundar* (1944, în colab. În „Publicaţiile Academiei Naţionale de Educaţie Fizică", nr. 2); *Ergonomia în construcţia de maşini* (1969); *Ergonomia forestieră* (1976, în colab.); *Ergonomia în construcţii* (1977, în colab.); *Bazele ştiinţifice şi aplicaţiile ergonomiei* (1982). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris.

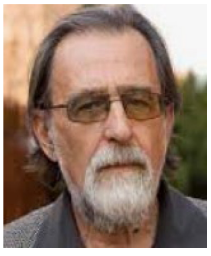

MIHĂILESCU, VINTILĂ MIRON (23 mai 1951, Bucureşti – d. 22 martie 2020, Bucureşti) psiholog, antropolog cultural post decembrist de frunte şi profesor universitar român; absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1971-1974). Doctor în psihologie, cu teza *Ungureni*

şi pământeni. O analiză etnopsihologică, Universitatea Bucureşti (1993). Psiholog la Institutul Naţional de Gerontologie şi Geriatrie, Bucureşti (1974-1979); cercetător şt. la Centrul de Cercetări Antropologice „Francis Reiner" al Academiei RSR, Departamentul Antropologie culturală, Bucureşti (1979-1991); lector univ. Facultatea de Sociologie, Psihologie şi Pedagogie, Universitatea Bucureşti (1991-1995); conf. univ. la Facultatea de Sociologie şi Asistenţă Socială (1995-2000); prof. univ., şef Catedra de Sociologie şi director Şcoală doctorală, la Facultatea de Ştiinţe Politice din SNSPA (2000-2005), unde a predat cursurile Introducere în antropologie, Privirea antropologică, Comunităţi sociale, Cultura materială. ***Poziţii de management:*** Director general Muzeul Naţional al Ţăranului Român, Bucureşti (2005-2010); director fondator al „Observatorului social", Universitatea Bucureşti; Director „Observatorul Rural", proiect PHARE de dezvoltare rurală, Proiect Banca Mondială/CNCSU de dezvoltare comunitară. ***Mobilitate academică:*** bursă postdoctorală acordată de „Mission du Patrimoine Ethnologique de France"; profesor invitat la universităţile din: Provence, Lyon II, Montpellier, EHESS Paris, Bordeau II; UQUAM, Montreal; Neuchatel, Elveţia; Perugia, Italia; ULB, Bruxelles; Humboldt Universität, Berlin; Pecs, Ungaria; Universitatea Bucureşti, CESI; Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu". ***Afilieri academice şi profesionale:*** European Association of Social Anthropologists; Association Internationale des Sociologues de Langue Francaise; Association Française de Balkanologie; International Association of South-East European Anthropology (preşedinte Comitetul Executiv, 2000-2001); Societatea de Antropologie Culturală din România (membru fondator – 1990, preşedinte 19952000); Société de Europeanistes (secretar Europa de Est 1990-2000); International Union of Anthropological and Ethnological Sciences. ***Cercetări şi contribuţii***: a început cu cercetarea gerontologică şi expertiza programe sociale pentru vârsta a treia; a organizat şi promovat cercetări etnografice şi antropologice de teren; programe de implementare a tradiţiilor; strategii de dezvoltare a muzeografiei în secolul XXI; ***M.V.M.*** este considerat un cercetător şi antropolog cultural de frunte care a dezvoltat o perspectivă antropologică comparativă despre România, relevând condiţiile sociale şi transformările istorice care au format profilul acestei naţiuni. A promovat antropologia socială într-o perioadă dificilă pentru ştiinţele sociale. Lucrarea sa majoră în domeniul antropologiei este *Fascinaţia Diferenţei* (1999) – sinteza a peste 20 de ani de cercetări antropologice culturale şi sociale de teren prin satele din România. Lucrarea pune în evidenţă eforturile de salvare şi conservare a tradiţiilor rurale din satele româneşti în scopul conservării identităţii lor. Totodată, această lucrare oferă cercetătorilor instrumente de cercetare şi înţelegere a fenomenelor antropologice culturale şi sociale. ***Premii şi medalii:*** Ordinul Meritul Cultural, în rang de Mare Ofiţer (2005); Ordinul Naţional Serviciu Credincios, în rang de Cavaler (2006); Premiul Flacăra pentru ştiinţă (2006); Premiul VIP pentru cultură (2013); Premiul post-mortem PEN România (2020). ***Publicaţii:*** **1. *Cărţi de autor:*** *Vintila Mihăilescu irásai* (1993, Csikszereda); *Fascinaţia diferenţei* (1999); *Sociohai-hui. O altă sociologie a tranziţiei* (2000); *Svakodnevica nije vise ono sti je bila* (2002,

Beograd); *Socio-hai-hui prin arhipelagul România* (2006); *Antropologie. Cinci introduceri* (2006, 2007); *Sfârşitul jocului. România celor 20 de ani* (2010); *Scutecele naţiunii şi hainele împăratului. Note de antropologie publică* (2013); *Povestea maidanezului Leuţu. Despre noua ordine domestică şi criza omului* (2013. Chişinău)*; Fascinaţia diferenţei. Anii de ucenicie ai unui antropolog* (2014). *Apologia pârleazului* (2015); *Ascultându-l pe Ivan* (2015); *Hotel Ambos Mundos. Scurt eseu de antropologie borgesiană* (2017); *Etnogeneză şi ţuică* (2018); *În căutarea corpului regăsit. O ego-analiză a spitalului* (2019, Premiul PEN). **2. *Coautor şi monografii:*** *Paysans de l'histoire* (1992); *Introducere în geropsihologie* (1997); *Rovinari '82* (1987); *Vilages on dérive* (1992). **3. *Volume coordonate (selectiv):*** *En/Quaite d'identité* (1993); *România – La construction d'une nation* (1995); *Vecini şi Vecinătăţi în Transilvania* (2002); *Între România şi Italia. Traiectorii migratoare* (2006); *Studying Peoples în the People's Democracies (II) Socialist Era Anthropology în South-East Europe* (2008); *Cotidianul văzut de aproape* (2010); *Condiţia romă şi schimbarea discursului* (2014); *De ce este România astfel? Avatarurile excepţionalismului românesc* (2017). **4. *Studii în volume colective (selectiv):*** *Structuri antropologice şi fapte de credinţă* (1985); *Sentimentul „eonic" la Lucian Blaga şi Ortega y Gasset* (1987); *Actualitatea arhetipurilor* (1989); *Semnificaţia asimetriei cerebrale la om* (1992); *Nous, les autres. Histoire d'une identite non-moderne* (1993); *La transition entre holisme et individualisme* (1996); *Imagining the others. An anthropological perspective* (1999); *The legacies of a Nation-Building Ethology: România* (2003); *Omul locului. Ideologia autohtonistă în cultura română* (2003); *Culture institutionnelle et intégration européenne en Roumanie* (2005). A publicat: 15 volume proprii, 30 studii în volume colective, 11 volume coordonate, 3 monografii, 75 articole în reviste, 10 introduceri la diferite volume, peste 70 de comunicări ştiinţifice naţionale şi internaţionale. Diagnosticat cu leucemie (2018), moare la spitalul *Jean Minjoz* în Besançon, Franţa şi este înmormântat la Cimitirul „Sfânta Vineri" din Bucureşti (2020). ***Apreciere:*** *„A fost o figură proeminentă în antropologia Europei de Est şi a jucat un rol important în dezvoltarea disciplinei antropologiei în România prin formarea mai multor generaţii de tineri antropologi"* (In Memoriam. Vintilă Mihăilescu (1951-2020). *EASA*, accesat 17 ianuarie 2022 din: https://easaonline.org/obituaries/mihailescu)**.** *„Vintilă Mihăilescu a reprezentat, pentru România, cel care a transformat antropologia dintr-un termen utilizat sporadic, într-o disciplină a studiilor aprofundate şi a lecţiilor de viaţă. A dezvoltat comunitatea antropologiei culturale prin atragerea tinerilor către acest domeniu, atât prin lucrările ştiinţifice şi editoriale, cât şi prin calitatea de mentor pe care şi-a asumat-o, încurajând transcenderea limitelor. Moştenirea lăsată românilor se întinde pe mii pe pagini prin care generaţiile de astăzi şi de mâine îl pot redescoperi. Profesor, antropolog, cercetător, autor, fost director al Muzeului Ţăranului Român şi vizionar, Vintilă Mihăilescu a fost un veritabil om al culturii"* (Ministerul Culturii, 23 martie 2020, accesat la 17 ianuarie 2022 din: http://www.cultura.ro/ramas-bun-vintila-mihailescu). ***Surse:*** *Europass Curriculum Vitae Mihăilescu Vintilă Miron*, accesat la 10 ianuarie 2022 din: http://snspa.ro/wp-content/uploads/2017/11/cv_europass_mihailescu.pdf

MINULESCU, MIHAELA (n. 24 aprilie 1951, Bucureşti) psiholog, poet şi profesor universitar specializat în psihodiagnoză, evaluare psihologică, psihologie clinică şi psihoterapie analitică. Absolventă a Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea din Bucureşti (1970-1974); doctor în psihologie cu teza *Rezolvarea de probleme şi stilul cognitiv în investigația criminalistică; dimensiuni ale personalității*, cond. şt. prof. dr. Paul Popescu-Neveanu, Universitatea Bucureşti (1980). ***Ascendență profesională şi academică:*** psiholog principal, Centrul de examinări, psihologice şi medicale, MI (1974-1985); psiholog pr. III, Centrul de Protecția, Igiena şi Ergonomia Muncii din MIChP Bucureşti (1985-1991) şi cadru didactic asociat la Institutul Politehnic Bucureşti, Facultatea de Aeronave (1990-1991); cercet. şt. pr. II, Institutul de Ştiințe ale Educației, Bucureşti (1991-1993); cercet. şt. pr. I la Centrul de Cercetări pentru Problemele Tineretului (1993-1999); conf. univ. Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, Universitatea Bucureşti (1996-2001), unde a predat cursurile Bazele psihodiagnosticului, Psihodiagnoza personalității, Tehnici proiective; prof. univ. la Facultatea Psihologie a Universității „Titu Maiorescu", Bucureşti (2001-2003), unde a predat cursuri de licență (Bazele psihodiagnosticului, Psihodiagnoza personalității, Tehnici proiective, Introducere în analiza jungiană) şi programe master (Fundamente de psihologie analitică, Tehnici analitice, Relația analitică, Analiza de simbol, Psihodiagnoza modernă a personalității); prof. univ. la Universitatea „Spiru Haret", Bucureşti, Facultatea de Sociologie-Psihologie, Departamentul de master on-line (2003-2007), unde a predat cursuri de licență (Teorie şi practică în psihodiagnoză, Testarea Intelectului, Testarea personalității) şi programe master (Fundamente de psihologie analitică, Tehnici analitice, Relația analitică, Evaluarea psihologică în resurse umane); prof. univ. la Şcoala Națională de Studii Politice şi Administrative (SNSPA), Facultatea de Comunicare şi Relații Publice şi Departamentul de Psihologie (2007 – prezent), unde a predat cursuri pentru programe de master (Introducere în psihodiagnoză, Metode şi Tehnici avansate de psihodiagnoză, Psihologie socială în marketing politic) şi cursuri specializarea Psihologie (Bazele teoretice ale Evaluării psihologice, Terorii şi evaluare a personalității, Psihologie clinică, Consiliere şi psihoterapie organizațională, Metode avansate: tehnici proiective). ***Poziții management academic:*** director la Centrul de Cercetări pentru Problemele Tineretului (1993-1999); prodecan la Facultatea de Psihologie a Universității „Titu Maiorescu", Bucureşti (2001-2003); decan al Facultății de Psihologie şi director adjunct al Departamentului de master on-line la Universitatea „Spiru Haret", Bucureşti, Facultatea de Sociologie Psihologie (2003-2007). Din 2009 este abilitată conducător de doctorat prin Ordinul Ministrului Educației, Cercetării şi Inovării 4697/14.08.2009; în această calitate predă şi coordonează la Şcoala Doctorală de Psihologie Clinică de la Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca şi, din septembrie 2014, la Universitatea de Vest, Timişoara, Şcoala Doctorală de Psihologie. ***Specializări:*** Institutul C.G. Jung, Elveția (1993-1996); 2013-2016, acreditată psihanalist Jungian, membră IAAP. Visiting professor la Universitatea Keele şi

Universitatea Lancaster**.** ***Afilieri profesionale şi academice:*** Asociația Română de Psihologie Analitică, preşedinte şi membru fondator (2000 – prezent); European Association of Psychological Assessment (2007); Asociația Psihologilor din România, secretar executiv (2006-2010); Colegiul Psihologilor din România, preşedinte Comisia de Psihologie clinică şi psihoterapie (2004-2013, 2017-2022); Federația Română de Psihoterapie (2003 – prezent); membră a International Association for Analytical Psychology. ***Contribuții:*** a introdus psihologia jungiană analitică în România. A construit cadrul pentru formarea în psihanaliză jungiană cu sprijinul Asociației Internaționale de Psihologie Analitică, din 2011. Ca rezultat al cercetărilor privind instrumentele de evaluare psihologică, construieşte şi publică primul instrument românesc de evaluare a personalității de tip Big Five, ABCD-M, acreditat de Colegiul Psihologilor pentru utilizare publică. Interesele de cercetare ale ***M.M.*** se centrează pe psihodiagnoza şi evaluare clinică, psihologia personalității, psihoterapia analitică şi relația psihoterapeutică, comunicare interculturală. Participă în numeroase proiecte de cercetare naționale şi internaționale (1992-2018). Publică în literatura ştiințifică de profil prima lucrare de evaluare psihologică din România postcomunistă (1996), precum şi o primă lucrare privind testarea proiectivă (2001). ***Teste create şi etalonate:*** *Chestionarul de personalitate Big Five, ABCD-M* (1995). ***Teste traduse, adaptate şi etalonate:*** *NEO Personality Inventory* (2008, în colab.); *Singer-Loomis Type Deployement Inventory* (2010); *Testul de temperament STI-R* (1992-1993); *Manualul şi instrumentele NPQ şi FF NPQ* (2005); *NPQ – Chestionarul Nonverbal de Personalitate* (2006). ***Publicații (selectiv):*** **1.** ***Volume sau capitole:*** *Testarea psihologică şi împlinirea aspirațiilor profesionale* (1992, în colab.); *Young People and Youth Research în România. Data concerning Youth Perception and Problems*, în „Growing Up în Europe: Contemporary Horizons în Childhood and Youth Studies" (1995, L. Chislom & al., eds.); *Chestionarele de personalitate în evaluarea psihologică* (1996); *Introducere în analiza jungiană (2001);Tehnici proiective* (2001)*; Psihologia copilului mic (2003); Psihodiagnoza modernă. Chestionarele de personalitate* (2004); *Teorie şi practică în psihodiagnoză. Fundamente în măsurarea psihologică. Testarea intelectului* (2005); *Manualul testului de personalitate FF-NPQ* (2005); *Relația psihologică cu copilul tău* (2006); *Teologie şi analiză* (2007, coord.); *ABCD-M. Manual tehnic şi interpretativ* (2008); *NEO PI R, Manual Tehnic* (2008, coautor); *Psihoterapia psihodinamică în bolile psihosomatice*, în I.B. Iamandescu (coord.*)* „Psihologie Medicala vol. II Psihosomatica generală" (2008); *Cazul Ana, Povestiri de psihoterapie românească, 19 cazuri inedite* (2010, coautor); *Muzica şi afectivitatea,* în I.B. Iamandescu (red.), „Muzicoterapie receptivă" (2011, coautor); *Complexele în viața psihică. Normalitate şi patologie* (2012); *La syncronicité dans le rencontre analytique*, în Munteanu et. al. (coord.), *La Psychologie Transpersonnelle ou le temps du changement* (2012); *Tipologia umană din perspectiva temperamentului*, în „Stilul de învățare şi temperamentul şcolarilor. Instrumente pentru o educație creativă" (2013, coautor); *Reflecții la psihologia de după Jung: un nou limbaj pentru profunzimea a-temporală şi a-spațială a psihicului*, în „Transcendere şi cosmizare", EFPA, vol. X (2014); *Complexele. Creativitate sau distructivitate?* (2015); *Assessment of personality and psychopathology by projective methods*, în „Psychological Evaluation. Clinical

Psychologist's Manual" (2017, coautor); *Dionysus, archetype of childhood and epiphany trauma*, în vol. „Spiritualization of contemporary man, an imperative of transpersonal psychology" (2018, Munteanu A., Costea I., Anghel Th. eds.); *Terapia şi confruntarea trans-generațională. Terapia traumei originare dionisiace,* în „Psihologia transpersonală, o ştiință de avangardă" (2020, coautor). **2. *Studii şi articole (selectiv)*:** *Valori şi atitudini circumscrise feminității: între traumă şi participare*, în „România – instituții şi valori pentru mileniul trei" (2000); *Exploring the implication of Jungian notion of Organizational Psychic: Facebook as a living organism*, în Vrontis, D., Weber, Y., Tsoukatos., D. „Confronting Contemporary Business Challenges through Management Innovation" (2013); *The Feminine and the Masculine: Evolving Meanings în Collective and Individual Conscience*, în Mihăilă, Ramona; Oktapoda, Efstratia; Honicker, Nancy (eds.), „Gender Studies în the Age of Globalization", New York (2013). **3. *Manifestări ştiințifice internaționale (selectiv):*** *Using ABCD-M to detect distorted self-image*, The 12th European Congress of Psychology, Istanbul (2011); *Is Big Five an universal model? Experimenting the BFT in Romanian by a non-verbal questionnaire*, The 13th European Conference on Personality, Athena (2006, în colab.); *A lexical replication of Five Factor Model în Românian language. ABCD-M R questionnaire*, The 9th European Conference on Psychological Assessment (ECPA9), Thessaloniki, Greece (2007); *Construct Validation of Drawing Projective Tests: Tree, Person, Family,* European Conference on Psychological Assessment, Ghent (2009): *Emotional and Cognitive predictors of managerial efficiency*, European Conference on Psychological Assessment, Ghent (2009); *Archetypal energy and globalization. A study of contemporary pressures on human psyche*, International Conference „R&D perspectives: Promoting Innovation through Education, Culture and communication" Bucharest (2009); *Using temperament to optimize teacher's educational adequacy*, în IATED, 4th International Conference of Education, Research and Innovation, Madrid (2011); *Underneath the university's organizational life: an analytical psychology organizational approach* în International Technology, Education and Development, Conference INTED (2012, Valencia); *Transformations psychiques profondes visibles dans le processus de Sandplay*, Conférence Annuelle of the European Transpersonal Psychology Association (ETPA) Genève (2012, în colab.); *Exploring the implication of Jungian notion of organizational psyche: Facebook as a living organism*, 6th Annual Conference of the EuroMed Academy of Business (EMAB); Estoril, Portugalia (2013); *Hermes, archetype of transformation în the analytical relationship, The Hermes and Aphrodite aeon,* XXI International Congress for Analytical Psychology (2019); Wounded but not wounded. Education toward enduring the sufferance with compassion and love. The primary wound as an archetypal drama. The meaning of a deep and compassionate therapeutic approach, International ETPA Conference (2020). ***Varia:*** membră a Uniunii Scriitorilor din România publicând mai multe volume de poezie: *Profet spre ziuă* (1972); *Luptele soldatului* (1980); *Din umbra lumii* (1983); *Dorul şi ființa* (1986); *Obiecte Stranii* (2000). ***Aprecieri:*** peste 300 de citări în Academia.edu; Google Scholar citation 277, citation ***H index* 8.** ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români*, Anexa 2; *Europass Curriculum Vitae Minulescu Mihaela*, accesat la 19 ianuarie 2022 din:

http://www.comunicare.ro/uploads/Profesori/Mihaela%20Minulescu/Mihaela%20Minulescu.pdf

MIRCEA, CORNELIU (n. 23 ianuarie 1944, Timişoara) filosof, poet şi medic psihiatru român specializat în psihologie medicală şi psihopatologie; cadru didactic asociat la Universitatea de Vest din Timişoara. Urmează Şcoala elementară (1950-1957) şi Liceul „Constantin Diaconovivi Loga" (1957-1961) în Timişoara. Absolvent al Facultății de Medicină generală, Universitatea Timişoara (1961-1967). Specializare în Psihiatrie (1969-1972). Doctor în Psihiatrie cu teza *Structură şi derapaj*, cond. şt. prof. dr. Eduard Pamfil, Universitatea Timişoara, 11 iunie 1977. Doctor în Filosofie (1997). Elev al prof. Eduard Pamfil. ***Ascendență profesională:*** medic intern şi medic secundar la Clinica de Psihiatrie Timişoara (1967-1971); medic specialist psihiatru, şef de secție, Spitalul de psihiatrie „Gătaia", jud. Timiş (1971-1990); medic psihiatru primar (1990-2009 şi director al Spitalului de psihiatrie „Gătaia" (1997-2003); cadru didactic asociat la Secția de Filosofie a Facultății de Litere, Filosofie şi Istorie a Universității de Vest din Timişoara, unde a predat metafizica (1993-1998); cadru didactic asociat la Secția de Teologie a Universității de Vest din Timişoara (1999-2013). ***Afilieri profesionale:*** membru corespondent al Societății pentru Analiză Existențială şi Logoterapie Viena (1996 – prezent); membru al Societății Transeuropene Strasbourg-Paris (din 1997); membru al Societății de Filosofie din Poitiers, Franța (1997). ***Mobilitate academică:*** Profesor invitat la Facultatea de Filosofie a Universității din Poitiers, Franța (1997) în cadrul colaborării îndelungate între anii 1994-2006, dintre Timişoara şi Poitiers. ***Cercetări:*** comunicarea interumană diadică, inter-nivelară; comunicarea în condițiile „variantei", personalității, comunicarea în interiorul microgrupurilor; problema conştiinței. ***Participare la activități şi evenimente ştiințifice:*** coordonator al Atelierului de Metafizică de pe lângă Societatea Timişoara (1991-1997). Organizator al următoarelor simpozioane internaționale de Filosofie, cu temele: *Ființa – ca principiu fundamental şi întrebare*, mai 1994, UVT (UVT); *Problema timpului*, mai 1995, UVT; *Despre logos*, mai 1996, UVT; *Ethos şi logos*, mai 1997, UVT; *Sacrul*, aprilie 1998, UVT; *Gândire şi revelație*, octombrie 1999, UVT; *Despre eternitate*, aprilie 2000, UVT; *Platon. Despre suflet,* octombrie 2000, UVT; *Teologie şi fenomenologie*, iunie 2004, UVT. Peste 25 de comunicări (până în 1983) pe teme de psihopatologie la conferințe naționale, interjudețene şi locale de psihiatrie. ***Premii***: Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Timişoara (1984); Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Timişoara (1993); Premiul „Mircea Florian" al Academiei Române (2015). ***Publicații.*** **1. *Volume proprii sau coordonate:*** *Intercomunicare. Eseu de antropologie psihologică* (1979); *Cumpăna dorului* (1978); *Cartea ființei* (1980); *Ființă şi conştiință* (1984, premiul Uniunii Scriitorilor, Filiala Timişoara); *Discurs despre Ființă* (1987); *Etica tragică (sau despre nebunia colectivă)* (1995); *Dialoguri despre Ființă/Dialogues sur l'Être* (1995, coord.); *Timp şi melancolie* (1997, coord.); *Despre logos*

(1998, coord.); *Orizontul sacru* (1998, coord.); *Originarul* (2000); *Facerea: Tratat despre Ființă* (2001; 2015); *Ființă şi extaz* (2002); *Divinul* (2006); *Facerea: Tratat despre spirit* (2009); *Introducere în onto-teologie* (2013); *Traité de l'Être* (2015, Paris, trad. M. Țenchea); *Traité de l'Esprit* (2015, Paris, trad. M. Țenchea şi A. Tihu). **2. *Poezii:*** *Recviem* (1993, premiul special al Uniunii Scriitorilor, Filiala Timişoara). ***Aprecieri:*** Vieillard-Baron evocă colaborarea îndelungată dintre Timişoara şi Poitiers, menționând evenimente care s-au derulat între anii 1994-2006, multe dintre ele fiind organizate de Corneliu Mircea, pe care-l consideră „un filosof prin vocație" (*„C'est un philosophe par vocation qui exerce la médecine (..."*). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Mureşan, P. (2021-2022); Corneliu Mircea, accesat 25 ianuarie 2023 din: https://www.wikiwand.com/ro/Corneliu_Mircea; Mircea, Corneliu, accesat la 25 ianuarie 2023 din: https://www.uniuneascriitorilortm.ro/content/mircea-corneliu

MITROFAN, IOLANDA (n. 10 februarie 1950) psiholog, profesor universitar şi poet român; absolventă a Facultății de Filosofie, Secția Psihologie (1969-1973). Doctor în psihologie cu teza *Studiul disfuncțiilor cuplului conjugal şi posibilități psihoterapeutice recuperatorii*, Universitatea Bucureşti, cond. şt. conf. dr. P. Golu (1986). ***Ascendență profesională şi academică:*** psiholog (1973-1977), cercet. şt. (1977-1983), cercet. şt. pr. gr. II (1983-1990), cercet. şt. pr. gr. I (1990-1997), Institutul Național de Expertiză Medicală şi Recuperare a Capacității de Muncă, Bucureşti. prof. univ. Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Departamentul Psihologie, Universitatea Bucureşti (?); conducător de doctorat şi coordonator de stagii doctorale în psihologie/psihoterapie. ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru al Consiliului Internațional al Psihologilor (2005-?); Asociația Psihologilor din România (?); vicepreşedinte al Colegiului Consilierilor şi Psihoterapeuților din România, în cadrul Asociației Psihologilor din România (2000-2003); Federația Română de Psihoterapie (?). ***Poziții management academic:*** coordonatoare a Centrului Universitar de Dezvoltare Personală, Consiliere şi Psihoterapie Experiențială (SPER) (1997-2004) şi a Centrului de psihoterapie experiențială şi dezvoltare personală pentru adult, copil, cuplu şi familie SPER, Bucureşti (2000-2004); coord. master *Psihodiagnoză, PEU şi dezvoltare personală*; preşedinte şi fondatoare a *Societății de Psihoterapie Experiențială Române (SPER)*(1997) şi a *Şcolii şi Institutului de formare şi cercetare SPER*; director fondator al „Revistei de Psihoterapie Experiențială" şi al Editurii SPER. Membru al Comitetului Director al Colegiului Psihologilor din România, Comisia Psihologie clinică şi psihoterapie; membră a Consiliului Mondial de Psihoterapie (WCP) (2002-?). ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de Psihoterapii experiențiale, Terapii de familie, Psihologia familiei şi psihosexologie (Program de Licență), Terapii expresiv-creative (DMT) şi arterapii vizuale, Psihoterapia experiențială a Unificării, Analiza didactică unificatoare experiențială, Analiza Transgenerațională Unificatoare (Psihogenealogie), Tehnici

moderne de formare a comportamentului psihoterapeutic şi de supervizare (Program de Master). ***M.I.*** a elaborat planuri de învăţământ pentru programe masterale de psihodiagnoză, psihoterapie şi psihologie clinică centrate pe psihoterapie experienţială unificatoare şi dezvoltare personală, evaluare şi consiliere copii, cuplu şi familie. ***Cercetări şi contribuţii:*** domenii – psihodiagnoză, psihoterapie, consiliere psihologică, educaţională şi de carieră, psihologia şi terapia cuplului şi a familiei, psihoterapie experienţială, terapii creative, terapii corporale, psihologie clinică, evaluarea şi recuperarea capacităţii de muncă a bolnavilor psihici şi psihosomatici, psihopatologia copilului, consilierea şi terapia copilului, dezvoltare personală unificatoare, formarea consilierilor şi psihoterapeuţilor, dramaterapie unificatoare. A elaborat un *Program special integrativ de recuperare a bolnavilor psihici şi psihosomatici*. Autor al unei metode proprii de orientare umanistă – *Psihoterapia Experienţială a Unificării* (PEU) şi al analizei transgeneraţionale unificatoare; creator şi promotor al metodei DPU (dezvoltare personală unificatoare) ca bază formativă a consilierilor şi psihoterapeuţilor. Autor al instrumentelor metodologice tip artgenogramă cu suport din elemente naturale, dramagenogramă şi somatogenogramă. ***Stagii, specializări şi participare internaţională (selectiv):*** „visiting professor" la universităţi din Franţa, Spania, Canada, SUA Stagii de formare: terapii creative experienţiale – dramaterapie, arte vizuale, terapie prin dans şi mişcare şi metoda Goldstein (Olanda, Sittard, 1993-1996, Program Tempus); Analiza reichiană şi terapii corporale somatoanalitice (Franţa, 1998-1999, România 1999-2000); Programare neurolingvistică (Olanda, 1995, Program Tempus); Gestalt terapie (România-Belgia, parteneriat între Universitatea Bucureşti şi „Y voir clair" – Centru comunitar gestaltterapeutic privat, Belgia (1999-2000); Psihoterapie contextual-modulară centrată pe traumă, cu Francis Macnab (parteneriat România-Australia, între Universitatea Bucureşti şi Institutul Cairnmillar, 2000); Consiliere psihosexologică în grup de cupluri (România-Franţa, 1990); Psihoterapie psihanalitică centrată pe copil, cuplu şi familie (parteneriat Franţa-România, 2000-2003); Terapii holistice alternative (reiki, tehnica radiantă, dezvoltare transpersonală România, 1993, 1999, 2001). A efectuat un stagiu de documentare, informare şi lansarea propriei metode psihoteraputice (Terapia Experienţială a Unificării) la Universitatea Lumiere 2, Lyon, Franţa şi la *Institut de Recherches en Psychopathologie et Psychotherapie*, Lyon, France, unde a susţinut *Seminarul formativ în psihoterapie experienţială a unificării pentru studenţi, masteranzi şi doctoranzi* (martie 2001); Terapii creative centrate pe copil şi familie (martie 2001). A participat la ***seminarii formative*** în: Psihoterapia psihanalitică de familie (cu C. Joubert), Psihoterapia psihanalitică a copilului (cu B. Chouvier), Psihodrama analitică în grup (cu C. Vacheret). A lansat analiza transgeneraţională unificatoare în România (2006). Comunicări la Congresul Mondial de Psihoterapie (Viena, 2003), Conferinţa Consiliului Internaţional al Psihologilor (Grecia, 2004) şi Sankt Petersburg (iulie 2007). ***Titluri academice şi distincţii:*** *Doctor „Honoris Causa"* al Universităţii „Petre Andrei" din Iaşi. ***Publicaţii:*** autor şi coordonator de manuale, tratate şi lucrări ştiinţifice (peste 40 de lucrări), coautor în volume colective (37); peste 100 de studii şi articole; a coordonat 24 de proiecte de cercetare – ***(selectiv)***:

Cuplul conjugal. Armonie şi dizarmonie (1989); *Familia de la A… la Z* (1991, coautor); *Elemente de psihologia cuplului* (1992, ed. II-a, 1994, coautor); *Psihologia relațiilor dintre sexe* (1996, coautor); *Psihoterapie Experiențială – o paradigmă a autorestructurării şi dezvoltării personale* (1997, 1999); *Incursiune în psihosociologia şi psihosexologia cuplului şi a familiei* (1997); *Jocurile conştienței sau Terapia Unificării* (1999); *Psihologia pierderii şi terapia durerii* (1999); *Orientarea Experiențială în Psihoterapie. Dezvoltare personală, interpersonală şi transpersonală* (coord. 2000, 2001); *Terapii de familie* (2001); *Meditații creative. Metaforă transfiguratoare şi conştiință extinsă* (2001); *Psihopatologia, psihoterapia şi consilierea copilului – Abordare experiențială* (coord., 2001); *Psihologia şi terapia cuplului* (2002); *Psihologia vieții de cuplu – între iluzie şi realitate* (2002); *Cursa cu obstacole a dezvoltării umane – psihologie, psihopatologie şi psihoterapie a copilului şi familiei* (coord., 2003); *Terapia toxicodependenței – posibilități şi limite* (coord., 2003); *Terapia Unificării – abordare holistică a dezvoltării şi transformării umane* (2004); *Analiza transgenerațională în Terapia Unificării* (2005); *Consilierea psihologică. Cine, ce, cum?* (2005); *Psihoterapie. Repere teoretice şi metodologice* (2008); *Consiliere şi terapie centrată pe traumă* (2009); *Psihologia relației de cuplu* (2009); *Vocabularul analizei transgeneraționale* (coord., 2009); *Studiu de validare şi cercetări aplicative ale psihologiei şi psihoterapiei experiențiale a unificării* (coord., 2010); *Psihogenealogie. Diagnoza, intervenție şi vindecarea istoriei familiei* (2010, coautor); *Copii şi adolescenți – Probleme, tulburări, evaluare, intervenție psihoterapeutică* (2014); *Artgenograma. Diagnoza şi terapia unificatoare transgenerațională* (2014); ***Volume de poezie (selectiv):*** *Glonțul fratricid* (2015); *Orbi şi clarvăzători* (2017). ***Notă:*** la acest autor lipsesc anumite date întrucât nu a răspuns solicitării noastre de a completa lista de descriptori. ***Surse:*** *Curriculum Vitae. Europass. Mitrofan Iolanda*, accesat la 21 ianuarie 2021 din: http://old.doctorat.unibuc.ro/wp-content/uploads/2018/02/Mitrofan_iolanda.pdf; https://dokumen.tips/documents/cv-iolanda-mitrofan.html

MITROFAN, NICOLAE (n. 10 mai 1946, satul Suceveni, comuna Suceveni, jud. Galați) psiholog român, profesor universitar specializat în psihologie educațională, psihologie judiciară şi psihodiagnostic. Absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie a Universității Bucureşti (1967-1972). Doctor în psihologie cu teza *Studiul aptitudinii pedagogice din perspectiva psihologică şi socială*, Universitatea Bucureşti, 19 aprilie 1980, cond. şt. P. Golu. ***Ascendență academică:*** asistent univ. (1972-1984), lector univ. (1984-1992), conf. univ. (1992-1994), prof. univ. (1994-2012) la Catedra de Psihologie a Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea Bucureşti. ***Poziții management academic:*** Prodecan (1992-2008), decan (2008-2012) şi director al Şcolii doctorale (2005-2007) a Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea Bucureşti; preşedinte al Asociației Psihologilor din România (2001-2007); preşedinte al Colegiului Psihologilor din România (2005-2009); membru al Comisiei de Atestare a Titlurilor, Diplomelor şi Certificatelor Universitare (2005); membru al Comisiei de Ştiințe Sociale a CNEAA (1995-2005); membru ARACIS (2007-) şi CNFIS (1995-

2000). ***Stagii de specializare post-doctorale:*** bursier Fulbright în SUA (1991 şi 1996); Visiting professorla universităţi din Franţa, Spania, Canada, SUA; University of Southwestern Louisiana, Lafayette, SUA (1991) – probleme de metodologia cercetării în psihologie; Hogeschool of Social Work, Sittard, Olanda (1992) – probleme de psihologie aplicată în asistenţa socială; Diachonia College, Oslo, Norvegia (1993) – probleme de psihologie aplicată în asistenţa socială; University of East Anglia, Norwich, School of Social Work (1994) – probleme ale teoriei şi practicii în învăţământul de asistenţă socială la universităţile din Anglia; the 51st Annual Convention of International Council of Psychologists, Montreal, Canada (1995) – Workshop pe tema *Children în Pain: Evaluation and Management;* Annual Convention of International Council of Psychologists, Montreal, Canada (1996) – Workshop pe tema *Global Perspective Primary Prevention Emotional Disorders: Empowerment, Political Action Social Change;* University of Texas at El Paso, Texas, SUA (1997) – probleme de psihodiagnostic. ***Afilieri profesionale şi academice:*** International Council of Psychologists (ICP) (1991, Area chair); European Association for Personality Problems (EAPP) (1992); European Association for Personality Assessment (EAPA) (1992); Societatea de Psihoterapie Experienţială din România (SPER) (1997); Asociaţia Asistenţilor Sociali din România (2001); Asociaţia Psihologilor din România *(APR)* (din 1979); Colegiul Psihologilor din România (CPR) (2005); Asociaţia Psihologilor Judiciari (APJ) (2010); European Science Foundation (ESF) (2010-2011). ***Activitate didactică:*** a predat o serie de cursuri printre care: Bazele teoretice ale psihodiagnosticului, Psihodiagnoza aptitudinilor şi inteligenţei, Psihodiagnoza copilului mic, Metodica predării psihologiei, Psihologie judiciară, Psihologie şcolară, Psihologia muncii şi inginerească. A scris şi publicat ***manuale*** pentru studenţi: *Psihologie şcolară* (1982, 1987, coautor); *Bazele evaluării psihologice* (2006); *Psihodiagnoza aptitudinilor şi inteligenţei* (2007). ***Cercetări şi contribuţii ştiinţifice:*** structura psihologică a aptitudinii pedagogice; modele de analiză şi investigare a structurii psihologice a aptitudinii pedagogice; metodologii specifice de formare a aptitudinii pedagogice; formarea noţiunilor ştiinţifice la diferite obiecte de învăţământ; influenţa factorilor psihosociali asupra diferitelor forme de activităţi; relaţia obiectiv-subiectiv în relaţionarea interpersonală; probleme de afectivitate. ***Contribuţii la dezvoltarea psihologiei în România:*** a contribuit, împreună cu un grup de colegi profesori (prof. M. Golu, prof. M. Zlate, prof. M. Aniţei), la iniţierea şi promovarea în Parlamentul României spre aprobare, a *Legii nr. 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Colegiului Psihologilor din România.* Prin această lege s-a creat cadrul legal al exercitării profesiei de psiholog în ţara noastră şi a serviciilor de asistenţă psihologică. Împreună cu un grup de psihologi, prof. Daniel David, prof. Alin Sava etc., au pus bazele *Colegiului Psihologilor din România,* care reglementează prin acte normative sistemul de atestare, certificare profesională şi înfiinţarea cabinetelor individuale de psihologie. Numele său este de asemenea legat de construcţia noului sediu al Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei. ***Titluri şi distincţii academice:*** Asistent universitar evidenţiat prin Ordinul Ministrului Educaţiei şi

Învățământului (1983); *Doctor „Honoris Causa"* al Universității din Piteşti (2006) şi al Universităţilor„A. Şaguna" (2006) şi „Ovidius" (2013) din Constanța. ***Publicații (selectiv).* 1. *Volume şi capitole:*** *Dragostea şi căsătoria* (1984); *Aptitudinea pedagogică* (1988); *Psihologia şi viața cotidiană* (1988, colab.); *Familia de la A la Z. Mic dicționar al vieții de familie* (1991); *Psihologie judiciară* (1992, 1994, coord.); *Cabinet de psihologie* (1992, colab.); *Elemente de psihologie a cuplului* (1994, coautor); *Psihoteste* (1994); *Elemente de psihologie a cuplului* (1994, coautor); *Psihologie socială. Aspecte contemporane* (1996, colab.); *Psihologia vieții cotidiene* (1997, colab.); *Testarea psihologică a copilului mic* (1997); *Psihologie judiciară* (2000, coautor şi coord.); *Testarea psihologică. Inteligența şi aptitudinile* (2005, colab.); *Dezvoltarea personală – competența universitară transversală,* capitolul„Cum evaluăm competențele universitare transversale" (2007, coord.); *Testarea psihologică. Aspecte teoretice şi practice* (2009). **2. *Studii şi articole ştiinţifice (selectiv):*** *Gândirea fizică şi posibilitățile formării ei în procesul învățării,* AUB, Psihologie, 1973 (în colab.); *Specificul cognitiv al domeniului chimiei*, în „Revista de psihologie" 1, 1979 (în colab.); *Dimensiuni psihologice ale competenței didactice,* în „Revista de psihologie", 2, 1982 (în colab.); *Aptitudinea pedagogică,* în vol. „Psihologie şcolară" (red. C. Pufan), CMUB, 1982; *Aptitudini psihosociale şi eficiența muncii educative a cadrului didactic*, în „Revista de pedagogie", 10, 1979; *Aptitudinile, principali factori de succes ai activității umane*, în vol. „Sistemul factorilor umani ai accidentelor de muncă în industria petrolului", Bucureşti, 1979. Peste 100 de articole publicate în reviste de specialitate **3. *Publicații în limbi străine în țară şi străinătate:*** *Psychological features în the process of understanding and learning some chemistry notions* (colab.), în „Revue Romaine des Sciences Sociales" (1979); *Psycho-socio-pedagogical dimensions of didactic competence* (colab.), în „Revue Romaine des Sciences Sociales, Série de Psychologie" (1982); *L' eleve et le developpement de sa personnalite,* în „Revue de Pedagogie", 1986); *One model for analyse offensive behavior,* în „Revue Romaine de Psychologie", 1992); *Psychology in Romania,* în „Journal of the International Council of Psychologists", 1993); *A Possible Diagnostic Model Regarding the Marital Compatibility,* în R. Roth (Ed.), „Psychologists Facing the Challenge of a Global with Human Rights and Mental Health" (1999, colab.); *Complementary Academic Competencies by Means of Unifying Personal Development,* în R. Roth, C. Barreda-Hamson, Ch. Hiew (Eds.), „Families and Societies în Transition" (2008, colab.); *New Questions on the Concept of J. Piaget,* în „Journal of Experiential Psychotherapy", 2011). ***Notă*:** la acest autor lipsesc anumite date întrucât nu a răspuns solicitării noastre de a completa lista de descriptori. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Mureşan, P. (2021-2022). *Curriculum Vitae Europas. Mitrofan Nicolae,* accesat la 22 ianuarie 2022 din: http://doctorat.unibuc.ro/wp-content/uploads/2020/02/Cv-prof-Mitrofan.pdf; Nicole Mitrofan – Monitorul Psihologiei, accesat la 23 ianuarie 2022 din: https://monitorulpsihologiei.com/nicolae-mitrofan/; Nicole Mitrofan – Wikiwand, accesat la 23 ianuarie 2022 din: https://www.wikiwand.com/ro/Nicolae_Mitrofan; Nicole Mitrofan – Wikipedia, accesat la 23 ianuarie 2022 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Nicolae_Mitrofan

MOLDOVAN, IOAN (3 septembrie 1943. Tiur – Blaj, jud. Alba) psiholog, cercetător şi conferenţiar universitar român; licenţiat al Facultăţii de IstorieFilosofie, Secţia Psihopedagogie Specială a Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca (1967-1972). Doctor în Psihologie cu teza *Aspecte psihologice ale formării profesionale a muncitorilor din unele unităţi industriale* (1985). ***Ascendenţă profesională:*** psiholog la Grupul şcolar din Tg. Mureş (1972-1973); psiholog la Catedra de Psihologie a Facultăţii de Istorie-Filosofie a Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca (UBB) (1973-1976);psiholog principal la Centrul de Ştiinţe Sociale al UBB (1976-1990); cercetător ştiinţific principal II la Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei din Bucureşti (1990-1993); conf. univ. la Facultatea de Teologie Greco-Catolică din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca (1993-2000. În aceeaşi perioadă a predat şi la Institutul Teologic Greco-Catolic de grad universitar din Blaj. Conf. univ. la Catedra de Psihopedagogie Specială a Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei a UBB (2000-2003). ***Stagii de specializare:*** Universităţile Urbaniana şi Saleziana din Roma (1996), Universitatea Catolică din Louvain La Neuve, Belgia (1999-2000). ***Discipline predate:*** Psihologia dezvoltării, Psihologie şcolară şi educaţională, Psihologia vieţii religioase, Pedagogie, Fundamentele educaţiei speciale, Pedagogie, Logopedie, Tehnici speciale de terapia limbajului, Teorii moderne ale comunicării, Integrare şi orientare şcolară şi profesională, Recuperarea şi integrarea copiilor cu dificultate de învăţare, Educaţie şi formare. ***Cercetări şi contribuţii:*** organizarea ştiinţifică a muncii; dezvoltarea stilurilor cognitive şi modernizarea terapiilor ocupaţionale prin utilizarea tehnologiilor de acces în educaţia incluzivă a elevilor şi studenţilor cu deficienţe senzoriale (2007); metodologia intervenţiei precoce cu cerinţe educative speciale (deficienţi senzoriali şi mentali); dezvoltarea componentelor de cercetare ale studenţilor prin aplicarea modelului curricular bazat pe luarea de decizii în studiul integrat al naturii în învăţământul incluziv (2007). ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** 28 de participări cu comunicări şi studii la simpozioane, conferinţe şi congrese naţionale şi internaţionale: Spania (1994), Portugalia (2008) etc. ***Publicaţii:*** a publicat şase volume proprii, un curs universitar, peste 50 de studii în ţară şi şase în străinătate, a coordonat două volume şi este coautor a 15 volume. ***Selectiv:*** *Introducere în psihologia vieţii religioase* (2002); *Probleme de logopedie* (2002); *Pedagogie creştină. Să educăm după modelul lui Isus* (2004, 2008); *Corectarea tulburărilor limbajului oral* (2006); *Ergonomie. Aplicaţii şi perspective* (1975, coautor); *Repere psiho-pedagogice în formarea profesională* (1989, coautor); *Elemente de psihopedagogie specială* (2007, coautor); *Elemente de psihopedagogia handicapaţilor* (1996, coautor). ***Surse:*** Rusal, A. (2019). *Universitari între Blaj şi Cluj. Absolvenţii ai şcolilor blăjene şi profesori ai Universităţii „Babeş-Bolyai"*, Presa Universitară Clujeană, pp. 223-225.

MORARU, ION A. (n. 10 februarie 1932, Guşoeni, jud. Vâlcea – d. 5 august 2016, Bucureşti) psiholog şi poet român, profesor universitar specializat în psihologia muncii şi creativitate. Absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea Bucureşti (1955-1960); dr. În Filosofie cu teza *Creativitatea şi unele particularități ale ei în inginerie. Studiu de epistemologie şi psihologie,* Universitatea Bucureşti, 1973, cond. şt. prof. dr. Şt. Georgescu. ***Ascendență academică:*** redactor, redactor principal şi şef de secție la Institutul româno-sovietic al Academiei Române (1960-1964); preparator (1964), asistent (1964); lector (1970), conferențiar (1974), profesor universitar (1990) la Catedra de Filosofie a Institutului Politehnic din Bucureşti. Şeful Colectivului de psihologia muncii industriale. ***Afilieri academice şi profesionale. Membru:*** Centrul Superior de Logică şi Ştiințe Comparate, Bologna, Italia (1972); Academia de Ştiințe din New York (1995); Asociația Oamenilor de Ştiință din România (1987); Colegiul internațional de redacție al „Revistei de inventică" (1989). ***Poziții management academic:*** preşedinte al Subcomisiei de Psihognoseologia creației tehnice, Comisia de inventică, Filiala Iaşi a Academiei Române (1984); preşedinte al Subcomisiei de Inventică a Academiei Române (1992-1996); preşedinte-fondator al Asociației Române de Psihologie Haologică – ARPH (2000-); vicepreşedinte al Comisiei de Inventică a Academiei Române, Filiala Iaşi (1988); secretar ştiințific al Universității „Hyperion" (prorector) (1999); decan (2002) şi secretar ştiințific (2003-2004) al Facultății de Psihologie-Sociologie şi Ştiințe Politice a Universității „Hyperion" (2002); şef al Colectivului de Psihologie industrială din Universitatea Politehnică Bucureşti (1971-1998); director şi cercetător ştiințific principal I al Filialei Bucureşti a Institutului Național de Inventică, cu sediul la Iaşi (1992-2007); vicepreşedinte al Filialei din România a Asociației Ştiințifice Internaționale „Euristica" (1991), fondată în Rusia. ***Activitate didactică:*** a Institutul Politehnic Bucureşti (1964-1998), a predat cursurile*: Filosofia ştiinței şi a tehnicii; Psihologia muncii industriale; Psihologia creativității tehnice; Psihoinventica*. La „Hyperion" (1998-2005), a susținut prelegeri de: *Psihologia muncii; Psihologia creativității; Psihologia managerială;* şi *Psihologia haologică.* ***Cercetări:*** teoria reflectării; psihologia creativității (structurile euristice fundamentale, metoda introspecției, metoda eurogramelor, mecanismele psihice ale intuiției euristice, tipologia creatorului, etapele creativității etc.); psihologia comportamentului şi a stilului de conducere; operaționalizarea unitară a concepțiilor temperament-caracter; dezvoltarea metodei matriceale; psihologia învățării creative; motivația; fundamentele socioeuristicii; metode de stimulare a creativității sociale; praxologie; filosofie etc. Teme de cercetare formulate şi abordate: psihologia haologică şi fundamentele psihologiei; sistemul psihic conceput ca relație între ordine şi dezordine informațională; psihologia haologică, psihologia creativității, creatologia: ordinea în construcție şi dezordinea în combinatorică; aplicații ale teoriei haosului în: biologie, fiziologie, medicină generală, psihiatrie, psihologie, fizică, matematică, astronomie etc.; conceptele de ordine şi dezordine din perspectivă fizică şi mate-

matică. ***Contribuții:*** a conturat sistemul disciplinelor euristice – unele, mai mult sau mai puțin integral (tehnoeuristica, socioeuristica şi scientoeuristica), iar altele doar fundamentate (psihopedagoeuristica, hipnooniroeuristica, vigiloeuristica, arteuristica, metaeuristica). A conceput, dezvoltat, prezentat sau publicat, în țară sau în străinătate: două modele explicative ale creativității – modelul euremelor şi modelul euristic tripatratic (1993); a propus o tipologie originală a creatorilor – 13 tipuri descrise analitic, 36 de tipuri conturate în linii generale, 720 de tipuri posibile; o etapizare a creativității şi creației; două modele ale interiorizării normelor şi valorilor şi ale formării comportamentului moral şi deviant (Montreal, 1983; Moscova, 1987); un model cibernetic cvasiformalizat al cercetării ştiințifice (Namur, Belgia, 1992); un alt model cibernetic, acela al interiorizării influențelor externe, conjugării lor cu condițiile şi cauzele interne, configurând comportamentul individului (Salzburg, 1983); un model al seriilor de dedublări şi transformări progresive ale existenței, prin care au fost puse în evidență şi descrise, pentru prima dată în literatura mondială, două forme de introspecție: introspecția de gradul I şi introspecția de gradul II, fiecare cu anumite particularități (Bucureşti, 1971; Italia, 1972; SUA, 1972); un submodel al modelului euremelor, dedicat investigării şi clarificării mecanismelor psihice ale intuiției euristice (Hanovra, 1979); prin metoda ideogramei, într-o interpretare statistică-probabilistică şi haologică, a pus în evidență şi descris, unele principii (legi) ce guvernează activitatea informațională cerebrală, de tip euristic (Namur, Belgia, 1992; Iaşi, 1993); a construit o nouă paradigmă – ***psihologia haologică***, prin aplicarea teoriei haosului în psihologie şi a propus o schiță de construire a unei „*Psihoterapii haologice-climatologice*" (PHC); dintr-o perspectivă interdisciplinară (filosofică, ştiințifică, tehnologică) a elaborat ***creatologia*** (în colab.), o disciplină metateoretică în raport cu psihologia creativității. ***Participare la evenimente ştiințifice: M.I.*** a organizat 4 simpozioane naționale de Creativitate şi Creație: primele două la Buşteni (1983, 1985), iar ultimele două la Academia Română (1993, 1995). A participat cu comunicări valoroase la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (Bucureşti, 1971; Varna, 1973; Hannover, 1979; Montreal, 1983; Salzburg, 1983) etc. ***Diplome, premii şi distincții:*** Medalia de Aur „H. Coandă", clasa I (1995) pentru lucrarea *Un model epistemologic-psihologic al creativității tehnice* (1980); Premiul „Ion Petrovici" al Academiei Române (1994) pentru cartea *Strategii creative transdisciplinare. Introducere în scientoeuristică* (1992); Diploma de merit a Universității „Hyperion" pentru contribuția adusă la dezvoltarea activității didactice şi ştiințifice (2005); *conferențiar universitar evidențiat*, prin Ordinul Ministerului Educației şi Învățământului nr. 7666, din 21 iunie, 1988; Locul I şi Diploma de Onoare a Ministerului Educației şi Învățământului pentru comunicarea prezentată la ediția a IV-a, pe țară, a manifestării metodico-ştiințifice *Creativitate şi eficiență în învățământ*, Iasi, 1989. ***Publicații (selectiv):*** a publicat 16 volume de lucrări ştiințifice, 34 studii şi 64 de articole ştiințifice; coautor la 12 manuale, tratate şi monografii; 134 comunicări ştiințifice în țară şi 14 la reuniuni ştiințifice internaționale; 15 volume de poezie. **1.** ***Volume:*** *Psihologia muncii industriale* (1976, coord.); *Un model epistemologic-psihologic al creativității tehnice* (1980); *Creativitatea socială. Introducere în socioeuristică* (1981);

Determinarea şi motivarea acțiunii sociale (1981, coord.); *Acțiunea socială şi comportamentul individual. Premise pentru elaborarea comportamentologiei* (1986); *Strategii creative transdisciplinare. Introducere în scientoeuristică* (1992); *Psihologia muncii, partea a doua, Psihologia creativității* (1993); *Cercetarea creativității şi creației prin metoda eurigramelor* (1993); *Curs de psihoinventică* (1994); *Ştiința şi filosofia creației* (1995); *Introducere în psihologia managerială* (1995); *Psihologia creativității*, vol. 1 (1997); *Psihologia creativității*, vol. 2 (1998); *Paradigma psihologiei haologice. Aplicații ale teoriei haosului în psihologie* (2000); *Misterul creației artistice; Michelangelo-daimonicul* (2004); *Haosul – Cosmosul şi geniile creatoare. Introducere în psihologia haologică* (2005); *Psihologia haologică* (2006); *Michelangelo Buonarroti. Creativitatea şi creația* (2009). **2. *Tratate şi lucrări în colab. (selectiv):*** *Psihologia muncii industriale (cu elemente de ergonomie)* (1975); *Filosofie (1975); Acțiune, decizie şi responsabilitate. Studii de praxiologie* (1976); *Structurile organizaționale şi eficiența acțiunii* (1978); *Tratat de psihologie managerială* (1997); *Tratat de creatologie* (1998); *Homo agresivus. Perspectiva psiho-haologică* (2002). **3. *Volume poezii (selectiv):*** *Ferestre spre interior* (2007); *Daimoni creatori* (2009); *Dialoguri filosofice* (2012); *Imperativus moralis* (2012); *Genii şi celebrități în versuri* (2014) ; *Filosofia poeziilor Haiku*, vol. 1-3 (2014); *Stihuri* (2014); *Idei în rime* (2015); *Haiku profane şi biblice* (2015). ***Aprecieri:*** *Profesorul Ion Moraru este unul dintre cei mai iluştri creatologi din istoria psihologiei româneşti… Este fondatorul unei paradigme originale în psihologie – paradigma haologică* (prof. univ. dr. Ion Mânzat, „Referat" la cartea *Misterul creației artistice. Michelangelo – daimonicul*, semnată de Ion Moraru, cu ocazia lansării ei, 2004). *„A fost un om modest şi muncitor, un cercetător meticulos şi un profesor cordial. A proiectat şi a scris o carte unică despre psihologia haosului. Era foarte încântat că a scos la lumină o nouă paradigmă. Era omenos, prietenos şi luminos"* (I. Mânzat). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Ion Moraru, Blog, accesat la data de 6 noiembrie 2021 din http://ionmoraru.blogspot.com/2012/06/curriculum-vitae.html

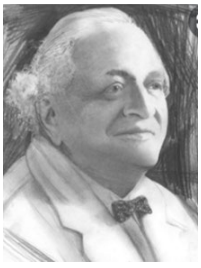

MORENO, JACOB LEVY, născut Jacob Levy (n. 6 mai 1889, Bucureşti – d. 14 mai 1974, Beacon, New York) celebru medic psihiatru, psihosociolog şi psihoterapeut american de origine română şi formație vieneză. Fondator al *Sociometriei, Psihodramei, Sociodramei* şi al *Psihoterapiei de grup*. A plecat din România când avea şapte ani, cu familia, mai întâi în Germania (1896), apoi la Viena (1904), şi în cele din urmă s-au stabilit în SUA la Beacon, New York (decembrie 1925). A studiat psihiatria la Viena, cu profesorul Otto Pötzl (1877-1962), neurolog şi psihiatru austriac cunoscut în istoria psihologiei pentru *Fenomenul Pötzl* legat de percepția subliminală. O. Pötzl a fost asistentul lui Julius Wagner-Jauregg (1857-1940), laureat al Premiului Nobel în Medicină (1927). Şi-a terminat studiile medicale în 1917 şi în perioada 1918-1925 lucrează ca medic comunitar şi de companie. La Viena a fost atras de cercurile artistice expresioniste, pasionat de filosofie şi fascinat de mişcarea teatrală Stegreif-

theater. Ca rezultat, în 1921, a creat „*teatrul improvizat*" sau „*teatrul spontaneității şi creativității*", ca preludiu la psihodramă. Astfel, împreună cu actori a explorat, timp de trei ani, ideea de piesă spontană sau improvizație cathartică care va fundamenta viitoarea sa creație – ***psihodrama***. Tot la Viena studiază cercetările lui Sigmund Freud şi psihoterapia analitică şi nemulțumit de acestea dezvoltă o psihoterapie de grup bazată pe dimensiunile sociale ale personalității, comunicare expresivă şi integrare activă în grup, opusă psihoterapiei individuale a lui S. Freud focusată pe istoria conflictualității interioare a individului. În SUA a luat numele tatălui său ca nume de familie, devenind ***J.L. Moreno,*** a preluat o clinică de psihiatrie şi a fondat Sanatoriul Beacon Hill şi primul teatru de *terapie psihodramatică – Teatrul terapeutic* (1936). ***Ascendență academică:*** a profesat la Institutul Plymouth din Brooklyn şi la Spitalul „Mount Sinai", iar mai târziu a ocupat funcții la New School of Social Research (1937-1938) şi la Columbia University (1939-1940). Fondator al Psychodramatic Institute (1940), membru al American Psychiatric Association şi al American Medical Association, preşedinte al American Sociometric Association (1945), *Doctor „Honoris Causa"* al Universității Barcelona (1968). În 1932, ***M.J.L.*** a prezentat psihoterapia de grup Asociației Americane de Psihiatrie. Urmează o carieră internațională promovându-şi *sociometria şi psihoterapia de grup prin psihodramă* – o improvizație teatrală cu jocuri de rol menite să declanşeze spontaneitatea şi creativitatea individului suferind şi să-i exprime în mod „dramatic" stările, trăirile, experiențele psihice sau proiecțiile interioarele pentru a-şi descărca tensiunile psihice şi a se integra în grup. Moreno a văzut psihodrama ca un pas logic dincolo de psihanaliză. În continuare, timp de 40 de ani, ***M.J.L.*** şi-a dezvoltat teoria relațiilor interpersonale şi metodele aferente pentru ştiințele sociale (psihodrama, sociodrama, sociometria, sociatria) în scopul, imaginat de el, al neutralizării „*materialismul economic al lui Marx, materialismul psihologic al lui Freud şi materialismul tehnologic*" al epocii industriale moderne („The mankind future", Psyhodrama Monographs, 1947). În perioada de avânt a psihodramei au fost create numeroase centre de instruire, grupuri şi institute de practicare a psihodramei ca metodă psihoterapeutică de grup. Dacă Freud a introdus conceptul de ***inconştient,*** Jung ***inconştientul colectiv***, Moreno a introdus ***inconştientul de grup***, care poate fi descris ca un inconştient transgenerațional. Personalitate controversată, ***M.J.L.*** şi-a localizat creația ştiințifică la intersecția psihiatrie cu sociologia, devenind un celebru gânditor original din România şi pe care tratatele universale de istoria psihiatriei, psihologiei şi sociologiei îl pun la loc de cinste. În 1936 pune bazele ***sociometriei*** ca metodă de diagnoză, evaluare şi reprezentare vizuală şi diagramatică a relațiilor interpersonale în grupurile amine. În spiritul său visător, fantezist şi psihodramatic, ***M.J.L.*** crede că poate provoca o revoluție socială prin metoda sa. Eroarea fundamentală a lui ***M.J.L. şi*** a metodelor sale este că se bazează pe un reducționism succesiv – reduce relațiile sociale la relații interumane, pe care apoi le reduce la relații interpersonale şi pe care, în final, le reduce la relații socioafective, preferențiale sau de sociabilitate limitate la atracții şi respingeri sau repulsii între indivizii umani. În mod eronat, ***M.J.L.*** a crezut că schimbând relațiile de atracție şi respingere dintre indivizi poate schimba şi relațiile

şi structurile sociale. Cu toate acestea, psihodrama rămâne o metodă psihoterapeutică de grup utilizată în psihoterapie şi prin care indivizii sunt ajutați să-şi recâştige echilibrul interpersonal şi să se integreze în grup. ***M.J.L.*** a extins teoria rolurilor la psihoterapia de grup. A fondat „*Consiliul Internațional al Psihoterapiei de Grup*" şi a organizat întâlniri între practicienii psihoterapiei de grup, precum şi cu sociologii importanți ca G. Gurvitch, J. Stoetzel etc. Timp de peste 20 de ani va organiza şi participa la numeroase congrese de psihoterapie de grup, psihodramă şi sociometrie. A fondat, în 1973, „International Association for group therapy" (IAGP) şi a decis să nu preia preşedinția, tocmai pentru a fi cu adevărat un for reprezentativ pentru toate tendințele din psihoterapie de grup. ***Date contradictorii şi fascinația destinului psihodramatic:*** încă din copilărie personalitatea lui Moreno a manifestat accente de delir „psihodramatic" de grandoare. Gh. Brătescu (1994, p. 384) care întâmplător prin anii '50 a cunoscut-o pe doamna Charlotte (Lotte) Goldner, sora a lui Moreno, menționează spusele acesteia: „*Sora lui Jacques mi-a povestit printre altele cum, pe vremuri, acesta conducea tiranic jocurile cetei de copii din preajma casei, arogându-şi totdeauna, în cadrul «scenariului» lor preferat, «viața în cer», rolul lui Dumnezeu însuşi, un Dumnezeu care nu suporta nesupunerea sau măcar contrazicerea...*". Chiar din Europa, ***M.J.L.*** şi-a autodefinit aceste manifestări „*megalomanie existențială*". Astfel, el a inventat o întâlnire cu Freud şi şi-a asumat gloria de a fi creat o doctrină nouă, superioară psihanalizei. Şi-a schimbat numele şi ales data de 16 mai 1892, ziua comemorării expulzării evreilor din Spania, ca data naşterii sale. Influențat probabil şi de efectele sesiunilor şi exercițiilor de improvizare spontană ale psihodramei, gândirea lui Moreno a suferit distorsiuni cu accente de fantezie, fabulație, ficțiune, grandomanie etc. În literatură circulă anumite mituri despre unde, când, unde şi cum s-a născut Moreno, în bună parte create şi de fantezia autorului sau „*adevărul psihodramatic*" rezultat din „*îngroşarea*" realității: născut în timpul unei furtuni pe o navă care venea de la Istanbul la Constanța, pe o navă pe Dunăre etc. pozând astfel ca „*mesia Dunării*" apărut şi salvat miraculos din ape. În ***Autobiografia*** sa, publicată postum, Moreno afirma următoarele referitor la unde şi când s-a născut: „*În cursul unei călătorii pe care părinții mei o făceau pe Marea Neagră, am venit pe lume. Era în 1892. Nava, plecată din Spania, a străbătut Mediterana şi a ajuns în Marea Neagră via Turcia. Mergea către portul Constanța. Deodată a fost prinsă într-o furtună. Vijelia era de necrezut. Mama m-a născut în condiții grele, înainte ca vasul să ajungă în portul Constanța din România. Aşa se face că, printr-o întâmplare fericită, eu sunt oarecum un apatrid. Naşterea s-a produs în zorii Sabatului, chiar înaintea primei rugăciuni. Odată cu mine începea o zi nouă. În anonimat. În furtună...*". La începutul anilor 1980 l-am vizitat pe psihologul I. M. Nestor, acasă, undeva în Berceni, înainte de a emigra în Germania la fiica sa. El mi-a spus că de fapt s-a născut undeva într-un port pe Dunăre. Mama lui Moreno, Paulina Iancu, evreică sefard originară din Cacoveanca, Călăraşi, călătorea cu vaporul pe Dunăre când au apucat-o durerile naşterii şi a trebuit să coboare într-un port să nască (P. Mureşan, Florida, ianuarie 2022). O sursă demnă de încredere este Gh. Brătescu (1994, p. 384): „*... data naşterii lui Jacob L. Moreno, 1892, consemnată în dicționare şi enciclopedii, nu este demnă de încredere. Drept care am căutat la Arhivele*

Statului ale Municipiului Bucureşti, în registrele de stare civilă, înscrisul de declarare a naşterii viitorului ilustru savant. Aşa am descoperit că micul Iacov a venit pe lume la 6 mai 1889, la orele 4 p.m., în locuința părinților săi Moreno Levi, comerciant, de 32 de ani, şi Paulina, născută Iancu, de 18 ani, domiciliați pe Calea Şerban Vodă nr. 50" (Marineau, R. (1990). *J.L. Moreno – Sa vie, son oeuvre,* Editura Saint-Martin, Montreal, p. 30 – *apud* Gh. Brătescu, 1994, p. 385). Pe baza cercetării arhivistice, Gh. Brătescu a furnizat datele corecte lui R. Marineau la Montreal (G. Brătescu, 1975). Astfel, pentru prima dată, legendele false ale lui Moreno sunt invalidate. În ultima parte a vieții, bolnav de inimă, şi-a înscenat în „*stil psihodramatic*" propria moarte: a încetat sa mănânce, a început să vorbească numai în limba germană şi română, şi pentru o perioadă de trei săptămâni „i-a primit la capul patului pe credincioşii săi din toată lumea" (http://www.psicopsi.com/biografia-moreno-jacob-levy-nacido-jacob-levy-1889-1974-asp). A murit la New York în 1974, la vârsta de 84 de ani. Cenuşa sa este îngropată la Feuerhalle Simmering din Viena. Epitaful său, la cererea sa, spune „DER MANN, DER FREUDE UND LACHEN în DIE PSYCHIATRIE BRACHTE" („Omul care a adus bucurie şi râs la psihiatrie"). ***Opere principale:*** *First Book on Group Therapy* (1932); *Who Shall Survive? A new Approach to the Problem of Human Interrelations* (1934); *The Words of the Father* (1941); *Psychodrama, Volume 1* (1946); *The Theatre of Spontaneity* (1947); *Sociometry, Experimental Method and the Science of Society: An Approach to a New Political Orientation* (1951); *Who Shall Survive? Foundations of Sociometry, Group Psychotherapy and Sociodrama* (1953); *Sociometry and the Science of Man* (1956); *Psychodrama, Volume 2: Foundations of Psychodrama* (1959); *The Sociometry Reader* (1960); *The First Psychodramatic Family* (1964, coautor); *The International Handbook of Group Psychotherapy* (1966); *Psychodrama, Volume 3: Action Therapy and Principles of Practice* (1969); *Preludes of my Autobiography* (1989). ***Surse:*** https://www.goodtherapy.org/famous-psychologists/jacob-moreno.html; https://www.encyclopedia.com/religion/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/moreno-jacob-l; https://snaccooperative.org/ark:/99166/w6gt6640; https://en.wikipedia.org/wiki/Jacob_L._Moreno; Moreno, J.L. 1889-1974 (Jacob Levy) [World-Cat Identities]

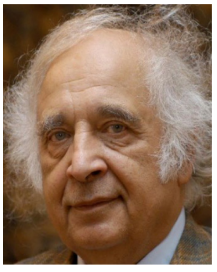

MOSCOVICI, SERGE (n. 14 iunie 1925, Brăila ca Srul Herş Moscovici – d. 15 noiembrie 2014, Paris) ilustru psiholog social francez de origine română. Personalitate europeană marcantă, fondator şi „părinte" al psihologiei sociale europene, a creat o şcoală de psihologie socială. Filosof al ştiinței, antropolog şi teoretician al ecologiei. Născut într-o familie de evrei, de mic copil, a suferit efectele discriminării anti-semitice. A avut o copilărie grea marcată de divorțul părinților şi o relație dureroasă cu mama sa. În 1938 este expulzat din liceu în baza legislației antisemitice, dar a scăpat de progromul săvârşit de legionarii Gărzii de Fier pe străzile Bucureştiului. A simpatizat sau a făcut parte din diferite mişcări politice într-o perioadă istorică tulbure. A aderat la mişcarea comunistă ilegală în 1939 şi a fost membru al

Partidului Comunist Român până în 1947. În timpul celui de al Doilea Război Mondial, din cauza regimului Antonescu şi a Gărzii de Fier, este reținut într-un lagăr de muncă forțată în construcții, de unde este eliberat după lovitura de stat de la 23 august 1944 şi odată cu venirea Armatei Roşii. În 1944 se angajează ca sudor la Uzinele „Malaxa" din Bucureşti. Deşi entuziast la început, devine repede deziluzionat de venirea ruşilor în țară şi a comuniştilor la putere. Se implică într-o rețea clandestină de trecere a sioniştilor dizidenți peste graniță. Este arestat la Arad şi apoi judecat şi achitat la Timişoara în 1947. În acelaşi an, la vârsta de 22 de ani, emigrează în Franța. ***Educație şi ascensiune academică:*** inițial a urmat o şcoală profesională de mecanici numită „Ciocanul", apoi a început cursuri la Facultatea de Drept de la Iaşi şi la Politehnică, dar fără a le finaliza. La Paris a lucrat la început într-un atelier de confecții, de unde i s-a dat şi numele de Serge pentru că ducea produse la clienți. Apoi s-a înscris la Politehnică, dar era o şcoală militară şi a renunțat. Obținând o bursă de refugiat, a mers la Sorbona unde exista o licență nouă – Psihologia. A ales să se înscrie la Facultatea de Psihologie pentru că acolo erau studenți mai în vârstă ca el. Îşi descrie această perioadă a vieții în lucrarea autobiografică, tradusă în româneşte, *Cronica anilor pierduți* (1999). Obține licența în Psihologie la Sorbona (1949), diploma Institutului de Psihologie din Paris (1950) şi îşi ia doctoratul la Sorbona (1961) cu teza *La psychanalyse, son image, son public. Étude sur la représentation de la psychanalyse* (publicată în 1976) având conducător ştiințific pe psihiatrul şi psihanalistul Daniel Lagache, care în 1952 îi facilitează o bursă CNRS (Conseil National de Recherche Scientifique). În acelaşi timp cu pregătirea în istoria şi epistemologia ştiinței, cu Alexandre Koyré, a susținut apoi, pentru Doctoratul de stat, o teză complementară privind consecințele psihosociale ale transformărilor industriale, sub conducerea ştiințifică a lui Jean Stoetzel. În 1953 se înscrie la École Pratique des Hautes Études pe care o absolvă în 1955. La această şcoală a urmat şi cursurile de epistemologie şi istoria ştiinței ale filosofului Alexandre Koyré. În anii 1962-1963 este „research fellow" la Institute for Advanced Study de la Princeton University (SUA). A lucrat la Stanford University şi Yale University (1968-1969) după care s-a întors la Paris să predea la *École Pratique des Hautes Études*. Spre sfârşitul anilor 1960 s-a implicat în politica verzilor şi a candidat în 1968 să devină primar al Parisului. Activează ca profesor la University of Paris VII, Departamentul de Antropologie (1972-1980) şi tot ca profesor la École Polytechnique (Paris) (1969-1978). ***Poziții management academic:*** director de studii la École Pratique des Hautes Études (EPHE) (1964); cofondator (1974) şi director al Laboratoire européen de psychologie sociale à la Maison des sciences de l'homme à Paris (1976-2006); fondator şi prim preşedinte al Association Européenne de Psychologie Sociale (EASP/ EASP) (1966-1969) şi al Comitetului de Psihologie Socială Transnațională a Consiliului de Cercetare Socială; preşedinte al Asociației Europene de Psihologie Socială Experimentală (1974-1980). Preşedinte de onoare pe viață al „Rețelei Globale Serge Moscovici"/„Réseau Mondial Serge Moscovici" (REMOSCO), înființată în 2014 la Fondation Maison des Sciences de l'Homme din Paris. ***Mobilitate academică:*** Visiting Professor – New York School for Social Sciences – New York (19801995); Rousseau Institute în

Geneva; Université catholique de Louvain şi University of Cambridge. ***Afilieri academice şi profesionale:*** fondator şi primul preşedinte al European Association for Experimental Social Psychology (1966); membru al European Academy of Sciences and Arts (1990), New York Academy of Sciences (1992), Russian Academy of Sciences. ***Cercetări şi contribuţii ştiinţifice:*** gânditor genial în psihologia socială, comparabil cu K. Lewin, ***M.S.*** a creat trei mari teorii în psihologia socială contemporană: *teoria reprezentărilor sociale, teoria conversiei influenţei minorităţilor active şi teoria rezolvării conflictelor prin formarea consensului în decizii de grup.* Alte teorii: *polarizarea colectivă, inovarea socială*. Totodată ***M.S.*** a criticat cu argumente solide teorii majore ale psihologie sociale: *teoria atribuirii, teoria reactanţei, teoria cogniţiei sociale, psihologia maselor* etc. Este considerat *„părintele psihologie sociale"* în Europa. Domenii de cercetare şi succes ştiinţific: *Procesele de grup; Relaţiile intergrupale; Persuasiune, influenţă socială şi non-conformism; Prejudecăţi şi stereotipizare; Teoria minorităţilor active*; *Dinamica deciziilor în grup şi formarea consensului*. Gânditor profund şi figură cheie a Psihologiei sociale europene, ***M.S.*** a contribuit la fondarea European Association of Experimental Social Psychology (EASP), a dezvoltat teorii şi abordări noi care au influenţat cercetarea în ştiinţele sociale şi a creat o şcoală de Psihologie socială în Europa devansând SUA în acest domeniu. **1.** ***Teoria reprezentărilor sociale:*** până la ***M.S.*** psihologia socială în Europa era dominată de cea americană, dar lucrurile s-au schimbat odată cu publicarea în 1961 a primei lucrări reprezentative a lui Moscovici: *Psihanaliza – imaginea sa şi publicul său* (republicată în 1976), în care este prezentată teoria sa despre reprezentările sociale. Din acel moment Europa a început să devanseze Statele Unite în domeniul Psihologiei sociale. Moscovici a revoluţionat raportul Europa-SUA în psihologia socială în favoarea Europei. Prin această lucrare, tradusă tardiv în engleză (2008 – anterior în portugheză, 1978, apoi în italiană, 2011), ***M.S.*** a pus bazele teoriei reprezentărilor sociale, care este o teorie a cunoaşterii sociale, evidenţiind atât construcţia, negocierea şi contestarea diferitelor sisteme de cunoaştere şi schimbare socială, cât şi interacţiunea dintre identităţile sociale şi relaţiile de putere. Este probabil, în ştiinţe umaniste şi sociale, cea mai răspândită şi recunoscută teorie de psihologie socială de către cercetători de pe cele cinci continente. **2.** ***Teoria inovaţiei (sau teoria schimbării sociale – influenţa minorităţii): M.S.*** şi-a început cariera de cercetare prin studierea modului în care grupurile reformulează şi distorsionează de la forma originală informaţiile pe care le primesc. De asemenea, a explorat dinamica deciziilor de grup şi formarea consensului. A devenit celebru prin experimentele influenţei minorităţii asupra majorităţii. Astfel el a demonstrat cum o minoritate consistentă poate schimba sau altera răspunsurile membrilor unui grup majoritar la o sarcină de percepţie cromatică chiar atunci când minoritatea nu avea un statut social înalt. Prin această cercetare ***M.S.*** a deschis o nouă perspectivă în cercetarea comportamentului de grup şi schimbă paradigma clasică a puterii de influenţare a majorităţii şi minorităţii. Pornind de la lucrările lui Gabriel Tarde, ***M.S.*** arată că cele mai multe mişcări sociale majore au fost iniţiate de indivizi şi grupuri mici (ex. Cristianismul, Budismul, mişcarea pentru dreptul femeilor, nazismul etc.). Astfel el trage concluzia că fără o

minoritate activă, consistentă şi expresivă nu s-ar produce inovare şi schimbare socială. Această teorie a demonstrat că schimbarea socială este opera minorităţilor active, care schimbă o situaţie prin crearea unui conflict cu majorităţile şi prin confruntarea acestui conflict. Teoria a luat naştere dintr-o observaţie a autorului în timpul unor cercetări de teren asupra consecinţelor psihosociale ale schimbărilor industriale. **3. *Psihologia socială şi privirea psihosocială: M.S.*** a definit psihologia socială drept „ştiinţa conflictului dintre individ şi societate" şi „ştiinţa fenomenelor ideologiei (cogniţii şi reprezentări sociale) şi a fenomenelor de comunicare" (1984). În viziunea sa, psihologia socială se deosebeşte de alte ştiinţe nu prin domeniul sau obiectul ei, ci printr-o privire care îi este specifică, aspectul psihosocial (1984). Abordând o gamă vastă de subiecte ale psihologiei sociale de la psihanaliză (1953) la reconversie industrială (1961), natură (1968), mulţimi (1981) şi sport (1995). ***M.S.*** consideră că privirea psihosocială este cea care a dat psihologiei sociale identitatea *sui generis* şi a permis acestei ştiinţe să opereze o schimbare de paradigmă în sensul lui Kuhn, să abandoneze *schema clasică Subiect (individual sau colectiv) – Obiect,* care reduce fenomenele psihosociale la fenomene psihologice (şi fenomenele sociale la fenomene individuale). Privirea psihosocială în viziunea lui ***M. S.*** este considerată ca o relaţie cu trei termeni: Eu-Alter-Obiect. Această presupune o mediere constantă, de către Celălalt, a raportului nostru cu obiectul. Cu alte cuvinte, percepţia noastră asupra unui Obiect depinde şi de Celălalt, similar sau diferit. (S. Moscovici (1984). ***Reconectarea cu România:*** după peste 40 de ani de la plecarea din România a lui ***M.S.***, Adrian Neculau, profesor la Universitatea „Alexandru Ion Cuza" din Iaşi, a fost acela care, după căderea comunismului l-a contactat pe ***M.S.*** L-a vizitat la Paris de mai multe ori, i-a organizat şi publicat interviuri, i-a organizat traducerea şi publicarea unor lucrări importante în limba română (printre care *Influenţei sociale şi schimbărilor sociale*, 2011), au dezvoltat împreună programe de cercetare de tip „Manifest" pentru ţările în Est. Tot din această frumoasă prietenie intelectuală şi colaborare ştiinţifică a rezultat documentarul TV *Cronica anilor pierduţi*, premiat în întreaga lume şi produs pentru televiziunea română de o fostă elevă a lui Adrian Neculau, Cristina Ţilică (2006), cu participarea lui Serge Moscovici. ***Titluri academice onorifice:*** *Doctor „Honoris Causa":* University of Geneva (1980), University of Glasgow (1982), University of Seville (Spain) (1993), University of Brussels (1994), University of Bologne (Italy) (1998), London School of Economics and Political Sciences (1998), University of Rome (1999), Metropolitan University (Mexico) (2000), University of Pecs (Hungary) (2002), Instituto Superior de Ciencas do Trabalho e da Empresa (Portugal) (2003), University of Brasilia (Brasil) (2007), Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi, University of Evora. ***Membru de onoare:*** Hungarian Academy of Sciences (1998), University of Sussex (UK) (1990), Officier de la Légion d'Honneur (1999). ***Premii, distincţii şi recunoaşteri:*** European Price of Social Sciences and Sociology (Amalfi, Italy, 1989); Chevalier de la Légion d'Honneur (1989); Premiul „Henri Tajfel" (1990); Price „Ecologia" (Italy, 2000); Balzan Award for his oeuvre în social psychology (Berna, 2003); Wilhelm Wundt-William James Award from American Psychological Association (2007); Premio Nonino Master of His Time

(2010). ***Publicații (selectiv)***. **1. *Volume şi capitole în volume:*** *La psychanalyse: son image et son public: étude sur la représentation sociale de la psychanalyse* (1961, 1976*); Reconversion industrielle et changements sociaux. Un exemple: la chapellerie dans l'Aude* (1961); *L'Expérience du mouvement: Jean-Baptiste Baliani, disciple et critique de Galilée* (1967); *Essai sur l'histoire humaine de la nature* (1968, 1977*); La Société contre nature* (1972) trad. engleză *Society Against Nature* (1972); *The Emergence of Human Society* (1976*); Psychologie des minorités actives* (1976) trad. engleză *Social Influence and Social Change* 1979); *Social influence and social change* (1976); *L'Âge des foules: un traité historique de psychologie des masses* (1981); *Psychologie sociale* (1984); *Changing conceptions of conspiracy* (1987, coautor); *La Machine à faire les dieux* (1988) trad. engleză *The Invention of Society: Psychological Explanations for Social Phenomena* (1993*)* trad. română *Psihologia socială sau maşina de fabricat zei* (1997*); Dissensions et consensus: une théorie générale des décisions collectives* (1992, coautor) trad engleză *Conflict and Consensus: A General Theory of Collective Decisions* (1994); *Psychologie sociale des relations a autrui* (1994, 2000, editor) trad. română *Psihologia socială a relațiilor cu celălalt* (1998); *Chronique des annees egarees: Recit autobiographique* (1997); *Social Representations: Explorations în Social Psychology* (2000); *Social representations: Essays în social psychology* (2001); *De la nature: pour penser l'écologie* (2002*); Les méthodes des sciences humaines* (2003); *The making of modern social psychology: The hidden story of how an international social science was created* (2006, coautor); *Perspectives on minority influence* (2008, coautor); *A new representation of minorities as victims*, în F. Butera and J.M. Levine (Eds.), *Coping with minority status: Responses to exclusion and inclusion* (2009, 82-103); *Raison et cultures* (2012); *Le scandale de la pensée sociale* (2013). **2. *Articole în reviste:*** Laurens, S., & Moscovici, S. (2005). *The confederate's and others' self-conversion: A neglected phenomenon*. „Journal of Social Psychology", 145(2), 191-207; Moscovici, S. (1998). *Social consciousness and its history*. „Culture & Psychology", 4(3), 411-429; Moscovici, S. (1991). *Experiment and experience: An intermediate step from Sherif to Asch*. „Journal for the Theory of Social Behaviour", 21(3), 253-268; Moscovici, S. (1989). *Preconditions for explanation în social psychology*. „European Journal of Social Psychology", 19(5), 407-430; Moscovici, S., Lage, E., & Naffrenchoux, M. (1969); *Influences of a consistent minority on the responses of a majority în a colour perception task*. „Sociometry", 32, 365-80; Moscovici, S., & Pérez, J.A. (2007). *A study of minorities as victims*. „European Journal of Social Psychology", 37(4), 725-746; Moscovici, S., & Zavalloni, M. (1969). *The group as a polarizer of attitudes*. „Journal of Personality and Social Psychology", 12(2), 125-135; Schulz-Hardt, S., Frey, D., Lüthgens, C., & Moscovici, S. (2000); *Biased information search în group decision making*. „Journal of Personality and Social Psychology", 78(4), 655-669. ***Medalii şi premii comemorative:*** pentru contribuții deosebite la dezvoltarea psihologiei sociale au fost stabilite medalii şi premii comemorative cu numele lui ***M. S.****: Serge Moscovici Medal awarded by the European Association of Social Psychology* (EASP); *Serge Moscovici Values-Based Leadership Award* acordat de Institutul Aspen, România. ***Index scientometric:*** printre psihologii născuți în România ***M.S.*** se află pe locul 2 (HPI: 67.77, Rang: 2) după David Wechsler (1896-1981) **(**HPI: 70.42; Rang**:** 1). ***Apreciere:*** *„L-am cunoscut pe Serge*

Moscovici în anul 1979 la Congresul Mondial de psihologie de la Leipzig, organizat cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la înființarea Primului laborator de psihologie de către Wundt. Fusese invitat «as keynote speaker». Într-o după-amiază am întârziat puțin la deschiderea sesiunilor de comunicări. Ştiam că el va ține o conferință. Când am ajuns la sediul congresului am fost izbit de o imagine de pustietate, nici țipenie de om. Văzând sălile goale am crezut că s-a terminat congresul mai repede cu o zi. M-am dus încet spre sala mare de conferințe, privind în stânga şi în dreapta. Nimeni. Mai fuseseră conferințe în sala mare, dar nu toți cercetătorii participau. Am deschis încet uşa. Într-o linişte desăvârşită, pe care nu am mai văzut-o niciodată, mii de cercetători şi profesori din întreaga lume ascultau. Vorbea Serge Moscovici. Am rămas uimit. În ultima zi de congres, la inițiativa lui Cătălin Mamali a acceptat grupul nostru de români să ne întâlnim cu el. Era foarte rezervat şi a vorbit foarte puțin în franceză. La acea dată ştiam puține lucruri despre el şi viața lui. Deci nu a vorbit deloc românește. Un singur cuvânt românesc a pronunțat la sfârşitul discuției şi acela într-un mod neobişnuit «mamaliga». Ulterior am rămas surprins aflând că a plecat din țară la vârsta de 22 de ani, dar şi că din cauza unor împrejurări nefaste a rămas cu amintiri neplăcute despre România" (Pavel Mureşan, Florida, 11 februarie 2022.). ***Surse:*** Serge Moscovici (1925-2014). Andreea Ernst-Vintilă, Université de Reims Champagne-Ardenne *(la ville où Moscovici avait commencé ses travaux dans les années 50…)*, Laboratoire de Psychologie Cognition, Santé, Socialisation, C2S EA 6291. Articol primit pe data de 11 februarie 2023 de la Radu Neculau, fiul lui Adrian Neculau, profesor la Windsor University, Ontario, Canada; surse web accesate feb. 2022: https://moscovici.socialpsychology.org/files; https://www.balzan.org/en/prizewinners/serge-moscovici; https://en.wikipedia.org/wiki/Serge_Moscovici; https://psychology.fandom.com/wiki/Serge_Moscovici; https://history.easp.eu/people/moscovici-serge; https://www. Românianculture.org/personalities/Serge_ Moscovici.htm; https://books.openedition.org/editionsmsh/26520?lang=en

MOȚESCU, MARIA (n. 28 august 1936 – d. 13 decembrie 2014, Bucureşti) psiholog român, cercetător ştiințific şi redactor al „Revistei de Psihologie". Încadrată în Institutul de Psihologie al Academiei Române (1962), absolvă Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea Bucureşti (1967). Documentarist, psiholog, psiholog principal, cercetător ştiințific şi secretar general de redacție (1962-1982; 1990-1999?) al „Revistei de Psihologie" şi „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie" a Institutului de Psihologie a Academiei Române. În perioada 1982-1989 a fost victima nevinovată a scandalului şi înscenării experimentului *Meditația Transcendentală*, care a dus la desființarea Institutului de Psihologie şi Ştiințele Educației în 1982, desfacerea disciplinară a contractului de muncă a cercetătorilor şi trimiterea lor la munci fizice necalificate. După două luni de şomaj, ***M.M.*** a fost repartizată ca muncitoare necalificată la Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1989", unde a lucrat cinci ani. Aceasta a fost cea mai lungă perioadă, dintre toți psihologii participanți la Meditația Transcendentală. Aici s-a îmbolnăvit grav

din cauza mediului toxic. Prin eforturi de durată ***M.M.*** a reuşit să-şi demonstreze neimplicarea în experiment, a obținut reabilitarea profesională şi încadrarea pe un post cu pregătire superioară la Institutul de Educație Fizică şi Sport din Bucureşti. După Revoluția din Decembrie 1989, se reînființează în 1990 Institutul de Psihologie al Academiei Române şi îşi recapătă locul de muncă în cercetare şi ca secretar general de redacție al „Revistei de Psihologie". ***Contribuții:*** decenii întregi ***M.M.*** a avut o contribuție esențială la promovarea cercetării ştiințifice psihologice în România prin asigurarea funcționarii şi apariția în bune condiții a „Revistei de psihologie" şi a periodicului în limbi străine „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie". A colaborat cu tact, respect şi eficiență cu autori, membri ai Colegiului de redacție a „Revistei de Psihologie" şi cu redactorii-şefi ai revistelor de psihologie: acad. Mihai Ralea, membru fondator al revistelor de psihologie, prof. dr. Tatiana Slama-Cazacu, acad. Alexandru Roşca, dr. Constantin Voicu, prof. dr. Mihai Aniței. Decenii întregi ***M.M.*** a asigurat cu dăruire profesională şi competență pregătirea pentru tipar şi publicarea volumelor cu rezumatele comunicărilor ştiințifice prezentate la conferințele şi simpozioanele naționale organizate de către Institutul de Psihologie şi Asociația Psihologilor din România (1962, 1968 etc.). În aceeaşi perioadă, ***M.M.*** a organizat şi asigurat, în colaborare cu Tatiana Slama-Cazacu, schimburile revistelor de psihologie cu străinătatea expediind, în unii ani, la peste 250 de parteneri externi revistele de psihologie. În baza schimburilor reciproce, cărțile şi revistele primite au contribuit la accesul la literatura internațională de specialitate şi dezvoltarea fondului de documentare al bibliotecii Institutului de Psihologie. O contribuție importantă a ***M.M.*** o reprezintă *Bibliografia lucrărilor româneşti de psihologie*, lucrare de tip inventar la care a lucrat împreună şi sub îndrumarea prof. Tatiana Slama-Cazacu, perioade lungi de timp. Publicată secvențial în „Revista de psihologie" şi „Revue Roumaine de Psychologie", această lucrare documentară apare ca o frescă a istoriei dezvoltării psihologiei româneşti reliefând în diferite perioade tematicile de cercetare, orientările teoretice şi metodologice ale cercetătorilor, tendințele teoretice şi experimentale, mono- şi interdisciplinare etc. Această lucrare rămâne ca un tezaur documentar pentru cercetătorii istoriei psihologiei româneşti peste decenii şi secole. Dincolo de managementul redacțional al revistelor, ***M.M.*** s-a implicat într-o tematică variată de cercetare fiind integrată în diferite colective de cercetare în funcție de nevoile de cercetare ale institutului. Astfel, ***M.M.*** publică studii şi articole împreună cu personalități ale psihologiei româneşti din acea perioadă: prof. dr. Tatiana Slama-Cazacu, dr. Georgeta Dan Spânoiu, dr. S. Marcus, dr. Gh. Neacşu, prof. dr. Septimiu Chelcea etc. ***Publicații (selectiv): M.M.*** a publicat articole şi studii în domenii variate ale psihologiei – psihologia personalității elevilor, psihologia socială românească după anul 1990, psihologia educației fizice şi sportului. **1. *Articole publicate în „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série Psychologie"*** *(în colab)*: *La bibliographie des travaux de psychologie parus en Roumanie 19631964.* (1966) 1, 5108; *Change în political opinions of Romanians after december 1989* (1993), 1, 47. **2. *Articole publicate în „Revista de psihologie"*** (în colab.): *Cadrul psihosocial al familiei şi integrarea în activitatea şcolară a preadolescentului* (1977), 2, 143-154; *Motivația de autorealizare la elevul preadolescent*

de 12-13 ani (1978), 2, 5660; *Randamentul elevilor la disciplinele fundamentale – efect sintetic al unei constelații de factori. Rezultatele unei cercetări longitudinale* (1979), *1; Relația dintre motivație-conştientizarea motivului şi activitate, ca element structural al valorii (*1980), *4*, 435; *Înțelegerea şi ierarhizarea valorilor muncii în adolescență* (1984), 1, 32; *Influența socială prin mass-media (Manipularea informației)* (1992), 1, 53; *Studiul atitudinilor în lucrări româneşti de psihologie socială* (1992), *2*, 163; *Schimbarea opiniilor şi atitudinilor politice ale populației din România după decembrie 1989* (1992), 3, 211; *Locul controlului şi emergența zvonurilor* (1993), *3*, 201; *Locul controlului şi acceptarea valorilor sociale* (1994), *2*, 127; *Reprezentarea socială a identității naționale a românilor* (1995), *1; Identitatea națională a studenților români: autoimaginea şi heteroimaginile etnice. Identitatea națională şi culturală* (1995), *3-4*. **3. *Capitole în cărți*** (în colab)***:*** *Cunoaşterea personalității elevului preadolescent. Îndrumător pentru profesor şi părinți* (1981); *Locul controlului şi acceptarea valorilor sociale – cercetări experimentale*, în vol. *Studii şi sinteze de psihologie contemporană* (coord. P. Popescu-Neveanu şi C. Voicu, 2002). ***Apreciere:*** a fost apreciată *„pentru contribuția sa prețioasă la funcționarea şi apariția în bune condiții a «Revistei de psihologie» şi, pentru o lungă perioadă de timp, şi a periodicului în limbi străine «Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie»... organizarea şi desfăşurarea schimburilor cu străinătatea ale revistelor de psihologie... pentru afirmarea psihologiei româneşti în țara noastră şi peste hotare"* (G. Preda, G. şi C. Voicu, 2015). ***Surse:*** Preda, G. şi Voicu, C. (2015). *In Memoriam. Moțescu Maria* (28.VIII.1936 – 13.XII.2014). *„Revista de psihologie"*, 61(1), 75-78.

MUNTEANU, ANCA (n. 24 septembrie 1948, Satu Mare), psiholog român; profesor universitar; absolventă a Facultății de Istorie şi Filosofie, specialitatea Filosofie (subgrupa de Psihologie-Pedagogie – şefă de promoție), Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi (1966-1971). Supranumită *„Metafora psihologiei româneşti"*, doctor în Psihologie cu teza: *Inteligență şi creativitate în orientarea şcolară şi profesională*, cond. şt, acad. V. Pavelcu, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi (1981), publicată parțial sub titlul *Incursiuni în creatologie* (1994). ***Ascendență academică:*** cercetător ştiințific la Institutul de Ştiințe Pedagogice, Filiala Iaşi (1971-1975); cercet. şt. şi cadru didactic asociat la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi, Centrul de Ştiințe Sociale (1975-1978); asist. univ. la Institutul „Traian Vuia" din Timişoara (1978-1990); lector univ. la Universitatea Tehnică din Timişoara (1990-1994); conf. univ. la Universitatea Politehnică din Timişoara (1994-1999); prof. univ. la Universitatea de Vest din Timişoara, Facultatea de Sociologie şi Psihologie (1999-2013); după pensionare, prof. univ. asociat la aceeaşi facultate (2013-până în prezent). ***Stagii de specializare: a) de lungă durată:*** program de formare în Psihologie şi Psihoterapie transpersonală, la Institutul de Psihologie Transpersonală (Paris, 2002-2005), cu certificare; program de formare în Psihoterapie experiențială de grup, sub egida Societății pentru Psihoterapie experiențială din România (1999-2005), cu certificare; program de formare în Psihoterapii transper-

sonale, sub egida Asociației Europene de Psihologie Transpersonală (2012-2016); ***b) de scurtă durată*:** programe Erasmus intensive (Belgia, 2005; Spania, 2009, 2010); două programe intensive de Psihologie şi Psihoterapie integrală (cu dr. Laura Boggio-Gilot, de la Roma, Italia, 2003, 2004); patru programe intensive în Psihologie transpersonală (cu prof. univ. dr. Marc-Alain Descamps, de la Universitatea Sorbona, Paris, 2004, 2006, 2007, 2007); un program intensiv în Psihologie şi Psihoterapie analitică (cu prof. univ. dr. Marc-Alain Descamps, de la Universitatea Sorbona, Paris, 2009); un program intensiv de Psihologie transpersonală (cu prof. univ. dr. Gabriela Mihalache, Institutul de Psihologie transpersonală de la Palo Alto, SUA, 2009); un program de formare profesională continuă în Psihoterapie experiențială a unificării, sub egida Societății de Psihoterapie Experiențială din România (cu prof. univ. dr. Iolanda Mitrofan, 2009). ***Poziții de management academic:*** decan la Facultatea de Sociologie şi Psihologie, Universitatea de Vest din Timişoara (2004-2008; 2008-2012); Cancelar (secretar ştiințific) la Facultatea de Sociologie şi Psihologie, Universitatea de Vest din Timişoara (2000-2004); Cancelar la Facultatea de Psihologie, Universitatea „Tibiscus" din Timişoara (1995-2000); Cancelar la Catedra de Ştiințe Socio-Umane a Universității „Politehnica" din Timişoara (1993–1995). ***Afilieri profesionale naționale:*** membră şi vicepreşedintă (2002-2006) a Asociației Psihologilor din România şi membră în Comitetul Director (2006-2012); membră în Comitetul Director al Colegiului Psihologilor din România (2005-2013) şi membră în Comisia de Psihologie educațională, consiliere şcolară şi vocațională (2005-2013); membră în Consiliul Director al Institutului Român de Educație a Adulților (IREA, 2004-2012); membră fondatoare şi preşedinta filialei din Timişoara a Societății de Psihoterapie Experiențială din România (din 1999); membră fondatoare (din 2000) şi vicepreşedinta Asociației Române de Psihologie Transpersonală; membră şi vicepreşedinta Asociației Psihologilor din Banat (1995-2003); membră a Asociației Psihologilor Şcolari (2008-2016); membră de onoare în Asociația Națională a Psihologilor de Familie (2008-2016). ***Afilieri şi reprezentări internaționale:*** preşedinta Asociației Europene de Psihologie Transpersonală (ETPA, 2006până în prezent); membră fondatoare a Centrului de Psihoterapie Româno-Americană (din 1998), împreună cu prof. univ. dr. G. Williamson de la Chapman University, California, SUA; membră în Asociația Europeană „Comenius" (2005-2013); membră în Asociația Franceză de Transpersonal (2002-până în prezent); membră în Societatea Europeană de Psihologia Sănătății (2001-2013); membră în Consiliul Director al Fundației„Ştefan Lupaşcu" pentru Ştiință şi Cultură (1997 – până în prezent); membră în Danube Adria Association for Automation and Manufacturing (DAAAM, Viena, 2009-2015). ***Titluri academice onorifice:*** *Doctor „Honoris Causa"*, Universitatea „Petre Andrei", Iaşi (2010); Profesor emerit, Universitatea de Vest din Timişoara (2013); Profesor Bologna (2014), acordat de Alianța Națională a Organizațiilor Studențeşti din România. ***Activitate didactică: a) Cursuri predate*** (după 1989, pentru studenții de la Psihologie şi Politehnică, la nivel de licență şi master, selectiv): Psihologia vârstelor; Psihologia creativității; Fundamentele Psihanalizei; Psihologie transpersonală; Pedagogie; Psihologie educațională; Tanatopsihologie; Performantică şi

creatoterapie; Psihologia dezvoltării; Evenimente şi blocaje în ontogeneză; Educaţia psihomedicală la vârsta prenatală; Implicaţiile psihanalizei în viaţa de familie; Metode şi tehnici de stimulare a creativităţii; Psihologie experimentală (numai în 1991/1992); Metode şi tehnici de cercetare în psihologie (numai în 1995/1996); Sofroterapie (numai în 2003/2004) etc. ***b) A publicat*** cărţi şi manuale pentru toate disciplinele, aflate în norma sa didactică. **c)** Pentru aclimatizarea practică a cunoştinţelor aferente disciplinei de Psihologia creativităţii şi rularea efectivă a metodelor de evaluare a potenţialului creativ, **a iniţiat**, în beneficiul studenţilor, **grupul de creativitate „Atlantis"** (1995) şi tabere de creativitate. ***d) A coordonat*** numeroase lucrări de licenţă, de disertaţie şi a fost membră în numeroase comisii de doctorat. ***Cercetări şi contribuţii ştiinţifice. a)Teme abordate*** (cronologic şi selectiv): orientarea şcolară şi profesională; metodologia cercetării ştiinţifice; cunoaşterea de sine; elaborarea şi etalonarea de probe psihologice; stimularea creativităţii la studenţi; relaţia personalitate-comunicare; aspecte psihologice ale religiozităţii la studenţii politehnişti; locul sexualităţii în constelaţia cuplului tânăr; rolul factorilor psihologici în apariţia şi terapia cancerului; implementarea sistemului *Basic Learning Problem* la Specializarea Psihologie; problema meditaţiei; fenomenul sincronicităţii, dominantele arhetipale ale personalităţii; atitudinea faţă de moarte etc. ***b) Contribuţii ştiinţifice (selectiv):*** a elaborat şi validat o strategie originală, mai completă şi mai nuanţată, de diagnoză a potenţialului creativ (1981) care, în consens cu orientarea personalistă, abordează creativitatea din perspectiva întregii personalităţi, adică a tuturor factorilor experimentabili; este primul psiholog român, care prin cursuri şi publicaţii, a făcut cunoscută în România, Psihologia prenatală (din 1985); a introdus primul curs de Psihologie transpersonală din România, într-o facultate de stat (1999), pe care îl predă şi astăzi; este autorul primului tratat de anvergură de Psihologie transpersonală din România (2 volume, 2018, 2021); din 2013 organizează periodic, sub egida ETPA, şi în premieră pentru România, o formare de bază în Psihoterapii transpersonale; „Zilele psihologiei timişorene", pe care le-a inaugurat în 1992 (devenite o tradiţie prin cele 11 ediţii), au reprezentat pentru Psihologia românească, greu încercată în perioada dictaturii, prima manifestare ştiinţifică importantă, care anual a coagulat forţele risipite ale domeniului. ***Instrumente de psihodiagnoză (selectiv):*** a elaborat şi validat un test sociometric de atitudini creatoare (1974); a participat la etalonarea naţională a Testului Denver (sub coord. prof. univ. dr. N. Mitrofan), subvenţionată de Societatea Sorz din Olanda (1993/94*).* ***Participare la evenimente ştiinţifice naţionale şi internaţionale: a) Evenimente ştiinţifice naţionale (selectiv):*** Responsabilitatea cuplului parental din perspectiva Psihologiei prenatale (1992, Timişoara); Simpozionul Naţional „Condiţia femeii şi problemele familiei tinere", organizată de Universitatea Tehnică din Timişoara; Dimensiuni perene în Psihanaliza freudiană (1997, Timişoara); „Zilele psihologiei timişorene" – „Clinic şi experimental în psihologie" (a VI-a ediţie), organizate de Facultatea de Psihologie a Universităţii „Tibiscus"; Contribuţia Psihologiei transpersonale la cartografierea conştienţei (2002, Neptun), organizată de Asociaţia Psihologilor din România; Sincronicitatea, o cale regală spre transpersonal (2004, Călimăneşti), organizată de

Asociația Psihologilor din România; Implicațiile psihologice şi educative ale reproducerii umane asistate (2005, Timişoara), organizată de Filiala din Timişoara a Academiei Române; ***b) Evenimente ştiințifice internaționale (selectiv):*** *Complex Cancer Asistance* (2001, St. Andrews, Anglia), The 15th Conference of the European Health Psychology Society; *The Innovations of Transpersonal Psychology Concering Psychotherapy* (2005, Focene di Fiumicino, Roma, Italia), The Annual Conference of the European Transpersonal Psychology Association; *Grupul creativ, o şansă pluralã în asistența complexă a adolescentului* (2006, Bucureşti), Conferință regională pentru Europa de Est, organizată de Fundația „Generația" şi colab.; *Prevention, Improvement and Therapy Throught the Silva Method* (2007, Maastricht, Olanda), The 21th Conference of the European Health Psychology Society; *Configuration of Aggressiveness în Term of Gender at the Age of Adolescence* (2010, Antalya, Turcia), World Conference on Psychology „Counselling and Guidance", organizată de Near East University şi colab.; *L'avant-garde scientifique, un antidote contre les grands doutes* (2011, Timişoara), la Conference annuelle de L'Association Europenne de Psychologie Transpersonnelle; *Aspects of the Burnout în Medical Personal* (2013, Bordeaux, Franța), Conference of the European Health Psychology Society „Well-being, quality of Life and Caregiving", cu A. Jinaru şi I. Costea; *Resilience în Cancer or About the Praise of interior Hero* (2014, Timişoara), The second World Congress on Resilience „From Person to Society", organizată de Univ.de Vest din Timişoara; *Synchronistic Signs of Love* (2016, Venus, România), International Conference Eurotas „Love – the eternal miracle"; *L'éducation à la bienveillance dimension et disideratum majeur de la conception transpersonnelle du monde et de la vie* (2020, Paris, Franța), la Conference annuelle de L'Association Europenne de Psychologie Transpersonnelle. ***Premii, distincții şi medalii:*** Premiul „Cornel Olariu" pentru ştiințe sociale, economice şi antreprenoriat, Gala Excelenței Bănățene (2020); „Goldability", medalie de excelență, acordată de Asociația Națională a Psihologilor de Familie din România (2014); Diplomă de onoare, cu medalie jubiliară de aur la cea de-a 65-a aniversare a Universității de Vest din Timişoara (2009); Diplomă de merit, acordată de Consiliul Colegiului Psihologilor din România, pentru activitatea deosebită desfăşurată în cadrul forurilor de conducere ale CPR (2009); Diplomă de excelență, cu medalie jubiliară de aur, acordată de Facultatea de Ştiințe Economice (2007) şi Drept (2007) ale Universității de Vest din Timişoara; Diplomă de excelență acordată de Facultatea de Muzică a Universității de Vest din Timişoara (2007); Diplomă de onoare, acordată de Universitatea „Tibiscus" din Timişoara, pentru merite deosebite în dezvoltarea instituției respective (2006); Diplomă de onoare, acordată de Uniunea Fundația „Augusta" (1996); Premiul al II-lea la faza Națională a celei de a IV-a ediții a manifestării metodico-ştiințifice„Creativitate şi eficiență în învățământ", pentru lucrarea, *Creativitatea, dimensiune novatoare în orientarea şcolară şi profesională,* Iaşi (1989). ***Publicații (selectiv):*** **1. *Cărți, tratate şi cursuri. a) Cărți de autor (selectiv):*** *Prolegomene la ştiința educației* (1992); *Incursiuni în creatologie* (1994); *Stadiile dezvoltării infantile* (1997); *Un început care se numeşte Freud* (1997); *Psihologia copilului şi a adolescentului* (1998); *Neopsihanaliza* (1998); *Terapia psihanalitică freudiană* (2002);

Psihologia vârstelor adulte şi ale senectuții (2004); *Dincolo de Freud* (2010); *Psihologia transpersonală. Peregrinaj dincolo de văl* (vol. I – 2018, vol. II – 2021). ***b) Coordonare volume (selectiv):*** *Copilăria, fundament al personalității* (1997); *Psihologia astăzi* (vol. I – 1999, vol. II – 2001, vol. III – 2003); *Experiența Atlantis. Din jurnalul unui grup creativ* (2001); *Noi interogații în istoria psihologiei din perspectiva paradigmei transpersonale* (2007); *Identité et integration par la voie transpersonnelle* (2008); *Au-delà des apparences* (2009); *Reflexii din cealaltă parte a cunoaşterii* (2010); *Întâlniri cu realitatea profundă* (2011); *La psychologie transpersonnelle ou le temps du changement* (2012); *Viată, sexualitate, moarte* (2013); *Transcendere şi cosmizare* (2014); *Pleading for the Great Alliance between Science and Spirituality* (2015); *Psihologia transpersonală în mişcare: proiecte, intervenții şi rezultate* (2016); *Psihologia transpersonală, o ştiință pentru timpul nostru* (2017); *Spiritualizarea omului contemporan, un imperativ al psihologiei transpersonale* (2018); *Psihologia transpersonală în ascensiune: investigații, descoperiri, aplicații* (2019); *Psihologia transpersonală, o ştiință de avangardă* (2020); *Educația pentru benevolență, o necesitate pentru lumea modernă* (2021); ***c) Capitole în volume (selectiv):*** *Psihanaliza în cunoaşterea copilului* (1978); *Anamneza* (1978); *Psihologia transpersonală, o provocare pentru mileniul al III-lea* (1999); *Tendința spre noi paradigme, o dominantă în psihologia contemporană* (2001); *Angajamentul transpersonal în psihoterapie* (2003); *Un espace de la synchronicité: l'amour* (2005); *The Innovations of Transpersonal Psychology Concerning Psycotherapy* (2006); *Career Counseling* (2007); *Valențele formative şi psihoterapeutice ale riturilor de trecere* (2007); *La perspective transpersonnelle sur la souffrance humaine ou ses ressources transfiguratrices* (2008); *L'identité psycho-spirituelle de la naissance ou de son double potentiel* (2009); *Boala ca şansă sau despre mesajul ei spiritual* (2010); *Traumă şi suferință* (2011); *Rolul muzicii în stimularea potențialului creativ* (2011); *Sexualitatea, deschidere spre experiența transpersonală* (2013); *Respirația holotropică şi resursele ei mirabile* (2014); *God, the Undying Hope* (2015); *Spiritualitatea copilului, un univers fascinant* (2016); *Rugăciunea, o cale către Lumină* (2017); *Arhetipurile, revelatoare de esențe* (2018), cu I. Costea; *Caracteristici bio-psihocomportamentale ale vârstelor adulte* (2019); *Prin labirintul fastuos al visului, în căutarea mesajului său transcendent* (2019); *Placebo, un mecanism enigmatic al vindecării* (2020); *L'éducation à la bienveillance, dimension et desideratum majeur de la conception transpersonnell du monde et de la vie* (2021). ***Aprecieri (selectiv):*** prof. univ. dr. Ursula Şchiopu, în *Prefață* la *Incursiuni în creatologie* (1994, Editura Augusta, Timişoara, p.10), afirmă: *„Paginile dense ale lucrării au modernitate de strategie şi stil de abordare remarcabile... uneori chiar ai impresia că descoperirea interdisciplinarității este calea ascunsă a lucrării... Lucrarea aceasta reuneşte într-o fericită sinteză, numeroase informații utile pentru psihologii profesionişti, dar şi pentru o gamă diversă de intelectuali".* „Psychological Literature" ce reproduce informațiile sintetizate în PsycINFO(R)Database, informații care au fost selecționate din întreaga lume, de către Asociația Americană de Psihologie, face referiri în 1997 (85964-001 şi 42496-001), la articolele sale: *Prenatal origins of the human psyche* şi *Homo creator, a chance for the third millennium,* apărute în „Revista de psihologie" (nr. 4, 1993) şi „Revue Roumaine de Sciences Sociales – Série de Psychologie" (vol. 41, 1997). Morris I. Stein Ph.D., Emeritus, Psychology, New York University, în *Creativity's Global*

Correspondents (în 1998 şi 2001), consemnează apariţia cărţii *Incursiuni în creatologie* (cu strategia de diagnoză pe care o propune), a grupului de creativitate „Atlantis" şi a *lucrării Experienţa Atlantis. Din jurnalul unui grup creativ*. Prof univ. dr. Ion Moraru, în cartea *Haosul – cosmosul şi geniile creatoare* (2005, Editura Matrix Rom, Bucureşti, p. 15), menţionează: „Edificiul creatologiei a fost construit de cinci cercetători, Paul Popescu-Neveanu, Anca Munteanu, Traian Stănciulescu, Ion Moraru şi Vitalie Belous". prof. univ. dr. Ioan Petru, în lucrarea *Coordonate ale Filosofiei ieşene, pe parcursul a trei jubilee* (2010, Editura „Ştefan Lupaşcu", Iaşi, pp. 54-55), realizează un excurs al periplului ei profesional. prof. univ. dr. Ion Mânzat, în lucrarea *Istoria Psihologiei Universale* (2012, Editura Univers Enciclopedic, ed. a IIa), analizează contribuţia sa ştiinţifică, la pp. 903-905. prof. univ. dr. Dumitru Constantin Dulcan, în *Prefaţă* la tratatul *Psihologia transpersonală. Pelerinaj dincolo de văl* (2018, vol. I, Editura For You, Bucureşti, p. 7), afirmă: *„După o călătorie de peste douăzeci de ani, cu mintea şi sufletul, în aria psihologiei transpersonale, Anca Munteanu scrie ceea ce se poate numi o opera magna. Prin amploarea, prin reuşita unei abordări exhaustive a subiectului propus şi prin stilul autentic de prezentare, lucrarea se înscrie sub calificativul excelenţei". „O personalitate remarcabilă a psihologiei, care a deschis orizonturi în câmpul creativităţii şi al psihologiei transpersonale. Preşedintă a Asociaţiei Europene de Psihologie transpersonală, este autoarea unui impresionat tratat de psihologie transpersonală, în două volume. Este supranumită «metafora psihologiei româneşti». Este un dascăl generos şi iubit, o autoare prolifică şi o prietenă cu suflet mare"* (Ion Mânzat). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

MUREŞAN, PAVEL (n. 17 iulie 1950, sat Hodoşa, comuna Sărmaş, jud. Harghita), psiholog român specializat în psihologie socială şi educaţională. Urmează cursurile şcolii primare în satul natal, clasele V-VII în comuna Sărmaş, şi Liceul în comuna învecinată, Subcetate Mureş (1969). Licenţiat al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea din Bucureşti (1973). Doctor în psihologie cu teza *Învăţarea socială*, Universitatea din Bucureşti, conducător şt. prof. univ. dr. Ursula Şchiopu, 22 ianuarie 1979. ***Ascendenţă academică şi managerială:*** cercet. şt. la Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei (1973-1975), asistent şi lector la Academia de Studii Social-Politice (1975-1990); cercet. şt. pr. II şi Secretar ştiinţific la Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei, Bucureşti (1990-1993). Senior Associate Researcher (Cercetător Asociat) la University of Toronto (1994-1997); International Project Manager pentru proiecte guvernamentale federale Canadiene şi Banca Mondială – Canada National Life Work Centre (1994-2003); preşedinte al International Centre for Human Resources Management (1996-2006); profesor la „R.H. King Academy", Canada (2000-2017). ***Canada Honour Specialist*** (2007 – prezent). ***Specializare post-doctorală:*** A.v. Humboldt postdoctoral Fellow la Freie Universität West Berlin (1991-1993, prof. Hubert Feger, tema *Fenomenul inter-experimentării*. ***Afilieri academice. Membru:*** Asociaţia Psihologilor

din România (1975), Asociația Europeană de Psihologie Socială Experimentală (1981); Asociația Internațională de Psihologie Aplicată (1981); Asociația Europeană de Psihologia Personalității (1990), Asociația Americană de Psihologie (APA, 1996); Society for Academic Freedom and Scholarship (1995-2005). ***Cercetări şi contribuții:*** mecanismele învățării sociale, metode de învățare; a creat şi experimentat tehnici noi de cercetare: *tehnica auto-experimentării, tehnica inter-experimentării şi tehnica trans-experimentării*; un model tridimensional al personalității; abordarea meta-relativistă a personalității; testarea iluziilor perceptuale prin ipoteza energiei informaționale de dominanță a frecventelor spațiale înalte; energia informațională a câmpurilor psiho-fizice eterogene; un model fazic al interacțiunii psihosociale şi testarea ipotezei interacțiunii dinamice („Revue Roumaine de Psychologie", 1996, 1); a introdus testul variantei energiei informaționale (ca alternativa la ANOVA T-test) pentru testarea semnificației diferențelor dintre stările evolutive sau nivelele de organizare ale proceselor informationale şi sistemelor evolutive; a dezvoltat un model interactiv al cunoaşterii bazat pe cauzalitate şi anticipare reciprocă prin conversia dinamica a variabilei dependentă în variabila independentă şi invers („Revue Roumaine de Psychologie", 1996, 2); a propus un model interactiv al evoluției bazat pe procesarea paralelă şi distributivă a interacțiunii ca alternativă la paradigma selecției naturale a lui Darwin ca mecanism reactiv al evoluției; metoda integratorilor semantici generativi; învățarea inteligentă, agenți inteligenți de învățare bazați pe algoritmi de Inteligență Artificială; *o nouă piramidă a cunoaşterii – nivele de abstractizare şi reprezen-tare epistemică*; algoritmi de inteligență artificială pentru agenții de învățare. A organizat *Prima expediție românească în Himalaya* (1985, vârful Gurja Himal, 7193 m altitudine) şi întreprins şi publicat cercetări psihosociale asupra comportamentului grupului expediționar la altitudine şi în situații de limită ale escaladei. În cursul escaladei a decedat medicul Cezar Vărgulescu, 27 de ani, membru al expediției. În cadrul unor proiecte internaționale Canada-România pentru Ministerul Muncii şi Protecției Sociale şi Ministerul Învățământului din România (1994-2003), în calitate de International Project Manager a contribuit la crearea şi implementarea unui ***nou Sistem de Orientare Şcolară şi Profesională*** şi a unui ***nou Sistem de Clasificare a Ocupațiilor în România (COR)***, descrierea şi standardizarea *Pofilelor Ocupaționale;* implementarea unui sistem informatic de alegere a locurilor de muncă pe baza cunoştințelor, aptitudinilor şi experienței „job seekers" în relație interactivă digitală cu cerințele locurilor de muncă postate de patroni sau companii (***ELE – Electronic Labour Exchange***) şi crearea *Serviciului electronic de Mediere a Muncii*. Valoarea proiectelor a fost de peste cinci milioane dolari, suma acordată în cea mai mare parte de Agenția Canadiană de dezvoltare internațională. Totodată a contribuit la dezvol-tarea relațiile diplomatice şi de cooperare ştiințifică între Canada şi România orga-nizând numeroase schimburi de delegații între cele două țări la nivel de ministere, vice-prim miniştrii, prim-miniştrii şi Senat. Aceste întâlniri la nivel înalt între cele două țări s-au finalizat prin încheierea de Memorandumuri de cooperare, contracte de asistență tehnică şi acordarea de ajutoare financiare de dezvoltare din partea Canadei (CIDA – Canadian International Development Agency) pentru crearea

infrastructurii economiei de piață în România. ***Premii şi distincţii:*** Toronto Star (2014), Honour Roll Award as *Canada Honour Specialist.* ***Lucrări prezentate la evenimente ştiinţifice internaţionale (selectiv):*** *The Hypothesis of Dynamic Interaction. A Testing Approach,* Free University of Berlin, Institute of Psychology, Social Psychology and Research Methods Department Conference, May 28, 1993, 1-28; *Toward a new relativistic theory of the psychological time and space*, The Twenty Fifth International Congress of Psychology, Brussels, 19-24 July, 1992, 1-12; *Toward a relativistic meta-approach of personality,* Sixth Conference of European Association of Personality Psychology (EAPP). Holland, Groningen 15-19 June, 1992, 16; *From Einstein to Zapan. Toward a relativistic theory of psychological time and space*, Sixth Conference of European Association of Personality Psychology (EAPP). Holland, Groningen 15-19 June, 1992, 1-5; *Die Wahmehmungstäuschungen unter der Hypothese der Beherrschenden Informationsenergie der räumlichen Hochfrequenzen,* Free University of Berlin, Institute of Psychology, Social Psychology and Research Methods Department Conference, May 2, 1992, 1-18; *The Inter-experimentation Phenomenon*, Free University of Berlin, Institute of Psychology, Social Psychology and Research Methods Department Conference, Noiembrie 25, 1992, 1-20; *A three dimensional model of personality*, Second European Congress of Psychology. Budapest, July 8-12, 1991, 110; *Vocational Guidance and Selection in Romania, International Conference at „Internationaler Arbeitskreis Sonnenberg" Haus Sonnenberg*, Germany, Sonnenberg, Octombrie 12-18, 1990, 1-6; *An approach to social judgment în terms of personality conduct* (în colab. Ana Tucicov-Bogdan), *Annual Conference of the Department of Psychology, Fridrich Schiller University*, Jena, Germany, Septembrie 4-6, 1987, 1-16; *Motivational system of the work,* The Tenth International Conference of the International Association for Research în Economic Psychology (IAREP). Linz, Austria, July 1-5, 1985, 1-10; *From Şt. Odobleja and Shannon to Zapan – creator of Cibernetics of Evolutive Qualitative Systems*, „Şt. Odobleja" International Symposium, Lugoj, România, Octombrie 21-23, 1982,120; *„Gheorghe Zapan (1897-1976) – Romanian Scholar of interdisciplinary formation. Contributions to the Development of Psychology, Pedagogy and Cybernetics of the Human Activities",* The XVI th International Congress of History and Philosophy of Science. Bucharest, August 26 – Septembrie 03, 1981, 1-10; *The technique of Inter – experiencing în the Research and Development of the Interpersonal Interaction,* „The XX IInd International Congress of Psychology", Leipzig, Germany, July 612, 1980, 110; *Learning of social roles,* „The Fourth International Conference of Researchers from Eastern European Countries". Ceske Budejovice, Chekoslovaky, Septembrie 1828, 1979, 1-6; *Die Technik der Selbstexperimentation în die Forschung – und Entwiklung der Personlichkeit (The Technique of Self – experimentation în Personality Research and Development*), „The Third International Conference of Researchers from Eastern Europe Countries". Oberhof, Germany, Noiembrie 10-20, 1977, 1-16; *Social learning and personality development*, „The Third International Conference of Researchers from Eastern Europ Countries". Moscow, August 10-20. 1975, 1-8. ***Publicaţii.* 1. *Volume autor unic:*** *Învăţarea socială* (1980)*; Ce este imitaţia* (1980)*; Învăţarea permanentă şi perfecţionarea cadrelor* (1983)*; Gh. Zapan – Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalităţii*

(1984); *Culoarea în viaţa noastră* (1988); *Învăţarea eficientă şi rapidă* (1990). **2. *Volume coautor:*** *Dicţionar enciclopedic de psihologie* (1979, 3 vol., CMUB); *Culoare, armonie şi confort* (1983); *Psihologia socială în România* (1984); *Comportament şi civilizaţie* (1987); *Dicţionar de psihologie* (1997). **3. *Volume coordonate şi coautor:*** *Inventare multifazice de personalitate* (1991, I. Şt. E.); *Scări de inteligenţă* (1991, I. Şt. E.); *Teste de inteligenţă* (1991, I. Şt. E.); *Teste de aptitudini* (1991, I. Şt. E.); *Fişa şcolară* (1991, I. Şt. E.). **4. *Studii şi articole:*** Peste 150 de studii şi articole publicate în reviste de specialitate din ţară şi străinătate.

MUSTER, DUMITRU (n. 22 august 1909, Bucureşti – d. 16 aprilie 2001, Bucureşti) matematician şi psihopedagog român; reprezentant marcant al curentului pedagogiei psihologice experimentale moderne, din perioada interbelică, anii 1930-1940 şi continuator al ideilor lui Emil M. Brândză; cunoscut pentru testele docimologice. Licenţiat în Matematici (Facultatea de Ştiinţe, 1927-1930) şi în Pedagogie şi Psihologie (Facultatea de Filosofie şi Litere, 1935) la Universitatea din Bucureşti, preşedinte de comisie prof. C. Rădulescu-Motru. Doctor în Pedagogie cu teza *Pregătirea pedagogică teoretică a profesorului secundar. Anchetă în scripte şcolare*, Universitatea Bucureşti, 1937. ***Ascendenţă profesională şi academică:*** membru al „Cercul de ştiinţă pentru cercetări de pedagogie experimentală" din cadrul Seminarului Universitar „Titu Maiorescu", Bucureşti (1932-1938). Şef de lucrări la Seminarul pedagogic universitar din Bucureşti (1941-1948); bibliotecar universitar (1941-1966) – pierde funcţia didactică şi de cercetare după reforma învăţământului din 1948; cercet. şt., secretar şt. şi şef de secţie la Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice (1966-1972); conf. univ. la Institutul Central de Perfecţionare a Personalului Didactic (ICPPD) (1971-1974). ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1967-); membru al „World Association of Educational Research"; Asociaţia Internaţională a Ştiinţelor Educaţiei; „International Sonnenberg Association" (Asociaţie de Educaţie permanentă şi internaţionalistă (R.FG, 1977-). ***Titluri academice onorifice:*** membru corespondent al Academiei de Ştiinţe a României, secţia Pedagogie-Psihologie (1940-1948). ***Cercetări:*** metodologia cercetării ştiinţifice în psihologie şi pedagogie, metoda statistico-matematică în cercetarea ştiinţifică; cercetări având ca scop să identifice„durata crizei de creştere în perioada şcolarităţii"; problema aptitudinilor profesionale în vederea orientării profesionale a tineretului. ***Contribuţii:*** adept al şcolii experimentale de psihologie pedagogică având contribuţii importante în dezvoltarea metodologiei cercetării psihopedagogice de tip cantitativ, promovarea cercetării psihopedagogice experimentale şi în docimologie. A iniţiat cercetări experimentale asupra„duratei crizei de creştere în perioada şcolarităţii". Promotor al metodei experimentale în pedagogie. ***M.D.*** a făcut prima schiţă şi planul de organizare şi funcţionare a unui „Institut de cercetări pedagogice" (1944), care a fost înfiinţat în 1951 sub denumirea de *Institutul de Ştiinţe Pedagogice.*

M.D. a militat pentru o pedagogie ştiinţifică experimentală bazată pe psihologie ca ştiinţă experimentală. În acest sens a dezvoltat un model şi o metodologie a cercetării pedagogice experimentale bazată pe statistica descriptiva şi aplicabilă tuturor domeniilor educaţiei, instruirii şi învăţământului. Rezultatele sunt publicate în lucrarea *Metodologia cercetării în educaţie şi învăţământ* (1985) în care a definit metoda experimentală ca *„metoda integrală de cercetare ştiinţifică în pedagogie*" (p. 38). Lucrarea a fost concepută ca *„Ghid în elaborarea şi prezentarea de comunicări şi lucrări metodico-ştiinţifice de grad*". ***M.D.*** a contribuit cu un capitol de analiză a pedagogiei experimentale româneşti în a doua jumătate a secolului XX, la celebra lucrare a lui Gilbert De Landsheere *La recherche en éducation dans le monde* (PUF, 1986) pe care a şi tradus-o (în colab. cu fiica lui Mihaela Moldoveanu) sub titlul *Istoria universală a pedagogiei experimentale* (EDP, 1995). Alte contribuţii concrete: „metoda raportului" pentru calculul coeficientului de corelaţie; denumirea de „test docimologic" (1969), noţiunea de „teren aptitudinal"; analiza aptitudinilor profesionale – complexe de „trăsături aptitudinale"; a elaborat teste de aptitudini tehnice, teste docimologice şi un test de aptitudine lingvistică. ***Premii:*** premiul Academiei Române pentru lucrarea,*Asupra notelor şcolare. Cercetări docimologice* (1940) care promovează spiritul investigaţiei experimentale. ***Publicaţii:*** *Metoda statistică în psihologia şi pedagogia experimentală* (1933); *Elemente de statistică aplicată* (1938, colab.); *Stabilitatea etalonului* (1940, în colab.); *Asupra notelor şcolare. Cercetări docimologice* (1940); *Metodologia examinării şi notării elevilor* (1969); *Fişe pedagogice pentru orientarea şcolară şi profesională* (1970, coord. şi coautor); *Verificarea progresului şcolar prin teste docimologice. Contribuţie la modernizarea examenelor* (1970); *Dicţionar de pedagogie* (1979, coautor); *Metodologia cercetării în educaţie şi învăţământ* (1985); *Gradul I în învăţământ. Ghid practic* (1998, în colab.). ***Apreciere:*** *„...meritul lui Dumitru Muster este cu atât mai mare cu cât opera sa trebuie interpretată istoric nu numai la nivelul epocii moderne, interbelice, ci şi în perspectiva evoluţiei sale, a contribuţiei adusă la dezvoltarea cercetării psihopedagogice experimentale în anii 1970-1980"* (Raftu, Gh. (2016). *Paradigma educaţiei psihocentriste în România din perspectiva pedagogiei moderne şi postmoderne*. Teză de doctorat, Chişinău, p. 71). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Stanciu Gh. (1995). *Pedagogia experimentală românească în perioada postbelică*, cap. 5, accesat la data de 03 aprilie 2022 din: https://edituradp.ro/site_img/downloads/2013/05/pt-sitecuprins.pdf; Raftu, Gh., *Dezvoltarea pedagogiei psihologice moderne în România,* accesat 21 ianuarie 2023 din: https://www.scribd.com/document/461041015/Dezvoltarea-pedagogiei-psihologice-moderne-in- România-pdf

NACHT, SACHA EMMANUEL (n. 23 septembrie 1901, Răcăciuni, jud. Bacău – 25 august 1977, Paris). Reputat psihiatru şi psihanalist francez, de origine română. Supranumit „Freud al Franţei". A început să studieze medicina la Universitatea din Bucureşti, dar a întrerupt după un an şi a emigrat în Franţa în 1919. A continuat să studieze medicina în Franţa la Faculté de

Médecine de Paris şi a absolvit în 1926 cu o teză de licenţă în domeniul neurologiei sub îndrumarea prof. Charles Foix: *Contribuţii la studiul anatomiei patologice a mielitelor sifilitice în general şi a formelor lor progresive în particular*. În acelaşi an se înscrie la concursul de internat pentru „azilele psihiatrice" şi este acceptat ca intern la Spitalul psihiatric Sainte Anne din Paris, în secţia profesorului Henri Claude. Aici i se trezeşte interesul pentru psihanaliză, fiind impresionat de o piesă de inspiraţie psihanalitică a dramaturgului simbolist Henri-René Lenormand – *Le Mangeur de rêves* (*Mâncătorul de vise*), care a avut un mare succes la Paris în acea perioadă. A făcut practică psihanalitică cu Sigmund Freud la Viena în 1926, René Spitz şi Heinz Hartmann. Este acceptat ca membru simplu în Societatea psihanalitică din Paris în 1928, iar în 1929 devine membru titular. În cadrul secţiei prof. Henri Claude din Spitalul psihiatric Sainte Anne din Paris lucrează începând din 1931 la Laboratorul de psihoterapie şi psihanaliză, iar mai târziu devine şeful acestui laborator. Promovează concursul de „medici de aziluri" în 1933. Se remarcă la al IV-lea Congres al psihanaliştilor francofoni în 1938 prin comunicarea *Le Masochisme. Étude historique, clinique, psychogénique, prophylactique et thérapeutique* în care analizează masochismul ca o erotizare a fricii (forma de manifestate a instinctului de agresivitate) orientată spre sine. Ca evreu suferă prigoana nazistă sub ocupaţia germană a Franţei în timpul celui de al Doilea Război Mondial. Este îndepărtat din clinică şi arestat de Gestapo, dar eliberat când rudele lui au dovedit cu un act de naştere că bunicii lui erau români înmormântaţi într-un cimitir ortodox. Se alătură mişcării franceze de rezistenţă în 1942 şi în perioada luptei de eliberarea a Franţei (1942-1944) este avansat la gradul de medic-căpitan. Preia conducerea Societăţii psihanalitice din Paris în 1947, iar în perioada 1957-1969 este ales ca vicepreşedinte al Asociaţiei Internaţionale de Psihanaliză. În 1951 înfiinţează Institutul de Psihanaliză din Paris, la care este numit director şi se distanţează de ceilalţi psihanalişti printr-o poziţie radicală orientată spre o abordare riguros medicală în training-ul psihanalitic. Institutul este inaugurat în 1954. Demonstrând tot mult interesul său constant pentru medicina psihosomatică şi conducând Institutul în mod autoritar, ***N.S.*** intră în 1953 în conflict şi rupe relaţiile cu ceilalţi psihanalişti francezi renumiţi în acea perioadă (Daniel Lagache, Jacques Lacan etc.). Ca urmare a nemulţumirilor celorlalţi membri ai Institutului, este înlocuit de la conducere în 1962 de către Serge Lebovici (1915-2000), psihanalist francez al cărui tată de origine română a emigrat în Franţa în 1904. În perioada conducerii Institutului, ***N.S.*** a creat Centrul de Diagnostic şi Tratament (1954) şi Seminarul de Training Avansat (1958). În 1956 a avut un accident grav de maşină intrând în comă, ceea i-a cauzat o diplopie, i-a modificat caracterul şi i-a redus capacitatea de muncă. Nu a mai acceptat funcţii de conducere, dar şi-a continuat activitatea de predare şi contribuţia lui la Societatea psihanalitică din Paris. Pentru contribuţiile sale la psihanaliza franceză i s-a acordat titlul de „director fondator însărcinat cu relaţiile cu psihanaliştii din provincii şi din străinătate". ***N.S.*** a rămas un nume de referinţă în psihanaliza franceză şi mondială. Prin activitatea sa teoretică, practica de clinician psihanalitic şi conducere instituţională, reputaţia sa a marcat peste trei decenii mişcarea psihanalitică fran-

ceză devenind un nume de referinţă şi putând fi considerat oarecum un „Freud al Franţei". ***Publicaţii:*** *Psychanalyse des psychonévroses et des troubles de la sexualité* (1935); *Le masochisme. Étude historique, clinique, psychogénétique et thérapeutique* (1938); *De la pratique à la théorie psychanalytique* (1950); *La psychanalyse d'aujourd'hui* (1957, ed., tradusă în engleză *Psychoanalysis of today* (1959); *La présence du psychanalyste* (1963); *Traite de psychanalyse* (1964);*Guérir avec Freud*" (1971). ***Apreciere:*** *„Mişcarea psihanalitică franceză a cunoscut în cel de-al treilea sfert al secolului nostru o înfruntare de proporţii epice pe plan teoretic şi organizatoric; Sacha Nacht a fost atunci principalul oponent al «insurgentului» Jacques Lacan ... Sacha Nacht a dobândit faima unui conducător inflexibil, ba chiar tiranic, nedispus să cedeze în faţa reformatorilor de tot soiul. A stăruit în convingerea că dirijarea analizelor terapeutice este mai cu seamă o treabă a profesioniştilor cu pregătire medicală. De altminteri a privit totdeauna cu suspiciune orientarea teoretizantă şi speculativistă promovată de vechiul său prieten Lacan. Pentru Nacht, freudismul trebuia să pună pe primul plan obiectivele medicale, iar nu pe cele culturalfilosofice*" (Brătescu, Gh. (1994) pp. 387-3888). ***Surse***: Brătescu, Gh. (1994), pp. 387-389; Saada, D. (1972). *Sacha Nacht*. Paris, Payot; *Nacht, Sacha Emanoel (1901-1977),* accesat 12 aprilie 2022 din: https://www.encyclopedia.com/psychology/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/nacht-sacha-emanoel-1901-1977; *Nacht, Sacha 1901-1977,* accesat 12 aprilie2022 din: http://worldcat.org/identities/lccn-n94089536/; https://www.wikiwand.com/ro/Sacha_Nacht

NĂDEJDE, DIMITRIE C. (1876-1947) filosof, psiholog şi sociolog român. Licenţiat al Facultăţii de Filosofie şi Litere a Universităţii Bucureşti (1894-1898) având ca profesori pe Titu Maiorescu, I. Crăciunescu şi C. Dumitrescu-Iaşi. În ultimul an de studii (1897-1898) a audiat cursul de Psihologie experimentală a lui C. Rădulescu-Motru ţinut pentru studenţii anului I. Obţine licenţa în Filosofie cu lucrarea *Valoarea vieţii ca problemă psihologică* (ianuarie 1898) coordonată de C. Rădulescu-Motru şi în care prefigurează abordările lui Gardner şi conceptul de *inteligenţă existenţială* ca sesizare şi pătrundere a relaţiilor complexe dintre sensurile vieţii. După obţinerea licenţei obţine poziţia de secretar-bibliotecar al Seminarului pedagogic universitar condus de C. Dumitrescu-Iaşi şi lucrează o perioadă (1899-1900) în paralel şi ca profesor, alături de C. Rădulescu-Motru şi M. Dragomirescu (M. Bejat, 1972, p. 236). În 1904 pleacă la studii în Germania la Facultatea de Filosofie a Universităţii din München. Aici studiază trei semestre consecutiv (1904-1905) Psihologie, Logică, Etică şi Istoria generală a Filosofiei cu Th. Lipps, Antropologie cu I. Ranke şi Istoria Filosofiei moderne cu Güttler. În iunie 1905 îşi susţine teza de doctorat în Filosofie la München sub conducerea lui Th. Lipps cu tema *Beitrag zur biologische Theorie der Lust und Unlust* (*Eseu asupra teoriei biologice a plăcerii şi durerii*). Disertaţia de doctorat este apreciată elogios de Theodor Lipps şi publicată în 1907 la Leipzig. Obţine titlul de doctor cu calificativul *„Magna cum laude"* (24 iunie 1905). Se întoarce în ţară, dar revine la München să-şi continue studiile în semestrul de iarnă 1905-1906. Se reîntoarce definitiv de la studii din Germania în 1907. Candidează, fără succes, pentru a obţine o catedră universitară la Facultatea de

Filosofie şi Litere din Bucureşti (în 1908 şi 1910) şi la Universitatea din Iaşi (în 1909 şi 1911). A pierdut concursul de fiecare dată pe motive formale luate în considerare de consiliul facultății – pozițiile universitare erau de logică şi istoria Filosofiei, respectiv estetică, etică şi sociologie, iar lucrările principale ale candidatului erau de psihologie. În acest context nefavorabil, se descurajează, renunță la orice vis de carieră universitară, dar din nefericire şi la psihologie. ***Contribuții:*** în perioada septembrie 1906 – septembrie 1907 obține un nou concediu de studii în Germania, unde pregăteşte o dezvoltare a tezei de doctorat cu titlul *Biologische Theorie der Lust und Unlust* (*Teoria biologică a plăcerii şi durerii*), a cărei primă parte o publică în 1908 tot la Leipzig. Partea a II-a nu a mai apărut. Lucrarea atrage atenția specialiştilor şi primeşte aprecieri favorabile, fiind recenzată de E. Danby în „The American Journal of Psychology" (1908, 19, 3, pp. 405-408; *apud* M. Bejat, 1972, p. 238) şi apreciată ca „cea dintâi încercare serioasă de a învinge în mod critic teoria finalistă a plăcerii şi durerii" (*Ibidem*). O parte a lucrării este tipărită la Bucureşti cu titlul *Raportul între sentiment şi forța vitală* („Revista de filosofie şi pedagogie", an II, 1908, 36 p.). Danby (*Ibidem*) precizează: „Toți cei ce se vor ocupa în viitor de psihologia sentimentelor vor trebui să țină seama de opera doctorului Nadejde... a făcut un serviciu real psihologiei ştiințifice... a fost dată o lovitură iscusită interpretării teleologice a sentimentelor". În esență, în această lucrare ***N.D.C.*** contestă cu argumente solide echivalența asertorică *„plăcut = normal, util; neplăcut = anormal, dăunător"* folosind ca exemple fumatul şi consumul de alcool care, deşi dau senzația de plăcere, au efecte nocive asupra sănătății. Tot în această lucrare tratează conexiunea dintre sentiment şi efort din perspectiva principiului conservării subordonat celui al economiei de efort. Va dezvolta acest subiect în alte lucrări ulterioare (*Raportul dintre sentiment şi forță vitală*, 1908 – fragment din partea a doua a *Teoriei biologice a plăcerii şi durerii (neplăcerii*), care trebuia să apară public la Leipzig, dar nu a mai apărut; *apud* M. Bejat, 1972, p. 239). Se reîntoarce în țară de la studii în Germania în 1907 şi continuă cercetările asupra sentimentelor de plăcere şi durere, dar abordează şi alte subiecte noi. Astfel, cu ajutorul lui C. DimitrescuIaşi şi dr. Obregia, întreprindea o cercetare experimentală pe care o va publica în 1910: *Munca psihică şi încercările determinării ei cantitative. I. Legile generale ale muncii psihice* (98 p.); *II. Curba muncii şi analiza ei* (107 p.). În această lucrare ***N.D.C.*** caută „firele comune între lumea fizică şi cea psihică" – idee care va marca întreaga sa operă. Încearcă să identifice „legile generale ale muncii psihice" pentru a demonstra că acestea „sunt aceleaşi ca ale oricărui fel de muncă", deci „legi comune sau principii generatoare ale întregii fenomenalități" (*Ibidem* p. 241). Preocuparea şi contribuția ştiințifică majoră a lui ***N.D.C.*** a fost relația fizic-psihic, susținând că legile psihologice trebuie să demonstreze şi să reflecte raporturi schimbătoare între mărimi schimbătoare. O altă direcție de cercetare a lui ***N.D.C.*** a fost ergonomia, comparând rezultatele măsurătorilor sale asupra fiabilității umane cu cele ale psihiatrului german E. Kraepelin (18561926). Gândirea şi opera psihologică a lui ***N.D.C***. au fost influențate de filosofia lui Th. Lipps şi psihologia franceză a epocii în care a trăit, reprezentata de Th. Ribot, G. Dumas, Ch. Richet, H. Beaunis etc. În esență concepția sa psihologică este de natură ştiințifică încercând

o integrare a ideilor herbartiene cu cele ale evoluționiștilor moderni sub influența viziunii lui Lipps. Concepând psihologia ca pe o știință empirică ***N.D.C.*** dezvoltă o nouă abordare a raportului *organic-stare sufletească* în contextul disputei teoriei periferice a emoțiilor a lui W. James și C.G. Lange. După ***N.D.C.*** starea organică este condiționată de stările și cerințele sufletești. Eșecul accesului la cariera universitară s-a reflectat, din nefericire, puternic descurajator în motivația lui ***N.D.C.*** de a continua cercetarea psihologică. ***Publicații:*** *Biologische Theorie der Lust und Unlust* (1908, Leipzig); *Învățământul filosofic în universitățile noastre* (1909); *Munca psihică și încercările determinării ei cantitative. I. Legile generale ale muncii psihice* (98 p.). *II. Curba muncii și analiza ei* (107 p.) (1910); *Despre știință și morală* (1910); *Probleme etice* (1911). ***Surse:*** Bejat, M. (1972). *Geneza psihologiei ca știință experimentală în România*. EDP, București, pp. 236-243; Nicola, Gr. (2004). *Istoria Psihologiei.* Editura Fundației România de Mâine, București, pp. 173-174; Stroe, C. (2019). *Rostiri etice în filosofia românească: studii de istorie a reflecției morale românești*. Editura Ars Docendi, Cluj-Napoca, pp. 47-74.

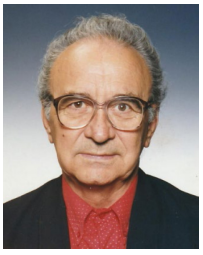

NEACȘU, GHEORGHE (n. 3 octombrie 1930, com. Târguşor, jud. Constanta – d. 27 iulie 2018, Bucureşti, înmormântat la Constanța) psiholog român, eminent cercetător academic și profesor universitar specializat în psihologia personalității și creativitatea artistică. A urmat Liceul „Mircea cel Bătrân" din Constanța. Absolvent al Universității „C.I. Parhon" din București, Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie, 1950-1955. Doctor în psihologie cu teza *Relația dintre elaborarea internă și expresivitatea mimico-posturală – indicator fundamental al talentului scenic* (27 aprilie 1970, 210 p.). ***Ascendență profesională și academică:*** redactor de scenarii la Centrul de Producție Cinematografică București (1955-1958); cercetător științific stagiar (1958-1960), cercet. șt. (1960-1965), cercet. șt. pr. gr. III (1965-1982) la Institutul de Psihologie al Academiei Române. În 1975 Institutul de Psihologie este comasat și integrat cu Institutul de Cercetări Pedagogice al Ministerului Învățământului sub denumirea comună de Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice. În urma experimentului scandalos al Meditației Transcendentale (MT) din 1982, Institutul de Cercetări P edagogice și Psihologice a fost desființat în stil „Inchiziționist", iar cercetătorii împreună cu membrii din conducerea Institutului au fost degradați profesional și trimiși la munci fizice în întreprinderi industriale ca muncitori necalificați sau în biblioteci la depozitele de cărți. ***N.Gh.,*** deși nu a participat la ședințele experimentului MT, este repartizat inițial pe Platforma Industrială a Centralei de Medicamente, Cosmetice, Coloranți și Lacuri din București ca muncitor necalificat în perioada 22 iunie – 1 septembrie 1982, după care a fost încadrat ca redactor principal II la Biblioteca Centrală Universitară (1982-1990). După Revoluția din Decembrie 1989, Institutul de Psihologie al Academiei Române este reînființat și cu aportul lui ***N.Gh***. care este reîncadrat ca cercetător științific principal II (1 aprilie 1990) și apoi ca cercetător științific principal I până la pensionare (1 mai 1990-1999). Concomitent este numit în funcția

de Director adjunct al Institutului de Psihologie „Mihai Ralea" (29 martie 1990) şi ales membru în Consiliul ştiinţific al institutului. Se pensionează la 1 iulie 1999, dar lucrează în continuare cumulat cu pensia. După 1999 lucrează ca prof. univ. la Universitatea privată „Hyperion" (1999-2001). Revine la Institutul de Psihologie, care în 2002 a fost comasat cu Institutul de Filosofie, devenind Institutul de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru" şi lucrează cumulat cu pensia (2002-2005). ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de psihologie la Universitatea „Hyperion". A făcut parte, mulţi ani la rând, din Comisia de testare a aptitudinilor pentru examenul de admitere la Institutul de Teatru din Bucureşti; selecţia se făcea şi pe baza testelor psihologice aplicate (teste de inteligenţă, personalitate, aptitudini şi aplicarea analizei lor factoriale). În calitate de conducător de doctorate în cadrul Institutului de Psihologie, reînfiinţat în 1990, ***N.Gh.*** a îndrumat şi coordonat cu responsabilitate, competenţă şi dăruire didactico-ştiinţifică un număr de 20 de doctoranzi. ***Cercetări:*** A efectuat cercetări în următoarele domenii: psihologia gândirii (gândirea creatoare în artă); sugestologie-psihoterapie, psihologia socială a culturii (de masă) şi industriale, psihologia aptitudinilor artistice (scenice), creativitatea la elevi, creativitatea artistică la actorii dramatici, psihologie cognitivă şi învăţarea asistată de calculator, metodologia cercetării psihologice (metode matematice complexe – analiza factorială, analiza de varianţă). ***Contribuţii:*** s-a remarcat cu precădere prin cercetări şi contribuţii în psihologia artei (aptitudinile artistice) şi metodologia cercetării psihologice. ***N.Gh.*** a cercetat problemele psihologice ale artei şi creativităţii artistice, psihologia actoriei (împreună cu Stroe Marcus), arta actorului şi procesul creaţiei actoriceşti: talent, originalitate, empatie. A contribuit la analiza reprezentărilor prezente la actori în timpul interpretării de roluri şi la descrierea unor tipologii specifice ale actorilor în procesul de creaţie scenică. A elaborat un *test de aptitudini scenice* şi o baterie de teste de aptitudini şi de personalitate pe care le-a aplicat timp de 12 ani în selecţia candidaţilor la examenele de admitere la Facultatea de Actorie a Institutului de Teatru. Pe această bază a elaborat soluţii factoriale interesante pentru structura artistică pe baza corelării trăsăturilor aptitudinale şi de personalitate. Prin cercetări a pus în evidenţă existenţa unei trăsături creative speciale la artişti „*Proiectivitatea scenică*" – aptitudinea de a prefigura modelul expresiv cel mai probabil al personajului dramatic – şi a realizat imaginea (structură) psihologică a talentului pentru arta dramatică. Cercetând creativitatea artistică în general şi pe cea actoricească în special cu ajutorul datelor experimentale a pus în evidenţă anumite tipuri de corelaţii între calităţile aptitudinale şi trăsăturile de personalitate ale artistului. În domeniul creativităţii şcolare, a cercetat diferenţial pe vârste şi înclinaţii extraşcolare ale elevilor relaţiile dintre inteligenţă şi interese, precum şi modalităţile de stimulare a creativităţii artistice şi intelectuale. O altă contribuţie se referă la psihologia comunicării prin expresii emoţionale. A condus un amplu proiect de cercetare UNESCO, studiu de caz pentru România, intitulat „Modalităţi de stimulare a creativităţii intelectuale şi artistice la elevi". De asemenea, a organizat şi realizat cercetări de psihologie socială a culturii şi colectivelor de muncă care s-au materializat în monografii ca: *Psihologia colectivelor de muncă – întreprinderea industrială* şi

Contribuții la psihosociologia organizării cursurilor de limbi străine în universitățile populare (1968). ***Teste şi instrumente de psihodiagnoză:*** a elaborat *Testul de atitudini dramatice şi creativitate artistică; Test de aptitudini scenice – baze teoretice, criterii şi tehnici de cotare, etalonare* (1975); ***Premii şi medalii:*** Medalia „25 de ani de la Proclamarea Republicii" (1972); Medalia „30 de ani de la eliberarea României de sub dominația fascistă" (1974); Premiul „Vasile Conta" al Academiei Române pentru monografia *Transpunere şi expresivitate scenică* (1972). ***Participare la evenimente ştiințifice:*** a participat cu comunicării ştiințifice la simpozioane, conferințe şi congrese de specialitate din țară şi străinătate (Cehoslovacia, Franța). ***Publicații (selectiv).*** **1.** ***Volume proprii, coautor sau coord.:*** *Contribuții la psihosociologia organizării învățământului de limbi străine în universitățile populare* (1968); *Transpunere şi expresivitate scenică* (1971; Premiul „V. Conta" al Academiei RSR); *Interacțiunea proceselor cognitive: studii şi cercetări experimentale* (1973, coautor); *Monografii profesionale. Vol. 14. Profesii din sectorul de poşta şi telecomunicații* (1973, coautor); *Creativitatea în ştiință, tehnică şi învățământ: cercetări* (1981, coautor); *Modalități de stimulare a creativității intelectuale şi artistice la preadolescenți şi adolescenți prin activități şcolare şi extraşcolare în contextul formării multilaterale a personalității* (1982, coord., UNESCO, Studiu de caz România). **2.** ***Capitole în volume:*** „Factori şi condiții ai creativității actoriceşti", în Bejat, M. (1981, coord.) *Creativitatea în ştiință tehnică şi învățământ*, pp. 259-284; „85 de termeni de psihologie şi etică", în *Dicționar de etică pentru tineret*, 1968; „Cu privire la cultura literar-artistică şcolară", în Dan-Spânoiu, G. (1981, coord.) *Cunoaşterea personalității elevului preadolescent*, pp. 117-135; „Creativitatea artistică", în *Probleme fundamentale ale psihologiei* (1980, în colab., pp 285-298); „Rolul improvizației în dezvoltarea aptitudinilor scenice", în *Arta actorului – manual* (1970, în colab., pp. 100-149); „Cognitiv şi afectiv în interpretarea scenică", în *Colocvii teatrale* (1976, în colab., pp. 174-182); „Dezvoltarea aptitudinilor şi talentelor", în *Psihologia şi viața* (1967, în colab., pp. 79-96). **3.** ***Studii şi articole (selectiv):*** *Studiul relației dintre imaginație şi expresia scenică în condiții de improvizație la actorii dramatici* (1969); *Funcția proiectivă a elaborării interne în creația actorului dramatic* (1970, „Revista de psihologie", 3, pp. 333-344); *„Studiul capacității de expresie scenică prin intermediul unei scări simple de evaluare* (1971); *Studiul expresiilor mimice şi posturale în două variante ale metodei judecătorilor: identificarea şi estimarea* (1971, „Revista de psihologie", 1, pp. 67-79); *Studiul capacității de expresie scenică prin intermediul unei scări simple de evaluare* (1971, 3, pp. 317-331); *Cu privire la metoda cercetării expresiei şi expresivității* (1972, „Revista de psihologie", 2, pp. 277-288); *Intuitiv şi ideativ în rezolvarea sarcinilor scenice de către studenți-actori* (1972, „Revista de psihologie", 4, pp. 429-441); *Funcția expresivității în arta actorului* (1973, „Studii şi cercetări de istoria artei, Seria Teatru, muzică, cinematografie", t. 20, nr. 2, pp. 135-141); *Expresivitatea vocală ca indicator al aptitudinii scenice* (1974); *Procesul de creație artistică (I)* (1998, „Revista de psihologie", t4, nr. 3-4, pp. 163-174) – subiect dezvoltat în „Revista de psihologie" pe parcursul mai multor numere până în 2000 din diverse perspective: psihanalitică, estetică, a conduitei creative etc; *Structura artistică aptitudinală – trăirea afectivă* (2004, „Revista de psihologie", 1-2). **4.** ***Traduceri:*** R. Doron şi F. Parot, *Dicționar de psihologie* (1991, 2006; coord. grup traducători). A

publicat, singur şi în colaborare, peste 100 de lucrării ştiinţifice: 20 de monografii şi capitole în monografii, aproximativ 40 de studii teoretice şi experimentale, 30 de comunicări ştiinţifice şi 17 rapoarte de cercetare. ***Apreciere:*** *„Un pasionat al psihologiei artei, mai ales a artei teatrale. A organizat o echipă de cercetători din care am făcut şi eu parte, de testare a talentului scenic, care participa la examenele de admitere la teatru şi cinematografie. A realizat cercetări riguroase, dar a scris prea puţin, fiind foarte exigent, uneori chiar critic"* (I. Mânzat). ***Surse:*** *dr. Neacşu Gheorghe – Dosar personal,* accesat şi consultat de dr. Pavel Mureşan la data 3 octombrie 2022 la Arhiva Institutului de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru" al Academiei Române, cu ajutorul şi amabilitatea deosebită a dnei Dana Arventi, fiica psihologului Stroe Marcus; Informaţii esenţiale (poză, copie după Diploma de absolvire a Facultăţii, copii pagini din cartea de muncă, date evoluţie profesională etc.) au fost obţinute online de la şi prin amabilitatea deosebită a fiicei, Liliana Carmen Luchian, 4 decembrie 2022.

NECULAU, ADRIAN D. (n. 30 august 1938, Ungureni, jud. Botoşani – d. 20 decembrie 2012, Iaşi) psiholog şi profesor universitar român emerit, specializat în Psihologie socială – *„deschizătorul şi catalizatorul de orizont internaţional al psihologiei ieşene post-decembriste"* (L. Iacob); *„un psiholog în Agora*". Născut într-o familie de învăţători, urmează şcoala primară şi gimnaziul în comuna natală după care, Liceul „August Treboniu Laurian" din Botoşani (1952-1956). Licenţiat al Secţiei de PedagogieLimba şi Literatura Română a Facultăţii de Litere şi Filosofie din Iaşi (1957-1962) cu teza de licenţă coordonată de acad. Şt. Bârsănescu şi intitulată *Educaţia adulţilor în România* (1962). Doctor în psihologie cu teza *Liderul în grupul de muncă*, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi, iunie 1974, cond. şt. acad. V. Pavelcu. ***Ascendenţă academică:*** profesor în învăţământul mediu la Chişineu-Criş, la 72 km de Oradea (1962-1965); psiholog şi apoi şef la Laboratorul de Psihologie al Întreprinderii Regionale de Transporturi Auto Iaşi (IRTA) (1965-1969), unde îl cunoaşte şi lucrează sub îndrumarea lui Ion Holban. Asistent univ. cu normă de cercetare la Centrul de Sociologie al Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi (1969-1972); lector univ. (1972-1979), conf. univ. (1979-1990), prof. univ. (1990-2012) la Catedra de Psihologie-Pedagogie a Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi. S-a pensionat în 2008 – colectivul Catedrei de Psihologie a publicat, în cinstea lui, volumul *Omagiu profesorului Adrian Neculau*. ***Mobilitate academică:*** Profesor invitat la: École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris, 1991; Universitatea Paris X, Nanterre, 1996; director de cercetare la Maison des Sciences des Hommes, februarie 1998; profesor invitat la Universitatea Laval, Québec, Canada, 2003; profesor invitat la Universitatea Paris X, Nanterre, 2004; profesor invitat la Universitatea din Poitiers, 2004; stagii de cercetare la universităţi: Paris X, MSH-Paris, Liège, Valencia, Chambéry, Lille, Napoli, Roma; membru în jurii de doctorat la Universităţile Paris X, Nanterre, Laval (Québec), Paris V, René Descartes (Paris), La Sapienza – Roma, „Ion Creangă" Chişinău, Universitatea Bucureşti şi Universitatea din Cluj-Napoca.

Burse de studii Tempus: Universitatea din Lille (1992); Universităţile din Savoie (Franta) şi Liège (Belgia) (1997). ***Poziţii management academic, didactic şi profesional:*** prorector cu cercetarea ştiinţifică şi învăţământul postuniversitar al Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi (1996-2000); secretar ştiinţific al Senatului Universităţii „Al.I. Cuza" (1992-1996); şef Catedra de Psihologie-Pedagogie a Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi (1990-1994; 2000-2008); vicepreşedinte al Comisiei de Ştiinţe Sociale a Consiliului Naţional de Evaluare şi Acreditare Academică (1995-2005); preşedinte al Comisiei de PsihologieŞtiinţele Educaţiei a Consiliului Naţional pentru Atestarea Titlurilor şi Diplomelor Universitare, Ministerul Educaţiei şi Cercetării (1997-2006); preşedinte al Asociaţiei Române de Cercetare şi Intervenţie Psiho-Socială (ARCIPS) din 2002; director al Bazei de Cercetare în Psihologia Aplicată – Centrul de excelenţă al Consiliului Naţional al Cercetării Ştiinţifice, din 2002; coordonator al Laboratorului „Psihologia Câmpului Social" din 1995; preşedinte al filialei Iaşi a Centrului de Cercetări pentru Problemele Tineretului; vicepreşedinte Asociaţia Psihologilor din România (1991-2002); preşedinte Asociaţia Psihologilor din Moldova; redactor-şef adjunct al „Revistei de Psihologie"; redactor-şef „Buletinul Cabinetului Pedagogic al Universităţii «Al.I. Cuza»", din 1985; membru în comitetul executiv al consorţiului European Ph. D. on Social Representations and Communication and So.Re.Com. THEmatic NETwork, Università degli studi di Roma „La Sapienza", care organizează şi acordă doctoratul european în Psihologie socială. ***Afilieri profesionale. Membru:*** Asociaţia Psihologilor din RSR (1964-); European Association of Experimental Social Psychology din 1996; Association Internationale de Psychologie du Travail de Langue Française (AIPTLF); ADRIPS – Association pour la Difussion de la Recherche Internationale en Psychologie Sociale din 2000; CIRFIP – Centre International de Recherche, Formation et Intervention Psychosociologique, Paris, din 2005; L'Observatoire Européen des Répresentations Sociales – membru fondator din 1998; membru în Comitetul executiv al European PhD on Social Representations and Communication and So.Re.Com. THEmatic NETwork, Università degli studi di Roma „La Sapienza", din 2006. Membru în comitetele de redacţie ale unor reviste naţionale („Revista de psihologie" – redactor-şef adjunct din 1990; „Revista de pedagogie"; „Revista de pedagogie şi psihologie", Chişinău; „Revista de cercetări sociale"; „Psihologia"; „Sociologie românească"; „Analele ştiinţifice ale Universităţii «Al.I. Cuza, Iaşi, Seria Psihologie", redactor-şef din 1990) şi internaţionale de prestigiu: „Psychologie et Société"; „Nouvelle Revue de psychosociologie"; „Cahiers internationaux de psychologie sociale"; „Revue de Psychothérapie Psychanalytique de Groupe"; membru în Comitetul Ştiinţific al Centrului de Studii şi Cercetări în Domeniul Culturii din 2005. ***Titluri ştiinţifice şi academice onorifice:*** titlul de Profesor Emerit al Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, din 24 octombrie 2008; *Doctor „Honoris Causa"* al Universităţii de Vest din Timişoara, 2003. ***Activitate didactică:*** a predat, la nivel de licenţă, masterat şi doctorat, cursuri de Psihologie socială, Dinamica grupurilor, Memoria socială, Grupuri şi Organizaţii etc. ***N.A.*** a contribuit la dezvoltarea şi modernizare învăţământului psihologic în Republica Moldova imediat după căderea comunismului. Astfel, a ajutat Universitatea Peda-

gogică de Stat „Ion Creangă" din Chişinău să-şi modernizeze curriculum-ul, a transferat dinspre „Vest spre Est": programe de formare, cursuri universitare, metode de predare, ghiduri pentru studenți etc; a acordat doctorate tinerilor cercetători moldoveni şi i-a integrat în cercetări europene. ***Conducător de doctorat***: a îndrumat 40 de tineri din România, Republica Moldova, Germania şi Israel care au obținut diploma de doctor în psihologie, specialitatea Psihologie socială. ***Cercetări şi contribuții:*** psihologie socială; psihosociologia conducerii şi a liderului (comportamentul de conducere şi personalitatea liderului, comportamentul organizațional); dinamica grupului; memoria şi influența socială a minorităților; grupurile de antrenament şi valoarea lor formativă; probleme psihosociologice ale relației profesor-elev. A întreprins cercetări în şcoli şi întreprinderi privind relațiile interumane, cooperare, conflict şi autoritate etc. ***N.A.*** a înființat în 1997, împreună cu Teodor Cozma, Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi. A creat o şcoală autentică de psihologie socială românească cu accent pe reprezentările sociale ale sărăciei şi puterii, memoria şi influența socială a minorităților valorificând creația psihosocială a lui Serge Moscovici, cel mai reprezentativ psiholog social european al secolului XX. L-a contactat, vizitat la Paris şi intervievat, Serge Moscovici fiind de origine evreu român din Brăila emigrat în Franța în 1947. A scris despre el şi au publicat împreună memorii şi interviuri. I-a reabilitat imaginea acestui mare psiholog european, aproape necunoscut în țara noastră până la Revoluția din Decembrie 1989. Prin profesorul Serge Moscovici, ***N.A.*** a dezvoltat contacte cu personalități ale psihologiei europene, a obținut stagii de cercetare la Maison des Sciences des Hommes din Paris şi la Universități din Lille, Liège, Chambéry, Napoli, Nanterre, Paris, Roma etc. ***N.A.*** fondat Laboratorul „Psihologia câmpului social", a editat prima revistă academică românească de „Psihologie socială" la Universitatea din Iaşi şi două colecții la Editura Polirom, „Collegium. Psihologie" şi „Psihologie aplicată"; a inițiat şi coordonat proiecte europene şi a făcut parte din echipe de cercetare europene privind studiul puterii, a influenței sociale a minorităților şi reprezentarea socială a sărăciei. A visat şi militat ca psihologia socială românească să se integreze în comunitatea cercetării europene. ***N.A.*** este considerat unul dintre cei mai activi şi întreprinzători psihologi sociali post-decembrişti din Europa de Est. A format noi generații de psihologi, a extins cadrul instituțional al psihologiei sociale şi a creat colaborări şi parteneriate cu laboratoare şi personalități de prestigiu ale psihologiei sociale europene. A. Stan (2019, p. 367) enumeră sintetic meritele lui ***N.A.*** până la pensionare în 2008: contribuție majoră la înființarea la Iaşi a Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației în 1997; selectarea unui grup valoros de cadre tinere pentru facultate pe care i-a urmărit, încurajat şi facilitat cariere universitare; înființarea revistei „Psihologia socială" (împreună cu colaboratorii săi) – prima revistă de specialitate în domeniul psihologiei din Iaşi; deschiderea psihologie ieşene spre Europa cu predilecție spre mediul universitar francofon şi atragerea de proiecte majore la nivel european în care i-a implicat pe tinerii săi colaboratori. ***N.A.*** a investigat documentele de arhivă şi a publicat studii valoroase despre crimele comise de comunism asupra generației

interbelice de psihologi academici (N. Mărgineanu, V. Pavelcu, Petre Botezatu, I.M. Nestor, C. Gh. Bontilă, Traian Herseni, C.I. Botez, C. Zahirnic etc.) care au fost condamnați și închiși în pușcării decenii întregi. Astfel, ***N.A.*** a contribuit masiv la reabilitarea lor morală. A coordonat volume colective în care sunt analizate efectele psihosociale ale comunismului și tranziției (*La vie quotidienne en Roumanie sous le communisme,* 2008, Paris ed.). A desfășurat o bogată activitate de popularizare și aplicare a rezultatelor cercetărilor psihosociale. ***Proiecte europene și contracte de cercetare (selectiv):*** „Reprezentarea socială a puterii" (Paris 2001, cercetare internațională – Italia, România, Mexic, Indonezia); Inserția țiganilor prin profesie (2001-2002, contract Leonardo, coord. Universitatea din Perpignan; „Formarea profesioniștilor pentru asistarea persoanelor abandonate" (2002, contact Leonardo, coord. Academia din Grenoble); „Sărăcia și reprezentarea ei socială" (1998-2000, cercetare europeană, inițiată de MSH Paris cu participare Franța, Italia, România, Mexic); „Status și prestigiu academic în câmpul universitar" (1995-1996) etc. ***Premii, diplome, distincții:*** Premiul Opera Omnia al CNCSIS pentru întreaga activitate de cercetare științifică, 2008; Diploma de Excelență a MEC, 2007; premiul revistei „Cuvântul" pentru lucrarea *Viața cotidiană în comunism*, 2004; Diploma „Centru de Excelență" pentru Laboratorul de psihologie aplicată al Facultății de Psihologie (2002); Ordinul Național „Serviciul Credincios" în grad de Cavaler, 2000; Premiul Fondului Literar din România pentru lucrarea *Memoria pierdută*, 1999. ***Participări la evenimente științifice:*** a organizat simpozioane naționale și internaționale pe teme de psihologie socială aplicată la Iași cu participarea unor reprezentanți importanți ai psihologiei sociale europene (Gilles Ferreol, Pierre de Visscher, Juan Antonio Pérez, Willem Doise, André Sirota) și a participat cu comunicări științifice valoroase la numeroase manifestări științifice naționale și internaționale; organizator al „7ème Congrès International de Psychologie Sociale en Langue Française", Iași, 28-30 august 2008; în 2005 a organizat la Iași prima Conferință Națională de Psihologie Socială; membru în Comitetul Științific al câtorva Conferințe Internaționale asupra Reprezentărilor Sociale (Roma, 2008; Tunis, 2010; Evora, 2012) sau ADRIPS (Porto, 2012); Conferința Națională de Psihologie, ediția a VI-a, 25-29 septembrie, 2012, Brașov; „Transfoemer la violence en Oceanie", primul congres de psihologie al CPNC (Collège des Psychologues de Nouvelle Calédonie), Nouméa, 12-15 noiembrie 2013; Conferințe la universități din Franța (Paris X, Nanterre și Poitiers), Laval – Québec (Canada), Roma („La Sapienza"), Lisabona, Porto (Portugalia), Freiburg (Elveția), Chișinău ș.a. ***Activitate editorială și membru în comitete de redacție:*** coordonator a două colecții la Editura Polirom din Iași: „Collegium. Psihologie" și „Psihologie aplicată" (în aceste colecții au apărut peste 80 de lucrări, originale și traduceri); redactor-șef al revistei „Psihologia Socială", editată de Laboratorul „Psihologia Câmpului Social", din 1998 (15 ani de apariție neîntreruptă, comitet de redacție internațional, colaboratori din toată Europa, apare în limbile franceză, engleză și română, singura revistă de psihologie socială din Europa Centrală și de Est), editată de Polirom; redactor-șef al revistei „Analele Științifice ale Universității „Al.I. Cuza" din Iași – Seria Psihologie" (1993-2002); ulterior, director onorific; redactor-șef adjunct la

„Revista de psihologie", editată de Institutul de Psihologie al Academiei Române, din 1990. ***Membru în comitetul de redacție al revistelor:*** „Les Cahiers internationaux de psychologie sociale" (Liège, Belgia), din 2000; „Psychologie et Société", publicată de „Observatoire Européen des Représentations Sociales" (Perpignan şi Aix), din 1999; „Nouvelle Revue de Psychosociologie" (Paris), din 2006; „Revue de Psychothérapie Psychanalytique de Groupe" (Paris), din 2008; „Synergies Roumanie", editată de Groupe d'Études et de Recherche pour le Français Langue Internationale, publicată de „Maison des Sciences de l'Homme", Paris, din 2005; „Les Cahiers de Psychologie Politique" (Caen, Franța), din 2004; „Revista de psihologie şi pedagogie" (Chişinău); „Revista de cercetări sociale" (Bucureşti); „Sociologia românească" (Bucureşti); „Ethos universitar" (Iaşi); „Revista de pedagogie" (Bucureşti); „Psihologia resurselor umane", Asociația de ştiințe cognitive din România (Cluj-Napoca); „Revista Română de Comunicare şi Relații Publice" (Şcoala Națională de Studii Politice şi Administrative); „Revista de psihologie aplicată" (Timişoara); „Revista de psihologie şi ştiințele educației" (Braşov); membru fondator şi membru în colegiul de redacție al revistei „Cronica veche" (Iaşi). ***Publicații (selectiv):*** a publicat 13 cărți ca autor unic, 24 volume colective coordonate (editor, autor); s-a ocupat de îngrijirea a patru volume de autor (Vasile Pavelcu – 2; Serge Moscovici; André de Peretti). Peste 200 de studii şi articole în volume şi reviste de specialitate, în țară şi în străinătate, între care în revistele: „Connexions" (Paris), „European Journal of Teacher Education" (Londra), „Bulletin de Psychologie" (Paris), „Les Cahiers Internationaux de Psychologie Sociale" (Liège, Belgia), „Nouvelle Revue de Psychosociologie" (Paris), „Les Cahiers de psychologie politique" (Caen, Franța), „Rassegna di Psicologia" (Roma), „Chimères" (Paris), „Revista de psihologie şi pedagogie" (Chişinău), „Synergie Roumanie" (Paris). **1. *Volume proprii***: *Introducere în dinamica grupurilor* (1974, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi, litografiat); *Liderii în dinamica grupurilor* (1977); *Grupurile de adolescenți* (1977); *A fi elev* (1983); *A trăi printre oameni* (1989*); Pedagogie socială. Experiențe românești* (1994); *Câmpul universitar şi actorii săi* (1997); *Une expérience en vue de réformer l'Université de l'intérieur: le Laboratoire «Psychologie du champ social» de l'Université «Al.I. Cuza» de Iaşi – Étude de cas* („Alternative", 1998); *Memoria pierdută. Eseuri de psihosociologia schimbării* (1999); *Psihologia câmpului social: reprezentările sociale* (1997); *Violența. Aspecte psihosociale* (2003); *Educația adulților* (2004); *Psihologie. Manual pentru clasa a X-a* (2005); *Dinamica grupului şi a echipei* (2007); *Un psiholog în Agora* (2007); *Psihologia servituții voluntare* (2011). **2. *Volume în colab., coordonate sau coautor:*** *Elemente de sociologie industrială* (1975, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi, litografiat, în colab.); *Comportament şi civilizație* (1987); *Cultură şi personalitate* (1991); *Psihopedagogie* (1994); *Reprezentările sociale* (1995); *Educația în schimbare* (1996); *Minoritari, marginali, excluşi* (1996); *Psihologie socială. Aspecte contemporane* (1996); *Psihologie socială sau Maşina de fabricat zei* (1997, coautor); *Câmpul universitar şi actorii săi* (1997); *Psihosociologia schimbării sociale* (1998); *Psihologia rezolvării conflictului* (1998, coautor); *Aspecte psihosociale ale sărăciei* (1999, coautor); *Analiză şi intervenție în grupuri şi organizații* (2000); *Dinamica grupurilor* (2001, coautor); *Şcoala la răscruce. Schimbare şi continuitate*

în curriculumul învățământului obligatoriu (2002, coautor); *Urmele timpului. Iluzii româneşti, confirmări europene (dialog cu Serge Moscovici)* (2002, coautor); *Violența. Aspecte psihosociale* (2003, coautor); *Noi şi Europa* (2003); *Educația adulților* (2004); *Manual de Psihologie Socială* (2004, coautor); *Viața cotidiană în comunism* (2004, ed.); *La vie quotidienne en Roumanie sous le communisme* (2008, ed.); *Indivizi şi societăți sechestrate* (2010, coord.); *Psihosociologia crizei* (2011, coautor). **3. *Studii şi capitole în volume:*** Neculau, A., Zlate, M. (1983). „Clasa de elevi ca formațiune psihosociologică". În I. Radu (ed.), *Psihologia educației şi dezvoltării.* **4. *Articole în reviste (selectiv):*** (1987) *Petre Botezatu – psihologul*. „Analele Ştiințifice ale Universității «Al.I. Cuza» din Iaşi – Seria Psihologie", 12, 25-29; (1988). *Personalitatea – o construcție socială*. „Revista de psihologie", 14, 29-42; (1991). *Roumanie: le changement difficile.* „Connexions", 58, 107-118; *Reprezentările sociale – o nouă carieră*. „Analele Ştiințifice ale Universității «Al.I. Cuza» din Iaşi – Seria Psihologie", 2, 91-109; (1992). *Le secrets de l'Est: le modél Roumain*. „Connexions", 59, 31-43; *La résistence au changement dans le champ socio-professionel roumain*, „Analele Ştiințifice ale Universității «Al.I. Cuza» din Iaşi – Seria Psihologie", 4, 23-37; (1998). *Intervention et manipulation*. „Connexions", 71, 187-205; (2010). *Psihologi români în închisorile comuniste.* „Psihologia Socială", 25, 14-29; (2011). *Dramele psihologilor români: întemnițați, anchetați, supravegheați*. „Revista de psihologie", 58(1), 5-22; (1995, în colab.). *Changement et résistance au changement dans le milieu universitaire roumain.* „European Journal of Teacher Education", 18(2-3), 155-170; (2002, în colab.). *The influence of the context în the choice of poverty coping practices*. „Psihologia Socială", 10, 67-78; (2007, în colab.). *Stres ocupațional şi reprezentări sociale ale muncii în mediul universitar*. „Revista de psihologie", 53(1-2), 49-68; (2010, în colab.). *Le systeme totalitaire. Du dehors au dedans*. „Connexions", 94, 95-112; (2012). *What people think about cloning? Social representation of this technique and its associated emotions.* „Journal for the Study of Religions and Ideologies", 11, 3-30. ***N.A.*** a publicat peste 75 de studii în volume şi peste 100 de articole în reviste de specialitate naționale şi internaționale. A coordonat două manuale de psihologie socială (nivel pre- şi universitar). ***Aprecieri:*** *„Adrian Neculau, aş putea spune, mi-a fost prieten de-o viață. Am scris împreună primul curs universitar de psihosociologie industrială... Am împărtăşit aproape aceleaşi griji, speranțe şi idealuri... Nu voi uita zâmbetul lui care exprima împăcarea cu sine şi cu lumea, bucuria unei vieți împlinite, atingerea scopului mărturisit al activității sale de după decembrie '89: conectarea cercetării psihosociologice româneşti la câmpul de cercetare european, ajutarea tinerilor să «iasă în lume» şi să devină nume cunoscute în psihologia socială, inițierea unei construcții instituționale solide în acest domeniu"* (S. Chelcea, 2014). *„Ca om, Adrian Neculau, era un psiholog social înnăscut, nu făcut. Realiza aproape instantaneu portretul psihologic, cu dominantele sale, al persoanei care se afla în fața sa şi, mai ales, dacă este sinceră sau prefăcută, dacă are bune intenții sau din contră. În Universitate era un turn de veghe, cunoscând situația tuturor catedrelor şi facultăților, a cadrelor didactice care au şanse în cadrul unor concursuri, al perspectivei profesionale unui cadru didactic... păstra tot timpul legătura cu studenții eminenți plecați în străinătate şi uneori forma în rândul lor un curent de opinie. Întreținea legături cu marile personalități ale psihologiei sociale din Europa francofonă, fiind suficient să amintim pe*

Serge Moscovici, un veritabil monstru sacru al psihologiei sociale mondiale" (A. Stan, 2019, p. 367). „*Adrian Neculau – deschizătorul şi catalizatorul de orizont internațional al psihologiei ieşene post-decembriste. Această miză l-a animat la fel de puternic ca şi cea a reînființării unei facultăți de profil la universitatea noastră (vis împlinit în 1997) sau a creării unor prestigioase colecții de psihologie la Editura Polirom – partener nedezmințit timp de aproape trei decenii – cât şi la editura Universității. Este clar că, fără ingeniozitatea, tenacitatea, efortul, încăpățânarea, diplomația, influența, persuasiunea, farmecul, flerul, asumarea riscului, bonomia şi credința sa absolută că se poate, ieşirea noastră spre orizonturi internaționale – academice, ştiințifice, de intervenție socială, organizațională, psihoterapeutică, educațională etc. – ar fi întârziat semnificativ şi, cu certitudine, ar fi fost mai săracă. Şi, poate, mai limitat francofonă*" (Luminița Iacob, fiica profesoarei Stela Teodorescu; din studiul *De la efervescența imprevizibilă la posibilități instituționale deschise*, p. 1, primit nepublicat de la autoare). ***Recunoaşteri:*** *Laboratorul de Psihologia Câmpului Social* de pe lângă Catedra de Psihologie a Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea „Alexandru Ion Cuza", inițiat de ***N.A.***, a fost redenumit *Laboratorul de Psihologie socială şi organizațională „Adrian Neculau"*; 2 numere omagiale 32(II), 2013 şi 50(II)/2022 ale revistei „Psihologia socială", Universitatea „Alexandru Ion Cuza", au fost dedicate in *memoriam Adrian Neculau (1938-2012*). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Chelcea, S. (2013). In *memoriam. Adrian Neculau*. „Revista de psihologie", 59, 1, 86-89; Liiceanu, A. (2013). In *memoriam. Adrian Neculau*. „Revista de psihologie", 59, 1, 83-85; Boncu, Şt. (2022). *In Memoriam Adrian Neculau (1938-2012). Psihologia socială ieşeană. Deceniul efervescent 1995-2005.* „Psihologia socială", 50(II), 2022, pp. 19-27; Stan. A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară.* Editura Junimea, Iaşi, pp. 366-371; *Adrian Neculau (30 august 1938 – 20 decembrie 2012).* „Psihologia socială", 32(II), 2013, pp. 9-10; *Adrian Neculau,* accesat 12 decembrie 2022 din: http://150.uaic.ro/personalitati/psihologie-si-stiinte-ale-educatiei/adrian-neculau/; Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. V (J-W). Editura Geneze. Bucureşti, pp. 138-140.

NEGURĂ, ION (n. 21 februarie 1943, Bocani, raionul Făleşti, Republica Moldova) psiholog, profesor universitar român din Republica Moldova remarcat prin atitudine critică față de regimul comunist şi implicat în activități culturale nepermise în perioada comunistă sovietică. Licențiat în Limba şi Literatura Moldovenească, Institutul Pedagogic de Stat „Alecu Russo" din Bălți, Facultatea de Filologie (1963-1968). Doctor în psihologie la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov" din Moscova, Facultatea de Psihologie (1973-1976). După întoarcerea de la Moscova a format un cerc de prieteni din noua generație de intelectuali şi au promovat prin întâlniri informale limba şi literatura română demonstrând că limba moldovenească nu este diferită de limba română aşa cum susținea ideologia sovietică. Profesor şcolar de română şi franceză la şcolile din satele Bocani şi Pârlița, raionul Făleşti (1967-1971); cercetător

ştiinţific superior la Institutul de Cercetări Ştiinţifice în domeniul Pedagogiei din Chişinău (19711983); conf. univ. la Institutul de Perfecţionare a Cadrelor Didactice, Chişinău (1983-1991); conf. univ. la Institutul Naţional de Instruire Continuă, Chişinău (1991-1992); conf. univ. la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chişinău (1994-2008). Membru al primului Parlament al Republicii Moldova ales în mod democratic (1990-1994). ***Conducător de doctorate:*** a îndrumat un număr de 19 tineri din Republica Moldova şi România în conceperea şi realizarea proiectelor de cercetare doctorală. ***Poziţii management didactic, academic şi de cercetare:*** director adjunct, director în şcolile din satele Bocani şi Pârliţa, raionul Făleşti; Şef de secţie la Institutul de Cercetări Ştiinţifice în domeniul Pedagogiei, Chişinău (1977-1983); Şeful Catedrei de Psihologie la Institutul de Perfecţionare a Cadrelor Didactice, Chişinău (1983-1991); Prim prorector la Institutul Naţional de Instruire Continuă, Chişinău (1991-1992); vicepreşedinte al Comisiei pentru Ştiinţă şi Învăţământ a Parlamentului Republicii Moldova (1992-1994); şeful Catedrei de Psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chişinău (1994-2009); redactor-şef adjunct al revistei „Psihologie. Psihopedagogie specială. Asistenţă socială", editată de Facultatea de Psihologie şi Pedagogie specială din 2005. ***Mobilitate academică:*** profesor invitat la Universitatea Freiburg, Elveţia, noiembrie 2007; membru în comisii de doctorat la Universitatea „Al.I. Cuza", 2000-2013, câte 1-2 comisii pe an. ***Titluri academice onorifice:*** *Profesor Emeritus* al Universităţii Pedagogice de Stat „Ion Creangă" (2013). ***Distincţii, ordine şi medalii:*** Diploma Academiei de Ştiinţe a Moldovei pentru rezultate ştiinţifice remarcabile (2015); Ordinul Republicii (2013); Ordinul de onoare (2011); Medalia „Meritul Civic" (1996); Medalia „Excelenţa în educaţie în URSS" (1991); Medalia „Eminent al învăţământului public" (1987). ***Cursuri universitare elaborate şi predate:*** *Psihologia memoriei, gândirii şi imaginaţiei; Psihologia limbajului; Psihologia învăţării; Învăţarea adulţilor; Metodologia cercetării calitative; Memoria socială; Gândirea psihologică* ş.a. ***Participări la evenimente ştiinţifice:*** 2014, 5-6 noiembrie: Conferinţa ştiinţifică internaţională „Eficientizarea învăţământului – vector al politicilor educaţionale moderne". Chişinău, IŞE; 2013, 14 septembrie: Conferinţa ştiinţifică naţională cu participare internaţională „Practica psihologică contemporană", Chişinău, UPS „Ion Creangă"; 2012, 24 aprilie: Conferinţa ştiinţifică internaţională „Paradigmele inteligenţei în psihologia contemporană", Chişinău, DGÎTS; 2010, 23-25 septembrie: Conferinţa Naţională de psihologie V cu comunicarea „Studiu comparativ asupra reprezentărilor sociale ale Uniunii Europene", Iaşi; 2010, 5-8 iulie: La X-ième Conférence Internationale sur les Répresentations Sociales „Répresentations, transmission des savoirs et transformation sociale", Tunisie; 2009, 5-6 decembrie: Simpozion regional (Republica Moldova, România, Ucraina) „Formarea profesională a studenţilor psihologi în universităţile din regiune în conformitate cu criteriile Procesului Bologna", UPS „Ion Creangă", Chişinău. ***Publicaţii:*** Peste 100 publicaţii dintre care enumerăm selectiv volume proprii sau coordonate, capitole şi articole: *Formarea competenţelor de rezolvare a problemelor psihologice în procesul instruirii iniţiale şi continue a psihologilor* (2014, coord.); *Motivational strategies for learning a foreign language în the classroom.* În:

„Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială" (2014, 2 (35), pp. 5767, coautor); *O realizare de vârf a psihologiei muzicale.* În A. Dănilă, M. Tetelea, E. Paşca (coord.). „Ion Gagim şi universul muzicii" (2014, pp. 106-107); *Psihologul Adrian Neculau şi ispita vieții eterne.* În: „Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială" (2013, 1 (30), pp. 97-99)*; Atitudinile sociale şi schimbarea lor*. În: „Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială". (2012, 1 (26), pp. 64-66); *Psihologia generală* (2011, 181 p., coautor); *Cum îşi reprezintă societatea persoanele cu dizabilități*?. În: „Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială" (2011, 4 (25), pp. 5963); *The influence of the ideologicalglobal context on social representations of the European Union*. În: „Annals of the Alexandru Ioan Cuza University. Psychology Series" (2010, Vol. 19, nr. 2, 35-50, coautor); Negură, I. & Peev, V.(2009). *Identity Patterns în the Roma Minority from the Republic of Moldova* (2009). În: „Transitions", vol. 48-2, pp. 4153 (Institut de sociologie de l'Université Libre de Bruxelles & Institut européen de l'Université de Genève). ***Apreciere:*** *„Profesorul Ion Negură a îmbinat magistral cartea de învățătură – a îndrumat cu dăruire studenți şi doctoranzi – cu lupta pentru recunoaşterea oficială a limbii române ca limbă de stat în Basarabia străbună şi pentru alungarea tancurilor sovietice de pe pământul Patriei. Rămâne un exemplu de cărturar patriot, care, prin scris şi faptă, adevereşte vorba cronicarului: «Nasc şi la Moldova oameni»"* (prof. univ. dr. Septimiu Chelcea, aprilie 2020). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români*, Anexa 2; *Negura Ion. Curriculum Vitae Europass,* accesat 12 februarie 2022 din: https://psyexcelsior.files.wordpress.com/2016/02/negura-ion-europass-ro.pdf

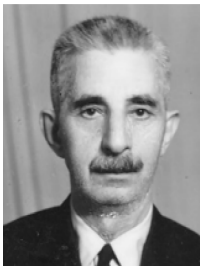

NESTOR, IACOB-MARIUS I. (n. 17 decembrie 1901, Focşani – d. 1989, Germania) ilustru psiholog român şi conf. univ. din perioada interbelică; absolvent al Universității din Bucureşti, Facultatea de Filosofie şi Litere, secția FilosofiePsihologie (1924-1928). „Wundt al României". Doctor în Filosofie şi Litere, specialitatea Psihologie cu teza *Psihologia clipei de spaimă – contribuție la psihologia accidentelor*, Bucureşti, 1932, coord. şt. prof. C. Rădulescu-Motru. Elev al prof. C. Rădulescu-Motru, W. Köhler (Berlin) şi K. Marbe (Würzburg). ***Membru*** al Asociației Internaționale de Psihologie Aplicată (1932-1948). ***Specializare*** la Universitatea din Berlin cu prof. W. Köhler, K. Lewin şi H. Rupp şi la Universitatea din Würzburg cu prof. K. Marbe (1929-1932). A activat la Universitatea din Bucureşti, Catedra de Psihologie (condusă de C. Rădulescu-Motru), Laboratorul de Psihologie experimentală (1929-1948) pe care l-a condus 15 ani, ca asistent, şef de lucrări şi conf. univ. de psihologie experimentală. A fost degradat şi marginalizat profesional de către regimul comnist ca urmare a legii reorganizării învățământului superior din 1948. Nu a fost închis, dar în anii '50 a fost supravegheat de organele de securitate. ***Cercetări complexe în domeniul:*** psihologia şcolarului român, psihologia muncitorului român, metode de depistare a trăsăturilor de personalitate, organizarea ştiințifică a efortului uman, economisirea energetismului somato-psihic şi mărirea ratei bucuriei de a

trăi, descifrarea ştiinţifică a trăsăturilor somatice şi psihice ale poporului român, structurarea unei psihologii şi psihoergonomii ştiinţifice româneşti, axarea învăţământului românesc pe cunoaşterea precoce a trăsăturilor de personalitate, investigaţii creiologice. ***Contribuţii:*** personalitate marcantă a psihologiei româneşti, caracterizată prin independenţă în gândire şi acţiune, cercetător complex de mare profunzime şi vigoare experimentală, bun organizator şi militant neobosit al activităţii psihologice practice, din ţara noastră, ***N.I.M.*** a adus o contribuţie preţioasă la dezvoltarea psihologiei aplicate româneşti, fiind considerat de contemporani drept creatorul unei „şcoli de psiho-pedagogie experimentală românească" şi denumit „Wundt al României". A iniţiat (1934-1945) o vastă acţiune în vederea depistării „zestrei" somato-psihice româneşti, valorificată în *Inteligenţa la români* (în colab. cu C. Rădulescu-Motru, 1948) şi *Bareme româneşti privind antropometria şcolară* (1938). A înfiinţat*:* „Societatea română de cercetări psihologice" (12 ianuarie 1934-1944); „Analele de psihologie" (1934); „Jurnal de psihotehnică" (1937-1941). A adaptat la noi în ţară metodele Bühler-Hetzer, Kuhlman-Anderson şi A. Huth şi a tradus, a adaptat şi etalonat numeroase teste (de personalitate, atenţie, memorie, fantezie, inteligenţă, creativitate, spirit de observaţie, gândire tehnică, tendinţe psihonevrotice, echilibru psihic etc.). A elaborat şi validat inventare (de nevoi psihologice, preferinţe, stres psihologic, probleme de viaţă, interese, risc, autostimă, sexualitate, motivaţii psihoergonomice, opţiune profesională etc.) şi teste (de memorie, spirit de observaţie, gândire logică, atenţie distributivă, gândire tehnică, gândire matematică, docimologie, interese personale etc.). A realizat seturi de profesiograme riguroase pentru diferite domenii. A contribuit la dezvoltarea şi optimizarea antropometriei şcolare, a docimologiei şi metodologiei de orientare şi selecţie şcolară şi profesională. În ultima parte a vieţii s-a concentrat pe cercetări de psihologie industrială, factori de creştere a productivităţii muncii, ergonomie etc. şi a organizat laboratoare de psihologie industrială în mari întreprinderi şi combinate. A organizat numeroase laboratoare de psihologie şcolară în întreaga ţară (1934-1946), iar la solicitarea Combinatului Chimic Făgăraş a organizat *Serviciul de Cercetări Ergonomice şi Psihologice*, pe care l-a condus (septembrie 1969 – septembrie 1970). A făcut parte din echipa condusă de Traian Herseni, care a făcut cercetări ergonomice şi psihologice la Combinatul Chimic Făgăraş (1972-1974) recomandând înfiinţarea de laboratoare uzinale complexe de psihologie, psihosociologie şi pedagogie uzinală. Ca membru al unei echipe interdisciplinare complexe (psihologie, sociologie, pedagogie, antropologie culturală) de abordare a fenomenului uzinal şi industrializării ţarii în anii '70, a colaborat cu Traian Herseni şi au creat o viziune interdisciplinară asupra laboratoarelor industriale de psihologie. ***A fost un fenomen de curaj şi pionierat în acea perioadă.*** De asemenea, a organizat şi condus cursuri de specializare în psihologia experimentală şcolară, pentru membrii corpului didactic (1935-1945). În perioada 1975-1981 a susţinut prelegeri, în cadrul Universităţii cultural-ştiinţifice din Bucureşti, pe probleme de psihoergonomie, creiologie (sociopsihologia nevoilor şi aspiraţiilor umane), asistenţă psihologică, psihosexualitate. ***Opere principale:*** *Psihologia clipei de spaimă. Contribuţii la psihologia accidentelor* (1933); *Aspecte psihotehnice din Polonia, URSS* (1936); *Diagnosticarea inteligenţei copiilor între 9-14 ani* (1936);

Principii de docimologie (1937); *Introducere la o psihologie experimentală* (1938); *Bareme româneşti privind antropometria şcolară* (1938)*; Cercetarea psihologică a copilului de 6-7-8 ani* (1938); *Orientarea profesională. Partea I. Organizarea* (1939); *Principii de psihotehnică* (1939); *Laboratorul psihologic şcolar* (1939); *Profesiograme psihologice* (1939); *Examenul evoluției psihologice a copilului de la una zi la şase ani. Metoda Ch. Bühler-H. Hetzer* (1940); *Carnet biotipologic* (1941); *Probleme de psihologie şcolară* Vol. I (1942); *Cercetări experimentale asupra inteligenței la Români* (1948, în colab. cu C. Rădulescu-Motru); *Psihologia industrială. Considerații practice de organizare* (1974). ***Amintire:*** „L-am cunoscut pe I.M. Nestor în anii '70 ca student. Era cunoscut în lumea studenților de la Psihologie deşi nu îl văzusem şi nu ni s-a predat nimic despre el la cursul de «*Istoria psihologiei*». A fost degradat profesional şi marginalizat de către regimul comunist. Într-o zi l-am sunat la telefon şi i-am cerut să-l vizitez. A răspuns foarte amabil. L-am vizitat împreună cu un coleg. Locuia undeva prin cartierul Berceni într-un apartament. Era singur. Cred că soția lui decedase. Ne-a primit cu o amabilitate şi o profesionalitate deosebită. Era îmbrăcat oficial, la cravată. Lucra la o bibliografie a tuturor publicațiilor de psihologie în România foarte detaliată, incluzând de la cărți până la articole de reviste şi ziare. Apartamentul lui era un fişier. Ne-a dat un set din «*Jurnalul de psihotehnică*», câteva exemplare din «*Analele de Psihologie*» şi un exemplar din «*Carnetul biotipologic*». L-am mai vizitat singur la începutul anilor '80 să-mi completeze Chestionarul pentru acest dicționar. M-a primit la fel. I-am spus că l-am vizitat şi pe Traian Herseni şi m-a întrebat dacă era bolnav de cancer. Mi-a spus că se pregăteşte să vândă apartamentul şi să plece la fiica lui în Germania. I-am lăsat chestionarul, dar nu a răspuns. Am rămas surprins cunoscând punctualitatea lui. Când i l-am trimis oficial prin poştă am primit imediat răspunsul lui detaliat tot prin poştă. Era de formație germană gestaltistă. Reacționa numai oficial. Ca şi alții din generația lui a fost o speranță, o stea care se înălța strălucitor pe cerul psihologiei româneşti, dar care a fost ucisă de un regim nefast pe care el îl considera un «marasm al degradării umane» (P. Mureşan, Florida, Naples, februarie 2022). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale.* Editura Psyche, Bucureşti, p. 10-22*;* Negrici, E. (2008). *Iacob Marius Nestor(1901-1989).* În „The Black Sea Journal of Psychology", 2, 1, 145-149.

NICOLA, GRIGORE (n. 24 martie 1939) psiholog, cercetător academic şi profesor universitar român; student la Psihologie, Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea Bucureşti (1960-1962); licențiat în Psihologie, Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov" din Moscova (1962-1967). Doctor în Psihologie cu teza *Formarea sistemelor de orientare în activitatea de gândire. Studiul acțiunii într-un câmp problematic generativ*, Universitatea Bucureşti, cond. şt. prof. Gh. Zapan, l971. Universitatea Bucureşti (1967-1970). Cercetător ştiințific la Institutul de Psihologie al Academiei RSR (1970-1982). În 1975

Institutul de Psihologie al Academiei RSR este comasat şi integrat cu Institutul de Cercetări Pedagogice al Ministerului Învăţământului sub denumirea comună de Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice. ***Cazul Experiment MT (Meditaţia Transcendentală – decapitarea unui segment important al intelectualităţii româneşti*** (5 mai 1982): 371 de intelectuali români de prim rang şi mare vizibilitate socială (cercetători, profesori universitari, artişti, scriitori, ingineri, medici, arhitecţi, directori de institute, funcţionari de rang superior etc.) atraşi în „experimentul Meditaţia Transcendentală" au fost destituiţi din funcţii, li s-a desfăcut contractul de muncă în baza art. 130, lit. „i" din Codul Muncii, au fost degradaţi profesional total şi trimişi la munci fizice în întreprinderi industriale sau în subsolurile bibliotecilor la depozitele de carte pentru mai mulţi ani. Vina lor a fost considerată semnarea unei adeziuni la secta MT. Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a fost desfiinţat în stil „Inchiziţionist", iar cercetătorii împreună cu membrii din conducerea Institutului au fost degradaţi profesional şi trimişi la munci fizice necalificate. Psihologia ca profesie a fost eliminată din Nomenclatorul profesiilor. Victimă a înscenării şi conflictului Sectei Meditaţia Transcendentală, ***N.Gr.*** fiind şi absolvent al Şcolii tehnice postliceale *„Unirea"* din Bucureşti (1957-1959), este trimis ca muncitor calificat, electrician de întreţinere şi reparaţii la Întreprinderea de Amenajări şi Reparaţii Transport pentru Comerţ (IARTC) Bucureşti, unde era aproape să moară într-un accident de muncă (1982-1983). Ulterior a fost transferat la Institutul de Educaţie Fizică şi Sport din Bucureşti ca bibliotecar ocupând-se de indexare şi traducere de lucrări (1983-1986). De aici a reuşit cu greu să intre în învăţământul special la Şcoala de ambliopi ca profesor defectolog având ca sarcină educaţia şi instruirea elevilor cu vedere slabă (1986-1990). După căderea regimului comunist în 1898, se reînfiinţează Institutul de Psihologie „Mihai Ralea" al Academiei Române şi îşi recapătă locul de muncă în cercetare ca Cercetător ştiinţific principal II şi apoi Cercetător ştiinţific principal I (1990-1995). Conf. univ. (1994-2002), prof. univ. (2002-) la Facultatea de Sociologie-Psihologie, Universitatea „Spiru Haret", Bucureşti. Conducător de doctorate. ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru Asociaţia Psihologilor din România; membru titular al Academiei de Ştiinţe din New York; membru al reţelei de mentori a Centrului American de studii creative, Athens (Georgia, SUA). ***Poziţii management academic şi de cercetare:*** Director ştiinţific adjunct (1995-2001), Director general (2001-2002) al Institutului de Psihologie „Mihai Ralea", Academia Română; Şeful Departamentul de Psihologie al Institutului de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru", Academia Română (2002-). ***Activitate didactică:*** a editat şi predat cursuri universitare de Creatologie, Comunicare didactică, Psihologia învăţării, Istoria Psihologiei. ***Cercetări şi contribuţii:*** în domeniul învăţării, gândirii matematice, creativităţii; formarea sistemelor de orientare în activitatea de gândire. A elaborat sintagma „câmp problematic generativ" (influenţat de N. Chomsky) şi s-a ocupat de: studiul acţiunii într-un câmp problematic generativ; stimularea creativităţii elevilor în procesul de învăţământ; operaţionalizarea conceptului de creativitate; criterii psihologice în clasificarea problemelor; competenţa didactică; studiul acţiunii ca parte a unui sistem de orientare; noţiunea ca sistem de orientare generativ; paradigmă şi creativitate în rezolvarea problemelor; funcţia modelului în formarea capacităţii

de investigare ştiinţifică; pattern-uri cognitive în învăţare şi rezolvarea de probleme; structuri cognitive în învăţare şi rezolvare de probleme; ambient şi învăţare; modele de interpretare ale raportului omambient; conceptul de experienţă a spaţiului personal şi a teritorialităţii; factori de mediu determinanţi ai comportamentului şi personalităţii; set axiologic şi creativ la tineri; fiabilitatea umană ca obiect al educaţiei; modele şi efecte ale mentorizării în educaţie; model psihoecologic în definirea axiologică şi creativă. ***Publicaţii (selectiv):* 1. *Volume proprii:*** *Sisteme de orientare în activitatea de gândire. Studiul acţiunii într-un câmp problematic generativ* (1970); *Mentor relationships and excellence în career* (1998); *Istoria Psihologiei* (2001, 2002); *Comunicare didactică şi creatologie* (2004); *Mentoratul – un ambient pentru excelent* (2004); **2. *Volume coordonate*:** *Stimularea creativităţii elevilor în procesul de învăţământ*(1981); *Tratat de Psihoecologie* (2008); **3. *Capitole în volume:*** *Studiul acţiunii ca parte a unui sistem de orientare,* în „Studii de psihologie" (1969)*; Criterii psihologice în clasificarea problemelor,* în P. Popescu-Neveanu (coord.), „Probleme ale învăţării la clasele I-IV" (1969); *Potenţialul creativ în profesia didactică* în „Competenţa didactică" (1999); *Noţiunea ca sistem de orientare generativ*, în E. Fischbein şi C. Voicu (Red.), „Interacţiunea proceselor cognitive"(1973); *Teorie şi metodă în elaborarea acţiunilor mintale, introducere la Studii de psihologia învăţării*, de P.I. Galperin şi colab., traducere şi note de Gr. Nicola (1975); *Paradigmă şi creativitate în rezolvarea problemelor,* în „Perfecţionarea procesului de învăţământ" (1977); *Creativitate în procesul de învăţământ – deziderat pedagogic, în* „Analiza variabilelor sistemului de învăţământ" (1978, vol. I); *A comparative study of learning,* studiu elaborat în anii 1978-1979 pentru Raportul Clubului de la Roma *No limits to learning*, prezentat de M. Maliţa la sesiunea din decembrie 1979 la Madrid şi folosit în elaborarea lucrării finale (publicată şi în lb. română: *Orizontul fără limite al învăţării*, 1980); *Funcţia modelului în formarea capacităţii de investigare ştiinţifică,* în M. Bejat (red.) „Creativitatea în ştiinţă, tehnică, învăţământ" (1981); *Pattern-uri cognitive în învăţare şi rezolvarea de probleme,* în P. Popescu-Neveanu, C. Voicu, „Studii şi sinteze de psihologie contemporană" (2002). Capitole în *Tratatul de psihoecologie* (2008, Gr. Nicola şi B. Danciu coord.): „Conceptul de experienţă a spaţiului personal şi a teritorialităţii"; „Factori de mediu determinanţi ai comportamentului şi personalităţii"; „Problemele psihoecologice ale oraşului"; „Ideaţie psihoecologică la Constantin Rădulescu-Motru"; „Modele de interpretare ale raportului om – ambient"; „Ambient şi învăţare"; „Valenţe psihoecologice ale unui invariant ecologic: nişa ecologică"; „Tablouri" psihoistorice ale raportului om – mediu"; „Un produs psihoistoric al ambientului spiritual: mentoratul". ***N.Gr***. a publicat: 6 monografii de specialitate apărute în străinătate; peste 50 de articole publicate în reviste de specialitate; 45 comunicări la evenimente ştiinţifice naţionale; peste 20 de rapoarte de cercetare şi protocoale; 25 de monografii de specialitate apărute în edituri din ţară şi litografii ale universităţilor; 27 comunicări la reuniuni ştiinţifice internaţionale. ***Surse:*** *Curriculum Vitae Europass. Nicola Grigore*, accesat 15 noiembrie 2021 din: https://www.ipsihologie.ro/images/cercetatori/grigore_nicola_cv_ro.pdf ***;*** *Grigore Nicola. Lista lucrărilor publicate*, accesat 15 noiembrie 2021 din: https://www.ipsihologie.ro/images/cercetatori/grigore_nicola_lista_lucrari.pdf

OANCEA-URSU, GHEORGHE (n. 1905 – d. 1975): psiholog român şi cadru didactic universitar cunoscut prin cercetări originale asupra eredităţii gemelare, dezvoltarea psihogeneticii şi rolul eredităţii în formarea personalităţii. A urmat cursurile Liceului „Andrei Şaguna" din Braşov. Absolvent al Facultăţii de Filosofie, specialitatea Psihologie, Universitatea „Regele Ferdinand I", Cluj-Napoca. Elev al prof. Fl. Ştefănescu-Goangă (1881-1958). Doctor în psihologie cu teza *Ereditatea inteligenţei în lumina cercetărilor asupra gemenilor*, Universitatea „Regele Ferdinand I", Cluj-Napoca, cond. şt. prof. Fl. Ştefănescu-Goangă (1943). ***Ascendenţă academică:*** profesor de psihologie şi director la Liceul „C.D. Loga" (1939-1942; 1945-1948); lector, conferenţiar universitar şi conferenţiar consultant la Catedra de Pedagogie-Psihologie, Institutul Pedagogic, Universitatea Timişoara (1949-1975). ***Contribuţii:*** a folosit metoda similarităţii polisimptomatice Siemens în studiul gemelarităţii pentru investigarea rolului factorului genetic în ontogeneză. Cercetările sale eredologice au confirmat *modelul interacţionist al dezvoltării ontogenetice*. A dezvoltat şi introdus în cercetare *metoda gemelară-fraternă* (1939-1945; 1971) prin includerea grupelor de fraţi negemeni ai gemenilor în metoda gemelară clasică. Această metodă permite evaluarea diferenţială a componentei genetice şi culturale a unei trăsături normale sau patologice de personalitate. Prin această metodă a demonstrat că inteligenţa umană este ereditară în proporţie de 86%, iar componenta culturală nu depăşeşte 14%. Cercetările ulterioare încă nu au infirmat coeficienţii de corelaţie ai grupelor gemelare stabiliţi de autor pe baza cercetării a 23 perechi monozigoţi (ereditate identică), 27 perechi dizigoţi (cu ereditate diferită în măsură egală cu fraţii obişnuiţi) şi un grup de 50 de perechi de fraţi negemeni ai gemenilor. Dimpotrivă, cercetările contemporane au obţinut coeficienţi asemănători. Lucrările autorului care au făcut pionierat în genetica şi psihologia gemelară sunt: *Ereditatea inteligenţei în lumina cercetărilor asupra gemenilor* (1942, teza de doctorat) şi *Ereditatea capacităţilor intelectuale. Metode şi directive în cercetările eredo-psihologice* (1943). Aflând de cercetările sale, David Rosenthal (SUA) îi scrie autorului pe data de 20 mai 1970: *„Este păcat că studiile şi cărţile acestea nu sunt mai bine cunoscute în lumea apuseană. Dumneavoastră păreţi să fi luat o poziţie similară cu a mea mult timp înainte"* (circa 15-18 ani – R. Poenaru, 1995, p. 15). ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a participat la două congrese de genetică Paris şi Roma, unde şi-a prezentat rezultatele cercetărilor. Rezumatul de cinci pagini al comunicării lui ***O.-U.Gh***. atrage atenţia unor reprezentanţi importanţi ai geneticii şi psihologiei gemelare: Luigi Gedda (Italia) şi David Rosenthal (SUA). Acesta din urmă apreciază: *„Dumneavoastră aţi fost în realitate unul dintre teoreticienii şi investigatorii pionieri în acest domeniu şi este o ruşine că numele dumneavoastră nu este mai bine cunoscut printre oamenii de ştiinţă din Europa Occidentală şi SUA. Poate în viitor această eroare va fi corectată"* (*apud* R. Poenaru, 1995, p. 15). ***Publicaţii (selectiv):*** *Trăsăturile nevrotice la gemeni* (1941); *Ereditatea capacităţilor intelectuale. Metode şi directive în genetica psihologică* (1943); *Ereditatea constituţiilor psihopatice în lumina metodei gemenilor* (1944, „Revista de psihologie", VII(1) 1-66); *Ereditatea constituţiei*

psihopatice în lumina cercetărilor genealogice (*Ibidem*, pp. 212262; *Ereditatea şi mediul în construcțiile psihopatice* (1946); *Diferențele de temperament la două grupe de gemeni* (1962); *Genetica gemelară, ramura privilegiată* (1972); *Ereditatea şi mediul în formarea personalității. Cercetări de genetică gemelară* (1985, 1998). Peste 20 de lucrări dedicate studiului gemenilor, raporturilor ereditatemediu, genotipfenotip, rolului educației şi autoeducației în stimularea şi dezvoltarea personalității. ***Apreciere:*** *„Gheorghe Ursu-Oancea a înscris prin cercetările sale în domeniul eredității gemelare o pagină de prestigiu în dezvoltarea geneticii umane, organizând cercetări intensive şi extensive în intervalul 1941-1972. În opinia noastră, în literatura de specialitate din România aceste studii sunt unice, astfel încât după această perioadă nu există încă un model reactualizat de sistematizare a datelor gemelare sau o lucrare mai largă de sinteză din punct de vedere al psihologiei (sau al psihogeneticii)"* (Marinescu, M. şi Botea, M., 2007). *„Personalitate marcantă a învățământului psihologic timişorean, G. OanceaUrsu a împărtăşit de-a lungul anilor generațiilor de elevi şi studenți, câte ceva din secretele fascinante ale psihologiei generale şi şcolare, preeminent al psihologiei gemenilor de care a fost el însuşi absorbit de-a lungul întregii sale vieți, atât ca student cât şi ca profesor de liceu, cercetător, lector şi conferențiar."* (P. Petroman şi I. Petroman, 2008, p. 81). ***Surse:*** Petroman, P. şi Petroman, I. (2008). *Personalități de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă*. Editura Eurostampa, Timişoara, pp. 81- 86; Poenaru, R. (1995). *dr. Gheorghe Oancea-Ursu precursor al geneticii şi psihologie gemelare.* „Psihologia", 6, 14-15; Marinescu, M. şi Botea M. (2007). *Studii gemelare privind inteligența realizate de Gheorghe Oancea-Ursu*. „Studia Universitatis", 5, 1-6.

ODOBLEJA, ŞTEFAN (n. 13 octombrie 1902, com. Izvorul Aneştilor, jud. Mehedinți – d. 2 octombrie 1978, Drobeta-Turnu Severin) medic militar, „filosof", psiholog, logician şi scriitor român; pretins precursor mondial al ciberneticii generalizate pe care el a denumit-o *psihologia consonantistă şi al inteligenței artificiale* pe care a denumit-o *„maşină de gândit"*. Începe şcoala primară în satul natal în 1908 şi termină primele cinci clase ale ciclului primar cu premiul I în fiecare an. Urmează Liceul „Traian" din Turnu Severin. Aici învață aşa de bine limba franceză încât ulterior îşi scrie şi publică operele principale în limba franceză. ***Cariera militară:*** după liceu lucrează pentru o perioadă scurtă ca învățător la şcoala din Ada-Kaleh, după care se înscrie şi urmează, cu o bursă, cursurile Universității de Medicină şi Farmacie „Carol Davila" din Bucureşti, secția militară, Institutul medico-militar (1922-1928). Este avansat ca sublocotenent medic la 1 iulie 1924. Devine doctor în medicină cu teza *Accidentele de automobil. Studiu medico-legal* (1928) şi este avansat la gradul de locotenent. În perioada 1929-1946 activează ca medic militar în garnizoanele din Brăila (1929, Pontonieri), Turnu Severin (1930-1934, Infanterie), Lugoj (1934-1935, 17 Infanterie), Lipcani-Basarabia (1941-1944, Regiment 35 Infanterie, Frontul de Est), Dorohoi, Turda, Târgovişte, Cernavodă, Bucureşti, Dej. În 1935 a fost medic recrutor în Caraş (Reşița, Anina, Bocşa Montana, Lugoj, Oravița etc.) şi a devenit colaborator

al „Revistei sanitare militare" unde a publicat două studii. Fire originală şi critică, va fi avansat doar în 1938 la gradul de căpitan. În perioada 1941-1945 a participat la cel de-al Doilea Război Mondial ca medic de regiment şi medic-şef de ambulanță pe linia de front Cernăuți-Lvov-Nipropetrovski ZaporojeRostov (1941-1943) mergând pe jos şi cu trenul. Este rănit şi internat în Spitalul din Odessa, după care se întoarce în țară la Regimentul 36 Infanterie de la Cernavodă care îl dăduse mort. În 1946 este pensionat şi se retrage în satul său natal, iar din 1961 a locuit în Drobeta-Turnu Severin, ducând o viață modestă. ***Titluri academice onorifice:*** membru post-mortem al Academiei Române (1992). Contribuțiile sale ştiințifice remarcabile au fost timp îndelungat ignorate şi nerecunoscute. ***Contribuții ştiințifice:*** s-a remarcat încă din tinerețe printr-un interes puternic pentru cercetare şi o gândire originală, critică şi nonconformistă pe un fond de tenacitate în susținerea ideilor proprii, ceea ce nu de puține ori l-a făcut inconfortabil autorităților timpului cu repercusiuni mai ales în domeniu militar. Membri ai comunității ştiințifice române consideră că ***O.Şt.*** este creatorul ciberneticii generalizate prin elaborarea şi publicarea cu 10 ani înaintea lui N. Wiener (*Cybernetics or Control and Communication în the Animal and the Machine*, 1948, Editura Herman, Paris) a monumentalei opere *Psychologie consonantiste* (1938-1939, 884 p., 2 vol., tipărită la Lugoj şi difuzată prin librăria pariziană Maloine), în care expune pentru prima dată o concepție cibernetică unitară asupra fenomenelor psihologice, biologice, sociale şi economice. În concepția lui ***O.Şt.*** *Consonantismul* apare ca un principiu general de organizare a sistemelor prin tendința lor specifică spre o stare de echilibru, în interacțiunile lor cu mediul ambiant. Consonanța apare ca interacțiune cu caracter de control sau reglator al sistemelor. ***O.Şt.*** a formulat 9 legi universale în anul 1938, înainte de N. Wiener (1948), W. Rose Asley (1951), A. Ducrocq (1965), P. Postelnicu (1945), Jose Blasco Llopis (1977): legea echivalenței, legea echilibrului legea compensației, legea reacției, legea oscilației, ***legea reversibilității*** **(**cunoscută ulterior drept ***conexiune inversă/feedback)***, legea inerției, legea consonanței (rezonanței, legea transformării (evoluției). Formulează deci pentru prima dată ***legea reversibității (conexiune inversă/ feedback)***, pe care zece ani mai târziu N. Wiener o va pune la baza lucrării sale *Cibernetica* (1948) fără a ştii de Odobleja şi creația sa. În 1929 publică studiul *Metoda de transonanță toracică* în care el enunță pentru prima dată ***legea reversibilității***, cunoscută ulterior ca ***feedback sau conexiune inversă*** – element funcțional de bază în controlul sistemelor cibernetice. Lucrarea este tipărită la imprimeria „Corvin" din Lugoj şi difuzată de librăria „Gaston Doin" din Paris în 1935 sub titlul *La phonoscopie* şi obține premiul *General doctor Papiu Alexandru*. Intuind apariția calculatoarelor şi a informaticii, ***O.Şt.*** a sesizat cu genialitate că la baza noii tehnologii şi ştiințe va sta o logică dual bazată pe un sistem numeric în baza 2: *„Psihologia consonantistă a relevat importanța mecanismelor duale, binare şi dihotonice atât în psihologie cât şi dincolo de ea, în toate ştiințele. A sugerat şi a aplicat ca o altă esențială pentru mecanizarea gândirii, împreună cu circularitatea. În locul logicii pe baza lui 3, aceasta a propus şi a schițat o logică pe baza lui 2"* Deşi a trimis 150 de cărți personalităților ştiințifice, universităților şi marilor biblioteci din Europa, America şi Asia, izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial şi întreruperea

ulterioară a relațiilor cu țările occidentale, precum şi alte cauze care nu țin de valoarea operei lui Odobleja au blocat difuzarea acestei lucrări în cercurile ştiințifice mondiale, fapt ce a făcut ca istoria ştiinței să neglijeze decenii întregi contribuția lui Ştefan Odobleja ca întemeietor al ciberneticii generalizate. Opera lui Odobleja a fost puțin citită, pătrunsă în esență, cunoscută şi valorificată ştiințific. Cu ocazia simpozioanelor comemorative consacrate acestui savant român, după 1980, au fost recunoscute şi aduse în discuție greşelile, lipsa de receptivitate şi orientare ştiințifică, inerția de care unele foruri şi organisme ştiințifice, edituri etc., au dat dovadă ani de-a rândul, încă de pe când Odobleja trăia, în a face cunoscută creația ştiințifică a acestui mare savant român. Reputatul istoric de origine română, Iosif Constantin Drăgan, l-a numit, cu ocazia simpozionului comemorativ pe care l-a organizat la Lugoj în octombrie 1982, pe bună dreptate – *creatorul ciberneticii generale şi gânditorul mileniului viitor.* În ultimele decenii ale secolului XX au fost aduse numeroase, variate şi interesante argumente ştiințifice, bibliografice, editoriale de corespondență memorialistică etc., prin care s-a încercat să se demonstreze nu numai prioritatea întemeierii ciberneticii de către Odobleja (1938), cu 10 ani înaintea lui Wiener (1948), dar şi faptul că existau suficienți indicii că „Psihologia consonantistă" a ajuns destul de bine cunoscută cercurilor ştiințifice americane pe diverse „canale" cu mult timp înaintea apariției Ciberneticii lui Wiener. Lucrarea a fost expediată de însuşi autorul ei Bibliotecii Congresului American şi recenzată de S.M. Strong, în ianuarie 1941 în „Psychological abstract" (pp. 59-60). La noi în țară, C. Atanasiu i-a făcut prima recenzie în „Spirit militar modern" (1939 ianuarie-februarie, p. 60). După 1944, odată cu venirea regimului comunist, cibernetica este considerată o ştiință reacționară, medicul militar ***O.Şt.*** este trecut „în rezervă" şi ulterior supravegheat de organele de securitate. În anul 1972, ***O.Şt.*** citind despre Norbert Wiener, autobiografia şi *Cibernetica* sa, realizează importanța lucrării sale *Psihologia consonantistă* (1938-1939) şi se consacră demonstrării ideii că originea ciberneticii se află în psihologie şi că „Cibernetica s-a născut în România în anul 1938" prin lucrarea sa *Psychologie Consonantiste* (1938-1939, 2 vol.). Pentru a-şi marca prioritatea de creator al ciberneticii, pregăteşte şi publică lucrarea *Psihologia consonantistă şi cibernetica* (1978), apărută chiar în anul morții sale, cu o prefață de conf. univ. Mihai Golu, care preda la acea vreme psihofiziologie, statistică psihologică şi neurocibernetică la Catedra de Psihologie a Universității din Bucureşti. ***PSIHOLOGIA CONSONANTISTĂ***. Cuprinsul primei părți a lucrării este formată din capitolele: Introducere; Fizicul; Psihicul; Psihicul static; Psihicul dinamic; Fenomenele fundamentale; Fenomenele afective; Fenomenele de rezonanță; Fenomenele de concentrare şi dispersie; Fenomenele de inerție şi echilibru: Legile (generalității); Legile universale; Legile psihice. În a doua parte sunt tratate în capitole distincte: Aplicațiile (generalități); Psihoneurologia; Psihofiziologia; Psihopatologia; Interpsihologia; Ştiința; Filosofia; Estetica; Morala; Logica; Pedagogia; Psihodiagnostica; Psihometria; Orientarea şi selecția profesională; Inconştientul; Psihanaliza şi freudismul. Operând cu antinomia paradigmatică consonanță–disonanță ***O.Şt.*** dezvoltă în opera sa fundamentală, *Psihologia consonantistă,* o concepție energetistă originală menită să înlocuiască

filosofia asociaţionistă care a dominat istoria psihologiei de la Aristotel până la Şcoala de la Würzburg a lui Oswald Külpe (1862-1915) (vezi I. C. Drăgan, 1993). În viziunea lui Odobleja fenomenele psihice sunt interdependente, se condiţionează sau determină reciproc. Interacţiunea prin rezonanţă, este o sinonimie a sintezei, a creaţiei de similitudini, o consonantizare (I. Mânzat, 2007, p. 1035) Ideile şi lucrurile când rezonează între ele pot intra în consonanţă sau disonanţă. Odobleja identifică mai multe tipuri de consonanţă: consonanţa puternică (identitatea) şi consonanţa slabă (analogia), consonanţa spaţială (identitatea, asemănarea, simetria) şi consonanţa temporală (simultaneitatea), consonanţa perfectă (certitudinea, sinonimia, evidenţa) şi consonanţa imperfectă (asemănarea, analogia, probabilitatea, ipoteza), consonanţa-succesiune (evocarea, judecata, urmarea şi cursul gândirii) şi consonanţa-simultaneitate (sinteză, fuziune, concept), consonanţa bruscă, promptă, rapidă (intuiţie, gândire genială, inspiraţie) şi consonanţa lentă (raţionamentul, gândirea reproductivă), consonanţa logică, cognitivă (principiul identităţii, principiul terţului exclus, adică al selectivităţii, sinteza sau analiza imaginilor cognitive evocate şi verificarea/clasificarea lor) şi consonanţa afectivă (evocarea imaginilor afective, sinteza şi analiza lor). Opusă consonanţei, disonanţa este efect şi cauză a diferenţei. Consonantismul „restituie gândirii caracterul său fundamental, care este dinamismul – fiindcă proprietatea principală a faptelor psihice constă în aceea că ideile se evocă unele pe altele şi nu că ele se leagă între ele. Înainte de legătura dintre lucruri trebuie să se facă în prealabil apropierea dintre ele: evocarea precede deci asocierea, şi nu invers. În cadrul consonantismului interior evocarea are o primordialitate înaintea tuturor celorlalte fenomene fizice de elaborare, iar cauza evocării este similitudinea". În psihologie, L. Festinger (1957) a dezvoltat *teoria disonanţei cognitive* pentru a explica tensiunea creată de convingeri, atitudini şi comportamente contradictorii, inconsistente. Pentru a reduce această tensiune oamenii caută elemente consonante. Deşi foloseşte mult mai târziu aceşti termeni, viziunile celor doi autori sunt diferite despre consonanţă şi disonanţă, dar trebuie remarcat meritul lui ***O.Şt.*** de a fi primul care a abordat antinomia consonanţă – disonanţă dintr-o perspectivă cu totul originală. ***O.Şt.*** identifică următoarele principii ca parametrii ai sistemelor generale văzute din perspectiva psihologiei consonantiste: izomorfismul, homeostazia, organizarea ierarhică, universalitatea cerebrală şi dezechilibrul, schimbarea şi adaptabilitatea, schimburile reciproce cu ambianţa, căutarea corespondenţelor, similarităţilor de structură şi proprietăţi ca şi a fenomenelor comune care au loc în sistemele diferitelor discipline. ***O.Şt.*** descrie şi dă exemple de izomorfisme sau homologii logice în 1938, în timp ce Ludwig von Bertalanffy formulează principiul *izomorfismului* în 1947. Entitatea întregului şi interdependenţele de sistem sunt descrise de autor folosind exemplul relevant al ştiinţei: „Ştiinţa este o unitate acordată şi armonică care nu suportă hipertrofii parţiale". Fiecare nouă contribuţie într-un domeniu al unei ştiinţe oarecare constituie un dezechilibru determinând transformarea tuturor celorlalte ştiinţe. Fiecare progres local al unei ştiinţe tinde să se difuzeze şi să se propage, de asemenea, la alte ştiinţe" (Odobleja, 1982, p. 596). Principiul organizării ierarhice sau *ierarhia* sistemelor descris larg în *Psihologia*

consonantistă, stipulează ca fiecare sistem complex este alcătuit din subsisteme care, într-o formă arborescentă, reprezintă nivelurile de complexitate descrescândă. Există multe analogii între psihocibernetica lui Odobleja şi psihologia modernă a prelucrării informaţiei. Psihologia cognitivă actuală este legată de premisele psihociberneticii odoblejiene. Odobleja a intuit modul în care procesele cognitive umane sunt strâns legate de schimbul de informaţii între organism şi mediu. Procesele de învăţare sunt exprimate în schimburile comportamentale, în măsura în care acestea apar ca o consecinţă a procesării individuale a informaţiilor; procesele de gândire, ca acelea implicate în rezolvarea problemelor, sunt bazate pe interacţiunile specifice între clasificarea logică şi procesele de transformare, procese care formează a structură algoritmică fundamentală. Interacţiunile se manifestă până la nivelul proceselor euristice. Constantin N. Străchinaru (1989, pp. 93-97), referindu-se la *Creativitatea în psihologia consonantistă,* arăta că „în vremea în care Odobleja elabora, în 1938-1939, *Psihologia consonantistă* termenul de creativitate nu exista. Pentru redarea lui, savantul român foloseşte sintagma *l'art de créer* şi substantivele *créateur* şi *création.* Definind-o ca *artă şi ştiinţă* a gândirii inventive, a cercetării, descoperirii şi redescoperirii de idei şi lucruri noi, de noi consonanţe între om şi lumea exterioară, între conştiinţa de sine şi conştiinţa de altul, Odobleja consideră creativitatea *atribut şi proces, act şi actant, înnăscută şi dobândită, educabilă şi educaţională.* Prezentarea se face pe canavaua legilor universale ale: echivalenţei, compensaţiei, reacţiei, alternanţei, antrenamentului, reversibilităţii şi consonanţei. Pe această cale trebuie să formăm procese, capacităţi, stări de conştiinţă, atitudini. Cum? Prin activităţi dinamogene, operaţionale. „Să învăţăm prin *metoda redescoperirii"* a cărei primă treaptă este *întrebarea,* spune Odobleja (1938, p. 718). „Să începem întotdeauna prin a ne întreba." *Întrebarea este aventura de excepţie a spiritului uman,* elementul său existenţial; ea concentrează efortul, mobilizează complex personalitatea, deschide orizonturi şi direcţionează. Suspendarea consecutivă interogaţiei este un spaţiu al alternativelor şi selectării. Binomul întrebare-răspuns este *comunicare.* Raportul valoric dintre cei doi termeni este reversibil. Logica gnoseologică este consonantă cu logica imperativelor (Străchinaru, 1989, p. 94). Ştefan Odobleja ne recomandă să gândim în idei esenţiale, transdisciplinare, care instrumentează procesele mentale, lărgesc aria asocierilor şi disocierilor, a jocului de idei, „a jocurilor de inteligenţă" şi „a jocurilor de creaţie". Ideea consonatistă a jocului ca „activitate creatoare" devine peste mai bine de două decenii (1961) un principiu al creativităţii în *Sinectica* lui William J. Gordon. Pentru Odobleja jocul este „o aplicare optimă a legilor universale ale echilibrului, compensaţiei şi reacţiei". Cum „jocurile de inteligenţă" sunt dinamogene ale creaţiei, ele se caracterizează printr-o *efervescenţă ideatorie,* printr-un anume *asalt de idei,* pe care Alex Osborn îl va propune, în 1953, ca metodă creativă de grup cu numele de *Brainstorming.* Dar „jocurile creativităţii" sunt cu atât mai productive cu cât folosesc mai intens *principiul alternanţei.* În *Psihologia consonantistă* acesta are şi statut de metodă: *metoda alternării modelelor,* produselor, tehnicilor, a unghiurilor de percepere şi de concepere: „Modifică, schimbă, diversifică, inversează fiecare experienţă", îndeamnă Odobleja. Prin alternare reversibilizăm, comparăm, asociem,

confruntăm, apropiem, descoperim asemănări, consonăm. Alternarea intensifică judecata, substanţializează informaţia. Efortul alternării este travaliu creativ. În orizontul cunoaşterii importante sunt reciprocitatea, compensaţia, reversibilitatea" (Străchinaru, 1989, p. 95). Prin *asociatorică* (Mednick, în 1967, foloseşte ideea consonantistă a lărgirii repertoriului asociativ), Odobleja se apropie de *combinatorică.* Complementaritatea la nivelul componentelor din asamblări este consonanţă la nivelul funcţiilor. Raportul dintre ele este direct proporţional. Asocierea şi combinarea, ca domeniu al inventicii, sunt fondate pe principiul odoblejian al *selecţiei.* Comunicarea este selecţie, informaţia este selecţie, consonarea este selecţie. În sprijinul lor Odobleja face din *dubito-ul* cartezian instrument recreativ: „Să ne îndoim de toate adevărurile anterioare, să ne îndoim de tot ce s-a spus şi s-a scris în problema de care ne ocupăm". După cum remarcă Constantin N. Străchinaru (1989, p. 97), în artă şi ştiinţă, creativitatea este văzută de Odobleja, în perspectiva potenţării mecanismelor ei generative, ca un sistem rezonant în măsură să funcţioneze preeminent prin *feedback.* Prin viziunea sa unitară şi unificatoare, euristică şi praxiologică, autorul primei psihologii cibernetice din lume îşi devansează epoca, anticipând ideile de excepţie ale problematicii creativităţii. Mihai Drăgănescu, care are merite importante în mişcarea pentru recunoaşterea realizărilor ştiinţifice excepţionale ale lui Odobleja, atrage atenţia că termenul de cibernetică a fost introdus prima oară de A.M. Ampère în 1843. În prefaţa la volumul *Odobleja between Ampère and Wiener* (Editura Academiei, 1981), Drăgănescu arată că „Odobleja se situează între Ampère şi Wiener ca fiind singurul gânditor care a perceput, în acest răstimp, caracterul general al buclei *de feedback* sub forma unei legi generale guvernând mecanismele şi procesele din organismele naturale şi artificiale". Calificându-l pe Odobleja drept „precursorul trăsăturilor fundamentale ale teoriei şi practicii modelului actual al *unificării interdisciplinare,* D.L. Székely (1982, pp. 173-178), scrie: „Eforturile de unificare a ramurilor ştiinţei presupun o înţelegere profundă şi largă a metodologiei care aplică măsurătorile de diferite tipuri într-un mod «*consonantist*» şi sub controlul unei analize dimensionale generalizate, bine înţeleasă. Aceasta explica de ce Odobleja tratează în multe detalii problemele metodologiei, în fapt ale epistemologiei. În acelaşi timp, aceasta explică de ce psihologia lui consonantistă depăşeşte foarte mult domeniul obişnuit al psihologiei". Aşa cum arată I. C. Drăgan, în 1982 (p. 12), în calitate de preşedinte de onoare al Academiei de Cibernetică Odobleja, „secolul nostru s-a preocupat de nevoia reunificării cunoştinţelor prin crearea de studii trans-pluri-multi-disciplinare, pentru încadrarea mai exactă a tuturor ştiinţelor, dar formularea criteriilor şi legilor de guvernare a lor, inclusiv armonizarea lor într-o consonanţă (armonie) nu-i este dat oricui să o realizeze. Mulţi au început-o, alţii au întrezărit-o, dar puţini au realizat-o. Cel care a simţit chemarea şi a avut lumina interioară a minţii – după expresia atât de frumoasă pe care a găsit-o Axel Munthe în *Cartea de la San Michele* – a fost Ştefan Odobleja". Prin *consonantism,* Odobleja a elaborat o nouă viziune a psihologiei ca ştiinţă integratoare a tuturor disciplinelor universului uman şi tehnic, o ştiinţă a ştiinţelor. I.C. Drăgan în deplină consonanţă cu Alexandru Surdu, Mihai Golu, Pantelimon Golu, Grigore Nicola,

Pavel Mureşan, Paul Postelnicu, Cezar Buda, Mihai Drăgănescu, Victor Săhleanu, Ion Străchinaru, ş.a. – argumentează cu convingere că apariţia ciberneticii generalizate a avut loc pe pământ românesc în geniala minte a lui Ştefan Odobleja. Astăzi există Academia de Cibernetică Generală Ştefan Odobleja (Lugoj, 1982), iar consonantica a devenit o orientare generală a ştiinţei contemporane. *Consonantica odoblejiană* este o ştiinţă şi o Filosofie a armoniei şi a echilibrului. ***LOGICA REZONANŢEI: O. Şt.*** a elaborat un nou tip de logică – *Logica rezonanţei* (15.000 file manuscris), apropiată de logicile generale, care are la bază nu structuri matematice rigide (asemenea logicii booleene), ci mecanismele psihologice ale gândirii prin care încearcă analizarea şi reconstrucţia structurilor teoretice ale ştiinţelor (*Introducere în logica rezonanţei: scrieri inedite*, 1984). Dincolo de *Psihologia consonantistă*, ***O.Şt.*** şi-a orientat gândirea spre crearea unei logici naturale, concretă şi reală; o logică a procesului de gândire efectivă la nivel psihologic şi, interesant, fiziologic. Spre deosebire de psihologii clasici, consideră gândirea logică drept creativă şi nu cea productivă (J.P. Guilford). Viziunea lui diferită este despre gândirea în faza de „producere", de constituire, când este creativă, nu ca produs final sau ca reflexie asupra gândirii constituite. El este preocupat de mecanismele de producere a formelor logice, de „legile dinamice şi de funcţionare ale gândirii, principiile ei active şi eficiente". Concepând logica drept o „fiziologie cerebrală" şi parte a psihologiei, ***O. Şt.*** consideră că aceasta trebuie să înceapă nu de la noţiuni, ci „mult mai de jos, de la imagini, de la senzaţii şi mergând până dincolo de ele, urmărindu-le în lumea fizică, aşa cum procedează omul care gândeşte, care nu gândeşte pur şi simplu, ci gândeşte ceva" (*apud*. A. Surdu, 1983, p. 56). În atenţia sa intră atât aspectele psihofiziologice ale mecanismului gândirii, cât şi semnificaţiile obiectuale. Gândind reversibil şi în spirit consonantist, autorul aplică psihologia la studiul logicii şi logica la studiul psihologiei creând o logică a rezonanţei, în care viziunea cibernetică devine obiectiv fundamental (A. Surdu, *Ibidem*). Logica rezonanţei apare prin psihologizarea logicii şi logicizarea psihologiei creându-se astfel un limbaj logic unificat şi universal pentru toate ştiinţele (de la fiziologie şi chimie până la astronomie şi lingvisticăgramatică). Astfel ***O.Şt.*** concepe logica rezonanţei ca o disciplină ştiinţifică care teoretizează mecanizarea gândirii ca act creativ spre deosebire de abordările cibernetice bazate pe principiile logicii formale, matematice care se aplică numai pentru gândirea necreativă. Fiind „în căutarea unei baze noi pentru o cibernetică a viitorului", logica rezonanţei ca logică cibernetică vizează principiile de construcţie a unor „maşini de gândit" care să depăşească operaţiile logicii formale asupra produselor gândirii sau a „gândurilor gata constituite" (ceea ce teoretic logica matematică nu poate face) şi să realizeze activităţi de producere efectivă a cestor gândurilor. Este exact ceea ce fac astăzi motoarele de căutare bazate pe inteligenţa artificială. Astfel ***O.Şt.*** a anticipat şi descris destul de precis era inteligenţei artificiale, maşinizarea gândirii prin crearea calculatorului. Punând logica rezonanţei la baza „maşinii de gândit", el poate fi considerat şi ca un *precursor al Inteligenţei Artificiale*. ***Moştenirea ODOBLEJA: O.Şt.*** a lăsat câteva contribuţii fundamentale şi esenţiale pentru ştiinţa românească şi universală: a cercetat structurile profunde ale

ştiinţei şi sistemelor vii, fundamentele comune, unificatorii şi generalizatoare ale ştiinţei elaborând o concepţie cibernetică generalizată pe care a publicat-o în „Psihologia consonantistă" în 1938, cu 10 ani înaintea *Ciberneticii* lui Wiener (1948), care devine prin reconsiderarea lucrării lui Odobleja, un caz particular. Deşi Odobleja n-a folosit cuvântul „cibernetică" şi n-a utilizat aparatul statistico-matematic în compunerea şi formularea concepţiei sale, poate în mod intenţionat într-o perioadă în care logica ştiinţei era rigidizată de acest aparat, totuşi concepţia sa, chiar dacă nu o numim „cibernetică generalizată" ci „consonanţa ştiinţelor" sau oricum altfel, ea este superioară celei a lui Wiener (1948, 1 lege), Durocq (1965, 2 legi), Ashby (1957, 3 legi), Postelnicu (1945, 4 legi) etc., prin descoperirea a 9 legi de organizare, funcţionare şi evoluţie a sistemelor. Concepţia lui ***O.Şt.*** reprezintă o nouă viziune asupra ştiinţei şi fenomenelor ei, este o *metaştiinţă*. Moştenirea ştiinţifică pe care ne-a lăsat-o Odobleja este impresionantă (10 metri liniari de manuscris reprezentând aproximativ 50.000 de file care se găsesc în Arhivele Statului din Turnu Severin) încă puţin cunoscută şi plină de surprize. În acelaşi timp, Odobleja a arătat caracterul multi şi interdisciplinar al ciberneticii pe care a conceput-o ca pe o teorie generală de sinteză a ştiinţelor. Cercetând psihicul uman, legile organizării şi funcţionării celui mai complex şi evoluat fenomen al materiei vii din universul cunoscut până în prezent, ***O.Şt.*** a descoperit *conexiunea inversă,* concept ce implică legea reacţiei şi reversibilităţii în dinamica sistemelor de la cele mai simple până la cele mai evoluate şi complexe. În comunicarea intitulată *Consonantica şi ecoul ei în ştiinţa contemporană,* ţinută la al IV-lea simpozion „Ştefan Odobleja", de la Iaşi (13-15 iunie 1986), I.C. Drăgan, Cezar Buda şi Ion Străchinaru arătau: „În ansamblu, proiectul ştiinţific lăsat moştenire de Ştefan Odobleja este gigantic. Autorul ne-a prevenit însă asupra caracterului de repertoriu al ideilor sale, prin care şi-a propus doar să deschidă un orizont nou de activitate ştiinţifică pentru generaţiile dispuse să se consacre cercetării. «Dacă el nu a putut să le valorifice până la capăt, suntem siguri că în cultura română, cel puţin, ele vor trezi prin noutatea şi cutezanţa lor mari vocaţii creatoare, de care avem nevoie pentru calificarea noastră în cultura lumii». La apariţia sa, opera lui Odobleja, dată fiind densitatea şi originalitatea ei, nu era hărăzită, poate, să determine în acel moment o deschidere către cea a spiritului receptiv şi aplecat spre studiu temeinic. Dar această operă a format de la bun început dovada prizei de conştiinţă a poporului român de a se afirma la nivelul de vârf al ştiinţei mondiale". Din iniţiativa Fundaţiei Europene Drăgan a fost constituită cu ocazia Simpozionului internaţional de cibernetică „Ştefan Odobleja", Lugoj, 22 octombrie 1982, Academia Internaţională de Cibernetică Generală „Ştefan Odobleja" cu sediul la Lugano – Elveţia. Obiectivele acestui organism ştiinţific internaţional al cărui preşedinte de onoare a fost ales atunci Iosif Constantin Drăgan, iar preşedinte activ Paul Postelnicu, aşa cum au fost ele formulate în proiectul de constituire, erau: răspândirea şi promovarea ideilor lui Şt. Odobleja pe plan internaţional, editarea lucrărilor originale ale acestui savant român în diferite limbi, manifestări ştiinţifice, studii şi cercetări; instituirea unor medalii de aur memoriale

consacrate lui Odobleja, înființarea unui muzeu memorial, înființarea unui buletin memorial informativ, iar în perspectivă, a unei reviste de înaltă ținută științifică. O filială a acestei Academii a fost înființată cu acordul Guvernului Român la Lugoj, cu subfiliale în Bucureşti şi principalele centre universitare din țară. ***Participări la evenimente ştiinţifice:*** în iunie 1937 participă cu lucrarea *Demonstration de phonoscopie* la al IX-lea Congres Internațional de Medicină Militară din Bucureşti şi anunță apariția operei sale fundamentale *Psihologia consonantistă.* În august 1975 lucrarea *Cibernetica şi psihologia consonantistă,* apare în „Modern trends în cibernetics and system" (Proceedings of the 3-rd International Congress on Cybernetics and System, Bucureşti). În 1978 trimite, prin ing. Stelian Bajureanu, comunicarea *Psihologia consonantistă şi cibernetica* la cel de al IV-lea Congres de cibernetică şi sisteme de la Amsterdam. Lucrarea este prezentată cu succes, apare în lucrările congresului şi contribuie la recunoaşterea meritelor lui ***O.Şt. Premii:*** premiul „General doctor Papiu Alexandru" (1935) pentru lucrarea *La phonoscopie*. ***Recunoaşteri şi omagieri:*** satul în care s-a născut, numit Valea Izvorului pana în 1968, ii poarta numele printr-o lege adoptata de Parlamentul României în 2004; la fel trei licee respectiv din Turnu Severin, Craiova şi Bucureşti. Similar şi Spitalul Militar de Urgență din Craiova; Fundația „Ştefan Odobleja" din Drobeta-Turnu Severin; Congresul cu participare internațională: „ŞTEFAN ODOBLEJA – 80 de ani de la apariția «Psihologiei Consonantiste»" (11-13 octombrie 2019). În anul 1979, Editura Academiei Române a publicat lucrarea colectivă *Precursorii români ai ciberneticii*, care recunoaşte meritele ştiințifice ale lui Ştefan Odobleja, iar în 1981, lucrarea *Odobleja între Ampere şi Wiener*. ***Publicații (selectiv):*** opera lui ***O.Şt.*** totalizează circa10 m liniari de manuscrise evaluate la peste 50 de mii de pagini aflate în Arhivele Statului din Turnu Severin. Numai manuscrisele despre logica rezonanței au cca 15 mii de pagini. Cea mai mare parte a scrierilor sale nu a fost publicată. Enumerăm selectiv lucrările publicate: *Accidentele de automobil. Studiu medico-legal*, Teză de doctorat (1928); *Metodă de transonanță toracică* (1929); *La phonoscopie* (1935, Editura Dion, Paris); *La psychologie consonantiste* (vol. I, 1938; vol. II, 1939, Editura Maloine, Paris), *Psihologia consonantistă şi cibernetica* (1978); *Cibernetica şi psihologia consonantistă*, în „Modern trends în cibernetics and system" (Proceedings of the 3-rd International Congress on Cybernetics and System, Bucureşti, august 1975); *Diversitate şi unitate în cibernetică*, în vol. „Current topics în cybernetics and systems" (1978). ***Publicații post-mortem:*** *Psihologia consonantistă* (1982, trad. din lb. franceză, ediția 1938); *Introducere în logica rezonanței: scrieri inedite* (2003, ed. II, ed. îngrijită de acad . A. Surdu, prefață de C. Noica; ed. I, 1984); *Psihologia consonantistă şi cibernetica* (2003). ***Aprecieri:*** *„Odobleja se situează între Ampère şi Wiener ca fiind singurul gânditor care a perceput, în acest răstimp, caracterul general al buclei de feedback sub forma unei legi generale guvernând mecanismele şi procesele din organismele naturale şi artificiale*" (M. Drăgănescu, 1981). *„Odobleja, în lucrarea lui, a avut câteva idei fundamentale ale ciberneticii, printre care cea mai importantă a fost aceea de feedback... Meritul lui Odobleja este foarte mare. Este acela de a fi introdus în psihologie principiul conexiunii inverse a sistemelor circulare şi de a fi creat o teorie, teoria*

consonantistă a psihologiei... Wiener a fost un matematician de prim ordin, care a fost însărcinat de armata americană în timpul războiului să creeze un sistem automat care să regleze tirul artileriei pe avioane. Atunci, el a descoperit mecanismul acesta al feedback-ului... acest lucru fundamental: ca în sistemele vii ca şi în unele sisteme construite de om, reglarea se poate face automat printr-un principiu fundamental, acela al conexiunii inverse. El a pornit de la nişte cercetări aplicative de matematică şi a formulat teoria feedback-ului, teoria oscilațiilor în feedback. Descoperirea lui Odobleja se referea la un mecanism psihologic, fără să facă extrapolări. Wiener a descoperit un model matematic, l-a transformat într-un model tehnic şi a extrapolat în biologie. şi de acolo a venit generalizarea" (Constantin Bălăceanu-Stolnici din https://culturaromana.ro/stefan-odobleja-fondatorul-ciberneticii/). *„Odobleja milita pentru modelarea comportamentelor organismului uman pentru a ajunge la modele în rezonanță cu gândirea omului, cu gândirea naturală. Sub aceste aspecte, «Psihologia consonantistă» a fost şi este o lucrare fundamentală, de bază, a ştiințelor, de rezonanță şi consonanță a ştiințelor, o comoară a gândirii creative româneşti, de vreme ce teoria modelării a fost utilizată în ştiință şi în aplicații practice, în cibernetică în primul rând, căci aceasta are la temelie teoria modelelor rezonante"* (acad. Alexandru Surdu, Simpozionul „Ştefan Odobleja", ediția 2018). ***Surse:*** Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale* (pp. 1034-1039); Surdu, A. (1982). *Ştefan Odobleja – inedit.* „Forum. Revista învățământului superior", XXIV(3), 56-60; Mureşan, P. (1983). *Sesiunea ştiințifică omagială „80 de ani de la naşterea lui Ştefan Odobleja"*, Bucureşti. „Revista de psihologie", 29(4), 371-372; Mureşan, P. (1983). *Simpozionul internațional de cibernetică generalizată.* „Revista de psihologie", 29(1), 99-100; *Şt. Odobleja. Psihologia consonantistă şi cibernetica. I* (Considerații istorice asupra ciberneticii). „Revista de psihologie", 1980, 26(3), 367-373; *Şt. Odobleja. Psihologia consonantistă şi cibernetica II,* Diversitate şi unitate cibernetică. „Revista de psihologie", 1980, 26(4), 509-516; Străchinaru, C.N. (1986*). Creativitatea în psihologia consonantistă.* Al IV-lea Simpozion Ştefan Odobleja, Iaşi, 13-15 septembrie (publicat în vol. 1989, Nagard, Milano); Szekely, D.L. (1982). *Stephan Odobleja as a Precursor of the Interdisciplinary Unification of Science.* Simpozionul International Odobleja, Lugoj, 22-24 octombrie; Drăgan, I.C. şi Postelnicu, P. (1983*). Ştefan Odobleja: l'homme et son oeuvre,* studiu introductiv la vol. *St. Odobleja. Cybernetique Générale, Psychologie consonantiste, Science des Sciences* (republicarea lucrării *Psychologie consonantiste*, 1938-1939, Nagard, Milano).

OGODESCU, DORU (n. 1939 – d. 1998) medic psihiatru român. Promotor al determinismului neliniar în psihiatrie. A făcut parte din grupul de psihiatri renumiți de la Spitalul Gătaia, Timişoara înființat la 25 octombrie 1966: prof. dr. Ed. Pamfil, conf. dr. St. Stoessel, dr. R. Ricman, dr. D. Arthur. ***Publicații:*** *Psihologie şi informație* (1973, coautor); *Nevrozele* (1974, coautor); *Psihozele* (1976, coautor); *Persoana şi devenire* (1976); *Omul şi universul informațional* (1978, coautor); *Persoana şi cunoaştere* (1981); *Persoana şi lume: ordinea triadică în gândirea contemporană* (1981); *Îndreptar de psihiatrie* (1995, coautor).

OZUNU, DUMITRU (n. 23 august 1947, Sarasău, jud. Maramureş) psiholog şi scriitor român, absolvent al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie-Filosofie, Secţia Psihopedagogie (1965-1970). Doctor în psihologie cu teza *Formarea aptitudinilor tehnice la elevi prin munca productivă în atelierele şcolare*, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, 15 decembrie 1979, cond. şt. prof. dr. doc. A. Chircev. Membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1970-). ***Ascendenţa profesională:*** şeful Laboratorului interjudeţean de orientare şcolară şi profesională din Cluj-Napoca (1971-1973); psiholog la Institutul Central de Perfecţionare a Personalului Didactic – Filiala Cluj (1973-1979); psiholog principal la Centrul de Ştiinţe Sociale, sectorul de cercetări pedagogice şi psihologice al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1975-). Elev al prof. Al. Roşca şi A. Chircev. ***Cercetări şi contribuţii:*** factorii structurali şi stadiile dezvoltării aptitudinilor tehnice la elevi de vârstă şcolară mijlocie; relaţia dintre atitudinea faţă de muncă şi randament la elevi şi tineri muncitori; optimizarea pregătirii şi orientării elevilor pentru concursul de admitere în învăţământul superior tehnic; structura psihologică a rezolvării problemelor tehnice de către copiii de vârstă şcolară mijlocie; formarea deprinderilor profesionale la elevii din treapta a II-a de liceu industrial. A elaborat probe pentru măsurarea gândirii tehnice (1980) şi a tradus şi adaptat o serie de probe pentru măsurarea gândirii tehnice (Transmisia mişcărilor, Testul de urmărire etc.). Participant cu numeroase comunicări ştiinţifice la sesiuni ştiinţifice şi colocvii naţionale. ***Publicaţii (selectiv):*** *Monografii profesionale* (1972-1976; vol. 13, 17, 19, 21, 23; coautor); *Alegerea profesiunii* (1977); *Formarea aptitudinilor tehnice în atelierele şcolare* (1979); *Educaţie şi profesiune* (1979, coautor); *Formula succesului? Orientarea profesională a tinerilor* (1981); *Consideraţii privind pregătirea tineretului pentru apărarea patriei* (1981); *Tineretul: speranţă şi afirmare* (1989); *Pedagogia preşcolară şi a jocului* (1995); *Psihopedagogia comportamentului normal şi deviant* (1995); *Dicţionar de consiliere şi orientare* (1996, coautor); *Sociologia grupurilor de copii şi adolescenţi* (1996). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris.

PAMFIL, EDUARD (n. 6 mai 1912, Geneva – d. 5 septembrie 1994) ilustru psihiatru român de cultură polivalentă, profesor universitar, creatorul psihiatriei antropologice din România şi a Şcolii de Psihiatrie de la Timişoara. Tatăl său, grec de origine, Gheorghe Pamfil, din Ţifeşti zona Odobeşti, a făcut studii la Geneva şi a fost decanul Facultăţii de Farmacie din Cluj-Napoca, iar mama sa, pe nume Jeanne, era de origine elveţiană. A urmat studiile liceale la Geneva. Licenţiat al Institutului de Medicină şi Farmacie din Cluj-Napoca (1937); câştigă o bursă şi urmează specializarea în Neurologie la Bucureşti în clinica prof. Nicolae Ionescu-Şişeşti (1888-1954). Continuă

specializarea la Paris în două stagii cu somități mondiale în neurologie: unul antebelic, cu neurologul Jean Lhermitte (1877-1959) şi cu psihiatrul Paul Guiraud (1882-1974) şi altul, după cel de-al Doilea Război Mondial, cu renumitul profesor de psihiatrie Henri Ey (1900-1977) la Spitalul Sainte-Anne. Se întoarce în țară în 1948, lucrează pentru puțin timp la Ministerul Sănătății şi din 1950 îşi desfăşoară activitatea ca psihiatru la Timişoara unde pune bazele disciplinei de Psihiatrie la Facultatea de Medicină. Va fi şeful disciplinei de Psihiatrie al Facultății de Medicină a Universității Timişoara între anii 1950 şi 1978, cu o pauză între 1955-1961. Începe să fie urmărit de organele de securitate, încă de la întoarcerea în țară, în 1948, la început pentru că frecventa Biblioteca Britanică din Timişoara şi împrumuta cărți. În 1955 ***P.E.*** ocupă prin concurs postul de profesor la Catedra de Psihiatrie a Institutului de Medicină şi Farmacie din Cluj-Napoca şi conduce Catedra şi Clinica de Psihiatrie în perioada 1956-1959. În 1959 este arestat pentru că „a condus bande de studenți", ținut în arest şi anchetat aproximativ şapte luni, judecat şi condamnat cu suspendare după care expulzat din învățământul universitar în urma demonstrațiilor studențeşti din 24 ianuarie 1959 prilejuite de sărbătorirea centenarului Unirii. În timpul demonstrațiilor a ținut un discurs patriotic de la balconul casei profesorului Iuliu Haţeganu, la care se afla în vizită, discurs considerat incitator şi duşmănos de către regimul comunist. A fost eliberat în septembrie 1959, dar va fi urmărit tot restul vieții de organele de securitate. În martie 1960 a fost mutat şi numit, de către autoritățile comuniste, medic primar, apoi director în oraşul Siret la Spitalul-Cămin de Copii Neuropsihiatrici. I se permite să se întoarcă la Timişoara în 1963 unde activează ca profesor de psihiatrie la Institutul de Medicină şi Farmacie Timişoara până în 1977 când se pensionează. Lucrează în continuare ca profesor consultant până la deces. Prin gândirea sa originală, critică, novatoare şi interdisciplinară a creat „Şcoala de Psihiatrie de la Timişoara", opusă gândirii de formație moscovită celei de la Bucureşti. V. Predescu, şeful Catedrei de Psihiatrie de la IMF Bucureşti, a respins venirea lui ca profesor la Bucureşti. ***Contribuții: P.E.*** este considerat creatorul Şcolii Româneşti de Psihiatrie Antropologică, în baza concepției sale despre trionticitatea ființei umane (*Persoană şi devenire,* 1976). A fost moderatorul unui „prototip al interdisciplinarității" (V. Ogodescu) şi a „...inclus modelele sistemice informaționale în teoretizările sale psihiatrice" (Bălăceanu- Stolnici). A dat orientarea şi a definit profilul antropologic al şcolii psihiatrice româneşti. ***P.E.*** a fost o personalitate academică şi culturală polivalentă: psihiatru, poet, grafician, chitarist virtuoz (a studiat chitara clasică la Paris în timpul stagiului la cunoscutul psihiatru şi psihanalist Henri Ey), inițiator de curente şi tendințe în ştiințe prin organizarea Cercului de Bionică la Timişoara în anii 1970. A fost bine cunoscut şi apreciat în viața psihiatrică, academică, cultural-muzicală, artistică şi intelectuală românească pentru viziunea sa umanistă şi interdisciplinară. Într-o perioadă de gândire dogmatică în psihiatrie dominată de psihiatrii formați la Moscova (Milea, Predescu) ***P.E.*** a avut curajul şi viziunea gândirii deschise, critice promovând dezbateri interdisciplinare (psihiatrie, psihologie, matematică, Filosofie, muzică, artă etc. – grupul Sigma din Timişoara) pe teme de gândire şi subiecte avansate

(teoria reţelelor neuronale, inteligenţa artificială, determinismul neliniar, teoria fractaliilor, teoria jocurilor şi a catastrofelor, teoria sistemelor, jocurile de limbaj şi lingvistica generativă, mişcarea New Age, existenţialism şi teoria absurdului etc.). A stabilit relaţii cu „Şcoala de gândire filosofică de la Păltiniş" a lui C. Noica (1909-1987) şi a dat o nouă dimensiune gnoseologică gândirii psihiatrice româneşti prin dezbaterile de la Clinica psihiatrică din Timişoara. În perioada 1985-1989 a organizat şi condus un *Cerc de discuţii interdisciplinare* axat pe teme de psihiatrie juridică, care s-a desfăşurat la Casa Universitarilor din Timişoara. Scria poezii, iubea muzica şi cânta la chitară. ***Recunoaşteri:*** Clinica de Psihiatrie „Edouard Pamfil" din Timişoara; Festivalul International „Eduard Pamfil" al Tinerilor Chitarişti care se organizează anual în decembrie la Timişoara. ***Publicaţii:*** *Psihologie şi informaţie* (1973, coautor); *Nevrozele* (1974, coautor); *Psihozele* (1976, coautor); *Persoană şi devenire* (1976); *Omul şi universul informaţional* (1978, coautor); *Arioso dolente* (1979, poezii); *Adagio* (1986, poezii). ***Despre:*** *Eduard Pamfil sau Jocul de-a geniul* (1997, editori M. Lăzărescu şi D. Ogodescu); *Cartea cu Pamfil* (1996, Nicolae, I.A. şi Eduard Pamfil, E. carte biografică/autobiografică). ***Aprecieri:*** *„Prof. Ed. Pamfil a fost cea mai luminoasă personalitate a psihiatriei româneşti din a doua jumătate a secolului XX. A avut o orientare antropologică, fiind marcat de fenomenologie şi de personalismul francez, precum şi de doctrina sintetică a lui H. Ey, organo-dinamismul. A iniţiat la Clinica din Timişoara, în condiţiile vitrege ale totalitarismului, un cerc de dezbateri interdisciplinare în care se discutau, de către specialişti în biologie, matematică, psihologie, Filosofie, genetică, psihiatrie, literatură, ultimele idei şi orientări ştiinţifice şi epistemologice ale contemporaneităţii. Contribuţia deosebită pe care a adus-o psihiatriei româneşti constă în primul rând în stimularea multiplelor orientări contemporane de gândire şi practică, în articularea psihiatriei de cultură şi în efortul de depăşire a îngustimii ideologice care a marcat o parte a psihiatriei româneşti în epoca respectivă... prof. Pamfil a dezvoltat o interesantă teorie fenomenologică pe care a denumit-o„triontica" şi a încercat să o aplice în psihopatologie. Ea se regăseşte în cărţile publicate cu dr. Doru Ogodescu: «Nevrozele» (1974) şi «Psihozele» (1976)"* (Prelipceanu, D. (2020). *Istoria psihiatriei*. În *File din istoria medicinei româneşti,* coord. V. Voicu şi I. Popescu, Editura Academiei Române, p. 211). ***Surse:*** Buda, O. (2013). *Eduard Pamfil (1912-1994). Psihiatrie, antropologie şi rezistenţă culturală.* „Revista medicală română", LX (4), 291-294; Prelipceanu, D. (2020). *Istoria psihiatriei*. În: „File din istoria psihiatriei româneşti", coord. V. Voicu şi I. Popescu, Editura Academiei Române, pp. 211-212; Buda, O. (2013). *Secretul doctorului Pamfil. O iniţiere românească în ritualul mescaline.* „Observatorul cultural", 678, accesat 4 aprilie 2022 din: https://www.observatorcultural.ro/articol/secretul-doctorului-pamfil-o-initiere-romaneasca-in-ritualul-mescalinei-2/; Lăzărescu M. *Profesorul Eduard Pamfil, creatorul psihiatriei antropologice din România, 1912-1994*, accesat 4 aprilie 2022 din: http://www.asocpsitim.ro/; prof. dr. Cozman, *D. Sinopsis cultural al psihiatriei româneşti (I)* accesat 4 aprilie 2022 din: https://www.medichub.ro/reviste/psihiatru-ro/sinopsis-cultural-al-psihiatriei-romanesti-i-id-3108-cmsid-66**;** *Disciplina de psihiatrie a Universităţii de Medicină şi Farmacie „Victor Babeş" Timişoara***,** accesat 4 aprilie 2022 din: http://www.psihiatrie-timisoara.ro/despre.html; *Eduard Pamfil***,** accesat 4 aprilie 2022 din: https://monitorulpsihologiei.com/edouard-pamfil; Petroman, P. şi Petroman, I. (coord). (2008). *Personalităţi de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă*. III. Editura Eurostampa, Timişoara, pp. 86-95.

PAPADIMA, EUGEN (n. 20 septembrie 1943, Bucureşti) psiholog român specializat în psihanaliză şi psihoterapie analitică. Licenţiat al Secţiei de Psihologie al Facultăţii de Filosofie, Universitatea Bucureşti (1968-1972). PhD în psihologie clinică cu teza *Modificarea atitudinii pacientului faţă de simptomele sale prin psihoterapia psihanalitică de scurtă durată* (1990-1993, Învăţământ la distanţă; SUA, University of America, New Orleans, Louisiana). Şi-a descoperit vocaţia spre psihologie prin lectura uneia dintre ediţiile cărţii lui I. Popescu-Sibiu despre *Doctrina lui Freud*. Psiholog principal şi psihoterapeut la Spitalul Unificat pentru Studenţi din Bucureşti, practicând psihoterapia analitică şi evaluări psihologice pentru studenţii Centrului Universităţii Bucureşti (1972-1987). Emigrează în SUA, în septembrie 1989, şi revine în ţară în 1995. Psihoterapeut la Institutul de Psihoterapie din New Jersey, SUA (1989-1995) unde a practicat psihoterapie psihanalitică, cognitivă şi psihanaliză pentru populaţia adultă, adolescenţi şi copii din statul New Jersey, SUA. Psiholog cu drept de liberă practică: psihanalist, psihoterapeut psihanalitic, formator şi supervizor în psihoterapie psihanalitică-psihanaliză (1995 – prezent). ***Mobilitate şi specializare profesională:*** stagiu de supervizare în psihanaliză şi psihoterapie la New Jersey Institute for Psychoterapy cu dr. Leonard Blanck, PhD, psihanalist certificat al Universităţii din New York, SUA (1989-1995); stagiu de supervizare în psihanaliză cu dr. Rita Korfage şi cu dr. A.A. Feiertag, psihanalişti formatori şi supervizori ai Societăţii Olandeze de Psihanaliză (1998-1999); evaluare, pe baza analizei şi prezentării a două cazuri de psihanaliză, pentru acceptare ca membru în Asociaţia Internaţională de Psihanaliză (IPA) (1998). ***Activitate didactică:*** a desfăşurat activitatea didactică în perioada 1972-1978 (până la desfiinţarea Psihologiei ca Facultate) ca asistent cu „plata cu ora" pentru cursurile de *Psihologie Medicală*, *Psihiatrie* şi *Psihopatologie şi Psihoterapie*, precum şi predarea unor cursuri de *Psihanaliză şi Psihoterapie Psihanalitică* la Facultatea de Filosofie, Secţia psihologie a Universităţii din Bucureşti. În această calitate a încercat formarea unei gândiri psihanalitice la generaţiile de psihologi între anii 1973-1978. În perioada 1973-1976 i s-au încredinţat câteva ore de curs (şase-opt pe semestru), în care a prezentat teoria şi metoda psihanalizei cu un important accent pe practica psihoterapiei analitice. Se pare că acestea au fost primele cursuri de acest gen (formative) în acea perioadă postbelica la noi din ţară. Lector pe teme de psihanaliză şi psihoterapie psihanalitică la Centrul de Perfecţionare pentru psihologii din Ministerul Sănătăţii (1978-1986). Profesor asociat la Facultatea de Psihologie, Universitatea „Titu Maiorescu", Bucureşti unde a predat cursul de *Tehnici psihanalitice* (1995-1998). ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociaţiei Internaţionale de Psihanaliză (din 1999); membru formator şi supervizor al Societăţii Psihanalitice Române (din 1995); membru fondator, formator şi supervizor al Asociaţiei Române de Psihoterapie Psihanalitică (ARPP) (din 1998); ex-membru al Asociaţiei Naţionale pentru Dezvoltarea Psihanalizei (New York, SUA), al Asociaţiei Americane de Psihoterapie (Houston, SUA) şi al Asociaţiei Psihologilor Consilieri din SUA; membru al Colegiului Psihologilor din

România; vicepreşedinte Societatea Română de Psihanaliză. ***Publicaţii***: *Psihoterapia psihanalitică* (1985). În: „Sinteze de psihologie contemporană". Vol. I „Psihologie Clinică" (pp. 271-277); *Psihanaliza*. În: „Tratat de Sănătate Mintală", 2000, pp. 445-472; *Psihanaliză şi psihoterapie psihanalitică* (2002); *News în psychoanalysis (Noutăţi în psihanaliză)*. În*:* „Romanian Journal of Psychoanalysis", II, 2009, pp. 37-53. Peste 20 de comunicări ştiinţifice pe teme de psihopatologie, psihanaliză şi psihoterapie psihanalitică apărute în diverse publicaţii de specialitate. ***Aprecieri***: *„A fost unul din cei care au iniţiat mişcarea psihanalitică românească* (postbelică, n.n.) *şi a dat un impuls major psihoterapiei"* (Tudose, C., Tudose, F. (2012). *The history of Psychoterapy în Romania during the socialist dictatorship of Nicolae Ceauşescu*, în „European Journal of Mental Health", 7, p. 228, trad. P. Mureşan). ***Surse:*** *Papadima Eugen. Curriculum Vitae.* Europass, obţinut de la autor; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori,* Anexa 2. Tudose, C. şi Tudose, F. (2012). *The history of Psychoterapy in Romania during the socialist dictatorship of Nicolae Ceauşescu*. „European Journal of Mental Health", 7, pp. 221-235.

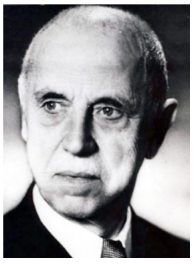

PARHON, CONSTANTIN I. (n. 15 octombrie 1874, Câmpulung Muscel – 9 august 1969, Bucureşti) savant endocrinolog, neuropsihiatru şi gerontolog român de renume mondial, profesor universitar, membru al Academiei Române şi a mai multor academii şi societăţi ştiinţifice din ţară şi străinătate. Părinte fondator al şcolii româneşti de endocrinologie şi unul din creatorii acestei ştiinţe pe plan mondial; autorul primului tratat de endocrinologie din lume, în colaborare cu M. Goldstein, *Les sécrétions internes* (Paris, Maloine, 1909); director al Institutului de Endocrinologie (printre primele din lume) şi creatorul primei Catedre de Endocrinologie din lume, la Facultatea de Medicină din Bucureşti. După terminarea liceului se înscrie la Facultatea de Medicină din Bucureşti şi este atras de cursurile prof. Gh. Marinescu, şeful Catedrei de Neurologie. Devine intern (1897) şi apoi şef de lucrări la Catedra prof. Gh. Marinescu. Licenţiat al Universităţii de Medicină din Bucureşti (1893-1900) şi doctor în medicină cu teza *Contribuţiuni la studiul tulburărilor vazomotorii în hemiplegie* (1900). Medic la Spitalul Rural „Rallet" din Dâmboviţa (1901-1902) şi medic secundar la Spitalul Pantelimon (1903-1909). Devine conf. univ. al Clinicii de Boli Nervoase din Bucureşti în 1903, iar în 1906 urmează un stagiu de perfecţionare la München, după care lucrează ca medic primar la Ospiciul „Mărcuţa" (1909-1912). Profesor universitar de Neurologie şi Psihiatrie la Facultatea de Medicină din Iaşi (1913-1933) şi la Clinica Endocrinologică de la Facultatea de Medicină din Bucureşti (1934-1940 şi 1944-1958). Titular al Catedrei de Endocrinologie a Facultăţii de Medicină din Bucureşti (1933-1940). Contribuie la revigorarea metodologică şi conceptuală a neurologiei, psihiatriei şi endocrinologiei. ***Poziţii profesionale de conducere:*** director al Spitalului „Socola" din Iaşi (1917- 1933); director al Institutului pentru Bolile Nervoase, Mintale şi Endocrinologice din Bucureşti (1933-1940);

director al Institutului de Geriatrie (1952-1957), unde Ana Aslan a lucrat sub mentoratul său. În 1946, regele Mihai a înființat Institutul de Endocrinologie cu numele „C.I. Parhon", iar ***P.C.I.*** va fi director al Institutului de Endocrinologie în perioada 1949-1957. ***Afilieri profesionale şi academice:*** preşedinte al Societății de Medici şi Naturalişti din Iaşi şi primul preşedinte al Societății române de Biologie, înființând Societatea de Neurologie, Psihiatrie, Psihologie şi Endocrinologie din România (1905, Bucureşti; 1919, Iaşi); membru corespondent al Academiei Române (1928); membru titular şi preşedinte de onoare al Academiei Române (1939); membru titular al Academiei de Medicină din Bucureşti (1935); membru de onoare al Academiei de Ştiințe Medicale (1969); membru al Academiilor de Ştiințe ale URSS, R.P. Bulgare, R.P. Ungare şi RDG; membru fondator al Societății de Anatomie din Bucureşti, al Societății de Biologie, al Societății Române de Neurologie, Psihiatrie, Psihologie şi Endocrinologie; membru al societăților de endocrinologie din Paris, Moscova şi Praga, al Societății Estone de Neurologie, al mai multor societăți din Paris (de neurologie, de psihiatrie, de medico-psihologie). Fondatorul revistei „Societății Române de Endocrinologie", „Acta Endocrinologică" (1938), care din anul 2005, funcționează sub egida Academiei Române. Membru în colegiul de redacție al revistelor „Folia neurobiologică" şi „Revue française d'endocrinologie". ***Titluri ştiințifice şi academice onorifice:*** *Doctor „Honoris Causa"* al Universității Caroline din Praga (1948). ***Funcții politice:*** militant socialist influențat de Marx, unul din fondatorii Partidului Muncitor, care a fuzionat cu Partidul Țărănesc (1919), pe care îl părăseşte şi se alătură Partidului Comunist Român. Preşedinte al R.S. România (1947-1848; 1948-1952); preşedinte al Prezidiului Republicii Populare Române (30 decembrie 1947 – 13 aprilie 1948); preşedinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române (13 aprilie 1948 – 2 iunie 1952); preşedinte al Consiliului de Administrație al Radiodifuziunii (15 aprilie 1945 – 30 decembrie 1947). Deputat în Adunarea Deputaților şi apoi în Marea Adunare Națională (1946-1961); preşedinte al Asociației Române pentru strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică – ARLUS (1944-1967); primul semnatar al Memoriului – protest al intelectualilor pentru ieşirea României din coaliția militară fascistă (1944). ***Cercetări şi contribuții:*** ***P.C.I.*** a introdus metoda experimentală în cercetarea medicală, a întreprins cercetări fundamentale în domeniul endocrinologiei şi a dezvoltat o viziune nouă originală în domeniul neuropsihiatriei depăşind viziunea clasică anatomo-fiziologică şi clinică. A cercetat arhitectonica celulară a măduvei spinării şi a pus în evidență existența unor centri neurovegetativi în cortexul cerebral. A început activitatea ştiințifică în domeniul neurologiei sub îndrumarea lui Gheorghe Marinescu la Spitalul „Pantelimon" şi apoi ca psihiatru a investigat pe baza unui material clinic amplu psihozele afective, sifilisul nervos, epilepsie, halucinațiile multiple. ***P.C.I.*** a identificat şi descris pentru prima dată sindroame noi ale sistemului endocrin: sindromul hiperhidropexic (denumit sindromul lui Parhon) şi nanismul hiperhipofizar. A atras atenția pentru prima dată asupra problemei secreției interne a ovarului, şi a demonstrat rolul glandelor paratiroide în metabolismul calciului, precum şi rolul glandei tiroide în metabolismul lipidelor şi al glucidelor. Alte contribuții semnificative se referă la:

studiul biochimiei sindroamelor endocrine, clinice şi experimentale, în problema valorii endocrine a epifizei şi timusului, precum şi în problema biologiei vârstelor. ***P.C.I.*** a cercetat de asemenea raporturile dintre disfuncţiile glandelor endocrine şi tulburările psihice (endocrinopsihiatrie), oligofreniile (în special mongolismul), problema sinuciderii la alienaţi, psihozele senile, fenomenul îmbătrânirii, grafologia. El a pus un mare accent pe rolul mecanismelor afectivităţii şi al efectelor muzicii asupra vieţii afective (meloterapia). A propus, în 1913, ca în clinica de psihiatrie să se înfiinţeze un laborator de psihologie şi fiziologie şi a cercetat corelaţie dintre procesele senzoriale şi cele afective încercând să descopere mecanismele neurologice comune. A studiat activitatea sistemului nervos, a atenţiei şi somnului la vârstele înaintate. ***Participări la congrese:*** la cel de-al V-lea Congres al Neurologilor, Psihologilor şi Endocrinologilor Români de la Sibiu (21-22 septembrie 1924) ***P.C.I.*** a prezentat comunicarea *Guşa, cretinismul şi surdomutitatea în România*. La Congresul anual de Neurologie, Psihiatrie şi Endocrinologie din Chişinău (6-8 octombrie 1935) a prezintat raportul *Hipofiza, sindroamele hipofizare, hormonii şi corelaţiile acestui organ.* În anul 1937 are loc al XVII-lea Congres al Societăţii Române de Neurologie, Psihiatrie, Psihologie, Endocrinologie şi Medicină legală la Iaşi, unde ***P.C.I.*** prezintă raportul *Aperçu général sur le tymus au point de vue endocrinologique*. ***Premii, distincţii, ordine, medalii, decoraţii:*** Erou al Muncii Socialiste; decorat în 1941 cu Semnul Onorific „Răsplata Muncii pentru 25 ani în Serviciul Statului". ***Opere principale*****:** *Les sécrétions internes* (1909, în colab.); *Cercetări asupra glandelor cu secreţiune internă în raportul lor cu patologia mentală* (1910); *Obiectul neurologiei şi psihiatriei* (1913, lecţii); *Asupra glandelor cu secreţie internă şi raporturile lor cu patologia mentală şi psihologia* (1913); *Încercare de grafologie ştiinţifică – caracterele obiective ale scrisului* (1916); *Scrisul la cele două sexe* (1919); *Psihozele afective* (1925); *Scrisul lui Eminescu* (1925); *Scrisul matematicienilor* (1925); *Prin ce mecanisme acţionează muzica asupra afectivităţii* (1927); *Asupra raporturilor dintre frică şi percepţia frigului* (1927); *Constituţia somatopsihică şi raporturile ei cu criminologia* (1930); *Consideraţiuni asupra psihofiziologiei afectivităţii* (1930); *Grafologia şi personalitatea somatopsihică* (1932); *Rolul hormonilor în viaţa psihică* (1943); *Introducere în studiul psihiatriei* (1945); *Dezvoltarea prodigioasă a memoriei datelor şi a acuităţii senzoriale cu întârziere în formarea inteligentei, a personalităţii şi a noţiunii de timp* (1947, în colab.); *Bătrâneţea şi tratamentul ei* (1948); *Manual de endocrinologie* (3 vol., 1945-1949, în colab. cu Şt.-M. Milcu şi M. Goldstein); *Biologia vârstelor* (1955); *Opere alese* (1954-1962, 5 volume; vol. II, *Psihologie şi Psihiatrie*, 1957). ***P.C.I.*** a cercetat, scris şi publicat peste 400 de lucrări ştiinţifice de înaltă ţinută medicală în domenii variate: neurologie, psihiatrie, endocrinologie, genetică, ereditate, organogeneză, biologia vârstei, culturile „in vitro", terapeutică, grafologie. ***Surse:*** Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale* (p. 1000). https://federatiasanitas.ro/2018/06/20/constantin-ion-parhon-1874-1969/ (accesat 22 februarie 2022); https://www.radio Româniacultural.ro/portret-c-i-parhon-parintele-endocrinologiei-romanesti-fost-presedinte-al-radiodifuziunii-romane/ (accesat 23 februarie 2022).

PAVELCU, VASILE (n. 4 august 1900, com. Costuleni-Nisiporeni, jud. Lăpuşna, Imperiul Rus, azi R. Moldova – d. 21 februarie 1991, Iaşi) ilustru psiholog român, profesor universitar şi academician român, personalitate marcantă a psihologiei româneşti. *„Patriarhul şi filosoful psihologiei româneşti"*. Gânditor al Şcolii Ieşene de Psihologie şi „scriitor de psihologie". Cunoscut în istoria psihologiei mai ales prin lucrarea fundamentală *Drama psihologiei* (1965), o *„conştiinţă de sine a psihologiei"* care, depăşind dogmatismul gândirii postbelice, revoluţionează gândirea românească deschizând o nouă eră şi o viziune critică, novatoare asupra biografiei şi statutului dramatic ale devenirii acestei ştiinţe. A urmat şcoala primară şi liceul la Chişinău şi a început studiile universitare în Matematică la Kiev într-o perioadă socială dificilă. Datorită revoluţiei bolşevice s-a refugiat mai întâi la Odessa şi apoi în România în 1918. S-a înscris mai întâi la Facultatea de Medicină din Iaşi, iar apoi la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi, Facultatea de Filosofie, unde a obţinut Licenţa în Filosofie (1920-1924) şi a avut ca profesori pe Ion Petrovici, Petre Andrei, I. Găvănescul, C. Fedeleş. Ca bursier al statului român, a urmat un stagiu de specializare la Universitatea Sorbona din Paris, unde şi-a început doctoratul în psihologie, sub îndrumarea profesorilor H. Delacroix şi A. Lalande (1925-1927). La Paris a urmat în acelaşi timp la Collège de France cursurile unor mari personalităţi în psihologie: H. Wallon, H. Delacroix, Al. Lalande, Pierre Janet (şef al Catedrei de Psihologie experimentală şi comparată), Henri Piéron (Psihologie experimentală), Émile Gley (Psihologie fiziologică şi patologică). A studiat şi lucrat la Spitalul de psihiatrie „Sainte-Anne" din Paris sub îndrumarea profesorului Georges Dumas. A continuat doctoratul la Iaşi cu teza *Limitele afectivităţii* (520 p.), pe care a susţinut-o în iunie 1936, având conducător ştiinţific pe prof. M. Ralea. ***Ascendenţă academică:*** asistent la Catedra de Pedagogie a Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi (1928-1939) şi profesor de psihologie la Seminarul Pedagogic (1928-1936). Şef de lucrări (1939-1942), conf. univ. Psihologie aplicată (1942-1943) şi prof. univ. titular pentru cursurile de Psihologie şi Logică (1943-1970) la Catedra de Psihologie a Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi. S-a pensionat în 1970. Profesor consultant (1970-1991). ***Funcţii de conducere academică:*** Psihotehnician şi director al Institutului Psihotehnic din Iaşi (1938-1948); decan al Facultăţii de Litere şi Filosofie (1944-1945) şi apoi prodecan (1945-1949); decan al Facultăţii de Pedagogie-Psihologie şi Filosofie (1948-1951); şef de catedră şi prof. univ. la Catedra de Psihologie a Universităţii „Al.I. Cuza" Iaşi (1946-1970. ***Afilieri profesionale:*** vicepreşedinte al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1964-); membru al Asociaţiei de psihologie ştiinţifică de limba franceză (3 octombrie 1965-). ***Titluri academice onorifice:*** Doctor docent în ştiinţele filosofice (1955); *profesor universitar emerit* al RSR „în semn de preţuire a personalului didactic pentru activitatea meritorie în domeniul instruirii şi educării elevilor şi studenţilor şi a contribuţiei aduse la dezvoltarea învăţământului şi culturii din patria noastră" (1969); membru titular al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice (1 octombrie 1970); membru titular al Academiei RSR (1 martie 1974). Rosteşte discursul de recepţie cu titlul *Statutul*

psihologiei la 30 octombrie 1975. ***Atitudine politică:*** a semnat memoriul protestatar al intelectualilor români, din aprilie 1944, adresat Mareşalului Ion Antonescu. ***Activitate didactică:*** format în spiritul marilor idei umaniste ale primei jumătăţi a secolului XX, ***P.V.*** s-a afirmat ca un gânditor de mare anvergură teoretică, psiholog profund şi original, calităţi recunoscute atât pe plan naţional, cât şi internaţional. Prin spiritul său de fin analist, orientarea clinică şi versatilitatea limbajului psihologic, ***P.V.*** s-a dovedit a fi mentorul unor întregi generaţii de psihologi români. Model de profesor, educator a numeroase generaţii de psihologi, creator de şcoală psihologică, spirit enciclopedic şi cercetător fin, creator şi analist profund al psihicului uman, ***P.V.*** a elaborat şi publicat numeroase lucrări şi cursuri de psihologie generală şi aplicată, de popularizare a ştiinţei, lucrări cu caracter eseistic despre apariţia şi dezvoltarea psihologiei ca ştiinţă. În calitate de conferenţiar şi profesor ***P.V.*** a predat numeroase cursuri din diverse ramuri ale psihologiei, precum şi cursuri de logică şi psihopedagogie. În îndelungata sa activitate de profesor şi conducător de doctoranzi, dominantele activităţii sale au fost trezirea interesului ştiinţific în rândul studenţilor, formarea generaţiilor de studenţi în spiritul unei atitudini şi gândiri critice, interpretative, nedogmatice, a „contradictoriului" şi a respectului faţă de valorile ştiinţifice şi morale, educarea lor pentru permanenta „căutare a sensurilor adânci ale ştiinţei". Cursurile şi lucrările lui ***P.V.*** sunt un univers de meditaţii, reflexii şi interogaţii. Stilul de gândire a lui ***P.V.*** era apreciat pentru că „Trecerea noilor idei prin filtrul propriei gândiri şi al fondului personal de informaţii conducea la intensificarea proceselor de ideaţie, la precizări de poziţii şi atribuiri de semnificaţii, sau la restructurarea anumitor sisteme de relaţii, care, în ansamblul lor, imprimau oricărei idei o *notă personală*" (I. Holban, 1991). A fost respectat cu admiraţie, recunoştinţă şi preţuire de către studenţi, doctoranzi şi cei mai mulţi dintre colegi. ***Cercetări şi contribuţii:*** preocupări şi contribuţii originale în domeniile psihologiei personalităţii, afectivităţii, conştiinţei şi inconştientului, statutului, posibilităţilor şi limitelor psihologiei ca ştiinţă. A explorat cu un profund simţ analitic problemele personalităţii şi afectivităţii; structura şi orientările personalităţii, funcţiile şi caracterele afectivităţii, dimensiunea conştientinconştient, complexul de frustraţie, psihologia vieţii cotidiene. Contribuţii semnificative în domeniul logicii, docimologiei, psihologiei pedagogice, creativitate, raportul dintre sens şi semnificaţie, istoria psihologiei. S-a ocupat de problemele logicii ştiinţei psihologice, paradigmele acesteia şi locul, rolul şi destinul psihologiei ca ştiinţă (U. Şchiopu, 1997). Intelectual progresist de stânga între cele două războaie mondiale, identificat de la început cu ştiinţa pe care a profesat-o, trăind dramatica evoluţie şi afirmare a acesteia (*Drama psihologiei* – cea mai lucidă, curajoasă şi angajată încercare de statuare a posibilităţilor şi limitelor acestei ştiinţe), ***P.V.*** a pledat încă de la început pentru o abordare sintetică a psihicului uman, depăşind viziunea statică şi structurală a psihicului şi dezvoltând o viziune funcţională, dinamică şi genetică, ceea ce i-a permis abordarea în plan sistemic a interacţiunilor dintre nivelele psihice. A promovat o viziune şi o concepţie interdisciplinară (psihologie, Filosofie, logică, epistemologie, docimologie, eseistică), integralist-sistemică, evolutivgenetică şi metateoretică în psihologie bazată pe

metode şi modele ştiinţifice de cercetare, printre care experimentul mental, metodele clinice şi metoda cazurilor individuale etc. Această nouă orientare a deschis largi orizonturi cercetării psihologice cu caracter interdisciplinar, integralsistemic şi geneticevolutiv. Într-o perioadă a expansiunii tehnicilor matematice şi psihologice, ***P.V.*** a avut curajul să demonstreze că abordarea analitică a fenomenului psihic, a personalităţii, duce la îngustare, fragmentare şi limitarea cunoaşterii psihologice. În lucrarea *Psihologia personalităţii* (1939) demonstrează că personalitatea este un întreg, o unitate bio-psiho-socială, iar conduita psihică un flux dinamic, o devenire într-o permanentă curgere, transformare şi creaţie – concepţie integralist-sistemică şi evolutiv-genetică, confirmată de evoluţia cercetărilor moderne. Contribuţii originale privesc de asemenea dominanta şi stilul personalităţii, raporturile conştient-inconştient. ***P.V.*** a contribuit la consolidarea psihologiei personalităţii, a luat atitudine împotriva abordărilor analitice şi a cuantificării excesive, a măsurării în psihologie (*Problema măsurării în psihologie*, 1943) şi a militat pentru o abordare integrală a interdependenţelor funcţionale dintre multitudinea de variabile ce descriu unitatea structurală a persoanei. Concentrându-şi opera psihologică pe problema personalităţii, ***P.V.*** a construit un sistem de gândire psihologică structurat pe principiile investigării personalităţii, valorilor şi formelor de activitate socială care definesc fiinţa umană. În lucrarea *Caracterele afectivităţii* (1938) propune un model de abordare a subsistemului afectiv în cadrul sistemului psihic: structura şi dinamica faptelor psihice se dezvăluie numai în cadrul unităţii intelect-afectivitate-acţiune. Emoţiile şi sentimentele sunt expresii ale unor forţe de echilibru într-un câmp psihic, mecanisme ale unui sistem. În problema învăţării şcolare a evidenţiat importanţa factorului afectiv şi a creativităţii. În domeniul reuşitei şcolare a relevat însemnătatea unui stil de muncă intelectuală adecvat, a intereselor şi motivelor superioare, influenţa climatului familial. ***P.V.*** a întreprins şi o profundă analiză critică a utilizării metodelor statistice, cantitative, în psihologie (*Problema măsurării în psihologie*, 1943). ***„Drama Psihologiei" sau conştiinţa dramatică a genezei şi evoluţiei unei ştiinţe:*** în istoria psihologiei ***P.V.*** rămâne cunoscut prin lucrarea *Drama Psihologiei* (1965) – „carte eveniment" care pe de o parte descrie drama istorică a devenirii şi legitimării acestei ştiinţe în raport cu alte ştiinţe, iar pe de altă parte marchează o deschidere curajoasă a gândirii psihologice româneşti şi depăşirea dogmatismului postbelic dominat de gândirea materialist dialectică şi pavlovistă. Este o lucrare metateoretică despre problema genezei dramatice a psihologiei ca ştiinţă într-un mediu academic ostil, a definirii domeniului, metodologiei şi legilor ei ca ştiinţă. „... este un examen epistemologic al psihologiei, care cunoaşte avântul şi cutezanţa intelectuală, dar şi impasul, vaguitatea conceptuală, criza de identitate, lipsa de perspectivă gnoseologică, ambiguitatea de statut academic" (A. Stan, 2017, p. 718). Prin această operă psihologică magnifică, ***P.V.*** „…atrăgea atenţia asupra «dramei» unei ştiinţe care a avut de înfruntat ostilitatea ştiinţelor vecine, care a avut de rezolvat contradicţiile sale interioare, care a luptat pentru dobândirea identităţii sale şi care s-a trezit implicată, de la naştere, într-un conflict de legitimare şi reabilitare, pentru a-şi afirma noblețea" (Vasile Pavelcu, accesat 22 ianuarie 2023 din: Universitatea „Alexandru

Ioan Cuza din Iaşi" – 150 de ani | Vasile Pavelcu (uaic.ro). Următorul text este preluat cu acordul autorului din I. Mânzat (2007, *Istoria Psihologiei Universale,* pp. 1030-1034): *„Cea mai importantă lucrare a sa care a atras după sine intrarea profesorului în Academia Română a fost* Drama psihologiei *(1964), o carte remarcabilă de istorie critică a psihologiei universale. În* Drama psihologiei, *Pavelcu face un impresionant efort metapsihologic în tentativa de a-i da ştiinţei psihicului o „conştiinţă de sine" care să fecundeze direcţii de cercetare cât mai conforme cu condiţia umană. În încheierea introducerii (În loc de prolog) la ediţia din 1972, Vasile Pavelcu face o observaţie de o profunzime remarcabilă: «Obiectivarea observaţiei, distilarea adevărului, determinarea faptului «aşa cum el este», în «esenţa» lui, sunt operaţii mai dificile în psihologie decât în oricare altă ştiinţă. În ceea ce observăm se infiltrează, într-o măsură mai mare sau mai mică, şi reacţia celui observat faţă de observator. Observarea conduitei faţă de o situaţie este alterată prin atitudinea faţă de psiholog a subiectului observat. De aceea psihologia experimentală, de laborator, nu va putea niciodată epura pe de-a-ntregul rezultatul obţinut prin eliminarea acestui «ingredient», imprevizibil şi inoportun. Nu vom fi niciodată în stare să facem ca Le Sage, care i-a îngăduit «diavolului şchiop» să descopere acoperişurile caselor pentru a putea, împreună cu Zambullo, să surprindă motivele acţiunilor umane şi să dezvăluie gândurile cele mai secrete ale acestora. În misiunea noastră de psihologi este foarte greu să putem observa fără a fi observaţi şi cu atât mai puţin să putem experimenta sau ancheta rămânând invizibili. De altfel, acest fenomen perturbator al prezenţei l-a făcut şi pe marele fizician Werner Heisenberg să formuleze, în 1927, celebrele,«relaţii de indeterminare». Până ce vom găsi secretul lui Le Sage, rămâne să ne mulţumim cu izolarea şi determinarea cât mai fidelă şi exactă a acelor «personaje» mobile şi greu de identificat, denumite «variabile psihice» şi «factori»"* (Vasile Pavelcu, 1972, pp. 19-20). Vasile Pavelcu caracterizează astfel perioada 1964-1972 a psihologiei româneşti, reliefând principalele dificultăţi pe care le întâmpină: *„În actuala etapă a psihologiei nu se poate vorbi, credem, decât despre principiile generale de explicaţie în acest domeniu, făcând abstracţie, bineînţeles, de legi mai speciale, referitoare la anumite funcţii sau procese psihice. Dacă înţelegem personalitatea umană ca un întreg dinamic, morfologic şi funcţional, ca o unitate psihofiziologică care grupează într-un ansamblu structurat şi ierarhizat toate formele de mişcare ale materiei, atunci şi explicaţia persoanei, a conduitei acesteia, trebuie să ţină seama de legitatea tuturor etajelor, a tuturor treptelor acestei organizări"* (Vasile Pavelcu, 1972, pp. 293-294). Discriminarea legilor specifice în psihologie este dificilă. Această dificultate are, după opinia lui Pavelcu, o sursă dublă: în primul rând, ea rezultă din interdependenţa etajelor şi conexiunea for organică. Persoana umană este, în acelaşi timp, obiect fizic, biologic şi psihosocial. O acţiune umană desfăşoară, ca într-un evantai, întregul spectru al legilor naturii. *Analiza spectrală* a legilor, pe care trebuie s-o efectueze psihologul, este mai dificilă faţă de analiza fizicianului. Până când se vor diferenţia mai precis etajele sau straturile psihice ale persoanei nu se va putea vorbi nici de specificitatea psihologică în domeniul explicaţiei şi legităţii psihologice. „Ierarhia" legilor depinde în concepţia lui Pavelcu (1972, pp. 294-295) de cunoaşterea *arhitecturii psihice.* Încercarea este dificilă, dacă nu imposibilă, fiindcă – după cum se exprimă Maurice Pradines „noi nu suntem un suflet adăugat unui corp", „nici corp adăugat unui suflet". A doua

dificultate depinde de complexitatea condițiilor în care se desfăşoară un proces psihic, comparativ cu unul mecanic, fizic sau chimic. „Probabilitatea modificării unui fenomen, fiind mai greu de determinat, ne face să înțelegem de ce şi prevederea devine conjuncturală, stocastică, mai anevoioasă. Probabilitatea joacă un rol mai mare în psihologie decât în biologie, chimie sau fizică" (*Ibidem*). Caracterizând dintr-o perspectivă proprie *istoria dramei psihologiei,* Vasile Pavelcu (1972, pp. 296-297) subliniază: „întreaga istorie a psihologiei nu este decât un şir de încercări a ceea ce Piaget numeşte «reducționism», încercări de a găsi modele explicative capabile să aducă înțelegere maximă în labirintul complicat al vieții psihice". Din cele mai cunoscute şi răspândite forme de *reducere explicativă* la modele „extrapsihologice" indicate de Piaget, psihologul ieşean semnalează pe cea *sociologică,* tendința „de a interpreta reacțiile individuale în funcție de interacțiunile indivizilor sau ale structurilor de grupuri sociale pe scări diferite", apoi una *fizicalistă*, bazată pe izomorfismul dintre structurile mentale şi cele organice fizice, şi, în fine, pe cea *organicistă,* reducerea psihicului la fiziologic sau biologic. Oricât de laborioase ar fi cercetările îndreptate spre determinarea condițiilor fizice, biologice sau sociale, fiecare dintre aceste categorii, singură, nu poate elucida fenomenul psihic, precizează Pavelcu. J. Meyerson relevă – arată Vasile Pavelcu – un alt aspect al reducției: *explicația prin trecut,* când căutăm în trecut „imaginea redusă a prezentului". Atunci, „la limită, sfârşim prin a admite că întregul viitor este, într-un mod oarecare, conținut sau implicat în trecut: omul în meduză, toată ştiința numerelor în mânuirea pietrelor, topologia în măsurarea terenului, ultima maşină în primul topor. Schimbarea, într-o asemenea explicație, este un proces prin adunare: acelaşi lucru cu ceva în plus; epistemologia ei este o aritmetică de contabil. Ea eşuează cu desăvârşire în explicarea a ceea ce ne interesează mai mult: ceea ce noul conține ca diferit față de vechi, precum şi de ce acest nou a apărut" (V. Pavelcu, 1972, p. 300). După cum remarcă Vasile Pavelcu (1972, p. 308), în continuare, dacă tendințele „reducționiste" se situează în circuitul *centrifugal* al psihologiei, al unei psihologii „deschise" în afară, se cere să ținem seama şi de direcția opusă, *centripetală,* a psihologiei, de convergență a cunoştințelor din diferite domenii spre elucidarea cât mai amplă şi mai profundă a obiectului psihologiei, spre *cunoaşterea omului ca întreg (lotus homo).* „Este o tendință de «psihosinteză» sau «psihosinergie», simptom al orientării ştiințifice contemporane *interdisciplinare.* Profilul psihologic devine mai unitar şi mai constant; capacitatea energetică a psihologului sporeşte; fluența şi flexibilitatea interpretărilor sale sunt considerabil stimulate. Din atomistă, psihologia devine integralistă, din analitică – sintetică, din moleculară – molară, din micropsihologie – macropsihologie, din abstractă – concretă, din statică – dinamică" (*Ibidem*). Dar nici această trăsătură nu-l face pe Pavelcu să uite că, prin aceeaşi orientare diversificată şi integrativă, psihologia se îndreaptă şi în sens opus, spre analiză şi adâncire moleculară, necesară pentru dezvăluirea relațiilor adânci şi subtile spre formulare de legi. *Legile de certitudine se unesc cu legi probabiliste.* În era microfizicii, odată cu microfiziologia proceselor celulare şi intracelulare sau microsociologia se naşte şi o nouă *micropsihologie,* nouă fiindcă acum, prin relație cu întregul, unitatea, elementul nu-şi mai

pierde semnificaţia. Psihologul nu se mai mulţumeşte cu determinarea stimulului şi a reacţiei, ci caută să sesizeze *întregul proces* care se desfăşoară între momentul iniţial şi cel final, ţine să sublinieze Vasile Pavelcu (*Ibidem*). Vasile Pavelcu (1972, p. 46) se referă patetic la menirea psihologului contemporan care are valoarea unui testament lăsat psihologilor: „Părerile detractorilor psihologiei sunt adesea reacţii ale exploratorului dezorientat şi rătăcit în ţinuturile noi, virgine şi neguroase ale vieţii interne. Schiţarea unui tablou dramatic al străduinţelor, al efortului uman neobosit în procesul de cunoaştere de sine, al contradicţiilor şi pendulaţiilor nesfârşite între speranţă şi deznădejde, încredere şi dezamăgire, biruinţă şi înfrângere va servi începătorului drept fir al Ariadnei, scutindu-l de erori şi eşecuri inutile, şi străbaterea drumului făcut de precursori, iar unui psiholog încercat îi va servi drept motiv în plus al încrederii în destinele psihologiei, de îndemn în laborioasa lui operă de explorare a ţinuturilor încă virgine ale lumii interne". În încheierea *Dramei psihologiei,* Vasile Pavelcu (1972, pp. 311-312) rezumă întregul demers pe un ton optimist, cu încredere în viitorul psihologiei şi al fiinţei umane:„În concluzie, «drama» psihologiei poate fi redusă la două contradicţii mai importante: între subestimarea de către unii a valorii ştiinţifice sau sociale a psihologiei şi posibilităţile acesteia, iar a doua constă în conflictul între natura cerinţelor şi caracterul particular al psihologiei. În primul caz nu i se cere ceea ce poate da; în cazul al doilea i se pretinde altceva decât ceea ce poate oferi. La un pol se află subestimarea contribuţiei psihologiei, atitudine care se datorează în mare măsură impresionantului avânt tehnic, interesului îndreptat cu prioritate spre dominarea naturii fizice, iar la polul opus suntem în faţa convingerii că «secretele» vieţii psihice se dezleagă cu uşurinţă prin imitarea şi adoptarea modelelor din ştiinţele naturii; sărăcire a concretului, simplificare a complexităţii, a dificultăţilor şi a specificului cercetării psihologice. Interesul crescând pentru cunoaşterea omului va spori conştiinţa ponderii reale a psihologiei în configuraţia ştiinţelor. Noua sinteză a poziţiilor contradictorii va reduce tensiunea dramatică existentă. [...] Psihologia este o lumină indispensabilă înţelegerii, apropierii şi ascensiunii umane" (Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale,* pp. 1030-1034). Reţinând de la Pierre Janet ideea că psihologia vine în contact absolut cu totul şi că, prin urmare, în lumea omului ea este universală, Pavelcu s-a valorizat creator într-o suită de eseuri de un profund *esprit de finesse.* A studiat în special problematica afectivităţii şi structura personalităţii, arătându-se mereu reticent faţă de excesul de „exactitate" necomprehensivă. S-a afirmat de tânăr cu lucrări fundamentale în cele mai dificile câmpuri problematice ale psihologiei: caracteristicile afectivităţii (1973), psihologia personalităţii (1939), conştiinţă şi inconştient (1941). În anii maturităţii, Pavelcu reia problematica afectivităţii (*Din viaţa sentimentelor* (1969) şi *Psihologia personalităţii* (1960). Între 1980 şi 1985 este unul dintre coordonatorii celor patru volume ale tratatului de psihologie care apare sub titlul *Sinteze de psihologie contemporană,* în care va scrie capitolele referitoare la: structura şi orientările personalităţii, afectivitate, creativitate în literatură. Academicianul Vasile Pavelcu a fost coordonatorul tratatului de *Psihologie clinică* (1985).

Pentru prodigioasa sa activitate didactică şi ştiinţifică a fost distins cu numeroase premii şi titluri de onoare. ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** A participat cu valoroase comunicări ştiinţifice la importante *congrese internaţionale de psihologie*: Bruxelles, 1957; Roma, 1958; Moscova, Leningrad şi Kiev, 1959; Poznan, 1962; Ljubljana, 1964; Marsilia, 1965; Moscova, 1966; Jena, 1968. ***Ordine, medalii şi distincţii:*** Ordinul Muncii cls. III-a (1960); laureat al Premiului de Stat (1964); medalia „Meritul ştiinţific" (1966); medalia „A XXV-a aniversare a eliberării Patriei". ***Opere principale (selectiv):*** **1. *Volume proprii:*** *Funcţia afectivităţii* (1936); *Caracterele afectivităţii* (1938); *„Psihologia personalităţii. I. Bazele personalităţii* (1939; 2014); *Perspective* (1941); *Metoda asociaţiei libere* (1941); *Conştiinţă şi inconştient: interpretări şi precizări* (1942); *Problema notei şcolare* (1943); *Adevăr şi eroare în psihologie* (1943); *Problema măsurării în psihologie* (1943); *Perspective* (1943); *Logica* (1958); *Psihologie şi literatură* (1958); *Psihologie pedagogică. Studii* (1962); *Tratat de psihologie experimentală* (1963, coautor, Premiul de stat); *Drama psihologiei. Eseu asupra dezvoltării psihologiei ca ştiinţă* (1965; ed. a II-a 1972, inclusă în studiul „History os Science; Contemporary East-European Historiography of Psychology, 1977, de către J. Brozek, Lehic University SUA); *Principii de docimologie. Introducere în ştiinţa examinării* (1968 – dedicată fostului său profesor de la Collège de France, Henri Piéron); *Logica* (1965, 1968, în colab.); *Din viaţa sentimentelor* (1969 apărută şi în lb. germană); *Invitaţie la cunoaşterea de sine* (1970); *Motivaţia creaţiei ştiinţifice* (1972); *Culmi şi abisuri ale personalităţii* (1974); *Metamorfozele lumii interioare* (1976, 1987); *Cunoaşterea de sine şi cunoaşterea personalităţii* (1982); **2. *Volume coordonate sau editate:*** *Dan Bădărău, Din istoria Filosofiei universale: studii introductive* (1983); *Dan Bădărău*, *Scrieri alese* (1979-1986, 3 vol., sub red.); *Psihologie clinică* (1985, Tratat, coord.); **3. *Articole în publicaţii ştiinţifice:*** *Sinn und Bedeutung,* „Revue Roumaine de Sciences Sociales – Série de psychologie", tom. 13, nr. 1, 1969, pp. 55-61; *La détérmination du fait psychique,* „Revue Roumaine des Sciences Sociales, Série de Psychologie", tom. 16, nr. 2, 1972, pp. 93-61. ***Aprecieri:*** *„Intelectual progresist a fost angajat în opera de consolidare a psihologiei pe care a profesat-o, trăind dramatica evoluţie şi afirmare a acesteia (Drama psihologiei).* ***P.*** *a efectuat cea mai lucidă, curajoasă şi angajantă încercare de statuare a posibilităţilor şi limitelor acestei ştiinţe... Academicianul* ***P.*** *a continuat spiritul marilor idei umaniste ale primei jumătăţi a secolului nostru. El s-a afirmat ca un psiholog remarcabil al timpului şi ca un gânditor de mare anvergură teoretică, spirit enciclopedic şi cercetător fin, creativ, profund şi original"* (U. Şchiopu, 1997, pp. 511-512). *„Creator de şcoală românească în domeniul psihologiei, V. Pavelcu a adus contribuţii originale în domeniile psihologiei personalităţii, afectivităţii, conştiinţei şi inconştientului, statutului psihologiei ca ştiinţă. Înzestrat cu un subtil spirit de observaţie, s-a dovedit un competent analist al vieţii psihice, un lucid evaluator al posibilităţilor şi limitelor ştiinţei noastre"* (A. Neculau, 1992, p. 107). *„... opera sa nu poate fi apreciată decât calitativ, prin ideile pe care le enunţă şi prin relaţiile inedite pe care le stabileşte între ele.* ***Elaborarea,*** *elaborarea constructivă, este caracteristică psihologică a operei prof. V. Pavelcu. Lucrările sale nu sunt voluminoase... ele sunt dense în idei şi încărcate de originalitate, sunt rezultatul unei reflecţii intense şi permanente...Vasile Pavelcu*

*este considerat **întemeietor de şcoală**"* (I. Holban, *Profiluri*, „Revista de pedagogie", 1991). *„Preocuparea cea mai importantă a lui Vasile Pavelcu, în întreaga sa carieră, a fost aceea de a examina evoluția dramatică a psihologiei ca ştiință. De la interogația «Ce este psihologia?» (1946), amplificată în «Drama psihologiei» (1965), până la discursul de recepție la Academie* (*«Statutul psihologiei», 1975), Vasile Pavelcu şi-a pus mereu întrebări inconfortabile, s-a îndoit adesea, a trăit intens evoluția sinuoasă a ştiinței noastre. Psihologia era pentru Pavelcu un personaj cu o existență dramatică, împins adesea în situații dificile, uneori tragice, personaj decis să-şi joace şansa, să se auto-construiască, să-şi urmeze destinul"* (Neculau, A. (2012). *Dramele psihologilor români: întemnițați, anchetați, supravegheați,* „Revista de psihologie", 58, 1, 5-22). *„... mentorul unei şcoli de psihologie de o aleasă distincție... Vasile Pavelcu rămâne în istoria psihologiei româneşti ca un mare teoretician-enciclopedist şi sintetist umanist"* (Mânzat, I., 2007, pp. 1031-33). *„Avea un talent didactic deosebit de pronunțat, fapt ce-l făcea pe student să recepteze clar, fără ambiguități, noțiuni şi sintagme complexe. Educația pe care o făcea era una contra superficialității şi a acceptării pluralității unghiurilor de vedere din care poate fi privit un fenomen, maniera care convingea studentul că dincolo de aparențe se găsesc aspecte foarte complexe. Se poate spune că Vasile Pavelcu a fost cel mai mare anti reducționist din istoria psihologiei româneşti. Era foarte atent la sens, la nuanță, la posibilitatea derapajului spre alte domenii ştiințifice, cum este cel al fiziologiei nervoase, de exemplu. A dat dovadă de curaj şi demnitate ştiințifică în perioada în care Ivan Pavlov era zeificat în psihologia românească şi nu numai"* (A. Stan, 2019, p. 311). ***Recunoaşteri**:* în semn de recunoaştere a contribuției şi personalității sale Grupul şcolar nr.1 din Iaşi pentru deficienți auditivi a fost numit Grupul şcolar „Vasile Pavelcu" în 2001, iar din 2012 a devenit Liceul tehnologic special „Vasile Pavelcu". De asemenea, un amfiteatru al Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, îi poartă cu cinste numele. Un volum omagial – *Personalitate şi activitate socială: volum omagial dedicat academicianului Vasile Pavelcu la a 80-a aniversare* (1981) a fost editat de colegi şi foştii studenți. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Neculau, A. (1992). *In memoriam: Vasile Pavelcu*. „Revue Roumaine de Psychologie", nr. 1, pp. 87-89; Neculau, A. (1992). *Vasile Pavelcu (1900-1991).* „Revista de psihologie", nr. 1, pp. 107-108; Holban, I. (1993). *Academicianul Vasile Pavelcu: omul şi opera.* „Psihologia", nr. 1, pp. 15-17; *Personalitatea şi activitate socială: Volum omagial dedicat acad. Vasile Pavelcu la a 80-a aniversare*, Iaşi, Editura Universității „Al.I. Cuza", 1981; Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale,* pp. 1030-1034; Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară.* Editura Junimea, pp. 307-316; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie.* Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, pp. 718-720; Filimon, M. (1978). *Medalioane universitare. Acad. prof. Vasile Pavelcu*. Revista „Forum", nr. 11; Holban, I. (1983). *Profiluri. O distinsă personalitate a psihologiei româneşti: profesorul Vasile Pavelcu. „Revista de pedagogie"*, 1991; *Vasile Pavelcu,* accesat 22 ianuarie 2023 din: http://150.uaic.ro/personalitati/psihologie-si-stiinte-ale-educatiei/vasile-pavelcu/

PĂUNESCU, CONSTANTIN (n. 20 mai 1925, Topoloveni, jud. Argeş – d. 6 februarie 1999, Bucureşti) psiholog, cercetător academic şi profesor universitar român specializat în psihopatologia şi psihopedagogia deficienţilor mintali. Licenţiat al Facultăţii de Psihologie-Pedagogie, Secţia Psihologie, Universitatea „C.I. Parhon", Bucureşti (1945-1949). Elev al prof. M. Ralea, Gh. Zapan şi J. Piaget. În paralel a frecventat Facultatea de Litere şi Filosofie, unde i-a avut ca profesori pe George Călinescu, Mihai Ralea, Tudor Vianu şi Mircea Florian. Doctor în psihologie cu teza *Neintegrarea vorbirii şi procesele cunoaşterii. Contribuţii de psihologie clinică,* Bucureşti, martie 1969, cond. şt. acad. prof. M. Beniuc. În 1952, ***P.C.*** este arestat, judecat şi condamnat de regimul comunist la 2 ani de închisoare politică pentru *„uneltire împotriva ordinii sociale"*. Ca şi ceilalţi psihologi care au stat în puşcăriile comuniste, nu a menţionat în chestionarul pe care mi l-a completat această perioadă neagră din viaţa lui. Se pare ca au fost obligaţi de organele de securitate la ieşirea din închisoare să semneze un angajament de „tăcere". A menţionat că a lucrat în Ministerul Sănătăţii (1950-1962) fără a specifica ce anume, iar perioada indicată include şi anii de puşcărie. Cercetător ştiinţific în colectivul Academiei RPR „Probleme de antropologie" (1956-1958) condus de acad. şt. Ştefan Milcu; director de studii la o instituţie de readaptare, director şi şef sector „Pedagogie specială" (1965-1971) şi „Pedagogie medicală" la Centrul de Cercetări şi Terapie Logopedică (1962-1971) pe care l-a şi înfiinţat; conferenţiar la Catedra de Pedagogie specială a Institutului Central pentru Perfecţionarea Personalului Didactic (1971-1979); cercet. şt. pr. II la Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice (1979-). După 1989 activează ca director al Institutului pentru Persoanele cu Handicap şi predă cursuri de psihologie la universităţile „Spiru Haret" şi „Pro Humanitas". ***Mobilitate academică:*** profesor invitat (în urma unui concurs internaţional) şi apoi asociat la Universitatea din Geneva („École de psychologie et des sciences de l'education" – EPSE, Section de Pédagogie) (1974), unde în perioada 1973-1975 a organizat sectorul de *„Pedagogie specială"* şi a ţinut numeroase cursuri (*„Psihologia deficientului mintal", „Structura neuropsihică a deficienţei mentale"* etc.) apreciate pentru calitate, interesul trezit în rândul studenţilor, bogăţia de idei, competenţă în domeniu şi cercetări personale. Aici a ţinut de asemenea cursuri în cadrul sectorului pentru doctoranzi, condus de Jean Piaget şi la Lausanne şi Sion (Centrul de Formare a Profesorilor). Este considerat de M. Huberman, preşedintele Secţiei de Pedagogie a EPSE, ca unul dintre specialiştii internaţionali cel mai cunoscut în domeniul cercetării întârzierii mintale. Expert UNESCO pe problemele copiilor cu deficienţe (din 1970). ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru Asociaţia Psihologilor din RSR (1970-), Comisia superioară pentru învăţământul special a Ministerului Educaţiei şi Învăţământului (1971), Societatea internaţională de lingvistică aplicată (1970). ***Titluri ştiinţifice şi academice onorifice:*** a fost propus pentru titlul academic *Doctor „Honoris Causa"*, de către International University Fondation Scicluna din SUA, statul Missouri (1988) şi pentru acordarea Medalia de bronz cu colan a Fundaţiei Academice „Albert Einstein", SUA, septembrie 1989. Se

pare că autoritățile comuniste din acea vreme nu i-au permis acceptarea acestor titluri. ***Decorații şi recunoaşteri:*** „Medalia muncii" (1970); biografia sa a fost înscrisă în *The International WHO'S WHO of Intelectuals* şi *International WHO'S WHO Contemporary Achievment*. ***Cercetări şi contribuții:*** fundamentarea unei teorii sistemice a limbajului; contribuții clinice la problema relației dintre limbaj şi intelect; problema personalității decompensate; învățarea comutativă *(Deficiența mintală şi procesul învățării*, 1976); delimitarea clinică a sindromului de nedezvoltare a vorbirii (1972); procesul învățării la copilul normal şi deficient; structura şi dinamica deficienței juvenile, modele de terapie complexă reeducațională; limbajul şi integrarea verbală etc. A tradus şi adaptat teste de maturizare şcolară (I-IV) şi a elaborat şi etalonat: *Test de reactivitate complexă* (TRC) în colaborare cu N. Rădulescu, *Test de reeducare a conflictualității* (TRC), *Inventar factori F*. Participant cu peste 200 de comunicări valoroase la importante manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (Viena, 1965; Paris, 1968; Londra, 1968-1970; Bruxelles, 1969; Marsilia, 1970; Milano, 1970; Stockholm, 1970; Haga, 1973; Geneva, Roma, Sonnenberg, Praga, Atena). Desfăşoară o vastă activitate de propagandă ştiințifică popularizând cele mai recente rezultate ale cercetărilor psihologice prin numeroase şi variate cursuri ținute în cadrul universității cultural-ştiințifice, conferințe, articole publicate în diferite reviste de specialitate („Revista de pedagogie", „Revista de psihologie"), social-politice, culturale şi literare („Contemporanul", „Femeia", „Îndrumătorul cultural", „România literară", „Luceafărul", „Ateneul", „Familia" etc.), ziare („Scânteia", „Scânteia tineretului", „România liberă", „Informația Bucureştiului", „Neuer Weg" etc.) pe probleme de: psihopedagogie infantilă (experiența infantilă; rolul familiei în dezvoltarea copilului; tulburări de comportament la copii; tulburări de limbaj; ereditate, mediu, educație; responsabilitatea socio-morală a copiilor; dezvoltarea personalității etc.). Poate fi considerat unul dintre cei mai importanți specialişti români cu mare recunoaştere internațională în domeniul psihopedagogiei speciale. Tratatele şi cărțile lui ***P.C.*** se folosesc în şcoli şi universități şi sunt puțini profesori din învățământul special care nu le au pe masa lor de lectură profesională. Cu pasiune şi dăruire a format generații întregi de profesori pentru învățământul special. A publicat peste 30 de volume de specialitate şi peste 150 de studii şi articole apărute în reviste de specialitate din țară şi din străinătate. A coordonat ştiințific şi metodologic peste 250 de lucrări pentru susținerea gradului didactic I în învățământ. ***Publicații (selectiv):*** *Copii handicapați (consecințe patologice*) (1960, traducere şi în lb. germană); *Dezvoltarea vorbirii copilului şi tulburările ei* (1962); *Preadolescența* (1962, în colab., traducere în lb. maghiară); *Adolescența* (1964, în colab., traducere în lb. maghiară); *Psihologie şi pedagogie medicală. Defectologie* (1965, în colab.); *Tulburările de limbaj la copii* (1965); *Studii şi cercetări de logopedie* (1960, coord.); *Tulburările limbajului scris* (1967, coord.); *Frumusețea comportamentului* (1968, în colab.); *Cercetări în Pedagogie Medicală, Defectologie şi Logopedie* (1968, coord.); *Caiet de pedagogie medicală* (1969, coord.); *Probleme de defectologie* vol. VIII (1971, coord.); *Limbaj şi educație* (1972); *Nedezvoltarea limbajului la copil* (1972, în colab.); *Limbaj şi intelect* (1973); *Cercetări experimentale asupra comunicării* (1973, în colab.); *Psihologia deficienței mintale* (1973,

curs. Universitatea ICPPD, multigrafiat*); La psychologie de la personalité de défficient mental* (1974, Cours Université EPSE Geneva, 400 p.); *Introduction à la psychopédagogie de la deficience mentale"* (1975, Cours Université EPSE Geneva, 300 p.); *Introduction à la Didactique de lenseignement specialisé* (1975, Cours Université EPSE, 350p.); *Deficiența mintală şi procesul învățării* (1976); *Logopedia* (1975, în colab. curs postuniversitar ICPPD); *Introducere în logopedie*, vol. I (1976); *Deficiența mintală şi organizarea personalității* (1977); *Nervozitatea la copil* (1978); *Cercetări de didactică a învățământului special* (1979, în colab.); *Studii de psihopedagogia învățării la copii normali şi handicapați intelectuali* (1979, coord.); *Metodologia învățării matematicii la deficientul mental* (1981, în colab.); *Copilul nostru (0-3 ani)* (1981); *Psihopedagogia reeducării minorului delicvent,* vol. I-II (1981, Ministerul Muncii); *Handicapul intelectual la copiii de şcoală generală* (manuscris, 300 p.); *Metodologia învățării limbii române în şcoala ajutătoare* (1982); *Copilul deficient şi educarea lui* (1983); *Agresivitatea şi condiția umană* (1994); *Psihopedagogie specială integrată* (1997, în colab.); *Psihoterapia educațională a persoanelor cu disfuncții intelective* (1999). A tradus din lb. franceză *Învățarea şi structurile cunoaşterii* de B. Inhälder şi colab. ***Aprecieri:*** *„L-am cunoscut pe Dl. Constantin Păunescu în anii '70-'80. Eram tânăr cercetător şi asistent. Lucra la ICPPD şi venea din când în când pe la Institutul de Ştiințe ale Educației care era situat pe strada Sfinții Apostoli, undeva pe unde este acuma Casa Poporului/Palatul Parlamentului. Avea o eleganță şi prestanță deosebite nu numai prin îmbrăcăminte şi mers, dar mai ales prin expresivitatea facială, zâmbetul retras şi fruntea înaltă gânditoare. Era deosebit de amabil. Au trecut anii, am plecat de la Institut. Prin 1981 am elaborat şi trimis la psihologii români reprezentativi pentru această ştiință un chestionar de culegere a datelor pentru dicționarul psihologilor români. L-am întâlnit pe stradă şi i-am spus că îi voi trimite un chestionar şi i-am explicat pentru ce. M-a invitat acasă să discutăm detalii. M-a impresionat biroul lui căptuşit cu cărți. A avut răbdare ore întregi sa-mi răspundă detaliat la întrebări, să-mi arate cursurile predate în Elveția, cărțile publicate, manuscrisele recente etc. Inspira cunoaştere, profunzime, gândire, pasiune şi demnitate. Am simțit tot timpul că ascunde ceva despre o perioadă a vieții lui. Peste ani am aflat că a fost condamnat pentru «uneltire împotriva regimului comunist», ca mult alți psihologi români"* (Pavel Mureşan, *Din memorie).* ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Ionel, M. (2012). *Poetul Constantin Păunescu, maestru în psihopedagogie specială.* „Jurnalul de Argeş", accesat 12 ianuarie 2022 din: https://jurnaluldearges.ro/poetul-constantin-paunescu-maestru-in-psihopedagogie-speciala-8186/ (accesat 8 martie 2022); Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale,* p. 1024.

PÂRVU, NICOLAE D. (n. 6 septembrie 1915, Bocşa Română, jud. Caraş-Severin – d. 8 iunie, 1986, Timişoara) psiholog, profesor universitar şi scriitor român. A urmat studiile primare în oraşul natal (1921-1926) şi cele liceale la Reşița şi Lugoj – Liceul „Coriolan Brediceanu" (1933). Inițial a fost student la Facultatea de Medicină, apoi la Ştiințe Naturale, iar după doi ani a trecut la Facultatea de Litere şi Filosofie, Universitatea „Ferdinand I" din

Cluj-Napoca, specialitatea Psihologie, Filosofie şi Estetică pe care o absolvă în 1940 cu teza de licență *Metoda evaluării aplicată la cursul superior al liceului*. Doctor în Filosofie al aceleiaşi Universități (1942) cu o teză despre *Metoda evaluării*, cond. şt. prof. N. Mărgineanu. ***Ascendență academică:*** asistent univ. (1949-1950), conf. univ. (1953-1959) la Universitatea „Victor Babeş" din Cluj-Napoca, decan al Facultății de Psihologie (1951-1956) şi profesor la Conservatorul „Gheorghe Dima" din Cluj-Napoca (1957-1966). A lucrat şi ca director la Oficiul Universitar (1946-1948) şi la Centrul de Asistență Studențească (1948-1949) al Universității „Ferdinand I" din Cluj-Napoca. Se transferă la Timişoara (1967) şi este numit ca Decan al Facultății de Filologie (1967-1970), după care devine şef al Catedrei de Psihopedagogie din cadrul Universității din Timişoara până la pensionare (1977). ***Activitate didactică:*** apreciat ca o personalitate complexă, controversată şi contradictorie, de valoare şi competentă a învățământului superior clujean şi timişorean. Conducător receptiv, novator şi plin de solicitudine şi înțelegere în relațiile cu studenții şi cadrele didactice. Original şi tolerant în relațiile cu studenții a pledat permanent pentru principiul *Fii tu însuți!* (P. Petroman, 2007, p. 99). A predat cursuri de psihologie, pedagogie, psihofiziologia activității nervoase superioare, educație estetică. A îndrumat doctoranzi. Se remarca prin simplitatea, naturalețea comunicării didactice şi inspirarea în rândul studenților a sentimentului de relativitate a cunoaşterii ştiințifice. Uneori ironic şi imprevizibil, era preocupat de obiectivitatea şi corectitudinea relațiile sale cu studenții şi colegii. ***Contribuții:*** prezență activă în viața culturală şi publicistică clujeană. Adept şi militant al psihopedagogiei experimentale, influențat de E. Meumann, discipol al lui Wundt. Domenii de competență: psihopedagogie, psihologia artei, psihologia personalității, psiholingvistica, psihologia animală, mecanismele neurofiziologice ale conştiinței, coeficienți statistici pentru testele progresive studenţeşti, aptitudinile speciale, creatorul şi creația, talent şi geniu în artă, structura fonetică a limbii române, cunoaşterea şi aprecierea persoanelor după fizionomia feței. Este al doilea psiholog român după M. Beniuc, care a făcut cercetări asupra inteligenței pe animale. A avut preocupări speciale şi contribuții în domeniul psihologie artei (*Studii de psihologia artei*, 1967;): metode de cercetare în psihologia artei; dispoziții, aptitudini, talent şi geniu; etapele creației artistice, empatia în creația actorului. A scris şi publicat poezie, literatură şi piese de teatru. ***Publicații (selectiv)***. **1. *Psihologie, volume:*** *Metoda evaluării* (1942); *Studii de psihologia artei* (1967); *Teoria educației*; *Drumul spre personalitate* (1971); *Comportamentul psihologic al talentului muzical*; *Dicționarul psihologic al limbii române* (2 vol., manuscris). ***Psihologie – articole***: *Cunoaşterea oamenilor după față* (1943); *Referințe, reflex sau inteligență* (1946); *Cercetări referitoare la inteligență, percepția culorilor şi memoria şoarecilor* (1947); *Discriminarea numerelor de către şoareci* (1948); *Mecanismul formării legăturilor temporare* (1954, în colab.); *Educația artistică în şcoală* (1966). **2. *Literatura, poezii, epigrame şi dramă:*** *Buletin meteorologic* (versuri) (1969); *111 epigrame* (1971); *Epigrame şi epigramişti* (1975); *Dansul săbiilor* (1975); *Prietenul meu, vântul* (versuri) (1978); *Efigiile patriei* (versuri); *Stana* (teatru); *Avram Iancu* (teatru); ***Aprecieri:*** *„Păşind dincolo de prestația interdisciplinară, exercitându-şi cu succes condeiul în poezie şi teatru, ca şi în eseul de cultură, Nicolae Pârvu adaugă calităților sale*

de distins dascăl şi de om de ştiinţă atributul râvnit de el de autentic om de cultură." (Radu I. (2016). „Bocşa culturală", XVII (4), 2). Peste 130 de lucrări- articole, studii, cărţi şi opere literare. ***Surse:*** Petroman, P. şi Petroman I. (2008). *Personalităţi de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă.* Vol. 3. Editura Eurostampa, Timişoara, pp. 95-116); Şerban, G. (2016). *In Memoriam N. D. Pârvu*. *Fişa de dicţionar.* „Bocşa Culturală," Anul XVII, nr. 4 (95), p. 2. Accesat 25 februarie 2022 din: https://uzpcarasseverin.files.wordpress.com/2016/12/g_bocsac-4-16_bc4-16-pmd.pdf

PERŢEA, GHEORGHE (n. 15 februarie 1950, Radu Vodă, Călăraşi) psiholog militar român, colonel, cadru didactic universitar. Absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1969-1973). Absolvent al Şcolii Militare de Ofiţeri Activi în cadrul Institutului Medico-Militar din Bucureşti (1969-1973). Doctor în ştiinţe militare, profil Psihologie, cu teza *Expertiza, selecţia şi asistenţa psihologică la cadrele militare cu atribuţii şi misiuni deosebite din unităţile speciale informativ-operative*, susţinută la Colegiul de Comandă şi Stat Major al Academiei de Înalte Studii Militare din Bucureşti (2000). ***Ascendenţă profesională şi academică:*** ofiţer 4 şi ofiţer 3 psiholog în cadrul Secţiei de Învăţământ, pregătire de luptă şi stat major la Şcoala Militară de Ofiţeri Activi de Aviaţie „Aurel Vlaicu" din Bobocu, jud. Buzău (1973-1978); ofiţer 2 psiholog în Biroul de metodică şi securitatea zborului la Comandamentul Aviaţiei Militare din Bucureşti (1978-1986); ofiţer 2 psiholog, în Cabinetul de cercetare a factorilor umani la Centrul de Medicină Aeronautică, devenit Institutul Naţional de Medicină Aeronautică şi Spaţială din Bucureşti (1986-1989); ofiţer 1 psiholog şi şef de laborator în Secţia de Expertiză Psihologică a Armatei, devenită Secţia de Psihologie, la Statul Major General (1989-1993); ofiţer 1 psiholog şi şef birou (laborator) în Secţia Învăţământ la Direcţia de Informaţii Militare (ulterior Direcţia de Informaţii şi Reprezentare Militară), SMG (1993-1999); ofiţer 1 psiholog, şef al Catedrei şi Laboratorului de psihologie la Centrul Operaţional pentru Perfecţionarea Pregătirii Informative din Direcţia Generală de Informaţii a Apărării (2000-2005); ofiţer (r), consilier psiholog în Grupul de comandă al Direcţiei de Siguranţă Militară, Direcţia Generală de Informaţii a Apărării (2005-2006); profesor asociat invitat UNAP Bucureşti (2003-2004); lector universitar dr. validat de Senatul Universităţi Naţionale de Apărare (2004-2005); prof. asociat Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Universitatea Bucureşti (2007-2009); lect. univ. dr. (2007prezent), Secretar ştiinţific (2008-2011) şi director Departament Facultatea de Psihologie a Universităţii Ecologice Bucureşti (2012 – prezent). ***Stagii de specializare pre- şi post doctorale:*** stagiu practic în expertiza psihologică a personalului aeronavigant din aviaţia militară, Centrul de Medicină Aeronautică din Bucureşti (1974, 3 luni); curs intensiv de limba rusă, Academia Militară (1979-1980, 9 luni); stagiu practic de perfecţionare în psihodiagnostic clinic la Centrul de Expertiză şi Recuperare a capacităţii de Muncă al Ministerului Sănătăţii din Bucureşti (1989); curs de perfecţionare

pentru „comandanți de companie şi grup cercetare în dispozitivul inamic prin paraşutare", Şcoala de aplicație din Buzău, coordonat de Direcția Cercetare a Armatei (1992, 8 luni); curs postuniversitar de informații militare, Colegiul de Comandă şi Stat Major din Academia de Înalte Studii Militare din Bucureşti (1997, 6 luni); curs intensiv de perfecționare în cunoaşterea limbii engleze, Centrul de Pregătire pentru Limbi Străine al Academiei de Înalte Studii Militare din Bucureşti (2000, 6 luni); curs de Psihologia persuasiunii şi tehnici de credibilitate (2005-2006); curs profesional NLP (Neuro Linguistic Programming) (2010-2013); evaluare şi atestare ca psiholog principal şi supervizor în şase specialități: psihologie clinică, psihologie aplicată în domeniul securității naționale şi private, psihologia muncii, transporturilor şi serviciilor, psihologie educațională, consiliere şcolară şi vocațională. ***Afilieri ştiințifice şi academice:*** membru al Asociației Psihologilor din România; membru al Comunității Internaționale Virtuale a Psihologilor Militari; membru în Comitetul Director al Colegiului psihologilor din România (2005-2013); membru al Comisiei de Apărare Ordine Publică şi Siguranță Națională (2005-2013); cofondator şi preşedinte al Asociației de Psihologie Aplicată în Domeniul Securității Naționale din România (APADSNRO) (2009-); cofondator şi vicepreşedinte al Asociației NLP (Neuro Linguistic Programming) Professional (ANLPP) din România (2009-). ***Activitate didactică:*** Experiență în expertiza, selecția şi asistența psihologică a personalului înalt profesionalizat din organizațiile militare şi civile. A predat, la Facultatea de Psihologie a Universității Ecologice din Bucureşti, cursurile: Statistica psihologică şi prelucrarea informatizată a datelor; Testare psihologică (Psihodiagnoza personalității); Psihodiagnoza personalității (Testarea aptitudinilor); Psihodiagnoza personalității (Testarea personalității cu ajutorul chestionarele); Selecția şi evaluarea periodică a personalului; Introducere în dezvoltarea personală prin tehnici NLP (Neuro Linguistic Programming. ***Contribuții:*** ca psiholog militar a efectuat primele misiuni în afara țării pentru asigurarea asistenței psihologice a aviatorilor escadrilei aviației româneşti de vânătoare care au executat trageri în ținte aeriene reale la poligonul de la Astrahan şi a realizat schimburi de experiență cu psihologii de aviație militară din fostul URSS (1986-1987). Fondator al laboratorului de psihologie al structurii de informații al Armatei Române (1992-2005). În perioada de preaderare a României la NATO a făcut parte din echipa internațională de specialişti militari din 19 state NATO care a finalizat tema de cercetare intitulată *Stresul şi suportul psihologic în operațiunile militare moderne* (2000-2003). În calitate de ofițer-psiholog, specializat în operațiile de informații, a fost primul psiholog român care a însoțit militarii din Detaşamentul Special Românesc pe toată durata misiunii în teatrul de operațiuni din Irak, asigurând pentru prima dată, în teatrul de operații, asistența psihologică a unei astfel de misiuni speciale româneşti (2004, 7 luni). A conceput şi a îndeplinit primele atribuții ale funcției de ofițer 2 psiholog într-un comandament al unei categorii de forțe ale armatei române contribuind la un management ştiințific al resurselor umane la acest eşalon. Aceste atribuții noi ale ofițerului-psiholog la acest eşalon, au fost concepute şi îndeplinite atât pe linia expertizei şi asistenței psihologice, cât şi pe linia activităților didactice şi de cercetare privind dimensiunea psihologică

a analizei şi securităţii zborului în aviaţia militară (1978-1986). În calitate de ofiţer 2 psiholog la Cabinetul de cercetare a factorilor umani al Centrul de Medicină Aeronautică, astăzi Institutul Naţional de Medicină Aeronautică şi Spaţială din Bucureşti, a cercetat factorii psihici ai zborului elaborând rapoarte şi alte lucrări specifice, care apoi au fost comunicate şi publicate în cărţi şi reviste de specialitate (1986-1989). În calitate de ofiţer 1 psiholog şi Şef de laborator în Secţia de Expertiză Psihologică a Armatei, azi Secţia de Psihologie, din cadrul Statului Major General, a răspuns de conceperea, elaborarea, experimentarea şi aplicarea bateriilor de teste pentru expertiza, selecţia şi asistenţa psihologică a militarilor, pe categorii de personal, de la candidaţii pentru institutele militare de învăţământ, până la personal pentru încadrarea unităţilor şi îndeplinirea misiunilor speciale (de cercetare, informaţii, protecţie informaţii, pază şi protecţie demnitari, poliţie militară etc.). Ca rezultat, este şi coautorul primei baterii de selecţie pentru ofiţerii candidaţi la Academia de Înalte Studii Militare (1989-1993). În perioada 1993-1999, ca ofiţer 1-psiholog şi şef birou (laborator) în Secţia Învăţământ a Direcţia de Informaţii Militare (ulterior Direcţia de Informaţii şi Reprezentare Militară), a conceput, elaborat, experimentat şi aplicat bateria de teste pentru admiterea şi evaluarea psihologică a ofiţerilor candidaţi la concursul pentru ocuparea posturilor vacante de ataşaţi ai apărării. În calitate de ofiţer 1 psiholog, Şef al catedrei şi Laboratorului de Psihologie din Centrul Operaţional pentru Perfecţionarea Pregătirii Informative al Direcţiei Generale de Informaţii a Apărării (DGIA), a răspuns de conceperea, elaborarea, experimentarea şi aplicarea bateriilor de teste pentru expertiza, selecţia şi asistenţa psihologică a personalului pentru toate structurile D.G.I.A. (C.-E. Cracsner, 2005, pp. 204-205). ***Premii, Ordine şi Medalii:*** Ordinul „Virtutea Militară" în Grad de Mare ofiţer cu însemn de război. ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a reprezentat psihologia militară românească la Simpozioane Internaţionale de psihologie militară aplicată (IAMPS, 2000-2004). A participat cu lucrări şi comunicări ştiinţifice în domeniul psihologiei militare aplicate la forţele speciale, la 11 schimburi de experienţă şi simpozioane internaţionale organizate şi desfăşurate pentru psihologii din armatele NATO şi PfP (2000 – Split, Croaţia şi Bratislava, Slovacia; 2001 – Haga, Olanda şi Praga, R. Cehă; 2002 – Amsterdam, Olanda şi Viena, Austria; 2003 – Paris/Franţa, München/Germania şi Bruxelles, Belgia) (C.-E. Cracsner, 2005, p. 206). A făcut parte din Comitetul de organizare şi pregătire al Conferinţei Naţionale de Psihologie intitulată „Organizarea şi metodologia activităţilor de expertiză, selecţie şi asistenţă psihologică în mediul profesional militar", unde a şi participat cu lucrări. ***Publicaţii (selectiv).*** **1.** ***Volume autor unic:*** *Psihologie militară aplicată* (2003, teza de doctorat); *Statistica psihologică şi prelucrarea informatizată: introducere în aplicaţiile SPSS/PASW* (2009); *Chestionarele în psihodiagnoza modernă a personalităţii* (2009). **2.** ***Volume coordonate:*** *Psihologie militară aplicată la forţele armate* (2003, comunicări ale primului simpozion de psihologie militară aplicată la forţele speciale „INFO-PSIHO 2002" organizat de DGIA, în perioada 11-12 aprilie 2002). **3.** ***Capitole în volume:*** „Solicitări psihice ale funcţiei de navigator cu dirijarea în aviaţia militară", în *Dimensiuni psihosociale ale vieţii şi activităţii militare*, 1984,

pp. 164-188; „Pregătire psihică pentru zbor a personalului navigant din aviația militară", în *Dimensiuni psihice ale zborului aerospațial*, 1985, pp. 163-183; „Cunoaşterea factorilor psihosociali ai actului de comandă", în *Actul de comandă militară, studiu psihologic şi psihosocial*, 1986, în cap. III, pp. 98-168; „Vârsta psihică şi autoaprecierea ei", în *Cabinet de psihologie*, 1992, pp. 190-203; „Rolul unor factori de personalitate în realizarea performanței în activitatea de pregătire a ofițerilor cu misiuni speciale informativ-operative", în *Psihologie, psihosociologie, sociologie. Aspecte contemporane*, 1997, pp. 183-190; „Contribuția psihologilor la selecționarea ofițerilor în armatele străine şi la noi", în *Psihologie, psihosociologie, sociologie. Aspecte contemporane*, 1998, pp. 142-150; „Tendințe actuale în expertiza, selecția şi asistența psihologică la cadrele militare cu atribuții şi misiuni deosebite din unitățile speciale informativ-operative, în *Psihologie, psihosociologie, sociologie. Aspecte contemporane,* 2000, pp. 112-121 (coautor). Autor a peste 70 de articole şi studii publicate în reviste de specialitate şi în volume coautor; 13 comunicări la evenimente ştiințifice naționale (conferințe, simpozioane etc.) şi 5 internaționale. ***Surse:*** Cracsner, C.-E. (2005). *Istoria psihologiei militare româneşti*. Editura Psyche, Bucureşti, pp. 203-211); Ong ECO-Europa (2013). *Dicționarul personalităților din România. Biografii contemporane*. Editura Anima, Bucureşti, 365 p.; *Lector univ. dr. Gheorghe PERȚEA*, accesat 15 ianuarie 2023 din: https://www.ueb.ro/psihologie/departament/

PETEANU, MIHAI M. (n. 22 aprilie 1917, Pălatca, jud. Cluj – d. 2 februarie 2001, Cluj-Napoca) psiholog, medic şi pedagog român. A urmat Liceul de aplicație din cadrul Seminarului Pedagogic al Universității din Cluj-Napoca. Absolvent al Universității „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere şi Filosofie, Secția Psihologie (1936-1940) şi al Facultății de Medicină umană, Secția Pediatrie (1942-1948, Sibiu-Cluj). Doctor în psihologie cu teza *Aptitudinea tehnică*, Sibiu (1940 – octombrie 1942). ***Ascendență profesională:*** psiholog Institutul Psihotehnic Cluj (1937-1949); asistent la Laboratorul de Pedologie şi Pedagogie experimentală al Facultății de Filosofie şi Litere de la Universitatea din Cluj-Sibiu (1 aprilie 1944 – 13 iunie 1945) şi la Institutul de Psihologie al Universității din Cluj-Napoca (1 august – 1 octombrie 1948); conf. univ. suplinitor pentru *Psihologie aplicată, experimentală* şi *Istoria pedagogiei* la Facultatea de Pedagogie şi Psihologie generală a Universității din Cluj-Napoca (1 octombrie 1948 – 30 noiembrie 1951); conf. univ. Pedagogie generală la Institutul Agronomic din Cluj-Napoca (1 octombrie 1948 – 1 octombrie 1952); decan, prin delegație, al Facultății de Pedagogie şi Psihologie a Universității din Cluj-Napoca (9 aprilie – 15 octombrie 1951); conf. prin numire la cursul facultativ de Pedagogie generală la Institutul Agronomic Cluj-Napoca (1 octombrie 1956 – 1 octombrie 1958); medic primar pediatru la Spitalul de copii din Cluj-Napoca (1958-1969); prof. colab. de Psihologie şi Pedagogie la Grup şcolar sanitar Cluj-Napoca (1 septembrie 1959 – 1 martie 1964); cercet. şt. pr. III (1963-1969), cercet. şt. pr. II şi şef sector (1969-1975) la

Institutul de Ştiinţe Pedagogice, Filiala Cluj; cercet. şt. pr. I şi şef sector la Centrul de Ştiinţe Sociale Cluj (1975-1981), unde a fost transferată Filiala Institutului de Ştiinţe Pedagogice la 1 august 1975. Pensionat la 1 ianuarie 1982. ***Afilieri profesionale:*** membru al Comitetului de redacţie al „Revistei de Psihologie Teoretică şi Aplicată"; membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1964); membru fondator al Societăţii Internaţionale de Psihoneuroendocrinologie din SUA (septembrie 1969-); membru al Asociaţiei „Casa Internaţională Sonnenberg" (RFG) (1972-); membru şi corespondent naţional al Asociaţiei internaţionale de orientare şcolară şi profesională (AISOP) (Luxemburg, 1975-); membru AIPA (1969-1972). ***Cercetări ştiinţifice:*** în domeniul psihologiei experimentale şi aplicată, selecţiei şi orientării şcolare şi profesionale, psihofiziologiei, pedagogiei experimentale, psihopedagogiei şi psihopatologiei infantile, medicinei, psihopedagogiei speciale, psihopedagogiei industriale, psihologiei vârstelor, socială, judiciară şi istoria pedagogiei, comportament deviant la copii şi tineri. Diagnosticul psihomotricităţii la copii, a aptitudinilor tehnice şi al dexterităţii manuale. Probleme teoretice ale aptitudinilor complexe şi ale metodelor de diagnostic în scopul selecţiei şi orientării şcolare şi profesionale. Studiul complex al profesiunilor şi stabilirea structurii şi cerinţelor lor medicale şi psihologice, concretizat în seria de 26 vol. de monografii profesionale publicate; probleme de educaţie sanitaro-igienică a tineretului şi în special a relaţiilor sexuale; studiu asupra aptitudinilor (1944); analize asupra activităţii oficiilor de orientare profesională şi a laboratoarelor psihotehnice care funcţionau în România în 1945; două cercetări cu privire la probleme ale dexterităţii manuale (1947). ***Contribuţii ştiinţifice:*** adaptarea şi elaborarea unor tehnici de psihodiagnostic a aptitudinilor elevilor în scop de selecţie şi orientare şcolară şi profesională; precizarea structurii şi cerinţelor medicale şi psihologice ale profesiunilor în acelaşi scop; profilaxia tulburărilor de comportament şi a manifestărilor psihonevrotice la elevi prin măsuri adecvate medico-psiho-educative. A elaborat şi coordonat apariţia a 26 volume de monografii profesionale, 5 manuale şcolare, 8 cursuri universitare; a publicat peste 30 de studii şi articole ştiinţifice în reviste de specialitate din ţară şi 2 în străinătate; a susţinut peste 100 de comunicări la sesiuni ştiinţifice din ţară şi 3 în străinătate. ***Invenţii şi brevete:*** a inventat un tip de optometru – aparat pentru detecţia capacităţii de apreciere vizuală a măsurilor şi distanţelor (1946). ***Metode de psihodiagnostic:*** a elaborat, adaptat, etalonat şi tipărit peste 300 de metode şi tehnici de psihodiagnostic (teste, fişe de observaţie, chestionare pentru studiul monografic al profesiunilor, dosare psihotehnice, fişe personale, tabele cu cerinţe şi contraindicaţii psihologice şi medicale ale profesiunilor, dosare medico-psiho-sociale etc.). A acordat o atenţie deosebită metodelor de investigaţie a aptitudinilor şi inteligenţei, adaptând teste de inteligenţă utilizate pe plan internaţional, probe de reprezentare spaţială, flexibilitate mentală, temperament şi personalitate. Încă la începutul anilor 1940 a elaborat şi validat o baterie de probe pentru măsurarea aptitudinii tehnice. De asemenea, a elaborat un test pentru măsurarea gândirii tehnice şi l-a validat pe un eşantion de 346 subiecţi, cu vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani obţinând o fidelitate ridicată (.705, la situaţii rurale; .848, la situaţii urbane şi .944, la învârtirea roţilor), o validitate externă

bună (.569 între test şi notele la activităţile tehnice) şi o repartiţie de tip gaussian a cotelor realizate. Testul elaborat a fost ulterior restructurat şi completat de N. Jurcău şi D. Ozun, ajungându-se la o variantă îmbunătăţită, utilizată frecvent pentru selecţia ucenicilor în atelierele şcolare uzinale, în perioada anilor 19751985. ***Distincţii, decoraţii şi medalii:*** „Evidenţiat în muncă" (1954-1956); „Medalia Muncii" (1971); Medalia „25 de ani de la Proclamarea Republicii" (1972). ***Publicaţii:*** *Aptitudinea tehnică* (1942); *Monografii profesionale* (1943, în colab.); *Instrucţiuni de aplicare a testelor verbale de grup „Forme spaţiale B" şi „Numărarea cutiilor B" adaptate şi etalonate pe subiecţi de 10 ani – adult* (1945); *Instrucţiuni de aplicare a testelor neverbale de grup pentru măsurarea acuităţii vizuale (de la 10 ani la adult* (1945); *Monografii profesionale* vol. 1-26 (1971-1978, coord. şt.);*„Tabele cu contraindicaţii psihologice ale profesiunilor* (1945, în colab.); *Examinarea medicală în scopul selecţiei şi orientării şcolare şi profesionale* (1971); *Tabele cu contraindicaţii medicale ale meseriilor* (1971); *Igiena şi puericultura* (Manual pentru clasa a IX-a, 1970); *Anatomia, fiziologia şi igiena omului* (Manual pentru clasa a VII-a, 1974, 1976, 1980, în colab.); *Biologie* (Manual pentru clasa a X-a, 1978, în colab.); *Educarea relaţiilor dintre sexe* (1973). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris.

PETROMAN, PAVEL T. (30 martie 1935, Răpsig, jud. Arad – d. 26 iunie 2019, Timişoara) psiholog, scriitor şi profesor universitar român; absolvent, şef de promoţie, al Facultăţii de Filologie-Psihopedagogie, Universitatea din Bucureşti (1959). Doctor în Psihologie cu teza *Perceperea, priceperea şi receptarea frumosului operei literare*, cond. şt. prof. univ. Nicolae Pârvu, Catedra de Filologie şi Psihopedagogie, Universitatea de Vest din Timişoara (1977); gradele didactice II şi I în învăţământ. ***Ascendenţă profesională:*** profesor de Limba română la Şcoala generală din Herneacova, jud. Timiş (fosta regiune Banat) (1959-1960); profesor în comuna Pişchia (1960-1961), profesor şi director la Liceul teoretic din Recaş (1961-1965); inspector şcolar de specialitate (1965-1967) şi inspector şef adjunct (1967-1984) la Secţia de Învăţământ, Regiunea Banat (devenită Inspectoratul Şcolar, jud. Timiş, după reorganizarea administrativă din 1968); profesor de Limba română, Literatură universală şi Psihologie la Liceul „Constantin Diaconovici Loga" din Timişoara (1984-1990); conf. univ. (1991-1996) şi prof. univ. (1997-2005) la Catedra de Psihologie a Facultăţii de Sociologie şi Psihologie, Universitatea de Vest din Timişoara. ***Activitate didactică:*** a predat disciplinele Istoria psihologiei, Psihologia familiei, Psihologia artei, Psihologia şcolară. A format cu pasiune, probitate şi competenţă generaţii întregi de elevi şi studenţi insuflându-le pasiunea eternă pentru cunoaştere, autodezvoltare, reuşita în viaţă şi respectul pentru valorile naţionale şi universale. A scris şi publicat manuale, cursuri universitare, lucrări de psihologie şi literatură şi a contribuit magistral la valorificarea şi promovarea patrimoniului ştiinţific şi instituţional al psihologiei bănăţene şi naţionale prin elaborarea, în colaborare, de lucrări care prezintă viaţa şi

activitatea psihologilor din țara noastră pentru generațiile viitoare (*Psihologia azi*, 3 vol. 1999, 2001, 2003; *Personalități de marca din Timişoara, la Timişoara şi la ele acasă,* 2008). ***Publicații (selectiv):* 1. *Volume proprii:*** *Incursiuni în istoria psihologiei universale şi româneşti* (1996); *Sfânta noastră familie – elemente de psihologia familiei* (1997); *Istoria psihologei. Curente, şcoli, tendințe, perspective* (1997); *Devenirea diacronică a psihologiei. Psihologie implicită* (2001); *Psihologia artei* (2001); *Afirmarea psihologiei – Direcții şi orientări în cadrul psihologiei explicite* (2002); *Psihologia familie*i (2003). ***Volume coautor***: *Educația noastră cea de toate zilele* (1992); *Psihologie generală – compendiu* (1995); *Psihologie educațională* (1998); *Psihologia suinelor – elemente de psihologie animală* (1998, în colab. cu Cornelia Petroman, Lucia Petroman şi I. Petroman); *Psihologia azi* (3 vol.: 1999, 2001, 2003, coord. împreună cu prof. univ. Z. Bogathy); *Începuturile psihologiei în Timişoara* (2001); *Familia între realitate şi vis* (2005); *Turismul cultural – elemente de psihopedagogie* (2005 în colab. cu I. Petroman); *Personalități de marcă din Timişoara, la Timişoara şi la ele acasă* (2008, în colab. cu I. Petroman); *Oameni, oameni care au fost şi sunt oameni* (2010 în colab. cu C. Jiva şi I. Petroman) ***Traduceri (coord.):*** Reuchlin, M., *Istoria psihologiei* (1997); Luck, H., *Orientări, tendințe, curente în istoria psihologiei* (1997). Lucrări de literatură, metodică, dicționare şi numeroase studii şi articole de specialitate şi de popularizare publicate în reviste ca „Revista de pedagogie", „Forum", „Tribuna şcolii", „Colocvii". ***Despre:*** Munteanu, A., Bogathy, Z. şi Petroman, P. (2006) (coord.). *Pavel Petroman. Omul şi cărturarul în slujba lui Psyche, a vieții şi învățământului*, Editura Eurobit, Timişoara. ***Apreciere:*** *„Preocupat permanent de a fi informat la zi cu tot ceea ce apărea nou în literatura de specialitate, în psihologie şi pedagogie, Pavel Petroman a urmărit mereu două lucruri importante: să ridice continuu calitatea activității sale cu elevii şi studenții şi în acelaşi timp să stimuleze interesul cadrelor didactice pentru promovarea noului... Cine cunoaşte îndeaproape viața şi activitatea profesorului Pavel Petroman simte o admirație deosebită pentru tot ceea ce el a realizat, pentru dârzenia cu care a reuşit să finalizeze totdeauna ceea ce şi-a propus. Caracterizat de un fin spirit de observație, inteligență, imaginație bogată, dar şi conştiinciozitate, exigență, spirit critic şi autocritic, Domnia Sa a devenit în timp un autentic psiholog..."* (Vintilescu D., 2008, pp. 46-49). *„Cu capacitatea de expertiză şi consiliere calificată a profesionistului dr. Pavel Petroman am putut intra mai repede în rezonanță cu mediile academice europene, traducerile şi adaptările tratatelor occidentale contribuind la modernizarea psihologiei româneşti la ora reconstrucției paneuropene a spațiului unic al învățământului superior şi al cercetării științifice. Ați participat la construirea şi consolidarea structurilor unei facultăți care-şi merita, de multă vreme, identitatea instituțională în această parte a țării noastre"* (Buzărnescu, Şt. (2006). „Scrisoare de suflet către un mare senior al comunității universitare timişorene". În A. Munteanu A., Z. Bogathy şi P. Petroman (coord.), *Pavel Petroman omul şi cărturarul în slujba lui Psyche, a vieții şi a învățământului* (pp. 80-82, Editura EUROBIT). *„Mulțumesc timişorenilor şi-l felicit pe profesorul Petroman Pavel pentru ce a făcut şi ce face aici, la Timişoara în slujba psihologiei"* („Nicolae Mărgineanu (2006) – psiholog de reputație națională". În A. Munteanu, Z. Bogathy, P. Petroman (coord.), *Pavel Petroman omul şi cărturarul în slujba lui Psyche,a vieții şi a învățământului* (pp. 102-103), Editura EUROBIT, 2006). ***Surse***: Vintilescu, D. (2008). *Petroman Pavel –*

militant permanent pentru implementarea cerinţelor psihologiei şi pedagogiei. În P. Petroman şi I. Petroman (coord.), *Personalităţi de marcă din Timişoara, la Timişoara şi la ele acasă*, vol. 3 (pp. 44-57). Editura Eurostampa, Timişoara.

PIROZYNSKI, TADEUSZ (n. 9 octombrie 1928, Cernăuţi – d. 27 decembrie 1999, Bucureşti) medic psihiatru şi profesor universitar român de origine poloneză; nume ilustru în psihiatria românească, mentor al şcolii medicale ieşene şi demn continuator al lui A. Brăiescu, C.I. Parhon, L. Ballif şi P. Brânzei. Absolvent al Facultăţii de Medicină din Iaşi (1954); medic specialist primar (1978). Doctor în psihiatrie cu teza *Patologia motivaţiei în sindroamele psihice reactive,* cond. şt. prof. dr. Eduard Pamfil, Iaşi (1972). Din 1956 a lucrat la Spitalul clinic de psihiatrie „Socola" din Iaşi, unde şi-a desfăşurat activitatea timp de patru decenii. Profesor universitar la Institutul de Medicină şi Farmacie din Iaşi, disciplina Psihiatrie. A fost director al spitalului şi a Clinicii de Psihiatrie „Socola" timp de zece ani (1985-1995). ***Afilieri profesionale şi academice:*** secretar al Societăţii de Medici şi Naturalişti din Iaşi; editor al „Buletinului de Psihiatrie Integrativă"; membru în cinci societăţi ştiinţifice internaţionale. A reînfiinţat în 1995 „Buletinul integrativ de psihiatrie" (împreună cu prof. Petru Boişteanu) orientat spre studiul tulburărilor de personalitate. ***Contribuţii:*** cercetările, lucrările ştiinţifice şi manualele de psihiatrie ale lui ***P.T.*** marchează un progres în gândirea psihiatrică românească prin introducerea, singur sau în colaborare, de noi concepte, teme, abordări sau viziuni: Psihiatrie şi victimologie, Psihopatologie relaţională, Ataşamentul în protecţia sa comportamentală, Epistemologia în psihopatologia relaţională etc. a dezvoltat o viziune complexă filosofic-umanistă, epistemologică şi antropologic-culturală asupra subiectivităţii umane în devenire şi destructurare sau transcendere metagnostică. A format cu rigoare carteziană, spirit critic şi profunzime epistemic- analitică generaţii întregi de studenţi cărora le-a oferit manuale, studii şi prelegeri de o înaltă cultură psihiatrică, fundament ştiinţific solid şi măiestrie pedagogică. A organizat anual congrese ştiinţifice şi a publicat comunicările sub redactare proprie pe o gamă largă subiecte psihiatrice: *Psihiatria azi, Ecosistemul relaţiei familiale şi asistenţa psihiatrică, Interferenţele psihiatrice, Asistenţa cazurilor cu risc comportamental patologic, Introducere în psihopatologia relaţională, Convergenţe interdisciplinare în psihiatrie, Psihopatologia conduitelor agresive etc.* Ca director al Spitalului „Socola", ***P.T.*** a iniţiat colaborări şi schimburi ştiinţifice cu centre medicale din ţară şi străinătate şi a iniţiat cercetări de psihopatologie clinică şi psihofarmacologie, cercetări clinice şi experimentale de neuro-endocrino-psihiatrie şi genetică medicală. Focusat pe tendinţele moderne ale psihiatriei contemporane, ***P.T.*** a stimulat dezvoltări conceptuale şi elaborări teoretice de psihiatrie, s-a remarcat prin contribuţii nosografice, contribuţii în psihologia medicală şi psihopatologia relaţională (agresivitatea, suicidul, familia). A regândit organizarea şi metodologia asistenţei clinice şi ambulatorii. ***Publicaţii (selectiv):*** *Patologia motivaţiei în sindroamele psihice reactive* (1972)*; Psihiatria azi. Actualităţi şi perspective în asistenţa bolilor psihice (1085); Elemente de psihiatrie* (1980); *Interferenţe psihiatrice* (1986); *Asistenţa psihiatrică*

a cazurilor cu risc comportamental patologic (sub red. 1987); *Ecosistemul relației familiale şi asistența psihiatrică* (1986); *Elemente de psihologie medicală şi logopedie* (1988); *Introducere în psihologia relațională* (1989); *Manual de psihiatrie* (1991); *Psihologie generală şi medicală* (Note de curs, 1993); *Psihiatria clinică* (1993); *Psihiatria în societate – opinii-comentarii-contribuții* (1994); *Socola – un secol de psihiatrie* (1994); *Psihiatria şi condiția umană I-III* (1995); *Psihiatrie şi victimologie – opțiuni bioetice* (1995); *Psihopatologie relațională* (1996); *Parcurgeri centenare de psihiatrie* (1997); *Psihogeniile în patologia medico-relațională* (1997); *Ataşamentul şi Proiecția sa Comportamentală* (1998, coautor); *Coordonate Alternative în Asistența Psihiatrică* (1998, sub red.). Autor a peste 500 de articole şi lucrări ştiințifice. A inițiat un tratat de Psihiatrie în cinci volume, dar destinul i-a curmat şansa de a finaliza această magistrală lucrare. ***Apreciere:*** *„Studiind competent şi cu umanism destructurarea ființei psihice, a descifrat deviația ca un joc cu natura umană ce-i zădărniceşte esența, a fundamentat abaterile de la traiectoria axiologică a eu-lui, de la intenționalitatea şi reprezentarea corectă a normelor interumane. Credința în puterea psihiatriei i-a dat aura unui adevărat maestru din care decurg dreptul ca propria sa unicitate. În condiții în care viața riscă a-şi altera sensul, el a păstrat nealterată condiția deontică a psihiatriei, ceea ce i-a făcut dificultățile suportabile. Astfel, psihiatria i-a aparținut total pentru că i-a dat sensul uman şi ştiințific deplin. Perceperea empatică a naturii umane este astăzi, după dispariția sa, o profesiune de credință cu valoare de transcendentă ştiințifică şi umană"* (prof. dr. Scripcaru, Gh., prof. dr. Chiriță, V., prof. dr. Boişteanu, P. (2000). prof. dr. *Tadeusz Pirozynski – In Memoriam*. „Revista de psihiatrie", 2. Accesat 11 aprilie 2022 din: https://www.romjpsychiat.ro/arhive/89. ***Surse:*** *Psihiatrul Tadeusz Pirozynski*, accesat 4 februarie 2023 din: https://www.iasimulticultural.ro/index.php/poi/Personalitati-PsihiatrulTadeuszPirozynski-133; *prof. dr. Tadeusz Pirozynski – In MEMORIAM*, accesat 4 februarie 2023 din: https://www.romjpsychiat.ro/arhive/89

PITARIU, HORIA D. (n. 9 aprilie 1939, Orăştie, jud. Hunedoara – d. 25 martie 2010, Cluj-Napoca) eminent psiholog şi profesor universitar român la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Catedra de Psihologie; personalitate remarcabilă în domeniul Psihologiei Muncii Industriale şi Organizațională, Psihodiagnostic şi Ergonomie cognitivă. Fiul psihologului Ionel Pitariu, membru al Institutului de Psihologie Experimentală creat la Cluj-Napoca de Fl. Ştefănescu-Goangă. Urmează Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie (1956). Absolvent al Facultății de Istorie-Filosofie, Secția Pedagogie-Psihologie, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1957-1962). Doctor în psihologie cu teza *Selecția psihologică pentru profesiuni din domeniul prelucrării automate a datelor,* Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, 1976, cond. şt. prof. Al. Roşca. ***Ascendență academică:*** profesor la Grupul Şcolar Minier din Cluj-Napoca (1962-1965); cercet. şt. la Centrul de Ştiințe Sociale şi Politice – Cluj-Napoca (1965-1970); asistent univ. (1970-1972), lector univ. la Catedra de Pedagogie-Psihologie a Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1970-1989); conf. univ.

(1990-1991) şi prof. univ. (1992-2010) la Catedra de Psihologie a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Elev al prof. Al. Roşca, A. Chircev, M. Roşca, I. Radu. ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru Asociaţia Psihologilor din RSR (1964-2010), Comisia Naţională de Teste (1972-), Asociaţia Psihologilor din Transilvania, The European Association of Cognitive Ergonomics, International Association of Applied Psychology(1977), European Association of Psychological Assessment, European Association of Personality Assessment, European Association of Work and Organizational Psychology, Association of French Language Work Psychology, American Psychological Association, Academy of Management. Membru al Comitetului ştiinţific al EJOP (Europe's Journal of Psychology). A iniţiat şi fondat Asociaţia de Psihologie Industrială şi Organizaţională (APIO) în 2001 şi a editat revista ei „Psihologia resurselor umane" prin care a promovat proiecte de mare impact ştiinţific şi aplicativ şi a organizat conferinţe naţionale anuale. A fost membru în comitetele, consiliile sau colegiile de redacţie şi editoriale a numeroase reviste de specialitate din ţară şi străinătate de categoria **ISI** („European Journal of Work and Organizational Psychology", „Human Performance") şi **BDI** („Psihologia Resurselor Umane" – editor-şef, „Revista de psihologie aplicată", „Revista cercetării ştiinţifice", „Revista de psihologie" a Academiei Român" – redactor-şef adjunct) **şi alte reviste:** „Psihologia şi viaţa cotidiană", „Psihologia Resurselor Umane" – redactor-şef, „Studia Universitatis Babeş-Bolyai", „Test Validity Yearbook" (SUA), „Psychologie du travail et des organisations" (Switzerland); membru în Comitetul ştiinţific al „Europeean Journal of Organizational Psychology". ***Mobilitate academică:*** într-o perioadă când contactele cu cercetătorii şi comunitatea ştiinţifică internaţională erau limitate sau chiar interzise, ***P.H.D.*** a reuşit să călătorească şi să stabilească contacte şi colaborări cu universităţi, institute de cercetare, profesori şi cercetători din Occident şi să ofere psihologiei româneşti „o poartă deschisă" spre cunoaşterea avansată. A fost bursier şi profesor invitat la IREX/Penn State University (1991-1992) şi la Institutul de Fiziologia Muncii din Dortmund (1993-1994) unde a beneficiat de o bursă de cercetare acordată de Comisia Comunităţii Europene. A colaborat intens ca profesor invitat cu Berkeley University – Institute for Personality Assessment (1992), Universidad National Autonoma de Mexico (Mexic, 1992) şi Centrul de Cercetare şi Organizare a Muncii din Tilburg (Olanda, 1992, 2002). A cunoscut, s-a împrietenit şi a colaborat decenii întregi cu psihologi străini, profesori şi cercetători, de mare prestigiu internaţional ca: Harrison Gough, Frank Landy, Edwin Fleishman, Charles Spielberger şi alţii. ***Activitate didactică:*** a predat cu pasiune, competenţă şi înaltă probitate profesională şi ştiinţifică, peste patru decenii, o gamă largă de cursuri de licenţă, master, doctorat şi post doctorat: Psihologie generală, Psihologia muncii, Psihologia personalului, Ergonomie, Psihologie experimentală şi analiza datelor, Psihologie industrială şi organizaţională, Metode statistice în Psihologie, Evaluarea şi selecţia personalului, Informatizarea învăţământului; Evaluarea şi Managementul resurselor umane. A format generaţii întregi de studenţi şi a lăsat în urmă o moştenire ştiinţifică de valoare şi referinţă pentru generaţiile viitoare. ***Cercetări şi contribuţii: P.H.D.*** a fost peste patru decenii în topul cercetării

ştiinţifice, abordând în premieră domenii noi de cercetare. Încă din anii '60 ai secolului trecut a studiat interacţiunea om-calculator şi a abordat problema instruirii asistate de calculator preocupându-se de introducerea în şcoală a instruirii programate; a inventat o „maşină de învăţat" şi a experimentat metoda învăţării programate la gramatica limbii române. A avut interese şi preocupări pe o gamă largă de subiecte şi activităţi în domeniul psihologiei, instruirii asistate de calculator, ergonomiei cognitive, reacţiilor emoţionale din organizaţii (stresul ocupaţional, anxietatea faţă de calculator, satisfacţia profesională), diagnozei organizaţionale, psihodiagnozei organizaţionale, gestionarea responsabilă a resurselor umane etc.: *psihopedagogie* (aplicaţii ale instruirii programate în procesul de învăţământ, utilizarea maşinilor de învăţat în procesul de instruire); *psihologie industrială* şi *organizaţională* (selecţia psihologică pentru diferite profesii, elaborarea de sisteme de apreciere profesională a personalului industrial, selecţia şi formarea profesională a personalului din informatică, metodologia examinării psihologice a personalului care lucrează în condiţii de risc, examenul psihologic al conducătorilor auto, managementul şi evaluarea resurselor umane, consultanţă şi evaluare managerială); *metodologia cercetării psihologice* (organizarea şi elaborarea metodologiilor de funcţionare a unor laboratoare de psihologie industrială şi ergonomică, elaborarea de instrumente de psihodiagnostic); *interacţiunea om-calculator*: selecţia şi evaluarea personalului informatician, aspecte psihologice ale proiectării sistemelor expert, studiul unor particularităţi ale personalităţii şi manifestări fiziologice în interacţiunea om-calculator. *Psihodiagnostic, evaluare, testare şi consultanţă psihologică:* ***P.H.D.*** rămâne în istoria psihologiei româneşti ca unul dintre cei mai prolifici creatori, traducători şi specialist în adaptarea de teste psihologice fundamentale în cea de a doua jumătate a secolului XX oferind instrumente noi de mare acurateţe şi validitate practicienilor şi laboratoarelor de psihologie din ţara noastră. A colaborat cu armata şi serviciile de informaţii contribuind substanţial la ridicarea nivelului de competenţă şi abordare ştiinţifică a serviciilor psihologice ale acestor importante instituţii, în domeniul psihodiagnosticului, testării personalului şi managementul resurselor umane. ***A tradus şi adaptat*** teste fundamentale de aptitudini şi personalitate de mare prestigiu profesional cum sunt: *Inventarul de Personalitate California (CPI), Inventarul de Personalitate Freiburger, Amthauer Intelligenz Struktur Test (IST), Inventarul de Personalitate Eysenck şi Scalele de Personalitate Eysenck, Inventarul Revăzut de Personalitate NEO, Chestionarul celor Cinci Mari Factori (The Big Five Questionnaire), The Adjective Check-List, The Self Directed-Search, Testul de Orientare Motivaţională, Testele Torrance de Gândire Creativă, Inventarul de Anxietate StareTrăsătură (STAI), Inventarul de Expresie al Furiei ca Stare-Trăsătură (STAXI-2), Chestionarul de Stres Ocupational (Job Stress Survey), Chestionarul Fleishman de Analiză a Muncii (Fleishman Job Analysis Survey)* etc. În total a tradus, adaptat şi dezvoltat normele de validare şi manualele a peste 22 de instrumente de psihodiagnostic, testare şi evaluare psihologică. A desfăşurat o intensă activitate de cercetare contractuală şi consultanţă ştiinţifică cu diverse organizaţii, instituţii, firme şi unităţi economice. ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** participant activ cu comunicări ştiinţifice la manifestări ştiinţifice

naționale (Simpozionul de psihologia muncii, 1970; Conferința de ergonomie, 1971; Colocviul național de psihologie, 1979; Sesiunea de comunicări ICI, 1982 etc.) şi internaționale (Smolenice, 1973; Burgas, 1976; Edinburg, 1982; Amsterdam, 1982; Mexic, 1984; Ierusalim, 1986; Canada, Elveția, Olanda, SUA, România). ***Premii şi distincții academice:*** premiul Academiei Române pentru lucrarea *Managementul resurselor umane: măsurarea performanței profesionale* (2002*).* ***Publicații (selectiv):*** a publicat 22 de volume proprii şi în colab. şi peste 300 de studii şi articole individuale sau în colaborare în reviste ştiințifice româneşti şi internaționale; **1.** ***Volume proprii:*** *Lecții de psihologie industrială* (1978); *Elemente de ergonomie pentru lucrătorii din industrie şi prelucrarea lemnului* (1973); *Psihologie industrială* (1978, 1981); *Probleme de psihologia personalului industrial* (1980); *Psihologia selecției şi formării personalului* (1983); *Lecții de psihologie industrială* (1989); *Lecții de psihologie şi sociologie* (1989); *Introducere în statistica psihologică şi educațională* (Note de curs) (1991); *Managementul resurselor umane: măsurarea performanțelor profesionale* (1994, 2000, premiul Academiei Române); *Proiectarea fişelor de post, evaluarea posturilor de muncă şi a personalului – Ghid practic pentru manageri* (2003, 2006, 2014); *Performanța profesională şi etică* (2005); **2.** ***Volume coautor:*** *Monografii profesionale destinate orientării şi selecției personalului* (1977); *Psihologia muncii industriale* (1981, colab.), *Studii de psihologie şcolară* (1979); *Psihologia şi viața cotidiană* (1988)*; Proiectarea testelor de cunoştințe şi examenul asistat de calculator* (1993); *Psihoteste* (1994); *Psihologia personalului. Măsurarea şi interpretarea diferențelor individuale* (1996); *Psihologia luptătorului* (2003, editor, în colab. cu F. Sântion); *Ergonomia cognitivă: teorii, modele şi aplicații* (2004); *Cultura organizațională. Modele şi metode de intervenție* (2007); *Scalele Eysenck pentru Adulți: Manual tehnic şi interpretativ* (2008); **3.** ***Studii şi articole (până în 1981):*** *Unele aspecte ale instruirii programate în perechi cu o maşină simplă de învățat* („Revista de psihologie", nr. 4, 1969); *Data concerning psychological selection of analyst-programmers* („Studia psych.", nr. 2, 1974); *La sélection psych. Du personnel pour les professions du domaine de l'informatique* („Le travail humain", nr. 1, 1977); *Une expérience de sélection et de formation professionnelle rapide des op. mécanographes* („Bulletin de Psychologie", nr. 344, 1981); *Validation of the CPI femininity scale in Romania* („Journal of Cross-Cultural Psychology", nr. 1, 1981); *L'emploi des tests en Roumanie. Point de vue* („Bulletin de la Commission international des tests", nr. 3, 1981). După 1981 a publicat studii şi cercetări în reviste de mare prestigiu ştiințific internațional*:* „Psychologie du travail et des organisations" (Elveția), „Test Validity Yearbook" (SUA), „Academy of Management Journal", „Personnel Psychology", „Journal of Organizational Behavior", „Journal of Cross-Cultural Psychology". ***Aprecieri:*** *„Horia Pitariu a făcut parte din generația de mijloc a «Şcolii Clujene de Psihologie», fiind doctorandul lui Alexandru Roşca, el la rândul său fiind doctorandul lui Florian Ştefănescu-Goangă. A fost o figura emblematică a psihologiei din România, o personalitate recomandată prin forța creației sale ştiințifice ca fiind cea mai respectată voce în psihologia muncii, industrială şi organizațională din România, pentru o perioadă de mai multe decenii. Prezența lui – profesională şi personală – a făcut ca centrul psihologiei muncii, industriale şi organizaționale din România să fie la Cluj... a fost dus la spitalul unde a murit din sala de curs şi din mijlocul studenților. "* (*In Memoriam Horia*

Pitariu (2010). *Asociația de Psihologie Industrială şi Organizațională*, accesat 8 aprilie 2022 din https://apio.ro/in-memoriam-horia-pitariu/page/9; *„Profesorul Horia Pitariu a fost o personalitate remarcabilă în domeniul psihologiei muncii şi a psihologiei organizaționale la dezvoltarea căreia a contribuit într-un mod determinant fiind, prin activitatea didactică, dar şi prin bogata muncă de cercetare, un reprezentant de vârf al Şcolii româneşti de psihologie. Membru a numeroase organizații profesionale interne şi internaționale, colaborator al unor importante instituții academice străine, profesorul Horia Pitariu şi-a dedicat întreaga viață activității didactice, contribuind la formarea unor generații întregi de studenți. Creator şi inovator, deopotrivă, a studiat şi efectele psihologice ale interacțiunii dintre om şi calculator, numărându-se printre primii în țara noastră care s-au preocupat de aceste aspecte"* (Pitariu, Horia D., Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga" Cluj-Napoca, accesat 10 aprilie 2022 din https://www.bcucluj.ro/ro/donatori/pitariu-horia-d.**)**. *„A fost un om vesel şi luminos, un strălucit discipol al profesorilor clujeni Al. Roşca, Ion Radu, B. Zörgö. Era foarte bine pregătit în mai multe domenii: psihologia muncii, statistică psihologică, psihodiagnostic. A fost un om înzestrat cu umor şi rigoare. Poate că a fost cel mai prietenos psiholog clujean, un fidel colaborator al psihologilor bucureşteni"* (Ion Mânzat). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Mureşan, P. (2021-2023). *Descriptori profil psihologi români.* Anexa 2; Jurcău, N. (2010). *Horia Pitariu (1939-2010). In Memoriam.* „Revista de psihologie", 56(3-4), 361-362; Cracsner, C.-E. (2005). *Istoria psihologiei militare româneşti*. Editura Psyche, Bucureşti, pp. 2012-215; Dragoş, I. (2010). *In memoriam prof. dr. Horia D. Pitariu.* „Europe's Journal of Psychology", 6 (2), 7-10, accesat 8 aprilie 2022 din: https://ejop.psychopen.eu/index.php/ejop/article/view/181; prof. dr. Horia D. Pitariu (2006), accesat 10 aprilie 2021 din http://rochi2006.utcluj.ro/HoriaPitariu.html; *Horia D. Pitariu,* „Monitorul Psihologiei", accesat 10 aprilie 2022 din: https://monitorulpsihologiei.com/horia-d-pitariu/

PITARIU, ION (1904-1944) psiholog român, doctor în psihologie format la şcoala clujeană de psihologie. A fost tatăl regretatului prof. univ. Horia D. Pitariu de la Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca. Profesor, începând din 1933, la Liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu şi apoi la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie. A fost preocupat de investigarea aptitudinilor matematice şi a urmat stagiul de doctorat sub îndrumarea profesorului Florian Ştefănescu-Goangă. prof. univ. Petre Pufan de la Catedra de Psihologie a Universității din Bucureşti îl menționează pe ***P.I.*** ca inițiator al primului laborator de psihologie şcolară din țară. În timpul activității sale de decenii ca profesor, s-a remarcat ca un pasionat popularizator al cunoştințelor de psihologie prin numeroase conferințe şi comunicări ştiințifice (M. Roşca, 2007). A întreprins cercetări publicate în „Revista de psihologie teoretică şi aplicată". ***Publicații:*** *Psihologia omului modern; Idealul profesional al tineretului nostru şcolar*; *„O anchetă referitoare la idealurile profesionale ale elevilor de liceu* (1942); *Conceptul de raționament matematic* (1944); *Psihologia omului modern* (1944); *Ideea de variație în psihologia modernă* (1944). ***Surse:*** Jurcău, N. (2008). *Şcoala clujeană de psihologie – nava amiral*

a psihologiei în România. Interviu cu Doamna Mariana Roşca. „Revista de psihologie şcolară", I(1), 87-103. Accesat 12 martie 2022 din: http://www.anps.ro/documente/Revista%20nr%201/Jurcau%20pp87-103.pdf; Roşca, M. (2007). *Când şi de ce a apărut sintagma „Şcoala clujeană de Psihologie*?". „Analele Institutului de Istorie „Gh. Barițiu" din Cluj-Napoca, Seria Humanistica", tom. V, 2007, p. 137162. Accesat 12 iulie 2022 din: http://www.humanistica.ro/anuare/2007/ Anuar%20Humanistica_V_2007/art06Rosca.pdf

POPA, GRIGORE (n. 31 iulie 1910, Podeni, Cluj – d. 23 septembrie 1994, Bucureşti) psiholog, filosof, antropolog, poet, publicist, traducător român. Urmează şcoala primară în comuna natală (1916-1922) şi liceul la Turda (1922-1929). Licențiat al Facultății de Litere şi Filosofie a Universității „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca (1929-1933) cu lucrarea de diplomă, *Inteligența socială şi psihologia conducătorului* (tipărită în 1934). A avut ca profesori pe D.D. Roşca, Marin Ştefănescu, Onisifor Ghibu şi Ştefănescu-Goangă. Bursier al Şcolii Române din Paris de la Fontenay-aux-Roses (1936-1938), unde urmează studii filosofice şi se întrevede de câteva ori cu Brâncuşi. Doctor în Filosofie cu *„Magna cum laude"* cu teza *Existență şi adevăr la Sören Kierkegaard* susținută la Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca (21 aprilie 1939) sub îndrumarea prof. D.D. Roşca. ***Ascendență academică:*** profesor de Filosofie la o şcoală din Cluj (1933), profesor la Catedra de Filosofie a Liceului „Gheorghe Barițiu" din Cluj-Napoca prin promovarea pe locul întâi pe țară a Examenului de Capacitate (1935-1936). Profesor de Filosofie la Catedra rezervată lui Emil Cioran, la Liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu (1940-1942). Profesor asistent cu titlu definitiv (1943-1945) la Catedra de Filosofie generală (Epistemologie şi Metafizică, Istoria Filosofiei moderne şi contemporane) a prof. D.D. Roşca la Facultatea de Litere şi Filosofie „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca aflată în refugiu la Sibiu în timpul celui deal Doilea Război Mondial ca urmare a ocupației maghiare a Ardealului din 1940-1944 prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940. În 18 mai 1941 devine membru al Societății Scriitorilor Români, odată cu Mihai Beniuc, Ion Biberi, Petru Comarnescu şi Petru Manoliu. În 7 aprilie 1941 la Sibiu, i se încredințează conducerea ziarului„Țara" până în 17 septembrie 1944. Pentru activitatea la acest ziar a fost arestat şi întemnițat după 1944. Susținând prin publicații pe mareşalul Antonescu în misiunea sa din Răsărit pe durata războiului antisovietic, ***P.G.*** a fost arestat şi anchetat după 23 august 1944, făcând parte din lotul ziariştilor care au fost judecați pentru *„dezastrul țării şi crime de război*", mai-iunie 1945. În 1945, odată cu venirea la putere a regimului comunist este expulzat din învățământ, condamnat pe motive politice şi închis de mai multe ori sau dus la Canalul DunăreMarea Neagră, între 1945 şi 1964 efectuând în total peste 10 ani de închisoare „prin celule oarbe, fără cer". Bibliotecar la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca (1948-l949) şi cercetător la Institutul de Lingvistică al Academiei, Filiala Cluj (1949-l952). După ultima perioadă de detenție (1958-1964), este eliberat definitiv din închisoare în august 1964, iar în 1965 se stabileşte în Bucureşti. Lucrează, pe rând,

ca psiholog la Regionala Cluj a Căilor Ferate Române, la Centrul de Reumatologie şi ca cercetător principal la Catedra de Igienă a Institutului de Medicină şi Farmacie din Bucureşti. Se pensionează în 1972. ***Contribuții:*** introduce pentru prima dată conceptul de *Inteligență Socială* în psihologie ca ştiință (1935), cu foarte mult timp înaintea altor cercetători (Albrecht, 2006; Goleman, 2006; Gardner, 2015), aşa cum sesizează F. Sântion (2020), care face pentru prima dată o analiză şi prezentare detaliată a conceptului şi teoriei lui ***P.G.*** (F. Sântion, 2020). În relație cu inteligența socială face o analiză interesantă a tipurilor de conducători şi trăsăturile psihologice şi psihosociale ale acestora. Distinge trei tipuri de conducători (intelectual, social şi executiv) şi prefigurează modelul liderului carismatic/transformațional dezvoltat multe decenii mai târziu de Bass ş. a. (1998, *apud* Sântion F., 2020). Sub influența lui Kierkegaard, Lucian Blaga, D.D. Roşca şi Nae Ionescu a tratat sub formă de eseuri teme ca: stilurile de viață, valorile, înțelepciunea, tradiția, credința, viața, moartea. A aplicat conceptul blagian de matrice stilistică în analiza şi descrierea diferitelor stiluri etnice şi religioase de viață: românesc, ortodox, românesc din Ardeal, indic, european, american, eladic, romanic, francez, spaniol, italian, germanic, englez, rus. În *Jurnalul metafizic* (1998, apariție postumă, confiscat de Securitate) ***P.G.*** a configurat şi propus o *antropologie filosofică* cu următoarea structură: planul unei *filosofii a culturii,* schița unei *etici creştin-filosofice* şi elemente ale reevaluării culturii româneşti în baza ideii de autohtonicitatea actului filosofării, dezvoltată de filosoful de Vasile Băncilă. În poezie a debutat la revista „Darul vremii" (1932). A editat şi condus ziarul „Țara" (Sibiu, 1941-1944), precum şi noua serie a „Luceafărului" (1941-1945), în colab. cu V. Papilian. Ca poet, a publicat un singur volum, *Cartea anilor tineri* (1939). Personalitate de „intensă strălucire spirituală" (E. Negrici, 2011, p. 131), ***P.G.*** a colaborat în perioada 1936-1944 la reviste importante ale vremii publicând peste 250 de texte în: „Gândirea", „Revista Fundațiilor Regale", „Luceafărul", „Dacia", „Saeculum", „Meşterul Manole", „Țara", „Sfarmă Piatră". Din 1965 a publicat în „Secolul 20", „Cronica", „Viața Românească", „Familia", „Steaua". ***Publicații (selectiv):*** *Inteligența socială şi psihologia conducătorului* (1935); *L'actualité de Pascal* (1937, Paris*); Stiluri de viață* (1937); *Existență şi adevăr la Sören Kierkegaard* (1940, 1998); *Invitații la Frumos, Poezie, Credință, Înțelepciune, Metafizică, Moarte şi Aventură...* (1941); *Prezența divină în filosofia contemporană* (1942); *În duhul ortodoxiei naționale* (1942); *Existențialismul* (1943); *Itinerar spiritual* (1943); *Peisaj ardelean* (1943); *Ardealul, grădina rădăcinilor româneşti* (1944); *Jurnal metafizic* (1998); *Pentru tine, Sfântă Transilvanie* (1999). A tradus lucrarea *Estetica* a lui Theodor Lipps şi a prefațat câteva lucrări apărute în colecția „Biblioteca de artă" a Editurii Meridiane. ***Surse:*** Sântion, F., Stevens, M. (2020). *Inteligența socială*, Editura Ovidiu University Press, Constanța; Negrici, E. (2011), *Grigore Popa (19101994).* „The Black Sea Journal of Psychology", 2, 1, pp. 131-133; Popa, G. (1935), *Inteligența socială şi psihologia conducătorului*, Cluj-Napoca, Editura Revistei „Satul şi Şcoala"; Diaconu, M. (1995) *Grigore Popa (necrolog).* „Revista de filosofie", 42, 4, pp. 477-480; Stanca, H. (1996). *În amintirea lui Grigore Popa,* „Jurnalul literar", 45-48, p. 7; *Grigore Popa – biografia* (1994). Accesat la data de 14 aprilie 2022 din: https://www.referatele.com/referate/romana/Grigore-Popa/; Rusan, R. (1994). *O discuție la Masa Tăcerii*, accesat la data

de 14 aprilie 2020 din https://books.google.ca/books?id=UOiULbarflcC&pg=PT32&lpg=PT32&dq=grigore+popa+filosof...; https://www.icr.ro/pagini/discutii-la-masa-tacerii-brancusi-portretizat- de-contemporanii-sai-grigore-popa

POPA, MARIAN (29 mai 1951, Roman) psiholog militar român, specializat în psihologie aeronautică, colonel (ret.), conferențiar universitar. Absolvent al Facultății de Sociologie-Psihologie, specialitatea Psihologie, la Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi (1972-1976). Doctor în psihologie cu teza *Determinări afectiv-motivaționale ale relației de autoritate*, cond. şt. prof. univ. dr. Adrian Neculau, Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi (1997, 15 decembrie). ***Ascendență profesională:*** Psiholog civil, Şcoala Militară pentru Ofițeri Activi de Aviație „Aurel Vlaicu", Boboc, Buzău (1976-1990); psiholog militar în Biroul de analiză a evenimentelor de zbor (1990-1991) şi şef al Secției de psihologie (1991-2006) în cadrul Institutului Național de Medicină Aeronautică şi Spațială „Victor Anastasiu" din Bucureşti. Lector univ. (2003-2006), conf. univ. (2006-2014), profesor asociat Şcoala doctorală (2017-2022) la Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea din Bucureşti. În perioada 1976-1977 a fost detaşat ca psiholog în grupa de coordonare a pregătirii preliminare a candidaților cosmonauți români. ***Specializări pre- şi postdoctorale:*** Specializat în psihologie aeronautică (1976-1990) sub mentoratul reputatului psiholog dr. Valeriu Ceauşu (1924-1991) care a fost fondator al laboratorului de psihologie din cadrul Centrului de Medicină Aeronautică (1959) şi al şcolii de psihologie aeronautică din România. A obținut: certificatul european de psiholog de aviație din partea European Association of Aviation Psychology (EAAP) (1998); competența în *Human Factor Accident Prevention and Investigation*, din partea EAAP şi Institute of Air Navigation Services din Luxemburg (2001). ***Afilieri profesionale:*** Membru în Asociația Psihologilor din România (1988-2004); Asociația de Psihologie Industrială şi Organizațională (2016-2022); European Association of Aviation Psychology (1996-2016); International Council of Psychologists (2006-2012); European Association of Methodology (2010-2014). ***Activitatea didactică:*** La ciclul de licență a susținut cursuri la disciplinele statistică psihologică şi analiză computerizată a datelor, psihologia muncii, psihologie militară. La ciclul de master, în calitate de director al programului de master „Sănătate ocupațională şi performanța resursei umane" (2010-2014), a predat cursuri la disciplinele statistici multivariate, metodologia cercetării psihologice; psihologie aeronautică, evaluarea performanțelor profesionale. La ciclul doctoral, a predat cursuri de statistici avansate şi de metodologia cercetării cantitative. ***Interese de cercetare:*** Performanța profesională în aviație, sănătatea ocupațională (accidente de muncă, oboseala, conducerea toxică, starea de bine la locul de muncă); dezvoltarea de instrumente de cercetare (chestionare şi teste psihologice); evaluarea şi selecția psihologică a resurselor umane pentru activități aeronautice. Participant în proiecte de cercetare: „Sistem de evaluare psihologică bazat pe simulator", INMAS-STRAERO

S.A. Bucureşti, finanţat prin Programul naţional RELANSIN – Director de program (2000-2003); „Sistem de optimizare în mediu simulat a performanţelor de pilotare a aeronavelor", INMAS-STRAERO S.A. Bucureşti, finanţat de Agenţia Spaţială Română – Coordonator (2003-2005). ***Contribuţii:*** A conceput şi a realizat un sistem original de evaluare psihologică computerizată (PSYCOMP), care a funcţionat în laboratorul INMAS între 1993-2020; autor de teste computerizate (reprezentare spaţială, *time sharing*, atitudinea faţă de risc, adaptare profesională ş.a.) pentru evaluarea aptitudinilor şi atributelor de personalitate relevante în activităţile aeronautice. A proiectat şi realizat un simulator desktop pentru evaluarea aptitudinilor de pilotaj. A făcut parte din grupul de iniţiativă al Asociaţiei Psihologilor din România care a elaborat şi promovat legea privind exercitarea profesiei de psiholog, aprobată de Parlament în anul 2004. ***Publicaţii (selectiv):*** **1.** ***Volume proprii:*** *Curs de psihologie aeronautică* (1984); *Autoritate şi conducere. Aspecte teoretice şi studii practice* (2004, Teza doctorală); *Psihologia aeronautică* (2005); *Introducere în psihologia muncii* (2008); *Statistica pentru psihologie. Teorie şi aplicaţii SPSS* (2008); *Statistici multivariate pentru psihologie* (2010); *Psihologie militară* (2012, 2018). **2.** ***Capitole în volume coautor (selectiv):*** „Asistenţa psihologică în perioada pregătirii preliminare a candidaţilor cosmonauţi români". În V. Ceauşu (ed.), *Dimensiuni psihice ale zborului aerospaţial* (1985); „Aspecte ale inadaptării la zbor a elevilor piloţi". În V. Ceauşu (ed.), *Solicitări psihice la aviatori şi paraşutişti* (1987); „Curba săptămânala a mobilizării resurselor energetice în activitatea de pregătire teoretica a elevilor piloţi". În V. Ceauşu (ed.), *Solicitări psihice la aviatori şi paraşutişti* (1987); „Individul în relaţia de autoritate" în A. Neculau & S. Chelcea (eds.), *Cultură şi personalitate* (1991); „Indicator trimodal al atitudinii faţă de risc". În H. Pitariu & F. Sântion (eds.), *Psihologia luptătorului* (2003); „Noţiuni de psihologie aeronautică". În M. Macri & C. Răduică (eds.), *Curs de medicină aerospaţială* (2003, vol. I); „Laboratorul de psihologie aeronautică «Valeriu Ceauşu». Suport conceptual, metodologic şi normativ". În H. Pitariu & F. Sântion (eds.), *Psihologia luptătorului* (2003). **3.** ***Cercetări publicate/comunicate în ţară şi străinătate (selectiv):*** „The ProQol-20, a restructured version of the professional quality of life scale (ProQOL)". *Current Psychology*. https://doi.org/10.1007/s12144-022-02755-2 (2022, în colab.); „Siguranţa muncii şi tehnologizarea – cazul aviaţiei (o analiză Big Data)", Conferinţa APIO, Iaşi (2019, Mai, 9-11); „Inventarul Adaptării Profesionale pentru personalul aeronavigant militar", Conferinţa APIO, Cluj-Napoca (2016, Mai, 12-14, în colab.); Armstrong Laboratory Aviation Personality Survey Inventory (ALAPS); Romanian Release. 25-th EAAP Conference, Warsaw (2002, în colab.); Age and psychological characteristics of pilots. 12th International Symposium on Aviation Psychology, Dayton, OH, SUA (2003, April, 14-17, în colab.); Cross-cultural ATCO personality comparison using the ALAPS (Armstrong Laboratory Aviation Personality Survey). 2nd Eurocontrol Selection Seminar, Luxemburg (2003, în colab.); Considerations about ejection events in Romanian Air Force (1951-2000). 49th International Congress of Aviation and Space Medicine (Septembrie), Geneva, Switzerland (2001, în colab.); Cigarette smoking among the aircraft personnel: statistical evaluations and psychological aspects. 49th International Congress of

Aviation and Space Medicine (septembrie), Geneva, Switzerland (2001, septembrie, în colab.); Comparative analysis of computerized interview în psycholgical assessment of military and civilian pilots. 24-th EAAP Conference, Edinburgh (2000, 14-17 octombrie, în colab.). A publicat peste 50 de studii de psihologie aeronautică pe probleme ca: Psihologia aeronautică şi provocările începutului de mileniu; Preferința pentru sport la aviatori; Limite ale performanței în aviație; Navigând pe Internet şi Psihologia militară pe Internet; Psihologia aeronautică sub impactul terorismului; Accidentele de aviație, dimensiuni organizaționale; Considerații asupra conceptului de adaptare profesională în contextul expertizei personalului navigant. ***Apreciere:*** *„Profesorul Marian Popa este probabil principalul specialist universitar în psihologie militară în România, împărțind o carieră desăvârşită ca practician cu o carieră la fel de ilustră ca cercetător universitar în acest domeniu. A combinat constant interesul spre studii de avangardă în acest domeniu aplicativ (cu contribuții notabile în aspecte legate de sănătatea ocupațională şi adaptabilitatea militarilor) cu interesul pentru metodologia cercetării şi statistica aplicată în psihologie – generații întregi de absolvenți, mai ales la nivel doctoral, fiind influențați pozitiv de pasiunea sa pentru aceste domenii"* (prof. univ. dr. Dragoş Iliescu, directorul Şcolii doctorale, Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea din Bucureşti). ***Surse:*** Cracsner, C. Edmond (2005). *Istoria psihologiei militare româneşti* (pp. 218-220), Editura Psyche, Bucureşti; *Marian Popa.* Accesat 16 aprilie 2022 din: https://www.cartepedia.ro/autor/marian-popa-2331; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

POPESCU-NEVEANU, PAUL (n. 10 mai 1926, oraşul Huşi, jud. Vaslui – d. 30 decembrie 1994, Bucureşti) personalitate marcantă a psihologiei româneşti a celei de a doua jumătăți a secolului XX, ilustru profesor universitar specializat în psihologie generală şi studiul personalității. *„Voltaire al psihologiei româneşti"*. A urmat primele patru clase elementare la Şcoala generală nr. 3 din Huşi (1933-1937), după care urmează cursurile Liceului „Cuza Vodă" din Huşi până în 1944. Ultima clasă de liceu a absolvit-o la Liceul „Dr. Meşotă" din Braşov unde şi-a susținut bacalaureatul în anul 1945. Absolvent cu Diplomă de merit al Facultății de Psihologie-Pedagogie, Universitatea din Bucureşti (1945-1949). Doctor în Psihologie la Universitatea din Leningrad/Sankt-Petersburg cu teza *Tipurile de activitate nervoasă superioară la om* sub îndrumarea prof. V.N. Measişcev (1953). Elev al prof. Mihai Ralea şi prof. Gh. Zapan. ***Ascendență academică:*** asistent univ. (1949-1951), lector univ. Psihologie experimentală (1952-1953), conf. univ. Psihologie generală (1953-1968); prof. univ. Psihologie generală şi Psihologie diferențială (1969-1994) la Catedra de Psihologie a Facultății de Filosofie a Universității din Bucureşti. Conducător de doctorate din 1969. ***Mobilitate academică şi stagii de specializare:*** stagiu de doctorat la Universitatea din Leningrad/St. Petersburg (1949-1953) unde a ocupat postul de lector la Catedra de Psihologie experimentală. Diplomat al Centrului International al Copilului din Paris (1963); a ținut cursuri la

Universitatea din Paris (1963-1964). ***Poziții management academic şi ştiințific:*** şef sector la Secția de psihologie a Institutului de Fiziologie (1953); prodecan al Facultății de Filosofie a Universității din Bucureşti (1953-1954); prorector al Universității din Bucureşti (1954-1957); şef Secție Psihologie generală şi director adjunct delegat la Institutul de Psihologie al Academiei RSR (1953-1958); director Casa de Cultură Studențească din Centrul Universitar Bucureşti (1957-1958); director ştiințific adjunct al Institutului de Ştiințe Pedagogice (1961-1965); şef Catedra de Psihologie de la Academia Militară (1968-1972); şef Catedra de Psihologie a Facultății de Psihologie şi Pedagogie a Universității Bucureşti (1990-1993) şi Director al Institutului de Psihologie al Academiei Române (1990-1994). ***Afilieri academice:*** membru fondator al „Revistei de Psihologie" (1955), al Asociației Psihologilor din România (1964) şi al publicației „Revue Roumaine des Sciences Sociales, Série de Psychologie"; membru al Asociației Psihologilor de limbă franceză (din 1956). ***Activitate didactică:*** personalitate remarcabilă, nonconformistă şi de notorietate în psihologia românească. Dotat cu o mare inteligență, creativitate, curaj şi intuiție, respingea cu sarcasm incompetența, oportunismul, superficialitatea şi semidoctismul. Autor de manuale, studii şi tratate de psihologie. A îndrumat aprox. 200 de lucrări de licență şi a condus aprox. 50 de teze de doctorat la Catedra de Psihologie a Facultății de Filosofie, Universitatea Bucureşti. Decenii întregi a predat cursul de Psihologie generală la Catedra de Psihologie a Universității din Bucureşti. A predat de asemenea cursuri de psihologie generală şi diferențială la Institutul de Teatru din Bucureşti (1965-1967) şi la Academia Militară unde a fost şi şef de catedră (1968-1972). A fost remarcat, apreciat şi iubit de studenți, doctoranzi şi colegi pentru generozitate, competență şi spirit ideativ – creativ sclipitor. Deşi era format la şcoala de psihologie experimentală pavlovistă din Leningrad, gândirea lui nu era deloc dogmatică, rigidă sau limitată la cadrul experimental, ci dimpotrivă. Era admirat de studenți şi colegi pentru spontaneitate, ținută ştiințifică şi mare capacitate de interpretare şi sinteză a fenomenelor psihice complexe. A format generații întregi de studenți stimulându-le o gândire liberă, creativă, critică, nonconformistă, dar mai mult orientată spre un spectru semantic impresiv şi enunțiativ de idei, concepte şi sintagme decât spre o abordare ştiințifică experimentală, replicativă şi construcții formale cu o logică solidă. Avea o gândire speculativ ideativă rafinată şi creativă. S-a scris mult laudativ despre ***P.N.P.***: „reprezentantul emblematic al psihologiei româneşti" (acad Al. Surdu, 2013), „mare profesor şi un important om de ştiință", „savant român" (I. Mânzat, 2007), „mintea sclipitoare.. devenise o legendă... Niciodată dogmatic, nu suporta frazele conformiste, făcea aprecieri care adesea şocau, prin asociații şi soluții neaşteptate" (A. Neculau, 2012), profesor legendar al psihologiei româneşti, remarcabil, genial, sclipitor, cel mai iubit de studenți, amfiteatre pline, „papaşa" – voga psihologiei româneşti, cursuri atractive, libertatea asociației de idei etc. Puțin exagerată această aureolă mai ales în contextul izolării ideologice interne şi externe a psihologiei şi fără posibilități de standarde comparative în acea vreme în România. Avea o inteligență sclipitoare, dar mai ales o mare capacitate de sinteză şi o forță penetrantă în sesizarea esențialului prin abstractizare. Nu prea avea contacte şi schimburi de cărți

şi reviste cu psihologia occidentală, în afară de cursul ţinut la Paris în 1963, dar referatele studenţilor şi tezele de absolvire şi doctorat pe care le conducea erau surse ajutătoare pentru el. La acestea uneori se adaugă literatura de specialitate primită la schimb de Institutul de Psihologie al Academiei Române dar care venea cu întreruperi şi la care nu întotdeauna avea acces sau timp de a o accesa. Cursurile lui atrăgeau studenţii nu atât prin rigoarea academică sau fascinaţia competenţei, cât prin lejeritate, atmosfera deschisă, meditativă, libertate de idei, asociaţii originale şi mai ales prin jocul histrionic al asociaţiilor creative de idei, subtilitatea discursului şi incursiuni eseistice fără presiuni dogmatice sau rigori experimentale. Oare de ce îl admiram aşa de mult pe prof. ***P.N.P.*** şi fabulaţia lui asociativ-ideativ-creativă de idei? Pentru că eram izolaţi de mediul academic vestic şi nu ştiam ce se întâmpla dincolo, că eram la cca. 30 de ani distanţă ca informaţie, competenţă, acces la resurse şi mobilitate academice, publicaţii şi fonduri alocate cercetării etc.?! prof. Al. Roşca la Cluj-Napoca, etichetat ca experimentalist îngust, cu toate limitele perioadei, a întreţinut anumite contacte cu vestul. Oare de aceea N. Jurcău (2008) îşi permite să intituleze un interviu cu Mariana Roşca *Şcoala clujeană de Psihologie – nava amiral a psihologiei din România* (2008). Gândirea psihologică a ***P.N.P.*** a evoluat în spiritul gândirii lui C. Rădulescu-Motru şi M. Ralea spre o abordare umanist-descriptivă şi mai puţin experimentală deşi C. Rădulescu-Motru a urmat şcoala experimentală a lui Wundt, iar ***P.N.P.*** a lui Pavlov. Credem, spre deosebire de alţii, că ar fi mai corect să se spună că ***P.N.P.*** a creat mai degrabă un anumit mod de gândire decât o şcoală în cultura psihologică românească de la Bucureşti din cea de-a doua jumătate a secolului XX. Ca argument, este suficient să ne uităm atent la personale pe care le-a promovat în jurul lui pe poziţii academice şi la performanţele lor. Nu există încă niciun psiholog membru al Academiei Române după 1990, dar există mai mulţi sociologi şi filosofi membri titulari ai celui mai înalt for academic român, aleşi după 1990. Paradoxal, A. Stan (2020, p. 271) spune acelaşi lucru despre contribuţia lui Ralea, mentorul lui ***P.N.P.,*** la dezvoltarea psihologiei în perioada interbelică: „Pentru a vorbi de *o nouă dezvoltare a psihologiei* la care să fi contribuit Ralea, acesta ar fi trebuit să întemeieze laboratoare de cercetare, să efectueze investigaţii experimentale, să participe la congrese internaţionale, să publice în reviste de reputaţie mondială, să contribuie la dezvoltarea psihologiei aplicate, să pregătească pentru cercetare tinere talente orientate spre studiu şi efectuarea de lucrări empirice. Cam ce a făcut Ştefănescu-Goangă la Universitatea din Cluj-Napoca". Desigur a fost altă perioadă istorică cu serioase implicaţii ideologice frenatoare, iar în ce îl priveşti pe Ralea, acesta a avut contribuţii importante după 1950 în dezvoltarea infrastructurii psihologiei româneşti ca instituţie: înfiinţarea „Revistei de psihologie" (1955), a Institutului de Psihologie (1956) şi a Asociaţiei Psihologilor din România (1956). Deci ar fi greu de spus că ***P.N.P.*** a creat o şcoală sau că a atras şi lăsat în urma talente care să-i continue şi dezvolte ideile de mare valoare ştiinţifică. Personalitate puternică, creativă, impulsiv-ideativă şi cu accente uneori ironice, ***P.N.P.*** impresiona prin jocul histrionic cu semantica unor concepte şi sintagme ca: *sistem complex sau hipercomplex, integral dinamic, multinivelar, interactiv, vectoro-operaţional, integrativ* etc.

A iniţiat multe cercetări, a început multe lucruri, a enunţat sau lansat multe concepte, sintagme şi idei valoroase, dar multe dintre ele nu a apucat să le dezvolte, să le termine, să le testeze experimental, sa le confere o construcţie formală, logică şi epistemologică la nivel de model sau teorie. Prin urmare multe dintre ideile şi proiectele lui ***P.N.P.*** au rămas la nivelul unor seturi de idei, enunţuri declarative-impresive cu jocuri semantice (*„multinivelar", „integrativ", „vectoro-operaţional"* etc.) despre pretinse modele şi teorii fără o construcţie teoretica şi logică solidă şi mai ales fără design experimental, variabile dependente şi independente, testare şi validare statistică a datelor şi rezultatelor cercetării, concluzii formale, *peer reviews, data replication* etc. Deşi fără un solidă baza experimentală sau construcţie paradigmatică (modele, teorii) totuşi acest corp de idei şi sintagme conferă un cadru referenţial valoros pentru cercetările viitoare. ***Cercetări şi contribuţii: P.N.P.*** a promovat o psihologie cognitivistă, interdisciplinară, sistemică şi umanistă cu obiective orientate spre cunoaşterea, explicarea şi dezvoltarea omului şi a personalităţii lui prin asimilarea valorilor morale şi culturale. **1. *Idei, modele şi teorii enunţate:*** reevaluarea unor momente ale procesării senzorial-logice; introduce conceptul de *anticipare operaţională* şi schiţează modelul operaţional-anticipativ al învăţării; defineşte conceptul de *atitudine creativă* şi dezvoltă o noua viziune asupra creativităţii, relocând-o în cadrul relaţiei şi *interacţiunii dintre atitudini – aptitudini* în structura personalităţii; modelul bifactorial atitudini-aptitudini generalizat ca interacţiune vectoro-operaţională în structura personalităţii (1979); abordează psihicul ca sistem şi propune un nou *model al sistemului psihic* uman (SPU); modelul împrejurărilor de viată în consonanţă cu complexitatea emoţiilor umane; reformularea unor principii ale psihologiei prin *înlocuirea principiului reflectării cu procesarea informaţiei şi constructivismul operaţional*; taxonomia legilor şi explicaţiilor în psihologie; tratarea obiectului psihologiei ca sistem psihic uman; *teoria decentrării valorice;* tratarea personalităţi ca unitate şi integralitate bio-psiho-socioculturală; conceptul de *personalitate integrală* (1994). Cu toata popularitatea, strălucirea, „legendaritatea" etc. a autorului, aşa zisele teorii şi modele ale lui ***P.N.P.*** au rămas într-o oarecare măsura mail mult la nivel enunţiativ-ideativ, declarativ şi expectativ fără a fi dezvoltate, şi replicate experimental, testate statistic, validate şi finalizate în construcţii teoretice solide, cu o logica consistentă sau modele şi teorii cu structuri formale, axiomatice sau paradigmatice acceptate de comunitatea ştiinţifică şi integrate în sistemul sau corpusul teoretic al acestei ştiinţe. **2. *Teme şi subiecte de cercetare abordate:*** studiul particularităţilor tipologice ale activităţii nervoase superioare la om şi bazele psiho-fiziologice ale temperamentelor umane (1954, 1962); studiul activităţii corelate a celor două *sisteme de semnalizare* la om prin experimentul asociativ-verbal (1956); sensibilitatea *(sinestezia) şi* modalităţile de recepţie senzorială; reprezentările ca *imagini generalizate* şi semnificative şi studiul unor particularităţi ale dezvoltării generalizării în reprezentare (1958); ontogeneza proceselor cognitive şi *studiul psihologic al formării unor concepte* la disciplinele şcolare (biologie, fizică, matematică, botanică, geometrie, algebră) (1967); *anticiparea operaţională* în învăţare (1969); rolul imaginaţiei (susţinută afectiv) în combinatorica creativă; tratarea *voinţei ca proces de*

autoreglaj, superior reglajelor afective; trăsăturile de personalitate, modelarea în studiul personalităţii (1970) şi probleme metodologice ale psihologiei personalităţii (1988); evoluţia conceptului psihologic de creativitate (1971), *interacţiunea atitudini – aptitudini* ca dimensiune centrală a personalităţii (1977, 1980) şi studiul *atitudinilor creative* (1977); *aptitudinile didactice* şi personalitatea pedagogică (1982); *sisteme de valori* în structura personalităţii (1983); *sistemul psihic uman*, personalitate, creativitate (1985); *modelul vectorial – operaţionala al creativităţii* (1987); cercetări preliminare privind *etnopsihologia populaţiilor* din România şi o abordare teoretică şi metodologică a etnopsihologiei poporului român (1992). **3. *Cercetări de laborator:*** iniţial psiholog de formaţie experimentală pavlovistă (doctorat la Leningrad în laboratoarele experimentale pavloviene focusate pe reflexe, stereotipuri, temperament şi dinamica activităţii nervoase superioare) focusat pe cercetarea psihofiziologică a tipurilor de activitate nervoasă superioară şi temperament. A elaborat o clasificare a asociaţiilor verbale cunoscută ca „metodica asociativă Popescu-Neveanu" şi o metodologie de determinare a tipurilor de activitate nervoasa superioară. Prin cercetări asupra activităţii nervoase superioare (ANS) şi a tipologiilor temperamentale a pus în evidentă un nou indicator tipologic ca extensia a clasificării clasice a lui Pavlov: inerţia inhibiţiei care defineşte concordanţa sau discordanţa dintre nivelele de mobilitate ale excitaţiei şi inhibiţiei, indiferent de raporturile de forţă. Cercetătorii sovietici (V. Teplov) au confirmat identificarea de către ***P.N.P.*** unei forme de neechilibrare după mobilităţi (o mare inerţie a procesului inhibitiv) care explica discordanţe de mobilităţi între motricitate şi vorbire precum, corelaţia dintre tipurile generale şi speciale precum şi divizarea fiecărui tip special în analitic sau sintetic. Prin cercetarea experimentală a tipurile speciale de activitate nervoasă superioară ***P.N.P.*** (1953) descoperă că tipul excitabil şi slab favorizează dezvoltarea unui tip special de extremă (artistic sau gânditor), în timp ce tipul echilibrat de regulă corelează cu tipul special mediu. Pe de alta parte constată că tipul special nu coincide cu specializările sau aptitudinile profesionale iar tipul gânditor nu este neapărat inteligent în timp ce tipul artistic poate chiar sa fie lipsit de dotaţie artistică. A elaborat şi publicat în acest domeniu prima lucrare monografică, care sintetizând cercetările pe plan mondial include şi numeroasele contribuţii personale („*Tipurile de activitate nervoasă superioară la om*", 1961). În anii '60 a continuat cercetările asupra temperamentelor stabilind indicatorii tonico-energetici, fazico-temporali şi factura reactivităţii globale, interacţiunea general – specific în tipologia umana ajungând la concluzii similare lui Sperry privind lateralizarea cerebrală. **4. *Cercetări şi consideraţii asupra dezvoltării ontogenetice proceselor cognitive:*** prin mobilitatea sa cognitiv-asociativă, sclipire şi generativitate ideativă susţinute de o flexibilitate intelectuala, ***P.N.P.*** a depăşit destul de repede şi uşor schematismul experimental pavlovian şi începând din a doua parte a anilor '50 s-a orientat peste doua decenii spre cercetări asupra proceselor cognitive într-o viziune nouă influenţat de Piaget în urma unui stagiu de cursuri la Paris. Iniţial analizează raportul senzorial-logic (imagine perceptivă – concept) din perspectiva „reflectorie" (psihologia sovietică) şi concluzionează formarea conceptelor „prin categorializare, elemente componente şi

relaţii" (P. Popescu-Neveanu, 1977, II, p. 217, *apud* I. Mânzat, 2007). Ulterior, depăşeşte perspectiva „dialecticreflexivă" a psihologiei sovietice şi abordează raportul senzorial logic ca procesare de informaţie împreună cu M. Golu (1970). Investighează şi descrie mecanismul generalizării în reprezentare ca sinteză între imagine şi concept. Totuşi în abordarea senzorial-logic (imagine perceptivă-reprezentare-concept) se opreşte înainte de conceptul *„abstractizare reflectantă"* a lui J. Piaget (*Biologie şi cunoaştere*, 1971) şi investigarea prin procesarea informaţiei a trecerii de la proprietăţile obiectului perceput la însuşirile semantice ale conceptului. Din gama largă a proceselor cognitive abordate sunt de reţinut: problematica procesării senzorial-logice a cunoştinţelor, stadialitatea proceselor cognitive la vârstele pre-şcolare şi şcolare, mecanismul generalizării „funcţionale", structurale şi spaţiale în reprezentare, rolul cuvântului în combinarea imaginilor şi dezvoltarea imaginaţiei preşcolarului, modalităţi de orientare în sarcină şi formarea gândirii tehnice, formarea noţiunilor prin cercetarea cunoştinţelor la disciplinele şcolare (biologie, fizică, matematică, botanică, geometrie, algebră). Pe baza acestor cercetări, în perioada cât a lucrat la Institutul de Ştiinţe Pedagogice ca director adjunct ştiinţific, a formulat unele recomandări privind sarcinile psihologiei învăţării în optimizarea însuşirii cunoştinţelor, organizarea activităţilor cognitive şi a conţinuturilor de învăţare, structurile operaţionale specifice interacţiunii dintre concepte şi imagini, identificarea dificultăţilor de învăţare la diferite obiecte, alegerea metodelor de predareînvăţare. Pe baza cercetărilor lui Piaget, Bruner şi Galperin privind stadiile dezvoltării cognitive şi operaţionalizarea stadială prin interiorizarea acţiunilor mentale, ***P.N.P.*** a conceput şi experimentat în 1966 modelul învăţării prin *anticiparea operaţională:* operaţiile necesare procesării cunoştinţelor sunt însuşite anticipat prin antrenament modelatoriu. Ca un corolar al acestor cercetări, ***P.N.P.*** a încercat o reconsiderare a principiilor didacticii ca disciplină experimentală pe baza vastei investigaţii psihopedagogice efectuată în anii 1961-1964 asupra efectelor instruirii pe obiecte la clasele mici. A prezentat sintetic rezultatele într-o comunicare la Congresul internaţional de psihologie de la Ljubljana din 1965. Cercetând complementaritatea dintre gândire şi imaginaţie, ca relaţie „teorieproiect", autorul introduce sintagma de *imaginaţie conceptuală* ca revers al *conceptului figural* (Fischbein, 1963) şi defineşte distincţia dintre natura inductiv-deductivă a gândirii şi natura intuitivă a imaginaţiei bazată pe o *combinatorică nestânjenită care conduce la proiectul imaginar* (P. Popescu-Neveanu, 1977, p. 375, *apud* I. Mânzat, 2007). **5. *Interacţiunea atitudiniaptitudini***: cercetând aptitudinile pe eşantioane de subiecţi de la artă plastică, teatru şi cadre didactice, ***P.N.P.*** a identificat locul aptitudinilor speciale în structura ierarhică a sistemelor operatorii specializate şi a demonstrat prin cercetări rolul motivaţiei şi atitudinilor în obţinerea performanţelor. În viziunea autorului, motivaţia, interesele, atitudinile, convingerile sunt tot atât de importante ca şi aptitudinile prin faptul că le pot bloca sau potenţa. Studiind raportul inteligenţă-creativitate (1970) autorul arată că nu există o corelaţie directă între inteligenţă şi creativitate. Persoanele înalt inteligente nu sunt neapărat şi creative. Mai important este cum potenţialul aptitudinal şi creativ este valorificat prin motivaţii, atitudini, interese sau aspiraţii

puternice. Subiecţii puternic motivaţi pot atinge, între anumite limite, performanţe superioare chiar cu un potenţial aptitudinal relativ modest. Folosind acest model în interpretarea fenomenului vocaţional ***P.N.P.*** arată că vectorii de tip motivaţional (trebuinţe, interese, pasiuni, aspiraţii) şi atitudinal (atitudini profesionale) sunt tot aşa de importanţi ca şi structurile instrumental-operaţionale (aptitudinile), ceea ce nu înseamnă că acestea din urmă pot să lipsească. Ajungând la concluzia că interacţiunea dintre atitudini şi aptitudini reprezintă o dimensiune centrală a personalităţii, gândirea autorului a evoluat spre un model interacţionist al personalităţii. **6.*Modelul bifactorial atitudini-aptitudini generalizat ca interacţiune vectoro-operaţională în structura personalităţii*** (1979): pornind de la modelul atitudini-aptitudini în cercetarea creativităţii, ***P.N.P.*** a generalizat acest model ca interacţiune vectoro-operaţională bazată pe aserţiunea că „vectorii (de la trebuinţe la atitudini), aşa cum se divid în pozitivi şi negativi, tot aşa se divid bipolar în creativi-stimulativi şi noncreativi-frenatori". Prin cercetări pe eşantioane din două institute de proiectări a testat o corelaţie semnificativ înaltă între cotientul atitudinal de creativitate investigat şi performanţele creative obiective. ***P.N.P.*** consideră acest model bifactorial ca un model românesc de creativitate adoptat cu interes ca program pentru cursurile de creativitate şi inventică. Autorul este surprins de cotientul de creativitate destul de scăzută la cadrele didactice. Într-o oarecare măsură, acest pretins model rămâne totuşi la nivel de seturi de aserţiuni declarative fără un design experimental, o construcţie logică formală sau o reprezentare conceptuală a unui sistem de idei, procese şi mecanisme supuse unor teste statistice, peer reviews şi replicare experimentală. **7. *Sistemul psihic uman (SPU):*** o preocupare importantă a lui ***P.N.P.*** pe parcursul câtorva decenii a fost promovarea în psihologia românească a unei abordări sistemice, structural-dinamice multinivelare şi schiţarea unul *model integrativ-interactiv al sistemului psihic uman* (SPU) pe care îl prezintă în volumul I al Cursului de psihologie (1976). În această lucrare tratează bipolaritatea şi complementaritatea conştientinconştient şi defineşte compoziţia vectoro-operaţională a infrastructurii SPU ca parte a personalităţii. La baza acestui model ***P.N.P.*** pune: 1. bipolaritatea şi complementaritatea conştientinconştient; 2. motivaţia şi atitudinile în relaţie vectorială cu inteligenţa, aptitudinile şi creativitatea pe axa performanţei umane. Atitudinile şi motivele pot propulsa sau bloca realizarea aptitudinilor. De menţionat că în aceeaşi perioadă de dezvoltare a ciberneticii în ţara noastră, apar şi alte abordări sistemice ale psihismului uman şi personalităţii, printre care amintim pe cea a lui M. Golu (1975) şi foarte interesanta abordare a lui C. Bălăceanu-Stolnici şi Ed. Nicolau (*Elemente de neurocibernetică*, 1967 şi *Personalitatea umană, o abordare cibernetică*, 1972), care deşi nu erau psihologi, au publicat design-ul diagramatic al unui interesant model al psihicului uman. Nu cunosc o replică a lui ***P.N.P.*** la acest model sau o obiectualizare a concepţiei lui despre sistemul psihic uman într-o construcţie logică sau diagramatică cu o arhitectonică teoretică sau experimentală şi putere de model. Viziunea lui despre psihicul uman ca *sistem structuraldinamic, multidimensional, multinivelar, integrativinteractiv etc.* a rămas la nivel sintagmatic enunţiativ şi ca o sarcină programatică de cercetare şi construcţie teoretică a

generațiilor viitoare de cercetători psihologi. **8. *Personalitatea integrală:*** decenii întregi analizând teoriile personalității, ***P.N.P.*** a reiterat sintagma integralist-dinamică, sistemică şi multinivelară (biologic, psihologic şi sociocultural) a personalității militând pentru o abordare „integrativă şi integrală", o analiză ştiințifică a stratificării, interacțiunii, corelării şi interdependenței nivelare, a indisociabilității nivelare a umanului în aspirația sa spre un model antropologic al „personalității integrale": „Nimic nu poate fi însă înțeles şi pus dintr-o perspectivă a explicațiilor, fără considerarea integrală a ființei umane în unitate cu condițiile sale de existență... ceea ce ne conduce inevitabil la adoptarea modelului sistemic interacționist, plurinivelar, ierarhic şi evolutiv, ca temei pentru comprehensiunea şi tentativele de explicare ale umanului... considerând procesul de succesivă integrare, unitatea personalității privește în primul rând fuziunea interactivă dintre componentele biologică, psihică, socială, valorică" („Personalitatea integrală", în *Studii şi sinteze de psihologie contemporană,* Editura Academiei Române, 2002, pp. 12-13). Astfel, pornind de la ideea mentorului său Mihai Ralea despre *omul integral* (nu multilateral sau *multicultural* s.n.), ***P.N.P.***, în ultima parte a vieții sale, a pus sub semnul întrebării şi relativității teza despre esența exclusiv socială a personalității şi s-a preocupat de problematica şi structura *umanului.* ***P.N.P.*** considera că linia de demarcație dintre om şi animal nu este dată de sociabilitate, ci de istorism şi dimensiunea axiologică. Prin urmare el militează pentru reabilitarea ființei în totalitatea atributelor ei argumentând că nu se poate separa esența socioculturală de esența vieții. Eul prin conştiința de sine şi conştiința de lume este considerat factorul integrator dinamic al psihismului care defineşte personalitatea. În structura orizontală a personalității ***P.N.P.*** reține şi dezvoltă componentele abordării ruse clasice: *temperamentul* ca dimensiunea dinamico-energetică a personalității, *aptitudinea* ca dimensiunea instrumental-operațională şi *caracterul* ca dimensiunea relațional-valorică a personalității (atitudini, convingeri, valori, idealuri, concepții despre viață şi societate etc.). În schimb, în structura vertical-nivelară a personalității, autorul distinge, ca şi N. Mărgineanu în aceeaşi perioadă (*Condiția umană – aspectul ei bio-psiho-social şi cultural*, 1973) nivelele biologic, psihologic, social şi cultural. Autodepăşirea este considerată ca lege fundamentală a personalității prin Eul care proiectează şi efectuează acțiuni ce îi transcend progresiv condiția. Pentru susținerea acestei teze cu valoare de principiu, ***P.N.P.*** s-a angajat la o lucrare programatică, demonstrativă şi generativă de sistem publicată postum sub titlul *Personalitatea integrală* (2002). Cu toate acestea, enunțurile sintagmatice ale autorului despre *personalitatea integrală* au rămas la nivelul unui set declarativ programatic de concepte, teze şi principii fără o construcție teoretică logico-formală sau mai ales fără un design, validare experimentală şi statistică care să le confere statutul de model, teorie sau paradigmă. Aceste sintagme pot totuşi constitui, deşi fragmentar, un cadru de cercetare pentru generațiile viitoare. Deosebit de penetrantă este ideea autorului privind ***necesitatea unei metateorii a personalității*** ca tendință unificatoare a multitudinii de teorii ale personalității. La începutul anilor '90 ,***P.N.P.*** a inițiat şi a coordonat în cadrul Institutului de Psihologie al Academiei Române un program

amplu de cercetare referitor la *Etnopsihologia poporului român,* dar cercetarea s-a oprit în anul 1995, la un an după moartea sa. ***Premii, medalii, distincţii şi recunoaşteri:*** Premiul Ministerului Educaţiei şi Învăţământului pentru activitate ştiinţifică (1964); Diplomat al Centrului Internaţional al Copilului din Paris (1963). A fost decorat cu premii şi medalii ale RSR: Premiul de Stat (1965); Medalia jubiliară, cu ocazia împlinirii a 30 de ani de la eliberarea ţării de sub jugul fascist (1975); Medalia jubiliară a Academiei Române, cu ocazia împlinirii a 125 de ani de la înfiinţare. Instituţii care îi poartă numele: un amfiteatru al Facultăţii de Psihologie din Bucureşti, Centrul Şcolar pentru Educaţie Incluzivă „Paul Popescu-Neveanu" din Timişoara şi Şcoala de Arte şi Meserii „Paul Popescu-Neveanu" din Galaţi. ***Teste dezvoltate sau traduse şi adaptate:*** chestionarul MC cu 50 de itemi pentru investigarea motivelor şi atitudinile creative; a adaptat scala de valori sociale Rokeach (*Rockeach Value Survey)*; a dezvoltat şi etalonat un test privind atitudinea faţă de sine; a utilizat tehnica proiectivă TAT la studiul imaginaţiei. ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** Copenhaga, 1956; Strasbourg, 1958; Sofia, 1963; Ljubljana, 1964; Berlin, 1974; Budapesta, 1991. În ţară nu a lipsit de la niciunul dintre evenimentele ştiinţifice importante (simpozioane, conferinţe naţionale, colocvii etc.) fiind invitat de onoare cu prezentări de comunicări de mare impact ştiinţific, ultimul la care a participat cu mare succes fiind Conferinţa Naţională de Psihologie din Bucureşti, 1994. ***Publicaţii:*** în timpul celor peste patru decenii de activitate universitară, de cercetare şi studiu ***P.N.P.*** a scris şi publicat 25 de volume, peste 200 de articole şi studii de specialitate şi peste 1000 texte publicistice sub formă de articole de presă şi broşuri. **1. *Lucrări fundamentale:*** *Tipurile de activitate nervoasă superioară la om* (1961); *Psihologie generală* (1964, 1974); *Psihologia creaţiei actoriceşti* (1969); *Personalitatea şi cunoaşterea ei* (1969, 1970); *Sensibilitatea – modalităţile de recepţie senzorială* (1970, în colab. cu M. Golu); *Introducere în psihologia militară* (1970); *Curs de Psihologie* Universitatea din Bucureşti (vol. I, 1976; vol. II, 1977); *Dicţionar de Psihologie* (1978). **2. *Manuale coautor***: *Psihologie şi Pedagogie medicală* (1963, 1982, pentru liceele sanitare); *Psihologie şi logică* (pentru liceu) (1965, 1968, 1969, 1970, 1974); *Psihologie generală* (manual pentru liceele pedagogice) (1967, 1970); *Psihologie* (manual pentru şcoli normale şi licee) (1990-1993); *Manualul de psihologie pentru licee şi şcoli normale* (1993). **3. *Manuale şi cursuri universitare:*** *Tratat de psihologie experimentală* (1963, red. Al. Roşca, 2 capitole); *Psihologie generală* (1966, red. Al. Roşca, manual pentru învăţământul superior); *Bazele pedagogiei militare* (1971, red. ***P.P.N.***); *Curs de psihologie militară* (1973, red. ***P.P.N.***); *Curs de psihologie generală* (1976, vol. I; 1977, vol. II). *Psihologie şcolară* (1982); *Psihologie şcolară* (1988, red. ***P.P.N.***): *Probleme fundamentale ale psihologiei* (1980, în red. ***P.P.N.*** şi autor 3 capitole). **4. *Culegeri de studii şi cercetări sub red. P.P.N.:*** *Studii de didactică şi psihologia învăţării* (1964); *Studii de didactică experimentală* (1965); *Modernizarea învăţământului în clasele I-IV* (1968); *Probleme ale învăţării în clasele I-IV* (1969); *Studii psihopedagogice privind dezvoltarea copiilor între 3 şi 7 ani* (1970); *Omul, fiinţă supremă* (1989). **5. *Publicaţii postume:*** *Psihologie* (1994-1999, manual de liceu); *O abordare teoretică şi metodologică a etnopsihologiei poporului român* (1997, coautor); *Personalitatea integrală*, în „Studii şi sinteze de psihologie contemporană" (2002, red. ***P.P.N.***); *Poetul ambiguităţii umane*

(2001, versuri); *Tratat de psihologie generală* (2013). **6. *Studii şi articole în reviste de specialitate (selectiv):*** *Studiul particularităților tipice ale activității nervoase superioare la om* (1954); *Cele două sisteme de semnalizare a realității la om* (1956); *Studiul activității corelate a celor două sisteme de semnalizare prin experimentul asociativ-verbal* (1956); *Studiul unor particularități ale dezvoltării generalizării în reprezentare* (1958); *Sur la mèthode d'étude de la pensée* (1958, PUF); *Problemele studiului psihologic al temperamentului* (1960); *Particularități tipologice ale activității nervoase superioare* (1962); *Studiul psihologic al formării unor concepte de fizică* (1967); *Anticiparea operațională în învățare* (1969); *Modelarea în studiul personalității* (1970); *Evoluția conceptului psihologic de creativitate* (1971); *Interaction of attitudes and aptitudes as central dimension of personality* (1977); *Studiul atitudinilor creative la inginerii proiectanți* (1977); *Interacțiunea atitudini-aptitudini*", în „Probleme fundamentale ale psihologiei" (1980); *Creativitate şi învățare* (1980); *Aptitudinile didactice* (1982); *Personalitatea pedagogică şi aptitudinile didactice* (1982); *Sisteme de valori în structura personalității la cadrele didactice* (1983) *Sistemul psihic uman, personalitate, creativitate* (1985); *Le modèle vectoriel-operationnel de la créativité* (1987); *Probleme metodologice ale psihologiei personalității* (1988); *Psihologia religiei şi religiozității* (colaborare), în *Omul, ființă supremă* (1989); *Coordonate ale dezvoltării psihologiei contemporane* (1990). ***Atitudini şi dosar la Securitate:*** după venirea în țară de la studiile doctorale din Uniunea Sovietică a cunoscut o avansareă rapidă pe poziții didactice universitare şi funcții de conducere academică. Odată cu venirea regimului Ceauşescu la putere, care avea o atitudine antisovietică, posibilitățile lui ***P.N.P.*** de promovare au fost limitate. A devenit nemulțumit pentru că „nu i se recunosc meritele, pentru că era considerat pro-sovietic". Probabil acestea au fost frustrări care împreună cu altele generate de viziunea sa despre țară şi conducerea ei, l-au făcute să se radicalizeze până la punctul în care uneori îşi pierdea controlul şi îl înjura pe Ceauşescu în public fără nicio reținere. Drept urmare, organele de securitate i-au deschis două dosare (1975, 1979) de urmărire pentru „atitudini ostile regimului". Astfel, a pierdut şansa de a mai fi promovat ca şef de catedră şi i s-au limitat contactele cu studenții, fiind trecut o perioadă pe normă de cercetare ştiințifică fără drept de predare. A urmat o perioada de desființare a psihologiei ca instituție. (Neculau, A. (2012). *Psihologul care îl înjura pe Ceauşescu*. „Ziarul de Iaşi", 2.03.12). ***Apreciere:*** *„Ca dascăl..., Paul Popescu-Neveanu cu bine cunoscuta-i mobilitate, suplețe şi flexibilitate intelectuală, cu asociațiile sale de idei neaşteptate şi fermecătoare, cu generozitatea, bonomia şi sinceritatea sa, cu impulsul de ajutorare a semenilor, şi-a atras simpatia colegilor şi a studenților, contribuind la formarea a nenumărate generații de specialişti în psihologie."* (M. Zlate, „Revista de pedagogie"). *„Paul Popescu-Neveanu era un profesor apreciat de studenți şi colegii de breaslă, creator de şcoală, încuraja talentele, sancționa pozitiv preocuparea pentru studiu şi efort intelectual, charismatic, uşor excentric, înconjurat de «fani», vorbitor înflăcărat mai ales atunci când era «provocat», critic, cu trimiteri acide spre diverşi «oficiali» ai perioadei respective, «devenise o legendă»* (Iftimoaiei, C. (2019). *Contributori huşeni la dezvoltarea ştiințelor socio-umane: Mihai Ralea, Paul Popescu-Neveanu şi Petru Ioan*, accesat 22 aprilie 2022 din https://www.researchgate.net/publication/330194123Contributori_huseni_la_dezvoltarea_stiintelor_socio-

umane_Mihai_Ralea_Paul_Popescu-Neveanu_si_Petru_Ioan). ***Personalitatea prof. Paul Popescu-Neveanu în viziunea prof. I. Mânzat***: în monumentala sa lucrare *Istoria psihologiei universale* (2007, pp. 1017-1021), I. Mânzat, cercetător de carieră şi prof. univ. care a lucrat decenii întregi cu ***P.N.P.***, face o prezentare ce surprinde personalitatea complexă, contradictorie, gândirea şi filosofia prof. Paul Popescu-Neveanu: „Atât personalitatea, cât şi opera ştiinţifică a lui Paul Popescu-Neveanu sunt foarte dificil de descris şi explicat pe scurt pentru că rămâne încă mult nedescris şi neexplicat. Farmecul inegalabil al personalităţii îşi pune amprenta asupra operei. Găsim mult nonconformism şi nealiniere în viaţa personalităţii, dar aceste atribute se transfigurează în virtuţi ale operei. Referindu-ne, pe scurt, la persoană, trebuie să remarcăm în primul rând marea forţă spirituală, energia spiritului său inepuizabil. Din acest potenţial intern incomensurabil pot fi derivate celelalte trăsături ale personalităţii sale: creativitatea emergentă, umorul incisiv dar totodată plin de înţelegere, generozitatea excepţională, nonconformismul provocator, uneori incendiar, dragostea de viaţă, setea de plinătate a vieţii, verticalitatea morală admirabilă, flerul în aprecierea valorilor şi a oamenilor (care i-a jucat uneori feste regretabile), sensibilitatea extraordinară şi intoleranţa faţă de prostie, faţă de incultură şi faţă de impostură. Strălucirea neobişnuită a inteligenţei sale, creativitatea sa omniprezentă, enciclopedismul şi erudiţia sa ştiinţifică, capacitatea sa uluitoare de combinare şi comprehensiune, orizontul său teoretic dezmărginit i-au cucerit şi fermecat pe studenţii, doctoranzii, pe colegii, pe subalternii şi pe şefii săi. Cunoscâdu-l mai de aproape, simţeai cum personalitatea sa covârşitoare emană un gen de *mysterium tremendum,* de taină înfricoşătoare: deşi ştiai că este un om bun, plin de generozitate şi mare iubitor de oameni, te temeai întrucâtva, pentru că nu poţi să nu te temi în faţa misterului şi a inteligenţei pătrunzătoare, a puterii de analiză şi de sinteză cu totul ieşite din comun, a atitudinii antigodmatice şi antirutiniere. În persoana sa atât de complexă se îmbinau foarte bine „apolinicul" şi „dionisiacul". Ceea ce era neobişnuit, îmbinarea celor două feluri de bucurie avea ca rezultat creşterea performanţei intelectuale. Având un spirit independent şi o concepţie care a refuzat consecvent alinierea şi îndoctrinarea, fiind deschis spre toate orizonturile şi orientările valoroase este greu să îi găsim profesorii care l-au format. Personal nu l-am auzit vreodată să se fi declarat deschis ca discipol al vreunui maestru. Ştim că a fost elevul lui Ananiev la Sankt-Petersburg, admirator al lui Mihai Ralea şi Gheorghe Zapan. Avea o mare consideraţie pentru Jean Piaget, Pierre Janet, L.S. Vîgotski şi G.W. Allport. Gândirea sa creatoare se remarca prin expresivitate, productivitate, inventivitate, inovaţie şi emergenţă. Dar poate ceea ce uluia cel mai mult era fecunditatea dialecticii care izvora din înţelegerea şi promovarea complementarităţii. Conceperea cooperării, a conlucrării dintre contrarii depăşea cu mult limitele dialecticii marxiste. O mare parte din rafinamentul său intelectual şi din performanţele sale de sinteză creatoare provin din această unică capacitate de complementarizare. Paul Popescu-Neveanu rămâne în istoria psihologiei ca un teoretician rafinat a cărui principală strategie de gândire ştiinţifică a fost dialectica cuantică şi operaţia de complementarizare a laturilor opuse"... „Gândirea sa a refuzat sistematic alinierea şi cantonarea în

anumite şcoli sau paradigme. Deşi a fost un structuralist interacţionist, un sistemist rafinat, un dialectician foarte fecund, un asociaţionist surprinzător, un evoluţionist deschis, cel mai bine i se potriveşte atributul de *sintetist constructivist,* dacă avem în vedere că a fost poate cel mai mare teoretician al psihologiei româneşti postbelice, fiind competitiv în acest plan cu Mihai Ralea şi Vasile Pavelcu. În concepţia lui, opoziţia duce la complementarism, complementarismul la sintetism şi, întrucât sinteza este creatoare, sintetismul urcă la constructivism"… „Paul Popescu-Neveanu a fost un mare profesor şi un important om de ştiinţă. Ca teoretician rafinat a dovedit o necuprinsă deschidere spre cele mai înalte valori ale omului, un remarcabil optimism, o mare seninătate. Ca cercetător ştiinţific a demonstrat originalitate şi o deosebită apetenţă spre avangardism. Deşi fizionomic semăna mult cu Honoré de Balzac, el a fost un spirit atât de viu încât ar putea fi considerat un *„Voltaire al psihologiei româneşti"*(s.n.). (I. Mânzat, 2007. pp. 1017-1018; 1021). „L-am cunoscut pe vremea studenţiei, fiind unul dintre cei mai străluciţi profesori pe care i-am avut, apoi am colaborat strâns timp de 5 ani, după Revoluţie. Imediat după Revoluţie, împreună cu câţiva colegi, am reînfiinţat Institutul de Psihologie al Academiei Române, el a fost ales director iar eu secretar ştiinţific. Aproape în fiecare zi, după program, mă invita la el acasă şi discutam diverse probleme teoretice. Era foarte curios şi în legătură cu psihologia sinergetică îmi punea multe întrebări şi asculta cu foarte mare interes. Apoi spunea, câteodată: „Ionică scumpule, de ce nu eşti şi tu băiatul meu?" „Maestre, este prea târziu să mă înfiaţi, îi replicam râzând". Discipolii îi spuneau „Papaşa". În 1995, s-a îmbolnăvit rău şi a stat internat o vreme. În ciuda condiţiei sale suferinde, mă întâmpina cu zâmbet şi bucurie în fiecare zi, petrecând împreună câte o oră în salonul său. Mulţi dintre studenţii săi au fost şi sunt încă cadre didactice universitare. Va rămâne în istorie ca un mare teoretician, înnoitor şi mare iubitor al speculaţiei productive. A fost unul dintre principalii mei mentori" (I. Mânzat). ***Atitudine anticeauşistă:*** a fost un nonconformist încă din tinereţe. În 1942 ca elev de liceu a fost cercetat de Curtea marţială pentru răspândirea de zvonuri „alarmiste" nefavorabile frontului. În 1975 a fost sancţionat cu „vot de blam" pentru „abateri de la morală şi consum excesiv de alcool". În timpul regimului comunist îl înjura direct pe Ceauşescu – dar mai ales când se îmbăta şi când cenzura freudiană dădea libertate frustrării de promovare pe care Ceauşescu ca antisovietic i-a curmat-o după ce venise din Uniunea Sovietică în 1953 direct pe postul de conf. univ., prodecan şi apoi prorector (pe lângă propulsia lui Ralea care a fost prieten bun cu tatăl său, preot). Tot înjurând pe Ceauşescu când apărea seara în cele 2 ore de TV, câinele lui ***P.N.P.*** s-a condiţionat şi seara la ora 8:00 când se dădea drumul la TV, animalul, în semn protectiv faţă de stăpân, începea să latre la Ceauşescu şi deranja vecinii. Profesorul specializat în condiţionarea pavlovistă se plângea: „Mi-a trebuit mult timp să îl decondiţionez ca să nu mai latre şi să nu mai am probleme cu vecinii, dar nu mai puteam să deschid televizorul şi să-l înjur pe Ceauşescu!" (P. Mureşan). ***Varia:*** numele „Neveanu" (de la fluviul Neva al Leningradului) a fost un pseudonim, un nume adăugat pentru diferenţiere, sugerat se pare de către Ion Ianoşi, colegul său bursier la studii în URSS (C. Vasile, *Un centru de cercetare creat pentru Mihai Ralea:*

Institutul de Psihologie în epoca Gheorghiu-Dej (1955–1965). „Revista istorică", 2020, XXXI (1-2), 50). ***Surse:*** Comitetul de redacție al „Revistei de psihologie" (1995). *Paul Popescu-Neveanu (1926-1994). Necrolog.* „Revista de psihologie", 41(2), 169-171; Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale* (pp. 1017-1021), Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti; Cracsner, C. Edmond (2005). *Istoria psihologiei militare româneşti* (pp. 220 -235). Editura Psyche, Bucureşti; Popescu-Neveanu Paul, *Dosar personal*, Arhiva Resurse umane, Universitatea din Bucureşti, consultat de dr. P. Mureşan, 28 septembrie 2022; Neculau, A. (2021), *Psihologul care-l înjura pe Ceauşescu*, accesat 21 aprilie 2022 din: https://www.ziaruldeiasi.ro/opinii/psihologul-care-l-injura-pe-ceausescu~ni88u1

POPESCU-SIBIU, IOAN I. (n. 4 aprilie 1901, Sibiu – d. 11 septembrie 1974, Bucureşti) medic, psihiatru şi psihanalist român; unul dintre cei mai importanți promotori şi fondatori ai psihanalizei freudiene în România. A corespondat intens cu S. Freud. De tânăr a fost atras de biologie, astronomie şi psihologie. ***Studii:*** a început să studieze Medicina la Bucureşti (1920), dar după un an s-a transferat la Iaşi la secția Institutului Medico-Militar, pe care îl absolvă în 1926. Licențiat şi al Facultății de Litere şi Filosofie, Secția Pedagogie şi Sociologie. Ca extern la Clinica neuropsihiatrică de la „Socola" l-a cunoscut pe Arnold Stocker, care publica peste hotare studii cu orientare psihanalitică. Tot la Iaşi l-a cunoscut pe sociologul Ştefan Andrei, care i-a insuflat dragostea pentru Psihologie, şi pe Mihai Ralea. Ca medic locotenent şi-a susținut teza de doctorat cu lucrarea *Doctrina lui Freud (Psihanaliza)* la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi (29 iunie 1927). A fost apreciată de juriu cu *„Magna cum laude"* şi lucrarea a fost publicată cu o prefață de prof. dr. C.I. Parhon, savantul care a şi prezidat juriul de promoție. În prefață Parhon a scris: „...dr. Popescu-Sibiu e chemat desigur să fie unul din reprezentanții cei mai merituoşi ai acestei noi specialități la noi în țară". Lucrarea, reeditată de şase ori şi premiată de Academia Română, a devenit o carte de pionierat şi un standard de referință în literatura medicală şi psihologică interbelică, principala sursă de informații despre freudism. ***Ascendență profesională şi academică:*** Medic de regiment la Botoşani (1927-1930), medic de regiment la Sibiu şi „medic onorific", neretribuit, la Spitalul de Boli Mintale din Sibiu (1931). În 1933 a înființat pe lângă spitalul de Boli Mintale din Sibiu un Laborator de Psihologie în care în perioada 1933-1938 a întreprins investigații nu de psihanaliză cum s-ar fi crezut, ci de psihologie experimentală. În 1934 a obținut titlul de licențiat în Filosofie şi Litere, specialitatea Psihologie, Pedagogie şi Sociologie, la Universitatea din Bucureşti, cu o lucrare de licență despre *Psihologia psihonevrozelor*, temă abordată încă în 1930 la Congresul Societății de Psihiatrie. În 1938, s-a mutat în Bucureşti, iar în timpul războiului a lucrat ca medic-şef adjunct la Serviciul de psihiatrie din Spitalul Militar Central, unde a condus şi o secție de neuro-psihiatrie dintr-un sanatoriu pentru ofițeri. Ca expert oficial în problemele de psihiatrie judiciară a participat la organizarea Institutului de Psihotehnică al

armatei. În paralel, avea un cabinet particular de psihiatrie, în care practică în mod discret tratamente psihanalitice. Numit profesor de biopsihologie la Şcoala Superioară de Război şi încurajat de climatul primilor ani de după război îşi publică într-o nouă ediție lucrarea despre fundamentele psihanalizei, dar sub titlul *Concepția psihanalitică. Expunere şi critică* (1947, titluri anterioare: *Doctrina lui Freud (Psihanaliza*) (1927); *Psihanaliza (Doctrina lui Freud)* (1936). ***Afilieri profesionale:*** cofondator al „Revistei Române de Psihanaliză" (1935), împreună cu Constantin Vlad; membru fondator şi vicepreşedinte al Societății Române de Psihopatologie şi Psihoterapie (1946). ***Contribuții: P.-S.I.*** este considerat unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai psihanalizei freudiene în România; a făcut eforturi mulți ani la rând pentru depăşirea abordării prevalent biologice şi endocrinologice a bolilor psihice şi punerea într-o lumină nouă a psihologiei normale şi patologice, atât la nivel individual, cât şi colectiv. A fost preocupat de „problema fenomenului bio-psihic: cum un proces biochimic ia caracterul unui fenomen al unei exteriorizări psihologice? Cum se efectuează, în intimitatea celulei nervoase şi în viața intrapsihică, fenomenul superior al afectivității, al ideației, al creației spirituale?" (Brătescu, Gh., 1994, p. 45). ***P.S.I.*** a colaborat cu medicul C. Vlad orientat puternic spre psihanaliză. Teza de doctorat a lui ***P.-S. I.*** avut un „răsunet" nu numai în psihologia şi psihiatria epocii, dar şi în lumea intelectuală largă (scriitori, filosofi, artişti, savanți etc.), iar autorul a fost considerat „terapeutul psihanalist cel mai competent din țara noastră" (Brătescu, Gh., 1994, p. 43.) din perioada interbelică. Publicarea şi premierea de către Academia Română a lucrării *Doctrina lui Freud (Psihanaliza)* în 1932 a însemnat un moment crucial al afirmării psihanalizei în țara noastră într-o perioadă critică pentru psihanaliză, când psihiatria ridica semne serioase de întrebare asupra vindecării bolilor psihice prin terapie psihanalitică. Însuşi prof. Gh. Marinescu, care a prefațat lucrarea, în raportul înaintat Academiei Române pentru premiere, a luat poziții împotriva exagerărilor sexualiste din scrierile lui Freud, exagerări care au creat revoltă în rândul psihiatrilor. Cu toate acestea, prof. Gh. Marinescu recunoaşte meritele psihanalizei în tratarea nevrozelor şi serviciile aduse de psihanaliză analizei psihologice a personalității. Lucrarea s-a publicat într-un tiraj foarte mare pentru acea perioadă, 3000 de exemplare şi s-a epuizat rapid. ***P.-S.I.*** a reuşit să promoveze cu mult tact psihanaliza navigând atent, discret şi cu argumente bine gândite între partizanii teoriilor organiciste despre substratul psihonevrozelor şi adepții „etiopatogeniei psihologice" şi a psihoterapiei nevrozelor de origine sexuală. Adept al freudismului, el a trebuit să facă şi anumite concesii de dragul recunoaşterii de către organicişti a rolului ce-i revine psihismului în apariția tulburărilor mintale şi de personalitate. ***P.-S.I.*** a fost atras şi de analiza actului de creație din perspectiva psihanalitică, dar după un deceniu de preocupări intense în domeniul psihanalizei freudiene a început treptat să se orienteze dinspre psihanaliză spre psihologie şi etică. Astfel, de la problema genezei operei literare a trecut la cauzele proliferării în societate a anumitor tipuri de literatură sau pseudoliteratură (pornografie, „literatura de scandal", producții „stricătoare de suflet") şi a inițiat campanii şi cruciade pentru moralizarea publicisticii şi activității editoriale. În toată această activitate, el ține

numeroase conferinţe prin ţară şi face o fină analiză psihanalitică a cauzalităţii anumitor fenomene psihosociale şi sociale. Astfel identifică sursa nervozităţii individuale şi colective nu în caracteristicile substratului organic individual, ci în dezechilibrele dinamicii psihosociale (1934). A acordat importanţă factorilor psihosociali şi aspectelor sociale în psihopatologie şi psihoterapie şi a propus măsuri de „igienă social-mentală" la asanarea mediului social. A treia ediţie a tezei de doctorat al lui ***P.-S.I.*** intitulată *Psihanaliza (Doctrina lui Freud)* (1936) este considerată de V. Săhleanu (Brătescu, Gh., 1994, p. 149) drept „cea mai reprezentativă ediţie" şi „monografia cea mai completă şi mai bine documentată de psihanaliză, în primul rând medicală" care îi conferă autorului un loc de frunte printre freudiştii din ţara noastră. Spre sfârşitul anilor '30, ***P.-S.I.*** începe să se distanţeze de principiile psihanalizei freudiene nemulţumit de limitarea acestora la inconştient şi sexualitate şi neglijarea altor valori ale conştiinţei şi vieţii psihice şi psihosociale. Alte cauze ale frustrării lui erau: freudismul se concentra pe inconştient în defavoarea actelor de conştiinţă, neglija socialul în favoarea cazului individual, nu apela la structurile instituţionale cu caracter statal pentru salubrizarea vieţii obşteşti, desconsidera specificul etnic etc. Apoi a venit războiul şi întunericul comunist de 45 de ani şi „lunga noapte a freudismului în România (1940-1989)" (Brătescu, Gh. 1994, p. 2019). În noua ediţie din 1947 a lucrării despre fundamentele psihanalizei (teza de doctorat din 1927) intitulată de această dată diferit – *Concepţia psihanalitică. Expunere şi critică*, ***P.-S.I.*** se distanţează şi mai mult de Freud şi psihanaliză şi îşi exprimă din nou insatisfacţiile din ultimii 15 ani despre fenomenul psihanalitic şi dogmatismul freudian, din punct de vedere medical, cultural şi social. Observă starea de criză şi „demodare", „învechire" a psihanalizei şi foloseşte tot mai des termenul de „dogmă" şi „dogmatism" când se referă la Freud. Remarcă poziţia „minoră" a psihanalizei în ansamblul metodelor de tratament a afecţiunilor psihice şi complexitatea pregătirii necesare utilizării acestei metode. Autorul sesizează motive mai complexe ale reducerii interesului medicilor psihiatri faţă de psihanaliză, motive ce ţin de „însuşi conţinutul ştiinţific al doctrinei şi de consecinţele pe plan social al difuzării teoriilor psihanalitice" (Brătescu, Gh., 1994, p. 132): pansexualismul, senzaţionalul, trivializarea teoriilor psihanalitice printr-un val literar şi ştiinţific pornografic şi, o învinuire gravă dar exagerată, „subminarea valorilor morale", ceea ce ar fi pregătit „terenul declanşării conflagraţiei spirituale mondiale contemporane". Încă din 1934, ***P.-S.I.*** a sesizat aspectele negative ale curentului psihanalitic şi dogmatismul şcolii vieneze psihanalitice care a provocat o mişcare care a „dezaxat" *Weltanchauung*-ul spiritului modern. Astfel, gândirea psihanalitică a autorului evoluează, în noua ediţie a lucrării spre o disidenţă freudiană, revizuirea unor teze fundamentale ale doctrinei psihanalitice şi promovarea unei orientări neopsihanalitice. Această orientare ar trebui să acorde o importanţă mai mare a proceselor psihologice ale conştiinţei, în contrast cu dogmatismul freudian al inconştientului, să „susţină temeliile morale sănătoase ale structurii sociale, temelii care nu sunt expresia modei, ci a permanenţelor spirituale comune tuturor formelor de viaţă socială", iar „încadrarea concepţiei psihanalitice în cultura şi morala noastră să nu determine dezagregarea structurii

noastre etice şi etnice, servind interese străine de permanenţele culturii şi vitalităţii noastre moral-spirituale" (*apud* Brătescu, Gh., 1994, p. 233). Ironic, dar această viziune de conformism şi conservare a valorilor sociale, aşa cum sesizează Gh. Brătescu (*Ibidem* p. 233), intră în flagrantă contradicţie cu obiectivele „eliberatoare ale psihanalizei". În noua sa viziune psihanalitică, autorul extinde psihanaliza prin „psihosinteză" pentru a umaniza analiza şi a promova *„criteriul conştiinţei, voinţei"* în orientarea tendinţelor primitive ale inconştientului supus destrămării analitice" (*Ibidem,* p. 234). În finalul lucrării ***P.-S.I.*** îşi defineşte clar şi comprehensiv viziunea neopsihanalitică prin credinţa că „orientarea viitoare a concepţiei psihanalitice spre un nivel psihologic *spiritual şi moral-uman*, deci superior celui biologic «darwinian», va aşeza temeliile mult mai largi ale *neopsihanalizei*, reliefând, alături de caracterul animal, instinctual inconştient al omului, valoarea *caracterului spiritual-moral al puterii de creaţie spirituală ce deosebeşte în mod fundamental pe om de celelalte fiinţe"* (*Ibidem*, p. 234). Dar această viziune neopsihanalitică va rămâne doar la nivel de intenţie şi mai degrabă ca o declaraţie de distanţare faţă de freudism deoarece noile realităţi socialpolitice din ţară (marxism, comunism) nu-i vor permite să o dezvolte şi aplice la noul stil, valori şi concepţie de viaţă. ***Premii şi recunoaşteri:*** ediţia a doua a *Doctrinei lui Freud (Psihanaliza)* a fost tipărită la Sibiu, în 1931, prefaţată de acad. C.I. Parhon şi a primit, în 1932, Premiul „Gheorghe Lazăr" al Academiei Române la recomandarea prof. Gh. Marinescu. ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** în octombrie 1930 prezintă o comunicare despre *Psihologia psihonevrozelor* la cel de al X-lea Congres al Societăţii Române de Psihiatrie, Neurologie, Psihologie şi Endocrinologie care a avut loc la Iaşi. La acelaşi congres prezintă în colaborare încă două comunicări: *Rolul factorilor afectivi şi psihosexuali în geneza psihonevrozelor* (în colab. cu L. Ionaşiu) şi *Asupra diagnosticului în psihonevroze* (în colab. cu G. Preda). În 1937 susţine împreună cu G. Preda şi T. Stoenescu, lucrarea *Practica psihoterapiei în România* la al 4-lea Congres de Psihoterapie de la Paris (iulie, 1937). În 1938, conferenţiază la Sibiu asupra temei: *Aspectul psihologic şi social al psihoterapiei*. ***Publicaţii:*** **1. *Volume proprii şi coautor:*** *Doctrina lui Freud (Psihanaliza)* (1927, 1931, 1936, 2007, Prefaţă de prof. dr. Constantin Ion Parhon); *Concepţia psihanalitică. Expunere şi critică* (1947); *Introducere critică în psihanaliză* (1972, coautor). **2. *Studii şi articole în buletine şi reviste de specialitate:*** *Psihologia psihonevrozelor* (1933); *Nervozitatea ca fenomen social* (1934); *Geneza socială a ereditătii psihologice* (1936); *Factori sociali în mecanismul isteriei* (1936); *Geneza socială a sugestiilor în raport cu infracţiunile* (1936, în colab.); *Aspectul psihologic şi social al psihoterapiei* (1937); *Nevoia de prelegeri psihoterapeutice în universităţi* (1937); *Concepţia psihologică în clinica psihologică* (1938); *Pornografia şi patologia literară în cadrul igienei social-mintale* (1938); *Complexele ideo-afective ale conştiinţei* (1939); *Un caz rar de inversiune sexuală criminală* (1958, lb. fr.); *Aspects de l'œuvre scientifique de Nicolas Vaschide (1874-1907)* (1963); *Cercetările medico-psihologice privind psihopatologia expresiei* (1965); *Relaţii ştiinţifice cu biologii şi histoneurologii germani* (1968, lb. germ., în colab. cu prof. dr. M. G. Marinescu, comunicare la Congresul „Negocierile secolului XX. Congresul Internaţional de Istoria Medicinei", Hildesheim, Germania); *Despre dezvoltarea psihanalizei în România* (Comunicare)

(1974, lb. germ.). ***Aprecieri:*** „cel mai talentat, activ şi competent psihanalist din ţara noastră" (Gh. Brătescu, 1994, p. 41). ***Surse:*** Brătescu, Gh. (1994). *Freud şi psihanaliza în România* (pp. 43-46; 144-153; 231-234). Editura Humanitas, Bucureşti; *Ion Popescu-Sibiu* – Wikipedia. Accesat 23 aprilie 2022 din: https://de.wikipedia.org/wiki/Ion_Popescu-Sibiu; *Ion I. Popescu-Sibiu – 1901-1974 (psihiatru, promotor al psihanalizei în România)*. 2010. Accesat 23 aprilie 2022 din: https://mihaicopaceanu.wordpress.com/2010/06/21/ion-i-popescu-sibiu-1901-1974-psihiatru-promotor-al-psihanalizei-in- România/

POPESCU, ŞTEFAN (n. 30 mart. 1937, Bucureşti) psiholog român, cercetător ştiinţific, profesor universitar şi colonel (r); absolvent, şef de promoţie al Universităţii din Bucureşti, Facultatea de Filosofie, Secţia Psihologie (1956-1961). Doctor în psihologie cu teza *Contribuţii la studiul ritmurilor psihice cu macrointervale,* Universitatea Bucureşti, 1977, cond. şt. P. Popescu-Neveanu. Membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1964-) şi al Asociaţiei Internaţionale de psihologie sportivă (1969-). ***Ascendenţă profesională şi academică:*** psiholog cercet. şt. la Spitalul Clinic „Fundeni" (1961-1968); cercet. şt. pr. şi şef al Laboratorului de Psihofiziologie sportivă la Centrul de Cercetări al CNEFS (1968-1972). Lector univ. (1972-1981), conf. univ. (1981-1990), prof. univ. (1990-1992) la Academia Militară. Din anul 1992 a activat în cadrul Serviciului de Pază şi Protecţie, unde a ocupat funcţia de şef al Sectorului Asigurare şi Protecţie Psihologică. ***Activitate didactică:*** a predat psihologie militară într-o viziune deschisă, interdisciplinară integrând elemente de ergonomie, psihologie inginerească, psihologie socială, psihopedagogie. A fondat şi predat cursuri de psihologie aplicată şi psihologie educaţională la Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei a Universităţii din Bucureşti. A contribuit la formarea unor cadre academice militare de înalt rang şi pregătire profesionalştiinţifică prin conducerea de teze de doctorat care s-au finalizat în obţinerea titlul ştiinţific de doctor în psihologia militară, unii dintre aceştia remarcându-se pe plan naţional şi internaţional, atât ca psihologi practicieni, cât şi ca formatori în domeniul academic-profesional în psihologia aplicată din România (Tudora Sima, Gheorghe Perţea). ***Cercetări şi contribuţii ştiinţifice:*** cronobiopsihologia umană; biopsihoritmuri; profilaxie şi psihoterapie; fortificare psihică; pregătire psihologică specială; psihologia învăţământului cu destinaţii speciale; manifestări psihice în bolile somatice; comportamentul uman în situaţii critice; utilizarea reflexogramei achiliene în diagnosticarea tulburărilor neuropsihice (pentru sportivii-trăgători). În cadrul Spitalului Clinic Fundeni – Facultatea de pregătire şi perfecţionare a medicilor şi farmaciştilor a profesat psihodiagnoză şi psihoterapie recuperatorie, a înfiinţat unul din primele laboratoare de psihologie clinică din România, care a devenit ulterior staţie pilot de investigaţii psihologice şi Centru metodologic republican. Tot aici a efectuat cercetări privind educaţia sexuală a elevilor în semiinternatele şcolare. La Centrul de cercetări în sportului din cadrul CNEFS a studiat procesele ce duc la îmbunătăţirea performanţei sportivilor

(*Metodologia şi criteriile de psihodiagnostic psihologic la sportivii de performanță*, 1971). A adaptat şi utilizat într-o formă inedită a trainingul autogen Schultz; a elaborat un test de personalitate pentru depistarea tulburărilor neuro-psihice (pentru sportivii trăgători) şi a conceput metodologia de utilizare a reflexogramei achiliene pentru diagnosticarea emotivității. În cadrul Serviciului de Pază şi Protecție, ca şef al Sectorului Asigurare şi Protecție Psihologică, a desfăşurat activități de selecție şi pregătire psihologică a militarilor care îndeplinesc misiuni deosebite. A lucrat peste 20 de ani în domeniul psihologiei militare. ***Participări la evenimente ştiințifice:*** a participat cu numeroase comunicări ştiințifice la manifestări ştiințifice naționale şi internaționale pe probleme de psihologie a sportului şi educației fizice. ***Distincții:*** ordinul „Meritul ştiințific" (1984). ***Publicații:*** *Manual de psihologie militară* (1973); *Pregătirea psihologică a militarilor pentru luptă* (1976); *Psihologia relațiilor om-tehnică în domeniul militar* (1977); *Ergonomie – aplicații în domeniul militar* (1981); *Ritmuri biopsihice şi omul modern* (1981); *Manual de psihologie inginerească militară; Rezistența psihologică în lupta armată; Creativitatea în domeniul militar (Creativitatea tehnică în perioada profesională activă, 1988); Agresivitatea în lupta antiterorism; Comportamentul deviant; Asigurarea psihologică; Elemente de psihologie militară* (în colab.); *Autocunoaşterea personalității; Teste psihologice de evaluare; Cunoaşterea de sine; Psihicul şi comportamentul uman; Dicționar de psihologi* (2015, în colab.). A publicat numeroase studii şi articole în reviste de specialitate: „Pediatrie", „Revista de psihologie", „Revista de pedagogie", „Viața medicală", „Medicina internă", „Educația fizică şi sportul", „Teoria i praktica fiziceskai kulturi", „Medizin und Sport" etc. A publicat în total peste 200 de titluri (cărți, manuale, studii, articole etc.). ***Apreciere:*** *„... activitatea profesorului universitar dr. Ştefan Popescu a marcat, în sens pozitiv, evoluția psihologiei militare româneşti, iar munca sa neobosită este un exemplu de devotament şi onestitate față de instituția militară... şi-a asumat rolul până la capăt şi a muncit cu devotament şi pricepere. Nu a conceput psihologia militară în chip restrictiv, ci a reconsiderat întreg sistemul psihologiei, în toate ramurile ei, în legătură cu viața, activitatea militară şi lupta armată."* (Cracsner, C. Edmond – 2005, p. 249). *„A fost colegul meu de bancă la facultate şi cel mai bun prieten. Un om foarte inteligent şi cu un caracter frumos, cinstit, corect, generos. Pasionat de psihologia timpului a realizat ample cercetări ştiințifice despre psihoritmuri. Este luminos şi carismatic, înzestrat cu un fin simț al umorului şi cu talent pedagogic. Ştefan Popescu este şi astăzi (la 85 de ani) prietenul meu"* (I. Mânzat). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Cracsner, C. Edmond (2005). *Istoria psihologiei militare româneşti* (pp. 248-249), Editura Psyche, Bucureşti.

POPOVICI, DORU VLAD (n. 11 aprilie 1955, Bucureşti), psiholog român, profesor universitar specializat în psihopedagogie specială. Absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea din Bucureşti (1974-1978). Doctor în Psihologie cu teza *Aspecte ale evoluției structurilor de comunicare la elevii deficienți mintal din grădiniță şi şcoala specială*, Universitatea din Bucureşti,

octombrie 1999, cond. şt. prof. univ. dr. Emil Verza. ***Ascendență profesională şi academică:*** profesor logoped (1978-1991) şi directorul Şcolii Speciale Nr. 5 din Bucureşti (1990-1991); inspector principal de specialitate şi director Direcția de educație specială din Secretariatul de Stat pentru Handicapați (SSH) (1991-1992); asistent univ. (1993-1995), lector univ. (1995-2000), conf. univ. (2000-2008), prof. univ. (2008 – prezent) la Catedra de Psihopedagogie specială, Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea din Bucureşti (UB). ***Poziții management academic:*** Şeful Catedrei de Psihopedagogie specială (2008-2011) şi apoi directorul Departamentului de Psihopedagogie specială (2011-2020); decan interimar al Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației din UB (2020); preşedinte al Senatului UB, ca decan de vârstă (2020); membru Consiliul Profesoral al Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației (1996 – prezent); membru al Senatului Universității din Bucureşti (2008-2020); directorul masterului de tip Bolonia Psihopedagogia Şcolii Incluzive (2001-2020); preşedinte în Comisia Națională Consultativă pentru Educația specială a Ministerului Educației şi Cercetării (MEC) (din 2016). ***Mobilitate academică (selectiv):*** stagiu de perfecționare, educație şi protecție specială pentru persoanele cu handicap, Oslo, Norvegia, 1991, 2 luni; stagiu de perfecționare în terapia copiilor cu polihandicap la instituția Foltre Bernodotte, Suedia în 1992; stagiu de formare în Managementul educației speciale, Norvegia – Oslo, 1992, 2 luni; stagiu de perfecționare, tulburări de dezvoltare la copii, Asociații Universitare Americane, afiliate la programe de educație specială din SUA, 1994; curs internațional intensiv de specializare, educația incluzivă, Universitatea Oxford, anglia, 1996; stagiu de documentare la Universitatea din Malaga, Spania, 1998; stagiu de perfecționare, evaluarea copiilor cu cerințe educaționale speciale, Institutul Regal de Educație din Copenhaga, Danemarca, 1999; stagiu de documentare, strategii de educație incluzivă aplicată şi proiectarea de curriculum pentru programe de masterat în domeniul educației speciale în şcoli şi la Universitatea din Columbia, Carolina de Sud, SUA, 1994; vizită de documentare prin Programul Comenius 3.1 „Towards Inclusive Education – Development of Special Needs Education Methods", coord. şi contractor „Royal Danish School of Education", Copenhaga, Danemarca, 2000; vizite de documentare, educația integrată, Carolina de Sud, SUA, 2004, 2006 şi 2008, 2014. ***Afilieri profesionale şi academice: Membru:*** CEAC (Comisia de Evaluare Academică şi Curriculum) şi în Consiliul de Curriculum al Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației (2012-2020); Comisia de Regulamente şi Acordarea Titlurilor Academice onorifice a Senatului Universității din Bucureşti (2012-2016); International Society for Augmentative and Alternative Communication (ISAAC) (2013 – prezent); Federația internațională a comunităților educative (FICE) (2011-2020); Comitetul Director al Comisiei de Psihologie Educațională, Consiliere şi Psihopedagogie Specială (2005-2018); Colegiul de Redacție al „Revistei de Psihopedagogie" (2004-2014); Colegiul de Redacție al Revistei „Analele Universității Ovidius Constanța", Seria Psihologie, Ştiințele educației, Asistență socială (2010-2018); Comisia de psihologie educațională, consiliere şcolară şi vocațională şi psihopedagogie specială de la Colegiul Psihologilor din România (membru în Colegiul Director al aceluiaşi

colegiu) (2010-2020). ***Titluri academice onorifice:*** Profesor emerit, Universitatea din Bucureşti (2020). ***Activitate didactică. Cursuri predate.*** 1. La nivel de licență: Psihopedagogia organizării învățământului special şi integrat, Management educațional, Psihologie socială şi organizațională, Bazele terapiei complexe şi terapie ocupațională pentru persoanele cu handicap, Psihopedagogia polihandicapului. 2. Masterat secția Psihopedagogie specială: Integrarea şi normalizarea persoanelor cu handicap, Management educațional, Curs deschis de educației integrate (1999-2022). 3. Masterat Bologna, Psihopedagogia şcolii incluzive: Orientări teoretice şi practice în educația integrată, Managementul instituțiilor speciale, Strategii pentru integrarea elevilor supradotați. 4. Masterat Bologna, Terapia logopedică în procesele de comunicare: Programe de comunicare şi limbaje augmentative. ***P. D.V.*** s-a remarcat prin derularea de activități de perfecționare a cadrelor didactice din învățământul special şi incluziv (fondator şi director al mai multor programe de formare continuă, organizate la nivel național sau în colaborare cu specialişti din Republica Moldova), coordonarea de lucrări de licență şi disertație, precum şi în evaluarea lucrărilor de doctorat în calitate de referent în Comisiile de doctorat la mai multe universități (Universitatea Bucureşti, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Universitatea Pedagogică de Stat din Chişinău). ***Domenii de interes:*** educația integrată a elevilor cu CES (cerințe educative speciale), incluziunea educațională a supradotaților, terapia poli handicapului, terapia ocupațională a persoanelor cu CES, dezvoltarea comunicării la copiii cu dizabilități şi strategii de comunicare augmentativă. ***Principalele contribuții ştiințifice:*** în domeniul educației incluzive şi psihopedagogiei integrării. A scris prima carte publicată în limba română, cu această tema, PDV – *Elemente de psihopedagogia integrării* (1999) şi a colaborat la primele lucrări apărute în arealul românesc, legate de incluziuna studenților cu dizabilități în universități – *Bazele teoretico-practice ale educației tinerilor cu dizabilitati în instituțiile universitare* (2018, în colab.). Caracteristici ale relației dintre performanțele limbajului şi integrarea educațională şi socială a elevilor cu TSA (tulburari din spectrul autist); aspecte ale dezvoltării comunicării la preşcolarii şi şcolarii cu dizabilități de intelect şi cei tipici; caracteristici ale relației dintre tulburările de psihomotricitate şi performanțele în activitatea grafică la şcolarii mici cu dizabilități mintale; trăsături ale imaginii de sine la preadolescenții şi adolescenții cu diverse dizabilități; tulburări ale afectivității la copiii cu diferite dizabilități; trăsături comparative ale comunicării verbale şi nonverbale la şcolarul mic cu dizabilități mintale şi cu intelect normal; trăsături ale tulburărilor de comportament la elevii cu dizabilități mintale şi influența acestora asupra integrării şcolare şi sociale; rolul comunicării augmentative şi alternative în integrarea şcolară şi socială a elevilor cu dizabilități severe şi asociate. Contribuții semnificative (în calitate de director sau membru în echipă) în elaborarea şi derularea de programe de cooperare din domeniul psihopedagogiei speciale interne şi internaționale (programul Socrates-Comenius, programul FACES, proiecte POSDRU, programul Leonardo, proiectul NEWTON, proiectul Erasmus +, Proiectul TIMLOGORO etc.). ***Participare la evenimente ştiințifice internaționale:*** a participat cu studii şi articole la numeroase

evenimente în domeniul psihologiei şi psihopedagogiei speciale (membru în comitetul ştiinţific sau keynote speaker la o serie de conferinţe cu participare internaţională, expert invitat într-o serie de universităţi din Republica Moldova, Suedia, Carolina de Sud; Conferinţa ECER (Eastern and Central European Regional Conference), Comunicarea augmentativă şi alternativă (2015-2017; Keynotespeaker, 2017). ***Premii:*** Premiul Universităţii din Bucureşti pentru volume publicate în străinătate (Republica Moldova, 2017, 2019). ***Publicaţii (selectiv):*** **1. *Volume autor unic:*** *Elemente de psihopedagogia integrării* (1999); *Dezvoltarea comunicării la copiii cu deficienţe mintale* (2000); *Orientări teoretice şi practice în educaţia integrată* (2007); *Developing of communication at children with mental disabilities* (2014). **2. *Volume coordonate:*** *Introducere în psihopedagogia supradotaţilor* (2004); *Terapia ocupaţională pentru persoane cu deficienţe* (2005); *Recuperare şi educatie în polihandicap* (2007); *Intervenţia psihopedagogică în şcoala incluzivă* (2007); *Intervenţia recuperativ-terapeutică pentru copiii cu dizabilităţi multiple* (2009); *Recuperarea copiilor cu polihandicap* (2012); *Ghid de Educaţie Specială. Diagnoză, evaluare şi terapie* (2013, în colab.); *Lifelong Learning Programme Leonardo da Vinci WorkSEN – education of children with special needs handbook* (2013); *Psihopedagogia integrării* (2014); *Strategii de comunicare augmentativă şi alternativă pentru copiii nonverbali* (2016). **3. *Volume coautor:*** *Curriculum pentru copiii cu deficienţe (dizabilităţi) severe şi profunde* (1997); *Psihopedagogia specială, deficienţe senzoriale* (1997); *Ghidul educatorului* (1997); *Educaţia integrată a copiilor cu handicap* (1998); *Integrarea şcolară şi socială a copiilor cu cerinţe speciale* (1998); *Introducere în psihopedagogia şcolarilor cu handicap* (1999); *Cartea Albă RENINCO – Integrarea/includerea copiilor cu dizabilităţi, Studii şi documente* (1999); *Development of Special Needs Education Methods în Denmark, Spain and Romania* (2000); *Viziuni moderne ale psihopedagogiei* (2000); *Curriculum pentru copiii cu deficienţe (dizabilităţi) severe şi profunde* (2002); *Integrarea/Includerea copiilor cu dizabilităţi* (2007); *Intervenţia recuperativ-terapeutică pentru copiii cu dizabilităţi multiple* (2006); *Asistenţa socială a persoanelor cu dizabilităţi* (2007); *„Educaţia incluzivă – Ghid pentru cadrele didactice şi manageriale (2009); Tratat de psihopedagogie specială* (2011). A publicat peste 30 de capitole în lucrări colective, 8 studii indexate ISI, 8 lucrări indexate BDI/EBSCO, peste 100 de articole şi comunicări publicate în reviste de specialitate din ţară şi străinătate. ***Indice Hirsch = 10***; publicaţii în Web of Science = 3. ***Apreciere:*** *„Autorul a reuşit să realizeze o lucrare deosebit de importantă pentru domeniul psihologiei şi psihopedagogiei speciale. S-a remarcat prin originalitatea ideilor şi prin semnificaţia abordării fenomenologiei complexe psihice, a demonstrat un simţ remarcabil al analizei structurilor şi fenomenelor psihice ale comunicării, îndeosebi ca etapă de viitor în deservirea copilului aflat în dificultate"* (2000, prof. univ. dr. Emil Verza, *Cuvânt înainte* la vol. „Dezvoltarea comunicării la copiii cu deficienţe mintale", Editura Pro-Humanitate, autor Doru Vlad Popovici. ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

POTORAC, ELENA (n. 1 aprilie 1930, Galaţi – d. 31 august 2007, Galaţi) psiholog român şi cadru didactic universitar; absolvent al Facultăţii de Pedagogie, Secţia Pedagogie-Psihologie, Universitatea „Victor Babeş", Cluj-Napoca, 1950-1954. Doctor în psihologie cu teza *Nivelul de aspiraţie la elevi de vârstă şcolară mijlocie şi mare,* Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi, 10 mai 1975, cond. şt. acad. prof. V. Pavelcu. Elevă a prof. V. Pavelcu şi prof. Al. Roşca. ***Ascendenţă profesională:*** lector univ. la Institutul Pedagogic de 3 ani, Universitatea din Galaţi, Catedra de Ştiinţe sociale, colectivul de Pedagogie-Psihologie (1961-1974); apoi cadru didactic univ. la Universitatea „Dunărea de Jos" (1974-1986). ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1967-); ***Cercetări şi contribuţii:*** dinamica nivelului de aspiraţie la elevi de vârstă şcolară mijlocie şi mare; relaţia nivel de aspiraţie performanţe şcolare şi profesionale, satisfacţie-insatisfacţie şcolară şi profesională, activităţi şcolare şi extraşcolare etc. Investigaţiile lui ***P.E.*** s-au orientat în două direcţii: aspiraţiile şcolare şi aspecte ale istoriei activităţii culturale din România. A cercetat nivelul de aspiraţie la vârste şcolare diferite şi în diverse corelaţii: relaţiile dintre nivelul de aspiraţie şi nivelul de performanţă, influenţa autoaprecierii asupra nivelului de aspiraţie, dinamica nivelului de aspiraţie sub influenţa succesului şi a eşecului, relaţii ale nivelului de aspiraţie al elevului cu satisfacţie şi insatisfacţia sa şcolară, influenţa grupului social de referinţă asupra nivelului de aspiraţie individual, influenţa modelului social al clasei asupra nivelului de aspiraţie individual, relaţia dintre aspiraţiile profesionale ale unor elevi din ultimul an de liceu şi realizările lor vocaţionale pe o perioadă mai lungă de timp. ***Publicaţii:*** *Influenţa succesului şi a insuccesului asupra nivelului de aspiraţie al elevilor* (1976); *Influenţa nivelului de aspiraţie asupra performanţelor (1976); Relaţia dintre nivelul de aspiraţie, autoapreciere şi aprecierea obiectivă* (1977); *Şcolarul – între aspiraţii şi realizare* (1978); *Influenţa modelului social al clasei asupra aspiraţiilor individuale ale elevilor* (1978); *Relaţii ale nivelului de aspiraţie al elevului cu satisfacţia şi insatisfacţia sa şcolară (1980); Dinamica nivelului de aspiraţie pe temeiul realizărilor şcolare* (1982); *Aspiraţii şi opţiuni profesionale post-liceale* (1982); *Şcolarul între aspiraţii şi realizare* (1978); *L'influence des groupes sociaux de reference sur le niveau d' aspiration individuel (1979-1980); Nivelul de aspiraţie – factor al realizării şcolare* (1983). ***Apreciere:*** *„Şi-a trăit viaţa la o cotă înaltă a profesionalismului, demnităţii şi dăruirii care i-au asigurat un loc special şi stabil în memoria colectivă a Universităţii gălăţene... O viaţă dedicaă în întregime studiului, meditaţiei şi creaţiei, o viaţă simplă de înţelept, ordonată, tăcută, închinată şcolii, creaţiei ştiinţifice şi tineretului... iubea tineretul, preda ştiinţa şi arta de a plămădi şi modela suflete tinere, orientându-le cu pricepere şi tact spre valori autentice, spre adevăr, bine şi frumos. Era deosebit de exigentă cu ea însăşi, un autentic model de conştiinciozitate şi corectitudine. În ciuda acelui zâmbet blând şi înţelegător al său, nu era niciodată dispusă la compromisuri şi concesii... o distinsă profesoară şi un autentic om de ştiinţă şi cultură... o figură luminoasă, o personalitate distinctă pe tărâmul învăţământului, ştiinţei şi educaţiei... un exemplu de abnegaţie şi dăruire profesională. Pentru mulţi dintre noi amintirea ei se va confunda cu noţiunile de bunătate, generozitate*

şi dreptate". (prof. univ. dr. Dumitru Vrabie – *Lect. Univ. dr. Elena Potorac*. În revista „Şcoala gălăţeană", 2007, nr. 152 oct 2007, p. 16). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Noveanu, E. (2000). *Potorac Elena. Dicţionarul pedagogilor români*. În „Revista de pedagogie", XLVIII (1-12), p. 76.

PREDA, VASILE LIVIU (n. 21 septembrie 1942, com. Ghijasa de Sus, jud. Sibiu) psiholog român, profesor universitar emerit la Departamentul de Psihopedagogie Specială, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca. Absolvent al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie-Filosofie, Secţia Psihopedagogie specială (1966-1971). Doctor în psihologie cu teza *Particularităţi ale inspecţiei vizuale în funcţie de sarcină şi de factorii interni,* Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, 14 mai 1979, cond. şt. prof. dr. doc. Al. Roşca. Elev al prof. Al. Roşca, prof. A. Chircev, prof. Mariana Roşca, prof. B. Zörgö şi adept al şcolii genetice şi acţionale în psihologie. ***Ascendenţă profesională:*** asistent univ. (1971-1982), lector univ. (1982-1990) la Catedra de Pedagogie-Psihologie-Metodică a Facultăţii de Istorie-Filosofie Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca; conf. univ. (1990-1994), prof. univ. (1994 – prezent) Universitatea „Babeş-Bolyai", Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei. ***Poziţii management academic în perioada 1991-2011:*** Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca: director Învăţământ la Distanţă – Secţia Psihopedagogie specială (1994-2011); Prodecan Facultatea de Istorie şi Filosofie (1993-1997); Prodecan Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei (2000-2004); Şef al Catedrei de Psihopedagogie specială (1992-2011); director proiecte de cercetare. ***Activitate didactică:*** a format generaţii întregi de studenţi predând cursuri la nivel de licenţă (Psihodiagnostic, Psihologia deficienţilor vizuali; Psihologia deficienţilor motori, Psihologie juridică), masterat (Psiholingvistică, Terapii ocupaţionale, Educaţie timpurie) şi doctorat (Psihologia dezvoltării, Psihodiagnostic formativ). În calitate de conducător de doctorat în Psihologie din 1994, a coordonat 62 de doctoranzi români şi străini care au obţinut titlul ştiinţific de doctor în psihologie. ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1979-1989), Association Internationale des Démographes de Langue Française, International Council for People with Visual Impairement, Association de Langue Française des Psycholgues Spécialisés pour Handicapé de la Vue. Referent sau membru la diferite reviste ştiinţifice: „Studia Universitatis «Babeş-Bolyai»", „Psihologie-Pedagogie"; revista „Societate şi Handicap"; revista „Recuperarea şi integrarea socială a persoanelor handicapate"; „Revista de psihopedagogie". ***Titluri academice onorifice:*** Profesor Emerit la Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. ***Cercetări şi contribuţii:*** psihopedagogie specială – evaluarea funcţională şi recuperarea/educarea persoanelor cu dizabilităţi; relaţia dintre aspectul figurativ şi cel operativ în reprezentarea

şi structurarea spaţială; etiologia şi profilaxia delincvenţei juvenile; factori familiali implicaţi în etiologia delicvenţei juvenile; particularităţi de vârstă ale percepţiei vizuale; reglarea explorării vizuale în funcţie de sarcină şi de stilul activităţii cognitive; relaţii dintre explorarea vizuală, percepţii şi reprezentări; rolul explorării vizuale în diferite activităţi umane; explorarea vizuală în condiţiile ambliopiei şi întârzierii mintale prin aplicarea pentru prima dată în ţara noastră a tehnicii de înregistrare a mişcărilor oculare implicate în diverse sarcini cu caracter spaţial şi stabilirea pe această bază a trei stiluri perceptive; fundamentarea psihologică a metodelor didactice „active"; relevarea stilurilor cognitive prin tehnici experimentale; premise logico-ştiinţifice şi psiho-pedagogice ale formării gândirii interdisciplinare la elevi; stiluri cognitive şi strategii în rezolvarea problemelor; formarea schemei corporale, a abilităţilor motorii şi a noţiunilor spaţiale vizând mobilitatea la nevăzători; caracteristici comportamentale şi intervenţii educative în cazul copiilor cu autism; dezvoltarea cognitivă în condiţiile cecităţii; achiziţia şi dezvoltarea limbajului în condiţiile cecităţii; modele şi strategii de aplicare a concepţiei integraţioniste în educarea copiilor cu cerinţe speciale; metodologia intervenţiei precoce la copiii cu cerinţe educative speciale (deficienţi senzoriali şi mintali); optimizarea cercetărilor – acţiune privind educaţia persoanelor cu deficienţe senzoriale prin intervenţie precoce, compensare tehnică şi instruire asistată de calculator; dezvoltarea stilurilor cognitive şi modernizarea terapiilor ocupaţionale prin utilizarea tehnologiilor de acces în educaţia incluzivă a elevilor şi studenţilor cu deficienţe senzoriale etc. ***Premii şi recunoaşteri:*** Premiul „Constantin Rădulescu-Motru" al Academiei Române (1991) pentru lucrarea colectivă *Introducere în psihologia contemporană* (1991). ***A tradus şi adaptat:*** *Testul tematic de apercepţie* şi *Proba Kohs-Goldstein*. ***Publicaţii (selectiv).*** **1.** ***Volume proprii:*** *Profilaxia delincvenţei şi reintegrarea socială* (1981); *Explorarea vizuală. Cercetări fundamentale şi aplicative* (1988); *Psihologia deficienţilor vizuali* (1993); *Delicvenţa juvenilă. O abordare multidisciplinară* (1998); *Testul tematic de apercepţie. Studiu monografic* (2000); *Terapii prin mediere artistică* (2006). **2.** ***Volume coordonate şi coautor:*** *Intervenţia precoce în educarea copiilor deficienţi vizuali* (1999); *Orientări teoretico-praxiologice în educaţia specială* (2000); *Educaţia timpurie a copiilor cu deficienţe vizuale* (2001); *Psihopedagogia intervenţiei timpurii la copiii cu deficienţe vizuale* (2002); *Explorarea tactil-kinestezică în perceperea obiectelor, a imaginilor tactile şi în lectura Braille* (2004); *Elemente de psihopedagogie specială* (2007); *Universul sistemului Braille în contextul actual al educaţiei speciale* (2009); *Dinamica educaţiei speciale* (2010). **3.** ***Volume în colaborare (cărţi, tratate, monografii):*** *Studii de psihologie şcolară* (f.a.); *Psihologia educaţiei şi dezvoltării* (1983); *Cunoaştere şi acţiune* (1988); *Introducere în psihologia contemporană* (1991); *Psihologia şi viaţa cotidiană. Cabinet de psihologie* (1992); *Didactica modernă* (2009); *Tratat de didactică modernă* (2009). **4.** ***Cursuri universitare multiplicate:*** *Psihologia dezvoltării la valizi şi deficienţi* (2002); *Psihopedagogia deficienţilor vizuali* (2003); *Fundamentele educaţiei speciale* (2003); *Psihopedagogia intervenţiei timpurii* (2003); *Educaţie psihomotorie* (2004); *Asistenţa socială a persoanelor în dificultate* (2007); *Terapii ocupaţionale la persoanele cu dizabilităţi* (2008*); Psihopedagogie specială. Modele de evaluare şi intervenţie* (2015, coord. Adrian Roşan); *În căutare de principii. Epsitemologie şi*

metodologie socială aplicată (2013, coord. Petru Iluț); *Dragoste, familie, fericire* (2015, coord. Petru Iluț)**. 5. *Studii apărute în volume tipărite în străinătate:*** „L'utilisation de la Figure complexe Rey dans l'étude de la structuration perceptive-motrice de l'espace chez debiles mentaux et chez les amblyopes", în vol. *Connaissance de l'individu – demarches et instrumentation psychologiques*, Université de Geneve, Geneve, 1990, pp. 82-84; „Strategies of Socialisation Related with Reactions to Frustration în Young Deliquants", *IV European Congress of Psychology*, Ellinika Grammata, Athens, Greece, 1995, July 2-7; „La structure perceptivo-motrice de l'espace chez les amblyopes, în „Autonomie et initiatives, les apprentissages chez les jeunes déficients visuels", *XXXV-es Journées Pédagogiques de GPEAA*, INJA, Paris, 1998, pp. 180-181; „Les modèles pour l'intervention précoce auprès des enfants avec des besoins spéciaux, în „Autonomie et initiatives, les apprentissages chez les jeunes déficients visuels", *XXXV-es Journées Pédagogiques de GPEAA*, INJA, Paris, 1998, pp. 182-189; „La complementarite des evaluations et des interventions ophtalmologiques chez l'enfant amblyope", în *De l'objet de l'evaluation… au sujet, Association de Langue Française des Psychologues Specialises pour Handicapes de la Vue*, 1999, pp. 127-137; „Les particularités de la mémoire opérationnelle, visuelle et de la structuration perceptive-motrice de l'espace graphique chez les amblyopes", în *A la conquête de l'espace, XXXVI-es Journées Pédagogiques de GPEAA*, Ambares-Bordeaux, 1999, pp. 122-126; „A cognitive approach to teaching-learning methods of Braille reading", în *11-th ICEVI World Conference: New Visions: Moving Toward and Inclusive Community*, pe suport electronic (CD) (2002); „Functional rehabilitation – a premise for career choise and training în the case of visually impaired people", *Education – aming for excellence*, ICEVI, Chemnitz (suport electronic CD). A publicat, ca unic autor şi coordonator, şase volume de specialitate, 17 lucrări în colaborare şi 154 de studii în reviste de specialitate din țară şi străinătate. A elaborat 10 cursuri universitare şi a realizat nouă proiecte de cercetare şi dezvoltare instituțională finanțate de Banca Mondială, TEMPUS şi CNCSIS. ***Aprecieri:*** Activitatea didactică, ştiințifică şi managerială a prof. univ. dr. Vasile Liviu Preda a fost apreciată de numeroase personalități din țară şi din străinătate. Astfel, prof. univ. dr. Andrei Marga, în calitate de rector al Universității „Babeş-Bolyai" şi de ministru a Învățământului, a remarcat contribuția profesorului Vasile Liviu Preda la reînființarea şi dezvoltarea Catedrei şi Secției de Psihopedagogie specială, după anul 1989, precum şi la dezvoltarea şcolilor de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, iar realizările în planul cercetării ştiințifice şi al calității activității didactice i-au conferit o apreciabilă vizibilitate şi recunoaştere națională şi internațională. prof. univ. dr. Yvette Hatwell, de la Universitatea din Strasbourg, precum şi Herman Gresnigt, preşedinte al ICEVI, au apreciat contribuțiile ştiințifice la congresele şi conferințele internaționale şi valoarea cercetărilor prof. univ. dr. Vasile Liviu Preda din domeniul psihologiei şi psihopedagogiei speciale, concretizate prin înființarea în România a primelor centre de educație timpurie pentru copiii cu deficiențe vizuale şi a Centrului de tehnologii de acces pentru studenți. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori*

profil psihologi români. Date culese direct de la autori, Anexa 2; *prof. dr. Vasile Preda – Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca. Curriculum vitae*. Accesat 26 aprilie 2022 din: http://qa.ubbcluj.ro/excelenta/excelenta_dosare/3_programe_doctorat_postdoc/8_psihost_educatiei/sc_edu_dez cognitie/Preda_Vasile.pdf

PRUNĂ, TIBERIU (n. 24 noiembrie 1936, Caracal, jud. Olt – 2003, Iaşi) psiholog român, profesor universitar specializat în probleme de psihologie a personalității, psihologie şcolară, psihologie economică şi psihologia muncii industriale. Absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea Bucureşti (1955-1960). Doctor în psihologie cu teza *Particularitățile conştiinței de sine la preadolescenți şi adolescenți,* Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi, 24 octombrie 1970, cond. şt. acad. V. Pavelcu. Elev al prof. M. Ralea, prof. Gh. Zapan, prof. P. Popescu-Neveanu. ***Ascendență academică:*** conf. univ. (?), prof. univ. (1991) la Catedra de Psihologie-Pedagogie-Sociologie şi Etică, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi. ***Afilieri academice:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1965-). ***Activitate didactică:*** şi-a desfăşurat activitatea didactică şi ştiințifică, pe parcursul a 43 de ani, în domeniile psihologia muncii, psihologie economică, psihologie şcolară şi psihologie generală. După 1990 a colaborat şi cu Universitatea „Petre Andrei" din Iaşi, unde a predat diverse cursuri. Cursurile sale scrise şi predate au fost apreciate de către studenți pentru simplitatea şi claritatea expunerii şi explicării cunoştințelor şi teoriilor complexe. ***Cercetări şi contribuții:*** geneza şi dinamica conştiinței de sine, modelarea personalității în ontogeneză; psihologie economică (probleme privind psihologia desfacerii produselor pe piață); modelarea relațiilor umane; maturizarea personalității; aspecte ale socializării în formarea personalității elevului; rolul aprecierilor în formarea personalității elevului. ***Publicații:*** *Psihologia economică* (1976); *Examenele şi mediul familial* (1976); *Psihologia muncii industriale* (1973, litogr. Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi); *Conştiința de sine* în vol. „Sinteze de psihologie contemporană" (1980); *Psihologie judiciară* (1994). A publicat de asemenea un număr de articole în „Analele ştiințifice" al Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi şi „Revista de psihologie". ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară*. Editura Junimea, Iaşi, pp. 362-365.

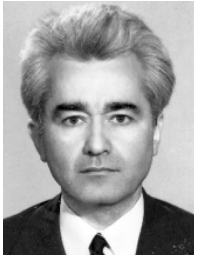

PUFAN, CONSTANTIN (n. 1 mai 1926, com. Broşteni, jud. Mehedinți – d. 19 noiembrie 1984, Târgu Jiu, înmormântat la Giurgiu) psiholog român, profesor universitar specializat în Psihologie şcolară, Psihologia deficienților, Defectologie (Surdopsihologie). Absolvent al Facultății de Pedagogie-Psihologie, Secția Psihologie, Universitatea din Bucureşti, 1947-1951. Doctor în psihologie cu teza *Formarea deprinderilor de scris în procesul*

învățării limbii ruse la elevii din şcoala generală din România, Leningrad, 25 noiembrie 1954, cond. şt. acad. prof. B.G. Ananiev. Elev al prof. B.G. Ananiev (URSS), prof. Gh. Zapan, acad. M. Ralea, prof. M. Beniuc, prof. U. Şchiopu. ***Ascendență academică:*** preparator (1950-1951), aspirant (URSS, Leningrad, 1951-1954), lector univ. (1954-1955), conf. univ. (1955-1967), prof. univ. (1968 – noiembrie 1984) la Catedra de Psihologie, Facultatea de Filosofie, Universitatea Bucureşti. Conducător doctoranzi români şi străini pentru specializare în Psihologia deficienților senzoriali, mintali, motori şi comportamentali. ***Mobilitate academică:*** curs de specializare în Psihologia deficienților – Moscova (octombrie 1957 – iunie 1058). În cadrul acestei specializări a participat, împreună cu un grup de defectologi români, la schimburi de experiență cu cercetători şi cadre didactice din facultăți şi instituții de cercetări defectologice din Moscova şi Leningrad, cu specialişti din diferite unități pentru educarea şi instruirea copiilor cu tulburări senzoriale, mintale şi locomotorii din Uniunea Sovietică şi cu defectologi de renume din URSS: A.R. Luria, I.A. Sokoleanski, T.A. Vlasova, M.I. Zemțova, M.E. Hvatțev, A.S. Zîkcov, F. F. Rău ş.a. (1990, Stănică, I., Sfetcu, V. şi Radu Gh., p. 224). A ținut conferințe pe probleme de psihologia deficienților la Universitatea Leningrad (1968 – 3 săptămâni), Italia (Roma, Florența, Padova, Fesina – 1971. ***Poziții management academic şi diplomatic:*** prodecan al Facultății de Filosofie (1955-1959), prim-secretar MAE (1959-1964), şef sector cultural al Oficiului diplomatic român la Roma (1960-1963). Aici a intrat în contact şi a colaborat cu surdologi importanți din Italia, Franța, Spania şi din alte țări: Decio Scuri, P. Oleron, G. Trudo, S. Borel-Maisonny, M. Scala, C. Santori etc. şi a publicat o serie de 11 articole, studii, şi cercetări în cunoscuta revistă italiană „Udito, voce, parola" (red. prof. dr. D. Scuri). ***Afilieri academice:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1964-) şi preşedintele Secției de Psihopedagogie specială (1981-1984). A sprijinit cercetarea psihologică şi pedagogică din țara noastră, făcând parte din colegiul de redacție a numeroase publicații ştiințifice: „Revista de psihologie" (redactor responsabil adjunct, 1958-1963), „Revista de pedagogie" (1958-1960), „Analele Universității Bucureşti – Seria Psihologie", „Revue Roumaine des sciences Sociale – Série de Psychologie", Buletinul informativ„Pedagogie specială'' editat de Ministerul Muncii. ***Activitate didactică: P.C.*** a predat decenii întregi, cu pasiune, dăruire şi competență, la Universitatea Bucureşti, cursurile de Psihologie pedagogică şi Psihologia deficienților de auz, de văz, mintali, motori şi cu tulburări de comportament. A fost unul dintre promotorii psihologiei pedagogice şi a psihologiei deficienților în țara noastră. A inițiat cercetări originale şi a pus bazele unor noi cursuri de specialitate. S-a afirmat ca specialist în Surdopsihologie şi Psihologia deficienților mintali formând generații întregi de specialişti pentru sistemul de învățământ special şi incluziv din țara noastră. ***P.C.*** a condus numeroase lucrări de doctorat în domeniul psihologiei deficienților şi a îndrumat cu tact şi competență doctoranzi români şi străini (din Grecia, Elveția, Siria, Israel, Pakistan, Canada, Peru). A ținut numeroase conferințe şi cursuri de perfecționare a personalului didactic din învățământul special şi a activat în calitate de consilier pentru ministerele care coordonează sistemul de instruire, educație şi pregătire pentru muncă şi

recuperare socială a deficienților. ***Cercetări şi contribuții: P.C.*** a contribuit la orientarea şi fundamentarea teoretică şi practică a psihopedagogiei speciale şi defectologiei româneşti atât prin cercetări şi activități didactice cât şi prin publicarea de studii, articole şi mai ales lucrări ştiințifice fundamentale în domeniu (*Probleme de surdo-psihologie*, vol. I, 1972, vol. II, 1981; *Curs de psihologie pedagogică*, 1970; *Curs de psihologie şcolară*, coord. şi autor, 1982). A adus contribuții în psihologia limbajului şi a realizat un ciclu complet de cercetări şi studii în domeniul psihologiei deficienților mintali şi a deficienților de auz. Contribuții în domeniul psihologiei şi pedagogiei deficienților senzoriali şi mintali: 1. *Gândirea şi limbajul la deficienții de auz (surdopsihologie)*: corelația senzoriallogic la surdomuții în curs de demutizare, rolul învățării limbii în trecerea de la gândirea în imagini la gândirea logică, noțional-verbală şi de la limbajul mimico-gesticular la limbajul verbal, interior; la copiii mici surzi reprezentarea ca imagine generalizată îndeplineşte principalele funcții logice şi psihologice ale noțiunii; caracteristicile esențiale ale limbajului interior la surdomutul nedemutizat: reductibilitatea situativă, polisemantismul şi predominarea specificului vizual al imaginilor; limbajul interior al deficienților de auz, operațiile de analiză şi sinteză logică, particularități ale abstractizării şi generalizării; relațiile dintre gândire şi imagine în procesul formării şi dezvoltării labiolecturii; etapele dezvoltării gândirii şi limbajului la surdomuți; probleme psihologice ale viselor la surdomuții în curs de demutizare; formarea deprinderilor de muncă; fazele dezvoltării narațiunii; evoluția judecăților şi a raționamentelor; relațiile dintre gândire şi imaginație; dezvoltarea creativității. 2. *Dezvoltarea compensatorie şi recuperativă la deficienții mintal (oligofreni):* parametrii dezvoltării psihice şi ai învățării la debili mintali; procedee speciale de sprijin a deficienților mintal în activitatea de învățare: scoaterea în evidență a ideilor principale prin procedee grafice, prin schematizarea conținutului de învățat, prin oferirea unor puncte de sprijin în reproducere, reformularea atentă a întrebărilor etc.; studii comparative pe eşantioane de copii cu deficiențe de auz, cu deficiențe mintale şi cu dezvoltare normală; caracteristici comparative ale deficienților mintal de diferite grade; cauzele psihopedagogice ale indisciplinei la elevii din şcolile ajutătoare; imobilitatea structurilor verbale memorate contextual; problema dezvoltării gândirii critice şi a limbajului la debili mintali; dezvoltarea gândirii cauzale la debilii mintali; pregătirea pentru muncă, profesionalizarea şi integrarea în activitatea productivă şi în viața socială a deficienților senzoriali şi mintali. 3. *Nevăzători (tiflopsihologie):* implicațiile reprezentării şi reversibilitatea operațiilor perceptiv-reflexive; dinamica relațiilor perceptiv-reflexive în procesul formării mecanismelor activității psihice; 4. *Copii cu tulburări de vorbire (logopedie):* corectarea tulburărilor de vorbire la preşcolari; dificultățile copilului bilingv etc. A contribuit la promovarea contactelor cu specialişti, cadre didactice universitare şi oameni de ştiință din străinătate promovând astfel schimbul de informații ştiințifice şi formarea unei concepții moderne şi avansate despre handicapați şi psihopedagogia recuperării şi integrării sociale a acestei categorii de populație. ***Participare la evenimente ştiințifice:*** a participat cu comunicări ştiințifice valoroase la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (şedință de

comitet PISE, Sofia, 1959); Primul Congres al Federației Mondiale a Surzilor (FMS). Roma, 1961; al 5-lea Congres Internațional al FMS – Varşovia, 1967; Prima Conferință mondială a defectologilor – Karlo-Vivary, 1977. ***Medalii şi distincții:*** „A 50-a aniversare a PCR", „30 de ani de la eliberarea României de sub dominația fascistă", Medalia de bronz a Universității din Padova (1961), Medalia de argint a expoziției internaționale a muncii cu prilejul sărbătoririi centenarului unității Italiei (1961), „A 40-a aniversare a PCI" (Italia, 1961), „A 50-a aniversare a PCI" (Italia, 1971*).* ***Recunoaşteri:*** Premiul „Constantin Pufan" instituit de Colegiul Psihologilor din România; un număr important de şcoli speciale şi centre şcolare pentru educație incluzivă din țară (Bucureşti, Galați, Timişoara, Vaslui, Turnu Severin etc.) poartă numele „Constantin Pufan" ca recunoştință a contribuțiilor acestui autor în Defectologie şi Psihopedagogie specială. ***Publicații.*** **1.** ***Volume:*** *Psihologie pedagogică* (1970, curs, CMUB, Universitatea Bucureşti); *Probleme de surdo-psihologie* (vol. I, 1972, vol. II, 1981); *Probleme de surdologie* (coord. vol. I, 1972; vol. II, 1982); *Probleme de surdopedagogie* (coord., vol. I, II, 1979); *Curs de psihologie şcolară* (1982, coord. şi coautor, CMUB, Universitatea Bucureşti). **2.** ***Studii şi articole (selectiv): P.C.*** a publicat peste 150 de studii şi articole de specialitate dintre care peste 30 în reviste de specialitate din străinătate (Italia, URSS, RDG): *Contribuția procesului de învățământ la dezvoltarea copilului surdo-mut*, în *Volumul de comunicări ale I. St. P.* (1958); *Câteva particularități psihologice ale dezvoltării copilului surdo-mut în perioada începutului demutizării*, în: „Revista de pedagogie", 1956, 7; *Însuşirea flexibilității cuvintelor şi a relațiilor dintre ele de către copilul surdo-mut în procesul demutizării*, în„Analele româno-sovietice", Seria Pedagogie-Psihologie, 1957; *Unele particularități psihologice ale abstractizării şi generalizării la copilul surdomut în perioada începutului demutizării*, în „Probleme de pedagogie, psihologie pedagogică şi defectologie", 1958; *Unele aspecte ale corelației dintre senzorial şi logic la copilul surdomut în curs de demutizare*, „Revista de pedagogie", 1958, 3; *Contribuția procesului de învățământ la dezvoltarea intereselor elevului surdomut*, „Revista de pedagogie", 1959, 5; *Unele particularități psihologice ale limbajului interior la surdomuții în curs de demutizare,* „Revista de psihologie", 1959, 4; *Unele particularități ale viselor la surdomuții în curs de demutizare,* în„Analele româno-sovietice", Seria Pedagogie-Psihologie, 1959, 4; *Interesele profesionale, sprijin al dezvoltării vocației profesionale la elevii şcolilor profesionale de surdomuți*, în „Buletin pedagogic" al MSPS, 1963, 2; *Dezvoltarea învățământului special şi a cercetării ştiințifice în domeniul defectologiei*, „Revista de pedagogie", 1964, 10; *Procesul dezvoltării gândirii la surdomutul în curs de demutizare,* „Revista de pedagogie", 1965, 9; *Constituirea surdo-psihlogiei ca ramură a psihologiei deficienților*, „Revista de psihologie", 1968, 1; *Aspecte ale operațiilor de analiză şi sinteză logică la surdomutul în curs de demutizare*, în *Probleme de defectologie*, vol. V, 1966; *Relațiile dintre gândire şi imaginație în procesul dezvoltării labiolecturii la surzii în curs de demutizare*, „Revista de pedagogie", 1967, 9; *Aportul demutizării la transformarea caracteristicilor calitative ale gândirii surdomutului*, în „Analele Universității Bucureşti", 1968, Seria Ştiințe sociale-Filosofie; *Sesizarea tautologiei, a absurdului şi a relațiilor cauzale de către debilii mintal*, „Revista de psihologie", 1968, 3; *Imobilitatea structurilor verbale memorate contextual şi dezvoltarea gândirii la copilul cu debilitate mintală*, „Revista

de pedagogie", 1969, 2; *Comun şi specific în evoluția psihologiei deficienților,* în „Pedagogie specială", 1972; învățare şi creativitate la deficienții de auz, în „Analele Universității Bucureşti", Seria Psihologie 1972; *Condiționarea învățării de relațiile interindividuale şi interpersonale la elevii din şcoala generală, şcoala specială pentru surzi şi şcoala ajutătoare*, în „Analele Universității Bucureşti", Seria Psihologie, 1973; *Parametrii dezvoltării psihice şi ai învățării la debilii mintal*, în „Pedagogie specială", buletin CDP al Ministerului Muncii, nr. 1; *Utilizarea strategiilor gândirii în rezolvarea de exerciții şi probleme de către elevii din clasele I-IV ale şcolii ajutătoare*, în „Pedagogie specială", buletin CDP al Ministerului Muncii, 1973, nr. 2; *Cauzele psihopedagogice ale indisciplinei la elevii din şcoala ajutătoare*, „Revista de pedagogie", 1973, 10; *Implicații psihopedagogice în modernizarea învățământului special*, în „Psiho-pedagogie specială", 1973. 28; *Integrarea în viața socială a deficienților de auz,* Asociația surzilor 1974; *Caracteristicile variantei epistolare a limbajului scris la surdomuții în curs de demutizare,* în *Probleme de defectologie*, vol. IX, 1975; *Rolul problematizărilor concrete şi al celor prefigurate pentru cunoaşterea psihomotricității debililor mintal şi a imbecililor*, în *Probleme de defectologie*, vol. XI, 1983. ***Aprecieri:* 1.** *„Prof. Constantin Pufan, deosebită sensibilitate şi o tendință foarte conturată de a ajuta persoanele defavorizate cărora le-a dedicat numeroase studii şi, mai cu seamă, pentru cei cu deficiență de auz şi vorbire, oferindu-le şi o metodologie complexă de demutizare"* (Emil Verzea, interviu, accesat 9 septembrie 2022 din: https://unibuc.ro/am-incredere-in-disponibilitatile-de-inventibilitate-si-de-deschidere-spre-noua-le-tinerilor-interviu-cu-prof-univ-dr-emil-verza/). **2.** *„Figură proeminentă a psihologiei şi defectologiei din țara noastră, Constantin Pufan a contribuit timp de 30 de ani (1954-1984) la dezvoltarea cercetării ştiințifice şi metodologice în domeniul defectologiei, la orientarea şi modernizarea învățământului special pentru handicapați, la pregătirea studenților şi la perfecționarea personalului didactic din acest învățământ, la conducerea unor doctoranzi în domeniul psihopedagogiei recuperatorii. Activitatea intensă şi multilaterală a prof. univ. dr. Constantin Pufan se caracterizează prin umanism, printr-o înaltă etică profesională şi reprezintă o contribuție importantă la fundamentarea ştiințifică a defectologiei româneşti"* (Stănică, I., Sfetcu, V. şi Radu, Gh., 1990, p. 224). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris*; Constantin Pufan (1928-1984).* „Revista de psihologie", 1985, 31(2), 168; Stănică, I., Sfetcu, V. şi Radu Gh. (1990). *Contribuția profesorului universitar dr. Constantin Pufan la dezvoltarea cercetării ştiințifice în domeniul defectologiei din țara noastră (1926-1984).* În E. Verza (1990, coord.), *Elemente de psihopedagogia handicapaților* (pp. 224-229), Universitatea Bucureşti, Facultatea de Psihologie, Pedagogie, Sociologie şi Psihopedagogie specială.

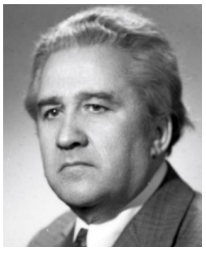

PUFAN, PETRE (n. 24 septembrie 1923, comuna Broşteni, jud. Mehedinți – d. 25 decembrie 1998, Bucureşti) psiholog român, profesor universitar specializat în psihologie pedagogică şi psihologia muncii. A urmat şcoala generală în comuna natală (1930-1935) după care s-a înscris la Şcoala normală de învățători din Târgu Jiu pe care a absolvit-o în 1943. Urmează apoi Şcoala

de ofițeri de rezervă pe care a absolvit-o în 1945 cu gradul de sublocotenent. În perioada 1945-1949, funcționează ca învățător la diferite şcoli generale şi îşi susține examenele de diferență pentru echivalarea studiilor. În 1948 s-a înscris la Facultatea de Pedagogie-Psihologie a Universității din Bucureşti pe care a absolvit-o în 1952. Doctor în psihologie cu teza *Unele aspecte ale legăturii dintre general şi particular în gândirea copiilor (314 ani),* Universitatea Bucureşti, 29 iunie 1964, cond. şt. prof. Gh. Zapan. Student al prof. M. Ralea şi acad. prof. M. Beniuc; student şi colaborator al prof. Gh. Zapan. Adept al şcolii experimentaliste şi clinice de psihologie. ***Ascendență academică:*** este reținut ca Preparator (1951-1952) la Catedra de Psihologie din anul IV de studenție (1951). A urmat o „frumoasă carieră didactică universitară parcursă cu onestitate, devotament şi demnitate" (M. Zlate, 1983) până la gradul de profesor universitar. Asistent univ. (1952-1955), şef de lucrări (1956-1967), conf. univ. (1967-1972) şi profesor universitar (1972-1993) la Catedra de Psihologie a Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea Bucureşti. A îndeplinit cu tact şi responsabilitate funcția de Şef al Catedrei de Psihologie în perioada 1975-1977. În perioada 1962-1965, a lucrat cu o jumătate de normă la Institutul de Ştiințe Pedagogice. ***Afilieri academice:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1956-). ***Activitate didactică:*** a predat cursul *de Psihologie experimentală şi statistică* timp de 10 ani, iar din 1956 a fost decenii întregi (1956-1993) titular al cursului de *Psihologia muncii şi Ergonomie* la Catedra de Psihologie a Facultății de Istorie-Filosofie, Universitatea Bucureşti. A predat cursul de Ergonomie pentru Secția de Sociologie a Facultății de Filosofie. În anul universitar 1971/1972 a predat cursuri de Psihologia muncii şi Ergonomie la Institutul Politehnic Bucureşti, Facultățile de Automatică şi Mecanică agricolă. ***Cercetări:*** a debutat cu studii de psihologia copilului pe probleme de percepție, reprezentări şi gândirea copilului preşcolar; relația dintre general şi particular în gândirea copiilor (teza de doctorat). A continuat cu studii de psihologie pedagogică referitoare la educarea aptitudinilor, formarea diferitelor categorii de deprinderi, organizarea rațională a muncii intelectuale, cunoaşterea psihologică a elevilor. Dar cea mai mare parte a vieții a dedicat-o problematicii psihologiei muncii, disciplină pe care a predat-o cu pasiune şi probitate ştiințifică aproape 30 de ani. În acest domeniu a publicat studii, articole manuale universitare, lucrări monografice şi de sinteză. Subiecte cercetate: problema formării şi dezvoltării percepției şi reprezentărilor la copil; problema dinamicii gândirii şi posibilitățile de concretizare ale copilului; instruirea practică a elevilor în şcolile profesionale şi tehnice; formarea deprinderilor de muncă; probleme psihologice ale organizării muncii; formarea aptitudinilor şi gândirii tehnice; orientarea şi selecția profesională; probleme psihologice ale învățământului profesional şi tehnic; rolul psihologului în industrie; revoluția tehnico-industrială şi formarea profesională industrială; participarea psihologului la cercetarea ergonomică; geneza accidentelor în munca industrială. ***Contribuții:*** dezvoltarea psihologiei muncii în țara noastră; învățarea şi dezvoltarea ontogenetică; rolul şi locul cunoştințelor, priceperii şi deprinderilor în formarea profesională industrială; etapele pregătirii profesionale; formarea diferitelor categorii de deprinderi; organizarea rațională a muncii intelectuale etc.

Premii, medalii şi recunoaşteri: Premiul „Vasile Conta" (1972) al Academiei RSR pentru colaborare la lucrarea *Psihologia muncii industriale* şi Premiul Ministerului Educaţiei şi Învăţământului (1969) pentru lucrarea *Psihologia muncii* (1968); Medalia „Eliberarea de sub jugul fascist" (1954); Medalia „30 de ani de la eliberarea României de sub dominaţia fascistă" (1974). ***Invenţii brevetate:*** „Aparat pentru studierea relaţiilor dintre funcţia receptoare şi cea efectoare în situaţii critice" (1973, în colab.). ***Publicaţii. Volume proprii, coautor, în colab., cursuri (selectiv):*** *Trupul şi sufletul* (1963); *Psihologia muncii industriale* (1967, în colab., premiul „V. Conta" al Academiei RSR, 1971); *General şi particular în gândirea copiilor. Cercetări experimentale* (1968); *Psihologia muncii* (1968; 1978); *Tehnică experimentală şi statistică psihologică şi pedagogică* (1969, Curs Universitatea Bucureşti); *Selecţia şi orientarea profesională* (1971, în colab. cu C. Botez şi M. Mamali, Ministerul Muncii). A publicat singur şi în colaborare, în domeniul psihologiei muncii, psihologiei experimentale şi psihologia pedagogică: nouă cursuri, cinci volume de specialitate, peste 60 de articole şi studii şi 50 comunicări ştiinţifice. ***Aprecieri:*** *„Prin competenţa sa profesională, prin efortul, conştiinciozitatea şi pasiunea sa, a contribuit la formarea nenumăratelor generaţii de psihologi... la transmiterea cunoştinţelor psihologice şi în folosul studenţilor unor institute tehnice (Politehnica, Construcţii), la formarea lor nu numai ca buni specialişti, ci şi ca oameni adevăraţi... De o rară sensibilitate şi omenie, cu alese trăsături moral-caracteriale, Petre Pufan s-a făcut cu uşurinţă agreat şi stimat de colegi şi studenţi contribuind la crearea unui climat destins şi tonifiant de muncă, încredere şi încurajare reciprocă"* (Zlate, M., 1983, p. 64. *Medalion. Dăruire şi Onestitate*. „Revista de pedagogie". ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris*; Pufan Petre-Dosar personal*, Arhiva Resurse umane, Universitatea din Bucureşti, consultat de dr. P. Mureşan, 28 septembrie 2022; Zlate, M. (1983). *Medalion. Dăruire şi Onestitate*. „Revista de pedagogie", nr. 10, p. 64.

RACU, IGOR (n. 1 ianuarie 1964, Orhei, Republica Moldova) psiholog şi profesor universitar român din Republica Moldova. Licenţiat al Facultăţii de Psihologie, Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov" din Moscova (1981-1986). Doctor în Psihologie cu teza *Dezvoltarea imaginii de sine în copilăria precoce* susţinută la 6 octombrie 1992 la Institutul de cercetări ştiinţifice în domeniul Psihologiei generale şi Psihologiei educaţionale al Academiei de Ştiinţe Pedagogice a URSS, Moscova (ca şi competitor), cond. şt. Avdeeva Natalia, doctor în psihologie, cercetător ştiinţific superior. Doctor habilitat în Psihologie cu teza *Psihogeneza conştiinţei de sine în diferite situaţii sociale de dezvoltare* susţinută la 22 mai 1998 în cadrul Institutului de Ştiinţe Pedagogice şi Psihologice din Chişinău, consultant ştiinţific prof. Nicolae Bucun, doctor habilitat în psihologie. Aceasta a fost prima teză de doctor habilitat în psihologie susţinută în Republica Moldova. ***Ascendenţă academică:*** asistent universitar (1986-1989), lector superior (1989-1993), conf. univ. (1993-2001), prof. univ. (2001 – prezent) la Catedra

de Psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chişinău. Conducător de doctorat în Psihologie din anul 1998. A pregătit un doctor habilitat şi 9 doctori în psihologie din Republica Moldova şi România. ***Poziţii de management academic:*** decan al Facultăţii de Psihologie şi Psihopedagogie specială a Universităţii Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chişinău (ianuarie 1992 – iunie 2009); prorector pentru Ştiinţă şi Relaţii internaţionale al Universităţii Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chişinău (2009-2020). În anul 2015 este ales Director al Şcolii doctorale de psihologie în cadrul acelaşi universităţii (prin cumul). ***Contribuţii la fondarea instituţiilor psihologice:*** În anul de studii 1990-1991 împreună cu 3 colege din cadrul Catedrei de Psihologie a fondat *Serviciul psihologic şcolar* din mun. Chişinău punând fundamentul dezvoltării psihologiei aplicative în Republica Moldova. În anul de studii 1991-1992 împreună cu colegii de catedră fondează *prima Facultate de Psihologie din Republica Moldova* (prin fuziunea Facultăţii de Defectologie şi a Catedrei de Psihologie), Facultatea de Psihologie şi Psihopedagogie specială care a început să funcţioneze din vara anului 1992. Începând din anul 2001 în cadrul Facultăţii de Psihologie şi Psihopedagogie specială demarează procesul de susţinere a tezelor de doctorat în psihologie în cadrul Consiliului Ştiinţific Specializat pe care în calitate de dr. habilitat şi profesor universitar îl conduce. În anul 2005 fondează la facultate şi devine redactor-şef al primei reviste de specialitate în domeniu – „Psihologie. Pedagogie specială. Asistenţă socială". ***Mobilitate academică:*** participant la numeroase programe: ***ERASMUS*** (2013, Iaşi, Lituania; 2014, Franţa; 2018-2019, Bucureşti; 2015, Olanda); ***TEMPUS*** (2012, Tallinn, Estonia; 2013, Germania, Spania, Suedia; 2014, Minsk, Cluj-Napoca; 2015, Karlsruhe, Germania). Visiting Professor (stagii de vizită şi documentare) la universităţi şi institute de cercetare: China (2011), Viena (2012), Kiev (2012), SUA (2013). ***Afilieri profesionale şi academice:*** în 36 ani de activitate de bază în cadrul Universităţii Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chişinău, ***R.I.*** a îndeplinit mai multe funcţii în diferite organizaţii, instituţii, asociaţii şi comisii precum: membru Comisia pentru evaluarea revistelor din cadrul Agenţiei Naţionale de Calitate în Educaţie şi Cercetare (ANACEC) (2019 – prezent); membru Comisia de Atestare a Consiliul Naţional de Atestare şi Acreditare (CNAA) (2013-2018); vicepreşedinte al Comisiei unificate de expertiză, CNAA (2013-2018); membru Comisia de experţi CNAA a Republicii Moldova (2000-2004); preşedinte al Consiliului Ştiinţific Specializat pentru susţinerea tezelor de doctor şi doctor habilitat în psihologie (din 2001 – prezent); fondator şi redactor-şef al primei reviste de specialitate din Republica Moldova: *„Psihologie. Pedagogie specială. Asistenţă socială"* (2005-2021); redactor ştiinţific al „Revistei de ştiinţe socio-umane" editată de UPS (2009-2020); redactor ştiinţific/coordonator al culegerii anuale *Probleme actuale ale ştiinţelor socio-umanistice şi modernizării învăţământului* (2009-2020); redactor ştiinţific al culegerii anuale *Probleme actuale ale ştiinţelor socio-umanistice. Analele ştiinţifice ale studenţilor şi masteranzilor* (2009-2020); redactor ştiinţific al culegerii anuale *Probleme actuale ale ştiinţelor umanistice. Analele ştiinţifice ale doctoranzilor* (2009-2015); membru în Colegiul de redacţie al revistei „Romanian Journal of Psychological Studies", Bucureşti (2014 – prezent); membru în colegiul de redacţie al revistei „Психологія і

суспільство", Ternopol, Ucraina (2015 – prezent); membru în colegiu de redacție al revistei „Вестник МГИРО", Minsk, Belarus (2019 – prezent); membru al Asambleei Academiei de Ştiințe a Republicii Moldova (2013-2018). ***Activitate didactică:*** de-a lungul a aproape patru decenii ***R.I.*** a format generații întregi de studenți în psihologie predând cu pasiune, competență, spirit analitic şi rigurozitate *Cursuri de licență* (Psihologia proceselor cognitive, Psihodiagnoza şi statistica psihologică, Psihologia dezvoltării, Psihologia motivației, Cercetologia), *Cursuri de masterat* (Teste de inteligență, aptitudini, performanță, Chestionare de personalitate şi tehnici proiective) şi *Cursuri de doctorat* (Metodologia cercetării psihologice). ***Cercetări şi contribuții.*** **1.** ***Teme/subiecte cercetate:*** dezvoltarea personalității la diferite etape de vârstă; dezvoltarea psihică la diferite etape de vârstă; dezvoltarea personalității în diferite situații sociale de dezvoltare; dezvoltarea caracteristicilor de personalitate în funcție de situația socială de dezvoltare; dezvoltarea imaginii de sine în copilăria precoce; dezvoltarea conştiinței de sine la diferite etape de vârstă; dezvoltarea conştiinței de sine în funcție de situația socială de dezvoltare; dezvoltarea laturii cognitive a conştiinței de sine la diferite vârste; dezvoltarea laturii afective a conştiinței de sine în funcție de situația socială de dezvoltare; dezvoltarea sferei afectiv-volitive la vârstă şcolară mică; dezvoltarea empatiei la vârsta preadolescentă etc. **2.** ***Rezultate, concepte, teorii, idei şi contribuții: R.I.*** a elaborat o teorie a genezei conştiinței de sine în ontogeneză, concepția dezvoltării conştiinței de sine în funcție de situația socială de dezvoltare; a aprofundat şi extins conceptul de situație socială de dezvoltare (L.S. Vîgotski); a dezvoltat şi completat concepția genezei comunicării (M.I. Lisina) ş.a. ***Premii, distincții, medalii, decorații:*** Cercetătorul anului 2020, Secția Ştiințe Sociale şi Economice, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chişinău; Medalia „Milescu Spătaru", Academia de Ştiințe a Republicii Moldova, 2020; Medalia „Ion Creangă", Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chişinău, 2019; Diploma Guvernului Republicii Moldova, 2018; Diploma Preşedintelui Republicii Moldova, 2018; Ordinul Gloria muncii al Republicii Moldova, 2015; Diploma Meritul academic a Academiei de Ştiințe din Republica Moldova; Cercetătorul anului 2015, Secția Ştiințe Sociale şi Economice, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chişinău etc. ***Evenimente ştiințifice naționale (peste 200):*** Conferința Ştiințifică Națională cu Participare Internațională „Probleme ale ştiințelor socio-umanistice şi ale modernizării învățământului", 25 martie 2022, Chişinău; Conferința Ştiințifică Națională cu Participare Internațională „Probleme ale ştiințelor socio-umanistice şi ale modernizării învățământului", 26 aprilie 2021; Conferința ştiințifică națională „Asistența psihosocială în contextul noilor realități pe timp de pandemie", 16 aprilie 2021, Chişinău; Conferința ştiințifico-practică „Practica psihologică modernă", Chişinău, 28-30 septembrie, 2018; Conferința cu participare internațională „Structura şi dinamica personalității umane în epoca globalizării: perspective psiho-socio-pedagogice", 26 mai, 2017, Bălți; Conferința ştiințifico-practică „Aspecte psiho-sociale în protecția copilului şi familiei de violență", 21 octombrie, 2016. Chişinău. ***Evenimente ştiințifice internaționale (peste 150):*** Simpozion Național cu participare internațională KREATIKON, 7-9 aprilie

2022. „Anxietatea adolescenților în contextul noilor provocări sociale"; 6th International Scientific and Practical Conference Scientific community: interdisciplinary research. Hamburg. Germany. Februarie, 2022. „Dezvoltarea personalității adolescenților din situații sociale de dezvoltare diferite"; 11th International Scientific and Practical Conference Science and practice: implementation to modern society. Octombrie 2021, Manchester. „Modalități de manifestare ale anxietății la adolescenți"; International Scientific and Practical Conference Scientific research în XXI century. Noiembrie 2021, Ottawa. Canada. „Personalitatea preadolescenților din diferite tipuri de familie"; Congresul ştiinţific internaţional MoldoPolono-Român: Educație-Politici-Societate CHIŞINĂU – CRACOVIA. Chişinău, 14-15 mai 2021. „Componentele personalității şi anxietatea la copii şi adolescenți"; Conferința internațională Сучасні тренди розвитку освіти: перспективи і здобутки, 27-28 noiembrie 2020. Odessa; Seminar internațional Inovații pedagogice în educația incluzivă. Karlsruhe. Germania. 2-8 februarie 2015; Seminar Internațional „Eastern Partnership in Pedagogical Innovations in Inclusive Education", Suedia, 29 septembrie – 6 octombrie 2013. Institutul Tehnologic Regal din Stokholm; Seminar internațional: Învățământul Superior şi Cercetarea în SUA 22 iunie – 15 iulie 2013, SUA etc. ***Publicații (selectiv):*** peste **340** volume proprii, coordonate, editate sau în colaborare, studii şi articole. **1.** ***Volume proprii şi coautor:*** *Psihogeneza conştiinței de sine în condiții sociale diferite* (1997); *Psihologia conştiinței de sine* (2005); *Bazele teoretice şi aplicative ale proiectării şi implementării conținuturilor formării psihologilor la ciclul licențial al învățământului superior* (2010, coautor); *Psihologia dezvoltării* (2013, coautor); *Psihodiagnoza. Teste psihologice* (2014); *Psihodiagnoza. Statistică psihologică* (2017); *Dezvoltarea intereselor ocupaționale la vârsta adolescentă* (2019, coautor); *Dezvoltarea empatiei la vârsta preadolescentă* (2020, coautor); *Dezvoltarea inteligenței sociale în adolescența timpurie* (2020, coautor). **2.** ***Articole publicate (selectiv):*** *Psihogeneza conştiinței de sine în diferite situații sociale de dezvoltare* (2010); *Dezvoltarea conştiinței de sine la diferite etape de vârstă* (2014); *Aspectele anxietății la şcolari* (2014, coautor); *Vîgotski şi unele probleme ale psihologiei dezvoltării* (2015); *Psihogeneza conştiinței de sine în diferite situații sociale de dezvoltare* (2018); *Studiul violenței la vârsta preadolescentă* (2020); *Dezvoltarea personalității la adultul emergent* (2021). ***Aprecieri:*** *„Atunci, la începutul anilor '90, când Moldova s-a desprins de Uniunea Sovietică şi încerca să-şi găsească un nou loc în lume, un loc mai potrivit cu firea ei, a apărut necesitatea ca şi psihologia sovietică moldovenească să-şi redefinească identitatea, să-şi reinventeze principiile şi strategiile de dezvoltare şi funcționare şi să se transforme într-o psihologie modernă şi bine articulată noului context național-istoric. Dl. profesor Igor Racu a jucat un rol primordial în acest proces de edificare a noii psihologii moldoveneşti: a înființat prima Facultate de Psihologie în Republica Moldova ca unitate de formare şi cercetare, căreia i-a stat în frunte şi a condus-o ani buni, a creat prima revistă de ştiință şi practică psihologică şi i-a îndrumat activitatea, a mai organizat şcoala doctorală de psihologie şi a gestionat evoluția şi buna ei funcționare. Prin inițierea şi desfăşurarea de proiecte academice şi de cercetare cu parteneri europeni a contribuit substanțial la dezvoltarea şi afirmarea psihologiei moldoveneşti ca entitate ştiințifică şi academică de tip european cu proprie fizionomie"* (Ion Negură, *Profesor Emeritus* al

Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă", din Chişinău, 15 aprilie 2022). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*. Anexa 2.

RADU, GHEORGHE (n. 3 august 1933, Reghin, jud. Mureş – d. 17 mai 2015, Bucureşti) psiho-pedagog român, cercetător academic şi profesor universitar specializat în Psihopedagogie specială: Defectologie şi Oligofrenopedagogie. Student al Facultății de Pedagogie (anul I) Universitatea Bucureşti (1952-1953); este trimis la studii în URSS (1953) la Institutului Pedagogic de Stat din Moscova, Facultatea de Defectologie, secția Oligofrenopedagogie şi specializare didactică Geografie (septembrie 1953 – iunie 1957). Obține diploma de profesor pentru şcoli speciale pentru handicapați mintal (1957). Doctor în Psihologie, specialitatea Defectologie la Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Istorie-Filosofie (1981) cu teza *Imaginea schematică şi simbolul grafic în activitatea şcolară cu debilii mintal,* susținută în iunie 1981, coord. şt. prof. univ. dr. Constantin Pufan. Profesor gradul I (1981), titlu obținut la Facultatea de IstorieFilosofie, Universitatea Bucureşti. ***Ascendență profesională şi academică***: inspector de învățământ pentru Şcolile speciale la Ministerul Învățământului şi Culturii (1957-1962); cercet. şt. pr. III (1962-1982), fiind şi şef al Sectorului Şcoli speciale (1962-1972) la Institutul de Ştiințe Pedagogice (1962-1982), devenit Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice (1975-1982) şi desființat în 1982 în urma scandalului Meditației Transcendentale; profesor defectolog şi diriginte la clasele VII-VIII (1982-1984), profesor C.D.V. la cabinetul logopedic (1984-1992) şi director adjunct (1991) la Casa de copii şcolari nr. 11 cu şcoală ajutătoare nr. 6 din Bucureşti (1982-1991); cercet. şt. Pr. I la Institutul Național de Recuperare şi Educație Specială a Persoanelor Handicapate (1991-1993); conf. univ. (1993-2001) şi prof. univ. (2001-2003) la Catedra de Psihoped agogie specială a Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea din Bucureşti (din 1993). S-a pensionat în 2003 şi a continuat sa lucreze în regim plata cu ora. Membru al Colectivului redacțional al „Revistei de Educație Specială" (1991-1993). ***Activitate didactică:*** a avut o activitate didactică neobosită de-a lungul anilor, formând, în special după 1990, generații de specialişti în domeniul psihopedagogiei speciale ca profesor în cadrul Catedrei de Psihopedagogie specială a Facultății de Psihologie şi Pedagogie, Universitatea din Bucureşti. A contribuit la dezvoltarea acestui domeniu prin decenii de muncă de cercetare, predare şi publicații. A predat cursuri la studenții din anii I-III (Psihologie şcolară pentru învățământul special şi integrat, Psihopedagogia comunicării la handicapați, Psihopedagogia dificultăților de învățare, Didactică învățământului special, Psihopedagogia handicapaților de intelect, Metodologii în psihopedagogia handicapaților de intelect) şi masterat (Metodologii moderne în educația specială integrată, Metodologii clasice şi moderne în şcoala incluzivă) şi a îndrumat şi coordonat lucrări de licență şi disertație. ***Cercetări şi contribuții:*** timp de două decenii (1962-1982) a inițiat şi condus proiecte de cercetare în domeniul

psihopedagogiei speciale, defectologie şi oligofernopedagogie desfăşurând o prodigioasă activitate de cercetare în cadrul Institutului de Ştiinţe Pedagogice. A realizat şi publicat cercetări experimentale privind handicapaţii mintali şi a dezvoltat un model de instruire operaţional-anticipativ-compensator, adaptat procesului de învăţare la handicapaţii mintali. ***Publicaţii:*** a publicat peste de 80 de lucrări: volume monografice, capitole în volume, studii şi articole în culegeri tematice şi în reviste, cursuri universitare şi 10 manuale şcolare, traduceri; a publicat, în ţară şi străinătate, numeroase articole (peste o sută), comunicări, cronici, recenzii, materiale de popularizare a domeniului psihopedagogiei speciale şi a învăţământului special şi special-integrat pentru persoane cu handicap şi nevoi educaţionale speciale. **1. *Volume proprii, coord. sau coautor***: *Probleme de defectologie privind folosirea de mijloace intuitive de către debilii mintali* (1966); *Capacitatea de reproducere de figuri geometrice* (1967); *Dezvoltarea abilităţilor manuale ale debililor mintal* (1968*); Problemele învăţământului special* (1975, 1976*); Unele particularităţi ale învăţământului pentru debili mintal* (1976, în colab.); *Operaţii cu scheme şi imagini ale copiilor cu debilitate mintală* (1979, 1980); *Psihopedagogia dezvoltării şcolarilor cu handicap* (1999); *Introducere în psihopedagogia şcolarilor cu handicap* (1999, coord. şi coautor); *Psihopedagogia şcolarilor cu handicap mintal* (2000; 2002); *Psihologie şcolară pentru învăţământul special* (2002, sinteze). **2. *Capitole în volume:*** „Specificul tulburărilor dezvoltării la copiii deficienţi", în Verza, E. (coord.), *Ghidul educatorului* (1997); „Evaluarea copiilor cu cerinţe educative speciale" (CES), „Tulburările de dezvoltare la copii şi problematica integrării lor şcolare" (în colab. cu D.V. Popovici) şi „Integrarea şcolară a copiilor cu handicap mintal", în Verza, E. & Păun E. (1998, coord.), *Educaţia integrată a copiilor cu handicap*. A publicat zece studii experimentale în culegerea *Probleme de defectologie* (1964-1983; vol. IV-XI). **3. *Manuale şi programe şcolare pentru învăţământul special (şcoli ajutătoare):*** *Geografie. Manual pentru clasa a IV-a, şcoli ajutătoare* (1960, în colab.); *Aritmetica. Manual pentru clasa a V-a a şcolilor ajutătoare* (1964, în colab.); *Geografia R.R. Manual pentru clasa a V-a, şcoli ajutătoare* (1965); *Geografie. Manual pentru clasa a V-a, şcoli ajutătoare* (1966, în colab.); *Geografie. Manual pentru clasa a VI-a a şcolilor ajutătoare* (1968, revizie şi reeditări în: 1970, 1975, 1978; în colab.); *Geografie. Manual pentru clasele a V-a şi a VI-a, şcoli ajutătoare* (1970, revizie şi reeditări în: 1972, 1975, 1977, 1978); *Geografie. Manual pentru clasa a VII-a a şcolilor ajutătoare* (1968, revizie şi reeditări în: 1972, 1975, 1978, 1980; în colab.); *Geografia RSR. Manual pentru clasa a VIII-a a şcolilor ajutătoare* (1968, revizie şi reeditări în: 1970, 1972, 1975, 1977; în colab.); *Programa de geografie pentru şcolile ajutătoare, clasele V-VIII* (1975, în colab.); *Cunoaşterea mediului înconjurător. Manual pentru clasa a V-a, şcoli ajutătoare* (1998, în colab.). **4. *Traduceri din lb. rusă (în colab.):*** *Probleme de pedagogie specială, culegere de studii, întocmită prin selectarea unor materiale din literatura de specialitate rusă* (1961, în colab.); Zankov, L.V. (1961, în colab.), *Convorbiri cu învăţătorii. Probleme ale predării la clasele elementare*; Uşinski, K.D., *Omul ca obiect al educaţiei* (1974, vol. I; 1975, vol. II); I.K. Babanski (1979), *Optimizarea procesului de învăţământ;* Vlasova, T.A. şi Pevzner, M.S. (1975), *Despre copii cu abateri în dezvoltare*; Babanski, I.K. (1979, în colab.), *Optimizarea procesului de învăţământ*. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi*

români, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori, rude sau cunoscuţi*. Anexa 2; *CV, poză şi profil ½ pagini* obţinute prin e-mail de la lector dr. Viorel Agheană, Departamentul de Psihopedagogie specială, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Universitatea Bucureşti, 10 septembrie 2022.

RADU, IOAN (n. 15 august 1925, Petea de Câmpie, jud. Mureş – d. 20 iulie 2015, Cluj-Napoca) psiholog român, profesor universitar, personalitate reprezentativă a psihologiei româneşti. Studii liceale la Orăştie. Licenţiat al Facultăţii de Litere şi Filosofie, specialitatea Psihologie, Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca, 1944-1948. Doctor în psihologie cu teza *Aspecte psihologice ale formării noţiunilor ştiinţifice,* Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, 1967, cond. şt. prof. Al. Roşca. Elev al profesorilor Lucian Blaga, Fl. Ştefănescu-Goangă, E. Speranţia, Al. Roşca, D.D. Roşca, N. Mărgineanu de la care a preluat profunzimea şi fineţea în gândire, rigoarea carteziană şi spiritul experimental. ***Ascendenţă academică:*** asistent univ. (1949-1957), lector univ. (1957-1968), conf. univ. (1968-1977); prof. univ. şi conducător de doctorate (1977-1995) la Catedra de Pedagogie-Psihologie a Facultăţii de Istorie-Filosofie a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Profesor consultant (1995-2015) la Catedra de Psihologie a Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1965), AIPA (1974); membru activ al Academiei de Ştiinţe din New York (1994). A fost expert UNESCO. ***Poziţii de conducere academică, redacţională şi didactică:*** a fost şeful Catedrei de Psihologie între anii 1976-1977, reluând această funcţie după 1990, când a fost reînfiinţată, la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Secţia de Psihologie care fusese desfiinţată în perioada 1977-1990. Redactor-şef al „Revistei de psihologie" editată de către Academia Română şi al versiunii în limbi străine „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie" (1981-1991). Redactor principal (1990-1995) al revistei „Studia Universitatis «Babeş-Bolyai» – Series Psychologia – Paedagogia". ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de Psihologie generală, Psihologie educaţională, Psihologie socială, Psihologie experimentală şi statistică, Didactică, Metodologia cercetării psihologice şi analiza datelor. Profesor de înaltă ţinută, exigent şi ataşat faţă de munca didactică de pregătire ştiinţifică a studenţilor şi cadrelor didactice, ***R.I.*** a pregătit numeroase generaţii de specialişti, psihologi, profesori, transmiţându-le solide cunoştinţe profesionale. Cursurile şi prelegerile sale s-au bucurat de interes şi audienţă, fiind remarcate printr-o bună informare la zi, sistematizare a cunoştinţelor, claritate şi cursivitate a expunerii. De-a lungul a cinci decenii de carieră universitară prestigioasă a publicat lucrări de valoare dintre care două: *Psihologia şcolară* (1974) şi *Introducere în psihologie contemporană* (1990) au obţinut premii ale Academiei Române. A desfăşurat o activitate publicistică prodigioasă concretizată în tratate şi

manuale universitare, monografii, volume proprii şi în colaborare, studii şi articole etc., lucrări de referinţă în psihologie. ***R.I.*** a colaborat cu personalităţi de mare valoare ale psihologiei româneşti ca Fl. Ştefănescu-Goangă, Al. Roşca, N. Mărgineanu în cercetarea elementelor de psihometrie şi analiza factorilor psihici. În probleme de psihologie şi pedagogie şcolară şi educaţională a colaborat cu D. Salade. ***Cercetări şi contribuţii:*** în domeniul *psihologiei şcolare/educaţionale*: formarea noţiunilor ştiinţifice, însuşirea cunoştinţelor şi rezolvarea problemelor de matematică, fizică şi geometrie de către elevi prin procesul complex de abstractizare treptată; optimizarea predării matematicii, fizicii şi botanicii prin instruire programată; a propus o teorie unitară a învăţării bazată pe abordarea cognitivă a formării noţiunilor şi abilitaţilor folosind prototipuri, scheme şi structuri cognitive; a extins această teorie printr-un concept al programării pedagogice a conţinuturilor de învăţare, la discipline ca matematica, fizica, gramatica, botanica şi chimia, bazată pe: segmentarea materiei/ conţinuturilor de învăţare în unităţi informative secvenţiale, exemple şi contra exemple, definirea strategiilor de învăţare (prescripţie algoritmică, învăţarea pe modele, problematizare etc.), exerciţii şi aplicaţii, secvenţe recapitulative de fixare şi sinteză, subprograme de învăţare pentru prevenirea greşelilor, instituirea unor modele eficiente de autocontrol pe parcursul instruiri şi învăţării. Este unul dintre iniţiatorii experimentării notării profesionale. În domeniul *psihologiei sociale*: cercetarea experimentală a atitudinilor, elaborarea instrumentelor de investigare a atitudinilor; *etnopsihologia* bazată pe studiul „emic" – din interiorul comunităţii şi studiul „etic" – din afara ei, în scopul surprinderii comparative relevante a identităţii culturale şi evitării saturaţiei semantice; profilul spiritual al unei comunităţi, specificul psihologic al unui popor, ca grup compact, macrosocial. În domeniul *psihologiei experimentale şi metodologiei cercetării ştiinţifice:* elaborarea de instrumente de investigare ştiinţifică a personalităţii, elaborarea fişelor de caracterizare psihopedagogică a elevilor şi personalului muncitor; aplicaţii ale statisticii matematice în psihologie; a asigurat tranziţia de la statistica descriptivă la cea inferenţială în analiza datelor; a promovat designul experimental şi meta-analiza (*Metodologie psihologică şi analiza datelor*, 1993). A participat activ la cercetarea psihologică contractuală cu diferite unităţi industriale. Cercetările pe care le-a organizat şi condus au avut un caracter aplicativ, ***R.I.*** caracterizându-se ca un fin analist şi scrupulos al fenomenelor psihopedagogice. „*Neobosit întemeietor şi organizator de şcoală psihologică actuală, având o personalitate plină de înţelepciune, de perseverenţă, de generozitate şi căldură umană, dar şi de rigurozitate şi fermitate didactică, profesorul universitar doctor Ioan Radu a repus pe culmile cogniţiei şi meta-cogniţiei jaloanele construcţiei psihologiei, ca ştiinţă în continuă afirmare şi dezvoltare, pe tărâm clujean contemporan"* (Rugu, P., 24 iulie 2015). *In Memoriam* prof. univ. dr. Ioan Radu. Făclia, accesat 29 aprilie 2022 din https://ziarulfaclia.ro/a_1/in-memoriam-prof-univ-dr-ioan-radu/). ***Premii academice:*** laureat al premiului „Vasile Conta" al Academiei RSR (1976). Premii ale Academiei Române pentru lucrările *Psihologia şcolară* (1974) şi *Introducere în psihologie contemporană* (1990). ***Colaborare şi participare la evenimente ştiinţifice:*** a participat

cu comunicări ştiinţifice originale la numeroase evenimente ştiinţifice din ţară şi internaţionale (Ljubljana, Berlin). ***R.I.*** a avut o amplă colaborare de specialitate cu psihologi şi matematicieni de la Catedra de Psihologie a Universităţii din Bruxelles. Promotor fervent al psihologiei româneşti, cunoscut şi apreciat şi peste hotare, ***R.I.*** a colaborat cu psihologi din Franţa, Polonia, Belgia. L-a avut ca mentor ştiinţific şi colaborator de peste hotare pe profesorul Jean-Marie Faverge (1912-1988), din Bruxelles, matematician şi psiholog, specialist în ergonomie şi metodologie, directorul Laboratorului de Psihologie al Universităţii Libere din Bruxelles. ***Publicaţii:*** **1. *Volume proprii:*** *Probleme psihologice ale predării matematicii şi fizicii* (1958); *Introducere în psihologia experimentală şi statistică* (1967); *Psihologia învăţării* (1969); *Psihologie şcolară* (1974, Premiul Academiei RSR); *Psihologie socială* (1977); *Experienţă didactică şi creativitate* (1987); *Introducere în didactică* (1988); *Introducere în psihologia contemporană* (1990, Premiul Academiei Române); *Metodologie psihologică şi analiza datelor* (1993). **2. *Volume coautor şi coordonator***: *În legătură cu formarea priceperilor şi deprinderilor matematice la elevi,* în „Studii de psihologie pedagogică" (1958); *Formarea priceperilor şi deprinderilor practice în cadrul lecţiei*, în „Unele probleme ale lecţiei" (1961); *Psihologie generală* (1960, 1976, colab.); *Îndrumător pentru studierea şi caracterizarea psihologică şi pedagogică a elevilor* (1961, colab.); *Psihologie pedagogică* (1962, 1967, colab.); *Psihologia copilului preşcolar* (1964, 1970, 1974, colab.); *Pedagogia* (1960, 1962, 1964, 1979, colab.); *Creativitatea – modele, programare* (1967, colab.); *Conţinutul şi procedeele programării pedagogice*, în „Educaţie şi contemporaneitate" (1972, edit. D. Salade); *Examenul psihologic la intrarea în clasa I*, în „Orientare şcolară şi preorientare profesională. Îndrumător pentru cadre didactice" (1976, edit. D. Salade); *Studii de psihologie şcolară* (1979); *Psihologia educaţiei şi dezvoltării*, în „Sinteze de psihologie contemporană" (1983, vol. 3); *Experienţă didactică şi creativitate* (1987, în colab.); *Introducere în psihologia contemporană* (1991, Premiul Academiei Române, în colab.); *Metodologia psihologică şi analiza datelor* (1993, în colab.); *Psihologia socială* (1994, în colab.); *Didactica modernă* (1995, în colab.); *Dezbateri de didactică modernă* (1997, în colab.); *Strategii metacognitive în procesul învăţării la elevi*, în „Studii de didactică aplicată" (2000, coord. Radu, I., Ionescu, M., Salade, D.). **3. *Studii şi articole în reviste de specialitate (selectiv):*** *Cooperarea în activitatea intelectuală* (1948, „Revista de psihologie", 3-4); *Despre unele greşeli tipice în asimilarea algebrei elementare* (1953, „Revista de pedagogie", 4-5); *Probleme psihologice ale predării matematicii şi fizicii* (1958); *Cu privire la metodica studierii procesului de instruire practică în producţie a elevilor* (1961, „Studia"); *Formarea deprinderilor de autocontrol în procesul instruirii practice a elevilor* (1962, „Revista de pedagogie"); *Instrucţia programată şi problemele aplicării ei în şcoală* (1964, „Revista de pedagogie", 6); *L'acqusition de certaines connaissances mathematique par l'apprentisage programme* (1967, „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie"; *Relaţii între raţionament şi deprindere în activitatea intelectuală a elevilor (la matematică)* (1967, Studia Universitatis „Babeş-Bolyai", Seria Psihologie-Pedagogie); *La resolution des problemes de geometrie comme processus psychologique* (1970, „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie");

O experiență de notare a personalului din proiectare (1973, Studia); *Principii metodologice în elaborarea şi utilizarea probelor psihologice* (1976, RP); *Stereotypes în Psychological Research* (1982, „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie"); *Assimilating new findings în the field o educational research: some sociopsychological aspects* (1987), „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie"); *Psihologia interculturală* (1987, RP); *Strategii metacognitive în procesul învățării la elevii inteligenți şi la cei mediocri* (1997, „Cogniție, Creier, Comportament", 3). ***Aprecieri:*** *„Profesorul Ioan Radu... a fost liantul între generația de psihologi clujeni dinaintea desființări psihologiei de către regimul comunist (1977/1982) şi noua generație de psihologi clujeni de după Revoluția din 1989. El a fost cel care a dat noua direcție psihologiei clujene, prin aducerea unor psihologi tineri, care au imprimat un suflu modern psihologiei clujene (suflu uşor diferit față de alte centre academice psihologice din România). A fost un om exigent, pariind, de cele mai multe ori, corect pe oameni de valoare şi refuzând să aducă în grup oameni mai puțini valoroşi (în ciuda faptului că acest lucru îi putea crea animozități). Dar, prin această atitudine responsabilă, psihologia clujeană a rămas, în structura sa fundamentală, o Şcoală, pe linia Goangă-Roşca/Mărgineanu-Radu... Astfel de oameni, capabili să promoveze standarde pe care ei din cauza vremurilor nu au avut cum să le atingă (iar perioada comunistă a fost o frână uriaşă), nu să se autopromoveze blocând astfel asimilarea unor lucruri noi, au fost şi sunt astăzi rari şi ei sunt mentorii şi creatorii de şcoli academice care rămân în memoria oamenilor."* (David, D., 20 iulie 2015. *In Memoriam Ioan Radu*. Accesat 29 aprilie 2022 din https://danieldavidubb.wordpress.com/2015/07/20/astazi-a-incetat-din-viata-marele-psiholog-roman-ioan-radu/). ***Recunoaşteri:*** Un număr special din revista „Cogniție, Creier, Comportament" (septembrie 2000) a dedicat, ca semn de prețuire, un grupaj de aprecieri intitulat *Omagiu profesorului I. Radu*, la împlinirea vârstei de 75 de ani. Opera ştiințifică a prof. ***R.I.*** a fost prezentată cu următoarele titluri: 1) *Radu Ioan – Psiholog, Profesor universitar* în „Enciclopedia marilor personalități contemporane", volumul V, 2003, Bucureşti, Editura Geneza (pp. 281-286); 2) *Profesor doctor Ioan Radu – Psihologia între „spiritul de finețe" şi „spiritul de geometrie"* în Colceriu Gr. (2005), „Personalități clujene contemporane", vol. I, Editura Limes, Cluj-Napoca (pp. 325-335). ***Aprecieri:*** *„Profesor şi cercetător de o seriozitate exemplară. Un ardelean aşezat, calm, truditor, foarte meticulos. Psiholog şi pedagog, a refuzat funcțiile de conducere, prețuind mult timpul dedicat cercetării. Modest şi discret, dotat cu mare putere de muncă, consider că va rămâne în istorie ca un experimentalist de elită"* (Ion Mânzat). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. V (J-W). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 282-286; David, D. (2015). *IOAN RADU Personalitate reprezentativă a scolii clujene de psihologie*, accesat 29 aprilie 2022 din: https://danieldavidubb.files.wordpress.com/2015/07/217-1192-1-pb.pdf; Rugu, P. (13 aprilie 2023). *prof. univ. dr. Ioan Radu, o personalitate ştiințifică marcantă în psihologia clujeană*, accesat 29 aprilie 2022 din http://persida-rugu.blogspot.com/2013/04/prof-univ-dr-ioan-radu-o-personalitate.html; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*, Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, p. 280.

RADU, NICOLAE (n. 10 decembrie 1932, Tătaru, jud. Prahova – d. 8 octombrie 2016, Bucureşti) psiholog român, cercetător academic şi profesor universitar specializat în psihosociologie, teoriile învățării şi teoria grupurilor. A absolvit cursurile primare în comuna natală (1938-1942) şi Şcoala normală la Blaj (1942-1950). Licențiat al Facultății de Filosofie, Universitatea Bucureşti (1950-1955). A fost căsătorit cu Valentina Radu, psiholog. Doctor în psihologie cu teza *Posibilitatea unei programări structurale de tip formațional* (1970). ***Ascendență profesională şi academică:*** inspector şcolar Ministerul agriculturii, Departamentul Gospodăriilor Agricole de Stat (1856-1960); secretar tehnic la „Revista de psihologie" a Academiei Române (1960-1962); asistent şi lector la Catedra de Psihologie a Universității Bucureşti pentru disciplinele Psihologie, Pedagogie, Psihologia copilului şi Psihologie pedagogică (1963-1969) şi concomitent, cercetător cu jumătate de normă la Institutul de Ştiințe Pedagogice; consilier pentru probleme de modernizare a învățământului în Ministerul Educației Naționale (1969-1971); lector (1969) şi conferențiar (1971-1974) la Institutul Central de Perfecționare a Personalului Didactic şi la Sectorul de Cercetare Interdisciplinară a Învățământului Superior (1974-1976); psiholog principal la Centrul de Cercetări Sociologice al Academiei de Ştiințe Sociale (1976-1989); profesor asociat la Catedra de Sociologie a Universității Bucureşti (1990-1991); cercet. şt. pr. gradul II şi I la Institutul de Ştiințe ale Educației (1990-1997); conf. univ. (1992-1996), prof. univ. şi decan (1997) la Facultatea de Sociologie-Psihologie a Universității „Spiru Haret". ***Publicații:*** *Învățarea programată (structurală) a gramaticii în clasele II-IV* (1970); *Industrializare şi urbanizare – cercetări de psihologie socială la Boldeşti* (1970, coautor); *Teoria grupurilor şi cercetarea colectivelor şcolare* (1974, în colab.); *Învățare şi gândire. Evoluții şi sens* (1976); *Dirijarea comportamentului uman* (1981); *De la comunitatea rurală la comunitatea urbană (1981, coautor); Dirijarea comportamentului uman* (1981); *Pedagogia comportamentului uman* (1981); *Spre o tehnologie a educației* (1983, coautor); *Întoarcerea spre om* (1984); *Psihologia socială în România* (1984, în colab.); *Comportamente culturale şi profesionale* (1987, coord, în colab.); *„Reciclarea gândirii"* (1991, coautor); *Psihologia vârstelor. Adolescența. Schiță de psihologie istorică* (1995); *Prefaceri socio-umane în România secolului XX. De la societatea tradițională la societatea post-comunistă* (1996, coautor); *Psihologia educației* (2000, coautor). ***Apreciere:*** *„Un psiholog foarte serios şi foarte cinstit. A fost un destoinic redactor la «Revista de psihologie» a Academiei Române, profesor dăruit şi lider de încredere"* (I. Mânzat). ***Surse:*** Radu Nicolae în *Sociologi români: mică enciclopedie* (2001), coord. Ştefan Costea, Editura Expert, p. 370; *Nicolae Radu,* accesat 30 aprilie 2022 din: https://www.facebook.com/Nicolae-Radu-831181673567774/. ***Notă:*** fotografia a fost obținută în septembrie 2023 direct de pe biroul autorului cu ajutorul unui vecin care avea grijă de apartament după moartea soților Radu.

RADU, VALENTINA (n. 1930, Bucureşti – d. 11 ianuarie 2014, Bucureşti) psiholog şi cercetător academic român. Soția psihologului Radu Nicolae. A lucrat în cercetare în domeniile psihologiei copilului şi a psihologiei pedagogice. S-a remarcat prin contribuții în problemele *Dezvoltării funcționale a structurilor gândirii operatorii la şcolarii mici*. Lucrarea sa *Gândirea concret operatorie şi conținutul obiectual* a luat premiul Academiei RSR în 1975. A tradus, în colaborare, opere psihologice fundamentale din literatura sovietică, printre care lucrările importante ale celebrului psiholog L.S. Vîgotski. ***Publicații (Selectiv):* 1. *Volume proprii şi în colab.:*** *Sănătate şi frumusețe* (1968, în colab.); *Gândire concret-operatorie şi conținut obiectual* (1973, 9 ediții în 3 limbi); *Laboratoarele uzinale de psihosociologie*: (1974, în colab.); *Cunoaşterea personalității elevului preadolescent. Îndrumări pentru profesori şi părinți* (1981, coautor). **2. *Traduceri:*** *Probleme de psihologia personalității şcolarului. Culegere de studii* (1963, trad., în colab.); Vîgotski, L.S., *Opere psihologice alese* (1971-1972, trad. În colab.); Vîgotski, L.S., *Gândire şi limbaj* (1972, trad., în colab.); Kuliutkin, I.N., *Metode euristice în structura rezolvării de probleme* (1974, în colab.); Kudreavțev, T.V., *Psihologia gândirii tehnice: (procesul şi metodele de rezolvare a problemelor tehnice*) (1981, trad., în colab.). A publicat peste 50 de lucrări. ***Surse:*** *Radu Valentina,* accesat la data de 21 ianuarie 2023 din: https://worldcat.org/identities/viaf-289601113/; *Notă:* poza a fost obținută de la nepotul Radu Nicu, 21 ianuarie 2023 prin transfer Whatsapp.

RALEA, MIHAI DUMITRU (n. 30 aprilie 1896, Huşi, jud. Vaslui – d. 17 august 1964, Berlinul de Est) personalitate marcantă a vieții culturale, ştiințifice, universitare şi politice a României la mijlocul secolului XX; ilustru om de cultură, psiholog, sociolog, filosof, eseist, critic literar, profesor universitar, academician, diplomat şi politician român. *„Salvator al psihologilor opresați de regimul comunist"*. Fiu al magistratului Dumitru Ralea, a urmat şcoala primară la Huşi, a absolvit Liceul Internat la Iaşi (1914) şi a început studiile universitare la Bucureşti, unde a urmat un singur an de studii (1915-1916). A fost remarcat de Constantin Rădulescu-Motru şi a avut colegi pe Tudor Vianu (1898-1964) şi Nicolae Bagdasar (1896-1971). Ca student a debutat în revista „Convorbiri Literare" cu studiul *Importanța sociologică a lui G. Tarde* (1916) şi a publicat în „Studii filosofice" (1916, vol. VIII, fasc. III, pp. 140-160) lucrarea *Relațiunile dintre imagine şi gândire*. Îşi definitivează studiile la Facultatea de Drept şi Litere a Universității din Iaşi, unde obține în 1918 licența în Drept, iar în 1919 licența în Litere şi Filosofie, beneficiind de o lege a războiului care permitea scurtarea duratei studiilor. A avut ca profesori pe Garabet Ibrăileanu, Constantin Rădulescu-Motru, C. Stere. Obținând o bursă, îşi continuă studiile în Franța la École normale supérieure de Paris (1919-1923), unde obține două titluri de doctor: primul în ştiințe economice şi politice, cu teza *Proudhon: sa conception du progrès et son attitude sociale* (1922, tipărită

la Paris, Editura Jouve, 98 p.) şi al doilea în Litere la Sorbona cu teza *L'idée de révolution dans les doctrines socialistes. Étude sur l'évolution de la tactique révolutionnnaires* (1923, tipărită la Paris şi apoi în limba romană, 1930, 360 p.) şi teza complementară: *Révolution et socialisme: essai de bibliographie* (Paris, PUF, 1923, 80 p.). L-a avut conducător de doctorat pe cunoscutul sociolog funcţionalist Célestin Bouglé (1870-1940). Ultima teză a fost prefaţată de conducătorul de doctorat. A studiat cu Pierre Janet, Lucien Herr, Paul Fauconnet, Lucein Levy-Bruhl şi a fost un mare admirator al savanţilor occidentali H. Taine, Th. Ribot, S. Freud, H. Bergson, É. Durkheim, W. James. Prim redactor şi apoi director al revistei „Viaţa românească" (din 1933) susţinut de G. Ibrăileanu care i-a fost mentor şi l-a urmărit încă din liceu (S. Aurel, 2020, p. 271). Aici va lucra cu G. Călinescu (1899-1965) şi D. I. Suchianu (1895-1985). ***Ascendenţă academică:*** asistent la Catedra de Logică şi Istoria Filosofiei a prof. Ion Petrovici la Universitatea din Iaşi (1922); conferenţiar de Pedagogie socială şi Legislaţie şcolară naţională şi comparată la Catedra de Pedagogie socială a Facultăţii de Filosofie şi Litere a Universităţii din Iaşi (1923-1926); profesor (la 29 de ani) de Psihologie şi Estetică la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi (1926-1938). Profesor şi şef al Catedrei de Estetică şi Critică literară (1938-1942), profesor la Catedra de Psihologie (1942-1964) a Facultăţii de Litere şi Filosofie a Universităţii din Bucureşti şi şef al Catedrei de Psihologie (1948-1964). ***Titluri academice:*** membru titular al Academiei Române (1948); preşedinte al Secţiei de Ştiinţe Economice, Filosofice şi Juridice a Academiei (1959-1963). ***Poziţii de conducere în stat:*** ministru al Muncii şi Ocrotirilor Sociale (1937), ministru al Artelor în guvernul Petru Groza, ministru plenipotenţiar la Legaţia Română din Washington (1946-1948), deputat în Marea Adunare Naţională (1948-1952); vicepreşedinte al Prezidiului Marii Adunări Naţionale şi membru al Consiliului de Stat (1963-1964); reprezentant al României la UNESCO; preşedinte al Institutului Român pentru Relaţii cu Străinătatea (IRCS). În calitate de ambasador al României la Washington a făcut parte din delegaţia României la Conferinţa de pace de la Paris (29 iulie – 15 octombrie 1946) împreună cu Gheorghe Tătărescu, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Lucreţiu Pătrăşcanu, Ştefan Voitec, Ion Gheorghe Maurer şi alţii. Politician inteligent, rafinat intelectual, versatil şi maleabil, ***R.M.*** făcut parte dintr-un spectru larg de formaţiuni şi partide politice trecând oportunistic de la Partidul National Ţărănesc la Frontul Renaşterii Naţionale al regelui Carol al II-lea şi apoi la Partidul Muncitoresc Român, dar fără a deveni membru al acestui partid comunist întrucât nu i s-a acceptat cererea. În timpul regimului Antonescu este arestat şi dus în lagărul de deţinuţi politici de la Târgu Jiu pentru vederi politice de stânga şi atitudine antihitleristă (1941). Aici îl cunoaşte şi se împrieteneşte cu Gheorghe Gheorghiu-Dej. A votat pentru împotrivirea armată ultimatului sovietic din iunie 1940, a fost un luptător antifascist şi a cerut mareşalului Ion Antonescu ruperea alianţei cu Germania hitleristă şi ieşirea României din războiul împotriva Uniunii Sovietice. Ca personalitate culturală aderă la mişcarea comunistă şi după 23 august 1944 ocupă funcţii importante de stat în noul regim comunist instalat de sovietici. Ca ambasador al Românei în SUA a făcut eforturi de detensionare a relaţiilor româno-americane, a

solicitat sprijin pentru combaterea secetei din Moldova şi a cerut ca România să nu fie abandonată dincolo de „Cortina de fier". În 1958 ***R.M.*** a fost desemnat să poarte tratative cu guvernul URSS pentru restituirea unor piese importante din tezaurul României rămas la Moscova. A reuşit aducerea în ţară a unei părţi a Tezaurului de la Pietroasa – vestita „Cloşcă cu puii de aur" după o lungă perioadă de înstrăinare la Moscova. Ca preşedinte al Institutului Român pentru Relaţii cu Străinătatea a avut contribuţii importante la dezvoltarea relaţiilor culturale şi politice cu numeroase state şi importante organizaţii ale ONU. ***Poziţii de conducere academică şi contribuţii la dezvoltarea infrastructurii Psihologiei ca instituţie şi ştiinţă în România postbelică:*** într-o perioadă istorică dificilă, ***R.M.*** şi-a folosit din plin, cu tact diplomatic, prestigiul, poziţiile în stat şi relaţiile personale pentru a recrea infrastructura instituţională a psihologie româneşti postbelice şi a salva pe unii psihologi valoroşi (C. Botez, T. Herseni) de opresiunea noului regim comunist. Pentru unii a intervenit discret în reducerea sentinţei de încarcerare şi reangajarea în cercetare după eliberarea din închisori. Pentru alţii, ieşiţi din închisoare (filosoful Ion Petrovici) şi fără mijloace de subzistenţă, a intervenit pentru a obţine pensie. De asemenea l-a ajutat pe C. Rădulescu-Motru să nu moară în mizerie (A. Stan, 2019, p. 279) trecându-l pe statele de plată ale colectivului de psihologie din cadrul Institutului de istorie şi Filosofie. Mai mult, a intervenit ca acesta, bătrân şi bolnav, să fie internat în timpul iernii în Institutul de geriatrie al doamnei Ana Aslan pentru tratament. După întoarcerea din misiunea diplomatic[din SUA, a intervenit pentru înfiinţarea Secţiei de Psihologie în cadrul Facultăţii de Filosofie a Universităţii din Bucureşti (1948); a fondat, împreună cu un comitet de iniţiativă, „Revista de psihologie" (1955), al cărei redactor-şef a fost până la moartea sa, în 1964. A iniţiat în 1955 crearea *Institutului de Psihologie* al Academiei RSR şi a fost primul director (1956) al acestui institut în care a atras psihologii valoroşi ai timpului (C. Botez, M. Bejat, T. Slama-Cazacu, S. Marcus) şi a dezvoltat planuri şi teme noi de cercetare. În 1958 a obţinut un sediu pentru Institut într-o clădire monument istoric din str. Frumoasa nr. 26, fostă proprietate a familiei Catargi, plecată din ţară. În acest nou sediu s-au format cabinete şi laboratoare de cercetare (psiho-fiziologie, psihologia limbajului etc.), s-a achiziţionat şi instalat aparatura necesară de cercetare. Institutul a avut următoarele secţii principale: psihologie generală, psihofiziologie, psihologia copilului, psihopatologie, psihologia muncii. Institutul a fost transferat în 1970 către Academia de Ştiinţe Sociale şi Politice, iar în 1978, în urma unor restructurări, Institutul a fost transferat la Ministerul Educaţiei şi Învăţământului şi unit cu Institutul de Ştiinţe Pedagogice sub numele de Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologie. Acesta a fost desfiinţat în 1982 în urma scandalului *Meditaţiei Transcendentale*, când cercetătorii s-au opus excluderii din partid a unor colegi. Institutul de Psihologie a fost reînfiinţat 1990 în cadrul Academiei Române cu numele „Mihai Ralea", dar ulterior a fuzionat cu Institutul de Filosofie şi numele lui Mihai Ralea a fost înlocuit cu cel al lui „Constantin Rădulescu-Motru". ***R.M.*** a fost, împreună cu un comitet de iniţiativă, fondatorul şi primul preşedinte al *Asociaţiei Psihologilor din România* (1964). Aproximativ în aceeaşi perioadă a fondat seria de psihologie „Revue Roumanie des

Science Sociales – Série de Psychologie", două numere pe an, o varianta în limbi străine a „Revistei de psihologie". Această variantă a contribuit la schimbul de publicații cu străinătatea acumulând un fond documentar valoros al Institutului de Psihologie. ***Activitate didactică:*** erudit om de știință și personalitate marcantă a învățământului universitar, ***R. M.*** a desfășurat o activitate multilaterală și complexă. Dincolo de bogata și vasta sa activitate culturală, publicistică, eseistică, diplomatică și politică, ***R.M.*** a desfășurat o prodigioasă activitate didactică și științifică ca profesor de psihologie. A fost de la început adept profund convins al evoluționismului darwinist și al condiționării social istorice a vieții psihice umane. În perioada interbelică și-a conceput cursul de psihologie într-un ciclu de 4-5 ani format din psihologie generală (primul an), caracterologie și tipologie (anul II), psihologie socială (anul III) și psihologie comparată (zoopsihologie, psihologia vârstelor, a sexelor, a popoarelor, și elemente de psihopatologie pentru dimensiunea comparativă) (anul IV). Cursul era preponderent orientat spre condiționarea socială a fenomenelor psihice și evoluționismul darwinist. Folosind psihologia comparată ca un cadru de referință, ***R.M.*** explica în cursurile sale comparativ evoluția filogenetică și ontogenică a psihismului uman sub influența factorilor biologici, socio-culturali și a modurilor de producție specifice diferitelor popoare. Cu ajutorul psihologiei patologice explică prin retrogresiune caracteristicile etapelor de dezvoltare ale vieții psihice normale. În anul universitar 1944-1945, ***R.M.*** a predat un *Curs de psihologie socială*, cu o tematică specifică: conflictul dintre conștiință și viață în filosofia contemporană, procesul comunicării individ-societate și formele sale, structura maselor sub aspect psihosocial, relația dintre conștiința socială și conștiința individuală, influența socială asupra fenomenelor psihice, fenomenele psihice superioare generate de societate, determinarea socială a personalității. În perioada postbelică a predat aproape două decenii cursurile de *Psihologie generală* și *Istoria psihologiei* stimulând și dezvoltând gândirea și cultura psihologică românească și dând o orientare specifică întregii activități psihologice din România. Cursurile lui ***R.M.*** au avut o largă asistență de studenți și public, erau adevărate lecții de istorie, artă și cultură în câmpul cunoașterii psihologice. Își învăța studenții cum să vadă procesele psihologice complexe și concrete dincolo de structura și rețeaua abstractă a conceptelor. „Cursul său era o expunere psiho-socio-culturală cu frecvente excursuri mai ales din literatura franceză, pe care o cunoștea bine încă din perioada studiilor în Franța. Avea darul de a prezenta teorii complicate prin fraze simple cu armonie a textului fără egal, fără sa facă abuz de metafore. În schimb, apela în timpul expunerii la prezentarea de paradoxuri și la comparații" (comentariu A. Stan, 2019, p. 273, pe baza articolului lui A. Tabachiu, 1998). ***R.M.*** a fost „o personalitate complexă cu unele înclinații apolinice dar și un dionisiac, de aceea el considera„arta ca plăcere a simboliei" (I. Mânzat, 2003, p. 1012). ***Contribuții științifice:*** spirit de înaltă cultură umanistă, gândirea psihologică lui ***R.M.*** s-a dezvoltat în cadrele antropologiei culturale și filosofice, schițată încă din studiul *Definiția omului* (1928), reluată, sistematic, în *Explicarea omului* (1946, 1972, 1996) și a evoluat în permeanță spre „tendința către un antidogmatism structural" (N. Tertulian). ***R.M.*** a creat infra-

structura instituțională necesară dezvoltării psihologiei ca ştiință în România postbelică prin sprijinirea reînființării învățământului universitar psihologic (1948), fondarea „Revistei de Psihologie" (1955), a Institutului de Psihologie (1956) şi a Asociației Psihologilor din România (1964); a stimulat cercetările experimentale la Catedra de Psihologie şi Institutul de Psihologie; a dezvoltat orizonturi noi de gândire psihologică postbelică şi a schițat un sistem psihologic propriu; a dezvoltat o îndrăzneață *ontologie a obstacolului* şi o interesantă *teorie a amânării* descrise în lucrarea sa importantă *Explicarea omului* (1946, 1996); a fundamentat esența activă a conceptul de „adaptare" şi a dezvoltat o viziune psihologică a „omului total" şi a „omului concret" din perspectiva condiționării sociale şi biologice; a demonstrat condiționarea socială, culturală şi istorică a psihicului, a susținut determinismul social în dezvoltarea conştiinței umane (teza privind expresia socială a emoțiilor) şi a combătut exagerarea rolului inconştientului şi a instinctelor; a dezvoltat o schemă semiotică ce face distincție între simboluri „deziderative" în transfigurarea realității pe baza normelor idealului şi simboluri „expresive" ca forme transfigurative între imagini şi concepte. **1.** ***Viziunea, concepția şi gândirea psihologică a lui R.M.:*** din analiza operei psihologice a lui ***R.M.*** se pot desprinde următoarele elemente fundamentale: a) Omul trebuie cercetat în totalitatea sa, ca *om total*, în acțiune şi în funcție de mediul său fizic şi contextul social de viață. Omul este o realitate de sine stătătoare conştientă, originală şi creatoare. „Psihologia ştiințifică trebuie să cerceteze nu numai *omul total*, nici numai *omul activ*, ci omul în *acțiuni*, nu însă izolat, ci în totalitatea relațiilor sale cu natura şi societatea" (*Schița unui sistem de psihologie*, „Revista de psihologie", 1964, 4, p. 278). Fenomenale psihice sunt fenomene de viață, cercetarea lor nu poate fi limitată la laborator şi nici la aspecte parțiale (senzație, percepție, gândire, memorie, limbaj etc.); b) Fenomenele psihice specific umane au o condiționare biologică şi socială. Condiționarea social-istorică a psihicului uman este coordonata principală a operei psihologice a lui ***R.M.*** În jurul căreia s-au concentrat lucrările sale privind: senzațiile, funcția memoriei şi înțelegerii, nivelurile de conştiință, valoarea comunicativă a emoțiilor, atitudinile morale, dinamica şi mecanismele creației artistice, individualitatea şi personalitatea în contextual social istoric; c) Fenomenele psihice sunt fenomene evolutive atât filogenetic, cat şi ontogenetic. Ele au o istorie şi se dezvoltă de la simplu la complex, de la inferior la superior, de la instinct la rațiune, de la natural la cultural şi de la individualitate la personalitate. Psihologia ca ştiință umanistă trebuie să cerceteze istoria vieții psihice, să se orienteze istoric şi să acționeze ca o ştiință istorică; d) Psihologia nu se poate limita numai la studiul vieții psihice a omului adult, normal, contemporan, din propria noastră civilizație. Ca ştiință comparativă, psihologia trebuie să cuprindă în obiectul ei de cercetare atât studiul vieții psihice umane cât şi a celei animale, studiul vieții psihice infantile şi a celei mature, studiul vieții psihice normale şi patologice, studiul vieții psihice a oamenilor din societăți evolutive şi a celor din societăți primitive şi intermediare etc. (Herseni, T., Botez, C.I., Bejat, M. et al., 1965, pp. 164-165); e) Fenomenele psihice sunt analizate şi reflectate nu numai de cunoaşterea ştiințifică ci şi de cea artistică, în special literatura. Acest fapt nu trebuie neglijat de

către psiholog. **2. *Schița unui sistem de Psihologie*** (M. Ralea, 1964, „Revista de psihologie", nr. 4, pp. 275-275*)*: ca sinteză a activității didactice şi ştiințifice de decenii în domeniul psihologiei, ***R.M.*** a încercat o sistematizare a concepției lui despre psihic într-un articol relativ scurt şi concentrat. El militează pentru o „clasificare a proceselor psihice după alte criterii decât cele ale formei, anume după locul funcțional pe care îl ocupă ele în operațiile de rezolvare a problemelor vitale, după semnificația lor în relațiile dinamice alese omului cu mediul său *natural*, dar mai ales *social* de viață". Sistematizăm ideile, tezele şi elementele esențiale ale acestui sistem: **1.** *Premisele sistemului psihologic*: psihologia umană prezintă în permanență un anumit grad de conştiință care variază atât ontogenetic, cât şi istoric în funcție de progresul social-cultural; activitatea nervoasă superioară şi psihicul sunt *funcții de relație*; conştiința nu se reduce la *conştientizarea* existenței, ci determină şi *problematizarea* ei; pentru omul conştient elementele mediului devin probleme; comportamentul uman intercalează între stimul şi reacție o verigă nouă de legătură care constă în căutarea răspunsului celui mai adecvat prin analiza şi aprecierea situației şi prin selectarea şi declanşarea unei reacții considerată a fi cea mai corespunzătoare; *inteligența* este un mijloc de a ieşi dintr-un impas; pentru om, orice situație pentru care nu este pregătit să-i facă față este o *problemă* care trebuie rezolvată într-un fel sau altul. **2.** *Cele cinci elementele ale sistemului psihologic al lui Ralea*: a) *înțelegerea şi aprecierea unei situații noi* în care se află omul şi pe care trebuie să o înfrunte şi să o rezolve conform cerințelor de viață; b) *amânarea ca act psihic suspendat* între percepție şi acțiune; c) *al treilea element cu rol frenator* între stimul şi reacție pentru luarea deciziei corespunzătoare; d) *compensația* ca formă alternativă de obținere a satisfacției printr-o altă activitate când problema nu poate fi rezolvată; e) *simularea* ca mijloc secundar de acțiune când problema nu poate fi rezolvată – merge de la minciună şi ipocrizie ca forme inferioare şi brutale până la poze, măşti, roluri de împrumut, atitudini teatrale, filistinism, snobism, afectare, bovarism, manierism, atitudini convenționale etc.; f) *creativitatea sau inventivitatea* ca formă superioară de rezolvare a problemelor de viață. Concluzia lui Ralea: „Psihologia ştiințifică trebuie să cerceteze nu numai „omul total", nici numai „omul activ", ci omul în acțiune, nu însă izolat, ci în totalitatea relațiilor sale cu natura şi cu societatea". **3. *Teoria amânării:*** inițial conceptul nuclear de *amânare*, a fost lansat şi teoretizat de Eugeniu Speranția, dar Ralea l-a ridicat la rangul de teorie, element esențial şi diferențiator între regnul uman şi animal şi mai ales cadru de dezvoltare şi evoluție a psihismului uman. Similar concepției lui Max Scheler, ***R.M.*** respinge conceptul de *homo faber şi* postulează ideea ca nu construcția de unelte îl deosebeşte pe om de animale, animalele având şi ele capacitatea de a construi unelte. Deosebirea constă în capacitatea omului de a-şi controla instinctele şi de a-şi amâna reacțiile. Psihismul uman evoluat se diferențiază de cel animal prin capacitatea de amânare a reacției față de stimulii externi. Plecând de la premisa condiționării sociale şi culturale a psihismului, ***R.M.*** a pus la baza psihismului uman *capacitatea de amânare,* o verigă intermediară între stimul şi reacție, între percepție şi act. Astfel a creat celebra *teorie a amânării* (*Amânarea, condiție specifică a psihologiei umane*, 1957) prin care consideră

aşteptarea, întârzierea intenţionată a reacţiei la stimuli şi controlul impulsurilor ca element diferenţial esenţial între regnul uman şi cel animal: „În această noţiune de întârziere stă tot specificul său diferenţial în comparaţie cu impulsivitatea nestăpânită a psihologiei animale" (*Ibidem*). Amânarea permite distanţarea, înţelegerea, evaluarea şi căutarea de soluţii, deci elaborarea unei înţelegeri adecvate a situaţiei şi reprezintă *domeniul de construcţie a vieţii psihice*. Prin amânare, omul opune factorilor de determinare obiectivă o deliberare conştientă, subiectivă şi creativă. Mai mult, Ralea vede amânarea ca o axă fundamentală a psihicului prin care evoluează şi se dezvoltă întregul psihism uman, de la procesele cognitive, volitive şi afective la structurile de personalitate, motivaţii, aspiraţii şi idealuri: *„toate faptele sufleteşti sunt suspendări ale unui răspuns imediat"*, *„... amânarea fenomenelor sufleteşti e o condiţie primordială a oricărei activităţi psihice umane... apariţia raţiunii şi conştiinţei se datoreşte amânării, inhibiţiei sau piedicilor pe care aceste funcţiuni le introduc în psihismul automat şi impulsiv al omului primitiv!"* (*Definiţia omului,* 1928; *Explicarea omului*, 1946). Omul percepe realitatea complexă cu probleme şi situaţii, dar înaintea de a reacţiona încearcă sa o înţeleagă, analizează, caută soluţii, gândeşte, meditează, îşi exprimă anumite opţiuni, interese şi aspiraţii şi apoi ia decizia să acţioneze în mod responsabil. *„Chiar analiza, înţelegerea şi aprecierea situaţiei constituie un act care se aşază între stimul şi răspuns. În perspectiva acţiunii, aceasta înseamnă însă o întârziere, un obstacol, o amânare. Este limpede că psihologia umană se compune din trei termini, nu din doi. Între percepţie şi act, între stimul şi răspuns ia loc un al treilea element, cu rol frenator... abia după această amânare, omul opreşte definitiv acţiunea sau o declanşează cu fermitate... orice act psihic uman este un act psihic suspendat. Amânarea fenomenelor sufleteşti este o condiţie a oricărei activităţi psihice umane... Prin amânare, omul îşi acordă singur răgazul necesar căutării"* (Ralea, *Schiţa unui sistem de psihologie*, 1964). Majoritatea ideilor psihologice fundamentale ale lui ***R.M.*** sunt prezentate în lucrarea de antropologie culturală şi de psihologie a personalităţii *Explicarea omului* (1946; reeditare postumă, l972, 1996). În concepţia lui Ralea, omul este capabil de a-şi controla instinctele şi depăşi condiţia biologică printr-o etică ontologică a *actelor psihice suspendate*, crearea de *autoobstacole* care permit *amânarea reacţiei,* ceea ce permite construcţia psihică a *realităţii conştientizate.* Astfel, înainte de a reacţiona, conform celor *cinci elemente fazice ale sistemului psihologic* al lui Ralea, omul încearcă să *înţeleagă şi apreciază situaţia*, *amână* reacţia, decizia de a reacţiona, pentru a căuta variante de răspuns, preferinţe, soluţii etc.; dacă nu poate răspunde, caută variante *compensatorii* sau *simulează,* dar în final face eforturi de răspuns adecvat prin *creativitate şi inventivitate.* Această fază defineşte tendinţa fundamentală a omului spre crearea de valori. Amânarea este abordată de către ***R.M.*** pe verticalitatea psihismului uman, de la senzaţii şi percepţii la procesele şi însuşirile psihice superioare (gândire, voinţă etc.) devenind mai accentuată şi de mai lungă durată la nivelele superioare ale psihismului uman. Astfel, prin amânare se valorifică experienţa trecutului reţinută în memorie, iar actele psihologice oprite sau „suspendate" se acumulează şi se proiectează în viitor. Ca urmare, *prin amânare omul descoperă o nouă dimensiune a timpului – viitorul*, pe care nu o găsim în regnul animal. Dar descoperirea viitorului generează nevoia şi posibilitatea previziunii.

Animalele nu au o dimensiune a viitorului şi nu pot gândi abstract. Orientarea în timp a animalelor este instinctivă şi dependentă de ciclurile naturii. La baza concepţiei psihologice şi antropologice a lui ***R.M.*** stă ideea opoziţiei dialectice dintre dat şi construit, dintre ce este moştenit genetic şi ce este construit prin învăţare şi educaţie (*Dialectique du donné et du construit*, 1958). Amânarea reacţiei prin controlul tendinţelor instinctive impulsive, este prezentă nu numai în structura psihică a omului ci şi în viaţa socială. Societatea exercită presiune asupra indivizilor şi le controlează instinctele şi comportamentul prin norme, valori şi relaţii sociale. Conservatorii tind spre conservarea datului, iar progresiştii luptă pentru perfecţionarea organizării sociale (S. Ghiţă, 1969, p. 1230). Analizând conceptul de amânare a lui Ralea, I. Mânzat (2003, p. 1013) apreciază: „El a dezvoltat o dialectică a datului şi construitului (a naturalului şi artificialului). Sensul evoluţiei omului este, după Ralea, o anumită eliberare de necesitatea imediată a condiţiilor exterioare. Omul nu se poate smulge din determinismul natural, dar, amânând-şi reacţiile, refuzând determinismul vital, direct şi imediat, el îl poate„domestici". În explicarea omului, ca un laitmotiv revine invocarea postulatului kantian: aspiraţia de a considera omul drept scop şi nu mijloc, postulat în care Ralea vedea axa moralei democratice. El acordă o mare atenţie reliefării unor demarcaţii nete între psihismul animal şi psihismul uman. Dependenţei tiranice a animalului de mediu, caracterului exploziv şi nemijlocit al psihismului animal, dominat de reacţii automate, de reflexe instantanee, de acte instinctive şi răspunsuri rectilinii la excitaţiile externe, Ralea îi opune o trăsătură specifică psihismului uman: aptitudinea de a supune unui proces de fărâmiţare şi selecţie reacţiile vitale şi reflexele imediate, de *a cenzura şi întârzia* impetuozitatea pornirilor, de *a amâna* sau de *a suspenda* răspunsurile la provocările externe. Ralea insistă asupra rolului ezitării, al amânării, al creării de obstacole în procesul acţiunilor omului asupra naturii. El va radicaliza diferenţa dintre psihismul uman şi cel animal, formulând teza după care animalul se comportă *extatic* (instinctiv, somnambulic, după expresiile lui Scheler) faţă de mediu, în timp ce omul are virtutea de a se comporta *ascetic* în raport cu impulsurile naturii". În acelaşi studiu (*„Amânarea, condiţie specifică a psihologiei umane*) ***R.M.*** analizează principalele procese şi funcţii psihice din perspectiva teoriei „*amânării*" concepută drept cadru generativ şi evolutiv al vieţii psihice conştiente. „Percepţia este prezentată ca act suspensiv (în opoziţie cu reflexul, care este o„descărcare imediată"), implicând un proces de atenţie, de izolare a obiectului. Atenţia este un fenomen de monoideism, opus distracţiei, perindării caleidoscopice fără finalitate, poliideismului. Memoria are un rol conservator în organizarea psihică umană, traducând automatismele, obişnuinţele, rutina în conduita omului. Inteligenţa are o funcţie transformatoare care înlătură reacţiile stereotipe, oferind în faţa imprevizibilului şi dificultăţilor vieţii soluţii inedite şi surprinzătoare. Analiza voinţei subliniază insistent elementul de„asceză", de comprimare, de eroism, de victorie asupra stărilor primare şi a impulsurilor naturale. Ralea pune în lumină rezistenţa la pantele de facilitate şi la înclinările hedonice pe care le implică voinţa, treapta cea mai înaltă în evoluţia psihismului uman. *A voi* înseamnă a rezista tentaţiilor, a realiza o anumită *libertate în* raport cu constrângerea

ori seducția exercitate de sentimente, plăceri, vicii, slăbiciuni. În voință, procesul de aşteptare în vederea unei rezolvări ideale se realizează integral. *Curba evoluției se desemnează de la izbucnire la amânare.* Orice cucerire psihică superioară se câştigă printr-o oprire a cursului spontaneității naturale, prin nevoia de a introduce termeni intermediari între stimulare şi acțiune. Pierre Janet a vorbit de„acte suspensive", Sigmund Freud a insistat asupra„refulării" tendințelor sexuale. ***R.M.*** arată că procesul este mai general, îmbrățişează întreaga funcționare a psihismului uman. În această noțiune de *întârziere* stă tot specificul său diferențial, în comparație cu impulsivitatea nestăpânită a psihismului animal" (I. Mânzat, 2003, p. 1013). ***R.M.*** avut o viziune critică, constructivă şi originală asupra freudismului (*Problema inconştientului,* 1925) şi gestaltismului (*Asupra saturației fenomenelor sufleteşti*, 1957). **4. *Inconştientul:*** în viziunea lui ***R.M.*** inconştientul este o acumulare şi conservare de automatisme psihologice (stereotipuri, obiceiuri, şi filogenetic chiar instinctele), imersarea şi regresarea actelor în non-intențional. Concepând *Inconştientul* ca „individualitatea noastră organică", o regresiune în automatisme şi conştiința ca o funcție de relaționare socială, ***R.M.*** diferențiază în psihismul uman„doua tendințe perfect opuse": una cu funcție progresistă (Conştiința), orientată spre creativitate, adaptare la situații neaşteptate şi rezolvare de problemele noi, iar alta cu funcție conservatoare (Inconştientul) orientată spre conservarea experiențelor psihice anterioare, automatizate, stereotipizate prin repetare, pentru a da libertate de acțiune extinsă şi reorganizare conştiinței. Inconştientul ca acumulare de automatisme psihologice este văzut atât filogenetic (instincte), cât şi ontogenetic (stereotipuri, obiceiuri etc.). Orice formă de inconştient (funcțional, afectiv, automatism psihologic) apare ca o activitate psihică veche, primitivă. Inconştientul funcțional şi afectiv sunt efecte ale experienței ancestrale. Automatismul psihologic dimpotrivă, apare ca rezultat al obiceiurilor şi stereotipurilor dobândite de individ prin experiența directă cristalizată într-un subconştient. **5. *Formarea ideii de personalitate:* *R.M.*** are contribuții esențiale la formarea ideii de personalitate şi individualitate (*Formarea ideii de personalitate – studiu de psihologie genetică,* 1924; *Ipoteze şi precizări în ştiința sufletului: studii de psihologie*, 1926; *Psihologie şi viață*, 1938). ***R.M.*** pune la baza personalității unitatea funcțională a organismului şi demonstrează condiționarea socială a personalității, faptul că ea se formează numai în societate, fiind un fenomen psihic de origine şi structură socială. Adept al evoluționismului, Ralea analizând diferențierea indivizilor în sânul colectivității ca efect al diviziunii muncii, face distincție între individualitate şi personalitate şi identifică şase faze ale evoluției de la individualitate la personalitate: 1. Cenestezia şi conştiința de corp propriu; 2. Individualizarea perceptivă; 3. Personajul sau autoportretul; 4. Eul; 5. Individualitatea; 6. Personalitatea ca fază finală şi cea mai avansată, puternic organizată şi ierarhizată. Personalitatea se diferențiază de individualitate prin ideea de *valoare, originalitate şi complexitate*. Analizând concepțiile morfologice, magice şi animiste primitive (É. Durkheim, Lewy Bruhl, Spencer, Gillen, Horvit, G. Davy), ***R.M.*** a demonstrat că individualitatea se constituie pe seama nuclearizării puterii politice şi religioase din comunitățile primitive şi face apel la teoriile psihologice clasice

(W. James, Ch. Bondel, P. Janet, Th. Ribot) pentru explicarea cenesteziei şi conştiinţei de corp propriu ca formă de individualizare bazală primară. Scrierile de natură psiho-socială ale lui ***R.M.*** sunt categorializate ca elemente de antropologie culturală întrucât descriu devenirea umană prin variatele forme de condiţionare socială (A. Stan, 2019, p. 275). ***Titluri şi medalii:*** membru titular al Academiei RPR (1948) şi laureat al Premiului de stat***. Opere principale:*** *Proudhon: sa conception du progrès et son attitude sociale* (Paris, 1922); *L'idée de révolution dans les doctrines socialistes; étude sur l'évolution de la tactique révolutionnaire* (Paris, 1923); *Formarea ideii de personalitate – studiu de psihologie genetică* (Iaşi, 1924); *Problema inconştientului* (1925); *Ipoteze şi precizări în ştiinţa sufletului. Studii de psihologice* (1926); *Asupra expresiei sociale a emoţiilor umane* (1926); *Contribuţii la ştiinţa societăţii* (1927); *Interpretări* (1927); *Definiţia omului* (1928); *Perspective* (1928); *Introducere în Sociologie* (1929, 1944); *Ideea de revoluţie în doctrinele socialiste (studiu asupra evoluţiei tacticii revoluţionare)* (1930); *Atitudini* (1931); *Valori* (1935); *Psihologie şi viaţă* (1938, în colab. cu C. Botez); *Înţelesuri (1942); Între două lumi* (1943); *Explicarea omului* (1927, 1944-1945, 1946, 1949 – PUF); *Introducere în sociologie* (1944); *Către o nouă orientare a psihologiei în RPR* (1953, în „Culegere de studii de psihologie"); *Culegere de studii de psihologie* (1953, vol. I; 1954, vol. II; 1955, vol. III); *Caracterul antiuman şi antiştiinţific al psihologiei americane* (1954); *Istoria psihologiei* (1955, stenograma cursului 1954-1955); *Studii de psihologie şi Filosofie* (1955); *La transformation des sensations sous l'influence des facteurs historiques et sociaux* (1956); *Amânarea, condiţie specifică a psihologiei umane* (1957); *Scrieri din trecut* (1958, I-III); *Istoria psihologiei* (1958, în colab. cu C. I. Botez); *Sociologia succesului* (1962, în colab. cu T. Herseni semnat T. Hariton); *Schiţa unui sistem de psihologie* (1964, 1996); *Introducere în psihologia socială* (1966, postum, în colab. cu T. Herseni). ***Memorialistică***: *Memorial. Note de drum din Spania* (1930); *Nord-Sud* (1945); *În extremul Occident: note de drum din Antile, California, Canada* (1963); *Cele două Franţe* (1956, 1962); *Visaje de la France* (1959). ***Publicaţii postume:*** *Portrete, cărţi, idei: studii de literatură universală* (1966); *Psihologie* (1967, manual pentru liceu); *Prelegeri de estetică* (1972, I. Pascadi); *Scrieri* (1972-1978, I-II, N. Tertulian; 1981, III, 1988, IV-V, 1989, VI-VII, Fl. Michăilescu); *Explicarea omului* (1996, N. Tertulian şi Fl. Michăilescu); *Ideea revoluţiei în doctrinele socialiste* (1997, C. Schifirneţ); *Fenomenul românesc* (1997, C. Schifirneţ); *Cultura în criză* (2005, conferinţe Radio). A publicat 40 de volume şi 200 de studii şi articole. ***R.M.*** a scris şi câteva lucrări (*Către o nouă orientare a psihologiei în RPR*. Culegere de studii de psihologie, I, 1953; *Caracterul antiumanist şi antiştiinţific al psihologiei burgheze americane*, 1954; *Războiul psihologic, instrument al agresiunii imperialiste* (1954) care privite şi apreciate din perspectiva generaţiilor viitoare lui apar ca dezonorante. Totuşi aceste lucrări trebuie privite şi apreciate şi în contextul social istoric şi politic în care au fost publicate sub presiunea caracterului partinic al ideologiei marxist-leniniste, a materialismului dialectic şi istoric, a pavlovismului şi a conflictului ideologic dintre sistemul comunist şi cel capitalist. Criticii ar trebui să pună în balanţă acest derapaj ideologico-ştiinţific de supravieţuire a personalităţii lui ***R.M.*** cu contribuţiile sale la recrearea infrastructurii instituţionale a psihologiei postbelice şi dezvoltarea teoriei, gândirii şi culturii psihologice româneşti într-o perioadă

extrem de dificilă a cenzurii ideologice comuniste. ***Aprecieri:*** G. Călinescu îl vede ca autor *„de asociații surprinzătoare, nu rareori admirabile"*, producător al unei adevărate *„orgii de idei"*. Nicolae Petrovici îl considera om al Renaşterii, iar Paul Popescu-Neveanu se referea la Ralea ca *„un polipier de idei penetrante"*, *„un spirit enciclopedic"*, un *„exeget al civilizației europene, definit prin raționalism, centrare pe individualitate şi alternante în spațiul unor antinomii care dinamizează demonic dezvoltarea socială şi culturală, nu prin excluziuni antagonice ci prin complementarități"* (*apud* I. Mânzat, 2003). Ursula Şchiopu (1979) îl vede ca un *„Nonconformist prin cultura şi prin rezervele spirituale ce-l caracterizau, M. Ralea a fost personalitate remarcabilă ce s-ar putea caracteriza prin ceea ce se denumeşte azi în discuțiile dintre psihologi o personalitate însorită divergentă, deci deschisă spre creație de idei"... „strălucit om de cultură şi savant român"*, iar Ion Mânzat consideră că *„Mihai Ralea este creatorul unei psihologii umaniste în prelungirea modelului Homo europaeus al lui Johann Wolfgang von Goethe. Umanismul înseamnă, în concepția savantului român, orice preocupare de a explica naiv sau cultivat ființa umană. Specificul şi puterea omului constă în opoziția sa creatoare față de influența fascinantă a mediului. Omul domină mediul extern printr-o viață interioară. Omul îşi construieşte în el însuşi o a doua lume, cu probleme şi orizonturi noi. Ca psiholog teoretician, Mihail Ralea a demonstrat o mare deschidere spre cele mai înalte valori ale omului, un remarcabil optimism, o mare seninătate, inteligență rafinată şi viguroasa"* (I. Mânzat, 2003, p. 1014). *„A fost un intelectual strălucit, de aleasă cultură, un veritabil aristocrat al spiritului, un psiholog rafinat şi un sociolog de mare suprafață. În anii 1958-1960 am avut şansa să ascult şi să absorb cursurile sale eclectice de Istoria psihologiei universale. Îmi amintesc şi acum foarte bine un curs cu tema Critica psihanalizei freudiene. Timp de două ore Mihai Ralea a „criticat" în aşa fel freudismul, cu o abilitate de maestru care, în realitate, ne-a provocat. La bibliotecă cărțile lui Sigmund Freud erau sub lacăt, la fondul interzis. Am reuşit să conving bibliotecara să-mi împrumute două dintre ele şi am trăit o revelație: marea psihologie este dincolo de behaviorism şi pavlovism. Am descoperit, ajutat de marele profesor, subtilitățile şi misterele inconştientului. Eram în anul IV spre sfârşit şi nimeni nu ne spusese despre inconştient şi subconştient. Mihai Ralea a fost un deschizător de drumuri în psihologia modernă şi foarte generos cu colegii, pe unii dintre ei salvându-i la propriu, în acele vremuri tulburi. Mi-a rămas în minte una dintre metaforele sale revelatorii. Era la sfârşitul anului 1963. Eu eram tânăr cercetător stagiar şi se desfăşura Sesiunea de cercetări anuale a institutului. El a venit şi a asistat două ore. Pe pereți era plin de grafice, tabele, formule. Toate ipotezele erau validate. S-a ridicat în picioare şi a zis: «Unde sunt ideile? Unde sunt invențiile şi descoperirile? M-ați sufocat cu tabelele! Ca şi cum ne-am îmbrăca în costum de alpinist ca să urcăm dealul Mitropoliei din Bucureşti!»"* (I. Mânzat). ***Surse:*** (Anonim, 1963). *Mihai Ralea, profesorul*. Cu prilejul împlinirii a 40 de ani de activitate didactică. „Revista de psihologie", IX(4), 545-548; Comitetul de redacție al „Revistei de Psihologie" (1964). *Academicianul Mihai Ralea. 1896-1964.* „Revista de psihologie", 10(4), 273-274; Herseni, T., Botez,C. I., Bejat, M. et al. (1965). *Contribuții la cunoaşterea operei psihologice a lui Mihai Ralea.* „Revista de psihologie", 11(2), 151-165); Ghiță, S. (1969). *Concepția antropologică a lui Mihai Ralea.* „Revista de filosofie", 16(10), 1225-1236; Comitetul de redacție al „Revistei de psihologie" (1976). *Mihai Ralea. 80 de ani de la naştere (1896-1976).* „Revista de psihologie", 22(4), 451-452; Mânzat, I. (2003). *Istoria Psihologiei*

Universale. Editura Psyche, pp. 1011-1014; Şchiopu, U. (1979). *Personalitatea şi aportul lui Mihai Ralea în psihologia românească*. „Rev. de Psihologie", 25(4), 489499; Vasile, C. (2020). *Un centru de cercetare creat pentru Mihai Ralea: Institutul de Psihologie în epoca Gheorghiu-Dej (1955–1965)*. „Revista istorică", XXXI (1-2), 4360; Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară*. Editura Junimea, Iaşi, pp. 268-291; *Mihai Ralea*, accesat 21 ianuarie 2023 din: http://150.uaic.ro/personalitati/psihologie-si-stiinte-ale-educatiei/mihai-ralea/

RĂDULESCU-MOTRU, CONSTANTIN (n. 15 februarie 1868, comuna Butoieşti, jud. Mehedinți – d. 6 martie 1957, Bucureşti), ilustru filosof, psiholog, sociolog, profesor universitar şi om politic român. Personalitate marcantă a culturii româneşti, unul dintre cei mai originali şi prolifici gânditori ai României primei jumătăți a secolului XX; reprezentant al curentului raționalist şi enciclopedic în mişcarea filosofică românească. Creatorul primului sistem filosofic unitar românesc. ***Studii în țară:*** absolvă liceul la Craiova (1880-1885) după care se înscrie în acelaşi timp (1885) la Facultatea de Drept şi Facultatea de Litere şi Filosofie a Universității din Bucureşti, unde îl are ca profesor pe Titu Maiorescu care îi remarca potențialul şi cu care va avea legături spirituale puternice şi de durată. În acelaşi timp audiază cursurile profesorilor Constantin Dumitrescu-Iaşi, Bogdan Petriceicu-Haşdeu, V.A. Urechia, Gr. Tocilescu. Obține licența în drept cu teza *Despre contracte*, cu mențiune *„Magna cum laude"* (1888) şi licența în Filosofie cu lucrarea *Realitatea empirică şi condițiile cunoştinței* (1889). În 1895 audiază seria de cursuri ale lui Alfred Binet, invitat de ministrul Take Ionescu, la Universitatea din Bucureşti, ceea ce va stimula orientarea experimentală a psihologiei în România. ***Studii în străinătate:*** în vara anului 1889 îl însoțeşte pe Titu Maiorescu într-o călătorie în Austria, Germania şi Elveția cu scopul principal de a vizita universități din centre culturale prestigioase şi întâlni personalități marcante ale timpului. Obține o bursă de studiu în străinătate, dar o refuză în favoarea lui Gh. Țițeica, viitorul mare matematician, întrucât moştenise o moşie şi a considerat că are suficiente venituri pentru a-şi acoperi cheltuielile de studiu în străinătate. La început, pleacă la studii în Franța, unde audiază cursurile lui Ribot şi Charcot şi lucrează în laboratorul de Psihologie-Fiziologie de la Sorbona (august 1889 – septembrie 1890). De asemenea, audiază: cursul de fiziologie al lui Ch. Richet, cursul de istorie naturală al lui Étienne-Jules Marey la *Collège de France* şi cursul de neuropsihologie al lui J. Soury la *Hautes Études* şi un curs de histologia sistemului nervos la şcoala antropologică. Tot la Paris frecventează clinici medicale celebre la Salpêtrière. Apoi îşi continuă studiile în Germania (1890-1893) unde mai întâi studiază un semestru la München (octombrie 1890 – martie 1891) urmând cursurile de psihofizică al prof. Carl Stumpf, antropologie (H. Ranke), fizică (E.R. von Lommel) şi psihiatrie (H. Grashey) la *Ludwig Maximilians Universität*. De aici se mută la Leipzig, unde timp de trei ani va lucra în laboratorul celebrului psiholog german Wilhelm Wundt, care în 1879 înființase primul laborator de psihologie experimentală din

lume la Leipzig inaugurând şi consfinţind statutul de ştiinţă al psihologiei. Aici urmează studiile psihologice sub îndrumarea prof. W. Wundt, dar frecventează regulat şi cursuri de fizică, fiziologie, chimie, psihiatrie şi matematică precum şi cel de filologie română al prof. Gustav Weigand. Astfel îşi formează o cultură ştiinţifică solidă şi se familiarizează cu experimentele în Psihologie, fiind din ce în ce mai preocupat de metodă şi de formularea unor legi ştiinţifice. Se căsătoreşte cu o nemţoaică, dar aceasta refuzând să-l însoţească în România, divorţează şi ulterior, în 1892, îşi adaugă la numele de Rădulescu şi pe cel de Motru. Acest nume provine de la tatăl său, Radu Popescu, care a fost fiul egumenului mânăstirii *Gura Motrului*, Eufrosin Poteca. Obţine doctoratul în Filosofie la Leipzig, cu W. Wundt, în 1893, cu teza *Zur Entwickelung von Kants Theorie der Naturkausalität* (*Despre dezvoltarea teoriei lui Kant asupra cauzalităţii în natură*), publicată în „Phylosophische Studien" (1893) şi citată de Henri Bergson în lucrarea *Introduction à la Métaphysique* (1903). ***Ascendenţă academică şi poziţii de conducere:*** profesor de germană la Liceul Modern, Bucureşti (1893); bibliotecar la biblioteca Fundaţiei Universitare „Carol I" (1895-1898) recomandat de Titu Maiorescu şi în urma impresiei create de o audienţă la regele Carol I. A fost singurul bibliotecar care l-a asistat pe directorul de atunci al Fundaţiei Universitare „Carol I", marele folclorist şi filolog Gh. Dem. Teodorescu. În perioada 1897-1898 predă la Facultatea de Filosofie şi Litere cursul *Elemente de psihologie experimentală*, două ore pe săptămână; conferenţiar la Facultatea de Filosofie şi Litere din Bucureşti (1897) – predă Psihologie, Estetică şi Istoria Filosofiei antice; profesor repetitor la Şcoala Normală Superioară devenită în 1899 Seminarul Pedagogic Universitar (1898-1900); profesor docent pentru Psihologie şi Istoria Filosofiei, prin concurs (1899); profesor agregat provizoriu (1900) şi profesor agregat definitiv prin decret regal (1901); profesor definitiv de Filosofie, specialitatea Psihologie (1904); profesor la Catedra de Psihologie experimentală a Universităţii din Bucureşti (1904-1940); director şi inspector general în Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice (1906); director al Seminarului de psihologie experimentală (1906-1907); Director general al Teatrelor (1918, câteva săptămâni); director al Secţiei psihotehnice a Institutului Român de Organizare Ştiinţifică a Muncii (1930); decan al Facultăţii de Filosofie şi Litere (1932-1940). A fost codirector la „Revista de pedagogie experimentală" şi „Revista de psihologie experimentală şi practică"; director la „Noua Revistă Română", „Studii filosofice" (1907-1916, 1919-1923), „Revista de filosofie" din 1923, „Ideea Europeană" (1919-1928). A făcut parte din comitetele de redacţie ale revistelor străine „Journal de Psychologie" (directori G. Dumas şi P. Janet), „Forum philosophicum". ***Titluri academice onorifice:*** membru titular (1923), vicepreşedinte (1935-1938; 1941-1944) şi preşedinte al Academiei Române (1938-1941); preşedinte al Secţiunii literare a Academiei Române (1931-1934); membru al Ordinului „Coroana României" în grad de cavaler, numit de regele Carol I (1900). ***Activitate didactică:*** orator cu frecvente participări la cele mai diferite cicluri de conferinţe publice organizate în perioada interbelică şi dascăl de excepţie în Filosofie şi psihologie, ***R.-M.C.*** a introdus şi ţinut la Universitatea din Bucureşti, în perioada 1897-1898, primul *Curs de psihologie experimentală* în cadrul Catedrei de Istoria Filosofiei Antice

şi Estetică a Facultăţii de Litere şi Filosofie. Este al doilea curs românesc de psihologie experimentală, primul fiind cel ţinut de E. Gruber la Universitatea din Iaşi în perioada 1893-1894. La fel şi Laboratorul de psihologie experimentală înfiinţat în 1906, este al doilea după cel înfiinţat la Iaşi de E. Gruber în 1893. Între 1898-1900 Catedra de Istoria Filosofiei Antice şi Estetică a Facultăţii de Litere şi Filosofie devine Catedra de Psihologie Experimentală. Din 1909, structurile academice se reorganizează, iar profesorul Constantin Rădulescu-Motru devine titular în Catedra de Psihologie, Logică şi Teoria Cunoştinţei, care în 1922 se scindează în două catedre: Psihologie şi Logica şi Teoria Cunoştinţei. A predat cursuri de Psihologie, Psihologie experimentală, Estetică, Logică şi Teoria Cunoştinţei. ***R.-M.C.*** îşi deschidea *Cursul de psihologie* cu definiţia etimologică a conceptului acestei ştiinţe – *psihologie*, pe care o definea drept *ştiinţa despre viaţa sufletească*, pornind de la cuvintele greceşti *psyche* (suflet) şi *logos* (ştiinţă). În viziunea sa, psihologia „*urmăreşte să descrie în mod complet şi exact diferite forme ale vieţii sufleteşti; în acelaşi timp, ea ne dă şi explicarea faptelor sufleteşti sub raportul succesiunii şi al coexistenţei lor*". El concepe senzaţiile „*ca fiind ultimele diferenţieri pe care le obţinem în înfăţişările intuitive ale conştiinţei, prin izolarea şi modificarea condiţiilor lor de producere*". Ele sunt integrate şi stau la baza proceselor psihice mai complexe. Deci rar oamenii realizează senzaţii pure deoarece percepţia integrează senzaţiile, care sunt proprietăţile unor obiecte, fără o existenţă proprie (forme, gusturi, impresii cromatice etc.), în imagini despre obiecte care primesc denumiri printr-un proces de abstractizare. A militat pentru înţelegerea raţională a existenţei cu metodele cunoaşterii ştiinţifice. A abordat problema psihologiei în sistemul general al ştiinţelor asociindu-se, în cursul său din 1923 (apoi 1928) cu clasificare făcută de Titchener. I-a avut ca studenţi pe: I. Petrovici, T. Vianu, M. Ralea, Nae Ionescu, N. Bagdasar, Fl. Ştefănescu-Goangă. A fost un profesor apreciat şi stimat pentru competenţă, dialog deschis cu studenţii, conştiinciozitate exemplară. Asculta cu atenţie şi înţelegere studenţii, era un îndrumător ideal şi printre foarte puţinii profesori care îşi publicau cursurile. ***Contribuţii:*** personalitate complexă şi originală, ***R.-M.C***. a evoluat de la gândirea psihologică experimentală formată în laboratoarele lui Wundt spre o Filosofie culturală, istorică şi politică a poporului român creând o viziune nouă asupra spiritualităţii româneşti ***(Românismul***) şi construind primul sistem filosofic unitar românesc (***Personalismul energetic***). ***R.-M.C.*** a creat, în perioada interbelică, infrastructura instituţională (Catedra de psihologie, Institutul psihotehnic, reviste de psihologie, învăţământul psihologic universitar, cursuri de psihologie etc.) şi a statuat psihologia ca ştiinţă experimentală independentă de Filosofie, în România, împreună cu celelalte centre universitare din ţară (Cluj-Napoca, Iaşi). Fondator, director şi editor al unor prestigioase periodice de Filosofie şi psihologie, înfiinţează, în 1897, „Studii filosofice", prima revista românească de Filosofie, pe care o va edita până în 1914 şi care va reapare cu titlul „Revista de filosofie" (1923), ca organ al Societăţii Române de Filosofie. Între anii 1919-1928 a editat revista „Ideea europeană". În 1910 înfiinţează „Societatea de Studii Filosofice", numită mai târziu „Societatea română de Filosofie". În 1906 înfiinţează primul laborator de psihologie experimentală la Catedra de Psihologie a Universităţii din

Bucureşti, fiind considerat *întemeietorul Şcolii de psihologie experimentală de la Universitatea din Bucureşti*. În 1930, înființează „Societatea Universitară de Psihologie Aplicată", al cărui organ era „Revista de psihologie experimentală şi practică" (în 1931 – care a apărut doar un an şi se pare că a fost prima revistă de specialitate din țară). În 1934 înființează, din inițiativa lui I. M. Nestor, asistent universitar, „Societatea Română de Cercetări Psihologice", al cărui organ este „Analele de psihologie" (1934-1943). Această societate va funcționa sub auspiciile Laboratorului de psihologie experimentală al Universității din Bucureşti în str. Edgar Quinet, iar în jurul „Analelor de Psihologie" a gravitat timp de 10 ani întreaga mişcare psihologică românească. În 1937 împreună cu I.M. Nestor şi G. Bontilă, ***R.-M.C.*** editează „Jurnal de psihotehnică", o publicație de succes şi mult căutată în acea vreme (1937-1940). În 1939 apare trimestrial, pentru doar un an, „Jurnal de psihologie militară", al cărui director a fost ***R.-M.C.*** Cu sprijinul Ministrului muncii, I. Nistor, inaugurează în 1937 *Institutul Psihotehnic* din Bucureşti, cu 4 secțiuni: cercetări ştiințifice în câmpul muncii, orientare profesională, selecția profesională şi accidente, secțiunea medicală. „Jurnal de psihotehnică", devine organ al Institutului Psihotehnic din Bucureşti. Perioada interbelică s-a bucurat de mare succes în înființarea şi organizarea laboratoarelor de psihologie: Laboratorul de psihotehnică al Societății de Tramvaie (1925, director P. Tomescu), Laboratorul de examinări psihofiziologice al Centrului medical aeronautic de la Pipera (1927, director col. dr. V. Anastasiu), Laboratorul de psihologie al Institutului Superior de Educație Fizică din Bucureşti (1930), Laboratorul de examinări psihologice CFR. În 1898 publică prima carte de Psihologie – *Problemele psihologiei*, prin care fundamentează teoretic şi metodologic psihologia ca ştiință autonomă în țara noastră, consfințeşte desprinderea ei de Filosofie şi adoptarea modelului ştiințelor naturii, subliniază rolul factorilor fiziologici şi sociali în înțelegerea psihicului. ***R.-M.C.*** afirmă ideea „... cauzalitatea în Psihologie apare în urma studiului faptelor" şi remarcă dubla emancipare a psihologiei, prima de metafizica spiritualistă cu ajutorul fiziologiei şi a doua de fiziologie pentru a deveni o ştiință independentă. Demonstrează dependența fenomenelor psihice de cele fiziologice ale omului de mediul extern, înconjurător: „Dacă datele ştiinței contravin trendului şi direcției filosofice a vremii, apoi aceasta trebuie să se schimbe, iar nu ştiința". ***R.-M.C.*** a conceput psihologia ca pe o ştiință exactă, a descris interacțiunea dintre procesele psihice cu cele fiziologice, a încurajat dezvoltarea cercetărilor experimentale de laborator şi a luat în considerație acțiunea factorilor sociali asupra vieții psihice. Creează la Universitatea din Bucureşti o puternică şcoală de psihologie cu accent pe experiment şi psihometrie, dar şi orientată umanistic şi în strânsă colaborare teoretică şi organizatorică cu filosofia. În partea a doua a vieții, influențat şi de preocuparea lui W. Wundt pentru psihologia popoarelor, „...părăseşte zona considerațiilor riguros fundamentate ştiințific în favoarea reflecțiilor filosofice, argumentelor bibliografice, credințelor mesianice şi a mesajului ideologic" (A. Stan, 2017, p. 707). **1. *Sistemul filosofico-psihologic şi teoria Personalismului Energetic:*** Lucrarea *Personalismul energetic* (1927), chintesență a sistemului de gândire al lui ***R.-M.C.,*** prezintă *primul sistem filosofic unitar românesc* şi o „sistematică, o disciplină

sintetică, modernă care totalizează rezultatele unui grup de ştiinţe, în cazul de faţă al disciplinelor ce ar putea oferi explicaţia personalităţii umane" (N. Gogoneaţă, 1968, p. 453.). Deci personalismul energetic este expus de autor sub o formă dual: ca *sistem filosofic* de explicare a evoluţiei universului în sens finalist pe baza interpretării energetice a personalităţii şi ca *sistematică* a personalităţii, disciplină de sinteză a rezultatelor ştiinţelor despre personalitate, menită să integreze personalitatea umană în „unitatea ştiinţifică a naturii". Ca sistem filosofic personalismul energetic are la bază două principii: **1.** Personalitatea umană este o unitate a fizicului şi psihicului realizată pe o bază „energetistă"; **2.** Finalitatea universului este crearea personalităţii perfecte. Plecând de la energetismul lui W. Ostwald şi îmbinându-l cu personalismul, ***R.-M.C.*** a depus eforturi de fundamentare a unei noi filosofii, *personalismul energetic*, care statuează ca scop unic al evoluţiei cosmice, formarea şi desăvârşirea personalităţii umane, aspiraţia ei spre instanţa supremă, finală – „personalitatea divină". A fost influenţat de G.W.F. Hegel prin conceptul de externalizare considerat ca „personalism tranzitoriu". Consideră personalitatea ca cea mai înaltă formă de energie cosmică, iar scopul universului, în evoluţia lui continuă, este crearea personalităţii energetice. Distinge şase etape ale procesului evolutiv: energia cosmică, adaptarea, individualitatea organică, conştiinţa, egoul şi personalitatea. Consideră că studiul personalităţii trebuie să fie ideea centrală a Filosofiei, care reprezintă toate ştiinţele. Depăşeşte dualismul sufletmaterie considerând energia „substratul lumii externe obiective, precum şi a celei interne, subiective". În concepţia personalismului energetic, personalitatea umană apare ca rezultat al unui proces evolutiv de la forme materiale simple de manifestare a energiei până la cele sufleteşti, spirituale ca urmare a unui lanţ continuu de condiţionări. Personalitatea este în acelaşi timp scop final şi rezultat ale evoluţiei, este o „energie care îşi formează structura sa proprie unitară, prin corelaţiile în care se află cu restul formelor de energie a universului"; „este ultima formă de energie spre care evoluează întreaga energie a naturii" (*Personalismul energetic*). A fost un proiect la care a visat din tinereţe şi la care a lucrat peste 35 de ani. Astfel a creat un sistem filosofic şi o teorie a personalismului energetic (*Personalismul energetic*, 1927) prin care încearcă să depăşească energetismul lui W. Ostwald de pe poziţiile unui determinism teleologic, energetic şi personalist şi prin care consideră că „pentru personalismul energetic, personalitatea este o direcţie a energiei", „personalismul vede în Univers o finalitate imanentă cerută de conservarea personalităţii" (1927, p. 245). Diferenţiindu-se de paradigma energetistă a lui W. Ostwald în abordarea personalităţii, ***R.M.C***. consideră *personalitatea* ca „o direcţie a energiei" în „actul ei cel mai desăvârşit", „o unitate de actualizare, spre care se dirijează toată desfăşurarea energiei în natură". În plus, personalismul energetic a lui ***R.M.C.*** îmbogăţeşte noţiunea de energie prin cea de personalitate. În energetismul lui W. Ostwald personalitatea este „o formă de energie în nimic deosebită de orice formă a energiei materiale", în timp ce în personalismul energetic a lui ***R.M.C.*** valoarea personalităţii este esenţială, deoarece „ea este energia în actul ei cel mai desăvârşit". Înregistrând transformările energiei cosmice, „în fiinţa omului regăsim urmele întregului trecut pământesc". După ***R.M.C.,*** capacitatea

de anticipare a personalităţii semnifică saltul de la determinismul cauzal la cel bazat pe finalitate întrucât anticiparea implică conştiinţa unui scop. Ca atare persoana umană nu se reduce la o formă de energie, ci „ea este actul desăvârşit al energiei". Personalitatea umană este transformatoare a naturii, iar personalismul energetic devine constanta esenţială şi cadrul referenţial al sistemului său filosofic. În viziunea lui de cosmizare a omului, formarea şi desăvârşirea personalităţii umane are ca scop final, *evoluţia cosmică spre instanţa personalităţii divine* care ajunge la o înţelegere totală a universului. Astfel procesul evolutiv se încheie, natura realizându-şi scopul final. A încercat să confere sistemului său filosofic o fundamentare scientistă pentru a depăşi limitele sistemelor filosofice anterioare prin asimilarea unor soluţii sugerate de ştiinţe ca psihologia, sociologia, biologia, etnologia, politologia, pedagogia. În continuarea evoluţiei cosmice şi antropogenetice, personalitatea energetică a omului vocaţional, profesionist se realizează prin stoicism, creştinism şi ştiinţă. *Personalismul energetic*, lucrare substanţială de peste 800 de pagini, constituie fundamentul sistemului său filosofico-psihologic, prin care încearcă descifrarea personalităţii şi caracterului omului, a popoarelor şi a naţiunilor. Îşi susţine ideile şi tezele sistemului său cu numeroase principii din criticile lui Kant. În construirea sistemul său filosofic, ***R.-M.C.*** consideră, oarecum exagerat, o serie de premise ale personalismului energetic: „ştiinţă obiectivă a personalităţii", viziune fundamentală despre fiinţa umană, fundament filosofic al culturii europene, model explicativ al lumii, şi chiar singura concepţie în măsură să explice realitatea. Depăşind pozitivismul, îşi bazează sistemul filosofic pe ştiinţă şi raţionalism şi conferă personalismului energetic o viziune filosofică universală asupra relaţiei dintre personalitate, natură şi societate. Filosofia personalismului energetic a fost percepută de criticii vremii ca: parte a sistemelor de Filosofie a vieţii, o nouă etapă în evoluţia sistemelor personaliste, sistematică şi ştiinţă a personalităţii, adevărată Filosofie a culturii europene înscrisă pe linia kantianismului şi a evoluţionismului spencerian, „explicare integrală a problemelor omului", „cea dintâi realizare mare a cugetării filosofice din cultura română" (N. Tatu, *apud* C. Schifirneţ, 2004, p. 201), „tendinţa către obiectivare şi ordine a energiei şi simţirii româneşti" (Sm. M. Vizirescu, *Ibidem*, p. 200). C. Beldie (*Ibidem*, pp. 197-198) apreciază strădania autorului pentru „ridicarea sufletului românesc până la armonizarea lui cu idealul de perfecţiune al popoarelor europene, un ideal de muncă şi libertate, cucerit treptat prin formarea de personalităţi energetice, cu ajutorul şcoalei şi pe baza realităţilor noastre naţionale". Prin concepţia sa asupra personalismului energetic, ***R.-M.C.*** a creat, dincolo de un sistem filosofic original despre personalitate ca cea mai înaltă formă de energie cosmică şi un nou mod de gândire şi cultură filosofică românească. Nicolae Bagdasar, în lucrarea sa *Istoria Filosofiei româneşti* îl considera pe Motru al doilea mare gânditor şi filosof român după materialistul V. Conta care a creat primul sistem filosofic românesc. A fost un gânditor filosofic, metafizic despre rolul omului în univers şi societate. C. Schifirneţ (2004) apreciază sintetic: „*Personalismul energetic* este capodopera lui C. Rădulescu-Motru şi a Filosofiei româneşti... o viziune înrădăcinată în ştiinţă şi raţionalism, ce depăşeşte pozitivismul şi susţine virtuţile spiritului... soluţia filosofică, de o certă

actualitate, a eternei probleme privind relaţia dintre personalitate şi natură... Această concepţie constituie esenţializarea gândirii lui C. Rădulescu-Motru într-un sistem filosofic original despre personalitate – cea mai înaltă formă de energie cosmică. Prin originalitatea viziunii sale, personalismul energetic se înscrie între sistemele filosofice universale". Elementele sistemului filosofic al lui ***R.-M.C.*** sunt expuse în mai toate studiile lui filosofice, dar mai ales în *Elemente de metafizică* (1912), *Personalismul energetic* (1927) şi *Vocaţia* (1932). **2. *Personalismul vocaţional:*** după cristalizarea şi succesul sistemului său filosofic, personalismul energetic, ***R.-M.C.*** a încercat să-l aplice în practică pentru modificarea personalităţii şi conduitei tineretului prin lucrarea *Vocaţia. Factor hotărâtor în cultura popoarelor* (1932). Astfel, el trece de la interpretarea Filosofiei ca ştiinţă a existenţei în totalitatea ei, la abordarea fenomenelor şi proceselor etno-culturale, dar tot dintr-o perspectivă scientistă susţinută mai ales de dezvoltarea psihotehnicii şi curentul taylorist. Autorul vede vocaţia ca o funcţie a sufletului individual pentru conservarea colectivităţii cu scopul de unificare a faptelor naturii în conceptul de energie. Astfel încearcă exemplificarea aplicării Filosofiei personalismului energetic la viaţa practică prin omul de vocaţie şi să deschidă o nouă direcţie de cercetare psihologică (observaţii, experimente etc.) a personalităţii pe baza principiilor şi Filosofiei personalismului energetic. Vocaţia este privită ca o măsură în care individul îşi aduce aportul la dezvoltarea şi conservarea „totalităţilor sociale", iar criteriul final al vocaţiei ar fi rezultatul „înlănţuirii individualităţii la finalitatea nobilă a unui ideal (social)". Totuşi, vocaţia nu poate sta singură la baza sistemelor de ierarhii valorice, a ierarhizării profesiilor sau criteriu unic al selecţiei sociale şi profesionale, spun criticii lui Motru. Prin vocaţie se exprimă personalismul energetic ca aspiraţie a personalităţii spre instanţa divină, finală. În omul de vocaţie se desăvârşeşte identitatea formei superioare a eului, el, omul de vocaţie fiind o expresie cauzală determinată de evoluţia naturii şi a omenirii, „un tip excepţional de personalitate". „Individul" de vocaţie apare, evoluează şi acţionează sub dominaţia totalităţii sufleteşti (grup, social, popor, etnie) având menirea de a inova şi conserva totalitatea pentru a o dezvolta. Această lucrare, punând la baza vocaţiei personalismul energetic, întregeşte sistemul original de gândire al lui Motru despre personalitate şi cultură şi consfinţeşte primul sistem filosofic unitar românesc. În esenţă, gândirea filosofică a lui Motru este una metafizică. **3. *Societatea şi personalitatea***: ***R.-M.C.*** concepe societatea şi omul ca „realităţi mentale" sau „realităţi sufleteşti", ansambluri relativ unificate de acte sufleteşti, ce cuprind „întreaga realitate cunoscută nouă: lumea externă şi internă la un loc". Vorbind despre viaţa sufletească, caracter şi personalitate, face următoarea diferenţiere: „Când manifestările externe decurg dintr-un fond sufletesc bine constituit, zicem că individul are nu numai o personalitate, ci şi un caracter. Caracterul este astfel o însuşire mai intimă, morală, pe când personalitatea este o însuşire mai externă, socială. Prin urmare, zidindu-ne personalitatea, se zideşte însăşi realitatea socială astfel încât între fondul sufletesc şi realitatea externă există o corelaţie interioară." Continuându-şi demersul asertoric şi în direcţia Filosofiei culturii, ***R.-M.C.*** considera că societatea este ansamblul „unităţilor

sufleteşti înlănţuite" şi „această înlănţuire constituie ceea ce numim puterea sufletească a culturii", deci a societăţii; prin urmare esenţa societăţii este cultura. Fiecare unitate sufletească, ca rezultat al grupării specifice a diferitor elemente sufleteşti, formează o „unitate de cultură", iar societatea este ansamblul acestor unităţi de cultură actualizate de actele sufleteşti efective. Prin urmare, societatea nu ar fi în esenţă decât o realitate mentală, sufletească sau noologică. Această teorie, conform căreia numai prin „experienţa sufletească" fixată în unităţi de cultură actualizate de acte sufleteşti ar putea fi explicată societatea şi puterea ei reală, stă sub spectrul evident al kantianismului. În continuare, ***R.-M.C.*** a dezvoltat o teorie subsecventă a „creşterii şi descreşterii" fondului sufletesc şi asupra rolului său de a filtra alte experienţe şi de a garanta cuantumul de libertate posibilă într-o anumită epocă. Şi-a argumentat această teorie şi prin examinarea formelor degradate ale realităţii sufleteşti (Şt. Nemecsek, 2007, p. 193). **4. *Psihologia poporului român*:** după Drăghicescu (1907, *Din psihologia poporului român*), ***R.-M.C.*** este al doilea om de cultură român care scrie „o psihologie socială care are drept scop să determine şi să explice însuşirile sufleteşti ale unei populaţii", dezvăluie aptitudinile şi aspiraţiile sufletului românesc (*Psihologia poporului român*, 1937; 1999). Consideră trei factori esenţiali în determinarea specificului oricărui popor: fond biologic sau ereditar, mediu geografic şi caractere instituţionale dobândite de popor în cursul evoluţiei sale istorice. Cultura instituţională cristalizează, de-a lungul mai multor generaţii, trăsăturile esenţiale ale unui popor: „Popoarele care au creat instituţii spirituale sunt cele cu cultură naţională, adică cele creatoare de originalitate sufletească în istoria omenirii" (C. Rădulescu-Motru, 1999, p. 12). Consideră imaturitatea poporului român o carenţă ontologică generată în principal de o cultură mai nouă, în formare, încă nematurizată. Poporul român nu are încă o personalitate pe deplin formată din cauza lipsei caracterului instituţional, cel de al treilea element care duce la construcţia personalităţii unui popor. Printre trăsăturile negative ale românului distinge: lipsa de perseverenţă, tradiţionalism, indisciplina, lipsa de organizare în muncă, incapacitatea de a aprecia lucrurile după valoarea lor economică ci numai după cea subiectivă, lipsa de apreciere a timpului – pierde timpul cu lucruri minore. Iar ca trăsături pozitive ale poporului nostru remarcă: primitor, răbdător, tolerant, iubitor de dreptate, religios. ***5. Românismul şi identitatea naţională:*** gânditor profund al realităţii româneşti şi al doctrinei naţionale, ***R.-M.C.*** se distanţează clar şi respinge naţionalismul epocii, ce nu mai corespundea noii spiritualităţi europene. Defineşte aspiraţiile şi anticipă destinul pe care poporul român ar trebui să-l urmeze şi realizeze, în lucrarea *Românismul. Catehismul unei noi spiritualităţi* (1936). Pentru a exprima în mod ştiinţific spiritualitatea românească foloseşte conceptul de *românism* ca stare de spirit ce va orienta ideologia şi va îndruma conducătorii statului român să evite erorile. Pe un ton constructiv şi chiar profetic, concepe *românismul* din perspectiva Filosofiei culturii, ca o formă nouă a identităţii româneşti, o nouă spiritualitate spre care să aspire poporul român. Precizează clar ca *românismul* este o manifestare a realităţii istorice româneşti şi nu este nicidecum rasism, fascism, xenofobism, antisemitism sau ortodoxism. Mircea Eliade considera că *românismul*

lui Motru este istoric şi nu etnic. C. Georgiade apreciază romanismul ca o „profeţie" despre neamul românesc, „*..un îndrumător constructiv, un îndreptar luminos, care poate conduce neamul românesc pe calea realizării destinului său, spre trezirea conştiinţei de sine a poporului nostru...*" (*apud* C. Schifirneţ, *Ibidem*, p. 216). Ca discipol al lui Titu Maiorescu format în spiritul denunţării formelor fără fond în istoria modernă a României, a criticat acerb politicianismul şi a încercat promovarea unui proiect de reformare a societăţii româneşti care să pornească de la specificul ei spiritual. ***R.-M.C.*** a militat şi contribuit la dezvoltarea creaţiei şi culturii filosofice şi psihologice româneşti în strânsă relaţie cu valorile culturii europene şi bazate pe explicarea şi înţelegerea raţională a existenţei cu metodele cunoaşterii ştiinţifice. ***Activitate politică:*** în ciuda bogatei sale activităţi politice în diferite partide, a fost primul filosof român care a diagnosticat maladia societăţii moderne, numind-o *politicianism*. A fost adept, doctrinar şi membru al Partidului Conservator (1901); deputat de Mehedinţi al Partidului Conservator Democrat (1912). Senator al Partidului Conservator Progresist (1918), trece la Partidul Poporului al generalului Al. Averescu şi este reales ca senator de Mehedinţi (1926), iar în 1928 îşi dă demisia din Partidul Poporului, trece la Partidul Naţional Ţărănesc condus de I. Maniu şi este ales din nou ca senator de Mehedinţi; reales pentru ultima dată în 1932 va mai fi doar deputat în perioada 1939-1940. În întreaga sa activitate politică, ca deputat şi senator a fost tot timpul interesat şi s-a preocupat de promovarea legilor privind organizarea învăţământului şi a militat pentru un stat ţărănesc care să favorizeze proprietatea agricolă la scară mică. Ca doctrinar al Partidului Naţional Ţărănesc, este numit preşedinte ale Secţiunii învăţământului din cadrul Cercului de Studii al Partidului Naţional Ţărănesc (1931), iar în 1932 chiar preşedinte al acestui Cerc cu scopul de a examina cum tentaţia riscantă de a împrumuta forme de viaţă socială şi politică din ţări străine, poate afecta viaţa românească şi cum să se facă adaptări la sufletul românesc. A fost un ideolog al ţărănismului şi teoretician al „Străjeriei", mişcare naţionalistă a tineretului cu orientare legionară. În 1938, odată cu instaurarea dictaturii regale şi desfiinţarea partidelor politice, apare Frontul Renaşteri Naţionale în care ***R.-M.C.***, membru fondator, este ales preşedinte. A fost un politician cu o gândirea raţională moderată. S-a opus fascismului şi legionarilor, a susţinut dictatura lui Ion Antonescu şi alianţa României cu Germania nazistă împotrivă Uniunii Sovietice. „Patriotismul său lucid şi ştiinţific motivat, spiritul independent şi justiţiar, oroarea faţă de compromisurile politice i-au atras sancţiuni atât din partea Mişcării Legionare, cât şi a regimului comunist. În anul 1940 a trebuit să renunţe, sub presiunea legionarilor, la catedra de la Universitate, iar în anul 1948, cu ocazia creării Academiei RPR, a fost îndepărtat din rândul academicienilor" (Ş. Şubă, BCU). A fost repus post-mortem în 1990 în depline drepturi academice. În ciuda valorii lui academice, filosofice şi universitare, precum şi a verticalităţii sale morale, soarta lui ***R.-M.C***. a fost tristă în ultima parte a vieţii sale. Pentru a-l salva de la moartea în mizerie şi de foame, Ralea a intervenit să obţină o pensie şi să fie internat pe timpul iernii pentru îngrijire şi tratament în Institutul de Geriatrie şi Gerontologie al acad. prof. Ana Aslan. ***Recunoaşteri:*** Simpozionul jubiliar „Modernitatea operei lui Constantin Rădulescu-

Motru" organizat pe data de 16 iunie 2007 sub egida Universităţii Bucureşti (Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei) şi a Academiei Române (Institutul de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru"), la Casa Academiei Române, în cadrul manifestărilor dedicate „Centenarului Psihologie la Universitatea Bucureşti" (Nicola, Gr. şi Moţescu, M., 2008). ***Opere principale:*** *F.W. Nietzsche. Viaţa şi filosofia* (1897); *Problemele psihologiei* (1898; 1901); *Ştiinţă şi energie* (1902); *Doctrina conservatoare* (1902); *Cultura română şi politicianismul* (1904); *Psihologia martorului* (1906); *Psihologia industriaşului* (1907); *Puterea sufletească* (1908); *Psihologia ciocoismului* (1908); *Poporanismul politic şi democraţia conservatoare* (1909); *Naţionalismul cum se înţelege. Cum trebuie să se înţeleagă* (1910); *Sufletul neamului nostru. Calităţi bune şi defecte* (1910); *Elemente de metafizică* (1912); *Din psihologia revoluţionarului* (1919); *Rasa, cultura şi naţionalitatea în filosofia istoriei* (1922); *Concepţia conservatoare şi progresul* (1922); *Curs de psihologie* (1923); *Personalismul energetic* (1927; 1984); *Ţărănismul. Un suflet şi o politică* (1927); *Elemente de metafizică pe baza Filosofiei kantiene* (1928); *Învăţământul filosofic în România* (1931); *Centenarul lui Hegel* (1931); *Psihologie practică* (1931); *Vocaţia, factor hotărâtor în cultura popoarelor* (1932); *Ideologia statului român* (1934); *Românismul. Catehismul unei noi spiritualităţi* (1936; 1992); *Psihologia poporului român* (1937; 1999); *Timp şi destin* (1940); *Etnicul românesc. Comunitate de origine, limbă şi destin* (1942; 1999); *Lecţii de logică. Logica genetică. Metodologia. Teoria cunoaşterii* (1943). ***Apariţii postume (selectiv):*** *Personalismul energetic şi alte scrieri* (1984, Gh. Al. Cazan); *Psihologia poporului român* (1999, ed. C. Schifirneţ); *Revizuiri şi adăugiri* (vol. I-VIII, 1996-2001); *Vocaţia, factor hotărâtor în cultura popoarelor. Timp şi destin. Opere alese.* Vol. II (2006); *Filosofia în România veche* (2008). ***Aprecieri:*** Mircea Eliade, filosof şi istoric ale religiilor (1907-1986) – *„Alături de profesorul N. Iorga, d. Rădulescu-Motru este incontestabil omul cel mai viu, cel mai creator şi cel mai original al generaţiei de la 1900. (…) Şi d. Iorga şi d. Motru, au fost trădaţi de generaţia ai cărei şefi spirituali sunt"*. C. Schifirneţ – vorbind despre sistemul filosofic creat de ***R-M.C.***, îl consideră primul filosof român *„atât prin formaţie cât şi prin acţiunea de construire a unei culturi filosofice şi a unui mediu filosofic"*. Noica îndemna tineretul să dea dovadă de *„...aceeaşi vitalitate, aceeaşi putere de a depăşi resemnarea şi de a lucra cum a făcut-o acest exemplar rar de muncă şi productivitate, care a fost şi este Constantin Rădulescu-Motru"*. Gr. Nicola şi M. Moţescu, 2008: *„Ca operă şi destin, Constantin Rădulescu-Motru este un «obelisc al binelui, o înălţime ce dă generaţiilor orientare, robusteţe în gândire şi spirit istoric-naţional»"*. ***Surse:*** Bejat, M. (1972). *Geneza psihologiei ca ştiinţă experimentală în România.* Bucureşti, EDP, pp. 215236; Şchiopu, U. & Golu, M. (1979). *Centenarul psihologiei experimentale (Contribuţia lui C. Rădulescu-Motru).* „Revista de Psihologie", 25(1), 113-120; Schifirneţ, C. (2003). *Constantin Rădulescu-Motru. Viaţa şi faptele sale* (vol. I; vol. II, 2004; vol. III, 2005), Bucureşti, Editura Albatros; Săndulescu, Al. (2008), *Întoarcere în timp: memorialişti români*. Ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Muzeul Naţional al Literaturii Române, pp. 140–154; Gogoneaţă, N. (1968). *Sistemul filosofic a lui C. Rădulescu-Motru.* „Revista de filosofie", 15(4), 453-457; Nemecsek, Şt. (2007). *Teme filosofice actuale.* Editura Realitatea românească, Vulcan; Coandă, S. (2020). *Filosofia românească în secolul al XX-lea. Note de curs*. CEP USB, Chişinău, pp. 18-31; acad. M. Ralea (1957). *C. Rădulescu-Motru*. „Revista de psihologie", III(2), 145-146; Nicola, Gr. şi Moţescu, M. (2008). *Simpozionul*

jubiliar „Modernitatea operei lui Constantin Rădulescu-Motru. „Revista de psihologie", 54(1-2); Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. Editura Universității „Al.I. Cuza", Iași pp. 702-708; Ş. Şerban, *Constantin Rădulescu-Motru*, accesat 18 iunie 2022 din: https://sites.google.com/a/bcub.ro/biblioteca-centrala-universitara-carol-i-8/home/constantin-radulescu---motru

RĂŞCANU, RUXANDRA (n. 3 noiembrie 1942, Bucureşti) psiholog român, profesor universitar specializat în psihologie medicală, psihanaliză şi psihologia sănătății. Urmează Şcoala elementară nr. 47, după care Liceul „Al.I. Cuza" (1956-1960) din Bucureşti. Licențiată a Universității Bucureşti, Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie (1965-1970) şi a Institutului de Igienă şi Sănătate Publică, Bucureşti, Secția Prevederi Sociale (1963-1965). Doctor în psihologie cu teza *Dispersia psihică la tinerii cu tulburări comportamentale*, coord. şt. prof. univ. dr. Constantin Pufan, Universitatea din Bucureşti, 1980. ***Ascendență academică:*** asistent univ. la Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila", Catedra de Psihologie (1971-1990); lector univ. (1991-1996), conf. univ. (1996-2001), prof. univ. (2001 – prezent) la Universitatea Bucureşti, Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Catedra de Psihologie. ***Poziții management şi expertiză academică:*** decan, Facultatea de Psihologie şi Ştiințe Cognitive din Universitatea Ecologică din Bucureşti (1997-2001); director executiv Colegiu de Asistență Socială, Universitatea din Bucureşti (1990-1992); director de Program Master la Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației (1999-2002); conducător lucrări de doctorat la Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Catedra de Psihologie (2004-2020); preşedinte al Asociației de Asistență Socială din România (AASR) (1990-1992); expert la Ministerul Educației Naționale – Comisia Națională pentru Acreditarea şi Evaluarea Diplomelor în Psihologie (1999-2012); psiholog expert Centrul Medical de Diagnostic şi Tratament Ambulator din Ministerul Apărării Naționale (1991-1996); vicepreşedinte la Comisia Juridică şi de Ocrotire Socială de pe lângă UNICEF (1992); director adjunct al Centrului de Psihologie aplicată pentru țările din Sud-Estul Europei cu sediul la Skopje – Macedonia (1995-2000); membră în conducerea Departamentului de „Psihologie şi psihoterapie" din cadrul Colegiului Psihologilor din România 2000-2004 şi 2004-2008; ***Mobilitate academică:*** bursă a Universității din Cleveland, Facultatea de Ştiințe Sociale, „Mandel School" of Cleveland (ianuarie – februarie 1993); cursuri de formare în Terapia şi Consilierea Dependenților de Drog la EATI Jellinek Institut (Amsterdam – Olanda; Porto – Portugalia; Bruxelles – Belgia) (1994-2004). ***Granturi (selectiv):*** „Dinamica utilizării în exces a alcoolului şi drogurilor la tineri: cauze şi factori de risc. Măsuri preventiv-ameliorative privind dependența" (2002-2005); „Prevenție şi psihoterapie în studiul dependenței de drog la tineri şi adolescenți" (2002-2004), finalizat cu publicarea: a. *Psihologie şi psihopatologie în dependența de drog* (2002); b. *Alcool şi droguri: «virtuți» şi capcane pentru tineri* (2004); c. *Dependență şi drog.*

Aspecte teoretice şi clinic ameliorative (2008); d. crearea Centrului de Consultanță pentru elevi, Liceul „Petru Rareş", 2004, Bucureşti, „Adolescentul de mâine". ***Afilieri academice:*** membră Asociația Psihologilor din România (1991 – prezent) şi Colegiul Psihologilor din România (2004 – prezent); Asociația Română de Psihologie Clinică Bucureşti (1975 – prezent). ***Titluri ştiințifice şi academice onorifice:*** profesor emerit Universitatea Bucureşti (2011); *Doctor „Honoris Causa"*, titlu conferit de Universitatea „Petre Andrei" din Iaşi (23 iunie 2022). ***Domenii de competență:*** metodologia examinării psihologice în bolile psihice şi somatice, diagnoza şi expertiza psihomedicală, psihoterapie, arterapie şi resocializarea în unele boli psihice; suicidul şi motivația psihologică, alcoolismul ca problemă de sănătate mintală la femei şi tineri, dependența de droguri la structuri fragile psihic, integrarea psihosocială a copiilor vulnerabili sau abuzați. ***Activitate didactică:*** a predat numeroase **cursuri de licență** la universități de stat şi particulare (Introducere în psihanaliză, Psihodiagnostic clinic, Psihologie generală, Neuropsihofiziologie, Psihodiagnostic; Teste proiective, Psihopedagogia devianței şi a comportamentului deviant, Psihologie diferențială, Psihologia educației (şcolară), Psihologia comunicării, Psihologie socială, Pregătire, asistență şi consiliere în psihologie, Etică şi deontologie profesională, Fundamentele Psihologiei, Psihologia personalității, Metode şi tehnici de asistență socială, Managementul organizațiilor în asistența socială, Asistență social aplicativă, Psihologie clinică), **cursuri de masterat** (Psihodiagnoză clinică, Tehnici proiective, Psihologie clinică, Psihosomatică, Psihologie aplicată în domeniul securității naționale, Evaluarea psiho-somatică, Diagnoză şi intervenție psihoterapeutică la drogodependenți), **cursuri de doctorat** (Psihologie aplicată la actualitatea de fiecare zi). În întreaga activitate didactică de decenii, ***R.R.*** a stimulat activitatea studenților şi a tinerilor psihologi, masteranzi, doctoranzi în formarea lor profesională, a pus accent pe etiologia tulburărilor psihice, iar pentru psihologia clinică şi psihosomatică a organizat vizite la Spitalul Universitar de Urgență Bucureşti. În predarea fenomenelor adictive a colaborat intens cu Agenția Națională Antidrog; a selectat o cazuistică ilustrativă pentru filmul „Once... means always" sub egida *European Conference*, The Council of Europe – Pompidou Grup; (2007). A conceput întotdeauna activitatea didactică în strânsă legătură cu cercetarea ştiințifică şi a coordonat 31 de lucrări de doctorat dintre care unele au fost publicate sau finalizate cu redactarea unor ghiduri de mare utilitate pentru activitatea psihologilor tineri: ghidul pentru examinarea copiilor autişti, ghidul pentru investigarea elevilor cu deficiențe generate de stres. ***Cercetări şi contribuții:*** introducerea conceptului de *dispersie psihică* (*în sine şi neconstructivă*) la tinerii cu tulburări comportamentale (1980), concept utilizat în conturarea unui profil realist al tinerilor viitori delincvenți speciali şi constituind un veritabil semnal de alarmă pentru familii, pentru şcoală, pentru clinicile medicale; studiul implicațiilor psihoclinice ale unor disfuncții sociale (conflict, violență, abuz, suicid, homosexualitate); măsuri preventiv-ameliorative pentru dependență; luptă antidrog; stilul de viață al posesorilor de animale mici şi introducerea sintagmei de „cârjă afectivă"; structura şi statusul emoțional în interrelația omanimal investigate prin *Scala de adaptare pentru a face față dificultăților vieții* (SACLD) concepută de ***R.R.***

şi apreciată de medicii veterinari; organizarea şi coordonarea cercurilor studenţeşti cu dezbateri interactive pe teme de actualitate din psihologia adolescentului şi tânărului adult, din psihologia comunicării, stresul generic şi profesional, probleme de sexualitate specifice vârstei tinere, adaptarea ca necesitate de integrare profesională şi intergrupală. ***Teste traduse şi etalonate sau create:*** adaptarea pentru populaţia românească a *Chestionarului de Experimentare a Timpului* (împreună cu drd. Gabriel Roşeanu – Oradea) publicat în „Annals of the University of Oradea Installment" 13, 93-109, 2008 (Adaptation to the Romanian populations of the Time Experience Questionnaire). A utilizat în Sanatoriul de Nevroze Predeal (1974-1990) şi în Spitalul Universitar de Urgenţă Bucureşti (1992-2020) un chestionar scurt, cu întrebări uşoare, care se pot memora de psiholog, fapt ce a deschis ulterior „calea" pentru aplicarea unor probe, mai ales proiective. Deşi nevalidată şi etalonată pe populaţia românească, *Fişa de anamneză pentru tinerii cu tulburări comportamentale* (1980) a fost concepută şi utilizată de ***R.R.*** pentru 144 subiecţi, cărora li s-au aplicat şi alte probe. Această fişă psihologică din Spitalul „Dr. Gh. Marinescu" devenit Spitalul Clinic „Al. Obregia-Arsene" au folosit-o cu bune rezultate şi sociologii care erau preocupaţi de delincvenţa juvenilă. ***Participare la evenimente ştiinţifice internaţionale (selectiv):*** 1984 (9-16 august) – al VIII-lea Congres Mondial de Psihiatrie Socială – Zagreb, Iugoslavia: *Aspects of socio-profesionel adjustment of schizophrenic patients with good – instructional level*; 1988 (31 iulie6 august) – The 35th Congress of Alcoholism and Drugs Dependence, Oslo – Norvegia: *Personality and prognosis with alcohol excess patients*; 1994 (12-16 iulie) – Conferinţa Europeană de Psihologia Personalităţii Madrid, Spania: *Systems of personality and prognossis for disharmonious structures (especially alcohol addicted ones)*; 1995 (1924 aprilie) – Primul Congres Mondial de Acreditare şi Afiliere a Psihologilor – ca reprezentant al Asociaţiei Psihologilor din România – New Orleans, SUA: *Psihologia în România: trecutprezent şi perspective* (ASPPB); 1995 (29 august4 septembrie) – Asociaţia CHEIRON – Passau, Germania: *Tradiţii în psihologia românească*; 1995 (5-7 septembrie) – a 7-a Conferinţă Internaţională pentru Studiul Diferenţelor Psihoindividuale (ISSID) – Varşovia, Polonia: *Personality disorders: Antisocial and borderline nonadequates types*; 2000 (23-28 iulie) – The 27th Congress International of Psychology – Stocholm, Suedia: *Mental Health of Deprived old People and „Lifestick" support*; 2001 (11-18 septembrie) Rio de Janeiro (Brazilia): *Animal communication and major link to child protection*; 2004 (21-24 aprilie) – al Treilea Congres Mondial de Acreditare şi Afiliere a Psihologilor – ca reprezentant al Asociaţiei Psihologilor din România – Montreal, Quebec, Canada: *Profilul tânărului dependent de drog în România: Aspecte psihoclinice şi sociale*; 2004 (24 iunie-iulie) – Congress Luxemburg – *Troubles de personnalite aux enfants*; World Psychiatric Association (WPA), *Quality and autonome research în Psychology* – 17-20 iunie 2005, Valencia, Spania; Congresul Societăţii Balcanice de Stomatologie, Salonic, Grecia, 22-25 aprilie 2010, cu lucrarea *On dental Aesthetics from psychosocial perspective* şi rezumat publicat în vol. Congresului. A participat cu comunicări la 30 de evenimente ştiinţifice naţionale şi 23 internaţionale**. *Diplome, medalii, decoraţii şi recunoaşteri:*** titlul *Woman of the year*, conferit de International Who's Who of Professional and

Business Women (1999); Diplomă şi Decoraţie acordată de Agenţia Naţională Antidrog în semn de aleasă preţuire pentru promovarea politicilor antidrog în România (2007); Diploma de onoare „Omul Zilei" pentru contribuţia la proiectului naţional biografic contemporan *Dicţionarul personalităţilor din România* (2009); Diplomă de Merit – Consiliul Colegiului Psihologilor din România pentru activitatea deosebită desfăşurată în cadrul forurilor de conducere a CPR (2009); Diplomă pentru Merite Deosebite şi pentru implicarea continuă în promovarea excelenţei academice la Universitatea din Bucureşti (2013). ***Publicaţii (selectiv):*** *Socioterapia*, capitol în vol. I *Psihiatrie*, sub red. V. Predescu (1989); *Psihologia comportamentului deviant* (1994); *Elemente de psihologia comunicării* (1995); *Psihologie medicală şi asistenţa socială* (1996); *Psihologia vieţii cotidiene* (1997, coautor); *Introducere în psihologie aplicată* (2000); *Psihologie şi comunicare* (2001, 2002); *Metode şi tehnici de asistenţă socială* (2001); *Psihologia la răspântia mileniilor* (2001, coautor); *Psihologie şi psihopatologie în dependenţa de drog* (2002); *Introducere în psihodiagnoză clinică* (2003, 2006); *Alcool şi droguri: virtuţi şi capcane pentru tineri* (2004); *Psihologie aplicată* (2007); *Dependenţă şi drog: aspecte teoretice şi clinic ameliorative* (2008); *Psihologia clinică de la tradiţie la modernitate* (2009); *Dezvoltare, diferenţe, disfuncţii, în peisajul psiholog actual* (2011); *Copilul – un candidat la umanitate sau un sistem complex cu multiple necunoscute* (2011); *Dezvoltare, diferenţe, disfuncţii în peisajul psihologic actual* (2011); *Dinamica structurii atitudinale a datoriei şi responsabilităţii la copil şi adolescent – datoria, perspectivă multidisciplinară* (2012); *Teenagers and their addiction to computer* (2013); *Predictors of tennis performance of junior players* (2014); *Jealousy as a defence mechanism of low-esteem* (2017). În plus a publicat 33 de studii şi articole în ţară şi străinătate, precum şi coautor la tratate şi cursuri. ***Aprecieri:*** *„Ruxandra Răşcanu propune în studiul ei câteva reflecţii cu privire la obiectul, problematica şi finalitatea psihologiei sănătăţii. Se degajă în mod explicit scopul noului domeniu (promovarea şi menţinerea sănătăţii, prevenirea bolilor, identificarea diagnosticelor etiologice, precum şi a relaţiilor dintre etiologie, sănătate, boală şi disfuncţiile corespunzătoare), varietatea problemelor investigate (dorinţe, credinţe şi explicaţii despre sănătate, imunizarea şi apărarea organismului, promovarea sănătăţii etc.), extensia psihologiei sănătăţii în plan instituţional (crearea unor secţiuni în cadrul diverselor asociaţii de psihologie naţionale). Noul domeniu al psihologiei sănătăţii aflat în proces de constituire este centrat pe studiul comportamentului sănătos (ce este ?; cum se obţine ?; cum se modifică?), pe investigarea atitudinilor pro-sănătate (formarea celor dezirabile, înlocuirea sau schimbarea celor negative), pe descoperirea modalităţilor şi mijloacelor de menţinere a sănătăţii şi prevenire a bolilor, în fine, pe elaborarea unor modele explicativ-interpretative referitoare la balanţa „boală-sănătate"* (Mielu Zlate, *Psihologia la răspântia mileniilor*, 2001, Editura Polirom, 2001, p. 195). ***Surse:*** *Mureşan, P. (2021-2022). Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori,* Anexa 2; Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalităţi din istoria, ştiinţa şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. V (J-W). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 296-298.

ROCO, MIHAELA MARIA FRANCISCA (n. 4 octombrie 1946, Bucureşti) psiholog român, cercetător academic şi profesor universitar remarcat prin cercetări privind: *Creativitatea* individuală, de grup şi organizațională; *Psihologia religiei* (etapele formării gândirii religioase la ortodocşi, motivația şi atitudinile religioase); *Inteligența emoțională* (dimensiuni, specificul ei la români, relația ei cu creativitatea, religia şi boala Alzheimer); Emoțiile şi reglajul emoțional la pacienții *Alzheimer*. Licențiată, şefă de promoție, a Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea Bucureşti, 1964-1969 cu lucrarea de licență *Factorii creativității*. Doctor în psihologie cu teza *Cercetări psihologice privind structura creativității şi dezvoltarea creativității de grup,* Universitatea Bucureşti, noiembrie 1978, cond. şt. prof. univ. dr. Paul Popescu-Neveanu. ***Ascendență academică:*** cercet. şt. la Institutul de Psihologie al Academiei Române (2 septembrie 1969-1980), Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice (1980 – 1 iulie 1982); educator şi profesor defectolog gr. I la Şcoala specială pentru surzi nr. 2 Bucureşti (1982-1984), Şcoala de Hipoacuzici, Bucureşti (1984-1990) ca urmare a desființării Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice din cauza scandalului *Meditația Transcendentală*; cercet. şt. gr. II (1990-2000), cercet. şt. gr. I (2000-2011) la Institutul de Psihologie al Academiei Române, reînființat în 1990. Profesor asociat (1991-1993), lector univ., prin concurs (1993-1996), conf. univ. (1996-2001) la Catedra de Psihologie, Facultatea de Sociologie, Psihologie şi Pedagogie, Universitatea Bucureşti. prof. univ. (2001-2011) la Catedra de Psihologie, Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea Bucureşti. Conducător de doctorat din 2008. ***Mobilitate academică:*** specializare în problemele creativității (Moscova, 1973) şi în probleme de psihosociologia grupului mic (Franța, 1981). Visiting professor la National Science Foundation şi la Department of Psychology, Lexington, University of Kentucky, SUA (1990), unde a susținut cinci conferințe în cadrul „Şcolii de vară" a Universității din Kentucky şi două conferințe la „National Science Foundation". Moderatoare a simpozionului „Creativity versus Consum" la invitația Consiliului Europei din Strasbourg (Franța) (1991), unde a susținut şapte conferințe despre creativitate şi a îndrumat lucrări practice ale studenților. Bursa de cercetare Europeană pentru proiectul de cercetare „Influence of Cultural and Religiosus Background on Creativity. Comparison between Belgium and Romania", proiect realizat la Centrul de Psihologia Religiei din Louvain-la-Neuve, Belgia (iulie-august 1993; martie 1994). ***Afilieri academice:*** membră a Asociației Psihologilor din RSR (1969-); membră a American Psychological Society (APS) (din 1990); expert al Consiliului Național al Cercetării Ştiințifice pentru Învățământ Superior (CNCSIS) (2001-2011); American Psychological Society (APS) (din 1990); Societatea Americană pentru Psihologie Ştiințifică (2005-2000); Societatea Europeană de Psihologie (2004-2007). ***Membră în colective redacționale:*** redactor-şef adjunct la „Revista de psihologie" a Academiei Române (2020-2023), membră în Colegiul de redacție „Revue Roumaine des Sciences Sociale – Série de Psychologie" editată de Academia Română; redactor-şef la „Revista de psihologie organizațională", Centrul de Psihologie

Aplicată, Universitatea Bucureşti; redactor-şef adjunct la Studia Doctoralia Psychology and Sciences of Education, Universitatea Bucureşti; Editor/reviewer la David Publishing Company, SUA. ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de Psihologia creativității (anul II/III din 1991-2023); Psihologia religiei (anul III 1993-2020); Metodologia cercetării ştiinţifice în psihologie (an II,1995-2005); Leadership şi management (an II 2006-2016); Psihologie educaţională (an II, 1993-1996); Evaluarea şi stimularea creativității organizaționale pentru Master în Psihologie organizațională economică şi resurse umane, 2006-2016 (pre-Bologna şi Bologna); Curs de psiho-diagnostic organizațional pentru Master de psihologie organizațională şi resurse umane, 2006-2016); Curs de evaluarea şi stimularea inteligenței emoționale pentru Master de apărare şi securitate națională, 2005-2018); Curs de evaluare şi stimulare a creativității în organizația şcolară pentru Master de psihologie educațională, 2007-2016). Curs pentru doctoranzi, Şcoala doctorală Universitatea din Bucureşti, *Creativitate, Inovație şi Inteligență Emoțională*, 2009-2018. De asemenea, a predat cursuri de stimulare a creativității tehnico-ştiinţifice la specialişti din diverse domenii; prelegeri privind creativitatea şi psihosociologia grupului mic în URSS (1973) şi Franța (1981). Este titulara cursului de *Psihologia creativității*, introdus în planul de învățământ la inițiativa ei din anul 1993 până în prezent, fără întrerupere. A inițiat introducerea de cursuri de creativitate la masterat şi doctorat unde participă şi studenți Erasmus. A coordonat peste 400 de teze licență, masterat şi doctorat. A participat la organizarea şi desfăşurarea Modulului de Învățământ Francofon la Universitatea Bucureşti pe tema: *Psihologia grupurilor şi organizațiilor* susținut de prof. Luc Ridel (aprilie 1999). ***Cercetări ştiinţifice:*** a realizat cercetări ştiinţifice în patru mari domenii: psihologia creativității, psihologia religiei, inteligența emoțională şi boala Alzheimer. **1.** ***Creativitatea:*** a realizat cercetări începând din 1969, pe o perioadă de 54 de ani, în cadrul Institutului de Psihologie al Academiei RSR (1969-1982) şi Institutul de Psihologie Academia Română (1990-2020), Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației (1993-2023); în cadrul unor contracte de cercetare ştiinţifică naționale şi internaționale, cu Academia de Ştiințe Sociale şi Politice (ASSP, 1974-1978), cu Centrul de Informatică şi Organizare a Municipiului Bucureşti (IPTANA 1980-1982) (întrerupt din cauza desființării Institutului de Cercetări Psihologice şi Pedagogice iulie 1982), Belgium, UCL din Louvain-la-Neuve, Faculte de Psychologie et Sciences Sociales (1993-1994), France, CRRPC Universite Lumiere-2, Lyon (2001-2011), Executive MBA, INDE-ASE în colaborare cu CNAM-Paris (2008-2011) etc. ***Teme şi subiecte cercetate:*** *Creativitatea individuală*: investigarea, evaluarea şi stimularea creativității; factorii creativității individuale (fluiditate, flexibilitate, originalitate, capacitate de elaborare, imaginația creatoare, motivația şi atitudinile creative, personalitatea creatoare în ştiință), dinamica creativității individuale. Stimularea creativității individuale, aspecte ale antrenamentului creativ în plan individual, dominanta cerebrală şi creativitatea; studiul persoanelor înalt creative din proiectare, matematică şi informatică. *Creativitatea de grup*: elaborarea unui model de grup creativ adaptat condițiilor din România. *Psihosociologia creativității* (relații interumane, factori organizaționali şi de

conducere), tehnologia stimulării creativității; stimularea creativității tehnico-ştiinţifice. *Formarea şi dezvoltarea intereselor ştiinţifice la elevi*: structura interesului ştiinţific; studiul intereselor de cunoaştere şi a celor ştiinţifice la elevi; dezvoltarea unor mijloace pentru investigarea interesului ştiinţific şi a creativităţii ştiinţifice la elevi (elaborarea unor chestionare şi teste pentru copii între 12-13 ani şi 17-18 ani pentru cercetarea interesului ştiinţific pentru fizică); delimitarea unor aspecte specifice ale interesului ştiinţific în raport cu interesele de cunoaştere; relaţiile interesului ştiinţific cu inteligenţa, creativitatea şi performanţele şcolare; studiul experimental al relaţiei dintre potenţialul creativ şi interesul ştiinţific. A iniţiat introducerea de cursuri de creativitate la masterat şi doctorat şi este iniţiatoarea şi titulara cursului de *Psihologia creativităţii*, introdus în planul de învăţământ din anul 1993 până în prezent, fără întrerupere. A coordonat peste 400 de teze licenţă, masterat şi doctorat pe tema creativităţii. **2. *Psihologia religiei:*** în 1992 a câştigat o bursă europeană în domeniul psihologiei religiei şi a efectuat documentare şi cercetări în Psihologia religiei la Centrul de Psihologia religiei din Belgia, UCL Louvain-la-Neuve, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei. A studiat motivaţia religioasă, reprezentările şi atitudinile religioase, şi etapele de constituire ale gândirii religioase în ontogeneză. A constatat că pentru aproape toate religiile au fost iniţiate cercetări privind constituirea gândirii religioase în ontogeneză. A iniţiat cercetări în România, pe câteva mii de participanţi, pentru a studia etapele formarii gândirii religioase la ortodocşi şi reprezentările religioase la adolescenţi. A propus introducerea Psihologiei religiei în planul de învăţământ pentru studenţii Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei de la Universitatea din Bucureşti, propunere acceptată din anul 1994 şi a fost titularul acestui curs până în 2020. A coordonat peste 200 de lucrări licenţă, masterat şi doctorat pe această temă. **3. *Inteligenţa emoţională*** (1995-2023): iniţierea pentru prima dată în România a unor cercetări sistematice privind inteligenţa emoţională şi elaborarea, adaptarea unor seturi de metode şi instrumente ştiinţifice pentru analiza, diagnoza şi dezvoltarea inteligenţei emoţionale; cercetări privind dimensiunile inteligenţei emoţionale şi particularităţile acesteia la şcolarul mic, adolescenţi, adulţi din diferite domenii; educarea şi dezvoltarea inteligenţei emoţionale. A prezentat cu succes la al III-lea Congres internaţional privind inteligenţa emoţională (Croaţia, 2011) comunicarea *Inteligenţa emoţională – factor al creativităţii*. Lucrarea publicată *Creativitate şi inteligenţă emoţională* (2001, 2004) este citată frecvent, având ***Indicele HIRSH 10***. A studiat relaţiile dintre inteligenţa emoţională şi personalitatea creatoare, performanţele profesionale, gândirea morală, gândirea religioasă, sănătate/boală, vârsta cronologică/psihologică, subiectivă. **4. *Boala Alzheimer*** (2015-2023): a iniţiat cercetări privind factorii emoţionali implicaţi în declanşarea, evoluţia şi îngrijirea pacienţilor cu Alzheimer. A prezentat comunicări ştiinţifice la Conferinţele Naţionale Alzheimer cu participare internaţională (2015-2023) privind: inteligenţa emoţională, disfuncţiile emoţionale, stima de sine, metode de diagnoză şi evaluare, încrederea în sine şi în alţii, tulburări psihocomportamentale, atitudinile creative, tratament farmacologic versus psihoterapie prin exerciţii fizice, muzică, umor. A iniţiat o tematică a tezelor de doctorat

despre boala Alzheimer (AD): Particularităţile inteligenţei emoţionale în AD, Rezerva cognitivă şi atrofierea cerebrală la pacienţi AD, Perspective psihosomatice în stabilirea diagnosticului AD, Tulburările emoţionale în AD. ***Contribuţii ştiinţifice:*** stabilirea nivelelor şi tipologiei intereselor cognitive; evidenţierea pe cale experimentală a trăsăturilor şi etapelor formării interesului faţă de ştiinţă şi a motivaţiei creatoare la diferite categorii de subiecţi: elevi, studenţi, inventatori, cercetători ştiinţifici, proiectanţi. Elaborarea unui program unitar şi sistemic pentru valorificarea şi stimularea capacităţii creatoare a specialiştilor din ţara noastră pe baza unei concepţii teoretico-metodologice româneşti în conformitate cu nevoile şi particularităţile specifice ţării noastre; conturarea unei teorii originale asupra creativităţii şi elaborarea modelului grupului creativ, riguros experimentat şi validat ştiinţific. Elaborarea unui model complex al creativităţii incluzând etapele creativităţii şi a factorilor cognitivi şi non-cognitivi. Procesul creativ se desfăşoară în 4 etape, în care acţionează dominant doar unii factori: 1) pregătirea (gândirea logică); 2) incubaţia (fantezia, asocierea liberă); 3) iluminarea (imaginaţia creatoare, gândirea divergentă); 4) verificarea (gândirea logică). În modelul de grup creativ construit de noi a rezervat şedinţe de sine stătătoare corespunzătoare etapelor creativităţii şi a factorilor implicaţi. Elaborarea unui curs de cunoaştere şi stimularea creativităţii în organizaţii. A dezvoltat şi adaptat profilului domeniilor (biologie, fizică) şi instituţiilor respective (cercetare ştiinţifică, proiectare, administraţie). Determinarea etapelor constituirii gândirii morale şi gândirii religioase la ortodocşi, evidenţierea relaţiilor dintre gândirea religioasă, pe de o parte, şi creativitate, pe de altă parte. La persoanele înalt creatoare (cele cu performanţe, rezultate), indiferent de vârstă există o corelaţie puternic semnificativă între gândirea morală şi gândirea religioasă, între atitudinile creative şi cele religioase. La aceste persoane există o motivaţie religioasă intrinsecă, motivaţie interogativă. Nivelul ridicat al inteligenţei emoţionale este benefic atunci când există un nivel ridicat al gândirii morale. În cazul unei gândiri morale slab dezvoltate putem introduce termenul de *inteligenţă emoţională extrinsecă* prin analogie cu motivaţia extrinsecă, interesul persoanei fiind obţinerea unor avantaje prin cunoaşterea altei persoane, procedând uneori incorect, imoral. Majoritatea cercetărilor bolii Alzheimer sunt focusate pe memorie şi gândire. Începând din 2015 a arătat prin cercetări însemnătatea emoţiilor în declanşarea, evoluţia şi tratamentul bolii Alzheimer. ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a participat cu comunicări ştiinţifice valoroase, la importante manifestări ştiinţifice naţionale (75) şi internaţionale (49). ***Selectiv:*** simpozioane ştiinţifice organizate în ţările membre CAER: Moscova, 1973 (*Metodi issledovanii otnosenii i motivatii tvorcestva*); Budapesta, 1977 (*Liderstv i tvorcestva v naucinom kollektive*); Bucureşti, 1975; Berlin, 1978. *Creativity, intelligence, imagination in science and technology*, Summer school, 1990, Lexington, University of Kentucky, SUA; *The science of creativity*, Council of Europe, 1991; *Models of creative personality*, al XXV-lea International Congress of Psychology, Brussels, 1992; *Profilul personalităţii creative în domeniul biomedical*, Conferinţa Internaţională de Inventică, 1992, Iaşi; Conferinţa internaţională de Psihologie, 1994, Chişinău; *The creative and religious attitudes. Comparative study between Romania-Belgium şi Stages of*

morale and religious judggment at the gifted teenagers, 7th International Symposium for Psychology of Religion, 1997, Bellatera, Catalonia, Spania; *Profesorul Constantin Rădulescu-Motru, Centenarul Psihologiei româneşti,* Conferința Internațională, 22-29 octombrie, 2006, Bucureşti; *Emotional Intelligence and Moral Thinking,* Annual Convention of APS, 2007, Washington DC; *Assertivite et developpment personnelle dans les organisations et L'evaluation et le developpment de l'intelligence emotionnelle chez les enfants*, în colab. cu prof. Bernard Chouvier, Universite Lyon-2 France, PSIWORLD, 2010; *Emotional Intelligence – One Factor of Creativity* şi *Professional Successes and Emotional Intelligence* la The IIIrd International Congress of Emotional Intelligence, 2011, Opatija, Croația; mai, 1994, Bucureşti; *Actualitatea ideilor lui Constantin Rădulescu-Motru*, Simpozion Jubiliar „Modernitatea operei lui Constantin Rădulescu-Motru", Universitatea Bucureşti, 2007; *Complexele personale şi creativitatea*, Prima Conferința Națională de Psihoterapie şi Dezvoltare personală Unificatoare, 2010; Participarea la Conferința Națională Alzheimer, cu participare internațională, organizată anual, din anul 2015-2023: *Cercetări preliminare privind inteligența emoțională şi boala Alzheimer*, 2015; *Cercetări empirice privind stima de sine la pacienții Alzheimer*, 2016; *Cercetări privind disfuncțiile emoționale la pacienții cu tulburări neurocognitive* 2017; *Cercetări privind încrederea între persoane*, 2018; *Creativitatea vârstnicului*, 2019; *Cercetări preliminare privind folosirea testului asociativ la pacienții Alzheimer*, 2020; *Imunitatea psihologică şi boala Alzheimer*, 2021 şi 2022; *Tulburările comportamentale în boala Alzheimer*, 2023. *Vârsta cronologică şi vârsta subiectivă*, al IXlea Congres Național de Geriatrie şi Gerontologie, cu participare internațională, 2017, Bucureşti. ***Premii:*** premiul „Simion Bărnuțiu" al Academiei RSR pentru lucrarea *Creativitatea individuală şi de grup. Studii experimentale* (1981); Premiul Coppy Ro al Uniunii Scriitorilor (pentru domeniul ştiințific) 2001 pentru lucrarea *Creativitate şi inteligență emoțională* (2001, 2004). ***Publicații (selectiv):*** **1.** ***Volume proprii:*** *Creativitatea individuală şi de grup* (1979); *Stimularea creativității tehnico-ştiințifice* (1985); *Creativitate şi inteligență emoțională* (2001, 2004, 2007). **2.** ***Capitole în volume colective:*** „Investigarea experimentală a relațiilor dintre variabilele intelectuale şi cele nonintelectuale în creativitate", în *Interacțiunea proceselor cognitive* (1973); „Cercetări privind atitudinile creative ale tinerilor din cercurile tehnico-ştiințifice", în *Tineret-cercetare-acțiune* (1977); „Creativitatea de grup", în *Probleme fundamentale ale psihologiei* (vol. I, 1980); „Stimularea creativității în învățământ" (1981, coautor), *„Particularitățile distinctive ale colectivului creator în cercetare ştiințifică"*, în *Creativitatea în ştiința tehnică şi învățământ* (1981, coord. M. Bejat); „Cercetări privind creativitatea tehnico-ştiințifică", în *Creativitatea în ştiința tehnică şi învățământ* (1981, coord. M. Bejat); „Stimularea creativității la nivel de grup", în *Stimularea creativității elevilor în procesul de învățământ* (1981); „Modalități de stimulare a creativității tinerilor din România", în *Modalități de stimulare a creativității artistice şi intelectuale la elevii preadolescenți şi adolescenți în contextul formării personalității* (1981, UNESCO); „Psihosociologia creativității", în *Progresul tehnico-ştiințific* (1987); *„Dezvoltarea creativității colective"*, în *Psihologia şi viața cotidiană* (1988); „Trăsături ale personalității creatoare", în *Formarea şi educarea personalității* (1989); „The science about creativity", IRS-Messenger,

Council of Europe, Strasbourg (1991); „Religie şi creaţie. Cercetări empirice", în *Psihologia vieţii cotidiene* (1997, coord. M. Zlate); „Traits of creative, morale and religious thinking of romanian gifted teenageer", în *Education for Civil Society. Studies in Romanian Culture* (1999); „Abordări psihologice despre creativitate în preajma mileniului III", în *Psihologia la răspântia mileniilor* (2001, coord. M. Zlate); „Cercetări privind personalitatea creatoare în ştiinţă", în *Studii şi sinteze de Psihologie contemporană* (2002). A publicat articole ISI (în colab., selectiv): „Cerebral Dominance and the Superfactors of Big Five Model în Junior Handbal Players", în *Social and behavioral Sciences* (2013); „Therapeutic Synergies Dedicated To Elderly with Neurocognitive Disorders", în *Nursing homes: Architecture-Psychology-Medicine* (2019); „Barriers and Facilitators for the Romanian Older Adults în Enjoying Activity Health-Related Benefits", în *Sustainability* (2021). **3. *Proză***: DIPLOMAŢIE şi POEZIE – contribuţia europeană a lui Scarlat A. Cantacuzino (Charles-Adolphe Cantacuzene) (2018; în colab. cu Mihail Roco). Cercetător academic performant şi de prestigiu naţional, ***R.M.*** a lucrat la 51 contracte/rapoarte de cercetare şi a elaborat şi publicat peste 273 de lucrări ştiinţifice şi 197 de popularizare a ştiinţei: lucrări monografice (6 cărţi autor unic, 29 capitole şi studii în lucrări colective, şapte internaţionale; studii experimentale în reviste de specialitate BDI (29); articole şi studii publicate în reviste de specialitate de circulaţie internaţională recunoscute (65); studii publicate în volume ale manifestărilor ştiinţifice internaţionale (rezumate, comunicări) (49); comunicări ştiinţifice naţionale (79); studii experimentale, sinteze, protocoale ştiinţifice (21), publicistică ştiinţifică, reviste de popularizare a ştiinţei (197), sinteze bibliografice, recenzii, cronici de specialitate (25). ***Aprecieri:*** *„O cercetătoare modernă şi foarte pasionată de creativitate. O truditoare înzestrată cu gândire originală şi imaginaţie creatoare. A scos din ascundere o seamă de concepte şi metode înnoitoare"* (Ion Mânzat). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; *prof. univ. dr. Mihaela Roco. Curriculum Vitae*, accesat la data de 3 mai 2022 din: http://doctorat.fpse.unibuc.ro/mng/www_ coordonatori_ view_one.php?id=11

ROŞCA, ALEXANDRU (n. 23 august 1906, Călata, jud. Cluj – d. 17 februarie 1996, Cluj-Napoca), reputat psiholog român, profesor universitar şi academician; unul dintre părinţii şcolii clujene de psihologie. Personalitate marcantă şi prodigioasă a psihologiei româneşti din perioada postbelică comunistă. A urmat pregătirea şcolară primară în limba maghiară în Huedin, după care Liceul „George Barițiu" din Cluj-Napoca. A absolvit Facultatea de Litere şi Filosofie, Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca, obţinând Licenţa în psihologie în 1928 cu lucrarea *O privire sintetică asupra psihologiei contemporane*, tipărită în volumul colectiv *Psihologia configuraţiei* (1929). A fost studentul lui Florian Ştefănescu-Goangă la Institutul de Psihologie Experimentală

Comparată şi Aplicată înfiinţat de Fl. Ştefănescu-Goangă în 1922 în cadrul Universităţii din Cluj-Napoca. Doctor în psihologie (1930) cu o temă privind recuperarea copiilor cu deficienţe intelectuale şi de conduită, *Măsura inteligenţei şi debilitatea mintală*. ***Ascendenţă academică:*** preparator la Institutul de Psihologie Experimentală Comparată şi Aplicată din Cluj-Napoca (1926, student anul III), asistent univ. (1928-1938) şi şef de lucrări (19381945); conf. univ. (1946-1947); prof. univ. titular cu trei gradaţii la Catedra de Psihologie socială (1947-1976) a Universităţii „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca. Şef al Catedrei de Psihologie a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1948-1976); prof. consultant şi conducător de doctoranzi la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1977-1996); profesor emerit (1967). ***Mobilitate academică:*** în perioada 1929-1931 a întreprins călătorii de studii la universităţi de prestigiu din Elveţia, Belgia, Franţa şi Germania cu scopul specializării în probleme de delicvenţă juvenilă şi debilitate mintală. ***Poziţii de conducere academică, ştiinţifică şi didactică:*** şeful Catedrei de Psihologie a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1948-1976), preluând conducerea catedrei direct de la fondatorul ei, Fl. Ştefănescu-Goangă; decan al Facultăţii de Psihologie-Pedagogie a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1947-1950); prorector al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1956-1962 şi 1965-1967); director General al Învăţământului Superior, Ministerul Învăţământului (1962-1965); preşedinte al Secţiei de Psihologie-Pedagogie din cadrul Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice (1970-1983); director al Institutului de Psihologie al Academiei RSR (1965-1971); preşedinte al Asociaţiei Psihologilor din România (1966-1990); membru în Comisia Superioară de supervizare a tezelor de doctorat – Ministerului Educaţiei şi Învăţământului. ***Afilieri academice***: membru al Comitetului director al Asociaţiei Internaţionale de Psihologie Aplicată (20 august 1968-1978) din care după zece ani a demisionat şi a propus să fie înlocuit de mai tânărul său coleg, Gheorghe Iosif. Cu această ocazie, Asociaţia Internaţională de Psihologie i-a acordat titlul de „Membru Onorific pe Viaţă"; membru al Biroului Asociaţiei de Psihologie Ştiinţifică de Limbă Franceză (1967-1976) şi vicepreşedinte (1970); membru asociat străin al Societăţii Franceze de Psihologie şi vicepreşedinte (1964-1965); vicepreşedinte (1964-1965) şi preşedinte (19661990) al Asociaţiei Psihologilor din România. ***Titluri academice onorifice:*** membru corespondent al Academiei RSR (1963); prof. univ. emerit (1967); Om de Ştiinţă Emerit (1969); membru titular al Academiei Române (1991). Menţionat în publicaţia internaţională „Who's Who in The World" (1972) pentru activitatea ştiinţifică desfăşurată pe plan internaţional. ***Activitate didactică:*** în cei aproape 60 de ani de activitate didactică, ştiinţifică şi publicistică, ***R.A.*** a format şi îndrumat generaţii întregi de psihologi în spiritul gândirii şi investigaţiei ştiinţifice riguroase, al respectului pentru adevărul ştiinţific şi al pasiunii pentru psihologie ca ştiinţă şi practicarea ei în cele mai diverse domenii. Format la Şcoala de psihologică clujeană fondată de Fl. Ştefănescu-Goangă, întemeietorul psihologiei experimentale în România, „Opera psihologică a lui A. Roşca reprezintă o pledoarie convingătoare pentru utilizarea metodei experimentale în studiul fenomenelor psihice, pentru cercetarea condusă cu rigoare, pentru inferenţa controlată prin teste statistice, pentru

expresia concisă a datelor şi a concluziilor, aflate mereu în vecinătatea imediată a faptelor şi evitând progresia spectaculoasă a discursului" (I. Radu şi M. Micle, 1996, p. 136). Atât în predare, cât şi în cercetare a abordat de-a lungul timpului tematici şi domenii variate ale psihologiei, a traversat cu succes schimbări de paradigme şi metodologii, s-a informat în permanenţă despre noile tendinţe în domeniul psihologiei şi a menţinut contacte ştiinţifice cu personalităţi, instituţii şi organizaţii ştiinţifice de psihologie din străinătate. Redăm un fragment din S. Chelcea (2002): „În anul universitar 1947/1948, la Universitatea „Victor Babeş" din Cluj-Napoca, Alexandru Roşca predă un Curs de Psihologie socială experimentală. Principalele teme din curs sunt: obiectul şi istoricul disciplinei, metodele psihologiei sociale, experimentele din psihologia socială comparată, geneza comportamentului social la copil, influenţa grupului asupra activităţii mintale, motivaţia socială, competiţie şi cooperare, atitudini, prejudecăţi şi stereotipuri, atitudinile şi inteligenţa, comportamentul instituţional, conducerea, mediul social şi formarea personalităţii. Ana Tucicov-Bogdan apreciază că valoarea cursului „rezidă în multitudinea datelor experimentale colectate, aduse în sprijinul ideilor şi al tezelor ştiinţifice comunicate. De-a dreptul impresionantă este însă informaţia bibliografică, citată atunci la zi, cu recomandarea spre studiere a celor mai reprezentative lucrări de psihologie socială, americane şi europene, inclusiv a unor cercetători din Asia" („Psihologia socială academică în România", în *Psihologia socială în România*, Ana Tucicov-Bogdan, coord., Bucureşti, Editura Academiei, 1984, p. 113). Model de dascăl şi om de ştiinţă remarcat prin sobrietate extremă şi o ţinută academică exemplară, ***R.A.*** a acordat asistenţă metodologică şi a insuflat spiritul de înaltă exigenţă al investigaţiei ştiinţifice tineretului academic pe care l-a promovat. Astfel, a format o generaţie solidă de cercetători şi cadre didactice universitare şi a continuat cu succes dezvoltarea şcolii clujene de psihologie fondată de Fl. Ştefănescu-Goangă. A promovat o cultură şi un climat de muncă colaborativ orientat spre promovarea studiilor experimentale şi aplicative, schimbul reciproc de informaţii şi activităţi, sobrietate şi fără ostentaţie, orgolii academice, preţiozitatea verbală sau conflictualitate. În cele peste cinci decenii şi jumătate de prodigioasă şi neobosită activitate dedicată învăţământului şi cercetării psihologice din ţara noastră, a elaborat (individual şi în colaborare), redactat şi coordonat lucrări fundamentale de valoare (cursuri universitare, tratate, manuale, monografii, culegeri de studii etc.) pentru învăţământul universitar şi preuniversitar psihologic şi pedagogic: *Tehnica psihologiei experimentale şi practice* (1947), *Tratat de psihologie experimentală* (1963, Premiul de Stat), *Psihologie generală* (1966, 1975), *Creativitate, modelele, programare* (1967), *Metodologie şi tehnici experimentale în psihologie* (1971), *Psihologia copilului*, *Psihologie pedagogică*, precum şi articolele publicate în revistele „Studii de psihologie pedagogică" (1958) şi „Probleme de defectologie" (1959, 1961, 1963). În aceeaşi perioadă a elaborat şi publicat în colaborare: *Psihologia muncii industriale* (1967, Premiul Academiei Române), *Aptitudinile* (1972), iar în anii '80 patru volume *Sinteze de psihologie contemporană* (coord. şi coautor). ***Cercetări şi contribuţii***: gândirea psihologică a lui ***R.A.*** are la bază o viziune metodologică şi experimentală riguroasă şi obiectivă care concepe cunoaş-

terea psihologică ca rezultate al observației științifice și testării experimentale a ipotezelorpremise ale oricărei construcții teoretice. Totuși în dualitatea obiectiv-subiectiv a determinismului și cauzalității psihice, gândirea psihologică a lui ***R.A.*** se cantonează clar în zona obiectivă a experimentalismului acordând puțină atenție laturii subiective a cauzalității psihice. ***R.A.*** s-a format în cadrul școlii de psihologie experimentală, pragmatică de la Cluj-Napoca, fondată de Florian Ștefănescu-Goangă, cercetând inițial, cu instrumente psihotehnice, deficiența mintală (1930-1936). Bazat pe o riguroasă orientare și abordare experimentală, ***R.A.*** a realizat importante cercetări în domeniul psihologiei handicapatului, psihologiei gândirii și creativității. A analizat cauzele și caracteristicile debilității mintale și a elaborat criterii și modalități de evaluare a copiilor supradotați. A cercetat condițiile care favorizează activitatea de generalizare și abstractizare la copii, condițiile mediului socio-cultural (rural-urban) care au influență asupra rezultatelor la testele de inteligență și a promovat metodele experimentale în psihologie. A inițiat cercetări sistematice asupra legităților psihologice ale învățării, asupra copiilor cu debilități mintale și a celor supradotați. A fost printre primii psihologi români care a inițiat în țara noastră cercetări sistematice asupra debilității mintale, abordată într-o viziune interdisciplinară a implicațiilor ei psihologice, pedagogice și sociale. ***R.A.*** a promovat noi modele și tehnici experimentale de laborator contribuind la dezvoltarea diferitelor ramuri ale psihologei în țara noastră – psihologia aplicată, psihologia școlară, psihologia generală, psihodiagnostic, psihologie socială, psihologia personalității, psihologie industrială și organizațională. Lucrările sale au orientat și stimulat cercetarea și publicistica psihologică românească decenii întregi. În domeniul ***psihologiei pedagogice*** sau școlare a elaborat studii fundamentale privind bazele și legitățile psihologice ale învățării, ale perfecționării și modernizării activităților didactice de predare-evaluare. În ***psihologia transporturilor*** a contribuit la crearea rețelei de laboratoare de profil în cadrul Ministerului Transporturilor și dotarea acestora cu aparatura necesară. În domeniul ***psihologiei muncii și inginerească*** a coordonat monumentala lucrare *Psihologia muncii industriale* (1967, distinsă cu Premiul Academiei RSR), a inițiat și coordonat cercetări sistematice și complexe privind condițiile de muncă în diferite domenii și profesii, selecția, formarea și adaptarea profesională, interacțiunea ommașină, organizarea științifică a muncii pe particularitățile psihofizice ale omului. A fost printre primii care a abordat, în țară noastră, problema selecției și formării profesionale, publicând, în anul 1943, lucrarea colectivă *Monografii profesionale*. În domeniul ***psihodiagnosticului*** s-a remarcat prin publicarea lucrărilor *Instabilitatea emotivă* (1936) și *Măsurarea inteligenței* (1940, 1945, în colab.), adaptarea printr-o muncă asiduă de echipă a testului de inteligență Binet-Simon (1943) sub coordonarea lui Florian Ștefănescu-Goangă și publicarea de studii despre valoarea și limitele testelor. ***Psihopedagogia specială (defectologia):*** preocupare majoră încă din anii '30 când la inițiativa lui Florian Ștefănescu-Goangă, la Universitatea din Cluj-Napoca, s-au introdus primele cursuri de psihopedagogie specială. ***R.A.*** a publicat, la Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj-Napoca, o serie de lucrări de referință; *Măsurarea inteligenței și debilitatea mintală*

(1930); *Psihologia deviaților mintali* (1931); *Debilitatea mintală* (1931); *Delincventul minor* (1932); *Psihologia martorului* (1934); *Adaptarea socială* (1938); *Orientarea profesională a anormalilor* (1939); *Motivele acțiunilor umane* (1943), care şi-au păstrat actualitatea în timp. A inițiat în 1960 la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, *înființarea primei secții de Defectologie* din România, redenumită în 1964 *Psihopedagogie specială*. Această secție avea ca scop pregătirea de psihopedagogi pentru învățământul special, centrele logopedice şi şcolile de masă unde erau integrați copiii cu deficiențe senzoriale, motorii, cognitive, sau tulburări comportamentale. Secția a fost desființată abuziv în 1975 şi reînființată după 1990. O altă instituție creată sub îndrumarea lui ***R.A.*** a fost *Centrul de reabilitare a auzului şi limbajului* din cadrul *Şcolii pentru deficienți de auz* din Cluj-Napoca, centru înființat în 1968, care continuă să funcționeze eficient. ***Creativitate şi aptitudini:*** o preocupare constantă de-a lungul întregii vieți şi activități ştiințifice a lui ***R.A.*** a fost problematica complexă şi atât de importantă a creativității şi aptitudinilor generale şi specifice (*Selecția valorilor* (1939); *Copiii superior înzestrați* (1941); *Creativitate, modele, programare* (1967, coautor şi coord.); *Aptitudinile* (1972, în colab. cu B. Zörgö). În ultima parte a vieții s-a concentrat aproape exclusiv pe problema cercetării fundamentale şi aplicative a gândirii creative şi creativității, în particular asupra colectivelor de cercetare ştiințifică. Inițial a cercetat comparativ rezolvarea de probleme în situație individuală şi de grup (1967). Prin cercetări a adus contribuții originale în problema dezvoltării flexibilității şi creativității gândirii şi a identificat căi de detectare şi formare a aptitudinilor ştiințifice. Sinteza acestor cercetări a fost publicată în *Creativitatea generală şi specifică* (1981), lucrare personală şi de referință în acest domeniu. Această lucrare constituie o încercare de a elabora o teorie ştiințifică unitară a creativității sintetizând sursele dispersate şi divergente. Un loc central este acordat în această lucrare climatului creativ şi colectivelor de muncă ştiințifică. Activitatea de grup şi creativitatea colectivă sunt considerate de ***R.A.*** drept caracteristici esențiale ale ştiinței contemporane. Printre factorii potențiali ai creativității colective autorul enumeră: schimbul de informații şi idei, compensarea calităților, dinamica de grup, atmosfera de colectiv, funcția creatoare a discuției ştiințifice care favorizează gândirea divergentă prin multiplicarea punctelor de vedere şi pretestează ideile avansate, acțiunea formativă asupra cercetătorilor tineri etc. ***Sinteze de psihologie:*** într-o perioadă critică pentru psihologie, când structurile universitare şi de cercetare ale psihologiei ca ştiință au fost desființate pe motive ideologice, a inițiat şi coordonat 4 volume de *Sinteze de Psihologie Contemporană* (1980-1987) cu ajutorul şi munca intensă a numeroşi specialişti în diverse ramuri ale psihologiei, cercetători şi cadre didactice din toate centrele universitare ale țării. prof. V. Preda (2006) remarcă: „*Profesorul Alexandru Roşca a promovat permanent rigurozitatea ştiințifică, punând la baza ştiinței psihologice cercetările experimentale, dar şi deschiderile necesare spre alte ştiințe şi spre aplicațiile psihologiei în diferite domenii ale vieții cotidiene, fiind mereu conştient de «dimensiunile interdisciplinare ale psihologiei», după expresia lui Piaget*". Împreună cu Norbert Sillamy şi R. Piret a contribuit la redactarea *Dictionnaire Encyclopédique de Psychologie*, în care a inclus biografiile a patru psihologi români: N. Vaschide, C. Rădulescu-Motru,

Florian Ştefănescu-Goangă şi Mihai Ralea. **Personalitate controversată** în mediile academice psihologice din România, ***R.A.*** a avut o atitudine independentă şi originală de a nu răspunde la altercaţii, atacuri şi conflicte, ci mai degrabă de a se focusa pe cercetări, proiecte şi publicaţii fundamentale în psihologie. A scris, coordonat şi publicat cele mai importante şi reprezentative tratate de psihologie generală, experimentală şi industrială din perioada comunistă postbelică folosite de generaţii întregi de studenţi. În disputa dintre şcolile româneşti de psihologie (cea umanist-filosofică de la Bucureşti, eseistico-filosofică de la Iaşi şi cea experimentalistă de la Cluj-Napoca), ***R.A.*** a promovat o abordare strict experimentală în cercetarea psihologică şi dezvoltarea psihologiei ca ştiinţă, fiind acuzat uneori de tendinţa spre un experimentalism îngust. Spre deosebire de celelalte centre universitare, a promovat constant, în limitele posibile perioadei comuniste, relaţii şi schimburi ştiinţifice cu mediile academice şi de cercetare din psihologia occidentală. De aci şi pretenţiile şcolii clujene de psihologie de a se autodefini drept *„navă amiral a psihologiei din România"* (N. Jurcău, 2008). ***R.A.*** a dominat şi controlat instituţional psihologia românească postbelică din perioada comunistă, după moartea lui Ralea, prin funcţiile administrative şi ştiinţifice avute: Director General al Învăţământului Superior (1962-1965), preşedinte al Secţiei de Psihologie-Pedagogie din cadrul Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice (1970-1983), director al Institutului de Psihologie al Academiei Române (1965-1971), membru în Comisia Superioară de supervizare a tezelor de doctorat – Ministerul Educaţiei şi Învăţământului; vicepreşedinte (1964-1965) şi preşedinte (19661990) al Asociaţiei Psihologilor din România. Cu toate acestea, comparativ cu M. Ralea care, deşi a fost acuzat de un comportament „cameleonic" în relaţie cu regimul comunist şi care a creat infrastructura instituţională a psihologiei româneşti postbelice („Revista de psihologie", 1955; Institutul de psihologie, 1956; Asociaţia Psihologilor din România, 1964), ***R.A.*** a avut o atitudine obedientă faţă de regimul comunist. Deşi a deţinut poziţii de conducere academică, nu a luat nicio atitudine faţă de deciziile regimului comunist de desfiinţare a psihologiei ca instituţie universitară (1977) şi instituţie de cercetare (1982). În literatura de specialitate au apărut afirmaţii făcute de unii psihologi reprezentativi ai generaţiei sale (T. Slama-Cazacu, vezi A. Stan, 2019, p. 279) despre arestarea lui Nicolae Mărgineanu ca urmare a delaţiunilor lui ***R.A.*** Până în prezent nu a apărut un document probatoriu în acest sens, deşi organele de anchetă comuniste se bazau destul mult pe documente semnate şi înregistrate. ***Participare internaţională:*** personalitate recunoscută şi apreciată în comunitatea ştiinţifică naţională şi internaţională, ***R.A.*** a participat la numeroase evenimente ştiinţifice internaţionale. A fost solicitat să prezinte expuneri în cadrul universităţilor din Franţa, Belgia, URSS, R.F. Germania. Bucurându-se de prestigiu în comunitatea ştiinţifică internaţională, a fost invitat să organizeze şi să conducă simpozioane sau să prezinte rapoarte în cadrul congreselor şi reuniunilor internaţionale de psihologie. În 1971 a organizat simpozionul „Detectarea şi formarea aptitudinii ştiinţifice", în cadrul celui de-al XVII-lea Congres Internaţional de Psihologie Aplicată, desfăşurat la Liège. În 1981 a participat la organizarea simpozionului „Creativitatea ştiinţifică şi problemele

progresului" în cadrul celui de-al XVI-lea Congres Internaţional de Istorie a Ştiinţei organizat la Bucureşti. La invitaţia lui Norbert Sillamy a scris două articole, despre creativitate şi despre flexibilitate, şi a prezentat biografia a patru psihologi români reprezentativi pentru psihologia din România (N. Vaschide, C. Rădulescu-Motru, Fl. Ştefănescu-Goangă şi M. Ralea) în *Dictionnaire Encyclopédique de Psychologie* (red. N. Sillamy, Paris, Bordas, 1980). A fost timp de un deceniu membru al Comitetului director al Asociaţiei Internaţionale de Psihologie Aplicată (1968-1978), iar apoi membru onorific pe viaţă. A fost invitat şi a prezentat expuneri în cadrul universităţilor din Franţa, Belgia, SUA, Germania etc. S-a întâlnit şi a colaborat cu psihologi de renume precum H. Wallon, P. Fraisse – directorul Institutului de Psihologie al Universităţii din Paris, Norbert Sillamy, L.S. Hearnshaw – redactor „International Review of Applied Psychology", A.A. Smirnov – redactor-şef al revistei „Voprosy psihologii", A.R. Luria, G. Lienert, H.P. David, J. Piaget, W.D. Frolich etc. ***Premii, ordine şi medalii:*** ca semn al preţuirii vastei activităţi didactice, ştiinţifice şi publicistice i s-au acordat înalte ordine şi distincţii de stat: Premiul de stat pentru volumul *Tratat de Psihologie Experimentală* (1967), Medalia Muncii, Ordinul Muncii, Meritul Ştiinţific, Ordinul Steaua RPR, Medalia „A XXV-a Aniversare a Eliberării Patriei", Medalia „A 50-a aniversare a PCR". ***Publicaţii***: ampla sa activitate ştiinţifică, didactică şi publicistică s-a concretizat într-un număr impresionant de lucrări fundamentale în psihologie care conturează şi orizontul preocupărilor sale ştiinţifice. ***Volume autor unic:*** *Măsurarea inteligenţei şi debilitatea mintală* (1930); *Debilitatea mintală. Aspectul psihologic, pedagogic şi social al copiilor debili mintali* (1931); *Psihopatologia deviaţiilor mintale. Diagnoză, triere şi reeducare. Organizarea clinicilor psihologice, institutelor de educaţie corectivă şi închisorilor* (1931); *Delincventul minor* (1932); *Psihologia martorului* (1934); *Orientarea profesională a anormalilor* (1936); *Adaptarea socială* (1938); *Igiena mintală şcolară* (1939); *Copiii superior înzestraţi* (1941); *Motivele acţiunilor umane. Studii de psihologie dinamică* (1943); *Selecţia valorilor* (1943); *Tehnica psihologiei experimentale şi practice* (1947); ***Volume semnate în colab. sau coordonate:*** *Psihologia configuraţiei* (1929); *Instabilitatea emotivă* (1936); *Adaptarea socială* (1938); *Măsurarea inteligenţei* (1940, 1945); *Monografii profesionale* (1943); *Studii de psihologie pedagogică* (1958); *Probleme de defectologie* (1959, 1961, 1963); *Creativitate, modele şi programare* (1967); *Psihologia şi viaţa* (1969); *Aptitudinile* (1972); *A concise history of psychology in Romania* (1982); ş.a. În anii maturităţii sale ştiinţifice a dezvoltat şi publicat ***opere fundamentale (tratate, monografii, cursuri) pentru psihologia românească***: *Tehnica psihologiei experimentale şi practice* (1947); *Tratat de psihologie experimentală* (1963, lucrare premiată cu Premiul de Stat, 1964); *Psihologie generală* (1966, 1975, în colab.); *Psihologia muncii industriale* (1967, coordonator; lucrare distinsă cu Premiul Academiei RSR); *Metodologie şi tehnici experimentale în psihologie* (1971, lucrare premiată de Comitetul pentru Cultură şi Artă); *Determinismul psihologic* (1971); *Elaborarea şi testarea ipotezelor în psihologie* (1971); *Creativitatea* (1972); *Metodologie şi metode în psihologia experimentală* (1976); *Psihologie generală* (1976); *Sinteze de psihologie contemporană* (1980-1987, vol. I-IV, coautor şi coord.); *Creativitatea generală şi specifică* (1981). ***Studii şi articole (selectiv)***: *Psihologia intereselor* (1938),

„Revista de psihologie", 1, 33-42; *Valoarea autoevaluării* (1940), „Revista de psihologie", 3, 33-40; *Uslovia sposobstvouioutchié abstraguirovaniiou i obobtcheniiou* (1958), „Voprosy psikhologii", 4, 89-96; *Osoutchestvlenié aktivnovo otdykha pouteom tcheredovaniea deiatelnost' dvoukh signalynykh sistem* (1959), „Doklady Akademii Pedagogitcheskikh Nauk RSFSR", 121-124; *L'activité d'abstraction et de généralisation chez l'enfant* (1961), „Enfance", 193-200; *Le développement de la flexibilité de la pensée dans le processus d'enseignement* (1964), „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 8, 119- 130; *Razvitié guibkost'i tvortcheskovo kharaktera mychlenia* (1966), „Voprosy psikhologii", 12, 26-31; *Voies de détection et de formation des chercheurs physiciens* (1968), „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 175-181; *Test et expérience en psychologie* (1968- 1969), „Bulletin de Psychologie", 276, XXII, 788- 791; *Moyens de détection et de formation des aptitudes scientifiques* (1969), „Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Series Psychologia-Paedagogia", 10, 13-23; *La détection et la formation des chercheurs en mathématiques* (1969), „Revue International de Psychologie Appliquée", 18, 21-32; *Conditions du processus d'enseignement qui peuvent favoriser le développement de la pensée indépendante et créatrice* (1971). În: „Colloque" no 14: „Psychologie du développement de l'enseignement et du progrès de l'instruction", Actes, XVIIe Congrès International de Psychologie Appliquée, Liège, 1971, Bruxelles, Editest, 1207-1211; *Tvortcheskoé mychlenié. Pouti evo opredeleniea i razvitiea* (1971). În: „Kollokvium", nr. 2, „Litchinost' outchonovo v istorii nauki", XIII Mejdounarodnyi Congrès po istorii nauki, Izd-vo „Nauka", Moskva; *Valoarea şi limitele testelor psihologice*" (1971, în colab. cu B. Zörgö); *Die Förderung Wissenschaftlicher Fähigkeiten* (1974). În: „Wissenschaft und Forschung" (Reihe: Wissenschaft und Geselschaft, Band 3), Berlin, Akademie-Verlag; Psikhologuitcheskii determinism (1975) (împreună cu B. Zörgö), „Studia Psychologica", 17, 3-7; *La créativité du groupe est-elle un problème controversé?* (1975), „Studia Psychologica", 17, 110-115; *A propos de certaines relations entre le développement de l'intelligence, la mobilité des processus nerveux et la créativité scientifique* (1978), „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 22, 3-9. ***Crezul psihologic:*** „Psihologia, prin ramurile sale aplicative, a dovedit că poate aduce servicii importante omului. Ea este strâns legată de viaţă nu numai prin faptul că are ca obiect de studiu forma cea mai înaltă a vieţii, viaţa psihică, ci şi prin faptul că poate contribui la rezolvarea a numeroase probleme ridicate de viaţă (p. 22) [...] interesul pentru psihologie este mare şi în creştere rapidă [...], dar pentru creşterea prestigiului şi eficacităţii psihologiei este necesar ca, pe lângă progresele care le aduce cercetarea psihologică fundamentală şi aplicativă, psihologul să ştie să se limiteze la ceea ce datele ştiinţei şi cunoştinţele sale îl îndreptăţesc, pentru ca beneficiarii aplicaţiilor psihologice să nu fie dezamăgiţi" (p. 24) (*Psihologia şi viaţa,* 1969; *apud* V. Preda, 2006). ***Generaţia Marii Uniri: R.A.*** a fost un reprezentant de frunte al şcolii clujene de psihologie create de Fl. Ştefănescu-Goangă şi al generaţiei strălucite de psihologi ardeleni formaţi în perioada 1918-1940. Mariana Roşca (2007, p. 139) a lăsat o mărturie vizuală a acestei generaţii: *„Această primă generaţie cuprindea tineri apropiaţi ca vârstă: Liviu Rusu şi Lucian Bologa, născuţi în 1901; Ionel Pitariu – în 1904, Nicolae Mărgineanu – în 1905, Alexandru Roşca*

– în 1906, Mihai Beniuc – în 1907, Dimitrie Todoran – în 1908, Tudor Bugnariu – în 1909. Atunci când colectivul avea o încadrare maximă, cuprindea 11 membri, aşa cum apar în fotografia..." de mai jos:

Generația de tineri psihologi clujeni (în picioare, de la stânga la dreapta):
L. Bologa, S. Cupcea, I. Creangă, L. Rusu, persoană neidentificată, T. Bugnariu şi N. Mărgineanu
(aşezați, de la stânga la dreapta): A. Floca, D. Todoran, Al. Roşca şi I. Pitariu
(M. Roşca, 2007, p. 139)

Peste timp unii se îndreaptă spre noi orizonturi profesionale (S. Cupcea – medicină; T. Bugnariu – Filosofie; L. Rusu – estetică). ***Aprecieri:*** *„Într-o perioadă în care psihologia experimentală şi aplicată făcea doar primii paşi la noi în țară, lucrările lui A. Roşca au însemnat tot atâtea începuturi fecunde, care au fost reluate şi dezvoltate ulterior, oferind în acelaşi timp premise deschizătoare de drumuri pentru alți cercetători*" (acad. C. Daicoviciu, „Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Seria Psychologia-Pedagogia", 1967). Fragment din scrisoarea de condoleanțe trimisă de Catedra de Psihologie a Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi şi de Asociația Psihologilor din Moldova: *„Profesorul Roşca a fost un exemplu de activitate ştiințifică neobosită. Pe lângă numeroasele lucrări personale, el a ştiut să antreneze colective puternice de cadre didactice şi cercetători în elaborarea unor lucrări de referință. Lui îi datorăm manualele universitare care o vreme au fost singurele apreciate de studenți, datorită bogăției de informații, clarității şi expunerii sistematice. Apoi, sunt binecunoscutele lucrări privind psihologia experimentală, psihologia şcolară, psihologia industrială şi interesantele studii referitoare la creativitate. De asemenea, a avut un rol conducător în elaborarea «Sintezelor de psihologie contemporană» apărute în deceniul trecut. Toate acestea au făcut ca domnia sa să fie recunoscut şi apreciat de specialiştii noştri ca un reprezentant de frunte al psihologiei româneşti".* (Berar, I., 2006, coord.). *Alexandru Roşca (1906-1996). Omul, Savantul, Creatorul de Şcoală*, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 193; *apud*. M. Roşca, 2008, interviu N. Jurcău, p. 102). prof. V. Preda

(2006) remarcă: *„preocuparea tenace a profesorului Alexandru Roşca de a pune la dispoziția psihologilor metode riguroase de investigație științifică, bazate pe experiment, precum şi strădania sa de a dezvolta la nivel național o școală de psihologie experimentală, fiind convins că cercetările din sfera acestei ştiințe au o largă aplicabilitate. De fapt, o preocupare majoră a profesorului a fost aceea de a cerceta şi de a publica lucrări personale, dar şi de a stimula şi de a coordona cercetări colective şi de a coordona tratate şi cărți colective, implicându-i în acestea atât pe colaboratorii din cadrul catedrei pe care a condus-o cu un remarcabil spirit managerial decenii în şir, cât şi pe profesorii şi cercetătorii din celelalte centre universitare ale țării"*. I. Radu şi M. Miclea (1996) notează: *„Mesajul remarcabil al vieții de dascăl şi om de ştiință al lui Alexandru Roşca este acela de a foi pilda vie de muncă exemplară, care se propune de la sine prețuirii comune fără ostentație sau prețiozitate verbală"*. *„A fost conducătorul meu de doctorat, sever, exigent şi, în acelaşi timp, iubitor. Era considerat cel mai mare cercetător în domeniul psihologiei experimentale în acea perioadă şi un mare specialist în psihologia creativității. M-a stimulat şi a avut mare încredere în mine, încredere care m-a onorat, bucurat dar şi obligat. El este cel care a insistat şi m-a sprijinit să-mi fac specializarea Fulbright, la Universitățile Berkeley şi Stanford (1980). A fost competența întruchipată."* (Ion Mânzat). ***Despre R.A.:*** Berar, I. (2006, coord.). *Alexandru Roşca (19061996). Omul, Savantul, Creatorul de Şcoală*, Bucureşti, Editura Academiei Române; Aiftincă, M. (2003). *Timp şi Valoare*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, p. 313. ***Surse (selectiv)***: Radu, I. şi Miclea, M. (1996). *Al. Roşca (1906-1966). In Memoriam.* „Revista de psihologie", 42(1-2), 135-137); *Alexandru Roşca (1906–1996). In Memoriam*. „Psihologia resurselor umane", 2006, 4(2),129-130. Cluj-Napoca: Asociația de Psihologie Industrială şi Organizațională, Centrul de Monitorizare Profesională în Psihologia Muncii Organizaționale, Universitatea „Babeş-Bolyai", accesat 7 iulie 2022 din: https://apio.ro/upload/pru/vol4_2_2006.pdf; *Alexandru Roşca (1906-1996).* „Psihologia resurselor umane", 2003, 1(1), 61-62; Preda, V. (2006). *Profesorul Alexandru Roşca – un remarcabil exemplu de dăruire profesională pentru colaboratorii şi continuatorii săi.* În Berar, I. (coord., 2006). *Alexandru Roşca (1906-1996).Omul, Savantul, Creatorul de Scoală*. Bucureşti, Editura Academiei Române, pp. 133-144; Jurcău, N. (2008). *Şcoala clujeană de psihologie – nava amiral a psihologiei în România. Interviu cu Doamna Mariana Roşca.* „Revista de psihologie şcolară", I(1), 87-103, accesat la data de 12 martie 2022 din: http://www.anps.ro/documente/Revista%20nr%201/Jurcau%20pp87-103.pdf; Roşca, M. (2007). *Când şi de ce a apărut sintagma „Şcoala clujeană de Psihologie"*?. În: „Analele Institutului de Istorie «Gh. Barițiu» din Cluj-Napoca – Seria Humanistica", tom. V, 2007, p. 137–162, accesat la data de 12 iulie 2022 din: http://www.humanistica.ro/anuare/2007/Anuar%20Humanistica_V_ 2007/art06Rosca.pdf; *Alexandru Roşca*, în „Monitorul psihologiei", accesat 7 iulie 2022 din: https://monitorulpsihologiei.com/alexandru-rosca/

ROŞCA, MARIANA (n.1918 – d. 2017, Cluj-Napoca), psiholog român şi cadru didactic la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, specializată în psihologia copilului, psihopedagogie specială şi psihodiagnostic. Soția lui Alexandru Roşca; Mariana Pulpaş – numele înainte de căsătorie. *Cea mai longevivă dintre*

psihologii secolului XX – 99 de ani, urmată de Ursula Şchiopu, Mihai Epuran, 97 de ani. Absolventă a Facultății de Litere şi Filosofie, Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca (1943). ***Ascendență academică:*** preparator (1943-1944) la Catedra de Psihologie a Facultății de Litere şi Filosofie, Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca, aflată în refugiu la Sibiu, din cauza ocupației germano-hortiste a Ardealului de Nord prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940; asistent univ. (1944-1948) la aceeaşi universitate; lector univ. (1948-1956) la Universitatea „Victor Babeş", noul nume, începând din 1948, al Universității „Regele Ferdinand I"; conf. univ. (1956-1983) la Universitatea „Victor Babeş" redenumită din 1959 Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj, oraş denumit din 1968 Cluj-Napoca, devenind municipiu. „Doamna Mariana Roşca a refuzat să fie PROFESOR UNIVERSITAR, menționând adesea că Domnul Alexandru Roşca este veritabilul profesor (V. Preda, 2022; manuscris primit prin e-mail). ***Contribuții:*** în perioada 1944-1960 a fost preocupată de probleme de psihologia copilului şi a publicat lucrarea colectivă *Psihologia copilului* (1958). După anul 1960 s-a dedicat psihologiei deficienților, dezvoltării teoriilor şi practicilor destinate educării şi reabilitării copiilor şi tinerilor cu diferite deficiențe, mai ales intelectuale. Începând din anul 1970 s-a dedicat şi problemelor de psihodiagnostic făcând pionierat cu lucrarea *Metode de psihodiagnostic* (1972). Încă din anii '30 la inițiativa lui Florian Ştefănescu-Goangă, s-au organizat, la Universitatea din Cluj-Napoca, primele cursuri de inițiere şi de perfecționare pentru învățătorii şi profesorii care se ocupau cu educarea copiilor cu diferite deficiențe (mintale, senzoriale sau tulburări comportamentale). Începând cu anul 1960 la inițiativa prof. univ. Al. Roşca şi a doamnei conf. univ. Mariana Roşca s-a înființat, la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, *prima Secție de Defectologie* din România, denumită ulterior, în 1964, *Psihopedagogie specială*. Această secție a fost organizată complex sub conducerea conf. dr. Mariana Roşca şi avea ca scop pregătirea de psihopedagogi pentru învățământul special, centrele logopedice şi şcolile de masă unde erau integrați copiii cu deficiențe senzoriale, motorii, cognitive sau tulburări comportamentale. Termenul „defectologie" desemnează ştiința ce se ocupă cu problematica recuperării, reabilitării şi educării persoanelor cu deficiențe şi a fost propus de marele psiholog rus de renume mondial L.A. Vâgotski. Prin eforturi colective susținute în domeniul cercetării şi predării Psihopedagogiei speciale, s-a creat la Cluj o adevărată *şcoală defectologică* recunoscută internațional, vizitată de psihologi de renume (J. Piaget, P. Fraisse, A. Luria, B. Lomov, M. Zemțova) şi susținută de schimburi internaționale bilaterale de experiența şi publicații (Facultățile de Defectologie din Zagreb şi din Moscova şi Institutul pentru educarea copiilor cu surdo-cecitate de la Zagorsk). Această specializare a fost desființată abuziv în 1975, dar va fi reînființată după Revoluția din 1989 în cadrul Catedrei de Psihologie, iar apoi independent în cadrul Catedrei de Psihopedagogie Specială din cadrul Facultății de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, sub coordonarea prof. Ioan Radu, iar apoi a prof. Vasile Preda. „Profesorii Alexandu Roşca şi **Mariana Roşca** au fost mereu preocupați de stimularea studenților merituoşi, deschişi spre cercetarea ştiințifică. Astfel, au participat la toate sesiunile anuale ale Cercurilor Ştiințifice Studențeşti,

apreciind cu obiectivitate lucrările ştiinţifice prezentate de studenţii de la diferite universităţi. Rezumatele celor mai bune lucrări premiate la sesiunile anuale ale Cercurilor Ştiinţifice Studenţeşti, precum şi rezumatele celor mai valoroase lucrări de licenţă erau publicate în revista „Studia". O altă modalitate de stimulare a preocupărilor studenţeşti pentru cercetare a constituit-o invitarea celor mai valoroşi tineri la Conferinţele Naţionale de Psihologie, cu participare internaţională, cum a fost, de exemplu, cea desfăşurată la Bucureşti în anul 1968. Doamna *conferenţiar* ***Mariana Roşca*** a ştiut cum să stimuleze şi să dezvolte competenţa cadrelor didactice tinere şi cum să le armonizeze preocupările ştiinţifice cu experienţa celor mai în vârstă, formând un grup coeziv, pus în slujba pregătirii profesionale a studenţilor şi a **cercetării din domeniul psihopedagogiei speciale"** (V. Preda, manuscris primit prin e-mail 19 august 2022). ***Publicaţii:*** a publicat peste 30 de studii şi lucrări, printre care: *Psihologia copilului* (1958, în colab.); *Specificul diferenţelor psihice dintre copiii întârziaţi mintal şi cei normali* (1965); *Psihologia deficienţilor mintali* (1967); *Metode de psihodiagnostic* (1972, lucrare de pionierat în România); *Când şi de ce a apărut sintagma „Scoală clujeană de Psihologie"*? (2007, „Anuarul Institutului de Istorie «Gh. Barițiu»" din Cluj-Napoca, Seria Humanistica,V, 2007. Editura Academiei Române, pp. 157-162). Între anii 1943-1945 a publicat în „Revista de psihologie" a Institutului de Psihologie Experimentală, coordonat de Florian Ştefănescu-Goangă, mai multe articole şi studii printre care: *Metoda asociaţiei libere* (1943); *Dezvoltarea şi determinarea nivelului mintal al copilului de la naştere la vârsta de 3 ani* (1944); *Viaţa emotivă a copilului mic* (1945). Ulterior, ***R.M.*** a publicat numeroase studii din domeniul psihologiei copilului, psihopedagogiei deficienţilor mintali şi psihodiagnosticului în diferite reviste de specialitate, precum „Studia", „Revista de psihologie", „Revista de pedagogie", „Studii de psihologie pedagogică" şi „Probleme de defectologie", precum şi în volume colective. ***Aprecieri: R.M.*** a trăit cu demnitate, dăruire şi discreţie 99 de ani, poate cel mai longeviv psiholog român, urmată de Ursula Şchiopu şi Mihai Epuran, 97 de ani. *„Mi-am amintit că la iniţiativa prof. Alexandru Roşca, la Universitatea clujeană a funcţionat Institutul medico-pedagogic (după un model franţuzesc), cu o echipă multidisciplinară (psihologi, psihopedagogi, medici). Doamna Mariana Roşca a avut în ultimii cinci ani de viaţă o hemipareză, apoi o paralizie. Stând în pat continua să citească şi să scrie. Nu avea televizor, se documenta din diferite ziare/reviste. Era preocupată de situaţia ţării şi de cum se dezvoltau Secţiile de Psihologie, Pedagogie şi de Psihopedagogie specială. Din banii de indemnizaţia de academician a profesorului cumpără cărţi de cultură generală, artă şi psihologie pe care eu trebuia sa le dau ca premii unor studenţi «cu rezultate foarte bune şi cu trăsături caracteriale pozitive». Eu, Horia Pitaru, Ioan Berar şi Nicu Jurcău o vizitam şi discutam pe diferite teme care o interesau. La rândul nostru, aflam informaţii interesante. Eu corespondam cu dânsa destul de frecvent. Îmi spunea «Dragă urmaşule». Familia Roşca nu a avut copii. Au fost extrem de discreţi, au avut puţini prieteni"* (V. Preda, din e-mail primit 19 august 2022). ***Surse:*** Preda, V. (2022). Date despre conf. dr. Mariana Roşca (n. 1918d. 2017). manuscris primit prin e-mail 19 august 2022; Jurcău, N. (2008). *Şcoala clujeană de psihologie – nava amiral a psihologiei în România. Interviu cu Doamna Mariana Roşca.* „Revista de psihologie şcolară", I(1), 87-103. Accesat la data de 12 martie 2022 din: http://www.anps.

ro/documente/Revista%20nr%201/Jurcau%20pp87-103.pdf; Roşca, M. (2007). *Când şi de ce a apărut sintagma „Şcoala clujeană de Psihologie"*? „Anuarul Institutului de Istorie «Gh. Barițiu» din Cluj-Napoca – Seria Humanistica", tom. V, 2007, pp. 137162. Accesat 12 iulie 2022 din http://www.humanistica.ro/anuare/2007/Anuar%20Humanistica_V_2007/art06Rosca.pdf

ROTH, WALTER (n. 21 iunie 1930, Sighişoara – d. 23 februarie 2009, Dortmund, Germania) psiholog român de origine etnică germană/săsească. Doctor în psihologie şi cadru didactic universitar la Catedra de Psihologie a Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca; specializat în tiflologie- studiul deficienților senzoriale vizuale şi educarea copiilor cu deficiențe de vedere. Descendent al unei ilustre familii săseşti din Transilvania. Absolvent *Summa cum laude* al Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, licența în Psihologie şi Psihopedagogie specială. Inițial, a lucrat la şcoala de nevăzători din Cluj-Napoca după care la Catedra de Psihologie a Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca ca lector până în 1982 când a emigrat în Germania, la Dortmund, unde a primit un post de cercetător la Universitate. ***Afilieri profesionale:*** a colaborat cu Asociația Nevăzătorilor din România, fiind consultant ştiințific şi publicând mai multe articole. ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de Psihopedagogie specială, „Tiflologie" (denumirea mai veche a Psihologiei copiilor nevăzători), Psihologie şcolară şi s-a preocupat de organizarea învățământului special pentru nevăzători. Îşi pregătea cu atenție, exigență şi documentare minuțioasă prelegerile. A publicat cursul de *Tiflologie* (1973, litogr. UBB). A format generații întregi de studenți pentru învățământul special şi a fost considerat unul dintre principalii specialişti români în tiflologie. S-a remarcat prin competență, integritate morală şi intelectuală. Şi-a continuat activitatea de predare şi cercetare în Germania unde a emigrat în 1982 la vârsta de 52 de ani. ***Contribuții:*** s-a implicat semnificativ în dezvoltarea unei baze ştiințifice a învățământului pentru nevăzători în România. A contribuit la educarea cazului celebru VASILE ADAMESCU, elev şi apoi student cu surdo-cecitate demutizat. A publicat studii şi a participat la conferințe şi congrese de specialitate din Europa (RDG, Cehoslovacia, Danemarca, Iugoslavia). A tradus în limba română lucrări ale filosofului şi sociologului german Jürgen Habermas. După pensionare în 1995, în spiritul tradiției familiei (străbunicul său a fost profesor de liceu şi culegător de basme şi legende ale saşilor transilvăneni, luptător al superstițiilor), s-a dedicat istoriei şi culturii saşilor transilvăneni şi a publicat numeroase articole şi texte de prelegeri în „Asociația Pentru Studii Regionale Transilvane", „Ziarul Transilvaniei", „Schässburger Nachrichten". Ironia soartei a fost ca în ultima parte a vieții suferind de degenerescență maculară a orbit treptat. ***Apreciere:*** *„Walter Roth era un cetățean educat. Lectură şi cărți, anticariate şi librării, asta era lumea lui. Chiar şi când era şcolar, descărca saci noaptea la curtea de marfă şi nu şi-a cumpărat pantaloni noi cu banii câştigați – de care probabil ar fi avut nevoie – ci cărți. A fost dependent de pasiunea lui pentru cărți până la capăt, deşi cataracta îi făcea din*

ce în ce mai greu să citească... Pentru el însuşi, Walter Roth a fost – cu excepția cărților sale – întotdeauna nepretențios şi modest, generos cu ceilalți, necondiționat generos cu familia". (accesat şi tradus din limba germană la data de 8 septembrie 2022 din: https://www.siebenbuerger.de/zeitung/artikel/interviews/8691-heimisch-in-der-welt-der-buecher-zum.html). ***Publicații (selectiv):*** *Tiflologia. Psihologia deficienților vizuali* (1973); *Probleme tiflopsihologice în legătură cu valorificarea resturilor de vedere* (1978); *Contribuția lui Fl. Ştefănescu-Goangă la studiul tonalității afective a culorilor* (1981); Habermas, J. (1983). *Cunoaştere şi comunicare* (trad. din germană); *Gesang der Fischer: Als Arzt im Donaudelta* (2004); *Kurze Geschichte Siebenbürgens. Teil 1: Siebenbürgen von der Urzeit bis zur ungarischen Landnah* (2005); *Kurze Geschichte Siebenbürgens. Teil 3: Das Fürstentum Siebenbürgen* (2008). A publicat mai multe studii în revistele: „Probleme de defectologie", „Studia UBB", „Revista de psihologie". ***Surse:*** *Walter Georg Roth.* Accesat la data de 17 iulie 2022 din: https://gw.geneanet.org/roth7b?lang=de&n=roth&oc=0&p=walter+georg. Unele informații au fost obținute direct prin e-mail de la prof. V. Preda (4 septembrie 2022).

RUDICĂ, TIBERIU (n. 12 ianuarie 1941, com. Movileni, jud. Olt) pedagog şi psiholog român, prof. univ. specializat în psihopatologie şi psihologie clinică la Catedra de Psihologie a Universității „Al.I. Cuza", Iaşi. Urmează şcoala generală în comuna Miheşul de Câmpie, jud. Mureş şi Liceul „George Coşbuc" din Năsăud. Absolvent al Facultății de Istorie-Filosofie, Secția Pedagogie – Limba şi Literatura Română, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi (1959-1964). Doctor în psihologie cu teza *Analiza psihologică a fenomenului de frustrație*, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi, 5 iunie 1974, cond. şt. acad. V. Pavelcu. Discipol şi continuator al acad. prof. V. Pavelcu. ***Ascendență academică:*** preparator (1964-); parcurge treptele carierei universitare ca asistent, lector şi conf. univ. (1965-1990), până la gradul de prof. univ. (1991-1993) la Catedra de Psihologie, Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi. prof. univ. la Universitatea „Petre Andrei" din Iaşi (1994-2007). Conducător de doctorate (1991-2001). Se pensionează la cerere în 1993 şi îşi continuă activitatea didactică la în sistemul privat la Universitatea „Petre Andrei" din Iaşi unde îndeplineşte şi funcții de conducere. ***Afilieri academice:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1965-). ***Titluri ştiințifice şi academice onorifice:*** „Profesor Emerit" şi membru al Senatului Onorific al Universității „Petre Andrei" din Iaşi, alături de o diplomă de excelență pentru întreaga activitate (12 ianuarie 2011). ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de psihologie generală, psihopatologie, psihologie medicală, psihologie judiciară, psihodiagnostic, psihoterapie şi psihologia personalității la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi şi ulterior la Universitatea „Petre Andrei" din Iaşi. Continuator al tradiției umaniste şi culturale inițiată de acad. V. Pavelcu, a practicat o psihologie reflexivă bazată pe analize profunde, nuanțate şi atent elaborate ale dinamicii psihice. ***Cercetări şi contribuții:*** conflict, frustrație, stres, tulburări de personalitate; probleme de psihologie judiciară infantilă; probleme

de psihologie patologică şi medicală; diagnoza interesului la tineri; structuri de personalitate ale elevilor cu dificultăţi de adaptare; relaţia-medic-bolnav; tulburări ale imaginaţiei. Lucrarea *Psihologia frustraţiei* (2006) poate fi considerată prima monografie realizată în psihologia românească asupra fenomenului de frustraţie. A dezvoltat o „*psihologie reflexologică*", printr-o serie de lucrări cum sunt: *Aforismele din perspectivă psihologică* (2008), *Din psihologia contrariilor şi a paradoxurilor* (2010), *Psihologia omului în proverbe şi zicători* (2015), *Pledoarie pentru calitatea de a fi psiholog* (2015). Prin lucrarea *O radiografie a iubirii* (2016) aduce „un elogiu celui mai proteic sentiment, care ne dezmărgineşte şi care asigură totodată armonie între tot ceea ce se află în existenţă: oameni, animale, plante, minerale" (Boncu, Şt. (2016). *Interviu cu profesorul Tiberiu Rudică*. În „Psihologia socială", Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi, 38(II), 11-17). ***Teste elaborare sau adaptate:*** a elaborat în colaborare *Probă pentru diagnoza unor însuşiri de caracter*; a tradus din lb. germană şi a adaptat la mediul socio-cultural din România testul de personalitate intitulat *Testul catalogului de cărţi* (în colab. cu prof. T. Prună). ***Publicaţii.* 1. *Volume proprii şi în colaborare:*** *Metode pentru cunoaşterea personalităţii* (1972); *Psihopatologie generală* (1977); *Dialogul familial* (1977); *Eu şi celălalt. De la poziţia egocentrică la poziţia altruistă* (1979); *Familia în faţa conduitelor greşite ale copilului* (1981); *Psihologie medicală şi psihoterapie* (1980); *Niveluri ale conduitei umane* (1984); *Maturizarea personalităţii* (1990, 2012); *Psihologie şi literatură* (1995); *Aspecte psihologice în mituri, legende şi credinţe populare* (2003; în colab. cu Daniela Costea); *Psihologie umană şi paradoxuri ale existenţei* (2006); *Psihologia frustraţiei* (2006); *Aforismele din perspectivă psihologică* (2008); *Din psihologia contrariilor şi a paradoxurilor* (2009); *Maturizarea personalităţii* (2012); *Pledoarie pentru calitatea de a fi psiholog* (2015); *O radiografie a iubirii* (2016); *Psihologia omului în proverbe şi zicători* (2004; 2015; ediţia a III-a, 2018, realizată în colab. cu Daniela Costea); *Din necuprinsul psihologiei umane* (2019); *O incursiune în universul psihic uman* (sub tipar). **2. *Studii şi articole (selectiv)***: *Aspecte psihosociale ale consumului abuziv de medicamente* (1978); *Fenomenele de conflict, frustratei şi stres – factori ai inadaptării şcolare* (1978); *Aspecte etico-psihologice ale relaţiei medic-bolnav* (1978); *Dereglări ale personalităţii* (1979); *Cu privire la definirea fenomenului de frustraţie* (1979); *Structuri de personalitate ale elevilor cu dificultăţi de adaptare* (1989, în colab.); *Trepte ale maturizării omului* (1985, în vol. *Tineretul şi lumea contemporană*). Peste 40 de studii şi articole publicate în reviste culturalştiinţifice şi volume de specialitate. ***Crez psihologic:*** *„Adevărata expresivitate a psihologiei umane se manifestă, fără niciun dubiu, la nivel de emoţie – care este unică şi irepetabilă, chiar la aceeaşi persoană – şi la nivel de gest etic, este o reacţie a conştiinţei (ale cărei elaborări sunt atât de bogate şi de variate, încât nu pot fi reduse la un numitor comun de ordin statistic). Viaţa intimă a omului nu este o realitate matematică, nu poate fi matematizată, deoarece este imprevizibilă prin dinamica ei: este o sumă de proiecte, de speranţe, împliniri şi dezamăgiri (în mod paradoxal, echilibrele psihice sunt... instabile). Oamenii dau gesturilor şi atitudinilor lor caracteristica sentimentelor şi a caracterului lor, prin care retrăiesc şi îmbogăţesc continuu semnificaţiile vieţii lor"* (Interviu Şt. Boncu, *Ibidem*, p. 14). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil*

psihologi români. Date culese direct de la autori, Anexa 2; Stan, Aurel (2019). *Psihologia ieşeană universitară*. Editura Junimea, Iaşi, p. 377.

RUSNAC, SVETLANA (n. 5 mai 1958, Republica Moldova) filolog, psiholog, conferenţiar universitar din Republica Moldova. Absolventă a Universităţii de Stat din Chişinău, Facultatea de Filologie (1975-1980) şi a Universităţii de Ştiinţe Politice, Psihologie socială, Sankt-Petersburg, Rusia (1988-1991). Doctor în psihologie cu teza *Percepţia reciprocă între etnii în comunităţile mixte*, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi, Facultatea de Filosofie, Secţia Psihologie (1991-1995). Master în Ştiinţe sociale, Psihologie clinică şi consiliere psihologică, Universitatea Liberă Internaţională din Moldova (2012-2014). ***Ascendenţă academică:*** profesoară, director adjunct, Şcoala medie din Mingir, raionul Hânceşti, Republica Moldova (1980-1984); profesoară, director-adjunct, Şcoala-internat medie, Orhei (1984-1991); lector, conf. univ. (1995 – prezent) la Universitatea Liberă Internaţională din Moldova, Facultatea Ştiinţe Sociale şi ale Educaţiei. ***Mobilitate academică. Stagii de specializare pre şi postdoctorală***: 2003-2004 – Psihoterapia SFBT (Solution focused brief therapy) – Karmiel College Israel; 2006 – Psihoterapia corporală, Universitatea de Medicină, Sankt Petersburg, Rusia; 2007 – Psihoterapia EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing), Universitatea de Stat din Minsk, Bielorusia; 2009 – Psihoterapia SBT (Strategic Brief Psychotherapies), Universitatea de Stat din Minsk, Bielorusia; 2011 – „Reflection Psychotherapy", Universitatea Pedagogică de Stat din Moscova, Rusia. ***Poziţii de management academic şi didactic.*** *Director adjunct* la şcolile medii din Mingir (1980-1984) şi Orhei (1984-1991): predare, managementul colectivului didactic, planificare, implementare şi monitorizare a activităţii curriculare şi extra-curriculare, reprezentarea instituţiei în relaţiile cu comunitatea, organizaţii şi instituţii de nivel local şi central. *Director* al Centrului de Formare şi Cercetare Socială, Universitatea Liberă Internaţională din Moldova (2003-2015): planificarea şi monitorizarea activităţii de cercetare, managementul activităţii de formare postuniversitară a specialiştilor, reprezentarea instituţiei în relaţiile cu comunitatea, organizaţii şi instituţii de nivel local şi central. *Şef Catedră* Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Universitatea Liberă Internaţională din Moldova (2003-2019): managementul activităţii curriculare şi extra-curriculare a catedrei, proiectare didactică, planificarea şi monitorizarea activităţii de predare-învăţare-evaluare a cadrelor didactice în domeniul formării specialiştilor la ciclul I – Licenţă, ciclul II – Masterat, ciclul III – Doctorat în domeniul Ştiinţelor Sociale şi ale Educaţiei. *Decan*, Universitatea Liberă Internaţională din Moldova, Facultatea Ştiinţe Sociale şi ale Educaţiei (2011 – prezent): managementul activităţilor curriculare şi extra-curriculare. ***Activitate didactică:*** proiectare-predare-evaluare la diferite cursuri: Psihologie juridică, Psihologie socială, Psihologia relaţiilor interculturale, Psihologia comportamentului deviant şi delincvent, Expertiză psihologie judiciară, Consiliere şi psihoterapii de grup,

Asistența psihologică a fenomenului violenței în familie, Educație de gen, Teoria şi metodologia consilierii psihologice umaniste etc. ***Cercetări şi contribuții:*** Domenii de interes ştiințific: psihologie socială, psihologie şi psihoterapii umaniste, etnopsihologie, psihologie criminalistică etc. ***Publicații (selectiv):*** Autor unic sau coautor a 11 volume (monografii, manuale); 12 volume coordonate; 10 broşuri; peste 170 articole în reviste internaționale, colecții; 42 rezumate de comunicări ştiințifice. ***Surse:*** *Rusnac Svetlana CV*, accesat 14 ianuarie 2023 din https://ulim.md/wp-content/uploads/2019/12/CV-Rusnac-Svetlana-2019.pdf; *Svetlana Rusnac. Ph. D. Psychology*, accesat la data de 14 ianuarie 2023 din: https://lumenconference.com/wlc2021/plenary-speakers/svetlana-rusnac-moldova/

RUSTICEANU (RUSCEAC), DIMITRIE (n. 16 octombrie 1884, Ostrița pe Prut, Cernăuți – d. 1970) defectolog român cu o largă activitate didactică şi publicistică, mai ales în domeniul surdopedagogiei şi tiflologiei. Este considerat cel mai reprezentativ surdolog român între cele două războaie mondiale. Absolvă Şcoala Normală din Cernăuți în 1904 în care a urmat şi un curs facultativ de metodică pentru orbi şi surdomuți. În perioada 1904-1910 funcționează ca învățător în şcolile primare din comunele Mânăstirea Humorului, Păltinoasa, Clit, Storojinet. În 1910 este chemat de fostul său profesor, Ion Bosneag, ca învățător la Şcoala de orbi şi surdomuți din Cernăuți. Aici primeşte o bursă de specializare la Institutul de stat pentru educația orbilor din Viena. Studiază sub îndrumarea marelui tiflopedagog Alexander Mell, cu care va şi da examenul de specializare în 1912. Din 1915 urmează o altă specializare, în surdopedagogie, sub îndrumarea lui Anton Druschba, la acelaşi Institut de stat pentru educația surdomuților din Viena. Obține diploma de specialist surdolog în 1928. În afara lucrărilor de tiflo- şi surdopedagogie ale renumiților specialişti străini, ***R.D.*** a studiat şi lucrări de fonetică, gramatică, metodici şi manuale româneşti. În perioada 1913-1940 a fost directorul Institutului de orbi şi surdomuți „Regina Maria" din Cernăuți, după care s-a pensionat. Şi-a schimbat numele din Rusceac în Rusticeanu în 1942. ***Afilieri profesionale şi redacționale:*** membru activ al Asociației Corpului didactic metodico-pedagogic din România. A editat şi publicat la Cernăuți, aproape trei ani, revista „Lumea noastră" şi a colaborat la apariția „Revistei Asociației Corpului didactic metodico-pedagogic din România", revista lunară a organului Asociației din Bucureşti a surdomuților, a cărui redactor responsabil a şi fost între 1931-1936. Şi-a continuat colaborarea la „Curierul surdomuților", organul Asociației din Moldova de nord, şi la „Răsăritul nostru" din Bucureşti. ***Contribuții:*** a elaborat studii, programe şi manuale pentru şcolile speciale şi a depus eforturi permanente de a ridica învățământul special românesc la nivelul celui din țările europene mai dezvoltate. A pus bazele metodei româneşti de demutizare împreună cu I. Ciorănescu şi a propus o organizare ideală a învățământului special. La început a lucrat

ca tiflopedagog, iar apoi ca surdopedagog, dar ca specialist în instruirea specială a orbilor şi surzilor a acoperit o arie largă a deficienţelor senzoriale şi mintale în care a avut preocupări şi contribuţii majore. A fost autor de manuale şi editor la Tipografia Institutului pentru orbi şi surdomuţi din oraşul Cernăuţi. A militat pentru promovarea limbii române în zona Bucovinei de Nord, fiind acceptat ca profesor la Şcoala normală particulară de fete şi cooptat în colectivul de redactare a manualelor româneşti. Astfel, a participat la elaborarea abecedarului pentru şcoala primară. S-a implicat cu pasiune şi responsabilitate în problemele societăţii şi şcolii şi prin publicarea unor serii de articole în periodicele vremi: „Politica de stat" (Gazeta Bucovinei, 1906), „Mapa Europei" (revista Asociaţiei învăţătorilor din România, 1908), *Gramatica şi însemnătatea ei pentru şcoala populară* (Şcoala nr. 2, 1907), *Învăţământul limbistic în clasa elementară* (Junimea Literară, 1909). După introducerea limbii române în scoală, a încercat, dar fără succes, să adapteze alfabetul Braille pentru scrierea în limba română (*Scrisoarea orbilor din sistemul Braille*, Cernăuţi, 1924). A acordat atenţie muncii de îndrumare a părinţilor cu copii orbi, drept pentru care a publicat o serie de sfaturi (Institutul de orbi şi surdomuţi „Regina Maria", *Exerciţiul 1920-1921*, Cernăuţi, 1922). A publicat o lucrare informativă în trei limbi (română, franceză şi germană) cu titlul *Instituţiunile de orbi şi surdomuţi din România* (1927) pentru a informa pe specialiştii din străinătate despre dezvoltarea învăţământului special din ţara noastră. ***Decoraţii şi recunoaşteri:*** a fost decorat cu ordinele „Coroana României" în grad de cavaler şi „Meritul cultural" în grad de cavaler clasa a II-a. ***Publicaţii:*** *Programa de studii a institutelor de surdomuţi din România* (1923); *Reorganizarea institutelor de orbi, surdomuţi şi anormali* (1923); *Orbii, surdomuţii şi anormalii. Studiu despre reforma şcolară* (1923); *Carte de cetire. Studiu* (1924); *În lumea unde nu se vede şi nu se aude* (1925); *Instituţiunile de orbi şi surdo-muţi din România* (1927); *Congresul profesorilor de surdo-muţi de la Hamburg* (1927); *Studiul limbii româneşti în şcoala de surdo-muţi* (1931); *Limbajul mimic al surdo-muţilor* (1932); *Iniţierea surdomuţilor în limbajul auditiv* (1933); *Predarea limbii materne în şcolile de surdo-muţi* (1935); *Cum putem învăţa pe surdomuţi să vorbească cu grai viu* (1943). A publicat şapte cărţi destinate specialiştilor şi cinci manuale şcolare domeniul surdologiei, o carte în domeniul tiflologiei şi trei cărţi destinate ambelor domenii, surdologie şi tiflologie. De asemenea, a publicat numeroase articole în diverse reviste româneşti şi în limba germană la Viena. A participat la mai multe congrese internaţionale. ***Surse:*** Moldovan, Gh. (2015). *Literatura surdologică în România interbelică.* Editura Politehnica, Timisoara, pp. 35-86, accesat la data de 18 iulie 2022 din: https://www.academia.edu/76702884/Literatura_surdologic%C4%83_%C3%AEn_Rom%C3%A2nia_interbelic%C4%83; Sorescu, V. (1968). *Dimitrie Rusticeanu, înaintaş de frunte al defectologiei româneşti*, în „Contribuţii la istoria învăţământului special din România" (Culegere de studii), Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, pp. 165-196; *Dimitrie Rusticeanu.* Accesat 18 iulie 2022 din: https://www.qdidactic.com/sanatate-sport/psihologie/dimitrie-rusticeanu225.php

RUSU, LIVIU (9 noiembrie 1901, com. Sărmaş, jud. Mureş – d. 17 decembrie 1985, Cluj-Napoca) psiholog, estetician, critic literar şi academician post-mortem; cercetător, istoric literar, comparatist şi om de cultură român din generaţia marilor cărturari raţionalişti: Tudor Vianu, George Călinescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica. Personalitate marcantă a vieţii universitare clujene şi reprezentant al şcolii clujene de psihologie. Urmează şcoala primară în comuna natală (1908-1911) şi Bistriţa (1911-1912), Liceul evanghelic german din Bistriţa (1912-1920). Se înscrie la Facultatea de Drept (1920-1921), iar apoi la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii „Dacia Superioară" din Cluj-Napoca (1921-1925). Obţine licenţa *„Magna cum laude"* în Psihologie şi Sociologie la 18 iunie 1925, avându-l ca preşedinte de comisie pe Fl. Ştefănescu-Goangă. Urmează o specializare în Germania la Leipzig, Berlin şi Hamburg (1928-1929). Doctor în Filosofie, specialitatea Psihologie, la Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca, cu teza *Selecţia copiilor dotaţi* (1928). La îndemnul lui Fl. Ştefănescu-Goangă continuă specializarea la Paris, unde studiază Estetica (1933-1935) cu prof. Charles Lalo, titularul Catedrei de Estetică de la Sorbona. Obţine al doilea doctorat de stat, luat în mod strălucit, în estetică, la Sorbona, sub conducerea prof. Charles Lalo, cu teza principală *Essai sur la création artistique, Contribution à une esthétique dynamique* (1935, publicată la celebra Librairie Félix Alcan) însoţită de teza secundară *Le sens de l' existense dans la poésie populaire roumaine* (1935). După un debut de succes în psihologie ***R.L.*** se orientează tot mai mult spre cercetările de estetică şi teorie literară, în care va avea contribuţii fundamentale. Stagiul de la Paris (1933-1935) a fost definitoriu pentru orientarea lui ***R.L.*** spre estetică. ***Debut: R.L.*** a debutat în revista „Lumea universitară" (1923) cu un articol pe probleme studenţeşti. Înainte de al Doilea Război Mondial a colaborat la revistele „Naţiunea", „Societatea de mâine", „Revista de filosofie", „Ţara nouă", „Satul şi Şcoala" etc. După 1960 a colaborat şi publicat la „Viaţa Românească", „Steaua", „România literară", „Luceafărul", „Contemporanul", „Revue d'Esthétique" (Paris), „Lenau-Forum" (Viena), „Zeitschrift für Kulturaustausch" (Stutgart). ***Ascensiune academică:*** student, preparator (1923-1925) şi asistent (1925-1928) al prof. Fl. Ştefănescu-Goangă la Institutul de psihologie din Cluj-Napoca; conf. univ. (1929-1938); docent în psihologie (1931) cu teza *Aptitudinea tehnică şi inteligenţa practică*; profesor titular de Estetică şi Critică literară la Catedra de Estetică a Universităţii „Ferdinand I" din Cluj-Napoca (1938-1948). Este înlăturat din învăţământ în urma reformei comuniste a învăţământului din 1948 şi încadrat ca bibliotecar şi apoi cercetător documentarist la Biblioteca Filialei Cluj a Academiei RPR, alături de Lucian Blaga (1948-1961). Simultan a fost cercetător în cadrul colectivului de Literatură română din cadrul Institutului de Lingvistică al Academiei Române. În anul 1961, odată cu o oarecarea relaxare ideologică comunistă, i s-a permis să revină în învăţământul superior, recunoscându-i-se titlurile ştiinţifice şi fiind reîncadrat ca prof. univ. titular, dar la Catedra de Literatură universală şi comparată a Facultăţii de Filologie din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1961-1971). ***Afilieri şi***

titluri academice onorifice: membru post-mortem al Academiei Române (2006); membru al Uniunii Scriitorilor din România; membru al Association internationale de littérature comparée; membru în Comitetul de redacție al revistei de literatură comparată „Lenau-Forum" (Viena); membru titular al Academiei de Ştiințe Sociale şi Politice; Asociația Internațională de Literatură Comparată, Federația Internațională de Limbi şi Literaturi Moderne, Asociația Internațională de Estetică. ***Activitate didactică:*** în perioada anterioară celui de al Doilea Război Mondial, a predat la Universitatea „Ferdinand I" din Cluj-Napoca cursurile: Estetica literară (1938), Estetica genurilor literare (1939), Istoria esteticii de la Kant (1941). În 1948 ca urmare a reformei comuniste a învățământului, profesorii a căror disciplină era considerată ca având o puternică implicare ideologică au fost scoşi din învățământ şi au primit o nouă încadrare mult inferioară poziției de profesor. ***R.L.*** a fost înlăturat din învățământ şi numit cercetător documentarist la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române. La fel s-a întâmplat cu L. Blaga, D.D. Roşca şi mulți alții. Revine în 1961 la Catedra de Estetică din cadrul Facultății de Filologie şi va publica lucrări de mare valoare. „Ceea ce trebuie apreciat în mod deosebit este preocuparea lui L. Rusu, ca profesor de estetică, pentru educația estetică a studenților (nu numai a celor care-i frecventau cursurile). Au rămas în amintirea foştilor studenți audițiile muzicale comentate, la care profesorul aducea propriile sale discuri cu muzică clasică. A regizat piesa *O scrisoare pierdută*, prezentată la înalt nivel artistic în Sala Mare a Casei Universitarilor. Studentul la psihologie Nicolae Pârvu (profesorul de mai târziu de la Universitatea din Timişoara, autorul *Studiilor de psihologia artei*) a creat, la nivel de profesionist, rolul cetățeanului turmentat. Importantă, deşi mai rar amintită, a fost contribuția profesorului la realizarea cercului literar studențesc de la Sibiu (M. Roşca, 2008, pp. 91-92, interviu N. Jurcău). A fost un dascăl de o dăruire şi pasiune exemplare, autodescriindu-se astfel: „Până în cele mai adânci fibre ale ființei mele m-am simțit şi mă simt dascăl. Dăscălia pentru mine a însemnat o mare chemare. Vă mărturisesc sincer că momentele în care intram în sala de curs erau pentru mine momente sacre, erau momente de sacerdoție intelectuală, de dăruire, de comunicare din tot sufletul, cu toată inima" (Bertea, M. (1982), în „România Literară", 33, 12-13, Interviu). A format o generație de esteticieni printre care membrii *Cercului Literar de la Sibiu*: Victor Iancu, Radu Stanca, I.D. Sîrbu. ***Contribuții:*** activitatea lui ***R.L.*** În domeniul psihologiei este cuprinsă în mai multe studii publicate între 1929 şi 1939, în „Revista de psihologie", în volume colective (*Psihologia configurației*, 1929) sau volume proprii (*Principiile de bază ale psihologiei aplicate*, 1929 şi *Problema orientării profesionale*, 1929). Perioada de specializare la Paris (1933-l935) a determinat în cariera lui Rusu Liviu o cotitură spre studiile de estetică. O contribuție a avut-o în acest sens şi mentorul său, Florian Ştefănescu-Goangă. Astfel, ***R.L.*** reuşeşte să se afirme cu succes prin contribuții importante în domeniul cercetării ***mecanismelor creației artistice*** şi să devină unul dintre cei mai importanți autori de sisteme de estetică românească, alături de T. Vianu. A creat un sistem de estetică filosofică riguros şi original, recunoscut în străinătate, prin creațiile şi lucrările sale: *Contribuții la o estetică dinamică* (1935), *Estetica poeziei lirice* (1944), *Logica frumosului*

(1946). Punând conceptul de „dinamic" la baza acestor lucrări, construieşte o estetică a subiectului creator sub unele influenţe fenomenologice ale lui Roman Ingarden, unde accentul este pus pe geneza şi psihologia vieţii interioare şi similar cu Th. Ribot şi Pierre Janet, în sensul de a oferi o motivaţie psihologică ştiinţifică construcţiei sale: „Orice operă de artă are o bază existenţială... rezultă din intenţionalitatea originară a eului care îşi scurtează propriile-i adâncuri spre a le descifra sensul şi spre a le exprima în forme concrete durabile". Valorificând formaţia sa psihologică solidă, ***R.L.*** a reconsiderat sistemele estetice tradiţionale bazate pe contemplarea exogenă statică a obiectelor de artă şi a introdus conceptul de *estetica dinamică* drept ca viziune endogenă a procesului creator. Astfel deschide o nouă viziune în studiul fenomenologic al creaţiei şi dezvoltă o *estetică dinamică* prin aplicarea viziunii, formaţiei şi cercetărilor sale psihologice în regândirea esteticii. În viziunea sa opera este rezultatul unei cristalizări interioare, o interferenţă a tipurilor psihice demonic/ simpatic care nasc în final frumosul şi genurile literare. Tipul simpatic ar sta la baza genului liric, iar cel echilibrat la baza genului epic, în timp ce cel anarhic la baza genului dramatic (M. Popa, 2002, p. 106). ***R.L.*** schiţează o estetică a abisurilor în care formă apare ca rezultat al proiecţiei sau împlinirii unor tensiuni existenţiale potenţiale: „Când eul tinde spre închegarea sensului existenţei, el nu face altceva decât să actualizeze şi duce la îndeplinire tensiunile formale potenţiale". Din perspectivă axiologică, *„frumosul"* este considerat ca obiectul fundamental al esteticii fiind singura valoare care îşi are scopul în ea înseşi. Originea ancestrală a creaţiei este văzută în sensibilitatea generală a organismelor vii, care reacţionează pentru a-şi corecta un dezechilibru intern. Distinge şi descrie un inconştient înnăscut şi unul dobândit şi introduce conceptele de *„eu empiric*", comun la toată lumea şi *„eu originar*" sau artistic, specific creatorului. Explică actul creator prin tendinţa de rezolvare şi echilibrare dinamică a conflictelor şi dezechilibrelor interioare. Sub influenţa psihologiei analitice a lui Jung concepe „eul originar sau artistic" ca fiind de natură colectivă şi sursă a creaţiei. Eul originar îi permite creatorului exprimarea „esenţei primordiale a existenţei" în forme stilistice predeterminate. Opera şi creaţia fundamentală a lui ***R.L.*** rămâne *Essai sur la création artistique. Contribution a une esthetique dynamique,* prin care încearcă sa descifreze esenţa şi mecanismele creaţiei artistice. Studiind tensiunea generatoare a creaţiei în diversitatea infinită a metamorfozelor istorice ale artei, ***R.L.*** distinge trei tipuri fundamentale de creaţie şi creatori artistici: simpatetic, demoniac-echilibrat şi demoniac-anarhic, redenumit ulterior demoniac-expansiv. Operele de artă, creaţiile sunt viziuni asupra lumii ce exprimă sensuri profunde ale existenţei şi apar ca rezultat al opoziţiei tensiunilor creatoare faţă de pulsiunile inconştientului care ameninţă cu instalarea unui haos existenţial. Fiind opusă instinctualităţii şi încercând să restabilească un echilibru, creaţia transfigurează tensiunea interioară generatoare de nou în viziuni asupra lumii şi sensuri profunde ale existenţei care se cristalizează în opere de artă. ***R.L.*** vede *„forma"* ca energie organizatoare a sensului generată de structura interioară a viziunii artistice asupra lumii. *„O operă ne place nu fiindcă exprimă Frumosul în sine, ci pentru că încarnează o viziune asupra lumii, adică un sens profund al existenţei*." Alte

probleme de estetică abordate în această lucrare: geneza procesului de creație, rolul inconştientului înnăscut şi dobândit, şi al conştiinței creatoare care se cristalizează în patru faze ale procesului de creație: pregătirea inconştientă, inspirația, elaborarea şi executarea. Autorul extinde tipologia formelor şi viziunilor artistice asupra genurilor literare prin lucrarea *Estetica poeziei lirice* (1937) încercând s asocieze genul liric reprezentativ cu tipul simpatetic, cel epic cu tipul demoniac-echilibrat şi cel dramatic cu tipul demoniac-expansiv. În lucrarea *Logica frumosului* (1946) ***R.L.*** încearcă o regândire revoluționară a esteticii ca disciplină prin definirea *Frumosului* drept categorie fundamental a esteticii în trinitatea axiologică *Adevăr, Bine, Frumos*. În opoziția raționalitateiraționalitate, esența frumosului este susținută de o zonă a personalității considerată *Eul original* ca substanță a creației. Acest *Eu original* este văzut ca o unitate dinamică cu o logica specifică proprie şi definit, după E. Barthel, *logodynamos* – o unitate transcendentă, supranațională, deci deasupra raționalului şi iraționalului. În această viziune ***R.L.*** consideră că *Frumosul* nu e nici obiectiv, ca adevărul, nici subiectiv, ca binele, ci dual, obiectiv-subiectiv sau *coniectiv,* după expresia lui Max Dessoir. „Specificul frumosului este că din sânul lumii individuale el scoate în evidență unitatea, pe care o exprimă în forme concrete. Această unitate nu este altceva decât sinteza adâncă a trăsăturilor esențiale care stau la baza existenței noastre şi care țin în coeziune vastitatea lumii individuale. În frumos, unitatea inerentă a lumii obiective se întâlneşte cu unitatea inerentă a lumii subiective şi se pun de acord. De aici sentimentul de mulțumiri pe care îl trezeşte", în lucrarea *Viziunea lumii în poezia noastră populară: de la resemnare la acțiunea creatoare* (1967). ***R.L.*** îşi valorifică gândirea estetică în interpretarea evoluției liricii folclorice „de la resemnare la acțiunea creatoare" şi identifică trei tipuri reprezentative pentru spiritualitatea românească: *homo contemplativus* în *Miorița* şi *Ciobănaşul*, *homo activus* în *Toma Alimoş* şi *homo constructivus* în *Meşterul Manole.* Autor unor studii fundamentale despre T. Maiorescu, M. Eminescu, L. Blaga etc., a contribuit curajos la reabilitarea gândirii şi creației maioresciene. Debutează în publicistică în revista „Lumea universitară" (1923) şi în critică literară în 1925 în ziarul „Națiunea", din Cluj-Napoca. A colaborat la revistele „Societatea de mâine", „Națiunea", „Revista de filosofie", „Satul şi şcoala", „Viața Românească", „Steaua", „România literară", „Tribuna", „Revista de istorie şi teorie literară", „Revue d'Estétique" (Paris), „Lenau-Forum" (Viena), „Zeitschrift für Kulturaustausch" (Stuttgart) etc. A participat cu lucrări de valoare, conferințe publice sau prelegeri la importante evenimente ştiințifice naționale şi internaționale de estetică şi literatură comparată. ***Premii şi distincții:*** Premiul „Bogdan Petriceicu Haşdeu" al Academiei Române pentru volumul *Scrieri despre Titu Maiorescu* (1979); Premiul Special al Uniunii Scriitorilor din România pentru întreaga activitate (1980). ***Participare la evenimente ştiințifice internaționale:*** Bordeau, Freiburg, Belgrad. ***Publicații (selectiv):*** **1. *Volume de psihologie:*** *Selecția copiilor dotați* (1928); *Începuturile psihologiei configurației* (1929, în vol. *Psihologia configurației*, în colab.); *Principiile de bază ale psihologiei aplicate* (1929); *Problema orientării profesionale, impresii din Germania şi propuneri pentru organizarea ei la noi* (1929); *Aptitudinea tehnică şi inteligența practică* (1931); *Simțul de datorie şi*

disciplina la copii (1938, „Revista de psihologie", ianuarie-martie); *Contribuții la o tipologie* (1938, *Ibidem*). **2. *Volume de estetică, istorie şi critică literară şi comparată:*** *Goethe, câteva aspecte* (1932); *Max Dessoir, estetician şi filosof* (1933); *Le sens de l'existence dans la poesie populaire roumaine* (Paris, 1935); *Essai sur la création artistique. Contribution a une esthetique dynamique* (Paris, Alcan, 1935; Bucureşti, 1972; teza de doctorat şi lucrare de notorietate internațională apreciată şi recenzată de mari personalități în domeniu: Charles Lalo, Charles Werner, Edgar de Bruyne, Eliot D. Hutchinson, P. Panici, Henri Focillon, R Müller-Freienfels, Cesare Pavese, Mircea Mancaş, Petru Comarnescu etc.); *Estetica poeziei lirice* (1937, 1944, 1969); *Logica frumosului* (1946, 1968); *Eschil, Sofocle, Euripide* (1961, 1968); *Eminescu şi Schopenhauer* (1966); *Viziunea lumii în poezia noastră populară: de la resemnare la acțiunea creatoare* (1967); *Scrieri despre Titu Maiorescu* (1979); *De la Eminescu la Lucian Blaga şi alte studii literare şi estetice* (1981); *Eseu despre creația artistică. Contribuții la o estetică dinamică* (1989, traducere din lb. franceză). **3. *Postume:*** *Eseu despre creația artistică. Contribuții la o estetică dinamică* (1935; 1989 – studiu introductiv M. Papahagi, trad. C. Rusu); *Opere,* vol. I, *Lucrări de psihologie experimentală şi aplicată* (2004, ed. îngrijită şi prefață de V. Voia); Voia, V. (2018). *Liviu Rusu. Adevăr şi valoare*, Cluj-Napoca, Editura Şcoala Ardeleană. ***Surse:*** Salade, D. (1997). *Portrete de universitari clujeni.* Editura Presa Universitară Clujeană, pp. 87-88; M. Papahagi (1989). Studiu introductiv la lucrarea lui Liviu Rusu *Eseu despre creația artistică. Contribuție la o estetică dinamică.* Trad. din lb. franceză: Cristina Rusu. Editura ştiințifică şi enciclopedică, Bucureşti, pp. 31-35; Jurcău, N. (2008). *Şcoala clujeană de psihologie – nava amiral a psihologiei în România. Interviu cu Doamna Mariana Roşca.* „Revista de psihologie şcolară", I(1), 87-103. Accesat la data de 12 martie 2022 din: http://www.anps.ro/documente/Revista%20nr%201/Jurcau%20pp87-103.pdf; Roşca, M. (2007). *Când şi de ce a apărut sintagma „Şcoala clujeană de Psihologie"*? „Anuarul Institutului de Istorie «Gh. Barițiu» din Cluj-Napoca, Seria Humanistica", tom. V, 2007, pp. 137–162. Accesat la data de 12 iulie 2022 din: http://www.humanistica.ro/anuare/2007/Anuar%20Humanistica_V_2007/art06Rosca.pdf; *Liviu Rusu (literat),* accesat 19 iulie 2022 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Liviu_Rusu(literat); Rusu, Liviu, accesat 19 iulie 2022 din: https://www.bjc.ro/wiki/index.php/Rusu%2C_Liviu; Popa, M. (2002). *Figuri universitare clujene.* Editura Grinta, Cluj-Napoca, pp. 93-108.

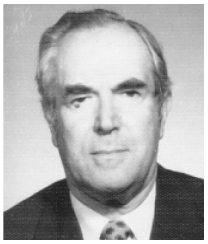

SALADE, DUMITRU D. (n. 2 martie 1915, Daia-Română, jud. Alba – d. martie 2006, Cluj-Napoca) reputat psiholog şi pedagog român, profesor universitar specializat în psiho-pedagogie. A urmat şcoala primară în localitatea natală, primele două clase de gimnaziu la Sebeş Alba, după care a continuat la Alba Iulia unde a terminat Liceul (1934). Absolvent cu *„Magna cum laude"* al Universității „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere şi Filosofie, secția Psihologie (1934-1938). Doctor în ştiințe pedagogice cu teza *Probleme pedagogice ale orientării profesionale,* Universitatea „Babeş-Bolyai" din

Cluj-Napoca, 18 februarie 1967. Elev al prof. Fl. Ştefănescu-Goangă şi D.D. Roşca. ***Ascendenţă profesională şi academică:*** director al Oficiului de Orientare Profesională din Oradea (1938-1940); director al Oficiilor de Orientare Profesională din Arad (1941-1943) şi Sibiu (1943-1946); psihotehnician şef la Institutul Psihotehnic din Cluj-Napoca (1946-1949); consilier şi director al Institutului de cercetări pentru recuperarea deficienţilor din Cluj-Napoca (1949-1950), până la desfiinţarea acestuia. Din 1950 a început să lucreze la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, iniţial la Catedra de Psihologie, apoi la cea de Pedagogie; asistent (1950-1952), lector (1953-1962) conferenţiar (1963-1967), prof. univ. (1968-1980), şef al Catedrei de Pedagogie şi Metodică (1970-1980). În paralel, a lucrat la Institutul de perfecţionare a cadrelor didactice şi la Institutul de ştiinţe pedagogice, filiala Cluj. Profesor universitar consultant la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1980-2006). ***Poziţii de conducere:*** director la Oficiile de Orientare Profesională din Oradea (septembrie 1938-1940), Arad (1941-1943), Sibiu (1943-1946); psihotehnician-şef la Institutul Psihotehnic din Cluj-Napoca (1945-1949). Consilier şi director al Institutului de cercetări pentru recuperarea deficienţilor din Cluj-Napoca (1949-1950), până la desfiinţarea acestuia; director adjunct ştiinţific la Institutul de Ştiinţe Pedagogice din Bucureşti (1966-1969); preşedinte al Comisiei de Orientare şcolară şi profesională din Ministerul Educaţiei şi Învăţământului; conducător şi îndrumător de doctorat începând din 1969. Timp de peste 10 ani a condus Cabinetul pedagogic al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1959-1971), având ca sarcină îndrumarea practicii pedagogice a studenţilor care deveneau profesori. ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1965). ***Titluri academice onorifice:*** membru corespondent al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice (februarie 1970). ***Activitate didactică:*** model de pasiune şi de devotament didactic, consecvent unui nivel ştiinţific şi psihopedagogic înalt, ***S.D.*** a contribuit, în cei peste 68 de ani de activitate în domeniul psiho-pedagogiei, dintre care 56 în universitatea clujeană, la formarea competentă de numeroase generaţii de psihologi, pedagogi, doctoranzi, cercetători şi profesori. A predat cu dăruire şi competenţă numeroase cursuri printre care: psihologie şi pedagogie generală, orientare şcolară şi profesională, metodică, sociologia educaţiei etc. S-a implicat activ, constant, cu competenţă, pasiune şi receptivitate în problematica învăţământului şi educaţiei la toate nivelele şcolare. A condus timp de peste zece ani Cabinetul pedagogic al Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca îndrumând practica pedagogică a studenţilor viitori profesori. Ca şi D. Todoran, a migrat de la Psihologie spre Pedagogie, dar rămânând puternic ancorat ca predare şi cercetare în psihopedagogie. ***Cercetări şi contribuţii:*** prin pasiune, perseverenţă, dăruire şi competenţă a contribuit peste o jumătate de secol la cercetarea, dezvoltarea, modernizarea şi perfecţionarea învăţământului şi educaţiei în ţara noastră. A iniţiat şi condus cercetări psihopedagogice, a scris, coordonat şi publicat lucrări ştiinţifice, manuale şi tratate fundamentale şi a fost preocupat în permanenţă de viaţa şi problemele reale ale şcolii, elevilor şi profesorilor. A abordat educaţia ca fapt de cultură deschizând o nouă viziune şi noi direcţii de cercetare şi conceptualizare a fenomenelor educaţionale în scopul dezvoltării şi

perfecționării instruirii, educației și învățării în școli. În viziunea lui ***S.D.***, educația și orientarea școlară și profesională sunt abordate, cercetate și aplicate în școli ca două axe valorice ale învățământului și societății care au ca finalitate profesionalismul, competența, creativitatea diferitelor categorii socio-profesionale și marchează stilul de viață și personalitatea acestora. În lucrarea *Dimensiuni ale educației* (1988) își dezvoltă și prezintă sistematic viziunea teoretică și metodologică asupra componentelor fundamentale și trăsăturilor esențiale ale proceselor educaționale: de la educația intelectuală, morală și religioasă la educația estetică, artistică, educația permanentă, autoeducația, integrarea socio-profesională etc. Prin activitatea sa de predare, cercetare, îndrumare și coordonare a abordat domenii largi și complexe ale învățământului, educației, metodicii și didacticii instruiri și învățării: educația științifică, artistică, morală, culturală și cetățenească a elevilor; orientarea școlară și profesională, formarea interesului pentru profesie, formarea psihopedagogică a profesorilor, dezvoltarea personalității elevilor prin învățare și educație. S-a preocupat de perfecționarea metodologiei instruirii și învățării prin elaborarea de instrumente pentru munca educativă a profesorilor: fișe de observație, teste, chestionare. Printre problemele pe care le-a abordat, cercetat și aplicat în școli amintim: orientarea școlară și profesională și formarea interesului pentru profesiune; educația în familie și formele colaborări școlii cu familia; formarea noțiunilor morale la elevi; munca educativă a dirigintelui; educația sexuală; practica pedagogică a studenților; personalitatea profesorului; probleme de metodică și psihologie; cercetări bazate pe generalizarea unor experiențe școlare inedite; readucerea în actualitate a problemei orientării profesionale și legarea ei mai strânsă de viață, lărgirea și fundamentarea metodologiei ei; proiectarea și realizarea de cercetări în domeniul educației morale în școală și în familie; elaborarea unor instrumente originale de psihodiagnostic; specificul formării personalității tinerilor; extensiunea universitară. O preocupare permanentă a lui ***S.D.*** a fost identificarea, asigurarea transparenței și generalizarea experienței pozitive din școli și pe această bază generarea de noi experiențe pozitive în procesul didactico-educativ. A fost o personalitate activă și receptivă la nevoile școlii și ale profesorilor, ale studenților, doctoranzilor și ale colegilor de catedră. Și-a bazat tot timpul competența și misiunea didactică, științifică și de predare pe contactul direct cu realitatea din școli și a fost un factor stimulativ și un liant atât în interiorul, cât și între generațiile de universitari. A dezvoltat o cultură pedagogică, științifică și universitară. În lucrarea memorialistic *Portrete de universitari clujeni* (1997) prezintă cu mult patos zece portrete de figuri marcante ale Clujului universitar pe care le-a cunoscut și cu care a lucrat împreună: trei personalități din generația fondatoare a Universității din Cluj-Napoca – Universitatea Daciei Superioare (Florian Ştefănescu-Goangă, Onisifor Ghibu, Vladimir Ghidionescu) și șapte personalități din generațiile care au urmat (Nicolae Mărgineanu, Alexandru Roșca, Liviu Rusu, Dimitrie Todoran, Anatolie Chircev, Beniamin Zörgö, Nicolae Pârvu). ***Participare la evenimente științifice:*** a participat cu comunicări științifice valoroase aproape la toate conferințele și simpozioane naționale de specialitate, precum și la numeroase manifestări științifice internaționale (Bratislava,

1970 şi 1972 la I şi al II-lea Simpozion internaţional de orientare profesională, RFG etc.) şi schimburi de experienţă (Ungaria, Cehoslovacia, Germania, Belgia). ***Medalii şi decoraţii:*** Medalia de veteran în războiul antifascist „Eliberarea de sub jugul fascist"; „30 de ani de la eliberarea României de sub dominaţia fascistă". ***Teste şi chestionare elaborate:*** Chestionar de interese; Test de inteligenţă neverbală pentru copiii claselor I-IV (în colab.); Probe pentru măsurarea sensibilităţii tactile. ***Publicaţii (selectiv).*** **1.** ***Volume autor unic:*** *Valoarea formală a cuvintelor în memoria asociativă* (Sibiu, 1943); *Preorientarea profesională a tineretului* (1948); *Metodica organizării şi desfăşurării lecţiei* (1957); *Ce va deveni copilul meu (*1962, trad. În lb. germană şi maghiară); *Pregătirea elevilor din cls. V-VIII pentru alegerea profesiunii* (1964); *Problemele pedagogice ale orientării profesionale* (1966) *Ce profesiune să-mi aleg* (1968); *Educaţie şi personalitate* (1995); *Portrete de universitari clujeni* (1997); *Dimensiuni ale educaţiei* (1998); *Om şi profesiune* (1998); *Studii de pedagogie aplicată* (2000); *Învăţământul pe drumul spre mai bine* (2000); *Nopţi albe cu roiuri de gânduri. Aforisme* (2000); *Oameni între oameni* (2002; „Daia Română" (2002);*„Pe cărările vieţii* (2005). **2.** ***Volume în colaborare***: *Pedagogia pentru Institutele pedagogice de învăţători* (1960, 1062, 1964); *Munca profesorului diriginte. Proiect experimental* (1961); *Probleme ale muncii dirigintelui* (1964); *Cercuri de elevi în liceu* (1971); *Dezbateri de didactică aplicată* (1997); *Studii de pedagogie aplicată* (2000); Fl. Ştefănescu-Goangă. *Cetatea universitară. Texte şi evocări*. Antologie de texte grupate de M. Popa şi V. Sâncrăian (2001). ***Volume coordonate sau sub red.*:** *Practica pedagogică. Conţinut, organizare, îndrumare* (1966); *Contribuţia familiei la orientarea şcolară şi profesională a copiilor* (1969, trad. lb. germană şi maghiară); *Contribuţii la orientarea şcolară şi profesională* (1969); *Din tainele profesiunilor*. Culegere de texte pentru orientarea profesională a elevilor din şcoala generală (1970); *Educaţie şi contemporaneitate* (1972); *Educaţia prin artă şi literatură* (1973); *Opţiuni şcolare şi pregătirea pentru muncă* (1976); *Orientarea şcolară şi preorientarea profesională* (1976, coord., colab.); *Dicţionar de pedagogie* (1979); *Sinteze de pedagogie contemporană* (coord. Şt. Bârsănescu, D. Salade, S. Stoian, şi D. Dodoran; vol. I: *Probleme fundamentale ale pedagogiei*, 1982; vol. II: *Didactica*, 1982; vol. III: *Domenii ale pedagogiei,* 1983). ***Studii şi articole (selectiv):*** *Contribuţii la educarea intereselor elevilor claselor VII-VII* („Revista de pedagogie", 6, 1959); *Pentru o metodică a educaţiei morale* („Anuar româno-sovietic – Seria Pedagogie-Psihologie", 1959, 13(4); *Influenţa mediului asupra alegerii profesiei* (în „Cercetări sociologice contemporane", 1966); *Autocunoaşterea elevilor şi rolul ei în procesul instructiv educativ* („Studia Psychologia-Paedagogia", X); *Contribuţia familiei la educaţia moral-cetăţenească a adolescentului* („Revista de pedagogie" XVI(7-8), 1967); *Aptitudinile personale şi orientarea profesională* („Forum", XII, 3, 1970); *Cercetarea pedagogică, stimulent şi călăuză în dezvoltarea şi perfecţionarea învăţământului* („Revista de pedagogie", XIX, 4, 1970); *Învăţământul superior şi educaţia permanentă* („Studia-sociologica", 1973); *Tradiţional şi modern în activitatea metodică a şcolii* (în vol. *Perfecţionarea activităţii metodice în şcoală*, 1977); *Spontan şi previzibil în procesul didactic* („Forum", 7-8, 1989); *Competenţă şi responsabilitate* („Revista de psihologie", 5, 1988). A publicat peste 50 de volume (din care 20 autor unic; 15 în colab.; 18 sub redacţia şi coord. ş.a.), peste 250 de studii şi articole în reviste de specialitate şi în alte publicaţii,

peste 115 cronici, interviuri, recenzii. A făcut parte din Colegiul de redacție a mai multor reviste. ***Omagiu:*** *Studii de pedagogie. Omagiu profesorului Dumitru Salade la împlinirea vârstei de 85 de ani* (2000). ***Apreciere:*** *Pedagog între pedagogi, psiholog între psihologi, dascăl între dascăli, Dumitru Salade s-a înălțat pe un piedestal solid, trainic, strălucitor, fascinant, numit om. De aceea colegii Domniei Sale, dar mai ales studenții şi doctoranzii, l-au văzut mereu drept un om între oameni*" (P. Petroman, 2008, p. 261). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; *In Memoriam Dumitru Salade (1915-2006)*. (2006). *Psihologia resurselor umane*, 4(2), 131-132; Dumitru Salade-psiholog, pedagog, prof. univ. (2003). *Enciclopedia marilor personalități contemporane,* vol. V, Bucureşti, Editura Geneza, pp. 333-336; Ionescu, M. (2006). *In Memoriam Dumitru Salade (1925-2006)*, accesat 21 iulie 2022 din: **h**ttps://www.hrp-journal.com/index.php/pru/article/view/282/290; Radu, I. şi Ionescu, M. (1985). *prof. D. Salade la 70 de ani.* „Revista de pedagogie", 3; Petroman, P. şi Petroman, I. (coord). (2008). *Personalități de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă*. III. Editura Eurostampa, Timişoara, pp. 246-261.

SAMU, VALERIU L. (n. 18 aprilie 1930) psiholog şi cercetător academic român specializat în psihologia muncii, selecție şi orientare profesională. Licențiat al Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie-Filosofie, Secția Filosofie-Psihologie (1959-1964). Doctor în psihologie cu teza *Selecția şi formarea profesională în industria metalului,* Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, 1974 – 14 aprilie 1980, cond. şt. prof. dr. doc. Al. Roşca. Membru al Asociației Psihologilor din RSR (1965-); cercetător ştiințific principal în cadrul Sectorului de cercetări pedagogice şi psihologice al Institutului de Ştiințe Socio-umane, Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române. ***Cercetări ştiințifice:*** selecția profesională în industria textilă şi a metalului; formarea profesională în industria metalului şi industria uşoară; probleme de ergonomie industrială; motivația în optimizarea adaptării omului la munca din industrie. ***Contribuții tehnice şi metodologice:*** simulator pentru sudori, macaragii şi prelucrători prin aşchiere; programe de formare profesională pentru prelucrătorii prin aşchiere. A tradus şi adaptat la specificul muncii din industria metalului testul Goguelin (în colab.). A elaborat psihoprofesiograme pentru profesiile de sudor şi macaragiu. Participant cu numeroase comunicări ştiințifice (51, 1981) la sesiuni ştiințifice naționale. ***Publicații (selectiv):*** *Monografii profesionale destinate orientării şi selecției personalului* (1977, în colab.); *Aspecte psihologice ale adaptării la munca industrială*; *Creativitatea tehnică şi ştiințifică în industrie* (în colab.); *Trăirea parapsihologică* (1994); *Normal, paranormal şi viața de fiecare zi: ştiința de a trai mai mult şi mai bine* (1996); *Provocarea parapsihologiei* (1998). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români,* Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris.

SĂHLEANU, VICTOR (AURELIAN) (n. 1 februarie 1924, Gura Humorului, jud. Suceava – d. 26 august 1997, Bucureşti) medic, endocrinolog, antropolog, matematician, biofizician, filosof, poet şi eseist român. Personalitate enciclopedică şi spirit interdisciplinar al culturii ştiinţifice româneşti. Promotor al gândirii interdisciplinare în ştiinţele biologice, socio-umane şi filosofice. Absolvent al Facultăţilor de Medicină „Carol Davila" din Bucureşti (1942-1948, şef de promoţie), Matematică şi Fizică (1954-1961), Filosofie (1944-1946, neterminată). Doctor în medicină şi chirurgie cu teza *Consideraţiuni asupra medicinei terenului*, Bucureşti, 1949, cond. şt. acad. prof. dr. Ştefan-Marius Milcu şi membrii în comisie acad. prof. Constantin Ion Parhon şi prof. dr. Emil Crăciun – doctor docent în medicină (1964). Elev al prof. C.I. Parhon, Şt. M. Milcu, Gh. Zapan şi N. Mărgineanu. ***Ascendenţă academică:*** preparator de microscopie al prof. E. Crăciun la Catedra de Anatomie Patologică (1946); intern prin concurs la Institutul de Endocrinologie al acad. C.I. Parhon (1948); asistent, cercet. şt. şi cercet. şt. pr. la Institutul de Endocrinologie (1949-1965) unde a înfiinţat şi condus primul Laborator de Anatomie patologică endocrinologică şi a colaborat cu nume mari ale endocrinologiei româneşti – prof. C.I Parhon şi acad. Ştefan Milcu; referent ştiinţific în Colectivul de Antropologie, o secţie a Institutului de Endocrinologie, condus de acad. Şt. Milcu (1950-1952), fostul Institut de Antropologie înfiinţat de Francisc Rainer în anul 1940. În anul 1963 devine medic primar endocrinolog şi la solicitarea prof. Eugen Pora, în calitate de conferenţiar, predă cursuri de Biofizică şi Biomatematică la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (1963-1969). În anul 1965 obţine titlul de doctor docent şi este transferat de la Institutul de Endocrinologie ca şef sector la Institutul de Geriatrie din Bucureşti (1965-1969), unde colaborează direct cu acad. prof. Ana Aslan. Apoi, în anul 1969, este transferat de la Universitatea din Cluj-Napoca şi este numit director adjunct ştiinţific al Centrului de Cercetări Antropologice al Academiei RSR, din Bucureşti (1969-1974) pe care încearcă sa-l transforme într-un institut „pentru studiul complex, multidisciplinar al Omului". Dar centrul se desfiinţează în 1974 şi devine Laborator de Antropologie în cadrul Institutului „Victor Babeş", iar ***S.V.*** devine şeful Laboratorului de Antropologie până în 1982. Implicat în scandalul *Meditaţiei transcendentale*, este dat afară de la conducerea Laboratorului de Antropologie, repartizat ca medic de circumscripţie la Policlinica Titan şi exclus din viaţa ştiinţifică – i se retrag lucrările din biblioteci şi i se reţine dreptul de a publica. În 1990 se reînfiinţează Centrul de Cercetări Antropologice al Academiei Române şi revine ca director prin decret guvernamental (1990-1997). S-a pensionat în 1984, la 60 de ani dar a rămas activ tot restul vieţii. ***Afilieri academice:*** membru titular al Academiei de Ştiinţe Medicale; membru de onoare al Asociaţiei Oamenilor de Ştiinţă; membru al Societăţii Medicilor Scriitori şi Publicişti; membru al Uniunii Medicale Balcanice; preşedinte executiv al Şcolii de interdisciplinaritate (octombrie 1994 – decembrie 1997). ***Activitate didactică:*** odată cu activitatea ştiinţifică şi publicistică intensă, a predat cursuri postuniversitare de antropologie pentru studenţii francofoni, la

Centrul Demografic al Organizației Națiunilor Unite din București (1982-1984). În perioada 1963-1969 predă cursuri de biofizică şi biomatematică în calitate de conferențiar la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Se pare că din motive politice nu a putut să devină profesor universitar deşi obținuse titlurile de doctor şi doctor docent în medicină. A prins şi o perioadă când avansările pe trepte didactice universitare au fost blocate aproape un deceniu şi jumătate de regimul politic. ***Cercetări:*** endocrinologie, biologie cantitativă, antropologie, sociologia şi etica medicinei, psihologie medicală, gerontologie, psihologia cercetării ştiințifice, psihologie antropologică, etologie, sexologie, parapsihologie, metodologie, teoria sistemelor, istoria şi filosofia ştiințelor, conexiunile interdisciplinare ale psihologiei, timpul în viziune interdisciplinară, omul ca sistem (antropologie abstractă), metode matematice în cercetarea medico-biologică, introducere critică în psihanaliză, etica cercetării ştiințifice, istoria medicinii şi ştiințelor, omul şi îmbătrânirea, monografii – morfopatologie şi endocrinologie. ***Contribuții:*** „pionier" al introducerii metodelor matematice în biologie, medicină şi psihologia românească; „promotor" al introducerii gândirii cibernetice, sistemice şi informaționale în ştiința românească; susținător al „psihologiei consonantiste" (Odobleja), susținător al orientărilor personaliste în medicină şi ştiințele omului (biotipologie, psihosomatică şi exiosomatică) şi a antropologiei filosofice ca sinteză a rezultatelor ştiințelor despre om şi o examinare a fundamentelor lor epistemologice. A contribuit la definirea relațiilor complexe dinte psihologie şi medicină. Împreună cu acad. Şt. Milcu a creat endocrinologia cibernetică şi a publicat considerații importante despre feedback, teoria generală a sistemelor şi modelele informaționale din psihologie şi biologie. A pus bazele teoretice ale biologiei informaționale şi a fost coordonatorul principal al primului *Atlas antropologic al României* (1980). A militat pentru o nouă viziune unificatoare, integrativ-holistică asupra omului prin elaborarea unei antropologii multi- şi interdisciplinare, unitare, deschisă, dincolo de biologie, spre orizonturile socio-culturale şi spirituale umane. Viziunea lui ***S.V.*** a fost de a crea un Institut de Antropologie „pentru studiul complex, multidisciplinar al Omului", bazat pe un sistem de valori interdisciplinare şi cu o largă participare şi colaborare de specialişti dintr-un spectru ştiințific şi cultural extins: biologi, medici, anatomişti, anatomopatologi, endocrinologi, psihologi, psihanalişti, sociologi, etnografi, etnologi, istorici, lingvişti, biochimişti, fizicieni, biofizicieni, statisticieni, informaticieni, filosofi, epistemologi, specialişti în arte plastice etc. Acesta a fost un vis încă din tinerețe, influențat de lucrarea *L'homme – cet inconnu* (*Omul, ființă necunoscută*) scrisă de Alexis Carrel, laureat al premiului Nobel (1912). Împreună cu acad. Şt. Milcu a fondat şi animat *Cercul de studii interdisciplinare.* Gândire nonconformistă şi caracter combativ, a avut curajul să nu accepte viziunea proletcultistă care nega genetica şi impunea un pavlovism radical în medicină, psihologie şi biologie. A devenit incomod, dar a beneficiat de protecția academicienilor C.I. Parhon şi Şt. Milcu. A fost un gânditor vizionar interdisciplinar, om de cultură şi una dintre elitele importante ale intelectualității române din a doua jumătate a secolului XX. Spirit oratoric clar şi convingător, ***S.V.*** s-a remarcat printr-o intensă activitate de popularizare a ştiinței

prin lucrări scrise, conferințe şi dezbateri la congrese, reuniuni sau prin massmedia. ***Distincții şi recunoaşteri:*** Medalia de aur din partea Academiei Franceze, pentru devotament național (1990). ***Publicații (selectiv).*** **1. *Volume proprii:*** *Medicina terenului* (1949, Teza de doctorat); *Metode matematice în cercetarea medico-biologică* (1957); *Chimia, fizica şi matematica vieții* (1965); *Biofizica* (1966); *Dialectica metodelor în cercetarea ştiințifică* (1966); *Biofizica* (1966); *Etica cercetării ştiințifice* (1967); *Omul şi sexualitatea* (1967); *Omul şi îmbătrânirea* (1971); *Nobila aventură a ştiinței* (1971); *Viitorul omului şi viitorul antropologiei* (1971); *Ştiința şi filosofia informației* (1972); *Vita sexualis* (1972); *Psihologie şi medicină* (1972, 2 vol.); *Eseu de biologie informațională* (1973); *Concepții despre om în medicina contemporană* (1976); *Mică enciclopedie de biologie şi medicină: concepte, concepții, controverse* (1976); *De la magie la experimentul ştiințific* (1978*); O introducere în metamedicină* (1979); *Metamedicină* (1979); *Protecția mediului înconjurător şi educația ecologică* (1989); *De la omul necunoscut la omul cognoscibil* (1996); *Concepția despre om în medicină* (1995). **2. *Volume în colaborare:*** *Dialectica metodelor în cercetarea ştiințifică* (2 vol., 1966); *Introducere în gerontologie* (1969); *Psihologie şi medicină* (2 vol. litogr., 1972); *Introducere critică în psihanaliză* (1972); *Vita sexualis* (1972); *Biologie umană* (1972, 1974); *Atlasul Antropologic al zonei Bran* (1973); *Psihologia profesiunii medicale* (1973); *Atlasul antroponimic al zonei Porțile de Fier* (1974); *Mică enciclopedie de Biologie şi Medicină* (1976); *Introducere critică în parafizică şi parapsihologie* (1979, litogr.); *Premiile Nobel în ştiința de azi* (1982); *Elemente de psihologie medicală* (1983); *Număr, viață, rezonanță* (1985); *Elemente de Filosofie cognitivistă* (1996). ***Eseuri literare şi filosofice:*** *Arta rece şi ştiința fierbinte* (1970). **3. *Versuri:*** *Liturghia iubirii* (1955); *Poem didactic* (1977); *Marea şi dragostea* (1977); *Poeme într'un vers* (1995); *Cosmos Uman* (2009). Până în iunie 1981, când l-am intervievat pe bază de chestionar, publicase 51 de volume şi avea un total de 2294 titluri publicații ştiințifice. Până la sfârşitul vieții a publicat peste 60 de volume şi 2700 de titluri de comunicări ştiințifice, studii, articole, eseuri, recenzii, conferințe, prelegeri, emisiuni radio şi TV, având peste 200 de colaboratori şi coautori. Începând de la 17 ani şi până în ultimele zile ale vieții a scris un jurnal de peste 25 mii de pagini. A scris eseuri şi poezii. ***Apreciere:*** *„Personalitate efervescentă, creativă, un «uomo universalis», cu o sete de cunoaştere puțin obişnuită, cu perseverentă înclinație autoformativă, savant, om de cultură, scriitor, filosof, şi-a însuşit domenii variate ale ştiințelor în care a performat, publicând volume, lucrări, studii, lansând opinii şi concepte originale, contribuții prioritare, absolvind o paletă de studii universitare – medicină, psihologie, Filosofie, matematică, fizică, tanatologie. A publicat peste 2.000 de articole şi studii şi 60 de volume, îmbrățişând o arie tematică largă – metode matematice în cercetarea medico-biologică, introducere critică în psihanaliză, etica cercetării ştiințifice, istoria medicinii şi ştiințelor, gerontologie, omul şi îmbătrânirea – mai multe monografii – morfopatologie şi endocrinologie, sexologie (şapte cărți publicate între 1958 şi 1973), printre alte lucrări de referință"* (Bogdan, C. (2014). *Victor Săhleanu, un spirit creator*. „Viața medicală". Accesat 22 iulie din: https://www.viata-medicala.ro/opinii/victor-sahleanu-un-spirit-creator-8424)**.** ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români,* Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români,* manuscris; *Despre Victor Săhleanu* (2014). În A. Kozma, A., C. Glavce, şi C. Bălăceanu-Stolnici, *Antropologie şi mediu*

(pp. 6-39). Editura Niculescu, Bucureşti; Bogdan, C. (2014). *Victor Săhleanu, un spirit creator. „Viața medicală"*. Accesat 22 iulie din: https://www.viata-medicala.ro/opinii/victor-sahleanu-un-spirit-creator-8424).

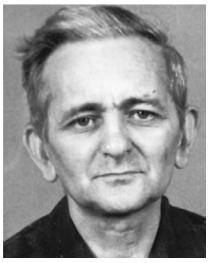

SEN, ALEXANDRU (n. 6 iulie 1924, Ploieşti – d. 25 februarie 2010, Bucureşti) psiholog, cercetător ştiinţific, redactor şi scriitor român. Absolvent la Liceului „Cultura" al comunităţii evreieşti din Bucureşti (1944). Absolvă cu Diploma de merit Facultatea de Pedagogie-Psihologie, Universitatea Bucureşti (1950). Doctor în pedagogie cu teza *Funcţia terapeutică a educaţiei,* Universitatea Bucureşti, 1973, cond. şt. prof. Stanciu Stoian. ***Ascendenţă profesională:*** preparator (1949) şi asistent la Facultatea de Pedagogie-Psihologie, Universitatea Bucureşti (1950-1952); redactor-şef al „Revistei de Pedagogie-Psihologie" la editurile Ştiinţifică şi Didactică şi Pedagogică (1951-1953); preparator (1953) şi cercet. şt. la Institutul de Fiziologie Normală şi Patologică, Secţia Psihologie (1954-1956); cercet. şt. la Institutul de Psihologie al Academiei Române, colectivul de psihopatologie şi sectorul de psihologie defectologică (1956-1958); secretar de redacţie „Revista de psihologie" (1955-1958); psiholog (1960), psiholog principal (1965), coordonator al Laboratorului unificat de psihologie la Spitalul Clinic de Psihiatrie, Neurologie şi Neurochirurgie „Dr. Gh. Marinescu", actual „Dr. Alexandru Obregia" (1976-1990). ***Afilieri academice şi literare:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR, al Societăţii de psihiatrie (USSM) şi al Uniunii Scriitorilor din România. ***Cercetări şi contribuţii:*** psihologie clinică, psihopatologie, psihoterapie, psihiatrie. A militat consecvent pentru introducerea tehnicilor experimentale în procesul de investigaţie psihologică a pacienţilor, pentru dezvoltarea terapiei educaţionale (în psihoterapie, în terapia neuropsihologică: recuperarea vorbirii la afazici, ambienamentul psihologic în cerebrasteniile posttraumatice); definirea statutului psihologiei clinice şi a psihologului clinician, a instrumentelor psihologice de investigaţie şi terapie. Este unul dintre promotorii psihologiei clinice în ţara noastră. A încercat o sinteză între metodele de investigaţie psihologică şi cele de terapie educaţională concretizată în *metoda investigaţiei terapeutice* (teza de doctorat – *Utilizarea protocolului de investigaţie psihologică în cadrul psihoterapiei la adolescenţi şi tineri cu dificultăţi de integrare*). Timp de peste 30 de ani a desfăşurat o muncă de pionierat în domeniul psihologiei clinice, şi a format generaţii întregi de psihologi clinicieni. În cadrul Spitalului „Gh. Marinescu" a înfiinţat un laborator modern de psihologie şi a organizat un colectiv de recuperare a limbajului, unică în ţara noastră la acea dată (1975). A organizat şi susţinut, peste două decenii, cursuri şi cicluri de lecţii de psihologie în cadrul Centrului de perfecţionare a personalului sanitar superior (psihologie clinică, neuropsihologie, logopedie). Până în 1982, elaborase 3 monografii: 26 de comunicări ştiinţifice şi 38 publicaţii (cercetări, articole) prezentate singur sau în colaborare, la diferite manifestări ştiinţifice, publicate în diferite reviste de specialitate din ţară şi din străinătate. ***Publicaţii***

(selectiv). Volume proprii: *Visul lui Pestalozzi* (1959); *Noi, elevii dintr-a XI-a* (1961); *Laboratorul de psihologie clinică* (1975); *Educaţie şi terapie. O viziune educaţională asupra psihoterapiei* (1978); *Arta memoriei. Antrenament şi dezvoltare* (1992); *Arta memoriei. Teorie şi practică* (1992); *Psihologia clinică în viziunea practicianului* (2007). ***Volume în colaborare:*** *Elemente de neuropsihologie* (1971, în colab. cu M.I. Botez şi I. Dobrotă); *Pedagogie medicală în contextul pedagogiei handicapaţilor*, în „Domenii ale pedagogiei" – vol. sub red. S. Stoian (1983); *Treapta psihică a integrării,* în „Fiziopatologie" sub red. M. Caragea (1981, vol. 1). A elaborat şi publicat, singur şi în colaborare, studii şi cercetări de psihologie clinică, în reviste de specialitate: „Revista de psihologie", „Analele de psihologie", „Neuropsihologia, Psihiatria, Neurochirurgia", „Revue Roumaine de Neurologie et Psychiatrie", „International journal of neurology", „Studii şi cercetări de neurologie", „Archiv für psyhatrie und nervekrankheten", „Psyhosomatic medicine". În perioada anilor '50-'60 a scris şi publicat şi cărţi de literatură pentru copii, povestiri şi poezii: patru volume de versuri şi unul de proză, la Editura Tineretului. După 1965 îşi încetează activitatea literară, dedicându-se exclusiv domeniului său profesional, psihologia clinică. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Lăcătuş, D. (2022, 16 februarie). *dr. Sen Alexandru: pedagog, psiholog şi scriitor. „Info Cultural,"* accesat 31 iulie 2022 din: https://infocultural.eu/dr-sen-alexandru-pedagog-psiholog-si-scriitor/

SÎNTION, FILARET (n. 5 octombrie 1946, Timişoara) psiholog, cercetător şi cadru didactic universitar român specializat în psihologie militară, psihologie navală şi psihologie socială. Ofiţer cu gradul de Comandor în Marina Militară; absolvent al Institutului de Marină „Mircea cel Bătrân" (1964-1968) şi al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1972-1976) ca bursier al MApN. Doctor în psihologie, *„Magna cum laude"*, cu teza *Competenţa psihosocială a liderului militar,* Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, 20 septembrie 2004, cond. şt. prof. dr. H. Pitariu (1999-2004). ***Cariera militară:*** Locotenent (1968); locotenent-major (1972), căpitan (1997), maior (1983); locotenent-colonel (1989, căpitan comandor, după schimbarea denumirii gradelor în Marina Militară Română, 1990); comandor (echivalent colonel) (1995); trecut în rezervă (2001). ***Ascendenţă academică:*** lector militar (1976-1990), conferenţiar militar (1990), profesor militar (1991-2001) la Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân", Constanţa. Cadru didactic asociat la Academia Navală „Mircea cel Bătrân", Constanţa, titularul disciplinelor Psihologie educaţională, Pedagogie şi Sociologia educaţiei, în Departamentul de Pregătire a Personalului Didactic (2001-2022) şi expert-instructor, în cadrul Centrului de Perfecţionare pentru Lucrătorii din Marina Civilă, pe probleme de psihosociologie şi responsabilităţi sociale la bordul navelor. Cadru didactic (2011 – prezent) la Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Universitatea „Ovidius", Constanţa; lector univ. (2001-2005), conf. univ.

(2005-2011). Se pensionează în 2011 şi continuă activitatea didactică în calitate de cadru didactic asociat (2011 – prezent) la aceeaşi instituţie. ***Poziţii management didactic, academic şi militar:*** şef Catedra de Ştiinţe Socio-Umane, Academia Navală „Mircea cel Bătrân", Constanţa (1994-2001); şef Catedra de Psihologie şi Ştiinţe sociale (2002-2011) şi director Program Masterat la Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Universitatea „Ovidius", Constanţa; responsabil Departament pentru pregătirea personalului didactic din Academia Navală „Mircea cel Bătrân" (1995-2001). A fost avansat la gradul de comandor în anul 1995. ***Mobilitate academică:*** a urmat stagii de specializare, documentare şi schimburi de experienţă în străinătate, în domeniul învăţământului militar de marină şi al programelor de formare în domeniul leadership-ului militar (Franţa, Grecia, Italia, Spania, SUA, Turcia). Stagiu de pregătire în Italia, în domeniul conducerii învăţământului şi al formării calităţilor de lider (12 iulie – 30 septembrie 1996). A participat la marşuri în apele internaţionale cu nava şcoală „Mircea", distrugătorul „Mărăşeşti", escortorul „Constanţa", nava de desant italiană „San Giusto" şi cu nave maritime comerciale româneşti. ***Afilieri profesionale şi academice. Membru:*** Asociaţia Psihologilor din RSR (1977-); Comitetul de conducere a Asociaţiei Psihologilor din România (2002-2006); Comitetul de conducere a Asociaţiei de Psihologie Industrială şi Organizaţională din România (2000-2016); Comisia de Metodologie a Colegiului Psihologilor din România (2004-2009); vicepreşedinte al Asociaţiei Psihologilor Mării Negre (2002-2016). ***Activitate didactică:*** în cadrul Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân", devenit Academia Navală „Mircea cel Bătrân" a predata predat la nivel de licenţă şi masterat cursuri de Statistică psihologică, Psihologie socială, Psihologie organizaţională, Psihologie managerială, Psihologie militară, Managementul resurselor umane, Teoria instruirii şi educaţiei, Psihologia echipajului maritim, Psihologie şcolară, Pedagogie, Sociologia educaţiei, Asigurarea psihologică a acţiunilor militare şi navelor comerciale. La Facultatea de Psihologie a Universităţii „Ovidius" din Constanţa predă cursurile: Metodologia cercetării şi statistică aplicată în psihologie, Psihologie socială, Psihologie organizaţională, Psihologie managerială, Statistică psihologică, Diagnostic organizaţional, Psihologie militară, Psihologia navigatorului. A organizat şi condus cursuri şi programe de perfecţionare psihopedagogică şi militară a diferitelor categorii de personal în cadrul Academiei Navale „Mircea cel Bătrân" din Constanţa şi în Centrul de Cercetări Psihopedagogice şi de Perfecţionare a Personalului din Învăţământul Militar din cadrul Academiei Militare din Bucureşti. ***Cercetări:*** integrarea socioprofesională a tinerilor ofiţeri de marină la bordul navelor de cursă lungă; evaluarea competenţelor de conducere militară; selecţia personalului pentru anumite categorii de misiuni; relaţii psihocomportamentale pe timpul marşurilor de lungă durată; relaţii interpersonale şi de microgrup la bordul navelor; solicitările la care sunt supuşi membrii echipajelor navale militare în timpul misiunilor de luptă pe mare; solicitările marşurilor lungi (asupra echipajelor navelor comerciale): relaţiile de microgrup, sindromul tatălui/soţului intermitent, adaptarea la schimbări de fus orar, interacţiunea cu alte culturi, reinserţia socială după voiaje lungi, rezistenţa la stres şi stabilitatea psihică. A întreprins studii şi

cercetări privind solicitările psihofiziologice ale personalului navigant fiind ambarcat pe navele maritime comerciale ale „NAVROM" Constanța (1986). *Teme de cercetare abordate şi executate:* Selecția conducătorilor auto (1985); Fluctuația personalului îmbarcat (1978; 1985; 1995); Elaborarea unor monografii profesionale cu specific militar naval (1978; 1985; 1995); Factori de risc în navigația maritimă (1988); Influența voiajelor de lungă durată asupra personalității navigatorilor (1985-1987); Metodologia formării competenței psihosociale a liderului militar. ***Contribuții:*** elaborarea unei metodologii didactic-experimentale de formare a competenței psihosociale a liderului militar (1983, 2015); operaționalizarea status-rolului şi folosirea acestuia în cercetarea micro-colectivităților; elaborarea sistemului teoretic-aplicativ al psihologiei navale. A elaborat primul curs introductiv în psihologia marinei militare la noi în țară şi a pus bazele unei noi discipline aplicative în sistematica psihologiei aplicate – *Psihologia navală,* ca urmare a studiilor şi cercetărilor efectuate, în acest sens, la bordul navelor militare şi comerciale. A definit obiectivele, sfera, conținutul şi domeniul de cunoaştere a acestei discipline: solicitările la care sunt supuşi membrii echipajelor navale militare în timpul misiunilor de luptă pe mare (solicitările mediului natural specific – marea; solicitările marşurilor (voiajelor) lungi (asupra echipajelor navelor comerciale): viața şi activitatea într-un grup mic (echipajul) pe timp îndelungat; sindromul tatălui/soțului intermitent (efecte asupra dinamicii familiei; asupra dezvoltării copiilor în familiile de navigatori); adaptarea la schimbările repetate şi dese de fus orar şi zonă climaterică (legat de aprecierile medicilor legate de schimbarea orei de vară/iarnă, o schimbare de un fus orar necesită 24-48 ore de adaptare şi nu 7-10 zile!); interacțiunile cu alte culturi, alte moduri de relaționare; problemele de relaționare în echipajele navelor comerciale cu componentă multinațională; reinserția socială a navigatorilor după voiajele lungi (3-4 luni); stabilitatea psihică a echipajelor navale în condiții de solicitare etc. (1987, 2014). În acest sens a propus *conceptul Sindromul nevrotic al curselor lungi*, pentru a descrie şi explica modificările comportamentului marinarilor pe timpul curselor lungi (3-4 luni de zile) (Sîntion, F.& Sîntion, J., *Sindromul nevrotic al curselor lungi*, „Revista de psihologie", *33,* nr. 4, 1987, pp. 311-326). A efectuat primele studii privind *fenomenul atribuirii* în psihologia românească (1984, 1985); a dezvoltat o nouă interpretare, multi-nivelară şi a operaționalizat conceptul de inteligență socială la nivelele intrapersonal (inteligență), individ-grup (competență psihosocială) şi individ grup social mare (carismă) (2021); a fondat şi a condus revista „The Black Sea Journal of Psychology" (2010-2011: format tipărit; din 2012 – online); a contribuit la consolidarea instituțională a Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea „Ovidius", Constanța; a elaborat Planul de învățământ şi a fost Director de Program al masteratului de Psihologie Militară, organizat de Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea „Ovidius", Constanța (2008-2015). ***Participare la evenimente ştiințifice (selectiv):*** a participat cu valoroase comunicări ştiințifice la numeroase sesiuni ştiințifice naționale. A organizat, în colaborare cu prof. dr. Horia Pitariu, prima Conferință de Psihologie Militară din România la Academia Navală „Mircea cel Bătrân" (1999). Lucrările conferinței au fost tipărite în

volumul *Psihologia luptătorului* (2003). Conference on Maritime Education and Training, Rijeka, Croaţia (1999); prima Conferinţă naţională de Psihologie militară, Constanţa (1999) etc. ***Afiliere şi management editorial:*** consultant ştiinţific al revistei „Psihologia" (1991-2012); fondator, redactor-şef şi membru în Colegiul ştiinţific al Revistei „The «Black Sea» Journal of Psychology" (2011-2021); membru în Consiliul ştiinţific al revistei „Spirit militar modern", editată de Trustul de Presă al Armatei (2000-2006); membru în Colegiul ştiinţific consultativ al „Revistei de psihologie organizaţională", editată de Centrul de Psihologie Aplicată al Universităţii din Bucureşti (2001-2012); membru în Colegiul de redacţie al revistei „Psihologia Resurselor Umane", editată de Asociaţia de Psihologie Industrială şi Organizaţională, Cluj-Napoca, director fondator prof. dr. Horia Pitariu (2003-2016). ***Teste şi chestionare adaptate:*** adaptarea, în colaborare, în lb. română a chestionarelor *MLQ-Multifactor Leadership Questionnaire* (Avolio, B., Bass, B.) (2007), *LOQ-Leadership Opinion Questionnaire* (Fleishman. E.)(2010) şi *SBDQ-Supervisory Behavior Description Questionnaire* (Fleishman. E.) (2010). A tradus, adaptat şi publicat, singur şi în colaborare, peste 100 de psiho-teste. ***Premii ştiinţifice şi distincţii***: Premiile „Maior Alexandru Chiapella" (1997-1999) şi „General Constantin Dragu" (2000) ale revistei „Spirit Militar Modern" (înfiinţată în 1938) pentru publicarea de teste şi studii consacrate psihologiei conducerii în organizaţia militară; Premiul Trustului de Presă al Armatei şi al Revistei „Spirit Militar Modern" pentru studiul „Selecţia psihologică a militarilor – puncte de vedere" (împreună cu prof. univ. dr. H. Pitariu, 2003); Premiul „Valeriu Ceauşu" al Ministerului Apărării Naţionale (MApN) pentru activitatea susţinută privind dezvoltarea teoretică şi a aplicaţiilor psihologice în domeniul militar (2013); „Emblema de Onoare a Forţelor Navale" a MApN, Statul Major al Forţelor Navale pentru devotamentul, profesionalismul şi implicarea deosebită în procesul de formare a ofiţerilor de marină precum şi pentru promovarea imaginii Forţelor Navale în societate (2013); Premiul „Paul Popescu-Neveanu" al Colegiului Psihologilor din România pentru contribuţia semnificativă adusă la dezvoltarea psihologiei ca ştiinţă şi a profesiei de psiholog (2015); Premiul special „Contraamiral Aurel Negulescu", oferit de Clubul Amiralilor din România pentru lucrarea *Psihologie navală* (2015). ***Publicaţii (selectiv).*** **1.** ***Volume proprii:*** *Introducere în psihologia marinei militare* (1980, vol. I, curs, Institutul de marină „Mircea cel Bătrân"); *Exerciţii şi aplicaţii practice de psihologie militară* (1983); *Psihologia şi metodica formării deprinderilor militare* (1987); *Cunoaşterea subordonaţilor. Ghid metodologic şi practic* (1990); *Psihologie aplicată* (1999); *Metodologia cercetării şi Statistica în psihologie* (2002); *Competenţa psihosocială a liderului militar* (2005, Teza de doctorat); *Metodologia cercetării şi statistică în psihologie* (2005); *Introducere în psihologia socială* (2007); *Dinamica grupurilor* (2007); *Statistică psihologică* (2009); *Psihologie navală* (2014); *Psihologia relaţiilor interpersonale* (2018); **2.** ***Volume în colaborare:*** *Psihologie organizaţională* (1999); *Psihologie managerială* (2003); *Psihologia luptătorului* (2003); *Managementul echipajelor navale* (2003); *Metodologia cercetării în psihologie* (2012); *Statistică pentru ştiinţele socio-umane*, vol. I, *Noţiuni introductive* (2013); *Psihologie navală* (2014); *Metodologia cercetării în ştiinţele socio-umane* (2014); *Statistică pentru ştiinţele socio-*

umane, vol. II, *Statistică inferențială* (2015); *Inteligența socială. Social intelligence* (2020, lucrare bilingvă în premieră națională). **3. *Studii şi articole:*** peste 60, publicate în reviste de specialitate. ***Aprecieri:*** C. Cracsner (2005, 9. 247) remarcă *„... rolul, locul şi importanța omului, ofițerului, psihologului, profesorului şi publicistului Sîntion Filaret în galeria marilor artizani ai afirmării psihologiei militare româneşti"*. P. Mureşan (2021, Canada) apreciază: *„Spirit militar activ, entuziast, creativ şi perseverent,* ***S.F.*** *a apărut încă din studenție ca o stea a psihologiei militare româneşti dezvoltând cu perseverență şi succes tradiția psihologilor militari români (A. Chiapella, C. Atanasiu, V. Ceauşu). A contribuit la crearea unui fundament valoric solid, a unei viziuni comprehensive şi a unui orizont îndrăzneț ale acestei ramuri a psihologiei pentru generațiile viitoare de psihologi militari"*. M. Moşneagu (*Dicționarul marinarilor români*, 2008, p. 440*): „Se numără printre primii psihologi români care au studiat primii psihologi români care au studiat problemele psihologice ale navigatorilor civili şi militari"*. C. Călinescu ş.a. (*Personalități dobrogene,* 2008, vol. 3, p. 156): *„Între studiile şi cercetările sale unele sunt de pionierat în România, pentru domeniul psihologiei navale"*. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; Cracsner E.-D. (2005). *Istoria psihologiei militare româneşti*. Editura Psyche, Bucureşti, pp. 238-247.

SLAMA-CAZACU, TATIANA (n. 25 ianuarie 1920, Bucureşti – d. 6 aprilie 2011, Bucureşti) psiholog, lingvist şi profesor universitar român. *„Personalitate de prim rang a ştiinței şi psihologiei româneşti"*. Născută într-o familie de intelectuali, urmează, în Bucureşti, şcoala primară „Regina Maria" şi studiile medii la Liceul „Domnița Elena". Absolventă a Facultății de Litere şi Filosofie, licența în Filosofie, Specializarea Psihologie, Pedagogie şi Estetică, Universitatea Bucureşti, 1942; licență în Litere, Filologie modernă – specializarea Italiană şi Istoria Artei, Universitatea Bucureşti, 1943; Seminarul Pedagogic Universitar – Română, Italiană, Filosofie, Pedagogie (1946; media 10). Doctor în psihologie cu teza *Relațiile dintre gândire şi limbaj în ontogeneză* (1966); doctor docent în ştiințe, Universitatea Bucureşti (1969, Comisia: I. Iordan, D. Macrea, Gh. Zapan, V. Pavelcu, Al. Roşca). Elevă a prof. Gh. Zapan şi prof. M. Ralea. ***Ascendență academică:*** profesor suplinitor la Şcoala Normală nr. 2 din Bucureşti (1948); asistentă a lui Mihai Ralea la cursul de Psihologie socială, Catedra de Psihologie, Facultatea de Pedagogie-Psihologie, apoi Facultatea de Filosofie (1949-1952). În 1952 a fost dată afară din învățământul universitar din motive politice. Activează doi ani ca profesoară la şcoli în Ferentari, Bucureşti (1952-1954). Reuşeşte să devină colaborator extern la Institutul de Lingvistică, pentru *Dicționarul Academiei* (1950-1952), după care în 1953 devine colaborator extern la Institutul de Psihologie al Academiei RSR (1954-1968): preparator (1953-1954), cocreator ştiințific (1954-1955, cercetător ştiințific principal (1955-1956), şef Laborator „Psihologia limbajului" (1956-1965), şef secție „Psihologie generală" (1965-1968); directoare a

primului Laboratorului de psiholingvistică al Universităţii Bucureşti (1971-1973); prof. univ. de Psiholingvistică şi Lingvistică aplicată, Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Limbă şi literatură română, Catedra de Istoria limbii, metodică, psiholingvistică şi lingvistică aplicată (1968-1980); prof. univ. consultant (1980-), pensionată anticipat la cerere înainte de termenul legal. A obţinut dreptul de a conduce doctorate în Psihologie (1969) şi ceva mai târziu în Lingvistică (1971). ***Reprimare ideologică:*** tatăl ei, George Slama, a fost membru în Partidul Liberal al lui Gh. Brătianu. A fost arestat, deţinut politic în închisori comuniste şi la Canal şi a decedat 1954 în detenţie. În 1948, în urma reformei comuniste a învăţământului, fiind fiică de avocat liberal, din motive politice, nu i s-a permis să-şi susţină teza doctorat şi i s-a retras dreptul de a publica până în 1954. În 1952 tatăl ei este arestat şi ea este îndepărtată din învăţământul universitar. Îşi continua activitatea mai întâi la Institutul de Lingvistică, iar apoi ca cercetător ştiinţific la Institutul de Psihologie al Academiei RSR (1954-1968). Abia după anii '60 prin eforturi constante de cercetare şi publicare de lucrări importante numele ei se impune treptat în plan naţional şi internaţional participând la dezvoltarea unei noi ramuri a psihologei – psiholingvistica, elaborarea primului curs de psiholingvistică şi, în colaborare, a primului Atlas de psihologie etc. ***Mobilitate academică:*** a organizat şi susţinut numeroase cursuri şi conferinţe de specialitate în ţară şi străinătate (Universitatea din Praga, Brno, Bratislava – 1959; Institutul de Psihologie Budapesta – 1962; Institutul de Filosofie – Secţia Psihologie şi Institutul de Psihologie – Moscova, 1964; Secţia de Psihologie Universitatea Varşovia şi Cracovia – 1965; Conferinţa Universităţii din Grenoble, 1966; Conferinţe la Societatea Burgundă de Filosofie, Dijon, 1966; Conferinţe la Universitatea din Oslo – 1968, din Nancy – 1972, la „Summer School of Computational Linguistics", Pisa – 1972; curs de Psiholingvistică la Universitatea Naţională din Mexic – 1973; ciclu de conferinţe la „Stagiul internaţional pentru pregătirea profesorilor de limbi străine", Universitatea din Neuchâtel şi din Berna – 1973; conferinţe la Universitatea din Trujillo, Peru, 1973; conferinţe la Universitatea din Salzburg şi din Viena – 1976; curs de o lună la Universitatea Naţională din Mexic – 1979; curs ca „professor associat" la Universitatea din Paris – Sorbona, 1980. ***Afilieri academice:*** membră fondatoare a Asociaţiei Psihologilor din RSR (1964-) şi autoare a Statutului. Membră a: IUPS, „Association des Psychologiques le Langue Française" (1967-) (membru al Biroului – 1968), „European Association of Experimental Social Psychology" (1968-), „Association International de Psychologie Appliquée" (1968); membru fondator al Grupului Român de Lingvistică Aplicată (GRLA, 1971), „International Association of Child Language" (1972-, vicepreşedinte, membru al Comitetului Internaţional), „Association International de Linguistique Appliquée" (1964-, membru fondator, şi în Comitetul Internaţional din 1972-), membru corespondent Instituto Mexicana di Cultura (1978-), membru „International Society of Phonetics Sciences" (1968, membru de onoare – 1979). A propus înfiinţarea „Societăţii internaţionale de psiholingvistică aplicată" (ISAPL) cu congrese trienale (1982) şi a fost aleasă preşedinte al acestei societăţi (1985), iar ulterior preşedinte de onoare. ***Titluri academice onorifice:*** doctor docent în ştiinţe la Universitatea din

Bucureşti pentru „activitate ştiinţifică îndelungată[…] de mare valoare, reprezentând contribuţii de seamă la progresul ştiinţei […]" (cf. şi „Tribuna Învăţământului" 2009, nr. 988) (1969). A fost primul psiholog român care a primit titlul de doctor docent în ştiinţe. *Doctor „Honoris Causa"* al Universităţii de Vest din Timişoara, Facultatea de Psihologie, Sociologie (2000). ***Management ştiinţific şi editorial:*** secretar general al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1964-1968); secretar de redacţie (1959-1961) şi redactor responsabil adjunct al publicaţiei „Revista de psihologie" şi „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série Psychologie" (1961-1972); fondator şi redactor-şef al revistei „International Journal of Psycholinguistic" (Haga, 1972-1980; Japonia, 1993-); preşedintele Grupului român de lingvistică aplicată (1971-); vicepreşedinte al Asociaţiei internaţionale pentru limbajul copilului (1972-1975). ***Activitate didactică:*** a predat în premieră cursuri de psiholingvistică şi lingvistică aplicată, înfiinţând, totodată, *primul laborator de psiholingvistică* din România (1971-1973) în cadrul Universităţii din Bucureşti. A format cu pasiune şi perseverenţă numeroase generaţii de studenţi şi doctoranzi inspirându-le rigoare dar şi creativitate ştiinţifică. ***Cercetări şi contribuţii:*** activitatea sa ştiinţifică a evoluat în direcţia interdisciplinară a psiholingvisticii cu accent şi contribuţii originale în cercetările şi studiile de comunicare, de analiză a raporturilor dintre limbaj şi context, critică literară etc. Iniţiatoare şi principală promotoare a cercetărilor româneşti de psiholingvistică, ***S.-C.T.*** a abordat în cercetările sale atât probleme teoretice şi metodologice cu caracter interdisciplinar, cat şi aspecte practic-aplicative. A participat activ, împreună cu personalităţi importante ale psihologiei româneşti (acad. Mihai Ralea, prof. univ. dr. Gh. Zapan, dr. C. Botez, dr. Traian Herseni, prof. univ. dr. Ursula Şchiopu ş.a), la eforturile de reconstrucţie a psihologiei ştiinţifice în ţara noastră şi fundamentarea sistemului de instituţii psihologice reprezentative româneşti: Asociaţia Psihologilor din România, fiind numită şi primul ei secretar general (1964-1968); a contribuit la înfiinţarea „Revistei de Psihologie" şi a versiunii în limbi străine „Revue Roumaine des Sciences Sociales, Série de Psychologie", îndeplinind şi funcţia de redactor responsabil adjunct. A înfiinţat şi condus primul laborator de psiholingvistică din România şi din Europa (1971-1973). A înfiinţat şi condus *Grupul Român de Lingvistică Aplicată*, cu care a colaborat şi publicat 10 volume. În perioada cât a fost Secretar general al Asociaţiei Psihologilor din România şi redactor responsabil adjunct al „Revistei de Psihologie", a organizat împreună cu un Comitet primele două Conferinţe Naţionale de Psihologie din ţara noastră (1966 şi 1968, ultima cu participare internaţională). S-a remarcat prin cercetări importante asupra limbajului şi comunicării sociale cu focusare pe formarea conceptelor, relaţiile dintre gândire şi limbaj, raţionamentul, relaţia dintre verbal şi nonverbal în comunicare. A pledat pentru studiul holistic al omului şi al limbajului în interacţiune cu realitatea socială. În paradigma clasică a comunicării emiţător-receptor a introdus noi elemente precum „*contextul emiţătorului*" şi „*contextul receptorului*" şi a demonstrat organizarea contextuală a emiterii şi interpretării mesajelor receptate, în relaţiile lor dinamice reciproce. A creat, dezvoltat, fundamentat şi validat ***teoria şi metodologia contextual dinamică a comunicării*** pe care a validat-o prin cercetări

experimentale, teorie originală recunoscută şi apreciată pe plan naţional şi internaţional. Componentele ***Teoriei şi Metodologiei Contextual dinamice (TMCD):*** a) un ***nou Model*** *al* ***Actului de*** **Comunicare** (pornind de la REALITATEA acestui Act); b) ***prima transformare a Structuralismului static****,* prin demonstrarea posibilităţii de a se observa caracterul ***dinamic*** al *structurii*; c) ***modificarea „Schemei Comunicării"*** (cu ***prima includere*** a Emiţătorului-Receptorului în realitate, deci ***în context;*** d) prima ***dezvoltare a conceptului CONTEXT*** cu „sferele subordonate" ale ***„Nivelurilor contextuale"*** – Explicit-Implicit, Lingvistic-Situaţional, Verbal-Nonverbal; e) demonstrarea Actului de ***„Organizare contextuală a Emiterii" şi de „Interpretare contextuală a Receptării mesajului"*** etc.; f) studiul ***Comunicării în Dinamica Receptării*** ca act individual (de moment ori în ontogeneză) sau istoric şi în aceea a ***construirii contextului dinamic*** al Mesajului ; g) primele cercetări asupra Dialogului la copii şi în genere noi studii asupra ***„Structurii Dialogului"*** etc. (*Tatiana Slama-Cazacu. Curriculum Vitae.* Accesat 6 august 2022 din http://www.tatiana-slamacazacu.ro/)**.** A aplicat această teorie în analiza textelor literare ale unor scriitori celebri, în domeniul educaţiei şi învăţării limbilor străine, în sintaxa mixtă dialogată, precum şi în domeniul traducerilor şi manipulării lingvistice. Contribuţia ştiinţifică majoră a ***S-C.T.*** o constituie ***dezvoltarea şi fundamentarea psiholingvisticii teoretice şi aplicate ca ştiinţă autonomă*** cu caracter inter şi multidisciplinar, definită la graniţa dintre psihologie, lingvistică, comunicare, semantică etc. Încă din 1949, când a încercat, fără succes, să-şi susţină teza de doctorat recomandată de prof. M. Ralea (*Problema limbajului în concepţia expresiei şi a interpretării prin organizări contextuale*), dar din motive neclare membrii comisiei nu s-au prezentat, ***S-C.T.*** a întrevăzut abordarea psiholingvistică a limbajului şi potenţialul dezvoltării unei noi ştiinţe în domeniul interdisciplinar dintre Psihologie şi Lingvistică – ***psiholingvistica***. În cadrul AILA (Asociaţia internaţională de lingvistică aplicată) a reuşit în 1964 înfiinţarea şi conducerea unei Comisii de psiholingvistică. A înfiinţat *primul laborator de psiholingvistică* din România (1971-1973) în cadrul Universităţii din Bucureşti, iar în 1982 a reuşit, iniţial cu un grup restrâns, *crearea International Society of Applied Psycholinguistics* (IPSAL) fiind aleasă prima preşedintă (1982-1985), iar apoi devenind *Honorary President*. După decenii de eforturi şi cercetări şi publicaţii, în 1994 la Bologna, a reuşit la al 4-lea Congres IPSAL să fie acceptată propunerea sa ca temă principală a congresului să fie intitulată *Psiholinguistics as a multidisciplinary connected science*. ***S-C.T.*** a prezentat raportul inaugural al congresului. Lucrările sale în acest domeniu sunt frecvent citate în literatura de specialitate din ţară şi străinătate. A contribuit la consacrarea şi instituţionalizarea acestei ştiinţe prin scrierea şi predarea primului curs universitar de psiholingvistică şi publicarea primului tratat *Introducere în psiholingvistică* în limbile română, engleză şi italiană. A creat o adevărată „Şcoala de psiholingvistică la Bucureşti" a cărei idei abordări, idei şi viziune a fost împărtăşite de cercetători români şi străini în domeniu. *Subiecte şi teme cercetate*: limbajul la copii, dialogul la copii, relaţiile dintre gândire şi limbaj, comunicarea în procesul muncii, metodologia psihologiei experimentale, psihologia percepţiei semnalelor verbale comparativ cu cele neverbale, semnale verbale în automatizarea

producției, rolul contextului social şi al diverşilor lui factori în receptarea limbajului în învățarea limbilor străine în abordarea psiholingvistică, dezvoltarea domeniului psiholingvisticii aplicate, teoria şi metodologia psiholingvisticii (concepție personală, numită „dinamic-contextuală", iar de către unii autori străini, „sociopsiholingvistică"), aplicarea metodologiei psiholingvistice la analiza stilistică a textelor literare, dezvoltarea şi ameliorarea limbajului şi a comunicării în şcoală, studiul limbii române vorbite (orale), terminologia psihologiei (teorie şi un prim vocabular), dezvoltarea teoriei şi metodologiei sociolingvisticii în legătură cu psihologia, organizarea expresiei verbale, receptarea interpretativă a limbajului, componentele nonverbale ale comunicării, sintaxa dialogată şi sintaxă mixtă; perceperea comparativă a stimulilor verbali şi nonverbali, experiment asociativ-verbal esențial modificat, o nouă metodologie în analiza textelor literare, învățareapredarea limbilor străine; distorsiunea comunicării în viața socială; modelul comunicării contextual-dinamice (CD) şi aplicațiile lui în patologia, terapia şi dezvoltarea limbajului, în etnografie, în activitatea de traducere etc.; aspectele psihosociale ale psiholingvisticii; conştiința metalingvistică cu experimente asupra sistemelor lexicale şi a comunicării contextuale; contextualismul dinamic dincolo de structuralism şi teoria informației etc. „În cercetările proprii, sau în colaborare cu colectivele de cercetare pe care le-a condus, T. Slama-Cazacu a promovat neabătut un spirit ştiințific riguros, bazat pe originalitatea ipotezelor şi obiectivelor urmărite, utilizarea unor metode ştiințifice moderne, în condițiile utilizării experimentului de laborator. A luptat cu abnegație şi perseverență pentru promovarea psihologiei în țara noastră şi peste hotare" (Voicu, C., Moțescu, M. şi Nicola, Gr., 2011). A avut un Ego puternic, şi-a promovat cu zel şi uneori chiar exagerat propria imagine, publicații şi contribuții şi nu a interacționat cu uşurință în relațiile cu studenții şi colegii de profesie. Dorința ei puternică de afirmare şi dominare i-a generat nu de puține ori conflicte în relațiile cu ceilalți. ***Invenții:*** aparat pentru studiul complex al percepției stimulilor verbali şi neverbali; Tahistoscop cu telecomandă. ***Premii şi recunoaşteri:*** Ordinul Muncii clasa a III-a (1963); Premiul „Nicolae Bălcescu" al Academiei RPR pentru lucrarea *Dialogul la copii* (1963). În semn de recunoaştere a meritelor ştiințifice, i-au fost acordate pagini în principalele dicționare de psihologie din țară şi străinătate, precum şi în *Who is Who*, *International Directory of distinguishied leaderships*, ABI, 2000, *Great minds of 21th century*, IBS, 2003 etc. Asociațiile internaționale de psihologie au sărbătorit-o festiv de două ori în cadrul unor congrese internaționale şi au editat volume de lucrări omagiale scrise în cinstea sa: Congresul al 4-lea al ISAPL, Bologna, 1994, volum omagial *Dynamic contexts of language. Papers în honor of Tatiana Slama-Cazacu*, Bologna, Editura CLUEB, Giuseppe Mininni (editor) şi *Psycholinguistic studies. Papers în honor of prof. dr. Tatiana Slama-Cazacu*, Penca Baltova (editor), Sofia, 2007. ***Participare la evenimente ştiințifice:*** a participat activ şi constant la marile congrese internaționale de psihologie, lingvistică sau psiholingvistică ca invitată, simplă sau de onoare, cu rapoarte şi conferințe plenare şi pe secțiuni sau având rol de organizator şi de prezidare simpozioane sau şedințe tematice (Europa, SUA, Canada, Mexic, Peru, Brazilia, Japonia, Israel etc.). În țară a organizat două sesiuni ştiințifice

interdisciplinare: „Învățarea limbii" (Bucureşti, 1972) şi „Lingvistica aplicată în diverse domenii practice" (1977). **1. *Participare la congrese internaționale de psihologie şi cele organizate de IUPS (Uniunea internațională de psihologie ştiințifică)***: „Al 17-lea Congres Național al psihologilor italieni" – raport plenar relația gândire şi limbaj (1965); „Al 18-lea Congres Internațional de Psihologie" (Moscova, 1966); „Conferința Internațională de Psihologie Socială" (Praga, 1968); „Al 19-lea Congres Internațional de Psihologie" (Londra, 1969); „17-th International Congress of Applied Psychology" (Liège, 1971); „Cologue de Psycholingios" (Paris, 1971); „Conferința Internațională a Asociației Europene de Psihologie Socială experimentală" (1972); „Conferința Internațională Recent Advanced in the Psychology of Learning" (Frascati, 1972); „Al 19-lea Congres Internațional de Studii Antropologice şi Etnografice" (Chicago, 1973); „Association des Psychologues de langue Française" (1976); „Al 21-lea Congres Internațional de Psihologie" (Paris, 1976), unde a organizat şi condus simpozionul „Ontogeneza sintaxei şi semanticii"; „I-ul Congres Internațional de Psihologia copilului" (Paris, 1979); „Al 22-lea Congres Internațional de Psihologie" (Leipzig, 1980) în cadrul căruia a organizat şi condus simpozionul „Raționamentul în copilărie. Raționamentul cu sau fără limbaj"; **2. *Participare la congresele internaționale organizate de Asociația internațională de lingvistică aplicată (selectiv):*** (AILA): „I-er Colloque Internationnel de Linguistics Appliquée" – raport experimente asupra cercetării omonimelor (Nancy, 1964); „Simpozion of Paedolinguistics" (Praga, 1970); „Al 9-lea Congres internațional de lingvistică" (Paris, 1972); „Congresul internațional de semiotică" (Milano, 1974); „Al 13-lea Congres Panamerican de Audiție şi Limbaj şi I-ul Congres Peruan de Patologia limbajului" (Lima, 1977); „Al 4-lea Congres Internațional de Lingvistică aplicată" (Stuttgard, 1975); Conferința Internațională despre „Awareness în reading" (Victoria – Canada, 1979); Congresul AILA, Avanposturile psiholingvisticii aplicate (Bruxelles, 1984); „Al 12-lea Congres internațional de lingvistică" (Tokio, 1982); „Al 7-lea Congres internațional de lingvistică" (Bruxelles, 1984); „Al 14-lea Congres internațional de lingvistică" (Berlin, 1987); „Simpozionul cu tema «*Limbile în Europa de mâine*»" (Nancy, 1990); „Congresul internațional AILA" (Grecia, 1991), unde a organizat simpozionul „Contribuțiile psiholingvisticii la îmbunătățirea comunicării"; „Conferința internațională asupra procesării limbii vorbite" (Yokohama, Japonia, 1994); „Al 4-lea Congres al ISAPL" (Bologna, 1994), unde a prezentat un raport în plenară pe tema *Psiholingvistica o ştiință conectată multidisciplinar*; Conferința Internațională „Comunicarea în anii 2000" (Philadelphia, 1980); „Al 7-lea Congres internațional al ISAPL" (Polonia, 2004); „Al 9-lea Congres al ISAPL" (Porto Alegre, 2007); Congresele „Natural language processing" (Cobe, 1992, 1995) ş.a. Este psihologul român cel mai bine cunoscut şi apreciat pe plan internațional pentru contribuții originale în domeniul psiholingvisticii. ***Publicații (selectiv):*** a publicat peste 51 de cărți (30 ca autor unic; 18 ca editor; 20 în străinătate din care 10 autor unic, 8 ca editor, 2 coautor) şi peste 500 de studii şi articole în reviste de specialitate şi edituri de prestigiu din țară şi străinătate, din țări de pe mai multe continente, o bună parte din ele fiind traduse în mai multe limbi (engleză, franceză, italiană,

portugheză, rusă, spaniolă, germană etc). A publicat volume colective şi culegeri împreună cu specialişti străini prestigiu cum sunt R. Titone, H. Dechert, M. Raupach, Giuseppe Mininni. **1. *Volume autor unic:*** *Relațiile dintre gândire şi limbaj în ontogeneză (3-7 ani)* (1957); *Limbaj şi context. Problema limbajului în concepția exprimării şi a interpretării prin organizări contextuale* (1959, versiune franceză, Haga, 1961; spaniolă, Barcelona, 1972); *Dialogul la copii* (1961, Premiul „Nicolae Bălcescu", Academia RPR, apărută şi în limbile cehă, Praga 1966 şi engleză, Editura Mouton The Hague, 1977); *Langage et Contexte* (Haga, 1961); *Comunicarea în procesul muncii* (1964); *Dialog u deti* (Praga, 1966); *Introducere în psiholingvistică* (1968, traducere în lb. franceză, Paris, 1972, în lb. engleză, Editura The Hague Mouton, 1973 şi în lb. italiană, Padova, Patron, 1973); *Languaje y context* (Barcelona, 1970); *La psycholinguistique – Lectures* (Paris, 1972); *Introduction to psycholinguistics* (Haga, Mouton, 1973); *Introduzione alla psicolinguistica* (Bologna, 1973); *Dialogue in children* (Haga, Nouton, 1977); *Psiholinguistica aplicada ao enseno de lengua* (Sao Paulo, 1979); *Lecturi de psiholingvistică* (1980); *La psycholinguistique appliquée à l'ènseignement des langues* (Bruxelles, AIMAV – Labor, 1981); *Das Verhaltnis von Denken und Sprache bei Vorschulkindern (3-7 Jahre)* (Akad. Verlag, Berlin 1984); *Analisi contestuale-dinamica del teste leterario*, Bari (1984); *Psiholinvistica, o ştiință a comunicării* (1999, tratat de specialitate); *Stratageme comunicaționale şi manipularea* (2000); *Viață, personalitate, limbaj. Analize contextual-dinamice de texte literare* (2007). **2. *Volume în colaborare***: *Atlas de psihologie* (1968); *La genèse de la parole* (Paris, PUF, 1977, în colab.); **3. *Volume coordonate sau sub red.***: *Cercetări asupra comunicării* (1973, sub red.); *Învățarea limbii* (1973, sub red.); *The Psycholinguistic Approach în the Romanian-English. Contrastice Analysis Project* (1975, sub red.). **4. *Scrieri literare:*** *Fotograful cu maimuța Roxy* (1984); *Un copil în vechiul Bucureşti* (1998); *Meşterii* (2001); *8 Patimi. Nuvele de sertar* (2002). **5. *Critică literară:*** *Aspecte realiste în teatrul lui Pirandello*, în „Studii de literatură universală", 1963, nr. 5. De asemenea, a publicat peste 100 de articole în reviste de psihologie sau psiholingvistică străine de înalt prestigiu, cum sunt: *Mélange linguistiques*, Oslo, 1957; *Forfa Briefe*, Germania, 1963; *Revista mexicană de sociologie*, Mexico, 1975; *Linguistiques*, Olanda, 1963; *Langage et comportement*, Grenoble, 1965; *Bulletin de psychologie*, Paris, 1968, 1969; *Revista di psicologia sociale*, Torino, 1965, 1967; *Anuario de letras*, Mexico, 1973; *Soziologie der sprache*, Koln, 1971; *Language and man*, Mouton, Paris, 1976; *Anuario de Barcelona*, 1983, 1954; *Voprosî psihologhii.* ***Aprecieri:*** *„Prof. dr. Tatiana Slama-Cazacu rămâne în memoria şi conştiința noastră ca una dintre cele mai reprezentative şi mai creative personalități ale psihologiei şi psiholingvisticii româneşti. Activitatea sa excelentă, deosebit de valoroasă, este importantă, semnificativă pentru un ansamblu de ştiințe şi ramuri ale ştiințelor pe care le-a cultivat, printre care amintim: psihologia, filosofia, arta, literatura, lingvistica, psiholingvistica, sociolingvistica, semiotica ş.a. T. Slama-Cazacu a fost un mare om de cultură, un profesionist talentat, desăvârşit, care a lăsat în urma sa o operă ştiințifică vastă, extraordinar de valoroasă, cu multe contribuții inovatoare, importante nu numai din punct de vedere teoretic, ci şi practic, aplicativ în diverse domenii"* (Voicu, C., Moțescu, M. şi Nicola, Gr., 2011). *„...astăzi, unele direcții ale abordării sale sunt integrate, mai mult sau mai puțin direct, de cea mai mare parte a cercetătorilor"* (prof. K. Uitti, Princeton

University, SUA). *„A fost o cercetătoare exigentă şi o virtuoasă psiholoagă şi lingvistă. Pasionată de câmpul tematic al psihologiei limbajului, mare performer european în problematica relației dintre limbaj şi context. Din păcate nu a reuşit să-şi întemeieze o şcoală, în principal din cauza felului incorect şi autocrat în care-i trata pe tinerii cercetători"* (I. Mânzat). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Voicu, C., Moțescu, M. şi Nicola, Gr. (2011*). In Memoriam. Tatiana Slama-Cazacu (25 ianuarie 1920 – 6 aprilie 2011).* „Revista de psihologie", 57(3), 279283; Văduva-Poenaru, I. (ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. V (J-W). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 375-379; *Tatiana Slama-Cazacu. Curriculum Vitae.* Accesat la data de 6 august 2022 din: http://www.tatianaslamacazacu.ro/; Vasile, C. (2020). *Un centru de cercetare creat pentru Mihai Ralea: Institutul de Psihologie în epoca Gheorghiu-Dej (19551965)*. „Revista istorică", XXXI(1-2), 43-59; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, pp. 845-849.

SPERANȚIA, EUGENIU (n. 18 mai 1888, Bucureşti – d. 12 ianuarie 1972, Bucureşti) profesor universitar, personalitate polivalentă şi spirit enciclopedic român având contribuții în mai multe domenii: Filosofie, psihologie, sociologie, drept, pedagogie, estetică, muzicologie, literatură şi memorialistică. Fiul scriitorului Theodor D. Speranția (1856-1929), membru corespondent al Academiei Române (1891) şi descendent al renumitei familii Nădejde. Absolvent al Facultăților de Drept şi de Litere şi Filosofie ale Universității din Bucureşti (1906-1910). Doctor în Litere şi Filosofie cu teza *Apriorismul pragmatic* I. *Elaborarea conceptelor*, 1912, tipărită cu ajutorul Fundațiunii Universitare „Carol I", la recomandarea elogioasă a profesorului C. Rădulescu-Motru. A avut ca profesori pe C. Dumitrescu-Iaşi, Titu Maiorescu, C. Rădulescu-Motru şi şi-a format vocația gândirii enciclopedice şi universale sub influența lui B.P. Haşdeu, Al. Macedonski, O. Densuşianu. Urmează cursuri de specializare la Berlin în perioada1913-1914 unde cunoaşte renumiții profesori A. Lasson, B. Erdman, G. Simmel, A. Riehl. ***Ascendență academică:*** profesor în învățământul secundar (1910-1919); referent şi director la Resortul Instrucțiunii din Cluj în cadrul Directei Învățământului Superior (1919-1921); conferențiar suplinitor (1921-1927) şi conferențiar titular (1927-1931) la Academia de Drept din Oradea unde în 1923 a introdus studiul Sociologiei în cadrul Catedrei de Filosofia dreptului; profesor agregat (1931) şi profesor titular (1934). În perioada 1924-1934 a fost şi profesor de Filosofie la Academia Teologică Ortodoxă din Oradea. Se mută la Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca în 1934, ca urmare a comasării Facultății de Drept din Oradea cu facultatea clujeană de acelaşi profil. Aici funcționează ca profesor titular de Sociologie şi Filosofia dreptului până în noiembrie 1948 când, suspectat de antimarxism, este înlăturat „brutal" din învățământ şi pensionat. A ocupat funcția de decan al Facultății de Drept în 1945 când Universitatea din Cluj-

Napoca se afla în refugiu la Sibiu. ***Afilieri academice:*** membru al Societății Române de Filosofie (din 1915) întemeiată şi prezidată de C. Rădulescu-Motru; membru al Societății Scriitorilor Români din 1916. Preşedinte al Asociației Profesorilor secundari din Oradea (1921-1925) şi vicepreşedinte al Reuniunii culturale „Cele Trei Crişuri" din Oradea. Membru în societăți internaționale: Internationale Vereinigung für Rechtsphilosophie din Berlin în 1928, Institut International du Droit et de Sociologie Juridique în 1937 şi Comitetul Permanent al Congreselor Internaționale de Estetică şi Ştiința Artei, 1937. A fost unul dintre autorii români cei mai activi la congresele internaționale de Filosofie şi la revistele de Filosofie străine. ***Activitate didactică:*** ca profesor la Oradea, ***S.E.*** susține cursuri la Academia Teologică Ortodoxă, Şcoala Normală de Băieți şi la Academia de Drept. Debutează în învățământul universitar ca profesor agregat, avansând ulterior la gradul de conferențiar, respectiv profesor titular. Odată cu mutarea Academiei de Drept din Oradea la Cluj-Napoca, reuşeşte să mențină în continuare Sociologia dreptului ca materie de studiu alături de Filosofie. În urma Dictatului de la Viena din 30 august 1940, când Transilvania este ocupată de Ungaria horthystă, Universitatea clujeană, împreună cu Facultatea de Drept este forțată să se mute în exil la Sibiu. În aceasta perioadă ***S.E.*** devine decan al Facultății de Drept (1945). A conferențiat la Universitatea Populară de la Vălenii de Munte patronată de Nicolae Iorga. Strălucita sa cariera universitară se încheie dramatic în 1948 când este înlăturat din învățământ pentru „vina" de a fi criticat marxismul. Este cenzurat ca scriitor şi îi este interzisă publicarea de lucrări pe o perioadă de 10 ani. ***Contribuții academice:*** personalitate enciclopedică complexă şi marcantă a vieții universitare clujene între cele două războaie mondiale – filosof al culturii, antropolog, psiho-pedagog, istoric al civilizațiilor, sociolog şi jurist. Esența gândirii filosofice a lui ***S.E.*** este axată pe filosofia vitalistă germană care domina spațiul gândirii europene în acea perioadă şi care se reflectă şi în umanismul românesc prin construcțiile teoretice dezvoltate de C. Rădulescu-Motru, G. Ibrăileanu şi chiar Lucian Blaga. În viziunea sa filosofică vitalistă, centrată pe ideea de sistem, consideră Biologia ca disciplină integratoare incluzând logica, metafizica, etica, estetica, filosofia dreptului şi culturii împreună cu latura lor psihologică, sociologică şi pedagogică. Examinând „fenomenul vital minimal" ca *„prezentând în sine, în forma prescurtată, toate caracterele esențiale şi distinctive ale vieții în genere*", ***S.E.*** îşi fundamentează creația sa psihologică, sociologică, juridică şi estetică pe o viziune filosofică vitalistă asupra existenței. **1. *Psihologie. Prefigurarea conceptului şi principiului de Amânare:*** în lucrarea *Definiția şi preistoria Filosofiei* (1912) anticipă conceptul de *amânare,* teoretizat de M. Ralea, prin „putința de a prelungi tot mai mult intervalul dintre excitare şi reacțiune" (p. 13) în ideea de „continua îndepărtarea dintre «reacțiune» şi «excitație»" (p. 7). Pe baza acestui principiu, ***S.E.*** a dezvoltat sinteze de Filosofie, istoria dezvoltării umane, a culturii şi muncii. Concepția şi gândirea psihologică şi psihosocială a lui ***S.E.*** nu apar explicit, sistematic sau expresiv în lucrările sale, dar transcende în fundamentul cauzal explicativ, inferențial şi referențial al tuturor domeniile creației sale: Filosofie, gnoseologie, sociologie, axiologie, drept, estetică, antropologie filosofică, pedagogie. În lucrarea *Apriorismul*

pragmatic I. Elaborarea conceptelor (1912) studiază „elaborarea conceptelor" ca funcție epistemologică bazată pe „punctele de vedere sau perspectivele atenției", iar în partea a doua, *Apriorismul pragmatic* II. *Contribuțiuni la psico-biologia gândirii* (1922) se ocupă de forma de raționament „principiul rațiunii suficiente" ca bază pragmatică a deductivității. Pe baza observațiilor de laborator şi din clinicile psihiatrice, corelate cu datele oferite de „ştiințele vieții" şi „diversele ramuri ale Filosofiei, în lucrarea *Mic tratat despre corelațiile psihice în viața copilului* (1925), încearcă o „sinteza sistematică a corelațiunilor psihice" (p. 6) cu scop diagnostic dar fără pretenții terapeutice. **2.** ***Axiologie psihologică şi axiotropism:*** pentru a explica atracția spontană a conştiinței spre valori în tendința ei spre căutare, echilibru şi armonie interioară, ***S.E.*** a propus conceptul de *axiotropism* susținut de „un verdict axiomatic" că „numai valoarea justifică existența", că „tot ce este valoare *trebuie* să existe şi că ceea ce există fără să fie o valoare este o existență nejustificată". Considerând „focalizarea atenției" ca factor de cristalizare a valorilor ***S.E.*** defineşte *valoarea* ca fiind „Gradul de preferință pe care-l acordăm unui conținut de conştiință" (*Mic tratat despre valori*, 1942) şi astfel îşi fundamentează psihologic viziunea axiologică. I. Mânzat (2012, p. 1025) apreciază că în viziunea lui ***S.E.*** atracția spre valori este un act de identificare cu sens existențial major ce dă consistență rațiunii de a fi a destinului uman instituind un referențial transcendent care conferă universalitate şi eternitate subiectului axiologic. În lucrarea *Resorturile psihologice ale evoluției umane* (1947), ***S.E.*** afirma: „Dacă valoarea *trebuie* să existe şi dacă existența valorii presupune conştiința acestei existențe, orice decretare de valori pretinde tendința de a propaga în alte conştiințe semnalarea lor [...]. Astfel axiotropismul se ramifică în două mari mişcări: voința de a eterniza valorile şi voința de a le universaliza [...]. Axiotropismul implică, aşadar, imperativul *universalizării valorilor* [...] şi *imperativul eternizării valorilor*". Motorul vieții conştiente a omului este goana după valori. În această „goană" autorul distinge două tendințe opuse: a) *conformizarea cu valorile* sau însuşirea, posedarea, interiorizarea sau asimilarea lor; b) *expansiunea valorilor* sau propagarea lor, prin exteriorizare şi împărtăşirea conținutului altor conştiințe sau „centre evaluatoare". Aceste două tendințe sunt forțele care pun în circulație valorile, iar „prin valori, ne legăm unii de alții în raporturi sociale". ***S.E.*** distinge, după natura lor, două tipuri de valori: a) *valori inferioare* legate de satisfacerea nevoilor organice, denumite şi valori de „apartenență limitată"; b)*valori superioare* sau de „apartenență ilimitată", de diferite grade de spiritualitate: adevăruri ştiințifice, filosofice, artistice, credințe religioase etc. Valorile sunt comunicate psihologic prin trei tipuri de *sugestie: gestul deictic, expresia verbală şi constrângerea*. Elitele sociale produc şi difuzează valorile circulante acționând ca un „centru de creație şi emisie a valorilor circulante", „sursa tradițiilor şi patrimoniului axiologic colectiv", „centrul forțelor coezive" şi fizionomiei grupurilor (*apud* Şt. Costea, coord., 1998, p. 285). **3.** ***Un sistem de sociologie axiologică:*** sociologia a reprezentat domeniul cu cele mai importante contribuții ale afirmării lui ***S.E.*** În perioada maturității sale. Opera sa fundamentală în cadrul acestei discipline este *Introducere în sociologie*, 2 vol. (1938, 1939). Ca adept al unei Biologii generale, dezvoltă sintagma „fenomen vital minimal", pe care o descrie ca „prezentând în

sine, în forma prescurtată, toate caracteristicile esențiale şi distinctive ale vieții în genere". Concepția sociologică a lui ***S.E.*** despre realitatea socială are la bază două postulate ale sociabilității umane: a) *voința de valoare* sau atribuirea capacității indivizilor de a construi şi descifra conținuturi de conştiință; b) *voința de împărtăşire a valorilor* între spiritele omeneşti sau credința în posibilitatea propagării interindividuale a ideilor şi conținuturilor de conştiință în general – postulatul *„a parte post"*. Pentru a trăi împreună indivizii împărtăşesc valori, îşi atribuie unii altora intenții, motive şi semnificații pe care le transferă necritic de la unii la alții. În baza postulatului voinței de propagare interindividuală a valorilor, ***S.E.*** a dezvoltat *ideea sociologică a cunoştinței socialmente relatată* pentru a exprima tendința fundamentală a oamenilor de a împărtăşi cunoştințele şi experiențele între ei şi de a acorda credit necenzurat spuselor semenilor, chiar până la credulitate. Dar validitatea cunoştinței relatate depinde de credibilitatea şi autoritatea sursei care asigura transmiterea nealterată a cunoştințelor. În continuare autorul introduce *ideea existenței unor entități spirituale care trec de la o individualitate la alta* şi care formând o viață spirituală de sine stătătoare alcătuiesc *valorile circulante*. Pentru ***S.E.*** valoarea este tot ceea ce reprezintă interes pentru oameni, „orice conținut de conştiință, aducând într-un grad oarecare probabilitatea de convergență a eului". Deci valoarea apare ca un conținut de conştiință considerat din punct de vedere al gradului de preferință pe care îl are în viața interioară şi contribuind la realizarea unității sintetice a Eului. Indivizii şi grupurile sociale sunt în permanentă goană după valori. Lumea socială apare ca o „lume a valorilor circulante care în manifestările lor caracteristice şi reciproce se comporta în mod analog cu ființele organice". Prin demersul inferențial al postulatelor enunțate, autorul ajunge la o conturare şi definiție vitalist-biologistă a sociologiei ca ştiința care *„studiază condițiile de naştere, filiațiune, răspândire, adaptare, luptă şi conjuncțiune, mutație şi selecțiune, dominanță şi recesivitate ale valorilor circulare*", fiind o *„biologie a vieții sublimate din ale vieți"* (*apud* Şt. Costea, coord., 1998, p. 283). În fundamentarea teoretică a sociologiei sale axiologice, ***S.E.*** introduce conceptul de *Simplexia valorilor* ca *„factor unificator", „nucleu de valori"* ce defineşte identitatea grupurilor sociale. Sinonimic, acest concept exprimă un factor ideal, țesătura conținuturilor (valorilor) circulare, un complex spiritual interpsihic sau nucleu imponderabil al valorilor. Ca elemente constitutive ale simplexiei valorilor, ***S.E.*** include: idei, credințe, idealuri, moduri de apreciere, forme de expresie, formule de apreciere, lucrurile ce pot fi gândite, ştiute, concepute, care se creează în timp, de-a lungul secolelor, formând grupuri şi relații sociale noi (*Ibidem*, p. 286). În domeniul Filosofiei s-a remarcat prin publicații şi participări la congrese naționale şi internaționale. În domeniul dreptului a publicat lucrări cu caracter didactic şi de cercetare ce exprimă viziunea sa biologist-vitalistă în constituirea transcendentală a dreptului. Fiind de formație filosofică idealistă, după cel de-al Doilea Război Mondial a intrat în conflict cu gândirea marxistă materialist dialectică. ***Contribuții literare***: a făcut parte din cenaclul poetului Alexandru Macedonski şi a fost un colaborator fidel timp de douăzeci de ani (1906-1926) al revistei „Viața nouă" a lui Ovid Densuşianu. A publicat în reviste culturale de mare importanță ale vremii sale („Luceafărul",

„Gândirea", „Steaua", „Familia" etc.). ***Premii şi decoraţii:*** a fost decorat cu Ordinul „Coroana României" în grad de Cavaler (1922) şi a primit Premiul Academiei Române pentru volumul *„Papillons" de Schumann* (1934); premiul Societăţii Scriitorilor Români pentru volumul de poeme de factură simbolistă *Pasul umbrelor şi al veciei"*(1930). ***Publicaţii academice(selectiv):*** *Definiţia şi preistoria Filosofiei* (1912); *Apriorismul pragmatic I. Elaborarea conceptelor* (1912); *Erorile utilitariste în pedagogia spenceriană* (1914); *Contribuţii la filosofia magiei. Studiu introductiv în Filosofia Religiunii* (1916); *Cartea omului practic* (1916); *Frumosul ca înaltă suferinţă* (1921); *Contribuţiuni la psico-biologia gândirii* (1922); *Apriorismul pragmatic II. Contribuţiuni la psico-biologia gândirii* (1922); *Mic tratat despre corelaţiile psihice în viaţa copilului* (1925); *Generalităţi de psicologie individuală şi socială* (1925); *Tradiţia şi rolul ei social: studiu de sociologie biologică* (1929); *Factorul ideal. Studii sociologice şi aplicări la viaţa noastră naţională* (1929); *Concepţii şi perspective în pedagogia actuală* (1929); *Curs de sociologie generală* (1930); *Fenomenul social ca proces spiritual de educaţie* (1930); *Sur les fondements métaphysiques du droit positif* (1930); *Curs rezumativ de filosofia dreptului* (1932); *Problemele sociologiei contemporane* (1933); *Perspectiva istorică* (1934); *Lecţiuni de enciclopedie juridică cu o introducere istorică în filosofia dreptului* (1936); *Principii fundamentale de Filosofie juridică* (1936); *Bentham, Hamilton, Mill în istoria Filosofiei moderne* (1938); *Introducere în sociologie*, Tomul I: *Istoria concepţiilor sociologice* (1938); *Introducere în sociologie*, Tomul II: *Principiile fundamentale ale sociologiei* (1939); *Supremaţia credinţei pure în viaţa sufletească şi socială. Prolegomene filosofice la o nouă educaţie* (1939); *Mic tratat despre valori* (1942); *Systhème de Métaphysique implicite dans les postulats de toute connaissance possible* (1943); *Introducere în filosofia dreptului* (1944); *Resorturile psihologice ale evoluţiei umane* (1947). ***Teoria artei:*** *Frumosul ca înaltă suferinţă* (1921); *„Papillons" de Schumann. Sistem de estetică* (1934); *Medalioane muzicale* (1966); *Iniţiere în poetică* (1968). ***Memorialistică:*** *Figuri universitare* (1967); *Amintiri din lumea literară* (1967). ***Volume de proză şi poezii:*** *Casa cu nalbă* (1916); *Zvonuri din necunoscut* (1921); *Sub nimbul familiar. Schiţe şi privelişti lăuntrice* (1925); *Pasul umbrelor şi al veciei* (1930); *Sus* (1939); *Poezii* (1966, cu o pref. de Perpessicius). ***manuscrise rămase la moartea sa:*** *Filosofia muncii* (300 p.); *Eflorescenţa spirituală* (cuvântul, cartea, cultura, 600 p.); *Conştiinţa morală* (300 p.); *Contemplaţie şi creaţie artistică* (200 p.); *Pantele transcendente al gândirii* (100 p.); *Introducere filosofică în biologie* (400 p.); *Filosofia dezmierdării* (100 p.); *Friedrich Carl von Savigny* (20 p.) ş.a. (*apud* M.I. Teacă, 2015, p. 12). ***Reeditări postume:*** *Contribuţii la filosofia religiei, magiei şi mitologiei* (ed. îngrijită şi studiu introductiv de C.L. Cuceu, 2011); *Studii de filosofia valorilor* (ed. îngrijită şi postfaţă de C.L. Cuceu, 2011); *Scrieri socio-pedagogice* (ed. îngrijită, note şi studiu introductiv de C.L. Cuceu, 2012); *Studii sociologice* (ed. îngrijită, studiu introductiv şi indice de autori de A. Negru, 2012); *Introducere în sociologie* (2 vol.; ed. îngrijită de A. Negru, 2014, 2015); *Apriorismul pragmatic II. Contribuţiuni la psico-biologia gândirii* (1922), în „Revista de filosofie" (tomul LXVI, nr. 1, 2019, pp. 77-106 şi nr. 2, 2019, pp. 271-286) (*apud* T. Lateş, 2019, p. 414). ***Surse:*** Teacă, M. I. (2015). *Eugeniu Speranţia. Monografie*. Pro Universitaria; Lateş, T. (2019). *Eugeniu Speranţia: „Biografia operei filosofice"*. „Revista de filosofie". LXVI, 3, 391-414; Costea, Şt. (2001, coord.). *Sociologi români. Mică*

enciclopedie. Editura Expert, Bucureşti, pp. 407-416; Costea, Şt. (1998, coord.). *Istoria sociologiei româneşti*. Editura Fundației „România de Mâine", Bucureşti, pp. 282-289; Mânzat, I. (2012). *Istoria Psihologiei Universale*, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, pp. 1025-26.

STAN, AUREL (23 martie 1949, comuna Lieşti, jud. Galați) psiholog român, conferențiar universitar doctor specializat în metodologia cercetării psihologice, psihodiagnostic, statistică psihologică şi istoria psihologiei. A urmat şcoala generală în comuna natală (1956-1963) şi Liceul „Tudor Vladimirescu" din comuna Tudor Vladimirescu, jud. Galați (1963-1967). Absolvent al Facultății de Istorie şi Filosofie a Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi (1967-1972). Doctor în psihologie cu teza *Reevaluarea construcției testelor psihologice prin computerizare*, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi, 1999, conducător ştiințific prof. univ. dr. Andrei Cosmovici. ***Ascendență profesională şi academică:*** profesor Căminul-şcoală Miclăuşeni, județul Iaşi (1973-1974); psiholog Laboratorul de Ergonomie al Centrale Industriale a Bumbacului cu sediu la Fabrica „Țesătura" Iaşi (1974-1980); psiholog Laboratorul de Psihologie al Întreprinderii Județene de Transport Local Iaşi (1980-1991); cercetător ştiințific în cadrul Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi, Facultatea de Filosofie (1991-1992); lector univ. (1992-2012) şi conf. univ. (2013-2014) la Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi. S-a pensionat în 2014, dar a continuat să predea aceleaşi discipline rămânând membru activ asociat la facultăți şi participând la evenimentele ştiințifice organizate de Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi. ***Mobilitate academică:*** Stagii de specializare la universități străine: Universitatea Paris-X-Nanterre (1997); Universitatea din Liège (1998); Universitatea din Konstanz (1998); Universitatea din Perpignan (2000, 2001); Universitatea Central Europeană din Budapesta (2002); Universitatea Evanghelică din Hanovra (2003). Profesor invitat la Universidade da Coruña din Spania (2010). ***Afilieri ştiințifice şi academice*****:** Asociația Psihologilor din România (2005-); Colegiul psihologilor din România (2005-2013); membru în Colegiul de redacție al revistei „The Black Sea Journal of Psychology", Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației din Constanța. ***Poziții de management ştiințific şi academic:*** preşedinte al Comisiei Metodologice a Colegiului Psihologilor din România (2005-2013); membru în Comitetul Director al Colegiului Psihologilor din România (2005-2013); membru a conducerii operative a Colegiului Psihologilor din România (2005-2013). ***Activitate didactică:*** A predat cursuri de statistică şi metodologia cercetării psihologice: Statistică aplicată în psihologie, Analize cantitative complexe în cercetare psihopedagogică, Construcția instrumentelor de investigație în psihologie, Formarea şi dezvoltarea personalului. Beneficiind de o experiență îndelungată în domeniul psihodiagnosticului acumulată timp de decenii în laboratoare de psihologie din industrie, transporturi şi psihopedagogie specială, ***S.A.*** a contribuit cu perseverență la ridicarea nivelului de competență şi

îmbunătățirea învățământului psihologic universitar ieşean prin: elaborarea de manuale universitare pentru disciplinele Statistică aplicată în Psihologie şi Consiliera în carieră; înființarea, coordonarea şi organizarea de activități didactice pentru masteratul Evaluare, formare şi consiliere psihologică a personalului; înființarea unei biblioteci specializate pentru această formă de învățământ (circa 1000 de volume recente) prin donație şi contribuții personale; înființarea unui Laborator de evaluare psihologică pentru masteratul de Evaluarea, formarea şi consilierea psihologică a personalului şi dotarea lui cu aparatură de ultimă generație (Poligraf Lafayette) şi cu probe psihologice avizate de Colegiul Psihologilor din România; elaborarea de suporturi pentru curs şi programe analitice, conform standardelor, la disciplinele predate la programele de masterat: Formarea şi dezvoltarea personalului, Evaluarea şi perfecționarea personalului, Analize cantitative complexe, Construcția instrumentelor de investigație în psihologie. ***Cercetări şi contribuții ştiințifice:*** a întreprins cercetări referitoare la perfecționarea instrumentelor de investigație din domeniul psihologiei şi rolul psihologului în echipa ergonomică. ***S.A.*** a desfăşurat o muncă de pionierat în România prin construcția, reconstrucția ameliorativă şi computerizarea de teste psihologice, precum şi utilizarea calculatorului în examinarea psihologică. În domeniul metodologiei s-a remarcat prin elaborarea unui amplu tratat de metodologia cercetării psihologice (956 pagini) cu un solid fundament epistemologic: *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. În domeniul istoriei psihologiei ***S.A.*** a elaborat una dintre cele mai complete şi bine documentate monografii despre marele psiholog român Eduard Gruber, întemeietorul psihologiei experimentale în România. Tot în acest domeniu a publicat ampla lucrarea *Psihologia ieşeană universitară* (2019) – o monumentală reconstruire a vieții şi operei unui număr semnificativ de psihologi universitari ieşeni de mare prestigiu şi semnificație în istoria ştiinței şi culturii româneşti: Mihai Ralea, Petre Botezatu, Vasile Pavelcu, Mihai Beniuc, Eduard Gruber etc. Lucrarea se remarcă printr-o selecție atentă şi reprezentativă de texte originale din lucrările autorilor însoțite de adnotări şi comentarii menite să definească locul autorilor în istoria psihologiei româneşti. Unele dintre aceste texte, cum sunt traducerea tezei de doctorat a lui Eduard Gruber sau cercetările Otiliei Vlaicu reprezintă o premieră. Spirit critic obiectiv, a luat atitudine de reconsiderare valorică a aprecierilor despre unii psihologi români şi publicațiile lor. ***Premii, medalii, distincții:*** Medalia de Aur la festivalul de carte EUROINVENT (2017) pentru volumul *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. ***Participare la evenimente ştiințifice:*** a coordonat colectivul de organizare a trei simpozioane şi conferințe internaționale de psihologie aplicată (Câmpulung Moldovenesc, 2005; Iaşi, 2007; Gura Humorului, 2009; Sucevița, 2011). Este preşedinte de onoare al conferinței ştiințifice organizată odată la doi ani de către Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi. ***Publicații (selectiv):*** **1. *Volume autor unic***: *Testul psihologic. Evoluție, construcție, aplicații* (2002); *Eduard Gruber, întemeietorul psihologiei experimentale în România* (2013); *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie* (2016, 956 pagini); *Psihologia ieşeană universitară* (2019); *Derapajul în cercetarea psihologică* (în lucru, 2023). **2. *Volume coautor:*** *Statistică aplicată în*

psihologie (2000). **3. *Volume coordonate:*** *Standarde şi exigenţe ale psihologiei aplicate*; *Psihologie şi societate: Noutăţi în psihologia aplicată* (2008); *Dialog între generaţii* (2010); *Diversitate & consistenţă* (2010). **4. *Studii şi articole (selectiv):*** *Diagnosticarea reacţiilor în situaţii conflictuale şi sub presiunea timpului.* „Revista de psihologie", nr. 2/1992 (coautor); *Oral Health – Teachers behavior change – a major factor of progress*. „The Journal of preventive medicine", 2005, 13 (1-2):108-115 (coautor); *Perspectivele sistemelor expert în cadrul tehnologiilor didactice moderne*, în „Buletinul Seminarului Pedagogic", nr. 5, Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi, 1993 (coautor); *De la presistematic la sistematic în construcţia testului psihologic.* „Analele ştiinţifice ale Universităţii «Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi" (serie nouă); Tomul VIII, 1999; *Infra analiza rezultatelor testului psihologic.* „Revista de psihologie aplicată", nr. 2, 2003, Universitatea de Vest din Timişoara, Centrul de studii şi cercetări psihologice; *Normele şi normarea în psihologie*. „Psihologia socială", nr.5, 2000; *Utilizarea calculatorului în examinarea psihologică*. „Revista de psihologie", 35(1), 1989 (coautor). ***Surse:*** *Aurel Stan. Curriculum Vitae*, accesat la data de 22 noiembrie 2022 din: https://www.psih.uaic.ro/wp-content/uploads/organizare/ dpsih/cv/cv_stan_a.pdf; Mureşan, P. (2021-2023). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

STĂNICĂ, ILIE (n. 1928 – d. 2006) psiholog român specializat în surdopedagogie. Doctor în psihologie. A elaborat şi publicat în reviste de specialitate lucrări privind problemele instructiv-educative ale dezvoltării psihice la surzi. ***Publicaţii:*** *Labiolectura* (1965); *Îndrumări metodice privind predarea citit-scrisului în şcolile de surzi* (1976); *Probleme metodice de tehnica vorbirii şi labiolecturii* (1983, în colab.); *Elemente de psihopedagogie a deficienţilor de auz* (1994, în colab.). ***Surse:*** Racu A. şi Racu S. (2013). *Dicţionar enciclopedic de psihopedagogie specială*. Chişinău, Tipografia Centrală Moldova, p. 166.

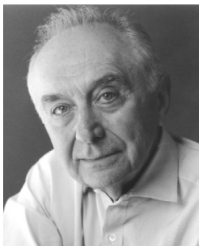

STERIADE, MIRCEA (n. 20 august 1924, Bucureşti – d. 14 aprilie 2006, Québec, Canada) reputat cercetător în domeniul Neuroştiinţei şi profesor de Neurofiziologie de origine română la Universitatea „Laval" din Québec, Canada. Unul dintre cei mai străluciţi reprezentanţi ai Neuroştiinţei. Format la Şcoala Românească de Neurologie condusă de acad. prof. Gheorghe Marinescu. Membru de Onoare al Academiei de Ştiinţe Medicale din România, deţinător a zeci de distincţii acordate de prestigioase institute de neurologie din Europa şi America. Absolvent al Universităţii de Medicină şi Farmacie „Carol Davila" din Bucureşti (1945-1952). În 1955 obţine titlul de „Candidat în ştiinţe medicale" (corespunzător aproximativ titlului actual de doctor în ştiinţe medicale), cu o disertaţie asupra legăturilor cerebelo-corticale. Rezultatele obţinute în urma acestor cercetări au fost publicate în limba franceză, într-o monografie în 1958, împreună cu acad. Arthur Kreindler (*Physiologie et*

Pathophysiologie du Cervelet, Editura Masson & Co., Paris). A primit a scrisoare de felicitare de la Wilder Penfield. ***Studii postdoctorale:*** în anul 1957 obține o bursă ca stagiar postdoctoral în Laboratorul de neurofiziologie al Universității din Bruxelles, sub conducerea lui Frédéric Bremer (1957-1958), neurofiziologist de talie mondială care l-a poreclit *l'infatigable Monsieur Steriade*, pentru dedicația și efortul în cercetare. ***Ascendență academică:*** după absolvirea facultății în 1952, își începe cariera științifică ca cercetător la Laboratorul de neurofiziologie al Institutului de Neurologie „I.P. Pavlov" al Academiei RPR din București, fiind admis la aspirantură sub conducerea profesorului Arthur Kreindler (1952-1955). În același timp, lucrează și în Secția clinică de neurologie a Institutului de neurologie, sub îndrumarea lui Vlad Voiculescu. După obținerea doctoratului în medicină (1955) la Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila" din București și întoarcerea de la studiile postdoctorale din Bruxelles, devine șeful Laboratorului de neurofiziologie al Institutului de Neurologie din București (1958-1968). În 1968 a emigrat în Canada în principal pentru lipsa de literatură științifică occidentală la noi în țară și dificultatea de a menține relații cu cercetătorii din țările din Vest. A obținut pașaportul printr-o invitație să țină o conferință la Universitatea din Paris. În Paris s-a întâlnit cu filosoful Emil Cioran. Tot aici primește o invitație ca visiting professor la Universitatea din Montreal de la prof. Jean-Pierre Cordeau, care era în anul sabatic la Marseille. După o scurtă perioadă la Universitatea din Montreal s-a mutat în orașul Québec, unde în 1969 a fondat Laboratorul de neurofiziologie la Universitatea Laval. În 1969 este promovat ca profesor titular de neuroștiință (1969-2006) și șeful Laboratorului de Neurofiziologie al Universității Laval din Québec. ***Afilieri profesionale și academice:*** membru al Academiei de Știință, Societatea Regală a Canadei (1994); membru activ al Societății pentru Neuroștiință; Editorșef al revistei „Thalamus and Related Systems" (2001); a făcut parte din consiliile redacționale ale revistelor „Neuroscience", „Archives Italiennes de Biologie", „Journal of Sleep Research" și „Sleep Search Online". ***Titluri științifice și academice onorifice:*** membru de onoare al Societății de Neurologie din Paris (1957); membru de Onoare al Academiei de Științe Medicale din România (2003) acordat cu ocazia Sesiunii Științifice a Academiei Române închinată lui Gheorghe Marinescu (2003), unde a prezentat comunicarea *Creier și Stări de Conștiință*; Presidential Lecture at the Society for Neuroscience Meeting (1999). ***Cercetări și contribuții:*** cercetător de reputație internațională în domeniul electroencefalografiei, cu studii de pionierat privind: ritmurile bioelectrice ale creierului la diverse niveluri și cicluri ale stărilor de veghe-somn, structura și sistemul de activare al talamusului, relațiile dintre cortexul cerebral și structurile subcorticale, neurofiziologia crizelor de epilepsie și substratul neuronal al sistemului vizual. A început chiar din anii '50 să folosească metodele electrofiziologice, tehnicile morfologice și observația clinică pentru cercetările asupra creierului. Încă din anul trei de medicină, a fost preocupat de neuroanatomie, secționând creiere de embrioni umani în laboratorul de anatomie al profesorului Emil Repciuc și examinând la microscop secțiuni din cortexul cerebral în laboratorul de histologie al profesorului Ion T. Niculescu. Studiile sale din cadrul Institutul de Neurologie din București

asupra relaţiilor cortico-subcorticale şi a crizelor de epilepsie au anticipat lucrările continuate în Canada, cu începere din anul 1968, când devine profesor de neurofiziologie la Universitatea „Laval" din Québec, funcţie în care va rămâne până la sfârşitul vieţii. A fost preocupat şi a studiat mecanismele de bază ale crizelor de epilepsie focală. ***S.M.*** este cunoscut în lumea ştiinţifică pentru cercetările sale de pionierat asupra operaţiilor reţelelor neuronale în sistemele cortico-talamice, care sunt implicate în generarea ritmurilor bioelectrice normale ale creierului la diverse nivele ale stării de conştiinţă şi a ritmurilor patologice din cursul diferitelor tipuri de crize epileptice. El a demonstrat pentru prima dată rolul neuronilor GABAergici din formaţia reticulată talamică în producerea *„sleep spindles"* (EEG markers ai stadiului doi de somn caracterizat prin NREM – non-rapid eye movement sleep). Folosind înregistrări din creier la animale cu electrozi intracelulari şi analizând potenţialele electrice din cursul somnului la oameni, Steriade a descoperit un nou tip de ritm cerebral de somn, oscilaţii lente (<1 Hz), generate intracortical. A fost unul dintre cei mai productivi neuroscientişti timp de şase decenii şi un reputat electrofizilogist şi teoretician. A dedicat o mare parte a vieţii şi activităţii lui de cercetare înţelegerii reţelelor talamo-corticale şi contribuţia lor la geneza undelor cerebrale şi a activităţilor epileptiforme. A adus contribuţii importante la descifrarea mecanismelor neurofiziologice normale şi patologice ale somnului şi contribuţia proprietăţilor intrinseci ale neuronilor corticali la stările de conştiinţă. A investigat ritmurile neuronale în somn şi a creat o teorie unificatoare care a grupat „*sleep spindles*", activitatea ritmului delta şi oscilaţiile rapide sub forma de organizare a unei oscilaţii neocorticale lente. A pus în evidenţă proprietăţile generatoare de somn REM şi de activare a EEG ale nucleelor colinergice ale trunchiului cerebral. A explicat cum oscilaţiile undelor bioelectrice ale creierului în timpul somnului generează crize epileptice. Este creatorul unei explicaţii revoluţionare a „*sleep spindles*" şi orchestrarea de bază a activităţii neuronale talamice şi corticale. A susţinut până în ultima sa zi a vieţii sale punctul de vedere conform căruia neuronii talamo-corticali din creierul normal generează vârfuri de potenţial bioelectric cu prag scăzut în primul rând, dacă nu exclusiv, în timpul somnului, deoarece sunt hiperpolarizaţi şi că ar putea apărea pusee legate de starea de veghe numai în condiţii patologice. Una dintre cele mai importante realizări a laboratorului lui ***S.M.*** a fost dezvăluirea rolului de stimulator cardiac jucat de nucleul GABAergic reticular talamic în generarea *„sleep spindles"*. În colaborări fructuoase cu R. Llinas, E. Jones şi D. McCormick, dr. Steriade a rezumat cunoştinţele existente despre morfologia şi fiziologia talamusului în monografii excelente (Steriade şi colab. 1990, Steriade şi colab. 1997). În ultimii ani ai vieţii s-a ocupat de investigarea plasticităţii în sistemul talamo-cortical încercând să răspundă la întrebarea majoră cum ritmurile de somn afectează plasticitatea pe termen scurt. Mai întâi, prin cercetări a postulat că ritmurile de somn nu sunt epifenomene cu o semnificaţie funcţională mică, ci servesc la modularea plasticităţii sinaptice, care este implicată în procesul de formare a memoriei. Apoi prin mai multe studii colective a descris mecanismele de creştere a răspunsurilor în sistemul talamo-cortical în *vivo* şi modularea ritmului de somn a plasticităţii sinaptice. Punând în

evidență complexitatea fenomenelor, a orientat spre sinapse cele mai multe dintre studiile asupra plasticității. A constatat că primul stimul de condiționare afectează neuronii presinaptici modificându-le nivelurile potențialului membranar şi afectând probabilitatea de declanşare. Filosofia lui ***S.M.*** a fost că numai munca perseverentă şi efortul de cunoaştere sunt surse ale progresului în ştiință. Ajungea întotdeauna primul la laborator dimineața şi oferea un impuls şi model de inspirație pentru studenții şi colegii lui mai tineri. Impresiona în dezbaterile ştiințifice prin tinerețe, vigoare, competență enciclopedică, creativitate, curaj şi vervă de idei. În ultimii ani de activitate văzând apariția tehnicilor în *vitro* în neuroştiință, a luptat cu pasiune pentru dezvoltarea experimentării în *vivo* pe care o vedea ca o metodă de neînlocuit pentru înțelegerea caracteristicilor complexe ale comportamentului biologic. A colaborat intens şi eficient cu cei mai importanți cercetători neuroscientişti de pretutindeni. ***Premii, diplome, medalii şi recunoaşteri:*** Medalia „Claude Bernard" acordată de Universitatea din Paris (1965); Diploma „Distinguished Scientist" din partea Sleep Research Society (1989); Premiul ştiințific „Marie-Victorin" al oraşului Québec (1991); Diploma „Pierre Gloor" din partea „American Society for Clinical Neurophysiology" pentru rezultate remarcabile în cercetare (1998); medalia comemorativă „Gheorghe Marinescu" din partea Academiei Române (2003); premiul Meritul academic din partea Academiei de Ştiințe Medicale din România; Premiul anual 2006 pentru Medicina Somnului acordat de Divizia de Medicină a Somnului a Şcolii de Medicină Harvard. ***Publicații (selectiv):*** Autor şi coautor a 345 de articole şi studii ştiințifice originale publicate în reviste de specialitate, capitole în volume etc. şi a 12 cărți de specialitate: *Activitatea creierului* (1959); *Despre somn şi vise* (1961); *Physiologie des Voies et Centres Visuels* (1969); *Brainstem control of wakefulness and sleep* (1990, în colab.); *Thalamic oscillations and signaling* (1990, în colab.); *The visual thalamocortical system and its modulation from the brain stem core* (1990); *Thalamus: Organisation and function* (1997, în colab.); *The intact and sliced brain* (2001); *The Intact and Sliced Brain and Brain Cholinergic Systems* (2001, lucrare de referință în domeniu); *Neuronal Substrates of Sleep and Epilepsy* (2003, prezentată în revista „Neuroscience" ca *„un remarcabil tur de forță al unui maestru al neurofiziologiei integrative"*); *Neuronal substrates of sleep and epilepsy* (2003); *Brainstem control of wakefulness and sleep* (2005, în colab.); *Gating în Neuronal Networks* (2007, în colab.). ***Apreciere:*** *„Prin leadership-ul şi contribuțiile sale la neuroştiința experimentală şi epilepsie, cariera lui Mircea Steriade a impresionat generații întregi de cercetători. Personalitatea puternică şi standardele lui înalte vor continua să influențeze domeniile de cercetare în necunoştință şi epilepsie prin cei pe care i-a cunoscut (numeroşii lui studenți şi colaboratori) şi prin cei inspirați de moştenirea lui creativă"*. ***Surse***: *Mircea Steriade (1924-2006),* „Neuroscience", 142 (2006), 917-920; *Mircea Steriade,* 14 aprilie 2006, accesat 12 ianuarie 2023 din: https://montrealgazette.remembering.ca/obituary/mircea-steriade-1066410512; *Mircea Steriade,* accesat la data de 12 ianuarie 2023 din: https://en.wikipedia.org/wiki/Mircea_Steriade; *Mircea Steriade – Publications*, accesat 12 ianuarie 2023 din: https://neurotree.org/beta/publications.php? pid=2451; *Mircea Steriade (1924-2006)* accesat la data de 12 ianuarie 2023 din: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17195308/; *In memoriam*, accesat la data de 12 ianuarie 2023 din: https://www.ilae.

org/files/ilaeFarewell/MirceaSteriadeobituary1924-2006.pdf; *Mircea Steriade – un eminent neurologist român-canadian*, accesat la data de 12 ianuarie 2023 din http://www.observatorul.com/default.asp?action=articleviewdetail&ID =22896; *Mircea Steriade,* accesat la data de 12 ianuarie 2023 din https://www.wikiwand.com/en/Mircea_Steriade

STOICA-CONSTANTIN, ANA (n. 28 august 1945, com. Suraia, jud. Vrancea) psiholog şi psihopedagog român specializat în psihologia educaţiei, creativitate şi rezolvare conflicte. Absolventă a Facultăţii de Filosofie, Secţia Pedagogie, Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi (1963-1968); doctor în Pedagogie cu teza *Dezvoltarea creativităţii la elevi* (coord. prof. univ. dr. Ştefan Bârsănescu), Universitatea „Al.I. Cuza" (1979). Psiholog (1968-1969, cercet. şt. stagiar (1969-1971), cercet. şt. (1971-1990), cercet. şt. gr. II (1990-1996), cercet. şt. gr. I (1996-2004) la Institutul de Ştiinţe Socio-Umane Iaşi. Conf. univ. (1999-2004), prof. univ. (2005-2011), profesor emerit, pensionar (2011) la Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi, Catedra de Psihologie, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei. Conducător de doctorat în psihologie (Psihologia creativităţii; Psihologia rezolvării conflictelor) (2007-2020). ***Burse şi stagii de specializare pre-şi post-doctorat:*** „Dezvoltări curriculare în masteratul european de educaţia adulţilor" (Hanovra, 2003); „Center for the Development of Creative Thinking" (COCD) (Antwerp, Olanda, 2000); „Summer Creativity Course" la Brown University (SUA, 1992) „Visiting scholar" la Center for Studies în Creativity, State University College at Buffalo (SUA, 1992); schimb de experienţă la institute de cercetare: Berlin şi Leipzig (1978). ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de Pedagogie generală, Psihologia educaţiei, Pedagogia creativităţii, Psihologia rezolvării conflictului, Fundamentele teoretice ale conflictului, Psihologia adultului. Director de program masterat ID Psihologia medierii conflictelor. Conducere doctorate. Activităţi de perfecţionare (formare şi evaluare) a personalului didactic preuniversitar. ***Membru:*** Comisia Naţională de Inventică a Academiei Române; Asociaţia Oamenilor de Ştiinţă din România; ICN (International Creativity Network, Buffalo, SUA); inclusă în „Catalogul experţilor internaţionali în creativitate", întocmit de ICN. ***Teste dezvoltate şi adaptate:*** o baterie de teste pentru evaluarea gândirii creative generale (2006, în colab.); a tradus şi validat pe populaţie românească Inventarul de Inovare-Adaptare Michael Kirton – KAI (Kirton Adaption and Innovation Inventory) (1998). ***Cercetări:*** evaluarea creativităţii; stimularea şi dezvoltarea creativităţii preadolescenţilor, adolescenţilor şi a adulţilor; învăţarea în grup; climatul creativ şi factorii inhibitori ai creativităţii; personalitatea inventatorului; procesul de invenţie tehnică. ***Contribuţii ştiinţifice:*** a cercetat personalitatea creativă prin experimente şi analize din perspectivă pedagogică şi psihologică: relaţia creativitate inteligenţă; creativitate şi performanţă şcolară, evoluţia potenţialului creativ; factori de personalitate care susţin creativitatea studenţilor şi factori de grup ai creativităţii; blocajele psihologice ale creaţiei la inventatori. A propus o versiune taxonomică

proprie pentru blocajele interne ale creativității. Învățarea prin descoperire în grupe mici – experiment 4 ani în colaborare, apreciat favorabil de mulți autori; a elaborat, experimentat şi evaluat eficiența unor training-uri în creativitate (elevi, profesori, angajați). Cercetări experimentale asupra conflictelor (stilurile de reacție, cauzele şi nivelele de conflictualitate la elevi). ***Premii şi medalii:*** medalia de aur „Henri Coandă", decernată de Institutul Național de Inventică, Iaşi, pentru activitatea ştiințifică în domeniul cercetării şi stimulării creativității (1995). ***Publicații:*** 137 lucrări ştiințifice publicate (3 cărți de autor, 2 în coautorat, 5 coord., 6 cursuri universitare, 121 studii de specialitate): *Creativitatea elevilor. Posibilități de cunoaştere şi educare* (1983); *Creativitatea pentru studenți şi profesori* (2004); *Conflictul interpersonal. Prevenire, rezolvare şi diminuarea efectelor* (2004, 2018); *Evaluarea creativității. Ghid practic* (2006, coautor); *Managementul resurselor umane. Ghid practic şi instrumente* (2002, coautor); *Eu şi psihologia creativității* (1995, coord.); *Psihologia, vocație şi profesie* (1996, coord.); *Psihosociologia rezolvării conflictului* (1998, coord.); *Conflict, Change, and Organizational Health* (2009, coord.). ***Apreciere:*** *„Având o dublă formație, de psiholog şi pedagog, Ana Stoica-Constantin a contribuit prin studii experimentale la cunoaşterea teoretică în domeniul creativității, cât şi al conflictului. De asemenea, a elaborat, experimentat şi evaluat eficiența unor training-uri în creativitate, adresate elevilor, profesorilor şi, separat, angajaților din organizații* (prof. I. Dafinoiu, Iaşi 11 ianuarie 2022). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

STRATILESCU-DUNGACIU, DELIA FLORINA (19492008), pedagog şi psiholog român, cercetător ştiințific. Absolventă a Universității Bucureşti, Facultatea de Filosofie, Secția Pedagogie (1972). Doctor în psihologie cu o teză privind structura aptitudinală a copiilor supradotați şi a disponibilităților creative ale acestora, teză pentru care referenții au propus acordarea calificativului „*Magna cum laude*", datorită contribuțiilor originale ale autoarei. ***Ascendență profesională şi academică***: redactor în cadrul Secției de Psihologie-Sociologie a Centrului de Informare şi Documentare în Ştiințe Politice al Academiei de Ştiințe Sociale şi Politice (1972-1974); cercetător ştiințific în cadrul Institutului de Psihologie al Academiei de Ştiințe Sociale şi Politice (1974-1975); cercetător ştiințific în cadrul Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice al Ministerului Învățământului (1975-1982). În 1982, după scandalul *Meditației Transcendentale* şi desființarea Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice, a fost transferată pe postul de bibliotecar în cadrul Facultății de Medicină şi Farmacie din Bucureşti, unde a rămas angajată până în 1989. Din 1990 s-a reîntors în cadrul Institutului de Psihologie al Academiei Române, pe postul de cercetător ştiințific. Cercetător ştiințific principal gr. II în cadrul Institutului de Filosofie şi Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru" al Academiei Române (2000-2008). ***Afilieri profesionale:*** membră a Asociației Psihologilor din România. ***Poziții de management ştiințific:*** coordonator al colectivului de Psihologia personalității în

cadrul Institutului de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru". A fost director de programe de cercetare în cadrul granturilor „Higher Support Programme" şi „Euro-comunicarea II", al programului Inco-Copernicus al Uniunii Europene (1999-2002). De asemenea, a participat ca expert în programul „Tineret-Creativitate" (2003-2005). ***Cercetări şi contribuţii:*** a fost preocupată de gândirea creatoare în ştiinţă şi artă, de tipologia specific umană, de psihologia socială, psihologia pedagogică, psihologia artei şi psihologia dezvoltării, cu predilecţie a adolescentului supradotat şi performant. A cercetat problemele copiilor supradotaţi şi talentaţi, prin studii experimentale complexe, bazate pe un design riguros, analiză profundă şi acurateţea interpretării datelor experimentale. A investigat valenţele intelective, creative, motivaţionale şi de personalitate specifice adolescenţilor supradotaţi şi talentaţi. Astfel a reuşit să demonstreze existenţa unui continuum cognitiv în adolescenţă şi să probeze faptul că adolescenţii antrenaţi au anumite valenţe psihologice care exprimă nevoia de performanţă, condiţie internă care poate fi satisfăcută prin antrenare intelectivă. S-a implicat constant în proiecte de cercetare internaţională. A participat cu lucrări la numeroase evenimente ştiinţifice şi a publicat articole de specialitate în „Revista de psihologie" a Academiei Române. ***Invenţii şi brevete:*** certificatul de inventator nr. 83328 pentru o tablă de scris adaptabilă la medii de instruire diferite (1980). ***Publicaţii:*** a publicat zece rapoarte de cercetare, studii ştiinţifice şi două volume: *Adolescentul performant* (2000) şi *Conflictul în adolescenţă* (2007, în colab.) ***Apreciere:*** *„Spiritul colegei noastre Deliei Florina Stratilescu-Dungaciu va rămâne însă viu printre noi, datorită personalităţii ei puternice, nobleţei sufleteşti, profesionalismului demonstrat într-o carieră dedicată în întregime cercetării ştiinţifice, simţului deosebit de observaţie şi rigurozităţii dovedite în abordarea investigaţiilor psihologice experimentale*" („Revista de psihologie", t. 55, nr. 12, pp. 173-174, Bucureşti, ianuarieiunie 2009). ***Surse:*** C. Popa (2009). *Delia Florina StratilescuDungaciu (1949-2008). In Memoriam.* „Revista de psihologie", 2009, 55(1-2), pp. 173-174.

STRĂCHINARU, IOAN (n. 17 martie 1922, sat Bohotin, comuna Răducăneni, jud. Iaşi – d. 30 mai 2017) psiholog, pedagog, cercetător academic şi profesor universitar român specializat în psihopatologie, psihopedagogie specială, psiholingvistică şi psihologia copilului. Absolvent al Facultăţii de Litere şi Filosofie, Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi, licenţiat în Psihologie (1947). A fost elevul lui Gh. Comicescu. Doctor în pedagogie cu teza *Cercetarea factorului psiho-pedagogic în etiologia tulburărilor de comportament la copil. Metode şi procedee de reeducare,* iunie 1967, cond. şt. Ştefan Bârsănescu, Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi. A participat la război ca locotenent (1943-1944) în ambele direcţii ale frontului, fiind rănit în luptele din Munţii Tatra şi decorat. Deputat român în legislatura 1992-1996, ales în judeţul Iaşi. ***Ascendenţă academică:*** iniţial a lucrat ca psihopedagog la Clinica de neuropsihiatrie infantilă din cadrul Policlinicii de copii din Iaşi (1950-1964); conf. univ. dr. la Universitatea

„Al.I. Cuza" din Iaşi (1965); prof. univ. la Catedra de Pedagogie a Facultății de Filosofie din cadrul Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi (1975). ***Afilieri academice:*** membru fondator al Asociației Psihologilor din RSR (1964); vicepreşedinte al Academiei de Cibernetică Generală „Ştefan Odobleja" şi vicepreşedinte al Fundației Internaționale Ştefan Lupaşcu (1989); preşedinte Comisia de învățământ special din Ministerul Învățământului (1991); membru al Fundației Academice „Petre Andrei" (1991); redactor la revista „Ethos" (1990). ***Cercetări şi contribuții:*** a propus o teorie neuropsihologică asupra originii limbajului pe care a comunicat-o la Congresul Internațional de Lingvistică de la Roma în 1958 şi publicată în „Analele Universității Iaşi", vol. 15, 1969 cu titlul *Contributions au problema de l'origine de langage*; contribuții în psihologie patologică, psihopedagogie specială, psiholingvistică şi psihologia copilului; a studiat relațiile dintre sensibilitate şi motricitate, caracterialitate-psihopatie şi creativitatecreație; tehnica abordării şi consultanței psihologice în afecțiunile neuropsihice. *Teme abordate, dezvoltate sau cercetate*: tulburările limbajului scris, educația copiilor cu dizabilități, formarea conduitei morale şi devierile de conduită la copii, pedagogia reeducării, rolul psihopedagogului şcolar; greşelile didactice ale profesorilor şi efectele lor asupra copiilor sau didactogenia, pedagogia familială, teoria învățământului, metode de predare în învățământ şi forme de organizare a procesului de învățământ, pedagogia pentru învățământul superior tehnic, orizonturile multiple ale personalității. **A conceput şi dezvoltat:** fişa de examinare a caracteropatiei, fişa logopedică, fişa de examinare a tulburărilor psihice în epilepsie, tehnica abordării şi consultației psihologice în afecțiunile neuropsihice. A cercetat creativitatea şi inventivitatea la copii, afectivitatea şi reactivitatea la vârsta a treia. De un succes major s-a bucurat lucrare sa *Devierile de conduită la copii,* care contribuie cu date teoretice şi indicații practice la cunoaşterea, prevenirea şi corectarea unor manifestări caracteriale ce apar în rândul unor categorii de tineri. ***Participare la evenimente ştiințifice:*** a participat la prima Consfătuire națională de neuropsihiatrie infantilă (1958) cu două comunicări: *Gândirea în afara limbajului* şi *Raportul dintre gândire şi limbajul interior*; Consfătuirea națională de geriatrie (1959, *Conservarea capacității psihice în căminele de bătrâni*; Simpozionul național de pedagogie (1969, *Specificul asistenței psihopedagogice în şcoală*); Congresul Internațional de Lingvistică de la Roma (1958; *Contributions au problema de l'origine de langage*); Seminarul internațional de psihologie pedagogică de la Sonenberg, RFG (1971, *Le developpement moteur et la developpement sensoriel chez les enfants*). ***Publicații:*** autor a 6 cărți de specialitate (monografii, cursuri universitare, dicționare, culegeri) şi 135 de studii şi articole publicate în țară şi străinătate. **1. *Volume autor unic:*** *Neadaptarea şcolară a copilului cu tulburări de vorbire* (1969); *Devierile de conduită la copii* (1969); *Curs de pedagogie generală,* vol. II. *Teoria învățământului* (1970, curs litografiat); *Acțiune şi educație* (1977); *Teoria învățământului* (1974); *Psihopedagogie specială* (1994); *Teoria învățământului* (1995); *Orizonturi ale personalității* (1999). **2. *Volume coautor:*** *Dicționar de pedagogie contemporană* (1969); *Asistența psihopedagogică a copiilor cu deficiențe neuropsihice grave. Umanizarea şi integrarea lor* (1996). **3. *Studii în reviste străine:*** *Sulla capacita rappresentativa grafica del Fanciullo di 5-8 anni* („Scuola de Base", Roma,

1970, nr. 6, pp. 63-77); *Creatività e linguaggio nella prospettiva pedagogica* („I problemi della pedagogia", Roma, 1974, nr. 2-3, pp. 2-13); *L'application de la psychothérapie aux enfants avec des déviations de conduite* („I problemi della pedagogia", Roma, 1971, nr. 2). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; *Ion Străchinaru,* accesat la data de 15 august 2022 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Ion_Străchinaru

ŞCHIOPU, URSULA MARIANA (n. 30 iulie 1918, com. Mihai Viteazu, fostul judeţ Turda, actualmente jud. Cluj – d. 27 februarie 2015, Bucureşti) psiholog, profesor universitar de înalt prestigiu, poet şi scriitor român. Personalitate majoră a psihologiei contemporane româneşti având contribuţii remarcabile în domenii variate şi complexe ale psihologiei gândirii, psihologia copilului, psihodiagnostic, orientare şcolară şi profesională, psihologia vârstelor, psihologia diferenţială, psihologia artei. *„Doamna psihologiei româneşti",* prima femeie prof. univ. în ştiinţele psiho-pedagogice. Îşi are originea dintr-o familie ardeleană de memorandişti. S-a născut în comuna Mihai Viteazul/Sânmihaiu, Turda, jud. Cluj. Tatăl ei, Grigore Biji, a fost profesor la Liceul „Regele Ferdinand" din Turda şi secretar general al Partidului Liberal judeţean, fiind condamnat de regimul comunist la cinci ani de închisoare politică. Mama ei, Olimpia (născută Braica), a fost una dintre descendentele familiei memorandistului tribun doctor Ioan Raţiu. A făcut şcoala primară (1924-1928) şi Liceul de fete (1928-1936) la Turda. Absolventă a Universităţii din Bucureşti, Facultatea de Litere şi Filosofie, Secţiile Filosofie şi Literatură modernă şi veche (1936-1940). Şi-a susţinut examenul de capacitate în perioada 1941-1942. A urmat Seminarul pedagogic în Drept şi Filosofie (1940-1941) şi o specializare la „Centre International de l'Enfant" din Paris (1965). Elevă a profesorilor: C. Rădulescu-Motru, P.P. Negulescu (Filosofie), G.G. Antonescu, N. Cartojan (Literatură veche), Caracostea (Literatură modernă), T. Vianu (estetică). Doctor în psihologie cu teza *Dezvoltarea operativităţii gândirii copiilor între 7-10 ani,* Institutul de psihologie al Academiei RSR, 1960-1963, cond. şt. acad. M. Ralea. A fost prima lucrare experimentală din psihologia românească în care s-a folosit formula entropiei pentru calculul informaţiei stocate prin învăţarea pe bază de algoritmi în memoria funcţională (*working memory*). Lucrarea a fost prefaţată de acad. Gh. Mihoc şi publicată. Pe baza acestor cercetări experimentale prof. Gh. Zapan a dezvoltat teoria negentropiei şi apoi teoria sistemelor evolutive calitative cu evenimente preferenţiale, cum este învăţarea. A debutat ca poetă în „Universul literar" în 1938 cu placheta de versuri *Drum spre zodii*. ***Ascendenţă academică:*** a intrat în învăţământ în 1942. Iniţial, a predat la liceele „Ion Neculce" (1942-1945); „Heliade Rădulescu" (1945-1947) şi „Gheorghe Lazăr" (1947-1948), din Bucureşti, ca profesor de Filosofie şi Literatura română, după care a început cariera universitară. Asistent univ. (1949-1950), lector univ. (1950-1963), conf. univ. (1963-1967), prof. univ. (1967-1979), conducător de doctorat (1968), prof. univ. consultant

(1979-2015) la Catedra de Psihologie a Facultății de Filosofie, din care s-a înființat în 1999 Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației a Universității din Bucureşti. ***Recorduri:*** *a fost prima şi singura femeie profesor universitar* şi *conducătoare de doctorat* de la înființarea Facultății de Filosofie (1860) şi până la transformarea ei în Secția de Filosofie-Istorie a Facultății de Istorie-Filosofie (1977). A trăit 97 de ani ca şi M. Epuran şi au fost pe locul doi ca longevitate după cea mai longevivă dintre psihologi români, Mariana Roşca, care a trăit 99 de ani. A fost mama a şase copii, patru fete din căsătoria proprie şi doi băieți nepoți fraternali ai soțului. ***Conducere academică şi ştiințifică:*** şef de sector (1954-1958), şeful Secției de Psihologia copilului (1958-1969) şi colaborator extern în continuare la Institutul de Psihologie al Academiei RSR; şeful Secției de Psihologia copilului şi pedagogică din cadrul Asociației Psihologilor din RSR (1981-). Secretar ştiințific la „Revista de psihologie" şi „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie" (1982-). Şef adjunct al Catedrei de Psihologie a Universității Bucureşti (1955-1962); decan al Secției de Psihologie în cadrul Universității „Pro Humanitas" (1991-1993). A condus peste patru decenii circa 52 de stagii şi lucrări de doctorat în Psihologie generală şi Psihologia copilului pentru studenții români şi străini (SUA, Canada, Venezuela, Peru, Italia, Siria, Grecia). A făcut parte din peste 100 de comisii de doctorat din care 52 ca prof. coord., 69 ca membru în comisii. A activat în cadrul Comisiei centrale de ştiințe sociale a Ministerului Învățământului. În anul 1982, după înscenarea politică *Meditația transcendentală* organizată de regimul comunist împotriva Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice, şi prin care s-a decis desființarea Institutului, ***Ş.U.*** a salvat revistele de psihologie preluând funcția de secretar de redacție. Împreună cu prof. I. Radu şi dr. V. Ceauşu, au asigurat continuitatea apariției celor două reviste într-o perioadă critică pentru psihologia românească. Un număr mare de cercetători ai Institutului şi membrii ai Comitetului de redacție a revistelor de psihologie au fost în mod abuziv retrogradați profesional, li s-au desfăcut contractele de muncă şi au fost trimişi ani de zile la munci necalificate în întreprinderi industriale. În 1990 când s-a reînființat Institutul de Psihologie, a fost membră în Comisia de reatestare a cercetătorilor nou angajați. După 1990 a fost decan timp de doi ani Universitatea „Pro Humanitas". La începutul anilor '70, în calitate de soție a ambasadorului Românei în Canada, Bucur Şchiopu, ***Ş.U.*** s-a implicat cu pasiune şi devotament în promovarea relațiilor culturale şi ştiințifice între România şi Canada. Împreună cu poetul Al. Andrițoiu, au tradus şi publicat o antologie a poeziei canadiene. ***Afilieri academice, redacționale şi literare:*** membră fondatoare, membră în Birou şi apoi în Comisia de cenzori a Asociației Psihologilor din RSR (1964-); membră a Asociației Internaționale de psihologie ştiințifică şi a Asociației Internaționale de psihologie aplicată; membră în Comitetul Internațional al Psihologilor pentru pace şi contra războiului atomic (UIPsys) (1986-1990); membră fondatoare şi în Colegiul de redacție al „Revistei de Psihologie" (1955-) şi al „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie" (1964-). A lucrat, într-un comitet restrâns, sub inițiativa acad. Mihai Ralea, la proiectul de constituire a Asociației Psihologilor din România (1964) şi afilierea ei la Asociația Internațională de Psihologie. Membră

în Comitetul Internaţional „Psychologists for peace and against nuclear war" al Uniunii Internaţionale a Ştiinţelor Psihologice, ca reprezentant al României (1986). Membră în Colegiul de redacţie al „Revistei de pedagogie" (1966-1968), „Analele Universităţii – Seria Psihologie" (1968-1973), „Tribuna şcolii", revista „Colocvii", „Buletinul pentru străinătate", condus de Constantinescu-Iaşi; membră în conducerea Secţiei Ştiinţe psihologice şi pedagogice a CNCS; membră de onoare a „Societăţii ProHumanitas" (1994). Membră a Uniunii Scriitorilor din RSR şi a Fondului Literar. ***Titluri academice onorifice:*** *Doctor „Honoris Causa"* a Universităţii de Vest din Timişoara şi a Universităţii „Ovidius" din Constanţa; Distincţia „Outstanding intelectualls of the 20th century" din partea International Bibliographical Center, Cambridge, Anglia (2000). ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de Psihologia copilului, Psihodiagnostic, Orientare şcolară şi profesională, Psihologie generală, Psihologie pedagogică, Psihologie personalităţii etc. la Catedra şi Secţia de Psihologie a Facultăţii de Filosofie a Universităţii Bucureşti şi la Facultăţile de Biologie, Limbi romanice, Istorie etc. După 1990 a predat Psihologie generală, Psihodignostic şi Psihologia artelor la Universitatea „Pro Humanitas", unde a îndeplinit şi funcţia de decan timp de doi ani. Model de pasiune şi dăruire didactică şi ştiinţifică, susţinut de un potenţial creativ superior şi o solidă formaţie ştiinţifică, ***Ş.U.*** a militat cu consecvenţă şi optimism peste 6 decenii pentru afirmarea psihologiei româneşti, contribuind la formarea a numeroase generaţii de psihologi practicieni, doctoranzi şi cercetători ştiinţifici. A elaborat şi publicat numeroase manuale, tratate şi lucrări de înaltă valoare ştiinţifică prin care a contribuit la dezvoltarea gândirii psihologice româneşti dezvoltând o viziune originală, umanistă, integral-dinamică, sistemică şi evolutivă (psihologia vârstelor) asupra psihicului uman. Manifestând în permanenţă o deschidere şi o sensibilitate profundă faţă de cele mai noi şi arzătoare probleme teoretice şi practice ale psihologiei (psihodiagnostic, psihologia vârstelor, creativitatea şi operativitatea gândirii, cibernetica psihologică, psihologia artei, tehnici proiective, grafologie, parapsihologie etc.), pe care le-a abordat cu curaj şi pasiune, dar şi cu luciditate şi optimism, ***Ş.U.*** a făcut pionierat prin introducerea de noi cursuri universitare în predarea psihologiei: Psihologia copilului, Psihodiagnostic, Psihologia vârstelor, Psihologia diferenţială, Tehnici proiective. A căutat în permanenţă să depăşească modelele explicative tradiţionale, să deschidă noi orizonturi de cercetare şi aplicare a psihologiei, sporindu-i eficienţa ei socio-umană şi trezind interesul, curiozitatea şi creativitatea studenţilor şi cercetătorilor. A elaborat, publicat şi predat un număr impresionant de cursuri, manuale, tratate şi monografii bazate pe o sinteză amplă şi creativă a celor mai recente cercetări şi publicaţii din literatura vestică de specialitate la care avea acces prin soţul diplomat şi pe care la urmat patru ani în Canada, în calitate de ambasador al României. Toate acestea când România era o ţară închisă, cercetătorii nu puteau merge la congrese internaţionale în ţările vestice, iar restricţiile valutare la publicaţiile străine erau drastice. Biblioteca ei personală, ca şi casa ei, erau în permanenţă şi cu generozitate deschise colegilor universitari, cercetătorilor, doctoranzilor şi studenţilor. ***Cercetări ştiinţifice:*** în cei peste 60 de ani de activitate de cercetare şi predare universitară, ***Ş.U.*** a abordat un

spectru larg de probleme ale psihologie româneşti: psihologia copilului, a adolescentului şi psihologia vârstelor; probleme de psihodiagnoză şi psihoterapie; problemele gândirii, operativităţii şi algoritmilor activităţii intelectuale; probleme ale sugestibilităţii limbajului (debit verbal şi tipologie); creativitate; tehnici psihodiagnostice, psihometrice şi proiective; probleme de orientare şi selecţie profesională. ***Psihologia copilului şi a dezvoltării ontogenetice:*** a investigat creativitatea, etapele dezvoltării copilului, gândirea cauzală la preşcolari, operativitatea gândirii la şcolari, relaţia dintre învăţare şi dezvoltare, formarea conceptelor, dezvoltarea aptitudinilor şi inteligenţei, relaţia dintre limbaj şi gândire, formarea conştiinţei de sine, formarea şi afirmarea personalităţii elevilor, conduitele de grup, integrarea socială, orientarea şcolară şi profesională. ***Psihologia vârstelor:*** a abordat într-o viziune sistemicevolutivă etapele fundamentale ale vieţii omului: copilăria, adolescenţa cu crizele specifice, maturitatea, tinereţea, bătrâneţea, inclusiv declinul; criteriile şi reperele psiho-genetice de apreciere şi diferenţiere psihologică a vârstelor, începând de la copilărie până la bătrâneţe. Comparând teoriile celor mai cunoscute personalităţi în domeniul dezvoltării psihice (J. Piaget, H. Wallon, L.S. Vîgotski, A. Chircev, A.N. Leontiev ş.a.), ***Ş.U.*** optează pentru o abordare multicriterială, similară lui J. Piaget şi bazată pe nivelul de dezvoltare a inteligenţei ca indicator de maximă semnificaţie în diferenţierea vârstelor. ***Psihodiagnostic şi metodologia cercetării:*** a elaborat, predat şi publicat primul tratat de psihodiagnostic din psihologia românească de după 1944*: Introducere în psihodiagnostic* (1970). Prin această lucrare a oferit cercetătorilor şi practicienilor o gamă largă de metode şi tehnice de investigare, cercetare şi evaluare psihologică, psihoterapie: teste pentru diferite funcţii şi însuşiri psihice, chestionare şi inventare simple şi multifazice de evaluare a personalităţii, tehnici proiective complexe etc. A avertizat asupra valorii limitate a testelor şi pericolul contaminării rezultatelor cercetării sau evaluării prin utilizarea în interpretarea rezultatelor a unor teorii şi abordări nevalidate. A abordat cu curaj cele mai noi domenii ale inteligentei artificiale şi roboticii, modul în care acestea pot influenţa dezvoltarea psihică şi a publicat articole ştiinţifice pe aceste teme în „Revista de psihologie" şi în „Analele Universităţii din Bucureşti – Seria Psihologie". ***Operativitatea gândirii:*** în teza de doctorat (1963) a investigat importanţa relaţiilor dintre aptitudinile intelectuale specifice (sistem de operaţii şi algoritmi) şi calităţile nespecifice (trăsături cognitive generale ale gândirii copiilor) şi a demonstrat că transferul şi generalizarea în gândire se realizează prin intermediul fondului de operativitate nespecifică. În teza de doctorat a dezvoltat ideea unor algoritmi de gândire la copilul şcolar şi a introdus pentru prima dată în cercetarea psihologică *noţiunea de entropie ca model de cuantificare a rezultatelor unei cercetări psihologice.* Ulterior, pe baza cercetărilor experimentale ale ***Ş.U.*** asupra operativităţii nespecifice a gândirii copiilor (*Dezvoltarea operativităţii gândirii copilului de la 7-11 ani*, 1966), prof. Gh. Zapan a dezvoltat iniţial *formula negentropiei* pentru măsurarea gradului de organizare a unui sistem psihic. Apoi a extins această formulă şi a *creat formula negentropiei taxiologice şi structurale pentru determinarea cantităţii de informaţie, respectiv a gradului de organizare şi progres al sistemelor evolutive*

calitative (biologice, psihologice, pedagogice, economice, sociale):

$H'(H) = \left[\frac{p-0,5}{p-0,5}(1-H)+1\right] \log_2(n+1)$ (*Cibernetica activităților umane dezvoltate şi expuse pe baza principiilor de organizare a sistemelor dinamice corticale, cu modelare psihologică şi matematică şi cu aplicații.* „Analele Universității Bucureşti – Seria Ştiințe sociale-Filosofie", 1964, XIII, pp. 111-129). ***Psihopedagogie şcolară:*** ca şefă a Secției de Psihologia copilului şi a dezvoltării, împreună cu un colectiv de tineri cercetători, a efectuat studii şi cercetări teoretice şi aplicative în domeniul psihopedagogiei publicate în „Revista de psihologie" şi „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie": *Atenția şi activitatea de orientare* (1959), *Aspecte ale planificării muncii şcolarului* (1960), *Dezvoltarea sensibilității cromatice la elevii din clasele I-II* (1962) „*Studiu asupra creației artistice în desenele copiilor* (1962, în colab.), *Dezvoltarea gândirii cauzale la preşcolari* (1962), *Aspecte ale dezvoltării activității intelectuale a şcolarilor* (1962, în colab.). ***Contribuții ştiințifice: Ş.U.*** a făcut parte dintr-o generație de profesori şi oameni de ştiință de înalt prestigiu ştiințific şi academic grupați în jurul acad. Mihai Ralea: prof. dr. Gh. Zapan, acad. M. Beniuc, prof. dr. T. Slama-Cazacu, acad. Al. Roşca, Tr. Herseni, C. Botez, prof. dr. P. Popescu-Neveanu ş.a. Această generație a pus bazele şi a creat infrastructura instituțională națională a Psihologiei ca ştiință după 1950: Catedra de Psihologie a Facultății de Filosofie, Institutul de Psihologie al Academiei Române, „Revista de psihologie" (1955), „Revue Roumanie des Sciences Sociales – Série de Psychologie" (1964), Asociația Psihologilor din România (1964). Acest sistem de instituții a permis României să intre în rândul țărilor cu sisteme moderne de organizare a psihologiei ca ştiință şi să obțină afilierea Asociației Psihologilor din România la Uniunea Internațională de Psihologie Ştiințifică. ***Ş.U.*** a contribuit la crearea şi fundamentarea acestor instituții şi a fost membră de onoare în organismele de conducere ale acestor instituții naționale: consiliul ştiințific al Institutului de Psihologie, comitetul de redacție al revistelor de psihologie, comitetul de conducere al Asociației Psihologilor. Spirit enciclopedic, creativ şi vizionar, susținut de accesul la cărți şi reviste de specialitate din străinătate prin soțul diplomat, într-o perioadă de restricții, ***Ş.U.*** a valorificat la maximum potențialul ei ştiințific elaborând şi lăsând psihologiei româneşti: o concepție unitară în problema psihologiei copilului şi a vârstelor, cu o analiză a dezvoltării sub-identităților incluse în structura personalității; teoria operativității specifice şi nespecifice a gândirii în ontogeneza şi evoluției celei nespecifice; categoriile cele mai importante de algoritmi şi activități intelectuale şi tipologiile intelectuale pornind de la acestea; o abordare complexă a problemelor familiei; prima lucrare de psihodiagnostic după 1944; prima lucrare de psihologia vârstelor (1982), precum şi primul *Dicționar enciclopedic de psihologie* (3 vol.) din țara noastră (1979). Personalitate multilaterală, puternic pătrunsă de un spirit enciclopedic şi o largă deschidere spre interdisciplinaritate ***Ş.U.*** are contribuții fundamentale în inovarea metodologiei cercetării psihologice şi dezvoltarea unei noi viziuni în abordarea şi interpretarea fenomenelor psihice. Dând dovada unui autentic patriotism şi militantism ştiințific, ***Ş.U.*** a participat la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale, unde a contribuit în chip

strălucit la afirmarea psihologiei româneşti şi integrarea ei în valorile ştiinţifice universale. De asemenea, a desfăşurat o vastă şi bogată activitate publicistică şi de popularizare a ştiinţei psihologice, a susţinut numeroase conferinţe pe cele mai diverse şi actuale teme de psihologie în faţa cadrelor didactice, cercetătorilor, specialiştilor etc. O activitate deosebit de importantă pentru sporirea eficienţei aplicative a psihologiei o reprezintă numeroasele metode, tehnici, teste, chestionare, inventare de personalitate, probe psihologice pe care ***Ş.U.*** le-a adaptat sau creat, experimentat şi validat. Împreună cu M. Gârboveau Iancu a adaptat şi etalonat cea mai modernă baterie de teste, WISC, pentru evaluarea dezvoltării cognitive şi a inteligenţei copiilor din ţara noastră. La solicitarea Ministerului Muncii, a înfiinţat un *Centru cu laborator de cercetare în domeniul psihologiei agrare la Dragomireşti Vale* pentru studiul învăţării profesiunilor din agricultură (conducători auto, tractorişti etc.) şi elaborarea unor profesiograme şi psihoprofesiograme care să contribuie la optimizarea muncilor agricole. Concomitent a publicat un „Buletin de psihologie agrară", apărut în mai multe numere. S-a bucurat de sprijinul şotului, Bucur Şchiopu, care în perioada aceea era Ministrul Agriculturii. ***Decoraţii, premii, recunoaşteri şi distincţii:*** Ordinul Muncii clasa a III-a (1964); Medalia celei de-a 25-a aniversări a proclamării Republicii (1969); Medalia aniversării a 30 de ani de la proclamarea Republicii (1974); Ordinul 23 August clasa a IV-a (1974). Premiul Ministerului Educaţiei şi Învăţământului pentru lucrarea *Psihologia copilului* (1967); Premiul de Excelenţă din partea Canalului Cultural al Societăţii Române de Radiodifuziune (1999). Diploma „1000 World leaders of influence" acordată de ABI (America Bigraphical Institute) – SUA (1999); Ordinul „Meritul Cultural" în grad de Cavaler (2004); „Living legend" IBC Anglia (2004); Diploma membru de onoare a Societăţii „Pro Humanitas" (1994); Diploma 2000 Outstanging Intelectuals of the 20th Century, acordată de International Biographical Centre din Cambridge (2000). Biografia sa a fost inclusă în vol. IX al publicaţiei „World Who is Who Women" (1987) coordonată de International Biographical Centre din Cambridge. ***Participări la evenimente ştiinţifice:*** a organizat, condus şi a fost membră în comitetele de organizare a numeroase sesiuni ştiinţifice naţionale şi a participat cu comunicări ştiinţifice de valoare la manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale: Congresul Internaţional de Psihologie aplicată: Copenhaga (1961), Amsterdam (1968), Montreal (1969, 1974); Congresul Internaţional de Psihologie ştiinţifică: Paris (1969, 1977); Congresele CAER de psihologie: Sofia (1964), Berlin (1967), Bratislava (1968), Varşovia (1969), ca preşedinte a Delegaţiei române; Congresul Internaţional al Femeilor (Stockholm, 1969); Congresul Internaţional al Copilului, de la Casa Alba, SUA, 1972 etc. A organizat şi condus conferinţe naţionale de psihologie (1966, 1968 ş.a.) la Institutul de psihologie, Catedra de Psihologie a Universităţii Bucureşti, Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice stimulând cercetătorii în prezentarea şi publicarea rezultatelor cercetărilor psihologice din România. ***Publicaţii (selectiv):*** a publicat peste 200 de studii, articole şi lucrări ştiinţifice în reviste de specialitate şi un număr de 26 de volume de autor unic, coautor sau coord., apărute în edituri de prestigiu din ţară. **1.** ***Volume proprii:*** *Curs de psihologia copilului* (vol. I – 1955, vol. II – 1956,

TUB); *Psihologia copilului* (1963, Premiul Ministerului Învățământului; ed. a II-a 1967); *Dezvoltarea operativității gândirii copilului de la 7-11 ani* (1966); *Psihologia copilului* (1967, ediție premiată de Ministerul Învățământului); *Psihologia copilului* (1968, 1982); *Criza de originalitate la adolescenți* (1970, 1999); *Introducere în psihodiagnostic* (TUB, ed. I – 1970, ed. a II-a – 1976, ed. a III-a – 2002; lucrare de pionierat); *Psihologia vârstelor. Ciclurile vieții* (1978, 1981, 1995); *Adolescența* (1989); *Psihologia artelor* (1999); *Introducere în psihodiagnostic* (2002); *Psihologia diferențială* (2006, 2 vol.); *Istoria psihologiei* (2007); *Psihologia modernă* (2008); *Psihologia copilului* (2009); **2. *Volume coautor***: *Orizonturi, opinii şi probleme* (1968); *Psihologia şi viața* (1969); *Cartea tinerelor fete* (1970, trad. în lb. rusă şi maghiară); *Orientarea şcolară şi profesională* (1972, CMUB; autor principal); *Creşa, mediu educativ* (1980); *Psihologia generală şi a copilului. Manual pentru clasele a IX-a – a X-a licee pedagogice* (1980, 1985); *Adolescență, personalitate, limbaj* (1989); *Psihologia vârstelor* (1997); *Psihologia* (1999). **3. *Volume coordonate sau editate:*** *Probleme psihologice ale jocului şi distracțiilor* (1969); *Criza de originalitate la adolescenți* (1979, coord. şi autor); *Dicționar enciclopedic de psihologie* (1979, CMUB, 3 vol.); *Psihologia educației şi dezvoltării*, volum apărut în seria *Sinteze de psihologie contemporană*, vol. III (1983, coord. şi coautor); *Dicționar de psihologie* (1997). **4. *Volume de poezii (selectiv):*** *Drum printre zodii* (1939); *Cer troglodit* (1942); *Poeme* (1967), *Reîntoarcerile* (1973); *Peisaj interior* (1970); *Antologia poeziei canadiene franceze* (1976, în colab. cu Al. Andrițoiu); *Mărturisiri de noapte* (1980); *Peisaj interior* (1980), *Pendul cosmic* (1984); *La marginea timpului care îşi caută umbra* (2004). A publicat în periodicele „România literară", „Luceafărul", „Contemporanul", „Familia" şi „Tribuna şcolii". A făcut cunoscute, în România, aspecte ale liricii eschimose şi creația poetului canadian Emile Nelligan. ***Aprecieri:*** *„Ursula Şchiopu a fost un excelent profesor cu o prodigioasă carieră didactică, a fost admirată şi iubită de toți studenții şi doctoranzii săi pe care i-a îngrijit, educat şi crescut, ca o adevărată mamă. A condus peste 52 de doctoranzi din țară şi străinătate. S-a bucurat de stima şi respectul cuvenit din partea colegilor de breaslă. Multe dintre ideile sale prețioase au fost deja preluate, aprofundate şi duse mai departe de cei care i-au fost mai întâi studenți, doctoranzi şi apoi colegi, devenind, la rândul lor, mari personalități în psihologia românească. Viitorii studenți, doctoranzi şi tineri cercetători vor avea în persoana Ursulei Şchiopu un exemplu demn de urmat... Îi mulțumim prof. Ursula Şchiopu pentru tot ce a făcut pentru noi, pentru Institutul de psihologie, pentru revistele de psihologie, pentru afirmarea şi dezvoltarea pe căi noi a psihologiei româneşti, pentru tezaurul de idei pe care ni l-a lăsat moştenire, pentru tot ce a făcute pentru cultura şi țara noastră"* (C. Voicu, 2015, p. 152). ***„Doamna psihologiei româneşti"*** (M. Gârboveanu Iancu, 2020, p. 179): *„pe bună dreptate aşa a fost apreciată de către studenți, cercetători, psihologi şi colegi, cu acest sublim nume. Era în permanență zâmbitoare şi optimistă. Casa ei era deschisă în permanență oricui voia să o viziteze şi primea pe oricine cu mare bucurie. S-a remarcat prin generozitate, înțelepciune, onoare, prestigiu şi respect. Avea un dar unic în a detensiona situațiile şi relațiile conflictuale, de a stimula tinerii, de a iniția cursuri, proiecte de cercetare şi lucrări ştiințifice, de a coopera şi antrena pe cei din jur, iar în final ceda toate acestea celor doritori cu o generozitate rar de întâlnit. La şedințele Asociației de psihologie, în momentele cele mai tensionante şi conflictuale, când se ridica şi începea să vorbească, sala devenea mută,*

totul se lumina şi parcă un soare nou răsărea. Era numai zâmbet şi viziune, o Filosofie originală a vieții şi înțelepciunii, o penetrare inteligentă a viitorului, toate susținute de un suflu şi dar poetic de nedescris. A trăit 97 de ani şi a predat până în ultimii ani de viață. Este pe locul doi ca longevitate între psihologi, după Mariana Roşca care a trăit 99 de ani. A plecat cu acelaşi zâmbet în lumea de dincolo" (P. Mureşan, Canada, din memorie şi amintiri, octombrie 2022). *„[...] în permanență avea un gând sau o ipoteză care trebuia verificată. A muncit mult şi cu mult elan (aşa era dânsa), mereu înainte, cu idei noi, un om modest, generos peste poate, cu dorința de a căuta, a cunoaşte, de a descifra necunoscutul, cu bunătate şi, mai ales, iubire de copii şi oameni [...] Profesor doctor Ursula Şchiopu rămâne reper şi model de exigență, de dragoste şi profesionalism pentru multe generații de acum încolo. Numeroase universități din țara noastră îi folosesc lucrările în studiul psihologiei şi psihopedagogiei. Contribuțiile Doamnei Ursula Şchiopu sunt actuale şi utile domeniului Psihologie pentru care «Doamna Psihologiei Româneşti» (s.n.) este păstrată în amintirile noastre"* (M. Gârboveanu Iancu, 2020, p. 182). *„A fost marea doamnă a psihologiei româneşti! Cu sufletul ei cald şi vocea blajină îşi cânta cursurile de Psihologia copilului şi Psihologia vârstelor. Pe față avea constant lumină şi o umbră de zâmbet, semn al zâmbetului său interior constant"* (Ion Mânzat). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Voicu, C. (2015). *In Memoriam. Ursula Mariana Şchiopu* (30.VII.1918 – 27.II.2015). „Revista de psihologie", 61(2), 149-152; Şchiopu, U. (1997, coord.). *Dicționar de psihologie*, Bucureşti, Editura Babel, pp. 677-678; Gârboveanu Iancu, M. (2020). *In Memoriam. Cuvânt de suflet. Ursula Şchiopu – omagiu la centenar*. „Revista de psihologie", 66(2), 179-182; Stan, A. (2017). *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*. Editura Universității „Al.I. Cuza", Iaşi, p. 784; Văduva-Poenaru, I. (ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului*. Vol. V (J-W). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 407-409; Petroman, P. şi Petroman, I. (coord). (2008). *Personalități de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă*. III. Editura Eurostampa, Timişoara, pp. 346-353.

ŞLEAHTIȚCHI, MIHAIL (n. 17 martie 1956, comuna Târnova, raionul Donduşeni, Republica Moldova). Psiholog, cercetător academic şi profesor universitar român din Republica Moldova. ***Studii:*** absolvent al Facultății de Fizică-Matematică, Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți, Republica Moldova (1974-1979); doctoratul Universității Pedagogice de Stat din Moscova, profilul *Teoria şi istoria pedagogiei* (1984-1987); doctoratul Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi, profilul *Psihologie* (1993-1997); post-doctoratul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chişinău, profilul *Psihologie socială* (2010-2018). ***Grade ştiințifice:*** doctor în teoria şi istoria pedagogiei cu teza *Valențele educaționale ale învățământului politehnic*, Universitatea Pedagogică de Stat din Moscova, cond. şt. acad. Alexei Piskunov, 21 decembrie 1987; doctor în psihologie cu teza *Liderii şi reprezentarea lor socială*, cond. şt. prof. univ. dr. Adrian Neculau, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi, 23 decembrie 1998; doctor

habilitat/*docteur* d'État în Psihologie socială la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chişinău, 15 octombrie 2019. ***Ascendență academică:*** lector-asistent, Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți, Catedra Pedagogie generală; lector stagiar-cercetător, Universitatea Pedagogică de Stat din Moscova (1983-1987); lector superior (1988-1990), conf. univ. (1990-2001) la Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți. Catedre: Pedagogie generală, Drept şi Discipline Socio-juridice; profesor *ad interim*, Universitatea de Stat „A. Russo", Bălți, Catedra Discipline Socio-juridice şi Umanistice (2001-2005); conf. univ., Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Chişinău), Catedra Psihosociologie şi Asistență Socială (2005-2009); prof. univ., Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Chişinău), Catedra Psihologie (2016-2017); prof. univ. Academia de Administrare Publică pe lângă guvernul Republicii Moldova (Chişinău), Catedra Ştiințe Administrative (2017 – prezent). ***Poziții în cercetarea ştiințifică (selectiv):*** membru asociat al „Laboratoire europeen de psichologie sociale" (2003-2005, Paris); academician (membru titular) al „International Teacher's Traning Academy of Science" (2004 – prezent, Moscova); cercetător ştiințific coordonator la Institutul de Ştiințe ale Educației, Sectoarele Management educațional & Psihosociologia educației şi Incluziune şcolară (2010-2017, Chişinău); cercetător ştiințific superior la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chişinău (2012-2014); cercetător ştiințific superior la Universitatea de Stat „ A. Russo" din Bălți (2015-2018); cercetător ştiințific superior la Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău (2015-2019); cercetător ştiințific superior la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chişinău (2015-2018); membru titular al Şcolii Doctorale de Psihologie din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă", Chişinău (2018 – prezent); cercetător principal la Academia de Administrare Publică de pe lângă guvernul Republicii Moldova (2021 – prezent). ***Poziții în administrația academică***: şef Catedre Pedagogie generală (1990-1994), Drept şi Discipline Socio-juridice (1998-1999), Discipline Socio-juridce şi Umanistice (1999-2005) şi decan (1992-1994) al Facultății Pedagogie-Psihologie din cadrul Universității de Stat „A. Russo" din Bălți; şef al Catedrei Psihosociologie şi Asistență Socială din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova (2005-2007); vicerector al Universității Libere Internaționale din Moldova (2006-2009); membru al Consiliului pentru Dezvoltare Strategică şi Instituțională (CDSI) din cadrul Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți (2015-2020); vicerector pentru cercetare al Universității Libere Internaționale din Moldova (ULIM), preşedinte al Consiliului Ştiințific ULIM (2016-2017); membru al Senatului Academiei de Administrare Publică de pe lângă guvernul Republicii Moldova (2019 – prezent); membru titular al Consiliului Ştiințific din cadrul Academiei de Administrare Publică de pe lângă guvernul Republicii Moldova (2019 – prezent). ***Poziții management strategic în învățământ şi cercetare:*** deputat în Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XVIII-a, Secretar al Comisiei parlamentare „Cultură, educație, cercetare, tineret, sport şi mass-media" (2009-2010); deputat în Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XIX-a, preşedinte al Comisiei parlamentare „Cultură, educație, cercetare, tineret, sport şi mass-media" (2010-2011); guvernul Republicii Moldova,

Ministerul Educației, Ministru al Educației (2011-2012); președinția Republicii Moldova, consilier al Președintelui Republicii Moldova în domeniul culturii, învățământului și științei (2012-2016). ***Poziții în asigurarea/evaluarea calității în învățământ și cercetare:*** membru titular al Comisiei de Experți în Pedagogie și Psihologie din cadrul Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA), Chișinău (2006-2011); expert independent al proiectelor de cercetare în sfera științei și inovării (din cadrul Instituției Publice „Consiliul Consultativ de Expertiză al Academiei de Științe a Moldovei") (2015-2018); expert în cadrul Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC), membru titular al Comisiei de experți în Științele Educației și Psihologie, Chișinău (2020 – prezent); Evaluator internațional în cadrul Agenției Române pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ARACIS), București (2021 – prezent). ***Mobilitate academică (selectiv):*** Oficiul Britanic pentru Standarde în Educație (OFSTED), Serviciile psihopedagogice/asistențiale pentru copii sau/și tineri din Islington, Croydon și Bromley (Marea Britanie, London) (august 2011); Universitatea Otto-von-Guericke/ Departamentul Educație vocațională și Dezvoltarea Resurselor Umane (Germania, Magdeburg), Institutul Federal de Pregătire Profesională/BIBB (Bonn) & Centrele de Instruire Profesională ale Camerei Meșteșugarilor din Koblenz (Germania) (iunie, 2011); National Center for Social and Judicial Studies, Cairo (ianuarie 2010); Maison des sciences de l'Homme, Paris (iunie 2005); École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris (martie 2004); Maison des sciences de l'Homme, Paris (septembrie 2003); The International Rehabilitation Centre for the Victimis of Wars and Totalitarian Regimes, Kiev (martie 2002); CMA of Minnesota, SUA, Minneapolis (noiembrie-decembrie 2000); Universitatea „Al.I. Cuza", Iași (noiembrie-decembrie 1998); Universitatea din București (mai 1994); Academia de Studii Pedagogice, Moscova (noiembrie 1990); Universitatea Pedagogică din Moscova (noiembrie-decembrie 1988); Universitatea Pedagogică din Moscova (martie-aprilie 1983). ***Afilieri profesionale și academice:*** membru al Societății Psihiatrilor, Narcologilor, Psihoterapeuților și Psihologilor Clinicieni din Moldova (2018 – prezent); membru al Asociației Academice de Cultură, Educație, Știință și Artă din Moldova (2016 – prezent); membru al Asociației Generale a Învățătorilor din România – Filiala din Republica Moldova (2011 – prezent); membru al Asociației Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova (2007 – prezent); membru al Asociației de Criminologie din Republica Moldova (2002 – prezent); membru al Prezidiumului Consiliului Național al Ligii Pedagogilor din Republica Moldova (1997-2000); membru al Asociației Psihologilor din Republica Moldova (1995 – prezent); membru al Ligii Pedagogilor din Republica Moldova (1993-2000). ***Titluri academice onorifice:*** academician (membru titular) al International Teacher's Traning Academy of Science, Moscova (2004 – prezent); membru corespondent al International Teacher's Traning Academy of Science, Moscova (2003-2004); Titlul onorific „Om Emerit" conferit de Președintele Republicii Moldova pentru merite deosebite în promovarea procesului educațional, activitate metodico-didactică și științifică prodigioasă și pentru înalt profesionalism (2016). ***Activitate didactică:*** **1. *Cursuri licență:***

Psihologie socială, Statistică socială, Etică şi deontologie profesională (Universitatea Americană din Moldova, Facultatea Ştiinţe Socio-Umane); Psihologie cognitivă, Psihologie socială, Psihologie judiciară (Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălţi, Facultatea Psihologie şi Asistenţă Socială/Ştiinţe ale Educaţiei, Psihologie şi Arte & Facultatea de Drept); Psihologie socială şi organizaţională, Psihosociologia organizaţiilor, Psihologie managerială, Psihologie economică şi managerială, Management organizaţional, Pedagogie socială (Universitatea Liberă Internaţională din Moldova, Facultatea Psihologie şi Asistenţă Socială). **2.** ***Cursuri masterat:*** Psihologia influenţei sociale, Psihologie organizaţională, Psihologie managerială, Psihologia relaţiilor inter-grup, Cercetarea calitativă în psihologie, Psihologia succesului, Strategii de securizare psihologică (Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei); Psihosociologia organizaţiei, Dezvoltarea profesională a personalului, Evaluarea performanţelor şi dezvoltarea resurselor umane (Academia de Studii Economice din Moldova, Departamentul Resurse umane, Afaceri publice şi Comunicare); Tehnici avansate de comunicare şi negociere, Psihologie managerială, Cultura mediului organizaţional (Universitatea de Studii Politice şi Economice Europene „Constantin Stere", Facultatea Relaţii internaţionale şi Ştiinţe socio-umane); Psihoterapia raţional-emotivă, Psihoterapie cognitivă, Psihoterapie integrativă, Psihosociologia divorţului, Educaţie familială şi consilierea familiilor aflate în dificultate (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Facultatea Psihologie, Psihopedagogie specială şi Asistenţă Socială); Psihologia conducerii, Psihologia managementului public, Metode şi tehnici de cercetare în ştiinţele sociale (Academia de Administrare Publică de pe lângă guvernul Republicii Moldova, Catedra Ştiinţele Administrării); Strategii şi tehnici de manipulare comportamentală, Victimologie, Psihologia mărturiei judiciare, Consilierea psihologică în mediul penitenciar, Asistenţa psihologică în sistemul de probaţiune (Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălţi, Facultatea Psihologie şi Asistenţă Socială/Ştiinţe ale Educaţiei, Psihologie şi Arte). **3.** ***Cursuri doctorat:*** Metodologia cercetării ştiinţifice (Academia de Administrare Publică de pe lângă guvernul Republicii Moldova, Şcoala Doctorală AAP); Abordarea istorică în cercetarea fenomenelor pedagogice (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Şcoala Doctorală „Ştiinţele Educaţiei"). ***Cercetări şi contribuţii ştiinţifice:*** „Liderii în dinamica reprezentării sociale: fundamente epistemologice şi paradigme experimentale – rezultate: proiectarea, edificarea şi lansarea unei platforme epistemico-empirice inedite cu referire la dinamicitatea procesului de reprezentare socială a liderilor"; este primul studiu de extracţie psihosociologică care oferă o viziune unitară asupra principiilor, condiţiilor şi metodelor care fac posibilă relevarea şi explicarea transformabilităţii „teoriilor colective" despre „favoriţii puterii" în funcţie de natura grupurilor care emit aceste teorii (1994-2018); „Memoria socială postcomunism" – rezultate: proiectarea, edificarea şi lansarea unei platforme epistemico-empirice inedite cu referire la memoria socială şi particularităţile manifestării ei în postcomunism (1999-2000); „Condiţiile libertăţii în postcomunism" – rezultate: proiectarea, edificarea şi lansarea unei viziuni epistemico-empirice inedite asupra libertăţi şi formelor ei de manifestare în postcomunism

(2000-2001); „Democraţie şi manipulare în postcomunism" – rezultate: proiectarea, edificarea şi lansarea unei proiecţii epistemice inedite cu referire la manipulare şi particularităţile manifestării ei în postcomunism (2001-2002); „Literatura ca spaţiu al reprezentărilor" – rezultate: elaborarea, fundamentarea teoretică şi validarea experimentală a conceptului de spaţiu literar al reprezentărilor sociale (2011-2014); „Literatura în spaţiul reprezentărilor: între Est şi Vest" – rezultate: elaborarea unei viziuni unitare asupra principiilor, condiţiilor şi metodelor care fac posibilă reprezentarea socială a scriitorului, scrisului şi operei literare (2015-2019). ***Diplome, medalii, ordine, distincţii:*** Ordinu l „Sfântul Ierarh Iacob Putneanul" conferit de către Arhiepiscopatul Sucevei şi Rădăuţilor, în semn de recunoştinţă pentru bogata activitate pastoral-misionară şi cultural-editorială, pentru capacitatea de a dărui aproapelui şansa unei educaţii ziditoare, a continuităţii cultural-lingvistice şi a echităţii sociale (2021); Diploma de Excelenţă a Uniunii Avocaţilor din Moldova decernată în semn de recunoştinţă pentru implicare activă în procesul de instruire iniţială şi continuă a avocaţilor din Republica Moldova (2020); Diploma de Onoare a Universităţii de Stat „Alecu Russo" din Bălţi decernată în semn de înaltă apreciere şi recunoştinţă pentru contribuţii deosebite în promovarea culturii, calităţii în educaţie şi cercetare şi pentru fidelitate faţă de instituţie (2020); Diplomă de Excelenţă acordată de Lumen Research Center în Social and Humanistic Sciences (2017, Iaşi); Medalia de Aur a Universităţii Tehnice a Moldovei pentru rezultate marcante în activitatea profesională şi contribuţii esenţiale în dezvoltarea şi consolidarea universităţii (2014); Medalia jubiliară „60 de ani de la fondarea primelor instituţii academice din Republica Moldova" decernată de către Academia de Ştiinţe din Moldova (Chişinău), pentru cercetări reuşite în domeniile pedagogiei şi psihologiei (2011); Ordinul ULIM conferit prin decizia Senatului Universităţii Libere Internaţionale din Moldova, Chişinău (2011); Diploma Ministerului Educaţiei şi Tineretului al Republicii Moldova decernată în semn de recunoştinţă pentru profesionalismul înalt, devotamentul acordat sistemului de învăţământ şi aportul adus în realizarea demersului educaţional (2008). ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** naţionale (20) şi internaţionale (17). ***Publicaţii (selectiv):*** **1. *Monografii/Cărţi de specialitate:*** *Universul reprezentărilor sociale. Studiu teoretic* (1995); *Liderii* (1998); *Eseu asupra reprezentării puterii* (1999); *Tratat de analiză structurală a reprezentărilor sociale* (2016); *Panopticum. Tehnici speciale de pătrundere în adâncul reprezentărilor sociale* (2018); *Imaginabilis. O introducere în teoria reprezentărilor sociale* (2020). **2. *Dicţionare:*** *Personalităţi proeminente din domeniul istoriei pedagogiei universale şi naţionale. Dicţionar rus-român* (1992); *Dicţionar de pedagogie muzicală: rus-român* (1994); *Dicţionar de psihologie şi pedagogie: rus-român* (1995, 30.000 de termeni); *Psihopedagogia de la A la Z. Dicţionar român-englez* (1996, în colab.). **3. *Volume academice (coordonator şi autor):*** *Psihopedagogie socială* (1995); *Clasic şi modern în psihopedagogia socială* (1996); *Câmpul social. Intervenţii psihologice şi pedagogice* (1996); *Anatomia societăţii post totalitare* (2002); *Manipularea în post totalitarism* (2008). **4. *Capitole şi studii în volume academice:*** „Reprezentările sociale – un fenomen în plină ascensiune". În: Şleahtiţchi, M. (2018, coord.). *Literatură, reprezentări, negocieri*, pp. 9-36; „Scriitorii ca obiect al reprezentării

sociale". În: Şleahtițchi, M. (2018, coord.). *Literatură, reprezentări, negocieri*, pp. 37-55; „Liderii ca obiect al reprezentării sociale". În: Briceag, S. (2017, coord.). *Structura şi dinamica personalității umane în epoca globalizării: perspective psiho-socio-pedagogice,* pp. 8-20; „Statutul reprezentărilor sociale". În: Briceag, S. (2017, coord.). *Familia în spațiul reprezentărilor sociale: definiții, concepții, reflecții*, pp. 70-95; „Facerea reprezentărilor sociale". În: Briceag, S. (2017, coord.). *Familia în spațiul reprezentărilor sociale: definiții, concepții, reflecții*, pp. 96-15; „Prefacerea reprezentărilor sociale". În: Briceag, S. (2017, coord.*). Familia în spațiul reprezentărilor sociale: definiții, concepții, reflecții,* pp. 116-120*;* „Desfacerea reprezentărilor sociale". În: Briceag, S. (2017, coord.). *Familia în spațiul reprezentărilor sociale: definiții, concepții, reflecții,* pp. 121-131.
5. ***Alte publicații:*** 10 studii publicate în reviste internaționale de specialitate; 42 studii publicate în reviste din Registrul național al revistelor ştiințifice (Categoria B & Categoria C); 23 comunicări şi teze ale comunicărilor apărute în volumele evenimentelor ştiințifice naționale şi internaționale. ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; *Curriculum Vitae. Europass. Şleahtițchi Mihail*, 2022. Obținut de la autor, 4 mai 2022.

ŞTEFĂNESCU-GOANGĂ, FLORIAN (n. 5 aprilie 1881, Curtea de Argeş – d. 26 martie 1958, Bucureşti). Psiholog şi politician român, ilustru profesor de psihologie şi personalitate marcantă a Universității „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca. Este considerat întemeietorul psihologiei experimentale în România şi a primei şcoli româneşti de psihologie. Urmează şcoala primară la Curtea de Argeş, după care cursurile Liceului „Matei Basarab" din Bucureşti (1899). Licențiat al Facultății de Drept (1904) şi *„Magna cum laude"* al Facultății de Filosofie şi Litere (1905) având ca profesori printre alții pe Titu Maiorescu la Filosofie şi Constantin Rădulescu-Motru la Psihologie. A studiat şi colaborat la Leipzig cu Wilhelm Wundt (1908-1911), fondatorul psihologiei ca ştiință experimentală (1879), în al cărui laborator şi-a elaborat şi susținut teza de doctorat intitulată *Experimentelle Untersuchungen zur Gefühlsbetonnung der Farben* (*Cercetări experimentale asupra tonalității afective a culorilor*) (11 noiembrie 1911, data de pe Diplomă semnată de Wilhelm Wundt), lucrare de psihologie experimentală publicată în revista lui Wundt „Psychologischen Studien". Pentru rigoarea ei experimentală şi rezultatele obținute, lucrarea a fost citată de G. Dumas (*Traité de psychologie)* şi S.L. Rubinstein (*Osnovî obscei psihologhii*) şi republicată în Franța (1932), URSS (1940), Germania 1964) şi SUA (1972). ***Ascendență academică:*** după obținerea licenței (1905) a fost numit ca profesor titular provizoriu şi lucrează pentru o perioadă scurtă la Craiova la Şcoala Comercială şi la Şcoala Normală, după care este transferat la Liceul „Vasile Alecsandri" din Galați (15 septembrie 1906 – 1 octombrie 1908), unde se titularizează şi primeşte titlul definitiv pentru specializările de Limba Română şi Filosofie. A luat examenul de capacitate în 1907 la specialitățile principale Limba Română şi Filosofie şi, secundare, Dreptul şi Economia politică. În 1908 se

căsătoreşte cu Elena Papadopol, de origine greacă din Galaţi, provenind dintr-o familie bogată. Cu sprijinul material generos al soţiei şi însoţit de aceasta pleacă în 1908 la Leipzig pentru a-şi continua studiile în Psihologie. I s-a aprobat un concediu de studii de aproape trei ani (1 octombrie 1908 – 1 iulie 1911), după care un concediu pentru lucrări ştiinţifice de aproape un an (1 octombrie 1912 – 1 iulie 1913). Acestea sunt urmate de un nou concediu pentru studii în străinătate (1 septembrie 1913 – 1 iulie 1914). Susţine teza de doctorat în 1911 la Leipzig pe baza studiilor şi experimentelor efectuate în Laboratorul de Psihologie experimentală al lui W. Wundt. La câţiva ani după întoarcerea în ţară din Germania (1911) izbucneşte Primul Război Mondial şi este mobilizat făcând întreaga campanie 1916-1918 ca ofiţer de artilerie. După război a fost numit profesor la Universitatea „Dacia Superioară" din Cluj-Napoca (1919-1948) printr-o scrisoare primită la Galaţi din partea Consiliului Dirigent Român, Sibiu, la data de 1 septembrie 1919, prin care este informat că, Consiliul Dirigent pentru Transilvania, Banat şi părţile ungurene locuite de români, la recomandarea Comisiei universitare, l-a numit în şedinţă din 20 august 1919 ca profesor agregat (extraordinar) la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Cluj-Napoca pentru Catedra de Psihologie experimentală cu disciplinele: Psihologie infantilă, Psihologie animală, Psihologie comparată şi Psihologei socială. Era o perioadă de efervescenţă şi înaltă cultură instituţională în promovarea talentelor universitate formate în universităţile apusene. Universitatea din Cluj-Napoca a fost inaugurată, oficial, după Primul Război Mondial şi întregirea neamului, în prezenţa regelui, a reginei şi a unui numeros public prin festivităţile din 2-4 februarie 1920. ***Şt-G.F.*** înfiinţează în 1921 primul Laborator de psihologie experimentală la Cluj-Napoca pe care îl dotează cu aparatură modernă Zimmermann şi Moede din Germania şi ţine cursuri de iniţiere practică: Introducere în tehnica experimental şi statistică şi Exerciţii practice de laborator. Devine şef al Catedrei de Psihologie a Universităţii „Dacia Superioară" din Cluj-Napoca (din anul 1919), fondator şi director al Institutului de Psihologie Experimentală, Comparată şi Aplicată (începând cu anul 1922, prin transformarea laboratorului de psihologie experimentală în institut) şi rector al Universităţii clujene „Regele Ferdinand I" (19321940), noua denumire, începând din 1927, a Universităţii „Dacia Superioară". Este numit profesor titular la Catedra de Psihologie de către Ministerul Instrucţiunii pe data de 18 iulie 1923. ***Funcţii politice şi administrative – consecinţe dramatice:*** Senator al Universităţii „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca în guvernul Brătianu (1926-1928); directorul şi reorganizatorul căminului studenţesc „Avram Iancu"; fondator şi secretar general al Extensiunii Universitare; Subsecretar de stat la Ministerul Instrucţiunii Publice (29 august 1936 – 14 noiembrie 1937) şi Ministerul Educaţiei Naţionale (noiembrie – decembrie 1937), în perioada guvernului Gheorghe Tătărescu; rector al Universităţii „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca (1932-1940). A fost secretar al Asociaţiei „Extensiunea universitară" între 1924-1930. Ca rector s-a opus cu vehemenţă implicării politice a universităţilor şi a interzis cu desăvârşire propaganda de orice fel în mediul universitar, ceea ce i-a atras represalii de neimaginat atât din partea Partidului Mişcarea Legionară, cât şi a regimului

comunist. Astfel, în seara zilei de luni, 28 noiembrie 1938, orele 17, trei studenți extremişti, membri ai Mişcării Legionare, au încercat să-l asasineze. A scăpat cu viață ca prin minune, dar cu răni grave (două gloanțe din cele şase trase, i-au străpuns corpul) şi i-au trebuit patru luni de spitalizare pentru refacere. Agentul de poliție care răspundea de protecția lui ca rector a fost ucis pe loc. Consecvent principiilor de independență academică a universităților, în 1947 profesorul ***Şt.-G.F***. a încercat să contribuie la îmbunătățirea noii legi a învățământului şi a formulat un amendament prin care cerea ca politica să se oprească la porțile universității. A fost catalogat ca reacționar, duşman înverşunat al poporului, vrăjmaş al democrației etc. într-un articol intitulat „Universitatea nu e o țară a nimănui" scris de Nestor Ignat, reprezentantul presei comuniste, care concluziona că universitatea este o şcoală a poporului în care ***Şt.-G.F.*** nu are ce căuta. Drept urmare a fost pensionat în 1948, iar doi ani mai târziu, la vârsta de 69 de ani, este arestat şi întemnițat, pentru cinci ani şi două luni (A. Neculau, 2012, p. 16). ***Drama arestării şi anii de închisoare comunistă:*** în contextual epurărilor politice comuniste din învățământul superior (Decizie a Ministerului Educației Naționale în baza Art. 55 din Legea nr. 139/1947, cu Decizia nr. 18 din 13 august 1947, a Comisiei ministeriale pentru redresarea economică şi propunerile Comisiei interministeriale pentru raționalizarea Învățământului superior, prin care au fost „comprimați" 1500 de membrii ai corpului didactic din învățământul universitar din întreaga țară) este pensionat în 1948. Este arestat de către regimul comunist în noaptea de 5/6 mai 1950 şi transportat la închisoarea din Sighet la 7 mai 1950, fiind încarcerat între anii 1950-1955 pentru funcțiile de conducere politice şi de stat avute în guvernele Partidului Liberal: rector al Universității „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca, senator, subsecretar de stat în guvernul Gheorghe Tătărescu. A stat cinci ani şi două luni în închisoare. Nu a fost anchetat sau judecat, iar la eliberare, 5 iulie 1955, i s-a spus că nu are nicio vină, dar nu i s-a restituit nimic din bunurile sechestrate. După arestare şi încarcerare, familia formată din şapte persoane i-a fost evacuată din apartament, i s-au confiscat şi înstrăinat proprietățile (apartamentul din Bucureşti şi casa de la Cluj), i s-au ridicat bunurile personale (mobilă, tablouri, covoare, veselă etc., chiar şi îmbrăcămintea şi lenjeria personală i-au fost înstrăinate, furate). I s-a luat biblioteca de peste opt sute de volume, manuscrisele, fişele de lucru, corespondența. Multe dintre acestea au intrat în „proprietatea statului" sau au fost distruse, arse. Nu i s-a mai înapoiat sau restituit nimic niciodată, nici casa din Cluj şi nici alte bunuri. La ieşirea din închisoare, într-un memoriu adresat lui Miron Constantinescu, sociolog cu funcții importante în noul regim comunist, prin care cerea disperat ajutor de supraviețuire, nota: *„Am ieşit din închisoare bolnav. Sănătatea mea este serios zdruncinată... sufăr de reumatism şi de o boală gravă de inimă... N-am locuință, nici măcar îmbrăcămintea necesară..."*. Dar fondatorul psihologiei experimentale în România, n-a primit niciodată răspuns (A. Necula, 2012, p. 16). ***Poziții de conducere academică:*** ales ca rector al Universității „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca (19321940) s-a dovedit a fi un foarte bun organizator al vieții academice şi universitare promovând un spirit european plin de inițiative şi idei. A reformat structura organizatorică a universității, a inițiat regulamente şi

legi noi şi a înfiinţat „Oficiul Universitar" cu o structură de şase servicii: 1. Serviciul de informaţii şi documentare asupra vieţii universitare; 2. Asistenţă medicală şi psihologică a studenţilor; 3. Asistenţă socială; 4. Educaţie fizică; 5. Turism universitar; 6. Orientare profesională academică. A depus eforturi pentru dotarea universităţii cu laboratoare moderne, săli accesibile de lectură, biblioteci, clinici, cămine, tipografie, cantine, spaţii de destindere şi recreaţie. A încercat să rezolve probleme legate de sexualitatea în şcoală, dorea o reformare a învăţământului şcolar prin instituirea de medici şcolari. În 1924 împreună cu sociologul Virgil Bărbat au înfiinţat Asociaţia „Extensia Universitara" pentru răspândirea şi dezbaterea populară a cunoştinţelor şi ideilor academice prin conferinţe şi publicaţii de popularizare. ***Titluri academice onorifice:*** a fost ales în 1937 ca membru corespondent al Academiei Române, titlu academic anulat în 1948 de către regimul comunist şi reinstituit în iulie 1990. ***Activitate didactică:*** a predat o varietate de teme şi cursuri de psihologie, de la discipline aplicate ca psihologia muncii, psihologia şcolară (psihologia copilului, psihodiagnostic) şi psihologia clinică (deficienţă mintală, psihodiagnostic), orientare profesională, până la teme specifice unor discipline fundamentale ca Psihologie generală, Psihologie diferenţială şi individuală, Psihologie socială. În predare şi cercetare a acordat o importanţă deosebită metodei experimentale şi statistice punând bazele unei şcoli de psihologie cu orientare experimentală practic-aplicativă. Deşi a fost adept al psihologiei biologice, a avut totuşi o orientare pragmatică, social comportamentalistă prin care s-a distanţat oarecum de experimentalismul strict de laborator specific şcolii de la Leipzig la care s-a format. Între anii 1927-1930 a iniţiat, organizat şi coordonat *cursuri de iniţiere şi de perfecţionare* pentru învăţătorii şi profesorii care se ocupau cu educarea copiilor cu deficienţe mintale, cu deficienţe senzoriale sau cu tulburări comportamentale, fiind preocupat de difuzarea rezultatelor cercetărilor psihopedagogice în rândul personalului didactic. Dincolo de eforturile susţinute pentru crearea unui învăţământ psihologic universitar cu o bază materială modernă (laboratoare, amfiteatre, săli de lectură, aparatură, bibliotecă, tipografie etc.), orientarea şi obiectivul principal vizionar al lui ***Şt.-G.F.*** a fost formarea unei noi generaţii academice din care s-au afirmat personalităţi în domeniul psihologiei şi în domeniile învecinate (pedagogie, literatură, estetică etc.). Astfel, în 1938, ***Şt.-G.F.*** scria cu mândrie şi satisfacţie academică: „Am pregătit din cei mai distinşi elevi ai mei o pleiadă de cercetători, specializându-i în diferite ramuri ale psihologiei teoretice şi aplicate. Această pregătire, care constituie una din operele cu care mă mândresc mai mult, mi-a răpit mult timp şi mi-a impus mari sforţări. A fost mai întâi foarte greu să desprind din marea masă a studenţilor pe cei mai distinşi dintre ei şi să-i atrag în domeniul cercetărilor de psihologie experimentală, care acum 1520 de ani nu se bucurau în ţara noastră de niciun fel de prestigiu, fiind aproape necunoscute. Nu mai puţin greu mi-a fost să-i determin să-şi consacre activitatea lor unor cercetări de laborator, care cer pe lângă o mare sforţare intelectuală şi o cheltuială considerabilă de timp, fără a avea cel puţin mirajul ademenitor al unei cariere cât de modeste, dar sigure, într-o vreme când şi cei mai mediocri şi mai slabi pregătiţi dintre colegii lor de universitate, urmând alte discipline, puteau ajunge

foarte repede în cariere rentabile şi de mare prestigiu social. Au venit şi au rămas numai acei care au avut sădit în ei focul sacru al ştiinţei. După terminarea acestei pregătiri, care ca orişice pregătire ştiinţifică temeinică a durat mai mulţi ani, în ţară, sub directa mea conducere, a fost continuată şi desăvârşită în străinătate, în alt număr de ani, la cele mai renumite institute de psihologie ale marilor universităţi din Occident, conduse de cei mai eminenţi psihologi ai timpului nostru, am început organizarea metodică şi perseverentă a lucrărilor ştiinţifice de laborator şi a elaborării unei serii de metode de investigaţie, de teste, de chestionare şi fişe de observaţie, destinate studiului şi cunoaşterii individualităţii, măsurării aptitudinilor individuale, inteligenţei, diferitelor funcţiuni intelectuale, emotivităţii, conativităţii, temperamentului, caracterului, aptitudinilor profesionale, atitudinilor sociale etc." (Fl. Ştefănescu-Goangă, *Cuvânt înainte*, „Revista de psihologie teoretică şi aplicată", vol. 1, nr. 1, 1938, p. 6.). Astfel, ca director al Institutului de Psihologie, a format un colectiv de cercetători dintre cei mai buni, pe care i-a susţinut apoi cu burse în străinătate deschizându-le calea unor cariere academice de prestigiu. Printre aceşti discipoli se aflau Nicolae Mărgineanu trimis în 1928 în Germania, la Leipzig (la F. Kreuger şi O. Klemm), la Hamburg (la W. Stern şi H. Werner), la Berlin (la W. Köhler, K. Lewin şi H. Rupp), apoi la Viena, la Karl Bühler şi în SUA, în 1932-1934 pentru specializare în psihologia persoanei; Liviu Rusu (trimis pentru un doctorat în estetică la Paris); Al. Roşca a făcut în perioada 1929-1931 călătorii de studii în Germania, Franţa, Belgia şi Elveţia pentru a se documenta şi specializa în probleme de delicvenţă juvenilă şi psihologia debililor mintali; Mihai Beniuc (trimis la specializare în psihologia animală la Hamburg, în Germania), Dumitru Tudoran (în 1934 este trimis pentru specializare în domeniul psihologiei copilului la Viena şi Geneva, la soţii Bühler şi Ed. Claparède), Salvator Cupcea, G. Em. Marica etc. Aşa cum remarca I. Mânzat (2007, p. 1028) „... aceştia toţi la revenirea în ţară şi în continuare *impun o adevărată şcoală de psihologie, efectuează experimente, elaborează studii şi publică mai multe lucrări fundamentale pentru domeniile aplicative cărora li s-au consacrat*". ***Concepţia şi viziunea psihologică:*** structura psihică a omului este produsul predispoziţiilor native dezvoltate prin exerciţiu sub influenţa mediului fizic şi social în care trăieşte; actualizarea şi dezvoltarea zestrei native se realizează pe două căi interdependente: a) maturizarea şi dezvoltarea structurii morfologice şi funcţionale; b) învăţarea prin interacţiune cu mediul natural, social şi educogen. ***Contribuţii:*** a iniţiat înfiinţarea iniţial a *Catedrei de Psihologie experimentală* (1921-1923) şi apoi a *Catedrei de Psihologi*e după înfiinţarea la Cluj-Napoca în 1919 a Universităţii „Dacia Superioară". Înfiinţează, în 1921, primul Laborator de psihologie experimentală la Cluj-Napoca, după care, pe baza acestuia, întemeiază şi devine director al *Institutului de Psihologie Experimentală, Comparată şi Aplicată*, de pe lângă Universitatea Românească din Cluj-Napoca, începând cu anul 1922, prin transformarea *Laboratorului de psihologie* experimentală în Institut. ***Şt-G.F.*** a beneficiat de fonduri importante în dotarea acestui institut din partea guvernului României interesat în acea perioadă de dezvoltarea primei universităţi româneşti din Cluj-Napoca după Unirea din 1918. Astfel, institutul a fost dotat cu aparatură modernă din Germania având cel mai

avansat laborator din țară pentru o bună perioadă de timp. A organizat căminul studențesc „Avram Iancu" şi a fost printre membri fondatori ai *Extensiunii Universitare.* A înființat şi condus „Revista de psihologie teoretică şi aplicată" (1938-1949), cea mai longevivă revistă de specialitate din țara noastră din acea perioadă, la care au publicat psihologi străini renumiți ai vremii: H. Piéron, F. Krueger, G.M. Allport, C. Spearman, L. Thurstone, precum şi psihologi români ca N. Mărgineanu, Al. Roşca. În 1928 a înființat Editura Institutului de Psihologie care pe parcursul a două decenii a publicat 32 de volume monografice din seria „Studii şi Cercetări de Psihologie". În 1931 a înființat Societatea de Psihologie, ca prima organizație profesională a psihologilor din România, precursoarea Asociația Psihologilor din România de astăzi. Aceasta avea patru secții: psihologia educației, psihologia economică (a muncii), psihologia juridică şi psihologia medicală. Prin această infrastructură instituțională şi editorială ***Şt.-G.F.*** a creat, dezvoltat şi consacrat Şcoala Clujeană de Psihologie bazată pe o catedră de specialitate, un institut psihotehnic, discipline academice, cercetare, aplicații şi publicații şi pe formarea unei generații de psihologi de înalt prestigiu: N. Mărgineanu, Al. Roşca, M. Beniuc, L. Rusu, D. Todoran, L. Bologa, S. Cupcea, A. Ciplea, A. Chircev, Z. Barbu, L. Bologa, M. Peteanu ş.a. Cadrul paradigmatic, filosofia şi viziunea acestei şcoli definesc psihologia clujeană contemporană. Un obiectiv important a lui ***Şt.-G.F.*** a fost acela de a convinge instituțiile guvernului „de utilitatea aplicațiilor psihologiei". În acest sens a ținut numeroase conferințe, a făcut memorii, rapoarte scrise, intervenții etc. cerând organizarea de servicii psihologice. Astfel, a inițiat şi condus începuturile activității de selecție, orientare profesională şi organizare ştiințifică a muncii colaborând cu Ministerul Muncii (1929). ***Şt.-G.F.*** a depus eforturi pentru inițierea, organizarea şi dezvoltarea de servicii de psihologie aplicată în diferite domenii ale vieții economice şi sociale: poştă, telegraf, calea ferată, asistență socială armată, justiție, penitenciare, sprijinul şi educarea persoanelor cu handicap mental. Cu sprijinul Ministerului Muncii a creat la Cluj-Napoca un laborator psihotehnic pe care l-a transformat în 1935 în Institut Psihotehnic. A organizat serviciul psihologic în cadrul CFR şi a reuşit înființarea primelor institute psihotehnice din România (la Bucureşti şi la Cluj-Napoca –1935) şi oficii de orientare profesională (Arad, Braşov, Bucureşti, Cluj, Craiova, Sibiu etc.). A militat pentru organizarea diferențiată a învățământului în funcție de aptitudini şi nivele de dezvoltare cognitivă, sprijinirea copiilor supradotați, înlăturarea risipei de energie, individualizarea prin servicii de diagnoză psihologică. A depus eforturi şi a susținut cu succes necesitatea *introducerii obligatorie a fişelor de observație psihologică în şcolile din România* pentru cunoaşterea personalității elevilor. ***Şt.-G.F.*** a fost promotorul unor importante cercetări de psihologie a muncii, a deficienților şi selecției copiilor dotați. A militat pentru o reformare a învățământului şcolar prin instituirea de medici şcolari care să se ocupe şi de probleme legate de sexualitatea în şcoală. Ca rector al Universității clujene în două legislaturi şi membru important al Partidului Liberal, ***Şt.-G.F.*** a obținut sprijin financiar pentru construirea în perioada 1934-1937 a clădirii Colegiului Universității, o clădire impozantă, împodobită cu o frescă a pictorului Petrescu şi proiectată de acelaşi arhitect, G. Cristinel, care făcut

planurile pentru Catedrala ortodoxă a Clujului. Noua clădire a Colegiului Universității a fost inaugurată în primăvara anului 1939 în prezența regelui Carol al II-lea, clădirea primind şi denumirea de *Colegiul „Regele Carol II"*. A fost rectorul care a contribuit cel mai mult la dezvoltarea şi afirmarea Universității din Cluj-Napoca ca instituție modernă de educație şi cercetare ştiințifică. ***Şt-G.F.,*** ca unul dintre cei mai importanți oameni de cultură ai Clujului, cu rol politic şi social determinant, a beneficiat şi de ajutorul prim-ministrului Gh. Tătărescu pentru construirea de clinici, laboratoare şi muzee (M. Popa, 2002). ***Teste/instrumente de psihodiagnoză***: ***Şt.-G.F.*** s-a preocupat de adaptarea şi dezvoltarea de teste, fişe de observație, chestionare etc. pentru evaluarea aptitudinilor şi personalității, multe dintre aceste publicate în lucrarea *Măsurarea inteligentei* (1940). ***Şt.-G.F.*** a revizuit, completat şi adaptat în 1940 pentru populația românească „scara Terman-Merrill" revizuită în 1937 şi utilizată în SUA pe baza scării Binet-Simon care a fost la rândul ei tradusă, revizuită şi adaptată în 1916 de L. Terman pentru populația americană, sub denumirea de testul Stanford-Binet – scară metrică pentru măsurarea inteligenței. Lucrarea *Măsurarea inteligenței* (1940, 1945) scrisă de ***Şt.-G.F.*** În colaborare cu Al. Roşca şi S. Cupcea constituie o revizuire şi o adaptare pentru populația din România a *Scării de inteligență Binet-Simon* la care a lucrat peste 15 ani. Prin lucrarea *Selecțiunea capacităților şi orientarea profesională* (1928) a inițiat procesul de adaptare a testelor psihologice la condițiile specifice româneşti şi a pus pentru prima dată la noi în țară problema detectării şi formării creativității. ***Publicații (selectiv):*** *Selecțiunea capacităților şi orientarea profesională* (1929; 1930); *Teste pentru măsurarea funcțiunilor mintale* (1935, în colab.); *Instabilitatea emotivă* (1936, în colab.); *Adaptarea socială* (1938); *Constituție biopsihică şi criminalitate* (1938); *Educația copiilor inferior şi superior dotați* (1938); *Măsurarea inteligenței* (1940, 1945, în colab. cu Al. Roşca şi S. Cupcea). A lucrat peste 20 de ani la un mare tratat de psihologie, urmând să fie editat în două volume, dar odată cu arestarea lui în 1950, manuscrisul a dispărut. ***Aprecieri şi viziune:*** *„...ca om de ştiință, Florian Ştefănescu-Goangă a creat un cadru paradigmatic care marchează psihologia clujeană până astăzi. Astfel, pentru a avea o Şcoală, noi credem, urmând modelul profesorului Florian Ştefănescu-Goangă, că este nevoie să dezvolți patru componente cheie ale cunoaşterii, toate ancorate internațional: (1)* ***Generarea de cunoaştere*** *– prin cercetare avansată. Profesorul Florian Ştefănescu-Goangă a înființat, în anul 1922, Institutul de Psihologie Experimentală, Comparată şi Aplicată, primul institut de psihologie experimentală din România, formând astfel o echipă valoroasă de psihologi experimentalişti. Psihologia clujeană a rămas astfel, până astăzi, pe un fundament experimental riguros, indiferent de domeniile de specializare (ex. clinic, educațional/şcolar, muncii-organizațional). (2)* ***Transmiterea de cunoaştere*** *– prin activități didactice performante care generează absolvenți care sunt buni profesionişti şi buni cetățeni. În acest sens, profesorul Florian Ştefănescu-Goangă a dezvoltat catedra şi disciplinele academice de specialitate. (3)* ***Utilizarea cunoaşterii*** *– prin servicii inovative către comunitate. Prin funcțiile publice pe care le-a avut, Florian Ştefănescu-Goangă a introdus fişa de observație psihologică în toate şcolile din România şi a înființat institute psihotehnice la Bucureşti şi Cluj-Napoca. (4)* ***Diseminarea cunoaşterii*** *prin publicații, inclusiv reviste şi edituri proprii. Profesorul Florian Ştefănescu-Goangă a fondat şi a condus*

«Revista de psihologie», apărută la Cluj-Napoca între 1938-1949" (David, D., 2013, pp. 35-36). *„Preocuparea lui constantă era de a forma specialişti, de a crea o şcoală de psihologie, ceea ce a reuşit fără îndoială. Fl. Ştefănescu-Goanga este considerat pe drept întemeietorul psihologie experimentale în România şi a celei dintâi şcoli româneşti de psihologie"* (Al. Roşca, A. Chircev şi I. Radu, 1981). A. Neculau (2021, p. 16): *„... având un doctorat sub conducerea lui W. Wundt, este considerat fondator al psihologiei experimentale în România. A construit la Cluj un institut de psihologie, o editură, o revistă şi, în cele din urmă, o şcoală; dar a fost şi un intelectualul democrat şi rector de vocație, constructor şi întemeietor"*. Ştefan Bârsănescu (1984, *Pedagogie. Istoria ştiinței în România*, Editura Academiei RSR, p. 76): *„... prin bogata sa activitate ştiințifică, prin înființarea Institutului de psihologie experimentală, comparată şi aplicată şi a Institutului psihotehnic din Cluj, prin activitatea «Revistei de Psihologie», teoretică şi aplicată, întemeiată de el, prin organizarea şi conducerea activității ştiințifice a colaboratorilor săi, creând o însemnată şcoală de psihologie, profesorul Florian Ştefănescu-Goangă a exercitat o influență pozitivă şi asupra pedagogiei ştiințifice în țara noastră prin promovarea unei pedagogii psihologice"*. ***Surse:*** Roşca, Al., Chircev, A. şi Radu, I. (1981). *100 de ani de la naşterea lui Fl. Ştefănescu-Goangă* (5 aprilie 1881). *Contribuția sa la promovarea psihologiei experimentale şi aplicate în România.* „Revista de psihologie", 27(3), 347-351; Salade, D. (1997). *Portrete de universitari clujeni*. Presa universitară clujeană, pp. 7-22; Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale.* Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti (pp. 1027-1028); Popa, Mircea (2002). *Figuri universitare clujene.* Editura Grinta, Cluj-Napoca; Neculau, A. (2010). *Psihologi români în închisorile comuniste*. „Psihologia socială", 26, 115–130; Neculau, A. (2012). *Dramele psihologilor romani: întemnițați, anchetați, supravegheați.* „Revista de psihologie", 58(1) 5-22; Popa, M. şi Sâncrăian, V. (2002). *Florian Ştefănescu-Goangă. Cetatea Universitară – vol. II (Corespondența*), Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană (ed. a 2-a, revăzută şi adăugită); Anisescu, C. (2006). *Nicolae Mărgineanu. Un psiholog în temnițele comuniste. Documente preluate din arhiva CNSAS*, prefață de Adrian Neculau, Editura Polirom, Iaşi; David, D. (2019, ed.) *Personalități ale Universității Babeş-Bolyai, Vol. VII FLORIAN ŞTEFĂNESCU-GOANGĂ*. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca; David, D. şi Opre, A. (2019). *Şcoala clujeană de psihologie.* În D. David (coord.), *Tradiție şi excelență. Şcolile academice de ştiință la Universitatea din Cluj-Napoca (1581-1872-1919 – prezent)*, pp. 251-255. Presa Universitară Clujeană; David D., *Şcoala clujeană de psihologie*, accesat 19 decembrie 2022 din: http://www.danieldavidubb.wordpress.com; David. D. (2013) *Şcoala Clujeană de Psihologie Clinică şi Psihoterapie la Universitatea Babeş-Bolyai: Tradiție-Excelență-Onoare. 2013 – Moment Aniversar,* accesat 19 decembrie 2022 din: https://pdfcoffee.com/scoala-clujeana-de-psihologie-clinica-si-psihoterapie-pdf-free.html; Curşeu, P.L., Opre, A. & Benga, O. (2019). *Florian Ştefănescu-Goangă: Despre imortalitate simbolică şi organizarea modernă a Departamentului de Psihologie din cadrul Universității Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca*, în D. David (ed.) *Personalități ale Universității Babeş-Bolyai, Vol. VII FLORIAN ŞTEFĂNESCU-GOANGĂ*. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2019, pp. 75-112; Fornade, D. (2007). *Personalități clujene (1800-2007): dicționar ilustrat*. Casa Cărții de Ştiință, Cluj-Napoca, p. 586, Popa, M. (2002). *Figuri universitare clujene.* Editura Grinta, Cluj-Napoca, pp. 53-77.

ŞUTEU, TITUS (n. 20 februarie 1929, Caşva, jud. Mureş – d.?) psiholog român, absolvent al Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Facultatea de Pedagogie, specialitatea Pedagogie-Psihologie, promoția 1952. Doctor în psihologie cu teza *Cunoaşterea elevilor de vârstă mijlocie şi mare în procesul orientării şcolare şi profesionale,* Universitatea din Cluj-Napoca, 1978, cond. şt. A. Chircev. ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1967-). ***Ascendență profesională şi academică:*** psiholog practician (1966-1970); lector univ. la Institutul de perfecționare a cadrelor didactice (1970-1979); lector univ. la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie-Filosofie, Catedra de Pedagogie-Psihologie-Metodică începând cu anul 1979. ***Cercetări şi contribuții:*** metodologia psihodiagnosticului, perfecționarea cadrelor didactice, pregătirea psihopedagogică a studenților, elaborarea de monografii profesionale, îmbunătățirea metodologiei de lucru în problematica orientării şcolare şi profesionale şi conducerea Laboratorului de orientare şcolară şi profesională al Universității, instruirea practică a psihologilor şcolari. A elaborat, în colaborare, *Instrucțiuni de folosire a testelor în Laboratorul județean de orientare şcolară şi profesională* şi a participat cu comunicări ştiințifice la manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (Simpozionul Internațional de ergonomie, Bucureşti, 1974). ***Publicații:*** *Monografii profesionale* (coautor, vol. 12 1972); *Alegerea profesiunii* (1977, în colab.); *Cunoaşterea şi autocunoaşterea elevilor* (1978); *Dicționar de pedagogie* (1979, coautor); *Aprecierea persoanei* (1982, în colab.); *Psihopedagogie* (1982, coautor); *Calea afirmării în viață* (1983, în colab.). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris.

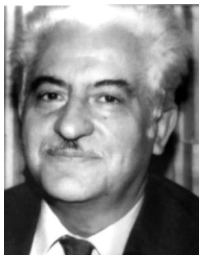

TABACHIU, ANTON (n. 26 februarie 1933, Bucureşti – d. 23 mai 2007, Bucureşti) psiholog român, profesor universitar specializat în psihologia muncii, psihologia activității de conducere, psihologie managerială; absolvent al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea Bucureşti, 1951-1955. Doctor în psihologie cu teza *Caracteristicile fundamentale ale muncii de conducere şi implicațiile ei psihologice. Profilul psihosocioprofesional al conducătorului unității economice din RSR,* Institutul de Psihologie al Academiei RSR, Bucureşti, 31 martie 1975, cond. şt. prof. Al. Roşca. Elev al prof. M. Ralea, Al. Roşca şi Tr. Herseni. Specializare în Germania în psihologie managerială şi psihologia muncii. ***Ascendență academică:*** cercetător ştiințific la Institutul de Psihologie al Academiei RSR (1958-1966), conf. univ. la CEPECA şi Academia de Studii Social-Politice (1969-1981); lector univ. (1982-1990) şi conferențiar (1990-1999) la Catedra de Filosofie a Institutul Politehnic din Bucureşti. Profesor la Facultatea de Psihologie a Universității „Titu Maiorescu" (1999 – 1 mai 2007). ***Afilieri academice:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1964-), AIPA (1968). ***Activitate didactică:*** a predat cursuri de Psihologie generală, industrială şi managerială pentru cadrele de

conducere din industrie şi administraţia de stat (inginerişefi, directori şi directori generali din fabrici, centrale şi ministere, din administraţia de stat etc.) care participau la cursurile de formare şi perfecţionare de la CEPECA şi la Academia de studii social-politice (1969-1981). A continuat predarea acestor cursuri la Institutul Politehnic din Bucureşti (1982-1999) şi apoi Universitatea „Titu Maiorescu" (1999-2007). ***Cercetări şi contribuţii:*** psihologia muncii de conducere; caracteristicile fundamentale ale procesului de conducere şi implicaţiile lor psihologice; model de cunoaştere, selecţie şi pregătire a cadrelor de conducere; problemele conducerii şi caracteristicile personalităţii conducătorului de întreprindere; profile psihosocioprofesionale al conducătorilor de întreprindere; rolul relaţiilor de comunicare în adoptarea şi susţinerea deciziilor în procesul muncii; rolul opiniei publice în activitatea de producţie, formarea şi sondajul opiniei publice în colectivele de muncă. A colaborat şi publicat împreună lucrări cu mari personalităţi ale psihologiei româneşti: acad. Al. Roşca, Tr. Herseni, C. Botez. ***Premii şi recunoaşteri:*** Premiul „Vasile Conta" (1972) pentru contribuţii la lucrarea colectivă *Psihologia muncii industriale* (1967). ***A tradus şi adaptat*** testul IST „Intelligenz – Struktur-Test", dr. R. Amthaner – RFG pentru evaluarea structurii inteligenţei. A participat la importante congrese internaţionale de psihologie (Tokio, 1972; München, 1978; Leipzig, 1980). ***Publicaţii.*** **1.** ***Volume proprii:*** *Cerinţe psihologice pentru conducerea unităţilor economice* (1974); *Conducătorul de întreprindere* (1976); *Psihologia muncii* (1997); *Psihologia ocupaţională* (2003). **2.** ***Volume în colab.***: *Iniţiere în ergonomie* (1984); *Tratat de psihologie managerială* (1997). **3.** ***Capitole în volume colective:*** „Aspecte psihosociale ale muncii industriale" (în colab. cu Tr. Herseni şi Geta Dan), în *Psihologia muncii industriale* (1967, sub red. Al. Roşca); „Probleme psihologice ale organizării şi conducerii întreprinderii" (în colab.), în *Psihologia muncii industriale* (1981, coord., Gh. Iosif şi C. Botez). ***Aprecieri:*** *„Prin cercetării riguroase Anton Tabachiu a elaborat o serie de profile psihosocioprofesionale ale managerilor din diferite societăţi comerciale (directori, ingineri-şefi, şefii secţiei de pregătirea şi controlul producţiei, maiştri, şefi de secţii, directori comerciali). Fiecăreia categorii de manageri i-au corespuns anumite calităţi psihice şi psihosociale care au favorizat obţinerea unor performanţe superioare în activitate, abordări creative în muncă etc. Au fost studiate, de asemenea, tipurile manageriale, stilistica managerială, aspecte ale formării profesionale a managerilor, inclusiv unele aspecte ale selecţiei profesionale la manageri"* (Voicu, C. şi Moţescu, M., *In Memoriam. Anton Tabachiu* (1933-2007), „Revista de psihologie", 2007, 53(3-4), 282). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Voicu, C. şi Moţescu, M. (2007). *ANTON TABACHIU (1933-2007). In Memoriam*. „Revista de psihologie", 2007, 53 (3-4), 281-282; *Anton Tabachiu. Dosar Personal*, consultat de dr. P. Mureşan la Arhiva Universităţii Politehnice din Bucureşti, septembrie 2022.

TĂBĂCARU, GRIGORE (n. 14 martie 1883, sat Hemeiuş, comuna Fântânele, Bacău – d. 9 martie 1939, Bucureşti) pedagog şi psiholog român, supranumit un „*Pestalozzi român*" şi apreciat ca o „personalitate notabilă din istoria începuturilor ştiinţelor pedagogiei **şi psihologiei**, dublată de un neobosit om de cultură"; reprezentant al„orientării pedagogiei psihologice experimentale". Urmează Gimnaziul „Principele Ferdinand" din Bacău (1894-1898), unde îl întâlneşte pe G. Bacovia; Şcoala Normală de Institutori din Bucureşti, transferată în anul 1900 la Bârlad (1898-1903). Licenţiat al Facultăţii de Filosofie şi Litere din Bucureşti (1910-1913, „*Magna cum laude*"). În 1913 obţine o bursă de stat pentru străinătate şi îşi continuă studiile superioare la Leipzig, Paris şi München. În 1915 îşi susţine teza, la Universitatea din München, şi obţine titlul de doctor în Filosofie cu tema *Die Untersuchungen Binet's über die Psychologie des Denkens* (*Cercetările lui Binet asupra psihologiei gândirii*), elogiată de Oswald Kulpe şi publicată la München, în 1915. Revenit în ţară, editează „Revista filosofică", în care publică studii de psihologie şi logică, dar apar numai patru numere. Înfiinţează o Asociaţie de absolvenţi pe ţară, îşi reia activitatea redacţională la revista „Vulturul" şi este mobilizat în Primul Război Mondial. Cu toate acestea, prin eforturi deosebite îşi redactează lucrarea de doctorat cu tema *Personalitatea psihologică, logică şi socială*, pe care o susţine în 1918 la Universitatea din Iaşi, comisia alcătuită din I. Petrovici, G. Ibrăileanu, T. Bratu, I. Bărbulescu şi D. Gusti apreciindu-i lucrarea ca fiind o „lăudabilă tendinţă de a înjgheba o pedagogie naţională". ***Ascendenţă profesională:*** învăţător la Şcoala Germană din Hemeiuş (1904); secretar al Comisiei de Anchetă asupra învăţământului primar la Ministerul Instrucţiunii (1905); institutor în comuna Scorţeni (1906-1908); institutor la Şcoala „Ienăchiţă Văcărescu" din Bucureşti (1908-1909); director al Căminului Studenţesc din Iaşi (1921-1923); profesor de Filosofie şi Istorie la Şcoala Normală de Învăţători din Tecuci (1923-1924); profesor de pedagogie la Şcoala Normală de Învăţători din Bacău (1924-1936); profesor de Filosofie la Liceul „Principele Ferdinand" din Bacău (1933-1935). Se pensionează fortuit de boală în 1936 la doar 53 de ani. În 1937, Dimitrie Gusti îl numeşte inspector la Fundaţia Culturală, cu scopul de a propaga noile orientări în sociologia educaţiei şi a învăţământului. Călătoreşte mult prin ţară, susţine numeroase prelegeri şi conferinţe şi culege date pentru noi cercetări. Decedează la numai 56 de ani, la 9 martie 1939 din cauza unei congestii pulmonare. A fost şi a rămas în imaginea contemporanilor şi colaboratorilor săi ca un model absolut de dăruire, muncă şi pasiune. ***Afilieri profesionale:*** membru al Societăţii pentru studiul psihologic al copilului din Franţa, condusă de Fernand Buisson şi Alfred Binet (1905). ***Activitate didactică:*** s-a remarcat printr-o îndelungată şi prodigioasă activitate didactică şi culturală. Cei mai mulţi ani a predat în şcolile normale şi licee (Şcoala Normală din Bacău, Şcoala Normală „V. Lupu" din Iaşi etc.). Pe lângă numeroasele publicaţii în domeniul psihologiei şi pedagogiei, a fost şi un remarcabil autor de manuale pentru învăţământul primar şi gimnazial. Nu a avut şansa să predea în universităţi decât ca suplinitor sau voluntar deşi a candidat, dar fără succes, la Universitatea din Cluj-

Napoca şi cea din Cernăuți. În perioada 1918-1919 a suplinit cursul de Pedagogie şi didactică experimentală în cadrul Catedrei de Pedagogie Socială a Facultății de Filosofie şi Litere din Iaşi; în acelaşi timp a condus şi Seminarul Pedagogic Universitar. În 1919 a înființat „Asociația generală a corpului didactic primar şi secundar" şi a susținut examenul de ocupare a postului vacant din cadrul Catedrei de Pedagogie a Universității din Cluj-Napoca, dar fără succes, postul fiind ocupat de Vl. Ghidionescu. În 1921 Nicolae Iorga îl invită la Universitatea Populară de la Vălenii de Munte, unde susține zece conferințe despre „Psihologia gândirii şi pedagogia socială". Inspirat de marele istoric, a înființat o Universitate Liberă la Ghimeş, Bacău (1924-1925), într-un peisaj feeric, cu scopul să întrețină în rândul cadrelor didactice şi al elevilor o continuitate a vieții culturale în timpul vacanței. Tot în 1921, fiind profesor de pedagogie la Şcoala Normală „V. Lupu" din Iaşi, a suplinit cursul de Pedagogie socială şi legislație şcolară la Seminarul Pedagogic Universitar Iaşi şi a predat voluntar cursuri de psihologie şi pedagogie la Şcoala de Arte Frumoase şi la Conservatorul din Iaşi. La 25 ianuarie 1925 fondează „Societatea Ateneul Cultural, având ca scop „culturalizarea prin conferințe atât a orăşenilor, cât şi a sătenilor, înființarea unor biblioteci şi muzee, organizarea de expoziții etc." (C. Galben, 2008). ***Contribuții la dezvoltarea psihologei şi pedagogiei experimentale:*** prin contribuția sa ***T.Gr.*** este considerat unul dintre fondatorii şcolii active şi ai pedagogiei psihologice experimentale în România la începutul secolului XX. La numai 20 de ani publică prima sa lucrare de pedagogie experimentală, *Caracterul*, în care propune îmbunătățirea programelor aplicate în şcolile româneşti şi militează pentru creşterea rolului social al învățătorului la sate. Opera sa include numeroase titluri care definesc curentul pedagogiei psihologice experimentale: *Caracterul. Lucrare de psihologie cu o aplicare asupra elevilor* (1903), *Psihologia* (1915), *Problema şcolii active* (1924), *Psihologia gândirii şi pedagogia* (1921), *Introducere în psihologia experimentală* (1924), *Pedagogia experimentală şi ştiința despre copil (pedologia)* (1925), *Problema personalității* (1926), *Noțiuni de pedagogie* (1928), *Didactica* (1928), *Istoria pedagogiei româneşti* (1929), *Psihologia pedagogică* (1929), *Didactica experimentală. Şcolarul* (1935). A popularizat psihologia fiziologică şi a studiat şi promovat pedagogia experimentală. A înființat, în 1905, revista „Şcoala", pentru o pedagogie românească, bazată pe etnopsihologia poporului. În 1908 editează, sub conducerea lui C. Rădulescu-Motru, primul număr al revistei „Pedagogia experimentală" şi publică lucrarea *Înțelegerea operei lui J.H. Pestalozzi*. În 1909 pune bazele „Societății pentru Studiul Psihologic şi Pedagogic al Copilului" şi editează un „Buletin pedagogic" al acesteia, cu scopul de a promova cercetarea experimentală în educație. Pe baza cercetărilor psiho-pedagogice experimentale, ***T.Gr.*** a contribuit la fundamentarea psihologică şi metodologică a unei *Didactici experimentale* bazată pe un set de principii condiționate psihologic: principiul învățământului atractiv, principiul activității mintale, principiul învățământului raportat la forța intelectuală a corpului, principiul concentrării şi al corelării, principiul inteligenței, principiul culturii formale, principiul învățământului educativ, principiul economiei muncii şcolarului (*apud* T. Căliman, 1993, pp. 62-70). În viziunea sa, metoda experimentală permite cunoaşterea integrală a

copilului, în plan cognitiv, afectiv, moralcaracterial etc. Viziunea şi construcţia teoretică a lui ***T.Gr.***, bazată pe experienţă didactică şi cercetare de decenii, a evoluat sistemic, de la metoda experimentală la constituirea unei pedagogii şi didactici experimentale şi de aici la fundamentarea unei metodologii generale ca bază a teoriei despre educaţie şi învăţământ. A militat pentru o bază ştiinţifică riguroasă a teoriei şi practicii educative în învăţământ. Metodele de instruire trebuie experimentate şi validate psihopedagogic în funcţie de psihologia elevului şi de specificul materiei şi al treptei de învăţământ. Didactica experimentală evoluează în contextul pedagogiei experimentale care studiază reacţiile elevilor la metodele de învăţământ practicate în cadrul activităţilor de educaţie şi de instruire şcolară. ***T.Gr.*** a conceput *didactica ştiinţifică, experimentală* în spiritul paradigmei pedagogiei psihocentriste, afirmată în România de la începutul secolului XX şi dezvoltată în perioada interbelică în special, la nivel de„orientare experimentală" (Gh. Raftu, 2016, Teza de doctorat, p. 76). Astfel, semnificaţia clasică a didacticii de„artă de a-i învăţa pe alţii să gândească" este extinsă la nivel *de obiect de cercetare al didacticii experimentale* care „se adresează funcţiilor mintale" ale elevului care învaţă. La baza metodologiei de cercetare a didacticii ştiinţifice experimentale, ***T.Gr.*** pune principiile învăţământului formativ şi activ (*Ibidem*). ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** al II-lea Congres al învăţătorilor, Galaţi, 1905; Congresul Internaţional de Pedagogie de la Bruxelles (1911, delegat al Ministerului Instrucţiunii, Împreună cu Vl. Ghidionescu ş.a.). ***Activitate publicistică:*** cunoscut în istoria culturii pentru editarea operelor complete ale lui Ion Creangă şi fondarea Societăţii Ateneul Cultural, cu ajutorul căreia va publica „Ateneul literar", primul nume al revistei „Ateneu". A publicat studii şi articole în revistele: „Albina" (Bucureşti), „Cronica" (Bucureşti), „Cultura română" (Iaşi), „Învăţătorul român" (Bucureşti), „Şcoala Basarabiei" (Chişinău), „Neamul românesc" (Bucureşti), „Opinia" (Iaşi), „Arhiva pentru ştiinţă şi reforma socială" (Bucureşti), „Bacăul", „Presa" (Bacău), „Noua revistă română" (Bucureşti), „Ramuri" (Craiova) ş.a. ***Reviste editate: T.Gr.*** a înfiinţat şi a condus o serie de reviste cu scopul de a sprijini educaţia naţională şi de a populariza cercetărilor din domeniul psihologiei şi pedagogiei: „Şcoala normală" (Bârlad, 1902); „Şcoala" (Fântânele, jud. Bacău, 1905); „Vulturul" (Bucureşti, 1907-1905); „Pedagogia experimentală" (Bucureşti, 1908); „Buletinul pedagogic" (Bucureşti, 1909-1910; Iaşi, 1919; Bacău, 1925-1926); „Revista filosofică" (Bacău, 1915); „Ateneul cultural" (Bacău, 1925-1928); „Revista învăţătorilor" (Bacău, 1928-1930); „Pedagogia experimentală" (serie nouă, Bacău, 1932-1935). ***Publicaţii (selectiv):*** *Caracterul. Lucrare de psihologie, cu o aplicare făcută asupra elevilor: Neculai, Grigore şi Gheorghe P. din şcoala de aplicaţie de pe lîngă şcoala normală de institutori şi învăţători din Bîrlad. Noţiuni generale şi importanţa caracterului. Ereditatea fisiologică (Temperamentul) şi ereditatea psichologică (Naturelul). Factorii caracterului (Educaţie). Formarea caracterului în şcoala noastră primară (Critică*) (1903); *Die Untersuchungen Binet's über die Psychologie des Denkens* (*Cercetările lui Binet asupra psihologiei gândirii*. Teză de doctorat) (1915); *Lecţiuni de logică. Coala 1. Noţiuni de logică. Logica formală. Metodologia* (1915); *Logica* (1915, „Revista Filosofică"); *Psihologia* (1915, „Revista Filosofică"); *Psihologia gândirii şi pedagogia* (1921); *Psychologie*

de la pensée. Critique de la théorie de A. Binet (1922); *Problema şcoalei active* (1924); *Introducere în Filosofie* (1924); *Introducere în psihologia experimentală* (1925); *Pedagogia experimentală şi ştiința despre copil (pedologia)* (1924); *Orientări în Filosofie. Introducere în logică* (1926); *Problema pedagogiei sociale. Direcțiuni şi tendințe* (1926); *Problema personalității* (1926-1927); *Principiile şcoalei active* (1924, 1926-1927, 1929); *Noțiuni de pedagogie* (1928); *Pedagogia* (1928-1929); *Didactica* (1928, 1929); *Cele dintâiu cunoştințe de psihologie* (1929); *Istoria pedagogiei româneşti* (1929, coautor)*; Psihologia* (1929); *Psihologia pedagogică* (1929); *Didactica experimentală. Şcolarul* (1935); *Protecția copiilor. Vol. 1. Drepturile copiilor* (1936). ***Postume:*** *Grigore Tăbăcaru – Scrieri pedagogice* (1979). ***Recunoaşteri şi cinstire:*** La 90 de ani de la naştere, la Hemeiuş, unde a fost înmormântat, s-a inaugurat Casa Memorială „Grigore Tăbăcaru", iar Casa Corpului Didactic Bacău îi poartă numele din 1993, când a şi editat lucrarea *Grigore Tăbăcaru – o viață închinată şcolii şi culturii româneşti*. A fost instituit Premiul „Grigore Tăbăcaru" pentru performanță didactică (1991), iar numele său a fost dat în 1996 mai multor instituții: Şcolii gimnaziale din Hemeiuş, unui liceu teoretic din Bacău, Asociației Pedagogice „Grigore Tăbăcaru" din Bacău, Editurii „Grigore Tăbăcaru" din Bacău şi Şcolii Postliceale „Grigore Tăbăcaru". ***Surse***: Căliman, T. (1993).*Grigore Tăbăcaru*. Vol. 1-2, Editura Plumb, Bacău; Căliman, T. (1993). *Grigore Tăbăcaru – Concepția pedagogică. Grigore Tăbacaru – În memoria contemporanilor săi*. Bacău: Editura Plumb; Chiscop, L. (2008). *Grigore Tăbăcaru – personalitate de seamă a pedagogiei româneşti (studii şi articole.* Editura „Grigore Tabacaru", Bacău; Chiscop, L. (2008). *Grigore Tăbăcaru (1883-1939) – biobibliografie.* Editura „Grigore Tăbăcaru", Bacău; *Grigore Tăbăcaru. Profesor, pedagog, gazetar,* accesat 18 ianuarie 2023 din: https://www.bjbacau.ro/2021/03/09/ grigore-tabacaru/; *Grigore Tăbăcaru,* accesat 18 ianuarie 2023 din: https://www.scribd.com/doc/269353004/Grigore-Tabacaru; *Casa-Muzeu a pedagogului Grigore Tăbăcaru, Hemeiuş, Bacău,* accesat 18 ianuarie 2023 din: https://vatra-mcp.ro/casa-muzeu-a-pedagogului-grigore-tabacaru-hemeiusi-bacau/; *Grigore Tăbăcaru – 125, de C. Galben, Agonia – ateliere artistice 2008-03-14,* accesat 18 ianuarie 2023 din: https://www.poezie.ro/index.php/article/1773455/Grigore_Tabacaru_125; Raftu, Gh. (2016). *Paradigma educației psihocentriste în România din perspectiva pedagogiei moderne şi postmoderne*. *Teză de doctorat*. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chişinău, pp. 71-77; *Grigore Tăbăcaru,* accesat 18 ianuarie 2013 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Grigore_Tabacaru#cite_ref-ccd_1-0

TEODORESCU, STELA (n. 9 iulie, 1926, Moineşti, județul Bacău – d. 9 mai, 2008, Iaşi) psiholog român, profesor universitar de prestigiu specializat în psihologia copilului, fundamentele psihologiei, istoria psihologiei şi psihologie pedagogică. „Nume de referință al Universității ieşene şi al psihologiei din România" (A. Neculau, 2008, p. 321). A urmat şcoala primară în oraşul natal, iar cursurile gimnaziale şi liceale la Şcoala Normală de Fete din Bacău (1938-1946) unde a câştigat o bursă. Întrucât şcolile normale nu erau echivalate cu liceul, a trebuit să dea un examen de diferență şi bacalaureatul pe care

le-a luat cu succes. După bacalaureat lucrează o jumătate de an ca învățătoare, iar în martie 1947 a dat examen de admitere în învățământul superior. Licențiată cu certificatul *Excepțional* şi *Diploma de merit* a Facultății de Litere şi Filosofie, Secția Psihologie-Pedagogie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi (1946-1950). Doctor în psihologie (1968) la aceeaşi Universitate cu teza *Concepția psihologică a lui P. Janet despre om,* cond. şt. acad. Vasile Pavelcu – fost student a lui Pierre Janet la Sorbona. ***Ascendență academică:*** asistent univ. (1950-1958), lector univ. (1958-1969), conf. univ. dr. (1969-1972), prof. univ. dr. (1972-1986), profesor consultant (1986-1992) la Universitatea „Al.I. Cuza" – Iaşi. Prima femeie profesor universitar în domeniul psihologiei la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi (1972), conducător de doctorat (1977-1989) şi *Profesor Emeritus* al aceleiaşi instituții (9 septembrie 1997). Se retrage din activitate în 1986. ***Poziții de conducere academică:*** prorector al Universității „Al.I. Cuza" (1976-1981). ***Afilieri academice:*** Asociația Psihologilor din România (din 1964) şi Consiliului Superior al Educației şi Învățământului (din 1980). ***Stagii de specializare şi participare internațională:*** aspirantură în psihologie la Leningrad/ Petrograd, 1963-1964 sub conducerea ştiințifică a acad. B.G. Ananiev; stagiu de documentare la Universitatea „I.A. Comenius" din Bratislava (1972) unde a prezentat comunicarea *La conception psychologique de Pierre Janet sur la personnalité* – în cadrul Academiei Slovace de Ştiințe (Secția Psihologie), 1972; „Conferința Rectorilor, ediția XXI – L'Université d'aujourd'hui", Dubrovnik, 1976. Între 1975-1977 are un schimb intens de idei şi lucrări ştiințifice cu Henri F. Ellenberger, de la Universitatea din Montreal, autorul monumentalei lucrări *Descoperirea inconştientului: istoria şi evoluția psihiatriei dinamice* (1970). ***Titluri academice onorifice:*** *Profesor Emeritus* al Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi (1997); *Profesor Emeritus* al Universității „Petre Andrei" din Iaşi (2001). ***Activitate didactică:*** cu înaltă pasiune şi devotament a predat cursuri şi seminarii în domeniile Psihologie pedagogică, Logică, Psihologie generală, Psihologia copilului, Statistică la Facultățile de Filosofie (inclusiv la Secția Psihologie-Sociologie), Istorie, Matematică, Drept, Litere (1950-1986), cât şi la Institutul de perfecționare a Cadrelor Didactice (1958-1963). Spirit militant al afirmării psihologice ştiințifice în țara noastră, model de profesor activ, pasionat şi devotat învățământului românesc, ***T.S.*** a desfăşurat decenii întregi, o bogată activitate didactică, ştiințifică şi socială, şi a participat la manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (Leningrad, 1964; Bratislava, 1972; Dubrovnik, 1976). ***Cercetări şi contribuții ştiințifice:*** în domeniul cercetării psihologice fundamentale şi a ramurilor aplicative: psihologia copilului, psihologie educațională, psihologie diferențială, psihologia muncii, psihologia vârstelor, psihologia educației permanente, psihologia personalității în diverse contexte ale activității sociale; metode de cunoaştere a personalității; maturizarea socio-afectivă şi morală a copilului în cadrul familial; forme inconştiente ale conduitei verbale; distorsiuni ale condiției umane existențiale; perspectiva etnopsihologică în investigarea intra şi interdisciplinară a personalității; aspecte diferențiale socio-etnopsihice proprii psihologiei românilor; cunoaşterea şi actualizarea concepției şi ideilor lui P. Janet în România; analiza psihologică a rolului şi statutului femeii în RSR; activitatea organizațiilor de copii şi

tineret din RSR În spațiul cercetării psihologice româneşti s-a singularizat prin identificarea şi reconstituirea sistemului psiho-antropologic al lui Pierre Janet, creatorul psihologiei conduitei. În 1972 publică lucrarea *Psihologia Conduitei* (dezvoltată şi republicată sub titlul *Psihoantropogeneza. Concepția psihologică a lui Pierre Janet despre om*, 1992) care atrage atenția specialiştilor de peste hotare. Ca urmare, în 1970 primeşte din partea prof. dr. Glenn W. Conrad, de la *Child Guidance Center* din New York, solicitarea de a-i trimite articolul „Problema memoriei şi timpului în concepția psihologică a lui Pierre Janet", iar între 1975-1977 poartă o interesantă corespondență şi schimb de lucrări ştiințifice cu Henri F. Ellenberger, de la Universitatea din Montreal, autorul monumentalei lucrări *Descoperirea inconştientului: istoria şi evoluția psihiatriei dinamice* (1970). ***Teste şi instrumente de psihodiagnoză:*** a elaborat o probă pentru diagnoza unor însuşiri de caracter (Sp.) şi testul Pd. (în colab.). ***Premii, medalii şi distincții*:** „Medalia muncii" acordată cu ocazia centenarului Universității „Alexandru Ioan Cuza" (1960); medaliile „25 de ani de la proclamarea Republicii" (1972) şi „A 50-a aniversarea a PCR" (1971); premiul „Petre Andrei" al Fundației cu acelaşi nume, Iaşi (1997). ***Publicații.* 1. *Volume sau capitole (selectiv):*** *Psihologia conduitei* (1972); *Metode pentru cunoaşterea personalității – cu privire specială la elevi* (1972, coautor); *Psihologia copilului* (1973, curs litografiat Universitatea „Al.I. Cuza"); *Adolescență şi adaptare* (1974, coautor); *În lumea copilului* (1976); *Probleme fundamentale ale psihologiei* (1980, coautor); *Psihologia educației şi dezvoltării* (1983, coautor); *Psihoantropogeneza. Concepția psihologică a lui Pierre Janet despre om* (1997); *Dicționar enciclopedic de psihologie* (1997, coautor). **2. *Studii şi articole (selectiv):*** *La conception psychologique de Pierre Janet sur la personalité. Analyse critiqu*e (1965); *Forța şi tensiunea psihică în concepția lui P. Janet* (1966); *Problema memoriei şi a timpului în concepția psihologică a lui P. Janet* (1967, solicitată de prof. dr. Glenn W. Conrad, de la Child Guidance Center din New York, 1970); *Concepția lui P. Janet asupra dezvoltării limbajului la om şi actualitatea ei* (1967); *Psihologia conduitei a lui P. Janet* (1968); *Emoția în concepția lui P. Janet* (1968); *Actualitatea concepției psihologice a lui P. Janet* (1970); *Conduitele nivelului superior* (1971); *Omul ca obiect al cercetării psihologice* (1972); *Problematica omului în concepția lui M. Ralea* (1973); *Problemele dinamicii reglajului conduitei în sistemul lui P. Janet* (1973); *Coordonate ale studierii elevului* (1975); *Personalitatea românului şi ordinea firii* (1981); *Studiul etnopsihologic al personalității* (1982); *Distorsiuni ale conduitei umane existențiale* (1985). În calitate de autor, coautor, coord. etc. a scris şi publicat 89 de lucrări ştiințifice şi comunicări (8 cărți, din care 3 autor unic şi 5 coautor; 5 cursuri, 24 studii în volume colective, 22 de articole în reviste, 30 de comunicări ştiințifice) (A. Stan, 2019, p. 355). Două articole ale ***T.S.*** publicate în „Revista de psihologie" (Bucureşti 1966, 1973) au fost indexate APA/PsycINFO, un eveniment rar în acea perioadă în domeniul ştiințelor socio-umane din țara noastră. ***Despre:*** Wikipedia (https://ro.wikipedia.org/wiki/Stela_Teodorescu); A. Neculau, *Interviu cu Stela Teodorescu* (https://www.proquest.com/docview/1554541972; A. Neculau, *Doamna* (https://www.ziaruldeiasi.ro /opinii/doamna~ni4q02); prof. dr. C. Cucoş, *Ce rămâne după ce un profesor nu mai este* (https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/ce-ramane-dupa-ce-un-profesor-nu-mai-

este-56602.html); U. Şchiopu, *Dicţionar Enciclopedic de Psihologie* (1997, p. 687); A. Neculau, *In memoriam*, „Revista de psihologie", 3-4/2008, pp. 321-323. ***Aprecieri***: *„Toată viaţa mi-am dorit să scriu o carte despre fostul meu profesor, Pierre Janet. N-am reuşit şi nu ştiu dacă o voi mai scrie. Dar teza Steluţei mă face fericit, numele lui Janet va fi cunoscut în România"* (academician Vasile Pavelcu, *apud*. A. Neculau, 2008, p. 322); *„Profesor de vocaţie, Doamna şi-a pus toată viaţa în slujirea catedrei, formând şi luminând viitorul multor generaţii de psihologi. Pentru istoria domeniului nostru, va rămâne ca prima femeie profesor de psihologie la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza". A fost un om care s-a identificat până la contopire cu profesia. Slujirea cu pasiune ca dăscăliţă de vocaţie, a dat sens vieţii sale… A fost un nume de referinţă al Universităţii ieşene şi al psihologiei din România"* (prof. dr. Adrian Neculau, 2008); *„A avut un destin demn şi strălucitor, ca o stea – desigur, trecătoare –, dar care a aprins în urma ei luminiţe şi scântei în mii de suflete. Un destin de profesor exemplar, ce s-a vrut a fi perpetuat prin conduite de acelaşi rang prin alţi profesori…"* (prof. dr. C. Cucoş, 2008); *„A rămas în conştiinţa studenţilor săi prin calitatea actului didactic, probitate şi deosebită omenie"* (http://150.uaic.ro/personalitati/psihologie-si-stiinte-ale-educatiei/steluta-teodorescu/). *„O mare calitate a fost deosebita sa înclinaţie spre a asculta studenţii, colegii şi de a-i ajuta mai ales în momentele dificile. Era cadrul didactic din facultate cel mai dedicat cauzei studenţilor şi niciodată nu a ezitat să facă un bine dacă lucrul acesta se dovedea posibil, indiferent unde trebuia să intervină. Nu promitea ceva ce nu se putea realiza. Mulţi dintre studenţii profesorului Stela Teodorescu îi datorează recunoştinţă. Printre studenţii săi s-au numărat personalităţi ale ştiinţei şi culturii din România: academicienii Alexandru Zub şi Viorel Barbu, scriitorii Marin Sorescu, Dan Hăulică, Mihai Ursachi, Corneliu Buzinschi, Liviu Antonesei, Mihai Dinu Gheorghiu etc"* (A. Stan, 2019, p. 355). *„... În contextul şcolii psihologice de la Iaşi, **T.S.** conferă un plus de personalitate şi valoare «psihologiei ieşene» universitare în constelaţia altor personalităţi (acad. Vasile Pavelcu, prof. Andrei Cosmovici, Ion Holban etc.)"* (I.C. Văduva-Poenaru, 2003, p. 429). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Neculau, A. (2008). *In Memoriam. Stela Teodorescu (9.VII.1926 – 9.V.2008).* „Revista de psihologie", 54(3-4), 321-323; Văduva-Poenaru, I. (ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalităţi din istoria, ştiinţa şi cultura românească de-a lungul timpului*. Vol. V (J-W). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 427-429. Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară*. Editura Junimea, Iaşi, pp. 354-361.

TODORAN, DIMITRIE (n. septembrie 1908, com. Ibăneşti, jud. Mureş – d. 1996, Bucureşti) psiholog şi pedagog român de prestigiu, „cavaler al pedagogiei româneşti", profesor universitar. Urmează liceul la Tg. Mureş şi îşi ia licenţa în Psihologie şi Pedagogie la Facultatea de Litere şi Filosofie, Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca (1926-1929). Obţine titlul de doctor în 1932 la Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca. Discipol al lui Florian Ştefănescu-Goangă. În anul 1934 face o călătorie pentru perfecţionarea studiilor în Austria şi Elveţia. Iniţial, s-a consacrat psihologiei, pentru

ca apoi să se specializeze în „ştiinţele educaţiei". ***Ascendenţă academică:*** preparator asistent, şef de lucrări (1934), conf. univ. (1943) şi profesor universitar (1947-1975) la Catedra de Pedagogie a Universităţii „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca; prof. univ. şi şef de catedră la Facultatea de Filosofie, Secţia Pedagogie, Universitatea din Bucureşti (1970 – până la pensionare, probabil 1975); profesor consultant (1975-1996). ***Poziţii de conducere în învăţământ:*** şef de catedră la Universitatea din Cluj (1947-1959); şef de catedră la Facultatea de Filosofie, secţia Pedagogie, Universitatea din Bucureşti (1970-1975); rector al Institutului Central de Perfecţionare a Personalului Didactic (ICPPD) din Bucureşti; preşedinte al Consiliului ştiinţific al Institutului de Ştiinţe Pedagogice. ***Titluri ştiinţifice şi academice onorifice:*** membru al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice. ***Activitate didactică:*** A contribuit la formarea a numeroase generaţii de educatori fiind apreciat pentru o serie de calităţi: competenţă şi sobrietate; claritate, argumentare şi demonstraţie în discursul pedagogic; rigurozitate ştiinţifică, pasiune şi devotament pedagogic; atitudine critică şi un limbaj elevat. Formaţia iniţială ca psiholog l-a ajutat în tranziţia spre pedagogie şi activitatea de cercetare şi predare în acest domeniu. A fost un model de ţinută şi exigenţă pedagogică, a tratat cu respect studenţii şi colegii de catedră şi a fost apreciat pentru demnitate, onestitate şi competenţă. Ca şef de catedră a „creat o atmosferă serioasă, adeseori gravă, mobilizatoare şi stimulatoare, fără inhibiţii sau poticniri" (D. Salade, 1997, p. 102). „Ca dascăl, Dimitrie Todoran ar putea fi considerat – cum a şi fost – un model de educator atent, devotat, responsabil, şi creator nu numai a unei teorii ştiinţifice, ci şi ca formator de educatori competenţi" (*Ibidem* p. 105). ***Cercetări şi contribuţii:*** între anii 1932-1942 s-a afirmat prin publicarea de lucrări fundamentale în psihologie: *Psihologia temperamentului* (1932), *Bazele psihologiei caracterului* (1935), *Psihologia reclamei. Studii de psihologie economică* (1942), *Orientarea profesională academică* (1936). Contribuţii în domeniile: obiectul pedagogiei ca ştiinţă modernă şi legile dezvoltării fenomenului educativ; modernizarea învăţământului şi a educaţiei şi posibilitatea măsurării acestor fenomene; previziunea în dezvoltarea şi conducerea educaţiei. A efectuat cercetări experimentale asupra comportamentului şi caracterului, publicate în lucrarea *Psihologia educaţiei* (1942). În concepţia lui ***T.D.*** omul este consecinţa „echipamentului său nativ" şi a „învăţării". Învăţarea este concepută ca o formă de refacere a echilibrului în relaţia dintre organism şi mediu, considerat câmp educaţional. A dezvoltat o *teorie gradient dinamică a învăţării* în care „centrul de dominanţă" menţine dinamic dispoziţia de a învăţa, ca procedură de adaptare şi reechilibrare relaţională. A făcut cu succes trecerea de la psihologie la pedagogie cu lucrarea *Psihologia educaţiei* (1942), care relevă premisele psihologice care susţin dezvoltarea personalităţii prin educaţie. În perioada 1943-1982 s-a consacrat pedagogiei şi a publicat lucrări cu un conţinut predominant pedagogic: *Educaţie şi pedagogie* (1943), *Introducere în pedagogie* (1946), *Fundamenta paedagogiae* (1970, coord.), *Individualitate şi destin* (1974), *Probleme fundamentale în pedagogie* (1982, coord.). A contribuit la fundamentarea psihologiei educaţiei ca ştiinţă pedagogică la nivel de obiect de studiu specific (relaţia dintre „individualitate şi învăţare"), de normativitate specifică (prin promovarea „principiilor psihologice ale formării) şi

de metodologie de cercetare specific experimentală susținută prin „incursiune în istoria pedagogiei" (Ion Albulescu, 2006, pp. 380-387). În domeniul educației s-a afirmat printr-o concepție progresistă despre evoluția umană în care vedea educația ca „modelarea naturii umane sub imperiul valorilor", ca o „cultură în acțiune" şi considera pedagogia ca o ştiință normativă. ***T.D.*** a propus înlocuirea termenului de *„pedagogie"* cu cel de *„ştiință a educației"*, care este o ştiință aplicată de sinteză. Concepția pedagogică a lui ***T.D.*** este centrată asupra relației dintre individualitatea educatului şi capacitățile sale de învățare, iar pedagogia este„ştiința educației", fundamentată psihologic, ca psihologie a educației, care se defineşte prin obiect de cercetare specific şi o metodologie de cercetare proprie. Lucrarea *Introducere în pedagogie* (1946) marchează trecerea de la pedagogia normativă (filosofică) la ştiința educației, fundamentată psihologic (ca psihologie a educației) şi susținută de metodologia de cercetare experimentală. *Individualitate şi educație* (1974) prospectează trecerea spre pedagogia psihologică postmodernă (Gh. Raftu, 2016, p. 98). ***Publicații:*** *Psihologia temperamentului* (1932); *Bazele psihologiei caracterului* (1934); *Psihologia reclamei. Studii de psihologie economică* (1935); *Orientare profesională academică. Studiul vieții studențeşti* (1936); *Psihologia educației* (1942, republicată în 1974, într-o ediție revăzută şi completată, sub titlul *Individualitate şi educație*); *Educație şi pedagogie* (1943); *Introducere în pedagogie* (1946); *Fundamenta pedagogiae* (1970, în colab.); *Individualitate şi educație* (1974); *Probleme fundamentale în pedagogie* (1982, coord.). ***Traduceri cu exegeze şi comentarii:*** A. Binet, *Ideile moderne despre copii* (1975); a tradus lucrări ale lui J.J. Rousseau (*Emil sau despre educație*); Helvetius, Diderot, Meumann (*Prelegeri introductive în pedagogia experimentală şi bazele ei psihologice*). ***Apreciere:*** *„Apreciat ca o figură proeminentă a pedagogiei contemporane, ca un «cavaler» al disciplinei, ca un model de conduită profesională şi cetățenească, un exemplu de exigență şi autoexigență, profesorul Dimitrie Todoran, formator al multor generații de educatori, a lăsat în urma sa o operă memorabilă, nu atât prin mulțimea volumelor, cât mai ales prin calitatea lor… Trăsăturile de personalitate ale pedagogului Dimitrie Todoran, subliniate de diverşi comentatori, au fost: demnitatea, distincția şi eleganța, competența şi rigurozitatea, erudiția şi curajul exprimării unor opinii personale, o autocenzură severă"* (D. Salade, 1997, p. 101). ***Surse:*** Albulescu, I. (2005), *Istoria gândirii şi practicii pedagogice româneşti*, Casa Cărții de Ştiință, Cluj-Napoca; Salade, D. (1997). *Portrete de universitari clujeni*. Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 101-113; Anton, I. (2008). Fornade, D. (2007). *Personalități clujene (1800-2007). Dicționar ilustrat*. Casa Cărții de Ştiință, Cluj-Napoca, pp. 598-599; Raftu, Gh. (2016). *Paradigma educației psihocentriste în România din perspectiva pedagogiei moderne şi postmoderne. Teza de doctorat*. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chişinău, pp. 87-94, 98; Petroman, P. şi Petroman, I. (coord). (2008). *Personalități de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă*. III. Editura Eurostampa, Timişoara, pp. 273-278; *Pedagogi români contemporani*, accesat 19 ianuarie 2023 din: http://www.uskolavrsac.edu.rs/; *Reprezentanți ai pedagogiei clujene. Dimitrie Todoran,* accesat 19 ianuarie 2023 din: https://www.scribd.com/document/388884394/ Reprezentanti-Ai-Pedagogiei-Clujene; *Ion Albulescu – Istoria Pedagogiei Românesti,* accesat la data de 19 ianuarie 2023 din: https://www.scribd.com/document /377822920/Ion-Albulescu-Istoria-pedagogiei-romanesti-pdf

TUCICOV-BOGDAN, ANA (n. 1 februarie 1926, com. Bahmutea, jud. Tighina, URSS – d. 20 februarie 2006, Bucureşti) psiholog român, profesoară universitară specializată în psihologie pedagogică, generală şi socială; personalitate marcantă a psihologiei româneşti. A urmat ciclul gimnazial la Şcoala Normală Eparhială din Chişinău, iar studiile liceale le-a început în Basarabia. Le-a întrerupt din cauza cedării Basarabiei în 1940 şi le-a continuat ca bursieră şi finalizat ca şefă de promoţie în Bucureşti la Aşezămintele „Elena Doamna (Cuza)", Şcoala Normală (1944-1948) de unde a obţinut diploma de învăţător. În paralel cu şcoala pedagogică a urmat şi Liceul teoretic „Aurel Vlaicu", secţia umană, pe care l-a absolvit în acelaşi an, 1948. Licenţiată, cu diplomă de merit, a Universităţii „C.I. Parhon" din Bucureşti, Facultatea de Pedagogie-Psihologie, Secţia Psihologie (1948-1952). Doctor în psihologie cu teza *Contribuţii teoretice şi experimentale la studiul gândirii elevilor în procesul de însuşire a gramaticii limbii române*, Universitatea Bucureşti, 29 iunie 1959, cond. şt. acad prof. Mihai Ralea. A fost soţia prof. dr. Tiberiu Bogdan şi împreună, dincolo de viaţa privată, au oferit ştiinţei pe care au slujit-o cu perseverenţă şi dăruire, un model de convieţuire, cooperare, probitate, onestitate şi performanţă academică. Studentă a acad. prof. M. Ralea. ***Ascendenţă academică:*** a fost cooptată ca preparator încă din perioada studenţiei (1950) la Catedra de Psihologie a Universităţii Bucureşti sub conducerea acad. prof. Mihai Ralea. Şef sector „Teoria învăţării" Institutul de Studii Pedagogice (1964-1966); şef sector Cercetare la CNOP (1966-1968); conf. univ. Catedra de Pedagogie-Psihologie Universitatea Bucureşti (1967-). ***Afilieri academice:*** membru fondator şi unul dintre secretarii „Revistei de Psihologie" a Academiei RSR; (1955) membru fondator al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1964-); membru titular AIPA (1964-); membru IUPsyS – Uniunea Internaţională a Ştiinţelor Psihologice; membru Asociaţia Internaţională a Psihologilor de limba franceză (1965-); membru Asociaţia Internaţională de Psihologie Socială Experimentală (EAESP); membră şi vicepreşedintă a Fundaţiei „Armonia" pentru familiile etnic mixte din România; Asociaţia de Istoria Ştiinţelor Sociale etc. ***Activitate didactică şi ştiinţifică:*** a servit cu abnegaţie învăţământul superior peste 50 de ani predând în aceeaşi instituţie 37 de ani şi după pensionare în 1983, ca profesor asociat al Universităţii din Bucureşti. A elaborat, predat cu pasiune, competenţă şi dăruire, decenii întregi şi a publicat cursuri de psihologie generală şi socială, psihologie şcolară, psihologia copilului, istoria psihologiei etc. Împreună cu acad. prof. Mihai Ralea şi alţi eminenţi profesori universitari de psihologie, a participat la fondarea instituţiilor psihologice reprezentative pe plan naţional: Asociaţia Psihologilor din România şi „Revista de psihologie" a Academiei Române. S-a remarcat ca primul secretar de redacţie al acestei reviste de specialitate. După Revoluţia din Decembrie 1989, împreună cu alţi specialişti, a militat pentru reorientarea şi reconfigurarea problematicii psihologiei sociale în ţara noastră. A predat cursuri de Psihologie socială modernă la o serie de institute şi universităţi particulare: Universitatea Ecologică, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe cognitive, Institutul Teologic Bucureşti

etc. ***Cercetări:*** probleme ale dezvoltării reflexelor condiționate simple şi catenare la copiii de 2-3 luni; bazele psihologiei educației; condițiile cooperării în educație; formarea noțiunilor ştiințifice la elevi; relațiile interpersonale în grupul elevilor; conceptele fundamentale ale psihologiei sociale şi ale psihologiei educației; fundamentarea psihologică a predării şi asimilării cunoştințelor şcolare şi condițiile psihologice ale acțiunilor şi educației pioniereşti; psihologia grupului mic şi relațiile interpersonale, caracteristicile lor evolutive; jocul şi afecțiunea socială în educație; stările psihice de manifestare a personalității ca sistem bio-psiho-socio-cultural; formarea *Eu*-lui social. În psihologia socială a abordat teoretic-interpretativ şi practicaplicativ o gamă largă de subiecte, probleme şi concepte de actualitate: percepția şi reprezentarea socială, învățarea şi memoria socială, relațiile interumane, identitatea socială, comunicarea socială şi stereotipurile sociale, relațiile interetnice în familiile mixte, istoria psihologiei sociale în România. ***Contribuții:*** specificul reprezentărilor gramaticale în gândirea elevilor; o teorie asupra formării reprezentărilor şi noțiunilor gramaticale; stabilirea etapelor în procesul formării noțiunilor gramaticale; definiția psihologică a temperamentului; contribuții la teoria limbajului; taxonomia proprie a conceptelor psihologice; sintalitatea şi caracteristicile psihosociale ale grupurilor educaționale; problemele psihologice ale educației în organizațiile de copii şi tineret; factorii psihologici ai cooperării în educație; condițiile creativității în educație; elaborarea de probe proiective pentru studiul comportamentului minorilor delicvenți (proba texte lacunare). A elaborat (în colaborare) o tehnică verbal-proiectivă pentru cercetarea personalității adolescenților nedelicvenți şi delicvenți (1969). A inițiat şi coordonat primul *Dicționar de psihologie socială* (1981) din România, în care a acordat o mare atenție definirii, precizării sensurilor şi clasificării conceptelor utilizate în psihologia socială în concordanță cu evoluția pe plan mondial a cercetărilor în această ramură a ştiințelor psihologice. Autoarea a considerat precizarea conținuturilor conceptelor de psihologie socială ca fiind un demers logic şi epistemologic necesar elaborării principiilor teoretice şi metodologiei specifice acestei ramuri ştiințifice, ca premise ale aplicabilității ei în cercetarea şi formarea personalității umane şi grupurilor sociale. Această lucrare a fost urmată de o alta susținută de o amplă documentare, *Psihologia socială în România* (1984). ***T-B.A.*** a desfăşurat în prima parte a activității ei didactice şi ştiințifice importante cercetări în domeniul psihologiei pedagogice şi educaționale: tratarea limbajului verbal la copil nu numai ca proces individual de învățare, ci şi ca gen specific de integrare şi interacțiune socială; importanța cooperării factorilor implicați în educație; necesitatea sintalității grupurilor educaționale, formarea şi urmărirea unor obiective comune ale educatorilor şi ale celor educați. „În toate problemele de psihologie educațională pe care le-a studiat sau cercetat, Ana Tucicov-Bogdan a introdus perspectiva psihosocială. A formulat clar ideea că fiecare individ uman este produsul numeroaselor sale contacte şi relații sociale, în plan vertical, evolutiv, descendent şi totodată în plan orizontal, prin influențele concomitente şi continui primite din partea semenilor. Personalitatea umană este astfel concepută ca un sistem deschis care captează diferite tipuri de influențe, fiind predispusă la o anumită modelare

psihosocială" (C. Voicu, *In memoriam*, 2006, p. 291). În cercetările sale din ultima parte a vieții, ***T.-B.A.*** a abordat problemele comunicării, cooperării şi întrajutorării umane, vocația familiei în comunicarea interetnică din România, aspecte ale identității etno-culturale, percepția persoanelor de altă naționalitate. În toate aceste abordări şi cercetări a reliefat rolul microstructurilor psihosociale în stimularea unor relații interetnice pozitive pentru conviețuirea multinațională şi inter-etnică. ***Participare la evenimente ştiințifice:*** cercetătoare ştiințifică remarcabilă, coordonatoare şi conducătoare de lucrări de cercetare ştiințifică, ***T.-B.A.*** a desfăşurat o bogată activitate ştiințifică şi publicistică, participând cu comunicări ştiințifice valoroase la numeroase manifestări ştiințifice naționale şi internaționale (Moscova, 1966, Budapesta, 1968; Amsterdam, 1968; Londra, 1969; Bucureşti, 1970; Marburg, 1971; Falkenstein-Marburg, 1971; Israel, 1981; Jena, Germania, 1987). ***Premii, diplome şi distincții:*** Premiul Național MEI pentru monografia (în colab.) *Cercetarea sistemului de predare cu mai mulți profesori la clasele I-IV* (1972); Diploma de onoare a Fundației „Armonia" (2004) pentru familiile etnic mixte din România, diplomă acordată pentru rezultate deosebite obținute în coordonarea colectivelor de cercetare. ***Publicații (selectiv):*** *Copii sunt răi sau înrăiți?* (1958, în colab.); *Psihologie pedagogică. Manual pentru învățământul superior* (1962, 1967, coautor); *Psihologie generală. Manual pentru învățământul superior* (1966, coautor); *„Activitatea educativă pionierească* (1969, sub red., Premiul CNOP); *Psihologia copilului* (1972, autor şi coord.); *Personalitatea copilului* (1972, sub red.); *Psihologie generală şi psihologie socială* (1973, vol. I, II); *Probleme fundamentale ale psihologiei* (1980, coautor şi coord.); *Dicționar de psihologie socială* (1981, coautor); *Curs de psihologie şcolară* (1981, în colab.); *Psihologia educației şi a dezvoltării* (1983, coautor); *Psihologia socială în România* (1984); *Curs de psihologie şcolară* (1992, 1994); *Vocația familiei în dezvoltarea comunicării interetnice în România* (1996); *Familia interetnică în societatea civilă din România* (coautor, 1998). A publicat peste o sută de studii, articole şi cercetări în reviste de specialitate din țară şi străinătate. ***Apreciere:*** *„Opera ştiințifică a prof. Ana Tucicov-Bogdan cuprinde peste o sută de lucrări, cercetări de specialitate, cărți publicate în țară sau peste hotare. A fost o persoană cooperantă, cu multe inițiative, participând cu studii originale la numeroase lucrări colective de prestigiu conduse de Al. Roşca, Vasile Pavelcu, Paul Popescu-Neveanu ş.a. [...] Cele mai semnificative contribuții ştiințifice ale Anei Tucicov-Bogdan se înscriu în domeniul psihologiei sociale pentru afirmarea şi recunoaşterea căreia a muncit cu pasiune şi îndârjire în condiții complexe, foarte dificile, specifice epocii de dictatură comunistă"* (C. Voicu, *In memoriam*, 2006, p. 290). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Voicu, C. (2006). *Ana Tucicov-Bogdan, 1926-2006. In memoriam.* „Revista de psihologie", 52(3-4), 289-292; Văduva-Poenaru, I. (ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. IV (A-I). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 131-134.

TÜDÖS, ŞTEFAN (n. 21 iulie 1943, Braşov) psiholog român de naţionalitate maghiară, profesor universitar specializat în psihologia sportului. Licenţiat în Educaţie fizică şi sport, Insti tutul de Educaţie Fizică şi Sport, Bucureşti (1964-1968). Licenţiat în Psihologie, Facultatea de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1969-1973). Doctor în psihologie, Uni-versitatea Bucureşti (2000). *Specializări post-doctorale:* Certificat de psihoterapia experienţială a unificării (2004, 2006); treapta de specializare Psiholog principal, Colegiul Psihologilor din România (2009). ***Ascendenţă academică:*** preparator univ. (1973-1975); asistent univ. (1975-1990); lector univ. (1990-2001); conf. univ. (2001-2003); prof. univ. (2003-2012); conducător de doctorat în Educaţie fizică şi sport (2008-2022); consultant Şcoala Doctorală, Universitatea Naţională de Educaţie Fizică şi Sport. ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru în Colegiul Psihologilor din România; membru în Comisia de evaluare a rapoartelor/tezelor de doctorat; membru în comitetul ştiinţific al „Revistei Discobolul". ***Titluri onorifice:*** „Reprezentant de seamă al Comunităţii Academice Maghiare din Diaspora" acordat de Comunitatea Academică Maghiară. ***Activitate didactică:*** a predat decenii întregi şi a fost titularul disciplinei Psihologia sportului, iar în cadrul Şcolii Doctorale titularul disciplinei Optimizarea capacităţii de performanţă; a coordonat activitatea studenţilor (Ciclul I – elaborarea lucrărilor de licenţă; ciclul II – elaborarea lucrărilor de disertaţie, Şcoala Doctorală) şi a fost membru în comisiile de susţinere a tezelor de licenţă, disertaţie şi a rapoartelor de progres ale doctoranzilor. ***Publicaţii (selectiv).*** **1.** ***Autor unic:*** *Criterii psihologice în fundamentarea şi structurarea pregătirii sportive* (2000); *Elemente de statistică aplicată* (2000); *Concepte psihologice de bază. Perspectivă genetică şi funcţională* (2001); *Perspective actuale în psihologia sportului. Modele şi soluţii* (2003); *Generare şi regenerare psihică. Principii, legităţi, soluţii* (2004). **2.** ***Coautor:*** *Psihologie normală şi patologică* (2001); *Psihomotricitate şi limbaj* (2004); *Mijloace psihoterapeutice* (2011); *Psihologia sportului. Curs în tehnologia IFR* (2015); *Sinteze de psihopedagogie. Învăţarea şi subsistemul cognitiv. Ediţie bilingvă (română-franceză)* (2018); *Incursiune în psihologia educaţiei. Profesorul de succes şi exigenţele contemporane* (2018). **3.** ***Capitole în volume colective:*** „O interpretare psihocibernetică a pregătirii sportive", în: *Psihologia şi sportul contemporan* (1974, coord. M. Epuran); „Psychological solutions for the aging prophylaxis", în *Evaluating and improving life in the third age* (2021, coautor, coord. C. Rada, V. Marinescu). **4.** ***Articole indexate ISI Thomson:*** (2020, în colab.) „Psychomotor and cognitive skills that make a difference în tennis players at national level". *Discobolul – Physical Education, Sport and Kinetotherapy Journal*, Volume 59, Issue 4, 390-404, DOI https://doi.org/10.35189/dpeskj.2020.59.4.6; (2015, în colab.). „Intersegmental coordination and the performance of junior football players". *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 174, 2015, DOI https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.819; (2015, în colab.). „Study regarding the impact of trait anxiety on intersegmental coordination and topographical memory in junior football players". *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol.

187, Pages 124-129 (2013, în colab.). „Formative valencies of the Sport Psychology course". *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 89, 10 octombrie, pp. 351-356; (2015, în colab.). „Topographical memory and the concentration of attention in top female tennis players". *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 190, pp. 293-298. **5.** ***Articole BDI:*** (2012, în colab.). „Reprezentările ideomotorii şi harta cognitivă – bazele antrenamentului mental". Revista „Discobolul", VIII(1), 27:63-71; (2009, în colab.). „Psihomotricitatea – factor major în geneza corporalităţii şi în definirea identităţii". Revista „Discobolul", nr. 15 martie. **6.** ***Comunicări la conferite naţionale şi internaţionale:*** Peste 10 lucrări in-extenso publicate în volumele unor conferinţe internaţionale (neindexate ISI sau BDI) şi peste 30 lucrări in-extenso publicate în volumele unor conferinţe naţionale. ***Indicatori scientometrici: H-index = 7***. ***Varia:*** dublu campion naţional şi campion balcanic la baschet. ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2023). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2 (cu ajutorul colegei de catedră conf. univ. dr. Georgeta Mitrache); *TÜDÖS ŞTEFAN, Curriculum Vitae Europass*, accesat 15 ianuarie 2023 din: http://scoaladoctoralaunefs.ro/wp-content/uploads/2021/06/CV-_TUDOS-STEFAN_.pdf; *prof. univ. dr. TÜDÖS ŞTEFAN,* accesat 15 ianuarie 2023 din: http://scoaladoctoralaunefs.ro/wp-content/uploads/2020/05/PROFIL-STIINTIFIC-tudos_web.pdf.; Ştefan Tüdös, accesat la data de 15 ianuarie 2023 din https://scholar.google.ca/citations?user=2TGCIu4AAAAJ&hl=en

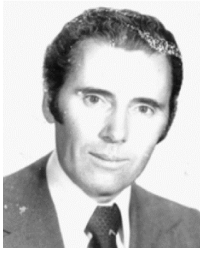

TURCU, FILIMON (n. 1 aprilie 1932, com. Pristol, jud. Mehedinţi – d. 8 mai 2011, Bucureşti) psiholog român, redactor de editură, cercetător ştiinţific şi cadru didactic universitar. A început studiile şcolare al Turnu Severin şi le-a încheiat la Sibiu. Absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti, 1952-1957. Doctor în psihologie cu teza *Factori ai formării aptitudinii tehnice,* Bucureşti, 27 septembrie 1971, cond. şt. prof. Al. Roşca. Elev al prof. Al. Roşca şi P. Popescu-Neveanu. ***Ascendenţă profesională şi academică:*** redactor la Editura Politică (1957-1961); redactor la Editura Didactică şi Pedagogică (1961-1966); cercet. şt. pr. Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice (1972-1982). Profesor asociat la Departamentul pentru pregătirea personalului didactic al Academiei de Studii Economice (1988-), unde a elaborat şi predat cursuri de psihologie şcolară. ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1966-). ***Cercetări şi contribuţii:*** a cercetat aptitudinile şi creativitatea tehnico-ştiinţifică la elevi şi a pus în evidenţă componentele structurale importante în gândirile tehnice: capacităţile perceptiv-spaţiale, proiectarea, acţiunea, construcţia imaginilor creativ-tehnice şi în mod special motivaţia, atitudinea constantă şi interesul faţă de activităţi, climatul creativ, „atitudinea creativ-transformatoare" ca factor fundamental al dezvoltării aptitudinilor şi creativităţii tehnico-ştiinţifice; detectarea unor modalităţi concrete pentru cultivarea creativităţii tehnico-ştiinţifice la elevi şi studenţi. În ultima parte a carierei sale profesionale, ***T.F.*** s-a preocupat de configurarea „structurii şi

câmpului problemelor fundamentale ale psihologiei şcolare, ca domeniu multi- şi interdisciplinar al psihologiei, care include pe lângă problemele tradiționale ale învățării de diferite genuri, şi unele probleme cum sunt: motivația şi afectivitatea, satisfacția şi dorința de a obține performanțe, creativitatea, comunicarea didactică, managementul şi competența didactică, interrelațiile dintre profesor şi elev ş.a." (C. Voicu, *In memoriam*, 2011, p. 376). ***Participare la evenimente ştiinţifice: T.F.*** a fost un participant activ la viața ştiințifică a psihologilor din țara noastră participând cu comunicări ştiințifice originale la conferințele naționale ale Asociației Psihologilor Români şi la numeroase simpozioane şi conferințe organizate de Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice. ***Publicaţii:*** *Formarea aptitudinii tehnice* (1975); *Corelația dintre dimensiunile intelectuale şi nonintelectuale în creativitatea tehnică* (în vol. *Şcoala şi producția*, 1976); *Cultivarea creativității tehnice la elevi* (în vol. *Creativitatea în ştiință, tehnică şi învățământ*, coord. M. Bejat, 1981); *Fundamente ale psihopedagogiei şcolare* (1999, coautor); *Dicționar explicativ de psihologie şcolară* (2000, coautor *Psihologie şcolară* (2004); *Din misterele lumii psihice interioare* (2006); *Psihologia şcolară* (2008, ed. a 3-a). ***Apreciere:*** *„Prof. dr. Filimon Turcu a fost un eminent cercetător ştiințific, care, prin preocupările sale, a acoperit un câmp problematic larg, cu o tematică de actualitate, importantă din punct de vedere teoretic şi practic, centrată în special pe domeniul aptitudinilor, intereselor şi creativității tehnice la copii şi tineri. Studiile şi cercetările sale s-au bazat pe o metodologie ştiințifică complexă, care a inclus: observația, experimentul, testele diagnostice, convorbirile ş.a. care i-au permis relevarea unor elemente structurale importante ale aptitudinii şi gândirii tehnice (capacitățile perceptiv-spațiale, proiectarea, acțiunea, construcția imaginilor creativ-tehnice şi în special motivația, interesul, atitudinea constant transformatoare față de obiectele activității). Conform convingerilor lui Filimon Turcu, un rol important în formarea aptitudinii tehnice creative revine activităților în cercurile ştiințifico-tehnice ale copiilor şi tinerilor, sub îndrumarea unor specialişti consacrați.* [...] *Concepția psihopedagogică promovată de prof. dr. Filimon Turcu în lucrările sale este modernă şi profund umanistă, vizând perfecționarea şi dezvoltarea personalității umane, în beneficiul societății noastre în curs de dezvoltare*" (C. Voicu, *In memoriam*, 2011, pp. 375-376). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Voicu, C. (2011). *Turcu Filimon (1 aprilie 1932 – 8 mai 2011). In Memoriam.* „Revista de psihologie", 57(4), 375-376.

TURLIUC, MARIA NICOLETA (n. 31 iulie 1963) psiholog român, profesor universitar specializat în psihologia cuplului şi a familiei, terapii de cuplu şi de familie, traumă psihică şi reziliență. Absolventă al Universității „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, Facultatea de Istorie şi Filosofie, Secția Filosofie-Istorie, Iaşi (1983-1987). Diplomă de merit şi recomandare pentru Învățământ superior şi cercetare. Doctor în psihologie cu teza *Imaginea elementului alogen în mentalul colectiv românesc*, cond. şt. prof. dr. Adrian Neculau, Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi, ianuarie 1999, publicată sub titlul *Imaginar,*

identitate şi reprezentări sociale. Imaginea elementului alogen în mentalul colectiv românesc (2004, Iaşi). ***Ascendență didactică şi academică:*** profesoară în învățământul preuniversitar (Şcoala Generală nr. 2, Paşcani, 1987-1990), preparator (1990-1991), asistent univ. (1991-1998), lector univ. (1990-2005), conf. univ. (2005-2009), prof. univ. (2009 – prezent) la Universitatea „Al.I. Cuza", Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Iaşi. ***Poziții management didactic şi academic (selectiv):*** conducător de doctorat (din 2009); membră CNATDCU, Comisia 28 Psihologie, Ştiințe ale Educației, Educație Fizică şi Sport (2016 – prezent); membră a Consiliul Studiilor Universitare de doctorat (CSUD) al Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi (2020 – prezent); coord. Master „Evaluare clinică, consiliere şi psihoterapie de cuplu şi familiei", Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, UAIC (2020 – prezent); membră/membră supleant al Senatului Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi (2016 – prezent); coord. Master „Terapii de cuplu şi de familie", din cadrul Facultății de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, UAIC (2005-2019); membră a Consiliului Şcolii Doctorale al Facultății de Psihologie şi Ştiințe ale Educației (FPSE) (2016-2022); membră a Consiliului Facultății de Psihologie şi Ştiințe ale Educației (2016-2020); Director al Centrului de dezvoltare personală şi formare profesională, UAIC (2015 – prezent); Director al Laboratorului de cercetare „Stare de bine, stres şi reziliență la nivel individual, diadic şi familial", Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, UAIC (2014 – prezent); membră CRID (Centrul de Resurse şi Informare Documentară) al UAIC, din cadrul Centrului Național de Recunoaştereşi echivalare a diplomelor (MECI) (2009-2022). ***Stagii de cercetare şi documentare în străinătate (selectiv):*** University of Huddersfield, Anglia (2010); Université Jean François Champollion, Albi, Franța (2010); University of Leipzig, Germania (2009); Hephata Diakonie Universität, Darmstad, Germania (2008); Stagiu profesional „Terapia educațională", Amersfoort/Amsterdam, Olanda (2008); Diaconia University of Applied Sciences, Pori, Finlanda (2007); Universitatea din Torino, Italia (2007); University of Memphis, Tennessee, SUA (2001). ***Mobilitate academică (selectiv):*** Universitatea de LouvainlaNeuve, Belgia, *Marital satisfaction: from theories to empirical research* (2019, Erasmus); Bar-Ilan University, Israel, *Family Developmental Stages and Crisis* (2019, Erasmus); Università degli Studi Firenze, Italia, *Intimacy and Personal Relationships şi Social support and close relationships* (2018, Erasmus); University of Stavanger, Norway, *Family Resilience* (2017, EEA Grants); Università degli Studi Firenze, *Familiile migrante în Italia* (2015, Erasmus); Diaconia University of Applied Sciences, Pieksamaki, Finlanda, curs *Social Exclusion/Inclusion în European Perspective*, Programul „Empowering People and Societies – International Course of Empowering Social Work" (2008, Visiting professor). ***Afilieri academice. Membră:*** European Health Psychology Society (EHPS) (2019 – prezent); Consiliul director al Asociației Române de Psihologie Pozitivă (2014 – prezent); Asociația Psihologilor din România (APRP) (2018 – prezent); Colegiul Psihologilor din România (CPR) (2009-2020). ***Afilieri şi management editorial:*** Guest Editor la „Frontiers in Psychology" al *Research topic-ului Individual versus DyadicProcesses: Health and relationship Outcomes* (2020-2021); Guest Editor la „Frontiers in Psychology" al *Research topic-ului The War in Ukraine:*

Impact on Mental Health on a Global Level (2022-2023); membră în Consiliul editorial al „Revistei de Psihologie"; membră în Comitetul editorial al „Annals of the Alexandru Ioan Cuza University. Psychology Series". ***Activitate didactică/cursuri predate. Licență:*** Introducere în Psihologie (1996-1998); Psihologie şcolară (1998-2002), Psihologia cuplului şi a familiei (1998 – prezent), Inadaptare şi devianță comportamentală/Psihopedagogia comportamentului deviant (2002 – prezent). ***Master:*** Intervenție psihosocială în cuplu şi în familie (1998-2005), Psihologia şi psihoterapia cuplului şi a familiei (2005 – prezent). ***Doctorat:*** Terapia traumei/Traumă, reziliență şi dezvoltare posttraumatică (2006 – prezent), Evaluare clinică şi diagnostic psihologic în cuplu şi în familiei (2006-2015), Metodologia cercetării ştiințifice (2012-2014). ***Granturi de cercetare (selectiv):*** „Doctoranzi şi cercetători postdoctorat pregătiți pentru piața muncii!" Coord. competențe transversale (2019-2020), manager de proiect prof. univ. dr. Liviu-George Maha (coordonator modul competențe transversale); „Children of prisoners Interventions and Mitigations to Strengthen Mental Health", director proiect prof. dr. Adele Jones, University of Huddersfield, UK (2010-2012, expert); „Reconstrucția statutului femeii: de la discriminare la dezvoltare profesională şi egalitate de şanse", Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi (2010-2013, manager proiect); „Grant Autoritatea Națională pentru Cercetare Ştiințifică pentru finanțarea manifestărilor ştiințifice", pentru organizarea Conferinței Internaționale de Psihologie „Domestic violence: between stigmatization, social acceptance and therapeutic interventions" 12-13 septembrie, Iaşi (2008, director grant); Grant CNCSIS, „Influența unor factori socio-culturali asupra atitudinii cu privire la violența domestică împotriva femeii. Un model experimental preventiv" (2006-2008, director grant); Grantul „Interpersonal Violence Across Culture (SUA – Romania)", obținut la „The Women's International Scientific Collaboration Program" (WISC), National Science Foundation (NSF), SUA, Co-PI împreună cu prof. dr. Sharon Horne, University of Memphis, SUA (2000-2001); Grantul de cercetare postdoctorală „Andrew Mellon" pentru proiectul „L'Identité des minorités ethnique et ses représentations sociale", oferit de MSH şi CAORC (Council of American Overseas Research Centers), la Maison des Sciences de l'Homme, Paris, Franța (2000-2001). ***Cercetări şi contribuții ştiințifice:*** relațiile de cuplu şi familiale, procesele interpersonale implicate în inițierea şi dezvoltarea relațiilor romantice, conceptele şi modele teoretice relevante; procesele interpersonale care influențează calitatea relațiilor dintre partenerii de cuplu şi cele dintre părinți şi copii (*Psihologia cuplului şi a familiei*, 2004). Meta-analize privind asocierea dintre ataşament şi satisfacția maritală, evoluția satisfacției maritale în perioada tranziției la parentalitate, efectele de actor şi de partener identificate în studiile diadice – studii în premieră. Relația dintre standardele ideale şi satisfacția în cuplu, predicatorii adaptării maritale, rolul mediator al coping-ului diadic în relația dintre sanctificarea căsătoriei şi satisfacția maritală, rolul moderator al reglării emoționale interpersonale în relația dintre angajament şi satisfacție şi dintre intimitate şi satisfacția în cuplu; rolul mediator al cogniților în relația dintre conflictul muncă-familie şi satisfacția în cuplu. A utilizat modelarea multinivelară în studii de tip jurnal

electronic zilnic şi a investigat rolul sentimentului îndreptățirii relaționale, al autodezvăluirii şi responsivității partenerului în prezicerea satisfacției în cuplu, rolul emoțiilor pozitive şi negative în prezicerea intimității partenerilor. A investigat: „efectul părinților asupra copiilor" în studii privind rolul strategiilor de socializare a emoțiilor asupra capacității de reglare emoțională în adolescență; „efectul copilului asupra părinților" în studii care au indicat rolul mediator al autoeficacității parentale şi al satisfacției privind parentingul în asocierea dintre noncomplianța copilului şi satisfacția maritală; rolul mediator al stresului parental în relația dintre conduita de opoziție a copilului şi satisfacția maritală sau satisfacția față de viață. Cercetări asupra traumei şi rezilienței: modelele teoretice relevante, categoriile nosologice ale psihotraumatologiei generale, caracterul procesual al traumatizării psihice, expunerea directă *versus* expunerea indirectă la traumă, reziliența şi dezvoltarea post-traumatică (*Psihologia traumei,* 2014, în colab.). Prin studii empirice: a analizat predictorii credințelor privind trauma vicariantă la personalul medical; a identificat rolul mediator al ruminării şi supresiei în relația dintre credințele disfuncționale şi stresul traumatic; rolul moderator al strategiilor de reglare emoțională în relația dintre cyberbulling şi simptomele depresive; rolul mediator al stării afective şi moderator al gratitudinii ca stare în relația dintre gratitudinea-trăsătură şi starea psihologică de bine. A realizat o sinteză a literaturii de specialitate privind riscul şi reziliența la copii, în familie şi comunitate şi a construit şi validat o scală pentru evaluarea rezilienței familiale. Studii privind impactul pandemiei Covid-19: rolul protector al unor resurse psihologice în perioadele de confruntare cu adversitatea şi efectul stresului, potențial traumatic, asupra subiecților. ***Premii, diplome, medalii, recunoaşteri (selectiv):*** Certificate of best paper award pentru studiul *A Qualitative Study of Health-Related Beliefs and Practices among Vegetarians*, XIVth International Conference on Psychology, Psychiatry, Neurological, Behavioraland Cognitive Sciences (2020, în colab.); Premiu UEFISCDI pentru lucrarea *The personality structure in the emotion regulation of sadness and anger*, în *Personality and Individual differences* (2020, în colab.); Premiul UEFISCDI pentru lucrarea *Insecure attachment and relationship satisfaction: A meta-analysis of actor and partner associations*, în *Personality and Individual differences* (2020, în colab.); Medalia Wolfson Academic Nursing School, Holon, Israel, Conferința „The First International Conference on Advances în Social Science Research. A Multidisciplinary Perspective" (2019); Premiul CNCS, *Dyadic Coping Mediates the Association of Sanctification with Marital Satisfaction and Well-being, „Journal of Family Psychology"*, 29(6), 843-849 (2016, în colab.); Premiul CNCS, *What do Romanian parents and adolescents have conflicts about?* „Revista de cercetare şi intervenție socială", 42, 28-49 (2013, în colab.); Medalia Centrului Universitar Jean François CHAMPOLLION, Albi, Franța, 12 aprilie, 2010; Premiul „Petre Andrei" la Salonul Internațional de Carte Românească, ediția a XVII-a, Iaşi, 5-8 octombrie 2008, pentru vol. *Violența în familie: între stigmatizare, acceptare socială şi intervenție terapeutică*. ***Participare la evenimente ştiințifice internaționale (selectiv):*** 33rd Annual Conference of the European Health Psychology Society (EHPS). Individuals and Professionals: Cooperation to Health (Dubrovnik, Croația, 37

septembrie 2019, Invited speaker), *Work-family interaction and well-being. Two mediation models;* Intimate Relationship Research în Europe, organized by Aarhus University în Sonderborg (Denmark, 27-28 august, 2019, Invited speaker), *The sense of relational entitlement, daily affects and couple satisfaction: A multi-level mediation model*; The First International Conference on Advances în Social Science Research. A Multidisciplinary Perspective, organised by „Al.I. Cuza" University&Wolfson Academic Nursing School (Holon, Israel, May 23, 2019; Keynote spleaker), *Interpersonal Relationship Research Challenges in the New Millennium;* The Second World Congress on Resilience: From Personto Society (Timişoara, 8-10 mai 2014, Keynote speaker), *Family Resilience: Problems în Assessment, Types of Research and some Theoretical Models*; Conferința Internațională Familia în societatea contemporană: Perspective psihologice, sociale şi spirituale în dialog. Reziliență, Speranță şi Schimbare (Timişoara, 14-15 septembrie 2012, Keynote speaker), *Risk and resilience în children, family and community. A Research Review*; Conferința internațională de psihologie Domestic violence: between stigmatization, social acceptance and therapeutic intervention, în colab. cu S.G. Horne, E. Stănciulescu, O. Lungu, S. Slate Mathews (Iaşi, 12-13 septembrie 2008, Keynote speaker), *Intimate Partner Violence in Romania: Ambivalent Sexism and Attitudes Towards Violence Against Women/Violența dintre partenerii intimi din România: Sexismul ambivalent şi atitudinile privind violența împotriva femeii.* ***Publicații (selectiv).*** **1.** ***Volume autor unic:*** *Psihosociologia comportamentului deviant* (2007); *Imaginar, identitate şi reprezentări sociale. Imaginea elementului alogen în mentalul colectiv românesc* (2004); *Psihologia cuplului şi a familiei* (2004). **2.** ***Volume coautor:*** *End of life care issues* (2018); *Psihologia traumei* (2014); *Violența în familie. Teorii, particularități şi intervenții specifice (*2009). **3.** ***Volume coordonate sau editate:*** *Relațiile intime. Atracție interpersonală şi conviețuire în cuplu* (2016); *Gen, muncă, familie şi schimbare* (2013); *Violența în familie: între stigmatizare, acceptare socială şi intervenție* (2008, în colab.); *Actualități şi perspective în practica logopedică* (2008, în colab.); *Condiția femeii în societatea modernă* (2004, în colab.). **4.** ***Manuale academice, îndrumare*** (Editura Universității „Al.I. Cuza" Iaşi): *Psihologie judiciară* (2015); *Psihologia cuplului şi a familiei* (2015); *Psihopedagogia comportamentului deviant* (2015); *Inadaptare şi devianță comportamentală* (2013). **5.** ***Capitole publicate în cărți la edituri din străinătate (selectiv):*** Humour in Romantic Relationship. În. E. Elisabeth Vanderheiden & Claude-Hélène Mayer, *The Palgrave Handbook of Humour Research* (2021, pp. 325-340, în colab.); Ethical Issues în Couple and Family Research and Therapy. În A. Sandu, A. Frunză & E. Unguru, *Ethics în Research Practice and Innovation* (2019, pp. 226-242, în colab.); A multifacetedtheory: individual, family, and community resilience. A Research Review. În I. Rogobete & A. Neagoe, *Contemporary issues facing families: An interdisciplinary dialogue* (2013, pp. 33-53, în colab.); Coping Strategies and the Experience of Work-Family Conflict: A Review of Theoretical Models and Typologies. În P. Runcan şi G. Rață (coord.), *Applied Social Sciences. Social Work* (2013, pp. 256-274, în colab.); Perception of Orthodoxand Secular Gender Models în Contemporary Romania. În K.E. Børresen& S. Cabibbo (eds.), *Gender, Religion and Human Rights în Europe* (2006, pp. 277-298). **6.** ***Capitole publicate***

în cărți la edituri din țară (selectiv): „Teoria sistemelor familiale". În V. Enea (coord). *Abordarea psihologică a adopției şi asistenței maternale* (2021, pp. 234-242); „Identificarea stărilor mentale ale altora". În Şt. Boncu şi A. Holman (coord). *Cum gândim în viața de zi cu zi?* (2019, pp. 143-153); „Terapia familiei". În V. Enea şi I. Dafinoiu (coord), *Intervenții psihologice în şcoală. Manualul consilierului şcolar* (2019, pp. 208-222); „Evaluarea traumei". În V. Enea şi I. Dafinoiu (coord), *Evaluarea psihologică. Manualul psihologului clinician* (2017, pp. 503-515); „Aspecte etice şi de malpraxis în terapia de cuplu şi de familie". În Elena Toader (coord.), *Malpraxis medical. Riscul pentru malpraxis în actul medical* (2017, pp. 112-114); „Reglarea emoțională diadică". În Şt. Boncu şi M.N. Turliuc (coord.). *Relațiile intime. Atracție interpersonală şi conviețuire în cuplu* (2016, pp. 243-252); „Riscul şi consecințele lui în viața de cuplu şi familie". În Corneliu Havârneanu şi Grigore Havârneanu (coord.) *Psihologia riscului* (2015, pp. 265-287); „Emigrația românească în Italia şi dificultățile conservării identității româneşti". În V. Boariu, S. Borbely şi R. Murea (coord.) *Identitatea Românească în Context European. Coordonate Istorice şi Culturale* (2009, pp. 308-328); „Construcția identității minoritare în situații de eterogenitate culturală". În A. Neculau şi G. Ferréol (coord.), *Marginari, minoritari, excluşi* (1996, pp. 55-61). **7. *Studii şi articole:*** 24 de articole publicate în reviste ISI cu factor de impact; 26 de articole publicate în reviste ISI fără factor de impact şi ISI Proceedings; 65 de articole publicate în reviste de specialitate BDI; 10 articole în alte reviste de specialitate; 11 studii în volume conferințe internaționale. ***Indice Hirch: 8*** – Web of Science; 8 – Scopus, 17 – Google scholar. ***Apreciere:*** *„Maria Nicoleta Turliuc ilustrează cu succes îmbinarea armonioasă, complexă şi complementară a competențelor de profesor universitar şi mentor, de cercetător, de practician, de manager, dar şi de psiholog implicat în comunitate şi în serviciul celor vulnerabili social. Prin publicațiile şi proiectele sale, Maria Nicoleta Turliuc este o voce şi un reper pentru Psihologia cuplului şi a familiei, Psihologia pozitivă, Psihologia traumei, rezilienței şi dezvoltării posttraumatice din România, catalizând şi inspirând dezvoltarea acestor domenii şi contribuind la internaționalizarea lor"* (prof. univ. dr. Adriana Băban, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, email 3 octombrie 2022). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese de la autori*, Anexa 2; *Europass. Curriculum vitae. Maria Nicoleta Turliuc*, accesat 31 iulie 2022 din: https://www.psih.uaic.ro/a/_fis/cadre_did/cv_turliuc_n.pdf; *Maria Nicoleta Turliuc, EverybodyWikibios & Wiki*, accesat 31 iulie 2022 din: https://ro.everybodywiki.com/Maria_Nicoleta_Turliuc

VASCHIDE, NICOLAE (n. 6/19 decembrie 1874, Buzău – d. 13 octombrie 1907 la 33 de ani; Paris, cimitirul Montparnasse). Celebru psiholog şi psihiatru român, personalitate marcantă a psihologiei române şi franceze la începutul secolului XX. O stea a psihologiei româneşti care a strălucit printre străini şi s-a stins prea repede la 33 de ani. Şi-a desfăşurat activitatea de cercetare în Franța, colaborând cu celebrii psihologi francezi A. Binet, Ed. Toulouse şi H. Piéron la afirmarea psihologiei ca ştiință

experimentală, independentă de Filosofie. A fost considerat „*un meteorit al psihologiei franceze*", psihologul care „prin geniul şi opera sa a onorat atât România cât şi Franța (Daniel Cuzel – biograful sau). *Stelele care ard şi luminează puternic universul ştiinței, cad repede*. ***Studii şi mobilitate academică:*** după absolvirea şcolii primare şi a gimnaziului „Tudor Vladimirescu" din Buzău, a urmat Liceul „Sf. Sava" din Bucureşti, admis ca bursier. A absolvit Facultatea de Litere şi Filosofie a Universității din Bucureşti cu teza de licență *Senzațiile vizuale,* susținută pe data de 10 iunie 1895 şi premiată din Fondul Hillel. Aici i-a avut ca profesori pe Titu Maiorescu şi C. Dumitrescu-Iaşi. În acelaşi an, îl întâlneşte pe psihologul francez Alfred Binet, director al Laboratorului de psihologie experimentală la École des Hautes Études de la Sorbona, care a susținut 12 lecții/conferințe de psihologie la Universitatea din Bucureşti în perioada 29 aprilie – 9 iunie 1895. A. Binet a fost invitat în România (27 aprilie – 17 iunie 1985) de către Take Ionescu, ministrul Instrucțiunii Publice din România cu care a fost coleg de bancă la Liceul „Louis le Grand" din Paris. Impresionat de tânărul entuziast Vaschide, care i-a făcut cunoscute relatările ziarelor bucureştene despre conferințele sale, A. Binet l-a invitat la Paris să-şi termine studiile şi să lucreze ca „ataşat" în laboratorul său. Acesta i-a facilitat continuarea studiilor la Paris, unde a devenit în scurt timp bine cunoscut prin lucrările scrise şi publicate. Înainte de a pleca la Paris s-a căsătorit cu Victoria Zamfirescu, fiica unui profesor de medicină de la Universitatea din Iaşi, care l-a însoțit la Paris unde a susținut cu succes o teză de istorie la École Pratique des Hautes Études (EPHE) în 1903. Victoria Vaschide şi-a dedicat cea mai mare parte a timpului asistării soțului ei în activitatea sa ştiințifică şi s-a ocupat de îngrijirea editării mai multor lucrări postume ale soțului ei. În drum spre Paris, ***V.N.*** vizitează la Leipzig laboratorul lui W. Wundt şi rămâne câteva luni în Italia unde realizează, în colaborare G.C. Ferrari, o lucrare experimentală asupra memoriei liniilor ale cărei rezultate le va prezenta la cel de-al treilea Congres Internațional de Psihologie, la München, în 1896 (M. Huteau, 2008). ***Ascendență profesională şi academică:*** în toamna anului 1895 a început să lucreze în cadrul Laboratorului de psihologie fiziologică de la École des Hautes Études, de pe lângă Sorbona, iar în 1897 a obținut, pentru încă doi ani, o bursă din Fondul Halfon. În 1897 publică trei articole împreună cu A. Binet şi face două comunicări la Academia de Ştiințe, iar în 1898 publică tot împreună cu A. Binet 18 articole în „L'Année Psychologique", studii de psihologie în şcoala primară. În paralel cu intensa activitate de cercetare ştiințifică ***V.N.*** urmează importante şi numeroase cursuri: Istoria ştiinței cu Jules Soury (sub a cărui îndrumare şi-a pregătit diploma EPHE), Fiziologie cu François Franck, Étienne Jules Marey şi Arsène d'Arsonval la Collège de France şi cursuri de Medicină cu profesorii Jules Déjérine, Fulgence Raymond şi Pierre Marie, succesorul lui Charcot la Salpêtrière, care îi arată o mare afecțiune şi cu care îşi va face o parte din stagiul medical (M. Huteau, 2008). A absolvit cursurile Facultății de Medicină la Paris din dorința de a avea cunoştințe de anatomie şi fiziologie pentru a înțelege şi practica mai bine psihologia fiziologică şi patologică, dar din nefericire, moare cu câteva luni înainte de a-şi susține teza de licență în Medicină. În 1899 întrerupe brusc colaborarea cu A. Binet, părăseşte Laboratorul de psihologie

fiziologică de la Sorbona şi după o scurtă perioadă de colaborare cu P. Janet la Salpêtrière, ***V.N.*** începe colaborarea cu Laboratorul de psihologie experimentală pe care Édouard Toulouse îl crease la azilul Villejuif şi care a fost recunoscut de École Pratique des Hautes Études (EPHE) în 1901. Se pare că despărţirea de A. Binet a fost cauzată de un conflict ştiinţific ca rezultat al criticilor americane în „Psychological review" asupra articolelor publicate împreună în 1898 în „L'Année psychologique" şi care ar fi avut o metodologie slabă şi erori de calcul ale analizei de corelaţii dintre măsurătorile anatomice, fizice şi fiziologice, calcule pentru care ***V.N.*** era responsabil, dar pe care Binet nu le-ar fi verificat. În 1900 devine şef de cercetare în Laboratorul Toulouse şi în primii ani de cercetare aici are o productivitate ieşită din comun: 19 articole şi comunicări în 1900, 47 în 1901, 48 în 1902, 30 în 1903 la care se adaugă trei lucrări în 1902, două în 1903 şi una în 1904 (M. Huteau, 2008). A fost perioada lui cea mai de succes: se afirmă ca o personalitate proeminentă în viaţa ştiinţifică naţională (Franţa) şi internaţională, participă la toate congresele de medicină, fiziologie şi psihologie, reviste de înalt prestigiu ştiinţific îl caută pentru colaborare, este ales secretar al *Bibliothèque de psychologie expérimentale* condusă de Toulouse, secretar adjunct al Congresului Internaţional de Psihologie din 1900, invitat să colaboreze cu *British association for advancement of sciences.* În aceeaşi perioadă, şi nu numai, desfăşoară o bogată activitate jurnalistică, în presa franceză şi românească. Astfel, a colaborat, sub pseudonimul lui Ion Măgură, cu publicaţiile româneşti „Convorbiri literare", „L'Indépendence roumaine", „România", „Literatura şi arta română", „Noua revistă română" (sub conducerea lui C. Rădulescu-Motru), „Spitalul", „Revista idealistă" (prim-redactor, 1903-1907), „Adevărul" şi cu publicaţiile franceze „The Latin Renaissance", „Revue des deux mondes", „Mercure de France", „Weekly Review", „Le Timp". În perioada 1897-1906 a publicat numeroase articole în aceste reviste prin care a promovat ideea constituirii psihologiei experimentale, ca disciplină ştiinţifică, în România. Studiile şi cercetările de psihologie le-a publicat în Franţa în perioada 1896-1907 mai ales în revistele de specialitate: „L'année psychologique" (sub conducerea lui A. Binet), „Revue philosophique" (sub conducerea lui Th. Ribot), „Revue de psychiatrie", „Comptes – rendus hebdomadaire de Séances de l' Academie des Sciences", „Comptes – rendus hebdomadaire de Séances et Mémoire de la Société de Biologie". În perioada colaborării cu Toulouse dezvoltă teste şi inventează aparate noi de măsurare, dezvoltă procedee experimentale pentru folosirea ştiinţifică a testelor şi aparatelor, concentrează cercetările experimentale pe studiul simţurilor şi a „tehnicii senzoriale" şi extinde cercetările experimentale din domeniul psihologiei normale în domeniul psihologiei patologice (T. Herseni, 1957, p. 11). După 1904 productivitatea sa ştiinţifică şi interesul pentru activitatea experimentală scad treptat, iar unii colaboratori îl părăsesc. Se orientează mai mult spre activităţi medico-psihologice care îi atrag reputaţie şi clientelă. În ultimele luni de viaţă D. Carnegie i-a oferit o catedră la Universitatea din Chicago, iar Collège de France, la propunerea lui Henri Bergson, intenţiona crearea unei catedre de psihologie pentru ***V.N.*** Cu câteva luni înainte de moartea sa, a părăsit Laboratorul de psihologie experimentală al lui Toulouse şi a devenit director adjunct al

Laboratorului de psihologie patologică care tocmai fusese creat la École Pratique des Hautes Études (EPHE) şi condus de Pierre Marie. După terminarea studiilor în Franţa, a solicitat înfiinţarea unui laborator de psihologie experimentală în Bucureşti. Încă din 1897 se pregătea să ocupe un post universitar la Facultatea de Filosofie din Bucureşti, iar în 1898 să înfiinţeze un laborator de psihologie în România, dar nu i s-au aprobat fonduri şi a continuat activitatea de cercetare în Franţa la Paris. Nu a reuşit să-şi termine şi să susţină teza de doctorat, fiind răpus de ftizie/pneumonie, boală incurabilă în acea vreme, la vârsta de 33 de ani. Într-o perioadă de numai 10 ani (1896-1907) ***V.N.*** a efectuat şi publicat un număr impresionant de cercetări singur sau în colaborare cu celebri psihologi francezi A. Binet, Ed. Toulouse, H. Piéron, Cl. Vurpas, R. Meunier ş.a. ***Poziţii de conducere ştiinţifică:*** a fost director adjunct al Laboratorului de Psihologie Patologică de la École Pratique des Hautes Études (EPHE) din Franţa, Villejuif. ***Titluri academice onorifice:*** membru al Academiei de Ştiinţe din Paris, ales în semn de respect pentru contribuţiile sale ştiinţifice. ***Cercetări şi contribuţii:*** opera lui ***V.N.*** este unică, „meteoritică" şi impresionează prin varietate interdisciplinară (psihologie, fiziologie, medicină, sociologie, antropologie), vitalitate, creativitate şi iniţiativă exprimate într-un volum uriaş de cercetări şi publicaţii (11 volume proprii şi în colab., peste 230 titluri publicate – articole, studii etc., peste 150 de comunicări ştiinţifice etc.) realizate în doar zece ani. Într-o perioadă când psihologia abia se desprinsese de Filosofie, ***V.N.*** a contribuit la dezvoltarea cercetării experimentale în psihologie, consacrarea psihologiei ca ştiinţă experimentală, fundamentarea ei pe fiziologie şi introducerea măsurării după modelul ştiinţelor exacte. A inventat aparate de măsurare şi procedee experimentale noi; a folosit latura patologică (psihopatologie şi psihiatrie) pentru dezvoltarea cunoaşterii în psihologia normală; a militat pentru aplicaţii practice ale psihologiei în pedagogie, medicină şi alegerea profesiei; a contribuit, prin articole şi pledoarii, la dezvoltarea psihologiei experimentale şi în România. Şi-a desfăşurat activitatea de cercetare în Franţa colaborând cu trei psihologi francezi celebri: A. Binet, H. Piéron şi Ed. Toulouse. A debutat la cel de-al III-lea Congres Internaţional de psihologie de la München, în august 1896, cu comunicările: *Recherches expérimentales sur la mémoire des lignes* (în colab. cu C.G. Ferrari) şi *La localisation des souvenirs*. ***V.N.*** a adus contribuţii importante în psihologia experimentală prin abordarea, studiul şi cercetarea unei game extrem de largi şi variate de teme: psihofiziologia organelor de simţ, psihopatologia, psihologia activităţii mentale morbide, dezvoltarea metodologiei cercetării şi a psihologiei ca ştiinţă experimentală, concepere de noi aparate de măsurare psihologică, procesele senzoriale, atenţia, somnul şi visele, emoţiile şi sentimentele, principalele funcţii psihologice, munca şi oboseala, aplicaţii psihologice în pedagogie, funcţionalitatea psihofizică a mâinii, corelate fiziologice şi fizice ale activităţii mentale, factori care modulează tensiunea arterială şi individualitatea fizică, delirul şi logica morbidă, ocultism şi metapsihiatrie, psihologia animală, studii asupra hipnozei la broaşte, cefalometrie etc. şi fenomene mai „misterioase" cum sunt: somnul şi visele, problema viselor profetice, valoarea semiologică a viselor, a fenomenelor telepatice. Împreună cu Ed. Toulouse a conceput şi dezvoltat

un program comprehensiv de cercetări experimentale prin care a îmbogăţit terminologia ştiinţifică a psihologiei şi a pus în evidenţă noi aspecte, caracteristici şi legităţi ale activităţii psihice umane. M. Huteau (2008) clasifică opera lui Vaschide în trei mari grupe: lucrări experimentale susţinute de o metodologie şi aparatură dezvoltate cu ingeniozitate împreună cu A. Binet şi Ed. Toulouse; activitate clinică bazată pe analiza în profunzime a unui număr limitat de cazuri; recenzii şi răspunsuri la întrebări complexe de înaltă erudiţie. În prefaţa la lucrarea *Psihologia lui Nicolae Vaschide,* T. Herseni (1973, p. 7) apreciază: „Savantul român Nicolae Vaschide este unul dintre făuritorii psihologiei experimentale europene. El şi-a desfăşurat activitatea principală în trei dintre cele mai importante laboratoare din lume: Laboratorul de psihologie fiziologică, Laboratorul de psihologie experimentală, Laboratorul de psihologie patologică, toate trei din cadrul celebrei *École Pratique des Hautes Études*... Sorbona (Paris)". **1. *Contribuţii la metodologia cercetării şi consolidarea psihologiei ca ştiinţă experimentală:*** în colaborarea cu Ed. Toulouse, ***V.N.*** se concentrează pe metodologia cercetării şi depune eforturi de identificare, concepere şi dezvoltare de procedee şi tehnici experimentale care să confere un caracter ştiinţific riguros cercetărilor psihologice. Astfel, împreună cu Ed. Toulouse imaginează şi creează o serie de aparate de laborator în special pentru măsurarea pragurilor senzoriale (esteziometre pentru senzaţiile gustative, tactile, kinestezice, olfactive; perceperea tactilă a formelor, percepţia vizuală şi diferenţială a formelor, sensibilitatea termică, tactilă şi musculară etc.), precum şi numeroase teste pe care le publică împreună cu Ed. Toulouse în studiul *Appareils de mesure des sensations* („Revue de psychiatrie", 1900, an. III, pp. 259-368). Colaborarea cu Ed. Toulouse şi H. Piéron devine istorică prin publicarea în comun a tratatului *Technique de psychologie expérimentale* (1904, 335 p.) care marchează o etapa esenţială în procesul de experimentalizare a psihologiei în evoluţia ei spre statutul de ştiinţă (M. Bejat, 1972, p. 200) şi un pas important înainte pe linia Weber-Fechner-Ribot în dezvoltarea psihologiei experimentale, de laborator. Această lucrare consolidează baza teoretică şi metodologică a „noii psihologii", pune la dispoziţia cercetătorilor un arsenal riguros de instrumente pentru experimentele de laborator urmărind „unificarea metodelor de măsurare în psihologie" şi defineşte un limbaj ştiinţific propriu acestei ştiinţe „clădind un sistem nou". Dincolo de măsurarea senzaţiilor este tratată măsurarea memoriei, atenţiei, afectivităţii, imaginaţiei, asociaţiei, abstracţiei, judecăţii şi raţionamentului etc. cu scop ultim de a oferi o „sinteză generală a personalităţii: *caracterul*". Preocupările metodologice au reprezentat o coordonată definitorie a întregii creaţii ştiinţifice proprii sau în colaborare a lui ***V.N.*** care era convins că progresul în cunoaştere este determinat în mare măsură de progresul tehnicilor experimentale şi observaţionale. A urmărit constant introducerea prin psihologia experimentală a „noţiunii de măsurătoare" şi „să aplice la fenomenele psihologice legile ştiinţelor naturale" (*La mesure de L'inteligence*, Bucureşti, 1905 p. 107 şi p. 115) pentru a depăşi „delicatele şi suavele metafore" filosofice despre viaţa psihică. Cu toate acestea, a conceput experimentul într-un sens mai larg, dincolo de laborator: experiment natural, experiment de teren, experiment clinic, observaţii cvasiex-

perimentale etc. Mai mult, a încercat să experimentalizeze, dar fără succes, metoda clinică. **2. *Psihofiziologia organelor senzoriale:*** a efectuat cercetări experimentale singur, sau în colaborare cu Ed. Toulouse începând încă din 1897 dar mai intens din 1899, asupra senzațiilor: topografia sensibilității, sensibilitatea gustativă, auditivă, vizuală, tactilă, olfactivă, termică şi musculară. Într-o perioadă de consolidare a psihologiei ca ştiință desprinsă de Filosofie, s-a pus accent pe dezvoltarea şi perfecționarea metodelor experimentale şi a tehnicilor şi aparaturii de laborator. În acest scop şi-au creat propriile tehnici şi dispozitive de măsurare (12 noi „dispozitive Toulouse şi Vaschide": osmi-estezimetrul pentru sensibilitatea olfactivă, hafiestezimetrul pentru sensibilitate la presiune, hafi-algo-estezimetrul pentru sensibilitatea la durere prin presiune, mioestezimetrul pentru sensibilitatea musculară, termoesteziometrul, stereoesteziometrul, algoesteziometrul, cromatoesteziometrul etc.) descrise şi în *Technique de psychologie expérimentale* (1904). Această lucrare a avut un rol semnificativ în afirmarea şi recunoaşterea psihologiei ca ştiință. Sensibilitatea olfactivă a fost cel mai mult studiată, iar în cazul sensibilității tactile identifică o formă nouă – tricestezia, specifică periferiei firelor de par. Ei propun unificarea metodelor de măsurare şi aderă la paradigma asociaționistă susținând că senzațiile stau la baza tuturor proceselor psihice. Viața psihică nu poate fi concepută „în afară de *funcționarea unui creier*, a unor centrii nervoşi", iar inteligența umană este „*o manifestare funcțională legată de un substrat anatomofiziologic*. De calitatea şi structura dinamicii cerebrale este legată întreaga gamă a senzațiilor şi ideilor noastre" (*Introducere la studiul aplicațiunilor pedagogice ale cercetărilor psihologiei experimentale*, în „Noua revistă romînă", 1900, vol. I, nr. 4, p. 171, *apud* M. Bejat, 1972, p. 213). **3. *Relația psihologie-fiziologie. Corelate fizice şi fiziologice ale activității mentale:*** cu unele excepții, ***V.N.*** face o distincție clară între cele două domenii. Împreună cu Ed. Toulouse şi H. Piéron afirmă, în *Tehnica psihologiei experimentale* (Paris, Douin, 1904, p. 28, *apud* M. Huteau, 2008), că în timp ce fiziologia este fizico-chimie plus viață, psihologia este fiziologie plus conştiință. În acea perioadă a paralelismului psihofiziologic erau căutate, cu mijloacele de investigație existente, corelațiile fiziologice (ritm cardiac, tensiune arterială, respirație etc.) ale fenomenelor psihice. Împreună cu A. Binet a studiat relațiile dintre diverse procese psihice şi tensiunea arterială, precum şi corelatele fiziologice ale emoțiilor (puls, respirație, temperatură, infecție). Pentru a determina „geneza psihofizică a emoțiilor", ***V.N.*** a efectuat studii pe subiecți cu tulburări psihice. Emoția muzicală a fost studiată în relație cu respirația şi circulația. Pe baza acestor cercetări a luat poziție împotriva teoriei emoțiilor a lui James şi Lange susținând împreună cu L. Marchand că „modificările respiratorii sunt rezultate ale naturii şi modificărilor activității mentale ale subiecților" (*apud*, M. Huteau, 2008). ***V.N.***, împreună cu A. Binet, a realizat în 1898 o cercetare pe 40 de elevi din şcoala primară urmărind măsurarea caracteristicilor fizice (înălțime, greutate, dimensiunile mâinii, capului şi diferite părți ale corpului), a funcției respiratorii (perimetrul toracelui, amplitudinea respirației, capacitatea vitală), a funcției circulatorii, forța muşchiulară şi viteza (timp de reacție simplu şi la alegere, viteza mişcărilor mâinii, viteza presiunii pe dinamometru) pentru determinarea

corelaţiilor dintre diferite caracteristici fizice în funcţie de diverşi factori (efort fizic, efort intelectual, oboseală, emoţii). Dar calcularea şi studiul corelaţiilor dintre variabile rămân în parte nefinalizate. Rezultatele cercetării au fost valorificate şi publicate sub forma a 18 studii apărute în „L'Année psychologique", IV, din 1898 (cca 315 pagini). Scopul cercetării a fost de „a da o bază fiziologică" psihologiei individuale a elevilor din şcoala primară. Acesta a fost de fapt şi momentul culminant al colaborării cu A Binet. Atras de ideea prezentă la acea vreme că există o relaţie între inteligenţă, dimensiunea capului şi greutatea şi dimensiunea creierului (ponderată cu greutatea corpului), ***V. N.*** a efectuat măsurători antropo şi cefalometrice pe „câteva mii de elevi". Anterior, A. Binet nu obţinuse rezultate relevante în această direcţie. Totuşi ***V.N.*** împreună cu M. Pelletier observă că indivizii inteligenţi au capul mai mare, lăţimea frunţii nu este sigur asociată cu inteligenţa, dar înălţimea auriculo-bregmatică (bregma este punctul de întâlnire al suturilor osului frontal şi parietalului) ar putea fi un indice relevant. A. Binet, reluând cercetările cefalometrice (1901-1902), a ajuns la concluzia că numai copiii excepţionali ca inteligenţă ar prezenta o superioritate vizibilă în totalul măsurătorilor cefalice, în comparaţie cu copiii de inteligenţă medie (C. Georgiade, 1981. p. 230). Ideea lui ***V.N.*** a fost de a identifica, prin măsurători cefalometrice, inteligenţe superioare care prin educaţie să formeze „o elită intelectuală capabilă să promoveze societatea în toate ramurile de activitate" (*apud* M. Huteau, 2008). **4. *Psihopatologia şi metoda clinică:*** beneficiind de orientarea psihopatologică a şcolii franceze de psihologie (Th. Ribot, Ch. Richet, P. Janet, G. Dumas) şi având o experienţă solidă în metoda experimentală pe care o însuşise în perioada colaborării cu A. Binet, ***V.N.*** se orientează spre metoda clinică în care câştigă experienţă mai ales în clinica lui Ed. Toulouse. Această metodă domina psihologia franceză în acea perioadă, iar cazurile patologice erau studiate şi ca un mijloc de a cunoaşte psihologia omului normal. Prin contrast sau asemănare aceste cazuri pot oferi o mai bună cunoaştere şi înţelegere a vieţii mentale normale: „Odată ce se vor putea face observaţii precise asupra structurii vieţii mentale a tulburărilor psihopatice, viaţa mentală normală va putea fi examinată mai riguros şi ne vom da mai bine seama de elementele care caracterizează şi diferenţiază aceste două vieţi…" (Vaschide, N. et Vurpas, Cl. (1903). *La logique morbide. 1. L'analyse mentale*, Paris, Rudeva, p. 3). ***V.N.*** a încercat, într-un mod greu de înţeles, să extrapoleze metoda clinică prin experimentalizarea ei susţinând că experimentarea trebuie să stea la baza psihologiei patologice. În viziunea lui ***V.N.*** psihopatologia poate furniza date importante pentru psihologia normală deoarece cazurile patologice sunt „experimente naturale" – natura produce modificări asupra unor variabile şi dă posibilitatea de a vedea efectele produse asupra altora. În lucrarea *La logique morbide* (1903), autorii studiază comparativ, din perspectiva psihopatologică, psihologia gândirii normale şi a celei anormale. În finalul lucrării autorii concluzionează că patologia mentală, prin disocierea anumitor fenomene psihice scoate în evidentă „...anumite mecanisme mintale normale" (p. 254, *apud* M. Bejat, 1972, p. 202). A publicat peste 30 de studii originale în domeniul psihopatologiei. **5. *Cercetări asupra proceselor şi activităţii psihice:* *V.N.*** a cercetat memoria, imaginaţia, „abstracţia", atenţia şi

percepţia prin metoda experimentală sau metoda patologică. Printr-un experiment asupra memoriei în 1903 împreună cu Cl. Vurpas (*Recherches expérimentales sur la psychologie des souvenirs,* „Revue de psychiatrie et de psychologie expérimentale", *7*, pp. 13-26 et 57-71) distinge trei strategii de reamintire la elevi pe care le corelează cu trei tipuri de asociere: prin asemănare, prin contiguitate şi printr-o „intuiţie de ansamblu prin evocări spontane". În două din lucrările apărute postum (*La pathologie de l'attention*, 1908, în colab. R. Meunier; *La psychologie de l'attention,* 1910. *Ibidem*), ***V.N.*** tratează atenţia, dar mai mult sub formă de recenzii, sinteze şi interpretări, decât cercetări personale. Concepând atenţia drept „cea mai universală funcţie a vieţii noastre mentale", critică concepţiile periferice asupra atenţiei, susţine de pe o poziţie proprie „teoria dinamică, centrală şi afectivă a atenţiei" şi dezvoltă o metoda de observaţie şi măsurare a atenţiei bazată pe zece experimente (măsurarea câmpului vizual şi auditiv, a vitezei de mişcare, sensibilităţii pielii şi forţei musculare, a vitezei gândirii prin timp de reacţie etc.). Într-o altă lucrare despre percepţia spaţiului, împreună cu P. Rousseau (*Contribution expérimentale à la psychologie de la perception de l'espace,* „Bulletin de l'Institut général psychologique", 1903, pp. 255-265), analizează efectele leziunilor sistemului nervos asupra orientării în spaţiu şi cum percepţiile vizuale sunt înlocuite de percepţii tactile dinamice şi indicaţii kinestezice şi musculare de la membrele superioare în cazul unui subiect care şi-a pierdut vederea. ***V.N.*** interpretează şi generalizează această mediere senzorialcompensativă prin teoria matematică a spaţiului a lui H. Poincaré: disocierea senzaţiilor trebuie să corespundă unor noi imagini motorii diferite de imaginile motorii obişnuite şi să dea naştere unei noi dimensiuni a spaţiului (*apud* M. Huteau, 2008). **6. *Somnul şi Visele:*** împreună cu H. Piéron, ***V.N.*** a întreprins investigaţii şi cercetări în trei direcţii: valoarea semiologică a viselor, valoarea profetică a viselor şi fenomenele telepatice. Lucrarea monografică apărută postum *Le sommeil et les rêves* (Paris, Flammarion, 1911, 305 p., traducere în limba română 1913, 1940, cu o prefaţă de C. Rădulescu-Motru) reprezintă o contribuţie fundamentală, de sinteză, teoretică şi experimentală a lui ***V.N.*** ca pionier în cercetarea somnului şi viselor. Această lucrare a fost precedată de cercetări îndelungate şi laborioase publicate în 33 de studii, singur sau în colaborare în perioada 1898-1907. Multe dintre rezultatele cercetării experimentale şi a concluziilor autorului şi colaboratorilor săi (H. Pieron şi Cl. Vurpas) sunt valabile şi azi, fiind confirmate de cele mai noi cercetări asupra somnului şi viselor. Studiul aprofundat asupra somnului şi viselor a fost realizat personal de ***V.N.*** într-o concepţie experimentală proprie, cu metode ştiinţifice ale vremii pe un eşantion de 41 de subiecţi, bărbaţi şi femei de diferite vârste. El s-a concentrat pe psihofiziologia somnului şi a atenţiei în timpul somnului. A folosit o sinteză originală a patru categorii de metode: metoda introspectivă (A. Maury – povestirea visului), metoda obiectivă (provocarea de vise relatate de subiect la trezire – prin stimulări senzoriale auditive, tactile olfactive, termice), metoda eclectică (observarea comportării subiectului în timpul somnului şi asocierea cu metodele enumerate), metoda chestionarelor (întrebări despre frecvenţa, intensitatea şi verosimilitatea viselor şi amintirea lor). La acestea a adăugat măsurătorile psihofiziologice (înregistrarea pulsului capilar, a pulsului

radial, a bătăilor inimii, a respirației, a tensiunii arteriale, a stării diferitelor procese senzoriale; observarea stării motorie şi fizionomia). A înregistrat mărturiile introspective ale subiecților înainte de a adormi şi la trezire, a descris procesele psihologice şi fiziologice de la adormire până la trezire şi a efectuat o sinteză a cercetărilor anterioare. În concepția sa „nu există somn fără vise", iar aceste două procese şi fenomene psihice sunt investigate şi tratate prin indicatori psihici, psihofiziologici şi fiziologici ca o stare specială caracterizată prin încetinirea funcțiilor organismului (sistemul vaso-motor: presiune sanguină scăzută, reducerea bătăilor inimii şi a mişcărilor respiratorii, scăderea consumului caloric etc.), trecerea treptată în etape de la starea de veghe la cea de somn printr-un proces alternativ de stări de atenție şi distracție. Analizează diferențele dintre somnul diurn şi cel nocturn şi distinge trei faze ale somnului: starea de distragere, starea de deviere a mişcărilor combinate ale ochilor şi starea de somn propriu zisă care funcționează după alte legi decât mecanismul stării de veghe. Atenția şi memoria persistă în timpul somnului contribuind la simțul timpului în somn şi trezirea la ore fixe. În cercetarea somnului ***V.N.*** a făcut măsurători şi observații detaliate asupra pulsului, presiunii sanguine, sensibilității tactile, auzului, reflexelor, a realizat pletismograme şi a analizat şi comparat rezultatele cu datele de anamneză. Împreună cu H. Piéron, Vaschide a studiat valoarea semiologică a viselor pe un număr mare de cazuri din literatura de specialitate. A citit aproape tot ce s-a scris despre vise până la acea dată şi a adunat câteva mii de cazuri spre analiză şi interpretare semiologică. Notează coloratura intens afectivă a imaginii onirice şi constituirea ei din elemente disociate ale imaginilor reale din starea de veghe printr-un „proces de abstracție" care asociază şi integrează aceste elemente printr-o dinamică emotivă într-un complex asociativ nou „cu un caracter sintetic neaşteptat, gravitând în jurul unui anumit nucleu afectiv şi păstrând o nuanță inteligibilă pentru individ" (M. Bejat, 1972, p. 209). Dar visele sunt foarte similare cu imaginile halucinatorii şi „o cercetare a delirului ar fi analoagă cu un studiu experimental al viselor" (N. Vaschide şi Cl. Vurpas, *Psychologie du delir*, 1902, p. 8, *apud* M. Bejat, 1972, p. 209). De aceea ***V.N.*** consideră că studiul stărilor patologice (delirul şi halucinația) pot constitui o formă de investigație a factorilor psiho-fizici care influențează atât stările de somn cât şi pe cele de conştiință. Vaschide şi Piéron au investigat visele în relație cu patologia generală (psihopatii, epilepsie, isterie, alienare mentală) identificând diferențe semnificative între cazurile normale şi cele patologice. Împreună cu R. şi P. Meunier, Vaschide a studiat memoria viselor şi analiza imaginilor din vis (halucinații hipnagogice). Imaginile din somn au o altă logică de asociere, una mediată, nu se supun legilor obişnuite ale asociațiilor. Atenția şi memoria încetează să mai funcționeze în timpul viselor, iar simțul duratei dispare sau ia cu totul alte dimensiuni surprinzătoare. Emoțiile au un rol deosebit în vise şi amintirea lor prin existența unei afinități emoționale între sensul visului şi unele trăsături principale reținute în memorie „printre fluxul de imagini care trec şi intră în cadrul visului" (*Le sommeil et les rêves*, 1911, p. 280, *Ibidem*). Imaginea din vis este însoțită de emoție şi „este o sinteză abstractă a o mie de procese divizate, disociate în starea de veghe [...] emotivitatea care însoțeşte imaginile nu este altceva decât

mecanismul de sinteză care serveşte drept simbol pentru cea mai perfectă dintre abstracţiuni " (p. 296-7, *Ibidem*, *apud* Huteau, 2008). După Vaschide imaginile şi senzaţiile viselor „ne oferă cel mai perfect exemplu de proces mental finalizat [...] imaginea nu mai poate evolua, ea a ajuns la un tip definit, tocmai datorită abstracţiei sale; a devenit emoţionantă, datorită mentalităţii proprii somnului" (p. 297, *Ibidem*). Prin această abordare şi analiză a visului ***V.N.*** se deosebeşte total de analiza lui Freud (*Die Tramdeutung,*1900) prin ideea abstracţiei imaginii din vis. După ***V.N.*** procesul cognitiv prin care se realizează asociaţia incoerentă a imaginilor în vis pe baza unei logici aparte, este diferit de cel specific stărilor de veghe şi ca atare specific activităţii corticale neuropsihice din timpul somnului. Aceasta este o contribuţie esenţială la cercetarea somnului în acea perioadă, recunoscută de toate cercetările ulterioare. Prin concepţia metodologică şi rezultatele importante ale cercetării asupra somnului, M. Bejat (1972, p. 209) consideră că ***V.N***. depăşeşte atmosfera morbidă a vremii şi cercetărilor lui Charcot şi Bernheim cu privire la hipnoză şi somnambulism, a abordării de către Freud a viselor şi trece chiar peste limitele unor teorii mult mai consistente cum sunt cele ale lui Claparède, A. Maurey şi M. Vold asupra somnului şi viselor. Originalitatea şi rezultatele cercetărilor lui ***V.N.*** despre somn şi vise bazate pe o combinaţie originală de metode observative, interogative, experimentale şi măsurători psihofiziologice împreună cu interpretarea riguros ştiinţifică a faptelor observate, îi conferă autorului un statut de frunte pe plan mondial printre marii cercetători în acest domeniu. T. Herseni (1957, p. 18) notează că studiul viselor, al delirului, halucinaţiilor etc. la ***V.N.*** are un scop mai complex, descifrarea factorilor psiho-fiziologici ai creaţiei spirituale (creaţia artistică, viziunile filosofice, trăirile religioase etc.)prin compararea viselor cu starea de veghe, patologicul cu normalul, nebunia cu geniul ***7. Logica morbidă: Delirul şi Halucinaţiile.*** În încercarea de experimentalizare a metodei clinice, ***V. N.*** s-a izbit de două fenomene psihopatologice – delirul şi halucinaţiile – care nu i-au permis acest lucru. Împreună cu Cl. Vurpas a întreprins un proiect vast „Logica morbidă", prin care vizau elucidarea „întregii psihologii a activităţii mentale morbide" (M. Huteau, 2008). Lucrare a fost concepută în patru volume (*La Logique morbide: I. L'analyse mentale; II. Le sillogisme morbid; III. L'emotion morbide; IV. La creation intellectuelle morbide*), dar volumele II şi IV nu au apărut. În lucrarea *Psychologie du délire dans les troubles psychopathique* (1902, Paris). N. Vaschide şi Cl. Vurpas, pornind de la ideea că domeniul psihopatologiei este o cale de cunoaştere a psihologiei normale şi realizând dificultatea definirii delirului, de a stabili când începe şi când se termină, analizează ideea unei continuităţi între viaţa mentală normală şi cea morbidă, patologică. Astfel ei argumentează că delirul nu este un sindrom special ci „efloresceţa unei activităţi psihologice subconştiente, care există în aceeaşi măsură, în elementele sale fundamentale atât în starea normală cât şi în starea morbidă" (*Psychologie du délire dans les troubles psychopathiques* (1902, p. 171, *apud* M. Huteau, 2008). Ei identifică un singur element diferenţiator pentru delir – asociere de idei prin diferenţa de grad şi cantitate între cazul normal şi cel delirant. Deşi nu reuşesc să dea o definiţie clară delirului, autorii schiţează o tipologie a patru forme delirante:

delir prin introspecţie mentală în care analiza mentală este îndreptată spre viaţa psihică însăşi; delir prin introspecţie somatică unde analiza este orientată spre corp; delir prin extrospecţie unde analiza este orientată spre lumea exterioară; delirul metafizicii unde analiza se referă la cosmos şi la primele cauze (*Ibidem*). Tot împreună cu Cl. Vurpas, Vaschide a studiat halucinaţiile, halucinaţiile „spontane" sau induse sub hipnoză găsind ca elemente comune cu delirul distragerea atenţiei şi rolul introspecţiei. Ei subliniază că halucinaţiile respectă aceleaşi legi ca şi senzaţiile şi percepţiile vizuale obiective: „în adevăr, s-ar putea concluziona că nu există, nu există halucinaţii şi noi avem doar percepţii adevărate sau false" (*Ibidem*). **8. *Psihologia mâinii:*** lucrarea *Essai sur la psychologie du main* (Paris, 1909, 504 p., neterminată, prefaţată de Ch. Richet şi apărută sub îngrijirea soţiei sale) împreună cu *Le sommeil et les rêves* (1911) reprezintă cele mai importante opere ale lui ***V.N***. Concepută ca „o monografie asupra simţului muscular, asupra psihofiziologiei mişcării", în baza unor cercetări experimentale pe sute de subiecţi, autorul, în mod misterios şi inexact, a avut „…convingerea experimentală că *simţul muscular există*, că el are un teren la fel de definit ca şi toate celelalte senzaţii" (p. 20). Dar lucrarea a evoluat în final spre o enciclopedie a mâinii sintetizând critic dintr-o perspectivă ştiinţifică tot ce s-a scris, până la acea dată despre acest subiect, în 18 capitole: de la caracterul predictiv al chiromanţie şi chirognomanie la anatomia, psihofiziologia mâinii şi amprente digitale; de la patologia mâinii (crampa scriitorului, degenerescenţă şi afecţiuni congenitale) la antropologie şi psihologie socială (strângerea de mână, gesturi); de la cercetări experimentale proprii, în ultima parte a lucrării, la cercetări experimentale asupra „divinaţiei viitorului" (previziuni chiromantice) până la încercarea unei teorii „în sprijinul posibilităţii unei dezvăluiri psihice prin intermediul mâinii" (Cap. 18). Se pare că ignorând cercetările despre senzaţiile kinestezice şi de echilibru existente la acea vreme, ***V.N.*** În mod inexplicabil crede într-o „psihologie a mâinii", consideră mâna „sediul principal al sensibilităţii motorii", „organul senzorial al mobilităţii aşa cum pielea este cel al sensibilităţii tactile, iar ochiul al vederii" (*Ibidem* p. 20, *apud* M. Bejat, 1972, p. 205). Nu numai că atribuie mâinii, în mod inexplicabil, funcţia de organ senzorial, dar extrapolează funcţiile acesteia la nivel cognitiv şi de personalitate considerând că mişcările mâinii „dau informaţii asupra mentalităţii noastre", cu precizarea „mişcările inconştiente care însoţesc în mod necesar orice gând". Ce au reuşit cercetările ulterioare să confirme a fost că în decursul unor activităţi mentale apar modificări ale biocurenţilor muşchiulari, dar de aici până la diagnoza mentalităţii prin intermediul mâinii este un drum imposibil de parcurs. Trebuie diferenţiat conţinutul activităţilor psihice de modificările psihofiziologice asociate ale organismului. Culegând date prin diferite metode de cercetare despre mâini (experiment, observaţii, convorbiri etc.), şi integrându-le şi pe cele publicate sau relatate de diferiţi oameni de ştiinţă, artişti, literaţi, chiromanţi, fizionomişti etc., ***V.N.*** era convins că mâinile împreună cu alţi indicatori (faţă, ochi, limbaj) oferă informaţii importante despre cunoaşterea caracterului şi vieţii psihice a omului. Deşi experimentalist convins şi cu experienţă, este interesant şi neaşteptat că ***V.N.*** vedea, în mod neştiinţific, mâna ca „oglindă a firii şi personalităţii omului": „Valoarea

informaţional-diagnostică a mâinii este dată de legătura ei intimă cu creierul care-şi proiectează asupra mişcărilor şi fizionomiei ei tensiunile activităţii sale mentale". În fascinaţia sa pentru psihologia mâinii, ***V.N.*** a frecventat timp de zece ani în perioade şi locuri diferite numeroşi grafologi, chiromanţi, fizionomişti, ghicitori în cărţi şi cafea, culegând informaţii de la acestea, verificându-le valoare şi exactitatea diagnosticului şi previziunilor şi selectându-i pe cei cu intuiţie şi perspicacitate înalte pentru experimente sau observaţii aprofundate în scopul identificării metodelor şi procedeelor pe care aceştia le utilizau în activitatea lor. A descoperit la aceşti „colaboratori ştiinţifici" anumite *mecanisme ale intuiţiei* care îi diferenţiau de impostori şi şarlatani şi prin care în special cei ce practicau chiromanţia obţineau o bună cunoaştere a persoanei. Aceştia utilizau „nu numai datele mâinii, ci de asemenea ale fizionomiei şi, în mod secundar, toate informaţiile furnizate de limbaj, şi, mai ales, informaţiile verbale şi prin gesturi, care schiţează, care subliniază şi care facilitează ghicirea unui caracter, a unei fizionomii intelectuale" (N. Vaschide, *op. cit.*, p. 472, *apud* M. Bejat, 1972, p. 207). **9. *Cercetarea psiho-fiziologică a Morţii:*** deşi a cercetat-o la nivel fiziologic şi psihofizilogic, moartea a fost una dintre preocupările metafizice ale lui ***V.N.*** A înregistrat mult timp şi detaliat (minut cu minut) momentele finale ale bolnavilor psihici (nebuni/schizofrenici) la spitalul din Villejuif: bătăile inimii, starea pulsului, aspectul respiraţiei, spasmele, cele mai mici mişcări, ultimele gesturi. A identificat trei faze în „dizolvarea finală a organismului" (N. Vaschide et Cl. Vurpas. 1903. „Contribution expérimentale à la physiologie de la mort", *Comptes rendus hebdomadaires des séances de l'Académie des sciences,* 136, pp. 933-934, *apud* M. Huteau, 2008): 1. Epuizarea conştiinţei şi fenomene psihofiziologice. Modificările vasomotorii, respiratorii şi circulatorii se apropie de tulburările observate la animalele cărora le-a fost extirpat cortexul cerebral; 2. Agonia beculu. Tulburările amintesc apoi anumite afecţiuni ale măduvei; 3. Moartea inimii, „suprema sursă a vieţii" (p. 934). Supravieţuirea se datorează apoi vieţii intrinseci a muşchiului inimii. Deci murim treptat, mai întâi creierul, apoi bulbul, în cele din urmă inima. Remarcă la bolnavii psihici „reapariţia bruscă, la apropierea morţii, a conştiinţei unei stări psihice lucide, şi în acelaşi timp presentimentul morţii". **10. *Ocultism (vise profetice, telepatie, chiromanţie) şi metapsihiatrie:*** fenomenele paranormale şi ştiinţele oculte erau la mare vogă la începutul secolului XX şi l-au fascinat pe ***V.N.*** mai ales din dorinţa de a descifra şi descrie mecanismele credinţei în acestea. Astfel, a frecventat şi studiat jucători de cărţi, ghicitori în cărţi şi cafea, chiromanţi, grafologi, fiziognomişti, cititori de vise profetice etc.: „ Am notat judicios toate opiniile şi toate profeţiile şi, timp de zece ani, am adunat o colecţie de la prima clasă. Pentru a afla despre metodele ghicitorilor mei, şi mai ales despre valoarea metodelor lor, le-am adus oameni bolnavi, oameni pe care îi cunoşteam intim. Am repetat experienţa la nesfârşit, degajându-mă adesea…" (*Essai sur la psychologie de la main*, 1909 p. 433, *apud* M. Huteau, *Ibidem*). ***V.N.*** împreună cu H. Piéron au publicat în 1902 studii despre credinţa în ***valoarea profetică a viselor*** ca o primă fază a unor cercetări experimentale, dar care nu au mai fost realizate. Astfel, ei au făcut analize psihologice, sociologice şi istorice şi au publicat o serie de studii asupra

superstiţiilor şi credinţelor populare legate de valoarea profetică a viselor la popoarele primitive, în Biblie, în antichitatea greco-romană, la popoarele sălbatice şi la popoarele Orientului antic (*La Croyance à la valeur prophétique du rêve dans L'Orient antique*, în „Revue de synthese historique", 1901) precum şi în filosofia, gândirea şi psihologia contemporane lor. ***V.N.*** împreună cu H. Piéron deşi au fost tentaţi să studieze aceste fenomene psihice „misterioase" precum semiologia viselor, visele profetice, fenomenele telepatice, sentimentul *déjà vu* etc., s-au izbit totuşi de imposibilitatea abordării lor ştiinţifice, experimentale. Faţă de ***telepatie***, ***V.N.*** are o poziţie mai circumspectă şi realistă deşi în 1900 majoritatea psihologilor credeau că telepatia este reală, mai ales că un studiu realizat de Gurney, Myers şi Podmore în Anglia, SUA şi Franţa şi al căror raport a fost publicat în franceză în 1899 sub titlul *Les hallucinations télépathiques,* pretindea confirmarea acestui lucru (*apud* M. Huteau, *Ibidem*). Vaschide critică acest studiu şi consideră cazurile telepatice reale, deci nedatorate întâmplării, ca fiind posibil de explicat prin procese psihologice fără a apela la forţe misterioase, suprasensibile (*Experimental investigations în telepathic hallucinations*, „The Monist", 1902, 12, pp. 273-308 et 337-365, *apud*. M. Huteau, *Ibidem*). El încearcă să explice fenomenele telepatice psihologic „printr-un fel de armonie intelectuală prestabilită", halucinaţiile telepatice fiind declanşate de momente emoţionante deosebite bazate pe convieţuire şi experienţe comune deosebite (simpatie emoţională profundă, relaţii intime, dragoste, momente de durere şi suferinţă deosebite, apropierea de moarte) datorită armonizării intelectuale prestabilite, în starea psihică dintr-un alt subiect (M. Huteau, *Ibidem*). Vaschide şi Piéron au încercat să probeze experimental dacă o minte poate acţiona asupra alteia, dar nu au reuşit. În lucrarea *Essai sur la psychologie de la main* (prefaţă de Ch. Richet, Paris, Rivière, 1909, 504 p.) ***V.N.*** îşi expune, printre altele, cercetările, deşi sumare, asupra ***valorii predictive a chiromanţiei***. În viziunea lui Vaschide, chiromanţii procedează la predicţii bazate nu doar pe observarea mâinii, ci şi pe criterii externe. Ei sunt foarte abili în a extrage informaţii din fizionomia, limbajul şi comportamentul clientului fără ca acesta să-şi dea seama. ***V.N.*** crede că mâna este o sursă validă de informaţii despre mentalitatea subiectului, caracterul său şi trecutul său clinic şi psihologic. Mai mult, susţine o corespondenţă „logică" între caracteristicile mâinii şi caracteristicile psihologice. Este sceptic în ce priveşte previziunile chiromanţilor deşi nu exclude posibilitatea de a prevedea viitorul „care se găseşte în mod necesar în noi, în reacţiile noastre psihologice, în modul nostru de a reacţiona, de a simţi, în sensibilitatea noastră" (p. 486, *apud* M. Huteau, *Ibidem*). În ciuda respectului său pentru spiritul ştiinţific şi metoda experimentală ca singure surse de cunoaştere şi adevăr, ***V.N.*** arată un oarecare respect şi ştiinţelor oculte pentru sinteza milenară de experienţe imprimată în ancestralul vieţii psihice. ***Trăsături definitorii ale gândirii, viziunii şi creaţiei ştiinţifice ale lui V.N.:* 1. *Tributar asociaţionismului, teoriei degenerării şi antropologiei fizice:*** paradigma asociaţionistă a marcat puternic gândirea şi viziunea lui ***V.N.,*** iar opera sa este în bună parte o expresie a psihologiei secolului al XIX-lea. A rămas fidel teorie asociaţioniste, teorie degenerării şi a crezut în mod eronat în antropologia fizică prin cefalometrie. Raţionează în termeni de

imagini mentale şi asocieri de imagini mentale în analiza memoriei, a viselor, a relaţiilor dintre procesele senzoriale şi inteligenţă. În lucrarea despre psihologia mâinii (*Eseu despre psihologia mâinii*, Paris, Rivière, 1910) acceptă vag posibilitatea unei gândiri fără imagini deşi acest lucru fusese demonstrat clar cu câţiva ani înainte. În mod eronat şi inexplicabil promite un viitor strălucit teoriei degenerării a lui Morel şi Magnan într-o perioadă când mulţi psihiatri şi în special Ed. Toulouse se distanţaseră deja de această teorie. În viziunea sa despre antropologia fizică şi cercetările cefalometrice, ***V. N.*** În mod eronat rămâne convins că studiul caracteristicile fizice (faţă, mâini, dimensiunile fizice şi forma capului, urechile etc.) ne pot oferi informaţii utile despre inteligenţă şi personalitate. În 1903 scrie împreună cu C. Vurpas, un articol lung despre semnele fizice (stigmatele) degenerării (*Les signes physiques de dégénérescence*, „Annali di nevrologia", 1, pp. 1-73, în colab. cu C. Vurpas) în care listează mai mult de 200 semne fizice, din care 22 doar pentru ureche! (*Apud*. M. Huteau, 2008). În abordarea sa cefalometrică consideră că persoanele cu inteligenţă superioară au capul mai mare comparativ cu ceilalţi, volumul capului fiind independent de talie şi dezvoltarea corpului. Mai departe a emis ipoteza că era posibil ca la cei inteligenţi, lărgimea frunţii să fie proporţional mai mare decât faţa individului. **2. *Dorinţa de teoretizare:*** focusat pe abordarea experimentală şi demonstrarea unor adevăruri bine stabilite, ***V.N.*** se diferenţiază de A. Binet prin prezentarea în detaliu, analiza şi discuţia teoriilor sau construcţiilor teoretice pe care le propune pentru diferitele fenomene sau procese studiate: atenţia, somnul, visele, delirul, sentimentele. Protocoalele experimentale sau clinice puse în discuţie sunt valorizate prin „eseuri teoretice" prin care interpretează rezultatele experimentale sau clinice lărgind sfera cunoaşterii şi punând bazele construcţiei teoretice. Totuşi nu reuşeşte să atingă nivelul formal şi dezinvoltura lui Binet faţă de teorii. **3. *Aspiraţia spre indexare ştiinţifică:*** avid de cunoaştere dincolo de standardele timpului său, dominat de dorinţa unei înalte erudiţii şi preocupat de o evaluare critică profundă a oricărui subiect sau probleme înainte de a o studia experimental, ***V.N.*** proceda la o studiere atentă, precisă şi detaliată a tuturor lucrărilor şi reflecţiilor referitoare la acest subiect sau problemă, depăşind chiar limitele psihologiei. Din dorinţa de a domina cunoaşterea psihologică a timpului său a propus un proiect ambiţios de introducere a unui ***index filosofic,*** *un anuar bibliografic analitic* care să enumere toate lucrările publicate în anul precedent în psihologie, Filosofie, ştiinţe medicale, biologie, morală, metafizică şi istoria Filosofiei. Acest proiect a fost susţinut de „Revue Philosophique" şi a debutat cu prima ediţie în 1902 enumerând 4623 de lucrări. Prin acest index ***V.N.*** vedea o colaborare între psihologia experimentală şi Filosofie, considerând că aceste două discipline distincte pot totuşi să „constituie *un* domeniu unic şi *indivizibil* „. Necesitând un volum uriaş de muncă şi ***V.N.*** lucrând doar singur la el, *Indexul* a cunoscut numai două ediţii. A fost un vizionar, după un secol acest gen de indexuri au devenit o realitate în toate ştiinţele. În accesaşi idee a colaborat la *Enciclopedia Română* a lui C. Diaconovici cu peste 40 de termeni de psiho-fiziologie: craniometrie, cranioscopie, creier, electrofiziologia, embriologia, epigeneza etc. **4. *Experimentarea şi măsurarea – singura cale către cunoaştere?***:

„[…] numai prin aplicarea metodelor psihologiei experimentale la psihiatrie se poate constitui în mod pozitiv psihologia patologică" (Vaschide, N. et Meunier, R. 1908. *La pathologie de l'attention*, Paris, Bloud, 1908, p. 14). Deşi susţine puternic că experimentarea, însoţită de măsurare, este singura cale către cunoaştere, ***V.N.*** este prins într-o contradicţie în cazul nu puţinelor teme de psihiatrie pe care le abordează şi care nu pot fi tratate experimental ci numai prin metoda clinică, cum ar fi spre exemplu delirul. Încearcă să rezolve această contradicţie prin câteva moduri justificative care pun serios sub semnul întrebării rigoarea şi corectitudinea metodologică a cercetărilor sale: 1. Pretinde în mod inexact că metodele clinice sunt experimentale ajungând la a considera unul din studiile sale de caz „aproape" experimental; 2. considera metoda clinică drept o ultimă soluţie prin amânarea până la un viitor nedeterminat când va fi posibil studiul cu adevărat experimental al fenomenelor în cauză (M. Huteau, 2008); 3. prefera să considere metodă clinică drept o sursă de cunoaştere la fel ca şi metoda experimentală, prin extinderea şi adaptarea metodei la subiecte. Această confuzie poate fi explicată parţial prin faptul că la acea dată statistica psihologică descriptivă şi inferenţială nu erau aşa de dezvoltate, cunoscute şi aplicate în cercetare. **5.** ***Limite epistemice şi negativitatea gândirii:*** tinde să creadă în existenţa unor corelaţii între caracteristicile morfologice (forma şi mărimea capului) şi cele psihice (inteligenţa); consideră că „psihologia experimentală poate rezolva probleme de orientare şi selecţie profesională luând în considerare factori psihic înnăscuţi aparent uitând de rolul hotărâtor al educaţiei şi mediului social (T. Herseni, 1957, p. 22); înclină să accepte zone nedefinite între metafizic (investigat ca ocult, mister, profetic) şi experimental, verificat obiectiv, material deşi încearcă o justificare explicativă prin ancestral, antropogeneză sau epigeneză. **6.** ***Reprezentare şi viziune pentru psihologia secolului XX:*** deşi creaţia ştiinţifică a lui ***V.N.*** nu a avut descendenţi, este totuşi apreciată prin tendinţele ei generale, ca reprezentativă pentru psihologia începutului de secol XX mai ales în următoarele domenii: fundamentarea psiho-fiziologică a activităţii psihice, dezvoltarea psihologiei ca ştiinţă experimentală, rolul atribuit atenţiei, relaţiile dintre factorii cognitivi şi cei emoţionali, somnul şi visele, procesele implicate în dezvoltarea comportamentală etc. Traian Herseni (1973, p. 128) considera că: „Privit în ansamblu, Nicolae Vaschide manifestă a *tendinţă constantă spre o ştiinţă totală a omului (s.n.)*, o trăsătură prin care a anticipat cu strălucire vremurile noastre. El nu s-a mulţumit niciodată cu studiul pur psihologic şi a studiat omul în egală măsură anatomoliziologic, genetic (filogenetic şi ontogenetic), antropologic, teratologic, neurologic, psihopatologic, psihiatric, sociologic, istoric, etnografic". ***Recunoaşteri:*** la recomandarea lui Al. Roşca a fost unul dintre cei patru psihologi români reprezentativi (N. Vaschide, C. Rădulescu-Motru, Fl. Ştefănescu-Goangă şi M. Ralea) incluşi de N. Sillamy în *Dictionnnaire Encyclopédique de Psychologie* (1980, Bordas, 2 vol.), la care au contribuit 150 de specialişti din 25 de ţări. Omagiu post-mortem în Parlamentul României prin luarea de cuvânt a deputatului buzoian A. Gubandru (30 octombrie 2007). ***Publicaţii (selectiv, volume proprii şi în colab.):*** *Psychologie du délire dans les troubles psychopathiques* (1902, în colab.); *La psychologie du rêve au point de vue médical* (1902, în colab.

cu H. Piéron); *De la logique morbide* (1902); *La logique morbide. 1. L'analyse mentale* (1903); *Essai sur la psycho-physiologie des monstres humains. Un anencéphale, un xiphopage* (1903); *Technique de psychologie expérimentale* (1904, în colab. cu Ed. Toulouse şi H. Pieron); *Les hallucinations télépathiques* (1908); *La pathologie de l'attention* (1908); *Essai sur la psychologie de la main* (1909); *La psychologie de l'attention* (1910, în colab. cu R. Meunier); *Le sommeil et les rêves* (1911, 1918). A elaborat singur trei studii pe care T. Herseni (1973, pp. 101-123) le socoteşte drept opera lui *principală* (scrieri capitale): *La mesure de l'intelligence* (1905), *Le sommeil et les réves* (Paris, 1911), *Essai sur la psychologie de la main* (Paris, 1909). Volumul *La psychologie du rêve au point de vue médical* (1902) a fost citat pozitiv de Sigmund Freud în *Interpretarea viselor.* A publicat împreună cu A. Binet 18 studii de psihologie publicate în „L'Année Psychologique", anul IV, 1897 (tipărit în 1898). A susţinut peste 150 de comunicări ştiinţifice, a publicat 170 de articole şi 12 studii de specialitate, în total peste 230 de titluri, majoritatea în limba franceză, fiind citat şi inclus pentru cercetările şi activitatea sa în rândul oamenilor de ştiinţă de reputaţie internaţională. ***Aprecieri***: *„Nerăbdător să-şi demonstreze vigoarea intelectuală în toate direcţiile, era mândru de răspândirea enormă a numelui său şi şi-a exprimat o adevărată bucurie văzându-se atât de des citat în indexul Psychological Review sau în orice altă colecţie bibliografică. Era un om de ambiţie şi visa doar să se ridice în mod constant, să dobândească, sub orice formă, gloria care părea să i se ofere. A visat la descoperiri grandioase şi a avut mari speranţe în cele mai noi căi. El nu a recunoscut că un «ignoabimus» fatal ar putea opri cercetările în pragul metafizicii* […]. *Astfel s-a îndepărtat de căile fiziologiei pentru a aborda domenii imprecise în care a încercat să înlocuiască spiritul pur metafizic cu spiritul ştiinţific".* (H. Piéron, 1907). *„Dacă Nicolae Vaschide trăia până să-şi vadă programul de lucru terminat, câte probleme de psihologie nu erau să fie astăzi mai ştiinţific soluţionate! Dar el s-a stins la vârsta de 35 de ani (33 n.n.).* ***Nicolae Vaschide a fost unul dintre cele mai frumoase exemplare ale intelectualităţii româneşti"*** *(s.n.)* (C. Rădulescu-Motru, în prefaţă la *Somnul şi visele*, 1940, p. 7). *„Moartea lui Vaschide încheie un sfert de veac măreţ şi tragic în acelaşi timp pentru cultura românească, o epocă de mari împliniri, dar şi de înalte zboruri fulgerate la jumătate de drum. Într-un interval atât de scurt (1882 şi 1907 sunt exact 25 de ani) se sting, în al patrulea deceniu al vieţii, patru mari personalităţi ale culturii româneşti: Vasile Conta în 1882, la 37 de ani; Mihail Eminescu în 1889, la 39 de ani; Eduard Gruber în 1896, la 35 de ani şi Nicolae Vaschide în 1907, la 35 de ani"* (33 n.n.) (M. Bejat, 1972, p. 215). ***Surse:*** Herseni, T. (1957). *Nicolae Vaschide (1874-1907).* „Revista de psihologie", III(3), 7-24; Bejat, M. (1972). *Geneza psihologiei ca ştiinţă experimentală în România.* EDP, Bucureşti, pp. 197-215; Herseni, T. (1973). *Psihologia lui N. Vaschide.* Editura Ştiinţifică, Bucureşti; Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale.* Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, pp. 994-997; Huteau, M. (2008). *Un météore de la psychologie française: Nicolae Vaschide (1874-1907).* „Bulletin de psychologie", 2(494), pp. 173-199; Georgiade, C. (1981*). Contribuţiile lui Nicolae Vaschide la cercetările de psihologie şcolară din Franţa (Paris) între anii 1897-1903. (Colaborarea sa cu Alfred Binet).* „Revista de psihologie", 27(2), 223-230; Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2012). *Enciclopedia marilor personalităţi din istoria, ştiinţa, şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. XIV. Editura Geneze, Bucureşti, pp. 327-330. Cuzel, D. (1932). *Nicolas Vaschide, sa personalité, son oeuvre*. Buzău; *Savantul Nicolae*

Vaschide, o stea a ştiinţei româneşti care a strălucit printre străini, accesat 26 decembrie 2022 din: https://adevarul.ro/stiri-locale/ buzau/savantul-nicolae-vaschide-o-stea-a-stiintei-1424807.html

VASILESCU, ILIE PUIU (n. 20 septembrie 1949, Bucureşti): psiholog român, profesor universitar specializat în statistică, metodologie, testare psihologică, sugestie/hipnoză şi Reality Therapy; unul dintre foarte puţinii psihologi români afirmaţi pe poziţia de profesor titular în universităţi din SUA Absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea din Bucureşti (1967-1972); absolvent al Academiei de Studii Economice, Facultatea de Economia Industriei, Construcţiilor şi Transporturilor (1978-1983). Doctor în psihologie cu teza *Comportamentul decizional în condiţii de incertitudine şi risc*, 1983, cond. şt. acad. prof. Mihai Beniuc şi prof. univ. Paul Popescu-Neveanu, Universitatea din Bucureşti. Elev al profesorilor Mihai Golu şi Paul Popescu-Neveanu. Adept al şcolii de Psihologie Cognitivă. ***Ascendenţă profesională şi academică:*** psiholog, Centrul Medical Nucleonic/Industrial redenumit Centrul de Protecţia şi Igiena Muncii al Ministerului Industriei Chimice (MICh) (1972-1978); psiholog expert, Centrul de Perfecţionare al Ministerului Construcţiilor de Maşini (MCM) (1978-1979); psiholog principal, Centrul de Medicină Aeronautică redenumit Institutul Naţional de Medicină Aeronautică şi Spaţială (INMAS) al Ministerului Apărării Naţionale (MApN) (1979-1990); asistent univ. asociat la plata cu ora, Institutul Politehnic din Bucureşti (1983-1990); cercet. şt. pr. la Institutul de Psihologie al Academiei Române (1990-1991); asistent şi lector univ. (1991-1996); conf. univ. 1996-1999) la Universitatea din Bucureşti; prof. univ. la Universitatea „Titu Maiorescu", Bucureşti (1999); profesor invitat (2000) la Universitatea James Madison, Harisonburg, Virginia, SUA; profesor asistent (2000-2008), conferenţiar (2008-2010), profesor universitar şi coordonator al Programului de psihologie (2010-2012) la University of Virginia în Wise; profesor fondator al Healthy Appalachia Institute (2008), profesor adjunct la Programul de master în consiliere, Lindsey Wilson College School of Professional Counseling (WLC-SPC), Columbia, Kentucky (2008-2011); conferenţiar (2012-2014), profesor titular de Psihologie (2014 – prezent), şef Departament psihologie (2014-2018) şi coordonator al Programului de psihologie la Union College (UC), Kentucky, SUA (2018 – prezent). ***Specializări postuniversitare:*** cursuri intensive de programare a calculatorului, Institutul Central de Informatică (ICI) Bucureşti (1981); certificat de traducător (1985; franceză-ştiinţe sociale); certificat de studii europene (1992); certificatul Consorţiului Inter-universitar de Cercetare Politică şi Socială, Programul de vară în Metode Cantitative (Regresie avansată, Modelare de ecuaţii simultane, Modele de ecuaţii structurale – „LISREL" şi programare în limbajul R) la University of Michigan at Ann Arbor, MI., Inter-university Consortium for Political and Social Research (ICPSR) (2003); certificat în Teoria alegerii/Terapia realităţii de

la William Glasser Institute în California (2010). ***Mobilitate academică şi de cercetare:*** vizită de studiu la Institutul de medicină aeronautică, Konigsbruck, Germania (1988); vizită de studiu la Departamentul de Psihologie, Justus-Liebig University, Giessen, Germania (1991); European Community Scholar, Institute für Empirische und Angewandte Sozialforschung an der Justus – Liebig Universität Giessen EV (Institutul de Cercetare Socială Empirică şi Aplicată de la Universitatea Justus – Liebig din Giessen), Germania, 1993; bursa IREX (International Research Exchange Board) la Departamentul de Psihologie, Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia, SUA, 1994; bursă Fulbright la Departamentul de Psihologie, Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia, SUA (1995-1996); bursa de cercetare acordată de Union College, Kentucky (2014). ***Poziţii management academic şi de cercetare:*** coordonator al reţelei de psihologie din întreprinderile Ministerului Construcţiilor de Maşini (1979); preşedintele Secţiei/Comisiei/Diviziei de Metodologie a Cercetării şi Testare Psihologică a Asociaţiei Psihologilor din România (1987-1990); Secretarul General şi membru în Comitetul Director al Asociaţiei Psihologilor din România (1990-1999); expert guvernamental, director ad interim al Direcţiei pentru Imaginea României în Lume din cadrul Departamentului de Informaţii Publice al guvernului României (1992-1993); şeful Secţiei de Metodologie a Cercetării şi Analiza Datelor din Institutul de Psihologie al Academiei Române (1990-1991); vicepreşedinte Societatea Română de Sugestie şi Hipnoza (1991-1999); vicepreşedinte Societatea Română de Ştiinţe Cognitive (1995-1999); vicepreşedinte Societatea Română de Psiho-oncologie (2004-2008). ***Poziţii în consilii editoriale:*** membru al Consiliului de Administraţie al „Revistei de Psihologie", publicată de Academia Română (1986-2000); membru al Consiliului de administraţie al „Revue Roumaine des Science Sociale – Série de Psychologie" publicată de Academia Română în franceză, engleză, germană şi rusă (1987-2000); membru fondator al Consiliului revistei „Psihologia" publicată de Asociaţia Psihologilor din România (1990-1993); membru fondator, Consiliul de administraţie al revistei „Cogniţie, Creier, Comportament" („Cognition, Brain, Behavior"), publicată de Asociaţia Română pentru Ştiinţe Cognitive şi Centrul de Psihologie Cognitivă Aplicată (1997-2000); membru al Consiliului Ştiinţific al „Buletinului Universităţii Transilvania din Braşov. Seria VII: Ştiinţe socio-umaniste" (2008-2012); membru al Consiliului ştiinţific al „Jurnalului de Psihologie al Mării Negre" (2010-2012); membru, Consiliul Consultativ al „Revistei Române de Psihologie online", ***rjop.ipsihologie.ro*** (2011-2012). ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru (1972 – prezent) şi membru de onoare (2017 – prezent) al Asociaţiei Psihologilor din România (APR); Asociaţia Oamenilor de Ştiinţă din România (1989-1995); Societatea Română pentru Sugestie şi Hipnoză (1991-2011, membru fondator); Societatea Română de Ştiinţe Cognitive (1995-2011, membru fondator); Consiliul Român de Psihologia Sportului (1996-2000, membru fondator); Societatea Română de Neuropsihologie (2004-2011, membru fondator); American Psychological Association (APA) (2006-2011); Stress and Anxiety Research Society (STAR Society) (2005-2010); International Test Commission (ITC) (2004-2008); International

Association for Cross-Cultural Psychology (IACCP) (2009-2011). ***Activitate didactică. Cursuri predate:*** a predat cursuri de Psihologie industrială şi organizaţională (I/O) pentru manageri din industria construcţiilor de maşini (1978); Psihologie industrială/organizaţională, Factori umani şi Psihologia aviaţiei la Institutul Politehnic din Bucureşti (1983-89). ***La Universitatea Bucureşti, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Catedra de Psihologie*** (1991-1999) a predat cursuri de Statistică psihologică; a introdus în programa Facultăţii şi predat cursurile: Bazele Informaticii pentru Psihologie (anul I), Psihologie Cognitivă (anul III), Metodologia Cercetării în Psihologie, Psihologia Consumatorului, Psihologie Economică (la programul de Master); s-a implicat în dezvoltarea curriculum-ului şi a cursurilor. ***La Universitatea „Titu Maiorescu"*** (1999) a predat cursurile: Psihologie Cognitivă, Statistică, Hipnoterapie şi a introdus şi predat cursul de Simulare Computerizată în Psihopatologie şi Psihoterapie. ***Cursuri predate la Programul de master în consiliere,*** Lindsey Wilson College School of Professional Counseling (WLC-SPC), Columbia, Kentucky: Metode de Cercetare pentru Consiliere şi Psihoterapie, Probleme Multiculturale în Consiliere şi Probleme de Etică şi Multiculturalism (2008-2011). ***Cursuri predate la James Madison University, VA:*** Psihologie cognitivă, Statistică, Teorii ale învăţării; a condus Lucrări de Cercetare pentru licenţă în Psihologie. ***Cursuri predate la University of Virginia's College at Wise (UVAW):*** Teorii ale Psihoterapiei; Teorii ale Personalităţii; Psihologia Dependenţei; Modificarea Comportamentului; Terapia Realităţii; Psihologia Dragostei; Medicina Comportamentală/Psihologia Sănătăţii; Teste mentale şi tehnici de evaluare; Practicum clinic în psihologie; Managementul conflictelor interpersonale; Relaţiile interpersonale şi dezvoltarea creierului; Dezvoltarea copilului; Psihologie cognitivă; Metode de cercetare; Statistici aplicate; Curs integrat de metode de cercetare şi statistică; Regresia avansată şi SEM (Modelarea ecuaţiilor structurale); Testare psihologică; IRT (Teoria răspunsului la item); Introducere în psihologie; Psihologia terorismului; Psihologia consumatorului; Psihologie industrială/organizaţională; Psihologia sportului; Istoria şi Sistemele Psihologiei; a condus Lucrări de cercetare pentru licenţă în psihologie. ***Cursuri predate la Union College, Kentucky.*** **1.** ***Licenţă:*** Statistică pentru psihologie; Metode de cercetare; Psihologie cognitivă; a condus lucrări de cercetare pentru licenţă în psihologie; Psihologia sportului; Psihologia dragostei; Neuroştiinţe comportamentale avansate; Teoriile învăţării. **2.** ***Master:*** Statistici pentru profesioniştii în sănătate mintală; Metode cantitative şi calitative de cercetare; Evaluarea clinică a funcţionării intelectuale; Evaluarea clinică a funcţionării emoţionale şi psihologice; Emoţie, Motivaţie, Cogniţie; Psihopatologie avansată; Neuroştiinţe comportamentale avansate; Teorii ale personalităţii; Teorii ale psihoterapiei; Probleme multiculturale şi de diversitate în consiliere; Consiliere şi Psihoterapie de grup; Sexualitatea umană; a condus lucrări de cercetare pentru teza de Master. ***Participare în Comisii şi Serviciul Academic*** la University of Virginia's College at Wise (UVAW) (2002-2012): Comitetul pentru proceduri de titularizare şi promovare (preşedinte); Senatul Facultăţii (succesiv membru, vicepreşedinte, director executiv); Comisia pentru Relaţiile dintre Cadrele Didactice; Comisia de

Evaluare şi Promovare a Cadrelor Didactice; Comitetul de Evaluare a Proiectelor de Cercetare; Comitetul Academic Consultativ pentru Informatică; Comitetul Programului Academic; Comisia Academică de Apel; Comitetul Programului de Formare a Profesorilor; preşedinte al comitetului ad-hoc pentru dezvoltarea interdepartamentală a unui curs de I/O; Consilier al Asociației de Cercetare de Licență; Consilier Clubul de psihologie de licență şi consilier al studenților. ***Participare în comitete şi Serviciul Academic*** la Union College, Kentucky (2012 – prezent): preşedinte al Comitetului de Evaluare a Proiectelor de Cercetare (IRB, 2014-2018; membru 2019-2020, 2022 – prezent); preşedinte al Comitetului de Organizare al Conferinței de Cercetări Studențeşti Blueridge – BRURC (2016-2017); preşedinte al Comitetului consultativ pentru onestitatea academică (2018-2019); Comitetul Programului Academic (2014-2019); preşedinte al Comitetului de titularizare şi promovare (2019-2021; membru 2016-2019); Comisia de admitere şi înscriere (2018-2020; consilier al Psy Chi (2014-2015). ***Cercetări şi contribuții:*** cercetarea şi evaluarea riscurilor profesionale în industria explozivilor şi locurile de muncă care utilizează substanțe cancerigene (1972-1978); cercetări în domeniul modificării distribuției spațiale a câmpului bioelectric uman în stări psihologice cotidiene sau induse prin tehnici Yoga (în 1976, având ca subiect un practicant de nivel înalt al Yoga, Swami Aviyogi Suren Goyal, director al Yoga Research Institute, New Delhi, India, a realizat prin Electronografie înregistrarea obiectivă a posibilității omului de a modifica voluntar activarea energetică a unor zone ale propriului corp); coordonarea activității laboratoarelor de psihologie ale întreprinderilor româneşti de fabricare de maşini (1978-1979); dezvoltarea pentru prima dată în România de către un psiholog a unor programe informatice pentru prelucrarea testelor psihologice (1978-1979); testare şi cercetări psihologice în domeniul selecției şi prevenirii accidentelor de muncă, consiliere şi psihoterapie pentru piloții de aviație şi familiile acestora (1979-1990); metodologia cercetării şi analiza/prelucrarea datelor; evaluarea pericolului şi comportamentul decizional în condiții de incertitudine şi risc (1979-1990); studii de psihologia poporului român; studiul activității bancare (1990-1991); în calitate de profesor cofondator al Healthy Appalachia Institute, Wise, Virginia: cercetări asupra psihologiei sănătății şi coordonator al Programului de Psihologie (2010-2012); ataşamentul în relațiile interpersonale; hipnoterapie, psihoterapie cognitiv-comportamentală şi Reality Therapy; factori ai succesului şi onestității academice; recuperarea din dependența de droguri/alcool (2012-2018); ***Contribuții la dezvoltarea investigației psihologice computerizată:*** participarea la crearea şi dezvoltarea împreună cu un grup interdisciplinar (psihologi, matematicieni, informaticieni) a primului laborator de psihologie din România pentru testarea psihologică (colectivă şi parțial individuală) asistată de calculator şi prelucrarea computerizată a rezultatelor testelor (1979-1990); a organizat pentru prima dată în România (1981) cursuri de programare a calculatorului pentru psihologi pe care le-a predat, împreună cu ICI (Institutul Central de Informatică), adaptându-le atât la nevoile practicii psihologice, cât şi la absența cunoştințelor de informatică într-o vreme când, mai peste tot în lume, computerele păreau a nu avea nimic de a face cu psihologia.

Într-o perioadă în care cercetătorii din România nu aveau acces la SPSS, SAS, MATLAB sau alte programe asemănătoare, a scris şi publicat programe de analiză statistică a datelor pentru, între altele, verificarea distribuţiei datelor, regresie multiplă cu până la 75 de variabile, ANOVA cu până la 7 factori, regresie curbilineară prin ajustarea datelor printr-un polinom de gradul G ales de utilizator, regresie exponenţială, regresie geometrică, corelaţii multiple parţiale pentru date parametrice şi non-parametrice etc. Pentru unele dintre testele statistice, programul făcea cea mai mare parte a calculelor simultan cu introducerea datelor, aşa încât putea să dea rezultatele imediat ce operatorul confirma că a introdus toate datele. Programele au fost practic gratis făcute accesibile publicului prin publicarea lor integrală în *Statistica informatizată pentru ştiinţe despre om* (1993, I.P. Vasilescu, vol. 2). ***Contribuţii în Matematică:*** Autor al conceptului şi formulelor pentru calcularea *Energiei Informaţionale de Dominare (EID)*. Conceptul este o dezvoltare a celui de Energie Informaţională introdus de Octav Onicescu, fondatorul şcolii româneşti de teoria probabilităţilor. *EID* a fost iniţial prezentată în 1987. În *Statistica informatizată* publicată în 1993, *EID* este descrisă ca luând „simultan în consideraţie atât frecvenţa relativă a unei clase de valori, cât şi modul în care restul valorilor se distribuie în celelalte clase" (vol. 2, p. 174). Conceptul este exemplificat prin calcularea/aplicarea sa în validarea testelor psihologice şi în predicţia performanţelor individului. De asemenea, se arată ca *EID* permite calcularea măsurii în care un partid domină un altul în funcţie de distribuţia voturilor între toate partidele participante. ***Invenţii şi brevete:*** coautor (împreună cu dr. I. Fl. Dumitrescu) al unui brevet de invenţie în domeniul Electronografiei. Noua tehnică, brevetată în 1976, permite o mai bună rezoluţie a imaginii electronografice***. Teste şi chestionare create:*** Chestionar *ASD – Auto-evaluarea Stilului de Decizie* (1985, „Revista de psihologie", 29, 288-296); *Testul psihologic computerizat OPTIM-STOP* pentru evaluarea comportamentului decizional în condiţii de incertitudine şi risc (1986, *Psihologia riscului*). A fost administrat elevilor-piloţi şi piloţilor de aviaţie la Centrul de Medicină Aeronautică/Institutul Naţional de Medicină Aeronautică şi Spaţială, Bucureşti. Proba a fost de asemenea administrată în cadrul unor cercetări efectuate la Virginia Tech (VT) împreună cu dr. Helen Crawford şi alţii asupra diferenţelor patternului activităţii EEG în timpul sarcinilor de luare a deciziilor. Parte din costurile cercetării au fost suportate printr-un contract cu NASA, iar participarea directă a lui ***V.I.P.*** la VT a fost sprijinită de două burse (IREX, 1994; Fulbright, 1995-96). În primul deceniu din anii 2000, a adaptat *OPTIM-STOP* pentru utilizarea sa în cadrul cursului de Psychological Assessment la University of Virginia at Wise. ***Practică privată:*** Fundaţia Cogito, Bucureşti, Terapia cognitiv-comportamentală şi hipnoterapie (1991-1999). ***Premii, distincţii şi medalii:*** membru de onoare al Asociatei Psihologilor din România (din 2017); *Outstanding Teaching Award*, acordat de către Chancellor şi studenţii de la University of Virginia at Wise, 2011; *Outstanding Research and Publishing* acordat de către University of Virginia at Wise, 2010; *Medalia pentru Contribuţii la Psihologia Aeronautică şi Spaţială*, conferită de către Institutul Naţional de Medicină Aeronautică şi Spaţială (INMAS) Bucureşti, România, 2005. ***Publicaţii.* 1. *Cărţi – autor unic:***

Psihologia riscului (1986); *Statistică Informatizată pentru ştiinţe despre om* (vol. 1, 1992; vol. 2, 1993). **2. *Coautor:*** *Logică şi Perspicacitate* (1992); *Hipnoza* (1992); *Psihoterapia – Tratament fără medicamente* (1993); *Autodepăşirea în Sport* (1988); *Hipnoza şi Forţele Nelimitate ale Psihicului* (ediţie revizuită, 1998); *Îmbunătăţirea performanţei în sport* (1988, 2012); *Activitatea Sportivă: Decizie, Auto-Reglare, Performanţă* (1988); *Advanced Research în Health, Education and Social Sciences: Towards a better Practice* (2015). **3. *Capitole în volume colective:*** „Răspunsul galvanic al pielii în psihofiziologie" (1976), în I.F. Dumitrescu (ed.), *Fiinţa umană şi mediul electric* (pp. 257-267); „Punctul de vedere psihologic asupra terapiei cu acupunctură" (1977), în I.F. Dumitrescu (ed.) *Acupunctura ştiinţifică modernă* (pp. 351-361); „Electronografia în stări induse prin yoga" (1978), în L.G. DiGenola (ed.); „Efectul Kirlian" (pp. 115-122), în P. Popescu-Neveanu *Dicţionar de psihologie* (1978) (ed.); „Teoria jocurilor" (pp. 712-713); „Stresul de grup" (pp. 686-687), „Stresul cibernetic" (p. 686), „Asumarea riscului" (pp. 626-628), „Electronografie" (p. 228), „Domeniul psihologic" (pp. 115-116), „Aureole" (p. 76); „Atitudine faţă de asumarea riscurilor (1979), în V. Ghigeanu (ed.), *Factorii umani în riscurile profesionale în industria petrolului* (pp. 53-68); „Riscuri profesionale în chimie", în G. losif, V. Ceauşu, G. Dan-Spanoiu, E. Popescu, and P. Pufan (eds.), *Psihologie industrială: Vol. 2. Sinteze în psihologia contemporană* (pp. 209-210). Capitole în colab. În V. Ceauşu (ed.), *Cerinţe psihologice pentru piloţii şi săritorii de aviaţie* (1985): „Procese psihologice în timpul zborului cosmic" (pp. 277-280), „Relaţiile dintre hemodinamica creierului şi procesele psihologice la piloţii şi săritorii de aviaţie" (pp. 47-63), „Evaluarea caracteristicilor luării deciziilor în condiţii de risc şi testarea psihologică a piloţilor şi săritorilor de aviaţie" (pp. 249-277); „Testarea psihologică asistată de computer a capacităţii de zbor a piloţilor de aviaţie" (1985), în V. Ceauşu (ed.), *Dimensiunile psihologice ale zborului aerospaţial* (pp. 184-207); „Dilema prizonierului: relaţia interpersonală între încredere şi neîncredere, între loialitate şi trădare: o simulare pe computer" (1991), în V. Ceauşu, H. Pitariu, şi M. Toma (eds.), *Psihologia vieţii cotidiene* (vol. 2) (pp. 134-151); „Românii pe ei înşişi (1997), în M. Zlate (ed.), *Psihologia vieţii de zi cu zi* (pp. 154-175); „Ştii ce este mai important pentru tine?" (1988), în V. Ceauşu, H. Pitariu, şi M. Toma (ed.), *Psihologia vieţii cotidiene* (Vol. 1) (pp. 146-156); „Gândire pozitivă" (1999, în colab.), în I. Holdevici (ed.), *Gândirea pozitivă. Un ghid practic pentru terapia raţionalăemoţională şi cognitiv-comportamentală* (pp. 7-22). **4. *Studii şi articole în reviste de specialitate (selectiv):*** *Un indice pentru evaluarea progresului individual* (1982). „Revista de statistică", 2, 28-36; *Resursele psihologice: o abordare economică a caracteristicilor psihologice a oamenilor*. (1983). „Revista de psihologie", 27, 112 122; *Évaluation des dangers*. (1984). „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 28, 39-54; *Differential EEG pattern activity of low and high sustained attention adults during decision-making tasks* (1995, în colab.). „Psychophysiology", 31 (suppl 1): S26; *Memory distortions induced by suggestion în psychosocial situations* (1992, în colab.). „Revista de psihologie", 38, 77-81; *O abordare teoretică şi metodologică a etnopsihologiei poporului român* (1997, în colab.). „Revista de psihologie", 43, 157-176; *Românii: similarităţi şi diferenţe inter-regionale. Un studiu de teren* (1998). „Revista de psihologie", 44, 147-162; *Realitatea psihologică virtuală şi*

evaluarea comportamentului decidenților în condiții de incertitudine (2000). „Jurnalul Român de Medicină şi Psihologie Aeronautică" (12), 9-18; *Local Public Health Agency Capacity and its Relationship to Public Health System Performance* (2004, co-author). „Journal of Public Health Management and Practice", 10(3), 204-215; *Implementing the National Local Public Health System Performance Assessment: Evaluation of a Readiness Process în Kentucky* (2004, co-author). „Journal of Public Health Management and Practice", 10, 216-224; Evaluation of Assessment Methods and Long-Term Retention of Knowledge (2005, co-author). „National Social Science Perspectives Journal", 29 (1), 77-85; *Evaluation of Four Administrative Variations of Objective Assessment* (2005, co-author). „The National Social Science Journal", 25 (1), 85-90; *Metoda de standardizare intra-individuală în interpretarea rezultatelor scalelor de personalitate* (2007, în colab.), în „Journal of Aeronautic Medicine and Psychology", Vol. 11, 1(38), pp. 22-28;); *Improved long-term retention for identical and similar material found on chapter quizzes* (2007, co-author). „National Social Science Perspectives Journal", 35(2), 105-115; *Can Romania Use the Results of the American Studies on the Effect of the Knowledge Testing Method on the Long Term Retention*? (2007, co-author), în: Proceedings of International Conference „Centenary of Psychology at the University of Bucharest, 1906-2006, Bucharest, 2006 October 26th-29th" (Ed. M. Aniței, M. Popa, C.L. Mincu). pp. 133-141. Bucharest: University of Bucharest Publishing House; *Are closed-book tests necessarily the best type of tests?* (2008, co-author). „National Social Science Proceedings", 38(3), 88-93; *Reality Therapy* (2008). „Journal of Experiential Psychotherapy", 11, 1(41), 3-10; *Can sexual, substance abuse, and other risky behavior among college students by predicted by religious orientation or personality traits?* (2009, co-author). „National Social Science Proceedings", 41(2), 104-111; *Academic Honesty în Internet and Classroom Testing* (2010, co-author). „National Social Science Proceedings", 44(2), 93-99; *The truth în believing a lie: False memories* (2011, co-author). „Journal of Experiential Psychotherapy", 14, 1(53), 22–32; *Believing that academic cheating is morally incorrect does not prevent cheating on tests* (2011, co-author). „National Social Science Proceedings", 46(1), 111-118; *Three-Stage Testing as a Tool to Enhance Learning* (2011, co-autor). „National Social Science Journal Proceeding"s, 49(1), 111-118. **5. *Comunicări la evenimente ştiinţifice internaţionale (selectiv):*** (2015, octombrie) *Quality of Life of Athlete vs. non-Athlete College Students.* Paper presented at the National Technology and Social Science Conference, New Orleans, LA, October 4-6, 2015; (2015, March) *Class Absences and the Number of Correct Answers în Subsequent Knowledge Tests*. Paper presented at the National Technology and Social Science Conference, Las Vegas, NV, Conference, March 29-31, 2015; (2013, March) *Cognitive Skills Testing with Progressive Access to External Sources of Information*. Paper presented at the Las Vegas National Technology and Social Science Conference, Las Vegas, NV, March 25, 2013; (2011, April, co-author) *Believing that academic cheating is morally incorrect does not prevent cheating on tests.* Paper presented at the Las Vegas National Technology and Social Science Conference National Social Science Association Las Vegas Meeting, Nevada; (2010, March, co-author) *Academic Honesty în Internet and Classroom Testing.* Paper presented at the Las Vegas National

Technology and Social Science Conference National Social Science Association Las Vegas Meeting, Nevada; (2009, Noiembrie, co-author) *Risky Health Related Behaviors and Religiosity în American and Romanian Undergraduate College Students*. Paper presented at the Southeastern Europe Regional Conference of Psychology (SEERCP2009), Sofia, Bulgaria; (2008, April, co-author) *Are closed-book tests necessarily the best type of tests?* Paper presented to the National Social Science Association Conference în Las Vegas, NV; (2007, April, co-author) *Accessing Task Relevant Information during Quizzing and Long-Term Retention*. Paper presented to the National Social Science Association Conference în Las Vegas, NV; (2006, May). *Psycho-oncology, behavioral approach to cancer prevention and control.* Paper presented at the Third National Conference on Psychology, Cluj-Napoca, România; (2005, July, co-author). *Constructive Thinking and Reciprocity.* Paper presented at the IXth European Congress of Psychology, Granada, Spain; (2005, April, co-author) *Using a Computer-Generated Decision-Making Task for the Prediction of Future Performance of Aviation Pilots*. Paper presented at the 13th International Symposium on Aviation Psychology, Oklahoma City, Oklahoma; (2005, Feb., co-author) *Psychometrical Analysis of Self Esteem, Silencing the Self, and the Impostor Phenomenon Scales.* Paper presented at the 30th Annual Conference of the Association for Women în Psychology, Florida; (2004, Decembrie, co-author) *The Assessment of a Public Health Systems Performance Assessment Instrument*. Washington D.C.; (2004, Octombrie, co-author) *Psychometric Properties of a Public Health Systems Performance Assessment Instrument.* Paper presented at the International Test Commission – ITC's Fourth International Conference on Equitable Assessment Practices, Williamsburg, Virginia; (2004, mai) *Abordare neuropsihologică şi microelectronică în tratamentul epilepsiei şi depresiei prin stimularea nervului vagal*. Lucrare prezentată la Conferința Națională de Psihologie, organizată de Asociația Psihologilor din România, Călimăneşti, România, 2003 mai; (2004, April, co-author) *Evaluation of Four Administrative Variations of Objective Assessment.* Paper presented at the National Social Science Association Conference în Las Vegas, NV; (2003, May) *Virtual Subjects as a Normative Group în Assessing the True Dynamic of the Efficiency of Decision-Making în Aviation Pilots.* Poster presented at the 12th Biennial International Symposium on Aviation Psychology, Dayton, Ohio; (1996, April, co-author) *Decision-making under uncertainty and the EEG pattern of activity: relationships în low and high sustained attention adults.* Paper presented at the Cognitive Neuroscience Society meeting, San Francisco; (1996, March) *Gheorghiu's Non-Hypnotic Motor Suggestibility Scale. A refinement.* Paper presented at the American Society for Clinical Hypnosis meeting, Orlando, Florida; (1993, August) *Suggestive influence of mass media on memories about the '89 Romanian revolution.* Paper presented at the European Congress of Hypnosis, Vienna; (1991, Septembrie) *An algorithm for the Informational Energy of Domination în sets of measurements.* Paper presented at the Seventh European Meeting of Psychometric Society, Trier, Germany; (1985, May) *The paradox of subjective self-protection by risk-taking*. Lucrare prezentată la al XXXII-lea Congres Internațional pentru Medicină Aerospațială, Guadalajara, Mexico. **6. *Alte publicații şi activități ştiințifice:*** a participat cu peste 120 de comunicări la

evenimente ştiinţifice naţionale şi internaţionale; a publicat peste 50 de articole în reviste de specialitate; a oferit 15 workshop-uri profesionale avansate şi a realizat 49 de contracte de cercetare. ***Aprecieri:*** *„După anul de cotitură 1989, învățământul românesc de psihologie s-a revigorat şi a evoluat rapid, cred eu mai mult extensiv, situație care s-a repercutat şi asupra domeniul statisticii aplicate. Au apărut o serie de autori competenți, cu deosebit potențial, cu stagii de pregătire în străinătate, care au elaborat lucrări în domeniu comparabile cu cele din țările cu tradiție în cercetarea psihologică. Dintre aceşti autori amintim pe Ilie Puiu Vasilescu, practic un deschizător de drumuri în domeniu"* (conf. univ. dr. Aurel Stan, Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, în prefaţa la Cristian Opariuc-Dan. (2011). *Statistică Aplicată în Ştiinţele Socio-Umane*. Vol. 2, Editura ASCR, p. 7). ***Surse:*** *Curriculum vitae (19 iunie 2022): dr. Ilie Puiu Vasilescu* (29 pagini); Mureşan, P. (1981, 2021). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2.

VERZA, EMIL (n. 21 noiembrie 1938, sat Lunca, com. Valea Lungă, jud. Alba) psiholog român, profesor universitar specializat în psihopedagogie specială (defectologie), psihologia limbajului şi logopedie. A urmat şcoala primară în localitatea natală, gimnaziul la Turnu Roşu-Sibiu şi Liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu (1954-1957). Absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea din Bucureşti, 1957-1962. Doctor în psihologie cu teza *Conduita verbală a şcolarilor mici,* Bucureşti, februarie 1971, cond. şt. prof. Gh. Zapan. Elev al prof. U. Şchiopu, Gh. Zapan şi C. Pufan. ***Ascendenţă didactică şi academică:*** profesor la Liceul „Matei Basarab" din Bucureşti (1962-1968) şi logoped la Centrul Interşcolar de Logopedie, Bucureşti (1962-1968). Asistent univ. (1968-1971), lector univ. (1971-1990), conf. univ. (1990-1993) la Catedra de Psihologie a Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei şi prof. univ. (1993-2009) la Catedra de Psihopedagogie specială a Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Universitatea din Bucureşti. Conducător de doctorate din 1983. ***Poziţii de management academic:*** director al Institutului pentru Recuperare şi Educaţie Specială a Persoanelor Handicapate (1990-1993), perioada în care a fondat şi condus „Revista de educaţie specială"; şef al Catedrei de Psihopedagogie specială a Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Universitatea din Bucureşti (1991-2009); decan (1998) şi, ulterior, rector al Universităţii „Pro Humanitas" (2000-2011); profesor asociat al Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei (2009-); preşedinte al Departamentului pentru Învăţământ Superior şi Cercetare Ştiinţifică, Humanitas – România (2000-2011); director fondator al „Revistei de psihopedagogie" (2004-). ***Mobilitate academică:*** stagii de pregătire postuniversitară la universităţi prestigioase: Universitatea din München – Germania (1992); Universitatea „G. Washington" din Washington, SUA (1994); Institutul Regal de Educaţie din Copenhaga, Danemarca (1997); Universitatea din Malaga, Spania (1998); Institutul Regal de Educaţie

din Copenhaga (2000); Universitatea din Goteborg, Suedia (1997). ***Afilieri academice:*** membru al Asociației Psihologilor din RSR (1964-) şi al Asociației de Psiholingvistică din Italia (1973-); membru în Asociația Universităților Afiliate, SUA; membru în Comisia Națională de Educație Specială; membru al Consiliului Național de Atestare şi Recunoaştere a Diplomelor şi Titlurilor Academice; coordonator programe Tempus (România, Anglia, Danemarca, Spania, Italia); membru în Programul Socrate-Comenius; membru în Senatul Universității din Bucureşti; raportor la ONU pentru Europa Centrala şi de Est pe tema „Situația actuală a persoanelor în dificultate" (1996); membru în colegiul de redacție al „Revistei de Psihologie", „Educație specială", „Studii de psihologie". ***Titluri academice onorifice:*** membru titular al Academiei Oamenilor de Ştiință din România (2008-); *Doctor „Honoris Causa"* Universitatea de Vest Timişoara (2002); *Doctor „Honoris Causa"* Universitatea „Ovidius" Constanța (2010). ***Activitate didactică:*** a predat decenii întregi cursuri de psihopedagogie specială (defectologie şi logopedie), psihologia copilului, psihologia vârstelor, psihologia limbajului şi a comunicării. Arii de expertiză: logopedie, tulburările de limbaj şi comunicare şi terapia lor, psihopedagogia handicapaților, conducerea organizațiilor pentru handicapați, psihoterapii speciale, psihologia vârstelor, psihologia copilului, psihologie şcolară. ***Creator de şcoală:*** la începutul anilor '90 a înființat Secția de Psihopedagogie specială în cadrul Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației, secție care a apoi a fost înființată şi la celelalte facultăți de profil din țară. A contribuit la dezvoltarea programei de învățământ (Curriculum) a acestei secții, recrutarea şi angajarea de personal didactic universitar, spații de învățământ etc. A condus această secție în calitate de şef de catedră în perioada 1991-2009. ***Cercetări şi contribuții:*** în *domeniul psihopedagogiei speciale* a efectuat cercetări investigative şi terapeutice originale privind tulburările limbajului (dislalia, alalia, disgrafia, dislexia, bâlbâiala, autism etc.); conduita verbală a şcolarilor; particularități ale limbajului în handicapurile de intelect şi senzoriale; percepția distorsionată la normali şi debili mintali; probleme ale personalității; structura afectivității, limbajului şi gândirii la handicapații mintali; terapia tulburărilor de limbă (dislalia, disgrafia, alalia şi logonevroza); metodologia educațional-recuperativă a subiecților cu dificultăți de dezvoltare. Pe probleme de handicap de intelect a dezvoltat o viziune nouă asupra personalității, recuperării şi integrării persoanelor cu handicap. A elaborat un manual de psihopedagogie specială pentru învățământul liceal şi a condus doctorate în domeniul psihopedagogiei speciale. În *domeniul psihologiei copilului*: stadiile dezvoltării bio-psihice ale copilului mic. ***Interese de cercetare:*** valențe ale comunicării totale; problematica tulburărilor de limbaj şi comunicare pe fondul intelectului normal şi pe fondul deficienței de intelect ori senzoriale; tipuri de recuperare în eficiențele asociate (polihandicap); inteligența emoțională şi comunicarea afectivă din perspectiva recuperării subiecților cu dizabilități; limite şi perspective în dezvoltarea psihică la diferite categorii de subiecți cu dizabilități. ***Teme de cercetare originale abordate:*** debutul vieții psihice în perioada intrauterină; structuri de personalitate în condițiile dificultăților de dezvoltare mintală; perspectiva psihologică în relația comportament, inteligență şi persona-

litate; specificul psihodiagnozei în psihopedagogia specială; analiza psihologică a tulburărilor de limbaj şi comunicare; valenţele comunicării totale. După revoluţia din 1989 a înfiinţat Secţia de Psihopedagogie specială din cadrul Facultăţii de Psihologie şi Pedagogie, devenind şi şeful acesteia. ***Fondator al publicaţiilor:*** „Revista de educaţie specială" (1999), „Revista de psihopedagogie" (2004). ***Premii şi distincţii academice:*** Premiul Academiei Române pentru lucrările *Psihologia vârstelor* (1993) şi *Tratat de logopedie*, vol. al II lea (2011); Premiul Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România pentru lucrarea *Tratat de Psihopedagogie specială* (2012); distincţia pentru profesorul emerit al anului 2019 în domeniul Ştiinţe Sociale pentru colaborarea cu Facultatea de Psihologie a Universităţii din Bucureşti. ***Participări la evenimente ştiinţifice:*** a participat cu comunicări ştiinţifice la manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale (Paris, Viena, Roma, SUA, Danemarca). ***Publicaţii. (selectiv):*** **1. *Volume proprii:*** *Tulburările limbajului scris* (1973); *Conduita verbală a şcolarilor mici (normali, logopedici şi debili mintal)* (1973); *Dislalia şi terapia ei* (1977); *Omul, jocul şi distracţia* (1978); *Ce este logopedia* (1981); *Disgrafia şi terapia ei* (1983); *Tratat de logopedie* (2003, vol. I; 2008, vol. II); *Psihopedagogie specială* (ediţiile 1994-1999). ***Volume coautor sau în colab.***: *Probleme psihologice ale jocurilor şi distracţiilor* (1970); *Educaţia prin muncă şi pentru muncă* (1972); *Îndrumător cu privire la cunoaşterea şi caracterizarea copilului preşcolar. Fişa pedagogică* (1972, CMUB); *Dicţionar enciclopedic de psihologie* vol. I-III (1979, Tipografia Universităţii Bucureşti); *Psihologia vârstelor* (1982, 1994-1995, 1997); *Adolescenţă, personalitate şi limbaj* (1989); *Psihologia copilului. Manual pentru liceele normale* (1991); *Dicţionar enciclopedic de psihologie* (1997); *Psihopedagogie Specială. Manual clasa a XIII-a* (1999); *Repere psihogenetice şi psihodinamice în cunoaşterea şi evaluarea copilului* (2000); *Development of special needs education methods in Danemark, Spain and Romania* (2000); *Fundamentele psihopedagogiei speciale* (2010). **3. *Volume coordonate sau editate***: *Probleme de defectologie. Vol. XI* (1983, coord. şi coautor); *Metodologii contemporane în domeniul defectologiei şi logopediei* (1987, coautor şi coord.); *Elemente de psihopedagogia handicapaţilor* (1990, coord. şi coautor, CMUB); *Ghidul educatorului* (1997); *Educaţia integrată a copiilor cu handicap* (1998). A publicat peste 26 de cărţi în calitate de autor unic sau în colaborare şi peste 100 de studii şi articole publicate în reviste de specialitate româneşti şi străine, unele articole fiind cotate ISI (The Complex Diagnosis: The Formative Learning Approach in Romania (coautor), în revista „Early Child Development and Care" (Thomson ISI), 2004, vol. 174, nr. 2. ***Surse***: Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*. manuscris; Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; Văduva-Poenaru, I. (ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalităţi din istoria, ştiinţa şi cultura românească de-a lungul timpului*. Vol. V (J-W). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 490-492; *Verza Emil. Membru de onoare*, accesat 9 septembrie 2022 din https://www.aosr.ro/wp-content/uploads/CV-uriMembri/s10-Emil-Verza.pdf

VIANU, ION (n. 15 aprilie 1934, Bucureşti) medic psihiatru, cadru didactic universitar, psihanalist, scriitor şi eseist român. Fiul criticului literar Tudor Vianu şi al Elenei Irimescu, medic. Studiază mai întâi Filologia clasică (1952-1954) dar nu termină. Urmează apoi cursurile Facultății de Medicină Generală din Bucureşti (1954-1960) şi devine apoi medic psihiatru. ***Ascendență academică:*** preparator şi asistent univ. la Clinica universitară de psihiatrie din Bucureşti (1963-). A participat la cursuri de formare în psihoterapie în Germania şi Franța. ***Contribuții şi poziții deontologice:*** într-o anchetă realizată în 1967 de revista „Viața românească" ***V.I.*** consideră psihanaliza drept „cea mai îndrăzneață tentativă de explicare genetică a psihismului uman", sesizează unele „vicii fundamentale" (dogmatism, slaba calificare a noilor psihanalişti, principii rigide) şi afirmă în mod curajos că Freud „a încercat să dea explicațiilor sale caracterul unui sistem închis şi definitiv… nu prea greu psihologiei experimentale moderne să năruie, prin cercetări conduse cu un aparat metodologic mai bine echipat, ipotezele psihanalitice" (*apud* Gh. Brătescu, 1994, p. 274). În viziunea sa, psihanaliza acumulând „merite istorice" nu poate fi ignorată şi „constituie o incluzie doctrinară neasimilată în corpul ştiințelor omului, dar şi o metodă de «analiză psihică» mereu fecundă, dacă-i mânuită critic" (*Ibidem*). În studiul *Psihanaliza şi fiziologia* (în *Studii şi cercetări neurologice*, 1968, XIII, 3, p. 230) descrie etapele elaborării concepției freudiene despre inconştient şi analizează raporturile dintre psihanaliză şi fiziologie concluzionând clar că acestea două nu au niciun fel de identificări din cauza substratului lor metodologico-filosofic diferit. A fost un promotor al psihanalizei atât prin publicații, participare la dezbateri polemice şi anchete publice organizate de diferite reviste, într-o perioadă cu serioase restricții ideologice. A prezentat expuneri despre psihanaliză la Casa de cultură a studenților şi la cabinetele de îndrumare a învățământului ideologic din Bucureşti (1971-1972) şi a ținut, se pare, primul curs liber de psihanaliză, şapte prelegeri, pentru studenții Facultății de Filologie a Universității din Bucureşti între 27 februarie – 17 aprilie 1973. În 1975 publică lucrarea *Introducere în psihoterapie* în care îşi exprimă competența şi poziția proprie față de psihanaliză încercând o oarecare „delimitare", dar afirmând că „orice referire la psihoterapie se face având ca reper psihanaliza şi punctele marcante ale teoriei ei" (*Ibidem,* p. 304). În această lucrare supune, competent şi cu un spirit apreciabil de independență, doctrina freudiană unei confruntări critice şi sistematice cu noile realități ştiințifice şi filosofice: psihanaliza este o teorie raționalistă, logică şi inteligibilă deşi postulează forța oarbă a inconştientului; respinge teza materialității absolute a proceselor psihice; este o teorie şi practică a comunicării; se integrează în complexul disciplinelor semiologice; nu poate explica în ce mod pulsiunile inconştiente se transformă în imagini simbolice; se remarcă prin descoperirea esențială a lui Freud a succesiunii unor etape cu semnificație specific umană în existența fiecărui individ; deşi a omis momentul constituirii socialului, psihanaliza recunoaşte rolul supraeului social în reglarea comportamentului individual; a demonstrat contradicția (confruntarea unor forțe contrarii) ca sursă a dezvoltării

psihice: conştient-inconştient, eu-sine; se bazează pe realizarea fenomenului de transfer atât la nivel conştient cât şi inconştient. ***V.I.*** consideră perisabile şi inconsistente principiile „economic" şi „topic"; metoda psihanalitică asigură libertate deplină pacientului; organizarea practicii psihanalitice şi competenţa psihanalistului prezintă un şir de grave deficienţe (*Ibidem*, pp. 304-305). ***Disidenţa psihiatrică şi politică:*** sub regimul comunist, iniţial ***V.I.*** a trăit „iluzia că ţara e reformabilă" şi „nu voia să piardă ocazia să pună umărul". De aceea a refuzat de două ori invitaţia lui Eugen Ionesco de a se stabili în Franţa. S-a opus cu vehemenţă folosirii psihiatriei în scopuri politice şi a denunţat folosirea acestei ştiinţe împotriva disidenţilor politici. A demascat conceptul de „discernământ politic şi juridic", utilizat după semnarea Actului Final de la Helsinki în 1975, ca formă voalată a represiunii în acte antisociale sau de boală psihică. Consecvent Filosofiei lui morale şi deontologice, „Libertatea nu se măsoară prin absenţa constrângerii, ci prin refuzul supunerii", nu acceptă să dea diagnostice de bolnavi mintali persoanelor aduse de miliţie şi refuză să ia parte la expertize medico-psihiatrice care urmăreau să-i declare bolnavi mintali pe cei ce se opuneau deschis regimului comunist. Astfel se consideră „prizonierul unui stat-monstru". În 1976 a publicat în „Viaţa Românească" un articol intitulat „Psihiatria, antipsihiatria şi hiperpsihiatria" prin care, deşi voalat, îşi exprimă dezacordul ca medic psihiatru faţă de regimul totalitar. Ulterior recunoaşte şi aderă la mişcarea lui Paul Goma, şi declară direct că „refuză să devină complice prin tăcere" la ceea ce devenise psihiatria românească. Radicalizarea opiniilor sale împotriva utilizării psihiatriei în scopuri politice devine publică. Ca urmare i se înscenează un proces de calomnie şi este dat afară de la universitate. Reuşeşte să părăsească România în 1977, la cerere şi prin presiuni externe, emigrând în Elveţia, de unde era soţia lui, Ioana Bolomey. În acelaşi an, într-o scrisoare adresată lui Paul Goma, se destăinuie că se afla pe „culmile disperării" şi că plecarea sa a fost o „sinucidere simbolică, un harachiri moral", că „moare ca român, dar rămâne om". În exil, continuându-şi activitatea de medic psihiatru, descoperă că „Fiecare societate are psihiatria pe care o merită". Tot în exil s-a alăturat Iniţiativei de la Geneva Împotriva Psihiatriei Politice, devenind preşedinte al Comitetului executiv al Asociaţiei Internaţionale Împotriva Abuzurilor Politice ale Psihiatriei. A avut ca responsabilitate observarea cazurilor de persecuţie psihiatrică din Uniunea Sovietică şi România. După Revoluţia din 1989 a luat parte activă la denunţarea psihiatriei politice comuniste scriind articole cu conţinut politic în revistele „22", „Dilema Veche", „Lettre Internationale", editată de ICR şi în ziarul „România liberă". Revine în ţară după căderea regimului comunist, devine membru al Asociaţiei Psihiatrilor Liberi şi se implică activ în restaurarea psihiatriei româneşti. În scurt timp, realizează instabilitatea şi confuzia politică din ţară şi imaginea mult mai devastantă decât o cunoscuse a psihiatriei politice. Locuieşte o perioadă în ţară, după care se întoarce în Elveţia, nu fără dorinţa de a reveni. ***Premii, medalii şi distincţii:*** Premiul Uniunii Scriitorilor pentru debut (1976) pentru lucrarea *Stil şi persoană* (1975); Distincţia „Cartea Anului 2010" pentru romanul autobiografic *Amor intelectualis,* dată de un juriu compus din redactorii revistei „România literară"; Premiile

revistei „Observator cultural" şi al Uniunii Scriitorilor (2010) pentru aceeaşi carte – *Amor intelectualis;* Premiul de excelenţă „Opera omnia" decernat de Radio România Culturală; Medalia pentru rezistenţă activă contra regimului comunist şi solidaritate cu Charta 77 cehoslovacă, inscripţionată cu textul *„Şi datorită Dumneavoastră suntem liberi"* şi emisă de organizaţia nonguvernamentală „Clovek v tisni" („Omul la strâmtoare"). Medalia a fost decernată de elevii comunităţii cehe din Bucureşti, în cadrul unui eveniment organizat la reşedinţa ambasadorului Republicii Cehe, la data de 13 iunie 2014. ***Publicaţii.* 1. *Eseuri:*** *Introducere în psihoterapie* (1975); *Stil şi persoană* (1975, distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor în 1976); *Frumuseţea va mântui lumea şi alte eseuri* (2018, ed. a 2-a, regrupând varii volume); **2. *Memorialistică:*** *Amintiri în dialog* (2016, ed. a 4-a, în colab. cu Matei Călinescu); **3. *Humanitas:*** *Exerciţiu de sinceritate* (2009); *Amor intellectualis* (roman autobiografic, premiul „Cartea anului 2010", acordat de „România literară", 2017, ed. a 2-a); *Între violenţă şi compasiune, amintirile unui psihiatru* (2018); *Elegie pentru Mihai* (2018); **4. *Romane:*** *Paramnezii* (2005); *Necredinciosul* (2008); *Arhiva trădării şi a mâniei* (2016, rezultat din fuziunea unor romane mai vechi); *Caietele lui Ozias* (2004); *Vasiliu, foi volante* (2006); *Blestem şi binecuvântare* (2007); *Necredinciosul* (2007); *Investigaţii mateine* (2008); *Apropieri* (2011); *Frumuseţea va mântui lumea şi alte eseuri* (2015); *Elegie pentru Mihai* (2015); *File din arhiva indiferenţei* (2021); *„Frumuseţea va mântui lumea şi alte eseuri* (ediţia, 2021). ***Surse:*** Brătescu Gh. (1994). *Freud şi Psihanaliza în România*. Editura Humanitas, Bucureşti, pp. 274-275, 302-305, 317-318, 321-322; C. Costescu, *Ion Vianu*, accesat 10 ianuarie 2023 din: https://www.medichub.ro/reviste-de-specialitate/psihiatru-ro/ion-vianu-id-3964-cmsid-66; *Ion Vianu*, accesat 10 ianuarie 2023 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Ion_Vianu

VLAD, CONSTANTIN (n. 20 mai 1892, com. Băişeşti, jud. Suceava – d. 8 august 1971, Bucureşti) medic psihiatru militar şi psihanalist român. Iniţiator şi promotor al şcolii româneşti de psihanaliză – psihoterapie analitică. Autoproclamat „C. Vlad = Freud *noster*". A studiat cu o bursă la Facultatea de Medicină din Viena, dar după un an de studii este trimis în Galiţia, pe frontul Primului Război Mondial, în 1916 ca „stegar şi sanitar". Pe front ia cunoştinţă de opera lui S. Freud prin intermediul unui ofiţer ceh, Otto Pick, care îi oferă posibilitatea să citească primele trei volume celebre ale părintelui psihanalizei Sigmund Freud. Tot pe front reuşeşte să-şi identifice primele exemple practice despre ceea ce citise şi are ocazia să modeleze toate informaţiile identificate. Continuă studiile medicale la Lvov (1917). Mai departe, dezertând de pe front, continuă studiile de medicină la Iaşi (1918-1919) şi le termină la Bucureşti (1919-1922), unde ajunsese când era în anul IV. Aici l-a avut ca profesor de psihiatrie pe Al. Obregia. După absolvire lucrează la Clinica de Neuro-psihiatrie a Spitalului Militar. Susţine teza de acordare a titlului de doctor al Facultăţii de Medicină din Bucureşti, la 29 iunie 1923, cu tema *Contribuţiuni la studiul tratamentului psihanalitic (cu şase cazuri analizate)* având în juriul pe renumitul profesor Gheorghe Marinescu, iar ca preşedinte pe prof. Al. Obregia. Este considerată o dată importantă în istoria psihanalizei în ţara noastră şi promovarea doctrinei lui Freud,

fiind „...vorba de consacrarea profesională a singurului român care, de-a lungul unei vieţi îndelungate şi în pofida unor circumstanţe deosebit de ostile, şi-a păstrat neabătută încrederea în fundamentele doctrinare şi în posibilităţile terapeutice ale psihanalizei..." (Gh. Brătescu, 1994, p. 32). S-a pensionat în 1968 ca medic psihiatru de la Policlinica Academiei RSR şi trei ani mai târziu a murit de cancer pulmonar. A avut gradul de locotenent-colonel în armată. În memoria medicului psihiatru locotenent-colonel doctor docent ***V.C.***, fiul şi nepotul său, medicii în psihiatrie Tiberiu Vlad (fiu) şi Cristian Vlad (nepot) au scris cartea *Psihologia şi Psihopatologia comportamentului* în 1978. ***Titluri ştiinţifice şi academice onorifice:*** în 1932 i se conferă titlul de docent universitar de către o comisie formată din Gh. Marinescu, C.I. Parhon şi Mina Minovici. ***Contribuţii:*** a militat pentru afirmarea psihanalizei în România timp de o jumătate de secol în condiţiile unei ostilităţi agresive. „Nimeni nu va putea nega vreodată că 50 de ani am fost credincios psihanalizei în condiţii neînchipuit de grele, în faţa unei ostilităţi care ar fi făcut pe mulţi să treacă la ginecologie sau stomatologie" (*apud*. Gh. Brătescu, *Ibidem*, p. 293). În plan teoretic, ***V.C.*** a formulat două legi biodinamice ale psihanalizei (1935): 1. *legea comunicării instinctuale*, scurgerea energiilor pe canalele ce se găsesc la dispoziţie, în condiţiile blocării unora dintre acestea; *inhibiţiile repetate* exercitate asupra unui instinct îl fac sa nu mai poată răspunde decât morbid – cu simptome psihice: 2. iubirea „stăvilită" se transformă în ură; ura „stăvilită" generează frică. Lucrarea *În domeniul inconştientului* (1926, 304 p.) este prima expunere amplă în literatura medicală românească despre fundamentele freudismului. A cercetat criminalitatea şi responsabilitatea penală a delicvenţilor din perspectiva psihanalitică din dorinţa de a demonstra contribuţia psihanalizei la expertiza medico-legală. Convins de valoarea psihoterapeutică a psihanalizei, ***V.C.*** afirmă „Psihanaliza e... adevăratul tratament psihoterapic, întrucât ea nu caută să suprime simptomul, ci caută să atace cauza (să descopere tendinţa ascunsă) ce dă acele simptome" (C. Vlad, 1923, pp. I-II, *apud* Gh. Brătescu, 1994, p. 35). În viziunea sa bio-psihologistă „energetistă", ***V.C***. a emis ipoteza că una dintre cauzele tumorilor maligne la femei ar fi absenţa orgasmului în viaţa sexuală, ceea ce ar face ca „surplusul energetic menit speciei" neconsumat să ducă la obezitate, artritism şi chiar formarea de neoplazii („Cum ar putea un factor psihic să devie un factor predispozant al procesului neoplazic", în „Buletinul medico-terapeutic", 1926, III (7), iulie pp. 271-274, *apud* Gh. Brătescu, 1994, p. 37). În volumul *Iubirea, ură şi frică* (1928), ***V.C.*** exprimă o viziune originală asupra psihanalizei postulând existenţa a trei „fluvii instinctuale: instinctul erotic sau al reproducerii, instinctul foamei sau alimentar, instinctul de apărare-agresiune, toate trei derivând din energia primară a instinctului de conservare" (*apud* Gh. Brătescu, *Ibidem*, p. 38). Prin triada „*iubire, ură, frică*" drept expresie directă a acestor instincte fundamentale, autorul extinde conceptul freudian al „principiului plăcerii" şi consideră că aceasta este contribuţia sa la explicarea dinamicii inconştientului. Mai mult, în această triadă ***V.C.*** stabileşte o anumită ierarhie prin care îşi manifestă disidenţa faţă de freudismul clasic: „Afectul primar nobil, constructiv, este iubirea. Dacă iubirea este împiedicată, ea se transformă în ură, pentru ca peste un grad de tensiune afectivă stăvilită să

apară frica. Tot ce e bun în lume vine de la iubire, toate mizeriile de la ură şi frică". După Brătescu (1994, p. 295), *iubirea* de care vorbeşte ***V.C.*** este mai aproape de virtutea creştină omonimă decât de instinctualul *libido*. A rămas convins tot restul vieţii că a reuşit să aducă o contribuţie personală la doctrina psihanalitică prin individualizarea triadei afectelor primare ale omului „iubirea, ura şi frica". Înainte de moarte a declarat cu satisfacţie despre conţinutul acestei lucrări: „Nu am nimic de schimbat... iubirea învinge ura şi frica" (*Ibidem* p. 295). Conştient de contribuţia sa, se autoproclamă „C. Vlad = Freud *noster*". În celebra dar mult disputata lucrare *Eminescu din punct de vedere psihanalitic* (1932, 230 p.), analizează sistematic dimensiunile abisale ale comportamentului şi creaţiei literare eminesciene prin prisma freudismului. Este prima lucrare de psihobiografie din literatura românească. A dezvoltat teza eroticii eminesciene axată pe idolatrizarea femeii-mamă, în condiţiile existenţei unui tată violent care aminteşte din S. Freud de despoticul *Urvater* al hoardei primordiale. A analizat narcisismul, mizofilia şi masochismul lui Eminescu şi a aprofundat analiza reflectării „complexelor infantile" în opera eminesciană, mai ales în *Geniu pustiu*, *Sărmanul Dionysos*, *Cezara* şi *Luceafărul*. Lucrarea a stârnit revoltă şi a fost criticată aspru de exegeţii vremii mai ales pentru terminologia patologică, expresiile negative neinspirate (cel „mai mare şi mai nenorocit poet pe care l-a avut până azi neamul românesc") şi tabloul clinic făcut marelui poet portretizat ca „pacient al naţiunii", „în pericol de a deveni schizofrenic". ***V.C.*** a polemizat puternic cu George Călinescu, care a considerat că lucrarea psihanalitică despre Eminescu este o expresie a „confuziei dintre estetic şi psihologic", „nu are nimic a face cu literatura şi cultura"; „opera de artă este un produs al conştiinţei pure" şi nu al complexelor subconştiente. Călinescu considera că opera de artă nu poate fi subiect de expertiză medicală sau document pentru psihanaliză. Replica finală a lui Călinescu, care nu era străin de Freud dar avea o avea o aversiune faţă de psihanaliză, a fost: „Chiar numai pe cale deductivă trebuie să respingem examenul medical al operei de artă, căci altfel operele s-ar împărţi automat în *sănătoase* şi *nesănătoase*, ceea ce ar răpi libertatea stării estetice" (*apud* Gh. Brătescu, *Ibidem*, p. 129). Contra replica lui ***V.C.*** este o ameninţare cu psihanaliza operei călinesciene pentru a descoperi cauzele „irascibilităţii şi impulsivităţii", dar Călinescu acuză încălcarea „discreţiunii" ca lege morală a profesiei de medic psihiatru. O limită esenţială a gândirii lu ***V.C.*** este considerarea psihologiei ca o simplă prelungire a fiziologiei sau o abstractizare a ei („Psihologia ca prelungire a fiziologiei", în „Revista sanitară militară", 1938, XXXVII (6), iunie p. 479) şi interpretarea tulburărilor psihogene ca tulburări de dinamică funcţională ale unor mecanisme în ultimă instanţă de natură fiziologică. În 1935, ***V.C.*** împreună cu un grup de medici şi psihologi a publicat prima „Revistă Română de Psihanaliză" ca organ oficial al „Cercului Român de Studii Psihanalitice", din care însă nu a apărut decât un singur număr. Împreună cu dr. Popescu-Sibiu, Justin Neuman, Paul Schwartz şi Ludwig Berghoff formează în 1946 Societatea Română de Psihopatologie şi Psihoterapie practicând psihanaliza, dar disimulând apartenenţa lor la teoria lui Freud. ***V.C.*** este ales ca preşedinte. Intră în conflict cu ideologia comunistă, sunt demascaţi şi societatea trebuie să-şi încheie activitatea în

1947. Timp de 25 de ani psihanaliza este interzisă în România şi abia după anii ’70 se permite tipărirea selectivă de lucrări psihanalitice într-o formă deghizată ale unor autori importanți: I. Popescu-Sibiu, V. Săhleanu, I. Vianu, V. Dem. Zamfirescu. A depus eforturi pentru adaptarea terminologiei psihanalitice la cultura şi vocabularul românesc. ***O familie de psihanalişti: V.C.*** a avut doi fii, Aurel şi Tiberiu şi un nepot Cristian, toți medici. Amândoi fii au decedat la numai un deceniu după moartea tatălui lor, în ajunul vârstei lor de 60 de ani, Aurel în 1981, iar Tiberiu în 1983. Tiberiu Vlad şi fiul său Cristian Vlad (nepotul lui ***V.C.***) au fost amândoi medici psihiatri, au practicat psihanaliza şi au scris şi publicat cărți de psihanaliză. Ei au publicat în 1978 monografia *Psihologul şi psihopatologia temperamentului* cu dedicația: „Memoriei medicului psihiatru locotenent-colonel doctor docent Constantin Vlad, inițiatorul şcolii româneşti de psihoterapie analitică, pentru tot ceea ce îi datorăm prin filiație şi prin exemplul personal în orientarea către nobila profesiune medicală de corectare a comportamentelor umane deformate de boală”. Lucrarea, considerată ca una dintre cărțile cele mai pătrunse de spirit freudian din toată literatura medicală, a fost apreciată de Victor Săhleanu ca „tot ce s-a scris mai bun în româneşte până azi” privitor la aspectele medicale ale comportamentului. Autorii polemizează cu Ed. Pamfil şi D. Ogodescu, care, într-o carte a lor din 1974, „defreudizaseră” excesiv explicația apariției nevrozelor. Pentru determinarea locului pe care tensiunile instinctuale îl ocupă în economia echilibrului psihic, Tiberiu şi Cristian Vlad au socotit nimerit să apeleze la „legile biodinamice” elaborate de ***V.C.***, tatăl, respectiv bunicul lor. În lucrarea lor autorii au urmărit nu atât descifrarea genezei anomaliilor de comportament, ca o modestă contribuție la patrimoniul teoretic al psihiatriei româneşti, ci, în primul rând, deschiderea practică şi punerea în valoare a potențialului prin care o asemenea lucrare îşi poate aduce aportul la tratamentul anomaliilor de comportament şi a prevenirii a ceea ce se cheamă la modul general comportamente „aberante”, „deviante”, „sociopatice” sau chiar „delincvente”. Tiberiu Vlad a publicat în 1985 *Confesiunea unui psihiatru* în care aminteşte de predestinația lui să devină psihanalist. ***Publicații (selectiv).*** **1.** ***Volume:*** *Contribuțiuni la studiul tratamentului psicho-analitic* (1923, teza de doctorat); *În domeniul inconştientului (Psihoanaliza)* (1926, 304 p.); *Iubirea, ura şi frica. (Aspecte psihanalitice)* (1928); *Eminescu din punct de vedere psihanalitic* (1932). **2.** ***Studii şi articole (selectiv):*** *La responsabilite du délinquent. Contribution de la psychanalyse a l’expertise medico-legale*, în „Annales de médicine légale”, 1932, nr. 6, în colab. cu Mina Minovici); *Preferința marginală în tulburările parapatice*, în „Spitalul”, 1923, XLIII (10); *Idei impulsive de sinucidere*, în „Revista sanitară militară”, 1924, XXIII(7-8); *Tratamentul psihanalitic*, în *„Buletinul medico-terapeutic”*, 1924-1925, diferite numere; *Dinamica instinctelor şi morala socială*, în „Revista sanitară militară”, 1937, XXXVI(2), februarie. ***Apreciere:*** *„Prin lucrările sale psihanalitice originale, primele de acest fel care s-au publicat în țara noastră, prin flacăra şi ideația transmisă discipolilor săi, prin înființarea Societății şi Revistei Române de Psihanaliza, prin scrierile sale de strictă specialitate şi cele de popularizare, dr. C. Vlad se situează în istoria medicinei româneşti ca incontestabilul promotor al şcolii româneşti de psihanaliză, cu deosebire în perioada interbelică”* (T. Vlad, N. Marcu, 1983). ***Surse:*** Brătescu

Gh. (1994). *Freud şi Psihanaliza în România*. Editura Humanitas, Bucureşti, pp. 32-45, 56-58, 106-110, 123-145, 152-154, 234-238, 293-299, 376-379; *dr. doc. Constantin Vlad (1892-1971)*, în „Neurologia, psihiatria, neurochirurgia" 1971, XVI(6), noiembrie-decembrie, pp. 561-562. Vlad, T. şi Marcu, N. (1983). *Docentul Constantin Vlad (1892-1971), promotor al şcolii româneşti de psihanaliză*, în vol. „Momente din trecutul medicinii", Bucureşti, Editura Medicală, pp. 779-786.

VLAICU, OTILIA (n. ?, Târgul Frumos – d. ?) psiholog român de recunoaştere europeană şi care a fost numită ca al treilea psiholog român cunoscut internaţional la începutul secolului XX, alături de E. Gruber şi N. Vaschide. A absolvit Şcoala Normală de institutoare din Iaşi, iar în 1909 şi 1916 lucra ca institutoare la Şcoala primară de fete din Târgu Frumos. În 1938 apare ca ziaristă înregistrată în Almanahul Asociaţiei Publiciştilor din România. Se cunosc puţine date despre ***V.O. Contribuţii:*** a efectuat cercetări experimentale riguroase de psihologie educaţională, folosind o metodologie şi procedee statistice complexe pentru acea perioadă. A efectuat stagiu de cercetare în Laboratorul de psiho-fiziologie a lui H. Piéron de la Sorbona, École Pratique des Hautes Études (EPHE). S-a remarcat prin cercetări experimentale realizate sub îndrumarea lui H. Piéron, în perioada 1913-1914, asupra memoriei imediate, în şcoli comunale de băieţi şi fete din Paris şi care au fost publicate în studiul *Capacité d'apréhensiona, rapidité d'acquisition et puissance de rétention de soiuvenirs bruts. Recherches de corrélation* apărut în „L'Anneé psychologique" (1920, XXI, pp. 171-189). Acest studiu a fost amplu citat şi prezentat în tratatul lui G. Dumas, *Nouveau traité de psychologie* (vol. 4, Paris, Alcan, 1934). În acest tratat, celebrul psiholog francez H. Piéron analizează pe larg în capitolul *L'habitude et la mémoire* (pp. 70-109) studiul experimental al ***V.O.*** şi îl pune în valoare prin comparare cu propriile investigaţii. Prin această cercetare, ***V.O.*** a investigat corelaţii între învăţare şi rapiditatea de achiziţie, între învăţare şi reţinere, între diferite conţinuturi de învăţare (cifre, litere, silabe) şi în relaţie cu diferite variabile (vârstă, sex, diferenţe interindividuale). Scopul cercetării a fost de a vedea care sunt raporturile dintre rapiditatea memorării şi durata reţinerii şi dacă subiecţii cu o capacitate ridicată de memorare imediată au şi o putere de reţinere prelungită. Autoarea face distincţie între capacitatea de aprehensiune sau reţinere ca persistenţă senzorială imediată şi memoria imediată. În final autoarea ajunge la o serie de concluzii interesante: corelaţie pozitivă între rapiditatea de achiziţie şi capacitatea de aprehensiune; corelaţie negativă între rapiditatea şi durata memorării; independenţă completă între persistenţa amintirilor şi capacitatea de aprehensiune; diferenţe interindividuale semnificative pentru rapiditatea memorării şi puterea de reţinere; aprehensiunea (persistenţă senzorială temporară) şi rapiditatea de achiziţie/memorare cresc cu vârsta, în timp ce retenţia descreşte etc. O altă contribuţie a ***V.O.***, apreciată de Piéron, se referă la teoria uitării în care pune în evidenţă variabilitatea constantelor de interpolare generată de diferite variabile (material de memorat, diferenţe interindividuale etc.) şi existenţa unei corelaţii negative între durata sau persistenţa retenţiei şi rapiditatea memorării. Cercetările lui ***V.O.*** „...au condus la

o analiză mai atentă a mecanismelor mnemice în memoria imediată şi cea de lungă durată" (M. Bejat, 1972, p. 244). ***Recunoaştere:*** A. Stan (revista „Psychologie", mai 2021) menționează că în „cartea *Histoire de la psychologie française. Naissance d'une nouvelle science* (Paris, în „Press", 2002) Serge Nicolas, director al faimoasei reviste a francofoniei „L'Année Psychologique" şi profesor de psihologie la L'Université Paris Descartes, spune că din psihologia românească doar trei persoane erau cunoscute pe plan mondial la începutul secolului XX: **Eduard Gruber, Otilia Vlaicu (Vlaicou) şi Nicolae Vaschide.** ***Publicații (fragmentar, articole):*** *Capacité d'apréhensiona, rapidité d'acquisition et puissance de rétention de soiuvenirs bruts. Recherches de corrélationa,* în „L'Anneé psychologique", 1920, XXI, pp. 171-189; D. Soare şi Ot. Vlaicu (1922). *Diagnosticul mintal prin imagini*, „Convorbiri literare", LIV(1); în *pragul unei ere noi*, Conferință ținută la Ateneul din Bârlad în 1909, Bârlad, 24 p., *apud* M. Bejat, 1972, p. 243; *Tribunalele de minori din Anglia*, „Viața românească", 1914, Anul IX, vol. XXXIV, iulie-septembrie. ***Surse:*** *Otilia Vlaicu,* în Stan, A. (2019). *Psihologia ieşeană universitară.* Editura Junimea, Iaşi, pp. 234-251; Bejat, M. (1972). *Geneza psihologei ca ştiință experimentală în România.* Bucureşti, EDP, pp. 243-244.

VOICU, CONSTANTIN (n. 20 octombrie 1935, Buzău) psiholog român, cercetător academic de prestigiu specializat în psihofiziologie, director al Institutului de Psihologie al Academiei Române. Absolvent al Şcolii Normale din Buzău (1953) obținând diploma de învățător. Licențiat cu diplomă de merit al Facultății de Filosofie, Secția Psihologie, Universitatea din Bucureşti (1953-1958). Doctor în psihologie cu teza *Indicatori electroencefalografici ai dinamismului procesului de excitație la copii de 10 ani*, cond. şt. prof. V.D. Nebâlițân, Universitatea „M.V. Lomonosov", Moscova, 1964. Obține titlul de candidat în ştiințe pedagogice (psihologie, 1964). ***Ascendență ştiințifică:*** cercetător ştiințific stagiar la Institutul de Psihologie al Academiei Române (1958-1960; 1964-1965). În 1960 obține, prin concurs, o bursă de studii doctorale în URSS. Devine aspirant bursier (1960-1964) al renumitului profesor neurofiziolog A.R. Luria, titularul cursului de Neuropsihologie la Secția de Psihologie a Universității „M.V. Lomonosov" din Moscova, şef al Laboratorului de neurofiziologie de pe lângă Clinica de neurochirurgie Burdenko din Moscova; cercet. şt. (1968-1978); cercet. şt. pr. la Institutul de psihologie al Academiei RSR (1978-1982). În 1975 Institutul de Psihologie al Academiei RSR este comasat şi integrat cu Institutul de Cercetări Pedagogice al Ministerului Învățământului sub denumirea comună de Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice. ***Cazul Experiment MT (Meditația Transcendentală – decapitarea unui segment important al intelectualității românești*** (5 mai 1982): 371 de intelectuali români de prim rang şi mare vizibilitate socială (cercetători, profesori universitari, artişti, scriitori, ingineri, medici, arhitecți, directori de institute, funcționari de rang superior etc.) atraşi în „experimentul Meditația Transcendentală" au fost destituiți din funcții, li s-a desfăcut contractul de munca în baza art.

130, lit. „i" din Codul Muncii, au fost degradaţi profesional total şi trimişi la munci fizice în întreprinderi industriale sau în subsolurile bibliotecilor la depozitele de carte pentru mai mulţi ani. Vina lor a fost considerată semnarea unei adeziuni la secta MT. Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a fost desfiinţat în stil „Inchiziţionist", iar cercetătorii împreună cu membrii din conducerea Institutului au fost degradaţi profesional şi trimişi la munci fizice necalificate. Psihologia ca profesie a fost eliminată din Nomenclatorul profesiilor. ***V.C.*** a fost trimis să lucreze timp de un an de zile ca muncitor necalificat la Întreprinderea de Maşini Grele Bucureşti (IMGB), secţia Oţelărie. Aici, în afara orelor de muncă, a urmat cursuri de calificare obţinând calificare de co-turnător. A fost printre puţinii care într-o şedinţă a Consiliului ştiinţific al Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a luat atitudine împotriva experimentului Meditaţiei Transcendentale ca metodă de relaxare arătând că el a fost la cele mai mari congrese internaţionale de psihologie şi cunoaşte bine literatura de specialitate, dar cei care organizau experimentul nu erau cercetători şi nu erau cunoscuţi în comunitatea ştiinţifică naţională şi internaţională, deci erau nişte escroci. Ca psihofiziolog cu mulţi ani de experienţă în cercetare, a arătat că starea meditativă de somnolenţă nu stimulează creativitatea cum pretindeau autorii, ci cel mult duce la o relaxare fiziologică şi mentală. I s-a răspuns ca decizia „vine de sus". După un an, în martie 1983, este reabilitat profesional şi încadrat ca sociolog principal la Întreprinderea de Mecanică Fină din Bucureşti (1983-1990). Aici a organizat un laborator de psihologia muncii industriale centrat pe probleme de diagnoză aptitudinală, avizarea pe post a diferitelor categorii de lucrători (strungari, operatori, electricieni, tratamentişti, forjori, automatişti în regim de polideservire etc.) şi organizarea ergonomică a locurilor de muncă. În colaborare cu personalul întreprinderii a elaborat şi validat baterii de teste aptitudinale pentru categorii de lucrători cu risc de accidente şi avarie la sistemele tehnice contribuind la diminuare şi prevenirea accidentelor, îmbolnăvirilor profesionale şi suprasolicitării personalului. În 1990 se reînfiinţează Institutul de Psihologie şi este reîncadrat ca cercetător ştiinţific principal gradul II şi redactor ştiinţific principal gr. II al „Revistei de psihologie" şi „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de psychologie". Este promovat pe funcţia de cercet. şt. gradul I (15 martie 1995) şi director al Institutului de Psihologie (iunie 1995). ***Poziţii de management ştiinţific şi editorial:*** redactor-şef al „Revistei de psihologie" şi „Revue Roumanie des Sciences Sociales – Série de Psycholgie" (1990-2001); director al Institutului de Psihologie al Academiei Române (1995-2001), cumulând onorific şi funcţia de redactor-şef al revistelor de psihologie. În calitate de director al Institutului de Psihologie a depus eforturi pentru: îmbunătăţirea prestigiului ştiinţific al instituţiei, îmbunătăţirea pregătirii profesionale şi promovarea tinerilor cercetători, stimularea valorificării rezultatelor cercetărilor (prin dezbateri, comunicări la evenimente ştiinţifice naţionale şi internaţionale, publicaţii la reviste şi edituri etc.), contractarea de teme şi proiecte de cercetare cu Uniunea Europeană, colaborarea institutului cu alte institute similare din ţară şi străinătate şi cu catedrele de psihologie ale universităţilor din ţară etc. A fost şef de sector şi membru în Consiliul ştiinţific atât în cadrul Institutului de Psihologie, cât şi

în cadrul Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice. Începând din 1964 a fost membru în Comitetul de redacţie al „Revistei de Psihologie" şi „Revue Roumanie des Sciences Sociales – Série de Psychologie", redactor responsabil (1977-1982) şi redactor-şef începând din 1991. ***Mobilitate academică de cercetare:*** în calitate de aspirant al Catedrei de Psihologie a Universităţii „M.V. Lomonosov" din Moscova, a efectuat stagii de documentare în laboratoare de psihologie de prestigiu din Moscova: Laboratorul de psihoneurochirurgie condus de A.R. Luria, Laboratorul de psihopatologie şi psihiatrie condus de B.V. Zeigarnic (fostă colegă cu Gh. Zapan în Germania), Laboratoarele de psihofiziologie ale Institutului de psihologie conduse de B.M. Teplov şi V.D. Nebâliţn. ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din România (1964-); membru în Comitetul de redacţie al „Revistei de Psihologie" şi „Revue Roumanie des Sciences Sociales – Série de Psycholgie" (1964-2001); Secretar general în Comitetul de conducere al Asociaţiei Psihologilor din România (1964-1975). ***Cercetări şi contribuţii: V.C.*** este unul dintre cei mai reprezentativi cercetători români în domeniul psihofiziologiei. **1.** ***Psihofiziopatologia conştiinţei:*** încă din primii ani de stagierat a participat la cercetări privind aspectele clinice şi fiziopatologice ale conştiinţei modificate patologic prin hipoglicemie insulinică. Aceste cercetări au contribuit la precizarea diagnosticului clinic al diferitelor forme şi grade de tulburare a conştiinţei, în funcţie de dozele de insulină administrate şi la evaluarea momentului scoaterii bolnavului din coma hipoglicemică prin administrarea de glucoză. Din punct de vedere psihologic aceste cercetări au contribuit la precizarea calităţii stării de conştiinţă clară şi a diverselor forme de dezintegrare a conştiinţei ca formă psihică superioară, cu caracter de sinteză şi integrare psihică a personalităţii care are rol esenţial în orientarea spaţio-temporală, funcţionarea responsabilităţii şi identităţii fizice şi sociale, desfăşurarea de activităţi etc. **2.** ***Ergonomia locurilor de muncă: V.C.*** a făcut cercetări asupra efectelor nocive le zgomotului industrial, finalizate cu recomandări de amenajare a locurilor de muncă pentru diminuarea efectelor nocive ale zgomotului şi prevenirea apariţiei acufenelor şi chiar a surdităţii ca urmare a deteriorării organului Corty din urechea internă. Aceste studii au contribuit ca bază ştiinţifică pentru decizii de acordare a sporurilor de periclitate, îmbunătăţirea condiţiilor de muncă şi a asistenţei sociale. Rezultatele acestor cercetări au fost comunicate în sesiunile ştiinţifice ale comisiilor de specialitate ale Academiei Române şi publicate în „Revista de psihologie". **3.** ***Tipologia activităţii nervoase superioare la om:*** prin cercetările efectuate la Moscova pentru teza de doctorat (1960-1964) ***V.C.*** a demonstrat posibilitatea utilizării EEG pentru studiul diferenţelor interindividuale la copii. Prin aceste cercetări a adus argumente experimentale pentru delimitarea şi recunoaşterea *dinamismului* ca nouă însuşire tipologică a sistemului nervos, distinctă de cele cunoscute anterior (forţă, mobilitate, echilibru) care practic se manifestă într-un grup de indicatori puternic corelativi (intensitatea reacţiei de orientare, viteză de atingere a RO, viteze de elaborare a legăturilor condiţionate şi a diferenţierilor, indicele Alpha în stare de repaus, caracteristicile amplitudinale şi de frecvenţă a potenţialelor cerebrale Alpha, beta, teta). Rezultatele acestor cercetări au fost publicate în numeroase lucrări ştiinţifice în URSS, Anglia,

SUA şi în „Revista de psihologie". **4. *Psihofiziologia proceselor cognitive:*** după 1964 ***V.C.*** a iniţiat cercetări referitoare la relaţiile dintre însuşirile tipologice ale sistemului nervos şi diferenţele individuale în sfera proceselor cognitive: atenţie, percepţie, memorie de scurtă durată, învăţare prin repetări multiple. ***V.C.*** a fost printre primii cercetători pe plan mondial care a adus argumente în favoarea tezei existenţei unor relaţii complexe între nivelurile individuale de reactivitate şi performanţele cognitive. Până la acea dată influenţa însuşirilor tipologice era recunoscută doar la nivelul motricităţii şi a unor dimensiuni temperamentale ale personalităţii. În aceste cercetări de pionierat autorul a impresionat prin noutate, originalitate şi tehnicitate metodologică, a deschis o nouă viziune paradigmatică a problemei, a depăşit contradicţiile şi conservatorismul cercetătorilor şi a obţinut rezultate care mai târziu au fost confirmate de psihofiziologi de prestigiu (Eysenck, Anglia; Golubeva, URSS; Halmiova, Cehoslovacia). Prin cercetările asupra relaţiilor dintre însuşirile tipologice ale sistemului nervos şi diferenţele individuale în sfera memoriei, a demonstrat că influenţa însuşirilor tipologice asupra memorării devine mai relevantă în condiţii „critice": creşterea dificultăţii sarcinii mnezice prin bruiaj sonor, scurtarea timpului de prezentare a stimulilor, creşterea volumului stimulilor daţi spre memorare, scăderea gradului de asociativitate inter-itemică. S-a constatat ca polii extremi ai reactivităţii sistemului nervos pot avea, în funcţie de specificul şi condiţiile de rezolvare a sarcinilor mnezice, atât influenţe favorizante cât şi defavorizante asupra rezultatelor memorării. Astfel, hiperactivitatea este o condiţie negativă în memoria de scurtă durată, dar devine o condiţie favorizantă în învăţarea prin repetări multiple. Rezultatele cercetărilor privind psihofiziologia proceselor cognitive au fost publicate în numeroase studii apărute în „Revista de psihologie" şi „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie". Împreună cu I. Ciofu şi M. Golu a realizat o sinteză a cercetărilor pe plan naţional şi mondial în domeniul psihofiziologiei diferenţiale publicată în *Tratat de psihofiziologie* (1978, vol. I), premieră europeană care a reunit problematica psihofiziologie generale cu cea a psihofiziologie diferenţiale a personalităţii. **5. *Psihodiagnoza dezvoltării cognitive:*** în paralel cu cercetările de psihofiziologie, ***V.C.*** a făcut cercetări în domeniul psihodiagnozei nivelului de dezvoltare cognitivă la copii de 610 ani. A elaborat, în colaborare, un *Ghid experimental pentru diagnosticul nivelului de dezvoltare intelectuală la copii de 6-10 ani* (1974), utilizat în laboratoarele judeţene de triere a copiilor cu deficienţe mintale şi aplicat de Ministerul Învăţământului în orientarea şcolară a copiilor de 6-10 ani. Alte cercetări efectuate în colaborare pe bază de contract, cu caracter aplicativ: studiul factorilor de oboseală în procesul de învăţământ şi activitatea extraşcolară finalizat cu un sistem de măsuri pentru prevenirea oboselii premature (în colab. cu I. Ciofu); perfecţionarea activităţii şcolilor cu orar prelungit; cerinţe în selecţia elevilor candidaţi la liceele pedagogice; suprasolicitarea elevilor în procesul de învăţământ şi activităţile extraşcolare în ciclul primar şi gimnazial ş.a. ***Participare la evenimente ştiinţifice internaţionale*: *V.C.*** şi-a prezentat rezultatele cercetărilor la congrese mondiale importante (Londra, 1970; Tokio, 1972; Paris, 1976). La unele evenimente ştiinţifice internaţionale a participat ca invitat al

academiilor de ştiinţă din ţările respective: al 4-lea Congres al psihologilor sovietici (Tbilisi, 1970, a treia Conferinţă internaţională a psihologilor din ţările dunărene (Smolenije, 1973), Conferinţa „Temperament şi personalitate" (Varşovia, 1974), Conferinţa internaţională „Procesele cognitive şi personalitatea" (Smolenije, 1978). La alte evenimente ştiinţifice a participat ca şef de delegaţie sau membru al delegaţiilor oficiale ale Academiei Române şi Academiei de ştiinţe sociale şi politice (URSS, 1966; Franţa, 1976; RDG, 1978). În plan naţional a contribuit la organizarea a numeroase sesiuni ştiinţifice, colocvii şi conferinţe naţionale de psihologie. ***V.C.*** a avut un rol principal în organizarea Colocviului naţional de psihologie din 1979. ***Premii ştiinţifice şi medalii:*** Premiul Academiei Române „Simion Bărnuţiu" pentru contribuţiile la *Tratatul de psihofiziologie*, vol. I, 1980; Medalia jubiliară a Academiei Române cu prilejul aniversării a 125 de ani de la înfiinţare. ***Publicaţii (selectiv):*** **1.** ***Volume coautor şi sub red.:*** *Interacţiunea proceselor cognitive. Studii experimentale* (1973, sub red.); *Tratat de psihofiziologie* (1978, vol. I., coautor); *Sinteze de psihologie contemporană* (1980, vol. II, coautor; cap. *Procesele memoriei*, pp. 225-239); *A concise history of psychology in Romania* (1982, coautor); *Studii şi sinteze de psihologie contemporană* (2002, sub. red.). **2.** ***Articole în „Revista de psihologie" şi „Revue Roumanie des Sciences Sociales – Série de psychologie" (selectiv): a) Psihofiziopatologia conştiinţei:*** *Cercetări în problema raporturilor dintre percepţie şi reprezentare în cursul modificărilor de conştiinţă prin hipoglicemie insulinică* (1962, 1, 81); *Cercetări experimentale asupra stereotipului dinamic în cursul modificărilor de conştiinţă prin hipoglicemie insulinică* (1961, 4, 57); ***b) tipologia activităţii nervoase superioare la om:*** *Electroencefalograficeskie indicatorî dinamicinosti vozbuditelinogo proţesa u detei desiatiletok* (1964, teza pentru obţinerea titlului ştiinţific de Candidat în ştiinţe pedagogice-psihologie, Moscova, 140 pp.); *Study of the correlation between flexibility of attention and dynamism of nervous processes* (în colab.), în V.D. Nebylitsyn, J.A. Grey (eds.), „Biological basis of individual behavior", New York Academic Press, 1972); *Studiul particularităţilor individuale şi generale ale reacţiei de reproducere a ritmului ca funcţie a intensităţii SLI la copii de 10 ani* (1967, 3, 293); *Însuşirile tipologice ale sistemului nervos în contextul unor cercetări cu caracter teoretic, metodologic şi aplicativ* (articol serial în „Revista de psihologie": (I), 1994, 4, pp. 317-326; (II), 1995, 1, pp. 33-42; (III), 1995, 3-4, pp. 177-186; (IV), 1999, 3-4, pp. 177-200); ***c) psihofiziologia proceselor cognitive:*** *Dinamica memorării şi unele particularităţi individuale ale proceselor nervoase* (1969, 1, 63); *Influence of bioelectrical arousal on the mnemic efficiency of verbal and nonverbal stimuli* („Revue Roumaine de psychanalyse", 1970, 2, 151); *Aspecte diferenţiale ale memorie verbale. I. Studiu corelativ al rezultatelor mnemice obţinute în rezolvarea unor probe cu grade diferite de dificultate* (1974, 1, 5); *Aspecte diferenţiale ale memoriei verbale. II. Nivelurile de activare (electrodermală) şi influenţele lor asupra rezultatelor memorării prin repetări multiple* (1974, 4, 395, în colab.); *Însuşirile tipologice ale sistemului nervos în contextul unor cercetări cu caracter teoretic, metodologic şi aplicativ*, în P. Popescu-Neveanu, C. Voicu, Gh. Neacşu, Gh. Iosif şi S. Marcus (2002). *Studii şi sinteze de psihologie contemporană*, Editura Academiei Române, pp. 243-286. **A publicat** peste 130 de studii şi articole (în lucrări monografice, culegeri, tratate, reviste de specialitate), comunicări la evenimente

ştiinţifice naţionale şi internaţionale, recenzii, dezbateri ştiinţifice, cronici ale unor evenimente ştiinţifice, protocoale, studii şi rapoarte pentru contracte de cercetare. ***Apreciere:*** *„Cercetător meticulos, înzestrat cu o seriozitate demnă de invidiat. Realiza cercetări foarte riguroase. Avea o mare putere de muncă şi inspira încredere. A beneficiat de o specializare la Moscova, timp de câţiva ani. Aria sa tematică dominantă a fost psihofiziologia memoriei"* (I. Mânzat). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; *Curriculum vitae* şi *Lista principalelor lucrări ştiinţifice publicate*, primite de la autor pe data de 11 septembrie 2022; *dr. Voicu Constantin – Dosar personal*, accesat şi consultat de dr. Pavel Mureşan la data 3 octombrie 2022 la Arhiva Institutului de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru" al Academiei Române, cu ajutorul şi amabilitatea deosebită a dnei Dana Arventi, fiica psihologului Stroe Marcus.

VRABIE, DUMITRU (n. 25 august 1929, com. Măluşteni, jud. Vaslui – d. 24 februarie 2009, Galaţi) psiholog şi pedagog român, profesor universitar; absolvent al Facultăţii de Pedagogie-Psihologie, Secţia Psihologie Universitatea „Victor Babeş" din Cluj-Napoca, 1950-1954. Doctor în psihologie cu teza *Atitudinea elevului faţă de aprecierea şcolară,* Universitatea „Al.I. Cuza" Iaşi, 7 aprilie 1973, cond. şt. acad. V. Pavelcu. Elev al prof. V. Pavelcu, prof. Al. Roşca şi prof. A. Chircev, adept al Şcolii de psihologie de la Cluj. ***Ascendenţă academică:*** asistent univ. la Institutul Politehnic din Cluj-Napoca (1954-1955); asistent univ. la Institutul Politehnic din Galaţi (1955-1959); lector (septembrie 1959 – ianuarie 1974), conf. univ. (1974-1981), prof. univ. şi decan (1981-1994) Institutul Pedagogic Galaţi. ***Poziţii management academic:*** secretar ştiinţific al Consiliului profesoral al Institutului Pedagogic din Galaţi (ianuarie 1961 – septembrie 1962); şef Catedra de Pedagogie şi Psihologie, Institutul Pedagogic Galaţi; decan al Facultăţii de învăţământ pedagogic, Universitatea Galaţi (1981). ***Afilieri academice:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1965-); membru al Colegiului de redacţie al „Revistei de Psihologie" a Institutului de Psihologie al Academiei Române; membru al Asociaţiei Oamenilor de Ştiinţă din România (din 1964) şi al Asociaţiei Internaţionale pentru Relaţii Interumane, cu sediul la New York (din 1988). ***Diplome, merite şi recunoaşteri:*** atestat în *Men of Achievement*, ediţia a X-a şi a XI-a, Cambridge, Anglia, 1984 şi 1986; Diplomă de onoare şi Premiul al II-lea la manifestarea ştiinţifică „Creativitatea şi eficienţa în învăţământ", faza naţională, 2-3 iunie, Iaşi, 1989, pentru *„relevanţa conceptelor utilizate şi metodologia folosită"* în comunicarea *Schimbarea atitudinii grupului şcolar faţă de elevii izolaţi social*; apare în *International Who's Who in Education*, Cambridge, Anglia, 1987; *Dicţionar de psihologie*, Editura Albatros, Bucureşti, 1978; *Dicţionar enciclopedic de psihologie*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1979; IUPsyŞ (Uniunea Internaţională de Psihologie Ştiinţifică), 1984. ***Cercetări:*** psihologia atitudinii, probleme de docimologie, nivelul de aspiraţie, autoeducaţia şi rolul ei în desăvârşirea personalităţii, dezvoltarea creativităţii la şcolari, formarea stilului de gândire şi acţiune la studenţii-ingineri

prin activitatea de cercetare ştiinţifică. ***Contribuţii:*** a fundamentat, de pe poziţii marxiste, conceptul de *atitudine* în psihologia românească; a conceput o metodă de formare şi schimbare a atitudinilor la elevi; efectele frustrante ale aprecierii şcolare; factorii psiho şi sociogenetici care influenţează atitudinea elevului faţă de aprecierea şcolară. ***Opere principale:*** *Atitudinea elevului faţă de aprecierea şcolară* (1975); *Psihologia copilului şi psihologia pedagogică* (Curs, 1974); *Psihologia muncii industriale* (Curs, 1979). A publicat peste 150 de articole în reviste de psihologie şi pedagogie. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; *acad. Constantin Gh. Marinescu – Educaţia mai săracă*. În „Realitatea", Galaţi, nr. 185-186, martie 2009, p. 8.

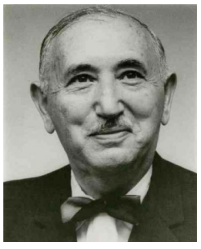

WECHSLER, DAVID (n. 12 ianuarie 1896, com. Lespezi, jud. Iaşi – d. 2 mai 1981, New York) celebru psiholog american de origine română. Creatorul bateriilor de teste de inteligenţă pentru adulţi (*WAIS – Wechsler Intelligence Scale for Adults*) şi pentru copii (*WISC – Wechsler Intelligence Scale for Children*) care domina piaţa instrumentelor de evaluare psihologică şi neuropsihologică din anii 1960 până în prezent, fiind cele mai obiective, fiabile, valide şi frecvent utilizate scale de inteligenţă din lume. A fost cel mai tânăr dintre cei trei băieţi şi patru fete ai lui Moses S. Wechsler, un comerciant evreu şi Leah W. Pascal, o negustoreasă. A emigrat cu familia în America în 1902, la vârsta de 6 ani, iar în următorii cinci ani de la sosire în America i-au murit ambii părinţi de cancer. A fost crescut de un frate mai în vârstă, medic, care a fost pentru el un model de inspiraţie academică. A fost căsătorit de două ori, prima soţie Helen „Freda" Felske murind într-un accident de automobil în 1934 la mai puţin de un an de la căsătorie. S-a recăsătorit în 1939 cu Ruth Ann Halpern şi au avut împreună doi băieţi, Adam şi Leonard. Şcoala primară şi secundară le-a urmat în sistemul şcolar public din New York. A absolvit la City College din New York (1913-1916) cu AB la 20 de ani. Studiile în psihologie le-a absolvit la Columbia University, unde a fost printre primii psihologi clinicieni care au obţinut masterul în Psihopatologie experimentală în 1917. În cei doi ani şi jumătate cât şi-a pregătit teza de master, ***W.D.*** a testat în profunzime şase pacienţi la Manhattan State Hospital de pe Insula Wards realizând prima examinare psihometrică a memoriei disfuncţionale în sindromul alcoolic Korsakoff. Şi-a luat doctoratul în Psihologie experimentală (1925) cu tema *Măsurarea reacţiilor emoţionale* la Columbia University unde a studiat sub îndrumarea lui R.S. Woodworth (1969-1962). La pregătirea tezei de doctorat au contribuit probabil şi cei doi ani de cercetare a reactivităţii emoţionale cu o bursă la Paris (1919-1921), unde a lucrat cu Henri Piéron şi Louis Lapicque. La Columbia University a fost influenţat de marii psihologi americani James McKeen Cattell (1860-1944) şi Edward L. Thorndike (18741949). ***Ascendenţă profesională şi academică:*** în timpul Primului Război Mondial şi-a întrerupt studiile fiind înrolat în armată ca psiholog. Aici s-a ocupat de selectarea recruţilor descoperind, învăţând şi lucrând cu testele mentale

Army Alpha, Army Beta, Stanford–Binet şi scala Yerkes Point. După o perioadă de instruire în testele mentale, a fost repartizat la Camp Logan în Texas unde a lucrat împreună cu mari teoreticieni ai Inteligenței umane: Karl Pearson (1857-1963), Charles E. Spearman (1863-1945), Edward Thorndike şi Robert Mearns Yerkes. Aici s-a familiarizat cu cercetările lui C.E. Spearman asupra inteligenței generale şi cu lucrările lui K. Pearson despre corelațiile statistice. Tot aici a participat la cotarea şi procesarea faimosului *Army Alpha Test*, unul dintre cele două teste de inteligență dezvoltate de *Committee on the Psychological Examination of Recruits* pentru testarea inteligenței de grup. Apoi lucrează o perioadă ca psiholog examinator individual evaluând psihologic recruții care au căzut la testul Alpha şi/sau Beta din cauza nivelului scăzut al cunoaşterii limbii engleze, analfabetism sau simulare boli pentru a nu fi trimişi pe front. În 1918 pleacă împreună cu C.E. Spearman şi K. Pearson la Universitatea din Londra pentru cercetări asupra măsurării inteligenței. După încheierea Primului Război Mondial, cu sprijinul lui R.S. Woodworth, obține o bursă de doi ani (1919-1921) din partea American Field Service pe care o foloseşte să studieze reactivitatea emoțională la Universitatea din Paris cu Henri Piéron (1881-1964) şi Louis Lapicque (1866-1952). După întoarcerea din Europa, ***W.D.*** a lucrat între anii 1922-1924 ca psiholog clinician la Bureau of Child Guidance din New York, unde a făcut măsurători de inteligență, performanță şi personalitate ca membru al unui grup multidisciplinar. După o activitate clinică privată de cinci ani (unul dintre primii psihologi cu o clinică privată) şi perioade scurte de angajare în diferite locații (1925-1932), devine psiholog şi apoi psiholog-şef la Bellevue Psychiatric Hospital din New York (1932-1967) şi profesor de psihologie clinică la Colegiul de Medicină al Universității din New York (1942-1970). ***Afilieri şi management academic:*** preşedinte al Asociației Americane de Psihologie (1959-1960). ***Cercetări şi contribuții:*** ca unul dintre primii psihologi clinicieni, ***W.D.*** a avut o orientare mai mult practică decât teoretică şi mai mult aplicativă decât academică (J.D. Wasserman şi A.S. Kaufman, 2015). A cercetat funcțiile intelectuale şi a scris faimoasa lucrare intitulată *The Measurement of Adult Intelligence* (*Măsurarea inteligenței adultului)* (1939; 1944, 3rd ed.), tipărită în numeroase limbi. Această lucrare a fost urmată de publicarea unui articol scurt dar esențial despre *Non-intellective Factors in General Intelligence* (*Factorii non-intelectuali în Inteligența Generală*) („Psychological Bulletin", 37, 444-445) prin care extinde şi redefineşte conceptul de inteligență. Pornind de la limitele scalelor de inteligență ale lui Binet, focusate doar pe aptitudini şi deprinderi verbale, ***W.D.*** a dezvoltat scale de inteligență pentru toate vârstele incluzând atât factorii verbal-cognitivi, cât şi cei de performanță şi personalitate. Este părintele şi creatorul celebrelor celor mai utilizate scale de măsurare a inteligenței pentru adulți (W*echsler Adult Intelligence Scale* (WAIS, 1955; WAIS-III, 1997; WAIS-IV, 2008);*WASI – Wechsler Abbreviated Scale of Intelligence*) şi copii (*Wechsler Intelligence Scale for Children* (WISC, 1949; WISC-IV, 2003); *WPPSI – Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence* (3rd ed., WPPSI-III; 1967/2002; WPPSI-IV, 2012). Cronologia dezvoltării testelor lui ***W.D.***: Wechsler-Bellevue (1939), urmat de Wechsler-Bellevue Form II (1946), Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC; 1949), Wechsler Adult Intelligence Scale

(WAIS; 1955) şi Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence (WPPSI; 1967). Testul de memorie Wechsler Memory Scale (WMS) a fost prima dată publicat în 1945, iar ultima ediție WMS-IV în 2009. **1. *Quotientul de deviație (DQ)***: ***W.D.*** a renunțat la așa zisul „*quotient scores*" (cota de scoruri) a vechilor teste de inteligență şi a introdus coeficientul de deviație a inteligentei „*deviation quotient*" (DQ) prin care înlocuieşte conceptul de vârstă mentală în testarea şi calcularea scorurilor inteligenței individuale (1939). Astfel, el a asignat o valoare arbitrară de o 100 la media inteligenței şi a adăugat sau scăzut cate 15 puncte pentru fiecare deviație standard deasupra sau sub media subiectului. Această inovare statistică a îmbunătățit substanțial utilitatea normelor de comparație când testele de inteligență sunt folosite în testarea şi examinarea adulților. **2. *Contribuții la definiția inteligenței:*** încă din 1939 ***W.D.*** a realizat cea mai completă şi bine cunoscută definiție a inteligentei: *„Intelligence is the aggregate or global capacity of the individual to act purposefully, to think rationally and to deal effectively with his environment. It is global because it characterizes the individual's behavior as a whole; it is an aggregate because it is composed of elements or abilities which, though not entirely independent, are qualitatively differentiable".* (Wechsler, 1939, p. 3, *apud* J.D. Wasserman and A.S. Kaufman, 2015). Deci filosofia pe care Wechsler îşi bazează testele defineşte inteligența ca fiind "un agregat sau o capacitatea globală a individului de a acționa cu un scop, de a gândi rațional şi de a face față cu succes mediului în care trăieşte". În viziunea lui ***W.D.*** această definiție a avut intenția de a cuprinde, sintetiza şi reflecta: *factorul inteligența generală* a lui C. Spearman („capacitatea globală"), *factorii de grup* ai lui L.L. Thurstone („elemente ori abilități"), capacitatea de „*gândire abstractă*" a lui L.M. Terman („a gândi rațional") şi accentul pus de A. Binet pe *adaptare* („a face față cu succes mediului în care individul trăieşte"). J.D. Wasserman and A.S. Kaufman (2015, p. 2) enumeră contribuțiile majore ale lui W.D. În practica testelor de inteligență: introducerea scorului sintetic prin coeficientul de deviație IQ; introducerea de grupuri de teste verbale şi nonvebale sau de performanță într-o singură baterie standardizată de teste; integrarea de proceduri clinice informative şi psihometrice moderne în bateriile de teste; accentul pe interpretarea observațiilor clinice, indicatorilor calitativi şi a profilelor de abilități; recunoaşterea limitelor testelor de inteligență în predicția succesului individului în viață. Ulterior (1975), ***W.D.*** revizuieşte definiția inteligentei şi o consideră ca fiind*„capacitatea individului de a înțelege lumea, de a acționa asupra ei şi inventivitatea de a face față provocărilor şi solicitărilor acestei lumi".* Una dintre contribuțiile majore ale lui Wechsler în psihologie a fost ideea sa că inteligența implică abilitățile necesare de a reuşi în viață. El a considerat că teoria lui Spearman spre inteligență generală (factorul G) este prea îngustă, limitată la factorul cognitiv, intelectual. Wechsler a văzut inteligența mai degrabă ca un efect decât o cauză şi a dat o definiție mai extinsă acestui concept. Astfel, pornind de la definițiile anterioare ale inteligenței limitate la factorii cognitivi, ***W.D.*** a extins sfera şi conținutul conceptului de inteligență incluzând şi factori noncognitivi, *de personalitate*, la fel de importanți, cum sunt: capacitatea individului de a acționa cu intenție, scop şi determinare şi de a se adapta cu succes la mediul în care trăieşte. Înainte ca ***W.D***. să introducă coeficientul de

deviație IQ în 1939, testele mentale se bazau pe conceptele de *vârstă mentală şi ratio/ quotientul IQ* eronat din punct de vedere matematic. Ideea de a include atât factori verbali cât şi nonverbali sau de performanță în conținutul inteligenței, i-a venit în timpul serviciului militar când a lucrat ca examinator cu teste mentale. Această extensie a conceptului de inteligență, dincolo de capacitatea intelectuală, s-a dovedit, în viața reală, mult mai relevantă şi utilă în măsurarea inteligenței. Includerea acestor două categorii de factori într-un singur test standardizat a fost motivul principal care a dus la popularitatea şi succesul major al testelor Wechsler-Bellevue. Concepția lui Wechsler despre inteligență a schimbat semnificativ criteriile de apreciere a succesului individual. În esență ***W.D.*** a schimbat paradigma clasică de definire a inteligenței promovând ideea că inteligența include pe lângă abilități mintale, trăsături de personalitate şi stări emoționale, toate acestea trebuind să fie măsurate pentru a evalua comportamentul inteligent al unei persoane în mediul ei. De asemenea, a promovat ideea că în evaluarea inteligenței trebuie luați în considerare şi factorii educaționali, culturali şi socioeconomici. ***W.D.*** a ajuns la concluzia importanței factorilor noncognitivi în evaluarea inteligenței după ce analiza factorială a testelor lui nu a putut extrage mai mult de 60-70% din varianța totală încercând fără succes să dezvolte teste pentru diferența de 30-40% (J.D. Wasserman and A.S. Kaufman, 2015, p. 3). Astfel, ulterior, ca tendință generală şi-a exprimat preferința şi a accentuat competența clinică şi stilul calitativ al interpretării testului de performanță (nonverbal) comparativ cu cel psihometric (verbal). În esență Wechsler vede inteligența generală ca o funcție a întregii personalități. Respingând conceptul de inteligență globală promovat de ipoteza lui C. Spearman, ***W.D.*** a împărțit conceptul de inteligență în două arii sau domenii principale: verbal şi performanță. În continuare a subdivizat şi testat fiecare arie cu un sub-test specific diferit. Fiecare sub-test conține sarcini de rezolvat în 5-10 minute cu reguli de scorare uniforme şi uşor de aplicat. Această arhitectură a testelor Wechsler de inteligență face ca după peste 80 de ani de la crearea WAIS (1939), să fie în continuare şi în acest secol cele mai folosite teste de inteligență în practica şi cercetarea psihologică din întreaga lume. **3. *Testele de inteligență Wechsler:*** *1.* ***The Wechsler Adult Intelligence Scale – 4th Ed.*** **(WAIS-IV, 2008)** este folosită pentru testarea inteligenței adulților cu vârsta cuprinsă între 16-89 ani. Inițial această scală de inteligență a fost dezvoltată în 1939 şi denumită *Wechsler-Bellevue Intelligence Test.* Pornind de la această scală a dezvoltat în continuare *Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC) în* 1949 şi *Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence (WPPSI)* în 1967. Inițial ***W.D.*** a creat aceste teste pentru testarea pacienților săi la „Bellevue Psychiatric Hospital" şi astfel a descoperit limitele testului popular de inteligență Stanford-Binet IQ. ***W.D.*** a împărțit scala de inteligență pentru adulți WAIS în 14 sub-teste: scala verbală cu şapte sub-teste verbale şi scala de performanță cu şapte sub-teste de performanță. Testele Wechsler generează trei scoruri: un scor IQ verbal, un scor IQ de performanță şi un scor mixt bazat pe combinarea celorlalte două scoruri. Sub-testele verbale sunt focusate pe testarea informației culturale generale, înțelegere abstractă, aritmetică, raționament verbal, concentrare şi memorie. Sub-testele de performanță include:

percepție vizuală, coordonare vizual-motorie, percepție spațială, rezolvare de probleme abstracte, gândirea secvențială, viteza de percepție şi analiză vizuală. Bateria de teste WAIS (Wechsler-Bellevue) pentru adulți (1939) a fost îmbunătățită în 1995 şi 2008. Ultima ediție (2008) constă din 15 sub-teste verbale şi nonverbale sau de performanță şi include: similarități – trăsături comune a două obiecte sau concepte, vocabular – denumire imagini sau definire cuvinte, block-design – procesare vizuală abstractă, secvenționare litere-numere etc. WAIS dă pe lângă un scor general de inteligență şi scoruri separate pentru înțelegeri verbale, organizare perceptivă, memorie de lucru şi viteza de procesare. Diferințele dintre aceste scoruri dau informații importante despre dizabilitățile de învățare şi citire, reabilitarea pacienților cu accidente vasculare cerebrale, iar pentru profesori îmbunătățirea metodelor de predare-învățare. **3.2.** ***The Wechsler Intelligence Scale for Children – Fifth ed. (WISC-V, 2014)*** este folosită pentru testarea inteligenței copiilor între 6-16 ani şi 11 luni. Determină un scor general de inteligență şi cinci scoruri index: *înțelegere verbală* (ex. similarități, probe de vocabular, activitate de înțelegere), *indicele spațial vizual, raționament perceptiv* (ex. raționament matriceal, block-design, concepte picturale), *memorie de lucru* (ex. succesiune litere-numere şi separare numere) şi *viteza de procesare* (ex. căutarea simbol şi codare). Bateria de teste WISC cuprinde 12 teste (6 verbale şi 6 nonverbale). **3.** ***Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence (WPPSI):*** pentru testarea inteligenței copiilor de vârstă preşcolară între doi ani şi jumătate şi şapte ani. Ambele baterii de teste de inteligență pentru copii, WISC şi WPPSI, pot fi completate fără citire sau scriere. Toate aceste baterii cuprind probe de procesarea informaților, comprehensiuni, aritmetică, similarități, reproduceri (memorie), vocabular, aranjare de imagini, coduri, labirinte, asamblări, completări de imagini etc. pentru cotarea separată a inteligenței verbale şi a celei nonverbale. Aceste teste se aplică individual. Testele inteligență Wechsler sunt folosite şi în scopuri clinice. Scala Wechsler de inteligență pentru copii (WISC) este folosită de către psihologi pentru diagnoza tulburărilor de deficit de atenție şi hiperactivitate (ADHD – attention-deficit hyperactivity disorder) şi detectarea dizabilităților de învățare. Această diagnoză psihologică se face prin aşa numitele analize de pattern (modele reactive repetitive) în care scorurile sub-testelor sunt comparate unele cu altele pentru identificarea grupurilor de scoruri joase neobişnuite în relație cu ceilalți. Deşi încă din 1958 ***W.D.*** a sugerat această opțiune totuşi WISC-ul rămâne în esență un test de inteligență şi nu pentru diagnosticarea tulburările sau dizabilităților de atenție (ADHD) sau învățare ale copiilor. Cu toate acestea mulți psihologi şcolari şi clinicieni compară dezvoltarea cognitivă a copiilor cu performanțele lor şcolare şi sociale reale (https://www.newworldencyclopedia.org/entry/David_Wechsler). ***Premii şi distincții:*** Distinguished Professional Contribution Award of the American Psychological Association (1973). ***Recunoaşteri şi omagieri în România:*** în zilele de 13-14 decembrie 1996 a fost organizat de către Catedra de Psihologie a Universității Bucureşti, în sala Senatului Universității şi amfiteatrul „N. Titulescu", Facultatea de Drept, Colocviul David Wechsler-Centenar – pentru „... omagierea personalității ştiințifice a lui David Wechsler, psiholog

american de mare prestigiu internațional, de origine română, născut în comuna Lespezi, lângă Iaşi" („Revista de psihologie", 1997, 43(3-4), p. 291). ***HPI – Indexul de popularitate istorică:*** un sondaj al „Review of General Psychology", publicat în 2002, îl clasează pe ***W.D.*** ca fiind al 51-lea cel mai citat psiholog al secolul XX. Biografia lui a fost tradusă în peste 27 de limbi în Wikipedia. ***Publicații (selectiv):*** A publicat peste 50 de studii şi articole în reviste de specialitate şi câteva volume proprii, unele în mai multe ediții: *The Measurement of Adult Intelligence* (1939; 1944, 3rd ed.); *Non-intellective Factors în General Intelligence* (1940); *Manual for the Wechsler Intelligence Scale for Children* (1949); *The Range of Human Capacities* (1955, 2nd ed.); *Manual for the Wechsler Adult Intelligence Scale* (1955); *The Measurement and Appraisal of Adult Intelligence* (1958, 4th ed.); *Manual for the Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence* (1967); *Selected papers of David Wechsler* (1974); *Intelligence defined and undefined: A relativistic appraisal*. „American Psychologist", 1975, 30(2), 135–139. ***Teste şi instrumente de examinare psihologică***: *Wechsler-Bellevue Scale of Intelligence* (1939); *Wechsler Memory Scale (WMS-IV*) (1945/1997; 2009); *Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC-4)* 1949/2003); *Wechsler Adult Intelligence Scale (WAIS-4)* (1955/1997; 2008); *Wechsler Primary and Preschool Scale of Intelligence (WPPSI-4)* (1967/2002; 2012); *Wechsler Abbreviated Scale of Intelligence (WASI)* (1999); *Wechsler Nonverbal Scale of Ability (WNV)* (Naglieri and Wechsler, 2006). ***Amintire:*** student fiind am avut şansa unică de a vedea şi asculta pe unul din cei mai mari psihologi ai lumii la acea dată şi încă în prezent. În anul 1971 David Wechsler a vizitat România şi a ținut conferințe despre testele de inteligență la Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie şi la Laboratorul de Psiholingvistică ale Universități din Bucureşti. Eram student în anul II la Psihologie. Conferința s-a ținut în Amfiteatrul „Vasile Conta". Wechsler a fost însoțit de un consilier de la Ambasada Americană, iar traducerea a fost realizată de psihologul Constantin Zahirnic, care stătuse mulți ani în puşcăriile comuniste. Amfiteatrul s-a umplut până la refuz cu studenții de la Psihologie. Wechsler a apărut ca un domn foarte elegant, destul de înalt şi purtând papion. Avea 75 de ani la acea dată. Şi-a prezentat sintetic concepția lui despre Inteligență şi cum a dezvoltat cele mai uzitate teste de inteligență din lume. Avea o fluență impecabilă în exprimare însoțită de un zâmbet expresiv şi fericit al performanței împlinite. A urmat o furtună de întrebări din partea studenților şi profesorilor. A răspuns cu răbdare, dar concis. Conferința s-a încheiat într-o explozie de aplauze. A fost ceva unic şi inspirativ ca model de gândire şi performanță. Era psihologul care crease cele mai avansate teste de măsurare a inteligenței pentru specia umană de pe această planetă. După peste 80 de ani testele de inteligență Wechsler au rămas unice, nu au putut fi înlocuite de nimeni şi sunt cele mai utilizate teste de măsurare a inteligenței, folosite de toți psihologii, centrele de testare, cercetare şi laboratoarele de psihologie şi neuroştiințe din lume (P. Mureşan, 1 decembrie 2022, Canada). ***Apreciere***: *„David Wechsler (1896-1981), PhD, care a fost pionier în domeniul psihologiei cognitive, a fost unul dintre cei mai renumiți psihologi ai secolului XX. Wechsler a văzut inteligența ca un efect mai degrabă decât o cauză şi a afirmat că factorii non-intelectivi, cum ar fi personalitatea, contribuie la dezvoltarea inteligenței fiecărei persoane. El a descris inteligența ca fiind «capacitatea*

globală a unei persoane de a acționa intenționat, de a gândi rațional și de a se ocupa eficient de mediul său».” (https://www.pearsonassessments.com/professional-assessments/products/authors/ wechsler-david.html, accesat 2 decembrie 2022). ***Surse:*** Matarazzo, J.D. (1981). *Obituary: David Wechsler (1896-1981).* „American Psychologist”, 36, 1542–1543. doi: 10.1037/0003-066X.36.12.1542; Edwards, A.J., and R.J. Sternberg (ed.). *Wechsler, David (1896-1981).* În *Encyclopedia of Intelligence,* Vol. 1, 1134-1136. New York: Macmillan, 1994; Wasserman, J.D. and Kaufman, A.S. (2015). *The Encyclopedia of Clinical Psychology*. John Wiley & Sons, Inc. DOI: 10.1002/9781118625392.wbecp134; Voicu, C. (1997). *Colocviu David Wechsler – Centenar*. Bucuresti, 13-14 decembrie 1996. „Revista de psihologie”, 43(3-4), 291; *David Wechsler,* accesat 29 noiembrie 2022 din: https://www.newworldencyclopedia.org/ entry/David_Wechsler; *David Wechsler (1896-1981), Psychologist*, accesat 1 decembrie 2022 din: „Revue Roumaine”.

WEINTRAUB, ZISSU (5 mai 1946, Botoşani) psiholog şi cercetător academic român. Absolvent al Universității din Bucureşti, Facultatea de Filosofie, Secția Psihologie (1963-1968). Doctor în Psihologie Industrială şi Organizațională cu teza *Motivația pentru muncă,* decembrie 1979, Universitatea „Al.I. Cuza”, Iaşi, cond. şt. acad. Vasile Pavelcu, în urma decesului prof. C.I. Botez. ***Ascendență academică şi de cercetare:*** cercetător ştiințific la Institutul de Psihologie al Academiei Române, Bucureşti (1968-1982). Cercetător ştiințific la Hadassah Institute for Vocational Guidance, Israel, Ierusalim (1984-1985); cadru didactic la The Hebrew University, Department of Psychology, Ierusalim (1985-89); cercetător ştiințific la Departamentul de Ştiințe Comportamentale al Ministerului de Securitate Publică, Ierusalim (1990-2010). ***Specializări în străinătate:*** Conservatoire National des Arts et Matiers, Paris (1971-1972, 1973, 1977); Russian Academy of Science, Moscow (ianuarie-martie 1979); Hungarian Academy of Science, Budapesta (1981); École Pratique des Hautes Études, Paris (1982); ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru al Asociației Psihologice din Israel (Divizia industrială/organizațională, Secția Diagnostic şi evaluare psihologică); afiliat străin al Asociației Americane de Psihologie (Divizia 14: Societatea pentru psihologie industrială şi organizațională) (1986); membru Société d'Ergonomie de Langue Française (SELF), Paris, Franța; secretar ştiințific al secției „Psihologie industrială” a Asociației Române de Psihologie (1981-1984). Fellow of the International Scientific Board – „Revista de psihologie”, Academia Română (2011 – prezent); membru Colegiul editorial, „Psihologia Resurselor Umane”, Cluj-Napoca. ***Activitate didactică:*** a scris în colaborare, tipărit şi predat cursul de Psihologie industrială la Institutul Politehnic din Bucureşti (1975-1976). În perioada 1979-1983 a predat cursuri postuniversitare avansate de Psihologie industrial-organizațională la Centrul de Formare Continuă în Management din Bucureşti. În Israel, a predat cursul de Motivația muncii şi stimulentele pentru muncă la Universitatea Ben Gurion din Neguev (1990-1991). ***Cercetări şi contribuții:*** psihologia inginerească şi activitatea de proiectare a sistemelor industriale complexe de comandă şi control; metodele psihologice de

selecţie şi orientare profesională în sprijinul creşterii productivităţii muncii; motivaţia şi eficienţa muncii, climatul organizaţional; factorii de absenteism; hărţuirea sexuală la locul de muncă; atitudinea în muncă şi eficienţa muncii industriale: studiul s-a concentrat pe modelele de motivare ocupaţională oferite de activităţile industriale supra-raţionalizate şi pe adaptarea acestora la nevoile şi aptitudinile lucrătorilor; consilier profesionist pentru proiecte de cercetare la Ministerul Securităţii Publice – Biroul Omului de ştiinţă şef din Israel. ***Principalele activităţi*** în Israel: dezvoltarea sistemelor de clasificare şi plasare a personalului; evaluarea eficacităţii programelor de selecţie şi plasare; proiectarea şi dezvoltarea testelor de evaluare originale (Testele de înţelegere mecanică şi percepţie tridimensională – drepturi de autor pentru Institutul Hadassah pentru Orientare Profesională), Chestionar de reacţie la frustrare; dezvoltarea programelor de evaluare a personalului (management şi evaluare între egali – *peer assessment*). ***Participare la evenimente ştiinţifice internaţionale:*** International Congresses of Applies Psychology (Liège – 1971, Paris – 1976, Edinburgh – 1982, Jerusalem – 1986); International conference în Ergonomics of the socialist countries (Moscow, 1972); Symposium „Moral Values of Work" (Jablonska, Poland, 1976); Symposium „Cognitive în Human Motivation and Learning" (Leuven, Belgium, 1980); Annual convention of SELF (Strasbourg – 1977, Toulouse – 1980, Angers – 1986); 5th European Congress psychology of work and organization (Rouen, France, 1991); 25th International Congress of psychology (Brussels, Belgium, 1992); IV European Congress of Psychology (Athens – Greece, 2-7 July 1995). ***Publicaţii:*** **1.** ***Volume*** *Psihologia inginerească şi activitatea de proiectare a sistemelor complexe* (1983, coautor); „Personalitatea şi munca", în: Iosif, G., Botez, C. (eds.), *Sinteze de psihologie contemporană – Psihologia muncii industriale* (1981, pp. 131-150); „Optimizarea sistemului industrial: orientarea şi selecţia profesională", în: Iosif, G., Botez, C., *op.cit.* (1981, pp. 245-284); „Acceptability of peer assessment: a factor pattern", în: Lemoine, C. (ed.), *Evaluation et innovation dans les organisations* (Paris, 1992, pp. 256-262); **2.** ***Studii şi articole în reviste de specialitate***: „Profesiunea ca sursă de satisfacţie" (1973, „Revista de psihologie", 3); „Metodele psihologice de selecţie şi orientare profesională în sprijinul creşterii productivităţii muncii" (1973, „Revista de psihologie", 4, coautor); „Variabilele atitudinale ale muncii în industria componentelor electronice", „Revista de psihologie", t. 41, 2, 1980, pp. 163-176, în colab; „Predicţia satisfacţiei profesionale din corespondenţa trebuinţelor individuale cu elementele de întărire ale postului de muncă", „Revista de psihologie", t. 62, 3, 1980, pp. 299-310; „Corelaţia satisfacţiei profesionale cu nivelul performanţei în muncă", „Revista de psihologie", t. 42,1, 1981, pp. 59-67; „Job satisfaction factors în the electronic components industry and their relationship with the work performance", „Revue Roumaine de Sciences Sociales – Série de Psychologie", t. 52, 1, 1981, pp. 13-21; „Work satisfaction and work efficiency: the interaction between tasks, individual, material, organizational and extraorganizational factors", „Revue Roumaine de Sciences Sociales – Série de psychologie", t. 62, 1, 1982, pp. 19-31, în colab.; „Peer Assessment în the Israel National Police: uses and users' reactions, „Innovation Exchange", 2, 1991, 48-49, în colab.; „Rating errors and rating accuracy: a

field experiment", „Human Performance", 1999, 12 (2), 137-153, în colab. ***Repatriere: W.Z.*** s-a stabilit în Israel în 1982. În urma scandalului Meditației Transcendentale (MT) din 1982 soldat cu desființarea Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a fost repartizat să lucreze ca psiholog la o şcoală de debili mintali orfani din Bucureşti. A funcționat acolo doi ani: „O experiență nu plăcută dar interesantă". Nu a participat la întâlnirile din cadrul experimentului MT şi nu a semnat adeziune la gruparea MT. În Israel a lucrat la Departamentul de Ştiințe Comportamentale al Ministerului Apărării Interne, dar a activat şi ca cercetător asociat la Institutul de Filosofie şi Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru" al Academiei Române din Bucureşti. A militat în scris pentru repararea abuzurilor făcute de regimul comunist împotriva celor care au participat la „experimentul" Meditația Transcendentală. A propus mai întâi calcularea daunele materiale directe: diferența dintre salariile vechi şi noi, reacordarea sporurilor de vechime neîntreruptă şi celelalte pierderi generate de retrogradare profesională şi anularea statutului profesional al psihologilor, cercetătorilor, profesorilor şi celorlalți specialişti şi participanți sancționați. A sugerat şi acordarea de recompense băneşti pentru daunele morale, care deşi greu de evaluat au fost reale: stresul cauzat de pierderea locului de muncă, a prestigiului profesional şi de trimiterea la munci fizice periculoase care au afectat sănătatea, pierderea prestigiului social, stigmatizare, percepția socială degradantă ca persoane de neîncredere sau chiar dubioase etc. (Weintraub, Z. 2012, „Meditația transcendentală şi statutul victimelor după 30 de ani". „Revista de psihologie", 58(2), 113-17). ***Legea întoarcerii:*** „Fiecare evreu care cere cetățenia şi stabilirea în Israel este considerat un «nou venit» acasă. În urma «meditației transcendentale» colegii din Franța s-au străduit să găsească un congres de specialitate în străinătate. Am primit o invitație în Israel. După tărăgănări şi refuzuri (congresele treceau) am rugat să mi se dea aprobare să plec ca turist. Aşa am ajuns în Israel doar cu hainele de pe mine şi o valiză de turist. Am primit cetățenia cam în 30 de zile. Restul a însemnat o nouă luptă cu existența, începută la 40 de ani!" (***W.Z.***). ***Surse:*** Mureşan, P. (2021-2022). *Descriptori profil psihologi români. Date culese direct de la autori*, Anexa 2; CV, Lista de publicații şi poza, obținute prin e-mail de la autor, 17 septembrie 2022.

ZAHIRNIC, CONSTANTIN (n. ? – d. ?) psiholog român reprezentativ al generației interbelice. A studiat la Geneva (1929) cu Ed. Claparède, J. Piaget, Léon Walther şi matematicianul G. Fehr, unde a obținut diploma universitară cu tema *L'anseignement des langues classiques en Roumanie* (1931) şi diploma Institutului J.-J. Rousseau cu lucrarea *Les aptitudes à la mecanique* (1932). Îşi continuă studiile la Universitatea din Bucureşti, unde obține licența în limbi clasice (1934), licența în psihologie (1936) şi doctoratul în psihologie (1973). A fost deținut politic în perioada comunistă fiind încarcerat în anii '50. Nu povestea nimic din ce s-a întâmplat cu el în închisoare. Nu toți psihologii închişi au mărturisit torturile la care au fost supuşi în puşcării, din diferite motive. Mărgineanu, după atâția ani de închisoare (peste 16, cel mai mult dintre toți psihologii) nu mai avea nimic de pierdut. La ieşirea din închisoare,

cei condamnați, erau obligați să dea o declarație şi să o semneze că nu vor spune niciodată nimic din ce s-a întâmplat cu ei în închisori. C. Zahirnic pe care l-am cunoscut bine, a respectat acest „legământ". De ce? Din frica de a nu fi reînchişi? Din consecvența morală a semnături? Din jenă şi intimitate? După închisoare, cu sprijinul psihologilor cunoscuți, a lucrat direct sau prin colaborare, la laboratoare psihotehnice din întreprinderi, la Institutul de Psihologie al Academiei de Ştiințe Sociale şi Politice şi la Institutul de Ştiințe Pedagogice şi Psihologice de pe lângă Ministerul Educației şi Învățământului, în domeniul psihologiei aplicate. A coordonat lucrări privind etalonarea unor baterii importante de teste. S-a afirmat ca un promotor al introducerii analizei factoriale în analiza datelor de cercetări psihologice în perioada 1972-1976 (împreună cu G. Mauris şi L. Davreux) şi al computerizării profilelor psihologice (Cattel – PF 16). A fost un remarcabil specialist cu valențe multiple, inclusiv în domeniul psihometriei. A publicat peste 60 de studii. ***Publicații (selectiv):*** *Les aptitudes à la mecanique* (1931, Geneva); *Cercetări uzinale* (1973); *Laboratorul uzinal de psihologie a personalului* (1974) în T. Herseni (coord.) *Laboratoarele uzinale de psihosociologie*; *Analiza factorială. Aplicații în ştiințele sociale (*1975, 1977; împreună cu G. Mauris şi L. Davreux); *Inteligența tehnică* (1976); *Personalitatea abordată matematic de către R.B. Cattell. Metode de prelucrare la calculator a datelor. Un etalon experimental românesc* (1976, împreună cu A. Jula şi C. Cotor); *Probleme pentru părinți, probleme ale părinților. Tablete psihologice* (1976). ***Articole în „Revista de psihologie":*** *Aspecte ale succesului şi eşecului profesional la operatorii chimişti şi mecanicii de întreținere, cu date prelucrate pe bază de analiză factorială*" (1973, 1, în colab.). ***Amintire:*** *„L-am cunoscut pe Zahirnic încă din anii '70 student fiind. Făcuse parte din generația de elite, stele ale psihologiei româneşti de dinainte de al Doilea Război Mondial, formate la universități de prestigiu din Europa şi America. Dar această generație a avut soarta tristă a stelelor căzătoare odată cu venirea la putere a regimului comunist după 1944. Cei mai mulți dintre ei au fost arestați, anchetați, torturați şi condamnați la ani grei de închisoare pentru simplul fapt că au ocupat poziții publice, au simpatizat sau aderat la diferite partide politice sau că au studiat în străinătate. Constantin Zahirnic a făcut parte dintre aceştia împreună cu Nicolae Mărgineanu, Constantin-George Bontilă, Florian Ştefănescu-Goangă, Iacob-Marius Nestor, Traian Herseni, Constantin Botez, Petru Botezatu. Alții au fost deposedați de bunuri şi proprietăți, li s-a diminuat pensia fiind condamnați la moarte prematură (Constantin Rădulescu-Motru) sau persecutați din cauza părinților (Tatiana Slama-Cazacu, Dorin Damaschin), neadmişi sau dați afara din universități, blocați la orice promovare profesională. Toți cei care au fost condamnați şi închişi, la eliberare au fost obligați să semneze un document că nu vor spune nimic din ce s-a întâmplat cu ei şi cum au fost tratați în închisori, unde tortura, foametea, munca forțată şi lipsa de îngrijire medicală erau la ordinea zilei. La fel, Zahirnic nu povestea nimic din ce i s-a întâmplat. La invitația dnei prof. Ursula Şchiopu, care a protejat mulți psihologi, el venea şi ne ținea conferințe în amfiteatre, participa la unele seminarii şi ne-a vizitat la practica psihologică de la Laboratorul de Psihologie al Combinatului chimic din Făgăraş, în vara anului 1972, unde ne-a ținut câteva prelegeri de statistică avansată. Era un orator de o rară competență, generozitate şi pasiune pentru ştiința pe care a slujit-o până la sfârşitul vieții. Îşi începea*

fiecare, prelegere, conferință sau speech cu o scurtă anecdotă, snoavă, întâmplare, maximă, povestioară etc. cu un profund sens moral şi filosofic. Asta făcea ca tot ce spunea el să rămână mult timp viu în memoria auditoriului. Avea fruntea înaltă şi zâmbitoare dar din unele cute groase şi adânci tresărea tristețea unui destin frânt. Era singur, îi murise soția. După ani de zile aflasem că a emigrat şi murit undeva în străinătate, la Baden Baden în sudvestul Germaniei. Nu am reuşit să aflu prea multe date biografice despre viața lui, nici măcar data naşterii şi a decesului sau poza. A rămas un anonim". (P. Mureşan, *Din amintiri nescrise,* noiembrie 2022, Canada).

ZAMFIRESCU, VASILE DEMETRU (n. 28 octombrie 1941, Bucureşti) psihanalist român de prestigiu, profesor universitar, filosof, editor, eseist şi traducător. Absolvent al Liceului „Mihai Viteazul" din Bucureşti (1955-1950) şi al Facultății de Filosofie, Secția Pedagogie, Universitatea din Bucureşti (1960-1965). La îndemnul filosofului Constantin Noica, a urmat şi absolvit cursurile Facultății de Filologie, specialitatea Limba Germană/ Limba Engleză, Universitatea Bucureşti (1968-1973). Doctor în Filosofie cu teza *Etică şi psihanaliză* susținută la Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Filosofie în 1975. Şi-a manifestat vocația pentru psihanaliză încă din 1968 atunci când, în condițiile dificile şi ostile ale ideologiei materialist-dialectice comuniste, a reuşit performanța unică, să impună ca temă a lucrării sale de doctorat în Filosofie, relația dintre Etică şi Psihanaliză. Ulterior, reuşise chiar să publice pe această temă o lucrare încă din 1973 (*Etică şi psihanaliză*) care conținea părți din viitoarea teză de doctorat. S-a format în domeniul psihanalizei urmând o pregătire în domeniul Analiză personală (1986-1988). ***Ascendență profesională şi academică:*** cercetător ştiințific la Institutul de Filosofie al Academiei Române (1966-1975); cercetător ştiințific la Laboratorul de Antropologie al Institutului „V. Babeş" (1975-1994). A început să practice psihanaliza din 1988 şi a obținut, în 1990, autorizația de practică de la Societatea Română de Psihanaliză, unde a devenit membru fondator (1990), vicepreşedinte (1994-1998) şi preşedinte (1998-2006). Începând cu 1997, ca practicant al psihanalizei, devine membru titular al International Psychoanalytical Association (IPA), cea mai veche asociație profesională internațională de gen. Din acelaşi an funcționează ca psihanalist formator şi supervizor al Societății Române de Psihanaliză. Din 2010 este formator şi supervizor recunoscut de către Colegiul Psihologilor din România, iar din 2012 este cofondator şi preşedinte al Asociației „Insight" – Asociația Pentru promovarea psihanalizei teoretice şi clinice. Cercetător ştiințific la Institutul de Filosofie al Academiei Române (1994-1998). prof. univ. asociat la Universitatea Bucureşti, Facultatea de Filosofie, disciplinele Psihanaliza filosofică şi Filosofia Inconştientului (1991-2000). prof. univ. asociat la Universitatea Bucureşti, Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, disciplinele: Tehnica Psihanalizei (Secția Psihologie) şi Psihanaliză şi Pedagogie (Secția Pedagogie). prof. univ. titular la Facultatea de Psihologie a Universității „Titu Maiorescu", discipline:

Introducere în Psihanaliză, Elemente de tehnică a psihanalizei (1998 – prezent). ***Poziții de management academic şi editorial:*** director general al Editurii Trei (1904 – prezent), specializată în publicarea lucrărilor de valoare în domeniile psihanalizei, psihologiei şi literaturii de gen; coordonator colecție „Biblioteca de Psihanaliză", „Psihologie Practică" (1994 – prezent); director al revistei „Psihanaliza" (1994); şef al Catedrei de Psihologie şi Psihoterapie la Facultatea de Psihologie a Universității „Titu Maiorescu" (2004-2011); cofondator şi preşedinte al Asociației „Insight" – Asociația Pentru promovarea psihanalizei teoretice şi clinice (2012-); supervizor al Societății Române de Psihanaliză (1997-); director al „Revistei Române de Psihanaliză" (2008-2010). ***Afilieri profesionale şi academice:*** membru fondator (1990), vicepreşedinte (1994-1998) şi preşedinte (1998-2006) al Societății Române de Psihanaliză (SRP); membru asociat (1997) şi membru titular al International Psychoanalytical Association (IPA) (1997); membru fondator şi preşedinte al Asociației „Insight" – Asociația Pentru promovarea psihanalizei teoretice şi clinice (2012-); membru al Asociației Internaționale de Psihanaliză şi Psihoterapie Relațională (IARPP); membru fondator al revistei de cultură psihanalitică „Psihanaliza" şi al Editurii Trei (1994). ***Activitate didactică:*** a predat timp de 10 ani (între 1991-2000) disciplinele*:* Psihanaliză Filosofică, Filosofia Inconştientului, Tehnica Psihanalizei (la Secția Psihologie), Psihanaliză şi Pedagogie (la Secția Pedagogie) în cadrul Facultății de Filosofie şi a Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea Bucureşti. Din 1998 până în prezent a predat ca titular cursurile Introducere în Psihanaliză şi Elemente de Tehnică a Psihanalizei în cadrul Facultății de Psihologie, Universitatea „Titu Maiorescu", Bucureşti. A contribuit la înființarea Masteratului de psihanaliză de la Facultatea de Psihologie a Universității „Titu Maiorescu" (2009) unde predă cursurile despre rezistență, transfer, contratransfer şi procesul psihanalitic. Este singurul Masterat de acest fel din România. În perioada 2004-2011 a fost şeful Catedrei de Psihologie şi Psihoterapie la aceeaşi universitate**.** ***Activitate psihanalitică:*** 1988 – debutul practicii psihanalitice; 1990 – Membru fondator al Societății Române de Psihanaliză; 1991-1993: conducătorul unui grup clinic în cadrul Societății Române de Psihanaliză; 1994-1998: vicepreşedinte al Societății Române de Psihanaliză; 1997 – membru direct al IPA (International Psychoanalytic Association), psihanalist formator şi supervizor al Societății Române de Psihanaliză; 1998-2006: preşedinte al Societății Române de Psihanaliză; 2007 – profesor la Şcoala de Vară de Psihanaliză de la Timişoara (Herculane); 2009 – profesor la Şcoala de Vară de Psihanaliză de la Băile Felix; 2008 – profesor la Şcoala de Vară de Psihanaliză de la Sinaia; 2010 – profesor la Şcoala de Vară a Mediatorilor, Sâmbăta de Sus; 2008-2010: director al „Revistei Române de Psihanaliză"; 2012 – profesor la Şcoala de Psihanaliză, Geoagiu Băi; 2009-2013: vicepreşedinte al Societății Române de Psihanaliză, responsabil cu activitatea ştiințifică; 2000 – prezent: conducător de seminar teoretic lunar în cadrul programului de formare al Societății Române de Psihanaliză. ***Contribuții la dezvoltarea instituției şi gândirii psihanalitice româneşti:*** după 1990, ***Z.V.D.*** s-a remarcat prin eforturi constante ca profesor şi editor în organizarea şi dezvoltarea instituției şi gândirii psihanalitice româneşti, precum şi în promo-

varea psihanalizei ca teorie şi practică în cultura românească. Începând din 1990 a iniţiat şi predat cursuri de Psihanaliză la mai multe facultăţi din Bucureşti. A transmis cunoştinţe despre Inconştient şi a format valorile şi gândirea psihanalitică a câtorva generaţii de studenţi, atât din perspectiva psihologică, cât şi cea filosofică a *Inconştientului*. A publicat ca autor unic, în colaborare sau în calitate de coordonator un număr important de volume, studii şi articole în domeniul psihanalizei. Începând din 1994 coordonează la Editura Trei colecţia „Biblioteca de Psihanaliză", prin care s-a îngrijit de apariţia unor lucrări fundamentale de psihanaliză editând operele complete ale lui Freud (17 volume), Jung (18 volume). M. Klein (4 volume); Fr. Dolto (5 volume); D.W. Winnicot (6 volume). A iniţiat, cofondat şi condus asociaţii profesionale în domeniul psihanalizei: Societatea Română de Psihanaliză (1990; 3 mandate de preşedinte) şi Asociaţia „Insight" – Asociaţia Pentru promovarea psihanalizei teoretice şi clinice (2012), preşedinte. A cofondat Editura Trei, specializată în publicarea lucrărilor din domeniile psihanalizei, psihologiei şi literaturii de gen (1904), care prin colecţii specializate atrage un număr reprezentativ de cititori. Din 1994 este directorul general al acestei edituri desfăşurând o bogată şi diversă activitate de editor şi coordonând traducerea şi publicarea celor mai importante nume ale psihologiei internaţionale (Freud, Jung, Maslow, Ellis, Rogers, Winnicott, Berne etc.). Prin volumele proprii publicate (*În căutarea sinelui, Filosofia inconştientului, Nevroză balcanică, Introducere în psihanaliza freudiană şi post-freudiană etc.*) a contribuit la stimularea şi dezvoltarea gândirii şi teoriei psihanalitice româneşti şi la afirmarea psihologiei, psihoterapiei şi psihanalizei în România. Spirit critic şi original în gândire, dar şi un foarte bun cunoscător al culturii europene şi nu numai, ***Z.V.D.*** a avut curajul unor afirmaţii cu totul neobişnuite, atât domeniului psihanalizei, cât şi perioadei dominată de ideologia marxistă: „*Viziunea lui Shakespeare despre supraeu, de pildă, este mai completă decât cea a lui Freud*", „*Procesul acesta de trezire a conştiinţei filosofice la reprezentanţii orientărilor abisale atinge punctul culminant în opera lui Lucian Blaga*", psihanaliza ar explica mai bine anumite idei ale lui Marx etc. (*apud* Gh. Brătescu, 1994, pp. 330-332). ***Premii, diplome şi recunoaşteri:*** Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti (1994); Premiul Academiei Române „Constantin Rădulescu-Motru", acordat pentru cartea *Filosofia inconştientului* (2018); Diploma VDZ (Vasile Dem. Zamfirescu) pentru o implicare constantă în organizarea instituţională a mişcării psihanalitice autohtone, având trei mandate de preşedinte al Societăţii Române de Psihanaliză (unde este formator şi supervizor) şi îndeplinind în prezent funcţia de preşedintele al INSIGHT – Asociaţia Pentru promovarea psihanalizei teoretice şi clinice; Premiul pentru promovarea profesiei de psiholog acordat de Colegiul Psihologilor din România (COPSI) cu ocazia Zilei psihologului (27 mai 2016) pentru o activitate îndelungată şi bogată de promovare şi sprijinire a dezvoltării psihologiei, psihoterapiei şi psihanalizei româneşti. ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a participat cu comunicări ştiinţifice la importante evenimente naţionale (conferinţe, colocvii) şi internaţionale (Paris, 1990; Andechs, Germania, 1992; Viena, 1992; Bucureşti, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012). ***Publicaţii (selectiv):*** **1. *Volume autor unic, coord. sau în colaborare:*** *Etică şi psihanaliză* (1973); *Etică şi etiologie* (1982); *Între*

logica inimii şi logica minții (1985; 2014, 2021); *În căutarea sinelui* (1994; 2014; 2022); *Nedreptatea ontică* (1995); *Filosofia inconştientului* (1998, vol. I; 2001, vol. II; 2021); *Povestiri de psihoterapie românească* (2009, coord. şi coautor); *Filosofia inconştientului* (2009); *Nevroza balcanică* (2012); *De la Filosofie la psihanaliză şi retur* (2014, coautor); *Introducere în Psihanaliza freudiană şi postfreudiană* (2003; 2015). **2. *Traduceri lucrări ştiințifice (selectiv):*** *Scrieri despre literatură şi artă*, Sigmund Freud (1980); *Vocabularul psihanalizei* de J. Laplanche şi J.B. Pontelis (1994, în colab.); *În lumea arhetipurilor* de C.G. Jung (1994); *Critica facultății de judecare* de Immanuel Kant (1995); *Eseuri de psihanaliză aplicată* de S. Freud (1996); *Arhetipurile şi inconştientul colectiv* de Carl Gustav Jung (2003, în colab.); *Psihologia fenomenelor oculte* de Carl Gustav Jung (2004, în colab.); *Agresivitatea umană* de Iraeneus Eibesfeldt (2009); *Cuvântul de spirit şi raportul său cu inconştientul* de Sigmund Freud (2010); *Psihologia inconştientului* de Sigmund Freud (2010, în colab.); *Studii despre societate şi religie* de Sigmund Freud (2010, în colab.). ***Studii şi articole publicate în reviste de specialitate (selectiv):*** Zamfirescu, V.D. (2013). Freud Between the Clinical Practice and the Theory of Technique. „Revue Roumaine de psychanalyse" 6:69-76; Vincent, M., Zamfirescu, V. D. (2012). The Change of Psychoanalysis at Freud and After Freud. Commentary on What Changes în Psychoanalysis? What is to be Changed în Psychoanalysis? (Quels changements dans la psychanalyse? Que changer encore dans la psychanalyse?). „Revue Roumaine de psychanalyse" 5:109-111; Zamfirescu, V.D. (2012). The Rule of Abstinence and Countertransference. „Revue Roumaine de psychanalyse" 5:80-88; Zamfirescu, V.D. (2011). The Crisis of Psychoanalysis and the Change of the Psychoanalytical Institutions. „Revue Roumaine de psychanalyse", 4:123-135; Haine de soi chez les Roumaines, „Revue Roumaine de psychanalyse", 3, 2010; Un nouveau commencement, Revue Roumaine de Psychanalyse, 1, 2008; Preliminarii la o Filosofie a inconştientului, „Familia", Oradea, 4, 5, 6, 1995; Trends în German Humanethologie, „Annuaire roumain d'anthropologie", tomme 29, 1992; Die Psychoanalyse în Rumanien, „Annuaire roumain d'anthropologie", tomme 29, 1992; Die Wiederkehr des Verdrängten, „Werkblatt", Austria, 28, 1992; Dialog über Infantilisierung, „Werkblatt", Austria, 28, 1992; Un text reprezentativ, „Viața Românească", 8, 1990; Jung – un post modern, „Jurnalul literar", 3-16, 1990; Structura umanismului, „Revista de istorie şi teorie literară", 3-8, 1989; Un exemplu de analiză arhetipală, „Revista de istorie şi teorie literară", 3-4, 1989; La originile criticii arhetipale, „Revista de istorie şi teorie literară", nr. 2, 1989; Simboluri arhetipale în desenele lui Eminescu, „Revista de istorie şi teorie literară", 1-2, 1989; *Studiu introductiv la Doctrina substanței Camil Petrescu*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1988; Antilogicismus in Camil Petrescu's Philosophie und Literatur, „Cahier roumains d'études litteraires", 1, 1987; O Filosofie a concretului, în „Cahiers roumains d'études litteraires", nr. 3, 1985; Spre o definiție a antropologiei, „Revista de filosofie", 5, 1985; Filosofie, cultură şi psihanaliză la Lucian Blaga, „Rune roumaine", 3-4, 1985; Ein rumaenische Volksaberglaubein Licht der Ethologie, „Annuaire roumain d'anthropologie", tomme 20, 1983; Die Definitioneu des Menschen und die Ethologie, „Révue Roumaine des Sciences Sociales", 1, 1982; Moments psychique dans la genese de la

valeur morale: le ressentiment" în „Révue Roumaine des Sciences Sociales", 2, 1972; Psihanaliză şi artă, în vol. *Estetico-filosofică şi ştiinţele artei*, 1972; Normativ, descriptiv şi explicativ în etică, în vol. *Etos şi contemporaneitate*, Editura Ştiinţifică, 1971; Optimismul lui Albert Camus, „Revista de filosofie", 4, 1968; Contraidealul moral, „Revista de filosofie", 5, 1967. ***Surse:*** Brătescu, Gh. (1994). *Freud şi psihanaliza în România.* Editura Humanitas, Bucureşti; *Zamfirescu Demetru Vasile*, accesat 6 ianuarie 2023 din: http://insight.org.ro/wp-content/uploads/2015/03/CV-VDZ-.pdf; *Vasile Dem. Zamfirescu*, accesat 6 ianuarie 2023 din: https://ro.wikipedia.org/wiki/Vasile_Dem_Zamfirescu; *Vasile Dem. Zamfirescu, premiat pentru promovarea psihologiei în România*, accesat 6 ianuarie 2023 din: http://blog.edituratrei.ro/vasile-dem-zamfirescu-premiat-de-copsi-pentru-promovarea-psihologiei-in- România/

ZAPAN, GHEORGHE (n. 8 martie 1897, Dorohoi – d. 20 iulie 1976, Bucureşti) savant român de formaţie pluri- şi interdisciplinară: psiholog, matematician, pedagog, filosof, cibernetician, ofiţer şi jurist român. *„Einstein al psihologiei româneşti şi universale*." Unul dintre cei mai importanţi savanţi români ai secolului XX, al cărui nume poate sta cu toată cinstea alături de: A. Einstein, al cărui elev a fost şi prin analogie cu teoria căruia a dezvoltat o teorie a relativităţii universului psihic; I.P. Pavlov, a cărui teorie i-a inovat-o din perspectiva teoriei informaţiei şi a ciberneticii; Cl. Shannon, a cărui celebră formulă a entropiei i-a dezvoltat-o, făcând-o valabilă şi pentru sistemele evolutive calitative cu evenimente preferenţiale; N. Wiener, a cărui teorie cibernetică i-a îmbogăţit-o, a dezvoltat-o şi a generalizat-o în mod original, pe baza modelării psihice şi matematice a gradului de organizare şi progres al sistemelor; L. von Bertalanffy, prin crearea unei teorii generalizate a sistemelor evolutive calitative cu evenimente preferenţiale (biologice, psihologice, pedagogice, economice, sociale etc. ***Studii:*** urmează şcoala primară în Dorohoi (1904-1908), după care în perioada 1909-1914 se înscrie şi urmează cursurile gimnaziale şi liceale la Liceul „Ghica Vodă" din Iaşi (1909-1911), Liceul„Codreanu" din Bârlad (1912-1913) şi Gimnaziul din Dorohoi (1913-1914). Este premiat de mai multe ori pentru rezultatele obţinute la învăţătură. Se transferă şi absolvă Liceul militar „Mănăstirea Dealu" din Târgovişte (1914-1915), unde a avut profesor pe renumitul matematician român Octav Onicescu. În perioada 1915-1916 se înscrie la Şcoala militară de ofiţeri de artilerie (1 octombrie 1915), pe care o absolvă în 1916. Rămâne în continuare ofiţer activ în armată până la 1 septembrie 1922. Participă, în calitate de ofiţer activ, pe frontul Primului Război Mondial (1916-1018). Este rănit în bătălia de la Mărăşeşti şi decorat. În perioada 1919-1923 urmează şi absolvă cursurile liceale la Dorohoi şi promovează bacalaureatul la Liceul „Roman Vodă" din Roman (1920). Se înscrie în Universitatea din Iaşi (1919), cursul fără frecvenţă. În paralel, audiază cursurile de Filosofie şi Matematică. Obţine Licenţa în Drept la Universitatea din Iaşi (1923). În perioada 1 octombrie 1928 – 31 iulie 1930 pleacă la studii, pentru doctorat în ştiinţe

şi Filosofie, în Germania la Berlin. Aici studiază: doctoratul principal în Psihologie experimentală cu W. Köhler şi Psihologia muncii cu H. Rupp; doctoratul secundar în Matematici (calculul diferenţial şi integral, calculul probabilităţilor şi statistică matematică) cu prof. R. von Wrises; fiziologia; ***fizica teoretică cu A. Einstein*** *(ulterior va aplica teoria relativităţii în explicarea fenomenelor psihice, elaborând o teorie originală în acest sens – teoria sistemelor psihologice în ipoteza câmpurilor somatice neomogene*) şi ***E. Schrödinger***; practicum de Fizică experimentală şi Chimie fizică. Pentru completarea studiului„caracterului" în Psihologie a urmat şi a absolvit cursurile Institutului de literatură dramatică (Institut für Theaterwissenschaften) cu profesorii Hermann şi Petersen. În zilele de 12, 19 şi 26 februarie 1930 susţine la Universitatea din Berlin *Disertaţia preliminară în psihologie practică şi matematici* (*Die mathematische-statistische Theorie der Berufsbereitung und der Eignungsprüfung*, publicată în rezumat în „Revista de filosofie", 1930, 4), în care combate principiul sumativ întrebuinţat în psihotehnică pentru determinarea mediei aritmetice a aptitudinilor, propunând un nou principiu, structural, pentru care elaborează *media geometrică ponderată*, deschizând o nouă cale de abordare experimentală în orientarea şi selecţia profesională. Examenul de doctorat la Universitatea din Berlin îl susţine la următoarele specialităţi: I. *Materii principale:* Psihologia experimentală (prof. W. Köhler), Psihologia aplicată (prof. H. Rupp); II. *Materii secundare:* Statistica matematică (prof. Von Wrises), Economia politică (prof. Bernhard). Pe data de 21 iulie 1932 susţine la Universitatea din Berlin Teza de doctorat în Psihologia experimentală şi a muncii cu tema: *Uebbarkeit verschiedener Aufgaben. Ein Beitrag zur Psychologie der Lern – und Uebungsvorgänge* (*Exercitabilitatea unor teme. Contribuţii la psihologia proceselor de învăţare şi exerciţiu*) având ca referenţi prof. W. Köhler şi H. Rupp, publicată în „*Psychotechnische Zeitschrift*", 1932, Heft 3 und 4. Este o cercetare experimentală a condiţiilor de progres în actul învăţării şi exercitării, identificând factorii de progres care pot spori gradul de organizare a activităţii umane. Va studia toată viaţa această problemă, identificând peste 70 de factori de organizare şi progres ai acţiunii şi activităţii umane, iar acest studiu va sta la baza câtorva teorii importante şi cu totul originale pe care Zapan le va construi ulterior: *o nouă teorie a învăţării, teoria organizării şi a criticii, teoria relativistă a sistemelor psihofizice în ipoteza câmpurilor somatice neomogene, teoria introducerii factorilor de progres în sistemele evolutive calitative cu evenimente preferenţiale, precum şi o nouă disciplină ştiinţifică: taxiologia* (*taxis* – ordine) *sau ştiinţa organizării activităţilor umane*. Obţine titlul de doctor în Ştiinţe şi Filosofie, confirmat prin Diploma din 7 octombrie 1932 de la Universitatea din Berlin (echivalată de către Consiliul Facultăţii de Filosofie şi Litere din Bucureşti, în şedinţa din 18 ianuarie 1933, confirmată apoi prin procesul verbal nr. 444 din 17 ianuarie 1959 al Comisiei superioare de diplome a Ministerului Învăţământului şi Culturii, care îi recunoaşte titlul de doctor în Ştiinţe filosofice, specialitatea „Psihologie"). ***Elev al lui Einstein***, W. Köhler, H. Rupp şi E. Schrödinger (Berlin, 1928-1930). ***Ascendenţă profesională şi academică***: ofiţer activ (1916-1918) pe frontul Primului Război Mondial, rănit şi decorat în bătălia de la Mărăşeşti; ofiţer (locotenent de artilerie) şi profesor de matematică la Mănăstirea Dealu (1919-1922); profesor de matematici la Universitatea

populară din Bucureşti (1922-1925), unde îndeplineşte şi funcţia de director; avocat în Bucureşti la Baroul Ilfov (1923-1924); director de studii (1923-1926) şi profesor de pedagogie şi psihologie (1934) la Institutul Naţional de Cultură Fizică din Bucureşti, unde va funcţiona până în 1938, cu o întrerupere de 2 ani (1928-1930); conf. univ. la Catedra de Psihologie a Universităţii din Bucureşti (1934-1952); inspector general onorific al Institutelor psihotehnice şi Oficiilor de orientare profesională din cadrul Ministerului muncii (1939-1941); profesor de Psihologia educaţiei la Academia Pedagogică din Bucureşti (1940-1941). În anul 1941 este reactivat ca ofiţer şi trimis pe frontul celui de al Doilea Război Mondial unde luptă atât în campania din Est, cât şi în cea din Vest. Director al Institutului Psihotehnic din Bucureşti, Ministerul Muncii (1941-1948); profesor suplinitor la Catedra de Psihologie a Facultăţii de Filosofie şi Litere a Universităţii Bucureşti (1940-1947). În 1952, într-o perioadă de epurări doctrinare a personalului din Învăţământul superior ca urmare a Reformei (comuniste) a Învăţământului din 1948, îi este analizată activitatea în catedră şi declarat necorespunzător în mod abuziv şi nedrept. Ca urmare este retrogradat din funcţia de conf. univ. În cea şef de laborator (1952-1953). Este reîncadrat prin concurs ca lector univ. (1953-1955), conf. univ. (1956-1957), prof. univ. titular în specialitatea Psihologia experimentală a muncii la Universitatea „C.I. Parhon" din Bucureşti (1957-1967), şef de catedră şi prof. univ. emerit (1967). În perioada 1956-1959 a îndeplinit şi funcţia de şef al secţiei de Psihologia muncii din cadrul Institutului de Psihologie al Academiei RSR. De asemenea, a condus sectorul de psihologia învăţării din cadrul Institutului de Ştiinţe Pedagogice al Ministerului Învăţământului. Se pensionează la 1 octombrie 1967 rămânând profesor consultant şi conducător de doctorat în specialitatea Psihologie generală (1967-1976). Decedează la 20 iulie 1976 şi este înmormântat la Cimitirul Bellu. La scurt timp, soţia lui, pictoriţă, se sinucide. Cuvântul „*sinucide*" a fost tăiat, de cenzura comunistă, din monografia Zapan pe care am publicat-o în 1984. ***Mobilitate academică:*** invitat să ţină conferinţe la Universitatea cehă din Praga (1935); în iunie 1941 este invitat de prof. dr. W. Schering, Directorul Institutului de Psihologie al Universităţii din Berlin, pentru a-şi expune ideile cercetărilor experimentale în legătură cu teoria relativităţii psihice, dar nu poate onora invitaţia din cauza *plecării pe Frontul de Est*. În noiembrie 1957 este invitat în R.S. Cehoslovacia de către Academia slovacă de ştiinţe pentru a participa la conferinţa psihologilor cehoslovaci. Prezintă lucrarea *Situaţia actuală a psihologiei şi aplicaţiile ei în Republica Populară România*. Vizitează timp de 10 zile laboratoare, instituţii şi catedre de psihologie din Bratislava, Brno şi Praga. Pe data de 2 decembrie 1957 ţine în faţa cadrelor didactice şi studenţilor Secţiei de Psihologie a Universităţii din Praga o conferinţă despre cercetările de psihologie experimentală şi psihologia muncii realizate la Universitatea din Bucureşti. ***Afilieri academice. Membru:*** Societatea ştiinţifică „Gazeta matematică" (1920-1950), membru fondator al Asociaţia Psihologilor din RSR (1964-1976), alături de acad. M. Ralea şi prof. dr. T. Slama-Cazacu şi membru în Comitetul de redacţie al „Revistei de Psihologie" chiar de la înfiinţare. Cu ocazia participării la cea de-a VIII-a Conferinţă internaţională de psihotehnică de la Praga (1934) pe baza activităţii ştiinţifice recunoscute şi a

comunicărilor prezentate este ales ca reprezentant al României în Asociația Internațională de Psihologie Aplicată pentru specialitatea Psihologie pedagogică (preşedinte: H. Piéron, Paris) şi membru în Comitetul de conducere al acestei asociații; membru fondator (din 1944) al Sindicatelor învățământului şi responsabil cultural al Uniunii Sindicatelor Corpului didactic (1946-1948). ***Titluri academice onorifice:*** membru al Academiei de Ştiințe Sociale şi Politice a RSR; profesor universitar emerit la Universitatea din Bucureşti (1967); membru al Academiei de Ştiințe din New York (1968), pentru lucrările de psihologie matematică. În 1974 fiind membru titular al Academiei de Ştiințe Sociale şi Politice, este propus, în şedința Catedrei de Psihologie din 28 ianuarie şi apoi în 4 februarie, de către Biroul Senatului Universității, să candideze atât ca membru corespondent, cât şi ca membru plin al Academiei R.S. România. ***Activitate didactică***: slujitor devotat al şcolii româneşti mai bine de 40 de ani, ***Z.Gh.*** a fost modelul profesorului şi savantului-cercetător român preocupat cu toată ființa sa pentru formarea ştiințifică riguroasă a tinerelor generații şi aplecat cu toată forța sa creatoare spre descoperirea şi verificarea pe cale experimentală a adevărului ştiințific, contribuind substanțial la progresul gândirii psihologice şi pedagogice, dar şi a gândirii sistemico-cibernetice şi la îmbogățirea bazelor ştiințifice ale teoriei cunoaşterii. A efectuat cercetări experimentale fundamentale şi a predat decenii întregi cursurile de Psihologie experimentală, aplicată şi a muncii la Catedra de Psihologie a Universității din Bucureşti. Cursul de Psihologie experimentala ținut ***Z.Gh.*** la Univ. din Bucureşti s-a bucurat de mare apreciere şi interes din parte studenților. Cursul integra cunoştințe moderne de metodologia şi tehnologia cercetării experimentale, metode statistico-matematice, metode de psihodiagnoză etc. A fost unul dintre profesorii cei mai iubiți şi prețuiți de studenți şi colegi. În perioada 1941-1948 a condus Laboratorul de psihologie experimentală al Catedrei de Psihologie a Facultății de Filosofie a Universității din Bucureşti. Menționăm că, poate, din cauza scrupulozității şi faptului că toată viața a fost prea concentrat asupra complexelor sale cercetări experimentale, Gh. Zapan nu a reuşit să-şi adune rezultatele cercetărilor într-o lucrare unică în timpul vieții lui. Am făcut eu acest lucru în 1984 într-o monografie la care am lucrat intens peste 2 ani (Mureşan, P., 1984. *Gheorghe Zapan. Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalității*. Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti). Față de ***Z.Gh.*** s-a şi greşit. În 1950 el este pe nedrept exclus din partid, iar în 1952 retrogradat din funcția de conferențiar universitar în cea de laborant. Dar ***Z.Gh.*** a fost modelul omului de ştiință, al savantului patriot care, indiferent de evenimentele ce s-au abătut asupra lui, a rămas credincios adevărului ştiințific şi țării sale. Ulterior el a fost reabilitat profesional (1953), dobândind cele mai frumoase succese ştiințifice şi pedagogice. Astăzi, ***Z.Gh.*** este unul dintre psihologii români des citați în tratatele şi articolele ştiințifice, deşi nu întotdeauna pentru cele mai valoroase contribuții ale sale, care sunt încă puțin cunoscute. În Cursul de psihologie ținut în perioada 1940-1941 la Facultatea de Filosofie a Universității din Bucureşti îşi expune pe larg *teoria relativității sistemelor psiho-fizice în ipoteza câmpurilor somatice neomogene, teorie similară Teoriei relativității a lui Einstein din Fizică, dar aplicată la spațiul şi timpul psihic.* ***Gândire sistemic-evolutivă***

şi interdisciplinară: Z.Gh. are contribuţii importante la dezvoltarea ştiinţelor bio- şi socio-umane: biologie, psiho- şi neurofiziologie, psihologie, pedagogie, sociologie, statistică psihologică şi pedagogică, taxiologie, teoria informaţiei, cibernetica activităţilor umane şi a sistemelor evolutive calitative cu evenimente preferenţiale. Gândirea lui ştiinţifică este prin excelenţă una interdisciplinară şi sistemică. Ea a evoluat de la structuralism la sistemismul dinamico-evolutiv calitativ. ***Z.Gh.*** este un creator de ştiinţă, de teorii ştiinţifice şi metode noi, precum şi un model de gândire experimentală şi filosofică a ştiinţei. De la exerciţiu şi învăţare la relativitatea psihicului şi ipoteza câmpurilor somatice neomogene, de la legile organizării şi funcţionării creierului şi ale activităţii nervoase superioare (factori de progres, stereotip dinamic) la modelarea matematică, psihologică şi cibernetică a psihicului şi a activităţilor umane, de la organizarea formelor elementare de activitate la organizarea creierului şi a materiei în general, gândirea ştiinţifică zapaniană a evoluat spre o viziune generală unitară asupra formelor şi proceselor de organizare şi evoluţie, precum şi de dezorganizare şi involuţie a materiei, vieţii şi psihicului în Univers. Adept al gândirii sistemice în ştiinţele despre om, precum şi iniţiator al fundamentării statistico-matematice riguroase şi moderne a acestora în ţara noastră, ***Z.Gh.*** ne-a lăsat o operă ştiinţifică extrem de concentrată în idei şi plină de sensuri şi semnificaţii pentru evoluţia viitoare a ştiinţei. ***Cercetări şi contribuţii ştiinţifice:*** savant de formaţie multidisciplinară (psiholog, matematician, cibernetician, pedagog, filosof, jurist şi ofiţer de artilerie), ***Z.Gh.*** este unul dintre cei mai de seamă reprezentanţi ai psihologiei experimentale şi ai ciberneticii calitative româneşti; este întemeietorul unor noi ştiinţe şi ramuri ştiinţifice: *taxiologia* sau ştiinţa organizării şi progresului activităţilor umane pe bază de factori de progres, *cibernetica activităţilor umane şi a sistemelor evolutive calitative* cu evenimente preferenţiale (biologice, psihologice, economice, sociale), *cibernetica pedagogică, pedagogia structurală.* Totodată, ***Z.Gh.*** este creatorul unor teorii ştiinţifice cu totul originale şi de mare deschidere şi importanţă pentru cercetările fundamentale şi aplicative viitoare: *teoria orientării şi selecţiei profesionale, o nouă teorie a exerciţiului şi învăţării, teoria relativităţii sistemelor psihofizice*, a spaţiului şi timpului psihologic, *expusă în ipoteza câmpurilor somatice neomogene* (***teoria relativităţii Universului psihic, similară celei elaborată de A. Einstein pentru Universul fizic)***, *teoria introducerii factorilor de progres în sistemele evolutive calitative şi în activitatea umană, teoria factorilor de progres educativ, teoria sistemelor evolutive calitative cu evenimente preferenţiale, teoria modelării matematice şi psihologice* a profesiunilor şi activităţilor umane, *teoria negentropiei taxiologice şi structurale sau a gradului de organizare şi progres al unui sistem, teoria organizării şi evoluţiei, precum şi a dezorganizării şi involuţiei materiei în Univers, teoria psihologică a procesului de invenţie matematică, o nouă teorie a temperamentelor însoţită de o metodologie proprie de evaluare diagnostică* etc. De asemenea, el a inventat şi experimentat valoroase metode de cunoaştere şi educare a activităţii psihice şi personalităţii umane (Metoda aprecierii obiective, Metoda programării taxiologice etc.), a construit un *Sistem temperamental* cu o metodologie de diagnostic proprie, a descoperit legi fundamentale ale funcţionării psihicului (Legea intensităţii în accepţiune biofizică, o nouă lege a

memorării, legea negentropiei sau a evoluției gradului de organizare şi progres al unui sistem, legile organizării stereotipului dinamic etc.) şi verificat, corectat şi elaborat numeroase formule şi coeficienți biometrici, antropometrici şi statistici (formula structurală, formula socială, formula vitală, formula gradului de dezvoltare a vieții psihice, media aritmetică şi geometrică ponderată, formula negentropiei taxiologice şi structurale, formula legii intensității în accepțiune biofizică etc.), dovedindu-se un promotor al utilizării aparatului statistico-matematic în ştiințele despre om. Gândirea sa ştiințifică interdisciplinară a progresat de la structuralismul german (gestaltism) spre o abordare complexă, sistemic-evolutivă şi cibernetică a fenomenelor psihologice şi activităților umane. Concepția ştiințifică a lui ***Z.Gh.*** se dovedeşte actuală, modernă şi de mare perspectivă – psihicul fiind privit ca un sistem dinamic, evolutiv, care are la bază, ca sursă principală de dezvoltare, învățarea şi organizarea activității umane prin factori de progres. ***Z.Gh.*** nu este numai un ilustru psiholog experimentalist, ci şi un profund gânditor şi filosof. El a dezvoltat o viziune sistemică şi cibernetică generalizată asupra proceselor şi formelor de organizare şi de dezorganizare, de evoluție şi de involuție ale materiei în Univers, fundamentând un nou tip de cibernetică, cibernetica sistemelor evolutive calitative, şi a descoperit noi principii ale acțiunii legii unității şi luptei contrariilor în dinamica proceselor entropice şi negentropice ale acestor sisteme. După ***Z.Gh.***, modul de organizare şi de funcționare a creierului, a sistemelor dinamice corticale şi a psihicului uman reprezintă cel mai bun model de organizare eficientă a activităților umane. Aceasta este ideea de la care ***Z.Gh.*** a pornit în fundamentarea taxiologiei şi ciberneticii sistemelor evolutive calitative. Ea este de fapt ideea care stă la baza întregii sale construcții teoretico-ştiințifice. ***Principalele contribuții ştiințifice (selectiv):*** **1.** ***Verificarea, reconsiderarea şi inovarea unor formule, ecuații şi legi fundamentale ale ştiinței. Biometrie şi Antropometrie. Z.Gh.*** a supus verificării, reconsiderării şi dezvoltării o serie de contradicții, dar şi de adevăruri ştiințifice considerate ca fundamentale şi condensate în formule, teze, ecuații, principii şi legi, ocazie cu care a descoperit limitele, erorile şi inconsistența lor. Unele dintre acestea erau utilizate în ştiința din vechime, cum este cazul configurației numerelor prime, iar altele, cum sunt, spre exemplu, *formula şi legea intensității psihofizice*, deşi mai recente, de peste o sută de ani, însă nimeni până la Zapan nu intervenise în rezolvarea, verificarea şi corectarea lor. În perioada în care a activat ca profesor de pedagogie şi psihologie (1924-1934) la Institutul Național de Cultură Fizică din Bucureşti, Zapan a verificat şi a corectat pe cale experimentală şi prin măsurători directe un număr important de formule şi coeficienți biometrici şi antropometrici fundamentali: formulele lui Broca şi Bouchard privind relația dintre greutatea şi înălțimea unui individ normal, coeficientul de cefalizare a lui Dubois, formula legii intensității a lui Weber-Fechner etc. Apoi a conceput, verificat şi propus noi formule, cu un grad mai mare de generalitate şi aplicativitate: Formula generalizată care exprima relația dintre greutatea şi înălțimea unui individ normal (P = 5H-17), Formula empirică a perimetrului toracic real, Coeficientul de proporție, Formula vitală, Ecuația vitală, Probabilitatea duratei de viață a unui individ, Capacitatea vitală, Vitalitatea

probabilă, Vitalitatea maximă, Capacitatea vitală a unui grup de indivizi, *Media aritmetică şi geometrică ponderată* etc. A înlocuit formula lui Cl. Shannon pentru calcularea gradului de nedeterminare a unui sistem cu formula negentropiei valabilă pentru calcularea cantităţii de informaţie şi a gradului de organizare şi progres pentru sistemele evolutive calitative. **2. *Promotor al utilizării şi inovării aparatului statistico-matematic în ştiinţele biologice şi socio-umane, Z.Gh.*** a rezolvat limite şi contradicţii existente între formule statistice clasice (contradicţie dintre formula Bravais şi cea a lui Pearson privind calculul coeficienţilor de corelaţie), a simplificat modul de calculare a unor coeficienţi statistici (medie, variaţie medie, deviaţie standard, coeficient de variabilitate Pearson, coeficient de corelaţie Bravais-Pearson), a modificat şi generalizat formula lui Spearman şi a propus trei formule şi metode noi de calcul a coeficienţilor de corelaţie:

Formula 1: $r = \frac{\sum x\,y}{\sqrt{\sum x^2 \cdot \sum y^2}}$ sau $r = \frac{\frac{1}{2}[\sum x^2 + \sum y^2 - \sum (x-y)^2]}{\sqrt{\sum x^2 \cdot \sum y^2}}$

Formula 2: $r = 1 - \frac{\sum (x-y)^2}{2{,}4\ n}$

Formula 3: $r = = \frac{1 - \sum (x-y)^2}{n}$

Dar dincolo de noile formule ale coeficienţilor de corelaţie şi a procedeului original de rangare statistică, contribuţia fundamentală a lui ***Z.Gh.*** În statistica psihologică o reprezenta *formula structurală* (bazată pe mediile aritmetică şi geometrică ponderate) şi *formula entropiei şi negentropiei structurale*. ...

Formula structurală, $S(a \cdot g)$ $[(\ \frac{a_1 X_1 + \cdots a_m X_n}{a_1 + \cdots a_m}\ )^q \cdot X_{m+1}^{\alpha_1} X_{m+2}^{\alpha_{12}} \ldots X_n^{\alpha_{n-m}}\ ]^{Q}$

chintesenţă a gândirii lui Zapan, i-a permis trecerea de la principiul şi modelul de gândire sumativ la cel structural şi de aici la cel sistemic, integral dinamic şi evolutiv. Totodată această formulă $S = V^{f1} \cdot E^{f2} \cdot S^{f3} \cdot P^{f4} \cdot A^{f5} \cdot J^{f6} \cdot E^{f7} \cdot C^{f8} \cdot B^{f9} \cdot L^{f10} \cdot P^{f11}$

i-a permis lui ***Z.Gh.*** modelarea activităţilor umane pe baza teoriei informaţiei în scopul determinării gradului de organizare şi progres a unei activităţi sau al unui sistem. Prin cercetarea complexă a procesului dezvoltării psihice, Zapan a propus o nouă *formulă a gradului de dezvoltare a vieţii psihice* cu consecinţele ei biologice. Astfel a generalizat coeficientul de cefalizare al lui Dubois, $K = \frac{E}{P\ 0{,}56}$, prin introducerea factorului calitativ al substanţei nervoase: $K = \frac{E}{p^x}\ p \cdot q$ şi a stabilit curbele de evoluţie a diverselor însuşiri psihice de la vârsta de 7 ani până la maturitate. Prin aplicarea formulei structurale în acest caz, ***Z.Gh.*** încearcă să stabilească o lege generală a structurilor fizice, biologice şi psihologice. În încercarea sa de modelare matematică a fenomenelor sociale, ***Z.Gh.*** a cuantificat sistemul social al lui D. Gusti

prin formula socială vitală, concepând structural cei 11 factori sociali ai sistemului lui D. Gusti: în care coeficienții de structură f_1, f_2, f_3... etc., cuprind gradul de importanță al fiecărei determinante în întregul social precum şi gradul de legături reciproce dintre determinante. Determinantele sociale corespunzătoare categoriilor din sistemul lui D. Gusti sunt notate de către ***Z. Gh***. astfel: V = voința socială; E = economic; S = spiritual; P = politic; a = administrativ; J = juridic; E = etic; C= cosmologic; B = biologic; I = istoric; P = psihologic. Interesantă este şi formula relației dintre individ şi societate,

$$s = \pi \left\{ \left[\Sigma_{(x)} \right]^{\varphi x} \cdot \left[R_{(x)} \right]^{\varphi x'} \cdot \left[F_{(x)} \right]^{\varphi x^n} \right\}^{f1}$$

în care π este simbolul produsului, iar ***x*** reprezintă coeficienții de structură a determinantelor sociale, iar ***x*** reprezintă determinantele individului social ***v, e, s, p, a, j, e, c, b, i, p,*** adică: **v**oința socială, **e**conomic, **s**piritual, **p**olitic, **a**dministrtiv, **j**uridic, **e**tic, **c**osmic, **b**iologic, **i**storic, **p**sihic. **3.** ***Reconsiderarea şi şi generalizarea legii intensității (Weber-Fechner) în accepțiune biofizică, cu aplicații în Fiziologie, Psihologie şi Ştiințele fizico-chimice.*** Întrucât legea psihofizică a lui Weber-Fechner ($d\gamma = K \log \beta$), folosită în psihologie de peste 100 de ani, nu se verifica decât pentru valorile medii ale stimulilor, ***Z.Gh.*** a propus o formulă a generalizării legii intensității în accepțiunea fiziologică a lui I.P. Pavlov, precum şi a legii Weber-Fechner privitoare la raportul dintre intensitatea stimulului şi intensitatea senzației. Noua formulă se bazează pe cuceririle ştiințifice ale biofizicii şi biochimiei din acea perioadă (teoria ionică a excitației, teoria electrochimică a propagării influxului nervos, teoria potențialelor bioelectrice etc.) şi rezolvă problema relației dintre intensitatea stimulului şi intensitatea senzației pentru valorile extreme, adică pentru zonele pragurilor senzoriale absolute şi diferențiale, inferioare şi superioare, deci întregul registru de admisie-recepție senzorială:

$$Y = K \frac{\Delta X}{X} \qquad \text{(WEBER - FECHNER, 1860)}$$

$$Y = K \log \frac{(2ax+b-\sqrt{\lambda})(2ax_0+b-\sqrt{\lambda})}{(2ax+b-\sqrt{\lambda})(2ax_0+b-\sqrt{\lambda})} \quad \text{or}$$

$$Y = K \log \frac{(X+K')(X_0+K'')}{(X+K'')(X_0+K')} \qquad \text{(G. ZAPAN, 1956)}$$

Pe baza acestei formule şi verificând matematic legea Weber-Fechner pe baza teoriilor ionice a excitației, a presiunii osmotice şi a potențialelor bioelectrice, ***Z.Gh.*** generalizează legea Weber-Fechner şi *formulează legea fundamentală a intensității pe baze biofizice. Această lege generală cuprinde atât legea forței fizice a stimulilor cât şi legea forței de semnalizare* (Legea intensității stabilită pe baza teoriei ionice a excitației. „Analele Universității «C.I. Parhon» – Seria Ştiințele naturii", 1956, 10, 81-119). În continuare, ***Z.Gh.:*** a) generalizează legea clasică a presiunii osmotice în procesele ionice cu ajutorul coeficientului Van der Waals şi a coeficientului Debye şi Huckel şi *stabileşte legea presiunii osmotice în procesele ionice ale excitațiilor*: $(a_{0+} a_1 p + a_2 p^2)v = RT$, cu aplicații multidisciplinare (fizică, chimie, fiziologie, psihologie etc.); b) stabileşti *o nouă lege a pragurilor diferențiali relative* $\frac{\Delta x}{x} = Ax + B + \frac{C}{x} = f(x)$; c)

generalizează legea presiunii osmotice într-o formula experimentală făcând-o aplicabilă nu numai în ştiinţele biologice şi psihologice ci şi în ştiinţele fizico-chimice:

(pv = $\frac{nFe - z^2}{\sqrt{2\ \pi}}$) (*Bazele biofizice ale legii intensităţii aplicare în fiziologie, psihologie şi ştiinţele fizico-chimice*, „Zeitschrift für psychologie", 1963, nr. 1-2). Pentru aceste contribuţii fundamentale la dezvoltarea ştiinţei, profesorului Zapan i-a fost decernat premiul „Herder" în străinătate, iar la noi în tara, premiul „Vasile Conta" al Academiei Române. **4. *Teoria relativităţii psihice:*** ca discipol a lui Einstein, pornind de la teoria lui Albert Einstein asupra relativităţii spaţiului şi timpului fizic, pe care a aplicat-o la cazul psihicului uman, ***Z.Gh.*** a elaborat şi verificat experimental *o nouă teorie relativistă asupra timpului şi spaţiului psihologic şi, în general, a sisteme psiho-fizice pe baza câmpurilor somatice heterogene* (*Deformările psihice. Teorie relativistă a sistemelor psiho-fizice în hipoteza c âmpurilor somatice neomogene*. „Publicaţiile Institutului de Psihologie a Universităţii Bucureşti", 1935, 35 p.; *Teoria sistemelor psiho-fizice, expusă în hipoteza câmpurilor somatice neomogene. Studiu în legătură cu formarea structurilor psihice în actul intuiţiei şi al învăţării*. „Revista de filosofie", 1945, XX(1), 35-66). Prin intermediul acestei teorii, ***Z.Gh.*** dezvoltă o viziune cosmică, „universală" asupra fenomenelor psihice, cu totul originală şi unică în literatura mondială de specialitate. Astfel ***Z.Gh.*** devine întemeietorul unei „psihologii universale". Creierul uman condensează în funcţionarea sa legităţi universale. Susţinând existenţa unei anumite analogii între principiile de organizare ale Universului şi cele ale creierului – ca microcosmos, această teorie explică deformaţiile psihice care apar în iluziile optico-geometrice (deformaţii perceptive optico-spaţiale), iluziile temporale (deformaţii de percepţie a timpului), auditive, tactile etc., precum şi structurările şi restructurările psihice care apar în percepţie, învăţare, gândire etc. ca rezultate – în cadrul sistemelor psiho-fizice respective – a unor câmpuri eterogene, prin analogie cu deformaţiile din teoria relativităţii a lui A. Einstein. Deformările psihice dispar prin procesul de învăţare, conceput ca un proces organizator care duce în acelaşi timp la omogenizarea condiţiilor externe şi interne. În activităţile de muncă bine organizate *timpul subiectiv şi cel fiziologic încetinesc*. Prin urmare oamenii care desfăşoară activităţi bine organizate rămân mai „tineri" din punct de vedere psihologic şi fiziologic decât cei ce prestează activităţi dezorganizate, *negentropice*, în care timpul subiectiv de muncă devine mai mare decât cel obiectiv. Încercând să explice deformările psiho-fizice (iluzii optice, constante perceptive, învăţare, exerciţiu etc.), ***Z.Gh.*** a emis pentru prima dată în psihologie *ipoteza neomogenităţii câmpului somatic* în care au loc procesele psihofizice respective plecând de la ideea câmpurilor neomogene, bine cunoscută la acea dată în fizică şi aplicată în studiul fenomenelor fizice îndeosebi de către teoria relativităţii. Pe baza ipotezei neomogenităţii şi a relativităţii în procesele somatice, ***Z.Gh.*** dă o nouă explicaţie unor fenomene neînţelese mulţumitor până la acea dată în psihologie: iluziile optico-geometrice, constantele psihice de mărime, de formă, distanţă şi de culoare a obiectelor, percepţia mişcării, profunzimii, a spaţiului şi a timpului, învăţarea şi exerciţiul, mecanismul inteligenţei şi al viselor. Tot pe baza acestei ipoteze, ***Z.Gh.*** şi-a construit *teoria sistemelor psiho-fizice în ipoteza câmpurilor*

somatice neomogene, pe care dacă o studiem cu atenţie, constatăm în mod uluitor, că prin importanţa, valoarea ei ştiinţifică şi prin modul original de explicare a unei game variate şi complexe de fenomene psihice, este o teorie nu numai superioară, ca putere de explicare şi de generalizare ştiinţifică, tuturor celor mai actuale şi moderne teorii ştiinţifice despre aceleaşi categorii şi fenomene psihice, ci şi o adevărată *revoluţie în psihologie* (ca şi în ştiinţele biologice şi socio-umane, în general), „o revizuire a psihologiei cu perspective de interpretări noi şi unitare". Constantele perceptive (de spaţiu, mărime, formă, timp, mişcare, culoare etc.), deformările spaţiale, în cazul iluziilor optico-geometrice, sau deformările timpului, precum şi structurările şi restructurările psihice în percepţie, învăţare, gândire etc. au la bază apariţia, în cadrul sistemelor psiho-fizice respective, a unor câmpuri neomogene analoage câmpurilor şi deformărilor din teoria relativităţii a lui Einstein. Spre exemplu, în condiţiile perceperii unei iluzii optico-geometrice, în care un segment de dreapta se contractă, se produce totodată şi o încetinire a timpului subiectiv. Plasând în interiorul acestei figuri o hârtie colorată, galbenă sau portocalie, se constată modificarea culorii spre roşu. Acest experiment coincide, prin analogie, cu celebra anticipaţie făcută de Einstein în teoria relativităţii şi confirmată prin spectroscopie că culorile emanate de la soare sau de la stele (corpuri gravitaţionale puternice) şi percepute pe pământ tind să-şi deplaseze liniile spectrale spre roşu. În mod similar, cum în fizica relativistă timpul încetineşte în câmpurile gravitaţionale puternice pentru observatorul care priveşte fenomenele dintr-un punct al lumii cu câmp de gravitaţie mai slab, în psihologie timpul perceput intens şi continuu („plin"), spre exemplu reprezentat prin durata unui ton puternic, pare, subiectiv, fenomenal, mai scurt decât timpul gol, determinat prin două limite acustice. Cum în fizica relativistă dimensiunile par mai mari în câmpurile gravitaţionale slabe percepute din puncte situate în câmpuri gravitaţionale puternice şi invers, la fel şi în psihologie, spre exemplu, un cerc alb pe fond negru este perceput ca fiind mai mare decât un cerc negru de aceeaşi dimensiune perceput pe fond alb. În fizica relativistă, viteza pare mai mare în câmpurile gravitaţionale slabe şi invers, iar în cazul psihicului uman, o aceeaşi viteză a unui corp este percepută ca fiind mai mare în întuneric decât în lumină. **5. *Metoda aprecierii obiective – un procedeu universal de cunoaştere, evaluare şi clasificare pe bază de„ierarhizări ponderale" ale lucrurilor şi fenomenelor (biologice, psihologice, pedagogice, economice, sociale, de organizare şi conducere etc.). Z.Gh.*** a conceput, experimentat şi testat o metodă de diagnostic psihologic şi de educare a capacităţii de inter-evaluare şi cunoaştere obiectivă a însuşirilor şi performanţelor umane: *Metoda Aprecierii Obiective* (1933, 1937-38, 1957) (*Beziehungen zwischen den Unterrichtsfächern in der höheren Schulen und Folgerungen für die Schulorganisation* (*Relaţii între diferitele obiecte de studiu în liceu, cu concluzii asupra organizării învăţământului secundar*. „Psychotechnische Zeitschrift", 1933, B. 8; *Metoda aprecierii obiective*. „Analele româno-sovietice, Seria Pedagogie-Psihologie", 1957, XI(3), pp. 57-87). Această metodă, simplă dar ingenioasă, i-a adus mare succes şi popularitate ştiinţifică autorului, fiind cea mai cunoscută şi utilizată dintre toate creaţiile sale ştiinţifice. Este o metodă de cunoaştere a personalităţii şi de educare a

capacității de apreciere obiectivă a însuşirilor şi performanțelor umane şi a fost prezentată pentru prima dată la Congresul internațional de psihotehnică de la Viena, din 1937. Prin modul original de construcție şi validare se deosebeşte de *metoda evaluării* (*rating method*), cunoscută în literatura anglo-saxonă, de testul sociometric (Moreno, 1934) şi de tehnicile de scalare, precum şi de „pretinsele" ei forme precedente – *metoda de apreciere a elevilor prin ei înşişi* a lui I. Găvănescul (V. Pavelcu, 1938) şi *metoda fişei individuale*, elaborată de Em. Brîndza (D. Muster, 1937). Metoda aprecierii obiective a fost elaborată înaintea testului sociometric al lui J.L. Moreno (*Sociométrie*, Paris, PUF, 1970), cu care corelează parțial (A. Neculau, 1970), a metodei autoevaluării a lui Freinet (*L'auto-évaluation des résultats*, în „Éducateur", 6, 1965) şi înaintea tehnicii inter-evaluării în grup a lui R.F. Bales (*Personality and interpersonal behaviour*, 1971). Metoda are la bază un procedeu simplu: tendința spontană a oamenilor de a-şi aprecia valoric între ei, pozitiv sau negativ, prin ierarhizări, nivelul însuşirilor şi al performanțelor lor, precum şi intensitatea şi calitatea raporturilor lor cu mediul fizic şi social în care trăiesc. În câmpul ştiinței *metoda aprecierii obiective* deschide o direcție metodologică nouă de evaluare în psihologie (mult controversată în acea perioadă de invazie a procedeelor psihotehnice), ea fiind extinsă apoi într-o *metodologie generală de apreciere şi clasificare a lucrurilor şi fenomenelor sau de determinare a ponderii evenimentelor preferențiale în sistemele evolutive calitative*. Această metodă constă într-o diagramă cu dublă intrare în care se listează pe verticală membrii unui grup pe care vrem să-l cunoaştem şi pe orizontală, trăsăturile de personalitate pe care vrem să le evaluăm. Fiecare membru al grupului este rugat să specifice – în ordine descrescătoare, primii cinci şi ultimii cinci membri ai grupului, pe cei mai buni şi pe cei mai slabi pentru fiecare trăsătură de personalitate care este evaluată. Prin repetarea evaluărilor se poate obține o imagine corectă, asemănătoare cu cea obținută prin testele de personalitate. Deci metoda are o funcție diagnostică şi formativă. Avantajul acestei metode constă şi în faptul că se pot evalua în scurt timp un număr mare de trăsături sau tendințe de personalitate. Metoda are un sistem de cuantificare a evaluărilor şi este aplicabilă pentru aprecieri obiective în şcoală, industrie, armată, precum şi în domeniile ştiințelor sociale, ştiințelor naturii, artei, Filosofiei. Pe baza acestei metode, ***Z.Gh.*** a construit un *sistem temperamental original* împreună cu modalitățile specifice de diagnosticare. **6. *Modelarea matematică a psihicului şi a activităților umane şi dezvoltarea ciberneticii sistemelor evolutive calitative (biologice, psihologice, pedagogice, economice, sociale) cu evenimente preferențiale***. ***Z.Gh.*** este după Şt. Odobleja *al doilea mare pionier al ciberneticii româneşti şi unul dintre pionierii ciberneticii mondiale*, depăşind stadiul ciberneticii cantitative a sistemelor fizice şi tehnice şi creând *un nou tip de cibernetică, o cibernetică calitativă.* El *a dezvoltat o viziune cibernetică generalizată (asupra marilor forme de organizare ale materiei) fundamentând un nou tip de cibernetică, o cibernetică calitativă – cibernetica sistemelor evolutive calitative (biologice, psihologice, pedagogice, economice, sociale etc.) cu evenimente preferențiale şi cibernetica activităților umane*. În acest sens, având la bază o riguroasă formație matematică, ***Z.Gh.*** a revăzut formula lui Cl. Shannon (1948)

(H = $\frac{n}{p_i}$ log p_1, i = 1); H = – $\sum_{i=1}^{n} p_i \log p_i$) care nu indică gradul de organizare al unui sistem, aşa cum se crede şi azi, ci, în biți, gradul său de incertitudine şi care nu este aplicabilă decât sistemelor fizice, sumative, fiind neadecvată sistemelor evolutive calitative, sinergetice. Pornind de la aceste limite şi de la modelul de organizare a creierului şi activității psihice umane, dar şi de la lucrarea experimentală a Ursulei Şchiopu (*Dezvoltarea operativității gândirii copilului de la 7-11 ani*, 1966), ***Gh.Z.*** *a creat formula negentropiei taxiologice şi structurale pentru determinarea cantității de informație, respectiv a gradului de organizare şi progres al sistemelor evolutive calitative* (biologice, psihologice, pedagogice, economice, sociale):

H′ (H) = $\left[\frac{p-0,5}{p-0,5}\ (1-H)+1\right] \log_2 (n+1)$

(*Cibernetica activităților umane dezvoltate şi expuse pe baza principiilor de organizare a sistemelor dinamice corticale, cu modelare psihologică şi matematică şi cu aplicații*. „Analele Universității Bucureşti – Seria Ştiințe sociale – Filosofie", 1964, XIII, pp. 111-129). Prin sistemele evolutive cu evenimente preferențiale, ***Z.Gh.*** înțelege orice sisteme (biologice, psihologice, educaționale, sociale etc.) care, prin evoluția lor naturală, îşi schimbă structura sau gradul de organizare şi progres. Alte contribuții cu totul originale şi fundamentale ale lui ***Z.Gh.*** la dezvoltarea ciberneticii sunt: aplicarea ciberneticii sistemelor evolutive calitative în procesul de învățământ şi de învățare şi dezvoltarea pe această bază a unei noi ramuri a ciberneticii, *cibernetica pedagogică*, precum şi a unei noi metode de programare a învățării, *metoda programării taxiologice* (1966-1969); extinderea teoriei informației în problema determinării gradului de organizare şi progres al sistemelor evolutive calitative (biologice, psihologice, pedagogice, sociale) (1968-1969); stabilirea modalităților de ponderare a evenimentelor preferențiale în pedagogie şi psihologie, şi, în genere, în sistemele evolutive calitative (1970); aplicarea teoriei lanțurilor cu legături complete în procesul învățării şi, în genere, în sistemele evolutive cu evenimente preferențiale (1971); modelarea activităților profesionale în domeniul tehnicii (1971) etc. Fundamentale şi inedite sunt totodată contribuțiile lui ***Z.Gh.*** la dezvoltarea *teoriei informației, aplicată în mod complex şi creator la procesele de învățare*, pe baza cuceririlor statisticii, teoriei probabilităților şi proceselor stohastice, precum şi a teoriei lanțurilor cu legături simple Markov şi a teoriei lanțurilor cu legături complexe Onicescu-Mihoc. În concepția lui Zapan, sistemele evolutive cu evenimente preferențiale (biologice, psihologice, educaționale, sociale etc.) îşi schimbă, prin evoluția lor naturală, structura şi gradul de organizare şi progres. Se poate opera cu lanțurile Markov simple dacă atribuim o valoare definită probabilității trecerii sistemului de la o stare la alta. Dar dacă tranziția într-o altă stare depinde direct de toate stările anterioare, aşa cum se întâmplă în cazul învățării, atunci trebuie să utilizăm lanțurile Mihoc-Onicescu cu legături complete. Prin modelarea matematică a activității de învățare a dezvoltat o nouă viziune în teoria informației asupra entropiei şi informației, stabilind totodată şi o nouă formulă matematică a procesului de învățare ca

sistem şi a calculării gradului de organizare şi progres al unui sistem. Plecând de la formula entropiei informaționale a lui Shannon, pe care o consideră inaplicabilă la procesele evolutive cu evenimente preferențiale, cum este procesul învățării, unde există un progres, ***Z.Gh.*** introduce noțiunea de *negentropie (H')*, care exprimă gradul de organizare şi progres. Ca atare, cibernetica şi teoria informației îi permit lui ***Z.Gh.*** să se apropie de o abordare matematică a procesului învățării. Pe ramura ascendentă a curbei entropiei, în cursul exercițiului unui proces de învățare, privim începutul organizării procesului învățării, în timp ce pe ramura descendentă trebuie să privim procesul desăvârşirii organizării. Această idee l-a orientat pe Zapan spre dezvoltarea formulei negentropiei taxiologice în scopul determinării gradului de organizare şi progres şi a cantității de informație în cazul sistemelor funcționale evolutive cantitative cu evenimente preferențiale. Astfel, pornind de la limitele formulei entropiei H, stabilită de Shannon în 1948 ($H = - p_1 \log p_1 - p_2 \log p_2 - ... - p_n \log p_n$), care rezolvă problemele informației şi ale organizării numai pentru sistemele fizice, ea neputând fi aplicată în cazul sistemelor evolutive calitative (biologice, psihologice, pedagogice, sociale), unde ar duce la rezultate absurde (pe măsură ce se realizează progresul maxim de învățare, conform formulei lui Shannon, entropia devine maximă), Gh. Zapan (1964) a elaborat o nouă *formulă*, prin care extinde teoria informației şi pentru sistemele evolutive calitative. Este vorba tocmai de *formula negentropiei taxiologice H'* pentru *determinarea cantității de informație şi a gradului de organizare şi progres* al unui sistem dinamic evolutiv cantitativ, ca de exemplu, un proces de învățare etc., cu *n* evenimente preferențiale, plus un eveniment nepreferențial:

$$H' = [\frac{p-0,5}{|p-0,5|}(1 - H) + 1] \log_2 (n + 1) = H'(H) \text{ (Zapan, 1967)}$$

$$H(X) := -\sum_{x \in X} p(x) \log p(x) = E[-\log p(X)] \text{ (Shannon, 1948)}$$

în care H este entropia informațională după Shannon. Cu ajutorul formulei negentropiei (H') se poate calcula cantitatea de informație dată în timpul învățării (evenimentele fiind considerate independente), precum şi gradul de organizare şi progres al unui sistem evolutiv, cu *n* evenimente (cum este procesul învățării). În ultimul caz, ***Z.Gh.*** distinge mai multe variante: cazul unui sistem cu evenimente preferențiale şi cu evenimente nepreferențiale (unul sau mai multe evenimente preferențiale şi nepreferențiale), cazul unui sistem în care toate evenimentele sunt preferențiale. În calculul gradului de organizare şi progres (H'), probabilitatea medie a evenimentului preferențial se determină pe baza formulei structurale, reprezentată sub forma unei medii geometrice ponderate a celor două categorii de evenimente. În acest fel, el a stabilit că, odată cu creşterea entropiei H până la valoarea ei maximă, în aceeaşi măsură creşte şi gradul de organizare şi progres H' al procesului evolutiv. Când entropia H începe să descrească, dincolo de valoarea ei maximă, gradul de organizare şi progres H' al procesului evolutiv creşte până la valoarea ei teoretică maximă. Astfel, spre exemplu, dacă în învățarea unei activități se porneşte de la un grad foarte mic de organizare şi progres H' al activității, atunci, pe măsură ce

gradul de organizare creşte, prin învățare şi exercițiu, în aceeaşi măsură entropia $H \log_2 (n + 1)$ (adică incertitudinea, dezordinea, haosul) creşte, devenind maximă cu valoarea teoretică de $\log_2 (n + 1)$ biți (un bit), pentru $p = 0,5$. Pentru cazul valorilor lui p mai mari decât 0,50, mergând spre 1, gradul de organizare şi progres H' creşte tinzând spre valoarea maximă de 2 biți. În acelaşi timp, entropia H scade, tinzând spre zero. Descoperirea acestei legități reprezintă o contribuție fundamentală a lui Zapan la dezvoltarea ştiinței. El demonstrează că *în procesul învățării, ca şi în cazul oricărui sistem evolutiv calitativ cu evenimente preferențiale, entropia şi organizarea (negentropia), adică dezordinea şi ordinea se dezvoltă la început în unitate (unitatea contrariilor) şi se manifestă totodată ca o luptă a contrariilor.* Procesul ca atare este reprezentat sub forma următoare:

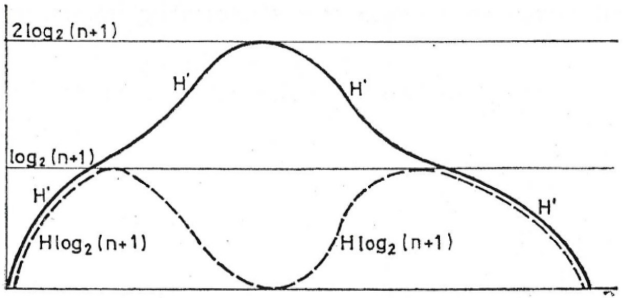

Fig. 1 – Desfăşurarea în timp, sub forma evoluției, a unui sistem evolutiv H' cu *n* evenimente preferențiale (biologic, psihologic, pedagogic, social, politic, economic etc.).
Curba $H \log_2 (n +1)$ reprezintă evoluția entropiei taxiologice a sistemului (entropia corespunzătoare gradului de organizare şi progres).

Gradul de organizare şi progres *H'* al unui sistem evolutiv cu evenimente preferențiale este calculat de către Zapan şi în funcție de *formula energiei informaționale (E),* stabilită de O. Onicescu:

$E = p_1^2 + p_2^2 + \cdots . p_n^2$ (O. Onicescu, 1966)

$H'(E) = [\frac{p-0,5}{|p-0,5|}(2E - 1) + 1] \log_2 (n + 1)$ (Gh. Zapan, 1967)

Un alt ansamblu de concepte, împreună cu formulele corespunzătoare construite de către Zapan (1966), sunt cele de *entropie structurală H (E, E') şi negentropiei structurale H'' (E-E') privind diferența de structură dintre două experiențe sau două sisteme diferite, E şi E'. Formula negentropiei structurale:*

$$H'' = (E - E') = \sum_{i=1}^{i=n} \frac{\pi_i - 0,5}{|\pi_i - 0,5|} (1 + \pi_i \log \pi_i + \pi_i' \log \pi_i') + n$$

prezintă largi posibilități de aplicație, deoarece permite compararea structurii a două experiențe sau sisteme analoage (procese sau activități realizate de indivizi sau grupuri diferite, sau în diferite stadii ale procesului de evoluție biologică, ori ale procesului de învățare), sau a două sisteme din domenii diferite (fizic, biologic, psihologic, social) care prezintă între ele unele analogii; de asemenea, între structura unui anumit sistem şi structura modelului corespunzător acelui sistem. Deşi puțin

cunoscută, concepția cibernetică al lui ***Z.Gh.*** este complexă şi de mare perspectivă pentru progresul ştiinței. El a dezvoltat o *viziune cibernetică generalizată* asupra tuturor formelor de organizare ale Materiei în Univers, ale creierului şi psihicului uman ca modele de organizare ale materiei ajunsă la cel mai înalt grad de evoluție în Universul cunoscut de noi. ***Z.Gh.*** a căutat o viziune integratoare asupra mişcării materiei nevii, vii şi superior organizate (creierul) în Univers. **7. *Un nou sistem temperamental.*** Încă din 1940 pe Zapan l-a preocupat problema unei sinteze sistematice a teoriilor constituționale şi psihologice despre temperamente, atât în scopul dezvoltării unei concepții noi, integral-dinamice şi sistemice asupra temperamentului, cât şi în cel al stabilirii unui procedeu corespunzător de diagnosticare. Inițial a încercat chiar şi o modelare matematică prin stabilirea unei formule a temperamentului (1940). După mai bine de 34 de ani de cercetări experimentale asupra psihicului şi activităților umane, vechea preocupare a autorului s-a materializat într-o teorie sistematică şi globală, originală, asupra temperamentului şi modalității lui de diagnosticare: The Temperament System and its Diagnosis. „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 1974, 18(2), 109-117. Astfel, pornind de la sintetizarea tuturor teoriilor şi tipologiilor constituționale şi psihologice cunoscute asupra temperamentelor (Kretschmer, Jaensch, Klages, Jung, Heymans, Wiersma, Pavlov), ***Z.Gh.*** dezvoltă o abordare nouă, sistemică a temperamentului uman, conceput ca un ansamblu ierarhizat, specific pentru fiecare individ în parte, de subsisteme corespunzătoare dominantelor precizate de diferitele teorii temperamentale. Subsistemele sistemului temperamental uman sunt ierarhizate pe 4 niveluri: motor general (de activitate), afectiv, perceptivimaginativ şi mental (al gândirii). Fiecare nivel se caracterizează prin indicii temperamentali: forță, echilibru, mobilitate, persistență, tonus afectiv (stenic sau astenic) şi direcție (extravertit sau introvertit). Pentru a determina temperamentul unui subiect, trebuie să se determine cantitativ, pe o diagramă, pentru fiecare nivel, gradul de manifestare a factorilor temperamentali. Principiul de evaluare este de fapt cel care stă şi la baza *metodei aprecierii obiective.*

Schema trăsăturilor de temperament

(Cuprinde şi răspunsurile cu simbolurile corespunzătoarea celui examinat)

	1	2	3	4	5	6	
Nivel mental	+	+	+	+	+	e	d
Nivel perceptiv-imaginativ	+	–	+	+	–	(e i)	c
Nivel afectiv	+	–	(+ –)	+ –	–	i	b
Nivel motor-general (de activitate)	+	+	–	+	(+ –)	e i	a
	Forță (intensitate)	Echilibru	Mobilitate	Perseverență	Tonus afectiv (stenic, astenic)	Direcție (extrovertit, introvertit)	

Scheme of temperament traits
(Answers and related symbols of the subject are included)

	1	2	3	4	5	6
Mental level	+	+	+	+	+	e
Perceptive - imaginative - level	+	-	+	+	-	(e i)
Affective level	+	-	(+ -)	+ -	-	i
General motor level (activity)	+	+	-	+	(+ -)	e i
	Force (intensity)	**Equilibrium**	**Mobility**	**Persistency**	**Affective tonus (sthenic, ashtenic)**	**Direction (Extrovert, introvert)**

Sistemul temperamental elaborat de Zapan cuprinde toate tipurile şi nuanţele temperamentelor cunoscute. Sistemul temperamental este, de asemenea, însoţit de o formulă structurală a temperamentului: $T = 13{,}3 \sqrt[8]{x.x'x'' * y.y'y'' * z.z'}$

8. ***O nouă teorie a orientării şi selecţiei profesionale.*** În calitatea sa de reprezentant al structuralismului german, ***Z.Gh.*** a elaborat – în 1930 – *o nouă teorie a îndrumării şi selecţiei profesionale pe baza formulei structurale* prin care a înlocuit principiul sumativ al mediei aritmetice a abilităţilor, care fusese folosit până atunci, cu un principiu structural, bazat pe *media geometrică ponderată*, care măreşte substanţial valoarea prognostică a diagnosticului psihologic al bateriilor de teste de capacitate (*Die Matematische-Statistische Theorie der Berufsbereitung und der Eignungsprüfung*. Comunicare ca disertaţie preliminară a tezei de doctorat în cadrul Institutului de Psihologie al Universităţii din Berlin, 1930, februarie 12, 19 şi 26; *Teoria orientării şi selecţiei profesionale*. „Revista de filosofie", 1930, XV(4), 449-474). Prin intermediul *mediei geometrice ponderate* pe care o sugerează pentru calculul abilităţilor necesare pentru o anumită profesie, ***Z.Gh.*** elimină erorile care s-au făcut până atunci – în sensul că lipsa abilităţii esenţiale pentru o anumită profesie, de exemplu vederea, în cazul unui şofer, a avut o influenţă redusă asupra mediei aritmetice a abilităţilor, ducând la erori în diagnosticul de orientare şi orientare profesională. Totodată ***Z.Gh.*** a stabilit posibilităţi de previziune a evoluţiei potenţialului aptitudinal bazate pe conceptul de probabilităţi subiective. Dar formula structurală nu numai că a determinat o reorientare a metodologiei diagnosticului psihologic, ci i-a permis lui Zapan să dezvolte teoria cibernetică a sistemelor evolutive calitative şi evaluarea diferită a acestora. Astfel, el a elaborat trei categorii ale formulei structurale, concepute ca o medie ponderată a determinanţilor corespunzători evenimentelor preferenţiale ale unui sistem (*Modelarea matematică a activităţilor umane şi a proceselor*

de evoluţie. „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 1966, 10(1), 59-73): a) media ponderată aritmetică a determinanţilor, corespunzătoare evenimentelor preferenţiale, aplicabilă structurilor fizice, cantitative ale sistemelor care funcţionează pe principii sumative: $x = \frac{a_1 x_1 + a_2 x_2 + \cdots + a_m x_m}{a_1 + a_2 + \cdots + a_m}$

b) media ponderată geometrică a determinanţilor aplicabili structurilor calitative ale sistemelor, nesumaţională, esenţială: $G = X_1^{1} * X_2^{2} \ldots X_m^{m}$

c) media ponderată aritmetico-geometrică a determinanţilor în cazul structurilor intermediare ale sistemelor:

$$S_{(a,g)} = \left(\frac{a_1 x_1 + a_2 x_2 + \cdots + a_m x_m}{a_1 + a_2 + \cdots + a_m}\right)^{q} * x_{m+1}^{a_1'} * x_{m+2}^{a_2'} \ldots x_n^{a_{n-m}'}$$

În psihotehnica şi în orientarea şi selecţia profesională, ***Z.Gh.*** a introdus o nouă viziune prin: construirea unei teorii originale a orientării şi selecţiei profesionale, elaborarea şi experimentarea în şcoli, împreună cu C. Narly, a unei noi Fişe psiho-pedagogice, elaborarea unui ansamblu de monografii profesionale pentru armată, aplicarea metodei aprecierii obiective în orientarea profesională a elevilor şi elaborarea „Foii de observaţie a clasei" cu 40 de însuşiri necesare pentru preorientarea şi orientarea profesională, analiza psihologică a profesiunilor şi modelarea matematică, cibernetica, pe baza teoriei informaţiei şi a teoriei lanţurilor cu legături complete (Onicescu-Mihoc), a orientării şi selecţiei profesionale. **9. *Fondator şi creator al unei noi discipline ştiinţifice: Taxiologia – sau ştiinţa organizării activităţilor umane pe baza factorilor de progres. Teoria şi sistemul factorilor de progres. Z.Gh.*** poate fi considerat unul dintre întemeietorii ştiinţei organizării activităţilor umane, managementul, alături de F.W. Taylor, F. Fayol, G. Elton Mayo, Peter Drucker etc. Plecând de la necesitatea unei asemănări între sistemul de organizare al creierului şi cel al activităţii umane, ***Z.Gh.*** a formulat, în 1940, *taxiologia –ştiinţa organizării activităţii umane (muncă, învăţare, concepţie şi creaţie, conducere, organizare, apărare militară etc.) pe baza modelului de organizare a activităţii psihic*e *prin introducerea factorilor de progres* (Introducere în ştiinţa organizării şi a criticei. „Revista generală a învăţământului", 1941, XXIX(3-4), 111-137). Asemenea multor teorii şi idei ale sale, „ştiinţa organizării şi a criticei", precum şi teoria „factorilor de progres, structurali sau de organizare" îşi au originea în teza sa de doctorat *Uebbarkeit verschiedener Aufgaben. Ein Beitrag zur Psychologie der Lern – und Uebungsvorgänge* (*Exercitabilitatea unor teme. Contribuţii la psihologia proceselor de învăţare şi exerciţiu*; referenţi: prof. W. Köhler şi H. Rupp; publicată „Psychotechnische Zeitschrift", 1932, Heft 3 und 4). Organizarea este abordată din perspectiva structuralistă ca factor de progres social pornind de la condiţiile perfecţionării activităţii în procesul psihologic al învăţării şi exercitării ei. ***Z.Gh.*** identifică pe cale experimentală şapte condiţii de progres care asigură o mai bună structurare sau organizare a activităţii şi pe care le denumeşte „factori de progres, structurali sau de organizare": 1. sprijinirea activităţii pe organizări obiective şi cvasiobiective; 2. constantă în principii şi metodă în decursul evoluţiei activităţii; 3. coordonarea părţilor; 4. subordonarea părţilor în întreg; 5. sensul şi rostul activităţii; 6. înlocuirea normelor şi a procedeelor abstracte

prin procedee intuitive; 7. eliminarea părților neesențiale şi punerea în valoare şi ierarhizarea celor esențiale. Aceşti factori de progres, consideraţi atât condiţii de realizare a unei bune organizări, cât şi „norme pentru o critică obiectivă a lucrurilor şi a fenomenelor", au fost aplicaţi în analiza şi aprecierea gradului de organizare a activităţii din variate domenii: şcoală, artă, ştiinţă, Filosofie, administraţie, industrie, transporturi, organizarea statului. Astfel, Zapan schițează *o teorie generală a acțiunii eficiente şi o metodologie de control şi evaluare* a acestei acțiuni cu ajutorul factorilor de progres. În plus, pentru educarea indivizilor în spiritul acțiunii eficiente propune o *pedagogie structurală.* În elaborarea acestei pedagogii, autorul pleacă de la ideea că problema centrală a educației şi, ca atare, a pedagogiei, este problema învățării şi a exercițiului. Ulterior el va concepe şi experimenta o *metodă a programării structurale sau taxiologice a învățării.* Continuând cercetările experimentale asupra factorilor de progres timp de peste 40 de ani (1930-1970), ***Z.Gh.*** identifică peste 70 de factori de progres specific procesului muncii şi organizării. Aceşti factori de progres sunt diferențiați, inter-relaționați, ierarhizați şi ponderați prin diferite procedee concepute de autor şi sunt văzuți ca elemente sau condiții ale organizării unei structuri sau ale evoluției unui sistem, activitate, fenomen proces etc. Astfel, Zapan schițează o metodologie generală de evaluare a fenomenelor din natură, societate, ştiinţă, artă, Filosofie, precum şi a fenomenelor socio-umane. Expresia concretă a acestei metodologii în psihologie este *metoda aprecierii obiective*. O etapă calitativ superioară, mult mai complexă a gândirii ştiințifice a lui ***Z.Gh.***, cu privire la ştiința organizării activităților umane pe baza factorilor de progres, o reprezintă *depăşirea structuralismului şi dezvoltarea gândirii sale sistemice şi evolutive,* prin elaborarea, începând din 1964, a unei noi cibernetici, cibernetica calitativă – *cibernetica activităților umane precum şi a teoriei sistemelor evolutive calitative cu evenimente preferențiale.* **10. *Taxiologia evoluției şi involuției vieții şi Universului.*** În ultima parte a vieții sale, împreună cu G. Acălugăriței, Zapan a dezvoltat la un nivel superior de generalitate două dintre disciplinele ştiințifice şi teoriile elaborate de el: taxiologia şi cibernetica sistemelor evolutive calitative. Este vorba de evoluția gândirii zapaniene spre o teorie complexă a explicării unitare şi dialectice a organizării şi dezorganizării, evoluției şi involuției vieții şi materiei în univers, a energiei şi informației în sistemele vii. Cercetând experimental pe oameni şi şobolani şi abordând filosofic şi sistemic dialectica proceselor de organizare şi de dezorganizare în ontogeneza şi gerontogeneza, a elaborat, pe baza teoriei informației aplicată la sistemele evolutive calitative, un model matematic care reflectă, într-un sistem complex, gradul de evoluție, organizare şi progres, precum şi gradul de involuție, de dezorganizare şi regres. Odată cu investigarea relațiilor care se stabilesc între diferite forme şi valori de entropie (termodinamică, taxiologică, structurală, morfogenetică, funcțională) la diferite niveluri, este cercetată în profunzime, în cadrul sistemelor, dialectica raporturilor dintre stabilitate şi instabilitate (variabilitate), dintre variațiile normale şi cele anormale, ordonate şi neordonate, evolutive şi involutive, reversibile şi ireversibile, repetabile şi irepetabile (*Dialectique du développement des processes d'organisation et de désorganisation dans l'ontogenèse et la gerontogenèse.* „Revue Roumaine de Psychologie

et de Logique", 1966, 3). În elaborarea acestei noi teorii, Zapan a plecat de la sistemul filosofic al lui V. Conta şi, mai ales, de la„teoria ondulaţiunii universale" a acestuia. **11.** ***Alte contribuţii***. Nu putem să nu amintim, măcar prin enumerare, şi alte contribuţii fundamentale ale lui Zapan la dezvoltarea ştiinţei, cum sunt: descifrarea mecanismelor psihologice ale proceselor de rezolvare a problemelor de matematici, cu implicaţiile lor filosofice şi cibernetice; rezolvarea, pe baza unei cercetări interdisciplinare fondate pe teoria psihologică a configuraţiei (*Gestalttheorie*), a unei probleme de matematică pusă pe cale empirică acum 2000 de ani de către Eratosthene şi nerezolvată încă – este vorba de problema configuraţiei numerelor prime, prin rezolvarea căreia, în perspectiva principiului conexiunii universale, Zapan precizează o serie de consecinţe filosofice şi dezvoltă o teorie psihologică a procesului de invenţie matematică; descoperirea pe cale experimentală a unei noi legi a memorării şi învăţării cu repetări concentrate şi cu repetări eşalonate; stabilirea particularităţilor manifestării contrastului simultan al culorilor în condiţiile perceperii obiectelor statice şi dinamice; dezvoltarea unei noi concepţii asupra sensului, semnificaţiei şi utilităţii jocului; numeroase şi complexe cercetări experimentale de psihologie a muncii, stabilirea unor noi metode de analiză psihologică a muncii, de însuşire a profesiilor etc. Nu putem încheia fără a aminti de contribuţiile importante ale lui Zapan în domeniul matematicii. În perioada 1913-1950 el a propus şi a rezolvat pentru „Gazeta matematică" un număr impresionant de mare de probleme de matematică. Şi nu numai atât, matematician la origine, el a dezvoltat un modern şi riguros aparat statistico-matematic al psihologiei, pedagogiei şi ciberneticii sistemelor evolutive. ***Invenţii:*** a conceput o instalaţie de laborator compusă dintr-o maşină de scris prevăzută cu contacte electrice şi o capsulă Marey dotată cu un kimograf. Instalaţia a fost concepută pentru studiul experimental al reflexelor condiţionate şi stereotipului dinamic la om. ***Premii, distincţii, decoraţii şi medalii:*** în perioada 1916-1918 participă, în calitate de ofiţer activ, pe frontul Primului Război Mondial. Este rănit în bătălia de la Mărăşeşti şi decorat pentru „reglarea tirului de artilerie în sectorul Mărăşeşti-Doaga şi baterea obiectivelor în bătălia din august 1917" cu decoraţia „Coroana României cu spade" şi panglică de Virtute Militară, în grad de cavaler (1918). I se acordă (în toamna anului 1917) „Premiul pentru lucrări de matematică aplicată la ştiinţele militare", pe perioada 1916-1917, şi îndeosebi pentru studiul *Asupra câtorva elemente de tragere* („Gazeta matematică", An XXII, nr. 4). Laureat al premiilor Herder (1963) în străinătate şi premiul ştiinţific „Vasile Conta" al Academiei R.S. România (1964) pentru lucrarea: *Bazele biofizice ale legii intensităţii şi generalizarea legii Weber-Fechner* (1960). Decorat cu Ordinul Muncii clasa a III-a (1964). Laureat al premiului de stat pentru contribuţiile la *Tratatul de psihologie experimentală* (1967). ***Participări la evenimente ştiinţifice internaţionale:*** Universitatea din Berlin, Institutul de Psihologie, 12, 19, şi 26 februarie 1930 – comunicarea *Die matematische-statistische theorie der Berufsberaitung und der Eugnungsprüfung*; Congresul internaţional de psihologie de la Graz (1932); a VIII-a Conferinţă internaţională de psihotehnică de la Praga (1934) cu comunicările: *Ueber der Aufban der Unterrichtsfächern und den höheren Schulen* (*Condiţii de învăţare şi progres în liceu din*

punctul de vedere al structurii obiectelor de învățământ) şi *Uebund mit und ohne Selbstkontrolle* (*Exercițiul cu şi fără autocontrol*); Congresul Internațional de Psihotehnică de la Viena (1935) cu comunicările: *Die psychische Entwicklung auf experimenteller Grundlage* (*Dezvoltarea psihică pe bază experimentală*) şi *Schulpsychotechnik in Romänien (Probleme de psihotehnica şcolară în România),* publicate în vol. Congresului; Congresul Internațional de Psihotehnică de la Viena (1937) cu comunicarea *Wert und Grenzen der Subjektiven Beurteilung von Fahigkeiten* (*Valoarea şi limitele determinării subiective a aptitudinilor*) în care expune pentru prima dată principiile Metodei aprecierii obiective; trimite la cel de-al XVIII-lea Congres Internațional de Psihologie (Moscova, 1966) comunicarea: *The information theory and the learning process*, care apare în volumul congresului; V-éme Congres International de Cibernetique (Namur, Belgique, 11-15 septembrie 1967) împreună cu G. Acălugăriței cu comunicările: *Entropie structurelle et gérontologie* şi *Entropie taxiologique et l'ontogenése*. ***Publicații (selectiv):* 1. *Cursuri universitare:*** *Curs de geometrie analitică* (1919). Autografia Şcoalelor de Artilerie, Geniu şi Marină, Bucureşti (litografiat), 114 p.; *Probleme de psihologie cu aplicații*. Curs litografiat, 1945-1946, Universitatea Bucureşti, ASFL 296 p.; *Probleme de psihologie. Psihologie aplicată.* Vol. II. Curs litografiat, 1947-1948, Universitatea Bucureşti, Facultatea de Filosofie şi Litere, 263 p. **2. *Publicații în colab. (studii, articole, capitole în volume):*** „Methodes pour le calcul expeditif des coefficients statistiques" (în colab. cu C. Petre-Lazăr). *L'Educateur*, Lausanne, 1931, 7 p.; *Ueber die Zuverlässigkeit von Rangplätzen* (*Asupra siguranței rangurilor de clasificare*), în colab. cu H. Rupp – Berlin. „Psychotechnische Zeitschrift", Berlin, 1935, X, Heft 1, 2, pp. 1-22; *FOV Foaie de observație vocațională, pentru liceu* (în colab. cu prof. C. Narly). „Publicațiile Institutului Pedagogic Universitar din Cernăuți", Tipografia Mitropolitului Silvestru1, 1938, 47 p.; „Diagnosticarea aptitudinilor prin teste. Instrucțiuni generale pentru aplicarea «Testelor selecționate ABC-Z», în scoală şi în armată". În colab. cu G. Bontilă şi A Chiapella. „Jurnal de psihologie militară", 1939, I(3-4), 138-153; „Deprinderile", capitolul VIII din *Tratatul de psihologie experimentală*, 1963, Bucureşti, Editura Academiei RSR, pp. 517-552 (în colab. cu P. Popescu-Neveanu, sub red. prof. Al. Roşca, lucrare colectivă căreia i s-a acordat „Premiul de stat"); „Învățarea la animalul adult şi bătrân". În colab. cu G. Acălugăriței de la Institutul de Geriatrie, Bucureşti, „Revista de psihologie", 1966, 12(2), 171-179; „Dialectique du développement des processes d'organisation et de désorganisation dans l'ontogenèse et la gerontogenèse" în colab. cu G. Acălugăriței, „Revue Roumaine de Psychologie et de Logique", 1966, 3; „Particularitățile manifestării contrastului simultan al culorilor în condițiile perceperii obiectelor statice şi dinamice". În colab. cu M. Golu. „Revista de psihologie", 1966, 12(3), 327-329; „Dialectica ontogenezei în raport cu nivelele de organizare individuală" (în colab. cu G. Acălugăriței) . „Revista de filosofie", 1967, 14(4), 417-424; „Les formes de variation dans le cadre de l'evolution et de l'involution individuelles" (în colab. cu G. Acălugăriței). „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Philosophie et Logique", 1968, 12(1), 93-96. **3. *Studii şi articole publicate în reviste de specialitate*:** *Sur les formules biométriques de Broca et Bouchard*. „Buletinul Educației Fizice", 1926,

IV(3-4), 38; *Calculul perimetrului toracic real*. „Buletinul Educaţiei Fizice", 1926, IV(5), 71-72; *Asupra coeficientului biometric al lui Pignet*. „Buletinul Educaţiei Fizice", 1926, IV(7-8), 105-106; *Curba vitală*. „Educaţia fizică", 1928, IV(9), 129-130; *Die Matematische-Statistische Theorie der Berufsbereitung und der Eignungsprüfung* (1930). Comunicare la Universitatea din Berlin, Institutul de psihologie, 12, 19 şi 26 februarie; *Teoria orientării şi selecţiei profesionale*. „Revista de filosofie", 1930, XV(4), 449-474; *Asupra unei contradicţii în teoria corelaţiilor*. „Revista de Filosofie", 1930, XV(2), 195-188*; Noi metode pentru calculul corelaţiilor în pedagogie şi psihologia experimentală*. „Educatia fizică", 1932, X(4), 54-56; *Uebbarkeit verschiedener Aufgaben. Ein Beitrag zur Psychologie der Lern – und Uebungsvorgänge* (*Exercitabilitatea unor teme. Contribuţii la psihologia proceselor de învăţare şi exerciţiu,* 1932). Teza de doctorat, referenţi prof. W. Köhler şi H. Rupp, publicată în „Psychotechnische Zeitschrift", 1932, Heft 3 und 4; *Beziehungen zwischen den Unterrichtsfächern în der höheren Schulen und Folgerungen für die Schulorganisation* (*Relaţii între diferitele obiecte de studiu în liceu, cu concluzii asupra organizării învăţământului secundar*). „Psychotechnische Zeitschrift", 1933, B(8), 101-111; „Media caracteristică". *„Educaţie fizică",* 1933, XI(1), 10-11; *„Teoria grupurilor omogene"*. „Educaţie fizică", 1933, XI(3), 49-52; *Teoria sistemelor psiho-fizice, expusă în hipoteza câmpurilor somatice neomogene. Studiu în legătură cu formarea structurilor psihice în actul intuiţiei şi al învăţării*. „Revista de filosofie", 1935, XX(1), 35-66. Lucrare apărută şi în Extras sub titlul *Deformările psihice. Teorie relativistă a sistemelor psiho-fizice în hipoteza câmpurilor somatice neomogene*. 1935, Bucureşti, 35 p., publicaţiile Institutului de Psihologie al Universităţii Bucureşti; *Formula gradului de dezvoltare al vieţii psihice şi consecinţele ei biologice.* „Revista de filosofie", 1935, XX(4), 364-381; *Formula socială.* „Arhiva pentru Ştiinţă şi Reformă Socială", 1936, XIV(II), Bucureşti, Editura Institutului Social Român, 1308-1328; *Evoluţia psihică stabilită pe bază experimentală.* „Revista de filosofie", 1936, XXI(4), 395-407; *Exerciţiul cu şi fără autocontrol în probe psihice şi sportive*. „Analele Educaţiei Fizice", 1937, VI(2), 89-108*; Diagnosticarea obiectivă a aptitudinilor pe bază de intuiţie. Un procedeu pentru Şcoala, Organizaţiile tineretului, Armata şi Industria.* „Revista de pedagogie", 1938, Cernăuţi, VIII(1), 32-65; *Wert und Grenzen der Subjektiven Beurteilung von Fähigkeiten* (*Valoarea şi limitele determinării subiective a aptitudinilor*). „Psuchotechnische Tagung", Viena, 1937 (Expune pentru prima dată principiile FOV (Foaie de observaţie vocaţională), ceea ce va denumi mai târziu *Metoda aprecierii obiective*); Configuraţia numerelor prime şi consecinţele ei filosofice, urmată de o analiză psihologică a procesului de invenţiune matematică. „Revista de filosofie", 1938, XXIII (4), 367-385; *Problema cunoaşterii semenilor în armată.* „Spirit militar modern", 1939, I(3), 13-25; *Sistematizare în teoria temperamentelor.* „Revista de pedagogie", Bucureşti, 1940, vol. X, Caietele III şi IV, 1939, şi I-IV, 1940, pp. 154-173; *Introducere în ştiinţa organizării şi a criticii.* „Revista generală a învăţământului", 1941, XXIX(3-4), 111-137; *Diferenţieri psihice între sportivi şi nesportivi cu concluzii psihologice şi pedagogice*. „Revista de pedagogie", 1941, XI(II), 164-176; *Monografii profesionale în armată. Ofiţerii de diferite arme*. „România militară", 1945, LXXXII (11-12), 56-76; *Legea intensităţii stabilităţii pe baza teoriei ionice a excitaţiei*. „Analele Universităţii C.I. Parhon – Seria Ştiinţelor naturii", 1956,

10, 81-119; *Metoda aprecierii obiective.* „Analele româno-sovietice, Seria Pedagogie-Psihologie", 1957, XI(3), 57-87; *Stereotipul dinamic la om*. „Analele româno-sovietice, Seria Pedagogie-Psihologie", 1957, XI(1), 67-95; *Corelații între aptitudinile la diferite obiecte din învățământul mediu, cu concluzii asupra organizării şcolare*. „Revista de pedagogie", 1957, VI(4), 19-33; *Aplicarea principiilor de organizare a stereotipului dinamic în psihologia muncii*. „Revista de psihologie" 1959, V(4), 7-27; *Bazele biofizice ale legii intensității şi generalizarea legii Weber-Fechner*. „Analele româno-sovietice, Seria Pedagogie-Psihologie", 1960, XIV(3), 43-62 (lucrare premiată cu Premiul ştiințific „Vasile Conta" al Academiei R.S. România; *Aplicarea legii intensității stabilită pe baze biofizice, în fiziologia activității nervoase superioare şi în psihologie*. „Analele româno-sovietice, Seria Pedagogie-Psihologie", 1960, XIV(4), 25-48; *Aplicarea principiilor de organizare a stereotipului dinamic în procesul de învățământ.* „Revista de pedagogie", 1961, X(1), 26-42; *Memorarea şi învățarea cu repetări concentrate şi cu repetări eşalonate.* „Revista învățământului superior", 1962, IV(6-7), 80-92; *Die biophysischen Grundlagen des Intensitättsqesetzes, unter Anwendung în der Physiologie, Psychologie und în den physikalisch-chemischen Wissenschaften.* În: *Zeitschrift für Psychologie mit Zeitschrift für Angewandte Psychologie und Charakterkunde*, Berlin, 1963, Heft 1-2, 59-122 (lucrare pentru care i s-a decernat autorului Premiul Herder în străinătate, iar în țară Premiul „Vasile Conta" al Academiei RSR); *Cibernetica activităților umane dezvoltată şi expusă pe baza principiilor de organizare a sistemelor dinamice corticale, cu modelare psihologică şi matematică şi cu aplicații.* „Analele Universității Bucureşti, Seria Ştiințe sociale-Filosofie", 1964, XIII, 111-129; *La cibernétique des activités humaines developpée et exposée sur la base des principes d'organisation des systhèmes dynamiques corticaux, avec des modèles psychologiques et mathématiques et avec applications*. „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 1965, 9(2), 135-152; *Mathematic Modeling of Human Activities and of Processes of Evolution*. „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 1966, 10(1), 59-73; *Dialectique du developpement des processus d'organisation et de désorganisation dans 1'ontogenèse et la gerontogenèse* (în colab. cu G. Acălugăriței). „Revue Roumaine de philosophie et logique", 1966, 10(3); *Modelarea matematică a activităților umane şi a proceselor evolutive cu specială aplicare în domeniile pedagogiei şi psihologiei*. „Revista de pedagogie", 1966, XV(5), 21-39; *Mathematic Modeling of Human Activities and of Processes of Evolution.* „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 1966, 10(1), 59-73; *Cibernetica – ştiința organizării şi conducerii, cu aplicații în procesul de învățământ şi în producție.* „Revista de pedagogie", 1967, XVI(9-10), 3-13, 15-28; *Cibernetica şi procesul învățării*. „Revista de pedagogie", 1968, XVII(10), 14-26; *Extension of Informational Theory to Evolutive Processes with Preferential Events and Especially to the Learning Process.* „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 1969, 13(2), 189-199; *Cibernetica activităților umane cu aplicații,* în *Sociologia militans*, 1969, vol. II; *Cibernétique pédagogique*. „Revue de pedagogie",1969, 3; *Cibernetica activităților umane cu aplicații*, în *Sociologia militans* vol. II *(Metode şi tehnici sociologice*), Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1969, pp. 56-100; *The Method of Objective Appreciation of Personality*. „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 1970, 14(1), 31-44; *Metoda aprecierii*

obiective a personalității, cu aplicații. „Revista de pedagogie", 1970, XIX(2), 3-15; *Orientarea, selecția şi autoorientarea profesională în perspectiva teoriei informației şi a ciberneticii*. Comunicare la *Simpozionul de psihologia muncii* organizat de Academia de Ştiinței Sociale şi Politice a R.S. România, Bucureşti, 1-2 decembrie, 1970; *Weights of Preferential Events în Psychology and Pedagogy*. „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 1970, 14(2), 109-117; *Aplicarea teoriei lanțurilor cu legături complete în procesul învățării şi în genere în sistemele evolutive cu evenimente preferențiale.* „Revista de pedagogie", 1971, XX(4), 51-58; *Application of the Theory of Chains with Complete Links to the Learning Process and în General, to Evolutive System with Preferential Events.* „Revue Roumaine de Sciences Sociales – Série de Psychologie", 1971, 15(2), 149-164. ***Relativitatea spațiului şi timpului psihologic:*** Conferința de psihologie – 1971, „Rezumatele comunicărilor", Bucureşti, 25-27 noiembrie 1971, pp. 30-31, volum editat de Academia de Ştiințe Sociale Politice, Ministerul Învățământului şi Asociația Psihologilor din R.S. România; *Configurația numerelor prime şi consecințele ei filosofice, urmată de o analiză psihologică a procesului de creație matematică.* „Analele Universității Bucureşti – Seria Psihologie", 1972, XXI, 33-49; *The Temperament System and its Diagnosis*. „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 1974, 18(2), 109-117; *Sistemul temperamental şi diagnosticarea lui.* „Revista de psihologie", 1974, XX(3), 267-275. **4.** ***Volume postume:*** *Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalității*. (1984). Monografie, ediție îngrijită de P. Mureşan. Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 528 p. ***Z.Gh.*** a publicat peste 140 de studii şi articole în reviste de specialitate în perioada 1914-1976. ***Aprecieri:*** *„Gh. Zapan a fost un model de savant-patriot, de profesor devotat învățământului şi ştiinței. Ştiința psihologică şi pedagogică vor păstra înscrise cu litere de aur în istoriile lor contribuția prof. Zapan. Pentru cei care l-au cunoscut prof. Gh. Zapan a reprezentat un model statornic prin capacitatea de creație, rezistența şi încredere, dar şi prin înțelepciune, conştiință şi bunătate"* (Comitetul de redacție al „Revistei de Psihologie", *GHEORGHE ZAPAN (1897-1976)*. Necrolog. „Revista de psihologie", 1976, 22(4), p. 455). *„**GHEORGHE ZAPAN (1897-1976),** savant român de formație pluri- şi interdisciplinară (psiholog, matematician, cibernetician, pedagog, filosof şi jurist), elev al lui Einstein, Schrödinger şi Köhler, doctor în ştiințe şi Filosofie la Universitatea din Berlin (1932), membru al Academiei de Ştiințe Sociale şi Politice din RSR şi al Academiei de Ştiințe din New York (1968), este unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai psihologiei experimentale româneşti şi – ceea ce este mai puțin cunoscut – cel care a pus bazele ciberneticii calitative pe plan mondial (a dezvoltat o cibernetică a sistemelor evolutive calitative superioară ciberneticii lui Wiener şi Shannon, care este aplicabilă cu precădere sistemelor fizice). Moment de sinteză creatoare în ştiința românească, întemeietor de noi discipline şi ramuri ştiințifice (taxiologia sau ştiința organizării şi progresului activităților umane, cibernetica pedagogică), autor al unor teorii originale şi de mare valoare pentru progresul ştiinței (teoria relativității psihice, similară teoriei relativității fizice a lui Einstein, teoria orientării şi selecției profesionale, teoria factorilor de progres, teoria negentropiei taxiologice şi structurale, teoria modelării matematice şi psihologice a activităților umane), Gh. Zapan a fost, totodată, modelul savantului patriot, care şi-a vărsat sângele în cele două războaie mondiale pentru întregirea*

neamului şi apărarea pământului românesc" (Mureşan, P. (1984). *Gheorghe Zapan. Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalităţii*. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, text pe manşeta interioară a supracoperiţii). *„Toată viața a urmărit adevărul obiectiv şi probitatea ştiinţifică, valori care l-au condus spre succesul fundamental în ştiință. Nu s-a lăsat furat de succese imediate, de publicații numeroase, de glorie trecătoare. A păşit prudent pe lespezii de bază ai ştiinței, aşezând cu tact şi pasiune altele noi, acolo unde ele lipseau, şi a dezvoltat astfel noi căi de acces spre cunoaşterea ştiinţifică. Ca cercetător, Zapan rămâne un model rar de meticulozitate, profunzime şi rigoare experimentală, un savant cu o autentică forță de argumentare a poziției şi a punctului de vedere ştiinţific. L-am cunoscut pe profesorul Zapan în ultimii săi ani de viață şi de creație ştiinţifică. Avea privirea şi auzul adâncite în timp şi în cunoaştere, tot mai slăbite, dar parcă, printr-un fascinant contrast, îşi păstra vii şi nestăpânite gândirea şi simțul investigării ştiinţifice; avea în el atâta nefinalitate şi îndoială! Pentru el psihicul rămânea o enigmă universală: descoperirea unei părți a ei împrăştia lumină şi întuneric în întregul Univers. Era soldatul ce lupta de o viață întreagă sobru şi devotat pe frontul de la porțile cunoaşterii universale... unul dintre cei mai importanți savanți români ai secolului al XX-lea, al cărui nume poate sta cu toată cinstea alături de: A. Einstein, al cărui elev a fost şi prin analogie cu teoria căruia a dezvoltat o teorie a relativității universului psihic; I.P. Pavlov, a cărui teorie i-a inovat-o din perspectiva teoriei informației şi a ciberneticii; Cl. Shannon, a cărui celebră formulă a entropiei i-a dezvoltat-o, făcând-o valabilă şi pentru sistemele evolutive calitative cu evenimente preferențiale; N. Wiener, a cărui teorie cibernetică i-a îmbogățit-o, a dezvoltat-o şi a generalizat-o în mod original, pe baza modelării psihice şi matematice a gradului de organizare şi progres al sistemelor; L. von Bertalanffy, prin crearea unei teorii generalizate a sistemelor evolutive calitative cu evenimente preferențiale (biologice, psihologice, pedagogice, economice, sociale etc.)"* (Mureşan, P. (1984). *Gheorghe Zapan. Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalităţii*. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, pp. 9-10). *„Opera ştiinţifică a profesorului Gh. Zapan reprezintă o etapă importantă în fundamentarea experimentală a psihologiei româneşti de la mijlocul secolului XX şi în evoluția ei de la structuralism şi pavlovism la o abordare integral-dinamică, sistemic-evolutivă şi cibernetică. Zapan a creat şi a fundamentat experimental numeroase teorii originale, precum şi discipline şi ramuri ştiinţifice noi: taxiologia, cibernetica activităților umane, cibernetica pedagogică, cibernetica sistemelor evolutive calitative cu evenimente preferențiale (biologice, psihologice, pedagogice, economice, sociale, politice etc.). De asemenea, acest savant român a dezvoltat o viziune interdisciplinară originală asupra ştiinței, precum şi o concepție nouă asupra organizării şi dezorganizării materiei în Univers. Cu un cuvânt, Zapan a lăsat moştenire o operă ştiinţifică complexă şi concentrată, care degajă o uriaşă forță prospectivă, deschizând largi orizonturi în foarte multe domenii ale ştiinței"*. (Mureşan, P. (1984). *Gheorghe Zapan. Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalităţii*. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, p. 97). *„Era un trup prea mic pentru un suflet aşa de mare, pe care l-am iubit din toată inima. Mă laud şi sunt foarte mândru că am fost studentului lui în perioada 1959-1961. Am avut norocul să-i audiez cursurile interactive de Psihologie experimentală şi Psihologia muncii. Un veritabil savant, cu o persuasiune înflăcărată. În picioare, la tablă, se bucura şi ardea, din ochii lui plini de lumină ne umplea de ştiință şi poezie. Ne atingea inimile şi mințile cu genialitatea sa*

şi cu umorul său fermecător. La Psihologie experimentală venea cu căţeluşa sa, Ţumpi, care auzea ultrasunetele care ţâşneau din fluierul său «fermecat». O conversaţie sau o plimbare cu acest savant erau pentru mine adevărate sărbători. Cutezanţa sa creatoare părea izvorâtă din împlinirea Sinelui. Pentru mine Gh. Zapan va rămâne o flacără vie în inima mea şi o fereastră deschisă spre infinit. Savant, creator şi om de o aleasă omenie" (Ion Mânzat).
Surse: *Gheorghe Zapan – Dosar personal*. Arhiva Ministerului Educaţiei şi Învăţământului. Accesat şi consultat de dr. P. Mureşan, octombrie 1981; Mureşan, P. (1984). *Gheorghe Zapan. Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalităţii*. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, pp. 7-97; 436-528; Comitetul de redacţie al „Revistei de psihologie" (1976). *GHEORGHE ZAPAN (1897-1976). Necrolog*. „Revista de psihologie", 22(4), 453-455; Botez, C. (1977). *Gheorghe Zapan şi psihologia experimentală în România.* „Revista de psihologie", 23(2), 243-247; Zlate M. (1985). *Gheorghe Zapan. Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalităţii (Recenzie).* „Revista de psihologie", 31(2), 157-158; Voicu, C. (1998). *Gh. Zapan, Centenar*. „Revista de psihologie", 44(1-2), 135-137; Văduva-Poenaru, I. (ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalităţi din istoria, ştiinţa şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. V (J-W). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 532-535.

ZISULESCU, ŞTEFAN (n. 21 octombrie 1907, Segarcea din Vale, jud. Teleorman – d. 1985) psiholog român, conferenţiar universitar. A urmat şcoala primară în comuna natală şi liceul la Turnu Măgurele. Licenţiat al Facultăţii de Filosofie şi Litere, Secţia Filosofie, specialitatea Psihologie, Universitatea Bucureşti (1929-1933) cu lucrarea *Cronaxia,* având coordonator pe prof. C. Rădulescu-Motru. Doctor în psihologie (1930-1938) la Berlin cu teza *Zur Psychologie der produktiven Phantasie,* susţinută la Universitatea „Av. Humboldt" din Berlin, 24 iunie 1938, cond. şt. prof. H. Rupp. Studii postdoctorale de specialitate la Viena (1944) şi Roma (1945). Elev al prof. C. Rădulescu-Motru, H. Rupp şi E. Spranger. Adept al psihologiei structuraliste. ***Ascendenţă profesională:*** bibliotecar la Biblioteca Facultăţii de Litere şi Filosofie a Universităţii din Bucureşti; şef de lucrări la Laboratorul de Psihologie al Universităţii din Bucureşti (1946-1949); profesor de liceu la Arad, Piteşti şi Bucureşti; lector la Institutul Român din Sofia (Bulgaria); lector la Academia de Comerţ Mondial şi Institutul Sud-Estic din Viena; cercetător extern la Institutul de Psihologie (1957-1959); lector univ. şi conf. univ. la Institutul Pedagogic de 3 ani din Constanţa (1964-1973). ***Afilieri profesionale:*** membru al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1967-). ***Cercetări:*** imaginaţia creatoare la preşcolari, adolescenţi, preadolescenţi şi adulţi; aptitudinile artistice; interesul tinerilor pentru anumite activităţi; stadiile dezvoltării psihice la preadolescenţi şi adolescenţi; aptitudinile speciale; formarea caracterului la adolescenţi; temperamentul; imaginaţia şi procesul creator. ***Contribuţii:*** a studiat cel dintâi imaginaţia creatoare în mod experimental în ţara noastră şi pe plan mondial stabilind fazele procesului creator (1938); prof. H. Rupp îi apreciază teza de doctorat despre imaginaţia creatoare ca fiind mai bună decât a prof. E Müller-Freinfels,

conceptul de imaginaţie fiind mai clar şi mai temeinic cercetat; a stabilit trăsăturile psihologice dominante ale adolescenţei; a cercetat şi demonstrat experimental structura complexă a aptitudinilor şi caracterului; a elaborat chestionare pentru studiul adolescenţei şi caracterului. A colaborat la revistele: „Hotarul", „Analele de psihologie", „Jurnal de psiho-tehnică", „Revista de psihologie", „Revista de pedagogie", „Tomis". ***Publicaţii:*** *Zur Psychologie der produktiven Phantasie* (1938, Berlin; teza de doctorat); *Filosofia funcţionalistă a lui H. Vaihinger* (1939); *Psihologia fanteziei creatoare* (1940); *Psihologia adolescenţei* (1942); *Adolescenţa* (1968); *Aptitudini şi talente* (1971); *Caracterul* (1978); *Psihologia creativităţii* (manuscris, 1981). A publicat 30 de studii şi cercetări. ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicţionar psihologi români*, manuscris; Negrici, E. (2008). *Ştefan Zissulescu (1907-1971).* În C. Călinescu, L.C. Lazia, ş.a., *Dicţionar de personalităţi dobrogene,* vol. III, Ex Ponto, pp. 183-184; *Ştefan Zisulescu (1907-1985).* „Revista de psihologie", 1986, 32(1), 75.

ZLATE, MIELU (n. 2 iunie 1937, Galaţi – d. 26 martie, 2006, Bucureşti) psiholog român, eminent profesor universitar specializat în psihologie socială şi organizaţională; personalitate marcantă a vieţii universitare şi psihologiei româneşti. Fondator al Şcolii româneşti de psihologie organizaţional-managerială şi reprezentant de frunte al şcolii psihologice de la Bucureşti. Absolvă şcoala elementară şi generală la Galaţi (1944-1951) şi Şcoala Medie Tehnică de Comerţ din Galaţi (1955), după care lucrează o perioadă scurtă ca tehnician contabil. Absolvent al Facultăţii de Filosofie, Secţia Psihologie, Universitatea Bucureşti (1956-1961) cu Diplomă de merit. Doctor în psihologie cu teza *Corelaţia dintre empiric şi ştiinţific în învăţare. Însuşirea conceptelor biologice,* Universitatea Bucureşti, 12 noiembrie 1969, cond. şt. prof. Gh. Zapan. Elev al prof. Gh. Zapan. ***Ascendenţă academică:*** preparator (1961-1968) la început la Catedra de Materialism dialectic şi istoric, iar din 1962 la Catedra de Psihologie; asistent univ. (1968-1971) la Catedra de Psihologie a Universităţii Bucureşti, în paralel cercet. şt. (1967-1969) la Sectorul de cercetare al Organizaţiei Pionierilor; lector univ. (1971-1990), conf. univ. (octombrie 1990 – octombrie 1992), prof. univ. titular (octombrie 1992-2006) la Catedra de Psihologie a Facultăţii de Istorie-Filosofie a Universităţii Bucureşti (devenită după 1990, Facultatea Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei). ***Poziţii management academic şi editorial:*** şef al Catedrei de Psihologie a Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Universitate din Bucureşti (1994-2006); director coordonator Program Masterat „Psihologie organizaţională şi economică" (1997-2006); secretar ştiinţific al Facultăţii de Sociologie, Psihologie şi Pedagogie; membru în Senatul Universităţii; Secretar general al Asociaţiei Psihologilor din România (1986-1989); conducător de doctorat din 1991; director al Centrului de Psihologie Aplicată (CPA) şi fondator al Departamentului de Psihologie Organizaţional-Managerială din cadrul Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei (2001-2006); director fondator şi redactor şef al „Revistei de Psihologie

Organizațională" (2001-); redactor-şef adjunct al „Revistei de psihologie" editată de Academia Română (din 1990-); membru în colegiile de redacție ale unor reviste de psihologie care apar în țară: „Psihologia Resurselor Umane" (Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca), „Revista de psihologie aplicată" (Universitatea de Vest Timişoara) etc. ***Afilieri academice:*** membru corespondent al Academiei Oamenilor de Ştiință din România; membru al Asociației Psihologilor din RSR (1964) şi în „Biroul Secției de Psihologie socială" a Asociației Psihologilor din RSR (1981). ***Titluri academice onorifice:*** în anul 2002, Universitatea de Vest din Timişoara i-a conferit titlul de *Doctor „Honoris Causa"*. ***Activitate didactică:*** model de competență, dăruire, onestitate şi inovare academică, ***Z.M.*** a scris, predat şi publicat peste patru decenii cursuri cu un înalt grad de structurare şi sistematizare epistemică. ***Z.M.*** a condus, Catedra de Psihologie a Facultății de Psihologie şi Ştiințele Educației din Bucureşti (1994-2006) şi a înființat şi coordonat două masterate în psihologie: *Psihodiagnostic şi psihoterapie şi Psihologie organizațională şi economică.* Principalele domenii de interes profesional, ştiințific şi didactic în care a excelat prin elaborarea de manuale universitare şi preuniversitare, publicarea de numeroase monografii, tratate, cărți de specialitate, dicționare etc. au fost: *Psihologia generală, Psihologie şcolară, Psihologie experimentală, Istoria psihologiei* (1961-1971); *Psihologia socială, organizațională, industrială şi managerială, Fundamentele psihologiei, Psihologia personalității* (1971-2006). S-a remarcat printr-o permanentă preocupare şi poziție de leadership de inovare didactică şi academică concretizată în elaborarea, introducere premieră în învățământul superior şi predarea de cursuri noi, moderne similare celor de la universități şi catedre de specialitate din țări avansate: *Psihologie socială şcolară* (1970-1971), *Psihologia organizațională industrială* (1971-1972, curs introdus pentru prima dată în învățământul românesc şi preluat în planurile de învățământ a universităților din țară: Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi şi Universitatea „Babeş-Bolyai"din Cluj-Napoca), *Cunoaşterea şi activarea grupurilor sociale* (1991-1992), *Psihodiagnostic organizațional* (1997-1998) – pentru masterat specializarea Psihologie organizațională şi economică, Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației a Universității din Bucureşti. Inițial aceste cursuri au fost introduse şi predate la Catedra de Psihologie a Universității din Bucureşti, iar ulterior au fost preluate şi integrate în planurile de învățământ a mai multor universități de stat şi private din Bucureşti şi din țară. A restructurat cursul de *Psihologie generală* într-o viziune modernă sub denumirea de *Fundamentele psihologiei* organizat în patru secțiuni: *Introducere în psihologie, Psihologia mecanismelor cognitive, Psihologia stimulării şi reglării comportamentului, Psihologia personalității*. În colaborare cu colegii de catedră (Paul Popescu-Neveanu, Mihai Golu, Pantelimon Golu, Emil Verza ş.a.) a elaborat şi publicat: trei manuale de psihologie pentru liceele de filologie-istorie, ştiințele naturii, artă, sanitare (1976, 1978); un manual pentru şcoli normale şi licee (1990) cu mai multe ediții revăzute şi adăugite; un manual de *Psihologia copilului pentru şcolile normale* (1991). A scris capitole şi a coordonat elaborarea a două manuale de *Psihologie şcolară*, editate de colectivul Catedrei de Psihologie a Universității din Bucureşti. ***Z.M.*** a condus cu responsabilitate şi competență peste 20 de doctorate în psihologie. A contribuit la

formarea profesională a mai multor generații de studenți preocupându-se în permanență pentru introducerea metodelor active, participative în activitatea de predare-învățare. A predat la toate cele patru secții ale Facultății de Filosofie (Psihologie, Filosofie, Sociologie, Pedagogie), la diferite Facultăți ale Universității din Bucureşti (Istorie, Matematică, Fizică), la Institutul Politehnic, Institutul de Construcții. Trata studenții cu mult respect, demnitate şi obiectivitate, dar mai ales le inspira şanse şi încredere în potențialul lor, îi asculta cu atenție şi încuraja. Fața blândă şi înaltă, dominată în permanență de un zâmbet senin şi discret al pasiunii didactice împreună cu o voce calmă îl făcea unic ca profesor. Pasionat şi dăruit profesiei o viață întreagă, soarta totuşi nu a fost generoasă cu el şi nu i-a dat nicio şansă să se bucure de anii de pensie. Ca şi prof. Horia Pitariu de la Cluj-Napoca, a plecat direct de la catedră pe drumul fără de întoarcere. ***Cercetări:*** psihologia învățării (formarea noțiunilor, studiul operațiilor gândirii), psihologia grupurilor şcolare; psihologia socială a muncii; psihologia organizațională industrială; modalități de stimulare a creativității elevilor; preocupări asupra stării şi destinului psihologiei româneşti. ***Contribuții:*** studiul aprofundat, pentru prima dată în țară, a relației dintre empiric şi ştiințific în învățare, cu implicații practice directe asupra organizării procesului de învățare; caracterizarea noțiunilor empirice şi ştiințifice, corelația dintre ele în învățare; investigarea laturii operatorii a gândirii din perspectiva sporirii eficienței operațiilor ei în procesul rezolvării problemelor; dezvoltarea psihologiei sociale generale şi a ramurilor ei aplicative (psihologie socială şcolară şi psihologia socială a muncii) în țara noastră; a militat pentru afirmarea psihologiei organizaționale ca obiect de învățământ şi domeniu de cercetare aplicativă. A propus noi modalități de determinare a „personalității interpersonale" (1981). În colaborare cu I. Mânzat, A. Neculau şi H. Pitariu a condus şi asigurat secretariatul ştiințific la patru volume de sinteze de psihologie contemporană*: Probleme fundamentale ale psihologiei* (1980), *Psihologia muncii industriale* (1981), *Psihologia educației şi dezvoltării* (1983), *Psihologie clinică* (1985). **1. *Contribuții teoretico-metodologice la afirmarea şi dezvoltarea psihologiei româneşti:*** fundamentarea teoretico-metodologică a trei ramuri ale psihologiei: psihologia şcolară, psihologia organizațională, psihologia personalității; elaborarea unor modele teoretico-explicative ale deciziei şi participării cu consecințe asupra relației dintre individ şi organizație; conceperea unui model sinteticintegrativ al personalității; conceperea a trei modele explicativ-interpretative ale caracterului (modelul balanței, modelul cercurilor concentrice, modelul piramidei caracteriale); extensia semantică a conceptului de „*mecanism psihic*" şi redefinirea obiectului psihologiei ca ştiință; dezvoltarea conceptului aplicativ de *psihologie organizațional-managerială* şi identificare a patru nivele de analiză a acestui domeniu: individual, de grup, organizațional şi relațional (individ-grup-organizație); introducerea de capitole şi teme noi în cursul de psihologie organizațională: conflicte, negocieri, cultură organizațională; o nouă definire şi tipologizare a stilurilor de conducere; extinderea viziunii psihosociale asupra grupurilor şi organizațiilor şcolare. **2. *Metode şi tehnici de cercetare:*** conceperea şi experimentarea unor metode de cercetare şi cunoaştere a grupurilor sociale (profilul psihosocial al grupului,

autobiografia grupului, scala de evaluare a coeziunii grupului – pentru elevi şi profesori, chestionar pentru cunoaşterea grupului de tip clasă, chestionar pentru evaluarea stilului de conducere al profesorilor); elaborarea unor instrumente de analiză, evaluare şi diagnosticare a comportamentului interpersonal; o metodă de determinare a tipurilor de personalitate; o probă de cercetare şi cunoaştere a Eu-lui şi personalităţii (metoda CSE – „Cine sunt eu?"); un instrument de determinare a gradului de eficienţă a structurilor organizatorice în întreprinderile industriale. **3. *În domeniul psihologiei cognitive şi a învăţării:*** aprofundează, prin abordări şi cercetări proprii, ideile lansate în anii '70 privind specificul cognitiv al obiectelor de învăţământ, relaţia imagine-concept, relaţia informativ-operativ în învăţare cu accent pe caracterul formativ al învăţării, accentuarea caracterului operaţional al gândirii prin cercetarea operaţiilor de comparaţie şi concretizare logică; studiul în premieră în ţară a relaţiilor dintre noţiunile empirice şi cele ştiinţifice şi introducerea conceptului de abstract „intuitiv-plastic" care completează tipurile de abstract figural şi abstractul meta (abstractul abstractizărilor). **4. *În domeniul psihologiei sociale:*** a stimulat dezvoltarea abordării şi viziunii psihosociale asupra proceselor educaţionale, sociale, de muncă industrială, manageriale şi corporaţionale prin elaborarea şi introducerea în premieră postbelică a noi cursuri de psihologie socială în învăţământul universitar românesc, cursuri preluate şi introduse treptat în programa de învăţământ şi a celorlalte centre universitare din ţară: *Psihologie socială şcolară* (1970-1971), *Psihologia organizaţională industrială* (1971-1972), *Cunoaşterea şi activarea grupurilor sociale* (1991-1992), *Psihodiagnostic organizaţional* (1997-1998). A elaborat şi aplicat o serie de metode şi tehnici de cercetare a grupurilor şcolare şi sociale: profilul psihosocial al grupului, autobiografia grupului, scara de evaluare a coeziunii grupului, chestionar pentru diagnoza stilului de conducere, chestionar pentru cunoaşterea grupului clasă, procedeu de determinare a tipului final de personalitate de grup a unui subiect etc. **5. *În domeniul psihologiei organizaţionale şi manageriale:*** a introdus primele cursuri de acest gen în psihologia şi învăţământul universitar românesc; a elaborat modele teoretice ale deciziei şi participării, a propus o nouă definiţie şi interpretare a stilului de conducere şi a conceput un instrument de evaluare a eficienţei structurilor organizatorice; a introdus teme şi capitole noi: conflicte şi negocieri, cultura organizaţională. Fiind în conflict ideologic cu regimul comunist, aceste concepte au fost acceptate cu greu, nu de puţine ori respinse şi trebuind a fi mascate sub forma altor concepte cu conţinut semantic similar, dar mai puţin conflictual ideologic. După 1990 a continuat introducerea de sintagme, teme, capitole şi teorii noi: managementul multiplicativ, coaching-ul ca formă de intervenţie organizaţională, mobing-ul sau psihoteroarea la locul de muncă. A efectuat cercetări asupra stilurilor de conducere, coeziunii grupurilor, satisfacţiei în muncă, structurilor informale ale grupurilor etc. **6. *În domeniul psihologiei personalităţii***: a conceput un model sintetic integrativ al personalităţii încercând să surprindă funcţionarea concretă a personalităţii, dincolo de trăsături, configuraţii de trăsături, structuri, sisteme şi subsisteme, prin „modul particular de integrare şi utilizare comportamentală a acestora". Prin această abordare distinge şase faţete ale

personalității: personalitatea reală, personalitatea autoevaluată (bazată pe imaginea de sine), personalitatea ideală (imaginea dorită de individ), personalitatea percepută (imaginea despre alții), personalitatea proiectată (ce crede individul că gândesc alții despre el), personalitatea manifestă (exteriorizată şi obiectivizată în comportament). Prin combinare şi integrare sintetică a acestor fațete ajunge la patru tipuri de personalitate: unitar şi armonios, dezvoltat, instabil, dedublat şi accentuat. A operaționalizat modelul construit şi un instrument de evaluare a acestor tipuri de personalitate. În ce priveşte caracterul a elaborat trei modele explicativ interpretative: modelul balanței caracterului, modelul cercurilor concentrice şi modelul piramidei caracteriale. Relația Eu – Personalitate şi chestionarul *Cine sunt Eu?* **7. *Inovare şi premiere în învățământul psihologic universitar:*** în anul 2000 a creat Centrul de Psihologie Aplicată cu trei departamente: Psihologie organizațională-industrială, Psihologia sănătății şi dezvoltării personale, Psihologie educațională. A fost director al acestui centru. „Ca dascăl universitar, cele patru decenii şi jumătate de activitate se pot defini prin câteva trăsături: probitate, rigoare, talent şi pasiune. Spirit interogativ şi stăruitor prin structură, dotat cu o mare putere de muncă, Mielu Zlate a conceput şi realizat câteva premiere în învățământul psihologic universitar din România: din 1970/1971 cursul de *Psihologie socială şcolară,* din 1971/1972 cursul de *Psihologie organizațională,* din 1991/1992 cursul *Cunoaşterea şi activarea grupurilor sociale,* din 1997/1998 cursul *Psihodiagnostic organizațional* (inclus şi la masterat). Mielu Zlate a reorganizat într-o manieră originală cursul de *Psihologie generală* care devine *Fundamentele psihologiei* (I. Mânzat, 2007, p. 1027). **8. *Încercare de refundamentare şi reconstrucție teoretico-metodologică a psihologiei ca ştiință***: redefineşte obiectul psihologiei ca „ştiință a omului concret care acționează", sistematizează abordările în psihologie (plană, structural-dinamică, sistemică, sinergetică etc.); dă prioritate explicativă şi epistemică conceptului de mecanism psihic în comparație cu noțiunile şi conceptele clasice ale psihologiei (proces psihic, activitate psihică, însuşire, stare, funcție psihică); propune o clasificare nouă a mecanismelor psihice: mecanisme psihice informațional-operaționale (prelucrare primară şi superioară a informației), mecanisme stimulator-energizante, mecanisme psihice de reglare, mecanisme psihice integratoare (personalitatea) (*Psihologia mecanismelor cognitive*, 1999); introduce problematica stărilor de conştiință modificate şi a căilor de acces la ele (somn, vis, hipnoză, meditație, bio-feedback, substanțe psihoactive). ***Participare la evenimente ştiințifice:*** a participat cu comunicări valoroase la numeroase manifestări ştiințifice naționale. ***Premii şi recunoaşteri:*** a obținut două premii ale Academiei Române: Premiul „Petre S. Aurelian" (1981) pentru contribuții la lucrarea colectivă *Dezvoltarea umană a întreprinderii* (1980) şi Premiul „Vasile Conta" (1991) pentru lucrarea *Omul față în față cu lumea* (1988). ***Publicații (selectiv).* 1. *Volume proprii şi coautor:*** *Ce este atenția* (1965); *Psihologia socială a grupurilor şcolare* (1972); *Empiric şi ştiințific în învățare* (1973); *Psihologia socială şi organizațională industrială* (1975); *Secretele memoriei* (1979); *Dicționar enciclopedic de psihologie* (1979, coautor); *Psihologia muncii – relații interumane* (1981); *Metode activ-participative de grup utilizate în activitatea seminarială* (1986); *Omul față în față cu lumea* (1988); *Fundamentele*

psihologiei (1991, vol. I şi II, 1994, vol. III); *Introducere în psihologie* (1994, prima ediție; 1996, ed. a II a, revăzută şi adăugită; ed. a III a complet revizuită, 2000; dezvoltă o optică modernă, complexă de analiză a structurilor psihice); *Eul şi personalitatea* (1997, 1999, 2002); *Psihologia mecanismelor cognitive* (1999); *Leadership şi management* (2004); *Tratat de psihologie organizațional-manag erială* (2004, vol. I); *Tratat de psihologie organizațional-managerială* (2006, vol. II). **2. *Volume colective coordonate:*** *Dezvoltarea umană a întreprinderii* (1980, coautor; premiul Academiei RSR); *Cunoaşterea şi activarea grupurilor sociale* (1982); *Psihologie şcolară* (1987); *Psihologia vieții cotidiene* (1997); *Psihologia la răspântia mileniilor* (2001). **3. *Manuale, cursuri şi dicționare:*** *Psihologie generală şi noțiuni de logică. Manual pentru anul III licee real-umaniste, de artă şi sanitare* (1976); *Psihologie. Manual pentru licee de filologie-istorie* (1978); *Psihologie. Manual pentru licee de artă* (1978); *Psihologie. Manual pentru licee sanitare* (1978); *Dicționar enciclopedic de psihologie* (3 vol.; în colab., coord. şi autor de termeni) (1979); *Psihologie şcolară* (1982, în colab.); *Psihologie şcolară* (1987, cord. şi coautor). A publicat 15 volume de autor, 2 cursuri universitare, 4 manuale pentru învățământul preuniversitar, peste 50 de studii, articole şi rapoarte de cercetare în reviste şi volume de specialitate din țară şi străinătate, precum şi peste 80 de comunicări la diferite evenimente ştiințifice şi peste 56 de recenzii şi titluri de publicistică. ***Aprecieri:*** *„Psiholog de seamă, personalitate marcantă a vieții ştiințifice româneşti, Domnia Sa a adus contribuții remarcabile la clădirea Şcolii româneşti de psihologie şi la impunerea psihologiei alături de celelalte ştiințe academice. De opera şi numele său se leagă în mare măsură progresul psihologiei româneşti în ultimele decenii* [...] *Întreaga sa carieră profesională a fost marcată de armonizarea şi echilibrarea fundamentelor teoretice cu cercetările practice, empirice şi mai ales cu eforturile organizatorice. Vocația umanistă şi erudiția psihologică s-au închegat într-o viziune personală care i-a marcat destinul. Mielu Zlate nu este un simplu discipol al celor pe care i-a cunoscut şi cu care a lucrat (Gheorghe Zapan, Paul Popescu-Neveanu), ci un creator original, un deschizător de drumuri în psihologia românească"* (Crețu, R.Z., Rotărescu, V.C. şi Avram E. (2006). Mielu Zlate, 1937-2006. „Revista de psihologie", 52(3-4), p. 293-295). *„Actual, Mielu Zlate este recunoscut ca fiind Creatorul Şcolii Române de Psihologie Organizațional-Managerială. Numele şi opera sa reprezintă repere fundamentale pentru abordările teoretice şi aplicative în teritoriul ştiințific al cunoaşterii, ameliorării şi dezvoltării vieții organizațional-manageriale. Anticipăm că prin apelul ce se va face la opera sa, Mielu Zlate va contribui în mod categoric la dezvoltarea organizațional-managerială a instituțiilor româneşti, mulți dintre «elevii» săi vor fi participat la dezvoltarea multor sisteme de resurse umane"* (E. Avram, *prof. univ. dr. Mielu Zlate – Întemeietor de şcoală în psihologia organizațional-managerială românească. Restituiri*, pp. 134-141). *„Z. nu este un simplu discipol al celor pe care i-a cunoscut şi cu care a lucrat (Gheorghe Zapan, Paul Popescu-Neveanu), ci un creator original, un deschizător de drumuri în psihologia românească"* (I. Văduva-Poenaru, Editor, 2003, p. 553). ***Amintire:*** *„Am fost studentul lui Mielu Zlate. L-am stimat şi apreciat. Se spune că nu studenții buni îşi amintesc sau se întorc la profesorii lor peste timp, ci cei cărora le-a marcat viața. În 1985, după ce m-am întors din Prima expediție românească în Himalaya, pe care eu am organizat-o, am suferit o perioadă de sindromul PTSD (Post traumatic stres disorder),*

concept necunoscut în acea vreme. Nopțile la altitudine de peste 5000 m pe ghețarii himalayeni au fost groaznice, ca un cutremur. Spre dimineață, din cauza schimbării temperaturii ghețarul crăpa, se formau crevase adânci care te puteau înghiți. Zgomotul despicării ghețarului era înfiorător şi nimeni nu mai putea dormi după o anumită oră. Întors acasă, la orice trepidație a blocului de la trecerea tramvaiului, mă trezeam la două etaje mai jos alergând pe scări. Acesta era efectul PTSD conceptualizat mai târziu şi inclus în DSM (Diagnostic Statistic Manual). În acea perioadă i-am scris o scrisoare foarte dură profesorului Zlate în care îl acuzam direct că nu a făcut nimic pentru memoria lui Zapan, care îi fusese profesor şi conducător de doctorat. Înainte de plecarea în expediție am muncit extrem de intens doi ani şi am scris cea mai completă posibil monografie despre Zapan, elev al lui Einstein. Profesorul Zlate făcuse o recenzie cu accente critice la adresa autorului monografiei Zapan. Am rămas surprins şi marcat tot restul vieții de reacția profesorului Zlate la scrisoarea mea. Nu s-a supărat deloc pe mine, a analizat-o ştiințific şi a făcut din ea un studiu de caz pentru studenți încercând să explice comportamentul meu, cât permiteau teoriile de atunci, în esență folosind teoria trăsăturilor latente. M-a uimit atitudinea lui. După revoluția din '89 am concurat pentru bursa postdoctorală Humboldt. Criterii de selecție: doctorat, un număr important de lucrări publicate, test de Limba germană la Catedra de Limba germană a Universității Bucureşti, vârsta sub 40 de ani. Dosarul a fost apoi evaluat, în competiție internațională, de un număr mare de universități germane. Am obținut bursa şi am lucrat la Universitatea din Berlinul de vest aproape trei ani. La întoarcere prof. Zlate m-a contactat să-mi ofere un post de conferențiar la Catedra de Psihologie, unde era şef. Nu i-am spus că îmi depusesem actele de plecare în Canada pentru un potențial proiect, dar i-am spus că aştept un răspuns din Vest. M-a sunat insistent o perioadă seri de-a rândul. Avea nevoie mare de cadre noi care lucraseră la universități din vest. L-am înțeles. Într-o seară am primit răspunsul pozitiv din Vest şi l-am sunat. Ştiam că îl dezamăgesc din nou, dar a dat dovadă de aceeaşi înțelepciune, superioritate şi respect deosebit. Au trecut anii. Am fost foarte şocat când am aflat în Canada în primăvara anului 2006 că a murit pe neaşteptate. Am venit din Canada şi împreună ca soția lui am mers la mormântul lui. Am îngenunchiat în fața crucii lui, am spus o rugăciune şi am pus o floare pe mormântul lui. Nu-l voi uita niciodată!" (Pavel Mureşan, Canada, 7 decembrie 2022). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Crețu, R.Z., Rotărescu, V.C., Avram E. şi comitetul de redacție al „Revistei de Psihologie" (2006). *Mielu Zlate, 1937-2006.* „Revista de psihologie", 52(3-4), 293-295; *Zlate Mielu, Dosar personal*, Arhiva Resurse umane, Universitatea din Bucureşti, consultat de dr. P. Mureşan, 28 septembrie 2022; Avram, E. (anul?). *prof. univ. dr. Mielu Zlate – întemeietor de şcoală în psihologia organizațional-managerială românească.* În „Restituiri"; Mânzat, I. (2007). *Istoria Psihologiei Universale* (p. 1027); Avram E. (2006). *Mielu Zlate – Personalitate marcantă a psihologiei*. „Revista de psihologie organizațională". 6(1-2), 11-29; Văduva-Poenaru, I. (Ed.). (2003). *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. V (J-W). Editura Geneze, Bucureşti, pp. 548-554.

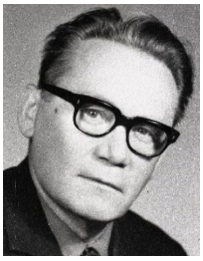

ZÖRGÖ, BENJAMIN (n. 31 ianuarie 1916, com. Răstoci, jud. Sălaj – d. 12 februarie 1980, Cluj-Napoca) psiholog român de naţionalitate maghiară, reputat prof. univ. dr. docent. Studiile liceale la Colegiul „Wesselényi" din oraşul Zalău (1934). Absolvent al Facultăţii de Litere şi Filosofie, Secţia Psihologie a Universităţii „Regele Ferdinand I" din Cluj-Napoca (1935-1939). Doctor în psihologie cu teza *Restructurări funcţionale în învăţare la animale,* Universitatea din Cluj-Napoca, 1946. ***Ascendenţă profesională şi academică:*** profesor la Liceul reformat din Cluj-Napoca (1938-1943); stagiar la Institutul de Psihologie din Cluj-Napoca al Universităţii „József Ferenc" (1941); înrolat în armată şi transferat mai întâi la Institutul Psihologic Militar, iar apoi la Institutul de Testare a Aptitudinilor Honvéd (1942); lucrează şi se perfecţionează în Institutul de Psihologie al Universităţii „Péter Pázmány", unde prof. Pál Harkai Schiller, întemeietorul institutului, l-a implicat în experimente de psihologie animală (1943-1944). Retras spre vest cu unitatea sa militară, este capturat de americani la Linz (1944-1945). După eliberare, se întoarce la Catedra de Psihologie a Universităţii „Babeş-Bolyai" şi devine asistent la Institutul de Psihologie (1 decembrie 1946); lector (1947-1949) şi prof. univ. (1949-1980) la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. În 1948, Institutul de Psihologie afiliat Universităţii din Cluj-Napoca va fi desfiinţat, dar Facultatea de Psihologie-Filosofie va continua să funcţioneze, iar pentru o perioadă scurtă ***Z.B.*** a fost decanul acestei facultăţi. ***Afilieri academice:*** membru fondator al Asociaţiei Psihologilor din RSR (1964-1980); membru al Asociaţiei Internaţionale de Psihologie Aplicată (AIPA) şi în Comitetul de redacţie al periodicelor de psihologie în lb. română şi lb. străine editate de ASSP; membru al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice a RSR. ***Mobilitate academică:*** a ţinut conferinţe şi prelegeri la Universitatea Gant din Belgia şi la universităţile engleze din Manchester şi Brighton, unde ideile sale au trezit interes şi s-au bucurat de succes. ***Titluri academice onorifice:*** prof. univ. emerit; doctor docent în ştiinţe psihologice. ***Activitate didactică:*** în cei aproape 40 de ani de activitate didactică la Universitatea clujeană, ***Z.B.*** a predat, cu pasiune, competenţă şi spirit critic, cursuri de psihologie generală, psihofiziologie, psihologie genetică, psihologie experimentală ş.a. A condus cu înaltă pricepere şi exigenţă seminarii, lucrări de laborator, activităţi practice, lucrări de diplomă urmărind cu perseverenţă didactică pregătirea temeinică, teoretică şi practică a studenţilor. A pus în centrul activităţii sale de predare şi seminarizare principiile unei didactici active în permanentă conexiune cu viaţa reală. Experimentalist de formaţie gestaltistă, preocupat în permanenţă pentru introducerea în psihologie a metodelor precise, obiective de cercetare, ***Z.B.*** a promovat cu precădere cercetarea de laborator, proiectând aparate, instalaţii, instrumente etc. originale şi îmbinând în mod original tehnicitatea experimentală şi observaţia fină cu spiritul său inovator şi ingeniozitatea sa deosebită. Cu pasiune, dăruire şi înaltă măiestrie pedagogică, a format şi educat în spiritul gândirii ştiinţifice autentice, critice şi al onestităţii academice, de-a lungul a 4 decenii, numeroase promoţii de absolvenţi psihologi şi defectologi români şi maghiari. ***Cercetări şi contribuţii:*** în

domeniul cercetării, inițial (1943-1944) a realizat experimente de psihologie animală sub îndrumarea prof. Pál Harkai Schiller (*Death-shortening experiments în white rats* and *Perception and Movement* în *Animal Learning)* pe care le-a publicat în volumele 6 şi 7 ale „Psychological Studies" (Budapest, 1943-44) şi apoi în „Analele Tihany Institute of Biology" (Tihany, 1944-45) sub titlul *Factori care influențează învățarea la animale.* Prin teza sa de doctorat – *Restructurări funcționale în învățare la animale* (1946) – a adus contribuții originale în domeniul psihologiei genetice şi al psihofiziologiei. După M. Beniuc, este al doilea psiholog român care a întreprins cercetări experimentale în domeniul psihologiei animale, genetice şi comparată. Ulterior a realizat cercetări experimentale în domeniul defectologiei şi psihopedagogiei speciale, în domeniul afecțiunilor neurologice şi posibilităților de reabilitare a copiilor de vârstă şcolară cu probleme senzorial-cognitive, în special tulburări de vorbire. Rezultatele acestor cercetări au fost publicate în volumele *Probleme de Defectologie* şi *Psihopatologie* – ale căror coeditor a fost alături de Valeriu Mare, între 1959-1966. Studiile lui ulterioare au fost publicate în: „Analele Româno-Sovietice", „Buletinul Universităților V. Babeş şi Bolyai", „Revista de psihologie", „Studii şi Cercetări Ştiințifice – Seria Ştiințe Biologice, Agricole şi Medicale", „Studia Universitatis Babeş-Bolyai". ***Alte cercetări: în domeniul psihofiziologiei*** (*Cercetarea experimentală a unor factori care influențează procesul de diferențiere a stimulilor complecşi; Despre caracterul activ al activității de analiză şi sinteză a scoarței cerebrale la om; Fundamentarea fiziologică a cercetărilor de psihologie; Date experimentale cu privire la procesul de diferențiere în cadrul analizatorului cutanat etc.; **în psihologia genetică a învățării şi gândirii umane***, a cercetat raporturile dintre gândire şi limbaj şi a elaborat, pe cale experimentală, o teorie, un model şi o metodă a instruirii prin modele obiectuale, recunoscute şi apreciate în țară şi peste hotare *(Rolul acțiunilor cu modele obiectuale informarea gândirii matematice a şcolarului mic*, 1967; *Însuşirea operațiilor cu simboluri literele la şcolarul mic*, 1966; *Despre rolul acțiunilor pe modele obiectuale în însuşirea noțiunilor ştiințifice la elevi*, 1966; *Structura generală a activității de rezolvare a problemelor*, 1967; *Possibilités d'activation du potentiel intelectuel des élèves par l'utilisation des modéles objectuels,* 1972); ***mecanismele de autocontrol şi autoreglare ale procesului de însuşire a acțiunilor externe şi mintale*** (*Development of mental actions by self-control în verbal learning,* 1969; *Riscul – factor motivațional*, 1969; *Rolul autocontrolului în creşterea eficienței activității de învățare,* 1979); ***motivația, voința şi aptitudinile*** (*Acțiune şi motivație,* 1968; *Determinismul psihologic*, 1971; *Psihologia succesului şi eşecului,* 1972; *Aptitudinile*, 1972; *Explorarea şi formarea personalității sub aspect afectiv-motivațional* (1979); logopedie etc. A elaborat o viziune originală asupra motivația din perspectiva interacțiunii subiect-obiect şi a considerat-o ca fiind un sistem de valențe interiorizate. Obiectele, prin însuşirile lor intră în sfera de preferințe ale subiectului. Semnificația astfel creată prin interiorizare devine motiv declanşator al acțiunii umane. Pentru a studia structura şi dinamica motivației a elaborat un *Chestionar de valențe*. Lucrarea colectivă pe probleme de psihologie a gândirii *Gondlokodáslélektani tanulmányok* (1955, în colab.) cuprinde contribuții personale şi ale colaboratorilor în cercetarea experimentală a gândirii şi a relației dintre gândire şi limbaj. În cadrul Secției de Psihologie şi

Pedagogie a Academiei de Ştiinţe Sociale Politice a organizat dezbateri, sesiuni interactive, mese rotunde, a prezentat referate şi a susţinut conferinţe contribuind la coordonarea cercetării psihologice şi pedagogice la nivel naţional. ***Instrumente de cercetare şi psihodiagnostic:*** Chestionarul de valenţe. ***Distincţii şi recunoaşteri:*** laureat al Premiului de Stat al RSR. ***Participare la evenimente ştiinţifice:*** a participat la numeroase manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale (Moscova, 1966; Berlin, 1968; Londra, 1969; Bucureşti, 1971; Bratislava, 1971; Gant, 1972; Visegrád, 1973; Debrecen, 1975; Budapesta, 1979) şi a desfăşurat o amplă activitate de popularizare a psihologiei ca ştiinţă prin expuneri, conferinţe, articole, lucrări de informare şi numeroase articole publicate în periodice în limba română şi maghiară. A publicat articole informative şi de specialitate în limba maghiară în ziarele „Korunk", „A Hét", „Dolgozó Nő", „Igazság, Előre", „Vörös Zászló", „Megyei Tükör". ***Publicaţii (selectiv):*** *Allatlélektan* (1947, curs litografiat); *Psihologia animalelor* (1947); *Psihologie generală* (1947, coautor); *Percepţie* (1947); *Psichotechnika* (1947); *Anatomia şi fiziologia sistemului nervos* (1952); *Schiţă de istoria psihologiei* (1952); *Abilităţile* (1953); *Psihologie generală* (1953, coautor); *Gondlokodáslélektani tanulmányok* (1955, în colab.); *Demonstraţii experimentale la lecţiile de psihologie din şcoala medie* (1958); *Probleme de defectologie şi psihopatologie* (1959, coautor); *Atenţia şi activitatea de orientare* şi *Activitatea voluntară* (1963, în: *Tratat de psihologie experimentală*); *Psihologia pedagogică* (1963, 1967; coautor); *Probleme de defectologie* (1964, editor); *Rolul acţiunilor cu modele obiectuale în formarea gândirii matematice a şcolarului mic* (1967, în vol. *Creativitate, modele, programare)*; *Acţiune şi motivaţie* (1968); *Riscul – factor motivaţional* (1969); *Ce este voinţa* (1969); *Psihologia succesului şi eşecului* (1972); *Aptitudinile* (1972, şi în lb. maghiară *Képességek*, 1973, în colab.); *Inventarul de valenţe AC-Ref.* (1978, în: *Îndrumător psihodiagnostic*, vol. 4); *Explorarea şi formarea personalităţii sub aspect afectiv-emoţional* (1979); *Studii de psihologie şcolară* (1979, coautor); *Probleme fundamentale ale psihologiei, vol. I* (1980, coautor); *Psihologia educaţiei şi dezvoltării* (1983, coautor). ***Aprecieri:*** *„Fiu de muncitor cantonier CFR – B. Zörgö a cunoscut din copilărie greutăţile, s-a aflat în contact nemijlocit cu oamenii muncii însuşindu-şi o ţinută etică robustă, simplitate în comportament, exigenţă deosebită faţă de alţii şi faţă de sine însuşi – calităţi care l-au însoţit întreaga viaţă. [...] Profesor pasionat, înzestrat cu o autentică măiestrie pedagogică, a format de-a lungul a patru decenii numeroase promoţii de absolvenţi români şi maghiari, pe care i-a educat în spiritul gândirii ştiinţifice [...]. Îndrumător eficient şi căutat al primilor paşi în activitatea ştiinţifică a numeroşi tineri, prof.* ***Z.B.*** *găsea întotdeauna idei şi soluţii inedite, acordând o asistenţă metodologică fecundă care îmbină exigenţa riguroasă cu dăruirea şi competenţa. Ca om de ştiinţă, graţie formaţiei sale experimentaliste, B. Zörgö a cultivat cu precădere cercetarea de laborator, îmbinând în chip fericit ingeniozitatea şi tehnicitatea cu observaţia fină [...]. Preocupat să acrediteze în psihologie metode precise de studiu, pe masa de lucru a prof. Zörgö, ca şi în laborator se găseau întotdeauna proiecte originale de aparate, instalaţii, instrumente etc., care atestau spiritul său novator şi ingeniozitatea sa deosebită. [...]. Opera ştiinţifică a prof. B. Zörgö constituie o valoroasă contribuţie la tezaurul psihologiei româneşti, o sursă pentru noi ipoteze de cercetare teoretică şi aplicativă"* (*Benjamin Zörgö (1916 -1980). Necrolog*. „Revista de psihologie", 1980, 26(2), 263-265). *„Cercetător şi profesor foarte*

talentat, înzestrat cu un simț al umorului de calitate şi cu sinceră apreciere a oamenilor valoroşi. Un aristocrat al psihologiei şi un creator de modele experimentale foarte relevante. Pasionat de învățare şi gândire creatoare. Conversațiile cu el erau pline de eleganță şi surprize; impunea respect şi admirație" (Ion Mânzat). ***Surse:*** Mureşan, P. (1981). *Chestionar profil psihologi români*, Anexa 1; Mureşan, P. (1981). *Dicționar psihologi români*, manuscris; Comitetul de redacție al „Revistei de Psihologie" (1980). *Benjamin Zörgö (1916-1980). Necrolog.* „Revista de psihologie", 1980, 26(2), 263-265; Roşca, A. şi Bejat, M. (1976). *Istoria ştiințelor în România. Psihologia*. Editura Academiei, Bucureşti; Salade, D. (1997). *Benjamin Zörgö. Un experimentalist eficace*. În: *Portrete de universitari clujeni*. Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 129-140; Şchiopu, U. (1997, coord.). *Dicționar de psihologie*. Editura Babel, Bucureşti, p. 739; Fornade D. (2007). *Personalități clujene 1800-2007 – dicționar ilustrat*. Casa cărții de ştiință, Cluj-Napoca, p. 649.

SINTEZA. Contribuții ale psihologilor români la dezvoltarea psihologiei ca ştiință, instituție şi disciplină de învățământ în România în secolul XX (selectiv)

Autor	Contribuții
Atanasiu, Constantin (1897-1988)	*Cuanta psihică*, existență infinitezimală discretă, cu efect funcțional în succedarea stărilor în devenire ale trăirii evenimențiale (similaritate cu *cuanta fizică a lui Planck).* A înființat şi condus, ca director: Institutul Psihotehnic Militar din Bucureşti (1939-1940); revista „Spirit militar modern. Revistă de psihologie, pedagogie, sociologie şi etică" (1938-1942).
Athanasiu, Ioan (1868-1926)	Pionier şi părinte al electrofiziologiei nervoase moderne. A înființat primul Laborator de fiziologie din România şi s-a afirmat ca unul dintre întemeietorii fiziologiei moderne româneşti. Precursor al bioritmului şi chirurgiei funcționale.
Barbu, Zevedei (1914-1993)	Teoria formelor mentale. Analize psihosociale comparative a regimurilor totalitare ale secolului XX. Problema psihologică a morții.
Bălăceanu-Stolnici, Constantin (1923-)	Unul dintre fondatorii neuro- şi psihociberneticii. Aplicații ale ciberneticii şi teoriei sistemelor în neurofiziologie, neuropsihologie şi psihologie. Model original al neuronului şi un model holografic al organizării cortexului cerebral.
Bejat, Marian (1922-1984)	*Geneza psihologiei ca ştiință experimentală în România* (1972).
Beniuc, Mihai (1907-1988)	Fondator al psihologiei comparate şi evolutive în România. Comportamentul inteligent la „peştele combatant" (*Betta Splendens Regan*) (1933). A introdus în psihologia animală conceptele de *mediu, preajmă, vatră.*
Biberi, Ion (1904-1990)	Fundamentarea genetică a structurii personalității (1945). O teorie a elaborării visului şi activității subconştiente (1937; 1972). Schema structurală.

continuare tabel

Blaga, Lucian (1895-1961)	Psihologia abisală a culturii. Preludii la o noologie abisală. Cenzura transcendentală. Trilogia cunoaşterii. Trilogia culturii. Trilogia valorilor. Spaţiul mioritic. Structura globală a spiritului. Personanţa – iradierea inconştientului în conştiinţă. Matricea stilistică. Amfibismul conştiinţei. Eul mistic şi supraconştiinţa.
Bogathy, Zoltan (1941-)	Psihograma profesiei de psiholog (1975). A organizat la Uzinele Reşiţa unul dintre primele Laboratoare industriale de psihologie din ţară (1968) care prin concepţie interdisciplinară, dotare şi expertiză a devenit unul dintre laboratoarele standard pentru industria românească.
Bogdan, Tiberiu (1919-1996)	A scris şi predat primul curs de *Psihologie judiciară* la Universitatea din Bucureşti (1954-1959). Victimologia.
Bollos, Mircea (1920-?)	Înfiinţarea şi organizarea reţelei de laboratoare psihotehnice feroviare (1953), auto MTTC (1964) şi auto judeţene (1976) (22 laboratoare). Obligativitatea examenului psihologic pentru toate funcţiile feroviare legate de siguranţa circulaţiei (1963). Primul Laborator de Examinări Psihologice Auto (1963).
Bontilă, C. Constantin-Gheorghe (1904-1986)	Bateria de teste *Bontilă.* *Experimentarea testelor mentale în armată* (1928); *Teste psihologice* (1934); *Tehnica testării psihologice* (1935); *Instrucţiuni generale pentru aplicarea testelor selecţionate, ABC-Z* (1940); *Aptitudinile şi măsurarea lor* (1971); *Culegere de teste de nivel şi aptitudini* (1971).
Botez, Constantin (1901-1977)	A elaborat prima Istorie a psihologiei din literatura română de specialitate (în colab. cu M. Ralea, 1858)
Botezatu, Petre (1911-1981)	Creatorul şcolii ieşene de logică şi a *logicii naturale*. A fundamentat o logică a probabilităţii, prin construirea *functorului de implicaţie probabilă.* A construit un *sistem de silogistică asertorico-problematică*, care permite derivarea de concluzii de probabilitate.
Brânzei, Petre (1916-1985)	A introdus *conceptul şi a dezvoltat* ***constructivismul tridimensional bio-psiho-social în psihiatria integratoare*** prin care teoretizează interferenţa biologicului cu psihologicul şi socialul într-un triplu determinism unitar. Studii clinice şi experimentale în psihopatologia şi epidemiologia bolilor psihice şi a implicaţiilor lor sociale; studii de neurofiziologie normală şi patologică în scopul înţelegerii substratului mecanismelor de producere şi dezvoltare a bolilor psihice. A pus în evidenţă, pentru prima oară în lume (1951), *prezenţa fenomenului adrenocromic în unele tulburări neuropsihice*. Contribuţii majore la dezvoltarea psihiatriei ca ştiinţă, a învăţământului şi asistenţei medicale psihiatrice în România.

Caluschi, Mariana (1946-2016)	*„Model brâncuşian"* de tip explicativ în predarea unor discipline psihologice.
Ceauşu, Valeriu (1924-1991)	Fondator al Laboratorului psihologic al aviaţiei din cadrul Centrului de Medicină Aeronautică (devenit Institutul Naţional de Medicină Aeronautică şi Spaţială) al Ministerului Apărării Naţionale. Creatorul şcolii româneşti de psihologie aeronautică. Responsabil cu procesul de selecţie psihologică a candidaţilor pentru zborul spaţial şi autorul programului experimental de cercetare psihologică denumit „Informaţia", derulat în spaţiu de către primul cosmonaut român, Dumitru Prunariu. Modelul de psihodiagnostic pentru selecţia şi formarea aviatorilor. Decizia în condiţii de incertitudine. *Psihoraterul şi Chestionarul de autoevaluare*.
Chelcea, Septimiu (1940-)	A periodizat evoluţia psihosociologiei în cinci etape: 1) *preistoria* (începutul secolului al VI-lea î.Hr. – sfârşitul secolului al XIX-lea); 2) *perioada fondării ei ca disciplină ştiinţifică* (1880-1934); 3) *perioada clasică* (1935-1960); 4) *perioada modernă* (1961-1989); 5) *perioada contemporană* (după 1990). Promotor al chestionarului sociologic şi experimentului psihosocial. Teoria *Frustrare-Submisivitate-Religiozitate* (1983). Inventarul de atribute etnice (1994). Prima *Enciclopedie de psihosociologie* (2003, în colab.) şi primul tratat de *Metodologie a cercetării sociologice. Metode cantitative şi calitative* (2001).
Chiapella, Alexandru (1907-1941)	Întemeietor şi redactor al „Jurnalului de Psihologie Militară". Membru fondator al Societăţii Române de Cercetări în Psihologie. Redactor al „Jurnalului de Psihotehnică".
Ciofu, Ioan (1928-2021)	Cercetări psihofiziologice originale asupra comportamentului simulat şi sugestibilităţii. A proiectat şi construit aparate complexe de înregistrare şi cercetare a indicatorilor psihofiziologici.
Conta, Vasile (1845-1882)	Teoria ondulaţiei universale ca teorie generală a evoluţiei (1876-1877). Teoria fatalismului (1875-1876).
Cracsner, Constantin Edmond (1958-)	Contribuţii majore la dezvoltarea infrastructurii psihologiei militare: laboratoare, echipamente şi aparatură de testare; sistem computerizat de testare, acces internet şi Intranet; etalonare şi validare probe psihologice, selecţie personal. Management resurse umane. *Istoria psihologiei militare româneşti* (2005).
Cristea, Dumitru (1938-)	Model operaţional pentru predicţia comportamentului de grup. Metode de analiză operaţională a structurii grupurilor sociale şi de determinare a climatului de grup.
David, Daniel-Ovidiu (1972-)	Fondatorul Şcolii româneşti contemporane de psihoterapii cognitive şi comportamentale. A fondat „Journal of Cognitive and Behavioral Psychotherpies" (2001) – prima revistă de profil din România indexată ISI-Web of Science. În 2004 a fondat International Institute for Advanced Studies of Psychotherapies and Applied Mental Health. Utilizarea realităţii virtuale (VR) şi a roboţilor în tratamentul şi prevenţia tulburărilor mentale. Cercetări privind profilul psihologic al românilor într-o monografie cognitiv-experimentală – *Psihologia poporului român* (2015).

Devereux, George (1908-1985)	Fondator al etnoanalizei, etnopsihiatriei şi a etnopsihanalizei complementariste.
Drăghicescu, Dimitrie (1875-1945)	Predă primul curs de Psihologie socială la noi în ţară, la Catedra de Sociologie, Facultatea de Litere şi Filosofie, Universitatea din Bucureşti (1905-1906). Teoria sociologică originală privind „democratizarea culturii" şi „aristocratizarea maselor". *Din psihologia poporului român* (1907).
Epuran, Mihai (1923-2020)	„Părintele" psihologiei sportive din România. A propus o *„morală sportivă"* ca dimensiune a educaţiei.
Fischbein, Efraim (1920-1990)	Teoria conceptelor figurale (1963). A înfiinţat (împreună cu H. Freudenthal & R. Skemp) şi organizat în 1976 la Karlsruhe a *Grupul Internaţional pentru Psihologia Educaţiei Matematice* (*The International Group for the Psychology of Mathematics Education*) (*PME*), fiind ales şi primul preşedinte ca membru fondator (1976-1980). În 1985 a format grupul de *Gândire Matematică Avansată*.
Găvănescul, Ion (1859-1949)	A înfiinţat şi condus ca director primul Seminar Pedagogic Universitar din ţară la Iaşi (1 noiembrie 1899-1932). A introdus în România doctrina învăţământului formativ.
Gheorghiu, Vladimir Aristo (1926-2010)	Cercetări de pionierat, originale, fundamentale, asupra hipnozei şi sugestibilităţii recunoscute internaţional. Întemeietorul Şcolii româneşti de hipnoterapie, tratând prin intermediul hipnozei numeroşi pacienţi. A organizat *Primul simpozion de sugestibilitate* în 1987 la Giessen.
Golu, Mihai (1934-)	A contribuit cu succes la trecerea de la abordarea structural-funcţională la abordarea sistemic-evolutivă a psihicului uman şi a dezvoltat metode şi modele de aplicare a ciberneticii, teoriei informaţiei şi teoriei sistemelor evolutive calitative în studierea proceselor şi fenomenelor psihice. Elaborarea conceptului de ***neuropsihon*** şi formularea *principiilor generale* ale organizării structural- funcţionale a creierului uman. Caracterul probabilist al percepţiei ca funcţie a câmpului stimulator extern.
Golu, Pantelimon (1934-2015)	Modelul teoretic şi experimental al motivaţiei intrinseci şi rolul ei în învăţare (1967). Model psihologic şi informaţional al învăţării (împreună cu M. Golu). Model conceptual al modului de viaţă ca fenomen psihosociologic. *Modelul acţional* al relaţiei ciclice dintre învăţare şi dezvoltare.
Grigoroiu-Şerbănescu Maria (1950-)	A întemeiat *prima şi singura unitate de cercetare de genetică psihiatrică în* România (1998). Prioritate recunoscută internaţional în descrierea indicatorilor clinico-genetici ai imprintingului genomic în boala bipolară (1995). Studii unice de genetică moleculară în bolile psihice în populaţia românească (2016). Participare internaţională la descoperirea mai multor gene cauzale şi cu potenţial farmacologic pentru bolile psihice.

Gruber, Eduard (1861-1896)	A înfiinţat primul Laborator de psihologie experimentală din România (Iaşi, 1 septembrie 1983) – printre primele 10 din Europa şi în acelaşi an cu cel de la Cambridge. Primul curs de Psihologie experimentală din România, ţinut la Universitatea din Iaşi (1893-1894). Primul studiu românesc de Psihologia artei (1888). Pionierat în cercetarea sinesteziilor auditive cromatice (1893). Prima teză de doctorat în psihologie susţinută de un român la Leipzig (1893).
Herseni, Traian (1907-1980)	Teoria generală a vieţii sociale (a sociogenezei şi dezvoltării vieţii sociale). Teoria monografiei sociologice. Unitatea ontologică a ştiinţelor social-umaniste. A stabilit o clasificare a conceptului de *distanţă*: distanţa spaţială, distanţa socială, distanţa personală, distanţa psiho-socială şi distanţa ce exprimă calitatea de străin. Primul tratat de *Psihologie socială* din România (1966, în colab.). Promotor al ingineriei sociale româneşti şi a Experimentului Făgăraş – *Laboratorul uzinal de psihologie, sociologie şi pedagogie* (1974), *Cultura psihologică românească* (1980) şi *Psihologia lui N. Vaschide"* (1973).
Holban, Ion (1916-1995)	Conceptul de *orientare socială.* Testul sociometric de personalitate. A pus bazele Laboratorului de psihologie al regionalei CFR Iaşi, împreună cu prof. P. Botezatu. A înfiinţat Laboratorul experimental de orientare şcolară şi profesională şi a organizat un Laborator interşcolar de examinări psihologice.
Iluţ, Petru (1945-)	*Teoria echivalenţelor enunţiale*, conform căreia indivizii creează expresii noi pentru aceleaşi concepte.
Iacob, Luminiţa (1953-)	Perspectiva imagologică în etnopsihologia românească.
Ionescu, George (1933-2002)	Pionier al psihologiei medicale româneşti. A introdus metode şi tehnici de cunoaştere, investigaţie psihologică şi psihoterapie în practica medicală. Publicarea unora dintre primele date asupra metodelor psihologice de tratament. A elaborat unele dintre primele studii şi lucrări de psihologie medicală, psihosomatică şi psihofarmacologie în ţara noastră. A dezvoltat o nouă concepţie asupra relaţiei medic-bolnav – din perspectiva psihologiei şi a introdus cursuri noi în învăţământul superior psihologic şi medical din România (psihopatologie, psihiatrie, psihologie medicală şi clinică, psihofarmacologie, psihosomatică, psihoterapie etc.). Semiologia proceselor psihice şi a tulburărilor de personalitate. Evaluarea critică a tehnicilor de psihoterapie.
Ionescu, Şerban (1938-2022)	Fondator (2014) şi preşedinte de onoare (2017) al Asociaţiei Internaţionale pentru Promovarea şi Difuzarea Cercetărilor despre Rezilienţă (Resilio).
Iosif, Gheorghe (1932-2018)	Model psihologic şi matematic al funcţiei de supraveghere a tablourilor de comandă. Model matematic de tip bayesian pentru ameliorarea pregătirii operatorilor pentru funcţia de diagnosticare a disfuncţionalităţilor ce apar în procesul tehnologic. Design 3-modular de arhitectură a sistemului cognitiv: *modelul mental, modelul cognitiv (sistemul operaţiilor mentale)* şi *reprezentări ale stării prezente a realităţii.*

Jelescu, Petru Ştefan (1948-)	Metoda şi scala determinării certitudinii-incertitudinii tezelor afirmative şi/sau negative aplicate la psihologia copilului.
Kreindler, Arthur (1900-1988)	Cercetări neurofiziologice asupra dinamicii corticale. A efectuat primele electroencefalografii din România.
Maiorescu, Titu Liviu (1840-1917)	*Membru fondator* al Societăţii Academice Române (1867) – viitoarea Academie Română. Membru fondator a *Societăţii Culturale Junimea* (1863). *Teoria formelor fără fond* considerată *„piatra de fundament"* pentru operele clasicilor literaturii române. *Probleme de psihologie* (1860). *Cercetări psihologice* (1868). *Conferinţe de psihologie* (1882). *Logica* (1876). A sprijinit plecarea în străinătate la universităţi şi laboratoare europene de prestigiu a tinerilor inteligenţi şi talentaţi: E. Gruber, C. Rădulescu-Motru, N. Vaschide. A lansat o generaţie autentică de filosofi români: C. Rădulescu-Motru, P.P. Negulescu, S. Mehedinţi, I. Popovici etc.
Mamali, Cătălin (1945-)	*Teoria dinamico-evolutivă* a motivaţiei – replică la Piramida motivaţională a lui Maslow. Conceptul de *balanţă motivaţională.* A elaborat şi validat metode şi tehnici originale de cercetare psihosocială: *Tehnica măsurării capacităţii de transpătrundere a relaţiilor interpersonale (1970), Tehnica autochestionării (1971), Tehnica situaţiei simetrice, Tehnica sociogramei codificate* etc.
Marcus, Stroenel (Stroe) (1933-2002)	Cercetarea mecanismului psihologic al empatiei ca fenomen propriu al creaţiei şi receptării artistice. Stiluri apreciative interpersonale. *Empatia – cercetări experimentale* (1971).
Marinescu, Gheorghe (1863-1938)	Fondatorul şcolii româneşti de neurologie şi neuropatologie. Teoria troficităţii reflexe. Sindromul Marinescu-Sjögren-Garland (boală sistemică, autoimună, în care este afectat şi sistemul nervos). Reflexul palmo-mental al lui Marinescu-Radovici. Mână suculentă Marinescu. Corpusculii Marinesco. Fenomenul de odogeneză al lui Marinescu. Realizează primul film ştiinţific din lume: „Tulburările mersului în hemiplegia organică" (1898) cu ajutorul operatorului Constantin M. Popescu.
Mărgineanu, Nicolae (1905-1980)	A dezvoltat o concepţie originală despre condiţia umană, despre valorile culturale şi etice şi despre ştiinţă: *Sub semnul omeniei* (1969); *Condiţia umană* (1973); *Psihologie şi literatură* (1970); *Natura ştiinţei* (1968). Prin volumul *Condiţia umană – Aspectul ei bio-psiho-social şi cultural* (1973), reia (*Psihologia persoanei,* 1940, 1941) şi deschide o viziune nouă, holistică şi integral dinamică (bio-psiho-socio-culturală) a personalităţii în psihologia românească. Modelul multidimensional – personalitatea ca sistem *bio-psiho-social şi cultural. Coeficientul de personalitate*. Analiza multifactorială a structurii inteligenţei. Paradigma cercetării interdisciplinare în psihologie.

Mânzat, Ion (1935-)	Conceptul de *conştiinţă multidimensională.* Primul proiect de psihologie cuantică din România. Proiectul *psihologiei sinergetice.* Modele de învăţare structural-sistemică. Modelul Sinelui ca principal sinergizor al psihismului uman. Învăţarea probabilistică şi sinergică.
Michăilescu, Ştefan (1846-1899?)	*Introducere în psihofizică* (1892) – fundamentează concepţia materialistă asupra vieţii psihice, introduce ideea determinismului în psihologie şi apără bazele ştiinţifice ale psihologiei.
Miclea, Mircea (1963-)	Fondator al revistei „Cognition, Brain, Behavior: An Interdisciplinary Journal". A înfiinţat, în 2003, compania *COGNITROM* ca unitate de cercetare-dezvoltare interdisciplinară care să ofere produse şi servicii bazate pe cunoştinţe avansate de psihologie şi tehnologia informaţiei. Sisteme informatizate de psihodiagnoză, orientare în carieră şi psihoterapie. Promotor al psihologiei cognitive în România (*Psihologie cognitivă*, 1994, 1999).
Mihăilescu, Vintilă Miron (1951-2020)	A dezvoltat o perspectivă antropologică comparativă despre România, relevând condiţiile sociale şi transformările istorice care au format profilul acestei naţiuni. *Fascinaţia Diferenţei* (1999) – sinteză a peste 20 de ani de cercetări antropologice culturale şi sociale de teren prin satele din România.
Minulescu, Mihaela (1951-)	A introdus psihologia jungiană analitică în România şi a construit cadrul formator. A elaborat primul instrument românesc de evaluare a personalităţii de tip Big Five, ABCD-M (1995), acreditat de Colegiul Psihologilor.
Mitrofan, Iolanda (1950-)	Fondatoare a Societăţii de psihoterapie experienţială română (SPER) şi a Institutului SPER. Metoda PEU (Psihoterapia experienţială unificatoare). *Teoria unificării*, conform căreia psihologia, optimizarea umană şi terapia nu pot evolua decât holistic, integrativ, recunoscând conexiunea dintre cele trei dimensiuni ale fiinţei umane: structurală, energetică şi informaţională. *Sistemul coaxial tridimensional* (axa Ego-Sine, axa Timpului şi axa Conştientizării), ca reper în derularea procesului Terapiei Unificării.
Mitrofan, Nicolae (1947-)	Membru al grupului de iniţiere a *Legii nr. 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Colegiului Psihologilor din România.* Aptitudinea psihopedagogică.
Moraru, Ion (1932-2016)	*Creatologia* ca disciplină metateoretică. Paradigma *psihologia haologică*, prin aplicarea teoriei haosului în psihologie. Sistemul disciplinelor euristice. Două modele explicative ale creativităţii – modelul euremelor şi modelul euristic tripatratic (1993). Tipologia creatorilor. Două modele ale interiorizării normelor şi valorilor şi ale formării comportamentului moral şi deviant (Montreal, 1983). Un model al seriilor de dedublări şi transformări progresive ale existenţei (1971).

Moreno, Jacob Levy (1889-1974)	A fondat *sociometria, testul sociometric, psihodrama şi sociograma* pentru cercetarea grupului mic şi a relaţiilor interpersonale. *Inconştientul de grup* ca inconştient transgeneraţional. A fondat *Consiliul Internaţional al Psihoterapiei de Grup* şi *International Association for group therapy* (1973).
Moscovici, Serge (1925-2014)	*„Părintele"* psihologiei sociale europene. A creat o *şcoală de Psihologie socială* în Europa, devansând SUA în acest domeniu. A creat teorii majore în psihologia socială contemporană: *teoria reprezentărilor sociale, teoria conversiei influenţei minorităţilor active, teoria rezolvării conflictelor prin formarea consensului în decizii de grup, teoria polarizării colective, teoria inovării sociale.* Conceptul de *reprezentare socială.* A introdus noi paradigme în psihosociologie: *influenţa minorităţii asupra majorităţii, Fenomenul de criptomnezie socială, Fenomenul polarizării de grup.*
Munteanu, Anca (1948-)	Strategie originală de diagnoză a potenţialului creativ (1981). Psihologia prenatală (1985). A introdus primul curs de Psihologie transpersonală din România, într-o facultate de stat (1999).
Mureşan, Pavel (1950-)	*Învăţarea socială* (1980). Monografia Zapan: *Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalităţii* (1984). *Modelul interactiv al evoluţiei ca alternativă la paradigma selecţiei naturale a lui Darwin ca mecanism reactiv al evoluţiei.* Testul varianţei energiei informaţionale (ca alternativă la ANOVA T-test). A organizat *Prima expediţie românească în Himalaya* (1985) şi a efectuat cercetări asupra grupului expediţiei la altitudine în situaţii limită.
Muster, Dumitru (1909-2001)	*Testul docimologic – Asupra notelor şcolare. Cercetări docimologice* (1940); *Verificarea progresului şcolar prin teste docimologice. Contribuţie la modernizarea examenelor* (1970). Un model şi o metodologie a cercetării psihopedagogice – *Metodologia cercetării în educaţie şi învăţământ* (1985).
Nacht, Sacha Emmanuel (1901-1977)	A înfiinţat, în 1951, *Institutul de Psihanaliză din Paris.* Considerat *„Freud al Franţei"*. A creat Centrul de Diagnostic şi Tratament (1954) şi Seminarul de Training Avansat (1958).
Nădejde, Dimitrie C. (1876-1947)	*Teoria biologică a plăcerii şi durerii* (1908).
Neacşu, Gheorghe (1930-2018)	Creativitatea scenică la actorii dramatici. *„Proiectivitatea scenică"* – aptitudinea de a prefigura modelul expresiv cel mai probabil al personajului dramatic. *Transpunere şi expresivitate scenică* (1971).
Neculau, Adrian (1938-2012)	A înfiinţat, în 1997, împreună cu T. Cozma, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei la Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi. A creat o şcoală autentică de psihologie socială românească cu accent pe reprezentările sociale ale sărăciei şi puterii, memoria şi influenţa socială a minorităţilor, valorificând creaţia psihosocială a lui Serge Moscovici. A fondat Laboratorul *Psihologia câmpului social*, a editat revista „Psihologia socială" la Universitatea din Iaşi şi două colecţii la Editura Polirom, „Collegium. Psihologie" şi „Psihologie aplicată". A investigat documentele de arhivă şi a publicat studii valoroase despre crimele

	comise de comunism asupra generaţiei interbelice de psihologi academici (N. Mărgineanu, V. Pavelcu, Petre Botezatu, I.M. Nestor, C. Gh. Bontilă, Traian Herseni, C.I. Botez, C. Zahirnic etc.) care au fost condamnaţi şi închişi în puşcării decenii întregi.
Nestor, Iacob-Marius I. (1901-1989)	*„Wundt al României"*. A înfiinţat*: Societatea română de cercetări psihologice* (1934-1944); „Analele de psihologie" (1934); „Jurnal de psihotehnică" (1937-1941). În colaborare cu Tr. Herseni a creat într-o viziune interdisciplinară *Laboratorul de psihologie/Serviciul de Cercetări Ergonomice şi Psihologice* la Combinatul Chimic din Făgăraş (1969-1974). A iniţiat (1934-1945) o vastă acţiune în vederea depistării „zestrei" somato-psihice româneşti, valorificată în *Inteligenţa la români* (în colab. cu C. Rădulescu-Motru, 1948) şi *Bareme româneşti privind antropometria şcolară* (1938).
Nicola, Grigore (1939-)	Sintagma *„câmp problematic generativ"* (influenţat de N. Chomsky). Model psihoecologic în definire axiologică şi creativă. Studiul acţiunii într-un câmp problematic generativ.
Oancea-Ursu, Gheorghe (1905-1975)	*Modelul interacţionist al dezvoltării ontogenetice*. Studiul gemelarităţii pentru investigarea rolului factorului genetic în ontogeneză. A dezvoltat şi introdus în cercetare *metoda gemelară-fraternă* (1939-1945; 1971) prin includerea grupelor de fraţi negemeni ai gemenilor în metoda gemelară clasică.
Odobleja, Ştefan (1902-1978)	*Consonantismul* – un principiu general de organizare, care prezintă tendinţa specifică a diferitelor tipuri de sisteme către o stare de echilibru, în raporturile lor cu mediul ambient. *Pretins* creator al ciberneticii generalizate prin elaborarea şi publicarea cu 10 ani înaintea lui N. Wiener (*Cybernetics or Control and Communication în the Animal and the Machine*, 1948) a monumentalei opere *Psychologie consonantiste* (1938-1939, 884 p., 2 vol.), în care expune pentru prima dată o concepţie cibernetică unitară asupra fenomenelor psihologice, biologice, sociale şi economice. În 1929 formulează pentru prima dată ***legea reversibilităţii*** (cunoscută ulterior ca ***feedback*** sau ***conexiune inversă***), în studiul *Metoda de transonanţă toracică,* pe care N. Wiener o va pune la baza lucrării sale *Cibernetica* (1948). Precursor al inteligenţei artificiale prin lucrarea *Logica rezonanţei* (1984, postum), care pune bazele şi principiile „maşinii de gândit".
Pamfil, Eduard (1912-1994)	Creatorul Şcolii Româneşti de Psihiatrie Antropologică, în baza concepţiei sale despre trionticitatea fiinţei umane (*Persoană şi devenire,* 1976). *Modelul triontic al persoanei* (împreună cu D.S. Ogodescu). A iniţiat dezbateri de curente şi tendinţe în ştiinţe prin organizarea Cercului de Bionică la Timişoara, în anii 1970, şi a grupului de dezbateri interdisciplinare pe teme avansate *Sigma*.

Parhon, Constantin I. (1874-1969)	Părinte fondator al *Şcolii româneşti de endocrinologie* şi unul dintre creatorii acestei ştiinţe pe plan mondial. Creatorul primei Catedre de Endocrinologie din lume, la Facultatea de Medicină din Bucureşti şi autorul primului tratat de endocrinologie din lume, în colaborare cu M. Goldstein, *Les sécrétions internes* (Paris, 1909). Fondatorul revistei Societăţii Române de Endocrinologie, „Acta Endocrinologica" (1938). Cercetări fundamentale în endocrinologie, neurologie şi psihiatrie în relaţie cu tulburările psihice.
Pavelcu, Vasile (1900-1991)	*„Patriarhul şi filosoful psihologiei româneşti". Drama Psihologiei* (1965) – „o conştiinţă de sine a psihologiei". *Personalitatea* este o realitate dinamică, o funcţie a trei variabile: biologică, socială şi personală (1939). Logica ştiinţei psihologice, paradigmele acesteia şi locul, rolul şi destinul psihologiei ca ştiinţă. Analiza critică a traiectoriei şi dramei devenirii psihologiei ca ştiinţă. Analiza structural-dinamică a inteligenţei. Analiza structurii bipolare a emoţiei şi afectivităţii în activitate şi comportament.
Păunescu, Constantin (1925-1999)	Modele de terapie complexă reeducaţională. Fundamentarea unei teorii sistemice a limbajului. A înfiinţat *Centrul de cercetări şi terapie logopedică* (1962-1971).
Peteanu, Mihai (1917-2001)	Studiul complex al profesiunilor şi stabilirea structurii şi cerinţelor lor medicale şi psihologice, concretizat în seria de 26 volume de monografii profesionale publicate.
Pirozynski, Tadeus (1928-1999)	A marcat un progres în gândirea psihiatrică românească prin introducerea, singur sau în colab., de noi concepte, teme, abordări sau viziuni: Psihiatrie şi victimologie, Psihopatologie relaţională, Epistemologia în psihopatologia relaţională etc. A dezvoltat o viziune complexă filozofic-umanistă, epistemologică şi antropologic-culturală asupra subiectivităţii umane în devenire şi destructurare sau transcendere metagnostică.
Pitariu, Horia (1939-2010)	A iniţiat şi fondat *Asociaţia de Psihologie Industrială şi Organizaţională* (APIO), în 2001, şi a editat revista ei – „Psihologia resurselor umane". Contribuţii în psihologie industrială şi organizaţională, Psihodiagnostic, metodologia cercetării, ergonomia cognitivă şi interacţiunea om-calculator.
Popa, Grigore (1910-1994)	Introduce pentru prima dată conceptul de *Inteligenţă Socială* în psihologie ca ştiinţă (1935). A aplicat conceptul blagian de matrice stilistică în analiza şi descrierea diferitelor stiluri etnice şi religioase de viaţă.
Popescu-Neveanu, Paul (1926-1994)	Modelul operaţional anticipativ al învăţării. Teoria decentrării valorice. Modelul bifactorial atitudini-aptitudini generalizat ca interacţiune vectoro-operaţională în structura personalităţii (1979). Un nou *model al sistemului psihic* uman (SPU). Conceptul de *Personalitate integrală* (1994). A înlocuit *principiului reflectării cu procesarea informaţiei şi constructivismul operaţional.* A dezvoltat o metodologie de determinare a tipurilor de activitate nervoasă

	superioară şi ca „metodică asociativă Popescu-Neveanu". *Inerţia inhibiţiei* – extensie a clasificării tipologice a lui Pavlov. A identificat indicatorii tonico-energetici, fazico-temporali şi factura reactivităţii globale, interacţiunea general-specific în tipologia temperamentală umană.
Popescu-Sibiu, Ioan I. (1901-1974)	Unul dintre cei mai importanţi promotori şi fondatori ai psihanalizei freudiene în România. A corespondat intens cu S. Freud. Lucrarea *Doctrina lui Freud (Psihanaliza)* (1932) prefaţată de Gh. Marinescu – moment crucial al afirmării psihanalizei în ţara noastră. Spre sfârşitul anilor '30 se distanţează de freudism şi dezvoltă o viziunea neo-psihanalitică bazată pe „un nivel psihologic *spiritual şi moral-uman*, deci superior celui biologic „darwinian", reliefând, alături de caracterul animal, instinctual inconştient al omului, valoarea *caracterului spiritual-moral al puterii de creaţie spirituală ce deosebeşte în mod fundamental pe om de celelalte fiinţe.*
Pufan, Constantin (1926-1984)	A contribuit la orientarea şi fundamentarea teoretică şi practică a *Psihopedagogiei speciale* şi *Defectologiei* româneşti atât prin cercetări şi activităţi didactice, cât şi prin publicarea de studii, articole, cursuri şi lucrări ştiinţifice fundamentale în domeniu.
Racu, Igor (1964-)	În anul de studii 1991-1992, în colab., fondează *prima Facultate de Psihologie din Republica Moldova* (prin fuziunea Facultăţii de Defectologie şi a Catedrei de Psihologie*), Facultatea de Psihologie şi Psihopedagogie specială* care a început să funcţioneze din vara anului 1992. Începând din anul 2001 iniţiază, în cadrul facultăţii, susţinerea tezelor de doctorat în psihologie. În 2005 fondează prima revistă de specialitate în domeniu „Psihologie. Pedagogie specială. Asistenţă socială".
Radu, Ioan (1925-2015)	O teorie unitară a învăţării bazate pe abordarea cognitivă a formării noţiunilor şi abilităţilor folosind prototipuri, scheme şi structuri cognitive. A asigurat tranziţia de la statistica descriptivă la cea inferenţială în analiza datelor şi a promovat designul experimental şi meta-analiza.
Ralea, Mihai (1896-1064)	A creat infrastructura instituţională necesară dezvoltării psihologiei ca ştiinţă în România postbelică prin sprijinirea reînfiinţării învăţământului universitar psihologic (1948), înfiinţarea „Revistei de Psihologie" (1955), *a Institutului de Psihologie* (1956) *şi* a *Asociaţiei Psihologilor din România* (1964). *Ontologia obstacolului şi Teoria amânării* (1957) – cadru generativ-evolutiv al vieţii psihice conştiente şi condiţie specifică psihologiei umane. Schiţa unui *sistem de psihologie* cu cinci elemente fazice (1964, 1966): 1. înţelegerea şi aprecierea situaţiei; 2. amânarea reacţiei; 3. decizia de a reacţiona; 4. compensarea sau simularea la lipsa de răspuns; 5. creativitate şi inventivitate. Viziunea psihologică asupra *Omului total. Inconştientul* ca regresie conservativă în automatisme.

Rădulescu-Motru, Constantin (1868-1957)	Creatorul *primului sistem filozofic unitar românesc* – ***Personalismul energetic***. O viziune nouă asupra spiritualităţii româneşti ***(Românismul şi identitatea naţională***). Teoria *Personalismul vocaţional. Psihologia poporului român*. A creat, în perioada interbelică, *infrastructura instituţională a psihologiei ca ştiinţă* (Catedra de Psihologie, Institutul psihotehnic, societăţi de psihologie, reviste şi jurnale de psihologie şi filosofie, învăţământul psihologic universitar, cursuri de psihologie etc.) şi a statuat psihologia ca ştiinţă experimentală, independentă de filozofie, în România. A ţinut primul *Curs de psihologie experimentală* la Universitatea din Bucureşti (1897). A înfiinţat în 1906 *primul laborator de psihologie experimentală* la Catedra de Psihologie a Universităţii din Bucureşti. *Teoria întârzierii provocate. Teoria elitelor vocaţionale*. A identificat *trei stadii ale conştiinţei etnice*: 1) *conştiinţa comunităţii de origine*, care întreţine obiceiurile, tradiţiile şi este baza organizărilor sociale a celor care consideră că au strămoşi comuni; 2) *conştiinţa comunităţii de limbă*, ce are forţă coezivă mai mare, căci cuvântul devine mijloc de gândire şi creaţie, şi nu doar de comunicaţie; 3) *conştiinţa comunităţii de destin*, ce apare ca nevoie de conservare şi de asigurare a propriului viitor.
Roco, Mihaela Maria Francisca (1946-)	Cercetări fundamentale asupra creativităţii individuale şi de grup pe o durată de 54 de ani. Model complex al creativităţii cu etape şi factori cognitivi şi non-cognitivi. Teorie originală asupra creativităţii şi elaborarea modelului grupului creativ, riguros experimentat şi validat ştiinţific. Program unitar şi sistemic pentru valorificarea şi stimularea capacităţii creatoare a specialiştilor din România. Cercetări asupra psihologiei religiei, inteligenţa emoţională şi boala Alzheimer.
Roşca, Alexandru (1906-1996)	O teorie ştiinţifică unitară a creativităţii (*Creativitatea generală şi specifică*, 1981). Împreună cu soţia, Mariana Roşca, au înfiinţat, în 1960, la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, *prima secţie de Defectologie* din România, redenumită în 1964 *Psihopedagogie specială*. A iniţiat, elaborat în colaborare şi coordonat tratate fundamentale de psihologie: *Tratat de psihologie experimentală* (1963), *Psihologie generală* (1966), *Metodologie şi tehnici experimentale în psihologie* (1971), *Psihologia muncii industriale* (1967), *Sinteze de psihologie contemporană* (4 vol. în anii 1980). Cercetări în domeniul psihologiei handicapatului, psihologiei gândirii şi creativităţii. A format o generaţie solidă de cercetători şi cadre didactice universitare şi a continuat cu succes dezvoltarea şcolii clujene de psihologie fondată de Fl. Ştefănescu-Goangă.
Roşca, Mariana (1917-2017)	Împreună cu soţul, Alexandru Roşca, au creat *Şcoala defectologică de la Cluj*, recunoscută internaţional (J. Piaget, P. Fraisse, A. Luria, B. Lomov). Pionierat cu lucrarea *Metode de psihodiagnostic* (1972). *Cea mai longevivă dintre psihologii secolului XX – 99 de ani, urmată de Ursula Şchiopu şi Mihai Epuran, 97 de ani*.

Rusu, Liviu (1901-1985)	Contribuţii importante în cercetarea *mecanismelor creaţiei artistice.* În urma unei specializări la Paris (1933-1935) trece de la psihologie la estetică. A creat un sistem de estetică filosofică riguros şi original, recunoscut în străinătate, prin creaţiile şi lucrările sale: *Contribuţii la o estetică dinamică* (1935), *Estetica poeziei lirice* (1944), *Logica frumosului* (1946). A introdus conceptul şi a creat disciplina *estetica dinamică* – viziune endogenă a procesului creator şi o nouă viziune în studiul fenomenologic al creaţiei.
Salade, Dumitru (1915-2006)	A abordat educaţia ca fapt de cultură, deschizând o nouă viziune şi noi direcţii de cercetare şi conceptualizare a fenomenelor educaţionale. În lucrarea *Dimensiuni ale educaţiei* (1988) dezvoltă şi prezintă sistematic viziunea teoretică şi metodologică asupra componentelor fundamentale şi trăsăturilor esenţiale ale proceselor educaţionale. Educaţia şi orientarea şcolară şi profesională sunt abordate, cercetate şi aplicate în şcoli ca două axe valorice ale învăţământului şi societăţii.
Săhleanu, Victor (Aurelian) (1924-1997)	„Pionier" al introducerii metodelor matematice în biologie, medicină şi psihologia românească. „Promotor" al introducerii gândirii cibernetice, sistemice şi informaţionale în ştiinţa românească. A contribuit la definirea relaţiilor complexe dintre psihologie şi medicină. A pus bazele teoretice ale biologiei informaţionale şi a fost coordonatorul principal al primului *Atlas antropologic al României* (1980). A militat pentru o nouă viziune unificatoare, integrativ-holistică asupra omului prin elaborarea unei antropologii multi- şi interdisciplinare unitare.
Sântion, Filaret (1946-)	Metodologie didactic-experimentală de formare a competenţei psihosociale a liderului militar (1983, 2015). A pus bazele unei noi discipline aplicative în sistematica psihologiei aplicate – *„Psihologia navală".* A dezvoltat conceptul *Sindromul nevrotic al curselor lungi. A* fondat şi a condus revista „The Black Sea" Journal of Psychology (2010-2011). Abordare multi-nivelară şi operaţionalizată a *inteligenţei sociale.*
Slama-Cazacu, Tatiana (1920-2011)	*Teoria şi metodologia contextual-dinamică a comunicării.* Dezvoltarea şi fundamentarea *psiholingvisticii teoretice* şi *aplicate* ca ştiinţă autonomă cu caracter inter- şi multidisciplinar. A înfiinţat şi condus *primul laborator de psiholingvistică* din România şi din Europa (1971-1973) şi *Grupul Român de Lingvistică Aplicată* la care a publicat 10 volume. Organizarea şi funcţionarea structurilor verbale din perspectiva genetică. Relaţiile dintre sistemele de semne.

Speranţia, Eugeniu (1888-1972)	A dezvoltat o *Axiologie psihologică* şi a introdus conceptul de *axiotropism***.** A creat un *sistem de sociologie axiologică* (*Introducere în sociologie*, 2 vol. – 1938, 1939). A elaborat conceptul de *simplexie a valorilor*, care desemnează factorul unificator, nucleul de valori, ce conferă identitate grupurilor sociale. Anticipează conceptul de *amânare,* teoretizat de M. Ralea. *Pre-figurarea conceptului şi principiului de Amânare* **(***Definiţia şi preistoria filosofiei*, 1912).
Stan, Aurel (1949-)	Contribuţii la valorificarea moştenirii psihologice româneşti: *Eduard Gruber, întemeietorul psihologiei experimentale în România* (2013), *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie* (2016, 956 p.); *Psihologia ieşeană universitară* (2019). Construcţia, reconstrucţia ameliorativă şi computerizarea de teste psihologice. Reconsiderarea valorică a aprecierilor despre unii psihologi români şi publicaţiile lor.
Steriade, Mircea (1924-2006)	Cercetări de pionierat în Neuroştiinţă: operaţiile reţelelor neuronale în sistemele cortico-talamice implicate în ritmurile bioelectrice ale creierului la diverse niveluri şi cicluri ale stărilor de veghe-somn; structura şi sistemul de activare ale talamusului, relaţiile dintre cortexul cerebral şi structurile subcorticale, neurofiziologia crizelor de epilepsie şi substratul neuronal al sistemului vizual. A descoperit un nou tip de ritm cerebral de somn, oscilaţii lente (<1 Hz), generate intracortical. O teorie unificatoare care a grupat „*sleep spindles*", activitatea ritmului delta şi oscilaţiile rapide sub forma de organizare a unei oscilaţii neocorticale lente. Explicaţie revoluţionară a „*sleep spindles*" şi orchestrarea de bază a activităţii neuronale talamice şi corticale
Străchinaru, Ioan (1922-2017)	O teorie neuropsihologică asupra originii limbajului.
Şchiopu, Ursula Mariana (1918-2015)	A introdus pentru prima dată în cercetarea psihologică *noţiunea de entropie ca model de cuantificare a rezultatelor unei cercetări psihologice* (1963). Teoria operativităţii specifice şi nespecifice a gândirii. O concepţie unitară în problema psihologiei copilului şi a vârstelor. A elaborat, predat şi publicat primul tratat de psihodiagnostic din psihologia românească de după 1944*: Introducere în psihodiagnostic* (1970). Prima lucrare de psihologia vârstelor (1982). A fost prima femeie care a primit titlul de *profesor universitar* şi *conducător de doctorat* din domeniul ştiinţelor psihopedagogice din România. A trăit 97 de ani, ca şi M. Epuran, şi au fost pe locul doi ca longevitate după cea mai longevivă dintre psihologi, Mariana Roşca care a trăit 99 de ani.

Ştefănescu-Goangă, Florian (1881-1958)	Întemeietorul psihologiei experimentale în România şi a primei şcoli româneşti de psihologie. A iniţiat înfiinţarea *Catedrei de Psihologie experimentală* (1921-1923), apoi a *Catedrei de Psihologi*e după înfiinţarea la Cluj-Napoca, în 1919, a Universităţii „Dacia Superioară". A fondat primul *Institut de psihologie experimentală, comparată şi aplicată* din România (1922) şi *Societatea de Psihologie*, ca primă organizaţie profesională a psihologilor din România (1931). A înfiinţat *Editura Institutului de Psihologie* (1928) şi „Revista de Psihologie Teoretică şi Aplicată" (1938-1949). A adaptat şi a aplicat pe populaţie românească *Scara de inteligenţă Binet-Simon* (1940). A avut ca obiectiv vizionar principal formarea unei noi generaţii academice care a devenit cea mai solidă generaţie inter- şi postbelică din istoria psihologiei româneşti: N. Mărgineanu, Liviu Rusu, M. Beniuc, D. Tudoran, Al. Roşca, S. Cupcea, L. Bologa, Z. Barbu, G. Em. Marica, M. Peteanu etc. Cercetări experimentale asupra culorilor. *Selecţiunea capacităţilor şi orientarea profesională* (1929).
Tăbăcaru, Grigore (1883-1939)	Unul dintre fondatorii şcolii active şi ai psihopedagogiei experimentale în România la începutul secolului XX: *Caracterul. Lucrare de psihologie cu o aplicare asupra elevilor* (1903), *Introducere în psihologia experimentală* (1924), *Problema personalităţii* (1926). În 1905 a înfiinţat revista „Şcoala", pentru o pedagogie românească, bazată pe etnopsihologia poporului. În 1908 a editat revista „Pedagogia experimentală". În 1909 pune bazele *Societăţii pentru studiul Psihologic şi Pedagogic al Copilului* cu scopul de a promova cercetarea psiho-pedagogică experimentală în educaţie. A contribuit la fundamentarea psihologică şi metodologică a unei *Didactici experimentale* bazate pe un set de principii condiţionate psihologic.
Teodorescu, Stela (1926-2008)	Reconstituirea sistemului psiho-antropologic al lui Pierre Janet, creatorul psihologiei conduitei: *Psihologia conduitei* (1972, dezvoltată şi republicată *Psihoantropogeneza. Concepţia psihologică a lui Pierre Janet despre om*, 1992). Aspecte diferenţiale socioetnopsihice proprii psihologiei românilor. Maturizarea socio-afectivă şi morală a copilului.
Todoran, Dimitrie (1908-1996)	*Teoria gradient dinamică a învăţării*. A propus înlocuirea termenului de „Pedagogie" cu cel de *„Ştiinţă a educaţiei*", care este o ştiinţă aplicată de sinteză. A contribuit la fundamentarea psihologiei educaţiei ca ştiinţă pedagogică la nivel de obiect de studiu specific. A făcut cu succes trecerea de la psihologie la pedagogie cu lucrarea *Psihologia educaţiei* (1942). *Psihologia temperamentului* (1932), *Bazele psihologiei caracterului* (1935), *Individualitate şi destin* (1974).

Tucicov-Bogdan, Ana (1926-2006)	A iniţiat şi coordonat primul *Dicţionar de psihologie socială* din România (1981). Reprezentările gramaticale în gândire. Caracteristicile psihosociale ale grupurilor educaţionale. Factorii psihologici ai cooperării în educaţie. Identitatea etno-culturală şi percepţia persoanelor de altă naţionalitate.
Vaschide, Nicolae (1874-1907)	Considerat „*un meteorit al psihologiei franceze*". A contribuit la afirmarea psihologiei experimentale ca disciplină ştiinţifică în fazele ei iniţiale prin dezvoltarea de procedee, tehnici şi metodologii experimentale noi, inventarea de teste şi aparate de măsurare psihologică. A colaborat direct şi a publicat împreună cercetări importante cu marii psihologi francezi: A. Binet, P. Janet, Ed. Toulouse, H. Piéron, Cl. Vurpas, R. Meunier ş.a. Colaborarea istorică cu Ed. Toulouse şi H. Piéron prin publicarea în comun a tratatului *Technique de psychologie expérimentale* (1904, 335 p.) care marchează o etapă esenţială în procesul de experimentalizare a psihologiei în evoluţia ei spre statutul de ştiinţă. Cercetări de pionierat asupra psihologiei mâinii, asupra somnului, valorii semiologice a viselor, delirului şi halucinaţiilor, ocultismului (vise profetice, telepatie, previziuni chiromantice), psiho-fiziologia morţii şi metapsihiatrie.
Vasilescu, Ilie Puiu (1949-)	Crearea şi dezvoltarea, prin colaborare interdisciplinară, a primului laborator de psihologie din România pentru testarea psihologică şi prelucrarea datelor asistată de calculator (1979-90). Autor al conceptului şi formulelor pentru calcularea *Energiei Informaţionale de Dominare (EID,* 1987*).* Profesor fondator al *Healthy Appalachia Institute* (2008). Profesor cofondator al Healthy Appalachia Institute, Wise, Virginia. Metodologia cercetării şi analiza statistică a datelor. Comportamentul decizional în condiţii de incertitudine şi risc (1979-90): *Psihologia riscului* (1986); *Statistica informatizată pentru ştiinţe despre om* (vol. 1, 1992; vol. 2, 1993). Unul dintre puţinii psihologi români afirmaţi pe poziţia de profesor titular în universităţi din SUA.
Verza, Emil (1938-)	A înfiinţat, la începutul anilor '90, Secţia de Psihopedagogie specială în cadrul Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele educaţiei, Universitatea Bucureşti. O viziune nouă asupra personalităţii şi integrării persoanelor cu handicap. Metodologia educaţional-recuperativă a subiecţilor cu dificultăţi de dezvoltare. Analiza psihologică a tulburărilor de limbaj şi comunicare (etiologie, forme de manifestare, clasificare şi ierarhizare, terapie) A fondat „Revista de educaţie specială" (1999) şi „Revista de psihopedagogie" (2004).
Vianu, Ion (1934-)	Unul dintre promotorii psihanalizei în România. A demascat conceptul de „*discernământ politic şi juridic*", utilizat după semnarea Actului Final de la Helsinki în 1975, ca formă voalată a represiunii în acte antisociale sau de boală psihică. S-a opus cu vehemenţă folosirii psihiatriei în scopuri politice şi a denunţat folosirea acestei ştiinţe împotriva disidenţilor politici. A refuzat să ia parte la expertize medico-psihiatrice care urmăreau să-i declare bolnavi mintali pe cei ce se opuneau deschis regimului comunist. În exil s-a alăturat *Iniţiativei de la Geneva Împotriva Psihiatriei Politice*.

Vlad, Constantin (1892-1971)	Autoproclamat „C. Vlad = Freud *noster*". Iniţiator şi promotor al şcolii româneşti de psihanaliză – psihoterapie analitică. A formulat două legi biodinamice ale psihanalizei (1935). O viziune triadică originală asupra psihanalizei, postulând existenţa a trei „fluvii instinctuale": instinctul erotic sau al reproducerii, instinctul foamei sau alimentar, instinctul de apărare-agresiune, toate trei derivând din energia primară a instinctului de conservare: *Iubirea, ură şi frică* (1928). A publicat, în colaborare prima „Revistă Română de Psihanaliză" ca organ oficial al „Cercului Român de Studii Psihanalitice" (1935). În 1946 a format, în colaborare, *Societatea Română de Psihopatologie şi Psihoterapie*.
Vlaicu, Otilia (?-?)	Al treilea psiholog român cunoscut internaţional la începutul secolului XX, alături de E. Gruber şi N. Vaschide. Cercetări experimentale asupra memoriei imediate sub îndrumarea lui H. Piéron (1913-1914) – amplu citate şi prezentate în tratatul lui G. Dumas, *Nouveau traité de psychologie* (Paris, 1934, vol. 4). Cercetarea corelaţiei dintre învăţare şi rapiditatea de achiziţie, între învăţare şi reţinere, între diferite conţinuturi de învăţare (cifre, litere, silabe) şi în relaţie cu diferite variabile (vârstă, sex, diferenţe interindividuale) pentru a vedea raporturile dintre rapiditatea memorării şi durata reţinerii şi dacă subiecţii cu o capacitate ridicată de memorare imediată au şi o putere de reţinere prelungită.
Voicu, Constantin (1935-)	Cercetări psihofiziologice privind diagnosticul clinic al diferitelor forme şi grade de destructurare a conştiinţei. Cercetări şi o nouă viziune paradigmatică asupra relaţiilor dintre însuşirile tipologice ale sistemului nervos şi diferenţele individuale în sfera proceselor cognitive: atenţie, percepţie, memorie de scurtă durată, învăţare prin repetări multiple. *Ghid experimental pentru diagnosticul nivelului de dezvoltare intelectuală la copii de 6-10 ani* (1974), utilizat în laboratoarele judeţene de triere a copiilor cu deficienţe mintale şi aplicat de Ministerul Învăţământului în orientarea şcolară a copiilor de 6-10 ani.
Wechsler, David (1896-1981)	Părintele şi creatorul celebrelor şi celor mai utilizate scale de măsurare a inteligenţei din lume. Domină piaţa instrumentelor de evaluare psihologică şi neuropsihologică din anii 1960 până în prezent, fiind cele mai obiective, valide şi frecvent utilizate scale de inteligenţă, pentru adulţi – W*echsler Adult Intelligence Scale* (WAIS, 1955; WAIS-III, 1997; WAIS-IV, 2008*; WASI – Wechsler Abbreviated Scale of Intelligence*) şi copii – *Wechsler Intelligence Scale for Children* (WISC, 1949; WISC-IV, 2003; *WPPSI – Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence,* 3rd ed., WPPSI-III, 1967/2002; WPPSI-IV, 2012). A dat cea mai completă definiţie inteligenţei (1939, 1975) şi a introdus *quotientul de deviaţie* prin care înlocuieşte conceptul de vârstă mentală. Lucrarea celebră: *The Measurement of Adult Intelligence* (1939; 1944, 3rd ed.).

Zamfirescu, Vasile Demetru (1941-)	A contribuit la organizarea şi dezvoltarea instituţiei şi gândirii psihanalitice româneşti, precum şi la promovarea psihanalizei şi psihoterapiei ca teorie şi practică în cultura românească. A iniţiat, cofondat şi condus *Societatea Română de Psihanaliză* (1990) şi Asociaţia „Insight"– *Asociaţia pentru promovarea psihanalizei teoretice şi clinice* (2012). A cofondat Editura Trei, specializată în publicarea lucrărilor din domeniile psihanalizei, psihologiei şi literaturii de gen (1994). Din 1994 coordonează la Editura Trei colecţia „Biblioteca de Psihanaliză", prin care s-a îngrijit de apariţia unor lucrări fundamentale de psihanaliză.
Zapan, Gheorghe (1897-1976)	*Teoria relativistă a sistemelor psiho-fizice în ipoteza câmpurilor somatice neomogene.* Această *teorie a relativităţii psihice* este similară teoriei relativităţii spaţiului şi timpului fizic a lui A. Einstein, căruia i-a audiat cursurile la Berlin (1928-1930). C*ibernetica activităţilor umane şi a sistemelor evolutive calitative* cu evenimente preferenţiale (biologice, psihologice, pedagogice, economice, sociale). *Teoria sistemelor evolutive calitative cu evenimente preferenţiale. Teoria negentropiei taxiologice şi structurale* sau a gradului de organizare şi progres al unui sistem. *Teoria şi taxiologia organizării şi evoluţiei, precum şi a dezorganizării şi involuţiei materiei în Univers*. O nouă *teorie a învăţării şi exerciţiului. Teoria introducerii factorilor de progres în sistemele evolutive calitative cu evenimente preferenţiale. Teoria modelării matematice şi psihologice a activităţilor umane. Teorie statistico-matematică a orientării şi selecţiei profesionale.* O nouă disciplină ştiinţifică*: taxiologia* (*taxis* – ordine) sau ştiinţa organizării activităţilor umane pe baza factorilor de progres. Generalizarea *legii intensităţii* (Weber – Fechner) în accepţiune biofizică. *Metoda aprecierii obiective a personalităţii. Sistemul temperamental şi* modalităţile de diagnosticare a lui.
Zlate, Mielu (1937-2006)	Model sintetic-integrativ al personalităţii (1987). Trei modele explicativ-integrative ale caracterului. Modele teoretice ale deciziei şi participării. Fondator al şcolii româneşti de psihologie organizaţional-managerială. *Psihologia organizaţională industrială* (1971-1972), curs introdus pentru prima dată în învăţământul românesc. A militat pentru afirmarea psihologiei organizaţionale ca obiect de învăţământ şi domeniu de cercetare aplicativă. A creat Centrul de Psihologie Aplicată (2000). Director fondator şi redactor-şef al „Revistei de Psihologie Organizaţională" (2001).
Zörgö, Benjamin (1916-1980)	O teorie şi metodă a instruirii prin modele obiectuale. A elaborat o viziune originală asupra motivaţiei: relaţia interactivă subiect-obiect ca sistem de valenţe interiorizate şi fundament al motivaţiei. Cercetări experimentale în domeniul psihologiei animale, psihopedagogiei speciale (defectologie), în domeniul afecţiunilor neurologice şi a posibilităţilor de reabilitare a copiilor de vârstă şcolară cu probleme senzorial-cognitive. Contribuţii originale în domeniul psihologiei genetice şi al psihofiziologiei asupra învăţării şi gândirii. Este al doilea psiholog român, după M. Beniuc, care a întreprins cercetări experimentale în domeniul psihologiei animale.

ANEXA 1

CHESTIONAR PROFIL PSIHOLOGI ROMÂNI

(Utilizat în culegerea datelor în perioadele 1979-1982 şi 2021-2023)
(adaptat la perioada 2021-2023)

Dr. Pavel Mureşan

1. Numele şi prenumele .....

2. Data şi locul naşterii .....

3. Studii (denumirea completă a Universității, Academiei, Facultății sau Institutului şi Secției la data absolvirii) .....
   a. Universitatea (Academia) Facultatea .....
   Secția .....
   b. Perioada ..... Locul .....
   c. Doctorat în (specialitatea) ..... Perioada .....
   d. Tema .....
   .....
   e. Conducător ştiințific .....
   Data susținerii tezei ..... Locul .....
   Alte studii de specialitate .....
   .....

4. Cărți de specialitate tipărite în țară (titlul complet şi anul apariției) .....
   .....
   .....
   .....

5. Cărți de specialitate tipărite la edituri de prestigiu din străinătate (titlul complet, anul, locul şi editura la care a apărut): .....
   .....
   .....
   .....

6. Studii şi articole mai importante publicate (titlul complet, revista sau lucrarea în care au fost publicate în țară sau străinătate, anul apariției):
.....
.....
.....

7. Probleme de specialitate cercetate în mod deosebit: .....
.....
.....
.....

8. Idei şi contribuții originale mai importante aduse la dezvoltarea psihologiei româneşti: .....
.....
.....

9. Anul primirii în Asociația Psihologilor din România .....
.....

10. Dacă sunteți membru al Asociațiilor Internaționale de psihologie: .....
.....
    a. Denumirea asociației: .....
    b. Anul primirii ca membru ..... Funcții .....
    .....

11. Funcții deținute în conducerea organismelor, asociațiilor, instituțiilor, centrelor de cercetare sau laboratoarelor de psihologie din țară: .....
.....
.....
.....

12. Manifestări ştiințifice naționale mai importante la care ați luat parte cu comunicări ştiințifice sau prezentări de teste, aparate sau metode noi (congrese, simpozioane, conferințe, sesiuni ştiințifice etc.). Denumirea, anul participării şi titlul contribuției: .....
.....
.....
.....

13. Manifestări ştiințifice internaționale la care ați luat parte cu comunicări ştiințifice sau prezentări de teste şi aparate (congrese şi simpozioane etc.).

Denumirea, anul participării şi titlul contribuţiei: .....
.....
.....
.....

14. Cărţi mai importante de psihologie pe care le-aţi tradus dintr-o limbă străină în româneşte sau invers (denumirea completă, anul şi locul apariţiei, editura): .....
.....
.....
.....

15. Probleme de psihologie mai importante pe care le cercetaţi în prezent: .....
.....
.....
.....

16. Decoraţii, distincţii, premii ale Academiei etc. primite pentru activitatea ştiinţifică deosebită desfăşurată în domeniul psihologiei: .....
.....
.....
.....

17. Membru corespondent sau plin al Academiilor din ţară şi străinătate:
    a. Denumirea Academiei .....
    b. Titlul ştiinţific .....
    c. Data primirii titlului ştiinţific sau alegerii ca membru plin/ corespondent .....

18. Invenţii brevetate: .....
.....
.....
.....

19. Metode şi tehnici noi, teste etc. traduse, adaptate şi tipărite (cele de uz general):
.....
.....
.....

20. Metode şi tehnici, teste, probe, inventare de personalitate etc. noi, create, etalonate şi date în circuit: .....
.....
.....

21. Locul de muncă (denumirea completă a instituției, catedrei, secției, laboratorului etc.): .....
.....
    a. Funcția actuală (grad didactic, ştiințific, de conducere etc.): .....
    .....
    .....
    b. Locuri de muncă mai importante (laboratoare, catedre etc.) unde ați lucrat şi unde ați avut realizări mai deosebite: .....
    .....
    c. Denumirea .....
    d. Perioada ..... În ce a constat contribuția: .....
    .....

22. Ați fost elevul profesorului .....
.....
Vă considerați adept al Şcolii de psihologie .....
.....

23. Aprecieri mai deosebite formulate de mari personalități ale psihologiei contemporane asupra operei şi activității dvs. (în ce a constat aprecierea şi locul unde a fost făcută): .....
.....
.....
.....

24. Alte probleme: .....
.....
.....

25. Propuneri: .....
.....

26. Anexați, vă rugăm, dacă este posibil, Curriculum Vitae, Europass, lista completă a publicațiilor dvs. (format word) şi o fotografie (format jpg).
    a. E-mail: .....
    b. Telefon: office: .....
    acasă: .....
    c. Adresa .....
    d. Data completării .....

Vă mulțumim

ANEXA 2

DESCRIPTORI PROFIL PSIHOLOGI ROMÂNI

Utilizați pentru culegerea de date şi procesarea lor categoriala în perioada 2021-2023.
Date culese direct de la autori (Format Word, Times New Roman, 12)

Dr. Pavel Mureşan

1. Nume, prenume .....

2. Data şi locul naşterii .....
   .....

3. Studii superioare: perioada, instituția, departament, locul şi data absolvirii .....
   .....
   .....

4. Ascendență academică şi profesională: poziții academice, ştiințifice şi profesionale; poziții de conducere/management administrativ, didactic, academic şi de cercetare (şef catedră, director departament, secție, decan, prorector, rector etc.) .....
   .....

5. **Doctorat (înainte de 2001):** tema, conducător ştiințific, durata, data şi locul susținerii tezei .....
   .....

6. Mobilitate academică, de cercetare şi predare: burse, granturi şi stagii de specializare pre- şi post-doctorat; visiting professor/cercetător; stagii de supervizare
   .....
   .....

7. Afilieri profesionale şi academice. Membru în asociații şi organizații ştiințifice naționale şi internaționale: denumire, durată, poziție. Membru în colegii, comitete de redacții la reviste şi publicații de profil .....
   .....

8. Titluri ştiinţifice şi academice onorifice: profesor emerit, membru de onoare, academician, *Doctor „Honoris Causa"* etc. .....
.....

9. Reprezentări internaţionale: poziţii academice şi profesionale în organisme internaţionale (asociaţii, societăţi, instituţii academice şi de cercetare etc.) .....
.....

10. Activitate didactică: cursuri licenţă, masterat, doctorat, post-doctorat etc. .....
.....

11. Cercetări şi contribuţii ştiinţifice: teme/subiecte cercetate, rezultate, concepte, teorii, modele dezvoltate etc.; idei şi **contribuţii la dezvoltarea psihologiei ca ştiinţă** .....
.....

12. Invenţii, brevete, teste/instrumente de psihodiagnoză şi evaluare traduse şi adaptate, create sau dezvoltate .....
.....

13. Premii, diplome, distincţii, medalii, decoraţii, onoruri, merite, ordine, recunoaşteri etc. .....
.....

14. Participare la evenimente ştiinţifice naţionale – selectiv (congrese, conferinţe, simpozioane etc.): tema, data .....
.....

15. Participare la evenimente ştiinţifice internaţionale – selectiv (congrese, conferinţe, simpozioane etc.): tema, data, titlul comunicării .....
.....

16. Recunoaşteri şi omagieri (sărbătoriri centenare, asignare numele unor instituţii, universităţi, şcoli, amfiteatre etc.) .....
.....

17. Publicaţii/Opere principale (selectiv, format APA): 1. Cărţi (volume proprii/ autor unic –monografii, tratate, cursuri, manuale, dicţionare, enciclopedii etc.); 2. Volume coautor; 3. Volume coordonate sau editate; 4. Capitole sau studii publicate în diverse volume colective, culegeri etc.; 5. Articole publicate în volume şi reviste de specialitate (articole în ex-tenso publicate în volume „Proceedings" cu Peer-Review ale conferinţelor indexate ISI Thomson; articole BDI şi articole

publicate în reviste străine sau româneşti cu Peer-Review şi comitet editorial internaţional; articole publicate în reviste româneşti recunoscute de comunitatea academică; 6. Comunicări la evenimente ştiinţifice naţionale şi internaţionale (comunicări *in extenso* publicate în volumele unor conferinţe internaţionale (neindexate ISI sau BDI); comunicări *in extenso* publicate în volumele unor conferinţe naţionale .....
.....
.....
.....

18. Aprecieri mai deosebite formulate de personalităţi contemporane asupra operei, activităţii, personalităţii şi contribuţiei autorului; una-două fraze (de citat sursa, format APA) .....
.....
.....

19. De anexat CV Europass, listă publicaţii format APA şi o fotografie tip legitimaţie (format JPEG) .....
.....

20. E-mail, LinkedIn, Facebook, Whatsapp, Signal etc. adresă, număr telefon/ celular .....
.....

21. Surse bibliografice despre autor în format APA („Revista de psihologie", „Revue Roumaine des Science Sociale – Série de Psychologie", „Revista de pedagogie", „Monitorul Psihologiei", medalioane, obituary, *In memoriam,* necrologii; Wikiwand şi Wikipedia (cu circumspecţie!) etc.). .....
.....

22. Indicatori şi indexări scientometrice – selectiv: ISI/BDI B+, h-index (Hirsch), JCR (din 2015, Clarivate Analitics), JCI, SCIE, SSCI, ESCI, AIS (vezi Web of Science, Google Scholar etc.) .....
.....

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

Aniței, M., *Istoria psihologiei,* Sibiu, Editura Psihomedia, 2007

Anisescu, C., „Psihologul George Bontilă – completare la Destin. Fragment biografic", în *Arhivele Securității, CNSAS*, Editura Pro Historia, 2002, pp. 61-79

Anisescu, C., *Nicolae Mărgineanu. Un psiholog în temnițele comuniste. Documente preluate din arhiva CNSAS*, prefață de Adrian Neculau, Iaşi, Editura Polirom, 2006

Bagdasar, N., *Istoria Filosofiei româneşti,* Bucureşti, Profile publishing, 2003

Băncilă, V., *Lucian Blaga – energie românească,* Timişoara, Editura Marineasa, 1995 (ediția I, 1938)

Bârsu, C.; Bob, I. et. al., *Clujeni ai secolului 20: dicționar esențial*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Ştiință, 2000

Bejat, M., *Geneza psihologiei ca ştiință experimentală în România,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1972

Beniuc, M., *Psihologie animal,* Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1970

Berar, I. (coord.), *Alexandru Roşca (1906-1996): omul, savantul, creatorul de şcoală*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006

Biberi, I., *Visul şi structurile subconştientului,* Editura Bucureşti, 1970

„Bibliografia lucrărilor de psihologie între anii 1953-1957". Întocmită de către Secția de psihologia copilului şi psihologie pedagogică a Institutului de psihologie al Academiei RSR (1958), „Revista de psihologie", IV(1), 89-96

Biblioteca județeană „Gh. Asachi", *Personalități ieşene. Aniversari şi comemorări,* Iaşi, Editura Asachian, 2017

Blaga, L., *Artă şi valoare,* Bucureşti, 1939

Blaga, L., *Trilogia culturii,* Bucureşti, Editura pentru Literatură Universală, 1969

Blaga, L., *Opere.* Vol. 8, *Trilogia cunoaşterii,* ediție îngrijită de Dorli Blaga, Bucureşti, Editura Minerva, 1983

Blaga, L., *Opere.* Vol. 9, *Trilogia culturii,* ediție îngrijită de Dorli Blaga, Bucureşti, Editura Minerva, 1985

Blaga, L., *Cunoaşterea luciferică,* Bucureşti, Editura Humanitas, 1993

Bogdan, T., *Probleme de psihologie judiciară,* Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1973

Bontilă, C.Gh., *Tehnica testelor psihologice,* Bucureşti, 1935

Bontilă, C.Gh., *Psihologia industrială,* Bucureşti, 1971

Brătescu, Gh., *Freud şi psihanaliza în România*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994

Caluschi, M., *Grupul creativ de formare. Experimente. Program. Proiecte,* Iaşi, Editura Cantes, 2001

Ceauşu, V., *De la incertitudine la decizie*, Bucureşti, Editura Militară, 1972

Ceauşu, V., *Cunoaşterea psihologică şi condiţia incertitudinii,* Bucureşti, Editura Militară, 1978

Chelcea, S., *Vademecum în psihosociologie,* Editura INI, Bucureşti, 1997

Chelcea, S., *Un secol de cercetări psihosociologice: 1897-1997,* Bucureşti, Editura Polirom, 2002

Chelcea, S., *Elogiu plictiselii: eseuri psihosociologice*, Suceava, Editura Alexandria Publishing House, 2018

Ciofu, I., *Comportament simulat,* Bucureşti, Editura Academiei, 1974

Ciofu, L.; Golu, M.; Voicu. C., *Tratat de psihofiziologie.* Vol. I, Bucureşti, Editura Academiei, 1978

Ciuperca, C., *Mic dicţionar al marilor psihologi şi sociologi,* Bucureşti, Editura Sper, 2011

Colceriu, C., *Personalităţi clujene contemporane: oameni, biografii, confesiuni.* Vol. I, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2005

Colceriu, C., *Elite clujene contemporane.* Vol. I, Cluj-Napoca, Editura Clear vision, 2009

Conta, V., „Teoria ondulaţiunii universale", în „Convorbiri literare", 1876-1877

Conta, V., *Théorie du fatalisme,* Bruxelles-Paris, 1877

Cosmovici, A. şi Iacob, L. (coord.), *Psihologie şcolară,* Iaşi, Editura Polirom, 1998

Costea, Şt. (coord.), *Sociologi români. Mică enciclopedie*, Bucureşti, Editura Expert, 2001

Cracsner, C. E., *Istoria psihologiei militare româneşti,* Bucureşti, Editura Psyche, 2005

Cristea, D., *Tratat de psihologie socială,* Bucureşti, Editura Pro Transilvania, 2001

Dafinoiu, Ion, *Elemente de psihoterapie integrală,* Iaşi, Editura Polirom, 2001

Damaschin, D., *Teoria şi practica compensaţiei,* Bucureşti, 1976

Dan-Spânoiu, G., *Relaţiile umane în grupele de muncă industrială,* Bucureşti, Editura Academiei, 1971

David, D., *Psihologie clinică şi psihoterapie,* Iaşi, Editura Polirom, 2006

Diaconu, Fl.; Diaconu, M., *Dicţionar de termeni Filosofici ai lui Lucian Blaga,* Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2000

Drăgan, Iosif C., *Odobleja. Apariţia ciberneticii generalizate pe pământ românesc. O evaluare,* Bucureşti, Editura Europa Nova, 1993

Drăgan, I. C.; Postelnicu, P., „Ştefan Odobleja: L'homme et son oeuvre", studiu introductiv la vol. *Şt. Odobleja. Cybernetique Générale, Psychologie consonantiste. Sciences des Sciences* (republicarea lucrării *Psychologie consonantiste,* 1938-1939), Nagard, Milano, 1983

Drăghicescu, D., *Le probleme de la conscience. Etudes psycho-sociologique,* Paris, Alcan, 1907

Drăghicescu, D., *Din psihologia poporului român*, studiu introductiv de Virgil Constantinescu-Găliceni, Bucureşti, Editura Albatros, 1995

Enăchescu, D., *Experienţa vieţii interioare şi cunoaşterea de sine (De la Socrate la Freud),* Bucureşti, Editura Fast Print, 1997

Epuran, M., *Metodologia cercetării activităților corporal,* Bucureşti, ANEFS, 1992
Fornade, D., *Personalități clujene (1800-2007). Dicționar ilustrat*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Ştiință, 2007
Gavriliu, L., *Inconştientul în viziunea lui Lucian Blaga,* Bucureşti, Editura Iri, 1997
Găvănescul, I., *Elemente de psihologie pentru cursul secundar,* Iaşi, 1980
Găvănescul, I., *Curs de istoria pedagogiei* (3 vol.), Bucureşti, 1927
Găvănescul, I., *Psihologia pentru clasa a VI-a secundară,* Bucureşti, Editura XXV, 1935
Georgiade, C., *Originile magice ale minciunii şi geneza gândirii,* Bucureşti, 1938
Gheorghiu, Vl.A., *Hipnoza,* Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1977
Golu, M., *Principii de psihologie cibernetică,* Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1975
Golu, M., *Consonanța şi organizarea psihică,* în vol. *Studii şi sinteze de psihologie contemporană,* Bucureşti, Editura Academiei, 2002
Golu, P., *Psihologia socială,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1974
Golu, P., *Psihologia grupurilor sociale şi a fenomenelor colective,* Bucureşti, Editura Miron, 2004
Gruber, Ed., *Stil şi gândire. Încercare de psihologie literară,* Iaşi, Editura Şaraga, 1888
Herseni, Tr., *Introducere în psihologia socială,* Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1966
Herseni, Tr., *Psihologia lui Nicolae Vaschide,* Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1973
Herseni, T., *Cultura psihologică românească*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1980
Holban, I., *Laboratorul şcolar de orientare,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973
Holdevici, I., *Elemente de psihoterapie cognitiv-comportamentală,* Bucureşti, Editura All, 1996
Holdevici, I., *Tratat de psihoterapie,* Bucureşti, Editura Trei, 2009
Iacob, L.; Bălan, B.; Boncu, Şt., *Comunicarea în câmpul social,* Iaşi, Editura Universității „Al.I. Cuza", 1997
Iamandescu, I.B., *Manual de psihologie medicală,* Bucureşti, Editura Infomedica, 1995
Ionescu, Gh., *Psihoterapie,* Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1990
Jurcău, N., *Psihologie inginerească,* Cluj-Napoca, Editura Universității Tehnice, 2003
Ionescu, G.; Bejat, M.; Pavelcu V., Bucureşti, *Psihologie clinică*, Editura Academiei RSR, 1985
Iosif, Gh.; Botez, C.I. (coord.), *Psihologia muncii industriale,* Bucureşti, Editura Academiei, 1978
Kiss, J.-F., „Cold War Psychology în Eastern Europe", în Pickren, W. (Ed.), *Oxford Research Encyclopedia of Psychology*, Oxford University Press, 2020, ISBN 9780190236557
Kiss, J.-F., *Istoria psihologiei în România. Tipare şi factori ai evoluției în perioada totalitară şi postdecembristă*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 2013, ISBN 978-973-30-3378-3

Kiss, J.-F., „Evolution of Romanian Psychological Bibliography between 1938-2008", în *History & Philosophy of Psychology*, 14 (1), 2012, pp. 53-59, ISSN 1469-283X.

Lăscuş, V., *Natura umană şi conduita ei social-culturală. Dialoguri cu N. Mărgineanu*, Cluj-Napoca, Editura Genesis, 1997

Lăzărescu, M., *Psihopatologie clinică,* Timişoara, Editura Helicon, 1994

Leonardescu, C., *Principii de psihologie,* Bucureşti, 1909

Lungu, N., *Psihologie experimentală,* Bucureşti, Editura Fundaţiei „România de Mâine", 1996

Maiorescu, T., „O psihologie empirică în limba română", în „Convorbiri literare", XV(7), 1 octombrie 1881

Maiorescu, T., „Din experienţă", în „Convorbiri literare", XXII(2), 125-135, Bucureşti, 1888

Maiorescu, T., *Logica,* Ediţia a 6-a, Bucureşti, Editura Librăriei Socec & Co. SA, 1913

Maiorescu, T., *Însemnări zilnice*, vol. I-III (1855-1880), Bucureşti, Editura Librăriei Socec & Co. SA, 1937

Maiorescu, T., *Scrieri din tinereţe,* Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981

Maiorescu, T., *Cercetări psihologice,* Îngrijirea ediţiei, studiu introductiv şi note de Viorel Iulian Tănase, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999

Marcus, S., *Empatie,* Bucureşti, Editura Academiei, 1971

Marineau, R.F., *Jacob Levy Moreno, 1889-1974: Father of Psychodrama, Sociometry, and Group Psychotherapy*, Londra/New York, Tavistock/Routledge, 1989

Marineau, R.F., *J. L. Moreno – Sa vie, son oeuvre,* Montreal, Editura Sant-Martin, 1990

Marinescu, Gh., *La celule nerveuse,* Paris, Doin, 1909

Mărgineanu, N., *Condiţia umană,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1973

Mărgineanu, N., *Amfiteatre şi închisori*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1991

Mărgineanu, N., *Psihologia persoanei,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1999

Mânzat, Ion, *Istoria universală a psihologiei (Istoria modernă şi contemporană 1860-1994),* curs, Bucureşti, Universitatea „Titu Maiorescu", 1994

Mânzat, I., *Istoria Psihologiei Universale,* Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2003; 2007; 2012

Mânzat, I., *Psihologia sinergetică (În căutarea omului pierdut),* Bucureşti, Editura Pro Humanitate, 1999 (ediţia a II-a, 2010)

Miclea, M., *Psihologie cognitivă,* Cluj-Napoca, Casa de Editură Gloria, 1994

Mihai, I.M., *Istoria psihologiei. Altar al cunoaşterii psihologice*, Iaşi, Editura Institutul European, 2007

Mitrofan, I. (coord.), *Terapia unificării,* Bucureşti, Editura SPER, 2004

Mitrofan, N., *Aptitudinea pedagogică,* Bucureşti, Editura Academiei, 1988

Moraru, I., *Ştiinţa şi Filosofia creaţiei,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1995

Moraru, I., *Paradigma psihologiei haologice,* Bucureşti, Editura Universal Dalsi, 2000

Moţescu, M., „Bibliografia lucrărilor româneşti de psihologie 1967-1970", în „Revista de psihologie", 22(2), 1976, pp. 199-229

Mueller, F.L., *Histoire de la psychologie de l'antiquité à nous jours,* Paris, Payot, 1968
Munteanu, A., *Incursiuni în creatologie,* Timişoara, Editura Augusta, 1999
Mureşan, P., *Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalităţii. Monografie Gh. Zapan,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984
Nadejde, D. C., *Munca psihică şi încercările determinării ei cantitative,* Bucureşti, Editura F. Göbl şi fiii, 1910
Neacşu, Gh., *Incursiuni în creatologie,* Bucureşti, Editura Academiei, 1971
Neagoe, S., *Viaţa universitară clujeană interbelică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980
Neculau, A. (coord.), *Psihologie socială. Aspecte contemporane,* Iaşi, Editura Polirom, 1996
Neculau, A. (coord.), *Viaţa cotidiană în comunism*, Iaşi, Editura Polirom, 2004
Neculau, A., „Psihologi români în închisorile comuniste", în „Psihologia socială", 26, 2010, pp. 115-130
Neculau, A., *Un psiholog în Agora*, Iaşi, Editura Polirom, 2010
Neculau, A., „Dramele psihologilor romani: întemniţaţi, anchetaţi, supravegheaţi", în „Revista de psihologie", 58(1), 2012, 5-22
Nestor, I.M., *Psihologie industrială. Consideraţii practice de organizare,* Bucureşti, Editura Politică, 1974
Nicola, Gr. (2001), *Istoria Psihologiei,* Bucureşti, Editura Fundaţiei „România de Mâine", 2001
Noveanu, E. şi Potolea, D. (ed.), *Ştiinţele educaţiei. Dicţionar enciclopedic*, Bucureşti, Editura Sigma, 2007
Odobleja, Şt., *La psychologie consonantiste* (2 vol.), Paris, Maloine, 1938
Odobleja, Şt., *Psihologia consonantistă,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982
Odobleja, Şt., *Introducere în logica rezonanţei,* Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1984
ONG Eco-Europa (ed.), (2013), *Dicţionarul personalităţilor din România. Biografii contemporane*, Bucureşti, Editura Anima, 2013
Pamfil. E.; Ogodescu, D., *Persoană şi devenire,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976
Pantazi, R., *Simion Bărnuţiu*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967
Parhon, C. I., „Rolul hormonilor în viaţa psihică", în „Analele de psihologie", an X, 1943.
Pavelcu, V., *Drama psihologiei,* Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1965
Pavelcu, V., *Cunoaşterea de sine şi cunoaşterea personalităţii,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1982
Păunescu, C., *Limbaj şi intelect,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973
Personalitate şi activitate socială: Volum omagial dedicat acad. Vasile Pavelcu la a 80-a aniversare, Iaşi, Editura Universităţii „Al.I. Cuza", 1981
Petroman, P., *Istoria psihologiei universale şi româneşti,* Timişoara, Editura Eurobit, 1996

Petroman, P., *Afirmarea psihologiei. Direcții şi orientări în cadrul psihologiei explicite,* Timişoara, Editura Eurostampa, 2004

Petroman, P. şi Petroman, I. (coord), *Personalități de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă*, Vol. III, Timişoara, Editura Eurostampa, 2008

Pitariu, H.; Albu, M., *Psihologia personalului. Măsurarea şi interpretarea diferențelor individuale,* Cluj-Napoca, Editura Presa universitară clujeană, 1996

Popa, M., *Psihologie militară,* Iaşi, Editura Polirom, 2012

Popa, M., *Figuri universitare clujene,* Cluj-Napoca, Editura Grinta, 2002

Popescu-Neveanu, P., *Tipurile de activitate nervoasă superioară la om,* Bucureşti, Editura Academiei, 1961

Popescu-Neveanu, P., *Curs de psihologie generală,* Vol. I, Editura Universității din Bucureşti, 1976

Popescu-Neveanu, P., *Curs de psihologie generală,* Vol. II, Editura Universității din Bucureşti, 1977

Popescu-Neveanu, P., *Dicționar de psihologie,* Bucureşti, Editura Albatros, 1978

Prună, T., *Psihologia economică,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1976

Pufan, C. (coord.), *Probleme de surdologie* (vol. I, 1977, vol. II, 1982), Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1981

Pufan, P., *Psihologia muncii,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1968, 1978

Ralea, M.; Botez, C., *Istoria psihologiei*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1958

Racu, A. şi Racu S., *Dicționar enciclopedic de psihopedagogie specială*, Chişinău, Tipografia centrală Moldova, 2013

Radu, I. (coord.), *Introducere în psihologia contemporană,* Cluj-Napoca, Editura Sincron, 1991

Raftu, Gh., *Paradigma educației psihocentriste în România din perspectiva pedagogiei moderne şi postmoderne: Teza de doctorat,* Chişinău, 2016

Ralea, M., *Ipoteze precizări în ştiința sufletului,* Bucureşti, Tipografia Jockey Club Ion C. Văcărescu, 1926

Ralea, M., „Schița unui sistem de Psihologie", în „Revista de psihologie", nr.4, 1964, pp. 275-278

Ralea, M., *Scrieri – I: Explicarea omului,* Bucureşti, Editura Minerva, 1972

Ralea, M.; Botez, C.I., *Istoria psihologiei,* Bucureşti, Editura Academiei RPR, 1958

Ralea, M., Herseni, T., *Introducere în psihologia socială,* Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1966

Rădulescu-Motru, C., *Curs de psihologie,* Bucureşti, Editura Cultura Națională, 1923

Rădulescu-Motru, C., *Personalismul energetic,* Bucureşti, Editura Casei Şcoalelor, 1927

Rădulescu-Motru, C., *Elemente de psihologie. Lecțiuni pentru şcolile secundare*, Bucureşti, 1929

Rădulescu-Motru, C., *Vocația,* Bucureşti, Editura Casei Şcoalelor, 1935

Rădulescu-Motru, C., *Elemente de psihologie* (ed. a VII-a), Bucureşti, 1941

Rădulescu-Motru, C., *Puterea sufletească,* Iaşi, Editura Moldova, 1995
Rădulescu Motru, C., *Psihologia poporului român,* Bucureşti, Editura Paideia, 1999
„Revista de psihologie", Vol. 1-68, nr. 1-4, Bucureşti, Editura Academiei, 1955-2022
Roco, M., *Creativitatea individuală şi de grup,* Bucureşti, Editura Academiei, 1979
Roşca, Al., *Tratat de psihologie experimentală,* Bucureşti, Editura Academiei, 1963
Roşca, Al., *Creativitate generală şi specifică,* Bucureşti, Editura Academiei, 1981
Roşca, Al.; Bejat, M., *Istoria ştiinţelor în România. Psihologia,* Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1976
Roşca, Al.; Voicu, C., *A Concise History of Psychology in Romania,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982
Roşca, M., „Când şi de ce a apărut sintagma «Şcoala clujeană de Psihologi»?", în *Analele Institutului de Istorie „Gh. Barițiu" din Cluj-Napoca, Series Humanistica*, V(137-162), 2007
Rudică, T., *Maturizarea personalității,* Iaşi, Editura Junimea, 1990
Rudică, T., *Psihologia frustrației,* Iaşi, Editura Polirom, 2006
Rusu, L., *Eseu despre creația artistică. Contribuții la o estetică dinamică,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1989
Salade, D., *Portrete de universitari clujeni*, Cluj-Napoca, Editura Presa universitară clujeană, 1997
Schifirneț, C., *Constantin Rădulescu-Motru. Viața şi faptele sale*, Vol. I-III, Bucureşti, Editura Albatros, 2003
Sîntion, F. (coord.), *Psihologie managerială,* Constanța, Editura Fundației „Andrei Şaguna", 2000
Sîntion, F.; Stevens, M., *Inteligența socială,* Constanța, Editura Ovidiu University Press, 2020
Slama-Cazacu, T., *Limbaj şi context,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1959
Slama-Cazacu, T. (coord.), „Bibliografia lucrărilor de psihologie din R.P. Română, apărute în anii 1958-1962", în „Revista de psihologie", 1963, IX(4), 593-625
Slama-Cazacu, T.; Ciofu, I. şi Gogoşaru, M., „La bibliographie des travaux de psychologie parus en Roumanie 1963 et 1964", în „Revue Roumaine des Sciences Sociales – Série de Psychologie", 1966, 10(1), 85-108
Slama-Cazacu, T. (coord.), „Bibliografia lucrărilor româneşti de psihologie. 1965-1966", în „Revista de psihologie", 1968, 14(1), 95-118
Speranția, E., „Resorturile psihologice ale evoluției umane", în *Axiologie românească,* Bucureşti, 1947
Stan, A., *Eduard Gruber. Întemeietorul psihologiei experimentale în România*, Bucureşti, Institutul European, 2013
Stan, A., *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*, Iaşi, Editura Universității „Al.I. Cuza", 2017
Stan, A., *Psihologia ieşeană universitară*, Iaşi, Editura Junimea, 2019

Stănciulescu, D. (coord.); Belous, V.; Moraru, I., *Tratat de creatologie,* Iaşi, Editura Performantica, 1998

Şchiopu, U., *Psihologia copilului,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1967

Şchiopu, U. (coord.), *Dicționar enciclopedic de psihologie*, Vol. I-III, Bucureşti, Tipografia Universității Bucureşti, 1979

Şchiopu, U. (coord.), *Dicționar de psihologie*, Bucureşti, Editura Babel, 1997

Şchiopu, U., *Istoria psihologiei*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007

Ştefănescu-Goangă, Fl., *Selecțiunea capacităților şi orientarea profesională,* ediția a II-a, Cluj-Napoca, Editura Cartea Românească, 1933 (ediția I, 1929)

Ştefănescu-Goangă, Fl., *Măsurarea inteligenței,* Cluj-Napoca, 1940

Tabachiu, A.; Moraru, I., *Tratat de psihologie managerială,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1997

Teodorescu, Stela, *Psihoantropogeneza. Concepția psihologică a lui Pierre Janet despre om,* Iaşi, Editura A92, 1997

Todoran, D., *Psihologia temperamentului. Determinarea şi diagnosticarea temperamentului pe bază de experiment şi chestionar*, Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj-Napoca, 1932

Todoran, D., *Bazele psihologiei caracterului*, Cluj-Napoca, 1935

Toulouse, Ed.; Vaschide, N.; Piéron, H., *Technique de psychologie expérimentale,* Paris, Octave Dion, 1904

Tucicov-Bogdan, A., *Psihologie generală şi psihologie socială* (2 vol.), Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973

Tucicov-Bogdan, A. (coord.), *Psihologia socială în România*, Bucureşti, Editura Academiei, 1984

Turcu, F., *Formarea aptitudinii tehnice,* Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1975

Turcu, F. şi Turcu, A., *Dicționar explicativ de psihologie şcolară*, Bucureşti, Editura Eficient, 2000

Vaschide, N., *Somnul şi visele,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1977

Vaschide, N.; Vurpas, Cl., *Psychologie du dèlire dans les troubles psychopathique,* Paris, 1902

Vasile, C., „Un centru de cercetare creat pentru Mihai Ralea: Institutul de Psihologie în epoca Gheorghiu-Dej (1955–1965)", în „Revista istorică", 2020, XXXI(1-2), 43-59

Vasilescu, I. P., *Statistica informatizată pentru ştiințe despre om* (Vol. I şi II), Bucureşti, Editura Militară, 1992

Văduva-Poenaru, I. (ed.), *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului,* Vol. IV (A-I); Vol. V (J-W), Bucureşti, Editura Geneze, 2003

Văduva-Poenaru, I. (ed.), *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința, şi cultura românească de-a lungul timpului,* Vol. XIV, Bucureşti, Editura Geneze, 2012

Verza, E., *Psihopedagogie specială,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1994

Vlad, C., *Mihai Eminescu din punct de vedere psihanalitic,* Bucureşti, Editura Casa Românească, 1932

Voicu, C., „Însuşirile tipologice ale sistemului nervos în contextul unor cercetări cu caracter teoretic, metodologic şi aplicativ", în vol. *Studii şi sinteze de psihologie contemporană,* Bucureşti, Editura Academiei, 2002

Zahirnic, C., *Inteligența tehnică,* Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1976

Zamfirescu, V. Dem., *Filosofia culturii şi psihanaliza la Lucian Blaga,* Bucureşti, Editura Trei, 1997

Zamfirescu. V. Dem., *Filosofia inconştientului,* Bucureşti, Editura Trei, 1998

Zapan, Gh., *Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalității,* Ediție îngrijită de P. Mureşan, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1984

Zlate, M., *Introducere în psihologie,* Ed. a III-a, Iaşi, Editura Polirom, 2000

Zlate, M. (coord.), *Psihologia la răspântia mileniilor,* Iaşi, Editura Polirom, 2001

Zlate, M., *Tratat de psihologie organizațional-managerială,* Iaşi, Editura Polirom, 2004

Zörgö B. (coord.), *Probleme fundamentale ale psihologiei,* Bucureşti, Editura Academiei, 1980

BIBLIOGRAFIE DESPRE AUTORI

A. Psihologi români în „Revista de psihologie" (1955-2022) şi alte reviste de psihologie: articole comemorative, *In memoriam*, obituaries, necrologuri etc. (selectiv)

„Acad. Mihai Ralea. Schița unui sistem psihologic". „Revista de psihologie", X(4), pp. 275-278 (articol publicat inițial în „Revue Roumaine de Sciences Sociales – Série de psychologie", 1964, 1)

„Aniversări. Profesorul Anatolie Chircev – la 70 de ani". „Revista de psihologie", 30(4), pp. 345-347

Bejat, M., „Date inedite despre activitatea lui C. Rădulescu-Motru din timpul studiilor (la Paris, München, Leipzig)". „Revista de psihologie", 13(3), 1967, pp. 307-317

Bejat, M., „Un manual românesc de psihologie materialistă la sfârşitul secolului al XIX-lea". „Revista de psihologie", II(3), septembrie-decembrie 1956, Editura Academiei RPR

„Benjamin Zörgö (1916-1980)". „Revista de Psihologie", 1980, 26(2), pp. 263-265

Bogdan, T., „Anatolie Chircev (1914-1990). *In Memoriam*". „Revista de psihologie", 36(3-4), 1990, pp. 297-299

Botez, C., „Gheorghe Zapan şi psihologia experimentală din România". „Revista de psihologie", 23(2), 1977, pp. 243-247

Chelcea, A., „Prof. univ. dr. Paul Popescu-Neveanu. Destinul psihologie românești". „Psihologia", 3(3), 1993, p. 10, p. 35

Chelcea,. S., „*In Memoriam*. Adrian Neculau (30 august 1938 – 20 decembrie 2012)". „Revista de psihologie", 59(1), 2013, pp. 86-88

Comitetul de redacție al Revistei de Psihologie, „Academicianul Mihai Ralea. 1896-1964". „Revista de psihologie", 10(4), 1964, pp. 273-274

„Constantin Pufan (1926-1984)". „Revista de psihologie", 1985, 31(2), p. 168

Crețu, R.Z.; Rotărescu, V.C. şi Avram, E., „*In Memoriam*. Mielu Zlate, 1937-2006". „Revista de psihologie", 52(3-4), 2006, pp. 293-295

Dobrin, T., „Contribuția savanților V. Babeş, Gh. Marinescu, D. Danielopolu şi C.I. Parhon la dezvoltarea unei concepții materialiste asupra psihicului în țara noastră". „Revista de psihologie", III(1), 1957, pp. 13-34

Dobrin, T., „Cinstirea memoriei lui Vasile Conta". „Revista de psihologie", III(3), 1957, pp. 77-82.

Filimon, M., „Medalioane universitare. Academicianul prof. Vasile Pavelcu". Revista „Forum", nr. 11, 1978

Gârboveanu Iancu, M., „*In Memoriam*. Cuvânt de suflet. Ursula Şchiopu – omagiu la centenar". „Revista de psihologie", 66(2), 2020, pp. 179-182

„George Ionescu (1933-2002). *In Memoriam*". „Revista de psihologie", 2002, 48(1-2), pp. 157-158

Georgiade, C., „Amintiri despre profesorul C. Rădulescu-Motru". „Revista de psihologie", 19(3), 1972, pp. 377-387

Georgiade, C., „Contribuțiile lui Nicolae Vaschide la cercetările de psihologie şcolară din Franța (Paris) între anii 1897-1903 (colaborarea sa cu Alfred Binet)". „Revista de psihologie", 27(2), 1981, pp. 223-230

Gogoneață, N., „Sistemul Filosofic a lui C. Rădulescu-Motru". „Revista de psihologie", 15(4), 1968, pp. 453-457

Golu, M., „Contribuția lui Mihai Ralea la elaborarea modelului integrativ-dinamic al personalității". „Psihologia", VI(3), 1996, pp. 9-10

Golu, P., „Sensuri şi valențe explicative ale conceptului de «amânare» la Mihai Ralea". „Revista de psihologie", 43(1-2), 1997, pp. 21-25

Gherghinescu, R. şi Preda G., „*In Memoriam*. Doina Ştefana Săucan (20.06.1951-29.03.2021)". „Revista de psihologie", 67(2), 2021, pp. 209-2011

Ghiță, S., „Concepția antropologică a lui Mihai Ralea". „Revista de filosofie", 16(10), 1969, pp. 1225-1236

Gugiuman, A., „Medalion I. Holban. Vocație şi dăruire în cercetarea psihopedagogică". „Revista de pedagogie", 1983

Herseni, T., „Nicolae Vaschide (1874-1907)". „Revista de psihologie", III(3), 1957, pp. 7-25

Herseni, T.; Botez, C.; Bejat, M.; Neacşu, Gh.; Marcus, S.; Spînoiu-Dan, G. şi Tabachiu, A., „Contribuții la cunoaşterea operei psihologice a lui Mihai Ralea". „Revista de psihologie", 11(2), 1965, pp. 157-165

Herseni, T.; Mânzat, I., „Opera psihologică a unui mare neurolog (la centenarul naşterii lui Gh. Marinescu)". „Revista de psihologie", IX(3), 1963, pp. 447-459
Holban, I., „Profiluri. O distinsă personalitate a psihologiei româneşti: profesorul Vasile Pavelcu". „Revista de pedagogie", 1983
Holban, I., „Academicianul Vasile Pavelcu: omul şi opera". „Psihologia", 3(1), 1993, pp. 15-17
Jurcău, N., „*In Memoriam*. Horia D. Pitariu (1939-2010)". „Revista de psihologie", 56(3-4), 2010, pp. 361-362
Liiceanu, A., „*In Memoriam*. Adrian Neculau ((30 august 1938 – 20 decembrie 2012)". „Revista de psihologie", 59(1), 2013, pp. 83-85
Matei, Nicolae-Constantin, „Mihai Ralea – Omul". „Psihologia", 7(6),1197, pp. 24-25
Mânzat , I., „Personalitatea lui Mihai Ralea". „Revista de psihologie", 1991, nr. 3- 4
Mânzat, I., „Simposium Mihai Ralea", Bucureşti, May 23, 1991. „Revista de psihologie", 38(1), 1992, pp. 93-95
Marcus, S., „Mihai Ralea şi psihologia artei". „Revista de psihologie", 38(3), 1992, pp. 185-193
Marcus, S., „Conduita amânării". „Psihologia", 5(2), 1995, pp. 14-15
Marcus, S., „Fundamentele psihologiei în viziunea lui Mihai Ralea". „Psihologia", 6(3), 1996, pp. 6-8
„Mihai Ralea, profesorul". Cu prilejul împlinirii a 40 de ani de activitate didactică. „Revista de psihologie", 1963, IX(4), pp. 545-548
„Mihai Ralea – 80 de ani de la naştere (1896-1976)". „Revista de psihologie", 1976, 22(4), pp. 451-453
Moţescu, M., Simpozionul „85 de ani de la naşterea marelui psiholog român Marian Bejat". „Revista de psihologie", 54(1-2), 2008, pp. 156-158
Mureşan, P., Sesiunea ştiinţifică omagială „80 de ani de la naşterea lui Ştefan Odobleja", Bucureşti, Academia R.S. România, 1 februarie 1983. „Revista de psihologie", 29(4), pp. 371-372
Mureşan, P., „Simpozionul internaţional de cibernetică generalizată". „Revista de psihologie", 29(1), 1983, pp. 99-100
Neacşu, Gh., „Elemente de metodologie psihologică în estetica lui Mihai Ralea". „Revista de psihologie", 39(1), 1993, pp. 5-11
Neculau, A., „*In memoriam*: Vasile Pavelcu". „Revue roumaine de psychologie", 36(1), 1992, pp. 87-89
Neculau, A., „Vasile Pavelcu (1900-1991)". „Revista de psihologie", 38(1), 1992, pp. 113-120
Neculau, A., „Ion Holban (1916-1995)". „Revista de psihologie", 41(3-4), 1995, pp. 267-268
Neculau, A., „Stela Teodorescu (9.VI. 1926 – 9. V. 2009)". „Revista de psihologie", 54(3-4), 2008, pp. 321-323
Neculau, A., „Psihologi români în închisorile comuniste". „Psihologia socială", 26, 2010, pp. 115-130

Neculau, A., „Dramele psihologilor romani: întemnițați, anchetați, supravegheați". „Revista de psihologie", 2012, 58(1), pp. 5-22

Nicola, G., „Un test de istorie şi demnitate: înscenarea M.T.". „Revista de psihologie socială", 2004, 13, pp. 174-178

Nicola, Gr. şi Moțescu, M., Simpozionul jubiliar „Modernitatea operei lui Constantin Rădulescu-Motru". „Revista de psihologie", 2008, 54(1-2), pp. 155-156

„Nicolae Mărgineanu (1905-1980)". „Revista de psihologie", 1980, 26(4), 536-538.

Nuț, S., „Mihai Ralea şi idealul clasic al omului". „Revista de psihologie", 1997, 43(1-2), pp. 85-87

„Paul Popescu-Neveanu (1926-1994)". „Revista de psihologie", 1995, 41(2), pp. 169-171

Popa, C., „Delia Florina Stratilescu-Dungaciu (1949-2008)". „Revista de psihologie", 52009, 5(1-2), pp. 173-174

Popescu-Neveanu, P., „Vasile Conta – promotor al psihologiei materialiste în România". „Revista de psihologie", 1983, 29(1), pp. 9-17

Popescu-Neveanu, P., „C. Rădulescu-Motru, ctitor al psihologiei româneşti". „Revista de psihologie", 1991, 2

Popescu-Neveanu, P., „Mihai Ralea, om de cultură şi psiholog umanist". „Revista de psihologie", 1992, 38(2), pp. 113-118

Preda, G. şi Voicu, C., „*In Memoriam*. Moțescu Maria (28.VIII.1936 – 13.XII.2014)". „Revista de psihologie", 2015, 61(1), pp. 75-78

Radu, I., „Profesorul Anatolie Chircev la 70 de ani". „Revista de psihologie", 1984, 30(4), pp. 345-347.

Radu, I. şi Miclea M., „Al. Roşca (1906-1996). *In Memoriam*". „Revista de psihologie", 1996, 42(1-2), pp. 135-137

Ralea, M., „C. Rădulescu-Motru". „Revista de psihologie", 1957, III(2), pp. 145-146

Ralea, M., „Schița unui sistem de Psihologie". „Revista de psihologie", 1964, nr.4, pp. 275-278

Ralea, M., „Schița unui sistem de Psihologie". „Revista de psihologie", 1996, 42(3-4), pp. 147-150

Roşca, Al.; Chircev, A. şi Radu, I., „100 de ani de la naşterea lui Fl. Ştefănescu-Goangă (5 aprilie 1981). Contribuția sa la promovarea psihologiei experimentale şi aplicate în România". „Revista de psihologie", 1981, 27(3), pp. 347-357

Rusu, C., „Sensul vieții este viața însăşi... Interviu cu Paul Popescu-Neveanu. Remember". „Revista de psihologie", 2004, 50(1-2), pp. 127-133

Schifirneț, C., „Psihologia etnică în concepția lui Mihai Ralea". „Revista de psihologie", 1997, 43(1-2), pp. 71-77

Stroe, M. (1995). Conduita amânării. „Psihologia", 5(2), 14-15.

Şchiopu, U., „M. Ralea profesorul. Cu prilejul împlinirii a 40 de ani de activitate didactică". „Revista de psihologie", 1963, nr. 4, pp. 545-548

Şchiopu, U. (1979). Personalitatea şi aportul lui Mihai Ralea în psihologia românească. „Revista de psihologie", 25(4), 489-499

Şchiopu, U. şi Golu, M., „Centenarul psihologie experimentale (Contribuţia lui C. Rădulescu-Motru)". „Revista de psihologie", 1979, 25(1), pp. 113-120

Şchiopu, U. (1992). Mihai Ralea printre «reflexii». „Revista de psihologie", 3(4), 281-284

Şchiopu, U., „Mihai Ralea. Traseu de viaţă şi de la Teoria amânării la complexul neliniştii". „Revista de psihologie", 1997, 43(1-2), pp. 61-65

„Şt. Odobleja. Psihologia consonantistă şi cibernetica. I (Consideraţii istorice asupra ciberneticii)". „Revista de psihologie", 1980, 26(3), pp. 367-373

„Şt. Odobleja. Psihologia consonantistă şi cibernetica. II, (Diversitate şi unitate cibernetică)". „Revista de psihologie", 1980, 26(4), pp. 509-516

Surdu, A., „Ştefan Odobleja – inedit". „Forum", revista învăţământului superior, 1982, XXIV(3), pp. 56-60

„Ştefan Zisulescu 1907-1985". „Revista de psihologie", 1986, 32(1), p. 75

„Tiberiu Kulcsar (1945-1988). *In Memoriam*". „Revista de psihologie", 1988, 34(3), pp. 285-286

„Traian Herseni (1907-1980)". „Revista de psihologie", 1980, 26(4), pp. 533-535

Tucicov-Bogdan, A., „Premise la conştiinţa păcii în opera *Cunoaşterea de sine şi cunoaşterea personalităţii* a lui Vasile Pavelcu". „Revista de psihologie", 1983, 29(2), pp. 105-111

Tucicov-Bogdan, A., „Mihai Ralea şi psihologia socială din România interbelică". „Psihologia", 1997, VI(3), pp. 3-5, 10

Tucicov-Bogdan, A., „David Wechsler: contribuţii la cercetarea inteligenţei umane". „Psihologia", 1997, 7(2), pp. 26-29

„Valeriu Ceauşu (1924-1991)". „Revista de psihologie", 1992, 38(2), p. 183

Voicu, C., „Tiberiu Bogdan (1919 -1996)". „Revista de psihologie", 1996, 42(3-4), pp. 309-310

Voicu, C., „L.S. Vîgotski şi M. Ralea". „Psihologia", 1996, 6 (6), pp. 39-42, 44

Voicu, C., „L.S. Vîgotski şi M. Ralea – studiu în paralel al operelor lor psihologice". „Revista de psihologie", 1997, 43(1-2), pp. 1-2, 53-59

Voicu, C., „Colocviul David Wechsler – Centenar". Bucureşti, 13-14 decembrie 1996. „Revista de psihologie", 1997, 43(3-4), p. 291

Voicu, C., „Sesiune ştiinţifică omagială consacrată împlinirii a 90 de ani de la naşterea lui Traian Herseni". „Revista de psihologie", 1997, 43(3-4), pp. 291-292

Voicu C., „Traian Herseni (90 de ani de la naştere). Contribuţii la dezvoltarea psihologiei româneşti". „Revista de psihologie", 1997, 43(3-4), pp. 292-295

Voicu C., „Traian Herseni. Contribuţii la dezvoltarea psihologiei româneşti". „Revista română de sociologie" 1997, nr. 1-2, pp. 23-27

Voicu, C., „Gh. Zapan, Centenar". „Revista de psihologie", 1998, 44(1-2), pp. 135-137

Voicu, C., „Stroe Marcus (1933-2002). *In Memoriam*". „Revista de Psihologie", 2002, 48(1-2), pp. 155-156

Voicu, C., „*In Memoriam*. Ana Tucicov-Bogdan (1926-2006)". „Revista de psihologie", 2006, 52(3-4), pp. 289-292

Voicu, C. şi Moțescu, M., „*In Memoriam*. Anton Tabachiu (1933-2007)". „Revista de psihologie", 2007, 53(3-4), pp. 281-282

Voicu, C.; Moțescu, M. şi Nicola, Gr., „*In Memoriam*. Tatiana Slama-Cazacu (25 ianuarie 1920 – 6 aprilie 2011)". „Revista de psihologie", 2011, 57(3), pp. 279-283

Voicu, C., „*In Memoriam*. Filimon Turcu (1 aprilie 1932 – 8 mai 2011)". „Revista de psihologie", 2011, 57(4), pp. 375-376

Voicu, C., „*In Memoriam*. MARIANA ŞCHIOPU (30.VII.1918 – 27.II.2015)". „Revista de psihologie", 2015, 61(2), pp. 149-152

Voicu, C. şi Preda, G., „*In Memoriam*. MOȚESCU MARIA (28.VIII.1936 – 13.XII.2014)". „Revista de psihologie", 2015, 61(1), pp. 75-78

Voicu, C., „*In Memoriam*. GHEORGHE IOSIF (05.03.1932 – 11.11.2018)". „Revista de psihologie", 2018, 64 (4), pp. 347-351

Zlate, M., „Medalioane. Paul Popescu-Neveanu. Prodigioasă activitate ştiințifico-didactică". „Revista de psihologie", 1983

Zlate, M., „Medalion P. Pufan. Dăruire şi onestitate". „Revista de psihologie", 1983

Zlate, M., „Gh. Zapan. Cunoaşterea şi aprecierea obiectivă a personalității (Recenzie)". „Revista de psihologie", 1985, 31(2), pp. 157-158

Zlate, M., „Psihologia românească: dinspre trecut, prin prezent, spre viitor". „Revista de psihologie organizațională", 2004, 4 (3-4), pp. 17-23

B. Lista alfabetică a psihologilor români prezentați în „Revista de psihologie" (Articole comemorative, *In Memoriam*, Obituaries', Necrologuri etc.)

Autor	„Revista de psihologie"
1. Babeş, V.; Parhon, şi Danielopolu, D.	C.I.; Marinescu, Gh. nr. 1/1957(13-34)
2. Bejat, Marian	nr. 1-2/2008 simpozion
3. Bogdan, Tiberiu	nr. 3-4/1996 (309-310)
4. Ceauşu, V.	nr. 2/1992 (183)
5. Chircev, Anatolie	nr. 3-4/1990 (297-99); 4/1984 (345-47)
6. Conta, Vasile	nr. 3/1957 (77-82) ; 1/1983
7. Herseni, Tr.	nr. 4/1980 (533-535); 3-4/1997 (292-294)
8. Holban, Ion.	nr. 3-4/1995 (267-268)
9. Ionescu, Gheorghe	nr. 1-2/2002 (157-158)
10. Iosif, Gheorghe	nr. 4/2018 (347-51)
11. Kulcsar, Tiberiu	nr. 3/1988 (295-286)
12. Marinescu, Gheorghe	nr. 3/1963
13. Stroe, Marcus	nr. 1-2/2002 (155-156)
14. Mărgineanu, Nicolae	nr. 4/1980 (536-538)
15. Moțescu, Maria	nr. 1/2015 (75-78)

16. Necula, Adrian	nr. 1/2013 (83-85; 86-88)
17. Odobleja, Stefan	nr. 3/80 (367-373); 4/80 (509-516); 1/83; 4/83
18. Pavelcu, Vasile	nr. 2/1983; 1/1992; 1/1993 („Psihologia");
Revista „Forum"	11/1978
19. Pitariu, Horia D.	nr. 3-4/2010 (361-62)
20. Popescu-Neveanu, Paul	nr. 2/1995 (169-171); 1-2/2004 (127-133) Interviu; nr. 3/93 („Psihologia")
21. Pufan, Constantin	nr. 2/1985 (168)
22. Ralea, Mihai	nr. 4/1963; 4/1964; 2/1965; 4/1973; 4/1976 (451-455); 4/1979; 3-4/1991; 2-3/1992; 4/1992 1/93; 4/1979; 6/1997; 2/1995; 3/1996 („Psihologia"); 3-4/1996; 1-2/1997
23. Rădulescu-Motru, C-tin	nr. 2/1957 (145-46); 3/1967 (307-17); 3/1972(377-287); 1/1979; 1-2/2008; 2/1991
24. Roşca, Alexandru	nr. 1-2/96 (135-137)
25. Săucan, Doina Ştefana	nr. 2/2021 (209-111)
26. Slama-Cazacu, Tatiana	nr. 3/2011 (279-283)
27. Şchiopu, Ursula	nr. 2/2015; 2/2020
28. ŞtefănescuGoangă, Florian	nr. 3/1981 (347-357)
29. Stratilescu-Dungaciu, Delia Florina	nr. 1-2/2009 (173-174)
30. Tabachiu, Anton	nr. 3-4/2007 (281-282)
31. Teodorescu, Stela	nr. 3-4/2008 (321-323)
32. Tucicov-Bogdan, Ana	nr. 3-4/2006 (289-292)
33. Turcu, Filimon	nr. 4/2011 (375–376)
34. Vaschide, Nicolae	nr. 3/57 (7-25); 2/81 (223-230)
35. Wechsler, David	nr. 3-4/1997 (291)
36. Zapan, Gheorghe	nr. 4/76; 2/77 (243-247); 2/85(157-58); 1- 2/1998 (135-137) centenar
37. Zisulescu, Ştefan	nr. 1/86 (75)
38. Zlate, Mielu	nr. 3-4/2006 (293-295)
39. Zörgö, Benjamin	nr. 2/1980 (263-265)

C. Dicționare, enciclopedii şi alte lucrări ample

1. Bârsu, C. şi Petraş, I., *Clujeni ai secolului 20: dicționar esențial,* Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Ştiință, 2000
2. Bejat, M., *Geneza psihologiei ca ştiință experimentală în România,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1972
3. Berar, I. (coord.), *Alexandru Roşca (1906-1996): omul, savantul, creatorul de şcoală,* Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006

4. Colceriu, C., *Personalități Clujene contemporane: oameni, biografii, confesiuni*, vol. I. Cluj-Napoca, Editura Limes, 2005
5. Colceriu, C., *Elite clujene contemporane,* Cluj-Napoca, Editura Clear vision, 2009
6. Costea, Şt. (coord.), *Istoria sociologiei româneşti,* Bucureşti, Editura Fundației „România de Mâine", 1998
7. Costea, Şt. (coord.), *Sociologi români. Mică enciclopedie*, Bucureşti, Editura Expert, 2001
8. *Dicționarul personalităților din România. Biografii contemporane,* Bucureşti, Editura Anima, 2016
9. *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului,* Vol. IV (2004), vol. V (2003), Bucureşti, Editura Geneze
10. *Enciclopedia marilor personalități: din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. XIV. *Noi ştiințe, noi tehnici şi noi teorii datorate românilor,* Bucureşti, Editura Geneze, 2011
11. Fornade, D., *Personalități clujene (1800-2007). Dicționar ilustrat*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Ştiință, 2007
12. Herseni, T., *Cultura psihologică românească*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1980
13. Neagoe, S., *Viața universitară clujeană interbelică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980
14. Petroman, P. şi Petroman, I., *Personalități de marcă din Timişoara, la Timişoara şi noi la ele acasă*. Vol. III, Timişoara, Eurostampa, 2008
15. Popa, M., *Figuri universitare clujene*. Cluj-Napoca, Editura Grinta, 2002
16. Racu A. şi Racu S., *Dicționar enciclopedic de psihopedagogie specială*, Chişinău, Tipografia centrală Moldova, 2013
17. Salade, D., *Portrete de universitari clujeni,* Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1997
18. Stan, A., *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*, Iaşi, Editura Universității „Al.I. Cuza", 2016
19. Stan, A., *Psihologia ieşeană universitara,* Iaşi, Editura Junimea, 2019
20. Şchiopu, U. (coord.), *Dicționar de psihologie*, Bucureşti, Editura Babel, 1997
21. Turcu, F. şi Turcu, A., *Dicționar explicativ de psihologie şcolară*, Bucureşti, Editura Eficient, 2000
22. Văduva-Poenaru, I. (Ed.), *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. IV (A-I); Vol. V (J-W), Bucureşti, Editura Geneze, 2003
23. Văduva-Poenaru, I. (Ed.), *Enciclopedia marilor personalități din istoria, ştiința, şi cultura românească de-a lungul timpului.* Vol. XIV, Bucureşti, Editura Geneze, 2012

D. Alte surse decât REVISTA DE PSIHOLOGIE (cărți , reviste şi alte publicații)

1. Anisescu C., „Psihologul George Bontilă – completare la Destin. Fragment biografic", în *Arhivele Securității. CNSAS*, Editura Pro Historia, 2002, pp. 61-79
2. Anisescu C., *Nicolae Mărgineanu. Un psiholog în temnițele comuniste. Documente preluate din arhiva CNSAS*, prefață de Adrian Neculau, Iaşi, Editura Polirom, 2006
3. Baltag, C., „Titu Maiorescu sau verticalitatea culturii", în „Academica", 1992, nr. 9 (21)
4. Bărnuțiu, S. în R. Pantazi, *Opera şi gândirea,* Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1967, în „Revista Învățământului Superior", nr. 6/1968
5. Botez, C., „Concepția lui Mihai Ralea în psihologie", în „Viața românească", nr. 2/1965
6. Brătescu, G., „The date and birthplace of J. L Moreno", în „*Group Psychoterapy and Psychodrama*", 1975, XXVIII, pp. 2-4
7. Drăghicescu, D., „Despre metodele psihologiei", în „Studii Filosofice", *1916*
8. Georgescu, N., „Eduard Gruber şi destinele eminesciene", în „Cercetări filosofico-psihologice", Bucureşti, 2011, anul III, nr. 2, pp. 103-115
9. Maiorescu, T., „O psihologie empirică în limba română", în „Convorbiri literare", 1881
10. Neculau, A., „Psihologi români în închisorile comuniste", în „Psihologia socială", 2010, 26, pp. 115-130
11. Neculau, A., „Dramele psihologilor romani: întemnițați, anchetați, supravegheați", „Revista de psihologie", 2012, 58(1), pp. 5-22
12. Nicola, Gr., „Stil şi gândire în opera ştiințifică a Dr. Marian Bejat", 2007. Accesat 23 ianuarie 2023 din https://apsg.ro/marian-bejat
13. Odobleja, Ştefan, în revista „Forum" nr. 1-3/1982
14. Parhon, C.I., „Rolul hormonilor în viața psihică", în „Analele de psihologie", an X, 1943
15. Pavelcu, Vasile, în revista „Forum" nr. 11/1978; „Revista de psihologie", nr. 12/1980
16. Pitariu, H.; Toma, M., „O analiză a profesiei de psiholog", în „Revista de psihologie", nr. 3/1988
17. Popa, Grigore, necrolog. „Revista de psihologie" nr. 4/1995, pp. 477- 480
18. Ralea, Mihai, în „Revista de filosofie", nr. 10/1969, pp. 1225-1236
19. Rădulescu-Motru, C., în N. Bagdasar. (1941). *Istoria filosofiei româneşti,* pp. 84-108; 382-90; „Revista de Filosofie", nr. 4/1968; *Analele Universității Bucureşti*, nr. 3/1967
20. Roşca, Alexandru. „*Portret",* în revista „Știință şi Tehnică", nr. 5/1970
21. Roşca, M., „Când şi de ce a apărut sintagma «Şcoala clujeană de Psihologi»?", în *Analele Institutului de Istorie „Gh. Barițiu" din Cluj-Napoca, Series Humanistica*, 2007, V(137-162)

11. Slama-Cazacu, T., „Mihai Ralea: o personalitate controversată", în „România literară", nr. 1/8 ianuarie 1997
12. Tabachiu, A., „Mihai Ralea-omul", în „Revista Română de sociologie", 1998, IX (5-6), pp. 439-443
13. Vasile, C., „Un centru de cercetare creat pentru Mihai Ralea: Institutul de Psihologie în epoca Gheorghiu-Dej (1955–1965)", în „Revista istorică", 2020, XXXI(1-2), pp. 43-59
14. Zlate, M., „Medalion. Dăruire şi Onestitate. Pete Pufan", în „Revista de pedagogie", 1983, nr. 10, p. 64

E. Simpozioane, colocvii, centenare etc. *In Memoriam*

1. Moțescu , M., Simpozionului „85 de ani de la naşterea marelui psiholog român Marian Bejat". „Revista de filosofie", 2008, 54(1-2), pp. 156-158
2. Mureşan, P., Sesiunea ştiințifică omagială „80 de ani de la naşterea lui Ştefan Odobleja", Bucureşti, Academia R.S. România, 1 februarie 1983. „Revista de filosofie", 1983, 29(4), pp. 371-372
3. Mureşan, P., Simpozionul internațional de cibernetică generalizată. „Revista de filosofie", 1983, 29(1), pp. 99-100
4. Nicola, Gr. şi Moțescu M., Simpozionul jubiliar „Modernitatea operei lui Constantin Rădulescu-Motru". „Revista de filosofie", 2008, 54(1-2), pp. 155-156
5. Roşca, Al.; Chircev, A. şi I. Radu, „100 de ani de la naşterea lui Fl. Ştefănescu-Goangă (5 aprilie 1981). Contribuția sa la promovarea psihologie experimentale şi aplicate în România". „Revista de filosofie", 1981, 27(3), pp. 347-357
6. Şchiopu, U., „M. Ralea profesorul. Cu prilejul împliniri a 40 de ani de activitate didactică." „Revista de filosofie", 1963, nr. 4, pp. 545-548
7. Şchiopu, U. & Golu, M., „Centenarul psihologiei experimentale. Contribuția lui C. Rădulescu-Motru). „Revista de filosofie", 1979, 25(1), pp. 113-120
8. Voicu, C., Colocviul David Wechsler – centenar, Bucureşti, 13-14 decembrie 1996. „Revista de filosofie", 1997, 43(3-4), p. 291
9. Voicu C., Sesiunea ştiințifică omagială consacrată împlinirii a 90 de ani de la naşterea lui Traian Herseni. „Revista de filosofie", 1997, 43(3-4), pp. 291-292
10. Voicu, C., „Gh. Zapan, Centenar". „Revista de filosofie", 1998, 44(1-2), pp. 135-137

F. Publicații despre Istoria psihologiei în România

1. Aniței, M., *Istoria psihologiei*, Sibiu, Psihomedia, 2007
2. Bagdasar, N., *Istoria Filosofiei româneşti,* Bucureşti, Profile publishing, 2003
3. „Bibliografia lucrărilor româneşti de psihologie, în „Revista de filosofie" nr. 3/56 (pp. 1-254); nr. 1/58 (1953-1957); nr. 4/63 (1958-1962); nr. 1/68 (1965-1966); nr. 2/76 (1967-1970)
4. Slama-Cazacu, T.; Ciofu, I. şi Gogoşaru, M., „La bibliographie des travaux de psychologie parus en Roumanie 1963 et 1964", în „Revue Roumaine de Sciences Sociales – Série de psychologie", 1966, 10(1), 85-108

5. „Cea dintâi psihologie sistematică în limba română", în „Revista de Filosofie", 1968, nr. 2
6. Bejat, M., *Geneza psihologiei ca ştiinţă experimentală în România,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1972
7. Herseni, Tr., *Psihologia lui Nicolae Vaschide*. Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1973
8. Herseni, T., *Cultura psihologică românească*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980
9. Kiss, J.-F., „Istoria şi istoriografia psihologiei în România", în „Revista de Filosofie", 2013, 59 (4), pp. 331-342
10. Kiss, J.-F., *Istoria psihologiei în România. Tipare şi factori ai evoluţiei în perioada totalitară şi postdecembristă*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 2013, ISBN 978-973-30-3378-3
11. Kiss, J.-F., „Evolution of Romanian Psychological Bibliography Between 1938-2008", în *History & Philosophy of Psychology*, 2012, 14 (1), pp. 53-59, ISSN 1469-283X
12. Mânzat, Ion, *Istoria universală a psihologiei (Istoria modernă şi contemporană 1860-1994),* curs, Bucureşti, Universitatea „Titu Maiorescu", 1994
13. Mânzat, I., *Istoria Psihologiei Universale*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2003; 2007; 2012
14. Moţescu, M., „Bibliografia lucrărilor româneşti de psihologie 1967-1970", în „Revista de Filosofie", 1976, 22(2), pp. 199-229
15. Nicola Gr., *Istoria Psihologiei,* Bucureşti, Editura Fundaţiei „România de Mâine", 2004
16. Ralea, M. şi Botez C., *Istoria psihologiei,* Bucureşti, Editura Academiei, 1958
17. Roşca, Al.; Bejat, M., *Istoria ştiinţelor în România. Psihologia,* Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1976
18. Roşca, Al.; Voicu, C., *A Concise History of Psychology în România,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982
19. Slama-Cazacu, T. (coord.), „Bibliografia lucrărilor de psihologie din R.P. Română, apărute în anii 1958-1962", în „Revista de Filosofie", 1963, IX(4), pp. 593-625
20. Slama-Cazacu, T.; Ciofu, I. şi Gogoşaru, M., „La bibliographie des travaux de psychologie parus en Roumanie 1963 et 1964", în „Revue Roumaine de Sciences Sociales – Série de psychologie", 1966, 10(1), pp. 85-108
19. Slama-Cazacu, T. (coord.), „Bibliografia lucrărilor româneşti de psihologie. 1965-1966", în „Revista de Filosofie", 1968, 14(1), pp. 95-118
20. Stan, A., *Eduard Gruber*. *Întemeietorul psihologiei experimentale în România*, Bucureşti, Editura Institutul European, 2013
21. Stan, A., *Tratat de metodologie a cercetării în psihologie*, Iaşi, Editura Universităţii „Al.I. Cuza", 2017
22. Stan, A., *Psihologia ieşeană universitară*, Iaşi, Editura Junimea, 2019
23. Tucicov-Bogdan, A. (coord.), *Psihologia socială în România*, Bucureşti, Editura Academiei, 1984

INDICE DE NUME

Acălugăriţei, G. 593, 595
Adamescu, Vasile 227, 436
Aderca, Felix 50
Albrecht 349
Albulescu, Ion 104, 511
Alfred, Adler 149
Allport, G.M. 498
Allport, G.W. 234, 236, 362
Alzheimer, A. 230
Amthaner, R. 502
Ananiev, B.G. 362, 378
Anastasiu, V. 408
Anderson 301
Andre, P. 76
Andrei, Petre 76, 89, 179, 213, 239, 259, 277, 323, 377, 416, 437, 507
Andrei, Ştefan 364
Andriţoiu, Al. 482, 487
Anghel, Th. 256
Anisescu, Cristina 73-74, 238, 500
Aniţei, Mihai 21, 24, 201, 261, 275, 544
Antonescu, Ion 175, 324, 395, 413
Antonesei, Liviu 509
Arădăvoaice, Gheorghe 24
Arghezi, Tudor 44
Arsenius, Tudor 44
Arthur, D. 315
Arventi, Dana 18, 104, 199, 227, 292, 561
Ashby 313
Aslan, Ana 37-38, 321, 396, 413, 451,
Atanasiu, Constantin 26, 28, 308, 459, 611
Athanasiu, Ioan 28, 30, 611
Ausubel, D.P. 149
Averescu, Al. 413
Avolio, B. 458
Avram, E. 606, 607
Azevedo, Jose Carlos 32
Babanski, I.K. 388
Babeş, V. 29, 288
Babinski, Joseph 288
Backer, H. 137
Bacovia, G. 503
Bagdasar, Nicolae 151, 394, 407, 410
Bagdazar, D. 152
Bain, Alexander 171, 172
Bales, R.F. 586
Baliani, Jean-Baptiste 273
Ballif, L. 78-79, 342
Balzac, Honoré de 363
Bara, Stere 31
Barbu, Viorel 509
Barbu, Zevedei 14, 31, 33, 498, 611, 625
Barreda-Hamson, C. 262
Bass, B. 349, 458
Bastide, Roger 129
Baston, G. 233
Băban, Adriana Smaranda 33, 36, 522
Bădărău, Dan 76, 109, 179, 329
Bălăceanu-Stolnici, Constantin 37, 39, 317, 358, 453
Bălăjel (Leahu) Raluca 146
Bălcescu, Nicolae 171
Băncilă, Vasile 50, 349
Bărbulescu, I. 503
Bârcă, Anatolie 39
Bârsănescu, Ştefan 109, 151

Beaunis, H. 288
Behterev 171
Beil, Cl. 80
Bejat, Marian 14, 40-41, 109, 136, 140, 170, 212, 217-218, 220, 241, 246, 247, 287, 288, 289, 291, 304, 396, 404, 414, 423, 517, 526-527, 528, 530, 532, 537, 556, 611
Beldiceanu, Nicolae 171
Beldie, C. 410
Bellevue 563, 565-567
Belous, Vitalie 281
Benga, O. 500
Beniuc, Mihai 12, 32, 39, 42, 128, 182, 331, 334, 348, 378, 382, 472, 485, 497-498, 538, 609, 611, 625, 628
Beraru, Ioan 45
Berghoff, Ludwig 553
Bergson, Henri 46, 48, 135, 395, 406, 524
Berlogea, O. 65
Berne 574
Bernhard 577
Bernheim 531
Bertalanffy, L. von 576, 599
Bertea, M. 443
Biberi, Ion 46, 348, 611
Binet, Alfred 171, 172, 212, 405, 427, 499, 503, 506, 511, 522-524, 526-528, 535, 537, 563, 564, 625-626, 612
Bîrzea, Cezar 47
Blaga, Lucian 31-32, 48-59, 63, 149, 235, 253, 349, 389, 442, 445, 446, 467, 574, 575, 612
Blanck, Leonard 319
Blocq, Paul Oscar 228, 230
Boanţă, F. 24
Boariu, V. 522
Bogardus, Emory 94, 234
Bogáthy, Zoltán 60-62, 341, 612
Bogdan (Neumann), Tiberiu 62
Bogdan, C. 453-454
Bogdan, R. 212-213
Bogdan, Tiberiu 12, 62-66, 98, 100, 226, 512, 612
Boggio-Gilot, Laura 277
Bohr, N. 28, 241-242
Boişteanu, P. 342-343
Bollos, Mircea 68, 612
Bologa, Lucian 67-68, 431, 432, 498, 625
Bolomey, Ioana 550
Bonchiş, Elena 69
Boncu, Ştefan 70, 298, 438
Bondel, Ch. 403
Bontilă, C. Constantin-Gheorghe 12, 15, 71-74, 96, 295, 408, 571, 595, 612, 619
Borbely, S. 522
Borel-Maisonny, S. 578
Børresen, K.E. 521
Bosneag, Ion 440
Botea, M. 506
Botez, Constantin 12, 15, 40, 74, 157, 222, 223, 295, 472, 485, 502, 569, 571, 600, 612, 619
Botez, M.I. 455
Botezatu, Petre 15, 76, 78, 109, 179, 295, 297, 383, 396, 398, 403-404, 472, 571, 612, 615, 619
Botkin, J. 220
Bouglé, Célestin 395
Boutroux 135, 139
Bratu, T. 503
Braun, T. 249
Brătescu, Gh. 549, 551-553, 554
Brătianu, G.I. 59,
Brătianu, Gh. 460
Brânzei, Petre 78, 80-81, 342, 612
Bremer, Frédéric 474
Briceag, S. 493
Brill, N. 80
Brîndza, Em. 586
Brown, B. 80
Brozek, J. 329

Bruckner, I. 39
Bruhl, Lewy 402
Bruner 357
Bruno, P. 149
Bruyne, Edgar de 446
Büchner, L. 108
Bucun, Nicolae 81, 84-85, 200-201, 383
Buda, Cezar 312-313
Buda, O. 318
Bugnariu, Tudor 175, 432
Bühler, Ch. 301-302
Buisson, Fernand 503
Burtăverde, V. 24
Buş, Ioan 85-86
Butera, F. 273
Butoi-Severin, B. Tudorel 86-87
Butoi, T. 66
Buzărnescu, Şt. 341
Buzinschi, Corneliu 509
Cabibbo, S. 521
Caille, Ph. 80
Calavrezo, Constantin 87
Caluschi, Mariana 55, 88, 90, 613
Camus, Albert 576
Cantacuzene, Charles-Adolphe 424
Cantacuzino, I. 29
Cantacuzino, Scarlat A. 424
Caragea, M. 455
Caraman, L.M. 144
Caramelea, V.V. 175
Carnegie, D. 524
Carp, Petre P. 216
Carrel, Alexis 452
Cartojan, N. 481
Carus, Lucretius 107
Cattell, J.M. 170, 562
Cazan, Gh. Al. 414
Căliman, T. 504, 506
Călinescu, C. 459
Călinescu, George 59, 152-153, 175, 331, 395, 404, 442, 553, 601
Călinescu, Matei 551
Călugăreanu, D. 30
Ceauşescu, Nicolae 18, 154, 242, 244-245, 320, 361, 363
Ceauşu, Valeriu 24, 91-92, 350-351, 458, 459, 482, 543, 613
Cernea, Mihai 65
Charcot, E. Roux 232
Charcot, Jean-Martin 171, 217, 228-229, 405, 523, 531
Chauffard, E. 136
Chelcea, Septimiu 12, 66, 92, 95, 178, 190, 275, 297, 300, 351, 426, 613
Chiapella, Alexandru 96, 458-459, 595, 613
Chircev, Anatolie 32, 43, 97, 100, 316, 344, 374, 448, 484, 498, 500, 501, 561
Chirică, Sofia 100
Chiriţă, V. 343
Chislom, L. 255
Chouvier, Bernard 259, 423
Chraif, M. 24
Christodorescu, D. 168
Ciofu, Ioan 101, 103, 155, 559, 613
Cioran, Emil 210, 348, 442, 474
Ciplea, A. 498
Claparède 531
Claude, Henri 152, 286
Claudian, Alexandru 76, 179
Clément, C.B. 149
Comarnescu, Petru 348, 448
Comicescu, Gheorghe 104, 479
Comte, A. 108, 134
Conrad, Glenn W. 508
Constantinescu-Stoleru, Paulina 105-106
Constantinescu-Iaşi 483
Constantinescu, G. 152
Constantinescu, Miron 64, 65, 175, 495
Constantinescu, Ştefan N. 169
Constantinescu, V. 140
Constantinescu-Găliceni, V. 140
Conta, Vasile 15, 106-107, 108, 137, 245,

410, 537, 594, 613
Cornoiu, D. 18
Coroi, I. 74
Cosmovici, Andrei 90, 109-110, 172, 174, 471, 509
Costea, I. 256, 279-280
Costea, Şt. 137, 140-141, 178, 393, 468, 469-471
Cotor, Cornel 111, 571
Cotruş, Aron 44
Cozma, Teodor 294, 618
Cozman, D. 210, 318
Craciun, C. 36
Cracsner, Constantin-Edmond 18, 25, 28, 92, 96, 111, 114, 337, 347, 352, 369, 459, 613
Crawford, Helen 542
Crăciun, Emil 451
Crăciunescu, I. 287
Creangă, Ion 171, 215-216, 432
Creţu, Tinca 114, 165
Cristea, Dumitru 115, 613
Cristinel, G. 498
Crumpei, I. 120
Cuceu, C.L. 470
Cucoş, C. 508-509
Cucu, Ioan C. 116
Cucu-Ciuhan, G. 162
Cunow, H. 174
Cupcea, Salvator 42, 432, 497, 498, 625
Cupcea, Salvator P. 117-118
Curşeu, P.L. 500
Cuvillier, A. 137
Cuzel, Daniel 523, 537
Czitrom, Ioan 118, 206
D' Arsonval, Arsène 523
D`Allonnes, Revault 46
Dafinoiu, Ion 119-120, 155, 478, 522
Daicoviciu, C. 432
Damaschin, Dorin 121, 122-123, 571
Dan-Spanoiu, Georgeta 291
Dascovici, N. 179
David, Daniel-Ovidiu 125, 127-128, 155, 261, 392, 500, 613
David, H.P. 430
Davis, M. 36
Davreux, L. 571
Dănilă, A. 300
Dănilă, I. 36
De Landsheere, Gilbert 285
De Pascalis, V. 155
Debesse, Maurice 76, 224
Dechert, H. 465
Déjérine, Jules 523
Delacroix, H. 323
Demetrescu, Rodica 128
Deniker, P. 80
Densuşianu, O. 174, 466, 469
Descamps, Marc-Alain 277
Dessoir, Max 445-446
Devereux, Georges/Dobo 14, 129, 131, 614
Diaconu, Florica 50, 55, 57, 58
Diaconu, Marin 50, 55, 57, 58, 349
Diderot 511
Dilthey, W. 150
Dima, T. 78
Dincă, Margareta 131-132
Dobrotă, I. 455
Dodoran, D. 449
Dolto, Fr. 574
Dorofte, Ionel 132
Doron, R. 291
Dostoievski 32, 242
Dragomirescu, Mihail 44, 287
Dragomirescu, Virgil-Tiberiu V. 133
Drăgan, C. 308-309
Drăgan, I.C. 311, 313, 315
Drăgan, Ioan A. 134
Drăgănescu, Mihai 165, 311, 312, 314
Drăgănescu, State 37, 229
Drăghicescu, Dimitrie (sau Dumitru) 134, 136, 139-140, 186, 412, 614

Druschba, Anton 440
du Bois-Raymond, Emil 229, 281
Dulcan, Dumitru Constantin 242,
Dumas, Georges 152, 288, 323, 406, 493, 523, 555, 627
Dumitrescu, Dumitru 18, 140
Dumitrescu, I.Fl. 542-543
Dumitrescu-Iaşi, C. 134-135, 137, 287, 405, 466, 523
Durand, Gilbert 52
Durkheim, Émile 135-136, 139, 395
Durocq 313
Duval, Maurice 29
Dymond 226
Eibesfeldt, Iraeneus 575
Einstein, A. 28, 283, 577, 580, 584-585, 598, 607, 628
Eliade, M. 210, 412, 414, 442
Ellenberger, Henri F. 507-508, 576-577, 579-580, 584-585, 599, 607, 628
Ellis 126, 574, 575,
Elmandjra, M. 220
Eminescu, Mihail 107, 152-153, 171, 215-216, 445, 553,
Enăchescu, Constantin 141
Enea, V. 36, 120, 522
Epuran, Mihai 141, 435, 482, 515, 614, 624
Eraclide, C. 217
Erdman, B. 466
Espinas, A. 135
Ey, Henry 166, 317-318
Eysenck, H.J. 155, 559
Faraone, S. 167
Farkaş, Magdalena C. 143
Fauconnet, Paul 395
Faverge, Jean-Marie 197, 391
Fechner, G. 218, 526, 581, 583, 594, 597, 628
Fedeleş, Constantin 152, 323
Fehr, G. 570
Feiertag, A.A. 319
Felske, Helen „Freda" 562
Ferrari, C.G. 523, 525
Ferréol, G. 295, 522
Feuerbach 217
Fischbein, Efraim 14, 144, 146, 304, 357, 614
Fleishman, Edwin 344-345, 458
Floca, A. 432
Florantin, Ioan Pop 245
Florian, Gheorghe 147
Florian, Mircea 331
Floru, Robert 148
Flourens 219
Focillon, Henri 446
Foix, Charles 286
Fraisse, P. 430, 434, 622
Franck, François 523
Frangopol, P.T. 249
Freud, Sigmund 50-53, 149, 171, 231, 267, 286, 364-366, 395, 402, 531, 537, 551, 553, 574-575, 621
Freudenthal, Hans 614
Frey, D. 273
Frolich, W.D. 430
Frunză, A. 521
Fulgence, Raymond 228, 523
Gabrea, I. 27
Gagim, Ion 300
Gall, S. 36, 219
Galli, Ida 184-185
Galperin, P.I. 163
Galton, Francis 171, 304, 357
Galtung, J. 220
Gambarini, A. 80
Gardner 287, 349
Garnham, P.C. 80
Gavanescul, Ion 150, 170, 172, 323, 586, 614
Gavriliu, Leonard 50-53, 55, 56, 149
Gârboveanu, Iancu, M. 487, 488
Gedda, Luigi 305

Georgescu, Şt.
Georgiade, Constantin 12, 15, 152-153, 413, 528, 537
Gheorghe, P. 316
Gheorghi, A. 103
Gheorghiu, Mihai Dinu 186, 509
Gheorghiu, Vladimir Aristo 12, 153, 155-156, 514, 614
Gheorghiu-Dej, Gheorghe 41, 76, 179, 364, 395, 405, 466
Gherghinescu, R. 114
Ghibu, Onisifor 31, 63, 348, 448
Ghidionescu, Vladimir 31, 104, 448, 504-505
Ghigeanu, Valeriu M. 156, 543
Ghiţă, S. 401, 404
Gillen, Spencer 402
Gizycki 151
Gley, Émile 323
Gogol, N. 32
Gogoneaţă, N. 409, 414
Goldstein, M. 259, 320, 322, 620
Goleman 349
Golu, Mihai 12, 103, 147, 157, 162, 261, 308, 311, 357, 358, 360, 414, 538, 559, 595, 602, 614
Golu, Pantelimon 116, 163, 164, 166, 258, 260, 311, 602, 614
Goma, Paul 550
Gordon, Allport W. 234, 310
Gough, Harrison 344
Grama, Dinu 166
Grashey, H. 405
Grădinaru, I. 114
Grey, J.A. 560
Grigore, Neculai 505
Grigoroiu-Şerbănescu, Maria 167-169, 614
Groza, Petru 72, 235, 395
Gruber, Eduard 14, 151, 169-170, 171-172, 216, 407, 472, 537, 555-556, 615-616, 624, 627
Grunberg, L. 249
Gubandru, A. 536
Guberina, Petar 227
Gugiuman, Ana 182
Guilford, J.P. 312
Guillaume, Appolinaire 44
Guiraud, Paul 317
Gusti, D. 27, 174-175, 176, 219, 503, 582-583
Güttler 287
Haken, Hermann 240, 242
Hannibal, J.U. 80
Haret, S. 29, 150
Hariton, T. 175, 403
Hartmann, Heinz 286
Hartshorne 234
Harvey, J. 220
Hatwell, Yvette 376
Havârneanu, Eugen-Corneliu 172, 174, 522
Havârneanu, G. 174, 522
Hăulică, Dan 509
Hearnshaw, L.S. 430
Heidegger 210
Heisenberg, W. 241, 326
Heliade, I. 137
Helmholtz 171
Helvetius 511
Herbart, Johann Friedrich 215, 217-219
Hering, S. 171, 217
Hermann 577
Herr, Lucien 395
Herseni, Traian 295, 301-302, 396, 398, 403, 404, 461, 485, 501-502, 524, 526, 531, 536-537, 571, 615, 619
Hetzer, H. 301-302
Heymans 590
Hiew, Ch. 262
Hilgard, Ernest 154, 156, 182, 543
Holban, Ion 76, 179, 181-182, 292, 324, 330, 615
Holdevici, Irina 155-156
Holman, A. 522

Honicker, Nancy 256
Horne, S.G. 519, 521
Horney, Karen 150
Horvit, Davy G. 402
Houser, D. 249
Huberman, M. 331
Humboldt, Av. 16
Hutchinson, Eliot D. 446
Huteau, M. 523-524, 526, 527-529, 531, 533-534, 535-537
Huth, A. 301
Hvatţev, M.E. 378
Iacob, Gh. 174
Iacob, L. 18, 174, 292
Iacob, Luminiţa Mihaela 184, 186, 298, 615
Iamandescu, Ioan Bradu 186, 255
Iancu, Paulina 268
Iancu, Victor 443
Ibrăileanu, Garabet 212, 394-395, 467, 503
Ieşan, Alex 26
Iftimoaiei, C. 361
Iliescu, DragoŞ 352
Iliescu, Marin 243
Iluţ, Petru 95, 189-190, 376, 615
Ioana d′Arc 55
Ionaşcu, Traian 179
Ionescu, George 191, 193, 615
Ionescu, Nae 87, 349, 407
Ionescu, Şerban 193, 195, 615
Ionescu, Take 150, 170, 171, 172, 405, 523
Ionescu-Siseşti, N. 37, 229, 232, 316
Iordan, Iorgu 175, 459
Iordăchel, I. 25
Iorga, Nicolae 174, 212, 414, 467, 504
Iosif, Gheorghe 195, 199, 425, 502, 560, 569, 615
Irle, Martin 94
Iuşca, D. 120
Ivana, Dumitru 199
Jaensch 590
James, William 171, 272, 289, 395, 403, 538
Janet, Pierre 152, 171, 234, 323, 328, 362, 395, 402, 403, 406, 444, 507-509, 524, 528, 625, 626
Jelescu, Dumitraş 203-204
Jelescu, Petru Ştefan 200, 202, 616
Jinaru, A. 279
Jiva, C. 341
Jones, Adele 519
Jones, E. 475
Joubert, C. 259
Jourdan-Ionescu, Colette 195
Jula, A. 571
Jung, Carl Gustav 574, 575, 590,
Jurcău, Nicolae 43, 44, 67-68, 85, 118-119, 204-205, 206, 340, 347, 354, 429, 432, 433, 435-436, 443, 446,
Jürgen, Hans 155
Kandel, L. 104
Kant, Immanuel 50, 53, 57, 134, 170, 406, 410, 443, 575
Kaprio, L.O. 80
Kaufman, A.S. 563-564, 565, 568
Kernbach, M. 133
Kierkegaard 348-349
Kirsch, I. 155
Kirton, Michael 477
Klages 590
Klein, M. 574
Klemm, O. 497
Kligman, G. 36
Klineberg, O. 220
Klix 197, 198
Knoll, W. 250
Köhler, W. 87, 300, 497, 577, 592, 596
Köhler, W. 87, 300, 497, 577, 592, 596, 598
Korfage, Rita 319
Kovalev, A.G. 100, 228
Koyré, Alexandre 270
Kraft-Ebing 172
Krau, Edgar 205, 207
Kreindler, Arthur 193, 207, 231, 232, 473-

474, 616
Kremnitz, Georg 215
Kretschmer 590
Kreuger, F. 497
Kroeber, Alfred 129
Kuhlman 301
Kuhn 272
Kulcsár, Tiberiu 208
Külpe, Oswald 170, 172, 309, 503
Kozlova, I.N. 202
Lacan, Jacques 286-287
Lagache, Daniel 270, 286
Lage, E. 273
Lalande, Al. 323
Lalo, Charles 442, 446
Landy, Frank 344
Lange, C.G. 289, 527
Lapicque, Louis 562, 563
Laplanche, J. 575
Lasson, A. 466
Laurens, S. 273
Laurian, D. Aug. 247
Lázár, Alexandru 209
Lăţiş, I. 119, 206
Lăzărescu, Mircea Doru 209, 210, 318
Lebovici, Serge 286
Leibniz, G.W. 51
Lenormand, Henri-René 286
Leonardescu, Constantin 169, 211, 213, 218, 245
Leontiev, A.N. 157, 484
Leontiev, M.M. 163
Leplat, J.
Levine, J.M. 197
Lévi-Strauss, Claude 129
Levy-Bruhl, Lucien 129
Lewin, Kurt 87, 271, 300, 497
Lhermitte, Jean 317
Liapidevski, S.S. 31
Lienert, G. 430
Lifton, Robert Jay 123
Liiceanu, Aurora 76, 298
Lipps, G.F. 170
Lipps, Theodor 287, 288-289, 349
Llinas, R. 475
Locke, John 51, 150-151
Locusteanu, Al. 28
Logofătu, Constantin 213
Lombroso, Cesare 171-172
Lomov, B. 434, 622
Losif, G. 543
Luchian, Liliana Carmen 104, 292
Luck, H. 341
Lungu, Nicolae 214-215
Lungu, O. 521
Lupu, Nicolae 135
Luria, A.R. 157, 161, 163, 378, 430, 434, 556, 558, 622
Lüthgens, C. 273
Macavei, Elena 67-68
Macedonski, Al. 466, 469
Macrea, D. 459
Macri, M. 351
Maeterlinck 50
Magnan 535
Maha, Liviu-George 519
Maiorescu, Titu 134, 140, 169-170, 215, 216, 218-220, 245, 287, 405, 406, 413, 445, 446, 466, 493, 523, 616
Mamali, Cătălin S. 220, 222, 274, 616
Mamali, Cristea 222, 223
Mamali, Maria 222, 223, 383
Mancaş, Mircea 446
Maniu, I. 413
Manoliu, Petru 348
Marbe, K. 300
Marchand, L. 527
Marcu, N. 555
Marcus, Stroenel (Stroe) 104, 199, 224, 227, 275, 290, 292, 396, 554, 560, 616
Mare, Valeriu
Marey, Étienne Jules 29, 405, 523, 594

Marey, J. 29
Marhan, A.M. 114
Marica, G. Em. 497, 625
Marie, A. 232
Marie, Pierre 228, 523, 525
Marineau, R. 269
Marinescu, Gheorghe 29, 46, 178, 207, 217, 228, 230, 232, 306, 320, 321, 365, 367, 473, 474, 551, 552, 616, 621
Marinescu, M. 367
Marinescu, V. 515
Markefka, M. 169
Markov 587
Marx 267, 321, 574
Maslow, A. 220, 574, 616
Matei, Constantin Nicolae 233
Matei, D. 226
Maurer, Ion Gheorghe 395
Maurey, A. 531
Maurice-Lahy, J. 77
Mauris, G. 571
Maury, A. 529
May 234
Mayer, Claude-Hélène 521
Mărgineanu, Nicolae 15, 27, 42, 63, 67, 76, 175, 233, 235-238, 295, 334, 341, 359, 389, 390, 429, 431, 432, 448, 451, 497, 498, 500, 570, 616, 619, 625
Mândrescu, Simion
Mânzat, Ion 13, 18-19, 30, 41, 50, 58-60, 90, 92, 103, 107, 108, 109, 123, 139, 140, 146, 165, 172, 178, 199, 212, 219, 230-231, 232, 236, 238, 241, 242, 266, 281, 292, 302, 309, 315, 322, 326, 328, 330, 333, 347, 353, 357, 362, 363, 369, 392, 393, 397, 401, 402, 404, 424, 433, 466, 468, 471, 488, 497, 500, 537, 561, 600, 603, 605, 607, 611, 617
Mccormick, D. 475
Mcdougall, William 234
Mead, Margaret 178
Meaşişcev, V.N. 100, 228, 352
Mednick, 311
Mehedinţi, S. 174, 216, 616
Mehrohson 226
Mesner, M. 36
Metzger, W. 87
Meumann, E. 334, 511
Meunier, R. 525, 529, 530, 536-537, 626
Meyerson, J. 327
Michăilescu, Fl. 403
Michăilescu, Ştefan C. 211, 218, 245, 617
Michel, H. 135
Micle, M.I. 114
Micle, Veronica 170
Miclea, Mircea 37, 248, 250, 426, 433, 617
Mihalache, Gabriela 277
Mihăilă, Jacob 250
Mihăilă, Ramona 256
Mihăilă, T. 24
Mihăilescu, R. 168
Mihăilescu, Vintilă Miron 251, 252, 253, 617
Mihoc, Gh. 481, 587, 592
Milca, Mihai 95
Milcu, M. 113, 124
Milcu, Ştefan 322, 331, 451, 452
Mill, J. St. 217, 470,
Mininni, Giuseppe 463, 465
Minovici, Mina 552, 554
Minulescu, Mihaela 254, 256, 617
Mircea, Corneliu 257, 258
Mironescu, Gh. G.
Mitrofan, Iolanda 258, 260, 277, 617
Mitrofan, Nicolae 21, 164, 260, 262, 278, 617
Moede 234, 494
Moldovan, Ioan 263
Moleschott, J. 108
Moore, Thomas 44
Moraru, Ion A. 133, 264, 266, 281, 617
Morel 535
Moreno, Jacob Levy 14, 266-269, 586, 618

Morgan, A. 36
Moro, Rose 130
Moscovici, Serge 14, 71, 269, 270, 271-274, 294, 296, 618
Moşneagu, M. 114, 459
Moţescu, Maria 41, 274, 276, 414, 463, 465-466, 502
Mugny, Gabriel 71
Müller-Freienfels, R. 446
Münsterberg, Hugo 171
Munteanu, Anca 242, 255-256, 276, 281, 341, 618
Murea, R. 522
Mureşan, Pavel 24-25, 28, 31, 37, 39-40,
Murphy 334
Muster, Dumitru 96, 284-285, 618
Nacht, Sacha Emmanuel 14, 285, 287
Naffrenchoux, M. 273
Narly, C. 150, 592, 595
Nathan, Tobie 130-131
Nauck, B. 169, 618
Nădejde, Dimitrie C. 287-288, 618
Neacşu, Gheorghe 104, 275, 289, 292, 560, 618
Neagoe, A. 521
Nebâliţân, V.D. 556
Neculau, Adrian D. 12, 15, 40, 71, 72, 74-76, 77, 78, 119, 174, 181-182, 185, 234, 235, 238, 272, 274, 292, 298, 300, 329, 330, 350, 351, 353, 361, 488, 495, 500, 506, 508-509, 517, 522, 586, 603, 618
Negrici, E. 302, 349, 601
Negrier-Dormont, Lygia 148
Negruzzi, Iacob 216
Negulescu, P.P.
Negură, Ion 14, 298, 300, 386
Nemecsek, Şt. 412, 414
Nestor, Iacob Marius 12, 15, 268, 295, 300, 302, 408, 571, 619
Netter, Petra 155-156
Neuman, Justin 553
Neumärker, K.-J. 168
Nica, Iulian 243
Nicola, Grigore 41, 204, 243, 289, 302, 304, 311, 414, 463, 465-466, 619
Nicolae, I.A. 318
Nicolaeva, N. 226
Nicolas, Serge 556
Nicolau, Edmond 38, 39, 358
Niculescu, Ion T. 37, 474
Nietzsche, F.W. 32, 414
Noelle-Neumann, Elisabet 94
Noica 210, 314, 318, 414, 442, 572
Oancea-Ursu, Gheorghe 305-306, 619
Odobescu, Alexandru 170, 171
Odobleja, Ştefan 27, 165, 283, 306-315, 452, 586, 619
Ogodescu, Doru 315, 318, 554, 619
Oktapoda, Efstratia 256
Oleron, P. 378
Onicescu 542, 576, 589
Opre, A. 205, 500
Orleanu, P. 155
Ortiz, Ramiro 152
Osborn, Alex 310
Ostwald, W. 409
Oţoiu, C. 36
Ozunu, Dumitru 316
Paladi 85
Pamfil, Eduard 193, 209, 210, 257, 315, 316, 318, 342, 554, 619
Panici, P. 446
Pantazi, R. 140
Papadima, Eugen 319-320
Papilian, V. 349
Parhon Ştefănescu, C-ţa 116
Parhon, Constantin I. 78, 229, 320-322, 342, 364, 367, 451, 452, 552, 596, 620
Parot, F. 291

Pascadi, I. 226, 403
Pascal, Leah W. 562
Pasteur 232
Paşca, E. 300
Pauli, W. 241
Paulsen, Fr. 135, 150, 151
Pavelcu, Vasile 12, 43, 76, 77, 109, 132, 149, 151, 179, 181-182, 184, 213, 276, 292, 295, 296, 323, 325-330, 363, 373, 377, 437, 459, 472, 507, 509, 514, 561, 568, 569, 619, 620
Pavese, Cesare 446
Pavlov 30, 63, 207, 230, 232, 330, 354, 576, 583, 590, 599, 621
Pătrăşcanu, Lucreţiu 395
Păun, Radu 186, 388
Păunescu, Constantin 15, 331, 333, 620
Pârvan, V. 174
Pârvu, Nicolae 134, 333, 334, 340, 443, 448
Pârvu, S.78
Pearson, Karl 563, 582
Pelletier, M. 528
Peretti, André de 296
Perpessicius 44, 470, 504
Perţea, Gheorghe 335, 338, 368
Pestalozzi, J.H. 455
Peteanu, Mihai M. 338, 498, 620, 625
Petersen 577
Petre-Lazăr, C. 595
Petrescu, Camil 575
Petrescu, I.C. 27, 498
Petriceicu-Haşdeu, Bogdan 405
Petroman, I. 18, 63, 66, 70, 134, 205, 242, 306, 318, 335, 341, 450, 488, 511
Petroman, Pavel T. 62, 63, 66, 70, 134, 205, 241, 242, 306, 318, 334, 335, 340, 341, 450, 488, 511
Petrovici, Ion 74, 179, 323, 395, 396, 407, 503
Petrovici, Nicolae 404
Petru, Ioan 281, 361
Pevzner, M.S. 388
Pflüger, Edouard F.W. 29
Piaget, Jean 104, 152, 262, 327, 331, 356, 357, 362, 430, 434, 484, 570, 622
Pick, Otto 551
Piéron, Henri 152, 194, 234, 323, 329, 498, 522, 525-527, 529-530, 533-534, 537, 555, 562-563, 579, 626, 627
Pigazzini, Mario 239
Piret, R. 428
Pirozynski, Tadeusz 342-343, 620
Pitariu, Horia D. 33, 60, 119, 131, 206, 343, 346, 347, 351, 455, 457, 458, 543, 603, 620
Pitariu, Ion 347, 432
Pitariu, Ioan 42
Planck 28, 611
Pogor, Vasile 216
Poincaré, H. 74, 529
Point, Yerkes 563
Pontelis, J.B. 575
Popa, Grigore 15, 37, 348, 349, 620
Popa, Marian 24, 33, 60, 92, 238, 352, 444, 446, 449, 499, 500, 544
Popescu, E. 543
Popescu, I. 318
Popescu, Ştefan 368, 369
Popescu-Neveanu, Paul 21, 60, 93, 111, 114-115, 154, 157, 165, 166, 199, 224, 238, 242, 254, 276, 281, 304, 352, 356-357, 362, 363-364, 368, 377, 404, 419, 485, 514, 516, 538, 543, 560, 595, 602, 606, 620
Popescu-Sibiu, Ioan I. 319, 364, 368, 553-554, 621
Popovici, Doru Vlad 369, 372, 388
Popovici, I. 216, 616
Pora, Eugen 451
Postelnicu, Paul 307, 312, 313, 315
Potorac, Elena 373-374
Pötzl, Otto 266

Pradines, Maurice 326
Preda, G. 276, 367
Preda, V. 18, 209, 228, 431, 432-433, 434, 435, 437
Preda, Vasile Liviu 374, 376-377
Predescu, V. 117, 191, 192, 317, 418
Prelipceanu, D. 167, 168, 318
Prodan, David 32
Propping, P. 167
Proust, A. 32
Prună, Tiberiu 377, 438
Pufan, Constantin 262, 377, 381, 387, 415, 546, 621
Pufan, Petre 347, 381, 383, 543
Puşkin, A.S. 44
Racoviţă, Emil 216
Racu, Igor 383, 386, 621
Rada, C. 515
Radu, Gheorghe 378, 381, 387
Radu, Ioan 47, 126, 297, 335, 344, 347, 389-390, 391-392, 426, 433, 434, 450, 482, 500, 621
Radu, Nicolae 274, 393, 394
Radu, Valentina 393, 394
Răduica, C. 351
Raftu, Gh. 104, 285, 505, 506, 511
Rainer, Francisc 451
Ralea, Mihai 40-41, 74, 75, 76, 124, 128, 162, 163, 175, 177, 179, 224, 238, 275, 323, 331, 352, 354, 359, 361, 362, 363, 364, 377, 378, 382, 399-402, 404-405, 407, 414, 429-430, 459, 461, 462, 466, 467, 472, 481, 482, 485, 501, 508, 512, 536, 578, 612, 621, 624
Ralea, Mihai Dumitru 394
Ranke, H. 405
Ranke, I. 287
Ranschburg, J. 208
Raouna, A. 167
Rasic, D. 167
Raţă, G. 521
Raţiu, Ioan 481
Raupach, M. 465
Raven 181, 208
Rădulescu-Motru, Constantin
Rădulescu, N. 332
Răşcanu, Ruxandra 18, 415, 418
Rău, F.F. 378
Răulea, C. 113
Reidel 145, 146
Repciuc, Emil 37, 474
Reuchlin, M. 341
Reyher, J. 155
Ribot, Théodule-Armand 135, 149, 169, 170, 171, 172, 212, 288, 395, 403, 405, 444, 524, 526, 528
Richet, Charles 29, 30, 172, 288, 405, 528, 532, 534
Ricman, R. 315
Riehl, A. 466
Rimbaud 55
Rîbakov 181
Roberty, E. de 137
Robinson, F.G. 149
Roco, Mihaela Maria Francisca 419, 622
Roco, Mihail 424
Rogers 574
Rogobete, I. 521
Rogovin, M.S. 200, 201, 202
Rosenthal, David 305
Rosenthal, Robert 155
Rosetti, Theodor 216
Roşca, Alexandru 12, 31, 32, 42, 43, 46, 67, 91, 99, 101, 117, 118, 124, 193, 196, 199, 204, 224, 237, 238, 248, 275, 316, 343, 344, 346, 347-348, 354, 360, 373, 374, 389, 424, 425, 428, 432, 433, 434, 435, 448, 450, 459, 485, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 514, 516, 536, 561, 595, 611,

622, 625
Roşca, D. 426
Roşca, D.D. 31, 32, 63, 348, 349, 443, 447,
Roşca, Mariana 18, 43, 44, 67, 118, 208, 344, 347, 354, 374, 389, 390, 431, 432, 433-434, 435, 443, 446, 482, 488, 622, 624
Rotaru, T.St. 120
Rotărescu, R.Z. 606, 607
Roth, Walter 436
Roth, R. 262
Rousseau, J-.J. 511, 570
Rousseau, P. 529
Rubinstein, S.L. 157, 162, 493
Rudică, Tiberiu 437-438
Rugu, P. 529
Runcan, P. 521
Rupp, H. 26, 234, 300, 497, 577, 592, 595, 596, 600
Rus, C. 36
Rusal, A. 238, 263
Rusnac, Svetlana 439
Rusticeanu (Rusceac), Dimitrie 440, 441
Rusu, B. 246, 247
Rusu, Cristina 446
Rusu, L. 31, 237, 432, 498
Rusu, Liviu 42, 67, 431, 442, 443, 446, 448, 497, 623, 625
Sager, O. 37, 232
Salade, Dumitru D. 12, 99, 238, 390, 391, 446, 449, 450, 500, 510, 511, 611, 623
Samu, V. 119, 206
Samu, Valeriu L. 450
Sandu, A. 521
Santiago, Ramon y Cajal 230
Santori, C. 378
Sartre, Jean-Paul 149
Sassu, R. 113
Săcăliş, Nicolae 244
Săhleanu, Victor (Aurelian) 312, 366, 451, 453, 554, 623
Sălăvăstru, D. 174
Săucan, D.Ş. 114
Sâncrăian, V. 449, 500
Sântea, Ioan 66
Sântion, Filaret 18, 346, 349, 351, 623
Scala, M. 378
Scheler, Max 399, 401
Schering, W. 578
Schifirneţ, C. 220, 403, 410, 413, 414
Schiller, Pál Harkai 608-609
Schmoller, G. 135
Schrödinger, E. 577, 598
Schulz-Hardt, S. 273
Schwartz, B. 149
Schwartz, Paul 553
Scripcaru, Gh. 343
Scuri, Decio 378
Secenov, I.M. 30, 212
Seidel, R. 168
Seidler, E. 80
Sen, Alexandru 454-454
Sève, L. 149
Sfetcu, V. 123, 378, 381
Shannon, Cl. 283, 576, 582, 586, 588, 598, 599
Sheehan, P.W. 155
Shopenhauer 217
Sillamy, Norbert 150, 428, 430, 536
Sima, Tudora 368
Simmel, Georg 135, 466
Simon, H.A. 157, 158, 427, 499, 625
Sîntion, S. 457
Sîntion, F. 455, 457, 459
Sîrbu, I.D. 443
Skemp, R. 145, 614
Slama-Cazacu, Tatiana 275, 396, 429, 459, 462-463, 465-466, 571, 623
Slate Mathews, S. 521
Soare, D. 556
Socrate 141, 241, 371, 547
Sokoleanski, I.A. 378

Sokolov, E.N. 157
Sombart, W. 174
Sorescu, Marin 509
Sorescu, V. 441
Sorokin, P. 137
Soury, Jules 405, 523
Spearman, Charles Edward 234, 498, 563, 564, 565, 582
Spencer, H. 137, 212, 217, 402
Speranţia, Eugeniu 389, 399, 466, 470, 624
Spielberger, Charles 344
Spitz, René 286
Spranger, E. 174, 600
Stahl, Henri H. 93
Stamatiad, Al.T. 44
Stan, Aurel 41, 45, 61, 71, 74, 78, 81, 92, 110, 113, 114, 128, 151, 170, 171, 172, 186, 211, 212, 213, 216, 217, 294, 298, 325, 330, 354, 381, 396, 397, 403, 408, 429, 471, 508, 546, 556, 624
Stan, S. 95
Stanca, H. 349
Stanca, Radu 443
Stanford 127, 499, 563, 565
Stănică, I. 123, 378, 473
Stănciulescu, E. 521
Stănciulescu, Traian 281
Stein, Morris I. 280
Steinhausen, H.Ch. 168
Stere, C. 394
Steriade, Mircea 207, 473, 475, 476, 624
Stern, W. 497
Stevens, M. 349
Stocker, Arnold 364
Stoenescu, T. 367
Stoessel, St. 315
Stoian, Nicolae 244
Stoian, S. 449
Stoian, Stanciu 454, 455
Stoica-Constantin, Ana
Stratilescu-Dungaciu, Delia Florina 478-479
Străchinaru, Ioan 479, 624
Străchinaru, Constantin N. 310, 311, 315
Străchinaru, Ion 312, 313, 481
Stringer, P. 221
Stumpf, Carl 405
Sudeteanu, C. 31
Super, D.E. 94
Surdu, Alexandru 311, 312, 314, 315, 353
Sutzu, A. 246
Switzerland, A.G. 36, 344, 351, 352
Şchiopu, Ursula Mariana 12, 31, 74, 149, 171, 182, 189, 220, 224, 238, 270, 281, 324, 329, 378, 404, 414, 434, 435, 461, 487, 488, 509, 546, 571, 587, 611, 622, 624
Şleahtiţchi, Mihail 90, 492, 493
Ştefănescu-Goangă, Florian 26, 31, 42, 63, 97, 234, 305, 343, 346, 347, 348, 354, 389, 390, 407, 424, 425, 426, 427, 429, 430, 431, 434, 435, 437, 442, 447, 448, 449, 497, 499, 500, 509, 536, 571, 622, 625
Ştefănescu, I.V. 217
Şuteu, Titus 501
Tabachiu, Anton 397, 501, 502
Taine, H. 395
Tall, David 146
Tarde, Gabriel 135, 136, 139, 271, 394
Tăbăcaru, Grigore 503, 506, 625
Tănase Mânzat, Maria 18, 19
Tănase, V.I. 218, 219, 220
Tătărescu, Gheorghe 395, 494, 495, 499
Tăut, D. 36
Teaca, M.I. 470
Teodorescu, Alexandru Dan 215
Teodorescu, Gh. Dem. 406
Teodorescu, R. 168
Teodorescu, Stela 12, 298, 506, 508, 509, 625
Teodorescu-Lungu, Cristina Magda 215
Teplov, B.M. 558
Terman, L. 499, 564

Tertulian, N. 397, 403
Tetelea, M. 300
Thomae, Hans 110
Thorndike, Edward 234, 562, 563
Thurstone, Louis Leon 223, 234, 236, 498, 564
Tihu, A. 258
Tilica, Cristina 272
Titeca, J. 80
Titone, R. 465
Titulescu, Nicolae 135
Toader, Elena 522
Toader, Tudorel 148
Tocilescu, Gr. 405
Todoran, Dimitrie 237, 432, 447, 448, 498, 509, 510, 511, 625
Toma, M. 24, 543
Tomescu, P. 408
Tonoiu, Vasile 140
Toulouse, Édouard 522, 524, 525-528, 535, 537, 569, 626
Treboniu Laurian, August 211, 247
Trifu, S. 24
Trudo, G. 378
Tsoukatos, D. 256
Tucicov-Bogdan, Ana 12, 63, 283, 426, 512, 513, 514, 626
Tudoran, Dimitrie 67
Tudoran, Dumitru 497
Tüdös, Ştefan 515, 516
Tudose, C. 320
Tudose, F. 320
Turcu, Filimon 516-517
Turliuc, Maria Nicoleta 517, 522
Turnwald, R.R. 174
Ţăranu, Cornel 238
Ţăranu, Daniela 238
Ţenchea, M. 258
Uexküll, Jacob von 42, 43
Uitti, K. 465
Unguru, E. 521
Urechia, V.A. 405
Ursachi, Mihai 509
Ursu-Oancea, Gheorghe 306
Vacheret, C. 259
Vaihinger, H. 601
Vanderheiden, Elisabeth E. 521
Varkonyi, H. von 62, 63
Vaschide, N536, icolae 14, 29, 177-178, 216, 367, 428, 430, 522-523, 526, 528, 530-534, 537, 555-556, 615-616, 626-627
Vasile, C. 41, 76, 175, 179, 363, 405, 466,
Vasilescu, Ilie Puiu 24, 155, 156, 538, 542, 546, 626
Văduva-Poenaru, I. 39, 66, 109, 111, 115, 159, 160, 162, 164, 166, 188, 195, 250, 298, 392, 418, 466, 488, 509, 514, 537, 548, 600, 606, 607
Vărgulescu, Cezar 282
Vâgotski, LA. 434
Vâjâean, C. 434
Verza, Emil 123, 370, 372, 381, 388, 546, 602, 626
Vianu, Ion 549, 551, 554, 626
Vianu, Tudor 481, 549
Vintilescu, D. 341
Vizirescu, Sm. M. 410
Vîgotski, LS. 362, 385, 386, 394, 484
Vlad, Constantin 365, 551, 552, 554, 555, 627
Vlad, Cristian 552, 554
Vlad, Tiberiu 552, 554, 555
Vlaicu, Otilia 186, 472, 555-556, 627
Vlasova, T.A. 378, 388
Vlădescu-Răcoasa 32, 378, 388
Vlăsceanu, L. 249
Vogt, K. 108
Voicu, Constantin 18, 64, 65, 66, 103, 177-179, 199, 227, 244, 275, 276, 304, 318, 463, 465, 466, 487, 488, 502, 514, 517, 556, 560, 561, 600, 627
Voiculescu, Vlad 207, 474, 568

Voitec, Ştefan 395
Vold, M. 531
Von Lommel, E.R. 405
Von Varkonyi, Hildebrand 63
Von Wrises, R. 577
Vrabie, Dumitru 374, 561
Vrontis, D. 256
Vuia, Traian 135
Vulcan, C. 206, 414
Vurpas, Cl. 525, 528-529, 530-533, 535, 626
Wagner, A. 135
Wallon, H. 152, 323, 430, 484
Walter, B.W. 155
Walther, Léon 72, 181, 570
Warwick 146
Wasserman, J.D. 563, 564, 565, 568
Weber, Max 140-141, 526, 581, 583, 594, 597, 628
Weber, Y. 256
Wechsler, David 14, 273, 562, 564-567, 568, 627
Wechsler, Moses S.
Weigert, Carl 229
Weintraub, Zissu 568, 570
Weissman, M. 167
Wellek, A. 153
Werner, Charles 446
Werner, H. 497
Wertheimer, M. 87
Wiener, N. 163, 307, 308, 311, 313, 315, 576, 598, 599, 619
Wiersma 590
Wikstrom, Peo 154
Willenz, A. 39
Winkler-Metzke, C. 168
Winnicot, D.W. 574
Wolfgruber, G. 36
Woodworth, R.S. 562, 563
Wundt, Wilhelm 170, 171, 172, 212, 218, 272, 274, 334, 405, 406, 407, 408, 493, 494, 500, 523
Yerkes, Robert Mearns 563
Young 234
Zahirnic, Constantin 15, 175, 235, 295, 567, 570-571, 619
Zalomit, Ion 213, 247
Zamfir, N.V. 249
Zamfirescu, Vasile Demetru 58, 59, 554, 572, 574, 575-576, 628
Zamfirescu, Victoria 523
Zankov, L.V. 388
Zapan, Gheorghe 12, 27, 31, 39, 40, 68, 96, 114, 142, 157, 162-163, 214, 222-224, 233, 238, 302, 331, 352, 362, 377, 378, 382, 451, 459, 461, 481, 484-485, 546, 558, 576-579, 581-582, 584, 587-591, 593-594, 598-601, 606-607, 618, 628
Zavalloni, M. 273
Zazzo, René 193, 194
Zeigarnic, B.V. 558
Zeletin, Şt. 76, 212
Zeller, Ed. 150
Zemţova, M.I. 378, 434
Ziglio, E. 36
Zimmermann 494
Zisulescu, Ştefan 27, 600
Zîkcov, A.S. 378
Zlate, Mielu 24, 165, 261, 297, 361, 382, 383, 418, 424, 543, 600, 601, 605, 606-607, 628
Zub, Alexandru 509
Zörgö, Beniamin 47, 60, 143, 208-209, 347, 374, 428, 431, 448, 608, 610-611, 628

ROMANIAN PSYCHOLOGISTS OF THE 20TH CENTURY

SUMMARY

This work presents a century of Romanian psychology. It is a synthesis of the field of research and scientific domain of psychology in Romania throughout the 20th century inclusive of its successes, dramas, and failures through the portraits of its creators. The vision of this work aims to paint a "fresco"-like overview of 20th century Romanian psychologists highlighting their scientific achievements and their lived experiences marked by two World Wars and almost half a century of Communist regime through the portrayal and preservation of their lives and works. The academic and scientific profiles of 215 of the most important Romanian psychologists of the 20th Century chronicling their philosophy, vision, value system, contributions and scientific publications are reviewed and summarized. Profiles include Romanian psychologists who publicly defended their doctoral theses and contributed to the development of psychology as a science, research institution, education, and social service from 1900 to 2000. This work is based on a set of values, selection criteria and semantic descriptors that, combined with data collection, verification, and processing methods, were used to build the authors' profiles. It is a dictionary intended to serve as a reference guide and tool for comparative, meta-theoretical and historiographical research, and designed to support future generations and contributors to the domain of psychological research in Romania. A list of over 20 semantic descriptors were used in building the authors' profiles, inclusive of: biographical data, ancestry and academic mobility, professional and academic affiliations, scientific and academic titles, university teaching activity, scientific research and contributions, psychological test and instrument development, participation in national and international scientific events and congresses, publications (books and scientific articles), awards, diplomas and academic degrees, and scientometric indicator. A wide range of research methods and techniques were used to collect information about the authors, including the above-mentioned set of semantic descriptors for synthesizing data and building author profiles, Curriculum Vitae analyses, biographical data, lists of publications and work history, and consultation and analysis of authors' publications through

scientific journals, dictionaries, and encyclopedias. For approximately 150 living psychologists, the results of a Profile Questionnaire that was distributed between 1980-1982 and 2021-2023 were also included as well as interviews with the authors obtained through office and home visits. For deceased authors, contacting their next of kin (family members, close relatives, neighbors, etc.), studying personnel files obtained from the Human Resources services of universities and research institutes, and analyses of obituaries and In Memoriam articles, etc. were conducted. Vast collections of Romanian psychological literature of the 20th Century were referenced and consulted. Important sources of documentation were obtained from three national libraries (the Romanian Academy Library, the Central University Library and the National Library of Romania), Internet research and online social networks (e.g., Facebook, WhatsApp, etc.). Information about the authors was collected and synthesized throughout two time periods (between 1980-1982 and 2021-2023), over a period of more than 40 years (1980-2023) with an appreciable interruption. The representative work is considered to contain the most credible, valid, and detailed data collected to date, primarily direct from the authors, or relatives and personnel files consulted in the archives of universities and research institutes in the case of the deceased. All collected data and information were verified by cross-reference with living authors and family members, relatives, or appropriate collaborators of deceased authors. Romanian psychologists experienced two World Wars and almost half a century of Communism that abolished psychology as a science, a profession, and an institution of higher education. In 1977, psychology was abrogated as a profession and university educational institution in Romania, and in 1982, psychological research as an institution was also dismantled. After the establishment of Communism in 1945, illustrious scientific leaders representing the interwar generation of Romanian psychologists active during the periods of 1919-1944 were demoted, arrested, tortured, condemned, and imprisoned for decades by the Communist "inquisition". This work, while a testament to the contributions of leading Romanian psychologists of the 20th Century is also an effort to reestablish the legacy of the interwar generation, including notable figures such as: N. Mărgineanu, tefănescu-Goangă, C.Gh. Bontilă, Tr. Herseni, C.I. Botez, P. Botezatu, C. Zahirnic, Gr. Popa, and C-tin Păunescu. In 1982, following a misleading Transcendental Meditation (TM) experiment, the Institute for Pedagogical and Psychological Research was also abolished in Romania. The experiment and the TM organization were perceived as an antigovernmental intervention by the Communist leadership. Consequently, 371 Romanian intellectuals of high social visibility (e.g. psychologists, researchers, university professors, artists, writers, engineers, doctors, architects, directors of institutes, high-ranking officials, etc.) that subscribed to the TM organization were professionally demoted and sent to manual labor in industrial enterprises, tanneries and laundries between 1982-1990. However, the psychologists who fell victim maintained their confidence and professional integrity and kept their

dream alive for the future of this science. Romanian psychologists have contributed with passion, innovation, and creativity to enriching the knowledge within this field of study through their many contributions. While some of these psychologists left Romania during childhood, youth or later in life, they became recognized globally as prominent personalities in the field of psychology: David Wechsler - the creator of the most advanced intelligence tests in the world; Jacob Levy Moreno – creator of sociometry and psychodrama; Georges Devereux - creator of ethnopsychoanalysis and ethnopsychiatry; Serge Moscovici – the father of European social psychology, the author of the theory of social representations and the theory of active minorities; Barbu Zevedei – theory of mental forms; Efraim Fischbein – psychological theory of mathematics education; Sacha Nacht – the "Freud of France"; Mircea Steriade – pioneer of Neuroscience, etc. However, most psychologists profiled remained in the country and developed schools of thought, psychological institutions, associations, and journals; further, they developed theories, taught university courses, published books and organized national and international scientific events. This work is dedicated to all of them, and its publication is considered a "Tribute to the Romanian psychologists of the 20th century who, despite surviving two World Wars and Communism, carried the torch of psychological study and knowledge for future generations."

CUPRINS

LISTĂ ABREVIERI 7

INTRODUCERE de *Pavel Mureşan* 11

ANIȚEI, MIHAI 20
AVĂDĂVOAICE, GHEORGHE 24
ATANASIU, CONSTANTIN 26
ATANASIU, IOAN 28
BARA, STERE 31
BARBU, ZEVEDEI 31
BĂBAN, ADRIANA SMARANDA 33
BĂLĂCEANU-STOLNICI, CONSTANTIN 37
BÂRCĂ, ANATOLIE 39
BEJAT, MARIAN 40
BENIUC, MIHAI 42
BERARU, IOAN 45
BIBERI, ION 46
BÎRZEA, CEZAR 47
BLAGA, LUCIAN 48
BOGÁTHY, ZOLTÁN 60
BOGDAN (NEUMANN), TIBERIU 62
BOLOGA, LUCIAN 67
BOLLOS, MIRCEA 68
BONCHIŞ, ELENA 69
BONCU, ŞTEFAN 70
BONTILĂ, C. CONSTANTIN-GHEORGHE 71
BOTEZ, CONSTANTIN I. 74
BOTEZATU, PETRE 76
BRÂNZEI, PETRE 78
BUCUN, NICOLAE 81
BUŞ, IOAN 85
BUTOI-SEVERIN, TUDOREL 86
CALAVREZO, CONSTANTIN 87

CALUSCHI, MARIANA 88
CEAUŞU, VALERIU 91
CHELCEA, SEPTIMIU I. 92
CHIAPELLA, ALEXANDRU 96
CHIRCEV, ANATOLIE 97
CHIRICĂ, SOFIA 100
CIOFU, IOAN 101
COMICESCU, GHEORGHE 104
CONSTANTINESCU-STOLERU, PAULINA 105
CONTA, VASILE 106
COSMOVICI, ANDREI 109
COTOR, CORNEL 111
CRACSNER, CONSTANTIN-EDMOND 111
CREŢU, TINCA 114
CRISTEA, DUMITRU 115
CUCU, IOAN 117
CUPCEA, SALVATOR P. 117
CZITROM, IOAN 118
DAFINOIU, ION 119
DAMASCHIN, DORIN 121
DAN, PETER 123
DAN-SPÎNOIU, GEORGETA 124
DAVID, DANIEL-OVIDIU 125
DEMETRESCU, RODICA 128
DEVEREUX, GEORGES/DOBO 129
DINCĂ, MARGARETA 131
DOROFTE, IONEL 132
DRAGOMIRESCU, VIRGIL-TIBERIU V. 133
DRĂGAN, IOAN A. 134
DRĂGHICESCU, DIMITRIE 134
DUMITRESCU, DUMITRU 140
ENĂCHESCU, CONSTANTIN 141
EPURAN, MIHAI 141
FARKAŞ, MAGDALENA C. 143
FISCHBEIN, EFRAIM 144
FLORIAN, GHEORGHE 147
FLORU, ROBERT 148
GAVRILIU, LEONARD 149
GĂVĂNESCUL, ION 150
GEORGIADE, CONSTANTIN 152
GHEORGHIU, VLADIMIR ARISTO 153

GHIGEANU, VALERIU M. 157
GOLU, MIHAI 157
GOLU, PANTELIMON 163
GRAMA, DINU 166
GRIGOROIU-ŞERBĂNESCU, MARIA 166
GRUBER, EDUARD 169
HAVÂRNEANU, EUGEN CORNELIU 172
HERSENI, TRAIAN 174
HOLBAN, ION 179
HOLDEVICI, IRINA 182
IACOB, LUMINIȚA MIHAELA 184
IAMANDESCU, IOAN BRADU 186
ILUȚ, PETRU 189
IONESCU, GEORGE 191
IONESCU, ŞERBAN 193
IOSIF, GHEORGHE 195
IVANA, DUMITRU 199
JELESCU, PETRU ŞTEFAN 200
JURCĂU, NICOLAE 204
KRAU, EDGAR 205
KREINDLER, ARTHUR 207
KULCSAR, TIBERIU 208
LÁZÁR, ALEXANDRU 209
LĂZĂRESCU, MIRCEA DORU 209
LEONARDESCU, CONSTANTIN 211
LOGOFĂTU, CONSTANTIN 213
LUNGU, NICOLAE 214
MAIORESCU, TITU LIVIU 215
MAMALI, S. CĂTĂLIN 220
MAMALI, CRISTEA 222
MAMALI, MARIA 223
MARCUS, STROENEL (STROE) 224
MARE, VALERIU 227
MARINESCU, GHEORGHE 228
MATEI, CONSTANTIN NICOLAE 233
MĂRGINEANU, NICOLAE 233
MÂNZAT, ION 238
MEDITAȚIA TRANSCENDENTALĂ 242
MICHĂILESCU, ŞTEFAN C. 245
MICLEA, MIRCEA 248
MIHĂILĂ, JACOB 250

MIHĂILESCU, VINTILĂ MIRON ... 251
MINULESCU, MIHAELA ... 254
MIRCEA, CORNELIU ... 257
MITROFAN, IOLANDA ... 258
MITROFAN, NICOLAE ... 260
MOLDOVAN, IOAN ... 263
MORARU, ION A. ... 264
MORENO, JACOB LEVY ... 266
MOSCOVICI, SERGE ... 269
MOŢESCU, MARIA ... 274
MUNTEANU, ANCA ... 276
MUREŞAN, PAVEL ... 281
MUSTER, DUMITRU ... 284
NACHT, SACHA EMMANUEL ... 285
NĂDEJDE, DIMITRIE C. ... 287
NEACŞU, GHEORGHE ... 289
NECULAU, ADRIAN D. ... 292
NEGURĂ, ION ... 298
NESTOR, IACOB-MARIUS I. ... 300
NICOLA, GRIGORE ... 302
OANCEA-URSU, GHEORGHE ... 305
ODOBLEJA, ŞTEFAN ... 306
OGODESCU, DORU ... 315
OZUNU, DUMITRU ... 316
PAMFIL, EDUARD ... 316
PAPADIMA, EUGEN ... 319
PARHON, CONSTANTIN I. ... 320
PAVELCU, VASILE ... 323
PĂUNESCU, CONSTANTIN ... 331
PAVELCU, VASILE ... 323
PERŢEA GHEORGHE ... 335
PETEANU, MIHAI M. ... 338
PETROMAN, PAVEL T. ... 340
PIROZYNSKI, TADEUSZ ... 342
PITARIU, HORIA D. ... 343
PITARIU, ION ... 347
POPA, GRIGORE ... 348
POPA MARIAN ... 350
POPESCU-NEVEANU, PAUL ... 352
POPESCU-SIBIU, IOAN I. ... 364
POPESCU, ŞTEFAN ... 368

POPOVICI, DORU VLAD 369
POTORAC, ELENA 373
PREDA, VASILE LIVIU 374
PRUNĂ, TIBERIU 377
PUFAN, CONSTANTIN 377
PUFAN, PETRE 381
RACU, IGOR 383
RADU, GHEORGHE 387
RADU, IOAN 389
RADU, NICOLAE 393
RADU, VALENTINA 394
RALEA, MIHAI DUMITRU 394
RĂDULESCU-MOTRU, CONSTANTIN 405
RĂŞCANU, RUXANDRA 415
ROCO, MIHAELA MARIA FRANCISCA 419
ROŞCA, ALEXANDRU 424
ROŞCA, MARIANA 433
ROTH, WALTER 436
RUDICĂ, TIBERIU 437
RUSNAC, SVETLANA 439
RUSTICEANU (RUSCEAC), DIMITRIE 440
RUSU, LIVIU 442
SALADE, DUMITRU D. 446
SAMU, VALERIU L. 450
SĂHLEANU, VICTOR (AURELIAN) 451
SEN, ALEXANDRU 454
SÎNTION, FILARET 455
SLAMA-CAZACU, TATIANA 459
SPERANȚIA, EUGENIU 466
STAN, AUREL 471
STĂNICĂ, ILIE 473
STERIADE, MIRCEA 473
STOICA-CONSTANTIN, ANA 477
STRATILESCU-DUNGACIU, DELIA FLORINA 478
STRĂCHINARU, IOAN 479
ŞCHIOPU, URSULA MARIANA 481
ŞLEAHTIȚCHI, MIHAIL 488
ŞTEFĂNESCU-GOANGĂ, FLORIAN 493
ŞUTEU, TITUS 501
TABACHIU, ANTON 501
TĂBĂCARU, GRIGORE 503

TEODORESCU, STELA ... 506
TODORAN, DIMITRIE ... 509
TUCICOV-BOGDAN, ANA ... 512
TÜDÖS, ŞTEFAN ... 515
TURCU, FILIMON ... 516
TURLIUC, MARIA NICOLETA ... 517
VASCHIDE, NICOLAE ... 522
VASILESCU, ILIE PUIU ... 538
VERZA, EMIL ... 546
VIANU, ION ... 549
VLAD, CONSTANTIN ... 551
VLAICU, OTILIA ... 555
VOICU, CONSTANTIN ... 556
VRABIE, DUMITRU ... 561
WECHSLER, DAVID ... 562
WEINTRAUB, ZISSU ... 568
ZAHIRNIC, CONSTANTIN ... 570
ZAMFIRESCU, VASILE DEMETRU ... 572
ZAPAN, GHEORGHE ... 576
ZISULESCU, ŞTEFAN ... 600
ZLATE, MIELU ... 601
ZÖRGÖ, BENJAMIN ... 608

Sinteză. Contribuții ale psihologilor români la dezvoltarea psihologiei ca știință, instituție și disciplină de învățământ în România în secolul XX (selectiv) ... 611

ANEXA 1. CHESTIONAR PROFIL PSIHOLOGI ROMÂNI ... 629
ANEXA 2. DESCRIPTORI PROFIL PSIHOLOGI ROMÂNI ... 633

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ ... 637

BIBLIOGRAFIE DESPRE AUTORI ... 645
A. Psihologi români în „Revista de psihologie” (1955-2022) și alte reviste de psihologie: articole comemorative, *In memoriams*, obituaries, necrologuri etc. (selectiv) ... 645
B. Lista alfabetică a psihologilor români prezentați în „Revista de psihologie” (articole comemorative, *In memoriams*, Obituaries, Necrologuri etc.) ... 650
C. Dicționare, enciclopedii și alte lucrări ample ... 651
D. Alte surse decât „Revista de psihologie” (cărți, reviste și alte publicații) ... 653

E. Simpozioane, colocvii, centenare etc. *In Memoriam* 654
F. Publicații despre Istoria psihologiei în România 654

INDICE DE NUME 657

SUMMARY 673